منتدى إقرأ الثقافي

ئینسایکلۆپیدیای کەرکوک

www.iqra.ahlamontada.com

بیلۆگرافیای ناوداران و ڕۆشنبیرانی کەرکوک

سەرپەرشتیاری گشتی نووسین و پێداچوونەوە

سمکۆ بەهرۆز (ئەژی)

بەرگی چوارەم

بۆدابەزاندنی جۆرەها کتێب:سەردانی: (مُنْتَدى إِقْرَأ الثَقافِي)

لتحميل أنواع الكتب راجع: (مُنْتَدى إِقْرَأ الثَقافِي)

براي دانلود كتابهاى مختلف مراجعه: (منتدى اقرأ الثقافى)

www. iqra.ahlamontada.com

ئینسایکلۆپیدیای کەرکوک

بەرگی چوارەم

ببیلۆگرافیای ناوداران و ڕۆشنبیرانی کەرکوک

نووسین و ئامادەکردنی:
سمکۆ بەهرۆز

٢٠٢٣

بڵاوكراوەكانی دەزگای ڕۆشنبیریی
جەمال عیرفان ٢٠٢٣
زنجیرە: (٤٤١)

بەڕێوەبەری دەزگا:
سیروان حەمەسەعید حەمەخورشید

ناوی کتێب: ئینسایکلۆپیدیای کەرکوک- بەرگی چوارەم: - بیبلۆگرافیای ناوداران و ڕۆشنبیرانی کەرکوک
نووسین و ئامادەکردنی: سمکۆ بەهرۆز
سەرپەرشتیاری نووسین و پێداچوونەوە: سمکۆ بەهرۆز (ئەژی)
سەرپەرشتیاری زانستی و ئەکادیمی: د. یوسف گۆران
سەرپەشتیاری کارگێڕی: زاهیر شکور
دیزاینی ناوەوە: ئەنجام سەعید
دیزاینی بەرگ: ئارام عەلی
تایپ: زەینەب حەمید
نۆرەی چاپ: چاپی یەکەم: ٢٠٢٣
تیراژ: ٥٠٠ دانە
چاپ: چاپخانەی تاران

لە بەڕێوەبەرێتیی گشتیی کتێبخانەکان ژمارە سپاردنی
(٢٠٠٧)ی ساڵی ٢٠٢٠ پێ دراوە

Tel: 0533202936 07736959302
email: jamalerfan99@gmail.com
jamal erfan cultural foundation
www jamalerfan.com

ناونیشان: سلێمانی، شەقامی سالم، بەرامبەر قەیوان تاوەر

مافی ئەم کتێبە پارێزراوە بۆ دەزگای ڕۆشنبیریی جەمال عیرفان. هیچ کەسێک مافی لەبەرگرتنەوەی نییە،
جا گەر بە شێوەی ئەلیکترۆنی، کاغەزی، وێنەیی، یان هەر شێوازێکی تر بێت.

ئینسایکلۆپیدیای کەرکوك

بەرگی چوارەم

ببیلۆگرافیای ناوداران و ڕۆشنبیرانی کەرکوك

نووسین و ئامادەکردنی:
سمکۆ بەهرۆز

٢٠٢٣

بیبلۆگرافیای ناوداران و ڕۆشنبیرانی کەرکوك

(ئـا، ئـە، ئـ)

* (ئاراس فارس):-

- سالی ١٩٨١ له کەرکوک لەدایکبووە.
- سەرەتایی و ناوەندی له کەرکوک و پەیمانگای تەکنیکی بەشی کارەبا له کەرکوک له سالی ٢٠٠٢ تەواو کردووە.
- سالی (١٩٩٨)ەوە له بواری خەت و خەت سازیدا بەشداری گەلێك پێشانگای کردووە له هەولێر و ئەستەمبوڵ و له ناوخۆی وڵاتیشدا له گەلێك پێشانگا بەشداری کردووە.
- سالی ٢٠٠٠ بەشداری پێشانگای هەولێری کردووە و خەڵاتی دووەمی وەرگرتووە.
- سالی ٢٠٠٤ بەشداری پێشانگای نێودەوڵەتی (لێکۆڵینەوەی مێژووی هونەر و رۆشنبیری ئیسلامی) کردووە له ئەستەمبوڵ.
- سالی ٢٠١٢ بەشداری پێشانگای (الرواد)ی کردووە له هەولێر.

* (ئاری بابان):-

- ناوی تەواوی (عومەر عوبێد)ە.
- سالی (١٩٥٣) له گەڕەکی (ئیمام قاسم) لەکەرکوك لەدایکبووە.
- سالی (١٩٧٦) کۆلیژی ئەدەبیاتی بەشی (مکتبات) ی تەواو کردووە.
- لەسەرەتای حەفتاکانەوە دەستی بەهونەری وێنەکێشان کردووە و یەکەمین پێشانگا کەبەشداری تێدا کردووە له سالی (١٩٧٢) له کەرکوك له هۆڵی ئامادەیی ئیمام قاسم لەگەڵ هونەرمەندان گارا رەسوڵ و ئەیوب شەریف.
- بەشداری چەندین پێشانگای هاربەشی هونەرمەندانی سلێمانی کردووە له سالانی (١٩٨٥، ١٩٨٩، ١٩٩٠).
- بەشداری کردووە لەگەڵ چوارده هونەرمەند لەپێشانگایەکی تایبەت بەکارە هونەرییە بچوکەکان سالی (١٩٩١).
- پێشانگای هاوبەشی لەگەڵ هونەرمەندان ئازا حەسیب قەرەداغی و سوعاد ستار لەهۆڵی نووسەران له سلێمانی له سالی (١٩٨٩) کردووەتەوە.
- پێشانگایەکی هاوبەشی لەگەڵ هونەرمەندان سالار مەجید و وەهبی رەسوڵ له هۆڵی پەیمانگای تەکنیکی سلێمانی له سالی (١٩٩٢) کردووەتەوە.
- بەشداری کردووە له فیستیڤاڵی شانۆ و شێوەکار له هۆڵی میدیا له هەولێر له سالی (١٩٩٤).
- بەشداری کردووە له پێشانگایەکی هاوبەش له ئەڵمانیا له شاری فرانکفۆرت له (١)ی تەممووز تا (٢١)ی تەممووزی سالی (١٩٩٥) بەردەوام بوو.
- بەشداری کردووە له پێشانگای هونەرمەندانی کورد له لەندەن له سالی (١٩٩٦) له گەلەری SPACE.
- بەشداری کردووە له گەلێك پێشانگا لەدوای پرۆسەی رزگاری عێراقەوە له شاری کەرکوك و شارەکانی تر.
- تا ئێستا بەشداری له (٢١) پێشانگای هاوبەش و تایبەتی لەشارەکانی کوردستاندا کردووە.
- سالی (١٩٩٦) بەشداری پێشانگای هونەرمەندانی کوردی لەلەندەن کردووە.
- بەشداری لەپێشانگای هونەرمەندانی کورد لەئەڵمانیا کردووە که له سالی (١٩٩٢-١٩٩٤) لەچەند شارێکی ئەڵمانیا پێشکەش کران.
- بەشداری لەپێشانگای (شەوی هونەرمەندان) له فینلەندا کردووە.
- کتێبێکی هەیە بەناونیشانی (سەمای باڵندە رەنگاڵەییەکان) که له سالی (٢٠١١) گەیاندوویەتی بە چاپ.

* (ئاری قادر فارس شوانی):

- سالی (١٩٨٦) له کەرکوك لەدایکبووە.
- دەرچووی پەیمانگای تەکنیکی کەرکوکە بەشی کارەبا.
- بەشداری پێشانگای نێودەوڵەتی و ناوخۆیی کردووە.

* (ئاری محەمەد نوری):

- سالی (١٩٨٦) له کەرکوك لەدایکبووە.
- ماوەی سالێك له پەیمانگای هونەرە جوانەکانی کەرکوك خوێندوویەتی.
- سالی (٢٠٠٥) له یەکەم فیستیڤاڵی سالانەی پەیمانگای هونەرە جوانەکانی کەرکوك بەشداری کردووە.
- لەنێوان سالانی (٢٠٠٤-٢٠٠٧) بەشداری هەموو پێشانگاکانی سەنتەری گەنجانی کەرکوکی کردووە.
- سالی (٢٠٠٦) بەشداری پێشانگای هاوبەشی (منظمة

السلم والتسامح) کردووە.
– ساڵی (٢٠٠٦) بەشداری فیستیڤاڵی ساڵانەی هونەرە جوانەکانی سلێمانی کردووە.
– ساڵی (٢٠٠٧) بەشداری فیستیڤاڵی ساڵانەی هونەرە جوانەکانی سلێمانی کردووە.
– ساڵی (٢٠٠٧) بەشداری پێشانگای (نەمنە سوورە)کەی کردووە لە سلێمانی.
– ساڵی (٢٠٠٨) دیواریەندێکی درێژی بۆ قوتابخانەیەکی دروست کردووە لە تورکیا.

* (ئازاد ئەحمەد ئەسوەد):–

– ساڵی (١٩٦٠) لە گەڕەکی شۆریجەی کەرکوک لەدایکبووە.
– هەڵگری بڕوانامەی ماستەرە لە وەرگێڕانی عەرەبی و ئینگلیزی لە زانکۆی سالفۆرد، مانچستەر، بەریتانیا، ساڵی ٢٠٠٨.
– وەرگێڕی زمانەکانی ئینگلیزی و تورکییە.

– بەرهەمەکانی:–
– دیوانە شیعرییە چاپکراوەکانی (بۆنی ئەم خاکەت لێ دێت)، بەغدا، ١٩٨٩.
– هاوڕێیانی شەقامی جمهوری، ٢٠١٥.

* (ئازاد ئەنوەر ساڵح رەسوڵ):–

– ساڵی (١٩٧٦) لە کەرکوک لەدایکبووە.
– ساڵی (١٩٨٣) پێشانگای تایبەتی خۆی لە مەڵبەندی لاوانی ئەندەلوس لە کەرکوک کردووەتەوە.
– ساڵی (١٩٨٤) پێشانگای تایبەتی خۆی لە سەندیکای هونەرمەندانی کەرکوک کردووەتەوە.
– ساڵی (١٩٩١) پێشانگای تایبەتی خۆی لە هۆڵی کتێبخانەی گشتی چەمچەماڵ کردووەتەوە.
– ساڵی (١٩٩٣) پێشانگای تایبەتی خۆی لە ناوەندی رۆشنبیری سەردەم لە هەولێر کردووەتەوە.
– ساڵی (١٩٩٤) پێشانگای تایبەتی خۆی لە ناوەندی رۆشنبیری سەردەم لە هەولێر کردووەتەوە.
– ساڵی (١٩٩٥) پێشانگای تایبەتی خۆی لە ناوەندی رۆشنبیری سەردەم لە هەولێر کردووەتەوە.
– ساڵی (١٩٩٦) پێشانگای تایبەتی خۆی لە گەلەری میدیا لە هەولێر کردووەتەوە.
– ساڵی (١٩٩٧) پێشانگای تایبەتی خۆی لە خوێندنگای حاجی قادر لە کۆیە کردووەتەوە.
– ساڵی (١٩٩٧) پێشانگای تایبەتی خۆی لە گەلەری سلێمانی کردووەتەوە.
– ساڵی (٢٠٠٠) پێشانگای گەڕۆکی تایبەتی خۆی لە پێنجوێن و گوندەکانی دەوروبەری کردووەتەوە.
– ساڵی (١٩٨٢) بەشداری پێشانگای هاوبەشی لە پەروەردەی کەرکوک کردووە.
– ساڵی (١٩٨٣) بەشداری پێشانگای هاوبەشی لە هۆڵی (الفن الحدیث) لە کەرکوک کردووە.
– ساڵی (١٩٨٤) بەشداری پێشانگای هاوبەشی لە ناحیەی شوان کردووە.
– ساڵی (١٩٨٥) بەشداری پێشانگای هاوبەشی لە هۆڵی (الفن الحدیث) لە بەغدا کردووە.
– ساڵی (١٩٨٥) بەشداری پێشانگای هاوبەشی هونەرمەندانی سوپای عێراقی کردووە لە بەغدا.
– ساڵی (١٩٨٦) بەشداری پێشانگای هاوبەشی هونەرمەندانی سوپای عێراقی کردووە لە بەسرا.
– ساڵی (١٩٩١) بەشداری پێشانگای هاوبەشی لە پێنجوێن کردووە.
– ساڵی (١٩٩٢) بەشداری پێشانگای هاوبەشی لە چەمچەماڵ کردووە.
– ساڵی (١٩٩٣) بەشداری پێشانگای هاوبەشی لە هەڵەبجە کردووە.
– ساڵی (١٩٩٣) بەشداری پێشانگای هاوبەشی لە ناوەندی رۆشنبیری سەردەم لە هەولێر کردووە.
– ساڵی (١٩٩٤) بەشداری پێشانگای هاوبەشی سەر شۆستەکانی کردووە لە بن قەڵا لە هەولێر.
– ساڵی (١٩٩٥) بەشداری پێشانگای هاوبەشی لە هۆڵی سەردەم کردووە لە هەولێر.
– ساڵی (١٩٩٥) بەشداری پێشانگای هاوبەشی لە یادی هەڵەبجەدا کردووە.
– ساڵی (١٩٩٥) بەشداری پێشانگای هاوبەشی لە گەلەری (ئەربیلا) لە هەولێر کردووە.
– ساڵی (١٩٩٦) بەشداری پێشانگای هاوبەشی لە گەلەری (ئەربیلا) لە هەولێر کردووە.

– ساڵی (١٩٩٦) بەشداری پێشانگای هاوبەشی لە ناوەندی رۆشنبیری سەردەم لە هەولێر کردووە.
– ساڵی (١٩٩٧) بەشداری پێشانگای هاوبەشی لەگەڵ دوو

هونەرمەند لە گەلەری سلێمانی کردووە.
- سالی (١٩٩٨) بەشداری پێشانگای هاوبەشی لە ناوەندی هونەری لە هەولێرو رانیەو کۆیە کردووە.
- سالی (١٩٩٩) بەشداری پێشانگای هاوبەشی لە کارەهونەرییەکانی تیپی میللی سلێمانی کردووە.
- سالی (٢٠٠١) بەشداری پێشانگای هاوبەشی لە ناوەندی هونەری هەولێرو سلێمانی کردووە.
- سالی (٢٠٠٢) بەشداری پێشانگای هاوبەشی هونەرمەندانی کردووە لە ئەستەمبول لە تورکیا.
- سالی (٢٠٠٣) بەشداری پێشانگای هاوبەشی لە گەلەری زامو! کردووە لە سلێمانی.
- سالی (٢٠٠٤) بەشداری پێشانگای هاوبەشی سەندیکای هونەرمەندانی کووردستان لقی کەرکوکی کردووە.
- سالی (٢٠٠٤) بەشداری پێشانگای هاوبەشی یەکێتی مامۆستایانی کوردستان لقی کەرکوکی کردووە.
- سالی (٢٠٠٤) بەشداری پێشانگای هاوبەشی رێکخراوی (RTI)ی کردووە.
- سالی (٢٠٠٤) بەشداری پێشانگای هاوبەشی رێکخراوی گەشەپێدانی ئاشتی کردووە.
- سالی (٢٠٠٤) بەشداری پێشانگای هاوبەشی رێکخراوی ئازادی ئافرەتانی عێراق لقی کەرکوکی کردووە.
- سالی (٢٠٠٥) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کۆمەڵەی هونەری دیجلەی کردووە.
- سالی (٢٠٠٥) بەشداری پێشانگای هاوبەشی لە چەمچەمال کردووە.
- سالی (٢٠٠٥) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کەرنەڤالی ئەنفال لە کەرکوك کردووە.
- سالی (٢٠٠٥) بەشداری پێشانگای هاوبەشی رۆشنبیری گەرمیانی کردووە.
- سالی (٢٠٠٥) بەشداری پێشانگای هاوبەشی رێکخراوی گەشەپێدانی ئاشتی کردووە.
- سالی (٢٠٠٥) بەشداری پێشانگای هاوبەشی رێکخراوی (CDO)ی کردووە.

* (ئازاد ئەمین باخەوان - دکتۆر ئازاد ئەمین باخەوان):-

- سالی (١٩٦٤) لە شاری کەرکوك گەرەکی شۆریجە هاتووەتە دونیاوە.
- سالی (١٩٨٨)، بڕوانامەی بەکالۆریۆسی لە زمان و ئەدەبی کوردی لە (زانکۆی سەلاحەدین) بەدەستهێناوە.
- سالی (١٩٩٨)، لە زانکۆی (بەغداد-ئیبن روشد-بەشی زمانی کوردی) بڕوانامەی ماجستێری لە زمانی کوردی بەدەستهێناوە.
- سالی (٢٠٠٣)، لە زانکۆی (بەغداد-ئیبن روشد-بەشی زمانی کوردی) بڕوانامەی دکتۆرای لە زمانی کوردی بەدەستهێناوە.
- سالی (٢٠٠٤) لە زانکۆی دهۆك کۆلێژی ئاداب دامەزراوە.
- سالی (٢٠٠٥) لە زانکۆی کەرکوك تەنسیب کراوو بووە بە یەکێك لە دامەزرێنەرانی بەشی زمانی کوردی.
- سالی (٢٠٠٧) بوو بە سەرۆکی بەشی زمانی کوردی- کۆلێژی پەروەردەی زانکۆی کەرکوك، تا ئێستاش سەرۆکی ئەو بەشەیە.

- بەرهەمەکانی:
- (لە روانگەی زمانناسیەوە)، ٢٠٠٥.
- (گەشەکردنی زمانی مندال)، ٢٠١١.
- نامەی ماستەر (مۆرفیمەکانی (ە) لە دیالێکتی کرمانجی خواروری زمانی کوردیدا).
- نامەی دکتۆرا (پێشبەند و پاشبەند لە هەردوو دیالێکتی کرمانجی خوارو و ژووروی زمانی کوردیا).

* (ئازاد حەمە ئەحمەد شێخانی-دکتۆر ئازاد حەمە ئەحمەد شێخانی):-

- خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی وئامادەیی لە کەرکوك تەواو کردووە.
- خوێندنی بەکالۆریۆس لە ئەندازیاری تەلارسازی لەزانکۆی ڤینیسیا (ئیتالیا) تەواو کردووە
- بڕوانامەی دکتۆراو پۆست دکتۆرای (Post-doctorate) لە پلاندانانی شارو هەرێمدا وەرگرتووە لەزانکۆی ڤینیسیا و هەر لەوێدا توێژەرو وانەبێژ بووە.
- بەڕێوەبەری رێکخراوی ئاحکومی ئیتالی و بەریتانی بووە لە هەرێمی کوردستان و لە بۆسنیا
- بەڕێوەبەری مەڵبەندی رۆشنبیری کورد بووە لە لەندەن
- سالی ٢٠٠٤ تا سالی ٢٠١٠ راگری کۆلێژی تەکنیکی سلێمانی بووە و مامۆستا بووە لە بەشی ئەندازیاری پلاندانسازی شار.
- خاوەنی چەندەها بلاوکراوە و نووسینی ئەکادیمییە بە زمانی ئیتالی و ئینگلیزی و کوردی سەبارەت بە پلاندانانی شارو تەلارسازی و پرسی کەرکووك و کاری راوێژکاری ئەکات لە بواری پلاندانانی شاردا بۆ کۆمپانیا بیانی و فەرمانگە حکومییەکان.
* بەرهەمو لێکۆڵینەوەکانی:
- (الجوانب العمرانية والإجتماعية للمدن الإسلامية)، بە زمانی ئیتالی، بلاوکراوەتەوە لە گۆڤاری جیۆرنال ژمارە٢، لە بلاوکراوەکانی زانکۆی (ڤینیسیا)ی ئیتالی، ١٩٩٢.
- (المستوطنات العشوائية في الدول النامية)، بە زمانی ئیتالی، فرانکۆ ئینجلی، لە بلاوکراوەکانی گۆڤاری: Archivio di studi Urbani e regionali، ٤٧ ژمارە میلانۆ، ئیتالیا، ١٩٩٣.
- (المستوطنات الريفية في العراق)، لە بلاوکراوەکانی گۆڤاری (Space & Society، ژمارە ٧٤، میلانۆ، ئیتالیا، ١٩٩٦).
- (تقييم مشروع انماني في كوردستان العراق)، بە زمانی ئینگلیزی و ئیتالی، لە بلاوکراوەکانی زانکۆی (ڤینیسیا)ی ئیتالی، ١٩٩٧.

- (هل ينتسب المعرفة إلى المختصين فقط؟ عبرة ودرس عن تجربة تقييم اشتراك القرويون في عملية التنمية)، بە زمانی ئیتالی، لە بڵاوکراوەکانی گۆڤاری کاترۆن کرۆناکای زانکۆییە کە سەر بە کۆلێژی (نەخشەدانان و ئاوەدانکردنەوەیە) لە زانکۆی (ڤینیسیا)ی ئیتالی، ١٩٩٨.
- (الهجرة المعاكسة الصعبة إلى القرى الكوردية والإعتماد على الإغاثة)، بە زمانی ئینگلیزی، گۆڤاری (زاگرۆس)، ژمارە ١، لە بڵاوکراوەکانی پەیمانگای کوردی لە واشنتۆن، ١٩٩٨.
- (عملية تدمير النسيج العمراني لمدينة كركوك)، بە زمانی ئینگلیزی، لە بڵاوکراوەکانی (مركز كربلاء للبحوث والدراسات)، لەندەن، چاپی یەکەم، ٢٠٠٢.
- (تقييم مشاريع منظمات غير حكومية في كوردستان العراق ١٩٩١-١٩٩٦)، بە زمانی ئینگلیزی، گۆڤاری (زانکۆ)، زانکۆی سلێمانی، ژمارە (١٦)، کانوونی یەکەمی ساڵی (٢٠٠٦).
- (قەڵای کەرکووک لەنێوان ڕابردوو و ئێستا و داهاتوودا)، لێکۆڵینەوەییەکی مێژوویی و تەلارسازی بینار فەزاکانی، پێشنیارێک بۆ پاراستن و زیندووکردنەوەی)، ئینستتووتی کەلەپووری کورد، سلێمانی، ٢٠١٢.

*** (ئازاد حەمە عەبدوڵڵا - دکتۆر ئازاد حەمە عەبدوڵڵا):**

- ساڵی (١٩٦٣) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- کۆلێژی بەڕێوەبەری و ئابووری تەواو کردووە.
- ماستەری لە ڕووسیا و دکتۆرای لە سوید تەواو کردووە.
- لە بەرهەمە وەرگێڕاوەکانی:
- (ویستی فەلسەفاندن).
- (بادیو فیتگنشتاین).

*** ئازاد حوسێن تۆفیق (ئاسۆ سوور):-**

- ساڵی ١٩٦٦ لە گوندی (شەوگێڕ)ی ناوچەی شێخ بزێنی لەدایکبووە.
- ساڵی ١٩٨١ پەیوەندی بە ڕێکخستنەکانی یەکێتی نیشتمانی کوردستانەوە کردووە.
- ساڵی ١٩٨٢ بووەتە پێشمەرگە لە دەشتی هەولێر، هەمان ساڵ گوازراوەتەوە بۆ تیپی بیست و یەکی کەرکوک، لە کەرتی یەکی (ساڵەیی).
- لەبەر دڵسۆزی و لێهاتووی پلەی فەرماندەی مەفرەزەی وەرگرتووە لە کەرتی (١) ساڵەیی تیپی بیست و یەکی کەرکوک.
- ساڵی ١٩٨٦ گوازراوەتەوە بۆ تیپی بیست و پێنجی خاڵخاڵان و ئەرکی لێپرسراوی کەرتی (٢)ی شیوەسووری وەرگرتووە، تاکو ساڵی ١٩٨٨ لەم تیپە ماوەتەوە.
- بەشداری ئەم شەڕانەی کردووە:-
- شەڕی ناو گوندی (تۆمەر گومەت، شەڕی کۆزە بۆرە، شەڕی قەرەبەگ).
- شەڕی شیوە سوور، شەڕی چیمەن، شەڕی گوندی تولکی، شەڕی گوندی حەسار، شەڕی بانی کانی ڕەش، شەڕی دابان هەڵاج.
- شەڕی گۆیتەپە، شەڕی شیوە سوور بۆ جاری دووەم.
- شەڕی شیوە سوور بۆ جاری سێیەم.
- شەڕی ناو دێی ئەسکەندەر بەگی، شەڕی بێتواتە.
- شەڕی کێوە ڕەش (لەم شەڕەدا بە خەستی بریندار بووە).
- شەڕی دۆڵە ڕەقە، شەڕی جادەی کۆیە، شەڕی ناو سوورکەل.
- شەڕی حەسار بۆ جاری دووەم، شەڕی سەفرە و زەنوون.
- شەڕی گرتنی ئەڵاتە و تەق تەق، شەڕی لێدانی بیرە نەوتەکانی کەرکوک.
- شەڕی لێدانی سەیتەرەی کەرکوک، ناوشار، گرتنی ڕەبیەی کەلی سێکانیان.
- شەڕی گوندی شەوگێڕ، شەڕی گوندی قەرەسالم.
- شەڕی لێدانی قافڵەی شیوەسوور، شەڕی ناو دێی ئیلنجاخ.
- شەڕی داستانی ڕزگاری، شەڕی خەجە لەرزۆکە.
- لە کاتی ڕزگارکردنی کەرکوکدا، یەکێک بووە لەو فەرماندانەی پێشمەرگە بووە لە گەڕەکی (ڕەحیماوا) و ڕێگای دوو سایدی (عەرەفە) کە ڕۆڵی جوامێرانەیان گێڕا لەتێکشکاندنی هەموو هێرشەکانی قۆڵی فەیلەق.
- ڕۆژی (٢٨)ی ئاداری ساڵی (١٩٩١) لە کاتی کشانەوە لە شاری کەرکوک دوا کەس دەبێت کە شاری کەرکوک بەجێدەهێڵێ و لە کاتی کشانەوەدا لەنێوان شوێنی ئێستای گوندی (گورگەچاڵ) و (سێکانیان) دەکەوێتە بۆسەی (قوات خاصە) و لە ئاسمانەوە هەلیکۆپتەرەکان، لە شەڕێکی دەستەویەخەدا تا دوای خۆرئاوابوون دەخایەنێت، بەدەیان سەربازی دوژمن دەکوژێ لەو نەبەردییەدا ئەم پێشمەرگانە شەهید دەبن:-
ئەحمەد عوسمان، دڵشاد ئەحمەد، سەعید سەعدی.

*** (ئازاد سوبحی):**

- ساڵی (١٩٦١) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و پیشەسازی لە کەرکوک تەواو کردووە.
- شاعیر و ڕەخنەگر و وەرگێڕ بووە، ماوەیەکی زۆر لە ڕۆژنامەی (هاوکاری) و (هاوڵاتی) کاری کردووە.
- لە (٢٦)ی تشرینی یەکەمی ساڵی (٢٠١٤) لە تەمەنی (٥٣) دا کۆچی دوای کردووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:-
- باخچەکانی باوکم.
- دەنگ و سێبەر.
- ئاگرەکەم مەسرێنەوە.

*** ئارام ئەحمەد محەمەد**

پێشمەرگەی دێرین و کادیری پێشکەوتوو، ناوی تەواوی سەباح ئەحمەد محەمەد، لەدایکبوی سالی (١٩٥٨)ی شاری کەرکوک، خوێندنی سەرەتایی و ناوەندیی لە کەرکوک تەواو کردووە، سالی (١٩٧٤) لەگەل دەستپێکردنەوەی شەر لە نێوان کوردو حکومەتی عێراقدا، پەیوەندیی بەشۆرشەوە کردووە پاش هەرەس هێنانی شۆرش لە سالی (١٩٧٥)، ئاوارەی ئێران بووەو دواتر گەراوەتەوە بۆ عێراق و خوێندنی لە خانەی مامۆستایانی سلێمانی تەواو کردووە.

سالی (١٩٧٧) پەیوەندیی بەرێکخستنەکانی کۆمەلەی رەنجدەرانی کوردستانەوە کردووە، سالی دواتر لە گوندی دالاوە کوردانی ناحیەی ئاقجەلەر بە مامۆستا دامەزراوە، سالی (١٩٨٢) بۆتە پێشمەرگە لە هەرێمی ٣ی کەرکوک و وەک کادیرێکی رێکخستن لە سنووری هەرێمەکەوە پاشان لە سنووری تیپی ٢١ی کەرکوک بەپلەی ئەندامی پۆل و کەرت کاری کردووە.

لە سالی (١٩٨٦)دا لێپرسراوتیی کەرتی رێکخستنی کۆیەی گرتە ئەستۆ، لەو ماوەیەدا بەشدار بووە لە چەندین چالاکیی هێزی پێشمەرگەدا لەوانە شەرەکانی کانی بۆ گەنەو تەکیاسان و دالاوە روتەو قەلاچوغە لە سالی (١٩٨٢)و شەری چیمەن (١٩٨٤)و ئۆپەراسیۆنی گرتنی رەبیەی شێخ مەنسوریانی دۆلی خەلەکان (١٩٨٦).

لەو ماوەیەدا دوو بەرهەمی لە خولی سێیەمی گۆڤاری (کۆمەلە)دا بلاوکردۆتەوە، یەکێکیان بەناونیشانی (کورتە باسێکی زەمینەی خەباتی چەکداری و جەنگی پارتیزانی لە کوردستاندا) کە بەدوو بەش لە ژمارە (١٤و ١٥)دا بلاوکراوەتەوەو ئەوی تر بەناونیشانی (جەنگی سایکۆلۆژی و شۆرشی کوردستان) کە لە ژمارە (١٦)دا بلاوکراوەتەوە، سالی (١٩٨٧) بۆ دەزگای ناوەندیی رۆشنبیریی کۆمەلەی رەنجدەران گوێزرایەوەو لەوێ بووە ئەندامی دەزگا.

سالی (١٩٨٩) لە سەقز لێپرسراوەتیی ئێزگەی دەنگی گەلی کوردستانی گرتە ئەستۆ، لە سالی (١٩٩٠)دا کتێبێکی بەناونیشانی (شەپۆلی نوێی دیموکراسی) بلاوکردووە، تێیدا سروشتی پەیوەندیی نێوان سیاسەتی پریسترۆیکای سەرۆکی ئەوسای یەکێتیی سۆڤێت میخائیل گۆرباچۆڤ و دیموکراسی و سۆسیالیزمی تاوتوێ کردو رەنگدانەوەی شەپۆلی نوێی دیموکراسیی لەسەر کوردو بزوتنەوەی کوردایەتی شرۆڤە کرد، هەر ئەو سالە لە رێی ئێرانەوە چوو بۆ بەریتانیا لەوێ گیرسایەوە.

سالی (١٩٩٥) لە بەریتانیا دیپلۆمی بالای لە زانستی کۆمپیوتەر بەدەست هێناو وەک مامۆستای کۆمپیوتەرو شارەزا لە سیستمی سیسکۆ کاری کرد، سالی (٢٠١٠) گەرایەوە بۆ کوردستان و پلەی ئەندامی لیژنەی بالای مەکتەبی رێکخستنی پێ درا، لە ماوەی نێوان (٢٠١١ - ٢٠١٤)دا وەزیری کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوان بوو لە حکومەتی هەرێمی کوردستان.

*** ئازاد کەرکوکی:-**

- سالی ١٩٦٤ لە کەرکوک لەدایکبووە.
- سالی ١٩٩٦ ماستەری بەدەستهێناوە لە بواری سینەما لە مۆسکۆ.
- بەرهەمەکانی:-
- چۆن سیناریۆ دەنووسی، ٢٠١١.
- پەیڤێن لەسەر دەرهێنەری سینەمایی، ٢٠١١.
- ماوەیەک لە بەشی هونەریی کەنالی ئاسمانی کەرکوک کاری کردووە.
- ئێستا لە کەنالی گەلی کوردستان لە بەشی هونەریی کار دەکات.

*** ئاراز رەئفەت سابیر:-**

- سالی (١٩٧٣) لە کەرکوک لە ناحیەی (شوان) لەدایکبووە.
- پیشەی میوزیک ژەنە بە ئامێری (کیستورد رادیگ)
- هەر لە سالی (١٩٩٠)ەوە لە بواری هونەری کارەدەکات لە (تیپی مۆسیقای شوان)، کە لە سالی (١٩٩٢) ٨تراکی بۆ هەردوو گۆرانیبێژ تۆمار کردووە بەناوەکانی:- (ئیحسان خانەقینی)، (سیروان شوانی).
- هەر لە سالی (١٩٩٤)ەوە تا (٢٠٠٨) وەکو ژەنیار لە تیپە مۆسیقییەکان بەرهەمی هونەری تۆمارکردووە.
- هەر لە سالی (٢٠٠٩)ەوە کاری کردووە لە بواری ستۆدیۆی مۆسیقی و ستۆدیۆی داناوە بەناوی (دانا، شەپۆل).
- قوتابی بەشی هونەرە جوانەکانی کەرکوکە لە بەشی (مۆزیک).

*** (ئازاد عەبدولواحید کەریم عەبدولرەحمان - دکتۆر ئازاد عەبدولواحید کەریم عەبدولرەحمان):-**

- سالی (١٩٦٤) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- سالی (١٩٨٦-١٩٨٧) بەکالۆریۆسی لە زمان و ئەدەبی کوردیدا لە زانکۆی سەلاحەددین، کۆلێژی ئاداب بەدەستهێناوە.
- ماستەری لە ئەدەبی کوردی لە بەغدا لە کۆلێژی پەروەردە لە سالی (١٩٩٤-١٩٩٥) بەدەستهێناوە.
- دکتۆرای لە ئەدەبی کوردیدا لە سالی (٢٠٠٥) لە بواری رەخنەی سۆسیۆلۆژیای ئەدەبی وەرگرتووە.
- کتێبە چاپکراوەکانی:
- (سۆسیۆلۆژیای شیعری کوردی)، ٢٠٠٥.
- (نوێکردنەوە لە شیعری کوردیدا دوای جەنگی جیهانی یەکەم تا سالی ١٩٧٠)، کەرکوک، ٢٠٠٦.
- (تیۆری ئەدەب)، لێکۆلینەوەو رەخنەیی، ٢٠٠٧.
- (بنیاتی زمانی شیعری)، (٢٠٠٨).
- (رێبازە ئەدەبییەکان)، لێکۆلینەوەو رەخنەیی، کەرکوک، ٢٠٠٦.
- (کەرکوک لە روانگەی مێژووەوە)، ٢٠٠٧.
- (بنیاتی زمانی شیعری)، چاپەکۆهین، وەرگێران، هاوبەش، کەرکوک، (٢٠٠٨).

ئازاد سوبحی

(ئازاد عەبدولواحید کەریم عەبدولڕەحمان -

دکتۆر ئازاد عەبدولواحید کەریم عەبدولڕەحمان)

(ئازاد حوسێن تۆفیق (ئاسۆ سوور

- (نوێخوازی لە شیعری کوردیدا، لە ڕووناکبیرییەوە بۆ ڕوانگەییەکان)، ٢٠١٠.
- (ڕەنگاڵەکانی دەق)، ٢٠١١.
- (ڕەخنەی ئەدەبی)، ٢٠١٣.
- ماوەیەک مامۆستا بووە لەزانکۆی سلێمانی، کۆلێژی پەروەردەی چەمچەماڵ، زانکۆی کەرکوک.

* (ئازاد گەرمیانی):-

- ناوی (ئازاد محەمەد ئەحمەد)ە.
- ساڵی (١٩٦٣) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٩٦) ئەکادیمیای هونەرە جوانەکانی زانکۆی موستەنسریەی تەواو کردووە.
- دیوانە چاپکراوەکانی:
- (سیمفۆنیای نامۆیی)، کەرکوک، ٢٠٠٤.
- (ماڵئاوا جوانی گەشاوە، دوو دەقی شانۆیی جەلیل قەیسی)، وەرگێڕان، کەرکوک، ٢٠٠٧.

* (ئازاد گەرمیانی - دکتۆر ئازاد گەرمیانی):

- ساڵی (١٩٥٥) لە کەرکوک لە ئەیلان لەدایکبووە.
- بڕوانامەی بەکالۆریۆسی لە زمانی ئینگلیزیدا لە ساڵی (١٩٧٨) بەدەستهێناوە.
- ساڵی (١٩٨٠) چووەتە کەنەداو بڕوانامی ماستەری لە بواری زانستی ڕامیاریدا وەرگرتووە، دووبارە ماستەری لە کەنەدا لە بواری (ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و ئیسلام) وەرگرتووە.
- ساڵی (١٩٨٩) گۆڤاری (ئاڵای ئیسلام)ی بڵاوکردووەتەوەو پتر لە دە ساڵ سەرنووسەری ئەم گۆڤارە بووە.
- ساڵی (١٩٩٣) بڕوانامەی دکتۆرای لە کەنەدا وەرگرتووە لە بواری مێژووی هاوچەرخی کورد لەنێوان ساڵی (١٩٣٢-١٩٤٦) زایینی.
- ئێستا لە کەنەدا مامۆستای زانکۆی (ڕایەرسۆن) لە شاری (تۆرنتۆ).
- بەرهەمەکانی:
- (الشرق الاوسط والإسلامية)، ١٩٨٥، نامەی ماستەر.
- (دراسة في الحركة الكردية المعاصرة ١٨٣٢-١٩٤٦)، نامەی دکتۆرا.

* (ئازاد محەمەد عەبدولڕەحمان شوانی):-

- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (اثر التطور السياسي في الشعر العراقي الحديث ١٩١٤-١٩٣٩)، نامەی ماستەر، کۆلێژی ئاداب، زانکۆی بەغدا، ١٩٩٩.

* (ئازاد مەحموود شەوقی):-

- یەکێک بووە لە شێوەکارەکان کە ماوەیەکی زۆر لە کەرکوک ژیاوە.

* (ئازاد مستەفا-ئازادە ڕەش):-

- یەکێکە لە شێوەکارەکانی کەرکوک کە لە سەرەتادا کۆمەڵێک تابلۆی هەبوو لە ماوەی نێوان حەفتاکان و بەشداری شێوەکاری هەبووە تا ناوەڕاستی هەشتاکان.
- ساڵی (١٩٧٤) بەشداری پێشانگای هاوبەشی هونەرمەندانی کەرکوکی کردووە لە بارەگای لقی کەرکوکی حیزبی شیوعی عێراقی لەگەڵ هونەرمەندی شێوەکار (ئاری بابان).
- (٢)ی تشرینی دووەمی ساڵی (١٩٨٦) بەشداری پێشانگای هونەرمەندانی کەرکوکی کردووە لە هۆڵی (التأميم للفن الحديث) لەگەڵ هونەرمەندان: (محەمەد ساڵەیی، ئاشتی مەعدی، فەلاح عومەر، سەلاح حەمە ئەمین، ئەحمەد کاکە سوور، موعتەسەم ساڵەیی، ئەحمەد فایق، سەنا جاسم، خالید حوسێن).

* (ئازاد هەورامی):

- ناوی تەواوی ئازاد عەبدولمەجید عەبدولغەفار جەعفەر. بەرەچەڵەک دەچێتەوە سەر ناوچەی هەورامان و نازناوەکەشی هەر لەوەوە هاتووە.
- لە (٣١)ی کانوونی یەکەمی ساڵی (١٩٥٤) لە هەمان گەڕەکی کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٥٣) بنەماڵەکەی لەتەوریلەوە بۆ کەرکوک کۆچی کردو لە گەڕەکی ئیمام قاسم گیرسایەوە.
- خوێندنی سەرەتایی و ناوەندیی لە کەرکوک تەواو کرد، بەڵام لەبەر هەلسووڕانی سیاسیی نەیتوانی پۆلی شەشی ئامادەیی تەواو بکات.
- لە سەرەتای ساڵی (١٩٧٠)، بووە ئەندام لە یەکێتی قوتابیانی کوردستان.
- ساڵی (١٩٧٢)دا پەیوەندیی بەڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کرد.
- ساڵی (١٩٧٤) پاش هەڵگیرسانەوەی شەڕ لەنێوان کوردو حکومەتی عێراقدا، بوو بە پێشمەرگە. پاش هەرەسهێنانی شۆڕش لە ساڵی (١٩٧٥) گەڕایەوە بۆ کەرکوک و بەردەوام بوو لەسەر هەڵسووڕانی سیاسیی لەناو کۆمەڵەدا.
- دوا بەدوای ئاشکرابوونی بەشێکی زۆری ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەو دەستگیرکردنی ژمارەیەکی زۆری ئەندامان، خۆی لە دەزگا ئەمنییەکان شاردەوەو لە کۆیە گیرسایەوە. پاشان،

دوابەدوای گیرانی هەموو سەركردەكانی كۆمەڵە، لەگەڵ هەر یەك لە شاسوار جەلال (ئارام)و حیكمەت محەمەد كەریم (مەلا بەختیار)و سالار عەزیزدا بەشدار بوو لە دامەزراندنی كۆمیتەی هەرێمەكان و سەركردایەتیی دیفاكتۆی كۆمەڵە لە كاتی تەنگانەدا.

– ساڵی (١٩٧٦) بوو بە پێشمەرگەو مەفرەزەیەكی سەرەتایی لە ناوچەی چەمی رەزان دروستكرد.

– ساڵی (١٩٧٧) پاش ئەوەی كە لە كۆبوونەوەكانی برادۆست بریار درا كۆمیتەیەكی سەركردایەتی لە نوێنەرانی كۆمەڵەی رەنجدەران و بزووتنەوەی سۆشیالیست و هێڵی گشتی بۆ یەكێتیی نیشتمانیی كوردستان پێك بهێنرێ، یەكێ لەو شەش نوێنەرەی كۆمەڵە بوو لە كۆمیتەی سەركردایەتیی یەكێتیدا.

– لە كۆبوونەوەی ساڵی (١٩٧٨)ی نۆكانیش بە ئەندامی سەركردایەتیی یەكێتی دانرایەوەو دواتریش خۆی و سالار عەزیز كران بە ئەندامی مەكتەبی سیاسی.

– هەروەها لە نۆكان، لە كۆبوونەوەی كادیرە پێشكەوتووەكانی كۆمەڵەدا سەركردایەتییەكی كاتی بۆ كۆمەڵە دیاری كراو ناوەندێكی سێ كەسیش بۆ راییكردنی كاروبارەكان دانرا كە لە هەردووكیاندا هەورامی ئەندام بوو.

– لە كارەساتی ساڵی (١٩٧٨)ی هەكاریدا كاتێك هێزەكانی یەكێتی رووبانكرده برادۆست بۆ دانانی بنكەو دواتریش چوونە ناو خاكی توركیا بۆ وەرگرتنی ئەو برە چەكەی نیاز وابوو لە سووریاوە بگات، لە (١٩ی) حوزەیراندا كەوتە بۆسەی چەكدارە خێڵەكییەكانی ناوچەكە كە شێخموس كەرڤان سەركردایەتیی دەكردن و پاش شەڕێكی سەخت كە چەند سەعاتێكی خایاندو ژمارەیەكی زۆر پێشمەرگەی تێدا شەهید بوو، لەگەڵ ژمارەیەكی زۆر كادیرو لێپرسراودا بەدیل گیراو پاش چەند رۆژێك رادەستی تاقمی سەركردایەتیی كاتیی پارتی دیموكراتی كوردستان كرا. هاوینی هەمان ساڵ توانی لە زیندان رابكات و خۆی بگەیەنێتە ناوچەكانی ژێر دەسەڵاتی یەكێتی.

– لە كۆبوونەوەی تشرینی دووەمی ساڵی (١٩٧٨)ی كادیرە پێشكەوتووەكانی كۆمەڵە لەشێنێ، بەئەندامی سەركردایەتیی كۆمەڵە هەڵبژێردرایەوە.

– ساڵی (١٩٨٠) كرا بەلێپرسراوی لقی ٢ی كەركوكی یەكێتی.

– ساڵی (١٩٨١) پاش ئەوەی كە لە كۆنفرانسی یەكی كۆمەڵە، بە ئەندامی سەركردایەتی هەڵنەبژێردرایەوە، كرایە ئەندامی مەكتەبی رێكخستنی كۆمەڵە.

لە كۆنفرانسی ٢ی كۆمەڵە كە ساڵی (١٩٨٢) لەناوزەنگ بەسترا، بەئەندامی سەركردایەتی هەڵبژێردراو.

– ساڵی (١٩٨٤)یش لە كۆنفرانسی ٣ی كۆمەڵە لە مێرگەپان، هەڵبژێردرایەوە بە ئەندامی سەركردایەتی.

– ساڵی (١٩٨٥) پاش ئەوەی كە دەزگای ناوەندیی رۆشنبیریی كۆمەڵە دامەزرا، كرایە لێپرسراوی دەزگاكە كە بارەگاكەی لەكاتی توو بوو لەناوچەی مەرگە. پاش ئەوەی تۆپباران كردنی بارەگاكانی مەرگە رووی لە زیادبوون كرد، بارەگای دەزگاكە برایە دۆڵی جافەتی و هەوەڵ جار لە گوندی هەڵەدن دانراو لە پاییزدا بارەگاكە بۆ گوندی چالاوا گواسترایەوە.

– دوای ئەوەی كە لە ٨ی تشرینی دووەمی ساڵی (١٩٨٦)دا رێككەوتنی ئاشتی لەنێوان یەكێتیی نیشتمانیی كوردستان و پارتی دیموكراتی كوردستاندا بۆ هەردوولا هاتە ئاراوە. بەم پێوەندگە یەكێتی مەڵبەندی ٤ی بادینانی دامەزراندو لێپرسراوەتییەكەی بە هەورامی سپارد. ئەویش تا ساڵی (١٩٨٨) بەرپرسی مەڵبەند بوو.

– پاش گەڕانەوەی لە بادینان، بۆ ماوەی مانگێك لە دۆڵە كۆگە مایەوەو دواتر بۆ گوندی كونەكۆتری دۆڵی باڵەیان نێردرا بۆ پاراستنی رێگای نێوان دۆڵی باڵەیان و شوێنی گردبوونەوەی هێزەكانی مەڵبەندی ٣ی هەولێر كە سوپای عێراق هەرەشەی گەمارۆدانی لێدەكرد.

– لە ٣٠ی ئابی ساڵی (١٩٨٨)دا فرۆكەیەكی پیلاتۆز گوندەكەو بنكەكانی هێزی پێشمەرگەی دایە بەر موشەك و لە ئاكامدا هەورامی بەسەختی بریندار بوو. بەیانیی رۆژی دواتر، لە كاتی گواستنەوەی لە شێخ ئایشەرە بۆ ئالوەتان، لە رێگا شەهید بوو.

– لە (٢٦)ی شوباتی ساڵی ١٩٨٦ لەگەڵ خاتوو (شنۆ شاسواری) دەبنە هاوسەر.

– ساڵی (١٩٨٦) وەك بەرپرسی مەڵبەندی بادینان لەگەڵ هێزەكەیدا چووە بۆ ناوچەی بادینان تا ساڵی (١٩٨٨).

– لە ژیانیدا نووسەرێكی بە تواناو مۆسیقازانێكی لێهاتوو بوو.

*** (ئازاد هیدایەت دەلۆ):-**

– بەرهەمە چاپكراوەكانی:

– (دیداری رۆشنبیری و رۆژنامەگەری كوردی)، هەولێر، ١٩٩٩.

– (دیداری رۆشنبیری)، بەرگی یەكەم، هەولێر، ٢٠٠٥.

– (یانەی سەركەوتنی كوردان ١٩٣٠، ١٩٦٢ مستەفا نەریمان)، ئامادەكردن و پێداچوونەوە، كەركوك، ٢٠٠٦.

*** (ئاسۆ گەرمیانی):-**

– بەرهەمەكانی:-

– (رێزمانی كوردی بۆ قوتابخانەكانی سەرەتایی لە دەرەوەی وڵات)، بەرگی یەكەم، سوید، ٢٠٠١.

– (رێزمانی كوردی بۆ قوتابخانەكانی ئامادەیی لە دەرەوەی وڵات)، بەرگی دووەم، سوید، ٢٠٠١.

*** (ئاسۆس نەجیب عەبدوڵڵا):**

– ساڵی (١٩٧٤) لە خورماتوو لەدایكبووە.

– ساڵی (١٩٩٥) كۆلێژی یاسای لە زانكۆی سەلاحەددین تەواو كردووە.

– هەڵگری بڕوانامەی ماستەرە لە بواری یاسای گشتی.

– ساڵی (٢٠٠٩) لە كابینەی شەشی حكومەتی هەرێمی كوردستان بووەتە وەزیری كارو كاروباری كۆمەڵایەتی.

ئاسۆس نەجیب

ئاسۆ مامەند

ئاشتی گەرمیانی

ئالا تاڵەبانی

*** ئاسۆ مامەند ئیسماعیل (ئاسۆ ئەڵانی):-**

- لەدایکبووی ساڵی (١٩٦٣)ی گوندی قەرەبەگ لەناوچەی سەرگەران.
- ساڵی (١٩٧٠) لە گوندەکەی خۆی چووەتە خوێندنگەی سەرەتایی‌و ساڵی (١٩٧٧) لە شارۆچکەی پردێ دەستی بەخوێندنی دواناوەندی کردو هەر لەوێ تا شەشی ئامادەیی خوێند.
- ساڵی (١٩٨٠) پەیوەندیی بەرێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کرد.
- ساڵی (١٩٨٢) لە دەشتی هەولێر پەیوەندیی بەهێزی پێشمەرگەوە کردو ژیانی پێشمەرگایەتیی دەستپێکرد. لەکەرتی ٦ی تیپی ٨٦ی دەشتی هەولێر ئەرکەکانی پێشمەرگایەتیی جێبەجێکردو بۆ ساڵی دواتر بووە فەرماندەی مەفرەزە.
- ساڵی (١٩٨٥) بەپلەی فەرماندەی مەفرەزە بۆ تیپی تایبەتی مەڵبەندی ٣ی هەولێر لەوەرتێ گوێزرایەوە.
- ساڵی (١٩٨٧)دا بووە جێگری فەرماندەی تیپی ٨٥ی بەرانەتی. ساڵی (١٩٨٨) بووە فەرماندەی تیپ.
- ساڵی (١٩٨٩) بۆ ماوەی شەش مانگ بەپارتیزانی لە سنووری بەرانەتی‌و هەولێر مایەوە. لە ژیانی پێشمەرگایەتیدا بەشداریی دەیان چالاکی‌و نەبەردی پێشمەرگانەی کردووە لەناوچەکانی دەشتی هەولێر، باڵەکایەتی، دەشتی قەراج‌و کەندیناوەو لەو ماوەیەدا ٦ جار بەسەختی بریندار بووە.
- ساڵی (١٩٩٠) لە ئەڵمانیا گیرسایەوەو پاش ڕاپەڕینی ساڵی (١٩٩١) گەڕایەوە بۆ کوردستان. لە کۆنگرەی دووەمی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لە سلێمانی لە ساڵی (٢٠٠١)، بەئەندامی سەرکردایەتی هەڵبژێردرا.
- لە ماوەی نێوان (٢٠٠٢ - ٢٠٠٣) لێپرسراوی مەڵبەندی ڕێکخستنی گەرمیان بوو. لە ساڵانی (٢٠٠٦و ٢٠٠٧) لێپرسراوی مەڵبەندی موسڵ بوو.
- ساڵی (٢٠٠٧)ەوە تا کۆتایی ساڵی (٢٠٠٩) لێپرسراوەتیی مەڵبەندی دووبزی گرتە ئەستۆ.
- لە کۆنگرەی سێیەمی یەکێتی بەئەندامی کۆمیتەی سەرکردایەتی هەڵبژێردرایەوەو دواتر کرا بەئەندامی پەدەگی مەکتەبی سیاسی‌و لەمانگی نیسانی (٢٠١٠)کرا بەلێپرسراوی مەڵبەندی ٣ی ڕێکخستنی هەولێر. ساڵی (٢٠١٢) لێپرسراوەتیی مەڵبەندی ٢ی کەرکوکی پێ سپێردرا.

*** (ئاشتی مەهدی محەمەد-ئاشتی گەرمیانی):-**

- ساڵی (١٩٦٥) لە قادر کەرەم لە شاری کەرکوک لەدایکبووە.
- دەرچووی پەیمانگای هونەرە جوانەکانی سلێمانییە لەنێوان ساڵانی ١٩٨١-١٩٨٦.
- پێشانگا هونەرییەکانی:
- ساڵی (١٩٨٥) یەکەم پێشانگای هونەری لە شاری کەرکوک کردەوە.
- ساڵی (١٩٨٥) دووەم پێشانگای تایبەتی لە شاری کەرکوک کردەوە.
- ساڵی (١٩٨٩) سێیەم پێشانگای تایبەتی لە هۆڵی ئەلرەشید کردەوە.
- ساڵی (١٩٩٠) چوارەم پێشانگای تایبەتی (گەلەری ئاری) لە هەولێر کردەوە.
- ساڵی (١٩٩١) پێنجەم پێشانگای تایبەتی لە هۆڵی قەڵا چۆڵان کردەوە.
- ساڵی (١٩٩٢) شەشەم پێشانگای تایبەتی لە هۆڵی میدیا لە هەولێر کردەوە
- ساڵی (١٩٩٣) حەوتەم پێشانگای تایبەتی لە هۆڵی عەرەبی لە دیمەشق لە سووریا کردەوە.
- پێشانگا هاوبەشەکانی:
- ساڵی (١٩٨٦) هاوبەشی پێشانگای هونەرمەندانی کەرکوکی کردووە.
- ساڵی (١٩٨٦) هاوبەشی پێشانگای ڕۆژی هونەری کردووە لە بەغدا.
- ساڵی (١٩٨٧) هاوبەشی پێشانگای هاوینەی گەلەری ئۆرفەلی کردووە لە بەغدا.
- ساڵی (١٩٨٨) هاوبەشی پێشانگای ڕۆژی هونەری کردووە لە بەغداو سلێمانی.
- ساڵی (١٩٨٩) هاوبەشی پێشانگای (الواسطی) کردووە لە بەغدا.
- ساڵی (١٩٩٠) هاوبەشی پێشانگای ڕۆژی هونەری کردووە لە بەغداو سلێمانی.
- ساڵی (١٩٩١) هاوبەشی پێشانگای هونەرمەندانی کوردی کردووە لە گەلەری ئاری لە هەولێر.
- ساڵی (١٩٩٢) هاوبەشی پێشانگای کردووە لەگەڵ هونەرمەندان فەلاح عومەرو بۆڕ کەریم لە هۆڵی میدیا لە هەولێر.
- ساڵی (١٩٩٣) هاوبەشی پێشانگای کردووە لەگەڵ هونەرمەندان فەلاح عومەرو غازی محەمەد لە شاری حەلەب لە سووریا.
- ساڵی (١٩٩٤) هاوبەشی پێشانگای هونەرمەندانی عێراقی کردووە لە سەنتەری عەرەبی لە دیمەشق لە سووریا.
- ساڵی (١٩٩٥) هاوبەشی پێشانگای کردووە لەگەڵ چوار هونەرمەندی عێراقی لە سەنتەری هونەری ڕووسی لە دیمەشق.
- ساڵی (١٩٩٦) هاوبەشی پێشانگای خاچی سووری کردووە لە کتێبخانەی گشتی ئەسەد لە دیمەشق لە سووریا.
- پێشانگاکانی لە هۆڵەنداو ئەورووپا:
- ساڵی (١٩٩٧) بەشداری پێشانگای ڕۆژی پەنابەران لە شاری ئەپل دۆرن کردووە.
- ساڵی (١٩٩٧) پێشانگای تایبەتی لە شارەوانی شاری بیرخت ئۆپ زۆم لە هۆڵەندا کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٩٨) پێشانگای تایبەتی لە چالاکی قوتابخانەکانی شاری ڕۆندال لە هۆڵەندا کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٩٨) پێشانگای تایبەتی (Art in Action) لە گەلەری (١٩)ی شاری ڕۆتردام لە هۆڵەندا کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٩٨) بەشداری پێشانگای هاوبەشی ڕێکخراوی ئایدا لە شاری ئەمستردام‌و هۆرن‌و لایدن کردووە.
- ساڵی (١٩٩٩) بەشداری پێشانگای هاوبەشی لەگەڵ هونەرمەند سوعاد ستار لە زانکۆی ڤاخینیکن لە گەلەری جیهان لە شاری ڤاخینیکن کردووە.

– سالی (١٩٩٩) پێشانگای تایبەتی لە هۆلی شارەوانی ئاودنبووش بە ناوی رەنگەکان لە کوردستانەوە کردووەتەوە.
– سالی (١٩٩٩) پێشانگای تایبەتی بە (٢٥) کاری هونەری لە گەلەری واتەر تۆرنی شاری روزندال کردووەتەوە.
– سالی (١٩٩٩) هاوبەشی پێشانگای رۆژی پەنهاندەکان لە شاری (ئەپل) دۆرن کردووە.
– سالی (٢٠٠٠) پێشانگای تایبەتی لە سەنتەری کەلتووری کوردی شاری دەنهاغ کردووەتەوە.
– سالی (٢٠٠٠) هاوبەشی پێشانگای رێکخراوی بابل لەگەل (٢٨) هونەرمەندی عێراقی لە شارەوانی دەنهاغ لە هۆلەندا کردووە.
– سالی (٢٠٠٠) هاوبەشی پێشانگای هونەری لەگەل دوو هونەرمەندی هۆلەندی کۆری فەنهەلوف و هونەرمەندی فەرەنسی ئایلی لە هۆلی ئەخۆشخانەی شاری رۆزندال لە هۆلەندا کردووە.
– سالی (٢٠٠٠) هاوبەشی پێشانگای رۆژی پەنابەندەیی لە شاری ئەپل دۆرن کردووە.
– سالی (٢٠٠١) پێشانگای تایبەتی لە گەلەری سولو کتێبخانەی گشتی شاری برێدا لە هۆلەندا کردووەتەوە.
– سالی (٢٠٠١) پێشانگای هاوبەشی بە رێکخستنی رێکخراوی K.I.A رۆژێك بۆ کەلتوور لە شاری برێدا لە هۆلەندا کردووەتەوە.
– سالی (٢٠٠١) هاوبەشی پێشانگای K.I.A جێگای خالی کەلتووری شاری برێدا لە هۆلەندا کردووە.
– سالی (٢٠٠١) هاوبەشی پێشانگای سەنتەری کەلتووری کوردی لە شاری ئەمستردام لە هۆلەندا کردووە.
– سالی (٢٠٠١) هاوبەشی پێشانگای رێکخراوی K.I.A لە کتێبخانەی گشتی شاری ڤالڤایك کردووە.
– سالی (٢٠٠١) هاوبەشی پێشانگای رێکخراوی K.I.A لە هۆلی لیبن باکر لە شاری بیرخن ئۆپ زووم لە هۆلەندا کردووە.
– سالی (٢٠٠٢) هاوبەشی پێشانگای رێکخراوی پەنابەندەیی لە شاری فۆرسخوتن لە هۆلەندا.
– سالی (٢٠٠٢) پێشانگای تایبەتی لە گەلەری واتر تۆردن لە شاری رۆزندال کردووەوە.
– سالی (٢٠٠٢) پێشانگای هاوبەشی ٣٠ هونەرمەندانی عێراقی لە شاری دەنهاغ لە هۆلەندا کردووەتەوە.
– سالی (٢٠٠٣) پێشانگای تایبەتی لە کتێبخانەی گشتی شاری رۆزندال کردووەتەوە.
– سالی (٢٠٠٣) پێشانگای هاوبەشی رێکخراوی (K.I.A) لە شارەوانی دۆنگن لە هۆلەندا کردووەتەوە.
– سالی (٢٠٠٤) پێشانگای رێکخراوی هونەری هونەرمەندانی رۆژئاوای هۆلەندا لە شارۆچکەی راو شارەوانی رۆزندال لە هۆلەندا کردووەتەوە.
– سالی (٢٠٠٤) پێشانگای تایبەتی لە هۆلی بەرەمودا لە شاری کالمهاوت لە بەلجیکا کردووەتەوە.
– سالی (٢٠٠٤) پێشانگای رێکخراوی ئایدا نیدەرلاند لە ئازەربایجانەوە تا دەنهاغ لە شارەکانی (ئەمستردام، دەنهاغ، ئوترێخت).
سالی (٢٠٠٤) پێشانگای رێکخراوی (K.I.A) بۆ پێنج هونەرمەندی جیا لە ولاتانی (بۆسنیا و میکوفینیا) و هۆلەندا.
– سالی (٢٠٠٥) پرۆگرامێکی هونەری ئامادە کراو بۆ پەیمانگای هونەرە جوانەکان لە شاری کەرکوك بۆ خوێندکاران خوێنرایەوە بە پیشاندانی وێنەی هونەری.
– سالی (٢٠٠٥) بۆ رۆژنامەی باسەرە حەوت بابەتی هونەری زنجیرەیی بلاوکراوەتەوە دەبارەی خەونەکان زۆر کورتن، رۆژنامەی باسەرە لە شاری کەرکوك دەردەچێت.
– سالی (٢٠٠٥) هاوبەشی پێشانگای رۆژی (٥)ی مایی لە شاری دەنبووش بە ئامادە بوونی سەرۆك وەزیرانی هۆلەندا و شازادە کوری شای هۆلەندا ولیەم ئەلکسەندەر بەشداری کردووە.
– سالی (٢٠٠٥) هاوبەشی پێشانگای هونەر لە شەقامی (بەنکن)ی شاری ئیتن لوور لە هۆلەندا.
– سالی (٢٠٠٥) کۆمەلێك لە کاری هونەری یەك مەتر بە هەشتا لە کاری ووردیلانە بۆ پێشانگای هاوینەی شەقامی بەنکن لە شاری ئیتن لوور ئامادە کرد.
– سالی (٢٠٠٦) پێشانگای تایبەتی لە شاری دورن لە هۆلی رابۆ بانك.
– سالی (٢٠٠٦) پێشانگای رۆژی کەلتووری لە شاری (ئیمن)ی باکووری هۆلەندا.

* (ئاکۆ عەبدولکەریم شوانی - دکتۆر ئاکۆ عەبدولکەریم شوانی):

– یەکێکە لە نووسەرە بە تواناکانی کەرکوك و لە بواری مێژوو و لێکۆلینەوەی سیاسی گەلێك بابەتی بە پێزی هەیە لە گۆڤارو رۆژنامەکانی کوردستان.
– (شاری سلێمانی ١٩١٨-١٩٣٢)، لێکۆلینەوەیەکی مێژوویی سیاسی، سلێمانی، ٢٠٠٢.
– (شاری سلێمانی ١٩٣٢-١٩٤٥)، سلێمانی، (٢٠٠٨).

* (ئاکۆ محەمەد شوانی):-

– سالی (١٩٨٣) لە چەمچەمال لەدایکبووە.
– قوناغی خوێندنی ئامادەیی تەواو کردووە.
– بەرهەمە چاپکراوەکانی:
– (ئەنفال لە دیدی ئەوانی ترەوە)، ٢٠١١.
– (ژیاننامەی چوار پێشەواکەی ئیسلام)، ٢٠١٢.
– (چیرۆکنامە)، ٢٠١٢.
– (شەهید گەرمیان)، ٢٠١٢.
– (بیبلۆگرافیای کتێبەکانی ئەنفال)، سلێمانی، ٢٠١٣.
– ماوەیەك سەرنووسەری گۆڤاری (مانەوە) بووە.
– ماوەیەك سەرنووسەری رۆژنامەی (چەرموو) بووە.
– ماوەیەك سەرنووسەری گۆڤاری (کتێبنامە) بووە.

* (ئالان نەجدەت عەبدولرەحمان):

– سالی (١٩٧٦) لە کەرکوك لەدایکبووە.
– پەیمانگای هونەرە جوانەکانی بەغدای بەشی سیرامیك تەواو کردووە.
– بەشداری پێشانگای سالانەی پەیمانگا هونەرییەکانی کردووە لە موسل و بەغداو کەرکوك.

* ئالا تاڵەبانی:-

- ناوی تەواوی ئالا ئەحسین شێخ حەبیب تاڵەبانی.
- لەدایکبووی ساڵی (١٩٦٦)ی گەڕەکی بەرتەکیەی شاری کەرکوک. خوێندنی سەرەتایی و ناوەندیی و پەیمانگای تەکنیکیی لە کەرکوک تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٧٥) خێزانەکەی، هاوشێوەی چەندین خێزانی تری دانیشتوی کەرکوک، لەسۆنگەی فاکتەری سیاسییەوە، بۆ شارۆچکەی ڕیفاعیی سەر بەپارێزگای زیقار بۆ ماوەی چەند ساڵێک دوور خراوەتەوە.
- ساڵی (١٩٨٦) لە کەرکوک پەیوەندیی بە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کردووە.
- ساڵی (١٩٨٨)، کاتێک کارمەند بوو لە بەڕێوەبەرایەتیی ڕێگاوبانی کەرکوک، لە سۆنگەی هۆی سیاسییەوە لەسەر کار لابراو دوای ئەویش کە گەڕایەوە سەر کارەکەی. ساڵی (١٩٩٠)دا لەسۆنگەی هەمان هۆوە لەسەر کار لابرا.
- ساڵی (١٩٩١) وەك ئەندامێکی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە بەشدار بوو لە ڕاپەڕیندا و هەر ئەو ساڵە، دوای ئەوەی هێزەکانی عێراق کەرکوکیان گرتەوەو ڕاپەڕینیان خامۆش کرد، فەرمانی دەستگیرکردنی لە دەزگای ئەمنی کەرکوک بۆ دەرچوو. لەم سۆنگەیەوە ماوەیەك بە خێزانەوە لە ئێران مایەوەو پاش هێوربوونەوەی باروودۆخی هەرێم، لە ئێران گەڕایەوەو لە کۆیەو دواتر لە هەولێر گیرسایەوە. لەو ماوەیەدا چالاکیی زۆری لە بواری ڕێکخستن و کاروباری ژناندا نواند.
- ساڵی (١٩٩٢)بووە ئەندامی کەرتی ڕێکخستنی ژنانی کۆمیتەی کۆیەو لە کۆتایی هەمان ساڵ بووە بەرپرسی لقی کۆیەی یەکێتیی ژنانی کوردستان. ساڵی دواتر، لە پلینۆمی یەکێتیی ژنان بە ئەندامی سکرتاریەتی یەکێتیی ژنان هەڵبژێردرا.
- لە کۆتایی هاوینی ساڵی (١٩٩٦) هەولێری بەجێهێشت و چوو بۆ سووریا دواتریش بۆ بەریتانیا.
- ساڵی (١٩٩٨) بووە جێگری لێپرسراوی کۆمیتەی ڕێکخستنی بەریتانیای یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و ئەندامی مەکتەبی پەیوەندییەکانی دەرەوە لە شاری لەندەن. لەو ماوەیەدا چەند بڕوانامەیەکی لە بواری زمانی ئینگلیزی و ماف مرۆڤ و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵەی مەدەنی بەدەستهێنا.
- ساڵی (٢٠٠٣)دوا بەدوای ڕووخانی ڕژێمی بەعس لە عێراق، گەڕایەوە بۆ کوردستان و دواتر لە بەغدا لە چوارچێوەی پرۆژەیەکی وەزارەتی کاروباری ژنانی بەریتانیا سەرپەرشتیی پێکهێنانی ڕێکخراوەکانی کۆمەڵی مەدەنی و بزووتنەوەی ژنانی عێراقی کرد لە ناوەڕاست و خوارووی عێراق و لەم سەروبەندەشدا بەهاوکاریی وەزارەتی دەرەوەی ئەمریکا ڕێکخراوی ناوەندیی بەهێزکردنی تواناى ژنانی دروست کرد.
- ساڵی (٢٠٠٥) لە هەڵبژاردنی خولی دووەمی ئەنجوومەنی نوێنەرانی عێراق، لەسەر لیستی هاوپەیمانیی کوردستان بەئەندامی ئەنجوومەنی نوێنەران هەڵبژێردراو لە ساڵی (٢٠١٠)دا لە هەڵبژاردنی خولی دووەمی ئەنجوومەنی نوێنەراندا، وەك نوێنەری شاری کەرکوك بە ئەندام لە ئەنجوومەنی نوێنەران هەڵبژێردرایەوە.
- لە کۆنگرەی سێیەمی ساڵی (٢٠١٠)ی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستاندا بەئەندامی ئەنجوومەنی سەرکردایەتی هەڵبژێردرا.

* (ئامانج شاکەلی):-

- ناوی (جەمیل محەمەد شاکەلی).
- ساڵی (١٩٦٢) لە دێی (شاکەل) لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٨٢) ئامادەیی پیشەسازی لە سلێمانی تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٨٩) چیرۆکی (زەردەخەنە)ی بۆ منداڵان نووسیوە.
- ساڵی (١٩٨٩-٢٠١٠) وەکو پەنابەرێکی سیاسی لە بەلجیکا ژیاوە.
- ساڵی (١٩٩٣) یەکەم بەرهەمی بە زمانی ئێرلاندی بڵاوبووەتەوە کە وەرگێڕاوی چیرۆکی (زەردەخەنە) بووە، ئەم کتێبە لە ساڵی (٢٠٠١) بۆ سەر زمانی ژاپۆنی وەرگێڕاوە.
- ساڵی (١٩٩٦-١٩٩٧) چیرۆکی (پەپولەیەك بەسەر پەنجەرەکەوە) بە زمانی ئێرلاندی نووسیوەو بڵاویکردووەتەوەو خەڵاتی (بێچووە شێری زیوینی پێ بەخشراوە.
- ساڵی (١٩٩٨) چیرۆکی (خەونی گوڵە شەوبۆ)ی نووسی.
- ساڵی (٢٠٠٣) چیرۆکی (سەما لەگەڵ مناگدا) نووسی.
- لەنێوان ساڵانی (١٩٩٩-٢٠٠٤) سەرجەم کتێبەکانی لە بەلجیکا چاپ و بڵاوکراوەتەوە، هەر یەکە لە پۆلۆنیا و ئیتاڵیا و ئەڵمانیا کتێبەکانی نمایش کراوە.
- لە پاڵ کتێب و چیرۆکەکانیدا گەلێك بابەتی ئەدەبی لە گۆڤاری (بوکی بوکی) هۆلەندی و بەلجیکی بڵاوکردووەتەوە.
- ساڵی (٢٠٠١) یەکەمین کتێبخانەی (کوردی، عەرەبی) لە شاری (لوێڤن) دامەزراندووە، کە نزیکەی پێنج سەد کتێب و ڕۆژنامەی کوردی و چوار سەدو پەنجا کتێب و ڕۆژنامەی عەرەبی لە خۆ گرتووە.
- ماوەیەك سەرنووسەری گۆڤاری (بانەڕۆژ) بووەو ئێستا خاوەن ئیمتیازی گۆڤارەکەیە.

*** (ئامینە مەحموود):-**

- سالی (١٩٧٤) لەدایکبووە.
- گەلێك لێکۆڵینەوەو بابەتی رەخنەیی لە گۆڤارو رۆژنامەکانی ناوخۆو دەرەوە بڵاوکردووەتەوە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (فراشات آمنة)، کۆمەڵێك بەرهەمی شیعریە.
- (الحمامة المتوحشة)، کۆمەڵێك لێکۆڵینەوەیە.
- (کتاب الحب)، کۆمەڵێك پەخشانە شیعریە.

*** (ئاوارە - مەلا ئاوارە):-**

- ناوی (کەریم کوری ئیبراهیم حەیدەر)ە.
- سالی (١٩٦٣) لە گوندی (بان میل) لەدایکبووە.
- شاعیرو پێشمەرگەیەکی هەست ناسك بووە، لە سەردەمی شاخ دوو کۆمەلە شیعری چاپ کردووە.
- لە (٧)ی کانوونی دووەمی سالی (٢٠٠١) کۆچی دوایی کردووە.

*** (ئاوێزان نوری):-**

- سالی (١٩٨١) لە شاری سلێمانی لەدایکبووە.
- لەدوای پرۆسەی ئازادی بەرهەمەکانی بلاْوکردووەتەوە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (پیاسەیەك بە کووچەکانی قەدەردا)، ٢٠٠٥.
- (بەرسیلە عیشقێ بۆ خودا)، ٢٠٠٥.
- (نامەکانی ئامۆ)، رۆمان، بەشی یەکەمی چاپکردووە.
- (لە بەرگی گەڵایەکدا دەمرم)، ٢٠٠٩.
- (لە جەستەی گەڵایەکدا دەمرم)، ٢٠١٣.
- بێجگە لەشیعر چیرۆکیش دەنووسێت و لە بواری رۆژنامەوانیشدا کاردەکات.
- خەڵاتی (پێشڕەو بۆ ژنی سەرکردە)ی وەرگرتووە.

*** (ئایدن شاکر ئەلعێراقی):-**

- سالی (١٩٣٦) لە گەرەکی مەیدان لەدایکبووە.
- سالی (١٩٨٥) بەشداری پێشانگای هونەرمەندانی کردووە لە هۆڵی ئەلتەنمیم بۆ هونەری نوێ.
- سالی (١٩٩٩) شەهید کراوە.
- یەکێکە لە دامەزرێنەرەکانی شانۆ لە پەنجاکان لە کەرکوك.

*** ئایدن ئاقسو:-**

- سالی ١٩٥٦ لە خورماتوو لەدایکبووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:-
- قرية المتنازع عليها.
- مشاركة التركمان في الانتخابات ٢٠٠٥.
- السطوح المتصدعة، ٢٠٠٦
- كركوك صراع النفط ورحلة البقاء ٢٠٠٧.
- البدع الكردية، ٢٠٠٩.

*** ئایدن کرکوك:-**

- سالی ١٩٥٢ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- فتح القسطنطينية، نووسینی ئەحمەد رەفیق، وەرگێرانی لە تورکییەوە، ٢٠٠٩
- دور الشباب في النزاع من اجل بناء السلام في كركوك، منظمة الرافدين لتطوير المجتمع والإعمار، وەرگێران، ٢٠١٢

*** ئایدن ئەلنەقیب:-**

- سالی ١٩٤٦ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- الباب الذي أطرقه الجدار، شيعر ٢٠١٢

*** (ئەبو بەکر دەروێش):-**

- ناوی تەواوی (بەکر عوسمان دەروێش)ە ناسراوە بە (بەکر دەروێش).
- سالی (١٩٦٧) لە خورماتوو لەدایکبووە.
- یەکێکە لە چیرۆك نووسەکان و خەڵکی خورماتووەو گەلێك بابەتی لە گۆڤارو رۆژنامەکان بڵاوکردووەتەوە تاکوو ئێستاکە پێنج کتێبی چاپکراوی هەیە.
- چیرۆکە چاپکراوەکانی:-
- (رەمزنەکان)، چیرۆك، چاپی یەکەم، کەرکوك، ٢٠٠١، چاپی دووەم، کەرکوك، ٢٠٠٩.
- (ماچ)، کۆمەلە دەق، هەولێر، ٢٠٠٥.
- (ژیان عادەتێکی بێ تام)، چیرۆك، کەرکوك، ٢٠٠٦.
- (باخەکانی ئاوات)، کۆمەلە چیرۆك، کەرکوك، ٢٠٠٧.
- (گەورەم جەنەڕال)، سێ کورتیلە چیرۆك، کەرکوك، ٢٠٠٧.

*** (ئەبو بەکر شێخ محێدین-سەقمی):-**

- ئەبو بەکر کوری شێخ محێدین شێخ قادری کوری شێخ حەسەنی کوری شێخ نیزامەدین شێخ مەحموودەو ئەچێتەوە سەر بنەماڵەی (پیرخدر شاهۆ).
- سالی (١٩١٠) لە کفری لەدایکبووە.
- یەکێکە لە شاعیرە چاکەکانی (کفری) تا رادەیەك ناوبانگی هەبووە لە بواری شیعردا، شێخ محێدین شاعیرە رەملایش بووە، هەروەها شێخ جەباری مامشی شاعیر بووە، لەگەڵ شێخ

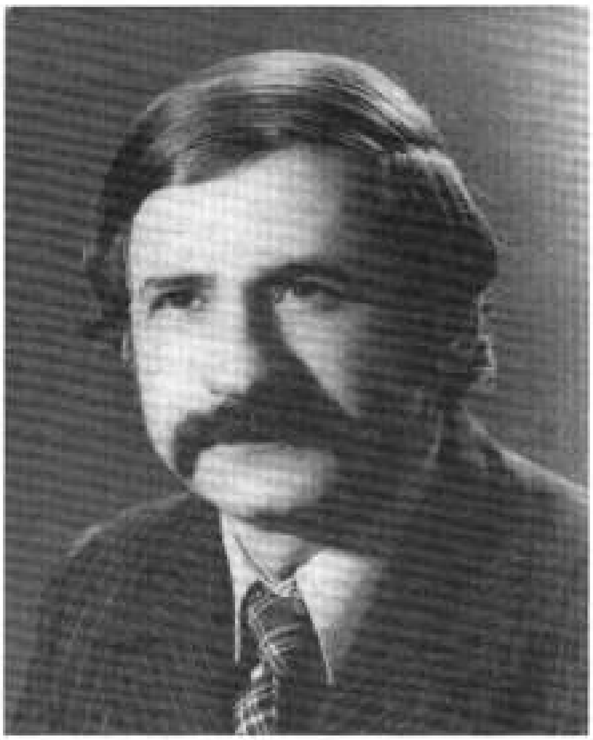

ئایدن شاکر

مەلا ئاوارە

ئاوێزان نووری

ئارام پەشێو، یەکێکە لە شاعیرە لاوەکانی ئەمڕۆی کەرکوک

عومەر برای شێخ ئەبوبەکر شاعیر بووە.
- ئەم چوار برایانە (ئەبوبەکر، عومەر، فەتاح، عەلی) هەر چواریان بەرگدووری بەناوبانگی کفری بوونە، فەتاحیان لە کەرکەوک و عەلیان لە قەرەتەپە و تەنها شێخ ئەبوبەکری براگەورەیان لە هەمان دوکانی پەنجا ساڵ پتر لەمەرپێش بە خەیاتییەوە خۆی سەرقاڵی کردووە وماڵ و منداڵی خۆی بەخێو دەکات.
- شێخ ئەبوبەکر لە سییەکانەوە دەستی شیعر نووسینی هەبووە، وەکەمر زۆر شیعری بڵاوکردووەتەوە و نووسیوویە.
- ساڵی (١٩٩٧) لە تەمەنی (٨٧) ساڵیدا کۆچی دوایی کردووە.

* (ئەبو بەکر محەممەد):-

- ساڵی (١٩٥٦) لە گەڕەکی **تەپەی شاری کەرکوک** لەدایکبووە.
- بەشداری لە چیرۆکی تەمسیلی: (من **شێت نیم**)، (کێ تاوانبارە)، (پەشیمانی)، (هاواری نامۆیی)، (**پوولەکی**).
چوار گۆرانی تۆمارکردووە: (دادە یان)، (ئەلی ئەنێ)، (من جوتیارم)، (ئەممەگری مەگری).

* (ئەبو بەکر موفتی کەرکوکی):-

- **ناوی (ئەبو بەکر ئەفەندی کوڕی ئیسماعیل ئەفەندی** کەرکوکی)یە.
- ساڵی (١٧٦٠) لە دێی (پڵاوە) لەدایکبووە، **بەڵام هەندێک** سەرچاوە ساڵی (١٧٦٨)یان بە داناوە.
- شاعیرێکی بەناوبانگ بوو، دەستنووسێکی **شیعری لێ بە** جێماوە نزیکەی (١٨٠) لاپەڕەیە، نازناوی شیعری (**موفتی**) بووە.
- ساڵی (١٨١٨) بووەتە موفتی بەغدا لەلایەن والی (**داود** پاشا)وە.
- ساڵی (١٨٣٠) کۆچی دوایی کردووە بە نەخۆشی (**کولێرە**) و لە مزگەوتی (پیر داود) نێژراوە.

* **ئەبوبەکر محەممەد حاجی قادر (مەلا شاخی):-**

- ناسراو بە مەلا شاخی.
- ساڵی (١٩٥٢) لە گوندی **بیرەسپانی ناحیەی پردێ** لەدایکبووە.
- خوێندنی ئامادەیی تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٧٤) پەیوەندیی **بە شۆڕشە کردو پاش** هەرەسهێنانی شۆڕش گەڕایەوەو بۆ باشووری عێراق **دوور** خرایەوە.
- ساڵی (١٩٧٥) پەیوەندیی **بە** یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانەوە کردو ساڵی (١٩٨١) بوو بە پێشمەرگە لە هەرێمی ٢ی کەرکوک.
- لە ژیانی پێشمەرگایەتیدا، پێشمەرگایەتیی لە تیپی ٢١ی **کەرکوک و تیپی ٩٣ی کۆیە کرد.**
- **لە قۆناغی دوای ئەنفالەکان، بەشدار بوو لە یەکە پارتیزانەکان.**

- ساڵی (١٩٩٠) بووە **بە ڕابەری سیاسی بەتالیۆنی نۆ لە** دۆڵەکۆکە.
- لە ڕاپەڕینی ساڵی (١٩٩١)دا بەشدار بوو لە ڕزگارکردنی رانیەو چوارقوڕنەو کۆیەو هەولێرو پردێ و کەرکوک و دواتر بووە لێپرسراوی بەرەی کوردستانی لە ئۆردوگای بنەسڵاوە لە هەولێر.
- لە نیسانی ساڵی (١٩٩١)ەوە تا حوزەیرانی ساڵی (١٩٩٣) لێپرسراوی کۆمیتەی یەکێتی بوو لە بنەسڵاوە.
- ساڵی (١٩٩٣) بووە ئەندامی فەرماندەیی ناوچەی کەرکوک لە وەزارەتی پێشمەرگە.
- لە ماوەی (١٩٩٤- ٢٠٠٤) ئەندامی خولی یەکەمی ئەنجوومەنی نیشتمانیی کوردستان بوو.
- لە ماوەی (١٩٩٦- ٢٠٠٤) سکرتێری کۆمەڵەی ڕووناکبیری و کۆمەڵایەتیی کەرکوک بوو. لە ماوەی (٢٠٠١- ٢٠١١) جێگری لێپرسراوی مەڵبەندی ٢ی ڕێکخستنی کەرکوک بوو.
- لە خولی یەکەمی ئەنجوومەنی ناوەندیدا بە ئەندامی ئەنجوومەن دانراو **لە** کۆنگرەی سێیەمی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان **لە ساڵی (٢٠١٠)، بە ئەندامی ئەنجوومەن هەڵبژێردرا.**
- **وتارو نووسینی لە ژمارەیەکی زۆری ڕۆژنامەو گۆڤارەکاندا هەیەو ماوەیەکیش سەرنووسەری گۆڤاری کەرکوک بوو.**

* (**ئەتێلا - دکتۆر ئەتێلا**):-

- **ناوی** دکتۆر (ئەتێلا سەعدوڵڵا خەلیل ئیبراهیم وەنداوی) **یە.**
- **لە** (١)ی تەممووزی ساڵی (١٩٥٦) لە گەڕەکی ئەوڕۆزی شاری کفری لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٦٣ بۆ خوێندنی سەرەتایی چووەتە خورماتوو لەوێ خوێندنی تەواو کردووەو پاشان دەگەڕێتەوە کفری بۆ خوێندنی قۆناغی ناوەندیی، درێژە بە خوێندن دەدات لە بەغدا.
- ساڵی (١٩٧٣) برایەکی بە ناوی (تەیمور) شەهید دەکرێت
- پەیمانگای تەندروستی ئاژەڵ تەواو دەکات، پاشان **لە** هەمان ساڵدا وەکو فەرمانبەر دادەمەزرێت **دواتر** دەگوازرێتەوە بۆ (سەر قەڵا).
- ساڵی (١٩٨٠)ەوە پەیوەندی دەکات بە ڕیزەکانی یەکێتی نیشتمانی کوردستان و لەو ساڵە دەگەڕێتەوە بۆ (کفری)و لەلایەن ڕژێمی بەعسەوە دەستگیر دەکرێت و ڕەوانەی بەغدا دەکرێت بۆ ماوەی شەش مانگ بەند دەکرێت و دواتر حوکمی ئیعدامی بۆ دەردەچێت، بەڵام ئازاد دەکرێت و دەگەڕێتەوە بۆ گوندی (بنەکەو) دەست دەکات بە کاری پزیشکی بۆ خەڵکی گوندەکە.
- لە (٥)ی تشرینی یەکەمی ساڵی (١٩٩١) لەگەڵ **سێ هەڤاڵی** تردا لەلایەن فڕۆکەکانی ڕژێمی بەعسەوە بۆردومان **دەکرێت و** هەرچواریان شەهید دەبن.

بەکر دەروێش

ئەتیلا

مەلا شاخی

*** (ئەحمەد برایمی حەمرە):-**

- یەکێکە لە شاعیر و مەقامزانەکانی ناوچەی گەرمیان لە گوندی بانشاخ لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٥٨)ەوە شیعری نووسیوە و تاکو ئێستاکە بەردەوامە لە شیعر نووسین.
- دیوانێکی شیعری هەیە.

*** ئەحمەد حەسەن محەمەد عەزیز جاف:-**

- ساڵی ١٩٦٧ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی ١٩٨٥ کۆلیژی سەربازی بەغدای تەواو کردووە بە نازنیشانی (قوات خاصە).
- ساڵی ٢٠٠٥ خانەنشین کراوە.

*** (ئەحمەد ئەسوەد ئەحمەد):-**

- ساڵی (١٩٣٥) لە کۆیە لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٥٧) هاتووەتە کەرکوك.
- ساڵی (١٩٧٠) یەکەمین پەیکەری (کەو)ی لە دار دروست کردووە.
- ساڵی (١٩٨٦) لە مۆزەخانەی قەڵای هەولێر بەهاوبەشی لەگەڵ (نەرمین)ی کچی پێشانگای کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٩٩) پێشانگای تایبەتی پەیکەری دارینی لە هۆڵی میدیا لە هەولێر کردووەتەوە.
- ساڵی (٢٠٠٠) پێشانگای تایبەتی پەیکەری دارینی لە هۆڵی میدیا لە هەولێر کردووەتەوە کەبریتی بووە لە ٥٧ پەیکەر.
- ساڵی (٢٠٠٣) بەشداری پێشانگای هاوبەشی هونەرمەندانی کەرکوکی کردووە لە هۆڵی سەندیکای هونەرمەندانی کوردستان لقی کەرکوك.
- لە ساڵی (٢٠٠٨) پێشانگای تایبەتی خۆی لە کەرکوك کردووەتەوە.
- لە ٢٤ی ئاداری ساڵی ٢٠١٥ کۆچی دوایی کردووە.

*** (ئەحمەد ئەفەندی قوتب - مەلا ئەحمەد ئەفەندی قوتب):-**

- ناوی تەواوی (ئەحمەد حەمدی قوتب)ە.
- ساڵی (١٨٦٠) لە کەرکوك لەدایکبووە
- یەکێکە لە زاناو مەلا بەناوبانگەکان، ماوەیەك قازی بووە لە موسڵ، باوکی (بەهائەددین قوتب) و (دکتۆر رەفعەت قوتب) و (عەبدولخالق قوتب).
- چوار زمانی زانیبوە بۆ قسە کردن و نووسین.
- ساڵی (١٩٤٣) کۆچی دوایی کردووە.

*** (ئەحمەد ئاغا):-**

- ناوی (ئەحمەد ئاغا کوڕی مەردان)ە.
- ساڵی (١٨٩٥) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- یەکێك بووە لەوانەی چاپەخانەیەکی بەناوی چاپەخانەی ئەحمەد ئاغاوە دامەزراندوە لە گەڕەکی (ئەحمەد ئاغا).
- لەدوایدا چاپەخانەکەی گواستۆتەوە بۆ شەقامی ئەوقاف دوای ئەوەی خاوەنەکەی شوێنی (سینما الوطن)ی بەکرێ گرتووە کە تاکە شوێنی بووەو لە کەرکوك فیلمی سینەمای لێ پیشان دراوە، بۆیە بەرۆژ چاپەخانەبووە بەشەو فیلمی لێ نمایش کراوە، هەر لەو ماوەیەدا لە چاپەخانەکە تیپی (فاطمة رشدي) هاتووەتە چاپەخانەکە بۆ پێش کردنی کاری هونەری کە هونەرمەندێکی میسری بووە لە جاری دووەم چاپەخانەکە گواسترایەوە بۆ نێو دارستانی زەیتونەکانی تەنیشت سینەما (صلاح الدین)، بەڵام لە سییەکان خاوەن چاپەخانەکە هەستا بە دروستکردنی شوێنێکی تازە بۆ چاپەخانەکەو بۆ یەکەم جار یاری (بلیارد)ی هێنایە نێو چاپەخانەکە.
- ساڵی (١٩٩٦) کۆچی دوایی کردووە.

*** ئەحمەد هاشم:-**

- بەرهەمە چاپکراوەکانی.
- نوارس هائمة، کورتە چیرۆك.
- الموت ونصف مجنون، کورتە ڕۆمان.
- لا أدري، دیوانە شیعر.
- إعترافات الأماكن، ڕۆمان

*** ئەحمەد ئاغا (سەید ئەحمەد ئاغا):-**

- دەڵێن گوایە شاعیر بووە و شیعری هەبووە، بەڵام زانیاریمان دەربارەی کەمە، کە گوایە باپیری رەهبەری شاعیرە لە دایکەوە، کە بە سەید ئەحمەد ئاغا بەناوبانگ بووە، ماوەیەکی کەم رەهبەری شاعیر لەماڵیان بووە، بەڵام نەیتوانیوە بەردەوام بێت لەگەڵیاندا.

*** (ئەحمەد ئاغای کەرکوکی زادە):-**

- لە بازرگانە ناسراوەکانی شاری بەغدا بووە بەرەسەن دەگەڕێنەوە سەر خێزانێکی بە ناوبانگی کورد، لە ساڵی (١٨٨١) لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٢٧)ەوە بە ئەندامی لیوای کەرکوك هەڵبژێردرێ بۆ پەرلەمانی عێراق و بۆ جارێکی دی لە کانوونی یەکەمی هەمان ساڵ دووبارە هەڵدەبژێردرێتەوەو شوێن و پایەیەکی بەرزی لە ناو کۆڕو ئەنجوومەنی بازرگان و کۆمەڵایەتییەکاندا هەبووە.
- لە (٢٥)ی حوزەیرانی ساڵی (١٩٧١) لە شاری بەغدا کۆچی دوایی کردووە.
- خۆی لە بنەڕەتدا خەڵکی سلێمانییەو باپیرە گەورەیان یونس ئاغایە، بەڵام دایکی منداڵی نەبووەو هاتووەتە (بابە گوڕگوڕ) بۆ منداڵ، بۆیە دوای ماوەیەك منداڵێکیان بووە کە ناویان ناوە (محەمەد)و بە (حەمە کەرکوکی) ناوبانگی دەرکردووە.

*** (ئەحمەد سەید ئیسماعیل جەباری - سەید ئەحمەد):-**

- ساڵی (١٧٧١) لە دێی بانگۆڵ لەدایکبووەو هەر لەوێش کۆچی دوایی کردووە.
- ناوی سەید ئەحمەد کوڕی سەید ئیسماعیل کوڕی سەید جانی جەبارییە.

– کوڕی (سەید ئیسماعیل)ەوە مامی شاعیری بە ناوبانگ (مەلا سەید فەتاحە)و خەڵکی جەبارییە، لە سەرەتای سەدەی سیانزەهەمی کۆچیدا ژیاوە، لە گوندی (بانگۆڵ) کۆچی دوایکردووە.
– سەید ئەحمەد نەخوێندەوار بوو کەچی سەلیقەی شیعری زۆر دل تەڕانە بووە.

* (ئەحمەدی بەرزاوی- مەلا ئەحمەدی بەرزاوی):-

– ئەم مەقام زانە خەڵکی بە (بەرزاوی) ناویان دەبرد کە لە گەڕەکی (ئاخور حوسێنی) لە چایخانەی (سەیگوڵ) دادەنیشت ومەقامی (بەرزاوی) دەخوێند، بۆیە هەربەوە ناوبانگی دەرکرد، جا ئەم بەرزاویە بە شەوان کتێبی (یوسف و زولێخا)ی بەکوردی و تورکی و جار بەجاریش مەقامی بە عەرەبی و تورکی خوێندووە، بەڵام لەوانەیە ناوەکە لە مەقامی (بوهرزاوی)یەوە هاتبێتو گۆڕانی بەسەردا هاتبێت.
– قۆریاتیشی وتووە، بە کوردیش مەقامی نیوەشەری بۆ دانیشتوانی ئەو چایەخانەیە خوێندووە.

* ئەحمەد بەهجەت ئیبراهیم:-

– ساڵی ١٩٣٧ لە کەرکوک لەدایکبووە.
– بەرهەمەچاپکراوەکانی:-
– تاريخ التركمان قبل ٤٠٠٠ سنة، ٢٠٠٤
– التركمان في وادي الرافدين، ٢٠٠٤
– مشاركة التركمان في الانتخابات، ٢٠٠٥
– طريق السيادة، ٢٠٠٩.
– الإستراتيجية التركمانية، ٢٠١٠
– الدفاع القومي التركماني، ٢٠١٢
– الجغرافية القومية التركمانية، ٢٠١٤

* (ئەحمەد تاڵەبانی):-

– (شێخ ئەحمەد کوڕی شێخ مەلا مەحموودی تاڵەبانیی)ە.
– لە دێی تاڵەبان لە قەزای چەمچەماڵ لە ساڵی (١٧٣٦) لەدایکبووە.
– خوێندنی زانستی قورئان (فقە)و تەسەوف لەسەر ڕێگای قادری لەلای باوکی خوێندووە.
– لە دوای ماوەیەك هاتووەتە کەرکوك‌و لەوێدا نیشتەجێ بووە‌و هەر لەوێ مزگەوتێکی بنیات ناوە.
– لە دوای خۆی ئەم کورانەی بە جێ ماوە: عەبدولرەحمانی خاڵس، عەبدولغەفور، عەبدولفەتاح، عەبدولکەریم، محێدین، عەبدولعەزیز، محەمەد ساڵح، حوسێن، محەمەد عارف، عەبدولقادر.
– ساڵی (١٨٤١) کۆچی دوایی کردووە.

* (ئەحمەد بەگ جەمیل بەگی بابان):-

– (ئەحمەد کوڕی جەمیل بەگی بابان کوڕی مەجید پاشا)یە.
– ساڵی (١٩٨١) لە (کنگریان) لەدایکبووە.
– ئەم زاتە هەر بە منداڵی تووشی نەخۆشی ئاوڵە دەبێت‌و لە نیعمەتی چاو بێبەش بوو، چووە بەغدا لەوێ لە خانوورەکەی خۆیان لە (عیوازییە) دانیشت.
– ساڵی (١٩٤٢) گەڕاوەتەوە کفری‌و لە (کنگریان) دانیشت.
– هەر لە سەرەتاوە چووە ڕیزی حیزبی هیواوە‌و لە کفریش خەڵکی هان ئەدا کە بچنە ڕیزی کۆمەڵەوە.
– ئەحمەد بەگ یەکەم کەس بووە کە جەژنی نەورۆزی لە کفری ئاشکرا پێکرد لە ساڵی (١٩٤٥)ەوە تا نیوەی پەنجاکان هەمووساڵێك شەوی نەورۆز ئەیناردو لە سەر لووتکەی چیای (بارە شاسوار)و شاخەکانی تر ئاگری نەورۆز دەکرایەوە.
– لە (٢٢)ی ئابی ساڵی (١٩٧٥) لە بەغدا کۆچی دوایی کردو تەرمەکەی برایەوە کفری لە تەنیشت باوکییەوە لە (باخی پاشایان) بەخاك سپێردرا.

* ئەحمەد بەکر شەریف شوانی:-

– ساڵی ١٩٥٢ لە گەڕەکی ئیسکانی کەرکوك لەدایکبووە.
– ساڵی ١٩٧٨ کۆلێژی سەربازی بەغدای لە خولی ٥٧ تەواو کردووە بە ناونیشانی (الإداري).
– دوا کاری لە سوپادا (ضابط قسم الميزانية في مديرية المشاة)
– ساڵی ٢٠٠٧ خانەنشین کراوە.

* (ئەحمەد باوەڕ- مەلا ئەحمەد باوەڕ):-

– ناوی ئەحمەد حەمە ئەمین شەریفە.
– ساڵی ١٩٥٨ لە کەلاری کۆن لەدایکبووە.
– ساڵی ١٩٦٤ لە گوندەکەی خۆیان خراوەتە بەر خوێندن، تا پۆلی بنێی پیشەسازی خوێندووە.
– ساڵی ١٩٧٩ پەیوەندی دەکات بە هێزی پێشمەرگەی کوردستانەوە، دوا پلەی فەرماندەی تیپی ٥٥ی قەرەداغ بووە.
– لەکاتی شاڵاوی ئەنفالدا لە ساڵی ١٩٨٨ یەکەم دەستەی پارتیزانی بووە لە گەرمیان مایەوە.
– لە ٢٩ی شوباتی ساڵی ١٩٨٩ لەناو حەشارگەی ئەشکەوتی داری خلە شەهید دەبێت کاتێك ئەشکەوتەکە دادەڕووخێت.
– بەرهەمێکی بڵاوکردووەتەوە بەنازناوی ئەحمەد باوەڕ، بەڵام لەناوچووە.

* (ئەحمەد باوەڕ):-

– بەرهەمەکانی:-
– (کۆمەڵە ڕێکخراوە کوردییەکان لە ساڵانی ئینتدابی بەریتانیدا ١٩٢٠-١٩٣٢)، سلێمانی، ١٩٩٨.
– (ئۆزدەمیرو کورد)، سلێمانی، ٢٠٠٠.
– (جوڵەکەکانی کوردستان)، سلێمانی ٢٠٠٠.
– (کۆمەڵەی یانەی سەرکەوتن)، کەلار ٢٠٠٤.
– (چەند لاپەڕەیەك لە مێژووی هاوچەرخی کورد)، سلێمانی، ٢٠٠٤.
– (دیاری کوردستان لاپەڕەیەکی پرشنگدار لە مێژووی ڕۆژنامەنووسی کوردیدا)، سلێمانی، ٢٠٠٤.
– شاعیری جوانەمەرگ فەریق ئەمین و دەنگی ڕەسەنی شیعر.
– شاعیری شەهید محەمەد پەژار،٢٠٠٣
– ئۆزدەمیر و کورد، ٢٠١٨

*** (ئەحمەد بەرزنجی - شێخ ئەحمەد بەرزنجی):-**

- ساڵی ١٩٣٢ لە شۆڕیجەی ناوچەی قەرەحەسەن لەدایکبووە.
- ساڵی ١٩٥٠ پەیوەندی دەکات بە ئیخوان موسلیمینەوە و یەکێك دەبێت لە دامەزرێنەری ئەو بزووتنەوەیە.
- ساڵی ١٩٥٤ دواناوەندی لە کەرکوك تەواو دەکات و دواتر کۆلێژی پەروەردە بەشی بیرکاری لە زانکۆی بەغدا تەواو دەکات.
- ساڵی ١٩٥٩ دوای کودەتاکەی عەبدولوەهاب شەواف وەکو پەنابەر دەچێتە سووریا، دواتر بۆ وڵاتی میسر.
- ساڵی ١٩٦٠ لە سوریا ئێزگەیەك دادەمەزرێنن پەخشی بەرنامەکانی رووە و عێراق دەبێت و بە سێ زمانی کوردی و عەرەبی و تورکی دەبێت، شێخ ئەحمەد هەر خۆی ئامادەکار و پێشکەشکاری بەرنامەکانی دەبێت.
- ساڵی ١٩٦٢ گەڕایەوە بۆ بەغدا و هەر لەوێ جێنشین دەبێت، نزیکەی ٢٥ ساڵ وانەی بیرکاری وتووەتەوە لە ناوەندی غەربییە لە (باب المعظم) لە بەغدا.
- ساڵی ١٩٦٨ خێزان پێکەوە دەنێت.
- ساڵی ١٩٧٢ لەلایەن دەسەڵاتی عێراقەوە، بۆ ماوەیەك بەند دەکرێت لەبەر جموجوڵی سیاسی.
- ساڵی ١٩٨٤ خانەنشین دەکرێت.
- ساڵی ٢٠٠٧ماڵەکەی دێتەوە بۆ کەرکوك.
- زمانەکانی کوردی، عەرەبی، ئینگلیزی، تورکی، فارسی، فەرەنسی، ئۆردوی زانیوە.
- بەرهەمەکانی:-
- صفات الداعين إلى الله، ١٠ پارچە شیعر بە زمانی عەرەبی، ٢٠٠٩
- الإشراقية، وەرگێڕان لە زمانی فارسییەوە.
- الجمهورية التركية الأولى، وەرگێڕان لە ئینگلیزییەوە.
- امريكا تدعو إلى إشعال النار، وەرگێڕان لە ئینگلیزییەوە.
- محاضرة، کۆمەڵێك وتاری جۆراجۆر.
- دانانی کتێبی بیرکاری بۆ قۆناغەکانی ناوەندی بە هاوبەشی.
- لە ٨ی تشرینی دووەمی ساڵی ٢٠٠٧ کۆچی دوایی کردووە.

*** (ئەحمەد جەواد ئەحمەد):-**

- ساڵی (١٩٥١) لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٧٧) دەرچووی کۆلێژی ئاداب بەشی زمانی کوردی تەواو کردووە.
- هەر لە (١٩٦٠)وە بایەخی بە هونەرو وێنەکێشان داوەو گەلێك پێشانگای لە قوتابخانەکان کردووەتەوە، بەڵام بەردەوام نەبووە لە سەرکارەکەی.

*** (ئەحمەد حەکیم - مەلا ئەحمەد حەکیم):-**

- ناوی (ئەحمەد کوری مەلا حەکیم کوڕی مەلا ئیسماعیل)ە.
- ساڵی (١٨٨٨) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩١٠) بەهۆی تووشبوونی بە نەخۆشی چاوی بۆ چارەسەی چووەتە ئێران و لەوێ خوێندنی ئایینی تەواو کردووەو زانیاری وەرگرتووە لە ئەستێرە ناسی و ئەدەبی فارسی و زانستی شەریعەت.
- لە کاتی دەمەزراندنی (المدرسة الدينية العلمية) لە کەرکوك دامەزراوە بە مامۆستا و بەڕێوەبەر لەو قوتابخانەیە، بەردەوام بووە تاوەکو ساڵی (١٩٥١).
- ماوەیەکیش سەرۆکی زانایانی ئایینی کەرکوك و سەرۆکی ئەنجوومەنی زانستی کەرکوك بووە، ماوەیەکیش مامۆستا بووە لە قوتابخانەی (الغوثية).
- لە ماوەی نێوان ساڵانی (١٩٥٨-١٩٥٩) تووشی گەلێك گرتن و ئازاردان بووەو لەلایەن دامودەزگا سەربازییەکانی ئەو کاتەی حکومەت و بەو هۆیەوە تووشی گەلێك نەخۆشی درێژخایەن بووە.
- لە ئابی ساڵی (١٩٦١) کۆچی دوایی کردووە.

*** (ئەحمەد حەمدی قوتب):-**

- ناوی (ئەحمەد کوڕی حەمدی ئەفەندی قوتب)ە.
- ساڵی (١٨٦٠) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- حاکم بووە لە کەرکوك لە ماوەی نێوان دەسەڵاتی عوسمانییەکان و دەسەڵاتی پاشایەتی.
- لە (٧)ی کانوونی یەکەمی ساڵی (١٩٤٣) کۆچی دوایی کردووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی: (الرسالة الوزيرية)، بەغدا، ١٩٢٨.

*** (ئەحمەد حەمید گەرمکی پیر خدری):**

- ساڵی (١٩٥٩) لە خورماتوو لەدایکبووە.
- دەرچووی هەر یەکە لە کۆلێژی یاسا، کۆلیژ سەربازی بووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (سەیدەکانی هۆزی گەرمکی گەرمیان)، سلێمانی، ١٩٩٠.
- (تیشکی قورئان).
- (رسالة مختصرة عن سيرة واحفاد السيد محمد الزاهد الملقب بظهر الدين والمشهور ب(پیر خضر شاهو)، بە بەشداری، بەغدا، ٢٠٠٢.
- (شاری خورماتوو، کورتەیەکی جوگرافی، مێژوویی، ئیداری)، ٢٠٠٥.

*** (ئەحمەد حوسێن ڕۆستەم):**

– ساڵی (١٩٤٨) لە کەرکوک لەدایکبووە.
– ئەکادیمیایی هونەرە جوانەکانی بەشی شێوەکاری لە ساڵی (١٩٧٤) تەواو کردووە.
– ماوەیەکی چاک لە بەشی هونەری شێوەکاریدا جێ پەنجەی دیار بوو.

*** (ئەحمەد خانەقا – سەید ئەحمەد خانەقا):-**

– ناوی (سەید ئەحمەد کوڕی شێخ حوسێنی کوڕی شێخ قادری سوور کوڕی شێخ ئەحمەد سەرداری بەرزنجی کوڕی شێخ یوسف کوڕی شێخ عەلی حاجی کوڕی شێخ یوسف کوڕی شێخ شەمسەددین کوڕی شێخ عەبدولسەمەدی سەرگەڵو کوڕی شێخ بابا ڕەسوڵی گەورە)یە.
– لە ماوەی ژیانیدا چەند نازناوێکی هەبووە، لەوانە (سەید ئەحمەدی عەلە قێڕی)، (سەید ئەحمەدی حوسێنی)، (سەید ئەحمەدی خانەقا) بەڵام ئەمەی دواییان زیاتر پێی بە ناوبانگ بووە.
– ساڵی (١٨٦٨) لە کەرکوک لەدایکبووە.
– لە سەردەستی (مەلا عەلی حیکمەت ئەفەندی) خوێندنی ئایینی فێربووە، تا (جەمع ئەلجەوامعی) خوێندووە، لەلای (مەلا مستەفای ژێ)ش ماوەیەک خوێندوویەتی.
– زمانی (فارسی، تورکی، عەرەبی، هیندی) بە باشی زانیبوە بە نووسین و قسەکردن، چەندین شێوە زمانی کوردی زانیبوە وەکو (زەنگنەیی، گۆرانی، لوڕی، شوانی، ڕۆژبەیانی، کێشک، کاکەیی).
– دیارترین کەسایەتی کوردی شارەکەیەو لە بنەماڵەی بەرزنجەکانە، بەڵام ئەمان بە پێچەوانەی زۆرینەی بەرزنجییەکان ڕێبازی نەقشبەندییان هەڵبژاردووە.
– لە ماوەی شەڕی جیهانی یەکەم لەگەڵ تورکەکاندا شەڕی کردووە لە (شعێبە)و (ناسرییە) لە ساڵی (١٩١٥)و لەکاتی کێشەی ویلایەتی موسڵ پشتگیری تورکەکانی کردووەو لە ساڵی (١٩٢٣) بۆ بەغدا دوور خراوەتەوە.
– جێی باسە نووسراوێکی دەستخەتی (شێخ حوسامەدینی شێخ قادری عەودالان) بۆ بەرپرسانی تورک لە سلێمانی نووسراوە، ناوی ئەو لایەنگرانەی شێخانی عەودالانی تێدا تۆمارکراوە کە بە سەرۆکایەتیی (شێخ حوسێن)ی برای نێردراون بۆ ئەو شەڕە، هەروەها نامەیەکی دەستخەتی (شێخ عومەری سەید ئەحمەدی شێخ ڕەسوڵی بەرزنجی) باسی چوونی شێخ مەحموودو هەندێ سەرۆکی جاف و هەمەوەندو (سەید ئەحمەدی خانەقا)ی تێدا کراوە کە گەیشتوونەتە شارەکانی (حللەو دیوانییەو سەماوەو ناسرییە)و (سەید عومەر) خۆیشی لەگەڵیاندا بووە، هەردوو بەڵگەنامەکە لەلای مامۆستا (عەبدولڕەقیب یوسف) پارێزراون، شایانی باسە (سەید ئەحمەد بەشداری کردووە لە شەڕی عورووس (ڕووسیا) تا (سابلاغ – مەهاباد) چووە.
– لە (١٨)ی تەمووزی ساڵی (١٩٥٢) لە تەمەنی (٨٤)ساڵیدا لە کەرکوک کۆچی دوایی کردووە.

*** (ئەحمەد دامرچی):-**

– (ئەحمەدی کوڕی عەباس دامرچی)یە.
– ساڵی (١٩٥٩) لە گەڕەکی گاورباغی لەدایکبووە.
– زیاتر لە ٢٣ بەرهەمی شانۆیی هەیە لەوانە: (الأیام السماقیة)، (الثعلب)، (علو جلو)، (البیت المسکون)، (مقهی الکذابین)، (توفان)، (ساحن گوجزە)، (دکتور دایی باقی).

*** (ئەحمەد داوود – ئەحمەد داودە):-**

– ناوی تەواوی (ئەحمەد محەمەد سەلیم)ە، لەناو خەڵکدا بە ئەحمەد داودەی نایژەن ناسراوە.
– ساڵی (١٩٢٦) لە ئاوایی (ئەلیو سەباح)ی سەر بە خورماتوو لەدایکبووە.
– هەر لە تەمەنی منداڵیدا شەیدای ئامێری (باڵەبان) بووە ئینجا شارەزای لە شمشاڵ وزوڕناو دهۆڵ وتەپڵیشدا پەیدا کردووە.
– ساڵی (١٩٥٣) بۆ ماوەی دووسەعات نەی ژەنیووە لەگەڵ گۆرانی بێژ حەسەن زیرەک لە ماڵی سابیر چایەچی لەسەر قەڵا.
– ساڵی (١٩٥٧) کاتێک سەڵاح داودە چەند گۆرانییەکی لە ئێستگەی کوردی لە بەغدا تۆمار کردووە ئەم نەی بۆ ژەنیووە.
– ساڵی (١٩٥٨) ماڵی هاتووەتە کەرکوک ولە گەڕەکی شۆریجە نیشتەجێ بوونە.
لە گوندو ئاوچەکاندا، لە ناو خزم و ئەندامانی هۆزەکەی خۆی (داوودە)دا گەلێ مۆسیقا ژەنی میللی بەهرەدارو بلیمەتی بەرچاوکەوتووە، ئەوانە جۆری حەزی مۆسیقایان لە دڵدا ئاو داوەو بۆیە هەوڵی داوە ئامێری (نەی واتە باڵە بان)ی پەیدا کردووەو هەر لە مۆسیقا ژەنانی ناو هۆزو دەوروبەرو خزمەوە فێری ژەنینی ئەم ئامێرەو ئامێری دیکەی وەک (دەمبەرەک و زوڕناو... نی دیکەش) بووە.
– زۆر جار لەگەڵ سەرۆکی هۆزەکەیاندا (دارا بەگ) بۆ بەغدا چووەو لەوێ چاوی بە گۆرانی بێژی ناوداری وەک

سەید ئەحمەد خانەقا

مەلا ئەحمەدی حەکیم

مەلا ئەحمەدی حەکیم و مەلا مەجیدی قوتب

عەلی مەردان‌و حەسەن زیرەك رگەلێکی دیکەش کەوتووەو ئەرانەیش هاتیان داوە کە لەوکارەی دا بەردەوام بێت.

– ناوبراو مەقامەکانی ناوچەی گەرمیان‌و زۆربەی مەقامەکانی رۆژهەلاتیش بەم ئامێرە ساکارە واتە بە (بالە بان) لێداوە ئەمە جگە لە بەستەکان لە شاییەکاندا توانیویەتی بەردەوام مۆسیقا چ بە بالەبان یان زورنا بژەنێ، لەگەڵ زۆر گۆرانی بێژی کورد بە ئامێری بالەبان بەشداری کردبوو وەك:– حوسێن عەلی، شوکور خەیات، حەسەن سیساوەیی، فایق وسەلاح داوردە، هەروەها لەگەڵ گۆرانی بێژ (عەلی مەردان) لە بەغدا لە ماڵی خۆیاندا بەشداری کردووەو لەگەڵ گۆرانی بێژان (تایەر تۆفیق وحەسەن زیرەك)یش بەشداری بووە.

– ئەحمەد داوردە ئاهەنگی لە زۆربەی شارەکانی وولات، بۆ نموونە لە بەغدا وسلێمانی‌و هەولێرو چەمچەماڵ وقەرە حەسەن، هەروەها کەرکوك‌و گوندەکانی دەوروبەری گێراوە، بەرێکەوت زانیم ئەو بلیمەتە بۆ دەرەوەی ولاتیش داوەت کراوە، چونکە کاسێتێکی (حەسەن سیساوەیی) هەیە لەسەری نووسراوە (حەبیب ئاغاو مامەند ئاغای زواری) ئاهەنگی بەیروت، گوتنی سیساوەیی ومۆسیقای ئەحمەد داوردە.. ناوبراو جگە لە مۆسیقاژەنی خۆیشی فیقنەکانی بۆ ئامێری بالە بان دروست کردووە.

– سالی (١٩٧٩) لە نەخۆشخانەی گشتی کەرکوك کۆچی دوایی کردووە.

*** (ئەحمەد مەلا رەسوڵ-فائز):–**

– ناوی (مەلا ئەحمەد کوری مەلا رەسوڵ)ەو لە ناوچەی قادر کەرەم لە کەرکوك لەدایکبووەو نازناوی شیعری (فائیز) بووە.

*** (ئەحمەد سپی سەری زەنگنە – مەلا ئەحمەد سپی سەری زەنگنە):–**

– شاعیر لە سالی (١٨٨٤) لەدایکبووە.

– ناوی (مەلا ئەحمەد کوری سەمین کوری فەتاح)ە لە بەرەی (سپی سەرە)ی زەنگنەیە کە پشتا وپشت ئەچنەوە سەر (میر سمایل)، لای مەلا باشەکانی کفری وخانەقی وسلێمانی خوێندویەتی، کە ئیجازەی مەلایەتی وەرگرت گەرایەوە ناو خزمانی خۆی‌و لە ناو دێهاتەکانی هەردەی زەنگنەو لە (کوریەمیر)ی ناو جاف‌و لە (سۆفیوەند)ی حەمەی ئامق دانیشتووە.

– لە هەر شوێنێکدا بووە، لە رێی خوا مەلایەتی کردووەو لە پاڵ ئەوەشدا دەرسی بە قوتابی وتووەو لە شەوەزەنگی نەزانینی دەری هێناون هەروەها وەکو جوتیارێك کشتوکالی خۆی کردووە.

– شیعرەکانی مەلا ئەحمەد لەسەر رێبازی کلاسیکی ئەرواو بابەتەکانیشی ئایینی ولایەنی شەریعەتی گرتووەو لەگەڵ تەریقەتدا بەرامبەر وەستاوەو لە کاروباری ناهەمواری هەندێ لە شێخەکان دواوە.

– سالی (١٩٥٨) کۆچی دوایی کردووە.

*** (ئەحمەد بەگی زەنگەنە):–**

– ناوی (ئەحمەد کوری میر سمایلی زەنگنە)یە.

– سالی (١٦٨٠)ی زاینیی لە ئاوایی قەیتول لە نزیك (قادر کەرەم) لەدایکبووە.

– زمانەکانی فارسی‌و عەرەبی بە باشی زانیووە.

– هەر چەندە یەکێك بووە لە سەرۆکەکانی ئیمارەتی زەنگەنە بەلام توانایەکی ئەدەبی‌و شاعیرێکی بە توانا بووە.

– سالی (١٧٥٠) کۆچی دوایی کردووە.

*** ئەحمەد سەبری:–**

– ناوی ئەحمەدە، لە شیعردا نازناوی (سەبری)یە، بەم نازناوە هەندێك جار رووبەرووی شاعیری دیکەی کەرکوکی دەبینەوە، ئێمە لەبارەی ئەمانەوە لەم کارەماندا بەشێوەی جیاجیا لێکۆڵینەوەی لەسەر دەکەین و بەپێی بەلگەی شیعرەکانیان جیایان دەکەینەوە (واتا لێکۆڵینەوەمان لەسەر ئەوەیە، بەپێی بەلگەی شیعرەکان، ئەو شاعیرانەی نازناویان سەبرییە لە یەکدی جیا دەکەینەوە – وەرگێر).

– باپیرە گەورەی ئەحمەد سەبری لە سەردەمی سولتان مورادی چوارەمدا لەگەڵ خانەوادەکەی هاتوون بۆ کەرکوك، و لە گەرەکی حەمامی قەلای کەرکوك نیشتەجێبوون.

– سالی ١٢٨٦ی هیجری حەسەن ئەفەندیی کوری ئەحمەد ئەفەندیی باوکی شاعیرمان مردووە کە لە شاری کەرکوك موتەسەلیم (وەکیلی موتەسەریف)بووە، لەبەر ئەوەیە کە شاعیرمان سەبری و ئەندامانی خانەوادەکەی بە حەسەن ئەفەندی زادە ناوبانگیان دەرکردوە و ئێستایشی لە گەلدا بێت بەشێکیان لەقەبی حەسەنی بەکاردەهێنن.

– لەبارەی رۆژی لە دایکبوون و قۆناغەکانی خوێندنی سەبری شاعیر هیچ بەلگەیەکمان بەدەستەوە نییە.

– سالی ١٢٧٥ی هیجری وەکو شاعیرێکی پێگەیشتوو بەدەردەکەوێت، چونکە لەم مێژووەدا شیعرێکی مولەمەعی(تێکەلە)ی بە زمانی تورکی و فارسی و عەرەبی بە بۆنەی کۆچی دوایی موتەسەوفی بە ناوبانگ شێخ عەبدولرەحانی تالەبانییەوە هۆنیوەتەوە.

– سالی ١٢٨٨ی هیجری موتەسەریفی کەرکوك محەمەد سابیت پاشا بە بۆنەی دروستکردنی کارێزێك سەبری شیعرێکی هۆنیوەتەوە و ئیتر لەو سەروبەندەدا لەناو شاعیرانی کەرکوکدا بەدەردەکەوێت، لە لایەکی دیکەوە وەکو نووسەرێکی بە هەیبەت بەهۆی هەندێك نووسراوی ئەدەبییەوە دەیناسین.

– لەو کاتەدا لەگەڵ شاعیرانی هەرە پێشەوەی کەرکوك وەك فایز و سافی لە زۆر موناسەبەتدا سەروبەند و موساحەبەی ئەدەبی هەبوو. هەروەك لەو شیعرەی فایز بەدەردەکەوێت کە تیایدا ستایشی عەل ئەفەندی برای دەکات (بەم شێوەیە نووسراوە، دیارە مەبەستی برایەکی سەبرییە بەناوی عەل ئەفەندی، نە شێخ عەل برای شێخ عەبدولقادری تالەبانی کە

نازناوی (فایز بووە – وەرگێڕ).
– سەردەمێك بە سیفەتی ئەندام لە شوورای بەڕێوەبەرایەتیی سەرۆکایەتیی شارەوانی (مەجلیسی ئیدارەی ریئاسەتی بەلەدییە) کاری کردووە.
– ساڵی ١٢٩٨ی هیجری ١٨٨١ز شاعیرمان مردووە و لە قەڵای کەرکوك لە مەزاری پێغەمبەر دانیال بە خاك سپێردراوە، رێککەوتی مردنەکەی هاوڕێ و هاوەمەسلەکی ساقی شاعیر بە پارچەیەك شیعر هۆنیویەتییە و لە کێلی گۆڕی شاعیردا هەڵکۆڵدراوە ئەمەیش شیعرەکەیە:–

صبری احمد افندی کیم او ادیب
مونشی و شاعریدی بی همتا
یکدیگرلە انیس و مونیس ایدك
قلدی گرچی او عزم ملك بقا
یاکتی نار فراق جان و دل
اتش اوزرە قالان کباب اسا
اغلایوپ سافیا دیدم تاریخ
جنت ایتسون مقامنی مەولا
واتاکەی:–
سەبری ئەحمەد ئەفەندی کێیە ئەو ئەدیبە
مونشیس و شاعیرێکی بێ هاوتا بوو
لەگەڵ یەك ئەنیس و مونیس بووین
گەرچی ئەو عەزمی موڵکی بەقای کرد
ئاگری فیراق گیان و دڵ سووتاند
لەسەر ئاگر مانەوە (یان مامەوە) هەروەکو کەباب
بە گریانەوە ئەی ساقی مێژووەکەم وت
مەولا(خوا) مەقامەکەی بکاتە بەهەشت

– لە پاش خۆی خەیروڵلا ئەفەندی کوڕی لە کەرکوك ناوێکی زۆر مەشهوور و ناسراو بوو، ئەمیش دوو کوڕی هەبوو کە زۆر خۆشەویست بوون لای خەڵك بە ناوی، موقەدەمی خانەنشین: عەتا و عەقید ئیحسان کە لە ئەمووزی 1959ز لە قەتلوعامی کەرکوکدا کوژران.

* (ئەحمەد زیائەددین کەرکوکی):–

– لە کەرکوك لەدایکبووە.
– پارێزەر بووەو گەلێك کتێبی چاپکراوی هەیە، وەکو:
– (مجموعة مباحث لغوية)، بە زمانی تورکی، ئەستەمبوڵ، ١٩٠١.
– (اصول المحاكمة، حقوقية، قانونية، شرحية)، بەرگی یەکەم، بە زمانی تورکی، ئەستەمبوڵ، ١٩٠٨.
– (اصول المحاكمة، حقوقية، قانونية، شرحية)، بەرگی دووەم، بە زمانی تورکی، ئەستەمبوڵ، ١٩٠٨.
– (يكي ومكمل اصول محاكمة، حقوقية قانوني شرحي)، بە زمانی تورکی، ئەستەمبوڵ، ١٩٠٨.
– (مفصل عملي ونظري قانون جزا وتفرعاتي شرحي)، بە زمانی تورکی، ئەستەمبوڵ، ١٩١٢.
– (يكي قوانين عدلية شرحي)، بە زمانی تورکی، ئەستەمبوڵ، ١٩١٨.
– (رهبر)، بە زمانی تورکی، ئەزمیر، ١٩١٩.
– (امايس انقلاب عدليسي)، بە زمانی تورکی، ئەزمیر، ١٩٢٤.
– (يكي حقوق تجارت، تجارت قانوني شرحي)، بە زمانی تورکی، ئەستەمبوڵ، ١٩٢٨.
– (خاطرات سياحت)، بە زمانی تورکی.
– (حريت شخصية قانوني شرحي).

* ئەحمەد رۆستەم:–

– ناوی (ئەحمەد رۆستەم محەمەد)ە.
– ساڵی ١٨٨٢ لە گوندی گامەخەڵی گەرمیان لەدایکبووە.
– کەسایەتی ناودار و سەرۆکی تیرەی رۆغزایی هۆزی جافە.
– ساڵی ١٩٨٥ کۆچی دوایی کردووە

* (ئەحمەد سەردار):–

– (ئەحمەد کوڕی سەید عەبدولسەمەد کوڕی سەید بابا رەسوڵی گەورە)یە.
– لە ساڵی (١٧٨٥) لە گوندی سەرگەڵو لەدایکبووە.

* (ئەحمەد سەعاتچی – حاجی ئەحمەد سەعاتچی):–

– یەکێکە لە حەیرانزان ولاوك زانەکانی شاری کەرکوك.
– شارەزایی هەیە لە دووجۆر حەیران، حەیرانی (سەر چیایی) و (مەجلیسی).
– شارەزایی هەیە لە لاوکەکانی:–
حەلیمی، هاوار وەلال، سالحۆ، سێوێ، دیاربەکر، غەزال، بەفریاری، عەیشانێ عەلی، فلیتەنێ.
– زۆربەی ئاهەنگەکانی لە ئاوایی (ئۆمەربەگ) و (گۆگجە) و (شوان) و (رێدار) ووتووە لەگەڵ گۆرانی بێژ (نەجات خەیات).

* (ئەحمەد سەلمان ئەحمەد – ئەحمەد تاڤانە):–

– ساڵی (١٩٤٤) لە گەرەکی (بەگلەر)ی کەرکوك لەدایکبووە.
– ساڵانی (١٩٦٩–١٩٧٠) لە کۆلیژی (الدراسات الإسلامية) دەرچووە.
– ساڵی (١٩٧١) مامۆستا بووە لە چوارقورنە.
– ساڵی (١٩٧٣) فەرمانبەر بووە لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی خوێندنی کوردی.
– تاکو ئێستاکە گەلێك لێکۆڵینەوەو کتێبی بە چاپ گەیاندووە:
– (چوارین)، ١٩٧٥ بەغدا.
– (جەلالە دینی رۆمی و سیمفۆنیای نەی)، جەلالە دینی رۆمی، وەرگێران.
– (شێخ رەزای تاڵەبانی)، کە لە شاعیری خۆرهەڵاتی ناوەراست.
– (بەیادی تیتراسکەوە)، کۆمەڵێك شیعر، ١٩٩٠.

- (تۆفیق فیكرەت و شاعیرە نوێخوازەكانی كورد).
- (شیرین و فەرهاد)، شانۆگەری نازم حیكمەت، وەرگێڕان.
- (ڕۆژمێری ڕۆمی).
- (كوردەكانی ئەستەمبوڵی كۆن)، ڕۆهان ئەلاكۆم، وەگێڕان.
- (سولتان سولەیمانی قانوونی بۆ گرتنی بەغدا)، وەرگێڕان.
- ڕۆژنامەی (كەركوك)ی كوردی ساڵی (١٩٣٠).
- (كورد و كوردستان لە یەكەم ئەنسیكلۆپیدیای توركی لە مێژوودا)، قامووسولئەعلامی شەمسەدین سامی، (٢٠٠٨).
- (ئۆرهان پامۆك، ڕووخساری بە نهێنی سیناریۆ)، وەرگێڕانی لە توركییەوە.
- (ڕۆچوون بە ناخی هەڵبەستدا)، ٢٠١٢.
- بەیتی سیامەند و خەجێ، ٢٠١٥.

*** (ئەحمەد سلێمان):-**

- یەكێكە لە پیاوە گەورەكانی كەركوك لە سەردەمی عوسمانییەكان و دەستێكی باڵای هەبووە لە شیعردا و باپیری شاعیر (سابیر سەعاتچی)یە.

*** ئەحمەد شەریەت:-**

- (ناوی ئەحمەد ئەمین قادر)ە.
- ساڵی ١٩٠٧ لەدایكبووە.
- سەرەتای ساڵی پەنجاكانی سەدەی ڕابردوو ماڵی هاتووەتە كفری.
- كۆنترین شەربەت فرۆشی شاری كفری بووە، بۆخۆی شەربەتی لە ماڵەوە دروستكردووە، لەلایەكەوە بە قامیش بەلووعەی بۆ دروستكردبوو دوو جامی زەردكی نەخشداری هەبوو.
- ساڵی ١٩٨٢ لە كفری كۆچی دوایی كردووە.

*** (ئەحمەد مەلا شەریف - مەلا سەید ئەحمەد مەلا شەریف):-**

- ناوی مەلا سەید ئەحمەد كوڕی مەلا شەریفە
- ساڵی (١٨٥١) لە كەركوك لەدایكبووە.
- ساڵی (١٩١٥) كۆچی دوایی كردووە.
- بە زمانی كوردی و فارسی و عەرەبی شیعری هۆنیوەتەوە.

*** (ئەحمەد شەریف ئەفەندی - مەلا ئەحمەد شەریف ئەفەندی):**

- ناوی (حاجی مەلا ئەحمەدی كوڕی مەلا شەریفی كوڕی ئەحمەدی ناسراو بە مەلا ئەحمەدە كورەی كوڕی مەلا محەمەدی ناسراو بە مەلا محەمەدی كوردی كوڕی مەلا قادر)ە.
- ساڵی (١٩١٥) هاتووەتە دنیاوە و لە بنەماڵە كۆنەكانی كوردی كەرەكی زێویەی ژوورە.
- ساڵی (١٩٣٤) بە دواوەوە بووە بە وانە خوێن لە مزگەوتی (ئۆغڵو جامع).
- ساڵی (١٩٨٤) خانەنشین كراوە.

*** (ئەحمەد شەریف - مەلا ئەحمەد شەریف):-**

- ساڵی (١٨٠٦) لە كەركوك لەدایكبووە.
- شاعیرێكی كورد بووە و گەلێك شیعری نووسیوە.
- ساڵی (١٨٧٦) كۆچی دوایی كردووە.

*** (ئەحمەد شەریف):-**

- ساڵی (١٩٤٢) لە كەركوك لەدایكبووە.
- بڕوانامەی ماستەری لە زانكۆی سلێمانی بە دەستهێناوە.
- لە دوای ڕاپەڕینی ساڵی (١٩٩١) گەلێك پلەی فەرمانی حكومی وەرگرتووە.
- بەرهەمەكانی:
- (گفتوگۆیەكی ئەدەبی)، ١٩٧٣.
- (ژین و بەهرەو داهێنانی)، ٢٠٠٢.

*** (ئەحمەد شەریف جەباری):-**

- ساڵی (١٨٥١) لە دێی (پاریاوڵە) لەدایكبووە.
- ناوی (مەلا ئەحمەد مەلا شەریف جەباری)ە.
- ساڵی (١٩١٥) كۆچی دوایی كردووە.
- گەلێك شیعری هەیە بە زمانەكانی (كوردی و فارسی و عەرەبی).

*** (ئەحمەد عەزیز):-**

- بەرهەمە چاپكراوەكانی:
- (ڕاستی شاری كەركوك لەنێوان ڕابردوو و باری ئەمڕۆدا)، كەركوك، ٢٠٠٧.

*** ئەحمەد عارف:-**

- ئەحمەد عارف مەعرووف شۆڕاوی یەكێكە لە هەرە شاعیرە لە بیر كراوەكانی شاری كەركوك. بەپێی ئاگاداریمان تەنها شیعرێكی لە ڕۆژنامەی كوردستانی تاران بڵاوكراوەتەوە و گوایا مامۆستای مەقاماتی كوردی، عەلی مەردان پارچە شیعرێكی كردووە بە گۆرانی كە بە داخەوە ئێمە ئەو پارچە شیعرەمان دەست نەكەوت.
- ئەحمەد عارف لە ساڵی (١٩٢٢)زایینی لە گوندی شۆڕاوی نزیك شاری كەركوك لە دایك بووە، لەگەڵ خاتوو بەدیعە سەید حوسێن شۆڕاوی هاوسەرگیریی كردووەو سێ كوڕی لێ بەجێماوە بە ناوی ئەرشەد تەمەن (٤٤ساڵ) و ئاری تەمەن (٤٢ ساڵ) و ئومێد تەمەن (٤٠ساڵ).
- شاعیرمان سەرەتا لە شارەوانیی كەركوك كرێكاری كارەبا بووە، دوایی لە كۆمپانیای نەوت دامەزراوە بە(مساعد براد)، دوایی لەبەر ئەوەی كوردزوان بووە لە كۆمپانیای نەوت

دوورخراوەتەوەو لە کارگەی جگەرەی هەولێر دامەزرێنراوە، بەڵام کەی و چ ساڵێك لەم کارانە دامەزراوە و گواستراوەتەوە تەنانەت خانەوادەکەیشی نازانن، چونکە لە سەرەتای حەفتاکانی سەدەی بیستدا هاوسەرگیریی کردووە و لەناکاو بە هۆی ڕووداوی هاتوچۆ لەنێوان ڕێگەی هەولێر قوشتەپەی کۆن ساڵی ١٩٧٥زایینی گیانی لەدەست داوە.

– شاعیرمان بەپێی وتەی خانەوادەکەی نەخوێندەوار بووە، بەڵام چۆن توانیوییەتی پارچە شیعرێك بنووسێت و ڕەوانەی تارانی پایتەختی ئێرانی بکات و هەروەها دەنگۆی ئەوە هەیە کە شیعری بە فارسیش وتووە و بێجگە لە زمانی زگماکی خۆی کە کوردییە، عەرەبی و فارسی و تورکی و ئینگلیزیشی زانیوە. بەپێی وتەی کورەکەی (ئاری ئەحمەد عارف) دیوانێکی شیعری هەبووە، بەڵام ئەمان کاتێك کە باوکیان کۆچی دوایی کردووە لەبەر ئەوەی زۆر منداڵ بوون، کەوتە دەست هەندێك لە خزمانی باوکی و ئەوانیش ساڵانێکی زۆرە لە هەندەران دەژین و بەم شێوەیە ئەو دیوانە تائێستا گۆڕی ونە.

– ئەم پارچە شیعرەی شاعیرمان ئەحمەد عارف کە وەك سروودێکی نیشتیمانی دێتە پێش چاو، بریتییە لە شەش کۆپلە شیعر بەشێوەی چوارینە، لە سەردەمانێکدا وتراوە کە جۆش و خرۆشێکی نەتەوەیی لە ئارادا بووە و سەردەمی پێشبڕکێی شاعیران بووە بۆ هۆنینەوەی سروودی حەماسی، ئەوەی گرووپی ڕەمەندییەکان بە قۆناغی سادەگۆیی ناودێری دەکەن، بەڵام ئەم جۆرە ستایلە شیعرییە زەروورەت و حەتمییەتی مێژوویی دایدەسەپێنێت بەسەر هەر میللەتێك کە تازە پێی نابێتە ناو قۆناغی هەستی نەتەوایەتییەوە.

لەژێر ئەم سروودە شیعرییەی ئەحمەد عارف لەلایەن ستافی ڕۆژنامەی کوردستانەوە نووسراوە:–

(ئەم سروودە جوانە هۆنراوەی کاك ((ئەحمەد عارف)) دانیشتووی گوندی ((شۆڕاو)) لیوای کەرکوکی کوردستانی عێراقە کە بۆی ناردووین، ئێمە بەم جۆرە لە هەستی خاوێن و خوێن خاوێنی ئەوان قەدرزانی، وە لە هاوکارییان سپاس ئەکەین).

دەقی سروودەکە:–

کوردین
کوردین دڵپاکین ئێمە
بێ ترس و باکین ئێمە
خوێن گەرم و گەشین ئێمە
ڕۆڵەی شۆڕشین ئێمە
کوردین
کوردێکی کوردستانین
کەرکوکی و کرماشانین
دەرسیمی یا بارزانین
زازۆیی یا سۆرانین
کوردین
هەموو لاوی کوردانین
پێشمەرگەی کوردستانین

یەك یەك هەموو ئەزانین
گەریەك بگرین ئەتوانین
کوردین
ئەمجا یەکتر ئەدوێنین
جەرگی دوژمن دەردێنین
تەوقی دیلی ئەشکێنین
زەنگی کوردی ئەژەنین
کوردین
ئەوکاتەی کە ڕاپەڕین
بە تاقەت و هێز و تین
بێ ترس و بیم و لەرزین
بۆ سەرکەوتن هەرئەچین
کوردین
سەرلوتکەی شاخی بەفرین
بە بێگانەی نافرۆشین
لە پێناوی ئەجۆشین
بەراستی تاکو ئەمرین
کوردین

ئەحمەد ئاغا

ئەحمەد ئاقانە

ئەحمەد عارف

ئەحمەد شەربەت

ئەحمەدی مەلا

*** (ئەحمەد عارف - ئەحمەد زامدار):**

- ناوی (ئەحمەد عەبدولکەریم عارف)ە.
- لە هاوینی ساڵی (١٩٥٣) لە گوندی حەساری گەورە لەدایکبووە و باوکێکی ڕەنجدەر لەدایکبووە.
- قۆناغی سەرەتایی لە حەساری گەورە تەواو کردووە.
- هەموو تەمەنی لەگەڵ ڕەوتی کوردایەتی و نیشتیمان پەروەریدا بەسەر بردووە.
- نزیکەی (١٢) ساڵی تەمەنی بە پێشمەرگایەتی و وڵاتەکەی بەخشیوە.
- زیاد لە (٣) سێ ساڵی تەمەنی لە زیندانە ڕەش و تاریکەکانی بەعسی خوێن ڕێژدا بۆ نیشتیمانەکەی کردووەتە قوربانی.
- ساڵانی (١٩٧٦ - ١٩٧٨) دبلۆمی ئیدارەی بەدەستهێناوە.
- ساڵانی (١٩٩٩ - ٢٠٠١) دبلۆمی ڕۆژنامەوانی بەدەستهێناوە.
- ساڵانی (٢٠٠٤ - ٢٠٠٥) بەکالۆریۆسی ڕاگەیاندنی بەدەستهێناوە.
- ئێستا خوێندکاری ماستەرە لە زانکۆی (جینان) لە وڵاتی لوبنان.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (کوردەتایەک لەپایتەختی دڵێکی شێتا)، شیعر، سلێمانی، ١٩٧٩.
- (مەرگی مەزن)، ١٩٨٣.
- (چەپکێ خەمی کەسک)، ١٩٨٥.
- (هەلوەرینی ڕووح)، ١٩٩٥.
- (قەقنەس)، کۆمەڵە چیرۆک، سلێمانی، ١٩٩٥.
- (گەڕانەوە بۆ حەیفا)، وەرگێڕان، چاپی یەکەم، سلێمانی، ٢٠٠٢، چاپی دووەم، هەولێر، ٢٠٠٥.
- (ئێوارەیەکی شەرابی)، کۆمەڵە چیرۆک، کەرکوک، ٢٠٠٦.
- (گەڕانەوە بۆ حەیفا)، ڕۆمانی غەسان کەنفانی.
- (دڵی داگیرساوی دانکۆ)، کۆمەڵە چیرۆکی وەرگێڕدراو.
- (بارین)، کۆ چیرۆک.
- (ئێوارەیەکی شەرابی)، کۆ چیرۆک.
- (هاوار لە سێبەری گۆڕانییەکدا)، کۆ چیرۆک.
- (بەسەرهاتەکانی ڕۆبنسن کرۆسۆ)، شیعر و چیرۆکی منداڵان.
- (نیگەرانی و چاوانی تۆ)، شیعر.
- دیوانێکی شیعری لەژێر چاپدایە.
- ماوەی زیاد لە (٣٥) ساڵە هاوڕێی قەڵەم و کاغەزە بێ دابڕان و سەدان و هەزاران وتاری لە ڕۆژنامە و گۆڤارەکاندا بڵاوکردووەتەوە چ سیاسی و چ ئەدەبی و چ کۆمەڵایەتی.
- لە دەیان ڕێکخراوی خێرخواز کاری کردووە و ئێستاش سەرۆکی سەنتەری (بەگژداچوونەوەی سیاسەتی ڕاگواستن و بەعەرەبکردن)ە.

*** ئەحمەد عەبدوڵڵا قەساب - ئەحمەد خورشید قەساب:-**

- ساڵی ١٩٥٤ لە کەرکوک لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- Irakta Turkmen Tarihi٢٠٠٤ .

*** ئەحمەد فەتاح عەبدولڕەحمان ئاغا:-**

- ناوی ئەحمەد فەتاح عەبدولڕەحمان ئاغای زەنگنەیە.
- ساڵی ١٩١٧ لە گوندی گۆیتەپەی دەیم لە ناوچەی سەنگاو لەدایکبووە.
- باپیرە گەورەی سەرۆکی زەنگنەکانی بناری سەنگاو بووە.
- ساڵی ١٩٦٨ لە کفری کۆچی دوایی کردووە.

*** (ئەحمەد فەخری):-**

- ساڵی (١٩١٧) لە گوندی (شۆڕیجە)ی قەرەحەسەن لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٧٩) کۆچی دوایی کردووە.
- ماوەیەک ئەندامی حیزبی هیوا بووە.
- گەلێک شیعری نیشتمانی و دەستنووسی هەیە.

*** ئەحمەد فایەق (ئامۆ):-**

- ساڵی ١٩٦٤ لە گەڕەکی ئەڵماس لەدایکبووە.
- پەیمانگای هونەرە جوانەکانی لە سلێمانی تەواو کردووە.
- ساڵی ١٩٨٥ پیشانگای تایبەتی (سۆلۆ) لە شاری کەرکوک کردووەتەوە.
- ساڵی ١٩٨٦ بەشداری لە پیشانگایەک لە شاری کەرکوک کردووە.
- ساڵی ١٩٨٨ بەشداری لە پیشانگای نیشتمانی لە بەغدا کردووە.
- ساڵی ١٩٨٨ بەشداری لە پیشانگایەک کردووە بۆ یادکردنەوەی ٣٠٠ سەد ساڵ بەسەر دامەزراندنی شاری سلێمانیدا.
- ساڵی ١٩٩٣ بەشداری پیشانگایەکی کردووە لە شاری کەرکوک.
- ساڵی ١٩٩٢ بەشداری لە پیشانگای وەزارەتی ڕۆشنبیری هەرێمی کوردستان لە شاری سلێمانی کردووە.
- ساڵی ١٩٩٦ بەشداری پیشانگایەکی کردووە لە ئەستەنبوڵ.
- ساڵی ١٩٩٧ بەشداری لە پیشانگای سێنتەری شارەوانی دارین بۆ هونەر لە مالبۆن کردووە.
- ساڵی ١٩٩٨ پیشانگای تایبەتی خۆی (سۆلۆ) لە شاری مالبۆن کردووەتەوە.
- ساڵی ٢٠٠١ بەشداری لە پیشانگای ئینستیوتی کوردی بۆ لێکۆڵینەوە لە شاری مالبۆن کردووە.

– ساڵی ٢٠٠٤ بەشداری لە پیشانگای ئینتستیوتی کوردی بۆ لێکۆڵینەوە لە فیستڤاڵی کوردیدا لە شاری مالبۆرن کردووە.
– ساڵی ٢٠٠٥ بەشداری لە پیشانگای هەفتەی پەنابەران (M.R.C.) کردووە.
– ساڵی ٢٠٠٨ بەشداری لە پیشانگای A.D.E.Cلە مەیدانی فیدراڵی لە مالبۆرن کردووە.
– ساڵی ٢٠٠٨ بەشداری لە پیشانگایەکدا بەناونیشانی (لە شوێنێکەوە بۆ ئێرە) لە زانکۆی مالبۆرن کردووە.
– ساڵی ٢٠١٠ بەشداری لە پیشانگای لە داربین ئارت شۆ لە مالبۆرن کردووە.
– ساڵی ٢٠١١ بەشداری لە پیشانگای لە داربین ئارت شۆ لە مالبۆرن کردووە.
– ساڵی ٢٠١٣ بەشداری لە پیشانگای خەونبینین لە شاری مالبۆرن کردووە.

* (ئەحمەد فەرەج):-

– هونەرمەند لە ساڵی (١٩٥٥)ی زایینی لە ئاوایی (میلناسر)ی شێخانی لە ناوچەی گەرمیان لە شارۆچکەی (ئەوجوول) کەسەر بە قەزای (خورماتوو)ە لەدایك وباوکێکی هونەر دۆست هاتووەتە دونیا. هەر لە تاقی لاوێتییەوە شەیدای ئاوازو مەقام وگۆرانی بووە، دەنگ وئاوازی خوالێخۆشبووی باوکی ئەو مقام بێژە میللییانە کاریان تێ کردووەو هەر لەوانیشەوە ئاشنایی لە مەقامەکان پەیداکردووە.

* (ئەحمەد فائیز بەرزنجی – شێخ ئەحمەد فائیز بەرزنجی):-

– یەکێکە لەو ئاوارانەی کە حاکم بووە لەسەردەمی عوسمانییەکان و خاوەنی کتێبی (الشهير كنز اللسن) بووە، لەگەڵ چەند بەرهەمێکی تر وەکو (نزهة الناظرين، السحر الحلال، خلاصة العقيدة في شرح الدرة الفريدة، تحفة الاخوان، خير الأثر، الدر المنظوم في إيضاح ما اشتمل عليه سبعة علوم)، هەروەها بە تورکی و فارسیش بەرهەمی هەیە.

* (ئەحمەد فایق سەعید):-

– ساڵی (١٩١٦) لە کفری لەدایکبووە.
– کتێبە چاپکراوەکانی:
– (قصة المجرم المتنكر)، بەغدا، ١٩٥٠.
– (مجمل القانون الروماني)، بەغدا، ١٩٥٩.

* (ئەحمەد قوشچی ئۆغلو):

– ناوی تەواوی (ئەحمەد نوری مەحموود ئەحمەد قوشچی زادە)یە.
– ساڵی (١٩٤٦) لە کەرکوك لەدایکبووە.
– لە بواری شیعری تورکمانی و عەرەبیدا کاری کردووەو لێکۆڵینەوەی هەیە لە بواری ڕاگەیاندندا.
– لە بەرهەمە چاپکراوەکانی:
– (جيجكلر ارجاكن) بە زمانی تورکی، چاپخانەی (الجمهورية)، کەرکوك، ١٩٦٨.
– (اودينجينك قيزى)، بە زمانی تورکی، چاپخانەی (الجمهورية)، کەرکوك، ١٩٧١.
– (كرجكجيلك شاعري فلك اوغلو)، بە زمانی تورکی، چاپخانەی (شفيق)، بەغدا، ١٩٨٤.
– (شاعر عمر اغائر جيللي)، بە زمانی تورکی، کەرکوك، ١٩٩٩.
– (دليل الصحافة في كركوك عبر القرن ١٩٠٠–٢٠٠٠ ميلادية)، بە زمانی عەرەبی، کەرکوك، ٢٠٠١.
– (كركوكلي شاعر فاتح شاكير ساعتچي)، بە زمانی تورکی، دیوانی شیعر، ٢٠٠٣.

* ئەحمەد کرێکار

– ناوی تەواوی حەمە کەریم عەلی ڕەزا.
– لەدایکبووی ساڵی (١٩٤١)ی گوندی هەمزەی سەر بە قەزای چەمچەماڵ.
– لە ماوەی نێوان (١٩٤٦– ١٩٤٨) بنەماڵەکەی بەمەبەستی کارکردن، لە حەویجە نیشتەجێ بوو، دواتر حەویجەی بەجێهێشت و لە گوندی هەمزە گیرسایەوە، بەڵام لە ساڵی (١٩٥٦) بەیەکجاری لە گەڕەکی ئیمام قاسمی شاری کەرکوك نیشتەجێ بوو.
– لە کەرکوك خوێندنی سەرەتایی تەواو کردو لە تەمەنی (١٧) ساڵیدا ژیانی سیاسیی دەستپێکرد.
– ساڵی (١٩٥٨) پەیوەندیی بەڕێکخستنەکانی پارتی دیموکراتی کوردستانەوە کرد.

- سالی (١٩٦٠) لە کاتی خزمەتی سەربازیی لە بەسرە، لێپرسراوەتیی بەڕێوەبردنی ڕێکخستنی پارتیی لە چەند سەربازگەیەك تا سالی (١٩٦٢) گرتە ئەستۆ.
- سالی (١٩٦٥) پەیوەندیی بە هێزی پێشمەرگەوە کردو تا پلەی سەرپەلی بڕی، پاش بەیاننامەی (١١ی ئازاری سالی ١٩٧٠)، وەك کرێکار لە فەرمانگەی کارەبای کەرکوك دامەزرا.
- سالی (١٩٧١) پەیوەندیی بەڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی رەنجدەرانی کوردستانەوە کردو لە سالی (١٩٧٤)دا بوو بە ئەندامی لیژنە لە ڕێکخستنەکانی کەرکوك.
- سالی (١٩٧٥)، دوایەدوای نسکۆی شۆڕش، ڕێکخستنەکانی شارو شاخ تێکەڵ کرانەوەو سیروان تالەبانی کرایە لێپرسراوی ڕێکخستنی کەرکوك، ئازاد هەورامی کرایە یەکەمی و ئەحمەد کرێکار جێگری دووەمی.
- سالی (١٩٧٦) کۆمیتەی ڕێکخستنی کەرکوك کە دواتر ناوەکەی کرایە کۆمیتەی ئاگر، ڕادەستی ئەو و حەمید محەمەد کاکەمەند کرا. بۆ سالی دواتر بوو بە لێپرسراوی کۆمیتەکە.
- سالی (١٩٧٨) لە یەکەم کۆبوونەوەی فراوانی کادیرە پێشکەوتووەکانی کۆمەڵەی رەنجدەرانی کوردستان لە نۆکان، سەرەرای ئەوەی کە هێشتا نەهاتبووە دەرێ بۆ پێشمەرگایەتی‌و بەشداریی لە کۆبوونەوەکەشدا نەکردبوو، بە ئەندامی سەرکردایەتی کۆمەڵە هەڵبژێردرا.
- سالی (١٩٨٠) دوا بەدوای پەرەسەندنی فشاری دەزگا ئەمنییەکانی ڕژێمی بەعس لەسەر کۆمیتەی ئاگر، پەیوەندیی بەهێزی پێشمەرگەوە کرد لە هەرێمی دوو. سالی دواتر بووە لێپرسراوی کەرتی ڕێکخستنی چەمچەماڵ.
- لە تشرینی دووەمی سالی (١٩٨٨)دا بووە لێپرسراوی ئیدارەی مەڵبەندی ٢ لە گوندی بلەکێ‌و تا کۆتایی سالی (١٩٩٠) لەوێ مایەوە. پاش ڕاپەڕینی سالی (١٩٩١).
- سالی (١٩٩٢)دا بووە لێپرسراوی کۆمیتەی یەکی ڕێکخستنی کەرکوك لە چەمچەماڵ‌و سالی (١٩٩٤)دا بووە کارگێڕی مەڵبەندی ٢و تا سالی (١٩٩٨) لەوێ مایەوە.
- شوباتی سالی (١٩٩٨) بوو بەئەندام لە مەکتەبی کۆمەلایەتی‌و پاش دامەزراندنی کۆمەڵەی پێشمەرگە دێرینەکان لێپرسراوەتیی بەڕێوەبردنی لقی کەرکوکی گرتە ئەستۆ.

*** (ئەحمەدی کەرکوکی - ئیمام ئەحمەدی کەرکوکی - خان ئەحمەد):-**

- ناوی (ئەحمەد کوڕی میرە بەگ کوڕی سەید شا ئیبراهیم کوڕی سەید محەمەد گەورە سواری کوڕی سوڵتان ئیسحاق کوڕی شێخ عیسای بەرزنجی)یە.
- لە چاخی هەشتەمی کۆچی لە کەرکوك لەدایکبووە.
- باوکی ئیمام ئەحمەدو مامەکانی لە کاتی خۆیدا لەبەر هۆی بزووتنەوەو بڵاوکردنەوەی ڕێبازی کاکەیی شارووریانی بەجێهێشتووەو لە شاری کەرکوکدا نیشتەجێ بوونە.
- ئیمام ئەحمەد بە شێوەیەکی گشتی بەناوبانگە بە (ئیمام ئەحمەد) بەلام لای زۆربەی کاکەییەکان بە (خان ئەحمەد) ناسراوە.
- لە سەدەی هەشتەمی کۆچی کۆچی دوایی کردووە و لە گەڕەکی (موسەڵلا) نێژراوە، کە بە گۆڕستانی کاکەییەکانی کەرکوك بەناوبانگەو گۆڕی گەلێ پیاوی ناوداری کاکەیی تێدایە.

*** (ئەحمەد کەرکوکی):-**

- (ئەحمەد کوڕی سلێمان کەرکوکی)یە.
- سالی (١٨٤٩) دەستنووسێکی بە ناوی (سعد الله الكبير) بە جێماوە.

*** (ئەحمەد کەرکوکی):-**

- (ئەحمەد کوڕی عەلواعیز کوڕی مستەفای کەرکوکی)یە.
- سالی (١٨٧٤) دەستنووسی (سعدینی) لێ بە جێماوە.

*** (ئەحمەد سەید کەریم بەرزنجی - سەید ئەحمەد سەید کەریم بەرزنجی):-**

- یەکێکە لە مەقام خوێنە بەناوبانگەکانی کەرکوك.
- پیاوێکی قسە خۆش‌و ئازا بووە.

*** (ئەحمەد کەمال قادر):-**

- سالی (١٩١٢) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- یەکێك بووە لە ئەفسەرەکانی سوپای عێراق.
- دەرچووی کۆلیژی سەربازی بەغدایە لە سالی ١٩٣٦.
- سالی ١٩٦٢ خانەنشین کراوە بە پلەی عەمید.
- کتێبێکی هەیە بە ناوی (الحروب الجبلية) سالی (١٩٤٣-١٩٥٠).
- دوا پلەی ئامر لیوا بووە لە سالی ١٩٥٩
- لەنێوان ٩ی ئابی سالی ١٩٦٦ تا ٩ی مایسی سالی ١٩٦٧ وەزیری دەولەت بووە بۆ کاروباری سەروو.
- سالی ١٩٨٦ کۆچی دوایی کردووە.

*** (ئەحمەد کەنووش):-**

- شاعیرێکی کوردەو زانیاریمان دەربارەی نییە.

*** (ئەحمەد کاکە سوور):**

- سالی (١٩٤٧) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- سالی (١٩٧٠-١٩٧١)، پەیمانگای هونەرە جوانەکانی لە بەغدا تەواو کردووە، بەشی شێوەکاری، هەر لەو سالەدا بووەتە مامۆستا لە (هەڵەبجە) ئینجا گواستراوەتەوە بۆ کەرکوك.

– مامۆستای (سەرپەرشتیاری هونەری) بووە لە مەڵبەندی (اعمال يدوية) لە کەرکوک.
– یەکەم پێشانگای تایبەتی لە ساڵی (١٩٧١) کردووەتەوە، ئەو کاتە قوتابی بووە لە دوا پۆلی پەیمانگای هونەرەجوانەکان لە بەغدا.
– ساڵی (١٩٧٢) دووەم پێشانگای لە شاری هەڵەبجەی شەهید کردووەتەوە.
– ساڵی (١٩٧٣) سێیەم پێشانگای تایبەتی لە هۆڵی بەڕێوەبەرایەتی رۆشنبیری جەماوەر لە کەرکوک کردووەتەوە.
– ساڵی (١٩٨٧) چوارەم پێشانگای لە هۆڵی (التأميم للفن الحديث) کردووەتەوە.
– ساڵی (٢٠٠٣) پێنجەم پێشانگای لە کتێبخانەی گشتی شاری (هودیکسڤاڵ-Hudiksvail) لە وڵاتی سوید کردووەتەوە.
– ساڵی (٢٠٠٥) شەشەم پێشانگای لە گەلەری (ئاکینی) شاری (هودیکسڤاڵ) لە وڵاتی سوید کردووەتەوە.
– ساڵی (٢٠٠٥) حەوتەم پێشانگای لە هۆڵی ناوەندی یەکێتی هونەرمەندانی کوردستان کردووەتەوە.
– هەشتەم پێشانگای لە ساڵی (٢٠٠٧ لە هۆڵی رێکخراوی هونەرمەندانی کوردستان کردووەتەوە.
– پیشانگا هاوبەشەکانی ئەمانەن:
– ساڵی (١٩٧٣) لەگەڵ هونەرمەند (ئازاد شەوقی).
– ساڵی (١٩٧٦) لە هۆڵی (بەڕێوەبەرایەتی رۆشنبیری جەماوەر) لە کەرکوک.
– ساڵی (١٩٨٦) پێشانگای هاوبەشی هونەرمەندانی کەرکوک لە هۆڵی (التأميم للفن الحديث).
– ساڵی (١٩٩٣) پێشانگای هاوبەشی هونەرمەندانی کەرکوک لە هۆڵی (ئەفراندن-قشلە).
– ساڵی (١٩٩٤) لە هۆڵی چالاکی هونەری کەرکوک.
– ساڵی (١٩٩٦) پێشانگای هاوبەشی هونەرمەندانی کەرکوک لە هۆڵی نەقابەی هونەرمەندان.
– ساڵی (٢٠٠٦) پێشانگای هاوبەشی لە هۆڵی ناوەندی کەرکوکی یەکێتی هونەرمەندانی کوردستان.
– ساڵی (٢٠٠٦) لە (گەلەری کۆیە).
– هونەرمەند ئەحمەد کاکە سوور یەکێکە لەو هونەرمەندانەی کە هەر لە ساڵی (١٩٧١)ەوە کاری کردووە بە رەنگی ئاوی و دەورێکی باڵای هەبووە لە سەرەتای حەفتاکان لە بواری شێوەکاری بە رەنگی ئاوی و لەوەودوایش لەو بوارەدا جێ پەنجەی دیارە و تاکو ئێستاکە کار دەکات لە بواری شێوەکاری.
– ئێستا لە تەراوگە دەژێت.

*** (ئەحمەد گەراوی):**

– (ئەحمەد کوڕی رەسوڵ گەراوی)یە.
– یەکێکە لە زانا ئایینییەکانی کەرکوک.

*** (ئەحمەدی گەورەی فەرقان - مەلا ئەحمەدی گەورەی فەرقان):-**

– باوکی (مەلا جەمیل رۆژبەیانی)یە.
– یەکێکە لە زانا گەورەکانی کوردستان، ماوەیەکی زۆر مودەریس دەبێت لە مزگەوتی سلێمانی لە حکومەتی شێخ مەحموودی نەمر.
– ساڵی (١٩٢٢) لەسەر داوای شێخ مەحموود دەچێتە سلێمانی.
– دوای هەرەسهێنانی حکومەتەکەی شێخ مەحموودی نەمر لە ساڵی (١٩٢٤) دەگەڕێتەوە بۆ گوندی (بادەوا) سەر بە ناوچەی قەرە حەسەن.
– ساڵی (١٩٢٥) دەبێتە مودەریس و ووتاربێژ لە مزگەوتی فەرهاد (منارە ئەخشینە) لە کەرکوک.
– لێپرسراوانی کەرکوک دەکەونە سەر مەلا ئەحمەد بە فەرمانی پارێزگای (متصرف اللواء) دەڵێن کە تۆ سەر بە شێخ مەحموودی دەبێ کەرکوک بە جێ بهێڵیت بۆیە دەگەڕێتەوە بۆ (بادەوا) وقوتابخانە دەکاتەوە بۆ قوتابییەکانی.
– ساڵی (١٩٢٨) مەلا ئەحمەدی گەورە دەگەڕێتەوە بۆ گوندی فەرقان بۆ سەر زەوی وزاری خۆی.
– کێشەیەکی عەشایەریدا لە شەوی (١)ی کانوونی یەکەمی ساڵی (١٩٣٤) بە گوللە لە ماڵی خۆیدا بریندار دەکرێت وپاش شەش رۆژ لە نەخۆشخانەی کۆماری کەرکوک لەبەر سەختی برینەکەی لە (٧)ی کانوونی یەکەمی ساڵی (١٩٣٤) یەکەم رۆژی رەمەزان گیانی لەدەست دەدات.

*** (ئەحمەد مەدەنی):-**

– ناوی (ئەحمەد مەدەنی کوڕی عەبدوڵڵا قودسی زادە)یە لە ساڵی (١٨٩٠) لە کەرکوک لەدایکبووە.
– خوێندنی سەرەتایی لەلای زانایانی مزگەوت و قوتابخانە حکومییەکان تەواو کردووەو لە تەمەنی ٢٠ ساڵیدا بە فەرمانبەر دامەزراوە بە ناوی (كاتب تحريرات) و (رئيس ملاحظين).
– ساڵی (١٩١١) چاپخانەی (حوادث) دادەمەزرێنێت، کە ئامێرەکانی لە وڵاتی بەلجیکا هێنرابوون.
– یەکێکە لە دامەزرێنەرەکانی بزووتنەوەی رۆژنامەگەری لە کەرکوک، یەکەم رۆژنامەی بڵاوکردووە بە ناوی رۆژنامەی (حوادث)ی لە (٢٤)ی شوباتی ساڵی (١٩١١) بە زمانی تورکی عوسمانی، تاوەکو داخستنی لەلایەن دەسەڵاتدارانی ئینگلیزەوە لە ساڵی (١٩١٨).
– ساڵی (١٩١٣) گۆڤاری (معارف)ی بڵاو کردووە.
– ساڵی (١٩١٩) بووەتە مامۆستای مێژوو و جوگرافیا لە قوتابخانەی (العلمية) لە کەرکوک.
– ساڵی (١٩٢٠) رۆژنامەی (تجدد)ی بڵاوکردووە.
– لە بواری شیعر نووسینی و رۆماننووسیندا وەکو یەکێکی دیاری سەدەمی خۆی ناسراوە و کاریگەری باوکی بە سەرەوە دیاربووە کە یەکێک بووە لە شاعیرەکان.

- زۆربەی سەرچاوەکان ئاماژە بەوە دەکەن کە لە بنەڕەتدا لە هۆزی جەبارییەو بنەچەی کوردە.
- لە (٢٤)ی کانوونی دووەمی ساڵی (١٩٤٠) کۆچی دوایی کردووە لە گۆڕستانی (مێلی) لە کەرکوک نێژراوە.

*** ئەحمەدی مەلا:-**

- ساڵی ١٩٥٧ لە کەرکوک لەدایکبووە.
- قۆناغەکانی سەرەتایی و ناوەندی لە کەرکوک تەواو کردووە.
- ساڵی ١٩٨١-١٩٨٢ لە پەیمانگای نەوتی کەرکوک دەرچووە.
- ئێستا لە تاراوگە لە ئیسپانیا نیشتەجێیە، لە سەرەتای هەشتاکانەوە کەرکوکی بەجێهێشتووە.
- خولیای ئەدەب و هونەرو شیعر و شانۆنامەی هەیە.
- ساڵەکانی ١٩٨٤-١٩٨٧ دەستی کردووە بە نووسینی کەلێك شیعر، بەڵام لەو ماوەیەدا دیوانێکی شیعری خۆی سووتاندووە.
- بەرهەمەکانی:-
- زەردك، بەرهەمی شیعری، سوید، ١٩٨٩.

*** ئەحمەد محەمەد ئەمین:-**

- ساڵی (١٩٣٧) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- چیرۆکە چاپکراوەکانی:
- (ممرات في دفاتر الطفولة)، ١٩٩٣.
- (طائر الليل)، ١٩٩٦.

*** ئەحمەد محەمەد حاجی سەمین:-**

- ناوی (ئەحمەد محەمەد سەمین حەسەن)ە، ناسراوە بە ئەحمەد حاجی سەمین.
- ساڵی ١٩٢٩ لە شاری کفری لە دایکبووە.
- کۆمەڵێك ئاکاری جوانی هەبووە، یەك لەوانە گورگێك و بەرخێکی هەبوو پێکەوە پەروەردەیانی کردبوو بەناو بازاڕ و کووچە و کۆڵانەکانی شاری کفریدا دەسووڕایەوە.
- ساڵی ١٩٥٨ لە کفری چاپەخانەیەکی کردبووەوە بەناوی چاپخانەی کوردستان
- لە کاتی هەڵگیرساندنی شۆڕشی ئەیلوول لە ساڵی ١٩٦١ لەلایەن دەزگا سەرکوتکەرەکانی ڕژێمی ئەو سەردەمە گیراوە و ڕەوانەی دادگای عورفی کەرکوکی دەکەن پاشان بە بەندی دووری دەخەنەوە بۆ گرتووخانەی بەسرە و کووت.
- ساڵی ١٩٦٤ هێزێکی زەعیم سدیق سەعات ١٢ شەو لە ماڵەکەی خۆی دەچنە سەری و خۆی نادات بەدەستەوە و دەبێت بە پێشمەرگە.
- لە ١٥ی تشرینی یەکەمی ساڵی ١٩٦٥ لە شەڕێکی نابەرامبەردا لە چەمی پەلکی ناوچەی زەنگنە شەهید دەکرێت.

*** ئەحمەد محەمەد حەمە ئەمین:-**

- ناسراوە بە مەلا ئەحمەد کەلاری.
- لەدایکبووی ساڵی (١٩٥٨)ی کەلاری کۆن.
- دەرچووی ساڵی (١٩٧٧)ی ئامادەیی سلێمانی.
- ساڵی (١٩٧٧) پەیوەندیی بە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کرد.
- ساڵی (١٩٧٩) دوای ئاشکرابوونی لەلای دەزگا ئەمنییەکان، خۆی دەرباز کردو پەیوەندیی بەهێزی پێشمەرگەوە کردو لە ناوچەی سەرکردایەتی گیرسایەوە. لەبارەگای ناوەندی کۆمەڵە ماوەیەك بووە پێشمەرگەو پاشان بۆ کەرتی ١ی هەرێمی پارێزگاری گوێزرایەوە.
- ساڵی (١٩٨٠) بەشداریی لە خولی کادیرانی کۆمەڵە کردو ساڵی دواتر بووە کادیر لە ناوچەی سەنگاو.
- ساڵی (١٩٨٢) بووە ئەندامی کەرتی ڕێکخستنی کفری و دووز.
- ساڵی (١٩٨٣) بووە لێپرسراوی کەرتەکە.
- ساڵی (١٩٨٤) بووە لێپرسراوی کەرتی ڕێکخستنی دەربەندیخان و دواتر بووە فەرماندەی تیپی ٥٥ی قەرەداغ. پاش شاڵاوی ئەنفالەکان لە ناوچەکە مایەوەو یەکەم مەفرەزەی پارتیزانیی لە قەرەداغ و گەرمیان دروستکرد.
- لە ١٩ی شوباتی ساڵی (١٩٨٩) لە کاتی خۆیەنادان لە ئەشکەوتی داری خلە، ئەشکەوتەکە بەسەر مەفرەزەکەدا ڕووخاو بەهۆی ئەمەوە خۆی و شەش پێشمەرگەی تر بە ناوی نوری قادر ڕەحیم (پۆڵا)، دارا قادر سەمین، حەیدەر محەمەد کەریم، حەمید قادر کەریم، سەلام محەمەد حوسێن و ڕەحیم ڕەشید ئەحمەد شەهید بوون.

*** (ئەحمەد محەمەد ئیسماعیل):-**

- ساڵی (١٩٤٣) لە یەکێك لە دێیەکانی کەرکوك لەدایکبووە.
- چیرۆك و وەرگێڕانی هەیە لە زۆربەی بوارەکاندا.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (دارەکەی بەرماڵمان)، چیرۆك، بەغدا، ١٩٦٨.
- (دەستی ئۆخەی)، چیرۆك، سلێمانی، ١٩٧٣.
- (ئەسپ)، چیرۆك، بەغدا، ١٩٧٨.
- (چاوەڕوانی)، چیرۆك، بەغدا، ١٩٨٢.
- (یاخی بوونی ئافرەتان)، نازم حیکمەت، وەرگێڕان، بەغدا، ١٩٨٥.
- (باڵندەکانیش کۆچیان کرد)، یەشار کەمال، وەرگێڕان، بەغدا، ١٩٨٧.
- (بەردی سەبر)، چیرۆك، بەغدا، ١٩٨٩.
- (بەهاری رەش)، رۆمان، هەولێر، ٢٠٠٣.
- (گەمییەکەی نوح)، یەشار کەمال، وەرگێڕان، سالێمانی ٢٠٠٦.
- (هەڵبژاردەیەك لە ئەدەبی کوردی)، هەولێر، (٢٠٠٨).
- (فرینەکان)، کۆمەڵە چیرۆك، هەولێر.

*** (ئەحمەد محەمەد شاکەل - شێخ ئەحمەد محەمەد شاکەل):-**

- ناوی (ئەحمەدی کوڕی شێخ محەمەدی کوڕی شێخ سەعیدی شاکەل)ە.
- ساڵی (١٩٠٤) لە دێی (شاکەل) هاتووەتە دنیاوە.
- هەر لە منداڵییەوە خراوەتە بەر خوێندن لای مەلای ئارایی و سمایل نامەو ئاگەهان و گونستانی پێ خوێندراوە.
- بۆ ماوەیەك ئەندامی حیزبی هیوا بووەو کاری کردووە.
- پاشان واز لە کاری دونیایی دینی و خەریکی خواپەرستی و تەکیەو بیروباوەڕی سۆفیگەری دەبێت و شێخ عوسمان و شێخ عەلائەددین زۆر کاریان تێکردووە، دۆستایەتیەکی بێ وێنەی هەبووە لەگەڵ ئەم بنەماڵەیەی بیارە.
- بەرهەمە شیعرییەکانی لە دوای خۆی چەند جارێك چاپ کراوە، بەڵام لە ساڵی (٢٠٠٩)دا بە شێوەیەکی رێکوپێك و فراوان هەموو بەرهەمە شیعرییەکانی چاپکراوەتەوە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (دیوانی شێخ ئەحمەد محەمەد گەرمیانی شاکەلی)، بەغدا، ١٩٧٩.
- (دیوانی عارف رەبانی شێخ ئەحمەد شاکەلی)، چاپی دووەم، تەورێز، ئێران، ١٩٩١.
- (دیوان و یاداشتی شێخ ئەحمەدی شاکەلی)، چاپی چوارەم، هەولێر، ٢٠٠٩.
- (دیوانی شاکەلی)، ئەستەنبول، چاپی سێیەم.
- لە (١٤)ی شوباتی ساڵی (١٩٨٢) کۆچی دوایی کردووە لە دێی سەیدەی ئاوچەی شاکەل.

*** (ئەحمەد محەمەد کەرکوکی):-**

- ساڵی (١٩٤٧) لە گەڕەکی بەگلەر (مەلا قاوون) لەدایکبووە.
- سەرەتاکانی لە ساڵی (١٩٦٢)ەوە دەست پێدەکات لە بواری رۆژنامەوانی کاری کردووە لە ئێستگەو تەلەفیزیۆن.
- یەکەم کاری لە رۆژنامەی (کەرکوك)، گۆڤاری (پنار)، رۆژنامەی (آینا) کە بەزمانی کوردی و عەرەبی دەرچووە.
- بەرهەمەکانی:
- (إلى صديقي)، ١٩٦٤.
- (محمد علي كلاي)، ١٩٦٧.
- (مهرجان القلب)، ١٩٦٨.
- (ظنون)، ١٩٧١.
- (في ظلال الشعر)، ١٩٧٢.

- (افكان)، ١٩٩١.
- (تسع شعراء كركوك)، ٢٠٠٠.
- (خويرات پيناري)، ٢٠٠١.
- (نبضات تركمانية)، ٢٠٠٢.
- (اسماء في الذاكرة)، ٢٠٠٢.
- SEVGI SINFONISI، ٢٠٠٥
- افاق الصحفة التركمانية في كركوك حتى سنة ٢٠٠٣، ٢٠١٢
- (الحب يرسم خارطة كركوك)، ٢٠١٤.
- (الحب يرسم خارطة كركوك)، چاپی دووەم، ٢٠١٥

*** (ئەحمەد کوڕی شێخ نەجمەددین - شێخ ئەحمەد کوڕی شێخ نەجمەددین):-**

- ناوی (شێخ ئەحمەد کوڕی شێخ نەجمەددینی سابری کوڕی شێخ عەبدولرەحمان کوڕی شێخ مەحموودی قوتب)ە.
- ساڵی (١٩٣١) لە گوندی شۆڕیجەی ناوچەی قەرەحەسەن هاتووەتە دنیاوە.
- خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی لە کەرکوك تەواو دەکات و لە ساڵی (١٩٥٤-١٩٥٥) لە کۆلێژی (دار المعلمین العالیة) لە بەغدا وەرگیراوە، لە ساڵی (١٩٥٨) کۆلێژ تەواو دەکات.
- ساڵی (١٩٥٩) دوای جوڵانەوەکەی شەواف کەرکوك بەجێ دەهێڵێت و دەچێتە سووریا و رادیۆیەك دادەمەزرێنێت بە زمانی کوردی و عەرەبی و تورکمانی.
- ساڵی (١٩٦٢ دەچێتە (میسر) لە هەمان ساڵ دەگەڕێتەوە بەغداو دەبێتە مامۆستا لە ناوەندی (الغربیة) لە (باب المعظم)، لە ساڵی (١٩٨٢) خانەنیشن دەبێت.
- یەکێکە لە دامەزرێنەرانی حیزبی ئیسلامی عێراقی.
- زمانی عەرەبی و کوردی و ئینگلیزی و فەرەنسی و تورکی و ئۆردوی زۆر باش زانیوە.
- بەرهەمەکانی:
- (امریکا تدعو إلى إشعال النار).
- (بیرکاری).
- (دیوانی شیعری).
- (تلخیص ابن خلدون).
- (اهل البیت).
- (صفات الداعین إلى الله)، ٢٠٠٩
- (خصائص الداعین إلى الله)، دوو بەرگ دەستنووس.
- وەرگێڕانی کتێبی (بحر الأنساب للشیخ محمود القطب)، لە فارسییەوە بۆ عەرەبی.
- (تفسیر مختصر في بعض السور والآیات).
- لە (٩)ی تشرینی دووەمی ساڵی (٢٠٠٧) کۆچی دوایی کردووە.

*** (ئەحمەد ئاویرگی):-**

- ساڵی (١٩٠٩) وانەی زانستی ئایینی وەرتووەتەوە لە قوتابخانەی مزگەوتی (ئەحمەد ئاغای کەرکوکی)، گەلێك حاشییەی زانستی ئایینی نووسیوەتەوە لەسەر کتێبی زاناکانی کوردستان.

*** (ئەحمەد وەهبی قوتب):**

- ناوی (ئەحمەد کوڕی وەهبی کوڕی عەبدولمەجیدی قوتب) ە.
- ساڵی (١٩٣٤) لە خێزانێکی ئایینیی لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٥٠)ەوە شیعرو لێکۆڵینەوەی ئایینیی هەیە لە گۆڤارو رۆژنامەکان.
- ساڵی (١٩٦٠) بەکالیۆریۆسی لە زانکۆی بەغدا لە کۆلێژی شەریعەت بەدەستهێناوە.
- ساڵی (١٩٦١) بووتە مامۆستا لە قەزای چەمچەماڵ و کەرکوك.
- ساڵی (٢٠٠١) کۆچی دوایی کردووە.

*** (ئەحمەدی وِن - مەلا ئەحمەدی وِن):-**

- ساڵی ١٩٥٥ لە گەڕەکی شۆڕیجە لەدایکبووە.
- بەشداری شۆڕشی ئەیلوول کردووە.
- ساڵی ١٩٧٥ پەیوەندی بە یەکێتی نیشتمانی کوردستانەوە کردووە.
- ساڵی ١٩٨١ لە گەرمیان بووە بە پێشمەرگە.
- لە ڕاپەڕینی ساڵی ١٩٩١ لە قۆڵی (گەرمیان-لەیلان-کەرکوك)ەوە لەگەڵ دەستەیەك لە هەڤاڵەکانی دەوری کاریگەری دەبینن لە ڕاپەڕین لە گەڕەکی شۆڕیجەدا.

*** (ئەحمەد یەعقوبی):**

- ئەحمەد یەعقوبی کوڕی (عەبدولمەجید یەعقوبی)یە.
- ساڵی (١٩٠٧) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- لە کانوونی یەکەمی ساڵی (١٩٣٧) هەڵبژێردراوە بە نائیبی کەرکوك، هەروەها لە حوزەیرانی ساڵی (١٩٤٨) دووبارە هەڵبژێردراوەتەوە.
- لە تشرینی دووەمی ساڵی (١٩٥٧) کۆچی دوایی کردووە.

*** (ئەدوەر یۆحەنا - دکتۆر ئەدوەر یۆحەنا):-**

- ساڵی (١٩٢٣) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بەهەمە چاپکراوەکانی:
- (أصوات وإشارات، دراسة في علم اللغة)، وەزارەتی ڕاگەیاندن، بەغدا، ١٩٧١.

*** (ئەدیب شێخ حەسیب تاڵەبانی - شێخ ئەدیب شێخ حەسیب تاڵەبانی):-**

- برای شێخ قابیلی هونەرمەندە.
- لەمەقام و ئاوازی کوردی دا ئاشنایی هەبوو، پیاوێکی خۆش مەشرەب و ڕوو خۆش بوو.

*** (ئەدیبە خان):-**

- (ئەدیبە خان کچی شێخ عەبدوڵڵا کوڕی شێخ عومەری خانەقا)یە.
- ساڵی (١٩٣٠) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- شێخ عەزیز شێخ یوسف خواستوویەتی، خاوەنی موڵک و ماڵێکی زۆرە لە کەرکوک و دەرەوەی.
- ساڵی (١٩٩٥) کۆچی دوایی کردووە.

*** ئەدیب نادر:-**

- ناوی تەواوی فەخرەدین محێدین نادرە
- ساڵی ١٩٦٠ لە گەڕەکی تەپەی مەلا عەبدوڵڵا لەدایکبووە.
- ساڵی ١٩٨٢ پەیمانگای تەکنیکی کەرکووک تەواو کردووە.
- ساڵی ١٩٨٩ ڕووی لە بەریتانیا کردووە.
- یەکەم بەرهەمی لە ساڵی ١٩٧٨ لە هەفتەنامەی پاشکۆی عێراق بڵاوکردووەتەوە.
- بەرهەمەکانی:-
- کۆچی بێ وادە، شیعر، تاران، ١٩٨٦
- ئێستا مەنگ و بێ گیانە، شیعر و پەخشان، وەرگێڕان لە ئینگلیزییەوە.
- لەمپەرێک لە ئاسماندا، چیرۆک، جێمس سێربەر، وەرگێڕان لە ئینگلیزییەوە.
- مەزرای ئاژەڵان، ڕۆمان، جۆرج ئۆروێڵ، وەرگێڕان لە ئینگلیزییەوە.
- هێوری، ڕۆمان، بیلان کۆندێرا.
- مشك و بنیادەم، ڕۆمان، جۆن شتانبەك.
- کتێبی بۆشاییەکان، کۆشیعر.
- ئاوری دەمامکە دوورەکان، کۆچیرۆك.
- گەڕانەوە بۆ ماڵی یەکەم.
- کۆمەڵێ وتاری ئەدەبی.

*** (ئەریا ئەمین زادە ساقی):-**

- یەکێکە لەو شاعیرانەی کە لە سەدەی هەژدەدا لە کەرکوک ژیاوە و گەلێك بەرهەمی شیعری بەجێماوە بە تورکمانی.

*** ئەرشەد ئەلهورمزی:-**

- ساڵی ١٩٤٢ لە کەرکوک لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- رسالة مفتوحة إلى الشباب التركماني في العراق، ٢٠٠٤
- حقيقة الوجود التركماني في العراق، ٢٠٠٥
- The Turkmen Reality in Iraq, 2005
- تركمان والوطن العراقي ٢٠٠٥
- المدخل إلى التأريخ التركي، وەرگێڕان، ٢٠٠٥
- IRAKTA TURKMEN GERCEGI 2006
- النثر الفني وادباءه لدى تركمان العراق، وەرگێڕان، ٢٠٠٧.
- القبائل والعشائر التركمانية في العراق ومناطق سكناهم، وەرگێڕان، ٢٠١٠

*** (ئەرجومان یونس):-**

- ناوی (ئەرجومان یونس خەلەف محەمەد مەفرەجی)یە.
- ساڵی (١٩٥٤) لە کەرکوک لەدایکبووە.

*** (ئەرخەوان محەمەد عوبێد):**

- ساڵی (١٩٨٣) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی (٢٠٠٦) زانکۆی سەلاحەددین، کۆلێژی زمانی بەشی زمانی کوردی تەواو کردووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (ڕەمز و نووسینی سەر گۆڕەکان).
- ئاوێتە بوون و لێدانەوە.. نالی بە نموونە)، نامەی ماستەر، ٢٠١٢.

*** (ئەروان میدحەت-ئەریوان میدحەت):-**

- ساڵی (١٩٥١) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- بەکالۆریوسی لە ئەکادیمای بەغدا لە بەشی (کۆتەڵ) لە

زانکۆی بەغدا بەدەستهێناوە.

- دبلۆمی لە پەیمانگای فنون جمیلە لە هونەری شێوەکاری بەدەستهێناوە.

- بەشداری لەکۆمەڵێك پێشانگا لە بابل و کەرکوکدا کردووە.

*** (ئەسعەد شێخ تالیبی کەرکوکی - شێخ ئەسعەد شێخ تالیبی کەرکوکی):-**

- (کوڕی عەبدوڵڵا حەکیم کوڕی شوکرەڵڵا)یە کە لە شاری دیار بەکر دکتۆرێکی گەڕۆك بووەو بە سواری ئەسپ ئەم دێو ئەو دێی کوردستانی کردووە بۆ چارەسەرکردنی نەخۆش.

- بە بنەچە دەچنەوە سەر عەشیرەتی (لەك).

- بە ناوبانگەی بە (ئەسعەد)و لە کەرکوك دوکان و گەرماو و ئاسیاوی هەبووەو براکانی لە کرمانشار بەغدا نیشتەجێ بوونە.

*** (ئەسعەد جەباری):**

- ساڵی (١٩٦٩) لە کەرکوك دایك بووە.

- یەکێك لە ڕۆژنامەنووسەکانی کەرکوك.

- کتێبە چاپکراوەکانی: (سەرەتایەك بۆ مێژووی نامێژی چاپ).

*** ئەسعەد کەوەڵە :-**

- هەندێك لە زانیارییەکان ئەوە دەخەنە ڕوو کە شاعیر بووە، بەڵام زانیاریمان دەربارەی نییە.

*** ئەسعەد نائیب:-**

- وا دەگێڕنەوە کە گوایە بنەماڵەی نائیب لە ڕەچەڵەکدا دەگەڕێنەوە بۆ ئەمەرییەکان، لەبەر ئەوەی عەلی ئەفەندی باوکی ئەسعەد نائیب بۆ ماوەیەکی زۆر لە کەرکوك نائیب بووە یان نائیبێتی کردووە، لای عەرەب بە (ابن النائب) و لای تورك بە نائیب ئۆغلو ناسراوە.

- ناوی تەواوی محەمەد ئەسعەدە و نازناویی شیعریی ئەسعەدە.

- لە کەرکوك چۆن ژیانی بردووەتە سەر ئاگاداری تەواومان نییە، تەنها یەکێك لە مزگەوتە گەورەکانی گەڕەکی ئاخوڕ حوسێنی شاری کەرکوك بە ناوی ئەوەوە ناسراوە و مزگەوتەکە خۆی دروستی کردووە، شاعیری کەرکوك (قاسمی) بەهۆی سەرلە نوێ دروست کردنەوەی مزگەوتەکە لە ساڵی ١٢٤٢کۆچی قەسیدەیەکی هۆنیوەتەوە تیایدا ئاماژەی بە مێژوو و بەڵگەی وەقفی مزگەوتەکە کردووە، کە محەمەد ئەسعەد لە ساڵی ١٢٣١ بینای کردووە، لە چامەکەی قاسمی ئەوەیشمان بۆ دەردەکەوێت کە ئەوکاتە حاجی بووە.

- دانەری کتێبی(مطالع السعود) دەڵێت:- ئەسعەد نائیب ئۆغلو لە ساڵی ١٢٣٧کۆچی دەبێتە لایەنگیری داود پاشا و لەوەوە فێری دەرس دەبێت واتا دەبێتە قوتابی داود پاشا.

- ئەسعەد نائیب لەنێو زانایان و میراندا دیار و بەرچاو بووە و لە دواییدا بووە بە (سر کاتب)ی داود پاشا. لە ساڵی ١٢٣٧کۆچی محەمەد بەگی کویخا(کتخدا، وکیل امور)یاخی دەبێت و سەودای داگیرکردنی بەغدا و بە والیی بوون دەدا لە کەللەی، لەگەڵ گرووپێك سەرباز پەلاماری (کەرکوکی) دەدات، پاش بەرەنگاربوونەوەیەکی توندی خەڵکی شاری کەرکوك ناچار قەڵای کەرکوکی بەجێدەهێڵێت و بەرەو بەغدا بەڕێدەکەوێت، وەلی لەبەر ئەوەی ناتوانێ مەساریف و خەرجی سەربازەکانی بکات داوای ئاشتی لە داود پاشا دەکات. والی پاشایش ئەسعەد نائیبی قوتابیی ڕەوانە دەکاتە لای بۆ بەڕێوەبردنی کاروباری ئاشتەوایی.

- بەپێی زانیارییەکانی خاوەنی (مرآة الزوراء) لە کۆتایی مانگی ڕەبیعی دووەمی ساڵی ١٢٤٧کۆچیدا عەلی ڕەزا پاشای والی عەبدولڕەحمان ئورفەلی دەفتەرداری بەغدا لە کارەکەی لادەبات و شاعیرمان (ئەسعەد نائیب) لەجیاتی دادەمەزرێنێت.

- لە سەرەتای مانگی (جمادی الاخر) ی هەمان ساڵدا، تاخمێك لە عەشیرەتە عەرەبەکان یاخی بووبوون، والی عەلی ڕەزا پاشا بەشێك لە هێزەکەی ڕەوانەی دەوروبەری شامیە کرد، لەبەرئەوەی لەنێوان سەرکردەکانی ئەو هێزە ناکۆکی دروست بووبوو بۆ یەکلایی کردنەوەو ناوبژی کردن، والی ئەسعەد نائیبی ڕەوانە کرد بۆیان.

- شاعیرمان ئەم کارەی بەوپەڕی سەرکەوتوویی بردەسەرو بۆ پاداشی ئەمە لە ناوەڕاستی مانگی شەعبانی هەمان ساڵدا، لە گەورەترین وەزیفەی پاش والێتی، واتا وەك کەتخدا(وکیل امور) دامەزرێنرا.

- شاعیرمان لەم وەزیفە نوێیەدا کاروباری خەڵکی بەوپەڕی سەلاحییەتەوە بە باشی بەڕێوەدەبرد، بۆیە بووە جێی ئیعتیمادی پتری والی، وردە وردە وای لێهات هەموو سەلاحیات و ئیختیساسێکی والیی گرتە دەست و بەکاری دەهێنا تا وای لێهات بوونی والی گرنگییەکی ئەوتۆی نەبوو، لەبەر ئەوەی مامەڵەی توندی لەگەڵ موراجیعینی دام و دەستگای دەوڵەت دەکرد، زۆر لای والی شکایەتی لێکرا، بەڵام والی بە هیچ شێوەیەك گوێی بۆیان هەڵنەدەخست، والی بەوپەڕی هێزییەوە لایەنگیری دەکرد، ئەسعەد نائیب گشت مەئموورانی دەوڵەت و میرانی عێراق و نفووزی شێخەکانی لە ژێر دەستدا بوو، چوار سەد سەربازی تورك لەژێر فەرمانیدا بوون.

- تا دەهات نەفرەت و توورەیی خەڵك لە زیادبووندا بوو، لە بەرامبەر سەرۆکایەتیی قازیی بەغدا (ئاکی چەلەبی) ڕێپێوانێك سازکرا، لە ئاکامدا لە شەوی جومعەی 27ی مانگی ڕەمەزاندا دوای نوێژی تەراویح وەك نوسوولێك بارەگای والی بەجێدەهێڵێت و بە دەمانچە دەکوژرێت، لاشەکەی پاش بیست و چوار سەعات مانەوە ئینجا دەبرێت بۆ مزگەوتی عەلی پاشاو لەوێ بە خاك دەسپێردرێت.

- (مرآة الزوراء)مردنی ئەسعەد بە ساڵی ١٢٤٧ دیاری

دەکات، بەڵام حەق لای عەباس عەزاوییە کە بە ساڵی ١٢٤٨ مردنەکەی دیاری دەکات، بەراستی(مرآة الزوراء) کە مێژووی لەسەر کار دامەزراندنی وەك کتخدا لە ناوەڕاستی مانگی شەعباندا دیاری دەکات، بەپێی وتەکانی ئەك مانگێك لە وەزیفەکەی بەڵکو زۆر مارەتەوە، لەبەر ئەوە دەبێت ساڵی مردنەکەی هەر ١٢٤٨ بێت، هۆکاری ئەم هەڵەیەش هەرچۆنێك بێت دەگەڕێتەوە بۆ چەند جار نووسینەوەی نوسخەی کتێبەکە بە شێوەیەکی پەرش و بڵاو.

– لە چامەیەکی عەرەبیی شێخ هەمزە مەریزیی هارچەرخییەوە، لە کاتی وەفاتی شاعیرماندا بۆمان دەردەکەوێت کە کوڕێکی هەبووە بەناوی مستەفاوە.

– ئەسعەد بە یەکێك لە شاعیرە گەورەکانی کەرکوك دەژمێردرێت، ئەو چەند پارچە شیعرەی شاعیر کە لەبەر دەستماندایە بەشێکی لەلایەن شاعیرانی دیکەوە تەخمیس (پێنج خشتەکی) و تەنزیر(لاسایی)کراوە، وە شاعیرمان لە هەموو کاتێکدا بە تەقدیرەوە یادکراوەتەوە. بە هەر حاڵ ئەویش لەژێر کاریگەریی نفووزی سیاسی و کەسایەتییەکەی.

– شیعرە عەرەبییەکانی ئەسعەد بەهێزو جوانن، لەم بارەیەوە مێژوونووسی بەناوبانگ عەباس عەزاوی، لە گۆڤاری (الثقافة الحديثة)بەم شێوەیەی نووسیوە:–

ئەسعەد نائیب بە هەوڵ و کۆشش و (تشويق) تەشویقییەوە بزاڤێکی ئەدەبی خوڵقاندووە، بە شەرە شیعرو حیوارەکانی لەگەڵ زۆرێك لە شاعیر و ئەدیبە ناسراوەکان ناوی دەرکردووە. لەسەرووی هەمووان:–عومەر ڕەمەزان، شێخ ساڵح تەمیمی، هەمزە مەریزە، هەموو هاوچەرخانی توانایی زانستی و قابلییەتی ئەدەبی ئەویان دەرخاندووە.

داود پاشا کە رووباری عیسای زیندوو کردەوە کە ئێستا ناوی رووباری ئەبووغەریبە، بەو بۆنەیەوە ئەسعەد چامەیەکی درەوشاوەی هەیە بە زمانی عەرەبی.

– شاعیر ئەم رووبارەی لەسەرووی رووباری نیل داناوە و لە بەرامبەر ئەم شیعرەی ئەسعەد، شاعیر هەمزە مەریزە بە پێچەوانەوە ستایشی رووباری نیلی کردووە و رووباری عیسای زەم کردووە ئەم چامەیەشی بەناوبانگە، بەڵام لە دواییدا پەشیمان دەبێتەوەو دەست دەکات بە پیاهەڵدانی رووباری عیساو لە نیلی بەسەرووتر دادەنێت و عوزرخوامی لە ئەسعەد نائیب دەکات بە درێژی بە شان و باڵیدا هەڵدەدات.

– ساڵی ١٢٤٣ی کۆچی لەسەر داوای داود پاشا ئەسعەد نائیب بە هاوەڵێتی شێخ ساڵح تەمیمی رەوانەی بەسرە دەکرێت و لەوێدا لەگەڵ شاعیر سەید عەبدولجەلیل چاویان بەیەك دەکەوێت و بەم دێڕە شیعرە ئەسعەد ستایش دەکات:–

هاج شوقي إلى الحبيب المفدى

منذ رأيت الركب العراقي يحدى

– زۆربەی شیعرەکانی ئەسعەد کە بەزمانی تورکی هۆنیوییەتییەوە، لەلایەن شاعیرانی عەرەبەوە بەگەن کراون، شاعیرمان بێجگە لە زمانی تورکی و عەرەبی بەپێی وتەی عەباس عەزاوی بە زمانی فارسیش خاوەن قەڵەمی خۆی بووە.

* (ئەسەد نائیب- ئەسعەد نائیب):–

– باپیرە گەورەی ئەسەد نائیب محەمەد ئەفەندی کەرکوکی ساڵی ١٢٣٨کۆچی ١٨٢٢زایینی بۆ تەواو کردنی خوێندنی بەرەو بەغدا رۆیشتووەو لە قوتابخانەی (سوهرەت وێردی یان سوخرەت وێردی) دەوامی کردووە، لێرە رووبەڕووی کارەساتێکی سەیر دەبێت، لە دوا بەدوای قوناغی خوێندنیدا لە شەوێکی زستانی باراناویدا دوو پاسەوانی شەو واتا دوو حەسحەس، بۆ گوێڕاگرتن مۆڵەت لە قوتابیان وەردەگرن و لەو کاتەدا یەکێك لە پاسەوانەکان پرسیاری زانستی لە قوتابیان دەکات و موحەمەد ئەفەندی بە ڕاست و دروستی وەڵامی دەداتەوە، ئەم گەنجە بۆ بەیانی بۆ بارەگای والی بانگهێشت دەکرێت و لەبەرئەوەی هۆی بانگهێشتەکە نازانێت ترس دەیگرێت، لەوێ بۆی روون دەبێتەوە کە ئەو کەسەی بە عینوانی پاسەوان پرسیارەکانی لێکردبوو خودی داود پاشای والی بووە و چونکە داود پاشا شەوان بە جلوبەرگ و قیافەتێکی جیاوازەوە لە شەوانی شاری بەغدا دەگەڕا بۆ ئەوەی لە دەردو شیکایەتەکانی خەڵکی ڕاستەوڕاست ئاگادار بێت، هەر لەبەر ئەم زیرەکییەی داود پاشا ئیلتیفاتی زۆری بۆ محەمەد ئەفەندی دەبێت و دوای تەواو کردنی خوێندن لەسەر داوای خۆی لە قەڵای کەرکوك لە مزگەوتی (مینارەی یکك یان یقق - يكك مينارەلى) وەك مامۆستا و پاشان لە

شاردا بە عینوانی نائیبی قازی دایدەمەزرێنێت.

– جا لەبەر ئەمەیە بنەماڵەی ئەسات نائیب نازناوی نائیب ئۆغلو وەردەگرن[۱]. دەنگۆی ئەوە هەیە کە محەمەد ئەفەندی لەگەڵ کچێکی بنەماڵەی (گیدەك) هاوسەرگیری کردبێت. دوو کوڕیان دەبێت بە ناوی سالح و حوسێن، حوسێن ئەفەندی دەکاتە باپیرەی شاعیرمان و لە کەرکوك مامۆستایەتی کردووەو لە سەنجاغی سلێمانی موددەعی عام بووە و دوابەدوای ئەوە لە قەزاکانی ڕەواندز و کۆیە سەنجەغ و ئەربیل و جەزیرە قازیتی کردووە.

– ساڵی ۱۳۱۲ی کۆچی لە تەمەنی هەفتاو دوو ساڵیدا کۆچی دوایی کردووە.

– نائیب زادە سەعید ئەفەندی کوڕی حوسێن ئەفەندیش دەکاتە باوکی شاعیرمان و لە زەمانی عوسمانییەکاندا مامۆستایەتی و نائیبێتی کردووە، و ماوەیەکیش لە کەرکوك لەو ئەنجومەنانەی لەبابەت قەزایای فەسڵی(دعوالر فصلی – مەسڵەتی کردن و چارەسەرکردنی کێشە) کە پەیوەندی بە کاروباری بازرگانی و حوقوقی و سیاسییەوە هەیە تەشکیل کراوە باوکی شاعیرمان وەکو یەکێك لە ئەشرافەکان هەڵبژێردراوە و ئەندام بووە تیایدا. لە گەڕەکی ئاخوڕ حوسێنیش بووەتە خاوەنی دیوەخان و دیوەخانەکەیش بووەتە شوێنی هەرادارن و ئەحبابانی زانست و ئەدەبیات.

– ئەسەدی شاعیر لەلایەن ڕەچەڵەکی دایکیشییەوە لە کەرکوك لەو چەند بنەماڵەیەیە کە بە موفتی ناسراون و کچی یەکێکیانە بە ناوی حاجی دەروێش ئەفەندی.

– ناوی ئەحمەد ئەسەد و ناوێکی موڕەکەبە، لە پێشدا لە ژێر شیعرەکانیدا (ا –ئەجیەت) هەندێك جار (نائیب زادە ئەسەد) و هەندێك جاریش (نائیبزادە ئەسەد ئەجدەت)، دوا بەدوای ئەوە (نائیبزادە ئەحمەد ئەسەد) وە(ئەسەد نائیب ئۆغلو)، دوا ناویش(ئەسەد نائیب)ی بەکارهێناوە. ئەمانە هەمووی بەپێی ئەو گۆڤار و ڕۆژنامانەی لە بەردەستماندایە.

– لە شیعریشدا نازناوی هەندێ جار (ئەجدەت) و هەندێك جاریش (ئەسەد)ی بەکارهێناوە و لە دواییدا وازی لە بەکارهێنانی نازناو هێناوە.

– لە بارەی مێژووی لەدایکبوونی، پارچە کاغەزێك لە باوکییەوە ماوەتەوە بەم شێوەیە ڕوونی کردووەتەوە:–

– ((ڕۆژی سیانزەی کانوونی ئەوەل ۱۳۱۳ی سەنەی مالییە (واتا سەنەی ڕۆمی) موسادیفی ۱۳۱۵ی سەنەی هیجری ڕۆژی شەمەی یەکەمی مانگی شەعبان، (بعد طول الشمس مخدومی احمد اسد گهوارەیی وجودە قدم باسمشتر) دوای درێژەی خۆرەتاو بێشکەی یان لانکی ئەحمەد ئەسەدی مەخدوومم واتا کوڕە خزمەتکراو و ڕێزلێنراوەکەم بۆ جیهانی وجود و بوون هەنگاوی دانا))، بە گوێرەی ئەمە ڕۆژی لە دایکبوونی شاعیرمان دەکاتە ۲۵ی کانوونی دووەمی ساڵی۱۸۹۷ی زایینی.

– لە گەڕەکی ئاخوڕ حوسێنی شاری کەرکوك ئەسەد چاوی بە ژیان هەڵهێناوە، وەك لەسەرەوە باسمان لێوە کرد کوڕی مامۆستا و نائیب سەعید ئەفەندییە، هەر لەم شارەیشدا گەورە بووە و پێگەیشتووە.

– سەرەتای خوێندنی لای مەلا سەمەد لە مزگەوتی نائیب ئۆغلو دەستپێکردووە، دوای ئەوە لە مزگەوتی قازی لای مەلا محەمەد قورئانی خەتم کردووە، دوای ئەوە بە زمانی تورکی کتێبگەلی مەولوود، ئینشای بچووك و گولدەستەی خوێندووە، ماوەیەکیش کتێبی گولستانی بە زمانی فارسی لای باوکی خوێندووە و بەشێوەیەکی جیایش کتێبگەلی ئەدەبی بە هەوڵ و کۆششی خۆی تەواو کردووە.

– ساڵی ۱۳۲٤ی ڕۆمی لە کەرکوك چووەتە مەکتەبی ڕوشدییە، ساڵی ۱۳۲٦یش ئیعدادییەو دوایش ساڵی ۱۳۳۰چووەتە مەکتەبی سوڵتانی، لەم مەکتەبانە بەهۆی داخستنیان لە جەنگی جیهانی یەکەمدا لە ساڵی ۱۳۳٤ی ڕۆمی ناچار بووە وازی هێناوە.

– شاعیر لەم مەکتەبە(وادەڵێت بەڵام رادیارە مەبەستی لەم مەکتەبانەیە_وەرگێڕ) بەپێی بەرنامە دەرسی ئەدەبیات و عیلمی عەرووز لای مامۆستا ئەحمەد کەماڵ بەگ فێر بووە لە هەمان کاتدا لەلایەن باوکیشییەوە یارمەتی دراوە(بۆ دەرس فێر بوون).

– لە ۱ی نیسانی ساڵی۱۹۲٤ لە قوتابخانەی سەرەتایی ئاوچی وەك مامۆستا دامەزراوە، دوای ئەوەی لە زۆر شوێندا وەزیفەی بینیوە لەم شارەدا لە قوتابخانەی سەرەتایی غەربییە مودیر بووە و تا لە ۱ی تەمووزی ساڵی۱۹٦۳ خانەنشین بووە.

– لە ۱۹٦٤ لە وەزیرییەی شاری بەغدا خانوویەکی بۆخۆی کڕیوەو بۆ ئەوێ گواستوویەتییەوە و ماڵی بار کردووە، سەرەرای مووچەی خانەنشینی، لەگەڵ واریداتی ئەو عەقارانەی لە شاری کەرکوك هەیبووە بە مانە هەموو ژیانێکی خۆش و ئاسوودەی بردووەتە سەر.

– لە بەرواری ۱۹ی ئاداری ساڵی ۱۹۹۲ کۆچی دوایی دەکات و بەپێی وەسیەتی خۆی تەرمەکەی دەهێنرێتەوە بۆ کەرکوك و لە مەزارگەی بنەماڵەکەیاندا دەنێژرێت.

– ئەسەد نائیب لەگەڵ کچی مودیری تەحریراتی کۆنی کەرکوك بەهادین ئەفەندی هاوسەرگیری کردووە،... خاوەنی سێ کوڕە بە ناوەکانی سامی و فەهمی و ئیبراهیم و بێجگە لە دوو کچ، لەمانە فەهمی لە باوکییەوە شاعیرێتی بە میرات بۆ ماوەتەوە و جاریەجار لە ڕۆژنامەو گۆڤارەکاندا شیعرەکانی بڵاودەکاتەوە.

– بەرهەمەکانی:–

– لە ۱۹۲۰دوە شیعرەکانی لە چاپەمەنییەکانی کەرکوك وەك (نەجمە، ئیلەری، کەرکوك، ئافاق) بڵاوکردووەتەوەو لە بەغدایش لە گۆڤاری (قەرداشلیك)، لە بارەی کتێبیشەوە بەرهەمە شیعری و پەخشانییەکانی بەم شێوەیە:–

۱–زەمانن ئەل(دەستی زەمانە):–

لەلایەن وەزارەتی ڕۆشنبیری و ڕاگەیاندنەوە لە ساڵی ۱۹۸۵ لە چاپخانەی حورییەت بە چاپ گەیەندراوە و بریتییە لە هەشتا و هەشت لاپەڕە، بەشێك دراین شیعرەکانی شاعیر خۆیەتی تیایدا لاسایی ستایلی کلاسیکی کردووە و بە ئیملایەکی نوێ نووسراوەتەوە.

۲– یاپراقلار(گەڵاکان):– ئەم کتێبە بریتییە لە ۱٦۸ لاپەڕە

لە بڵاوكراوەكانی یانەی برایانی توركمانی (نادي الأخاء التركماني) بەغدایە لە ساڵی ١٩٨٦لە بەغدا لە چاپخانەی شەفیق بە چاپ گەیەندراوە. كتێبەكە بریتییە لە بەشێك لە شیعرە سەرەتاییەكان و ناوەنجییەكانی سەرەدەمی ژیانی و بە كێشی عەرووزی هۆنراوەتەوە.

٣- ئارمەغان(دیاری - خەڵات):-

- بەرهەمێكی شیعرییە بۆ قوتابیان هۆنراوەتەوە، بریتییە لە :-

لەو بەسەرهاتانەی بەسەر شاعیرمان هاتووە

هەندێك لە حیكایەتەكانی بەگداش و نەسرەدین هۆجە(مەلای مەزبوورە).

هەندێك حیكایەت لە زمانی ئاژەڵانەوە.

هەندێك لە نوكتەكانی كەركوك

كتێبەكە هەشتا لاپەڕەیە و دوای مردنی شاعیر لەلایەن وەزارەتی رۆشنبیرییەوە لە ساڵی ١٩٩٨لە چاپ درا.

٤- كركوك نوكتەلەری (نوكتەكانی كەركوك):-

ئەم كتێبەی كۆمەڵێك حیكایەت دەگرێتە خۆی كە لە زاری خەڵكەوە وەریگرتووە، لە دوو بەرگدایە، بەرگی یەكەم ١١١ لاپەڕەیە لە ساڵی ١٩٧٣لە بەغدا لە چاپخانەی تەزامون لە چاپ دراوە، بریتییە لە ٩٩ حیكایەت، لە دوای هەر حیكایەتێك لەلایەن نووسەرەوە تاكە بەیتێك شیعر هۆنراوەتەوە، بەرگی دووەمیش بۆ چاپ ئامادەبەو بەندە (عەتا تەرزی باشی) لەلایەن خۆمەوە پێشەكیم بۆ نووسیوە.

بێجگە لە بەرهەمە چاپكراوەكانی، بەشێك لە چوارینەكانی عومەر خەیامی وەرگێڕاوەتە سەر زمانی توركی و هێشتا چاپ نەكراوە، بێجگە لەوەیش بە ناوی كەشكۆڵەوە كۆمەڵێك شیعری هەیە بڵاونەكراوەتەوە.

* پەراوێز:-

١-عەتا تەرزی باشی لەم پەراوێزەدا دەڵێت بنەماڵەی ئەم شاعیرەكە بە (نائیب ئۆغلو) بەناوبانگن، هیچ بەڵگەیەكمان لانییە بیسەلمێنێت كە هەمان ئەو بنەماڵەیەن كە ئەوانیش بە (نائیب ئۆغلو) بە ناوبانگن و ئەسعەد نائیبیان تیا هەڵكەوتووە، كە پیاوی والی داود پاشا بووە و دروستكەری مزگەوتی نائیب ئۆغلووە لە گەڕەكی ئاخوڕ حوسێن.

- تێبینی(نزار كەكوكی):-

بەندە شاعیرانی كەركوك(كركوك شاعرلری) نوسخە لاتینییەكەم لایە و شاعیری یەكەم وەك ئاماژەم پێداوە ناوی ئەسعەدە، شاعیری دووەمیش هەر بەپێی نوسخە لاتینییەكە ناوی ئەسعەدە. جا نازانم لەو نوسخەیەی كە بە ئیملای عەرەبی نووسراوەتەوە چۆنە!؟

* (ئەسعەدی چەمچەماڵ - مەلا ئەسعەدی چەمچەماڵ):-

- (مەلا ئەسعەد كوڕی گەورەی مامۆستا مەلا سەید محەمەد) ە ناسراو بە (شێخە زەرد)ە، لە ساڵی (١٩٥٠) لە گوندی (گۆڕان)ی ناوچەی جەباری نزیك بە قەزای چەمچەماڵ لە بنەماڵەیەكی ئیسلامپەروەر ونیشتیمان پەروەر چاوی بە ژیان هەڵهێناوە.

- خوێندنی سەرەتایی لە گوندی (گۆڕان)ی جەباری و، پاشان قورئانی پیرۆزی لەخزمەتی باوكی ودواتر فەقێیەتی لەلای مامۆستا سەید ئەحمەدی فەیلەسوف و مامۆستا مەلا عەباس ومامۆستا مەلا عەبدوڵڵای ڕیش و مامۆستا مەلا ڕەشیدی راعیز خوێندووە.

- بڕوانامەی زانستی شەرعی وئیجازەی مەلایەتی لەلایەن گەورە زانای كورد (مامۆستا مەلا عەبدولكەریمی مودەڕیس) ەوە پێدراوە.

- ساڵی (١٩٧٩) لە گوندی (تاڵەبان) ی سەر بە قەزای چەمچەماڵ وەكو پێشنوێژو وتارخوێنی گوندەكە دامەزراوە، پاشان لەسەر دژایەتی كردن وهاوكارینەكردنی ڕژێمی بەعس لەسەر كارەكەی لابراوە.

- لەنێوان ساڵانی (١٩٨٢-١٩٩٥) لە مزگەوتی (حاجی حەمید) لە قەزای چەمچەماڵ وەكو پێشنوێژو وتارخوێنی ئەهلی وبەبێ وەرگرتنی مووچەی حكومەت دامەزراوە (ئامادە نەبووە لەبەرامبەر دامەزراندنی لەمزگەوتی فەرمی حكومەت پەیوەندی بەحیزبی بەعسەوە بكات).

- لە ساڵانی ئاوبراودا بەبەردەوامی وانەی قورئانی پیرۆزو تەجوید وشەریعەتی وتۆتەوەو لەو ماوەیەدا بەوردی وبەبەردەوامی لەلایەن دەزگای ئەمن و ئیستخباراتی ڕژێم و سیخوڕەكانیەوە چاودێری كراوەو یەكەم مەلا بووە كە لەكاتی ئەنجامدانی هەردوو پرۆسەی كیمیابارانكردنی هەڵەبجەو ئەنفالكردنی ناوچەی گەرمیان لەلایەن ڕژێمەوە هەڵوێستی بوێرانەی هەبووەو لەمیانەی پێشكەشكردنی وتاری رۆژی هەینیدا لە ساڵی (١٩٨٨) دژی ڕژێمی دڕندەو خوێنمژی بەعس و سیاسەتە چەپەڵەكانی وەستاوەتەوە.

- هەر لەو سەردەمەدا وەكو كەسایەتییەكی خەمخۆر وخێرخواز وێڕای شاردنەوەی چەندین خێزانی پاشماوەی ئەنفال لە نێو ماڵەكەی خۆیداو دەربازكردنی دەیان خێزانی تر، یارمەتی دەیان خێزانی تری پاشماوەی ئەنفال ولێقەوماوانی داوە.

- سۆزی خەڵكانی دەوڵەمەندو خێرخوازی بۆ یارمەتی دانی هەژارو لێقەوماوانی پرۆسەی ئەنفال جوڵاندووەو بەشداری لەچەندین پرۆسەی كڕین ودابەشكردنی خۆراك وكەلوپەل و پێداویستیی هەمەجۆرودابەشكردنی هاوكاری ماددی بەسەر خێزان وكەسووكاری پاشماوەی ئەنفالدا كردووە.

- مامۆستا مەلا ئەسعەد وەكو كەسایەتییەكی ئیسلامیی بێلایەن و چاكسازو نیشتمانپەروەر ڕۆڵی بەرچاوی هەبووە لە ئاوڕیژی و ئاشتەرایی و چارەسەركردنی كێشە كۆمەڵایەتی وەدەروونییەكاندا لەناوچەكە چ لەسەر ئاستی تاك وخێزان بووبێت یان لەنێوان هۆز وبنەماڵە وعەشیرەتەكانی چەمچەماڵ ودەوروبەری بەتایبەتی و، سەرجەم شارو ناوچەكانی تری هەرێمی كوردستان بەگشتی و هەمیشە لە هەوڵ یەكخستنی ڕیزەكانی گەلەكەیدا بووە.

- لە ڕۆژی دووشەممە رێكەوتی (٤)ی نیسانی ساڵی (٢٠٠٥)

بەهۆی وەرگەڕانی ئۆتۆمبێلەوە لەسەر پردی (تەینال)ی سەر ڕێگەی سلێمانی-چەمچەماڵ لە تەمەنی (٥٥) ساڵیدا کۆچی دوایی کرد.

* (ئەسعەد محەمەد عەلی):

- ساڵی (١٩٤٠) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- دەرچووی پەیمانگای هونەرە جوانەکانە، بەشێک لە خوێندنی لە هەنگاریا و ئەڵمانیا.
- ساڵی (١٩٩٧) کۆچی دوایی کردووە.
- چاپکراوەکانی:
- (الوجه الغائب)، ١٩٧٠.
- (مدخل إلى الموسيقى العراقية)، ١٩٧٤.
- (في أصول الموسيقى الفولكلورية)، ١٩٧٦.
- (الستارة المسدلة)، ١٩٧٧.
- (الضفة الثالثة)، ١٩٨٢.
- (بين الأدب والموسيقى، دراسة مقارنة في الفن الموسيقي)، ١٩٨٥.
- (الفنون والشعر)، ١٩٨٦.
- (الموسيقى والطفل)، ١٩٨٦،
- (مكانة الشعر في الثقافة العربية المعاصرة)، ١٩٨٧.
- (الصوت والدوي)، ١٩٩٢.

* (ئەسیری):-

- ناوی (عەبدولخالق کوڕی شێخ حوسێن نەقشبەندی)ە.
- لە هۆنینەوەی شیعردا نازناوی (ئەثیري-ئەسیری) بۆخۆی داناوە.
- برای (نەجمەددین ئەفەندی)ی نیشتمان پەروەری بە ناوبانگی کوردە وباوکی شێخێکی ڕابەری تەریقەتی نەقشبەندی بووە لە گەڕەکی (ئاخور حوسێن).
- خاوەنی تەکیەی نەقشبەندییە بەپێی ئەو دەفتەر نفوسەی کە لە ڕۆژی (٢٧)ی ئەیلولی ساڵی (١٩٣٩)دا دەری هێناوە

- ساڵی (١٨٩٠)دا لە شاری کەرکوک لە گەڕەکی (ئاخور حوسێن) لەدایکبووە.
- بەمەبەستی زانست فێربوون چەندان شار و دێی کردووە لە هاوینی ساڵی (١٩١٣)دا بەپێی ئەو ژیاننامەیەی کە خۆی لە دەوروبەری ساڵی (١٩٥٠)دا وەک یاداشتێک نووسیوویەتیەوە باسی کردووە و لە دوای دا گەڕاوەتەوە شارە خنجیلانەکەی خۆی (کەرکوک) لەم هاتوچۆ کردنەیدا فێری گەلێ جۆرە زانیاری وەک ڕێزمان، ڕەوانبێژی، منطق، اصول الكلام بووە. ئیجازەی زانستی لە مەلا حیکمەت سیامەنسووری (١٨٤٤-١٩٢٤) وەرگرتووەو هەر لە سەرەتای زستانی هەمان ساڵدا بە نیازی دیدەنی (نەجمەدین ئەفەندی)ی برای خۆی گەیاندووەتە ئەستەمبوڵ و بە چارپێکەوتنی (شێخ عەبدولقادری شێخ عوبێدوللا) بەڵام بە بیستنی هەواڵی کۆچ کردنی باوکی لەگەڵ برانەوەی جەنگی یەکەمی جیهان لە ساڵی (١٩١٨)داو لەسەر داخوازی (نەجمەدین ئەفەندی) برای گەڕاوەتەوە کەرکوک بۆ سەرپەرشتی کاروباری تەکیە و ماڵ و خێزانەکەیان.
- ئەسیری بە ناچارییەوە دەستیداوەتە هەڵسووڕاندنی کاروباری ئەو جوتیارییەی کە لە دەوروبەری شار هەیانە بووە لە دێی (جەوەڵ بۆر) و (سێ کانیان)، جگە لە سەرپەرشتی کردنی ئەو خێزانەی کە باوکی بەجێی هێشتووە، خەریکی ڕێکخستنی ئیش و کاری تەکیەکەیان بووە. کە لە ڕۆژی (٢٣)ی ئاياری ساڵی (١٩١٩)ەوە بە شێوەیەکی ڕەسمی لە شوێنی باوکی کراوە بە پۆستەنشین.
- لە (٣٠)ی تەممووزی ساڵی (١٩٣٥) بە کۆششی مەعروف جیاووک (١٨٨٥-١٩٥٨) لە کەرکوک بووەتە جێگری سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوە (ئیستینئاف) لە دادگای شەرعیەی کەرکوک بەنووسەری یەکەم دامەزراوەو لە پاش بیست و سێ ساڵ خزمەت لە ڕۆژی (١)ی تشرینی دووەمی ساڵی (١٩٥٨) خانەنشین کراوە ئیتر لە تەکیە ژیانی بردووەتە سەر.
- ئەوەی شیاوی باسە شاعیر، ژنی نەهێناوەو هەر بە تەنیایی ژیانی بردووەتە سەر لە خێرو خۆشی ماڵ و خێزانداری بێ بەش بووە لە ڕۆژی (١٨)ی حوزەیرانی ساڵی (١٩٦٢) کۆچی دوایی کردووەو لە گردی گۆڕستانی (شێخ محێدین) لە کەرکوک نێژراوە.
ئەسیری پیاوێکی باڵا بەرزی چوارشانەی تێک سمراو بووەو خاوەنی بەژن وباڵایەکی ڕێک و پێک و بەشەوکەت بووە، زۆر لە سەرخۆ و هێمن و زمان پاراو و ڕووخۆش و قەڵەندەر مەشرەب بووە دژی فیزو لە خۆبایی بوون بووە حەزی لە ژیانێکی سادەو ڕەوان دەکرد، هاتوچۆی کەسی نەدەکردو سەری لە دۆست وبرادەرەکانیدەدا.
- ئەسیری بەلای ئێمە لە ژیانی شاعیرێتی دا بە دوو قۆناغدا ڕۆیشتووە، قۆناغی پشکوتن قەریحەی شیعری تا ساڵی (١٩٢٠)ە وەکو هەموو شاعیرانی کورد دەستی لە هەموو چەشن و بابەتەکانی شیعرداوە، لە وەسف و دڵداری نیشتمانی ولاواندنەوە. قۆناغی دووەم، لە ساڵی (١٩٢١)ەوە دەست پێدەکات تاوەکو کاتی کۆچ کردنی، لەم چوون و گەڕانەوەی بۆ کەرکوک بیری یەکجاری گۆڕاو سەودای گەل و

نیشتمانی کەوتە سەر. لەدوای جەنگی جیهانگیری پێشوو هەرچی هەڵبەستێکی عەشق و ستایش و دەوڵەتی هەبوو کۆی کردەوەو سووتاندنی لە مێژووی (١٩٢١)ی زاینیی تاکو (١٩٣٤) هەڵبەستی نیشتمانی نووسیوە.

– بەر لەوەی ماڵ ئاوایی لە نیشتمان و میللەتەکەی بکات، چوار شاکاری هێناوەتە بەرهەم، یەکەمیان، فەرهەنگێکی کوردی یە، کەوروشەکانی هەر بە کوردی لێکداوەتەوە دوومیان: فەرهەنگێکی کوردی عەرەبییە کە بە کوردی و ماناکەی بە عەرەبی وەڵام داوەتەوە.

– سێیەمیان، کتێبێکی بچکۆلەیە لە ٢٩ لاپەڕەدا دەربارەی مێژووی ژیانی مرۆڤ لە ساڵی (١٩٣٣)دا نووسیوویەتەوە، چوارەمیان، بەرهەمی شاعیر کتێبێکە بە ناوی (ژمارە نووسین) لە پانزە لاپەڕەدا، کە دەربارەی کۆکردنەوەو دەرکردنی ژمارەکانە.

* (ئەشرەف داغلی):

– ساڵی (١٩٤٦) لە گەڕەکی (ساری کەهیە) لەدایکبووە.

– شیعری هەیە بە زمانەکانی تورکمانی و عەرەبی و لە بواری مامۆستاییدا کاری کردووە.

– بەرهەمەکانی:

– (هجری دەدە)، شیعر، بە زمانی تورکی، ٢٠٠٥

– (رحلة مع الألم)، دیوانی شیعری، ٢٠٠٦

– (بكاء الكائنات)، دیوانی شیعری، ٢٠١٠

* (ئەکرەم پامبوقچی- دکتۆر):

– ساڵی (١٩٤٧) لە کەرکوک لەدایکبووە.

– قۆناغی خوێندنی لە کەرکوک تەواو کردووە.

– ساڵی (١٩٦٨) چووەتە تورکیا و ماجستێر و دکتۆرای لەوێ تەواو کردووە لە زانکۆی (ئەنقازی) دەربارەی مێژووی ئیسلامی.

– ساڵی (١٩٦٨)ەوە بایەخی بە شیعر و ئەدەب داوەو چیرۆک و شیعری لە گۆڤاری (الأخاء)و گەلێک گۆڤاری تر بلاوکردووەتەوە.

– لە دەستەی نووسەرانی گۆڤار کەرکوک بوو لە تورکیا بە زمانی تورکی.

– ساڵی (٢٠٠٥) کۆچی دوایی کردووە.

– بەرهەمەکانی:

– (الاتراك الاوائل في بغداد)، بە زمانی تورکی، ساڵی ١٩٩٤.

– (يا شباب التركمان)، بە زمانی عەرەبی و تورکی، ساڵی ٢٠٠٤.

– (العشائر التركمانية في العراق)، بە هاوبەشی حەبیب هورمزی، بە زمانی عەرەبی، ساڵی ٢٠٠٤.

* (ئەکرەم دووزلوو):

– ناوی (ئەکرەم جەعفەر سەعدوڵڵا حەیات کوڕی سەفەر کوڕی حەبیب کوڕی محەمەد)ە.

– ساڵی (١٩٣٣) لە خورماتوو لەدایکبووە.

– ساڵی (١٩٤٤) سەرەتایی و لە ساڵی (١٩٤٩) ناوەندی تەواو کردووە، بەردەوام بووە لە خوێندن تا ساڵی (١٩٥٤).

– لە ماوەی ژیانیدا تووشی گەلێک گرتن و بەندکردن بووە.

– لە بواری مۆسیقا و مەقامی تورکمانیدا دەورێکی باڵای بینیوە.

– گەلێک رێزلێنان و خەڵات کراوە لەلایەن کەسایەتی و لایەنی پەیوەندیدار لەکەرکوک و کوردستان و دەرەوەی عێراق.

*** (ئەکرەم سابیر کەرکوکی):**

- ساڵی (١٩٤٠) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- دیوانێکی شیعری چاپکراوی هەیە بە زمانی عەرەبی.
- ساڵی (١٩٨٥) بەشداری پێشانگای ساڵانەی هونەرمەندانی کەرکوکی کردووە لە هۆڵی ئەلتەئمیم بۆ هونەری نوێ.

*** (ئەمجەد شاکەلی):-**

- ناوی ئەمجەد محەمەد سلێمان سەعید شاکەلییە.
- ساڵی ١٩٤٩ لە کەلار لەدایکبووە.
- ساڵانی ١٩٧١-١٩٧٢ کۆلیژی ئابووری و کارگێڕیی زانکۆی بەغدای تەواو کردووە.
- لەنێوان ساڵانی ١٩٧٤- ١٩٧٥ دامەزراوە لە بەڕێوەبەرایەتی ئاماری کەرکوک و لەدواییدا گوازراوەتەوە بۆ هەولێر و سلێمانی.
- لەنێوان ساڵانی ١٩٧٦-١٩٧٧ لەسەر کاری سیاسی زیندانی کراوە.
- ساڵی ١٩٨٠ لە تەراوگە لە ئەورووپا دەژی.
- بەرهەمەکانی:-
- منداڵی کورد و فەرهەنگی کورد، هەندەران، ١٩٨٩.
- زمانی کوردی ناسنامەو نیشتمانی کوردە، ٢٠١١
- کورد گەلێکی بێ وڵات، وەرگێڕان، ستۆکهۆلم، ١٩٩٤.
- ژێن و خۆناسین لە فارسییەوە، وەرگێڕان، ١٩٩٧.
- کورد و مەسەلەی کورد، وەرگێڕان، ٢٠٠٥.
- ئەوەی نابێت بگوترێت دەبێت بگوترێت، ٢٠٠٦.

*** (ئەمیر خانی زەند):-**

- ناوی (عەبدوڵڵەمیر کوڕی ناسر کوڕی مەنسوور)ە.
- ساڵی (١٨٩٥) لە (لانەوای ماهی دەشت) لەدایکبووە.
- دکتۆرێکی کوردەواری و هونەرمەندێکی دەسترەنگین بووە لە هەڵکۆڵین لەسەر مس و گەلێک دەستنووسی لێ بەجێماوە، لەلایەن دەزگای ئەمنی جەلەولاوە گیراوە و کتێبەکانیشی دەستی بەسەردا گیراوە و لەناوچوون.
- ساڵی (١٩٨١) کۆچی دوایی کردووە.

*** (ئەمین ئەفەندی):-**

- خەڵکی کەرکوکە، لە شێخەکانی بەرزنجەیە، ڕۆیشتووەتە ئەستانە لە دەوری فەرمانڕەوای سوڵتان سەلیمی سێیەم، لەوێ پێشوزای کراوە و لە ساڵی (١٨٠٧) ڕەوانەی (جروسە) کراوە بۆ ئیرشاد کردن لە دەوڵەتی عوسمانی بۆ کاروبارە ئاینییەکان.
- ساڵی (١٨١٣) کۆچی دوایی کردوو.

*** (ئەمین باغەوان):-**

- خاوەنی دەنگێکی تا بڵێی بەرزبوو، دەنگە بەرزەکەی دەبێتە هۆی تێک دان و خراپ کردنی ئامێری تۆمارکردن لە بەغدا (لە کۆمپانیای قەوان تۆمارکردن) لەسەر ئەوە دارکاری دەکەن.
- دەڵێن خاوەنی دەنگێک بوو واتا لە (بەر تەکیە) ئەگەر مەقامی بخوێندایە، لە گەرەکی (قۆریە) گیزەی دەهات.

*** (ئەمین حەمید ڕەزا - مەلا ئەمین دەلۆیی):-**

- ساڵی (١٩٦٢) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- لەنێوان ساڵانی (١٩٧٠ - ١٩٧٥) دەستی هەبووە لە هونەری وێنەکێشاندا، بە تایبەتی لە بواری تابلۆی زەیتیدا، لەو ماوەیەدا بەشداری چالاکی پێشانگای قوتابخانەکانی کردووە.
- ساڵی (١٩٧٩) پێشانگای تایبەتی خۆی لە چەمچەماڵ کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٨٠) پێشانگای تایبەتی خۆی لە چەمچەماڵ کردووەتەوە.
- لە دوای قۆناغی ئامادەییەوە دەستی کردووە بە هونەری پەیکەر تاشی.
- ساڵی (١٩٨٣)دا کارگەیەکی دروستی کۆتەڵی لە کەرکوک کردووەتەوە.
- تا ساڵی (٢٠١٢) گەلێک پەیکەری گەورە و گرانبەهای دروست کردووە.

*** (ئەمینە خان سەردار):-**

- یەکێکە لە ئافرەتە شاعیرەکانی گەرمیان.
- کچی (قادر بەگ کوڕی کەیخەسرەو بەگی جاف)ە برازای (محەمەد پاشای جاف)و خێزانی (بارام بەگ)ە.

*** (ئەمین شەوقی):-**

- یەکێکە لە شاعیرەکانی ناوچەی گەرمیان‌و گەلێك پاشماوەی شیعری بە جێماوە کە دەماو دەم لەلایەن خەڵکییەوە باس دەکرێت.

*** (ئەمین شوان):-**

- لە شاری کەرکوك لە ساڵی (١٩٤٣) لەدایکبووە.
- دەرچووی کۆلێژی ئاداب، بەشی زمانی ئینگلیزی.
- فەرمانبەربووە لە هەر یەکە لە (وەزارەتی کاروباری باکوور، دار التضامن للطباعة والنشر الكردية، دار الثقافة والنشر الكردية، ئاودێری کەرکوك، پارێزگای کەرکوك).
- گەلێك بڵاوکراوەی هەیە لە گۆڤارو ڕۆژنامەکانی کوردی وعەرەبیدا وگەلێك وەرگێڕانی هەیە لە زمانی ئینگلیزیەوە بۆ سەر کوردی.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (مذكرات فيداني اسير)، ١٩٧٦.
- (شيء عن تاريخ الجيش الإيراني)، لە فارسییەوە وەرگێڕاوە، ١٩٧٧.
- (چارلی چاپلن مێژووی ژیانم)، وەرگێڕان، بەغدا، ١٩٧٩.
- (بەفری کلیما نجارۆ)، هەمەنگوای، وەرگێڕان، بەغدا، ١٩٩٠.
- (کوردو کوردستان)، ئەرشاك سافرستیان، وەرگێڕان، هەولێر، ٢٠٠٥.
- (تۆپەکە، ڕۆمان، فورستەر)، وەرگێڕان، سلێمانی، ٢٠٠٥.
- (چەردە باسێك لەبارەی کوردانەوە)، میهردا ئیزەدی، وەرگێڕان، سلێمانی، ٢٠٠٧.
- (دیوانی شێخ ڕەزای تاڵەبانی)، ئامادەیە بۆ چاپ.

*** (ئەمین فەیزە):**

- شاعیر لە ساڵی (١٨٩٠) لە گوندی قوشقایە لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٥٥) لە دێی تۆبزاوای حوسێن کۆچی دوایی کردووە.
- یەکێکە لە شاعیرەکانی ناوچەی گەرمیان.

*** (ئەمین قیردار):**

- (ئەمین کوڕی محەمەد جەمیل کوڕی مستەفا قیردار)ە.
- ساڵی (١٩٠٠) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- قوتابخانەی ئامادەیی لە ئەستەمبوڵ تەواو کردووە.
- کۆلێژی یاسای لە بەغدا تەواو کردووە.
- لە حوزەیرانی ساڵی (١٩٣٥) بووەتە بەڕێوەبەری مەرکەزی ناحیەی کەرکوك.
- قائیمقام بووە لە قەزای داقوق‌و کفری.
- ساڵی (١٩٤٧) هەڵبژێردراوە بە نائیبی کەرکوك.
- لە نیسانی ساڵی (١٩٤٩) بووەتە سەرۆکی (تسوية حقوق الاراضي) لە کەرکوك.
- ساڵانی (١٩٥٣)، حوزەیرانی (١٩٥٤)، ئەیلولی ساڵی (١٩٥٤-١٩٥٨) هەڵبژێردراوە بە نائیبی کەرکوك.
- لە (٣١)ی کانوونی یەکەمی ساڵی (١٩٥٨) کۆچی دوای کردووە.

*** ئەمیرە بیت شموئیل:-**

ساڵی (١٩٦٠) لە کەرکوك لە دایك بووە-
- سەرەتایی لە (عەرەفە)و ناوەندی لە (سەریانی تێکەڵاو)و ئامادەیی لە (جمهوری کچان) تەواو کردوە
-پەیمانگای تەکنەلۆژیایی بەشی رووپەر لە زانکۆی بەغدا تەواو کردووە
- بەشداری چالاکییەکانی یانەی (ڕۆشنبیری ئاشوری) کردووە پێش هەڵوەشانەوەی لەلایەن بەعسەوە.
- ساڵی (١٩٨٠- ١٩٨٥) کاری کردووە لە ڕووپێوی لە (مصلحه مشروع ری کرکوك).
- ساڵی (١٩٨٤)ەوە کەرکوکی بەجێهێشتووە.
- ساڵی (١٩٨٥) ڕژێمی بەعس براکەی لە سێدارەداوە بەناوی (یوسف تۆما) لەگەڵ کوڕی پوری (یۆخنا ئیشۆ).
- هەموو کارەکانی لە کەرکوك قەدەغە کراوەو گوازراوەتەوە بۆ (تکریت)، کە ماوەی دە مانگی خایاندووە.
- ساڵی (١٩٨٦) حکومەتی بەعس باوکی گرتووە (تۆما هورمز ئیشۆ) تا بۆ ئەوەی عێراق جێ بهێڵن، بۆیە دوای ماوەیەك لە ئەمسناد لە دوایدا لە کەنەدا گیرساونەتەوە.

- بۆتە شاعیرو نووسەر لە ڕۆژنامەی (نیماها) لە کەنەدا.
- بەشداری دامەزراندنی کۆمەڵەی خێزانە ئاسورییەکانی کردووە لە کەنەدا.
- بەشداری دامەزراندنی ڕۆژنامەی (نەینەوای) کردووە.
- بەشداری دامەزراندنی تیپی (دیجلە بۆ نواندن) کردووە.
- گەلێك شانۆ نامەی نووسیووە وەکو (القادم الجدید)و (سفینة بابل الفضائیة)
- بەشداری تیپی (گەلگامشی بۆ نواندن) لە شیکاغۆ کردووە لە شانۆی (سفینة بابل الفضائیة)

*** ئەمین کێخوا ڕشید - مامە پیرە:-**

- ناوی تەواوی (حاجی ئەمین) کوڕی (کوێخا ڕەشید) کوڕی (فەقێ سەعید) کوڕی (کوێخا بەکر)ە.
- ساڵی (١٩١١) لە بنەماڵەی (بێلانسە) لە گوندی (گولدەرەی پاشتەپە)ی دەڤەری هۆزی (بیباتی) سەر بەناحیەی (پردێ) سەر بە لیوای کەرکوك لەدایکبووە.
- هەر لەگەڵ لە دایك بوونی دایکی کە ناوی (فاتیمەی محێدین) بووە کۆچی دوایی دەکات، پاش ئەوە نەنکی (دایکی دایکی) کە ناوی (ئایشە عەلی) بووە بە هارکاری کوڕەکەی (ئۆمەر محیەدین)وە دەکاتە خاڵۆی (مامە پیرە) بەخێوی دەکەن.
- لە تەمەنی شەش حەوت ساڵیدا لەلای (ئایشە عەلی) نەنکی کە ژنێکی قورئان خوێن بووە لەگەڵ چەند منداڵێکی گوندەکەی قورئانی پیرۆز خەتم دەکات.
- وەکو هەر منداڵێکی تری لادێی دەست دەکات بە شوانی و بەرخەوان.
- ساڵی (١٩٢٣) لە زیندانی موسڵ زیندانی دەبێ.
- ساڵی (١٩٣٧) بەهۆی کێشەیەکی کۆمەڵایەتییەوە دووبارە دەستگیر دەکرێ و ئەم جارە لە دادگا فەرمانی لە سێدارەدانی بۆ دەردەکرێت، بەڵام بەهۆی پلەو پایەی کۆمەڵایەتی بنەماڵەکەی، بەهارکاری (شێخ عەبدولکەریمی دارەخورما) و لەسەر داواکاری (کوێخا ڕەشید گولدەرە)ی باوکی مامە پیرە یەکێك لەمامەکانی شاعیر کە ناوی (کوێخا نوری گولدەرە)بووە سەردانی مەلیکی کوردستان (شێخ مەحمودی حەفید) دەکات و ئەویش دڵفراوانانە داوا لە مەلیکی عێراق (مەلیك غازی) دەکات کە حوکمی لە سێدارەدانی هەڵبوەشێننەوە، پاشان مەلیك غازی حوکمی لە سێدارەدانەکە هەڵدەوەشێنێتەوە، بەڵام بۆ ماوەی ٨ ساڵ حوکم دەدرێ.
- ئەو (٨) ساڵەی زیندانیە لە شاری کەرکوك و دەڤەری حەوێجە بەسەر دەبات.
- یەکێك بووە لە زیندانیانەی کە لە پرۆژەی ناوی حەوێجە بێگاری پێکراوە.
- لە زینداندا خۆی فێری خوێندنەوە و نووسینی کوردی دەکات.
- لەپاش ئازادبونی کوێخا نوری گولدەرە زۆر دڵسۆزانە دەیگرێتەوە خۆی و سەرقاڵی ماڵی ڕەنجبەری و فەلاحەتی دەبێ.
- لەسەرەتای ساڵانی پەنجاکانی سەدەی ڕابردوودا لەگەڵ (گوڵبەهار سابیر حەساری) ژیانی هاوسەری پێکهێناوە، لە ژیانی هاوسەریدا چوار کوڕو چوار کچی بووە.
- لە ساڵانی پێش هەڵگیرسانی شۆڕشی ١٤ی گەلاوێژی ساڵی ١٩٥٨ هەمیشە شەوان لە دیوەخانی گوندەکەی باسی لایەنە باشەکانی کۆماری بۆ خەڵك کردووە بۆ ئەوەی وریایان بکاتەوە، هەروەها زۆر جاریش کتێبی (الف لیلە و لیلە)ی خوێندۆتەوەو کردریەتی بە کوردی.
- ساڵی (١٩٧٦) سەردانی ماڵی خودا دەکات.
- ساڵی (١٩٨٧) بە هۆی ڕاگوێزانی خەڵك لە دەڤەرەکەیان لەلایەن ڕژێمی بەعسەوە ئاواری ئۆردوگای بنەسڵاوە دەبێ.
- ساڵی (١٩٨٨)وە دەست دەکات بە دانانی هۆنراوە تا دوا تەمەنی لە سەری بەردەوام دەبێ و نازناوی (مامە پیرەی لێ قەوماو) بۆ خۆی دادەنێ.
- لە دوای ڕاپەڕینی ساڵی (١٩٩١)ی گەلی کوردستانەوە لە زۆربەی کۆڕو کۆمەڵ و بۆنەکاندا هۆنراوەکانی دەخوێندەوە. زۆر ئارەزووی لە شیعرەکانی قانع و بێکەس و هەژارو ئەحمەد موختار جاف و تایەر بەگی جاف بووە.
- هەموو هۆنراوەکانی لەلایەن یەکێك لە خزمەکانی بەناوی (مامۆستا عەبدوڵڵا حاجی خالید) نووسراوەتەوە کە خۆی زۆربەی ڕۆژەکان دەچوو بۆ ماڵیان و بۆی دەوت و ئەویش دڵسۆزانە بۆی دەنووسیەوە.

لە شەوی (١٦- ١٧ ئەیلوولی ساڵی ١٩٩٤) کۆچی دوایی کرد و لە گۆڕستانی بنەسڵاوە بە خاك نێژراوە

*** ئەلندراوس سەنا:-**

- ساڵی (١٩٢٠) لە (ئەرادن) لەدایکبووە.
- ساڵی (٢٠١٣) لە کەرکوك کۆچی دوایی کردووە.
- بەرهەمەکانی:-
- إستشهاد البطریرك شمعون برصباعي في القرن الرابع المیلادي في عهد سابور-الثاني الفارسي، شانق، ١٩٤٧
- الأسالیب الکتابیة لمار افرام السریاني، بغدا ١٩٤٧
- إهتدا مار جرجیس.
- تاریخ المسیحیة في کرکوك وباجرمي، بغداد، ٢٠٠٦
- تناظر الحروف العربیة والسریانیة في الصور والصوت، ١٩٨٢.
- الفکر المسیحي في المجمع الفاتیکان الثاني، موسڵ ١٩٦٣
- المجمع المسکوني الثاني، موسڵ ١٩٦٦
- میلاد المسیح
- نشوء التنقیط والتحریك في السریانیة، ١٩٨٤.

*** (ئەنوەر بابا ئۆغلو):-**

- ساڵی (١٩٤٢) لە خورماتوو لەدایکبووە.
- گەلێك دیوانی شیعری هەیە.

ئەنوەر شاکەلی

ئەنوەر حەسەن

ئەنوەر زۆراب

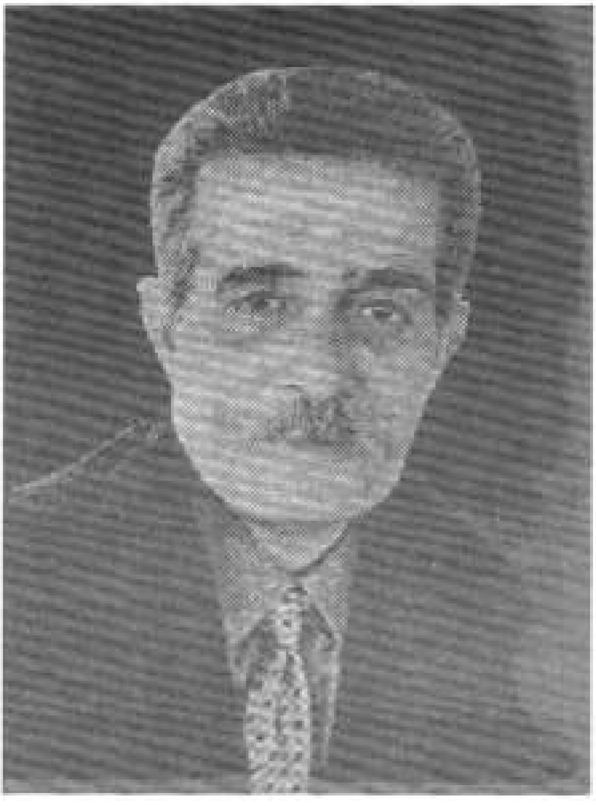

ئەنوەر حەسەن مووسا

*** (ئەنوەر ئەحمەد شاکەلی):-**

- ناوی چیرۆک نووس (ئەنوەر کوڕی شێخ ئەحمەد کوڕی شێخ محەمەد کوڕی شێخ سەعید شاکەلی)یە.
- ساڵی (١٩٥١) لە شاکەل لەدایکبووە.
- یەکێک بووە لە پێشەنگەکانی چیرۆکی نوێی کوردی و ئاشنایەتی هەبووە لەگەڵ گرووپی شیعری کفری لە بواری چیرۆک نووسیندا.
- لە (١٧)ی تەمموزی ساڵی (١٩٧٥)دا بە ڕووداوی ئۆتۆمبێل لە چالاکییەکی پێشمەرگایەتیدا کۆچی دوایی کردووە.

*** (ئەنوەر حەسەن موسا):-**

- ساڵی (١٩٤٧) لە خورماتوو لەدایکبووە.
- دەرچووی پەیمانگای ئامادەکردنی مامۆستایان بووە.
- گەلێک شیعرو چیرۆکی کوردی وەرگێڕاوە بۆ سەر زمانی عەرەبی بە تایبەتی دیوانی بورهان بەرزنجی بە ناوی (اوراق الشجر)، هەروەها ڕۆمانی (المدينة الحبلى بالهم)ی ڕۆماننووس (سالار ئیسماعیل سەمین)ی وەرگێڕاوەتەوە سەر زمانی عەرەبی.
- ماوەیەک بەڕێوەبەری نووسین بووە لە بەشی عەرەبی ڕۆژنامەی (ئاق سو).
- گەلێک وەرگێڕان و لێکۆڵینەوەی ئەدەبی و سیاسی لە گۆڤارو ڕۆژنامە ئارخزییەکان بڵاوکردووەتەوە.
- کتێبێکی هەیە بە ناونیشانی (ازاميل الشعر تحفر في ذاكرة البراءة).
- ئەم بەرهەمانەی خوارەوەی لە تورکییەوە وەرگێڕاوەتەوە سەر زمانی عەرەبی:
- (عصافير الجنة)، فەوزی ئەکرەم تەرزی، شیعر.
- (قارة الأحلام)، فەوزی ئەکرەم تەرزی، شیعر.
- (انغام قلبي)، سامی یوسف توتونچو، شیعر.
- (الخبز اولا)، نووسەری تورکی ئۆرهان کەماڵ، چیرۆکی دەستنووس.
- (باب الورد) جاسم فەرەج، شیعر، دەستنووس.

*** ئەنوەر حەسەن:-**

- لەدایکبووی ساڵی (١٩٥٤)ی گەڕەکی سەید سەروەری شاری کەرکوک.
- تاقی منداڵی و قۆناغەکانی خوێندنی سەرەتایی و ناوەندیی لە کوچەی بن کۆڵانی ئەو گەڕەکە بردووەتە سەرو پاش قۆناغی خوێندنی ناوەندی،ماڵیان گواستۆتەوە بۆ گەڕەکی ئازادی بەبنەچە لە خێزانێکی دەزیی دەشتی هەولێرە کە لەوێوە کۆچی کردووەو لە کەرکوک گیرساوەتەوە.
- ساڵی (١٩٧٢) پەیوەندی بەرێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کردووە. بەهۆی کەم دەرامەتییەوە، کەرکوکی بەجێهێشت و لە شاری بەغدا کرێکاریی دەکرد.
- لەوێوە ڕێکخراوەییشەوە بۆ بەغدا گوێزرایەوەو لەوێ لە شانەیەکی سێ کەسیدا ڕێکخرا.
- لە کۆتایی ساڵی (١٩٧٥)دا بەهۆی ئاشکرابوونی ئەندامێکی شانەکەوە، گیراو بۆ ئاشکراکردنی ناوی ئەندامی سێیەمی شانەکەوە خرایە ژێر ئەشکەنجەوە، بەڵام ئەو خۆی ڕاگرت و هیچ زانیارییەکی لەم بارەیەوە بە دەزگا ئەمنییەکان نەدا، لەدواییشدا بەتۆمەتی شاردنەوەی زانیاری بەحەوت ساڵ زیندانی حوکم درا.
- ساڵی (١٩٧٩) بەر لێبوردنی گشتی کەوت و ئازاد کرا.
- دوای ئازادبوونی بەماوەیەکی کەم، پەیوەندیی بە هێزی پێشمەرگەوە کردو لە هەرێمی دووی کەرکوک ژیانی پێشمەرگایەتیی دەستپێکرد.
- ساڵی (١٩٨٠) لەگەڵ هەر یەک لە شاخەوان عەباس، ئاوات قارەمانی، دانا ئەحمەد مەجید، ئەسکەندەر حاجی ئاغا ئاکرەیی، سەلاح چاوشین، شۆڕش ئیسماعیل، حامید حاجی غالی، ڕەفیق سەبری و ئازاد حەمە غەریب بەشدار بووە لە خولێکی عەسکەری لە لوبنان کەبەرەی دیموکراتی ڕزگاریخوازی فەلەستین بەرابەریەتیی نایف حەواتمە بۆ کادیرە عەسکەرییەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان سازی کردبوو. ئەم خولە ڕۆڵێکی دیاری لە بەرزکردنەوەی ئاستی هەڵسووڕانی پێشمەرگانەی کادیرە بەشداربووەکاندا هەبوو. ماوەیەکی کەم پاش گەڕانەوەی لە لوبنان، بەسوودوەرگرتن لەو زانیاری و شارەزاییەی لە لوبنان بەدەستی هێنابوو، سەرپەرشتیی خولێکی عەسکەریی بۆ هێزی پێشمەرگە کرد لە مالیمۆس لە نزیک گوندی کانی زەرد. لە ڕێگەی ئەم خولەوە زانیاری و شارەزاییەکەی بۆ کادیرە عەسکەرییەکانی هێزی پێشمەرگە گواستەوە.
- ساڵی (١٩٨١) بەشداریی لە کۆنفرانسی یەکەمی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستاندا کردو هەر ئەو ساڵە کرایە فەرماندەی هەرێمی دووی کەرکوک.
- لە ٥ی ئازاری ساڵی (١٩٨٣)دا لە شەڕێکدا لە گوندی قازانی نزیک تاسلوجەی سلێمانی، پاش بەرگرییەک کە ١١ سەعاتی خایاندو تێیدا هێزەکانی عێراق زیاد لە ٣٠ کەسیان لێ کوژراو ژمارەیەکی زۆریان لێ بریندار کرا، لەگەڵ پۆلێک پێشمەرگەدا شەهید کرا.

*** (ئەنوەر زۆراب):-**

- لەدایکبووی ساڵی (١٩٥٠)ی کەرکوک.
- یەکێک بوو لەلایەنگرانی بیری چەپی کوردستانی لەکاتی شۆڕشی ئەیلولدا لە سەرەتای حەفتاکاندا پەیوەندیی بە کۆمەڵەی مارکسی - لینینیی کوردستانەوە کرد.
- ساڵی (١٩٧٤) پاش پێکهێنانی کۆمیتەی ئەستێرەی سوور بەسەرکردایەتیی جەعفەر عەبدولواحید، کرایە ئەندامی کۆمیتەو لێپرسراوی ڕێکخستنی بەغداو خانەقین.
- ئەم کۆمیتەیە بەدرێژایی ساڵی (١٩٧٤) وەک کۆمیتەیەکی سەرپەرشتیاری ڕێکخستنەکان هەڵسووکەوتی دەکرد، بەڵام لە ساڵی (١٩٧٥)دا، پاش هەرەسهێنانی شۆڕش،

بەشێوەیەکی کاتی هەموو دەسەڵاتێکی پێ بەخشراو بۆ ماوەیەك وەك کۆمیتەی سەرکردایەتی چالاکیی تواند.
– لە سەردەمی چڕکردنەوەی هەوڵەکاندا بۆ دەستپێکردنەوەی خەباتی چەکدار، زۆراب چەند جارێك چوو بۆ سووریا بۆ دروستکردنی کۆنتاکت و گۆڕینەوەی بیروڕا لەگەڵ دەستەی دامەزرێنەری یەکێتیی نیشتمانی کوردستاندا. لەم سەروبەندەدا نامەو نامەکاریی نێوان دەستەی دامەزرێنەرو سەرکردایەتیی کۆمەڵە لە ڕێی ئەنوەر زۆرابەوە بەڕێوە دەچوو. ئەو پەیوەندییەش لە ڕێگەی کادیرێکی بزووتنەوەی سۆسالیستی عەرەبەوە کە ناوی وەلید زەنوون بوو، هەڵدەسووڕا. دەستگیرکردنی کادیرەکەی بزووتنەوەی سۆسالیستی عەرەب لەلایەن دەزگای ئاسایشی عێراقەوە، بووە مایەی ئاشکرابوون و دەستگیرکردنی ئەنوەر زۆراب لە ساڵی (١٩٧٥).
– لە کاتی لێکۆڵینەوەدا بەرگەی ئەشکەنجەی گرت و هیچ نهێنییەکی نەدرکاند، بەڵام کۆمەڵێك دیکۆمێنت لە ماڵەکەی گیران کە بوونە مایەی زیانگەیاندن بە ڕێکخستنە نهێنییەکان.
– لە ٢١ی تشرینی دووەمی ساڵی (١٩٧٦) لە زیندانی ئەبو غرێب لەگەڵ شەهاب شێخ نوری و جەعفەر عەبدولواحید لە سێدارە درا.

* (ئەنوەر غەسانی):

– ساڵی (١٩٣٥) لە عەمارە لەدایکبووە، هەر لە تەمەنی چوار ساڵییەوە هاتووەتە کەرکوك و سەرەتاکانی قوتابخانەی لەم شارەدا تەواو کردووە.
– پەیمانگای هونەرە جوانەکانی تەواو کردووەو بووەتە مامۆستا لە قوتابخانەی (الشرقية) لە ساڵی (١٩٥٩-١٩٦١).
– چووەتە بەغدا بۆ تەواو کردنی ئەکادیمیای هونەرە جوانەکانی، بەڵام بەهۆی کودەتاکەی ساڵی (١٩٦٣) دەرکراوەو تەواوی نەکردووە، لە دواییدا چووەتە ئەڵمانیا و دکتۆراو ماجستێری لە ڕاگەیاندن هێناوە.
– یەکێکە لە دامەزرێنەری (کۆمەڵەی کەرکوك) لە پەنجاکاندا.

* (ئەنوەر مەحموود سامی):-

– ناوی (ئەنوەر غەسانی)یەو لە ساڵی (١٩٣٥) لە عەمارە لەدایکبووەو لە تەمەنی چوار ساڵییەوە خێزانەکەیان هاتوونە کەرکوك و قوتابخانەی سەرەتایی و ناوەندی لە کەرکوك تەواو کردووە.
– دەرچووی پەیمانگای هونەر جوانەکانی بەغدایەو بووەتە مامۆستا لە پەروەردەی کەرکوك لەنێوان ساڵانی (١٩٥٩-١٩٦١).
– یەکێکە لە ئەندامانی (جماعة كركوك الأدبية).
– لە ئەڵمانیا ماجستێری بەدەستهێناوە لە بواری ڕۆژنامەگەریدا.
– گەلێك دیوانی شیعری و کتێبی تری هەیە.
– ساڵی (٢٠٠٩) کۆچی دوایی کردووە.

* (ئەنوەر محەمەد ڕەمەزان):-

– ساڵی (١٩٣٧) لە کەرکوك لەدایکبووە.
– یەکەم بەشداری لە ساڵی (١٩٥٧) بوو لەسەر شانۆ کە بەشداری تیپی هونەری شانۆی کرد لەگەڵ عیسمەت نەجاتی هورمزی.
– هەروەها بەشداری دروستکردنی تیپی تەمسیلی کەرکوکی کردووە.
– ساڵی (١٩٦١) بەشداری کردووە لە چالاکی تەمسیلی قوتابخانەکان.

* (مەلا ئەنوەرەحمان):-

– ساڵی (١٩٣٠) لە کەرکوك لەدایکبووە.
– لە چلەکاندا کرێکاری کۆمپانیای نەوتی کەرکوك بووە بەهۆی ڕاپەڕینەکەی گاوورباغی لە ساڵی (١٩٤٧)دا فەسڵ دەکرێت.
– ئاشنایەتی لەگەڵ محەمەد ئەمینی عەسریدا هەبووە.
– لە سەرەتادا کتێبی فرۆشتووە لەسەر شۆستە لە شەقامی ئەتڵەس، بەڵام لە دواییدا دوکانێك بەرامبەر چاپخانەی مەجیدیە دەگرێت و دەیکات بە کتێبخانە.
– بۆ هێنانی کتێب سەردانی چاپخانەی (ژین) لە سلێمانی و چاپخانەی (کوردستان) لە هەولێرو لە بەغدا لە کتێبخانەی الهاشمي والتحرير والنهضة کردووە.
– زمانی عەرەبی و تورکی و فارسی و ئینگلیزی بە باش زانیوە.
– ساڵی (٢٠٠٠) کۆچی دوایی کردووەو لە گردی شێخ فەتاح بە خاك سپێردراوە.

* (ئەیاد چەلەبی):

– ساڵی (١٩٥٥) لە کەرکوك لەدایکبووە.
– ناوەندی غەربییەیی لە کەرکوك تەواو کردووە.
– ساڵی (١٩٧٩)ەوە چووەتە پاریس لە بەشی ڕەسم دەخوێنێت لە ئەکادیمیایی هونەرە جوانەکان لە (ئەکس بروڤانس) لە خوارووی فەرەنسا.
– یەکێکە لە شێوەکارەکانی کەرکوك.

* (ئەیوب ئەحمەد):-

– ساڵی (١٩٥١) لە گەڕەکی بولاق لەدایکبووە.
– ساڵی (١٩٩٦) کۆچی دوایی کردووە.
– یەکێکە لەو نووسەرانەی کە بە زمانەکانی کوردی و عەرەبی لێکۆڵینەوەی بڵاوکردووە.

*** (ئەیوب شەریف):-**

- ساڵی (١٩٥٧)دا لە کەرکوك لە گەڕەکی تەپەی مەلا عەبدوڵڵا لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٧٩)دا زانکۆی تەکنۆلۆژیای تەواو کردووە.
- ماوەیەك بەڕێوەبەری ئەشغاڵی چەمچەماڵ بووە.
- ساڵی (١٩٧٢) بەشداری پێشانگای هاوبەشی ئاری بابان و گارا ڕەسوڵی کردووە.
- بەشداری فێستیڤاڵی یەکەم و دووەمی زانکۆکانی کردووەو بەشداری پێشانگاکانی زانکۆی تەکنۆلۆژیای کردووە لە ساڵانی (١٩٧٦-١٩٧٧-١٩٧٨).
- ساڵی (١٩٨٣)دا بەشداری پێشانگای یەکەمی شێوەکارانی کەرکەکوکی کردووە لە هۆڵی مۆزەخانەی سلێمانی.
- ماوەیەکی دیار ئەندازیار بووە لە کەرکوك.
- لە (١٠)ی تشرینی یەکەمی ساڵی (١٩٨٨) بە کارەساتی وەرگەڕانی ئۆتۆمبێل لەسەر ڕێگای کووت کۆچی دوایی کردووە.

*** (نۆرخان حەسەن حوسێن - دکتۆر نۆرخان حەسەن حوسێن):-**

- ساڵی ١٩٤٤ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- کرکوك قالەستین، داستانێکی شیعرییە، ٢٠٠٤.
- ئوجی ئیلاجیلان، شیعر ٢٠٠٥.
- کرکوکلتەن سلاملار، شیعر، ٢٠٠٥.
- ئالەوردەن خوریاتلر، شیعر ٢٠٠٥
- خورما خانی، شیعر، ٢٠٠٥
- باشاق تارلالادی، شیعر ٢٠٠٥
- الله کوزەل ادلاری، شیعر، ٢٠٠٥
- بیلمنجلی تانسیون، شیعر کرکوك، ٢٠٠٦
- ایتلرین کولکە سیندە، شیعر ٢٠٠٨
- ایچ بمیە دویغوپشیل، شیعر ٢٠٠٨.
- KURANI KERIMDE RISIKAYETLERI 2009
- ،KURANI KERIMDE DUNYDARLIK 2009
- -KURANI KERIMIN YERE BAKISI2010

*** (نۆرخان محەمەد عەلی):**

- ساڵی (١٩٢٧) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- نووسەرو وەرگێڕ بووە.
- سەرەتایی و ئامادەیی لە کەرکوك تەواو کردووە لە دواییدا ڕۆیشتووە بۆ ئەستەمبوڵ و لەوێ پزیشکی خوێندووەو لە دواییدا چووەتە ئەندازیاری و لە ساڵی (١٩٦٢) تەواوی کردووە لەدوایدا گەڕاوەتەوە وڵات و لە ساڵی (١٩٦٦) دامەزراوە لە وەزارەتی نیشتەجێ کردن و ئاوەدان کردنەوە.

- گەلێك کتێب و لێکۆڵینەوەو وەرگێڕانی هەیە لە بوارەکانی زانستدا وەکو:
- (الإنسان ومعجزة الكون)، ١٩٨٤.
- (اسرار الذرة)، وەرگێڕان، ١٩٨٦.
- (اسرار المادة)، وەرگێڕان، ١٩٨٦.
- (الانفجار الكبير او مولد الحب)، وەرگێڕان، ١٩٨٦.
- (السلطان عبد الحميد الثاني، حياته واحداث مهمة)، ١٩٨٧.
- (تهافت نظرية دارون في التطور امام العلم الحديث)، چاپی یەکەم ١٩٨٨، چاپی دووەم ١٩٩٧.
- (موقف الدين من العلم)، وەرگێڕان، ١٩٨٨.
- (نظرية التطور ليست ثابتة)، وەرگێڕان، ١٩٨٦.
- تراتيم روح واشجان القلب، وەرگێڕان، ٢٠٠٤
- حقيقة الخلق ونظرية التطور، وەرگێڕان، ٢٠٠٤.
- الدولة العثمانية المجهولة، وەرگێڕان
- من صفات الانبياء.
- الرسول (ص) قائداً.
- روائع من التأريخ العثماني.
- سعيد النورسي، نظرة عامة عن حياته.
- ما وراء الاستار.
- حوار بين المؤمن والكافر.
- الموازين، اضواء على الطريق.
- سعيد النورسي لدى المفكر الغرب.
- معجزة خلق الإنسان.
- عظمة الفطنة في نبوة محمد صلى الله عليه وسلم، وەرگێڕان.
- فن التربية وحل المعضلات، وەرگێڕان.
- العصمة النبوية، وەرگێڕان.
- قصة حزب الرفاء.
- اضواء قرآنية.
- الفرصة الأخيرة، وەرگێڕان.
- النبي المرتقب، وەرگێڕان.
- البابا الذي رجم حتى الموت.
- حوار حول القضاء والقدر، وەرگێڕان.
- مناقضة علم الفيزياء، نظرية التطور.
- اسئلة العصر المحيرة، وەرگێڕان.
- القران المذهل، وەرگێڕان.

*** (ئیبتیسام عەبدوڵڵا):**

- ساڵی (١٩٤٥) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- سەرەتاکانی خوێندنی لە کەرکوك و موسڵ تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٦٤) پەیمانگای مامۆستایانی لە زانکۆی بەغدا تەواو کردووە.
- لە بواری ڕۆژنامەو تەلەفیزیۆندا وەکو وەرگێڕ گەلێك کاری کردووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (انجيل ديفن)، وەرگێڕان، بەریون، ١٩٧٠،
- (يوميات المقاومة في اليونان)، وەرگێڕان، بەیروت، ١٩٧٤.

- (فجر نهار وحشي)، ڕۆمان بە زمانی عەرەبی، بەغدا، ۱۹۸٥.
- (معر إلى الليل)، ڕۆمان بە زمانی عەرەبی، بەغدا، ۱۹۸۸.
- (مطر اسود مطر احمر)، ڕۆمان بە زمانی عەرەبی، بەغدا، ۱۹۹٤.
- (بخور، کۆمەڵە چیرۆك، بە زمانی عەرەبی، چاپی یەکەم، بەغدا، ۱۹۹۸.
- (میسو بوتامیا)، ڕۆمان بە زمانی عەرەبی، بەغدا، ۲۰۰۱.
- (في انتظار البرابرة)، وەرگێڕان، ڕۆمان، قاهیرە، ۲۰۰۲.

* (ئیبراهیم تاها - دکتۆر ئیبراهیم تاها):-

- ناوی (ئیبراهیم کوڕی تاها حاجی ئەحمەد حەمە سوور) ە کە بنەماڵەکەیان دەگەڕێتەوە بۆ سەر سوڵتان بەگی جاف.
- ساڵی (۱۹۳۲) لە گەڕەکی ئیمام قاسم لەدایکبووە.
- سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی لە کەرکوك تەواو کردووە.
- ساڵی (۱۹٤۹) بە پلەی یەکەم ئامادەیی تەواو دەکات و لە کۆلیژی سەربازی وەردەگیرێت، بەڵام کە دەزانێت ناوی لە کۆلیژی پزیشکی دەرچووە واز لە سەربازی دەهێنێت و لە ساڵی (۱۹٥٥) بە سەرکەوتوویی تەواوی دەکات.
- بڕوانامەی (MRCP) و (FRCP) بەدەستهێناوە.
- لە بەریتانیا لە بواری دڵ و هەناودا خوێندنی باڵا تەواو دەکات.
- لە (۳۰)ی کانوونی یەکەمی ساڵی (۲۰۰۸) بە نەخۆشی شێرپەنجەی پەنکریاس لە ئوردن کۆچی دوایی کردووە.

* (ئیبراهیم خەلیل سەعید - د. ئیبراهیم خەلیل سەعید):-

- ساڵی ۱۹٥۳ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:-
- سيرة القافلي، ۲۰۰٦.
- الطب في كركوك، ۲۰۱۰
- كركوك بانوراما التاريخ والإنسان، ۲۰۱۲.
- كركوك بانوراما التاريخ والإنسان، ۲۰۱٥.

* (ئیبراهیم داقوقلی):-

- ناوی (دکتۆر ئیبراهیم محەمەد خدر)ە.
- ساڵی (۱۹۳٤) لە داقوق لەدایکبووە.
- دکتۆرای لە قانونی ڕاگەیاندن لە زانکۆی ئەنقەرە لە تورکیا بە دەستی هێناوە، بووەتە مامۆستای بەشی ڕاگەیاندنی زانکۆی بەغدا.
- یەکێك لە ئەدیب و نووسەرە تورکمانەکانی شاری کەرکوك و گەلێك کتێبی هەیە لە بوارەکانی وەرگێڕان و ڕاگەیاندندا.
- بەرهەمەکانی:
- (فنون الأدب الشعبي التركماني)، ۱۹٦۲.
- (المستدرك على كتاب الاصطلاحات الموسيقية)، ۱۹٦٥.
- (قانون الاعلام)، ۱۹٦٦.
- (القواعد الأساسية للغة العربية)، ۱۹۷۲.
- (النساء الحاكمات في التأريخ)، ۱۹۷۳.
- (حلقة دراسية حول آفاق تطوير المرأة العراقية بعد تحررها في اطار التعليم المستمر)، ۱۹۸۰.
- (نظرة في اعلام العالم الثالث)، ۱۹۸۲.
- (الأدب التركي المعاصر)، ۱۹۸۲.
- (القواعد الأساسية للغة التركية)، ۱۹۸٤.
- (فلسطين والصهيونية في الصحافة التركية)، ۱۹۸٤.
- (الانظمة الاذاعية في العالم)، ۱۹۸٥.
- (قانون الاعلام، نظرة جديدة في الدراسات الاعلامية الحديثة)، ۱۹۸٦.
- (صورة العرب لدى الاتراك)، ۱۹۹۸.
- (اكراد تركيا)، (۲۰۰۸).
- (صورة الاتراك لدى العرب)، ۲۰۰٤.
- (التركمان في العراق، تأريخهم، آدابهم وفنونهم)، ۲۰۰٦.
- (حرية الاعلام سلطة التغيير الديمقراطي في زمن العولمة)، (۲۰۰۸).
- (العلويون أصحاب الدين أم طريقة تصوف أو نظرية سياسية لعصر العولمة)، (۲۰۰۸)، چاپی دووەم ۲۰۱۰
- (الأنظمة الإعلامية).
- لە (۱٦)ی ئاداری ساڵی (۲۰۰۸) کۆچی دوایی کردووە.

* (ئیبراهیم داود ناحوم):-

- دەگەڕێتەوە سەر خێزانێکی جوولەکەی کەرکوك، لە دوایدا کۆچیان کردووە بۆ (بەغدا).
- ساڵی (۱۸۸۸)ی زایینی لەدایکبووە.
- خوێندنی لە قوتابخانەی (ئەلییانس) تەواو کردووە.
- ساڵی (۱۹۱٥)دا فەرمانبەربووە لە بانکی عوسمانی و بەردەوام بووە تا خانەنشین کردنی لە ساڵی (۱۹۲۹)دا.
- گەلێك قوتابخانەی لە (موسل)و (بەسرە)و (کەرکوك)و (ئێران) دروست کردووە.
- هەڵبژێردراوە بەنوێنەری موسڵ لە ساڵی (۱۹۳۷) ودووبارە هەڵبژێردراوە لە حوزەیرانی ساڵی (۱۹۳۹)و تشرینی یەکەمی ساڵی (۱۹٤۳)و ئاداری ساڵی (۱۹٤۷) تا

شوباتی ساڵی (١٩٤٨).
- لە (١٨)ی کانوونی دووەمی ساڵی (١٩٦٨)دا کۆچی دوایی کردووە.

* (ئیبراهیم سەید ئەحمەد):-

- ساڵی (١٩١٦) لە کەرکوک لەدایکبووەو یەکێکە لە مامۆستا کۆنەکانی کەرکوک‌و تا چلەکانیش لە بواری پەروەردەدا کاری کردووە.
- گەلێك نووسینی لە رۆژنامەی (کەرکوك)و (بەشیر) بڵاوکردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٧٩) کۆچی دوایی کردووە.

* (ئیبراهیم سەید عەلی):-

- ساڵی (١٩١٨) لە ناوچەی کفری لەدایکبووە.
- شاعیر لە ساڵی (١٩٨٥) کۆچی دوایی کردووە.

* (ئیبراهیم عەلی ئەحمەد):-

- ساڵی (١٩٥٩)دا لەکەرکوك لەدایکبووە.
- پەیمانگای هەولێری تەواو کردووە.
- یەکێکە لە شێوەکارەکانی کەرکوك.
- ساڵی (١٩٨٣) بەشداری یەکەم پێشانگای هونەرمەندانی کەرکوکی کردووە لە هۆڵی مۆزەخانەی سلێمانی.

* (ئیبراهیم کەبابچی):-

- ساڵی (١٩٤٠) لە گەرەکی (موسەڵلا) لەدایکبووە.
- یەکێکە لەوانەی گەلێك شیعری هەیە بەزمانی تورکمانی.
- لە بەرهەمەکانی: (ظفر بیزم)، بە زمانی تورکی، بەغدا، ١٩٩٦.

* ئیبراهیم قۆریالی:-

- ساڵی ١٩٦٢ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- ادباء عراقیون وإضاءات نقدیة في منجزهم الثقافي، ٢٠١٤.

* (ئیبراهیم مەجید تاڵەبانی):-

- لە شیعرە چاپکراوەکانی:
- (تابلۆی خەم‌و خەندەکان)، شیعر، کەرکوك، ٢٠٠٤.
- (سروودی پەپولەکان)، شیعر، کەرکوك، ٢٠٠٦.
- (حەسرەتەکانی نامۆیی)، شیعر، کەرکوك، ٢٠٠٦.
- (ازاهیر واشواك)، کەرکوك، ٢٠٠٦.

* (ئیبراهیم محەمەد قادر کەرەم بەرزنجی - شێخ ئیبراهیم محەمەد قادر کەرەم بەرزنجی):-

- ناوی شێخ ئیبراهیم کوڕی شێخ محەمەد کوڕی شێخ عەبدولکەریمی دووەم بووە.
- ساڵی (١٩٢٠) لە قەڵا میکائیل لە ناحیەی قادر کەرەم لە کەرکوك لەدایکبووە.
- هەر لە سەرەتای ژیانیدا لە بنەماڵەیەکی ئایین پەروەر لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٤٢) بەشی رووپێو (مەساح)ی تەواو کردووەو دامەزراوە لە شارۆچکەی مەخمور لە ماوەی نێوان ساڵانی (١٩٤٦-١٩٥٤)، لە ساڵی (١٩٥٤) بووەتە (مفتش مساح).
- ساڵی (١٩٨٨) لە ناحیەی (قادر کەرەم)ەوە هاتووەتە ناوەندی کەرکوك‌و تەکییەکەی لە کەرکوك کردووەتەوە.
- ئەندامی پارتی هیوا بووە.
- لە (٢٤)ی تشرینی یەکەمی ساڵی (٢٠٠٥) کۆچی دوایی کردووە.

* (ئیبراهیم بەگ نەفتچی):-

- ناوی (ئیبراهیم بەگ کوڕی حوسێن بەگ نەفتچی زادە)یە.
- ساڵی (١٩٠١) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- کۆلێژی یاسای تەواو کردووەو زمانەکانی تورکی‌و عەرەبی‌و کوردی‌و فارسی‌و ئینگلیزی بە باشی زانیوەو شیعری بڵاوکردووەتەوە لە رۆژنامەی (کرکوك).
- ساڵی (١٩٦٣) لە ئەستەمبوڵ کۆچی دوایی کردووەو لە کەرکوك بە خاك سپێردراوە.

* ئیبراهیم حەسەن عەزیز داقووقلی:-

- ساڵی ١٩٣٧ لە داقووق لەدایکبووە.
-Atasozlerine Dayanan ibretli Hikayeler، ٢٠١٢
- عراق تورکمانلاری اراسندە سویلەنن خوریات واتاسوزلری، ٢٠١٣

*** (ئیبراهیم ئاشاد):-**

- ساڵی (١٩٤٢) لە کەرکوک لەدایکبووە، کە ناوی (ئیبراهیم جەلال تاها بایان)ە.
- بەرهەمە شیعرییەکانی:
- (خۆری ئازادیو دەستێکی پاک)، چوارینەی شیعر، کەرکوک، ٢٠٠٤.
- (هەناوە سووتاوەکان)، چیرۆک، (٢٠٠٨).
- لە ڕۆژی (٢٣)ی تشرینی دووەمی ساڵی (٢٠٠٩) بە نەخۆشی کۆچی دوایی کردووە.

*** (ئیحسان ئەدهەم):-**

- ناوی (ئیحسان ئیبراهیم ئەدهەم)ە.
- ساڵی (١٩٣٤) لە کەرکوک لەدایک بوو.
- هەر لە سەرەتاوە بایەخی بە خەتی عەرەبیو وێنەو مۆسیقا داوەو گەلێک لێکۆڵینەوەی خوێندووە لە بواری ڕێساکانی خەتی عەرەبی لەسەر دەستی مامۆستای خەت (ماجد ئەلزوهدی)، کە یەکێک بووە لەو مامۆستایانەی وانەی دەووتەوە لە پەیمانگای هونەرە جوانەکانی بەغدا.
- ساڵی ١٩٦٣ پەیمانگای هونەرە جوانەکانی لە بەغدا تەواو کردووەو بڕوانامەی بەدەستهێناوە لە بواری مۆسیقادا.
- لەنێوان ساڵانی (١٩٦٦- ١٩٦٨) چووەتە ئەڵمانیا بۆ خوێندن لە بواری هونەریدا لە پەیمانگای باڵای مۆسیقاو هونەری شانۆیی لە شاری (شتۆتکارت) لە ئەڵمانیا.
- دەورێکی باڵای هەبووە لە بواری ڕوشەو ڕەنگو مۆسیقاکادار دەوری هەریەکە لە خەملاندنی قوڕبنی جوانکارییدا.
- دەورێکی باڵای هەبووە لە ژەنینی فلوت بە شێوەی تاکو کۆ لە گەلێک لە دەزگا ئەکادیمییەکاندا لە ناوەوەو دەرەوەی عێراقدا.

*** (ئیحسان چەمچەماڵی):-**

- ساڵی (١٩٧٦) لە گەرەکی (بێ کەس) لەدایکبووە.
- یەکێکە لە گۆرانی بێژە بە تواناکانی ناوچەی گەرمیان.

*** (ئیحسان سدیق وەسفی):-**

- ساڵی (١٩٢٣) لە کەرکوک لەدایکبووەو بەشی ئینگلیزی زانکۆی موستەنسریەی تەواو کردووە.
- کتێبێکی چاپکراوی هەیە دەربارەی پەندی پێشینانی تورکمان، لە ئەستەنبول لە ساڵی (١٩٨٥)و (٢٠٠١).
- گەلێک بابەتی کۆمەڵایەتیو فلکلۆری بڵاوکردووەتەوە.
- ساڵی (٢٠٠٧) کۆچی دوایی کردووە.

*** ئیحسان فازڵ وەنداوی:-**

- ساڵی ١٩٥٧ لە کەرکوک لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- تجمع القوميين التركمان، نبذة عن تاريخ التجمع والمؤسسة، ٢٠١٤

*** (ئیحسان عەبدولحەمید):-**

- مامۆستاو پەروەردکارێکی دێرینی کەرکوکە.
- ساڵی (١٩٢٩) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٥٢) کۆلێژی شەریعەی لە زمانی عەرەبی تەواو کردووەو ماوەیەک مامۆستا بووە لە عێراقو وڵاتی سعودییە.
- یەکێک بووە لەوانەی بەشداری کردووە لە یاداشتی (مذكرة المدرسين الاكراد إلى وزارة المعارف، عام ١٩٥٨، حول مستوى الثقافة في كوردستان خاصة والعراق عامة).
- ساڵی (٢٠٠٠) کۆچی دوایی کردووە.

*** (ئیدریس ئیسماعیل - مەلا ئیدریس):-**

- ناوی (ئیدریس ئیسماعیل عەزیز داردی)یە.
- ساڵی (١٩٦٧) لە خورماتوو لەدایکبووە.
- لە بواری لێکۆڵینەوەی ئەنفال لە ناوچەی گەرمیان گەلێک لێکۆڵینەوەی هەیە.

*** (ئیسحاق ئەفرایم کەرکوکی):-**

- دەگەڕێتەوە بۆ خێزانێکی بازرگانی گەورەو لە بنەڕەتدا خەڵکی کەرکوکن.
- لە بەغدا لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٢٤)دا لە (مجلس التأسيس العراقي) بە نوێنەری کەرکوک هەڵبژێردراوە.
- لەنێوان ساڵانی (١٩٢٥-١٩٢٨)و (١٩٣٠-١٩٣٢) دا نوێنەری موسڵ بووە.

*** (ئیسماعیل ئیبراهیم):-**

- ساڵی ١٩٤٣ لە کەرکوک لەدایکبووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (مختارات من الشعر التركماني العراقي المعاصر)، بەغدا، ١٩٧٧.
- (اناشيد المياه العذبة)، کۆمەڵێک شیعری بە زمانی تورکمانی، بەغدا، ١٩٨١.
- (زقة الخوف وقصائد اخرى)، بەغدا، ١٩٩٤.
- برغوث، چیرۆک بە زمانی عەرەبی، ٢٠٠٧
- (عيد جميع الاحزان)، کۆمەڵێک کورتە چیرۆک، بەغدا، ٢٠١٠.
- (ثورة النساء)، کۆمەڵێک کورتە چیرۆک، کەرکوک، ٢٠١٢.

- (هي كل النساء)، کەرکوک، ٢٠١٤.
- (تلك الأيام)، ڕۆمان، ٢٠١٤.
- (الاستجمام في الموت وقصائد اخر)، کەرکوک، ٢٠١٥.

*** (ئیسماعیل ئیبراهیم سەعید):-**

- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (ئەدەبی ڕۆژنامەنووسی کوردی لە بەغدا ١٩٧٠-١٩٧٤)، بەغدا، ٢٠٠٥.
- (شیعرە بڵاوکراوەکانی نەسیری تا ساڵی ٢٠٠١)، بەرگی یەکەم، (٢٠٠٨).
- (نەسیری شاعیری نەتەوە خوازی کورد)، کەرکوک، ٢٠٠٦.

*** (ئیسماعیل ئیبراهیم غەفور-ئیسماعیل تەرزی):-**

- ساڵی (١٩٦٠) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ئەندامی تیپی (بيت المقام العراقي) شاری کەرکوکە.
- ساڵی (١٩٨٩) بڕوانامەی خوێندنی پەیمانگای هونەرە جوانەکانی پێ درا.
- خاوەنی چەندین گۆرانی‌و مەقامات وبەستەی تورکمانیە لە شارەکەدا.

*** (ئیسماعیل ڕەبیاشی):-**

- ساڵی (١٩٤٣) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- لە بواری شیعرو چیرۆکی تورکمانییدا کاری کردووەو گەلێك شیعری بە تورکمانی‌و عەرەبی هەیە لەوانە:
- (اناشيد الحياة العذبة).
- (ازمة الجنون وقصائد اخرى).
- (بنات آوى).

*** (ئیسماعیل ڕۆژبەیانی):-**

- ناوی (ئیسماعیل عەلی حەسەن)ە.
- ساڵی (١٩٤٢) لە شارە دێی (لەیلان) لەدایکبووە.
- سەرەتایی‌و ناوەندی‌و خانەی مامۆستایانی لە کەرکوک تەواو کردووە ولە کەرکوك‌و دەورووبەری بە مامۆستا دامەزراوە.

- لە شەستەکانەوە دێتە جیهانی نووسین‌و دەست بە نووسینی شیعر دەکات، لە سەرەتادا لەسەر ڕێبازی شیعری کۆن سەروادار شیعر دەهۆنێتەوە.
- لە حەفتاکان لە دوای دامەزراندنی یەکێتی نووسەرانی کورد لقی کەرکوك دەست بەچالاکی‌و نووسینی دەکات.
- کاتێکیش گۆڤاری گزنگیان دەرکرد پارچە شیعرێکی لەسەر تەوژمی بزووتنەوەی ڕوانگە بڵاوکردەوەو لەوە بەدوا دەستبەرداری شیعری کلاسیکی وسەروادار بوو.
- هەر لەو سەردەمەدا چەند پارچە شیعرێکی خۆی کردە عەرەبی و لەڕۆژنامەی (التاخي) بڵاوی کردەوە.
- ساڵی (١٩٩٩) ڕۆمانی (دواپێنچی)ی بڵاوکردەوە.
- ساڵی (١٩٧٩) ڕۆمانی (تازە)ی بڵاوکردووەتەوە.
- شەمشەکوێرە (کۆمەڵێك بەرهەم بۆ منداڵان)، ١٩٨٩.
- دەستنووسێکی (٥٠٠) لاپەڕەی دەربارەی بە راوورد‌ی ئەفسانەی جیهان وئەفسانەی کوردی بە جێهێشتووە چاوەڕێی چاپە.
- دەستنووسە داستانێکی قارەمانێتی بەناوی (حوسێنی دلبەری) هۆنیوەتەوە.
- لە (٢٩)ی ئاداری ساڵی (٢٠٠٢) لە ئاکامی نەشتەرگەرییەکی سەر نەکەوتوو کۆچی دوایی کرد.

*** (ئیسماعیل عەلی مەحموود):-**

- ساڵی (١٩٥٧) لە دێی (مەلحە)ی سەر بە ناوچەی دووبز لەدایکبووە.
- خوێندنی لە کەرکوك تەواو کردووە.
- کۆلێژی ڕاگەیاندنی زانکۆی بەغدای تەواو کردووە.
- لە ڕۆژنامەکانی هاوکاری و خەبات و برایەتی و بارش کاری کردووەو لێکۆڵینەوەی بڵاوکردووەتەوە.

*** (ئیسماعیل نەقاش):-**

- ساڵی (١٩٦٨) لە گەڕەکی (تسن) لەدایکبووە.
- یەکێکە لە کەمان ژەنەکانی کەرکوك بوو.
- یەکەم بەشداری لە ساڵی (١٩٨٢) لە ئاهەنگێکدا بووە بە (کەمان) لەگەڵ گۆرانی بێژ (حوسێن عەلی).

*** (ئینجە ئاغا گەلاڵی):-**

- شاعیرێکی کوردەو لە ناوچەی گەرمیان بە ناوبانگ بووە.
- ساڵی (١٩١٤)دا لە ئێران کۆچی دوایی کردووە.

*** ئیسماعیل هەناریی.**

- ناوی ئیسماعیل حوسێن نەجمە.
- ساڵی (١٩٨١) لە گوندی هەنارەی ناوچەی جەباری لە دایکبووە.
- ساڵی (٢٠١٤- ٢٠١٥) کۆلێژی یاسای تەواو کردووە.
- چەندین نووسین و وتارو وەرگێڕانی لە زمانی عەرەبییەوە لە زۆربەی گۆڤارو ڕۆژنامەکانی کوردستان بڵاوکردووەتەوە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:-
- ئەنفال دوای چارەکە سەدەیەك
- ڕووناکییەکانی نێو شەوە زەنگ، ئەو منداڵانەی لە زیندانی ئەنفال لە دایکبوون.
- تاقانەکانی ئەنفال
- ڕانەی بەساڵاچوویەك، وەرگێڕانی چیرۆك لە عەرەبییەوە.
- تاقانەکانی جینۆساید لە کوردستان، ٢٠١٦.

ئاوات محەمەد ئەمین
ئەندامی ئەنجومەنی پارێزگای کەرکوك
تاکو ئێستاش بەردەوامە لە پۆستەکەی

*** مەلا ئەوڕەحمانی وەلی:-**

- ساڵی ١١٥٦ی کۆچی لە کفری لەدایکبووە. هەر لەو شارەش کۆچی دوایی کردووە، یەکێکە لە ناودارەکانی گەرمیان.

*** ئەحمەد ئەرمزان:-**

- ساڵی ١٩٣٥ لەدایکبووە
- ساڵی ١٩٨٨ کۆچی دوایی کردووە.
- یەکێك بووە لە پارێزانەکانی کەرکوك کە بەناوبانگ بوو لە ئەشجوانی و مێزمەلگرتن.

*** مەلا ئەحمەدی مەلا حەکیم:-**

- یەکێکە لە زانا ئاینییەکان و سەرۆکی یەکێتی زانایانی (رئیس علماء)ی شاری کەرکوك بوو.

ئازاد عەبدولمەجید غەفار – ئازاد هەورامی

ئەحمەد تەقی و ڕەفیق حیلمی و فەتاح بەگی ئەمین عەتار

ئەحمەد کەرکوکلی لەگەڵ کۆمەڵێک هونەرمەند

ئەحمەد محەمەد حەمە ئەمین

مەلا ئازاد خورشید

ئیسماعیل بەربەر

ئیبراهیم شاتەری

ئارام کۆنترین سەرتاشی شاری کەرکوک

ئەحمەد بەگی جاف

*** د. ئاوات ئەسعەدی:-**

- سالی ١٩٦٥ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- خوێندنی زانستی سیاسی و ڕۆژنامەوانی تەواو کردووە و دکتۆرای لە زانکۆی (منستر) لە ڕۆژئاوای ئەلمانیا بەدەستهێناوە.
- سالی ٢٠٠٧ کتێبێکی بە زمانی ئەلمانی بە چاپ گەیاندووە بەناونیشانی (پرسی کوردستانی-عێراقی ڕێگایەك بۆ ئۆتۆنۆمی هەر لە شەڕی جیهانی یەکەمەوە لە بەرلین.
- پەیوەندی عێراق و ئێران لە سالی ٢٠١٤
- العراق الجغرافي مطالعات وافية في الأدب الجغرافي العربي الإسلامي، دار الفارابي، ٢٠١٨.

*** ئەحمەد عەبدولکەریم عەلی:-**

- سالی ١٩٠٨ لە قادر کەرەم لە کەرکوك لەدایکبووە.
- لە کۆلێژی سەربازی ڕۆستەمییە لە بەغدا دەرچووە لە خولی (٧) لە سالی ١٩٣٠ بەناونیشانی (المشاة).
- سالی ١٩٦٤ خانەنشین کراوە.
- سالی ١٩٧٤ کۆچی دوایی کردووە.
- چەندان پلەی سەربازی بینیوە و چەند جارێك گیراوە و لەسەردەمی عەبدولکەریم قاسم سەرفراز کراوە و بووە بە نوێنەری خودی عەبدولکەریم لە سلێمانی.
- سالی ١٩٦٠ سەرۆکی لیژنەی قەرەبووکردنەوە بووە لە ڕانیە و پشدەر.
- سالی ١٩٦٣ بەندکراوە لە سەردەمی (زەعیم سدیق) لە سلێمانی.

*** ئەیسەر عەبدولوەهاب محەمەد بەیاتی:-**

- نووسەر و هونەرمەندی شێوەکار و ڕۆژنامەنووس.
- لە گەلێك لە گۆڤار و ڕۆژنامە عێراقی و عەرەبییەکانی نووسین و بابەتەکانیان بڵاوکردووەتەوە.
- بەرهەمەکانی:-
- القلادة
- في رحلة المجد
- ومضات حائرة في النسيان
- قصص وعبر.
- بەشداری ٣٠ پێشانگای تایبەتی و هاوبەشی دەولەتی و عەرەبی و ناوخۆیی کردووە. دەستێکی بالأی هەیە لەسەر کێشانی وێنە لەسەر شووشەو کاشی.
- ٢٠٠ بڕوانامە و ڕێزلێنانی بەدەستهێناوە لە ئەدەب و هونەر و ڕۆژنامەنووسی و مافی مرۆڤ.
- ماوەیەك لە ڕۆژنامەی العراق، كاتب التركماني، درة الأدب، کاری جۆراوجۆری کردووە.
- هەروەها گەلێك ڕێزلێنانی فەخری نێودەولەتی بەدەستهێناوە.
- سالی ١٩٦٤ لەدایکبووە.
- دەرچووی ئامادەیی بەشی وێژەیی تەواو کردووە.

*** مەلا ئەحمەدی مەلا قادر:-**

- سالی ١٩٠٤ لە قادر کەرەم لەدایکبووە.
- ناوی (ئەحمەد قادر مەحموود زەنگەنە)یە.
- لەلای (مەلا محەمەد) لە سێگرتکان قورئانی خەتم کردووە، کتێبە سەرەتاییەکانی خوێندووە، ماوەیەکیش لە ژێر سەرپەرشتی مەلا عەبدولمەجید پێشنوێژی قادر کەرەم

بووە، لە دوایدا هەندێك كتێبی بە فارسی خوێندووە، ڕوو لە شاری كەركوك دەكات و لەسەر خوێندن بەردەوام بووە و لەدوایدا چووەتە لای (مەلا محەمەدی فەرقان) بۆ تەواو كردنی خوێندنەكەی.

– ئەو زاتە لەپاڵ زمانی كوردی، عەرەبی و فارسی و توركی زانیوە، لە نووسەرەكانی بڵاوكراوەی (باسەرە) بووە.

– لە ساڵی ١٩٧٤دا، كە شەڕ لەنێوان بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی كورد و حكومەت دەست پێدەكاتەوە ماڵەكەی دەباتە كەركوك، تا لە ساڵی ١٩٧٩ كۆچی دوایی كردووە و لە گۆڕستانی قادر كەرەم نێژراوە.

– یەكێكە لە بەشدارەكانی گۆڤاری گەلاوێژ كە بابەتی بڵاوكردووەتەوە.

*** ئیسماعیل شێخ عەلی:–**

– ساڵی ١٩١٢ لە كەركوك لەدایكبووە، ناوەندی و سەرەتایی لە كەركوك تەواو كردووە و ئامادەیی لە بەغدا.

– ساڵی ١٩٣٩ لە كۆلێژی ماف بە پلەی ئایاب دەردەچێت.

– دەچێتە خولی ئەفسەرانی یەدەگەوە و بە پلەی مولازمی دوو دەردەچێت.

– لە وەزارەتی ناوخۆ دەكرێتە بەڕێوەبەری ناحیە و لە چەندین ناحیە كار دەكات بە سەركەوتوویی.

– شارەزایی لە زمانی كوردی و عەرەبی و ئینگلیزی و فارسی هەبووە.

ئەحمەد ئۆتراقچی ئۆغلو

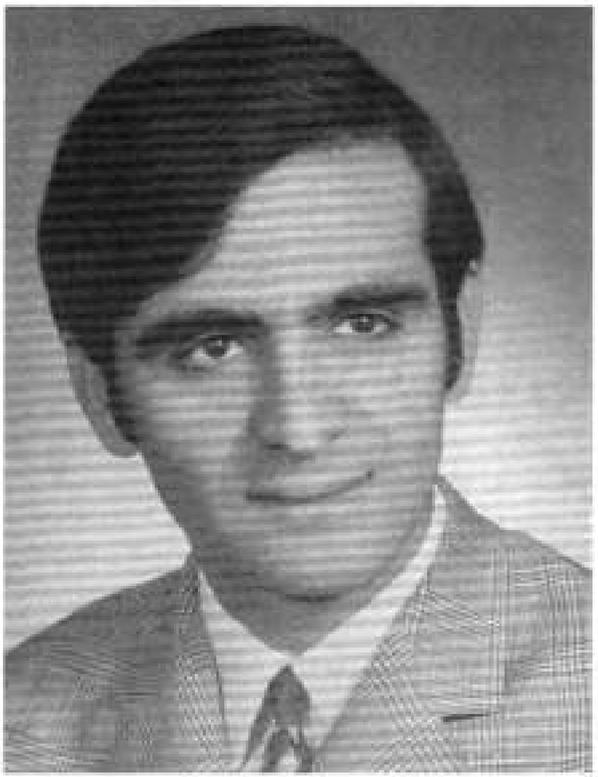

د. ئەکرەم بامبوقچی

ئیبراهیم بەرزنجی قەرەچێواری

سەیید ئەحمەدی فەیلەسوف

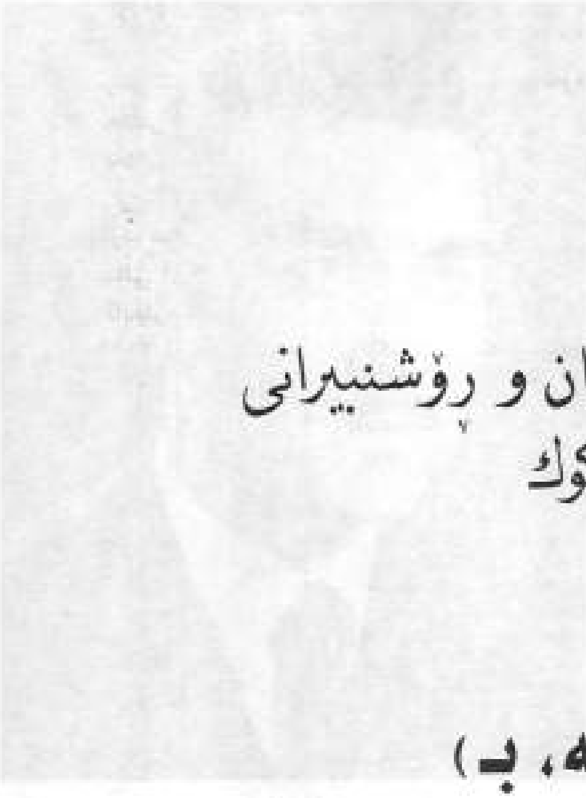
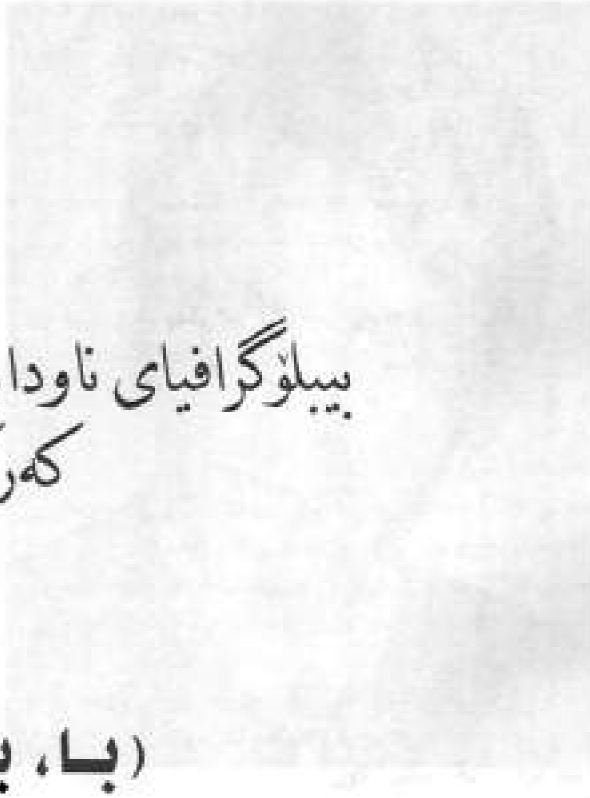

بیبلۆگرافیای ناوداران و ڕۆشنبیرانی کەرکوک

(با، بە، بـ)

* (بابان کەرکوکی):-

- پێنج دیوانی شیعری بە زمانی هۆڵەندی بلاوکردووەتەوە بەناونیشانەکانی:-
- تیشکی بەهار، ساڵی ٢٠٠٢.
- بەرەو ئارارات، ساڵی ٢٠٠٦.
- لە دوورەوە، ساڵی ٢٠٠٩.
- هەرێم، ساڵی ٢٠١١.
- تیشکی نادیار، ساڵی ٢٠١٢.
- ساڵی ٢٠١١ لە هۆڵەندا خەڵاتی (کرۆنەستی پێنیدیا)ی پێبەخشرا لەلایەن شارەوانی (ئۆتریخت) لە هۆڵەندا.

* (بارام چاوش):-

- یەکێکە لە شۆڕە سوارانی مەقاماتی کوردی وگۆرانی وەهۆرەی جاڵ و ئامێری تەمیرە و زوڕنا ژەنینی بۆیە ناوی بە (بارام چاوەش) دەکردووە.
- لە نیوەی یەکەمی سەدەی نۆزدەهەم ونیوەی دووەمی سەدەی بیستەم ژیاوە.

* (باقی عەبدولخالق):-

- یەکێکە لە شاعیرە کوردەکان کە دیوانێکی شیعری و کۆمەڵێک هەڵبەستی بۆ منداڵان هەیە.
- لە (١٠)ی ئەیلولی ساڵی (١٩٩٦) کۆچی دوایی کردووە.

* (باییز تاڵەبانی):-

- ناوی (باییز سەعید محەمەد تاڵەبانی)یە.
- ساڵی (١٩٤٤) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٦٨) لە کەرکوک وەکو فەرمانبەر دامەزراوە.
- یەکێک بووە لە دامەزرێنەرانی دیوانی چاودێری و دارایی حکومەتی هەرێمی کوردستان و بۆ ماوەی شەش ساڵیش سەرۆکی دیوانی دارایی بووە.
- ساڵی (٢٠٠٢) بووەتە وەزیری دارایی و ئابووری حکومەتی هەرێمی کوردستان-سلێمانی.
- ساڵی (٢٠٠٦) بووەتە وەزیری هەرێم بۆ کاروباری دارایی.
- ساڵی (٢٠٠٨) بووەتە وەزیری دارایی و ئابووری هەرێمی کوردستان.
- لە کابینەی شەشەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان لە ساڵی (٢٠٠٩) بووەتە وەزیری دارایی و ئابووری.

* (بەختیار ئەبوبەکر):-

- ساڵی (١٩٨٣) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- لەنێوان ساڵانی (٢٠٠٦ - ٢٠٠٧) پەیمانگای هونەرە جوانەکانی سلێمانی تەواو کردووە.
- ساڵی (٢٠٠٨) یەکەم پێشانگای تایبەتی کردووەتەوە.
- لە ماوەی کارکردنیدا بەشداری (٢٥) پێشانگای هاوبەشی هونەرمەندانی کردووە.

* (بەختیار ئەمین - دکتۆر بەختیار ئەمین):-

- ناوی تەواوی (بەختیار جەبار ئەمین)ە.
- ساڵی (١٩٥٩) لە کەرکوک لە گەڕەکی ئیمام قاسم لەدایکبووە.
- ماجستێری هەیە لە پەیوەندییەکانی نێودەوڵەتی، لە زانکۆی سۆربۆن لە پاریس.
- دکتۆرای هەیە لە جوگرافیای سیاسی لە پاریس.
- لەنێوان ساڵانی (١٩٨٢-١٩٨٨) ڕاوێژکاری کۆچ و کۆچبەرانی ئەریەدەران بووە لە سووید.
- سکرتێری گشتی پەیمانگای کوردی بووە لە پاریس لەنێوان ساڵانی (١٩٨٨-١٩٩٤).
- ڕاوێژکاری سەربەخۆییەکان بووە لە فەرنسا، لەلایەن دانیال میترانەوە.
- بەڕێوەبەری ڕێکخراوی یەکێتی مافی مرۆڤ بووە لە واشنتۆن لەنێوان ساڵانی (١٩٩٧-٢٠٠٠).
- لەنێوان ساڵانی (٢٠٠٤-٢٠٠٥) وەزیری مافی مرۆڤ بووە لە حکومەتی عێراقی فیدراڵ.

*** (بەختیار سەعید مەحموود سەعید - دکتۆر بەختیار سەعید مەحموود سەعید):-**

- سالی (١٩٨١) لە کەرکوک لە ناوچەی شوان لە گوندی ئیلینجاغ لەدایکبووە.
- لەنێوان سالانی ١٩٨٧ -١٩٩٣ خوێندنی سەرەتایی لە شاری هەولێر تەواو کردووە.
- لەنێوان سالانی ١٩٩٣ - ١٩٩٩ خوێندنی ناوەندی و دواناوەندی لە شاری هەولێر تەواو کردووە.
- لەنێوان سالانی ١٩٩٩ - ٢٠٠٣ لە شاری هەولێر لە زانکۆی سەلاحەدین بەشی مێژووی تەواو کردووە.
- ماستەرنامەی لە بواری مێژوودا بەدەستهێناوە بە ناونیشانی: (کەرکوک لە سەدەی نۆزدەهەمدا، لێکۆڵینەوەیەک لە باروودۆخی رامیاری و ئابووری).
- سالی (٢٠٠٩) لە بەشی مێژووی کۆلێژی زانستە کۆمەلایەتییەکانی زانکۆی کۆیە دکتۆرای بەدەستهێناوە بە ناونیشانی: (لیوای سلێمانی ١٩٢١-١٩٥٨ لێکۆڵینەوەیەکی مێژوویی لە باروودۆخی ئابووری).
- ئێستا مامۆستایە لە زانکۆی راپەڕین لە شاری رانیە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
-(کەرکوک لە سەدەی نۆزدەهەمدا، لێکۆڵینەوەیەک لە باروودۆخی رامیاری و ئابووری)، سلێمانی، دەزگای چاپ و پەخشی حەمدی، ٢٠٠٩.
- (لیوای سلێمانی ١٩٢١-١٩٥٨، لێکۆڵینەوەیەکی مێژوویی لە باروودۆخی ئابووری) ئەم کتێبە تێزی دکتۆراکەیەتی، سلێمانی، سەنتەری لێکۆڵینەوەی ستراتیجی، ٢٠١٢.
- لێکۆڵینەوەیەک لە گۆڤاری (ئەکادیمی) لەژێر ناوی (چالاکی بازرگانی کەرکوک لە سەدەی نۆزدەهەم، توێژینەوەیەکی مێژوویی)، ژمارە ١١، سالی ٢٠٠٩ بلاوکردووەتەوە.
- لێکۆڵینەوەیەک بەناوی (هێرشەکانی نادرشا بۆ سەر شاری کەرکوک)، گۆڤاری (مێژوو)، ژمارە ١٣، ٢٠١٠.
- لێکۆڵینەوەیەک بەناوی (کەرکوک و ویلایەتی شارەزوور لە سەدەی نۆزدەدا)، گۆڤاری (مێژوو)، ژمارە ١٦، ٢٠١١.
- لێکۆڵینەوەیەک بەناوی (رووخانی میرنشینی سۆران و چەند هۆکارێک)، گۆڤاری (هزرین)، ژمارە ٥.
- لێکۆڵینەوەیەک بەناوی (باروودۆخی تەندروستی لیوای سلێمانی لە کۆتایی سەردەمی عوسمانییەوە تا کۆتایی سەردەمی پاشایەتی، لێکۆڵینەوەیەکی مێژووییە)، گۆڤاری زانکۆی راپەڕین، ژمارە ١، سالی ٢٠١٤ بلاوکردووەتەوە.
- لێکۆڵینەوەیەک بەناوی: "پەیوەندی کەرکوک لەگەل هەردوو ویلایەتی موسل و بەغدا لە سەردەمی عوسمانی)، گۆڤاری (کەلتوور)، ژمارە (١٠)، ٢٠١٢.
- لێکۆڵینەوەیەک بەناوی: (بزووتنی جوولەکانی سلێمانی و کاریگەرییە ئابوورییەکانی لە سەردەمی پاشایەتی)، گۆڤاری (کەوانە)، ژمارە ٢٠.
- لێکۆڵینەوەیەک بەناوی: (باردۆخی ئابووری سلێمانی لە کۆتاییەکانی دەولەتی عوسمانی و شێخ مەحموود و سەردەمی داگیرکاری ئینگلیز)، گۆڤاری (کەلتوور)، ژمارە ١٢، ٢٠١٤.
- لێکۆڵینەوەیەک بەناوی: (کاریگەری قەیرانی ئابووری و دارایی جیهانی لە سالانی ١٩٢٩-١٩٣٣ لەسەر ئابووری سلێمانی)، گۆڤاری (ئاو)، ژمارە ٥٦، ٢٠١٤.
- لێکۆڵینەوەیەک بەناوی: (پیشەگەری و پیشەسازی لە لیوای سلێمانی لە سەردەمی پاشایەتی)، گۆڤاری سەنتەری لێکۆڵینەوەی ستراتیجی، ژمارە ٧٠، ٢٠١٣.
- لێکۆڵینەوەیەک بەناوی: (چالاکی بازرگانی لیوای سلێمانی ١٩٢١-١٩٥٨)، گۆڤاری سەنتەری لێکۆڵینەوەی ستراتیجی، ژمارە ٦٩، ٢٠١٣.

لەگەل نووسینی چەندین بابەت و توێژینەوەی تر لە گۆڤار و رۆژنامەکانی تر. هەروەها بەشداری کردن لە چەندین کۆڕ و کۆبوونەوە و کۆنفرانس لە ناوەوەی وولات.

- بەشداریی کردووە لە کۆنفرانسی زانکۆی دهۆک لە شاری ئاکرێ کە تایبەت بوو بە مێژووی ئاکرێ بەبابەتێک لەژێر ناوی: (ئاکرێ لە دوای رووخانی میرنشینی بادینان تا راپەڕینی سالی ١٩١٩ دژ بە ئینگلیزەکان).
- چەند بابەتێکی تر ئامادەن بۆ بلاوکردنەوە:
- لێکۆڵینەوەیەک بەناوی: (بلاوبوونەوەی رێبازی نەقشبەندی و کاریگەرییەکانی لە سەرەتای سەردەمی مەولانا خالیدەوە تا کۆتایی نیوەی یەکەمی سەدەی بیست".
- پەرتوکێکی لەژێر دەستدایە لەژێر ناونیشانی (دەولەتی عوسمانی) کە لە سەرەتای سەرهەلدانی دەولەتی عوسمانییەوە تا دەگاتە رووخانی لە دوای جەنگی یەکەمی جیهانی باسکراوە.
- پەرتوکێکی تری ئامادەیە بۆ چاپ لەژێر ناونیشانی (مێژووی تورکیا لە کۆتایی سەدەی نۆزدە تا کۆتایی نەوەدەکانی سەدەی بیست) کە بەهاوبەشی لەگەل بەڕێز دکتۆر سامان حسین ئەحمەد ئامادەیان کردووە.
- لێکۆڵینەوەیەک بەناوی: (خوێندنی فەرمی لە سەنجەقی سلێمانی لە کۆتایی سەردەمی عوسمانییەوە تا کۆتایی سەردەمی ئینگلیزەکان، لێکۆڵینەوەیەکی مێژووییە".

*** (بەختیار شەریف):-**

- ناوی (بەختیار شەریف کەریم قوربانی)یە.
- سالی (١٩٨٤) لە چەمچەمال لەدایکبووە.
- سالی (٢٠٠٩) لە بەشی راگەیاندنی زانکۆی سلێمانی بەکالۆریۆسی بەدەستهێناوە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:-
- (شاکیر فەتاح، چرای رۆژنامەگەری چەمچەمال)، ٢٠١٢.
- (لەتیف حامید، هەلوێست و داهێنان)، ٢٠١٣.
- ئێستا بەرێوەبەری رۆشنبیری و هونەرییە لە چەمچەماڵ.

*** (بەدری-مستەفا):-**

- (بەدری مستەفا ئەفەندی کوڕی عەلی ئەفەندی کەرکوکی) یە.
- سالی (١٧٤٢)ی زاینی لەدایکبووەو نازناوی شیعری (بەدری) بووە وناوی (مستەفا بەدرەدین) بووە.
- یەکێکە لە شاعیرە بە ناوبانگەکانی کەرکوك و شارەزایی لە زمانی عەرەبی و فارسیدا هەبووەو سێ دیوانە شیعری هەیە.
- سالی (١٨٢١)ی کۆچی دوایی کردووە لە تەمەنی هەشتا سالیدا.

*** (بەدیع باباجان):-**

- کوڕی دکتۆر حوسێنی باباجانە.
- خۆشنووس و وێنەکێشێکی بێ وێنە بوو.

- لەم دواییەدا لەو قەلەندەرخانەیەدا بە خۆشنووسی و نیگارکێشییەوە خەریك بوو پارەی کێشەی کتێبی لەکەس وەرنەدەگرت، ئەو وێنە قەلەمیانەی کە بۆ کتێبی مێژوی ئەدەبی کوردی مامۆستا عەلادین کێشابووی هەر بە خەیاڵ بێ ئەوەی کەکەسی رێبەدێیی کردبێ گەواهی هونەرمەندی ئەو پیاوەبوو.
- سالی (١٩٢٣) لە شاری کەرکوك هاتووەتە دنیاوە.
- سالی (١٩٤٢) چووەتە پەیمانگای هونەرە جوانەکانی بەغدا بۆ خوێندن و لە سالی (١٩٥٠) تەواوی کردووە ولە ریزی یەکەمەکان بووە.
- سالی (١٩٦٧) لەلایەن بانقی سەرەکی عێراقەوە راسپاردراوە کەوێنەی دراوە مەعدەنییەکان بکێشێت وبۆی کێشاون.
- سالی (١٩٧٣) لە بەر ئەوەی یەکەمەکانی پەیمانگا بوو، وانەی هێلکاری و وێنەی لە بەشی خۆشنووسی و زەخرەفە داوەتەوە.
- (٣٥) سال لە بەرێوەبەرایەتی گشتی (المساحة) خزمەتی کردووە.
- یەکەم هونەرمەندی کوردبووە کە وێنەی شاعیران و کەلە پیاوانی کێشاوە لەوانە کتێبەکەی:-
- عەلائەددین سەجادی، وێنەی ئیبراهیم خانی دەلۆ، وێنەی سەید ئەحمەدی نەقیب، وێنەی شەرەف خانی بەدلیسی.
- سالی (١٩٩٥) لە شاری بەغدا کۆچی دوایی کردووە.

*** بەرزان محەمەد قادر:-**

- ناسراو بە بەرزانی حەمەی مینا.
- لەدایکبووی سالی (١٩٥٨)ی شاری کەلار. قۆناغی خوێندنی سەرەتایی و ناوەندیی لە کەلار و سالی (١٩٧٨) ئامادەیی پیشەسازیی لە سلێمانی تەواو کردووە.
- سالی (١٩٧٧) پەیوەندیی بەرێکخستنەکانی کۆمەڵەی رەنجدەرانی کوردستانەوە کردو لەسەر ئاستی مەیدانیی رێکخستن لە کەلار و سلێمانی، رۆڵێکی گرنگی نواند.
- سالی (١٩٨١) پەیوەندیی بەهێزی پێشمەرگەوە کردو ژیانی پێشمەرگایەتیی دەستپێکردو کرایە لێپرسراوی دەزگاکانی بێ سیمی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان.
- لە راپەرینی سالی (١٩٩١)دا بەشدار بوو لە ئازادکردنی بەشێکی زۆری ناوچەکانی پارێزگای سلێمانی و بەشێکی زۆری ناوچەی گەرمیان. دوای دامەزراندنی بەرێوەبەرایەتیی گشتیی ئاسایشی هەرێمی کوردستان، کرایە لێپرسراوی هۆبەی سیاسیی بەرێوەبەرایەتیی ئاسایشی کەرکوك. دوا لێپرسراوەتیی لەناو یەکێتی، ئەندامەتیی خولی دووەمی پەرلەمانی کوردستان بوو.
- لە ٢٥ی ئازاری سالی (٢٠١٠) بەهۆی جەڵتەیەکی کتوپڕەوە کۆچی دوایی کرد.

بەرزان محەمەد قادر

بەرزۆی پەری

بابە عەمرە

* (بەرزانە):-

- یەکێکە لە شاعیرە ئافرەتەکانی کەرکوک کە گەلێک شیعری بە پێزی لە هەموو بوارەکاندا هەیە، هەر چەندە لە هیچ قوتابخانەیەک نەیخوێندووە.

* (بەرزۆی پەری کەرکوکی):-

- ناوی شاعیر (رەفعەت کوڕی ئەحمەد کوڕی عەلی جانی)یە.
- لە (١٠)ی تەمموزی سالی (١٩٠٩) لە گەرەکی موسەللای کەرکوک لەدایکبووە.
- سالی (١٩١٦) لە گوندی (فەسەلییە-عەرەب کۆیی) کاکەییەکانی داقوق دەخرێتە بەر خوێندنی سەرەتایی و لە سالی (١٩٢٠) لە بەغدا لە قوتابخانەی (فەزلی) پۆلی پێنجەمی سەرەتایی تەواو دەکات و لە سالی (١٩٢٢) لە شەشی سەرەتایی دەخرێتە بەر پەیمانگای زانستی.
- سالی (١٩٢٥) چووەتە ریزی سوپای تازە دامەزراوی سەردەمی پاشایەتی لە عێراقی و لە وەزارەتی بەرگی پلەی عەرەریفی هەبووە.
- شارەزایی تەواوی لە زمانەکانی کوردی و عەرەبی و تورکی و فارسی و ئینگلیزیدا هەبووە.
- دوو دیوانی دەستنووسی بە جێماوە بەناونیشانی:
- (دیوانی مەعشەر).
- (موعەجەمی کوردی).
- سالی (١٩٩٠) کۆچی دوایی کردووە.

* (بەشیر سەرسەم - دکتۆر بەشیر سەرسەم):-

- سالی (١٨٨٢) لەدایکبووە.
- خوێندنی لە بواری پزشکیدا لە ئەستەمبول و لە سالی (١٩١٧) لە زانکۆی ئەمریکی لە بەیروت تەواو کردووە.
- زمانەکانی تورکی و عەرەبی و کوردی و ئینگلیزی و فەرەنسی بە باشی زانیوە و سەرۆکی تایەفەکانی سریانی ئەرسەدۆکس بووە بۆ ماوەی بیست سال لە کەرکوک.
- ماوەیەک سەرۆکی فەرمانگەی تەندروستی کەرکوک بووە، دوو کتێبی چاپکراوی هەیە لەسەر ئایینی مەسیحی.
- سالی (١٩٧١) کۆچی دوایی کردووە.

* (بەکر عەلی خۆجە - مەلا بەکر):-

- (مەلا بەکر کوڕی حاجی عەلی کوڕی خۆجە کوڕی مەلا حوسێن)ە.
- یەکێکە لە زانا ئایینییەکانی کەرکوک.

* (بەکر ئەحمەد فەقێ):-

- سالی (١٩٦٥) لە چەمچەمال لەدایکبووە.
- سالی (١٩٨٦) چووەتە ریزی تیپی نواندنی چەمچەمال
- یەکەم کاری لەو تیپە سالی (١٩٨٧) بوو.
- بەشدارییەکانی:
- شانۆی (چارەنووسی ئادەمیزاد)، ١٩٨٧.
- شانۆی (مامە یارە)، ١٩٨٨.
- شانۆی (خۆراگرتن)، ١٩٩٢.
- شانۆی (بینایی)، ١٩٩٢.
- شانۆی (بێ ناسنامەکان)، ١٩٩٧.
- شانۆی (بە بەرد بوون)، ٢٠٠١.

* بەکر ئەرجان:-

- سالی ١٩٥٥ لە کەرکوک لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- دەییم واتا سوزلر یمیز دایانان خوریاتلار، شیعر، ٢٠٠٥
- خوریات دیوانیم، شیعر، ٢٠٠٦.
- دەییم واتا سوزلر یمیزە دایانان شعرلر، ٢٠٠٦
- نصرالدین خوجابیەس، ٢٠٠٦.
- خوریات باخچەسز، شیعر ٢٠٠٧.
- الكتلة الوطنية في سوريا، ٢٠٠٧.
- خوریات دەلیلیم، شیعر، ٢٠١٢.
- deyim ve sozler imize dayanan duetlik ve siir ler، ٢٠١٣

* (بەکر سدقی):-

- سالی (١٨٨٧) لەدایکبووە.
- لە بنەرەتدا ناوی (عەسکەری) دەگەڕێتەوە بۆ ناوی دێی عەسکەر لەلای (ئاغجەلەر).

- یەکێکە لە ئەفسەرە چالاکەکانی عێراق لەنێوان ساڵانی سییەکاندا ودەورێکی گەورەی بینیووە لە ڕووداوەکانی ئەو ماوەیەی کە لە عێراقدا ڕوویداوە.
- ساڵی ١٩٠٦ لە کۆلیژی قوتابخانەی سەربازی لە ئەستەمبول دەرچووە.
دەرچووی کۆلیژی ئەرکان بووە.
- لە سەرەتای دامەزراندنی سوپای عێراقەوە پلەی مولازمی یەکەم بووە، کە دوا پلەی فەریق ڕوکن بووە و دوا پۆستی سەربازی (قائد الفرقة الثانیة) بووە
- لە (٢٩)ی تشرینی یەکەمی ساڵی (١٩٣٦) هەستا بە کوودەتایەک بۆ سەر وەزارەکەی یاسین هاشمی‌و دروست بوونی وەزارەتێکی تر لەلایەن حیکمەت سلێمان.
- لە (١٢)ی ئابی ساڵی (١٩٣٧) لە ڕۆیشتنی لە موسڵەوە بۆ تورکیا تیرۆرکرا لەگەڵ محەمەد عەلی جەواد.
- لە دوای خۆی ئەم بەرهەمانەی بەجێهێشتووە:
- (الاستطلاع)، ١٩٢٩.
- (الطوبوغرافیا)، ١٩٢٧.
- (دروس تعبویة)، ١٩٣٠.
- (إلى رجال الجیش الاحداث)، ١٩٣٧.

* بەکر لەتیف (مامۆستا بەکر لەتیف):-

- لە کادیرە سەرەتاییەکانی ئەڵقە ڕۆشنبیرییەکان بوو، پاشان لە ڕیزەکانی بەرزەدا کادیرێکی هەڵسووڕاو بوو، تا هەڵوەشاندنەوەی یەکێتیی خەباتی کۆمۆنیستی.

* (بەها- محەمەد بەهائەددین عەبدولکەریم):-

- ساڵی (١٨٨٠) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- قوتابخانەی ڕوشدی سەربازی لە بەغدار قوتابخانەی جەنگی لە ئەستەمبوڵ تەواو کردووەو بە ئەفسەر دامەزراوە لە سوپای عوسمانیداو بەشداری شەڕی جیهانی یەکەمی کردووە.
- گەلێک دیوانی شیعری هەیەو نازناوی شیعری (بەها) بووە.
- ساڵی (١٩١٨) کۆچی دوایی کردووە.

* (بەهائەددین ساڵح-بەها):-

- لە دیوانە شیعرییەکەیدا بە ناوی (ئیبتونورس سەلاح بەها کەرکوکلی) هاتووە، باوی بەناوبانگی بووە بە (سەلاحەددین ئەفەندی) لە بنەڕەتدا خەڵکی (کۆیە) بووەو لە کەرکوک گەورە بووەو نازناوی لە کەرکوک (ساڵح ئەفەندی) بووە، باوکی ئەم شاعیرە تێکەڵاوی لەگەڵ بنەماڵەی (ساری کەهیە)دا هەبووەو کچی (نابۆش بەیرەقدار)ی خوازتووە.
- ساڵی (١٨٦٤) لە باوکێکی کوردو لەدایکێکی تورکمان لەدایکبووە، بەڵام لە کتێبی (مێژووی ئەدەبی کوردی)دا ساڵی لەدایکبوونی بە (١٨٧٦)ی زایینی داناوەو دەڵێت (زانایەکی بەرزو شاعیرێکی بەدیمەن بووە، لە کەرکوک هاتووەتە دنیاوەو لەوێ کۆچی دوایی کردووە).
- قوتابخانەی (ڕوشدییەی) لە کەرکوک تەواو کردووەو مامۆستای تایبەتی هەبوو بۆ خوێندنی زمانی عەرەبی‌و فەرەنسی، لە دوای کۆچی دوایی باوکی چووە بۆ ئەستەمبوڵ‌و ماوەیەک لەوێش خوێندوویەتی، لە ساڵی (١٩٤٧) گەڕاوەتەوە کەرکوک.
- گەلێک شیعری هەیە بە زمانی تورکی‌و فارسی‌و کوردی‌و عەرەب‌و نازناوی شیعری (بەها) بووە.
- لە ماوەی ژیانیدا گەلێک کاری دامودەزگاکانی دەوڵەتی عوسمانی‌و دەوڵەتی عێراقی کردووە لە شارەکانی حیللەو عەمارەو سلێمانی‌و موسڵ‌و کەرکوک.
- لە تەمەنی هەشتاو چوار ساڵیدا لە ڕۆژی (٢٠)ی ئەیلولی ساڵی (١٩٤٨) کۆچی دوایی کردووە.

* (بەهجەت ساکت):-

- ناوی (بەهجەت کوڕی عەبدوڵڵا ساق)یەو لە ساڵی (١٨٦٣)ی زایینی لە کەرکوک لەدایکبووە.
- قوتابخانەی ڕوشدییەی تەواو کردووە، گەلێک دیوانی شیعری هەیە.
- ساڵی (١٩١٥) کۆچی دوایی کردووە.

* بەهجەت سادق ئیبراهیم:-

- ساڵی ١٩٤٢ لە خورماتوو لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- فضائل الاتراك، ٢٠٠٤.

- صفحات من ذاكرة التاريخ، ٢٠٠٦
- شهريار ئیلهام قیناغی، ٢٠٠٦.
- طوز خورماتوو اوزنلار وجداننداء ٢٠٠٧.
- omer Hayyam ve Dortlukleri، ٢٠٠٦
- KOR OGLU، ٢٠٠٨
- PAPATYA، ٢٠٠٨
- KARACA OGLAN، ٢٠٠٩
- جريدة القلعة، تاريخ وابداع، ٢٠١٠

* (بەهجەت غەمگین):-

- ناوی (بەهجەت مەردان عەلی محەمەد غەمگین)ە.
- هونەرمەندو نووسەرو پەروەردەکارە.
- ساڵی (١٩٤٣) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- دبلۆمی لە پەیمانگای هونەرجوانەکان بەشی مۆسیقای رۆژهەڵاتی لەنێوان ساڵانی (١٩٦٦-١٩٧٦) لەسەر ئامێری عود تەواو کردووە.
- هەر لە ساڵانی (١٩٦٥)وە نووسینی لە (قارداشلق)و (العراق) و(الوطن)و (صوت التأميم) بڵاوکردووەتەوە.
- بەرهەمەکانی:
- (نوتن بلبللر)، ١٩٦٩، ژیانی هونەرمەندان.
- (المعركة في الشعر التركماني المعاصر)، ١٩٨٧.
- (سنان سعيد في ضمير الشعراء)، ١٩٩١، هاوبەش.
- (اودو نجيتن قيزي)، چیرۆک، هاوبەش، ١٩٩١.
- (الشاعر عمر آغا ترجيللي)، هاوبەش، ١٩٩١.
- (دليل الصحافة في كركوك عبر قرن ١٩٠٠-٢٠٠٠)، هاوبەش، ٢٠٠١.
- (هابه غاب جسدا حاضر فنانا)، هاوبەش، ٢٠٠٢.
- (كفشي حلم هاشم)، هاوبەش، ٢٠٠٢.
- (خضر لطفي وقصائده)، هاوبەش، ٢٠٠٢.

- (كركوكلی شاعر فاتح شاكير ساعتچي)، هاوبەش، ٢٠٠٣.
- (الفنانة عثمان مظلوم)، (٢٠٠٨).
- كركوكنا، ٢٠١٠
- كركوك قيثارة الشعراء، ٢٠١٤.

* بەیان سەڵمان:-

- بەیان سەلمان کچی شێخ سەلمانە، شێخ حەمەدەمینی مەلحە مامێتی، کە یەکێکە لە دامەزرێنەرانی بزووتنەوەی حەقە.
- لە (١)ی کانوونی دووەمی ساڵی (١٩٦١) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- شاعیر، رۆماننووس، وەرگێڕە، بە زمانەکانی کوردی و عەرەبی و ئینگلیزی و فەرەنسی بەرهەمەکانی بڵاودەکاتەوە.
- خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی لە کەرکوک تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٨١- ١٩٨٦)، کۆلیژی ئابووری و بازرگانی، زانکۆی بەغدای تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٨٨- ١٩٩١) لە ئامادەیی بازرگانی رانیە مامۆستا بووە.
- ساڵی (١٩٩٢- ١٩٩٨) لە رێکخراوە مرۆڤایەتییەکاندا کاری کردووە.
- ساڵی (١٩٩٨) لەگەڵ هاوسەرەکی (فەرەیدون حەسەن) چوونە بۆ هەندەران و ئێستا لە پاریس پایتەختی فەرەنسا دەژین.
- ساڵی (٢٠٠٠- ٢٠٠١) دیپلۆمی ئەدەبی هاوچەرخی لە زانکۆی پاریس بەدەست هێناوە.
- ساڵی (٢٠٠١ - ٢٠٠٢) دیپلۆمی لیسانسی بەدەستهێناوە.
- ساڵی (٢٠٠٢- ٢٠٠٤) دیپلۆمی بەکالۆریۆسی لە ئەدەبی هاوچەرخ و ئەدەبی فەرەنسی، تایبەتمەندێتی لە ئەدەبی ژیاننامەو خەیاڵ بەدەستهێناوە.
- ساڵی (٢٠٠٥- ٢٠٠٦) دیپلۆمی ماجستێری لە ئەدەبی هاوچەرخ و ئەدەبی فەرەنسی، تایبەتمەندێتی لە ئەدەبی خەیاڵ بەدەست هێناوە.

* بەرهەمەکانی نووسەر:-

- ساڵی (١٩٩٤) یەکەم چیرۆکی درێژی لە کۆڤاری گوتار بڵاوبۆوە.
- ساڵی (١٩٩٦) نامیلکە شیعرێکی کوردی بەناوی "ئامۆیی سەرو هەرەسی دیمەنەکان" هاوکات یەکەم خوێنەوەی بۆ کێشەی ژن لە گۆڤاری "دەنگی" بڵاوبووەتەوە.
- ساڵی (١٩٩٧) بەهاوکاریی فەرەیدون حەسەن، لەسەر بیرۆکەی فەریدوون حەسەن، یەکەم مەڵبەندی لاوان بۆ چالاکیی هونەری و ئەدەبی کرایەوە. ئەم مەڵبەندە بەهاوکاریی رێکخراوی " تی دی سی" فەرەنسیی بوو. بووە بنکەیەک و بنەمایەک و بۆ گەنجانێکی زۆر لە شارەکانی سلێمانی و هەولێر و دهۆک، کە دواتر ناوی چەندین گەنجیان لە کوردستان درەوشایەوە.
- لە (٢٠٠٢)بۆ (٢٠٠٤) چەند خوێندنەوەیەکی رەخنەیی

ئەدەبی بۆ ڕۆمانەکانی سەلیم بەرەکات بە زمانی عەرەبی لە گۆڤاری "الكرمل" و لە ساڵی ٢٠٠٧ بۆ ٢٠٠٨ لە ڕۆژنامەی السفير والنهار" بڵاوکردووەتەوە.

- ساڵی (٢٠٠٦) دیوانێکی شیعر بەزمانی عەرەبی بە ناونیشانی " انا كما في حكايات الجنية" لە چاپخانەی ڕەنج لە کوردستان چاپکراوە. هەمان ساڵ لە گۆڤاری (حجلنامه) کاری کردووەو چەند بەرهەمێکی خوێندنەوەی ڕەخنەیی و وەرگێڕانی لە ئینگلیزی و فەرەنسییەوە بۆ دەقی محەمەد ئۆزۆن و کازم جیهاد کردووە.

- ساڵی (٢٠٠٨) ژیاننامەیەکی کۆچ بەزمانی عەرەبی بەناونیشانی (تلك الغيمة الساكنة) لە خانەی چاپەمەنی الزمان لە سوریا چاپکراوە.

- ساڵی (٢٠٠٨) وەرگێڕانی ڕۆمانێکی سەلیم بەرەکات لە زمانی عەرەبییەوە بۆ زمانی فەرەنسی بەناونیشانی (کهوف هایدا، هودا، هوس) لە خانەی چاپەمەنی (Actes sud) لە فەرەنسا چاپکراوە.

- ساڵی (٢٠٠٨) ڕۆمانێك بەزمانی عەرەبی بەناونیشانی (بوراق) لە خانەی چاپەمەنی (الزمان)، لە سوریا چاپکراوە.

- ساڵی (٢٠٠٩) لێکۆڵینەوەیەك بە زمانی فەرەنسی و عەرەبی و کوردی لەژێر ناونیشانی (دەنگی شاراوەی ژن) ئەم لێکۆڵینەوەیە لە زانکۆی ئۆسلۆ لە نەرویژ و لە ئەمنیستی ئینتەرناشناڵ و شاری بێرگن و ستاڤانگر پێشکەشکرا.

- ساڵی (٢٠٠٩) وەلە ڕۆژنامەو گۆڤاری هەمەجۆری کوردی، بە بەردەوامی دەقی هەمەجۆری فیکری و ئەدەبیی و

وەرگێڕانی بڵاوکرۆتەوە.

- ساڵی (٢٠١١) چاپکردنی یەکەم ڕۆمانی بە زمانی کوردی" ئەوەکانی مادایی" دەزگای کۆنسێپت، چاپخانەی یاد.

- ساڵی (٢٠١٠ بۆ ٢٠١١) لە گۆڤاری کۆنسێپت کاری کردووە.

- ساڵی (٢٠١١) تاکو (٢٠١٣) لە ڕۆژنامەی کوردستانی نوێ لاپەڕەیەکی ئەدەب و هونەری بۆ تەرخانکرابوو. هاوکات لە گۆڤاری مەدەنییەت کۆمەڵە دەقێکی بڵاوبووەتەوە.

- ساڵی (٢٠١٢) چاپکردنی ڕۆمانی (بەسەرهاتەکانی خەزنە مەملووك)، دەزگای کۆنسێپت، چاپخانەی یاد.

- ساڵی (٢٠١٣) چاپکردنی ڕۆمانی (لەبەرزایی شووراکانەوە)، چاپخانەی بەڕێوەبەرایەتی چاپ و بڵاوکردنەوەی سلێمانی، وەزارەتی ڕۆشنبیری و لاوان. بە هاوشانی چۆمان هەردی و نەجیبە مەحموود، یەکەم گۆڤاری فیمنیستیان دامەزراند و تەنها دوو ژمارەی لێ چاپکرا.

- ساڵی (٢٠١٤) وەرگێڕانی کتێبی (کاندید) نووسەری فەرەنسیی ڤۆلتێر، وەرگێڕانی لە فەرەنسییەوە، دەزگاو چاپی ئەندێشە. کوردستان، سلێمانی.

- ساڵی (٢٠١٥) چاپکردنی ڕۆمانی (شەواتی ئادەم) دەزگاو چاپی ئەندێشە. کوردستان، سلێمانی هاوکات لە گۆڤاری شیکار چەند دەقێکی بڵاوکردووەتەوە.

- ساڵی (٢٠١٦) وەرگێڕانی ڕۆمانی (شەقامی دوکانە تاریکەکان)، نووسەری فەرەنسی پاتریك مۆدیانۆ، وەرگێڕان لە فەرەنسییەوە بۆ دەزگاو چاپی ئەندێشە، سلێمانی.

- بە هاوکاریی حامید دروودی و فیلیپ دولارب فەرهەنگۆکی (بە فەرەنسی بدوێ)، چاپ و بڵاوکراوەکانی دەزگای ئەندێشە.

- وەرگێڕانی کتێبی میتۆلۆژی (گۆڕانکارییەکان)، ئۆڤید، وەرگێڕانی لە فەرەنسییەوە.

- وەرگێڕانی شانۆگەری یەك شاخ (کەرکەدەن)، ئۆژین یونیسکۆ، وەرگێڕانی لە فەرەنسییەوە.

- دیوانی شیعری کوردی.

* (برایم جاف):-

- ناوی (محەمەد ساڵح)ە ناسراوە بە (برایم جاف).

- ساڵی (١٩٤٧) لە گوندی (کانی کەوەی باشکێ) لە گەرمیان لەدایکبووە.

- لە ماوەی ژیانیدا گەلێك بەرهەمی شیعری بەجێماوە، بە تایبەتی شیعری نیشتیمانی.

* برایم حوسێن شەریف:-

- ناسراو بەسەید برایم.

- لەدایکبووی ساڵی (١٩٦٤)ی شاری چەمچەماڵ.

- ساڵی (١٩٧٨) پەیوەندیی بەڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کردووەو پاش ساڵێك پەیوەندیی بەهێزی پێشمەرگەوە کردووەو لە هەرێمی ٥ی قەرەداغ بووەتە

پێشمەرگە. دواتر گوێزرایەوە بۆ ناوچەی سەرکردایەتی و مارەیەک لە ناوزەنگ گیرسایەوە.

– ساڵی (١٩٨٠) گوێزرایەوە بۆ هەرێمی ٢ی کەرکوک و لەوێ بوو بە فەرماندەی مەفرەزە.

– ساڵی (١٩٨٢) پاش هەڵوەشاندنەوەی سیستمی هەرێمەکان و کارکردن بەسیستمی تیپەکان و پێکهێنانی تیپی ٢١ی کەرکوک، لە سنووری تیپە تازەکە درێژەی بەهەڵسووڕانی خۆیدا.

– ساڵی (١٩٨٣) لەکاتی بەرێوەچوونی شەڕەکانی قەندیل لە دژی هێزەکانی بەرەی جود لە چیای قەندیل و دۆڵی باڵەییان و دۆڵی شەهیدان و ناوەشت، لەگەڵ هێزەکانی تیپی ٢١ی کەرکوکدا بەشداریی لە ئۆپەراسیۆنەکەدا کردو لە سۆنگەی ئەو دلاوەری و ئازایەتییەی کە لەو ئۆپەراسیۆنەدا نواندی، بەبریاری تاڵەبانیی سکرتێری گشتیی یەکێتی پلەی بەرز کرایەوە کرایە فەرماندەی کەرت و دوای تەواوبوونی ئۆپەراسیۆنەکەش دەمانچەیەکی چوارەخۆری پێشکەش کرا. پاش ئۆپەراسیۆنی قەندیل، بە پلەی فەرماندەی کەرت بۆ کەرتی ٣ی تیپی ٢٥ی خاڵخاڵان گوێزرایەوە.

– لە تەمەنی پێشمەرگایەتیدا بەشداریی ژمارەیەکی زۆری چالاکییەکانی دەشتی کەرکوک و سەرجادەی شوان–تەقتەق و چەمچەماڵ و تەکیەو ئاغجەلەرو ئۆپەراسیۆنی هێزی پشتیوانی کوردستانی ئێران و شەڕەکانی بێتواتەوە حەمەک و حەیدەر بەگی کردووە.

– شەوی ١٤ لەسەر ١٥ی شوباتی ساڵی ١٩٨٥ لە سەروبەندی بەرێوچوونی ئۆپەراسیۆنی دابان – هەلاجدا لە کاتی هێرش کردنە سەر ڕەبیەی تولە پوشینەی کلکەی چیای پیرەمەگرون لەگەڵ پۆلێک لە هاوڕێکانی شەهید بوو.

*** برایم حوسێن عەبدوڵڵا:-**

– ناسراو بە حاکم برایم.

– لەدایکبووی ساڵی (١٩٤٨)ی گوندی زەردار لە قەزای کفری.

– لە قۆناغی ناوەندیدا پەیوەندیی بە یەکێتی قوتابیانی کوردستانەوە کردووە.

– ساڵی (١٩٦٧) دواناوەندیی لە شاری خانەقین تەواو کردو بۆ ساڵی دواتر لە کۆلیژی ئادابی زانکۆی بەغدا وەرگیرا، بەڵام دوای سێ مانگ لەبەر هۆکاری سیاسی وازی لە خوێندن هێنا.

– ساڵی (١٩٦٨) بوو بەئەندامی لیژنەی یەکێتیی قوتابیانی کوردستان لە خانەقین و دواتر بووە ئەندامی لقی یەکێتیی قوتابیان لە پارێزگای دیالە.

– ساڵی (١٩٧١) لە کۆلیژی یاسای بەغدا وەرگیراو هەمان ساڵ پەیوەندیی بە کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کرد.

– ساڵی (١٩٧٢) بووە ئەندامی لیژنەی شاری بەغدای کۆمەڵە.

– ساڵی (١٩٧٥) کە لەدوا قۆناغی کۆلیژی یاسا بوو، لەگەڵ ژمارەیەک هەڤاڵی تری لەلایەن ئەمنی بەغداوە دەستگیر کراو دواتر بە تۆمەتی ئەندامبوون لە ڕێکخراوێکی نهێنی، بە شەش ساڵ زیندانی حوکم درا.

– لە ئابی ساڵی (١٩٧٩) بەلێبوردنی گشتی ئازاد کرا. دوابە دوای ئەمە، گەڕایەوە بۆ زانکۆو ساڵی (١٩٨٠) خوێندنی لە زانکۆی بەغدا تەواو کردو بە کالۆریۆسی یاسای بەدەستهێنا.

– لە ١٦ای ئابی ساڵی (١٩٨٠) پەیوەندیی بە هێزی پێشمەرگەوە کردو بووە دادوەر لە دادگای باڵای شۆڕش.

– ساڵی (١٩٨٤) لە کاتی وتووێژی نێوان یەکێتی و حکومەتی عێراق، لێپرسراوەتیی ئیدارەی مەکتەبی سیاسیی لە سوورداش گرتە ئەستۆ. دوای بە ئەنجام نەگەیشتنی وتووێژو دەستپێکردنەوەی شەڕ، بەلێپرسراوی دادگای مەڵبەندی ١ لە قەرەداغ دانرا.

– ساڵی (١٩٨٨) دوای شاڵاوی ئەنفالەکان و کشانەوەی هێزی پێشمەرگە بۆ سەر سنوور، بە خێزانەوە لە سەقز گیرسایەوەو لەوماوەیەدا سەرەڕای کاری وەک دادوەر سەرەڕای ئەوەی کە ئەندامی لیژنەی ڕێکخراوی ٤ی کۆمەڵە بوو، وەک وەرگێڕو هەواڵساز هاوکاریی دەستەی بەڕێوەبەری ڕادیۆی دەنگی گەلی کوردستانی کرد.

– ساڵی (١٩٨٩) بەشداریی لە دامەزراندنی یەکێتیی مافپەروەرانی کوردستاندا کرد کە کۆنگرەی دامەزراندنی لە ٣ و ٤ی ئەیلول لە زەڵێ بەسترا.

– دوای ڕاپەڕینی ساڵی (١٩٩١)، گەڕایەوە بۆ کوردستان و دواترلەشارباژێر بوو بەدادوەر لە دادگای بەرەی کوردستانی.

– ساڵی (١٩٩٢) بووە ئەندامی مەڵبەندی ڕێکخستنی سلێمانی و ساڵی (١٩٩٣) بووە بەڕێوەبەری گشتیی دیوانی وەزارەتی ڕۆشنبیری لە هەولێر.

– لە ماوەی نێوان (١٩٩٤– ١٩٩٨) کارگێڕی یاساو مافی مرۆڤ بوو لە مەڵبەندی ڕێکخستنی سلێمانیو لەو ماوەیەدا، لەگەڵ چەند هەڤاڵێکی، بەرنامەی یاساو مافی مرۆڤی بۆ تەلەفزیۆنی گەلی کوردستان ئامادە کردو زنجیرە وتارێکیشی بەهەمان ناوەرۆك بۆ ڕادیۆی مەڵبەندی سلێمانی ساز کرد. لە زۆربەی خولەکانی کادیرانی مەڵبەندی ڕێکخستنی سلێمانی وانەی دەربارەی مافی مرۆڤو هەڵبژاردنو ڕێکخراوە نێودەوڵەتییەکان وتۆتەوە.

– لە ماوەی نێوان ساڵانی (١٩٩٨ – ٢٠٠٥) بەڕێوەبەری گشتی دیوانی وەزارەتی پیشەسازیو وزە بوو لە سلێمانیو دواتر بووە بەڕێوەبەری گشتیی پلاندانان لە وەزارەتی هەرێم بۆ کاروباری دارایی. لە خولی یەکەمی ئەنجوومەنی ناوەند بە ئەندام دانراو لە کۆنگرەی سێیەمی یەکێتی.

– ساڵی (٢٠١٠) بە ئەندامی ئەنجوومەنی ناوەند هەڵبژێردراو لەناو ئەنجوومەن لێپرسراوەتیی کۆمیسیۆنی سکاڵاو لێکۆڵینەوەی گرتە ئەستۆ.

* (برایم حەمە خانی گێژ):–

– پیاوێکی باڵا بەرزی گەنم ڕەنگی ڕەقیلە بوو.

– ساڵی (١٨٨٠)ی زایینی لەناو هۆزەکەی خۆی چاوی هەڵێناوە.

– لای مەلا خراوەتە بەر خوێندن بەڵام ئەو مەیلی لە ئەسپ سواریو ڕاوشکارو کشتوکاڵ کردن بوو، لە بەشێك لە قورئانی پیرۆز بەو لاوە هیچی دیکەی نە خوێندووەو فێر نەبووە.

– برایم حەمە خان یەکێك بووە لەو شۆڕەسوارانە کە چووە بۆ (شعیبە) بەڵام کە دوایی گەڕاوەتەوە لە ئاوایی (فەککە) دانیشتووە.

– لە نیسانی ساڵی (١٩١٨) هێزەکانی بەریتانیا لە سیروان پەڕینەوەو ڕوویان کردە زەنگاباتو ئامانجیشیان گرتنی شاری (کفری) بوو، برایم حەمە خانی داخ لە دڵ لە بەریتانیا بەسێ کەسەوە بەرامبەر ئەو سوپا گەورەیە وەستا لەم لاو لەو لای ئاوینەوە چوونە پارێزەوە تەقەیان لە ئینگلیز کردو یەك دوویەکیان لێ کوشتن، بۆیە هاوڕێکانیان شەهید کردو برایم حەمە خانی بە بریندارییەوە هەڵاتو لە چاو وون بوو. کە برینەکەی چاك بووەوە باری کردە (حاجیلەر)و لەوێ بوو بە کویخاو وەکیلی جەمیل بەگی بابان.

– لە کاتی شۆڕشەکەی برایم خانی دەلۆدا، کاتێك کە شۆڕشەکە تێکشکا، برایم حەمە خان یارمەتییەکی زۆری شۆڕشگێڕەکانی دەدا لە حەمرینو هەمووندەم هاوشۆڕیانی دەکرد.

– ساڵی (١٩٦٨) کۆچی دوایی کردوو تەرمەکەی لە گۆڕستانی (برایم سەمین) بە خاك سپێردرا.

* (برایم خانی دەلۆ):–

– ناوی (برایم کوڕی ساڵح کوڕی ئەمین کوڕی عەبدوڵڵا کوڕی ئەحمەد بەگ)ە، لە تیرەی (خوبیاری دەلۆ)یە.

– ساڵی (١٨٧٤) لە گوندی هەیەرە کەل لەدایکبووە.

– پیاوێکی ڕۆشنبیرو شیعر دۆست بووە، ئاشنایەتی نزیکی لەگەڵ (شێخ مەحموودی مەلیك) بووە، لەگەڵ شاعیری ناوچەی گەرمیان (خەلیل منەوەر) شیعریان بۆ یەکتری ناردووە.

– ساڵی (١٩٢٠) کاتێ ئینگلیزەکان شاری کفری داگیر دەکەنو ستەمو زۆر لە خەڵکی شارەکە دەکەن، خەڵکی شار هانا بۆ برایم خان دەبەن تا سنوورێك بۆ ئەو زوڵمو ستەمانە دابنێ، بەڵام ئینگلیزەکان بەردەوام دەبن لە ستەمو زۆرداری بۆیە برایم خان بە هێزێکەوە پەلاماری بنکەو پێگەکانی ئینگلز دەداتو شارەکە ئازاد دەکات، پاش چەند ڕۆژێك ئینگلیزەکان بە هێزێکی زۆرو چەکداری کوردی لایەنگری ئینگلیز پەلاماری شاری کفری دەدەن. بۆ ئەوەی خەڵکی شار تووشی زیان نەبێ برایم خان هێزەکەی دەکشێنێتەوە بۆ دێهاتەکان، ماوەیەك شەڕی پارتیزانی دەکات، پاشان دەکشێتەوە بۆ ناو هۆزی دەلاڵۆی عەرەب لە حەمرینو لەوێ لە سەرەتای کانوونی دووەمی ساڵی (١٩٢١) بە نەخۆشی کۆچی دوایی دەکات لە گۆڕستانی گوندی (سنێدیج) بە خاك سپێراوە.

* (برایمی شاتەری – حاجی برایمی شاتەری):–

– ناوی (حاجی برایمی کوڕی حاجی محەمەدی مەحموود)ە، لە بنەماڵەی (برایمی)ی تیرەی (شاتەری) هۆزی (جاف)ە.

– ساڵی (١٩١٧)ی زایینی لە (چاڵاوەنەخشینە) سەر بە

ناحیەی (پێباز)، بەڵام هەندێک سەرچاوە ساڵی لەدایکبوونی بە (١٩١٩)ی زایینیی دادەنێن.

- پیاوێکی گورج و گۆڵی دڵ ساف، بە وەفاو بێ لاف و گەزاف، گفت ولفت شیرنی وزوبان بە ئەدەب و نوکتەزان، پەروەردەی کۆچ وباری گەرمێن و کوێستان، سوارچاک و دلێر ئەبەرە، ڕاست و ڕەوان و بێگەرد و موخلیسی ماڵی خوا.

- لە سییەکانەوە پەیوەندی لەگەڵ شاعیر (شێخ ئەحمەد شاکەلی) بەست و شیعرەکانی کاری تێ کرد جگە لەوە ئالودەی شیعرەکانی (نالی وناری وەمەحوی وئەحمەد موختارو تایر بەگ و مەلەوی) بوو تا وەکو لە ساڵی (١٩٥٧) وە دەستی دایە شیعری هەڵبەستن.

- حاجی برایم لە شیعرەکانیدا دەرد و ئەندێشەی خۆی تێکەڵ بە کاروباری ڕۆژانەی کردووە، لە قاڵبێکی ڕەواندا پێشکەش خوێنەرانی فەرمووە، پایەیەکی چاکی نووسینی شیعر بووە.

- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (دیوانی حاجی برایمی شاتەری)، سلێمانی، ١٩٧٧.
- (کۆچ بارو گەڕانەوە)، سلێمانی، ١٩٩٨.
- (دیوانی جاف).
- لە (١)ی نیسانی ساڵی (٢٠٠٠) کۆچی دوایی کردووە.

* (بستان پاشا):-

- ساڵی (١٦٢٣) بووەتە والی کەرکوک، لەسەردەمی ئەودا سەفەرییەکان دەستیان گرت بە سەر کەرکوکدا و قاسم خانیان کردە حاکمی شارەکە، بەڵام لە ساڵی (١٦٢٤) تا (١٦٢٦) دووبارە کراوەتەوە بە والی.

- لە سەردەمی ئەودا بشێوی و مانگرتنێکی چەکدارانەی بەکر سۆباشی ڕووی دا کە ڕووداوەکە لە ساڵی (١٦٢١) تا ساڵی (١٦٢٣) بەردەوام بوو، کە گەلێک کاری دڵتەزێنی لێ کەوتەوە.

* (بورهان بەرزنجی):-

- ناوی (بورهان کوڕی محەمەد بەرزنجی)یە.
- ساڵی (١٩٦٠) لە قەزای خورماتوو لەدایکبووە.
- زانکۆی مووسڵی تەواو کردووە و مامۆستای ئامادەیی پیشەسازی دووزە.
- ساڵی (١٩٧٤) دەستی بە شیعر کردووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (تزای زایەلە)، بەغدا، ١٩٩٩.
- (ماسولکەکانی جەستەم)، شیعر، بەغدا، ٢٠٠٠.
- (خەمەکانی نیشتیمانی من)، شیعر، بەغدا، ٢٠٠٢.
- (گۆرانییەکانی پەپولەکان)، شیعری فەوزی ئەکرەم تەرزی، وەرگێڕان، بەغدا، ٢٠٠٢.
- (شەش سوارەی گەرمیان)، شیعر، ٢٠٠٤.
- (بانێژەی غەمەکانی شارەکەم)، شیعر، هەولێر، ٢٠٠٥.
- (کرکوک، الارض والتاریخ)، ٢٠١٤.

* (بورهان ئەحمەد):-

- ناوی (بورهان ئەحمەد محەمەد)ە.
- ساڵی (١٩٥٨) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- دیوانە چاپکراوەکانی:

- (کۆچی هەورەکان)، شیعر، کەرکوک، ٢٠٠٠.
- (تۆپەرێنتەکانی هەزارەی سێیەم)، شیعر، چاپی یەکەم، کەرکوک، ٢٠٠٢، چاپی دووەم، کەرکوک، ٢٠٠٥.
- (هەرەشەکانی ژنێک)، شیعر، کەرکوک، (٢٠٠٨).

* (بورهان جەلال مەعروف بەگ):-

- ساڵی (١٩١٢) لە گەڕەکی بەگلەر لەدایکبووە.
- قوتابخانەی سوڵتانییەی لە کەرکوک تەواو کردووە.
- دیوانێکی چاپکراوی شیعری هەیە.
- ساڵی (١٩٩٢) کۆچی دوایی کردووە.

* (بورهان حیسامەددین):-

- ناوی (شێخ بورهانەددین کوڕی شێخ محەمەد حیسامەددین قادری)یە.

- ساڵی (١٩٣٢) لە کەرکوک لە خێزانێکی پەروەردەی ئایینی و کۆمەڵایەتی لەدایکبووە.

- ساڵی (١٩٥٦) زانکۆی بەغدا کۆلێژی شەریعەی تەواو کردووەو بووەتە مامۆستا لە پەروەردەی کەرکوک، بووەتە ئەندام لە لیژنەی وەریاکردنەوە لە بەڕێوەبەرایەتی ئەوقافی کەرکوک.

- ساڵی (١٩٨٨) لە دوای مردنی براکەی بووەتە ئیمام و خەتیب لە مزگەوتی حاجی (کەوسەر) بۆ بڵاوکردنەوەی تەریقەتی قادری.

- گەلێک بەرهەمی ئایینی بڵاوکردووەتەوە لە ڕۆژنامەکانی کەرکوک و کتێبێکی مێژووی هەیە بە ناونیشانی (جوامع

کرکوك) کە دەستنووسە.
- لە (٦)ی ئاداری ساڵی (٢٠٠٤) کۆچی دوایی کردووە.

* (بورهان کاکەیی - سەید بورهان کاکەیی):-

- ناوی (بورهان سەید ڕەشید کاکەیی)یە.
- ساڵی (١٩١١) لە گوندی عەلی سەرای لەدایکبووە.
- هەر لە منداڵییەوە خەریکی خوێندن بووەو ئەوسا لەلای حەمە ئاغای خوویبلە فێری ڕێزمانی عەرەبیی و وێژەی فارسی بووەو لە پاشا گەلێ مەلبەندی کوردستان گەڕاوەو لە هەر کوێدا مەلایەکی بینیوە لەلای ماوەتەوەو وانەی خوێندووەو پاشان خەریکی کشتوکاڵ و ماڵداری بووە.
- لە هۆنینەوەی هۆنراوەدا دەستێکی باڵای هەبووەو هۆنراوەکانی گەلێ ئاسانو شیرین و ڕەوانن.
- شاعیرێکی بەناوبانگ بووە لە بواری تەسەوفداو شارەزا لە خوێندنی مەقام.
- ساڵی (١٩٧٦) کۆچی دوایی کردووە.

* (بێبەش گۆیانی):-

- ناوی شاعیر (عەبدوڵڵا کوڕی عەزیز کوڕی فەتاح)ە
- ساڵی (١٩٤٧) لە گەرمیان لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٥٥) لە حوجرەی مزگەوتی گوندی (گۆیان) دەستی بە خوێندن کردووە تا (عوامل، اظهار، تصریف) ی خوێندووە، پاشان چووەتە قوتابخانەو تا پۆلی یەکەمی ناوەندی خوێندووە لە شاری کفری.
- ساڵی (١٩٦٤) بووەتە پێشمەرگەو لە خەباتی چەکداری بەشداری کردووەو لە شیعرەکانیشدا ڕەنگدانەوەی ناوەرۆکی نیشتمانی دیارە.
- لە (١٤)ی تشرینی دووەمی ساڵی (٢٠٠٠) کۆچی دوایی کردووە.

* (بێبەش-نەجمەددین بەرزنجی):-

- ناوی (مەلا نەجمەددین کوڕی شێخ عەلی کوڕی شێخ ئیسماعیل کوڕی شێخ حەمزەی بەرزنجی)یە.
- ساڵی (١٩١٥) لە گوندی فەقێ میرزا لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٢١) لەسەر داب و نەریتی ئەو ڕۆژگارە چووەتە حوجرەو فێری خوێندن و نووسین بووە.
- ساڵی (١٩٢٥) کاتێك باوکی کۆچی دوایی دەکات لە تەمەنی دە ساڵیدا مامی دەیباتە لای خۆی و ئەرکی پەروەردەکردنی دەگرێتە ئەستۆی خۆی.
- ساڵی (١٩٣٢) دەستی کردووە بە خوێندنی شیعرو نووسین و نازناوی (بێبەش) بووە.
- ساڵی (١٩٣٥) چووەتە لای (مەلا قادر) لە گوندی (چنگنیان)و هەندێ کتێبە ئایینییەکانی خوێندووەو لە ساڵی (١٩٣٨) بەردەوام بووە لە خوێندن لە گوندی (تلیان) لە ناحیەی (ئاغجەلەر)، زانستەکانی ئایینی لەلای (مەلا محەمەدی تلیانی)و (مەلا مەعسومی مەلا خدری هەورامی) و (مەلا عەزیز شلیەخانی)و (مەلا سەید ئیسماعیل مایلەیی) خوێندووە.
- ساڵی (١٩٤٢) چووەتە لای (مەلا مستەفا) لە هەولێرو ماوەیەکیش لە (کۆیە)و گەلێك شوێنی تری کوردستان دەبێت.
- ماوەیەك دەبێت مەلا لە گوندی (مام ڕەش)و (عەلی موسا) و (داڵاوا ڕووتە).
- لە بواری زانستی ئایینیدا کاری کردووە لە گوندەکانی ناحییەی شوان.
- لە (٣) ئابی ساڵی (١٩٩٠) کۆچی دوایی کردووە لە تەکیێی (دەربەند بازیان) بە خاك سپێردراوە.

* (بێفار):-

- ناوی (شێخ بابا عەلی کوڕی شێخ لەتیفی شێخ سەلیمی هەنجیران)ە، نازناوی شیعری (بێدار)ە.
- ساڵی (١٨٩٤) لەدایکبووە.
- بەهۆی پەیوەندی بە حیزبی (هیوا)وە مامۆستا ڕەفیق حیلمی نازناوی (بێدار)ی پێ بەخشیوە.
- ساڵی (١٩٤٩) لە تەمەنی (٥٥) ساڵیدا کۆچی دوایی کردووە.

* (بێدەنگ گەرمیانی - مەلا عەلی شێخ لەنگەر):-

- ناوی (مەلا عەلی کوڕی مەلا ساڵح)ە، لەناو خەڵکیدا بە مەلا عەلی شێخ لەنگەر ناسراوە، نازناوی شیعری (بێدەنگ گەرمیانی) بووە.
- ساڵی (١٩٢٠) لە دێی سماقی گەرمیانی لەدایکبووە.
- لە (٢٠)ی کانوونی دووەمی ساڵی (٢٠٠٦) لە تەمەنی ٨٦ ساڵیدا کۆچی دوایی کردووە.
- گەلێك شیعری نیشتمانی و کۆمەڵایەتی هەبووە، بەڵام تاوەکو ئێستاکە بە چاپ نەگەیاندراوە.

بیبلۆگرافیای ناوداران و ڕۆشنبیرانی کەرکوك

(پ)

* (پاکیزە ئەمین خاکی):-

- سالی (١٩٢٩) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- شاعیرێکی کوردەو بە زمانی عەرەبی شیعری نووسیوەو سێ دیوانی شیعری لێ بە جێماوەو ماوەیەك لە وڵاتی میسر دبلۆمی لە زمانی عەرەبی بەدەستهێناوە.
- سالی (٢٠٠٣) کۆچی دوایی کردووە.

* پاکیزە سلێمان سدیق عەلی ئەلعەققار:-

- سالی ١٩٥١ لە کەرکوک لەدایکبووە.
- (دار المعلمات)ی تەواو کردووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:-
- مجموعة الشعرية باللغة التركمانية.
- مجموعة الشعرية باللغة العربية.
- خواطر ومقالات قصيرية باللغة الكردية.
- نووسینی ئەدەبی و شیعری هەیە بە زمانی عەرەبی و تورکمانی.

* (پشکۆ حەمە تاهیر ئاغجەلەری - دکتۆر پشکۆ حەمە تاهیر ئاغجەلەری):-

- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (راپەرینی کەرکوک سالی ١٩٩١)، ٢٠٠٣.
- (شاری کەرکوک لەنێوان سالانی ١٩١٧-١٩٢٦)، توێژینەوەیەکی مێژوویی سیاسییە، ٢٠٠٧.
- هۆکارە ناوخۆیی و دەرەکییەکانی ئەنجامدانی پرۆسەی ئەنفال لە باشووری کوردستان ١٩٨٨، بە هاوبەشی

* (پۆلا خانەقا- دکتۆر پۆلا خانەقا):-

- سالی (١٩٦٠) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- سالی (١٩٧٩) چووەتە ئەلمانیا تا سالی (٢٠٠٣.
- سالی (١٩٨٩) بڕوانامەی ماستەری لە بواری جیۆلۆجیا وەرگرتووە.
- سالانی (١٩٩٥-٢٠٠٣) مامۆستای زانکۆی (گۆتن گن)ی ئەلمانیا بووە.
- سالی (١٩٩٧) دکتۆرای لەسەر زانستی سروشتی نەوت بەدەستهێناوە.
- ئێستا سەرۆکی دەزگای تەکنەلۆژیاو توێژینەوەی کوردستانە لە شاری سلێمانی.

* (پۆلس شلێتا مەلکۆ):-

- سالی (١٩٤٠) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (ذاكرة القصيدة، قصائد من الشعر السرياني المترجم)، چاپخانەی یەرموك، بەغدا، ٢٠٠٠.

* (پیرەمێرد کاکەیی - مام پیرەمێرد- سیابیم):-

- (کوڕی محەمەد کوڕی حەمە ئەمین)ە ناسراوە بە (سیابیم).
- لە بنەماڵەی (خوبیلە زادەیە)و لە کاکەییەکانی موسەڵلایە گەلێ هۆنراوەی ئاییینی سۆفیزمی هۆنیوەتەوە.
- سالی (١٨١٧) لەدایکبووە، بەلام هەندێك لە سەرچاوەکان ئاماژە بە سالی (١٨٢١)ی زاینیی بە سالی لەدایکبوونی دەکەن.
- لە تاڤ جوانیدا چووەتە هەورامان و لەوێدا خەریکی خوێندنی رێزمانی عەرەبی و رەوانبێژی و وێژەی عەرەبی بووە.
- شاعیر سیابیم چەندین پارچە هۆنراوەی ئاییینی سۆفیزمی رێبازەی یارسانی نووسیوەتەوە.

- لە سەردەمی عوسمانیدا بووەتە ئەفسەر لە سوپای تورك بە پلەی سێ ئەستێرە لە سالی (١٨٤٧)، پاشان لەسەر داوای خۆی خانەنشین دەکرێت و خەریکی خوا پەرستی دەبێت.
- یەکێ بوو لە هۆنەرانی کوردو هۆنراوەکانی گەلێ تەڕو پاراو و ناسکن و ئەو لە وێژەو زمانی کوردی و عەرەبیدا شارەزا بووەو هەندێ هۆنراوەی لێ بەجێماوە کەلە بەیازو کەشکۆڵەکاندا تۆمار کراوە.
- پیرەمێرد یەکێکە لە قوتابییەکانی مام ئەزەر گەرمیانی و شیعری بەشێوەزاری ماچۆیی نووسیوە.
- سالی (١٨٩٤)ی زاینیی کۆچی دوایی کردووە.

* (پیر ئەحمەد کەرکوکی):-

- ناوی (پیر ئەحمەد کەرکوکی کوڕی ئەسروڵلای شارەزووری)یە.
- سالی (١٠٨٣)ی زاینیی لە کەرکوک لەدایکبووە.
- یەکێکە لەو شاعیرە کەرکوکیانەی کە لە سەدەی شەشەمی کۆچیدا ژیاوەو لە ناوەڕاستی هەمان سەدەدا کۆچی دوایی کردووە.

- هەر لە منداڵییەوە فێری زانستە ئایینییەکان بووە، ماوەیەک لەلای باوکی ڕێزمانی عەرەبی و وێژەی فارسی خوێندووەو لە پاشان بە فەقێیەتی بە زۆربەی شارەکانی هەورامان و شارەزووردا گەڕاوەو لە هەر کوێدا مەلایەکی بینیوە لەلای وانەی خوێندووەو هەتا سەرئەنجام لەلای مەلا عەبدولی شارەزووری خوێندنەکەی تەواو کردووەو گەڕاوەتەوە کەرکوک و پاشماوەی ژیانی بە وانە ووتنەوەو ڕێنوێنی خەڵک بردووەتە سەر.
- یەکێک بووە لەو حەفتاو دوو کەسەی شێخایەتی سوڵتان ئیسحاقی بەرزنجی.
- لە تاق جوانیدا لەگەڵ (زەڕێ خانمی کچی قەلەندەریەگ)دا زەماوەندی کردووەو چوار کوڕی لێ بووە بە ناوانی (قانوون بەگ، میرە بەگ، شالی میرزا، دەروێش، کە دەروێش و شالی چوونەتە قەسری شیرین و ئیتر نەگەڕاونەتەوە، قانوون بەگیش چووەتە تەلەعفەرو لەوێدا نیشتەجێ بووەو نەوەکانی لەوێدا بە بنەماڵەی سەی یونس ناسراون.
- لە هۆنینەوەی هۆنراوەدا دەستێکی بەرزو باڵای هەبووەو هۆنراوەکانی گەلێ تەڕو پاراو و ناسکن و زۆربەی هۆنراوەکانی لە پەرتووکی سەرئەنجامدا تۆمار کراوە.
- لە ساڵی (١١٦٧)ی زاینیی کۆچی دوایی کردووەو لە گەڕەکی موسەڵلا نێژراوە.

* (پیرۆز حەسەن کەنووش):-

- ئافرەتێکی کوردی شاعیرە، کچی شاعیر (حەسەن کەنووش)ە کە لە بنەڕەتدا دەگەڕێتەوە سەر هۆزی دەلۆ.
- ساڵی (١٩٦١) کۆچی دوایی کردووە.
- گەلێک بەرهەمی شیعری هەیە بەڵام لە ناوچووە.

* پیرۆت تاڵەبانی:-

- ناوی (پیرۆت شێخ فازڵ کوڕی شێخ محەمەد کوڕی ڕەئوف تاڵەبانی)یە.
- کەسایەتییەکە وەکو:- پارێزەر، سیاسی، وەرزشوان، دۆستی مۆسیقاو مەقامی کوردی.
- ساڵی (١٩٤٣) لە قەڵادزێ لە دایکبووە.
- سەرەتایی و ناوەندیی و دواناوەندیی لە کەرکوک تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٥٥- ١٩٥٦) قۆناغی خوێندنی سەرەتایی تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٥٩- ١٩٦٠) قۆناغی ناوەندی دەبڕێت.
- ساڵی (١٩٦٢- ١٩٦٣) قۆناغی دواناوەندی دەبڕێت و دەچێتە کۆلێژی ماف لە بەغدا.
- ساڵی (١٩٨٧) لە سلێمانی دەستگیرکرا لەلایەن ڕژێمی بەعسەوە، دوای ماوەیەک بەر دەبێت.
- ساڵی (١٩٦٨) دەبێتە بەڕێوەبەری ناحیەی (سەنگاو).
- ساڵی (١٩٦٨) بڕیاری دروستکردنی یانەیەکی وەرزشی کرد بەناوی یانەی سۆلاف.

پێشمەرگەکانی ناوچەی کەرکوک لە شۆڕشی ئەیلوولدا

ئەلبومی پێشمەرگە

ساڵی ١٩٨١ یاسین بێدەری، نەناسراو، سەرباز مام حوسێن، ڕۆگان، شەهید باپیرە

ساڵی ١٩٨٣ سەرباز مام حوسێن، نەناسراو، ڕۆگان، شەهید مەلا ئاراس

ساڵی ١٩٨٢ ئەحمەد شێخ سەعید، ئەحمەد کرێکار، شەهید شۆڕش، ڕزگار، ڕەحمەت عەبدوڵڵا

تالب، هیوا ڕەش، سامان، عەزە سوور (خاڵخاڵان، ١٩٨٩، پارتیزانی)

ساڵی ١٩٨٢ شەهید ئاسۆ، ئاسۆ کەرکوکی (تیپی ٢١)

پۆلێک پێشمەرگە

شەهید مەلا ئاراس و حەمەی کەریم

چەند پێشمەرگەیەکی کەرکوک

چەند پێشمەرگەیەکی کەرکوک

پۆلێک پێشمەرگەی پارتیزانی کەرکوک

تالب مام فاروق و عەزە سوور (کتوەپەش ١٩٨٩)

چەند پێشمەرگەیەکی کەرکوک

تالیو شەهید یونسو پۆلا

سەرباز مام حوسێن، عەلی بچکۆل، وەستا سابیر، مەلا ئاراس

شێخ محەمەد، ئازاد هەورامی

ئالب مام فاروق و ئاسۆ قەرەناو و عەزە سوور و هیوا رەش (پارتیزان)

ساڵی ۱۹۸۹ ناسراوەکان (حەسیب حاجی رەزا، رۆکان، سیروان نۆشکە، عەلی حاجی ئەحمەد (تیپی ۲۱ی کەرکوک)

رۆکان، قادری مەلا عەبدولرەحمان

شەهید ئاکۆ، چالاک، محەمەد، چەتۆ (پیران، کۆنگرەی یەک)

تالب مام فاروقو ئاسۆ قەرەناویو عەزە سوورو هیوا رەش (پارتیزان)

هیوا ڕەش، شەهید ئاکۆ، شەهید فاقە، سەرکەوت، مەلا شاخی

عەزە سووری سامانی ئالب مام فاروقی ئاسۆ قەرەناری دلزار گۆیی شەهید پشکۆ

ساڵی ١٩٨٣ ئازاد گۆڵپی، شەهید عارف دالەوا، هاوڕێ گاوە، ڕزگان

سیروان جەلال، ڕزگان

تالب مام فاروق و هیوا ڕەش و عەزە سوور

ڕاوەستاوەکان (چەتۆ، دلزار، شەهید پشکۆ، عەزە سوور)،
دانیشتووەکان (تالب، هیوا ڕەش، محەمەد بەلادرێتی، مام ڕەسوڵ، سامان چاوڕەش) (خاڵخاڵان، ١٩٨٩، پارتیزانی)

عەزە سوورو هیوا رەشرو شەهید پشکۆ

ساڵی ١٩٨٣ پیران، رۆژکان، هاوڕێ کاوە

ڕاوەستاوەکان: (ڕۆکان، سەرباز مام حوسێن، نەناسراو)، دانیشتووەکان: (نەناسراو، یاسین بێدەریی)

ناسراوەکان (شەهید یونس، شەهید ڕزگار جیمەنی، کەریم بیکەیسی)

خەمان گەزلان، شەماڵ رۆکان

خۆ ئامادەکردنی پارتیزانەکان بۆ دابەزین، رەتڵی سورداش و کۆسرەت (زەڵی)

ئالب مام فاروقو هیوا رەشو عەزە سوور

چەند پێشمەرگەیەکی کەرکوک

١٩٨٥ کوڕی شێخ عەزیز حەسەن و کاکە حەمەی شاکەل و شێخ حەسەن، لەگەڵ شێخ سەعید

ساڵی ١٩٨١ ئەحمەد شێخ سەعید، ئازاد گزڵچی، هیوا چارشێن، ڕزگار، مام ڕۆستەم، ئەحمەد ڕێکار، عەلی حاجی ئەمجەد (تیپی ٣)

ساڵی ١٩٨٣ عەمان گەرڵان، خالید عەسکەری، ڕۆکان

بۆلێک پێشمەرگەی کەرکوک

چەند پێشمەرگەیەكی كەركوك

ژمارەیەك چەكداری كورد لە سنووری زەنگاباد كە بەشداربوون لە شۆڕشی ساڵی ١٩٢٠

بیبلۆگرافیای ناوداران و ڕۆشنبیرانی کەرکوك

(تا، تە، ت)

* (تاریق کاریزی):-

- لە (٩)ی ئەیلولی سالّی (١٩٥٩) لە گوندی کاریزی سەر بە تەقتەق لەدایکبووە.
- خوێندنی سەرەتایی لە کوت و خوێندنی ناوەندی ئامادەیی لە کەرکوك و پەیمانگای تەکنیکی لە بەغدا تەواو کردووە.
- سالّی (١٩٨٥)ەوە ئاوارەیە لە هەولێر.
- لە گەلێك گۆڤارو ڕۆژنامەی وەکو (برایەتی)و (هاواری کەرکوك)و (باسەرە)و (نەوشەفەق)و (کشتوکال)و (صوت الآخر)و (بزاو)و (التآخي) کاری کردووە.
- ماوەیەك کاری کردووە لە ڕۆژنامەی (باسەرە).
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (کورە کەچەلەو چەند پارچە شیعرێکی فۆلکلوری)، بەغدا، ١٩٨٣.
- (مافەکانی مرۆڤ)، وەرگێڕان، بەغدا، ١٩٩١.
- (حەوت هاوکێشەی فەلسەفە)، هەولێر، ١٩٩٤.
- (هاوکێشەکانی فەلسەفە)، وەرگێڕان، چاپی یەکەم، هەولێر، ١٩٩٧، چاپی دووەم، هەولێر، ٢٠٠٧.
- (سام و جەمشیر)، هەولێر، ١٩٩٩.
- (ڕێبازە هاوچەرخەکانی فەلسەفە)، هەولێر، ٢٠٠١.
- (ڕۆژنامەگەری کوردی لە عێراقدا)، فاروق عەلی عومەر، وەرگێڕان، هەولێر، ٢٠٠١.
- (نیگار بۆ قۆناغی ناوەندی و ئامادەیی)، وەرگێڕان و دارشتنەوە، چاپی یەکەم، هەولێر، ٢٠٠٤، چاپی دووەم، هەولێر، ٢٠٠٦.
- (نیگار بۆ قۆناغی خوێندنی سەرەتایی)، ئامادەکردنی عەبدوللا محەممەد سالح، وەرگێڕان و پێداچوونەوە، چاپی یەکەم، هەولێر، ٢٠٠٦، چاپی دووەم، هەولێر، ٢٠٠٧.
- (هونەری سایکۆلۆژی منداڵ)، وەرگێڕان، هەولێر، ٢٠٠٧.
- (ستاتیکا و شاکاری کوردی)، بەرگی یەکەم، هەولێر، ٢٠٠٧، بەرگی دووەم، هەولێر، ٢٠٠٩.
- (سەربردەی فەلسەفە)، ویل و دیورانت، وەرگێڕان، بەرگی یەکەم، دهۆك، ٢٠٠٧.
- (بەر لە خەزان)، ڕەخنەی شێوەکاری، هەولێر، ٢٠٠٩.
- (دارو دەوەن لە کوردستاندا)، وەرگێڕان، هەولێر، ٢٠٠٩.
- کردنەوەی کتێبخانەی کاریزی لە گەڕەکی باروتخانە، سالّی ٢٠١٥.

* (تاقی بەگ-مەستی):-

- ناوی شاعیر (تەقییەدین کوری مستەفا ئاغا کوری حەسەن ئاغا)یە، نازناوی شیعری (مەستی)یە.
- سالّی (١٩٣٦) کۆچی دوایی کردووە.

* (تالیب ئەلماس حوسێن کاکەیی):-

- سالّی (١٩٥٤) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- سالانی (١٩٦٥-١٩٧٠) بەشداری پێشانگاکانی قوتابخانەی سەرەتایی و ناوەندی لە کەرکوك کردووە.
- سالّی (١٩٧١-١٩٧٧) بەشداری پێشانگای پەیمانگای هونەرەجوانەکانی بەغدای کردووە و تاکو ئێستاکە بەردەوامە لە کردنەوەی پێشانگاکان.
- سالّی (١٩٧٤) بەشداری فیستیڤالّی هونەری کوردی کردووە لە بەغدا.
- سالّی (١٩٧٦) پێشانگای تایبەتی خۆی کردووەتەوە لە بەغدا.
- لەنێوان سالانی (١٩٧٧-٢٠٠٠) بەشداری پێشانگا هاوبەشەکانی کەرکوك و بەغدای کردووە.
- سالّی (١٩٩٦) بەشداری پێشانگایەکی کردووە لە هۆلەندا.
- سالّی (١٩٩٧) بەشداری پێشانگایەکی کردووە لە بەلجیکا.
- سالّی (١٩٩٨) بەشداری پێشانگایەکی کردووە لە دیستریبرگن لە بەلجیکا.
- سالّی (٢٠٠٤) بەشداری پێشانگایەکی کردووە لە ئەلمانیا.
- سالّی (٢٠٠٥) پێشانگای تایبەتی خۆی کردووەتەوە لە پەیمانگای هونەرە جوانەکان لە کەرکوك.

* (تالیب ڕەشید یادگار - دکتۆر تالیب ڕەشید یادگار):-

- لە سەرەتای حەفتاکانی سەدەی رابردوو لەسەر کوردایەتی، بەعسیە درندەکان راویان نا، ناچار هەلات و ڕووی کردە هەندەران تا ئەمڕۆ نە گەڕاوەتەوە.

*** (تالیب عەبدولکەریم ستەفا):-**

- ساڵی (١٩٦٧) لە چەمچەماڵ لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٨٤) دەستی بە کاری شانۆیی کردووە.
- بەشداری ئەم شانۆگەریانەی کردووە:
- (هەڵەشەو تاوان)، ١٩٨٤.
- (دەنگی زەنگۆڵەکان)، ١٩٨٥.
- (مرۆڤ و شارەکەی)، ١٩٨٦.
- (دەریا)، ١٩٨٦.
- (چارەنووسی ئادەمیزاد)، ١٩٨٧.
- (رووبار)، ١٩٨٧.
- (مرۆڤێکی ئاسایی)، ١٩٨٧.
- (وانەیەك لە بێکەسەوە)، ١٩٨٨.
- (مامەیار)، ١٩٨٩.
- (بینایی)، ١٩٩٢.
- (حیزبی سەلامەت و کەرامەت)، ١٩٩٣.
- (تۆ تۆ کێیت)، ٢٠٠٠.
- لەم شانۆگەریانەش وەکو دەرهێنان بەشداری کردووە:
- لە دەرهێنانی (کەرنەڤاڵی ستەم دیدەکان)، ١٩٩٦.
- لە دەرهێنانی (مەرگ و تارمایەکان)، ١٩٩٧.
- لە دەرهێنانی (بێ ناسنامەکان)، ١٩٩٧.
- (کێشەی سێبەری کەرەکە)، ١٩٩٨.
- (کەرنەڤاڵی ماڵئاوایی و فەنابوون)، ٢٠٠١.
- (رۆژگارەکانی رەتدەبن)، ٢٠٠٤.
- (هەناسەیەك بۆ ئەنفال)، ٢٠٠٥.
- (گۆدۆ لێرەیە)، ٢٠٠٥.
- (نیوەکەی تر)، ٢٠٠٦.
- (چی تر چاوەڕوان نابین)، ٢٠٠٧.
- (گەمەی کورسییەکان)، ٢٠٠٧.
- (لیدی ماکبیس)، ٢٠٠٧.
- (رۆحە بێ نازەکان)، ٢٠٠٨.
- (تابوتێك لە ئومێد)، ٢٠٠٩.
- (سەرداب)، ٢٠١٠.
- (کۆڕاڵی چراکان)، ٢٠١٠.
- (خەنجەر)، ٢٠١١.
- (ئەو پیاوەی بوو بە قوربانی)، ٢٠١٢.
- (رۆژی لەدایکبوونم)، ٢٠١٢.
- (ئۆپەرێتی ژیانەوە)، ٢٠١٣.
- (هابیل و قابیل)، ٢٠١٤.

*** (تالیب رەئووف وەنداوی):-**

- شاعیر و نووسەر لە ساڵی (١٩٤٣) لە کفری لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٦٥) زانکۆی بەغدای بەشی زمانی عەرەبی تەواو کردووە، دیوانێکی شیعری چاپکراوی هەیە.
- لە (٢٠)ی ئابی ساڵی (٢٠١٣) کۆچی دوایی کردووە.
- بەرهەمەکانی:-
- ملاك في الأرض، ديوانه شيعر، ٢٠١١

*** (تانی - سانی):-**

- ناوی (تانی عەبدولقادر)ە.
- ساڵی (١٩٥٣) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- دەرچووی ئەکادیمیای هونەرە جوانەکانی بەغدایە لە ساڵی (١٩٧٦).
- ساڵی (١٩٩٠)ەوە لە وڵاتی دانیمارك گیرساوەتەوە.
- دبلۆمی لە ئەکادیمیای دانیمارك لە مێژووی هونەر خوێندووە.
- راوێژکاری هونەری مۆزەخانەی (ناموس)ە لە وڵاتی دانیمارك.

*** (تاهای حەساری گەورە - مەلا شێخ تاهای حەساری گەورە):-**

- ناوی (شێخ تاهای کوڕی شێخ قاسمی کوڕی خەلیفە ئەحمەد کوڕی عەلی فەرهاد بەگی گلی)ە لە دێی حەساری گەورە لە ناوچەی بیبانی گەورە لە کەرکوك لە ساڵی (١٩٣١) هاتووەتە دنیاوە.
- ماوەیەك خوێندنی ئایینی لەسەر دەستی شێخ عەبدولحەکیم و شێخ رەئووف خوێندووە و دوای ماوەیەك چووەتە پردێ و خوێندنی (فقه نحو و صرف)ی لەلای شێخ یوسف خوێندووە و لەدواییدا زانستی بەلاغەی لە خانەقای شێخ عومەر گومبەتی تەواو کردووە، هەروەها زانستی فەرائیزی لەلای شێخ ئەحمەدی فەیلەسووف تەواو کردووە.

– ساڵی ١٩٥٦ لەدوای ئەوەی خوێندنی لەلای مەلا عومەر گومبەتی و شێخ عەبدولمەجیدی قوتب بڕوانامەی ئایینی وەرگرتووە.
– ساڵی ١٩٥٧ بووەتە ئیمام خەتیب لە گوندی مام ڕەش.
– ساڵی ١٩٦١ چووەتە بەغدا و بەشداری خولی زانستە شەرعییەکانی کردووە و بڕوانامەی بەرزی بەدەستهێناوە.
– ماوەیەك سەرۆکی لیژنەی فتوا بووە لە پارێزگای کەرکوك.
– ساڵی (١٩٦٥) دامەزراوە بە ئیمامو خەتیب لە ئەوقافی کەرکوك.
– ساڵی (١٩٨٨) خۆی خانەنشین کردووە.
– لە ٦ی کانوونی دووەمی ساڵی ٢٠١١ کۆچی دوایی کردووە.

*** تاها حەمزەلی:–**

– ساڵی ١٩٥٦ لە کەرکوك لەدایکبووە.
– بەرهەمەکانی:–
– حەمزەلی شهیدلری، ٢٠٠٨
– کویومونون هواسی، ٢٠٠٨
– شهر یمین سەس، ٢٠١٠.

*** (تاهای کەرکوکی – مەلا تاهای کەرکوکی):–**

– ساڵی (١٨٧٦) لە گەڕەکی موسەڵلا لەدایك بوو.
– برای مەلا (سابیر) بووە کە یەکێك بووە لە مەقام زانەکانی کەرکوك.
– مەلا تاها باوکی (دکتۆر خەلیل تاها)یە کە لە ڕەگەزا کوردی لووڕن، خزمیان زۆرە لە دێی بنگردی لای چەمچەماڵ.
– ساڵی (١٩٢٥) لە بەغدا کەڵێك مەقامی عێراقی تۆمار کردووە کە نزیکەی (٤٠) قەوان بووە، نازناوی (بولبولی عێراق) بووە.
– لە (١٣)ی ئەیلولی ساڵی (١٩٦٩) کۆچی دوایی کردووە.

*** (تاهیر فوئاد):–**

– ناوی (شێخ تاهیر کوڕی شێخ عەبدوللەتیف بێدەری)یە، ناسراوە بە تاهیر فوئاد کە لە بنەچەدا لە سەیدەکانی بەرزنجەیە.
– ساڵی (١٨٩٢)ی زایینی لە شاری کەرکوك هاتووەتە دنیاوە.
– هەر لە منداڵییەوە چووەتە حوجرەی لای مەلا عەلی حیکمەت بە باشی خوێندوویەتی.
– هەر جەنگی جیهانی یەکەم بەرپابوو (١٩١٤–١٩١٨)، تاهیر فوئاد لە هەلمەتێکی ڕەشبگیریی عوسمانیدا گیراو بە سەربازی ڕەوانەی هەرێمی ئازربایجانی ئێران کرا، ولەوێ زۆری نەخایاند ئاگری غەریبیو دووره وولاتیو وتاسەی بینینی گەلو نیشتمان ئۆقرەی لێدەبڕن ناچاری دەکەن دەرفەرتێك بقۆزێتەوەو هەڵبێتو خۆی بگەیەنێتەوە شاری کەرکوك.
– ئیدی سەر لە نوێ لەوێندەر ساڵانی تەمەنی دەست پێدەکاتەوە، ئەوجا لە تەمەنی (٣١) ساڵیدا خێزان پێکەوە دەنێتو دەبێتە خاوەن ماڵێکی ئاوەدانو پەرتوکخانەیەکی دەوڵەمەند ویلەو پایەیی کۆمەڵایەتیو شاعیریو ڕۆشنبیریی لە نێو خەڵکدا پترتر دەبێت، بەو هۆیەوە زۆر لە پیاو ماقوولو ئەدیب وزانای ئایینیو نیشتمانپەروەران، ڕۆژانە لە دەوری کۆدەبنەوەو شەوانە تا درەنگ وەخت لەگەڵیدا سەرگەرمی قسەوباس دەبوون.
– تاهیر فوئاد کەسایەتیو شاعیرێکی خۆشەویستی سەردەمی خۆی بوو، ساڵی (١٩٢٥) یا (١٩٢٧) کۆچی دوایی کردووە.
– ئەوەی بڕوانێتە شیعرەکانی تاهیر فوئادو بیانخوێنێتەوە تێدەگات، ئەم شاعیرە تا چ ڕادەیەك شەیداو دڵسۆزی گەل و نیشتمانەکەی بووە.

*** (تەحسین جوامێرد):–**

– ناوی (تەحسین محەمەد خورشید عەباس ئاغا جوامێرد)ە، بەناوبانگە بە (کەرکوك ئۆغلو).
– ساڵی (١٩٤٠) لە گەڕەکی (حەمام) لە کەرکوك لەدایکبووە.
– قۆناغی سەرەتایی لە قوتابخانەی (تاهیرە) تەواو کردووەو ناوەندیشی لە (حکمة) بڕیوە.
– ساڵی (١٩٦٣–١٩٦٤) (المعهد المهني للسكرتارية) لە بەغدا تەواو کردووە.
– ساڵی (١٩٥٩) وەکو هونەرمەندێك لە ڕادیۆو تەلەفیزیون کاری کردووە.
– یەکێکە لەوانەی پێشڕەوە لە بواری گۆرانیو موسیقای

تورکمانی.
- نزیکەی ١٥٠ گۆرانی تۆمارکراوی تورکمانی هەیە.
- ساڵی (١٩٦٦) زیاتر لە ٢٠ گۆرانی لە ڕادیۆی ئەستەمبوڵ و ئەنقەرە تۆمار کردووە.

* ئەحسین ئامیق عەبدوڵڵا:-

- لەدایکبووی ساڵی (١٩٦٠)ی شاری کەرکوک.
- هەر سێ قۆناغی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی لە کەرکوک تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٧٧) پەیوەندیی بەریزەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کردو لە چوارچێوەی کۆمیتەی ئاگر ڕێکخرا. ئەوەی لەناو ڕێکخستنەکانی کەرکوک.
- لە سەرەتای هەشتاکاندا گورزی کاریگەرییان لەلایەن دەزگا ئەمنییەکانەوە تێسرەوێنرا، لە هەلومەرجێکی سەختدا بەشداریی کارای لە بنیاتنانەوەی تەونی ڕێکخستنەکاندا کرد.
- ساڵی (١٩٨٢) لێپرسراوەتیی پۆلی شەهید عەلی ساڵحی ڕێکخراوی کەرکوکی پێ سپێردرا.
- ساڵی (١٩٨٣) بووە ئەندامی ڕێکخراوی کەرکوک و لێپرسراوی کەرتی شەهید ئەنوەر حەسەن.
- ساڵی (١٩٨٤) یەکێ لەو ١٦ ئەندامەی ڕێکخراوی کەرکوک بوو کە لە کۆنفرانسی سێیەمی کۆمەڵە لە مێرگەپان نوێنەرایەتیی کەرکوکیان کرد.
- ساڵی (١٩٩٠) خوێندنی ئەکادیمیی لە کۆلیژی کشتوکاڵی زانکۆی بەغدا تەواو کردو بڕوانامەی بە کالۆریۆسی بەدەستهێنا.
- ساڵی (١٩٩١) لە ئۆرگانەکانی ڕێکخستنی ناوخۆ، لێپرسراوی کۆمیتەی کۆ - کەرکوک بوو.
- ساڵی (١٩٩٨) کەرکوکی بەجێهێشت و لە سلێمانی نیشتەجێ بوو. هەر لەو ساڵەشدا کرایە ئەندامی مەکتەبی پەیوەندییەکانی دەرەوە.
- سەرباری کارکردنی لە مەکتەبی پەیوەندییەکانی دەرەوە، لێپرسراوەتیی سەرپەرشتی کردنی ڕێکخستنەکانی ناو پارێزگای کەرکوکیشی گرتە ئەستۆ.
- ساڵی (٢٠٠٢) بووە جێگری لێپرسراوی مەکتەبی پەیوەندییەکانی دەرەوە. هەر لەو ساڵەشدا بەشداریی لە کۆنگرەی ئۆپۆزسیۆنی عێراق لە شاری لەندەن کرد.
- ساڵی (٢٠٠٣) لە میانەی پرۆسەی ڕووخاندنی ڕژێمی عێراقدا، بەهەماهەنگی لەگەڵ سەرکردایەتیی یەکێتیدا، ئەرکی ڕێنمایی کردنی ڕێکخستنەکانی ناو کەرکوک و دروستکردنی شانەی چەکدارو دابین کردنی پێداویستییەکانی جموجۆڵی پێویستی ناو شاری کەرکوکی گرتە ئەستۆ.
- لەماوەی ساڵانی (٢٠٠٣- ٢٠٠٦) بریکاری وەزارەتی کشتوکاڵ و ئاودێری بوو لە ئیدارەی سلێمانیی حکومەتی هەرێمی کوردستان.
- ساڵی (٢٠٠٦) بووە جێگری یەکەمی لێپرسراوی مەڵبەندی ٢ی ڕێکخستنی کەرکوک.
- ساڵی (٢٠٠٨) کرایە جێگری لێپرسراوی مەکتەبی بیرو هۆشیاری لە سلێمانی و پاش پێکهێنانی ئەکادیمیای هۆشیاری و پێگەیاندنی کادیران لە ساڵی (٢٠١٠) وەك یاریدەدەری لێپرسراوی ئەکادیمیا کاری تێدا کردو لەو ماوەیەدا سەرپەرشتیی دەرکردنی زنجیرەی نامیلکەکانی هۆشیاریی کرد کە تایبەت بوون بە تاوتوێکردنی بابەتی سیاسی و فیکری جۆراوجۆر.
- ساڵی (٢٠١٢) بۆ جاری دووەم کرایەوە جێگری لێپرسراوی مەکتەبی پەیوەندییەکانی دەرەوە.
- دیارترین بەرهەمەکانی: " ناوچە جێناکۆکەکان: ئایندەو ئاسۆکانی چارەسەر" (٢٠١٠).

* (ئەحسین شێخ حەبیب تاڵەبانی):-

- ساڵی (١٩٢٣) لە شاری کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٥٧-١٩٥٨) لە کەرکوک خولێك کراوە بۆ پێگەیاندنی مامۆستا، بەشداری ئەو خولەی کردووە و ساڵی (١٩٥٨) بووەتە مامۆستای قوتابخانەی ناوچەی (لەیلان) و لە گوندی (یەحیاوە) لە ماڵی شێخ نەجیب تاڵەبانی نیشتەجێ بووە.
- ساڵی (١٩٦٤) ژنی هێناوە، خێزانەکەی (فەوزیەخان) کچی شێخ حسامەدین تاڵەبانی بووە کە شێخی تەکیەی کۆیە بووە و خوشکی بەڕێز (مام جەلال)ە.
- ساڵی (١٩٦٥) بە ئینتساب لە زانکۆی ئەمریکی لە بەیروت لە کۆلیژی یاسا وەرگیراوە، دوو ساڵ بەردەوام بووە، بەڵام دواتر لەبەر ئاڵۆزی باری کوردستان وکاری سیاسی نەیتوانیوە بەردەوام بێت.
- ساڵی (١٩٦١) پەیوەندی کردووە بە پارتی دیموکراتی

کوردستان، لە لیژنەی کەرکوک‌و گەرمیان چالاکی زۆری هەبووەو ئازناوی (کاوە) بووە.
- ساڵی (١٩٦٢-١٩٦٦) چەند جارێک لەلایەن حکومەتی بەغداوە دەستگیرکراوە وچەند مانگێک لە گرتووخانەی بەدناوی (سەرای بەغدا) بەند دەکرێت.
- دواتر بە هەوڵێکی زۆر ڕزگاری بووەو گەڕاوەتەوە کەرکوک لە قوتابخانەی (نجاح) بووە بە مامۆستاو دواتر یاریدەر بووە.
- لە هەمان ساڵدا بەشداری خولی بەڕێوەبەردنی کتێبخانەی کردووە لە زانکۆی موستەنسریەیی بەغدا، دواتر لە ساڵانی نێوان (١٩٦٨- ١٩٨٨) بووەتە ئەمینداری کتێبخانەی گشتی کەرکوک.
- دوای ساڵی (١٩٧٥) تەرحیلی باشووری عێراق، شارۆچکەی رفاعی کراوە، دواتر گوێزراوەتەوە بۆ سلێمانی بەڵام دەوامی نەکردووە، هەتا دواتر گوێزراوەتەوە بۆ پارێزگای کەرکوک بۆ سەرکارەکەی، بەڕێوەبەری کتێبخانەی گشتی کەرکوک.
- ساڵی (١٩٩١) دوای ڕاپەڕینی کوردستان لەبەر باری ئاڵۆزی کەرکوک، شێخ تەحسینی کەرکوکی بە جێ هێشتووە بە خێزان‌و منالەوە لە کۆیە نیشتەجێ بووە.
- ساڵی (١٩٩٣) تووشی نەخۆشی دڵ بووەو لە (٢٩)ی کانوونی یەکەمی ساڵی (١٩٩٣) کۆچی دوایی کردووە.

* (تەحسین شەعبان-شێخ ئۆغلو):-

- ساڵی (١٩٤٥) لە گەڕەکی (ساری کەهیە) لەدایکبووە.
- خوێندنی پێنجی ئامادەیی لە ساڵی (١٩٦١) تەواو کردووە.
- ساڵانی (١٩٦٤-١٩٦٥)، پەیمانگای هونەرە جوانەکانی، بەشی شانۆی تەواو کردووە.

- ساڵی (١٩٦٥) لە چالاکی قوتابخانەکان دامەزراوە.
- پێش دامەزراندنی تیپی (المجددون في المسرح العراقي) بەشداری یەکەم فیستیڤاڵی شانۆی کردووە لە کەرکوک‌و بەیەکەم دەرچووە کە دووشانۆ گەری پێش کەش کردووە لە شانۆی (ئاماقوول).
- لەنێوان ساڵانی (١٩٦٤-٢٠٠٥) نزیکەی (١٥٠) شانۆو تەمسیلی تەلەفیزیۆنی پێشکەش کردووە لە ئامادە کردن‌و دەرهێنان‌و نووسین بە زمانەکانی کوردی و عەرەبی‌و تورکمانی.
- ساڵی (١٩٨٢)ەوە کەرکوکی بە جێ هێشتووەو ڕۆیشتووەتە هەولێرو لە ساڵی (١٩٨٤-١٩٩٩) لە چالاکی قوتابخانەکان دامەزراوە.
- ساڵی (١٩٩١)ەوە لە سیاسەت کاری کردووەو ئەندامی یەکێک بووە لە حیزبە تورکمانییەکان.
- گەلێک لێکۆڵینەوەی لە ڕۆژنامەکانی (تورکمن ایلی)، (قرداشلق)، (الحقیقة) بڵاوکردووەتەوە.
- چەند کتێبێکی هەیە کە ئامادەیە بۆ چاپ:-
- (من الذاكرى التركمانية التاريخية).
- (مسرحية تركمانية للأطفال).
- (تاريخ مسرح كركوك والمسرح التركماني من ١٩١٦-٢٠٠٣).
- ساڵی (٢٠٠٧) کۆچی دوایی کردووە.

* (تەحسین عەسکەری):-

- ناوی نووسەر (تەحسین کوڕی مستەفا کوڕی عەبدولرەحمان عەسکەری)یە، لە بنەڕەتدا خەڵکی دێی (عەسکەر)ن.
- ساڵی (١٨٩٢) لەدایکبووە.
- پاش ئەوەی خوێندنی لە قوتابخانە سەربازییە باڵاکان

ساڵی ١٩٣٠ تەحسین عەسکەری لەگەڵ کۆمەڵێک لە مەلاکانی کەرکوک لە ڕاستەوە مەلا سابیر، مەلا ڕەئووف، مەلا ئاسیح، شێخ عەبدولستار ، شێخ محەمەد عەلی تاڵەبانی، تەحسین بەگ، مەلا ڕەزا، مەلا سلێمان

تەواو کردووە بووەتە ئەفسەر لە سوپا و گەلێک پەلە و پایەی سەربازیی و مەدەنی و کارگێڕی بەدەستهێناوە.
- شارەزایە لە زمانەکانی کوردی و عەرەبی و ئینگلیزی و فەرەنسی.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (الثورة العربية الكبرى والثورة العراقية)، لە دوو بەرگدا، ١٩٣٦، ١٩٣٨.
- ساڵی (١٩٤٧) کۆچی دوایی کردووە.

*** (ئەحسین نورەددین قائیلی):-**

- یەکێکە لە شاعیرە تورکمانەکانی کەرکوک و لە ساڵی (٢٠٠٥) کۆچی دوایی کردووە.

*** (ئەلعەت نیعمەت بەیاتی):-**

- ساڵی (١٩٥٨) لە کەرکوک لە گەڕەکی بەگلەر لەدایکبووە.
- شاعیر و خەت خۆشە، دەستێکی باڵای هەیە لە خۆشنووسی و شیعر و چیرۆک.
- بەکالۆریۆسی لە زمانی عەرەبی لەنێوان ساڵانی (١٩٨٤-١٩٨٥) لە زانکۆی بەغدا بەدەستهێناوە.
- (بیوت و زخارف)، شیعر بە زمانی عەرەبی، ٢٠٠٢.
- (صبابات)، شیعر بە زمانی عەرەبی، ٢٠٠٣.

*** ئەقیەدین ساقی ساڵەیی:-**

- ساڵی ١٩٤٢ لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ماستەری لە زانستی قورئان بەدەستهێناوە.
- بەرهەمەکانی:-
- الحكم والأمثال في الاخلاق، ٢٠١٠
- التوسل والوسيلة إلى الله، ٢٠١١
- النساء في القرآن الكريم، ٢٠١٢
- الضمير مكارم الاخلاق، ٢٠١٤

*** (ئەیب ئۆغلی-مەلا عەبدوڵڵا):-**

- ناوی عەبدوڵڵا یە کە نازناوی شیعری (ئەیب ئۆغلی)یە.
- ساڵی (١٨٣٦) لە گەڕەکی (مەیدانی) قەڵا لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٠٦) کۆچی دوایی کردووە.

*** (ئەیب جەبار):-**

- یەکێکە لە نووسەر و ئەندازیارە بەناوبانگەکانی کەرکوک توانای لە گەلێک پرۆژەدا بە دیارە.
- ساڵی (١٩٥٤) لە دێی تەپەلووی قەرەحەسەن هاتووەتەوە دنیاوە.
- ساڵی (١٩٧٢) ئامادەیی تەواو کردووە لە کەرکوک.
- ساڵی (١٩٧٦) کۆلیژی ئەندازیاری سلێمانی تەواو

کردووە.
- گەلێک نووسین و شیعری لە گۆڤار و ڕۆژنامەکاندا هەیە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (لاواندنەوەی خۆڵەمێش)، دیوانی شیعری، ٢٠٠٩.
- (گەڕان بە دوای ئیقاعی ووشەدا)، ٢٠٠٩.
- (چەند پرۆژەیەک بۆ تێکدانی ڕەوشی ئاو).
- گەڕان بەدوای ئیقاعی وشەدا، چاپی دووەم، ٢٠١٥
- سەردەمانێ تاریکی سپی بوو، ٢٠١٥
- ماوەیەک وەکیلی وەزیری ئەشغاڵ بووە.
- ئێستا بەڕێوەبەری کۆمپانیای (ئەورۆز)ە لە سلێمانی.

*** (ئەیب غەفور جەژنی):-**

- ساڵی (١٩٥٢) لەدایکبووە.
- دەنگ خۆش و گۆرانی بێژ.

*** (ئەیفوور فەتاح - مەلا ئەیفور):-**

- ناوی تەواوی (ئەیفور فەتاح)ە لە ساڵی (١٩٢٧)ی زایینی لە گوندی (زەنگنە)ی سەر بە ناحیەی (قەرە حەسەن)ی پارێزگای کەرکوک لەدایکبووە.
- بۆ فێربوونی (زانستی شەرع) چووەتە ناو شاری کەرکوک ولە لای مامۆستای پایە بەرز (مەلا عەبدولمەجیدی قوتب) لە مزگەوتی (گلێچییەکان) ئەو زانستەی خوێندووە و زانستی سەرف ونەحو لەگەڵ گوڵستانیشی هەر لە وێ خوێندووە، پاشان بۆ زیاتر زانستی ئایینی وە دەست هێنان چووەتە

خزمەتی (مەلا عەبدوڵڵای لەک) لە گوندی (چیمەنی خواروو) کە ماوەی دوو ساڵیش لەلای ئەو مامۆستایە درێژەی بە خوێندن داوە، پاش ئەوە گەڕاوەتەوە کەرکوک ولە لای (مەلا عومەری گوومەتی) لە مزگەوتی ئیمام قاسم دەستی بە خوێندن کردووەتەوە لەوێ ئیجازەی مەلایەتی لە لای مەلا عومەر وەرگرتوە پاشان بۆ گوندی (زەنگنە) گەڕاوەتەوە.

– ساڵی (١٩٥٦)ی زایینی بە فەرمانبەر لە فەرمانگەی (مەعاریف)ی کەرکوک دادەمەزرێت، هەتا ساڵی (١٩٦١) ی زایینی بەردەوام دەبێت بەڵام بەهۆی تێکچوونی باری سیاسی شاری کەرکوک لە ساڵی (١٩٦١) دەگەڕێتەوە بۆ گوندی (مووەفەر) بۆ نیشتەجێ بوون بۆ دوور کەوتنەوە لە بارە ناناسایییەکە.

– ساڵانی (١٩٦٣، ١٩٦٥) دوو جار ماڵ و خانووی دەسوتێنرێت لەلایەن بەعسییەکانەوە.

– شاعیر لە ماوەی ژیانی خۆیدا لە گوندەکانی (یەنگیجە، عەبدوڵڵا غانم، بلاوە، مووەفەر) لە باکووری ڕۆژئاوای (داقوق–تاوغ) مەلایەتی کردووەو خەلکەکە زۆر ڕێزیان گرتووە.

– لە (٢١)ی ئەیلولی ساڵی (١٩٧٠) بەشداری دامەزراندنی (یەکێتی زانایانی ئایینی ئیسلامی لە کوردستان) دەکات.

– ساڵی (١٩٧٠) کراوە بەقازی مەحکەمەی شەرعی شۆڕش لە سنووری چالاکی لقی سێ وە دامەزراوە.

– شاعیر لە ساڵی (١٩٧٨) لەگەڵ خێزانەکەی لە لایەن ڕژێمی بەعسەوە بۆ ماوەیەک دەستگیر دەکرێت ئەویش لەبەر ئەوەی دوان لە کورەکانی لە ریزی پێشمەرگەی کوردستان بوونە.

– شاعیر هەستێکی نیشتمانی گەلێک بەرزی هەبوو، کوردایەتی کردنەکەی لەوپەڕی بەرزیدا بوو.

– لە (٥)ی شوباتی ساڵی (١٩٩٣) لەلایەن چەند کەسێکەوە شەهیدکرا.

* (تفلی ئەحمەد ئەفەندی):-

– لە کەرکوک لەدایکبووەو گەورە بووە، ئینجا لە کەرکوک ڕۆیشتووە، گەلێک کاری بەڕێوەبەری گەورەی بینیوە تا بووە بەپلەی (دیوان افندی) لە ناقاریی (ئەفلات)و (بوغدان) لە سەرەتای سەردەمی سوڵتان مەحموود کۆچی دووای کردووە، شاعیر و ئەدیب بووە.

* (توانا حەمە نوری):-

– ناوی (توانا محەمەد نوری ستار)ە.
– ساڵی (١٩٨١) لە کەرکوک لەدایکبووە.
– بەرهەمە چاپکراوەکانی:
– (لۆلیتا)، نووسینی: ڤلادیمێر نابۆکۆڤ، وەرگێڕان، ٢٠١٤.

* (تۆفیق ئەرکان):-

– ساڵی (١٨٧٦) لە کەرکوک لەدایکبووە.
– لەژێر دەستی مەلا محەمەدو مەلا مەحمووودی مەزناوەیی زانستەکانی ئایینی خوێندووەو ماوەیەک لەبەغداو ئەستەمبول قوتابخانەی جەنگی سەربازی تەواو کردووە بە پلەی ڕوکن.
– بەرهەمەکانی: (جغرافیای عسکری)، بە زمانی تورکی، چاپخانەی (مکتب الحربي)، ئەستەمبوڵ، ١٩٠٩.
– ساڵی (١٩١٩)دا کۆچی دوایی کردووە.

* (تۆفیق ئاغای گەلاڵی):-

– پیاوێکی زیرەک و شاعیریش بوو لە ناوچەی گەرمیان.

* (تۆفیق ئاڵتونچی – دکتۆر تۆفیق ئاڵتونچی):-

– ساڵی (١٩٥٤) لە پردێ لەدایکبووە.
– ساڵی (١٩٧٠) بەشداری لە بزووتنەوەی کورد کردووە.

- ئامادەیی لە ناوەندی (شرقیة) لە بەغدا تەواو کردووە.
- زانکۆی لە ئەنقەرە تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٧٧) لە بواری ڕۆژنامەگەی کاری کردووە.
- ساڵی (١٩٨٠) چووەتە نەمسا و دکتۆرای لە ڕۆمانیا تەواو کردووە، لە بابەت (التخطيط والمسابرنتك الاقتصادي نهاية عام ١٩٨٦).
- ئەندامی ئەنجوومەنی شارەوانی، ئەنجوومەنی دەستەی ڕۆشنبیری هەڵبژێردراوی شاری (یونشوینك) لە سوید لە دوو خولدا هەڵبژێردراوە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (کرکوك نامه)، ٢٠٠٧.
- (صخرة تحت القطاف القلعة)، کۆمەڵە چیرۆك.
- (تحت ظلال نیران بابا کرکر).
- (عرفة – الحد الفاصل).

*** مەلا تەهای عەبدولقادر:-**

- ساڵی ١٨٧٦ لە گەڕەکی موسەڵلا هاتووەتە دنیارە، لە ناوەڕاستی ئەیلوولی ١٩٦٩ کۆچی دوایی کردووە، برای مەلا سابیرە کە ئەمیش لە قورئانخوێنە چاکەکانی سەردەمی خۆیبووە.
- دەنگی خۆش و لێزانییەکی لەڕادەبەدەر بوو، بەڵام درەنگانێ دەستی دایە گۆرانی، بۆیە درەنگیش لەسەر قەوان بۆی تۆمار کرا.

*** (تۆفیق جەلال نۆرخان):-**

- ساڵی (١٩٠٥) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- شێوازێکی تایبەتی هەبووە لە نووسینی شێوازی شیعر کە لە هاوڕێیەکان جیای کردۆتەوە لە بواری زمان و توانای شیعری.
- ساڵی (١٩٨١) کۆچی دوایی کردووە.

*** نۆرهان موفتی:-**

- ساڵی ١٩٧٠ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- نصيف الشمس، شيعر،٢٠١٣
- ساحل السكينة، شيعر، ٢٠١٣

*** شێخ تاهیر کوڕی شێخ شەریف:-**

- ساڵی ١٨٨٧ لە بنەماڵەیەکی ئایینی و نیشتمانپەروەر چاری بە ژیان هەڵهێناوە.
- پیاوێکی ناودار و چاونەترس و میوان دۆست و جوامێر بووە.
- ساڵی ١٩٤٩ لە تەمەنی ٦٢ساڵیدا کۆچی دوایی کردووە و لە گۆڕستانی شێخ محێدینی کەرکووك بە خاك سپێردراوە.

تاهیر فوئاد

تابان گەرمیانی
خاوەنی کتێبی (دەستکەوتەکانی ژنانی باشووری کوردستان لەنێوان ساڵانی ١٩٩٢ – ٢٠١٤

مامۆستا تالیب مەلا داوود جەباری لە کاتی پێشکەش کردن وتارێک لە یەکێک قوتابخانەکانی کەرکوک

تالیب ڕەئوف وەنداوی

تانیا گلی

* تەیفوور عەباس ئەحمەد بەزاز:-

– سالی ١٩٢٢ لە گەڕەکی ئیمام قاسم لە کەرکوك لەدایکبووە.
– سالی ١٩٤٨ کۆلێژی سەربازی ڕۆستەمییەی لە بەغدا تەواو کردووە بە ناونیشانی (تعويل ونقل) دوا پلەی لە سوپا (عميد) بووە.
– سالی ١٩٧٢ خانەنشین کراوە.
– سالی ١٩٨٠ کۆچی دوایی کردووە.
– کاری کردووە لە یەکەکانی تیپی دووی سەربازی کەرکوك و لیوای چوار و ئەندامی دادگای سەربازی چواری بەردەوام بووە.

بیبلۆگرافیای ناوداران و رۆشنبیرانی کەرکوک

(ث)

*** (ثاقب)-١**

- ناوی (ثاقب خدر ئەفەندی کوڕی مەلا یەعقوب مامونی)یە.
- یەکێکە لە شاعیرەکان کە لە ساڵی (١٧٩٢) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- برای خاوەنی کتێبی (دوحة الوزراء)یە، کە ناوی (ڕەسوڵ حاوی کەرکوکی)یە.
- ساڵی (١٨١٨) کۆچی دوایی کردووە، بە نەخۆشی سیل.

ساڵی ١٩١٨ لەو کاتەی کە بەشێک لە سوپای دەوڵەتی عوسمانی بە بەندکراوی لەژێر دەستی سوپای بەریتانیادان، کە لەنێویاندا گەلێک نەخۆشی و پەتای ڕشانەوە بڵاوبووەتەوە

خەڵکی گوندی قەرەدەرە ناوچەی کێڵگە نەوتییەکانی کەرکوک ١٩٣٦

خەڵکی گوندی قەرەدەرە ناوچەی کێڵگە نەوتییەکانی کەرکوک ١٩٣٦

کۆمەڵێك ئەندازیار و کرێکاری کۆمپانیای نەوتی بابە گوڕگوڕ ۱۹۲۰

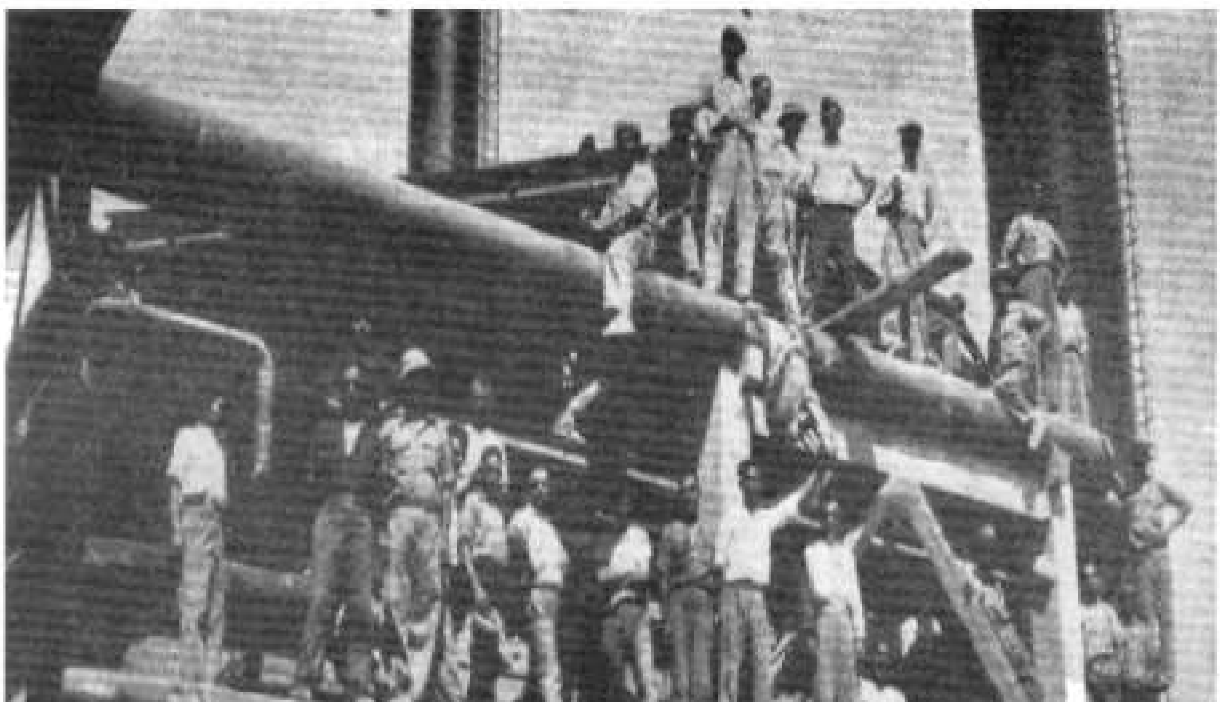

کۆمەڵێك کرێکار و کارمەندی نەوتی کەرکوك ۱۹۳٦ - ۱۹۳۷

کۆمەڵێک کرێکار و کارمەندی نەوتی کەرکوک ١٩٣٧

کۆمەڵێک کرێکار و کارمەندی نەوتی کەرکوک

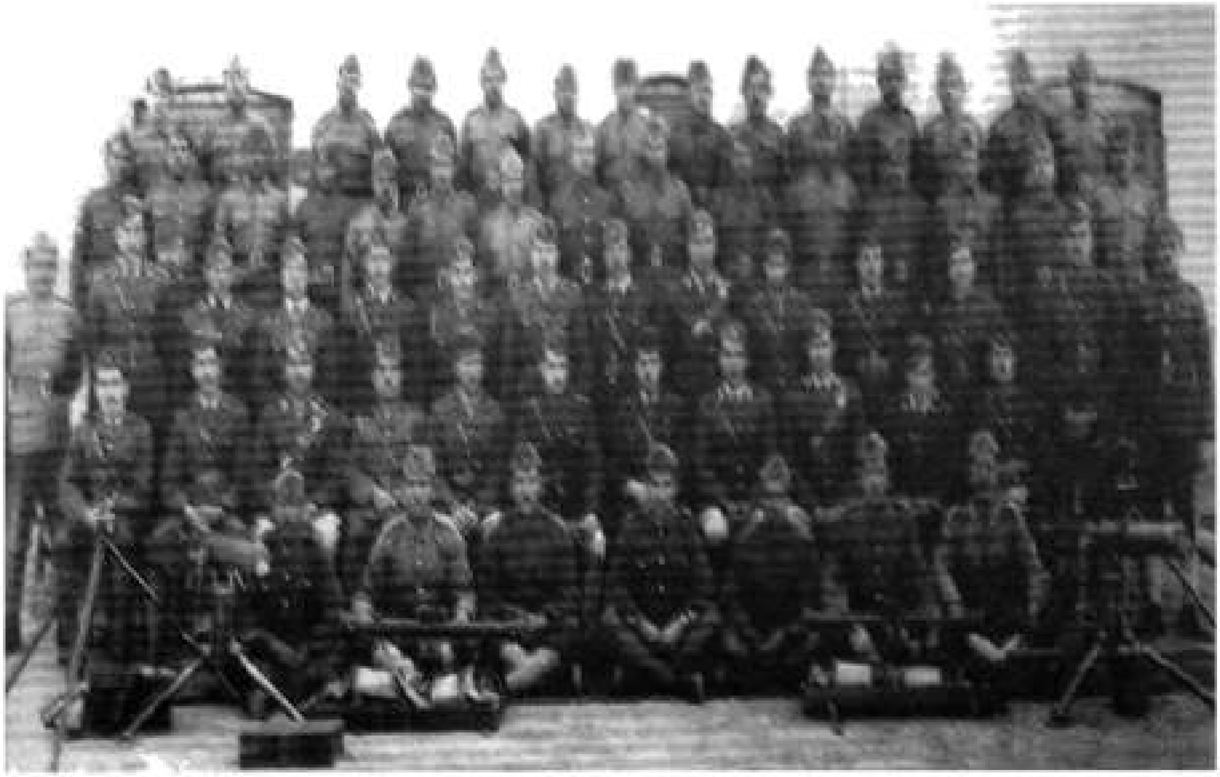

هەندێك لە ئەفسەرانی كەركوك لە یەكێك لە خولە سەربازییەكانی بەغدادا ١٩٣٩

لە ڕاستەوە بە پێوە نووری مەلا عارف، ئایناسی، دانیشتووەكان سەید عەزیز سەید عەبدوڵڵا شەمزینی، خێروڵڵا عەبدولكەریم، ئیسماعیل فەخری، فائیق جەباری و جەلالی ئەمین بەگ لە ساڵی ١٩٣٨ مەعەسكەری جوالا

سالی ١٩٦٢ بە خاك سپاردنی سەلاح تەرزی

بیبلۆگرافیای ناوداران و ڕۆشنبیرانی کەرکوك

(جە- جا - ج)

*** (جەباری - مەلای جەباری):-**

– ناوی (فەتاح کوڕی سەید مستەفا کوڕی سەید ئیسماعیل کوڕی سەید جانی)یە لە تیرەی (سەید عەبدولجەباری گەورە) یە لە سالی (١٨٠٦)ی زایینی لە دێی (بانگۆل) لەدایکبووە. نازناوی شاعیر (مەلا)یە.
– لە تەمەنی (١٢) سالاٌندا دەنێرێتە لای (مەلا ڕۆستەم) مەلای گوندەکەیان.. لە دوایدا بە فەقێیەتی ئەچێتە شاری کەرکوك لە مزگەوتی (نائیب ئەحمەد) لە گەرەکی ئاخور حوسێن، هەتا ماوەیەك لەوێ دەخوێنێت، لە پاشان لە بەر چەند هۆیەك پەرتەوازە ئەبێ و ڕوو ئەکاتە شاری (سلێمانی) لەوێش ماوەیەك دەمێنێتەوەو دوای ئەمدیسان ئەگەڕێتەوە بۆ شاری کەرکوك، ئەمجا دەچێ بۆ هەولێر، بۆ ڕەواندوز، بۆ شنۆ، دیسانەوە بۆ کەرکوك.
– لەم هاتوچۆیەدا لەم شار بۆ ئەو شار تا لای (عەبدوڵلا یەزدی) لە (منطق)دا ئەخوێنێ لەبەر ئەوەی لە سالی (١٨٣١) دا باوکی دەمرێ ئیتر پەکی دەکەوێ بەهۆی ئەو خێزانەوە کە دەکەوێت بە سەریاو ئەبێ بە ژێر باری گرانی ژیانی چارەسەرییەوە.
– سالی (١٨٤٣)دا بۆ سەندنەوەی ئەو زەوییانەی کە لەلایەن پاشای عوسمانییەوە کرابوو بە وەقف بۆ تەکیەی بنەمالەی جەباری ئەچێ بۆ ئەستەمبول لە سالی (١٨٤٦)دا دیسان بۆ دوایی هێنانی بەو دوژمنایەتییەی کە لە بەینی جەباری وهەمەوەندا هەبوو چوونەتە ئەستەمبول کە گەڕاوەتەوە سەر لە نوێ دەکەوێتە ناو جەرگەی ژیانی کشتوکالی و مەلایەتی گوندەکەیان لەم ماوەیەدا گەلێك دێی گۆڕیوە تا لە سالی (١٨٧٦) لە تەمەنی (٧٠) سالیدا کۆچی دوایی کردووە وله بانگۆل لەسەر وەسیەتی خۆی دەنێژرێت.
– مەلا فەتاح پیاوێکی بالاٌ بەرزی باریکەلەبووە، دەمو چاوی درێژکارو چاوو برۆی ڕەش بووە، برژانگ کورت وچاوی زۆر گەورە نەبووە، گەنم ڕەنگ و گۆناکانی قوپاوبوو، ریشە تەنك و سپییەکەی قەلەم ئەکرد سمێڵ و چەناگەی درێژ بوون، کەراو سەقتەو لبادی لەبەرئەکردو جامەدانی دەبەست بە سەرەوە عەباشی هەبوو.
– لە قسەکردندا خێرابووە، تووڕە تەبیعەت و زوویش هێمن دەبووەوە هەر چەندە زۆری ئەخوێندبوو بەلاٌم زیرەك و هۆگری دۆست بووە.
– ئەم شاعیرە کورتە بلیمەتە خزمەتێکی ڕاستەقینەی ئەدەبەکەمانی کردووەو بووەتە مایەی سەربەرزی بلیندێتی ڕادەی هونەری ئەدەبی کلاسیکیمان، خۆی لە هەموو مەیدانەکانی شیعر هۆنینەوەدا داوە سەری لە هەموو کەلێن و قوژبنێکی داوەو تاقیشکردووەتەوە.. بێجگە لە زمانە شیرنەکەی کوردی شیعری بە تورکی و فارسی و عەرەبی هۆنیووەتەوە شارەزاییەکی لەو سێ زمانەدا هەبووە.
– مەلای جەباری شاعیرێکی بە ناوبانگی سەدەی نۆزدەهەمە لەگەڵ مەولەوی هاوڕێ و هاوچەرخ و هاوتا بووە هەمیشە هاشۆی یەکترییان کردووە.

*** (جەبار-تاخورما):-**

– یەکێکە لە مەقام زانەکانی کەرکوك.
– بەلاٌم زانیاریمان دەربارەی کەمە و هیچ ئامارەیەکی ڕوون نییە.

*** (جەبار جەباری-عەبدولجەبار جەباری):-**

– ناوی (عەبدولجەبار کوڕی محەمەد کوڕی حەسەن کوڕی محەمەد -ناسراو بە حەمەزیزی- کوڕی عەلی کوڕی خدرە کۆستە کوڕی میکائیل)ە.
– باپیرەی نووسەرمان کە بە (حەسەن حەمە زیزی) یان (دەروێش حەسەن) بەناوبانگ دەبێت ڕوو لە (حەمك) ئەکات کەبە تەنیشت گوندەکەی خۆیانەوە دەبێت وتێیدا نیشتەجێ ئەبێت، جەبار لەوێ چاوی بەژیان هەلدەهێنێ لە سالی (١٩٤٥)دا لەبەر گرانی و لێقەوماوی ناوچەکەو هەژاری خێزانەکەیان مالیان گوێزراوەتەوە بۆ گەڕەکی (شۆڕیجە)ی کەرکوك، لە هەمان سالدا لەدایکبووە.
– نووسەر لە کۆشی ئەو خێزانە هەژارەدا پەروەردە دەکرێت و ڕووبەڕووی ڕۆژگارە سەختەکانی ژیان دەبێتەوە هەربۆیە لە پال چوونە قوتابخانەو تەواوکردنی خوێندندا

لە کاتی پشووی هاویندا بەکاری کرێکاری وئیش کردنەوە خەریک دەبێت بۆ پەیداکردنی بژێوی وسووک کردنی ئەرکی سەرشانی خێزانەکەی.
- ساڵی (١٩٥٢)دا چووەتە قوتابخانەی (شۆریجە)، لە ساڵی (١٩٦٦)دا دواناوەندی (موسەڵلا) بەشی وێژەیی تەواو دەکات‌و لە ساڵی (١٩٦٨) پەیمانگای ئامادەکردنی مامۆستایان لە کەرکوک تەواو دەکات.
- ساڵی (٩)ی ئاداری ساڵی (١٩٦٩) وەکو مامۆستا لە گوندی (پارەپارە) لە ناوچەی داوده دامەزراوە، لە ساڵی (١٩٧٢-١٩٧٣) وەکو قوتابی لە بەشی (السیاسة) لە کۆلێژی (القانون والسیاسة) لە زانکۆی (المستنصریة) وەرەگیری بە نامەکاری (المراسلة)و لە ساڵی (١٩٧٢-١٩٧٦) بڕوانامەی بەکالۆریۆس وەردەگرێ‌و دەبێت بە (معلم جامعي).
- ساڵی (١٩٧٠)دا خێزانی پێکەوە ناوە لەگەڵ خاتوو (ئەنعام عەبدولرەحمان) ئەلعوبەیدی کە دوو کوڕو دوو کچی لێی دەبێت بە ناوەکانی شێرکۆ، نزار، جوان، ئاڵا.
- لەدوا گرتنیدا لە (٢٦)ی ئایاری ساڵی (١٩٨٢) لەلایەن دەزگا داپلۆسێنەرەکانی ڕژێمی فاشستییەوە لە شارۆچکەی (دووبز) بەبێ سەرو سۆراغ دەمێنێتەوە لە زینداندا تاوەکو لە (٢٥)ی ئایاری ساڵی (١٩٨٥)دا خێزانەکەی لەلایەن دەزگای ئەمنی ڕژێمەوە ئاگادار دەکرێتەوە دەربارەی لە سێدارەدان‌و قەدەغەکردنی دانانی پرسە بۆی.
- ئەوەی جێگەی بایەخە لە ژیانی نووسەردا، هەر لە سەرەتای ژیانی هەرزەکاریو دواتر لاویدا نووسەر تێکەڵ بە چالاکی سیاسی وجەماوەری‌و کاری ڕێکخستنی حیزبایەتی بووە.
- کاتێک لە قۆناغی ناوەندی دەبێت لە سەرەتای هەڵگیرسانی شۆڕشی ئەیلولدا دەست بەچالاکی حیزبایەتی‌و سیاسی دەکات لە ڕیزەکانی پارتیداو لە ساڵی (١٩٦٢) بۆ ماوەی زیاتر لە سێ مانگ دەگیرێت.
- لە (١٠)ی حوزەیرانی ساڵی (١٩٦٣)دا کاتێک لە ئێزگەی بەغدا دەقی ئەو بەلاغە سەر بازییەی لەلایەن ڕژێمی عارف گۆربەگۆڕ دەرچووە دەربارەی گرتنی (جەبار جەباری‌و عادل عیزەت) ئەبیستێت ئەو شەوە لە ماڵی خۆیان نامێنێتەوەو لە جێگەیەکی لە بار خۆی حەشار دەدات لەوێدا دەست بە ڕێکخستنی دەکات بە (کادیرە بچکۆلەکە) ناوبانگ دەردەکات.
- لەدوای کەوتنەوەی دووبەرەکی‌و جیابوونەوەی هێڵی (مەکتەبی سیاسی) بەسەرکردایەتی سکرتێرەکەی (مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد) دەگەڕێتەوە بۆ شاری کەرکوک‌و ئەندامێکی چالاکی ئەم هێڵە دەبێت لەناوشاردا.
- ساڵی (١٩٦٦-١٩٦٧) لەلایەن دەزگا داپلۆسێنەرەکانی ڕژێمەوە دەستگیر دەکرێت لەدواییدا ئازاد دەکرێت، لە ساڵی (١٩٦٩) دەبێت بە بێژەر لە تەلەفزیونی کەرکوک، لە ساڵی (١٩٧٠) نووسەر دوور دەکەوێتەوە لە ژیانی حیزبایەتی.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (ئافرەتە ناودارەکانی کوردی)، کەرکوک، ١٩٦٩.
- (ئەسیری شاعیرێکی شۆڕشگێڕی قۆناغی دوای حاجی قادر، هەولێر، ١٩٧٤.
- (دیوانی مەلای جەباری)، کەرکوک، ١٩٦٨.
- (تأريخ الصحافة الكردية)، بەغدا، ١٩٧٥.

* (جەبار قادر غەفور زەند - دکتۆر جەبار قادر غەفور زەند):-

- ساڵی (١٩٥١) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵانی (١٩٥٧-١٩٦٨) خوێندنی سەرەتایی‌و ناوەندی‌و دواناوەندی لە کەرکوک تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٧٢) بەکالۆریۆسی لە زانستی مێژوو بە پلەی یەکەم لە بەشی مێژووی زانکۆی بەغدا بەدەستهێناوە.
- ساڵی (١٩٧٢-١٩٧٣) مامۆستا بووە لە ئامادەیی کوردستان لە کەرکوک.
- ساڵی (١٩٧٧) دکتۆرای لە مێژووی نوێی ڕۆژهەڵاتی نزیک لە ئینستیتیوتی ڕۆژهەڵاتناسیی سەر بە ئەکادیمیای زانستی یەکێتی سۆڤییەتی جاران لە مۆسکۆ بەدەستهێناوە، نامەی دکتۆراکەی بە زمانی ڕووسی بوو.
- دکتۆرای هەیە لە (مێژووی نوێی ڕۆژهەڵاتی نزیک).
- ساڵی (١٩٧٧) بووە بە پسپۆڕ لە مێژووی نوێ‌و هاوچەرخی کورد.
- ساڵانی (١٩٧٨ - ١٩٨١) مامۆستای مێژووی نوێی کورد و عێراق و زمانی کوردی بۆ دەسپێکەران لە زانکۆی سلێمانی.
- ساڵانی (١٩٨١-١٩٨٢) مامۆستای مێژووی نوێی کورد‌و عێراق‌و وڵاتانی عەرەبی‌و زمانی کوردی بووە لە زانکۆی سەڵاحەددین.
- ساڵی (١٩٨٢--١٩٩٠) مامۆستای (مێژووی سەدەکانی ناوەڕاست‌و نوێی ئەوروپا، فەلسەفەی مێژوو، ڕێبازی لێکۆڵینەوەی زانستی، مێژووی نوێی ئێران‌و تورکیا) لە زانکۆی موسڵ بووە، هەروەها لەو ساڵانەداو دوای بەرزکردنەوەی پلەکەی بۆ پرۆفیسۆری یاریدەدەر هەر لەو زانکۆیە، کە وەکو سزایەکی سیاسی لەلایەن ڕژێمی بەعسەوە دوورخرابووەوە، مێژووی نوێی ئێران‌و تورکیای بە قوتابییانی ماستەرو دکتۆرا دەگوتەوەو سەرپەرشتی نامەی ماستەری دەکرد.
- ساڵانی (١٩٩٠-١٩٩١) پرۆفیسۆری یاریدەدەر بوو لە زانکۆی سەڵاحەددین.
- لە کۆرەوەکەی ساڵی (١٩٩١)دا کۆچیکرد بۆ تورکیاو لەوێوە بۆ هۆڵەندا.
- ساڵانی (١٩٩٢-١٩٩٣) مامۆستا بوو لە بەشی عەرەبی ئینستیتیوتی ڕۆژهەڵاتی نزیکی سەر بە زانکۆی ئەمستردام لە هۆڵەندا.

- لە بەهاری ساڵی (١٩٩٣) گەڕایەوە بۆ زانکۆی سەلاحەددین بۆ دەمێکی کورت.
- ساڵانی (١٩٩٤-٢٠٠٥) کاریکرد لە بوارو پیشەی جیاواز وەکو: رۆژنامەی لۆکاڵ، تەلەفزیۆن و وەرگێران بۆ رێکخراوی (فاو)ی سەر بە نەتەوە یەکگرتووەکان، هەروەها بەشداری کردن لە چالاکی رۆشنبیری و سیاسی دیاسپۆرای کوردی و چەندین پرۆگرام و کۆرسی زمان و کۆمپیوتەر لە هۆڵەندا.
- گەڕانەوە بۆ سەر کاری پێشووی وەکو مامۆستا لە زانکۆی سەلاحەددین تا کۆتایی ساڵی (٢٠٠٦).
- ساڵی (٢٠٠٧) پلەی زانستی پرۆفیسۆری بەدەستهێناوە.
- ساڵی (٢٠٠٧) بە ئەندامی کارای ئەکادیمیای کوردی هەڵبژێردرا.
- ساڵانی (٢٠٠٧-٢٠٠٩) ئەندامی لیژنەی بەرزکردنەوەی پلەی زانستیی مامۆستایان لە کۆلێژی زانستە کۆمەڵایەتییەکان لە زانکۆی کۆیە بوو، لە دەستەی نووسەرانی گۆڤاری (زانکۆی کۆیە) بوو.
- ساڵی (٢٠٠٩) کرا بە ئەندامی تەرخانکراوی ئەکادیمیای کوردی.
- ساڵی (٢٠٠٩) کرا بە ڕاوێژکاری سەرۆکی حکومەتی هەرێمی کوردستان بۆ کاروباری خوێندنی باڵا و دۆسیەی کەرکوک.
- ساڵی (٢٠١١)ەوە لە ئەکادیمیای کوردی سەرپەرشتی پرۆژەی ئینسکلۆپیدیای کوردستان دەکات و سەرنووسەری گۆڤاری زانستی ئەکادیمیای کوردییە.
- لە سەرپەرشتی چەندین نامەی ماستەر و گفتوگۆ و تێزی دکتۆرای کردووە و لە زانکۆکانی موسڵ، سەلاحەددین و کۆیە بەشداری کردووە.
- لە بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (بزووتنەوەی نەتەوەیی کورد لە تورکیا لەنێوان هەردوو شەڕی یەکەم و دووەمی جیهانیدا)، بە زمانی ڕووسی، مۆسکۆ، ١٩٧٧.
- (تركيا المعاصرة)، بە بەشداری، زانکۆی موسڵ، ١٩٨٧.
- (دراسات في التاريخ الأوربي الحديث)، بە بەشداری، زانکۆی موسڵ، ١٩٨٨.
- (کورد و کوردستان)، نووسینی ئەبولقاسمی لاهوتی، وەرگێڕان لە ڕووسییەوە، ڕۆتردام، ١٩٩٨.
- (چەند بابەتێکی مێژووی کورد)، سلێمانی، ١٩٩٩.
- (کورد و کوردستان، فاکتەرەکانی دروستبوونی کێشەکە)، نووسینی م. س. لازەرێف، وەرگێڕان لە ڕووسییەوە، سلێمانی، ٢٠٠٠.
- (ناعەقڵانییەت لە گوتاری بەرەی تورکمانیدا)، سەباح تاهیر لە عەرەبییەوە کردیوویەتی بە کوردی، کەرکوک، ٢٠٠٥.
- (قضايا كردية معاصرة، كركوك، الانفال والكرد وتركيا)، چاپی بەرلین و هەولێر، ٢٠٠٦.
- (تورکیای هاوچەرخ)، لەگەڵ نووسەرێکدا لە زانکۆی موسڵ، سلێمانی، (٢٠٠٨).
- (ضرب كردستان بالأسلحة الكيمياوية في عام ١٩٨٧ في ضوء الوثائق الرسمية العراقية)، بە زمانی عەرەبی و ئینگلیزی، ئەکادیمیای کوردی، هەولێر، ٢٠١١.
- وتارو لێکۆڵینەوەی هەیە کە بڵاوکراوەتەوە لە چەندین گۆڤارو ڕۆژنامەو سایت، لەوانە:
- (ڕۆژنامەی کورد و چەند زانیارییەکی نوێ)، گۆڤاری (کاروان)، ژمارە (٣٢)، هەولێر، ١٩٨٥، هەر لە هەمان گۆڤار بە عەرەبیش لە ژمارە (٧٢) ساڵی (١٩٨٩)دا بڵاوکراوەتەوە کە یاسین خدر کردوویەتی بە عەرەبی.
- (ڕووناکبیری کورد دکتۆر عەبدوڵڵا جەودەت ١٩٣٢-١٩٦٩)، گۆڤاری (کاروان) ژمارە (٣٧)، هەولێر، ١٩٨٥.
- (دەربارەی سەرچاوە تورکییەکانی مێژووی کورد)، گۆڤاری (ڕۆشنبیری نوێ) ژمارە (١٠٦)، بەغدا، ١٩٨٥.
- (ژیان و بەرهەمەکانی کوردناسانی یەکێتی سۆڤیەت)، بەشی یەکەم، چەپکی دووەمی، (نێرگز)، کەرکوک، ١٩٨٥.
- (ژیاننامەی شەرەفخان و ئەمری شەرەفنامە)، ئەم باسە لە کۆنفرانسی (شەرەفنامە) لە ئاياری ساڵی (١٩٨٨) لە بەرلین پێشکەش کراو لە گۆڤاری (ڕابوون) ژمارە (٢٧) لە ساڵی (١٩٩٩) لە سوید بڵاوکراوەتەوە.
- (ئیسماعیل بێشکچی، نموونەی زانای خاوەن هەڵوێست)، گۆڤاری (ڕابوون)، ژمارە (٢٠)، سوید، ١٩٩٧.
- (اربيل في السالنامات العثمانية)، گۆڤاری (کاروان)، ژمارە (٩١)، هەولێر ١٩٩٠
- (انقلاب عام ١٩٦٠ في تركيا، تحليل دوافعه السياسية والاقتصادية)، گۆڤاری (دراسات تركية)، ژمارە (١)، ١٩٩٠.
- (كركوك: بين حقائق التأريخ ومزاعم السياسيين)، ١٩٩١.
- (هاوکاری دەوڵەتانی داگیرکەی کوردستان دژی گەلی کورد)، گۆڤاری (ڕابوون)، ژمارەکانی (١٦)و (١٧)، سوید، ١٩٩٦.
- (کوردناسی ڕووس خاتوو ژیکالینا)، لە گۆڤاری (دڵانپان)، ژمارە (١)، هێلسنکی، ١٩٩٥.
- (لەیلا زانا هێما و سیمبولی ژنی شۆڕشگێڕی کورد).
- (الانفال تجسيد لقسوة البعث وعنفه)، لە کۆنگرەیەک لە (لاهای) لە ساڵی (٢٠٠١) پێشکەش کراوە.
- (التكوين الاثني لسكان كركوك خلال قرن-منتصف القرن التاسع عشر ١٩٥٧)، لێکۆڵینەوەیەکە کە لە کۆنگرەی (کەرکوک) لە لەندەن سازکرا لەلایەن (سەنتەری کەربەلا) لە ساڵی (٢٠٠١)، لە دواییدا هەموو لێکۆڵینەوەکان لە شێوەی کتێبێک بڵاوکرایەوە بە ناونیشانی (كركوك مدينة القوميات المتآخية).
- (السياسات الحكومية في كركوك خلال العهد الملكي ١٩٢١-١٩٥٨)، لە هەمان کۆنگرە پێشکەش کراوە و لە هەمان کتێب بڵاوکراوەتەوە.
- (معوقات توطين الديمقراطية في العراق)، لە کۆڕی (معوقات تطبيق الديمقراطية في عراق ما بعد صدام) پێشکەش کراوە لە شاری دیلفت لە هۆڵەندا پێش پرۆسەی ئازادی عێراق.
- (كركوك.. تاريخ عريق وواقع مرير)، پێشکەش کراوە لە کۆنگرەی (کەرکوک) لە لەندەن، ئەیلول، ٢٠٠٥.
- (النظام الفدرالي، تعايش التنوع والوحدة على سطح واحد)، لە کۆنگرەی (دعم الديمقراطية في العراق) لە لەندەن لە (٢٨-٣١)ی تەمموزی ساڵی (٢٠٠٥) پێشکەشکرا.
- (ژنانی کورد لە مێژوودا)، گۆڤاری (ئەکادیمیای کوردی)، ژمارە (١٣)، هەولێر، ٢٠٠٩.
- (دراسات عن الكرد وكوردستان باللغة الروسية ١٧٨٠-١٩٠٠)، گۆڤاری (الأكاديمية الكردية)، ژمارە (١١)، هەولێر، ٢٠٠٩.
- (لە بارەی دەقە تورکییەکانی پیرەمێردەوە ١٩٠٨-١٩١٩)، گۆڤاری (ئەکادیمیای کوردی)، ژمارە (١٨)، هەولێر، ٢٠١١.
- (خەسڵەتەکانی دەوڵەت و دۆزی کورد لە تورکیا)، گۆڤاری (ئەکادیمیای کوردی)، ژمارە (٢١)، هەولێر، ٢٠١١.

- (حول احداث كركوك الدامية في تموز عام ١٩٥٩).
- (اين الحقيقة في ما يكتب ويقال عن كركوك- قراءة في وثائق رسمية حكومية).
- (غرباء كركوك واصلانها بين المزاعم والاحصاءات الرسمية).
- (السالنامات العثمانية وحكاية الوثائق النادر عن كركوك).
- (في ضوء مذكرات فيرسن، الحقائق والارقام تدحض الادعاءات والمزاعم).
- (سياسات التطهير العرقي بين مباركيها والداعين إلى إزالة آثارها).
- (الانفال: نتائج ايديولوجيا البعث ونامه الشمولي).
- (القضية الكردية في تركيا، محاولة لقراءة جديدة).
- (تطورات القضية الكردية في تركيا من منظور باحث ارمني).
- (اسماعيل بيشكجي، نموذج العالم المنصف).
- (الدستور التركي اداة لقهر الكرد).
- (قراءة في تصريحات أردوغان حول القضية الكردية في تركيا).
- بابەت و وتارەكانی لەسەر تۆری ئینتەرنێتدا:
- (پرۆژەی دەستورو تێبینیە گشتییەكان).
- (عێراقی فیدراڵ خۆتان خۆش.. لێ سەرۆك بۆش سڵاوی هەیە).
- (شەمسەدین سامیو قاموسی ئەعلامو كارەی ئاسنگەر).
- (چارەنووسی كەركوك نە لە ماددەی پەنجاو هەشتو نە لە دەستوردایە).
- (لیستی باشترین زانكۆكانی جیهانو پرۆژەی زانكۆی كوردستان).
- (كوشتاری ئەرمەنو باری ئەمڕۆی كورد لە توركیا).
- (كەركوكو مۆدێلی بۆكسل، ئایە مۆدێلی بۆكسل بەكاری كەركوك دێ).
- (جێگیركردنی سەركەوتنی كورد لە كەركوك).
- (لە ئەزمونی باشووری سودانەوە چی فێر دەبین؟).
- (باقرۆف یاوەری ستالینو جەللادی كوردی قەوقاز).
- (توركیا دەیەوێ پارێزگاری كەركوك بكوژێ).
- (بۆ دەبێ ڕێگە نەدەین سوپای توركیا بێتە عێراق؟).
- (ریفراندۆمو پرسیارە بێ وەڵامەكان).
- (باشووری كوردستان: نە سەربەخۆییو نە بەشێك لە عێراق).
- (شەری توركیا بەهۆی كوردەوە لەگەڵ دونیادا).
- (زانكۆكانی كوردستانو خوێندن بە كوردی).
- (كەركوكو گێژاوی چارەڕوانكراو).
- (كەركوك: لە دڵو قودسی كوردستانەوە بۆ راپرسی).
- (دوو رەخنەی دۆستانە: میدیای كوردیو رۆشنبیری گەورەو كەسایەتی مەزن).
- (چیرۆكو بەسەرهاتی سیو دوو هەزار توركەكەی سلێمانی).
- (چارەنووسی كورد لە مس بێڵەوە بۆ مستەر برێمەر).
- (لە یادی كۆرەوەكەی بەهاری (١٩٩١)دا، بۆڵۆمێی رەو: ئەزمونێكی تایبەت).
- (الحديث عن الخزرجي "كارزايا" للعراق دليل على عدم الجدية).
- (الأبعاد الراهنة لمشكلة الاقليات القومية في كوردستان العراق).

- (تركيا منزعجة من إتفاق كرد العراق).
- (مطالب الشعب الكردي في العراق).
- (العروبة ليست الشجرة التي تحتمي بظلالها الاقليات).
- (تصريحات وزير الحرب التركي: عنجهية فارغة وجهل بالتأريخ).
- (من حق موتانا علينا.. ولكن ماذا عن كتاب الكرد في نظر العلم؟).
- (تركيا والكرد: ماذا بعد خسارة الجولة الاولى).
- (الكردوفوبيا).
- (عود إلى موضوعة التركيب الاثني لسكان كركوك).
- (حول قضية نزار الخزرجي).
- (الانفال: تجسيد لسيادة الفكر الشمولي والعنف والقسوة).
- (التهديدات التركية توحد الكرد).
- (محاولات تركيا لزعزعة الاستقرار في كوردستان العراق).
- (هل يصلح الموديل التركي نموذجا للعراق؟).
- (علوجيات.. (١) الصحاف محمد بن سعيد).
- (علوجيات.. (٢) بعثيون يهربون من الشباك ويعودون من الباب).
- (تركيا والاتحاد الاوروبي: هل سدت أوروبا أبوابها نهائيا بوجه تركيا؟).
- (علوجيات.. (٣) ديناصورات سياسية وافكار محنطة).
- (علوجيات (٤) علوج اكراد).
- (مخاطر الاستعانة بالقوات التركية في العراق).
- (تقاطع المشروعين التركي والامريكي في العراق).
- (عبد الله كيول: صدام اقترح علينا العمل معا لإبادة الاكراد جميعا).
- (الشوفينية والشيفونية الجديدة).
- (نصائح رجل حكيم لم تستمع اليها الحكومات العراقية).
- (فضائح إعلامية في برنامج الحوار المفتوح).
- (القضية الكردية في العراق: عودة إلى التذكير بالبديهيات).
- (في ضوء مذكرات مقرر لجنة مشكلة الموصل والتي تنشر لأول مرة: الارقام والحقائق التأريخية تدحض المزاعم والادعاءات).
- (سر الحملة على الكرد وتطلعاتهم القومية المشروعة).
- (الانفال: نتاج ايديولوجيا البعث ونظامه الشمولي-١).
- (الانفال: نتاج ايديولوجيا البعث ونظامه الشمولي-٢).
- (الانفال: نتاج ايديولوجيا البعث ونظامه الشمولي-٣).
- (قراءة في وثائق حكومية رسمية: اين الحقيقة في ما يكتب ويقال عن كركوك).
- (الإنتخابات والخطاب الإعلامي العراقي).
- (غرباء كركوك واصلانها بين المزاعم والاحصاءات الرسمية).
- (ملكة الكرد تواجه الكراهية بالدعوة إلى المحبة، ليلى زانا: بورتريه إمراة ثورية كوردية).
- (القضية الكردية في تركيا).
- (قطع الرقاب ثقافة بعثية بامتياز).
- (تركيا والإنتخابات العراقية).
- (رائدة اليسار التركي بهجة بوران).
- (سر اقبال الاتراك على كتاب (كفاحي) لأدولف هتلر).
- (هل تأخر حقاً تشكيل الحكومة العراقية الجديدة؟).
- (بوصلة السيد الجعفري).
- (ضرب كوردستان بالأسلحة الكيمياوية عام ١٩٨٧ كما ترويه الوثائق العراقية).

- (وثائق جديدة تدين صدام واعوانه بضرب الكرد بالأسلحة الكيمياوية في عام ١٩٨٧).
- (وثائق جديدة تدين صدام واعوانه بضرب الكرد بالأسلحة الكيمياوية في عام ١٩٨٧، الحلقة الثانية).
- (الجزيرة والقضية الكردية).
- (تسويق الجبهة في الإعلام العروبي، اللاعقلانية في خطاب الجبهة التركمانية).
- (الجبهة والرهان على الحصان الخاسر دوما، اللاعقلانية في خطاب الجبهة التركمانية).
- (الجبهة واكذوبة تكريد كركوك، اللاعقلانية في خطاب الجبهة التركمانية).
- (الجبهة وحكاية مجزرة كركوك، اللاعقلانية في خطاب الجبهة التركمانية).
- (اللاعقلانية في خطاب الجبهة التركمانية).
- (مع الشعلان والزيبار سننعم بالديموقراطية في جمهورية الخوف).
- (الفدرالية: تجسد لتعايش مفهومي الوحدة والتنوع على سطح واحد).
- (قراءة اولية في تصريحات اردوغان حول القضية الكردية في تركيا).
- (راي رئيس الجبهة التركمانية فيها قبل ان يصبح رئيسا لها).
- (كركوك: قرن ونصف من التتريك والتعريب).

*** (جەعفەر پاشای عەسکەری):-**

- ناوی (محەمەد کوری جەعفەر کوری مستەفا عەسکەری) یە، مستەفا بەگ بە ناوبانگ بووە بە (مستەفا پالەوان)، کە ئەوەی (عەبدولرەحمان ئەفەندی) گوندی (عەسکەر) بووە لە ناحیەی (ئاغجەلەر) لە قەزای چەمچەماڵ.
- لە ساڵی ١٨٨٦ لە گوندی عەسکەر لەدایکبووە.
- پاش تەواوکردنی خوێندنی باڵا لە قوتابخانەی سەربازی لە ئەستەمبول ساڵی (١٩٠٤) وەکو ئەفسەر دامەزراوە لە سوپای عوسمانیو لە دواییدا لە سوپای عێراق، بەشداری شەری جیهانی یەکەمی کردووەو وەکو ئەرکان و سەرۆکی سەربازی رۆڵی بینیوە.
- لە کۆتایی ساڵی (١٩٢٠)دا گەراوەتە عێراق و بووەتە یەکەم وەزیری بەرگری دەوڵەتی تازە دامەزراوی عێراقی شاهنشایی، ماوەیەکیش بووەتە سەرۆکی وەزیران و دووەم جاریش بووەتە وەزیری دەرەوەو هەڵبژێردراوە بە سەرۆکی (مجلس النواب)، سێ جار پۆستی وەزیری بەرگری وەرگرتووە لەنێوان ساڵانی ١٩٢٢-١٩٢٨.
- بەرهەمەکانی:
- (معلومات مجملة عن القضاء الانكليزي)، ١٩٣٤.
- (آراء خطيرة في معالجة شؤون العراق العامة)، ١٩٣٥.
- (مذكرات جعفر العسكري).
- ساڵی (١٩٣٦) کۆچی دوایی کردووە.

*** (جەعفەر پاشای گورجی-گورجی):-**

- والی کەرکوک بووە لە ساڵی (١٦٣٩) کە تاوەکو ساڵی (١٦٤٨) بەردەوام بووە، کە لە دوای ئەودا محەمەد پاشای چاوش زادە بووەتە والی کەرکوک.

*** (جەلال پۆلات-جەلال فەتاح رەفعەت):-**

- ساڵی (١٩٥٤) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵانی (١٩٧٦-١٩٧٧) پەیمانگای هونەری جوانەکانی لە بەغدا تەواو کردووە.
- لە بواری وەرگێران و شیعر دەستی هەبووە.
- بەرهەمەکانی:
- (لماذا قتل بنيرجي نفسه)، وەرگێرانی لە تورکییەوە بۆ عەرەبی، شیعر، بەیروت، ١٩٨١.
- (الارض حديد.. السماء نحاس)، وەرگێران لە تورکییەوە بۆ عەرەبی، رۆمان، بەشی یەکەمو دووەم، چاپخانەی (دار الحرية)، بەغدا، ١٩٩١.
- (بورەك قيرينتيسي)، کۆمەڵە چیرۆك بە زمانی تورکی، چاپخانەی (دار الشؤون الثقافية العامة)، بەغدا، ١٩٩٢.
- (ياليملار كولكەسيندە)، رۆمان بە زمانی تورکی، چاپخانەی (دار الشؤون الثقافية العامة)، بەغدا، ١٩٩٦.

*** (جەلال جەوهەر عەزیز):-**

- ساڵی (١٩٥٤) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- دەرچووی کۆلێژی زانست بەشی ماتماتیکی زانکۆی سلێمانییە.
- بەرهەمەکانی:
- (کەرکوک لە پاکتاوی رەگەزییەوە بۆ چارەسەری دەستووری)، ٢٠٠٩.
- (هەوڵەکان بۆ چاکسازی لە رابردوودا)، سلێمانی، ٢٠٠٩.

* (جەلال ڕەزا ئەفەندی):-

- سالی (١٩٠٤) لە کەرکوک لەدایکبووەو قوتابخانەی سولتانییەی لە کەرکوک تەواو کردووە.
- یەکێکە لەو شاعیرانەی لە بواری شیعری کلاسیکیدا جێ پەنجەی دیارە.
- سالی (١٩٨١) کۆچی دوایی کردووە.

* (جەلال محەممەد ڕەشید):-

- بەرهەمە چاپکراوەکانی (تابلۆو دیوارێک)، بەغدا، ٢٠٠٢.

* (جەلال محەممەد سالح جەبباری):-

- سالی (١٩٣٢) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- مامۆستاو زانای ئایینی بووەو سالی (١٩٥٧) بەشی کیمیای تەواوی کردووەو دکتۆراي لە بەشي کیمیا لە بەریتانیا تەواو کردووە، گەلێك لێکۆڵینەوەو کتێبی زانستی هەیە بەربارەی کیمیاو بوارەکانی دیکەی زانست.
- سالی (٢٠٠٤) کۆچی دووای کردووە.

* (جەلال زەنگابادی - جەلال وەردە):-

- ناوی (جەلال کوڕی حوسێن کوڕی محەممەد ئەمین)ە، لە عەشیرەتی (پالانی)یە.
- سالی (١٩٥١) لە گوندی (قەلای) سەر بە کفری لەدایکبووە.
- لە بوارەکانی ڕۆشنبیری و ئەدەبی بە زمانەکانی عەرەبی و کوردی.
- گەلێك لێکۆڵینەوەی هەیەو لە بواری ڕاگەیاندن کاری کردووەو لە گەلێك گۆڤارو ڕۆژنامە کاری کردووە.
- سالی (١٩٥٣) خێزانەکەیان ڕاگوێزراوە بۆ جەلەولا.
- سالی (١٩٦٩) (دار المعلمین)ی لە کەرکوک تەواو کردووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (اوتار التنائي او حزن حبة رمل في زوبعة (دیوانی فەرهاد شاکەلی)، وەرگێڕان، ٢٠٠٤.
- (ظل الصوت وقصص اخری)، وەرگێڕان، ٢٠٠٥.
- (قصائد تابی ای عنوان)، ٢٠٠٩.
- (ها هي معجزتي)، ٢٠٠٩.

* (جەلیل زەنگنە):-

- سالی (١٩٤٧) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بۆ یەکەمین جار لە سالی (١٩٧١) لە شانۆگەری (کچە لالەکە) وەك ئەکتەر بەشداری کردووە.
- لەم بەرهەمانە وەك ئەکتەر بەشداریکردووە:
(مەرەزە، برسێتی، خێزانێکی شەلەژاو، کاوەی ئاسنگەر، مامە ڕیشە، شیرین و فەرهاد، بەهارێکی دزراو، هاوارێکی تاساو.
- دەرهێنەری ئەم شانۆگەرییانە بووە:
- (ڕەبرەوەی مێژوو)، ١٩٧٥.
- (تهێنی لە شاری سلێمانی)، ١٩٧٧.
- (پەروانە لە سلێمانی)، ١٩٧٩.
- (هاوارێکی تاساو)، ١٩٨١.
- (مانگی ئاوابوو)، ١٩٨٣.
- (سروودی خۆشنودی)، ١٩٩٠.

- (مۆزانە)، ١٩٩٦.
- بەرهەمە تەلەفیزیۆنییەکانی وەك دەرهێنەر:
- (ژیان)، ئامادەکردن و دەرهێنان، ١٩٧٧.
- (کەژاوەی مەرگ)، ١٩٩٣.
- (خولە پیزە)، ١٩٩٨.
- (مامە ڕیشە)، ٢٠٠١.
- (گەرنەلوول)، بەشی یەکەم، ٢٠٠٥.
- (گەرنەلوول)، بەشی دووەم، (٢٠٠٨).
- (گەرنەلوول)، بەشی سێیەم، ٢٠١٣.
- جەلیل زەنگنە وەك نووسەرو ئامادەکار لە شانۆو تەلەفیزیۆندا:
- (کچە لالەکە)، ئامادەکردن و وەرگێڕان.
- (مەرمزە)، نووسین.
- (ژیان)، ئامادەکردن.
- (کاوەی ئاسنگەر)، ئامادەکردن.
- (هاوارێکی تاساو)، ئامادەکردن.
- (ژالە)، نووسین.
- (کەژاوەی مەرگ)، ئامادەکردن.
- (سروودی خۆشنودی)، ئامادەکردن.
- (گالیسکەی مەرگ)، ئامادەکردن.
- (ئاهەنگێکی پەمۆزو ئامێزبۆ ڕوحی ماکبیس)، ئامادەکردن.
- (خولە پیزە)، نووسین.
- (گەرنەلوول)، نووسین.
- (برایانی کەرە مازۆف)، ئامادەکردن.

*** جەلیل سادق خورشید (حاجی هەڵمەت):-**

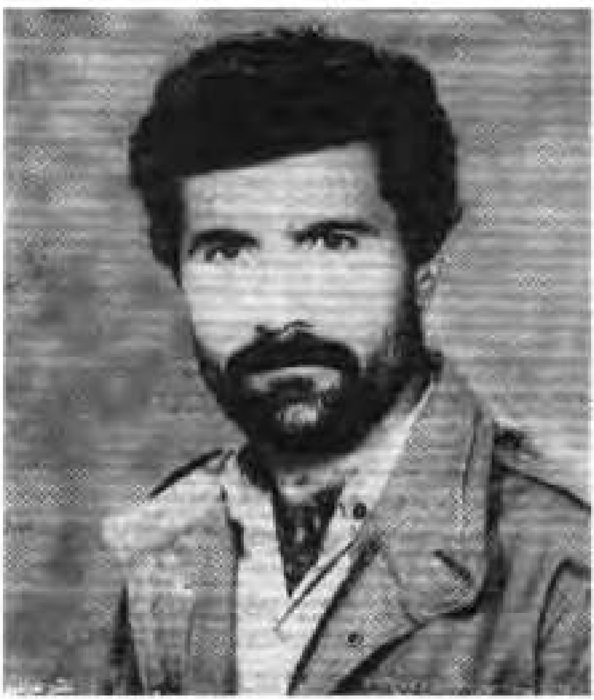

- ناسراو بە حاجی هەڵمەت.
- لەدایکبووی ساڵی (١٩٥٩)ی شاری کەرکوك.
- خوێندنی سەرەتایی و ناوەندیی لە کەرکوك تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٧٨) چووەتە ئامادەیی پیشەسازی و لە بەشی دارتاشی وەرگیراوە.
- ساڵی (١٩٧٢)، کاتێك خوێندکار بوو لە ناوەندیی زێوەر لە کەرکوك و تەمەنی ١٣ ساڵ بوو، پەیوەندیی بە یەکێتیی قوتابیانی کوردستانەوە کرد.
- هەرەسهێنانی شۆڕش لە ساڵی (١٩٧٥) نەبووە مایەی لەدەستدانی متمانەی بە کوردایەتی.
- ساڵی (١٩٧٩)دا پەیوەندیی بەڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کرد. پاش دوو ساڵ پەیوەندیی بەهێزی پێشمەرگەوە کردو لە هەرێمی ٢ی کەرکوك ژیانی پێشمەرگایەتیی دەستپێکرد.
- لە ماوەیەکی کورتدا پلەکانی پێشمەرگایەتیی بڕی. پاش ئەوەی بووە جێگری فەرمانەدەی کەرت و زۆری نەبرد بووە فەرمانەدەی کەرت. پاش هەڵوەشاندنەوەی سیستمی هەرێمەکان و کارکردن بە سیستمی تیپەکان و دامەزراندنی تیپی ٢١ی کەرکوك، کرایە جێگری فەرمانەدەی تیپەکە، لە ژیانی پێشمەرگایەتیدا بەشداریی بەشێکی زۆری چالاکییەکانی هێزی پێشمەرگەی کردووە، لەوانە چالاکییەکانی دەڤەرەکانی پشدەرو سالەیی و شوان و شێخ بزێنی و شیوەسوورو دەشتی هەولێرو ئۆپەراسیۆنی قەیوان- ماوەت و قەندیل و دۆڵی جافەتی و دابان- هەلاج و قەرەهەنجیرو کێوەرەش. لە ژیانی پێشمەرگایەتیدا پێنج جار بریندار بووە، لەوانە دوو جار لە لێواری مەرگ گەڕاوەتەوە.
- ساڵی (١٩٨٨) لەگەڵ ٦٩ کادیردا بەشدار بوو لە خولێکی فەرمانەدەییدا کەتزیکەی سێ مانگی خایاندو بەپێی ڕێککەوتنێك لەنێوان یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و قەرارگای ڕەمەزانی سوپای پاسدارانی ئێراندا لە شاری تاران بەڕێوە چوو.
- ساڵی (١٩٩١) لە چوارچێوەی خۆ ئامادەکردندا بۆ ڕاپەڕین، لەگەڵ چەند هاوڕێیەکی ئەرکی دروستکردنی شانە چەکدارەکانی ڕێکخراوی بروسکی لە سنووری ئۆردوگاکانی بنەسڵاوە، دارەتوو، کەورگۆسك، جدیدەو تۆپزاوای پێ سپێردرا. لە کاتی ڕاپەڕیندا بەشداریی کاریگەری لە جێبەجێ کردنی هەموو ئەو ئەرکانەدا کرد کەپێی سپێردران. لە ئۆپەراسیۆنی ڕزگارکردنی شاری کەرکوکدا، لە شەوی ١٨ لەسەر ١٩ی ئازاردا ڕابەرایەتیی هێزێکی کردو توانی لە دەوری پشتێنە ئەمنییەکانی دەوروبەری شارەکە بسووڕێتەوەو دزە بکاتە ناو کەرکوك و لێرە بەدواوە شەڕ کەوتە ناو کەرکوك. لە ١٩ی ئازاردا لە کەناری چەمی خاسە پێکراو شەهید بوو. پاش شەهیدبوونی بە ڕۆژێك، هێزی پێشمەرگە پاش شەڕێکی سەخت دەستی بەسەر شاری کەرکوکدا گرت.

*** جەلیل قازانچی ئۆغلو:-**

- ساڵی ١٩٦٤ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- ئاقسوو داستانی، شیعر بە زمانی تورکی، ٢٠٠٩.

* (جەلیل قەیسی):-

- یەكێكە لە چیرۆك نووسە بە تواناكانی كەركوك كە خاوەنی هەلوێستی خۆی بووە بەرامبەر بە كورد.
- سالی (١٩٢٧) لە كەركوك لەدایكبووە.
- یەكێكە لە دامەزرێنەری كۆمەلەی ئەدەبی كەركوك لە شەستەكان لەگەل (فازل ئەلعەزاوی، خالید ئەلراوی، ئەنوەر ئەلغەسانی، جان دەمۆ، سەرگۆن پۆلس).
- چیرۆكنووس و نووسەری بەرهەمی شانۆیی بووەو چوار چیرۆكی بلاوكردووەتەوە:
- (صهیل المارة حول العالم) ١٩٦٨.
- (زلیخة البعد یقترب) ١٩٧٤.
- (شفاه حزینة)، ١٩٧٩.
- (فراشات ملونة)، ١٩٧٩.
- (غدا یجب ان ارحل)، ١٩٧٩.
- (في زورق واحد)، ١٩٨٥.
- (جیفارا عاد افتحوا ابواب الشفاه الحزینة)، ١٩٧٩.
- (وداعا ایها الشعراء، ومضات من خلال موشور الذاكرة)، ١٩٩٠.
- (مملكة الانعكاسات الضوئیة)، ١٩٩٥.
- لە ٣٠ی گەلاوێژی سالی ٢٠٠٦ كۆچی دوایی كردووە.

* (جەلیل كاكە وەیس):-

- سالی (١٩٤٨) لە ناحیەی شوان لەدایكبووە.
- كۆلێژی ئاداب زانكۆی بەغدا بەشی كوردی تەواو كردووە.
- یەكێكە لە نووسەرو رۆژنامەنووسە بە تواناكانی كەركوك.

- بەرهەمە چاپكراوەكانی:-
- (میراو)، چیرۆك، سلێمانی، ١٩٨٥.
- (بیبلۆغرافیای سەد ژمارەی یەكەمی ئەدەب و هونەری برایەتی)، هەولێر، ١٩٩٩.
- (چركە زیندووەكان)، هەولێر، ٢٠٠٠.
- (بەدگۆران-رۆمانی كافكا)، وەرگێران، هەولێر، ٢٠٠٠.
- (بۆنی ئەشكەوت)، چیرۆك، هەولێر ٢٠٠٢.
- (باخچەی بەردین-كازانتزاكی)، وەرگێران، هەولێر، ٢٠٠٥.
- (رۆمانی كوردی پەرتبوونی رووداو ئازیندەیی شاكەس)، خوێندنەوەو لیكۆلینەوە، سلێمانی، ٢٠٠٥.
- (رۆژەكە لە سەدەیەك درێژتر دەبێتەوە)، جەنگیز ئیتماتۆڤ، وەرگێران، ٢٠٠٧.
- (خلتەی دونیا)، كۆمەلە چیرۆك، وەرگێران، ٢٠٠٧.
- (كورد لە سەدەی حەوتەمەوە تا سەدەی دەیەم)، ئارشاك پۆلادیان، وەرگێران، چاپی دووەم، (٢٠٠٨).
- (وەچەكانی مەولانا)، چیرۆك، (٢٠٠٨).
- (كوردەكان بە گوێرەی سەرچاوەكانی عەرەبی)، هەولێر، (٢٠٠٨).
- (الساعات المتوقفة)، چیرۆك، ٢٠٠٩.

* (جەلیل محەمەد حوسێن):-

- سالی (١٩٥٨) لە كەركوك لەدایكبووە.
- یەكەمین پێشانگای تایبەتی خۆی لە هۆلی (الفن المعاصر) لە كەركوك لە سالی (١٩٨٢) كردووەتەوە.
- دووەمین پێشانگای تایبەتی خۆی لە هۆلی (الفن المعاصر) لە كەركوك لە سالی (١٩٨٤) كردووەتەوە.
- سالی (١٩٨٤) بەشداری پێشانگای هاوبەشی هونەرمەندانی سلێمانی كردووە.
- سالی (١٩٨٥) بەشداری پێشانگای هاوبەشی كردووە لەگەل هونەرمەند بێستون عەبدولقادر لە سووریاش.
- بەشداری پێشانگای هاوبەشی كردووە لە شارەكانی برۆكسل و هۆلەندا و ئیسپانیا و ئەلمانیا.

* (جەلیل محەمەد شەریف):-

- سالی (١٩٤٣) لە كەركوك لەدایكبووە.
- سالی (١٩٦٩) كۆلێژی پەروەردەی بەشی زمانی عەرەبی

* (جەمالەددین ڕەشید بابان):-

- ساڵی (١٨٩٣) لە کفری لەدایکبووە.
- یەکێك بووە لە ڕۆژنامەنووسە بەناوبانگەکانی کوردستان‌و یەکەم گۆڤاری کوردی بە ناوی (بانگی کورد-نداء الکورد) لە بەغدا بڵاوکردووەتەوە لە ساڵی (١٩١٤)دا بە زمانی کوردی‌و تورکی، ماوەیەکیش وەزیر بووە لە بەغدا.
- ساڵی (١٩٦٦) کۆچی دوایی کردووە.

* (جەماڵ مەلا تاها - مەلا جەماڵ مەلا تاها):-

- ناوی (مەلا جەماڵ کوری مەلا محەمەد)ە.
- ساڵی (١٩٠٩) لە قەزای خورماتوو لەدایکبووە.
- ماوەیەك ئیمام‌و خەتیب بووە لە خورماتوو و کفری‌و مەندەلی‌و کەرکوك‌و لەیلان‌و داقوق.
- ساڵی (١٩٤٩) بووەتە مامۆستا لە ناوەندی خورماتوو، لە ساڵی (١٩٦٣) بووەتە مامۆستا لە (المعهد الإسلامي) لە کەرکوك‌و تا ساڵی (١٩٦٥) بەردەوام بووە لەوێ.
- دەستێکی باڵای هەبووە لە شیعرو ئەدیب‌و شاعیرێکی بە توانا بووە، دیوانێکی دەستنووسی شیعری لێ بە جێماوە.
- لە (٢٦)ی کانوونی دووەمی ساڵی (١٩٧٩) کۆچی دوایی کردووە.

* (جەماڵ ڕەشید ئەحمەد - دکتۆر جەماڵ ڕەشید ئەحمەد):-

- یەکێکە لە مێژوونووسە هەڵکەوتووەکانی کوردستان لە مێژووی کۆنی کورد.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:-
- (دراسات كردية في بلاد سوبارتو)، ١٩٨٤.
- (لێکۆڵینەوەیەکی زمانەوانی دەربارەی مێژووی وڵاتی کوردەواری)، بەغدا، ١٩٨٨.

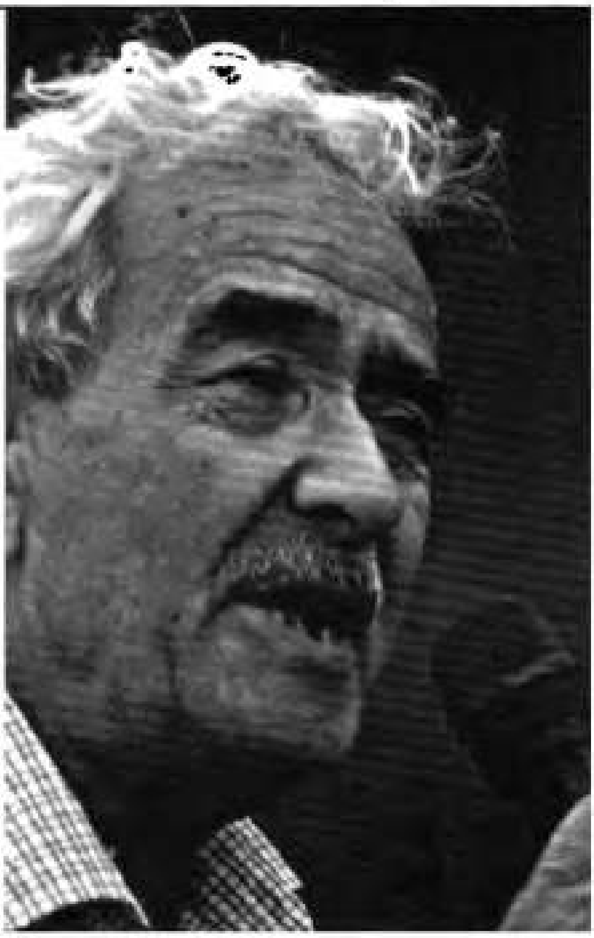

تەواو کردووە.
- یەکێکە لە نووسەرو چیرۆك نووسەکانی شاری کەرکوك.
- لە بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (چاوی هەتاو)، کەرکوك، ٢٠٠٠.
- (ناودارانی کورد لە قاموس الإعلامدا)، چاپی یەکەم، کەرکوك، ٢٠٠٠، چاپی دووەم، هەولێر، ٢٠٠٦.
- (هەوارگەی سێ دەنگ)، چیرۆك هاوبەش، بەغدا، ٢٠٠٠.
- (گوڵی دەستکرد)، کۆمەڵە چیرۆك، کەرکوك، ٢٠٠٤.
- (لە هەردەکانی کوردستانەوە بەرەو بیابانی عەرەب)، ڕۆمان، هەولێر، ٢٠٠٥.
- (ئەردیوی مانگ تاریکستانە، سێ ڕۆژ لە مێژووی شارێك)، (٢٠٠٨).
- (شارەکەم لە پەنجەرەی یادگارەکانمەوە)، ٢٠٠٩.
- (اوراق من مرج الأدب الكردي)، ٢٠٠٠.
- (هواجس ملونة)، ٢٠٠٧.
- (المتاهة)، کۆمەڵێك چیرۆکی سالار ئیسماعیل سەمینە، (٢٠٠٨).

* (جەماڵ ئیبراهیم مەدەد):-

- ساڵی (١٩٥٥)لە کەرکوك لەدایکبووە.
- لەنێوان ساڵانی (١٩٧٦-١٩٧٧) پەیمانگای هونەرە جوانەکانی لە بەغدا تەواو کردووە.
- یەکێکە لە شێوەکارەکانی کەرکوك.

- (بە یەکگەیشتنی کوردو لان لە وڵاتی بابو شیوان)، سلێمانی، ٢٠٠٤.
- (دراسات لغوية حول تأريخ المناطق الكردية)، ٢٠٠٤.
- (ظهور الكورد في التاريخ)، سێ بەرگ، هەولێر، ٢٠٠٥.
- (کەرکوکو ناوچەی گەرمیان و ماڵ کۆنتڕۆڵکردنیان لەلایەن کوردەوە)، (٢٠٠٨).
- لە ٢٠ی کانوونی یەکەم ساڵی ٢٠١٦ کۆچی دوایی کرد.

* جەمالەدینی زەنووری:-

- زانیاریمان دەربارەی زۆر کەمە، بەڵام لە تەمەنی پەنجا سالیدا، واتا لە ساڵی ١٧٤٨ چامەیەکی شیعری هۆنیوەتەوە، کە ئەوسا ئەحمەد بەگی زەنگنەش لە ژیاندا نەماوە، واتە بۆچوونەکەمان لە بارەی سەردەمی ژیانی ئەحمەد بەگەوە کە دیاریمان کردووە (نیوەی دووەمی سەدەی حەڤدەهەم و سەرەتاکانی نیوەی یەکەمی سەدەی هەژدەهەم). جا بەم شێوەیە بێت تێکڕای ژیانی لە سەدەی هەژدەهەم بردبێتە سەر.

* (جەماڵ عومەر نەزمی):-

- کوڕی (عومەر نەزمی وەنداوی)یە.
- لە (١٢)ی ئەیلولی ساڵی (١٩١٤) لە بەغدا لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٣٧) بەکالیۆریۆسی لە هونەر هێناوە لە زانستی سیاسی.
- بەرهەمەکانی:-
- (فكر ساطع الحصري القومي)، ١٩٨٦.

* (جەماڵ مەلا قادر ئیمام):-

- کوڕی (مەلا قادری ئیمام)ە.
- یەکەم قائمقامی قەزای حەویجەیە.
- ساڵی (١٩٥٨)دا کۆلیژی یاسای لە بەغدا تەواو کردووە.

* (جەماڵ کەماڵ ئیبراهیم - زەعیم جەماڵ کەماڵ ئیبراهیم):-

- ساڵی (١٩١٨) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- لە کۆلیژی سەربازی دەرچووە بە پلەی (ملازم ثاني).
- لە (١٧)ی تشرینی یەکەمی ساڵی (١٩٩٠) کۆچی دوایی کردووە.

* (جەماڵ محەمەد ساڵح):-

- ساڵی (١٩٥٠) لە گەڕەکی ئیسکان لە کەرکوک لەدایکبووە.
- لە تەمەنی هەشت ساڵیو لە ساڵی (١٩٥٨)ەوە کاری وێنەگرتن دەکات.
- ساڵی (١٩٦٣) ستۆدیۆیەکی وێنەگرتنی لە کەرکوک دامەزراندووە لەگەڵ براکەی بە ناوی (ستۆدیۆی حیاة).
- خوێندنی ناوەندی تەواو کردووەو لە ساڵی (١٩٧٠)ەوە لە سلێمانی نیشتەجێیەو (ستۆدیۆی هەڵۆ)ی لە شەقامی پیرەمێرد دامەزراندووە.
سێ پێشانگای تایبەتیو سیانزە پێشانگای هاوبەشی لە شارەکانی کەرکوک، بەغدا، ڕومادی، حاجی ئۆمەران، هەولێر، سلێمانی، کۆیە، خانەقین، هەڵەبجە، ئیتالیا کردووەتەوە.
- چەند ڕێزلێنانێکی لە بواری هونەری وێنەگرتندا وەرگرتووە.
- ماوەیەک سەرۆکی وێنەگرانی کوردستانە لقی سلێمانی بوو.

* (جەمیل ئەمین عەبدولقادر):-

- ساڵی (١٩٣٦) لە کەرکوک لەدایکبووە، دەچووی (دار المعلمين)ە لە بواری پەروەردەدا کاری کردووە هەتا شەستەکانو لە ساڵی (٢٠٠٩) کۆچی دوایی کردووە.
- کەڵێک بەرهەمی وەرگێڕاو و چیرۆکی هەیە لە زمانەکانی ئینگلیزییەوە بەشێکی وەرگێڕاوە.

* (جەمیل بەگی بابان):-

- ناوی (جەمیل کوڕی مەجید پاشا کوڕی عەبدولقادر پاشای کوڕی برایم پاشای بابان)ە.
- ساڵی (١٨٨٤) لە شاری کفری لەدایکبووە.
- سەرەتا لای مەلای تایبەت خوێندوویەتیو پاشان لە خوێندنگای عوسمانی دەستی بە خوێندن کردووە.
- ئەندامی پەرلەمانی عێراقی بووە لە خولی پێنجەمو هەشتەم بە نوێنەرایەتی کوردی لیوای کەرکوک هەڵبژێردراوە.
- لە تەمموزی ساڵی (١٩٤٦) کۆچی دوایی کردووە.

* (جەمیل حوسێن عەلی جەبووری):-

- ساڵی (١٩٦٦) لە قەزای حەویجە لەدایکبووە.
- بەکالۆریۆسی لە هونەرە جوانەکانی بەغدا بەدەستهێناوە لە بواری خۆشنووسیدا.
- لە چاپکراوەکانی:
- (اعلام خطاطي العراق المعاصرين)، بەرگی یەکەم، ٢٠١٣.

*** (جەمیل ڕۆژبەیانی - مەلا جەمیل ڕۆژبەیانی):-**

- (مەلا جەمیل کوڕی مەلا ئەحمەدی گەورە فەرقانی ڕۆژبەیانی)یە لە گوندی فەرقانی سەر بە ناوچەی قەرەحەسەن لە سالی (١٩١٣) چاوی بە ژیان هەلهێناوە.
- لە بنەمالەیەکی خوێندەوار و ئاینپەروەر و کورد پەروەربووە، باوکی یەکێکە لە زانا گەورەکانی کوردستان.
- هەر لە مندالییەوە خراوەتە بەر خوێندن و لای باوکی قورئانی پیرۆزی تەواو کردووە، لە تەمەنی شەش سالیدا مەلا جەمیل لای مامۆستاو زانای گەورە مەلا ڕەزای واعیز لە کەرکوك ئیجازەی وەرگرتووە.
- سالی (١٩٤٢) لە هەرەتی لاوێتیدا خۆشەویست بووە لای خەلکی هەستی نەتەوایەتی و کوردایەتی بەرزی هەبووە، چونکە بەلگەمان زۆرە ژیانی لە بەندیخانەکانی نوگرە سەلمان و عیمارە و بەسرە دوور لە وولات بەسەر بردووە.
- مەلا جەمیل زۆر زیرەك و بە بەهرە بوو، زۆر شارەزای زمانی کوردی وفارس وعەرەبی وتورکی بووە، هەربۆیە شاکارەکەی شەرەفنامەی لە بەندیخانەی عیمارە لە سالآنی (١٩٤٢-١٩٤٥) لە فارسییەوە وەرگێراوەتە سەر زمانی عەرەبی.
- سالی (١٩٣٤) لە کاتی کۆچی دوایی باوکی (مەلا ئەحمەدی گەورە) لەو دەمەدا مەلا جەمیل لە هەولێر دەیخوێند لای زانای گەورە (مەلا عەبدوللای بێتواتە)و لە (عوێنە) لای زانا (مەلا عوسمان).
- مەلا جەمیل لە سال (١٩٤٢) دوور خرایەوە بۆ (عیمارە)و (نوگرە سەلمان) لەسەر کوردایەتی.
- پاش تەواو بوونی سێ سال لە دوور خراوەیی و بەندی، گەرایەوە گوندی (مەتارە) کە سەر بە ناوچەی قەرەحەسەن لەگەل مەلا محەمەدی ئەمین ڕۆژبەیانی براگەورەی پێکەوە دەژیان، هەر خەریکی نووسین بوو لە گۆڤارو ڕۆژنامەکانی ئەو سەردەمە: گەلاوێژ، گێتی و هی تر.
- سالی (١٩٤٦) بۆ دووەم جار لە (مەتارە) وە مالیان چووەتە گوندی (بەیانلو) کە سەر بە ناحیەی قەرەحەسەنە، لەوێ (١٠-١٢) مندالی هەبوو فێری خوێندن و نووسینی دەکردن و بە شەوانیش شوان وکاسبکارانی فێری قورئان خوێندن دەکرد.
- مەلا جەمیل لە سالی (١٩٤٧ بووە چاردێری کرێکاران بۆ قەلاچۆکردنی کوللە لە گوندی (هەبیبە) کە دەرمانیان دەڕشت بۆ لە ناوبردنی کوللەو گەراکەی بۆ چەند مانگێك.
- سالی (١٩٤٨) مامۆستا مەلا جەمیل گەشتێك دەکات بۆ دەوروبەر کەرکوك وخانەقین وشارەبان وکەلارو دەوروبەری موسل وهەولێر ودەشتی هەولێر بۆ زیاتر ناسینی عەشیرەتی ڕۆژبەیانی، بەناو خزمانی ڕۆژبەیانی دەگەرا، پێش گەرانەوەی بۆ کەرکوك پۆلیس چاوەروانی گرتنی بوو، کاتێ دەگاتە کەرکوك دەیگرن و دوور دەخرێتەوە بۆ (نوگرە سەلمان)و (ناسریە) بۆ ماوەی پانزە مانگ.
- سالی (١٩٥٠) حەسەن فەهمی بەگ جاف کە (نووسەرو دانەرێکی گورە) مەلا جەمیل دەکاتە پێش نوێژکەرو ووتار بێژ لە مزگەوتی گەورەی مەحموود پاشای جاف لە (قزلبات) و (سەعدیە) لەسەر ئەرکەو مانگانەی خۆیان.
- سالی (١٩٥٣) سەعید قەزاز موتەسەرف لیوای کەرکوك مەلا جەمیلی لە قزلباتەوە گواستەوە بۆ داقوق بۆ ووتار بێژی لە مزگەوتی گەورە ئەوکاتە داقوق (٥٠٠) مالێك دەبوون.
- سالی (١٩٥٤) دەگوێزرێتەوە بۆ کوت لە ڕۆژنامەی (اهالي) وتارێك بەناوی (التريك لا يزيد الشعب الكوردي إلا تمسكا بقوميته وحقدا على المستعمر) مامۆستا (عەباس حەسەن جومعە)و چەند کوردێکی دلسۆز فریای دەکەون بە سزای (٥٠٠) دینار کێشەکە کۆتایی پێدەهێنن، مەلا جەمیل لەسەر ئەو ووتارە دوور دەخرێتەوە بۆ (بەسرە) وپێش گەیشتنی لە کارەکەی دەردەکرێت، خوالێخۆشبوو سەعید قەزار فریای دەکەوێت و دەیگێرێتەوە سەر کارەکەی خۆی لە گوندی (شمرتە)ی خواردووی بەسرەو دەیگێرێتەوە بۆ ناو شاری بەسرە.
- سالی (١٩٥٧) دەگوێزرێتەوە بۆ (مەندەلی) بۆ ماوەی دوو سال لە سالی (١٩٥٨) دوای شۆڕشی عەبدولکەریم قاسم، مەلا جەمیل و شێخ لەتیفی حەفید و گۆرانی شاعیر و لوقمان بارزانی وعەزاوییەکان بە وەفدێك دەچنە مۆسکۆ.
- دوای گەرانەوەی لە مۆسکۆ داوای گوێزرانەوەی خۆی دەکات بینێرنە کەرکوك داواکەی جێ بەجێ دەکرێت و لە مزگەوتی (نائیب) دەبێتە وتاربێژ لەسەر ووتاری ڕۆژی هەینی چەند جارێك گیراوە.
- سالی (١٩٥٩) ووتارێك دەنووسێ بە ناوی (سيدي لقد حسبتك ساهرا فنمت) ئاراستەی سەرۆك زەعیم قاسمی دەکات، لەسەر ئەم ووتارە دەگیرێت و دوور دەخرێتەوە بۆ ناسریەو دەخرێتە بەندیخانەوە بۆ ماوەی پانزە مانگ و لە سەر کارەکەشی دەردەکرێت.
- لەگەل (عەلی کەمال) پەیوەندی هەبووە، زۆریشی باوەری بە (مەلا جەمیل) بووە، دوای دەرچوونی لە بەندیخانەی ناسریە ماوەیەك بێ ئیش دەبێت وعەلی کەمال وەك جێگری خۆی لە پرۆژەکەی لە (بەغدا) دایمەزراندووە ومانگی بە (٤٠) دینار.
- مەلا جەمیل لە لای تالەبانییەکان خۆشەویست دەبێت لەوانە (شێخ حەبیب شێخ عەلی)و (شێخ قادر شێخ وەهاب سیامەنسووری)و چەندین کەسی تر کە تێکەلأوییەکی زۆریان هەبووە.
- سالی (١٩٦٣) گەیشتە ڕیزی شۆڕشی کورد لە (چەم ڕێزان) لەوێشەوە چووەتە (ماوەت) دەبێتە قازی کوردستان و ئەندامی تەمیین، کاتێ ناکۆکی دەکەوێتە نێو شۆڕش، لە سالی (١٩٦٤ مامۆستا مەلا جەمیل لەگەل کۆمەلێکی جیابووواندا دەچێتە ئێران و ماوەی (١٥) سال پەنابەر دەبێت.
- سالی (١٩٧٩) لە ئێران گەرایەوە بۆ وولات لەگەل سەید حوسێن سەید ئەحمەدی خانەقار چەند کەسێکی تر ولە (بەغدا) جێگربوو.
- سالی (١٩٨١) لەسەر داوای برازاکانی کە تکایەکی زۆری لێدەکەن بۆ ئەوەی ژن بهێنێ، ئەویش ڕازی دەبێت و ژنێکی خەلکی کەرکوك دەهێنێ بەناوی (مەلیحە شاکیر) دوای (١٤) سال بێ ئەوەی مندالی بێت لە یەکتر جیابوونەوە.
- بەرهەمەکانی:
- (تاريخ السليمانية وانحائها-محمد امين زكي)، وەرگێران لە کوردییەوە، چاپی یەکەم بەغدا، ١٩٥١، چاپی دووەم سلێمانی ٢٠٠٢.
- (حەکایەتی مەلای مەشهور)، وەرگێران، چاپی یەکەم، کەرکوك، ١٩٥٣، چاپی دووەم، ١٩٨٥.
- (الشرفنامة في تاريخ الدول والامارات الكردية-شرف خان البدليسي)، وەرگێران لە فارسییەوە، چاپی یەکەم بەغدا ١٩٥٣، چاپی دووەم هەولێر ٢٠٠١، چاپی سێیەم دیمەشق ٢٠٠٧.

- (مذكرات رفيق حلمي)، وەرگێڕان لە کوردییەوە، چاپی یەکەم بەغدا ١٩٥٧.
- (الرسائل المقدسة-سليمان فائق)، لێکۆڵینەوە، بەغدا، ١٩٦٣.
- (وتەکانی شاهنشاه ئاریا میهر)، وەرگێڕان، هاویەش، تەهران، ١٩٦٨.
- (المعروفون من الروزبيانية -الروزبهانية- في الكتب التاريخية)، چاپی یەکەم بەغدا ١٩٨٤، چاپی دووەم هەولێر ٢٠٠١ بە ناونیشانی: (نبذة عن العشيرة الروزبيانية والمعروفين من الروزبيانية في الكتب التاريخية).
- (فەرمانڕەوای موکریان)، بەغدا، ١٩٩٢.
- (شۆڕشی نەتەوەیی کورد لە تورکیا)، ئیحسان نوری، وەرگێڕان، بەغدا، ١٩٩٣.
- (أثران تاريخيان عن الكرد)، لێکۆڵینەوەو وەرگێڕان لە عەرەبییەوە، بەغدا، ١٩٩٥.
- (مێژووی حەسەنوەیی و عەییاری)، بەغدا، ١٩٩٦.
- (بغداد الجنة العامرة)، بەغدا، ١٩٩٨.
- (سراج السالكين-حسين قاضي)، وەرگێڕان، هەولێر، ١٩٩٨.
- (مدن كوردية قديمة تاريخها-جغرافيتها-رجاله-علماؤها-ادباءها)، سلێمانی، ١٩٩٩.
- (اصل الأسرة النسوية في العراق-آية الله مردوخ)، لێکۆڵینەوەو هەڵسەنگاندن، هەولێر، ٢٠٠٠.
- (چوار دەوڵەتی کورد)، هەولێر، ٢٠٠٠.
- (عێلی لە یاد کراوی جاوان)، وەرگێڕان، سلێمانی، ٢٠٠١.
- (کورتەیەک لە مێژووی تیرەی ڕۆژبەیانی)، هەولێر ٢٠٠١.
- (مندلي في التاريخ قديماً وحديثاً)، چاپی یەکەم بەغدا ١٩٨٠، چاپی دووەم سلێمانی ٢٠٠٤.
- (داقوق -دقوقاء- في التاريخ)، چاپی یەکەم بەغدا ١٩٨٣، چاپی دووەم سلێمانی ٢٠٠٤.
- (وڵاتەکەت بناسە)، هەولێر، ٢٠٠٤.
- (وڵاتگیری ڕەشە خاکی عێراق)، وەرگێڕان، هەولێر، ٢٠٠٥.
- (وڵاتەکەت باشتر بناسە)، هەولێر، ٢٠٠٥.
- (کورد و ڕەگەزی ئاری)، کەرکوک، ٢٠٠٥.
- (کەرکوک.. ناوی.. مێژووی کۆنی.. دانشتوانی.. دەسەڵاتەکانی)، کەرکوک، ٢٠٠٦.
- (چەپکێ ڕەخنە لە کتێبی ئوستاد)، کەرکوک، ٢٠٠٥.
- (خانقين في التاريخ).
- لە (٢٦/٢٧)ی ئاداری ساڵی (٢٠٠١) دەستێکی ڕەش تیرۆری کرد.
- لە (٢٨)ی ئاداری ساڵی (٢٠٠١) لە قەبرستانی شۆڕیجە بەخاک سپێردرا.

* (جەمیل موفتی):-

- ناوی (مەلا جەمیل کوڕی حاجی ئیبراهیم)ە.
- ساڵی (١٩١٧) لە کفری لەدایکبووە.
- ئیمامو خەتیبی مزگەوتی کفری بووەو بابەت و لێکۆڵینەوەکانی لە گۆڤاری (گەلاوێژ) لە چلەکان بڵاوکردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٨٢) کۆچی دوایی کردووە.

* (جەواد خانەقا - شێخ جەواد خانەقا):-

- شێخ جەواد کوڕی شێخ عەبدولقادری سوورە.
- ساڵی (١٨٣٤) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- شاعیرو ئەدیبێکی باڵا بووەو بە زمانی کوردی وعەرەبی وتورکی وفارسی بەرهەمی نووسیووە.

* (جەودەت حەسەن خانەقا - شێخ جەودەت حەسەن خانەقا):-

- ساڵی (١٩٤٠) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٦٠) پەیوەندی کردووە بە کۆلێژی هێزی ئاسمانی و پلەی (ملازم)ی فڕۆکەوان دەرچووە.
- ساڵی (١٩٨٥) سەرۆکی هێزی ئاسمانی بنکەی سەربازی کوت بووە.

* جەودەت دوویزی:-

- ناوی تەواوی جەودەت حەسەن بابە ناسراو بە جەودەت دوویزی.

- لەدایکبووی سالّی (١٩٥٣)ی شارۆچکەی دووبز، لە بنەماڵەیەکی هەژارو کوردپەروەرە.
- خوێندنی سەرەتایی و ناوەندیی لە دووبز تەواو کردووەو پاشان چووەتە دهۆك و لەوێ خوێندنی ئامادەیی بازرگانیی تەواو کردووە.
- سالّی (١٩٨٢) پەیوەندی بەڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کردووەو سالّی دواتر بووەتە پێشمەرگە لە سنووری مەڵبەندی ٣و لەم سەروبەندەدا لە دۆڵی پالیسان بووەتە کادیری کۆمەڵایەتی.
- سالّی (١٩٨٤) بۆ تیپی ٢١ی کەرکوك گواسترایەوەو لە سنووری ئەم تیپەدا وەك کادیرێکی کۆمەڵایەتی سەرقاڵی چارەسەرکردنی کێشە کۆمەڵایەتییەکانی ناوچەکە بووە.
- سالّی (١٩٨٥) گوێزرایەوە بۆ تیپی ٩٣ی کۆیەو لە تیمی تەقاندنەوە لەمەڵبەندی سێ کاری کرد. سەرەرای بەشداربوونی لەژمارەیەکی زۆری چالاکی و ئۆپەراسیۆنەکانی هێزی پێشمەرگە لە سنووری تیپی ٢١ی کەرکوك و سنووری مەڵبەندی سێ، لە ئۆپەراسیۆنە گەورەکاندا کاتێك هێزی پێشمەرگە دەستی بەسەر شارۆچکەو سەربازگەکاندا دەگرت، وەك شارەزا لەتیمی تەقاندنەوەدا ئەرکی تەقاندنەوەی بیناو بارەگاکانی لە ئەستۆ دەگرت و لەم سەروبەندەدا چەند تەقاندنەوەیەکی گرنگی ئەنجام داوە وەك تەقاندنەوەی بارەگای حیزبی بەعس لەدارەتوو و تەقاندنەوەی کۆشکەکانی سەددام حوسێن لە پیرمام و سەری ڕەش.
- لە ٢٨ی شوباتی سالّی (١٩٨٨) لەگەڵ هاورێیەکی خۆی لەدەستەی تایبەتی مەڵبەندی ٣ بەناوی سلێمان عومەر مەولود، ناسراو بەسوله قۆریتانی، هەوڵیاندا تاوەرێکی سەر ڕێی هەولێر- موسڵ بتەقێننەوە کەبۆ تەشویش خستنە سەر پەخشی رادیۆی دەنگی گەلی کودستان لەسەر ڕێی موسڵ دانرابوو، بەلام بەهۆی هەڵەیەکی تەکنیکییەوە کەرەستەی تەقینەوەکە بە خۆیاندا تەقییەوەو بووە هۆی شەهید بوونی هەردووکیان.

* (جەوهەر ئامیق):-

- سالّی (١٩٤٦) لە کەلار لەدایکبووە.
- دەرچووی کۆلێژی ئابووری سیاسی زانکۆی موستەنسریە لە بەغدا.
- باوکی یەکێك بووە لە دامەزرێنەرەکانی حیزبی هیوا.

- لە (٤)ی حوزەیرانی سالّی (١٩٩٢) دەبێتە یەکەمین سەرۆکی هەڵبژێردراوی پەرلەمانی کوردستان تاکو سالّی (٢٠٠٠).

* جەوهەر لەتیف محەمەد:-

فەرماندەی پێشمەرگە، ناسراو بەسەید جەوهەر، لە دایکبووی سالّی ١٩٦٢ی گوندی لەك لە ناوچەی قادر کەرەم، سالّی ١٩٨١ پەیوەندیی بەهێزی پێشمەرگەوە کردوەو لە هەرێمی ٥ی قەرەداغ پێشمەرگایەتیی کردوە، سالّی ١٩٩١ کرا بە فەرماندەی لیوای سێی فەرماندەیی ناوچەی کەرکوك و دواتر کرا بە جێگری فەرماندیی ناوچەی کەرکوك و دواتر کرا بە جێگری فەرماندەی فەرماندەیی ناوچەی کەرکوك. لە ١٧ی تشرینی یەکەمی ١٩٩٧ لە ئۆپەراسیۆنی گەردەلولی دووەمی تۆڵەدا، لەسەری شەکرۆك شەهید بوو.

* چەتۆ سالح سەعید

پێشمەرگەی دێرین و پارتیزان. لە دایکبوی سالّی ١٩٦٨ی گەڕەکی ڕەحیماوای شاری کەرکوك، قۆناغی خوێندنی سەرەتایی و ناوەندیی لە کەرکوك تەواو کردووەو لە سالانی دواتـردا خوێندنی دواناوەندیی لە دەربەندیخان تەواو کردووە.

سالّی ١٩٨٤ پەیوەندیی بەکەرتی ڕێکخستنی یەکگرتوی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کردووەو لە شانەی شەیدای پۆلی چەمی ڕێزان ڕێك خراوە.

سالّی دواتر بۆتە پێشمەرگە لە کەرتی ٣ی مەرگەی تیپی ٣٤ی ئاسۆس. دوای شەش مانگ بۆ تیپی ٢١ی کەرکوك گوێزرایەوە، سالّی ١٩٨٧بەشدار بووە لە خولی عەسکەریی ئەهواز بۆ مەشق و راهێنان لە سەر بەکارهێنانی موشەکی مالۆتکا.

هەر لەو سالەدا دەزگا ئەمنییەکان برایەکیان لە کەرکوك بە بەر چاوی خەلکەوە گوللەباران کردو دواتریش پێنج برای و باوکیان دەستگیر کردو تا ئێستا سێ برای بێسەرو شوێنن، لە سالّی ١٩٨٨دا برایەکی تری بەناوی عەبدولهادی سالح سەعید لە گوندی شاناخسێی ناوچەی شارباژێر لە هێرشێکی کیمیایی فڕۆکەکانی هێزی ئاسمانیی عێراقدا شەهید بوو.

لە کاتی شالاوی ئەنفالەکاندا، پاش ئەهامەتییەکی زۆر، براو دایکی گەیاندە شارۆچکەی تەکیەو خۆیشی هەڵکشایە سەر سنور، سالّی ١٩٨٩ لە ئێران بەشدار بوو لە خولێکی عەسکەریی دیکە لە شاری مازندەران. سالّی ١٩٩٠ بەنهێنی و بەناسنامەی ساختە دەچێتە ڕانیەو لەوێدا بەیارمەتیی ڕێکخستنە نهێنییەکان براو دایکی دەدۆزێتەوە. هەر ئەو سالە دەزگا ئەمنییەکان چەند کادرێکی ڕێکخستنەکانیان لە ڕانیە دەستگیر کرد، بۆیە بەر لەوەی مەترسییەکە بگاتە لای، ڕانیەی بەجێهێشت و پەیوەندیی بە پێشمەرگە پارتیزانەکانی ڕستی سورداشەوە کرد کە غەریب هەڵەدنی رابەرایەتیی دەکـردن. لەو ماوەیەدا بەشدار بوو لە چالاکییەکانی پێشمەرگە پارتیزانەکان لە پانتایی نێوان سورداش و شێخ بزەینی.

لە ڕاپەڕینی سالّی ١٩٩١دا بەشدارییەکی کارای لە

ئۆپەراسیۆنەکانی گرتنی رانیەو دوکان و سلێمانی و چەمچەماڵ و قەرەھەنجیرو کەرکوکدا کرد. هەر ئەو ساڵە کرایە کارگێڕی کۆمیتەی پیرەمەگرون و دواتر لەوێ بووە نوێنەری یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لە بەرەی کوردستانی.
ساڵی دواتر راژەی بۆ بەڕێوەبەرایەتیی ئاسایشی کەرکوک لە دەربەندیخان گواستەوەو لە ساڵی ١٩٩٣دا کرایە بەرپرسی لێکۆڵینەوە لە ئاسایشی ناوشاری هەولێر.
ساڵی ١٩٩٦ لە کۆلیجی عەسکەریی قەڵاچوالاندا بەشداریی لە خولی ئەفسەراندا کردو هەمان ساڵ لێپرسراوەتیی بەڕێوەبەرایەتیی ئاسایشی رانیەی پێ سپێردرا. ساڵی ٢٠٠٠ کرایە جێگری بەڕێوەبەری ئاسایشی کەرکوک لە دەربەندیخان، ساڵی ٢٠٠٢ کرایە جێگری بەڕێوەبەری پۆلیسی کەرکوک لە دەربەندیخان، ساڵی ٢٠٠٧ بە پلەی لیوا گوێزرایەوە بۆ وەزارەتی ناوخۆو هەر لەو ساڵەشدا بڕوانامەی بە کالۆریۆسی لە کۆلیجی یاسار سیاسەتی زانکۆی سلێمانی وەدەستهێنا.
هەمان ساڵ بەشدار بوو لە ئۆپەراسیۆنی کێومال کردنی چیای حەمرین کەتێیدا ناوچەکە لە ماوەی سێ مانگ لە چەکدارەکانی رێکخراوی قاعیدە پاک کرایەوە.

* (جاسم رەحیم شەمزین گاکەیی):-

– ساڵی (١٩٥٤) لە کەرکوک لەدایکبووە.
– دەرچووی کۆلێژی مافە، بەشی یاسا و سیاسەت لە زانکۆی

بەغدا لە ساڵی (١٩٨٢-١٩٨٣).
– چەندین نووسینی ئەدەبی و یاسایی هەیە لە گۆڤارو رۆژنامەکاندا.
– حاکم بووە لە شارەکانی سلێمانی و کفری و خانەقین و کەرکوک، ئێستا حاکمە لە قەزای داقوق.

* (جاسم محەمەد جەعفەر):-

– ساڵی (١٩٥٨) لەخورماتوو لەدایکبووە.
– بەکالۆریۆسی لە ئەندازیاری شارستانی لەزانکۆی سلێمانی لە ساڵی (١٩٨٠) بەدەستهێناوە.
– چووەتە ریزی بەرهەڵستکارانی ئیسلامیی عێراقییەوە لە ساڵی (١٩٧٩)، هەروەها حوکمی غیابیی لەسێدارەدان دراوە لە ساڵی (١٩٨١).
– ساڵی (١٩٨١) چووەتە دەرەوەی کوردستان.
– یەکێکە لەدامەزرێنەرانی (الاتحاد الإسلامي لتورکمان العراق)ەو بووەتە جێگری حیزبەکە.
– لە حکومەتەکەی ئیبراهیم جەعفەری وەزیری ئاوەدان کردنەوەو نیشتەجێبوون بووە، لە ساڵی (٢٠٠٥) وەزیری وەرزش و لاوان بووە لەحوکمەتەکەی نوری مالیکی.

* (جان دەمۆ):-

– ناوی (یۆخنا دەمۆ یوسف)ەو نازناوی شیعری (جان دمو) بووەو کە لە ناوی بیرمەندی فەرەنسی (جان پۆل سارتەر)ەوە وەریگرتووە.
– ساڵی (١٩٤٢) لە گەڕەی عەرەفەی کەرکوک لەدایکبووە.
– یەکێکە لە شاعیرەکانی نوێگەری لە کەرکوک لە پەنجاکاندا و بە زمانی عەرەبی و ئینگلیزی گەلێک کاری کردووە، یەکێک بووە لە دامەزرێنەری (جماعة کرکوك).
– لەبەر ئەوەی ماڵێکی تایبەت و سەربەخۆی نەبوو، بەڵکو ئەوەی هەیبوو هەمووی بە کۆڵیەوە بوو، لەگەڵ خۆیدا بۆ باخچە گشتییەکان و ماڵی هاورێیەکانی دەگواستەوە، بۆیە هەموو دەستنووس و لێکۆڵینەوەکانی پەراگەندە بووە.
– ساڵی (١٩٩٣)دا کۆمەلە شیعرێکی بەناوی (أسمال) لە دەزگای ئامەد بە چاپ گەیاندووە.
– ساڵی (٢٠٠٣) کۆچی دوایی کردووە.

* (جاوید موفتی):-

– ناوی (جاوید کوری حەسەن موفتی)یە لە ساڵی (١٩٣٩) لە کەرکوک لەدایکبووە.

- ساڵی (١٩٦٠) (دار المعلمين)ی تەواو کردووەو بەشداری کردووە لە کتێبی ئەدەبیاتی گەنجان لە ساڵی (١٩٦٤).
- یەکێکە لەو نووسەرو ئەدیبو شاعیرانەی جێ پەنجەی دیارە لە کەرکوک.
- ساڵی (٢٠٠١) کۆچی دوایی کردووە.

* (جوامێر ئاغای هەمەوەند):-

- جوامێر ئاغای هەمەوەند کە زۆرجار بە (چوکل) هەمەوەند ناودەبرێت یەکێکە لە سەرکردە خێڵەکییە ناودارە هەڵکەوتووەکانی کەرکوک.
- ئەم زاتە کوڕی ئەحمەدی کوڕی حەمەی کوڕی جوامێری یەکەمە (باوەگەورەی هەمەوەندەکانی کوردستانی عێراق) ە لە سییەکانی سەدەی هەژدەدا لە ئامێزی بنەماڵەی بەگزادەکانی هەمەوەندا هاتووەتە دونیاوە.
- لە تاق لاوێتییدا نموونەی سوارچاکیو دلێرییو جەنگاوەریی پێوە دیاربووە، ئەوجا بووە بە سەرۆکی هۆزەکەیو ڕۆڵێکی گرنگو بەرچاوی لە شەڕەکانی دژ بە تورکو فارسو ڕووس بینیوە لە مێژووی پڕ لە کارەساتو دەربەدەری و پەراگەندەیی ئەو هۆزەدا بە تەواوی شوێنەدەستی دیار بووەو گەلێک ئازارو مەینەتی چەشتووە.
- ساڵی (١٨٨٠)ی زایین کاتێک جوامێرو هەمەوەندەکان لە ئەوپەڕی لوتکەی هێزو دەسەڵاتدا بوون وبە سەربەرزی لە زێدی باب باپیرانیاندا لە چەمچەماڵو بازیان ژیانیان بەسەر دەبرد.
- بکوژانی حەمە پاشای جاف لە تیرەی کەرەموەیسی سەر بە هۆزەکەی پاشای غەدرلێکراو بە ناچاری پەنا بۆ جوامێر ئاغا دێنن، ئەمیش بەپێی عورف خێڵەکی ئەو سەردەمە دالدەیان دەدات.
- بەو هۆیەوە شەڕی قورس لەنێوان هەمەوەندو جافدا بەرپا دەبێتو لە سەرەتدا هەمەوەندەکان دەتوانن بەرەنگاری لەشکری گەورەی جاف لە بناری (گل)دا بکەنو زەبریان پێ بگەیەنن،
- وەلێ دواتر لەژێر گوشاری سەختی جافدا، کە ئەو دەمە لە لایەن عوسمانییەکانەوە بەپێی مەرامی خۆیان پاڵپشت دەکران هەمەوەندو کەرەم وەیسییەکان دەشکێن وبۆ ئەو بەری سیروان پاشەکشێ دەکەن، لەوێندەریش پاش شەڕێکی سەختو خوێناوی، کە زۆربەی هەرە زۆری کەرەم وەیسییەکان و ژمارەیەک لە هەمەوەندو جاف تێدا کوژران، جوامێرو هۆزەکەی ناچار دەکرێن کە بۆ ئەودیوی سنوور پەنا ببەن لەو قۆناغەدا قاجارییەکان بە هەلیان زانی کەڵک لە توانای جوامێر وهەمەوەندەکان وەرگرن وبە مەبەستی پاراستنی هاوسەنگی هێز لە ناوچەکەدا دژ بە عوسمانییەکان بەکاریان بهێنن لەو پێناوەدا قاجارییەکان ڕێزێکی زۆر لە جوامێر دەگرن ڕنارچەی (زەهاو)ی پێ دەبەخشن.
- بەو شێوەیە هەمەوەندەکان لە سنووری (زەهاو)و (قەسری شیرین) دا سەر بەرزانە دەژیانو لەلایەن (ظل السلطان)ی فەرمانڕەوای ئەسفەهانەوە مایەی بایەخو حورمەت دەبین وەلێ دواتر بە لادانی (ظل السلطان) یەکسەر باری هەمەوەندەکان تێکدەچێتو لە لایەن قاجارییاکانەوە کە زۆر لەدەسەڵاتی هەمەوەندەکان نیگەران ببوون.
بەڵام لەدوایدا عوسمانییەکان وقاجارییەکان ڕێك دەکەون بۆ پاککردنەوەی سنووری هەردوولا لە هەمەوەندەکان، ئەوەبوو قاجارییەکان سوپایەکی گەورەیان بە فەرماندەیی (حسام الملك) بۆ ناوچەکە نارد، لەم لاشەوە عوسمانییەکان سوپایەکیان بە فەرماندەیی (قودرەت ئیسماعیل پاشا) بۆ هەمان مەبەست نارد کاتێك (حسام الملك) ساڵی (١٨٨٦) دەگاتە (قەسری شیرین) پەنادەباتە بەر پیلانو فرتوفێڵ بە ناوی دانووستانەوە داوەتی جوامێر دەکات بۆ سەربازگەکەی خۆی بۆیە لەوێ دەست بە جێ تەقەی لێ دەکەنو دەیکوژن.

* (جوامێر - مامۆستا جوامێر):-

- ناوی (نەجمەدین ڕەشید ئەمین)ە.
- ساڵی ١٩٥٤ لە کەرکوک لەدایکبووە.
- سەرەتایی و ناوەندی لە کەرکوک تەواو کردووە.
- ساڵی ١٩٧٦ پەیوەندی کردووە بە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان.
- ساڵی ١٩٧٧-١٩٧٩ لەلایەن بەعسەوە و ماوەی سێ ساڵ زیندانی کراوە.
- ساڵی ١٩٨٠ پەیوەندی کردووە بە ریزەکانی پێشمەرگەوە لە خولی یەکەمی پەرلەمانی کوردستان و بووە ئەندامی پەرلەمانی کوردستان.
- ساڵی ٢٠٠٣ کراوەتە لێپرسراوی مەکتەبی ماڵ مرۆڤی یەکێتی نیشتمانی کوردستان.

* (جوان سەلاحەددین):-

- ساڵی (١٩٨٨) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- لەنێوان ساڵانی (٢٠٠٨-٢٠٠٩)، پەیمانگای هونەرە جوانەکانی تەواو کردووە، بەشی هونەری شێوەکاری.
- نزیکەی ٢٥ پێشانگای شێوەکاریی لە دەرەوەی ووڵات کردووەتەوە، لە سووریاو تورکیاو ئێران.

- ساڵی (٢٠٠٩) لە پێشانگای گەلەری سلێمانی (١١٥) تابلۆی نمایش كردووە.
- ساڵی (٢٠٠٩) لە پێشانگای (ناوەندی لاوانی كەركوك) (٣٠) تابلۆی پێشكەش كردووە بە ناونیشانی ئاوازی گوڵ.
- ساڵی (٢٠٠٩) بەشداری پێشانگای قوتابخانەی نەورۆزی سەرەتایی كردووە بە (٥٠) تابلۆ.
- ساڵی (٢٠١٠) بەشداری پێشانگای هەڵەبجەی كردووە بە (١٥٠) تابلۆ.
- ساڵی (٢٠١٠) بەشداری پێشانگای قوتابخانەی نەورۆزی سەرەتایی كردووە بە (١٠٠) تابلۆ.
- ساڵی (٢٠١٠) بەشداری پێشانگای رێكخراوی دیجلەی كردووە لە یادی مافی ئافرەتدا بە (٧٥) تابلۆ.

*** جومعە سالح عومەر مەولوود شوانی:-**

- ساڵی ١٩٦٤ لە كەركوك لەدایكبووە.
- ساڵی ١٩٨٣ كۆلیژی سەربازی بەغدای تەواو كردووە لە خولی ٦٣ بە ناونیشانی (طیران الجیش).
- ساڵی ١٩٩١ خانەنشین كراوە.

*** (جومعە محەمەد ئەحمەد):-**

- ساڵی (١٩٤١) لە گەڕەكی (ئیمام قاسم) لە كەركوك لەدایكبووە.
- دەرچووی پەیمانگای مامۆستایانە لە دیالە لە ساڵی (١٩٦٤-١٩٦٥).
- بەرهەمە چاپكراوەكانی:
- (فتح القریب)، بەزمانی كوردی دوو بەرگ، كەركوك، ١٩٤٧.
- (شەرحی ئەربەعینی نەوەوی)، كەركوك، ١٩٧١.
- (سێ چیرۆكی منداڵان بە كوردی)، كەركوك، ١٩٧٢.
- (ژیانی پێغەمبەری ئازادارمان)، سلێمانی، ١٩٧٥.
- (جامع الخیرات) بەزمانی عەرەبی، یەك بەرگ.
- (فێربوونی نوێژ)، ١٩٧٦.
- (معارف علماء الدین)، شەش بەرگە.
- (الطبیعة وما وراءها)، ئامادەیە بۆ چاپ، لەگەڵ گەلێكی تر.

*** (جومعە نوورەددین محەمەد-جومعە جەباری):-**

- ساڵی (١٩٦٩) لە كەركوك لەدایكبووە.
- دەرچووی كۆلیژی ئاداب بەشی زمانی عەرەبی.
- ساڵی (١٩٩٦)ەوە لە گۆڤاری (گوڵان)و (خەبات)و رۆژنامەی (التآخي)و (باسەرە)و (كانیاو) كاری كردووە.
- لە كتێبە چاپكراوەكانی: (بەر لە ئەنفال دوای لە یادچوون)، وەرگێڕان لە عەرەبییەوە.

*** (جیمۆ بێ ناو):-**

- (جەمیل كوڕی حاجی برایمی كوڕی مەلا ئەحمەدی كوڕی شێخ زیانەددین)ە.
- جەمیلی حاجی برایم هەر لە منداڵییەوە هێمای زیرەكیو بزێوی تیادا دەردەكەوێت بۆ كاركردنو خوێندن ئەم شارو ئەو شار دەكات لە بەڕێوەبەرێتی ئەوت مارەیەك فەرمانبەری دەكات، لە سەید خەلیلی لای كەلار دەبێتە مەلا، ئینجا لە پەنجاكاندا لە سلێمانی مارەیەك مەلایەتی دەكا لەوێوە لە شەستەكانەوە دێتە كفریو دەبێتە پێش نوێژی مزگەوتی گەورە تا ساڵی (١٩٨٢) كۆچی دوایی دەكاتو لە گۆڕستانی (باوە شاسوار) بەخاك دەسپێردرێت.
- مەلا جەمیل لە سییەكانەوە كتێبی كوردی دەخوێندەوە لە چلەكانەوە دەستی نووسینی هەبووە لە گۆڤاری گەلاوێژدا، چەند نووسینێكی هەیە لەوانە (بەربەرەكانی ژیان) لە گۆڤاری گەلاوێژی ژمارە (١٢)ی ساڵی (١٩٤٣)دا بڵاوكراوەتەوە.
- مەلا جەمیل حاجی مەلا برایم وەك مەلاكانی تر هەر بەستراوی كتێبی ئایینی نەبوو، بەڵكو مێژوو فەلسەفەی دەخوێندەوە لە زماندا كوردی وعەرەبی وتوركی وفارسی

بە نووسین خوێندنی زانیبیوە وفێری چەرمەبەك ئینگلیزیش بووە، لە وەزیفەکەیدا لە شەریکە بەکاری هێناوە.
– جەمیلی حاجی برایم یەك كتێبی چاپکراوی هەیە ئەویش كتێبی (مێژووی شەری ئەعلی صەلیب‌و قارەمانی کورد صلاح الدین ئەیوبی)یە ئەم كتێبە ساڵی (١٩٥٩) بە قەبارەی (١٦٨) لاپەرە لە سلێمانی لە چاپخانەی (کامەران) چاپی کردووە مەلا جەمیل لەوکاتەدا ئەو کتێبەی داناوە موتەریسی مزگەوتی (عەلی ئیزامی) بووە لە سلێمانی.

* (جیهاد دڵپاك):-

– (جیهاد زۆراب ئەحمەد)، نازناوی هونەری (جیهاد دڵپاك)ە.
– ساڵی (١٩٤٨) لە کەرکوك لەدایکبووە.
– سەرجەمی خوێندنەکانی هەتا پەیمانگای مامۆستایانیشی لە کەرکوك تەواو کردووە.
– ساڵی (١٩٧١)ەوە بە کاری هونەرییەوە خەریکە.
– یەکەم کاری هونەری کە بەشداری تێدا کرد ساڵی (١٩٧١) بوو بە ناوی (ژیان کچە لاڵەکە).
– ساڵی (١٩٧٧) چووەتە سلێمانی‌و بەشداری شانۆگەری (پردی ئارتا)ی کردووە.
– ساڵی (١٩٨٤) هەستا بە دەرهێنانی شانۆگەری (ئەنتی گۆنا) هەروەها نووسین‌و دەرهێنانی ئۆپەرێتی (دارستان).
– ساڵی (١٩٨٥) لە زنجیرە درامای (ژاڵە) بەشداری کردووە.
– لە دوای ڕاپەڕین لە درامای (چارەنووسی ئادەمیزاد) ئینجا (کەژاوەی مەرگ).
– ساڵی (١٩٨٣) سکرتێری دامەزرێنەری یەکێتی هونەرمەندان بووە.
– ساڵی (١٩٧٤) لە شۆڕشی ئەیلول بەشداری کردووەو لە ساڵی (١٩٧٥)ەوە لە کەرکوك دوورخراوەتەوە لەبەر کاری سیاسی.
– لە زنجیرە درامای (گەرمەلوول)ی یەك‌و دوو و سێ‌و زنجیرە درامای (کەرکوك ٤)و (لاپەڕەکانی کەرکوك) وەکو ئەکتەر بەشداری کردووە.
– لە (٢٥)ی ئەیلولی ساڵی (٢٠١٣) کۆچی دوایی کردووە.

* (جیهاد زەینەڵ):-

– لە ساڵی (١٩٥٩) لە کەرکوك لەدایکبووە.
– خۆشنووسێکی بەرچاوی شاری کەرکوکە.
– دەرچووی کۆلێژی ئابوورییە.

* جمهور مستەفا عەلی:-

– لەدایکبووی ساڵی ١٩٥٩ی تەپەی کەرکوك. هەر سێ قۆناغی خوێندنی لەوێ تەواو کردووەو پاشان لە کۆلێژی پەروەردەی زانکۆ وەرگیراوە.
– ساڵی (١٩٧٧) پەیوەندیی بەڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی رەنجدەرانی کوردستانەوە کرد. ساڵی (١٩٨١) بووە پێشمەرگە لە هەرێمی ٢ی کەرکوك.
– ساڵی (١٩٨٦) کرایە ڕابەری سیاسی لە سنووری تیپی ٢٥ی خالخالان.

* جەمال بەهادین محێدین.

فەرماندە. ناسراو بە شێخ جەمالی گەرمیان، لە دایکبوی ساڵی (١٩٥٦)ی گوندی داربەڕوی ناوچەی سەنگاو، ساڵی (١٩٧٦) پەیوەندیی بەڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کردووەو لە ساڵی (١٩٧٨)دا بووەتە پێشمەرگە لە هەرێمی ٥ی قەرەداغ.
لە ژیانی پێشمەرگایەتیدا پلە بە پلە گەشەی کردووە، لە فەرماندەی مەفرەزەوە دەستی پێ کردووەو پاشان بۆتە جێگری فەرماندەی کەرت‌و لە ساڵی ١٩٨١دا بۆتە فەرماندەی کەرتی ٥ی داوییە، ساڵی ١٩٨٥ کرایە جێگری فەرماندەی تیپی ٥١ی گەرمیان، لەو ماوەیەدا ڕۆڵێکی دیاری لە چالاکییەکانی هێزی پێشمەرگەدا هەبووەو بەشداریی ژمارەیەکی زۆری نەبەردو ئۆپەراسیۆنەکان کردووە لەوانە نەبەردەکانی زینانە، سلێمان بەگ، سەرجادەی کەرکوك – بەغدا، توکن عەزیز، قادر تەنکی، ئاوڕێژی کچان، سەی جەژنی، ژاڵە، خالە بەگ، بەردەکەڕ، تەپە عەرەب‌و لە یەکەم ئۆپەراسیۆنی ساڵی ١٩٨٦ی گرتنی شارۆچکەی سەنگاودا ڕۆڵێکی باڵای گێڕاوە.
ساڵی ١٩٨٦ پاش ئەوەی کەبڕیاری دروستکردنی تیپی ٥٩ی حەمرین دراو سنوری چالاکییەکانی دەستنیشان کرا، بڕیار درا جەمال بەهادین محێدین ببێ بە یەکەم فەرماندەی تیپە تازەکە، بەڵام پێش دەستبەکاربوونی لەو تیپە، لە ئۆپەراسیۆنی قەیوان – مارەت لە ٦ی ئەیلولی ١٩٨٦ لە چیای دۆڵبێشکی ناوچەی شارباژێر شەهید بوو.

شەهید جەلال کەریم

شەهید جەبار پیرۆزخان

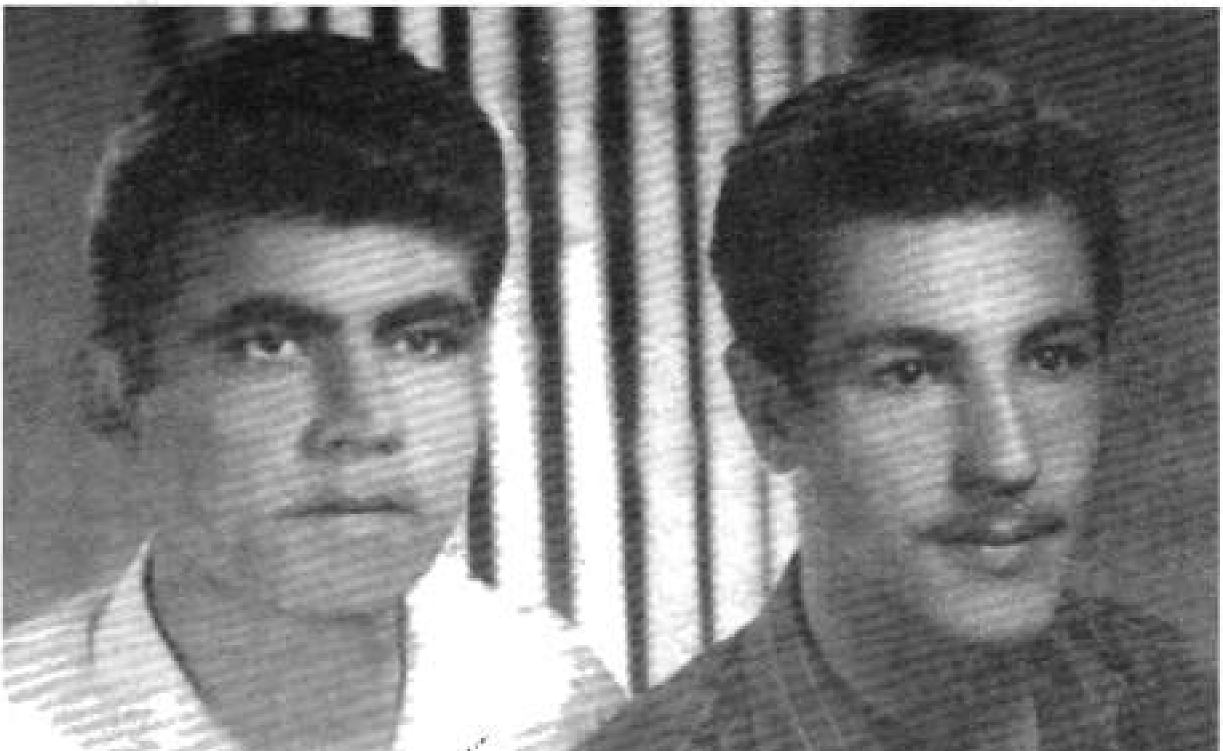

شێخ محەمەد شێخ سەلمان لەگەڵ شەهید جەلال کەریم

جەبار پیرۆز خان و عارف بەرزنجی

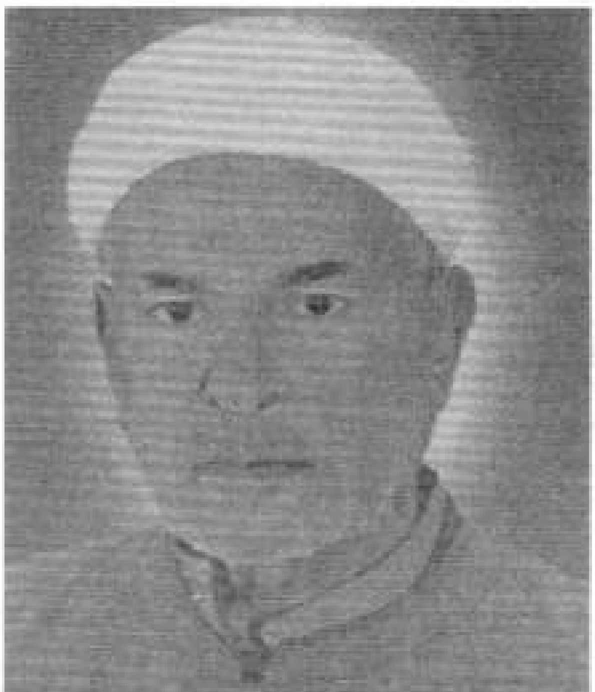

شیخ جەلال محەمەد ئەحمەد

جەمال کەمال کوپرلو

جەلیل قەیسی

جەعفەر عەسکەری

جومعە سالح عومەر مەولود شوانی

شێخ جەمیل قادری

شێخ محەمەد شێخ سەلمان لەگەڵ شەهید جەلال کەریم

مەلا جەمیل ڕۆژبەیانی

مەلا جەمیل ڕۆژبەیانی

مەلا جەمیل رۆژبەیانی

مەلا جەمیل رۆژبەیانی

عومەر دزەیی و تاها بابا و مەلا جەمیل رۆژبەیانی

مەلا جەمیل رۆژبەیانی و مام جەلال

جەلیل محەمەد شەریف و ئاسیاوی قازی

جەلیل محەمەد شەریف

جەلیل محەمەد شەریف

جەلیل حەمە موراد شەریف

*** جەلیل حەمە موراد شەریف:-**

سالی ١٩٦٤ لە گەڕەکی ئیمام قاسم لەدایکبووە،
- ناوەندی و ئامادەیی لە کەرکوك تەواو کردووە.
- هەر لە سالی ١٩٧٩ پەیوەندی بە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کردووە.
- بەردەوام بووە لە کارو ڕێکخستنەکانی حیزب تا پرۆسەی ئازادی عێراق.
- سالی ٢٠٠٩ کراوە بە بەڕێوەبەری چاپخانەی شەهید ئازاد هەورامی.

*** بنەماڵەی (جەلیلی کەرکووکی):-**

بنەماڵەی جەلیلی یەکێکە لەو بنەماڵە ناودارانە بوون کە لە ناوچەی کەرکووکەوە بۆ کرماشان هاتوون، مەلا عەبدولجەلیل زەنگەنەی کەرکووکی، ڕێبەری بنەماڵەی جەلیلی کە باپیرانی لە شێخە سوونی مەزهەبەکانی ڕێبازگەرێتی لە کوردستانی عێراق بوون.
لە کەربەلا درێژەی بە خوێندندا و ساڵێك لەلای ئاغا محەمەد باقر وەحید بەهبەهانی و زانای شیعەی ئەو دەڤەرەدا تەواو کرد.

ئەلزەعیم جەمال کەمال ئیبراهیم

*** جەمال کەمال ئیبراهیم:-**

- سالی ١٩١٨ لە کەرکوک لەدایکبووە.
- سالی ١٩٤٠، خولی (١٨)ی لە کۆلێژی سەربازی ڕۆستەمییەی لە بەغدا تەواو کردووە بەناونیشانی (مشاة) دوا پلەی (عمید) بووە لە سوپا.
- سالی ١٩٩٠ کۆچی دوایی کردووە.
- کاری جۆراوجۆری سەربازی بە ئەنجام گەیاندووە.

*** جەبار عەبدوڵڵا عەزیز:-**

- سالی ١٩٤١ لە چەمچەماڵ لەدایکبووە.
- سالی ١٩٥٨ خولی (النواب الضباط)ی تەواو کردووە لە خولی (خاصە) بە پلەی (جۆقی سەربازی)
- سالی ١٩٨٠ نێردراوە بۆ فەرەنسا بۆ خولی موسیقای سەربازی.
- سالی (١٩٨٣-١٩٨٧) ئامر سرییەی مۆسیقای سەربازی بووە لە سلێمانی.

*** جەودەت تەیفور عەباس:-**

- ناوی جەودەت تەیفوور عەباس ئەحمەد بەزاز ئازناوی (هەژار) بووە.
- سالی ١٩٧٢ کۆلێژی سەربازی ڕۆستەمییەی لە بەغدا تەواو کردووە لە خولی (٥٠) بەناونیشانی (مدفعیة).
- سالی ٢٠٠٤ شەهید کراوە لەبەردەم ماڵەکەی خۆی لەلایەن چەند تیرۆریستێکەوە.
- سالی ١٩٧٣ سوپای بەجێهێشتووە و پەیوەندی بە شۆڕشی ئەیلوولەوە کردووە.
- سالی ١٩٧٥ گواستراوەتەوە بۆ فەرمانبەری مەدەنی لە

سەماوە لە هێڵی شەمەندەفەر و سالی ١٩٨٠ خانەنشین کراوە.
- لە دوایی (٢٠٠٣) دووبارە گەڕاوەتەوە سوپا.

بیبلۆگرافیای ناوداران و ڕۆشنبیرانی کەرکوك

(چ - چ)

*** چالاك سدیق حەسەن:-**

- سالی ١٩٦٥ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- مامۆستای مۆزیك لە پەیمانگای هونەرە جوانەکانی سلێمانیو کەرکوك.
- سالی (١٩٩٨) بە فەرمی دامەزراوە بە مامۆستا لە پەیمانگای هونەرە جوانەکانی سلێمانی. بژمارەی (٥) سال یاریدەدەرو بەرێوەبەری پەیمانگای هونەرە جوانەکانی کەرکوك بووە ٢٠٠٧ تا ٢٠١١.
- شارەزایە لە ئامێری کەمانچەو مۆزیك بە گشتیو مۆزیکی کوردیو رۆژهەلاتی ناوین، شارەزا لە هونەری دەستگاو مەقامەکانی رۆژهەلاتی ناوین.
- دەرچووی پەیمانگای هونەرەجوانەکانی موسل سالی (١٩٨٧-١٩٨٨)، هەروەها دەرچووی کۆلێژی هونەر لە زانکۆی بەغدا بەشی زانستی مۆزیك بە پلەی یەکەم زۆر باشە لە سالی (٢٠١٣- ٢٠١٤) دەرچووە.
- سەرەتای فێربوونی لە پایزی سالی (١٩٨١) بەهۆی هونەرمەندی شەهید عومەری مەلا سدیقی بەرتەکێی کەرکوکەوە کە بە مامۆستا (جەلال سۆدەچی) ئاساندو لای ئەو فێری سەرەتاکانی ئامێری کەمانچە بووە لەسەر ستایلی مۆزیکی رۆژهەلاتی.
- سالی (١٩٨٢) چووەتە لای مامۆستای خوا لێخۆش بوو (قادر مەردان) لای ئەو لەسەر شێوازی ئەکادیمی سەرەتاکانی ئامێری کەمانچەی (VioLIN) خوێند یەك سال زۆر سوودی لێ بینی بەو هۆیەوە توانیی لە پەیمانگای هونەرە جوانەکانی موسل وەربگیرێت.

بەلام لەبەر بارودۆخی ناهەمواری کوردستان بەتایبەتیش شاری کەرکوك نەیتوانی کاری هونەری ئەنجام بدات لە دوای تەواوکردنی پەیمانگا، بۆیە کارە هونەریێکانی لەدوای راپەرینە مەزنەکەی خەلکی کوردستانەوە دەست پێدەکات تەنیا چەند چالاکییەك نەبێت:

- بەشداریکردنی وەك خوێنکارێك لە هەموو فیستیڤالو چالاکییە موزیکێکانی پەیمانگا لەماوەی خوێندنیدا.
- دامەزراندنی تیپی مۆزیکی گەرمیان لەگەل چەند هاورێیەکی هونەرمەندی لەوانە شەهید عومەری مەلا سدیق (١٩٥٨ - ١٩٨٤) کە بەشداری ئاهەنگی تەکێی جەبارییان کرد بۆ کەرتەکەی شەهید مامە ریشە کە لەکاتی رێکەوتنەکەی سالی (١٩٨٤)دا بوو لەوکاتەدا ناوبانگێکی زۆری دەرکرد، بەلام لەدوای تێکچوونی رێککەوتنەکە هەندێ لە ئەندامانی تیپەکەیان گیران.
- سەرەتای سالی (١٩٩٢) لە شاری سلێمانی لەگەل هونەرمەندان (حەمە رەئووف کەرکوکیو لالۆ رەنجدەرو دلێر حوسێن). چەند هونەرمەندێکی تر تیپی مۆزیکی کەرکوکیان دامەزراند لەو سالەدا چالاکی هونەرییان زۆر کرد.
- سالی (٢٠١١)وە ئەندامی ئەنجوومەنی بالای سەندیکای هونەرمەندانی کوردستانە و سەرۆکی لقی کەرکوکی هەمان سەندیکایە کە کارێکی رێکخراوییو ئیداریو هونەرییە سەرۆکی تیپی مۆزیکی کەرکوکە، سالانە چەندین بەرهەم پێشکەش دەکەن بەتایبەتی لەسالی (١٩٩٨) تا ئێستا.
- ئەندامی ئۆرکیسترای سلیمانییە لە سالی (٢٠٠٢) بەشداری چەندین کاری ئۆرکێسترایی سیمفۆنیك کردووە بە رابەرایەتی هونەرمەندان (ئەنوەر قەرەداغی، ئەجات ئەمین، عەبدوللا جەمال سەگرمە، مستەفا عەباس، کۆمەلی مایسترۆی بیانی)
- لەگەل زۆرینەی تیپە مۆزیکێکانی شاری سلێمانی کاری کردووە.
- بەشداری چەندین کاری تۆمارکردنی بەرهەمی هونەرمەندانی کوردی کردووە.
- دەستەی دامەزرێنەری رێکخراوی ئازاد هەورامییە.
- لەگەل دروست بوونی کەنالی کوردسات هەر لەسەرەتاوە وەکو موزیك ژەن کاری تێداکرد بۆ ماوەی پێنج سال بە بەردەوام بەتایبەتی لە بەرنامەکانی (سۆزو ئاوازو میلۆدی) هەروەها دامەزرێنەرو سەرپەرشتیاری گرووپی بەرنامەی ئاوێنە بووە لەو کەنالە. لە کەنالی ئاسمانی کەرکوکیش هەر لە سەرەتاوە سەرپەرشتی دوو بەرنامەی مۆزیکی کردووە (بەرنامەی میلۆدیو مەقامات).
- چەند خولو وۆرك شۆپی لەناوەو دەرەوەی وولاتدا لەسەر هونەر بینیوە لەوانە لە زانکۆی (مۆزارتیۆم) لە ولاتی ئەمسیا لەگەل رێکخراوی (yes acadimi) ئەمریکی پێنج سال کاری کردووە (٢٠٠٧ تا ٢٠١٢).
- کاری مۆزیكو ئاوازی بۆ کۆمەلێ هونەرمەند کردووە لەوانە (حەمە رەئووف، عەباس محەمەد، ئاکۆ عەبدولسەلام، ئامۆ عومەر، عەباس سەلاح داودە، چنار کەرکوکی... هتد)
- کۆمەلێ ئاوازو بەرهەمی بۆ منداڵان لە کەنالە ئاسمانییەکان بلاوکردووەتەوە.
- چەند بەرهەمێکی مۆزیکی ئۆرکیسترایی داناوە لەسەر شانۆ نمایش کراوە.
- مۆزیکی بۆ درامای کەرکوك ٤ داناوە کە لە دەرهێنانی

ناسر حەسەن بوو.
- بەشدار بووە لە فیستڤاڵەکانی مۆزیکی کوردی ٢٠٠٣ لە شاری سنەو ٢٠٠٤ لە سەردەشت ٢٠٠٥ لە دیاربەکر کۆنسێرتێکی ئۆرکێسترا لە ٢٠١٤ لە شاری سۆفیای وڵاتی بولگاریا.

* (چالاک محەممەد بازرگان):-

- ناوی (چالاک محەممەد نوری عوسمان بازرگان)ە.
- ساڵی (١٩٦٩) لە گەڕەکی ئیمام قاسم هاتووەتە دنیاوە.
- ساڵی (١٩٨٦) بۆ ماوەی ١٥ ساڵ حوکمی زیندانی کراوە لە (ئەبو غرێب).
- ساڵی (١٩٨٨) ئازاد کراوە کە سێ ساڵی تێدا بووە.
- ساڵی (١٩٨٥) بڕیاری وێنەکێشانی داوەو لە ساڵی (١٩٨٩)ەوە بەشداری کردووە لە یەکەم پیشانگای هاوبەش.
- ساڵی (١٩٩٤)ەوە لە هەندەران لە هۆڵەندا دەژێت.
- ساڵی (١٩٩٩)دا لە شاری (ئەرمیلۆ)دا یەکەم پیشانگای تایبەتی خۆی کردووەتەوە.
- ساڵی (٢٠٠٠)دا بەشداری کردووە لە پێشانگایەکی هاوبەش لە (ئەمستردام) بە هاوبەشی هونەرمەند (جەمال محەممەد).
- ساڵی (٢٠٠١)دا لە شاری (ئەرمیلۆ) بەشداری پیشانگای سێیەمی کردووە کەهەردوو ڕۆژنامەی (ئەرمیلۆس نیموز بلات)و (هاندل بۆست) لە سەریان نووسیوە.
- ساڵی (٢٠٠٨)دا بەشداری پێشانگای شێوەکاری کردووە لە (Harderwijk Sint Jansen dal.)
- ساڵی (٢٠١٠)دا بەشداری پێشانگای شێوەکاری کردووە لە (Harderwijk Sint Jansen dal.)
- ساڵی (٢٠١٢)دا بەشداری پێشانگای شێوەکاری کردووە لە (Nijkerk veen ..atelier injoy.)
- ساڵی (٢٠١٤)دا بەشداری پێشانگای شێوەکاری کردووە لە (Harderwijk Sint Jansen dal.)
- بەشداری پێشانگای شێوەکارانی هۆڵەندای کردووەو تابلۆکەی بووە بە یەکەم لەسەر ئاستی هۆڵەندا لە شاری (ئیتر میلو).

* (چڕار نامیق):-

- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (بیرەوەرییەکانی ڕۆژمێرێکی شەکەت)، شیعر، ١٩٩٩.
- (پێکەکان بیریان ئەچێت بمخۆنەوە)، شیعر، هەولێر،

٢٠٠٠.
- (کۆ شیعر)، هەولێر، ٢٠٠٦.
- (وەرزەکانی هەڵوەرین)، هەولێر، (٢٠٠٨).
- (جینۆسایدو ئەنفالی کوردی)، سلێمانی، ٢٠١٢.

* (چنوور نامیق):-

- ساڵی ١٩٧١ لە کەرکوک لەدایکبووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (مەرکانە شکاوەکانی جەنگ)، هەولێر، ١٩٩٩.
- (ئێواران بۆنی خەوم لێدێت)، شیعر، سلێمانی، ٢٠٠٤.
- (دارە تووە تەنیاکە)، سێ نۆڤلێت، هەولێر، ٢٠٠٤.
- (لێوی مەراق)، شیعر، هەولێر، ٢٠٠٩.

*** (چۆبان ئۆلوخان-چۆبان خدر حەیدەر):-**

- ساڵی (١٩٤٨) لە کەرکوک لە گوندی بەشیر لەدایکبووە.
- شاعیرو نووسەرو وەرگێڕە لە زمانی تورکیو دکتۆرای هێناوە لەسەر ئەدەبو زمانی تورکی لە ساڵی (١٩٧٩) لە زانکۆی ئەستەمبوڵ.
- کۆمەڵێك لێکۆڵینەوەو کتێبی هەیە لە بارەی ئەدەبو شیعری تورکی لەوانە:
- (کرکوك فلکلوری)، ١٩٧٥.
- (عراق تورکمن الخیرلاری)، ١٩٧٩.
- (جلەنك)، ١٩٨٥.
- (اوقوما کتابی)، ١٩٨٦.
- (اوقوما ویازما کتابی)، ١٩٨٦.
- (تورك دیلینکسن کیرشی)، ١٩٨٦.
- (ماهر دیواندن سەجمە)، ١٩٨٨.
- (المحادثة الترکیة)، ١٩٩٠
- (دلیل وقواعد الاملاء في اللغة الترکیة)، ١٩٩٣.
- (قواعد اللغة الترکیة)، ١٩٩٣.
- (موقع اللغة الترکیة بین الفصائل اللغویة).
- (الثابت في المیثولوجیا الترکیة والعربیة).
- (لیلی والمجنون في الأدب الترکي).
- (مبادئ اللغة الترکیة).
- (المیثولوجیا الترکیة).
- (قواعد الإملاء في اللغة الترکیة).
- یوسف زلیخا، چیرۆك، بەرگی یەکەم، ٢٠٠٧.
- ملا یاسین بەشیرلی، دیواندا سیچمەلر، دیوانی شیعر بە زمانی تورکی، ٢٠٠٨.
- شذرات في اللغة والأدب الترکي، ٢٠١٤

*** (چۆپان یەسو ساوك):-**

- (چۆبان کوری یوسف جەماڵ)ە، لە ساڵی (١٨٥٩) لە دێی (قەلخانلوی گەورە)ی کاکەییان هاتووەتە دنیاوە، بەڵام هەندێك سەرچاوە ساڵی (١٨٦٢) بە ساڵی لەدایکبوونی دادەنێن.
- هەر لە منداڵییەوە خەریکی خوێندن بووەو لە پاشا چووەتە کفریو لەلای زانایانی ئایینیدا ڕێزمانی عەرەبیو ڕێژەی فارسی خوێندووەو پاشان گەڕاوەتەوە زێدو مەلبەندەکەی خۆیو پاشمارەی ژیانی بە کشتوکاڵو ماڵاتدارییەوە بردووەتە سەر.
- شاعیرێکی دڵ تەڕو خۆشەویست بووە، هونەری بەزاری ماچۆپیو تورکی هۆنیوەتەوە.
- ساڵی (١٩٠٣) لەگەڵ ماڵی باوکیدا لە دێی (حەفت تەغار)ەوە بارەکەن بۆ دێی (عەرەب کۆی) لە هەرێمی داقوق، لە پاش هەشت ساڵ واتە لە ساڵی (١٩١١) لەوێوە دەگۆێزنەوە بۆ دێی (وەردەك) لە هەرێمی موسل.
- ساڵی (١٩٢٥) لە گۆڕستانی (شاە هەیاس) لە نزیك دێی (وەردەك) لە سەر لێواری ئاوی (خازر) بەخاك سپێردراوە، بەڵام هەندێك سەرچاوە ساڵی (١٩٢٦) بە ساڵی کۆچکردنی دادەنێن.

***چۆپی فەتاح:-**

- ساڵی ١٩٨٦ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- لە ساڵی ١٩٨٨ەوە لەگەڵ خێزانەکەی لە هۆڵەندا جێگیر بووە.
- ساڵی ١٩٩٦ چووەتە بەر چاودێری قوتابخانەی مۆسیقا لە هۆڵەندا.
- ساڵی ١٩٩٩ چووەتە ئەکادیمیا کوردی بۆ مۆسیقا لە ئەڵمانیا.
- زمانی ئینگلیزی لە زانکۆ تەواو کردووە.
- یەکێکە لە خانمە گۆرانیبێژەکانی کەرکوك، کە گەلێك گۆرانی بە کوردیو ئینگلیزی هەیە

*** چیا قادر کەریم.**

پێشمەرگەی دێرین و کادیری ڕاگەیاندن. لەدایکبووی ساڵی ١٩٦٣ی گوندی شێخ لەنگەر لە قەزای کفری، دەرچووی پەیمانگەی تەکنیکیی کەرکوک.
ساڵی ١٩٨٢ پەیوەندیی بە کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کرد، ساڵی ١٩٨٥ پەیوەندیی بەهێزی پێشمەرگەوە کردو ژیانی پێشمەرگایەتیی دەستپێکرد. تا ساڵی ١٩٨٨ لە ڕێکخراوی ١ی کۆمەڵە لە سنووری مەڵبەندی یەک پێشمەرگایەتیی کرد.
پاشان لەگەڵ کشانەوەی هێزی پێشمەرگە بۆ سەر سنوور، لە شاری سەقز گیرسایەوەو لە مانگی ئاداری ساڵی ١٩٩٠ بوو بەبێژەر لە ئێزگەی دەنگی گەلی کوردستان و تا ساڵی ١٩٩٤ لەوێ کاری کرد.
ساڵی ١٩٩٥ چوو بۆ سویدو پاشان لە ئەڵمانیا گیرسایەوەو تا ساڵی ٢٠٠٤ لەوێ مایەوە. لەو ماوەیەدا هەم لە ڕێکخستنەکانی دەرەوە کاری کرد هەم پەیامنێری کەناڵی ئاسمانیی کوردسات بوو، ساڵی ٢٠٠٤ گەڕایەوە بۆ کوردستان و لەبەشی ڕاگەیاندنی سەرۆکایەتیی ئەنجومەنی وەزیران لە سلێمانی دامەزرا.
ساڵی ٢٠١٠ بوو بە ئەندامی مەکتەبی سکرتاریەت و لێپرسراوی ئاسایشی بارەگای مەکتەبی سیاسیی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لە سلێمانی.

*** چالاک حەسیب عەلی:-**

- ناوی چالاک حەسیب عەلی عەبدولڕەحمان تاڵەبانییە و ساڵی ١٩٤١ لە کەرکوک لەدایکبووە.

- ساڵی ١٩٦٤ کۆلێژی سەربازی (الاحتیاط)ی تەواو کردووە لە خولی (٢٠) بەناونیشانی (مشاة) دوا پلەی (ڕائیدی مافناس بووە).
- ساڵی ٢٠١٨ کۆچی دوایی کردووە.
- لەنێوان ساڵانی (١٩٦٥-١٩٦٦) کاری کردووە لە ڕێکخراوی H٣.
- ساڵی ١٩٧٧-١٩٧٨ لە سەربازگەی سلێمانی و سنجار کاری کردووە.
- بەرهەمەکانی:-
- مذكرات ضابط رغماً عنه.
- مذكرات احمد عزيز.
- دیوانی شێخ ڕەزا تاڵەبانی.

بیبلۆگرافیای ناوداران و ڕۆشنبیرانی کەرکوک

(حا - حە - ح)

* (حاچم ئەلحەسەنی):-

- ساڵی (١٩٥٤) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- بەکالۆریۆسی لەزانکۆی بەغدا بەدەستهێناوەو سەفەری وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکای کردووە لە ساڵی (١٩٧٩) بۆ تەواوکردنی خوێندنەکەی، خوێندنی زمانی لە (دنفر، کولورادو) ماجستێری لە ئابووری خوێندووەو دکتۆرای لەزانکۆی (کانکتیکت) بەدەستهێناوەو بووەتە مامۆستا لە هەمان زانکۆ.
- کۆمپانیایەکی بۆ ئینتەرنێت و کۆمپانیایی وە بەرهێنانی لە (لۆس ئەنجلوس) بەدەستهێناوە.
- کاری بەرهەلستکاری کردووە لەدژی رژێم لەریزی حیزبی ئیسلامیی عێراقی.
- ساڵی (٢٠٠١) گەڕاوەتەوە عێراق، لە (١٠)ی نیسانی ساڵی (٢٠٠٣) بووەتە ئەندامی (مجلس الحکم الانتقالي).
- ساڵی (٢٠٠٤) بووەتە وەزیری پیشەسازی و کانەکان لە حکومەتی کاتی.
- دژی بەشداری نەکردنی هەڵبژاردن بووەو کشاوەتەوە لە ریزی حیزبی ئیسلامی چووەتە لیستی (عراقیون).
- لە (٣)ی نیسانی ساڵی (٢٠٠٥) بووەتە سەرۆکی پەرلەمانی عێراق.
- ساڵی (٢٠٠٥) هەڵبژێردراوە بەئەندامی پەرلەمانی عێراق.

* (حاکم):-

- شاعیرەو لەوە دەچێت نازناوی شیعری (حاکم) بێت و هیچ شتێك دەربارەی ژیانی نازانرێت.

* حازم شوکر داقووقلو:-

- ساڵی ١٩٦٦ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- داود بابایا سلام دەستانی، شیعر بە تورکی، ٢٠٠٨.
- اوج قبلەم وار دنیارا، شیعر بە تورکی، ٢٠٠٨
- عاشورا دەستانی، شیعر بە تورکی، ٢٠٠٨.
- کربلادە کونش باطمان، شیعر بە تورکی، ٢٠٠٩.
- BEN VATAN DERTLISYIM، شیعر بە تورکی ٢٠١٠

* حازم ئازم فازڵ:-

- ساڵی ١٩٥٩ لە پردێ لەدایکبووە.
- بەهەمەکانی:-
- المنح السنیة علی الوصیة المتبولیة، ٢٠٠٤.
- الفهارس، رسائل النور لسعید النورسي، ٢٠٠٥.
- رسالة الحقوق للامام علي بن حسین زین العابدین، ٢٠٠٥
- مناجاة القرآن، ٢٠٠٥
- صفحات البدیعة من حیاة بدیع الزمان، سعید النورسي، ٢٠٠٥
- من حکایات البر والاحسان، ٢٠٠٥.
- صفحات من طفولة المفکرین، ٢٠٠٦.
- قالوا في وجه الظالمین، ٢٠٠٧.

- عقوق الوالدین عبر العصور، ٢٠٠٩
- العسل وفوائده الطبیة، ٢٠٠٩
- المقاصد النوریة السبعة، ٢٠١٢
- وفاة النبي، ٢٠١٤
- الأسماء الحسنی، ٢٠١٤

* (حەبیب تاڵەبانی - شێخ حەبیب تاڵەبانی):-

- (شێخ محەمەد حەبیب کوری شێخ عەلی کوری شێخ عەبدولرەحمان کوری شێخ ئەحمەد تالەباني)یە.
- لە گوندی تاڵەبانی ناوچەی چەمچەماڵ لەدایکبووە کە باوکي شێخ عەلی یەکێکە لە زاناکانی تەریقەی نەقشبەندی.
- ساڵي (١٩٢٠) بووەتە بەڕێوەبەری ناحیە.
- ساڵی (١٩٢٤) بووەتە نوێنەری کەرکوك لە (مجلس التاسیس العراقي).

- ساڵی (١٩٢٥) دووبارە هەڵبژێردراوە.
- قازی شەرعی بووە لە ساڵی (١٩٢٨).
- ساڵانی (١٩٣٠، ١٩٣٣) دووبارە هەڵبژێردراوە بە نوێنەری لیوای کەرکوك.
- ساڵی (١٩٤٣) بە سەرۆکی شارەوانی هەڵبژێردراوە، لەم پۆستە ماوەتەوە تاکو ماوەی (١٥) ساڵ تا ساڵی (١٩٤٩).
- ساڵی (١٩٥٩) لە بەغدا کۆچی دوایی کردووە.

* حەبیب هورمزی:-

- ساڵی ١٩٣٢ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- العشائر الترکمانیة في العراق، ٢٠٠٤
- هاشم ناهد، اربیل وترکمان العراق، وەرگێڕان، ٢٠٠٤

- Irakta Turkmen Boy ve oymaklari، ٢٠٠٥.
- كركوك وهويته القومية والثقافية، وەرگێڕان، ٢٠٠٨
- Irak Türkmen TURCESI SOZLUGU، 2013
- الكيان التركماني في العراق، وەرگێڕان، ٢٠١٤

* (حەپسە خان):-

- (حەپسە خان کچی کەریم بەگی فەتاح بەگی حەمە پاشای جاف)ە.
- ساڵی (١٩٢٧) لە کەلاری کۆن لەدایکبووە.
- ئافرەتێکی بەخشندەو کوردپەروەرو شاعیر بووەو خوشکی (مینە جاف) شاعیرە، بەڵام مەخابن شیعرەکانی تاکو ئێستاکە بڵاونەکراوەتەوە.
- لە (١١)ی تەممووزی ساڵی (١٩٩٧) کۆچی دوایی کردووە.

* (حەبیب دوویزی - مەلا حەبیبی دوویزی):-

- ناوی (مەلا حەبیبی کوڕی محەمەدی کوڕی ئیبراهیمی کوڕی حەمە)یە.
- ساڵی (١٩٢٤) لە پردێ لەدایکبووە کە لە عەشیرەتی (ساڵەیی)یە.
- ئیجازەی مەلایەتی وەرگرتووە لە کەرکوك.
- ساڵی (١٩٥١) بووەتە مەلا لە دێی مەرعی.
- ساڵی (١٩٥٣) دامەزراوە لەوەزارەتی پەروەردە.
- ساڵی (١٩٦٠) لە قوتابخانە سەرەتاییەکان بە مامۆستای زمانی عەرەبی و ئایین دانراوە.
- لە (٢)ی ئابی ساڵی (١٩٨٦) خانەنشین کراوە.

* (حەسەن ئەمین):-

- ناوی (حەسەن کوڕی ئەمین کوڕی حاجی حوسێن خدر)ە.
- شاعیرێکی نەخوێندەوار بووە، لە نەورووبەری ساڵی (١٩٠٢) لە گوندی (هەرپێنە) ناوی زەنگەنە لەدایکبووە.
- لە کاروباری کشتوکاڵ کاری کردووەو لە دواییدا ناوچەی زەنگەنەی جێهێشتووەو لە دێی پەلکانە لە ناوچەی قەرەحەسەن نیشتەجێ بووە.

* (حەسەن ئەمین محەمەد ئەمین شێخانی):-

- ساڵی (١٩٦٨ لەخورماتوو لەدایکبووە.
- دەرچووی کۆلیژی شەریعەتی ئیسلامییە لەزانکۆی بەغدا ساڵی (١٩٩٠-١٩٩١).
- بەڕێوەبەری نووسین بووە لەهەریەکە لەڕۆژنامەی راستی و (نبأ) بەرهەمەکانی بەزمانی کوردی و عەرەبی بڵاوکردووەتەوە.
- بەشی یەکەمی کتێبی (شایەتحاڵەکانی ئەنفال)ی عارف قوربانی وەرگێڕاوەتە سەر زمانی عەرەبی.

* (حەسەن بارام):-

- ساڵی (١٩٧٥) لە خورماتوو لەدایکبووە.
- کتێبە چاپکراوەکانی:
- (خورماتوو لە نێو پاکتاوی ڕەگەزیدا)، سلێمانی، ٢٠٠٦.
- (بەشێك لە ئەنفالی گەرمیان)، کەرکوك، ٢٠٠٧.
- (چەند لاپەڕەیەك لە مێژووی خورماتوو)، سلێمانی، ٢٠٠٧.
- (بەرەو کۆنگرە گرفت و چارەسەری کەرکوك)، ٢٠٠٨.
- (کوردو پارتە سیاسییەکانی عێراق)، ٢٠١١.
- (مەوسوعەی پارتە سیاسییەکانی کوردستان و عێراق ١٩٠٨ – ٢٠٠٥)، ٢٠١٢.

- (فەرهەنگی ڕۆژنامەگەری کوردستان و عێراق ١٨١٦ - ٢٠٠٠)، ٢٠١٢.
- (ئینسکلۆپیدیای پارت و بزووتنەوە ئیسلامییەکان لە جیهاندا)، ٢٠١٤.

*** (حەسەن پەڵکانە زەنگەنە - مەلا حەسەنی پەڵکانە زەنگەنە):-**

- ناوی شاعیر (مەلا حەسەن کوڕی ئەمین کوڕی حاجی حوسێن خدری زەنگەنەی سپی سەر)ە.
- ساڵی (١٩٠٥) لە دێی سپی سەری زەنگەنە هاتووەتەوە دنیاوەو پاشان هاتووەتە ناوچەی قەرەحەسەن لە دێی پەلکانەو شوان نیشتەجێ بووە لای شاعیر (شێخ عومەر عەسری بەرزنجی) لە پەلکانە.
- ساڵی (١٩٨٥) کۆچی دوایی کردووە.

*** (حەسەن پاشا):-**

- لە بنەڕەت خەڵکی کەرکوکە.
- لە ڕێگای ئینکشارییەوە لە ئەستانە لە ساڵی (١٦٩٧) پێگەیشتووە.
- ساڵی (١٦٩٧) بووەتە وەزیرو والی لەسەر (میسر).
- ساڵی (١٦٩٩) بووەتە والی لەسەر شام ئینجا لەسەر (شارەزوور).

*** (حەسەن پاشای بوشناق):-**

- ساڵی (١٦٩٦) بووەتە والی کەرکوك بۆ ماوەی ساڵێك تاکو (١٦٩٧)، ئینجا لە دوای خۆی ئیبراهیم پاشا کوڕە بووەتە والی کەرکوك.

*** (حەسەن پاشا تۆپاڵ ئۆغلو):-**

- ساڵی (١٦٨٥) بووەتە والی کەرکوك، ساڵی بەردەوام بوونی نازانرێت، بەڵام لەوانەیە تا ساڵی (١٦٩٢) بەردەوام بووبێت.
بەڵام سەرچاوەی پشت ڕاست نییە.

*** (حەسەن عەبدوڵڵا تاڵەبانی):-**

- (حەسەن کوڕی شێخ عەبدوڵڵا کوڕی شاعیر شێخ ڕەزای تاڵەبانی)یە.
- ساڵی (١٩١٣) لە بەغدا لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٣٤) کۆلێژی (ماف) ی تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٤٦) بووەتە پارێزگاری سلێمانی.
- ساڵی (١٩٥٩) لە سەردەمی عەبدولکەریم قاسم بووەتە وەزیری هاتووچۆو ئەشغال.
- ساڵی (٢٠٠٠) کۆچی دوایی کردووە.

*** (حەسەن تکەچی - مەلا حەسەن تکەچی):-**

- یەکێك لە مەقام زانەکانی کەرکوك.
- بەڵام زانیاریمان دەربارەی کەمە و ژیانی نادیارە.

*** (حەسەن جاف - دکتۆر حەسەن جاف):-**

- ناوی تەواوی (حەسەن کەریم بەگی فەتاح بەگی حەمە پاشای جاف)ە.
- لە (٢)ی ئەیلولی ساڵی (١٩٤٢) لە دێی کەلار هاتووەتە دنیاوە.
- خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی وەئاناوەندی لە شارەکانی کفری و خانەقین تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٦٦) بەکالۆریۆسی لە کۆلێژی ئەدەبیاتی زانکۆی بەغدای وەرگرتووە ماجستێرو دکتۆراشی لە ساڵی (١٩٧٤) لە زانکۆی تاران وەرگرتووە، چوار ساڵ مامۆستایی لە کۆلێژی (ئیلاهیات و مەعارفی ئیسلامی) سەر بە زانکۆی تاران کردووە.
- ئێستا سەرۆکی بەشی مێژووی هاوچەرخە لە (ئامۆژگای مێژووی عەرەب بۆ خوێندنی باڵا کە سەر بە یەکێتی مێژوونووسانی عەرەبە).
- یەکەم وتاری لە گۆڤاری (پرسیهای تاریخی)دا بە ناوی (طریقت درسیان کردها) واتا (تەریقەت لە ناو کوردەواری)دا لە ژمارە پێنجی ساڵی نۆهەمی ئەو گۆڤارەدا بڵاوکراوەتەوە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (مێژووی ئەردەڵان)، مەستورەی کوردستانی، وەرگێڕان، هاوبەش، بەغدا، ١٩٨٩.
- (ئەم قسانە بەم پێوانەیە باویان نەماوە)، بەغدا، ١٩٩٦.
- (تەئریخی جاف، کریم بەگ فەتاح بەگ جاف)، لێکۆڵینەوە، بەغدا، ١٩٩٥.
- (چەردەیەکی کۆمەڵایەتیانە لە مێژووی نوێی عێراق)، پاشکۆی بەرگی پێنجەم دەربارەی شۆڕشی بیست، عەلی وەردی، سلێمانی، ٢٠٠٦.
- (الوجيز في تاريخ إيران، دراسة في التاريخ السياسي)، لە چوار بەرگدا، ٢٠٠٣- (٢٠٠٨).
- (هؤلاء في مرايا هؤلاء).

* (حەسەن جاف):-

- ناوی (حەسەن عەباس بارام)ە.
- ساڵی (١٩٤٢) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٦٦) کۆلیژی ئەدەبیات بەشی جوگرافیای لە زانکۆی بەغدا تەواو کردووە.
- دوای تەواوکردنی خوێندنی چووەتە سعودیەو بۆ ماوەی سێ ساڵ ویەك ساڵ لە جەزایر کاری مامۆستایی کردووە.
- چەند لێکۆڵینەوەیەکی ئەدەبی هەیە:
- (چیرۆکی نوێی کوردی).
- (کامەران موکریی چیرۆك نووس).
- (بارانە ووشە)، بەرگی یەکەم.
- (ملامح التجديد في القصة الكردية الحديثة).
- چەند لێکۆڵینەوەیەکی سیاسی هەیە:
- (کەرکوکییەکان بارکەن بڕۆن).
- (نووسین بە رادان).
- (بارانە ووشە)، بەرگی دووەم، ئامادەیە بۆ چاپ.
- (بارانە ووشە)، بەرگی سێیەم، بە عەرەبی ئامادەیە بۆ چاپ.
- چەند چیرۆکێکی هەیە:
- (لە خەونەکانی نامۆیێك).
- (باران).
- (دیجلەی تاوان).
- چەند ڕۆمانێکی هەیە:
- (عەلەبستێ).
- (گۆڕستانی لم).
- (کۆڕەو-داستانی کۆچ)، دەستنووسە.
- (یادداشتەکانی پیاوێکی لە بیرکراو)، کۆ چیرۆك، ٢٠١٣.
- بەرهەمەکانی بە زمانی عەرەبی:
- (ملامح التجديد في القصة الكردية الحديثة).
- (القنص)، کۆمەڵە چیرۆکی لە خەونەکانی نامۆیەك، کراوە بە عەرەبی.
- (بسمة)، کۆمەڵە چیرۆکی عەبدوڵڵا ئاگرینە، کراوە بە عەرەبی.
- (المقابر الرملية-گۆڕستانی لم)، کراوە بە عەرەبی.
- بەرهەمەکانی بە زمانی کوردی:
- (تاوەری بابل).
- (بەفری کلیمانجارۆ).
- (چەردەیکی کۆمەڵایەتیانەی مێژووی نوێی عێراق)، علی وەردی، بەرگی یەکەم.
- (چەردەیەکی کۆمەڵایەتیانەی مێژووی نوێی عێراق)، علی وەردی، بەرگی دووەم.
- (یقظة الكورد-وریابوونەوەی کورد)، جەرجیس فەتحوڵا، بەرگی یەکەم.
- (یقظة الكورد-وریابوونەوەی کورد)، جەرجیس فەتحوڵا، بەرگی دووەم.
- (قڕکردنی ئەرمەن لە بەردەم دادگادا).
- (کەرکوك لە چەرخە کۆنەکاندا).
- (چیرۆکی خۆشەویستیەکی مەجووسیانە).
- (مەرحەبا ئەی خەم)، لەژێر چاپدایە.
- (ژنانی کرملین)، لەژێر چاپدایە.
- (کۆی ڕۆمانەکان)، ٢٠١٤.
- (کۆی چیرۆکەکان)، ٢٠١٤
- سەرنووسەری گۆڤاری (کاژاو) بوو لە ساڵی (١٩٨٤).
- سەرنووسەری ڕۆژنامەی (هەرێمی کوردستان) بوو لە (٢٥)ی کانوونی یەکەمی ساڵی (١٩٩٥) تا (١)ی حوزەیرانی ساڵی (١٩٩٦).
- سەنووسەری گۆڤاری (الوفاق)و (هەولێر) بوو لە ساڵی (١٩٩٦) کە تەنها دوو ژمارەی لێ دەرچوو.

* (حەسەن حوسێن ئەفتچی):-

- ساڵی (١٩٣٠) لە کەرکوك لەدایکبووە، خۆی لە خێزانی نەوتچییەکانە.
- دەرچووی کۆلیژی یاسایە، گەلێك کاری بەڕێوەبەرایەتی کردووە لە ناحییەکان.
- ماوەیەك بەڕێوەبەری ناحیەی ئاغجەلەر بووە.

* (حەسەنی خانەقا - شێخ حەسەنی خانەقا):-

- (شێخ حەسەن کوڕی عومەر کوڕی سەید حوسێن خانەقا)یە.
- ساڵی (١٩٦٤) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- شارەزای هەیە لە زمانی کوردیو عەرەبیو تورکی وفارسی.

* (حەسەن ڕاوچی - حاجی حەسەنی ڕاوچی):-

- ناوی (حاجی حەسەن کوڕی سدیق کوڕی عوسمان)ە، بەرەگەز لە هۆزی شوانە.
- ساڵی (١٩٠٤)ی زایینی لە شاری کەرکوك لە گەڕەکی موسەڵا هاتووەتە دونیاوە.
- خاڵۆ حەسەنی ڕاوچی پیاوێکی پیاوانەو ڕووخۆش و قسەزان و میوان دۆست بووەو بەزۆری کاری ڕاو و ڕاوچێتی کردووە لە دەورووبەری کەرکوك لە جەوەل بۆر، لەیلان، ئاغجەلەر، بناری گل، داقوق، خورماتوو، تازە، دووبز، پردێ،

شوان، پەنجا عەلی، سینگ دەرەلان، هەروەها لە دەوروبەری ڕیازو جەویجەش ڕاوی کردووە.
– لەگەڵ ئەم دۆست و برادەرانەیدا چونەتە دەشت و بیابان و شاخ ڕاوشکاری لەگەڵدا کردوون: سەید عەلی وەلی بەرزنجی (١٩٣٠)دا دانیشتووی شاری کەرکوک گەرەکی شۆریجە، سالار ئەمین ئاغا، لە ئاوایی (باینجان)، شێخ ئیسماعیل کوڕی عەبدولکەریم (دانیشتووی قادر کەرەم)، پاشای محەمەد نازم، عەبدولمەجید شێخ حەسیب تالەبانی و چەند کەسێکی تر.
– ئەو چەکانەی بەکاری هێناوە یەک تیر، سێ تیر، پێنج تیر، نیهایەت جاندار، ساچمە، تفەنگی ئینگلیزی، بڕنەو، دەمانچە، خەنجەر.
– لە ساڵی (١٩٤٣)ی زاییینی لە تەمەنی (٣٩) ساڵیدا ژنی هێناوەو کوڕو کچێکی هەیە.

* (حەسەن زەنگەنە):-

– ناوی (حەسەن محەمەد سەعید)ە، ناسراو بە (حەسەن زەنگەنە).
– ساڵی (١٩١٩) لە ناحیەی (قادر کەرەم) لەدایکبووە.
– هەر بە منالی ئازایەتی و هۆشیاری تیا بەدی دەکرا، چونکە یەکێک بووە لە خوێندکارەکانی (مەلا کاکە حەمەی سەیفوڵڵا)، کە مامۆستایەکی گەورەی کوردایەتی بووە.
– لە سەرەتای پەنجاکانی سەدەی ڕابووردوو ماڵی دێتە شاری کفری.
– ساڵی (١٩٥٤) پەیوەندی دەکات بە ڕیزەکانی پارتی دیموکراتی کوردستانەوە، لەگەڵ (عەلی حەمدی)و (جەلال قەرەداغی)و (فەقێ عەلی)و (ئەحمەد کەلاری)و (حەمە ئەمین کەلاری)و (حەمەی وەلی)و چەندانی تر ڕێکخراوی جوتیاران لە ناوچەی کفری و بەمۆ دادەمەزرێنن.

– ساڵی (١٩٦٣) تا (١٩٧٥) کادرێکی چالاکی ناو ڕیزەکانی پارتی بووە، دوو جار بریندار بووە.
– دوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول لە چەمچەماڵ دەست بەسەر کراوە.
– ساڵی (١٩٨٤) ئەمنی کەرکوک دەیگرن و ئازارو ئەشکەنجەی زۆری دەدەن بەو هۆیەوە تووشی نەخۆشی دەبێت.
– ساڵی (١٩٨٦) کۆچی دوایی کردووە.

* (حەسەن عەلی – مام حەسەن مام عەلی):-

– ساڵی (١٩٠٧) لەدایکبووە.
– ساڵی (٢٠٠٢) کۆچی دوایی کردووە.
– شارەزای لە بواری ئەستێرەناسی ژێریدا هەبووە.

* (حەسەن عیززەت):-

– ساڵی (١٩٣٤) لە کەرکوک لەدایکبووە.
– نووسەرو وەرگێڕ بووە لە بواری پەروەردەدا گەلێک بابەتی وەرگێڕاوە لە گۆڤاری (المعلم الجدید)و ڕۆژنامەی (الافاق)و (البشیر)و (کرکوك).
– دوو کتێبی چاپکراوی هەیە لەسەر شاعیرانی تورکمان.
– لە بەرهەمەکانی:
– (شعراء الترکمان من الجیل الماضي)، بە زمانی عەرەبی، چاپخانەی (الأمة)، بەغدا، ١٩٨٩.
– (شعراء الترکمان المعاصرون)، بە زمانی عەرەبی، چاپخانەی (الزمان)، بەغدا، ١٩٩٠.
– لە (٢٨)ی نیسانی ساڵی (٢٠٠٢) کۆچی دوایی کردووە.

* (حەسەن غەریب):-

– ساڵی (١٩٧٢) لە کەرکوک لەدایکبووە.
– لە هەشتاکانەوە دەستی کردووە بە گۆرانی وتن.

*** (حەسەن فەتتاح حوسێن):-**

– ساڵی (١٩٢٦) لە کەرکوك لەدایکبووە.
– لە بەرهەمەکانی: (استبيان تربوي لمعرفة آراء مديري ومديرات المدارس الابتدائية في امور الادارة والتفتيش)، بە زمانی عەرەبی.
– دیوانێکی شیعری بە جێ ماوەو لە بواری پەروەردەو فێرکردن کاری کردووە.
– ساڵی (١٩٩٥) کۆچی دوایی کرد.

*** (حەسەن قەرەچێواری بەرزنجی – شێخ حەسەن قەرەچێواری بەرزنجی):-**

– لەژێر نازناوی (شەمسەدین)و (پیری قەرەچێوان)دا ناوبانگی دەرکردووە ئەم زاتە (کوری شێخ عەبدولکەریم کوری شێخ عەبدولقادر کوری شێخ حوسێن قازانقایە کوری شێخ مەحمودی کلیسە، کوری شێخ ئیسماعیل ولیانی)یە کە ناسراوە بە (غەوسی دووەم)، ناوی دایکی فاتمە خانی کچی شێخ عەبدولقادری قەرە حەسەنییە.
– شێخ حەسەن لە ساڵی (١٨٤٧)ی زایینی دا لە شاری کەرکوك هاتووەتە جیهان، لە تەمەنی شەش ساڵیدا لە تەکیەکەی باوکیدا لەگەڵ خوێندن و نووسیندا ئاشنایی پەیدا کردوو، ئەو تەکیەیە پشتاوپشت تا ئەمڕۆ ماوەو ئێستا لە گەڕەکی ئاخووڕ حوسێنە لە کەرکوکدا.
– هەر بە منداڵی نیشانەی زیرەکی و وورییایی لە شێخ حەسەندا بە دیار کەوتووە چونکە بە زوویی شارەزایی لە هەموو بوارەکانی زانیاریدا پەیدا کردووە، بەپێی ئەو نەریتانەی کە لە کوردستاندا باوبووە، زانیاری لە بواری (فقه، نەحو، صەرف، منطق، بەیان، زمان، مێژوو) بە دەسهێناوە، بە تایبەتی دەستێکی باڵای هەبووە لە توێژینەوە و لێکۆڵینەوەی ئایەتەکانی قورئانی پیرۆزو فەرمایشەکانی حەزرەتی پێغەمبەر.

– پیاوێکی پیاوانەو سۆفییەکی لە خواترس و هەق وێژو ڕەوشت بەرز بووە، هەمیشە چاوتێرو ئارەزووی لە پیاوەتی و چاکە بوو، هەتیوو هەژارانی خۆشویستووە.
– لە سەرەتاوە لە گوندی (قەڵای میکاییل) دەگیرسێتەوە بۆ ماوەیەك ڕابەری خەڵکی دەکات، ئینجا دەگوێزێتەوە بۆ دێی (قەرەچێوان) لەوێ نیشتەجێ بووەو تەکیەی دروست کردووەو بووتە یەکێ لە پیرانی ڕێبازی (قادری) کە لە کوردستاندا زۆر بڵاون، لە ئاخرو ئۆخری ژیانیدا دەگوێزێتەوە بۆ (قادر کەرەم) لەوێ تەکیەیەکی خنجیلانە دروست دەکات.
– لە تەمەنی دە ساڵیدا بۆ ئاشنابوون لەگەڵ زانیاری ئایینیدا بۆ ماوەی چەند ساڵ چووەتە شاری (هەولێر)و (کۆیە)و گوندەکانی ناو هۆزی (دزەیی)و (خۆشناوەتی) لە ناوچەی (مەخمور)و (شەقڵاوە) دا.
– ساڵی (١٩٠٦)ی زایینی کۆچی دوایی کردووە.
– لە قادر کەرەم گومەتێکی بەرزی بۆ کراوە، مزگەوت و تەکییەو مەقامی لەوێیە.

*** (حەسەن قوڵە – شێخ حەسەن قوڵە):-**

– کوری شێخ محێدینەو یەکێکە لە مەلا بەناوبانگەکانی کەرکوك، خوێندەوارو ڕۆشنبیر بووە.
– چووەتە ئەستەمبوڵ و لەوێ ژنێکی بە ناوی گورجی هێناوە.
– بەشداری شەڕی ڕووسیاو عوسمانییەکانی کردووە.
– لە دواییدا زانیاریمان دەربارەی ژیانی نییە.

*** (حەسەن کەنووش دەلۆیی – جنوونی):-**

– ناوی (میرزا حەسەن دەلۆی)یەو نازناوی شیعری (جنوونی)یە.
– ماوەیەك ماڵی دەچێتە خانەقی و لە دێی (زاوتە) دادەنیشێ و ماوەیەکیش دەچێتە پەڵکانی دەلۆ نزیك خانەقی، پاشان دەگەڕێتەوە بۆ ناوچەی دەلۆ لە بناری (ئاشداخ).
– ساڵی (١٨٤٠) لە کەرکوك لەدایکبووەو لە ساڵی (١٨٩٤) کۆچی دوایی کردووە.

*** (حەسەن کەوسەر):-**

– ساڵی (١٩٤٢) لە تسعین لەدایکبووە.
– لە بەرهەمەکانی:-
– (دوشن یابراقلن)، دیوانێکی شیعری بە زمانی تورکی، چاپخانەی (التضامن)، بەغدا ١٩٧١.
– (بالیم بابایا سلام)، شیعری، بە زمانی تورکی، بەشی دووەم، (مكتب السلام)، کەرکوك، ١٩٩٩.
– (کربلا تورکلاری)، شیعری ئایینی، بە زمانی تورکی، ٢٠٠٠.
– (جلال رضا افندی وشعرلریندن سەجمەلر) لێکۆڵینەوەیکی شیعری، چاپخانەی (دار الشؤون الثقافية العامة)، بەغدا، ٢٠٠١.
– (تسین فولکلوروندان ئەورنەکلر)، بە زمانی تورکی، لێکۆڵینەوەی مێژوویی، (مكتب الكوثر)، کەرکوك، ٢٠٠٢.

- (جیراغ)، چیرۆك، (مكتب الكوثر)، کەرکوك، ٢٠٠٢.
- (دليل المطبوعات الكركوكية)، وەرگێڕان بۆ سەر زمانی عەرەبی، (مكتب عبد الوهاب اوچي)، کەرکوك، ٢٠٠٢.
- (Alfabe birinci sinif okul kitabi)، کتێبی قوتابخانەیی بە زمانی تورکی، کەرکوك، ٢٠٠٣.
- (Dort okul kitabi icin bir sozluk)، فەرهەنگ بە زمانی تورکی، کەرکوك، ٢٠٠٣.
- TEMEL OKUL SOZLUK، 2004
- القاريء کورتە چیرۆك، ٢٠١٠.
- الجديد في اصول الإلقاء وقواعد التجويد، ٢٠١١
- علی ضفاف المشهد، ٢٠١١
- تاريخ الأدب التركي في العراق، وەرگێڕان، ٢٠١٢
- کونش قوشلاری، شیعر، ٢٠١٣.
- معجم المواقع العراقية بأسماء تركية، وەرگێڕان، ٢٠١٤

* (حەسەن گەرمیانی):-

- یەکێکە لە گۆرانی بێژەکانی کەرکوك.

* (حەسەن گورەم):-

- ساڵی (١٩٢٢) لە خورماتوو لەدایکبووە.
- هەر لە منداڵییەوە چاوی کوێر بووە.
- بایەخی بە ئەدەب داوە بە تایبەتی لە بواری شیعردا.

* (حەسەن مستەفا ئەحمەد):-

- ساڵی (١٩١٤) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- نووسەرو دەرچووی کۆلێژی سەربازییەو گەلێك کتێبی لە بوارەدا بە ئەنجام گەیاندووە، وەکو:
- (من العلمين إلى نهر سانكرو)، وەرگێڕان، بەغدا، ١٩٥٠.
- (مع رومل في الصحراء)، وەرگێڕان.
- (العتاد العسكري العربي)، بەیروت، ١٩٦٠.
- (اسرائيل والقنبلة الذرية)، چاپخانەی (دار الطليعة)، بەیروت، ١٩٦٠.
- (البارزانيون وحركات بارزان ١٩٣٢-١٩٤٧)، چاپخانەی (دار الطليعة)، بەیروت، ١٩٦٣.
- (التعاون العسكرية العربي)، چاپخانەی (دار الطليعة)، بەیروت، چاپی یەکەم ١٩٦٤، چاپی دووەم، ١٩٦٥.
- (المساعدات العسكرية الألمانية لاسرائيل، إستنتاجات ودروس)، چاپخانەی (دار الطليعة)، بەیروت، ١٩٦٥.
- (السبيل إلى القيادة)، وەرگێڕان، چاپخانەی (دار الطليعة)، بەیروت، ١٩٦٦.
- (حرب حزيران ١٩٦٧، الجبهة المصرية)، بەیروت، ١٩٧٣.
- (حرب حزيران ١٩٦٧، الجبهة الشرقية)، بەیروت، ١٩٧٣.
- (الميراج طائرة حربية للعالم)، وەرگێڕان، بەغدا، ١٩٧٣.
- (مذكرات ملحق عسكري في لندن قبل حرب فلسطين الاولى وفي اثنائها ١٩٤٦-١٩٤٩)، چاپخانەی (آفاق عربية)، بەغدا، ١٩٨٥.
- (مذكراتي السياسية في واشنطن)، بەغدا، ١٩٩٠.

* (حەسەن نوحی - مەلا حەسەنی نوحی):-

- ناوی (مەلا حەسەنی کوری سۆفی عەبدولحەسەن کوری محەمەد کوری کوێخا رۆستەمی زەنگەنە)یە.
- ساڵی (١٨٨٨)ی زایینی باوکی لە دەڤەری گەرمیانەوە ماڵ دەگوێزێتەوە بۆ کوردستانی ئێران و لە شاری (سەقز) نیشتەجێ دەبێت.
- ساڵی (١٩٠٢) دا لە شاری (سەقز) لە گەرەکی (سەرپەچە)ی خواروو لەدایك و باوکێکی کورد چاوی هەڵهێناوە.
- مەلا حەسەن نازناوی (نوحی) بۆخۆی هەڵبژاردووە جگە لە زمانی زگماکی خۆی عەرەبی و فارسیشی بە چاکی زانیوە، لە دەستنووسێکی خۆیدا دەڵێت:- (لە ساڵی (١٩٢٩)دا پاش خوێندنی فارسی و کوردی دەستم کرد بە خوێندنی زانیاریەکان لە ماوەی هەشت ساڵدا توانیومە ئیجازە وەرگرم).
- شاعیر دوو ساڵ لای مامۆستا ساڵح ئەفەندی قەرەداغی لە (خانەقین) خوێندوویەتی، ئینجا لە وێوە چووەتە (کفری) بۆ ماوەی پێنج ساڵ لەلای مەلا سەعیدی موفتی سیوەیلی خوێندویەتی لە پاشان چووە بۆ شاری (کەرکوك) وبۆ ماوەی ساڵێك لای مامۆستا (مەلا تاهیر) خوێندوویەتی هەر ئەم مەلایەش لە ساڵی (١٩٣٧) دا ئیجازەی مەلایی پێداوە ئینجا دەبێتە مەلای دێی (دوانزە ئیمام) ئینجا لە ساڵی (١٩٤٣)دا دەرواتە گوندی (مەلا تۆمەس) لە قادرکەرم.
- شاعیر پیاوێکی پیاوانە و ئازاو قەڵەم بەدەستێکی بە توانا بووە، دەسخەتی خۆش و جوان بووە، جگە لەوەی کە شاعیر و مەلا بووە، دەستێکی باڵای هەبووە لە بواری بیناسازی و دوورماندا، ئارەزووی لە گەشت و سەیران و سواری ئەسپ بووە، پیاوێکی نیشتمان پەروەرو ڕووخۆش بووە.
- لە (٢٢)ی ئابی ساڵی (١٩٥٩)دا نزیکەی ساڵێك لە سەر کوردایەتی و نیشتمانی پەروەری لە پۆلیسخانەی شاری (کەرکوك) بەندکراوە لەوێ تووشی نەخۆشی دڵ و گەلێ ئێش وئازار دەچێژێت.
- لە (١٠)ی کانوونی یەکەمی ساڵی (١٩٦٦) لە نەخۆشخانەی (خوورماتوو) کۆچی دوایی دەکات.

* حەسرەت:-

-(حەسرەت مەلا شەریف سالح ئەمین مستەفا حاجی میرزا) یە.
- لە دێی مەرزیخە لە کەرکوك لە دایکبووە. تاقانەی باوك و نازداری دایکی بووە. بەشێکی زۆری تەمەنی بە خوێندنی مەلایەتی بردووەتە سەر، ئەم دێ و ئەو دێی کردووە بەدوای نان پەیداکردندا تا خۆی گەیاندووەتە دێی مەرزیخە و بووەتە مەلای مزگەوتەکەی.
- دەستێکی زۆر باڵای هەبووە لە شیعر نوسیندا وە پەیڕەوی شاعیرە کۆنەکانی نەکردەوەو بە زمانە ئەدەبییەکەی ئەدەبی کلاسیکی ئەوسای ئەنووسی.
- دیوانێکی (٢٠٠) لاپەڕەیی بە ناوی (مجمع الاشعار)ەوە پێکەوە نابوو، بەڵام دەستی گەردوون و بەختی ناهەمواری کورد فەوتاندی.

- حەسرەت لە شیعری هەجوا توانایەکی باشی هەبووە.
- سال ١٩٦٩کۆچی دوایی کردووە.

*** حەسەن نووحی - مەلا حەسەنی نووحی:-**

- شاعیر لە دێی بیبانی ناوچەی پردێ لەدایکبووە.
- سالی ١٩١٠ زایینی لەدایکبووە.
- لە تەمەنی دە سالییەوە دەخرێتە بەر خوێندنی ئایینی.
- لە تەمەنی ٧٦ سالیدا، کۆچی دوایی دەکات و لە گۆڕستانی شێخ ئولفەت بە خاک دەسپێردرێت.
- شیعرەکانی بە زمانێکی سادە و ڕەوان نووسیوەتەوە.
- ماوەیەک لە مزگەوتەکانی کەرکوک لای کۆمەلێک زانی ئایینی خوێندنی تەواو کردووە.

*** (حەسون کونەمەن - مەلا حەسون کونەمەن):-**

- ناوی (مەلا حەسون کوڕی عەبدولوەهاب)ە.
- سالی (١٩١٧) لە گەڕەکی موسەللا لە کەرکوک لەدایکبووە.
- سالی (١٩٤٠) دامەزراوە بە ئیمام و خەتیب لە مزگەوتی (نەبی دانییال) تا سالی (١٩٨١).
- لە (٣) ئاداری سالی (١٩٨٨) کۆچی دوایی کردووە.

*** (حەسیب تالەبانی):-**

- سالی (١٩١٢) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (گولزار)، بەغدا، ١٩٦٥.

*** (د. حەسیب شوانی):-**

- سالی (١٩٧٩) لە چەمچەمال لەدایکبووە.
- سالی (٢٠٠٨) ماستەری لە مێژووی سیاسی وەرگرتووە.
- سالی (٢٠١١) دکتۆرای لە سیاسەت و ناکۆکییە نێو دەولەتییەکاندا لە ولاتی ڕووسیا بە دەستهێناوە.
- مامۆستایە لە زانکۆی سلێمانی.

*** (حەسیب کوڕی شێخ عەلی تالەبانی - شێخ حەسیب کوڕی شێخ عەلی تالەبانی):-**

- (شێخ حەسیب کوڕی شێخ عەلی کوڕی شێخ عەبدولڕەحمانی تالەبانی)یە
- سالی (١٨٩٠)دا لە گەڕەکی بەرتەکیەی شاری کەرکوک لەدایکبووە.
- لە تەمەنی شەش سالیدا لە حوجرە فێری خوێندن و نووسین بووە.
- گەلێک خزمەتی ناوچەی گەرمیانی کردووە، چونکە ئاکە سوار بووە لە ناو ئاغاو شێخەکان لە هەفتەیەک دا جارێک یان زیاتر دەستەی مەقام بێژانی لە دیوەخانەکەی دا کۆکردووەتەوە و مەقامی پێیان خوێندووە و مەشقی پێ کردوون، لە هەموو ڕوویەکیشەوە دەستی یارمەتیان بۆیان درێژ کردووە، جگە لەوەی قانیمەقام بوو مەقام دۆست و ڕۆشنبیر بوو.
- بە زۆری ئەم هونەرمەندانە هاتووچۆی دیوەخانەکەی شێخ حەسیبیان کردووە لەوانە: عەلی مەردان، خدر بارام چاوەش (١٨٧٥-١٩٢٩) کامیل محەمەد، ئیسماعیل زەنگەنە (کامیل تەپەلوویی) خولە ئۆمەر، ڕەشید کویلە ڕەزا، یاسینە وندەیانی دیش.
- دیوەخانەکەی شێخ قوتابخانەیەکی میللی بووە بۆ دەنگخۆشانی ئەو سەردەمە لە ناوچەی گەرمە سێری کەرکوک بۆ زیندووکردنەوەی هونەری کوردی.
- شێخ حەسیب جگە لە حەزی هونەر ئارەزووی ڕاوو شکار و ئەسپ سواریشی هەبووە، قسەزان و ڕووخۆش و دلتەڕبووە، دەستی یارمەتی بۆ هەژاران نەداران درێژ کردووە بە تایبەتی

لە کاتی گرانی گەورەدا (سەفەربەر).

– شێخ حەسیب لە کاروباری میریدا ئەم وەزیفانەی بینیووە (بەڕێوەبەری شارۆچکەکانی قەرەحەسەن و خورماتوو، قەرەتەپەو شوان و پردێ و قەڵادزێ و قایمقامی قەزاکانی قەڵادزێ و دهۆک و سلێمانیش بووە.

– شێخ حەسیب لە ساڵی (١٩٤٩) تووشی نەخۆشی تەوژمی خوێن بووە، هەر لەو ساڵەدا لە ماڵی شێخ حەبیبی برای لە کەرکوک گیانی لەدەستداوە لە تەکیەی تاڵەبانی بەخاکیان سپارد.

*** (حەسیب مەلا مەحموود حەکیم مودەریس – مەلا حەسیب مەلا مەحموود حەکیم مودەریس):-**

– ناوی (مەلا حەسیب مەلا مەحموود مەلا حەکیم مەلا ئیسماعیل شوانی)یە.

– ساڵی (١٩٠٩) لە گەڕەکی (ئەحمەد ئاغا) لە کەرکوک لەدایکبووە.

– خوێندنی ئایینی لەلای مەلا ئەحمەد مەلا حەکیم تەواو کردووە و بڕوانامەی زانستی ئایینی وەرگرتووە، هەروەها لەلای مەلا حەقی و شێخ جەلیل و مەلا عەبدولکەریم کوڕی شێخ حوسامەدین و مەلا قادر و مەلا ئەمین مەلا سالح محەمەد خوێندنی کردووە.

– ساڵی (١٩٣٦) بووەتە مامۆستا لە ناحیەی (سەنگاو)و دوای ماوەیەک گەڕاوەتەوە کەرکوک.

– لە ماوەی ژیانیدا ئیمام و خەتیبی گەلێک مزگەوت بووە وەکو مزگەوتی (ئۆلو جامیع)و مزگەوتی (مەلا داود)و (مزگەوتی مەلا ئەحمەدی حەکیم)و گەلێک مزگەوتی تر، لە ساڵی (١٩٧١)دا کاتێک حکومەتی بەعس مزگەوتی (مەلا داود)ی رووخاند تا ماوەیەک نەخۆشکەوت لە ماڵەوە لەبەر ئەوەی خزمەتێکی زۆری ئەو مزگەوتەی کردبوو.

– شارەزایی هەبوو لە زمانی کوردی و عەرەبی و تورکی و فارسی، لە هەمان کاتدا شارەزایی خەتخۆشی هەبووە و گەلێک دەستنووسی خەتخۆشی لێ بە جێماوە.

– لە (٢٦)ی کانوونی یەکەمی ساڵی (١٩٨٠) کۆچی دوایی کردووە.

*** (حەقی):-**

– لە ساڵی (١٨٩٦) لەدایکبووە لە دێی دووڕاجی لە ناوچەی خورماتوو.

– ناوی (محەمەد ئەمین ئاغای کوڕی محەمەد خورشید ئاغای دووڕاجی)یە نازناوی شیعری (حەقی)یە.

– یەکێک بووە لە هاوکارانی باوکی لە شەڕی هۆزەکەیان دژی سوپای عوسمانی.

– لە شەڕی شوعەیبەو ئاوباریک بەشداری کردووە.

– لە ساڵی (١٩٥٩) کۆچی دوایی کردووە.

*** (حەقی – مەلا حەقی):-**

– ساڵی (١٩٣٢) لە گەڕەکی موسەڵلا لە کەرکوک لەدایکبووە.

– زانستی تەجویدی لەلای (مەلا عەبدولقادری خەتیب) لە بەغدا تەواو کردووە.

– خوێندنی (فقە)و قورئانی لەلای (مەلا محەمەد سەرسپی) و (مەلا حەسیبی حەکیم)و (مەلا ساڵحی جەریسی)و (مەلا مەجیدی قوتب) تەواو کردووە.

– ساڵی ١٩٥٤ یاساکانی رێزمان و زانستی تەجوید و هونەری (القراءات) و لەبەرکردنی قورئانی خوێندووە.

– ماوەیەک وەکو ئیمام و خەتیب لە مزگەوتەکانی (عومەر قیردار)و (ئیبراهیم تکریتی)و (مزگەوتی گەورەی کەرکوک)و مزگەوتی (النور الکبیر)و مزگەوتی حاجی (طارق الصراف) دەستبەکار بووە.

– ماوەیەک ئەندام بووە لە (المجلس العلمي التابع للأوقاف) و ئەندام بووە لە (مجلس الفتوی في مدینة کرکوك).

– هەر یەکە لە (محەمەد جەمیل عەبدولقادر)و (عەباس عیزەت)و (مەلا ئەحمەد خورشید)و (محەمەد فاتیح ڕەزا) ئیجازەی مەلایەتییەکان لەلای مەلا حەقی وەرگرتووە.

- لە ١٣ی حوزەیرانی ساڵی ٢٠١٣ کۆچی دوایی کردووە.

* (حەکیم مەلا ئیسماعیل - مەلا حەکیم مەلا ئیسماعیل):-

- ئیمام و خەتیب بووە لە مزگەوت (حاجی مەحموود).
- یەکێکە بووە لە زانا ئاییینییەکانی کەرکوک و لەژێر دەستی گەلێك مامۆستای ئاییینی ئیجازەی مەلایەتی وەرگرتووە.

* (حەکیم عوسمان حەمید - دکتۆر حەکیم عوسمان حەمید):-

- ساڵی (١٩٧٥) لە ورمێ لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٩٣) لە ئامادەیی (حیکمە)ی لە شاری کەرکووک تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٩٧) بەکالۆریۆسی لە بەشی ڕاگەیاندن لە کۆلێژی ئاداب لە زانکۆی بەغداد تەواو کردووە.
- ساڵی (٢٠٠٦) ماجستێری لە ڕاگەیاندنی تەلەفزیۆنی لە کۆلێژی زانستە مرۆڤایەتییەکان لە زانکۆی سلێمانی تەواو کردووە.
- ساڵی (٢٠١٢) دکتۆرای لە ڕاگەیاندنی تەلەفزیۆن لە فاکلتی زمان و زانستە مرۆڤایەتییەکان لە زانکۆی سلێمانی تەواو کردووە.
- ساڵی (٢٠٠١) دەستبەکاربووە لە بەشی ڕۆژنامەنووسی پەیمانگای تەکنیکی سلێمانی.
- لە ماوەی خزمەتی خوێندنی باڵادا چەندین وانەی جۆراوجۆری وتۆتەوە لە بەشی ڕاگەیاندنی پەیمانگای تەکنیکی سلێمانی وەك (بەڕێوەبردنی دەزگاکانی ڕاگەیاندن، ڕایگشتی، هونەری نووسینی ڕۆژنامەنووسی، ڕاگەیاندنی تایبەتمەند، مێژووی ڕۆژنامەنووسی، تیۆرەکانی ڕاگەیاندن، بەرهەمهێنانی رادیۆ وتەلەفزیۆن).
- لە زانکۆی سلێمانی کۆلێژی زانستە مرۆڤایەتییەکان بەشی ڕاگەیاندن بۆ ماوەی چوار ساڵ چەند وانەیەکی وتۆتەوە وەك (ژانری تەلەفیزیۆن، تیۆری ڕاگەیاندن) لە قۆناغی سێ وچوار ویەك.
- سەرپەرشتیکردنی چەندین توێژینەوەی دەرچوونی خوێندکارانی زانکۆ وپەیمانگاکانی کردووە.
- ساڵی (٢٠١٢) بەشداری کردووە وەك ئەندامی لیژنەو توێژکردنی ماستەرنامە لە بواری ڕاگەیاندن.
* خول وئەزموونەکان:
- ساڵی (٢٠٠٥) بە مەبەستی ئەنجامدانی توێژینەوە سەردانی کەناڵی (الجزيرة) لە دەوحەی پایتەختی وڵاتی قەتەر بۆ ماوەی (١٨) ڕۆژ.
- ساڵی (٢٠٠٧) بەشداریکردن لە خولێکی تایبەت بە بەڕێوەبردنی گرووپی چڕ (locus group) کە لەلایەن پارتی کۆماری ئەمریکییەوە ڕێکخرابوو لە ئەستەنبوڵ.
- ساڵی (٢٠٠٨) بەشداریکردن لە خولێکی تایبەت بە پرۆسەی دیموکراتی کە لەلایەن پارتی دیموکراتی ئەمریکییەوە (NDI) ڕێکخرابوو، لە شاری سلێمانی.
- ساڵی (٢٠١٠) بەڕێوەبردنی خولێکی تایبەت بە (ئیتیکی کاری ڕاگەیاندن لە کاتی هەڵبژاردن) بۆ کۆمیسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکانی عێراق لە ئوتێل (مەم وزین) لە شاری سلێمانی.
- ساڵی (٢٠١٠) بەشداریکردن لە خولێکی ئینديكسی هۆڵەندی تایبەت بە گەیاندن لە نێو دەزگاکاندا لە شاری هەولێر، کە لەسەر بودجەی کۆمیسیۆنی باڵای هەڵبژاردنی عێراق ئەنجامدرابوو.
- ساڵی (٢٠١١) بەشداریکردن لە خولێکی تایبەت بە ئەنجامدانی ڕاپرسی لەلایەن بانکی نێودەوڵەتی (World Bank) لە عەممان-ئوردن.
- ساڵی (٢٠١١) بەشداریکردن لە خولێکی تایبەت بە پەرەپێدانی پرۆگرامی خوێندنی ڕاگەیاندن لە عێراق کە لەلایەن ڕێکخراوی یونسکۆ (UNESCO) ڕێکخرابوو لە عەممانی پایتەختی ئوردن.
-ساڵی (٢٠١١)بەشداریکردن لەخولێکی تایبەتە بە خوێندنی تێکەڵ،لەلایەن ڕێکخراوی (GIZ)ئەڵمانی، لە شاری هەولێر.
- لە (٢٠)ی تەمووزی ساڵی (٢٠١٢) بەشداریکردن بە توێژینەوەیەك لە سیمینارێکی زانستی لە زانکۆی (برادفۆرد) لە وڵاتی بەریتانیا.
- وتنەوەی وانەی تایبەت بە ڕاگەیاندن وڕایگشتی وهەڵبژاردن وهونەرەکانی نووسین لە چەند خولێکدا بەم شێوەیەی خوارەوە:
- ساڵەکانی (٢٠٠٨-٢٠٠٩) دوو خولی تایبەت بە هونەرەکانی تەلەفزیۆن کە لەلایەن مەکتەبی ڕاگەیاندنی یەکێتی نیشتمانی کوردستانەوە ڕێکخرابوو.
- پێنج خولی تایبەت بە هەڵبژاردن ومیدیا کە لەلایەن مەکتەبی هەڵبژاردنی یەکێتی نیشتمانی کوردستانەوە ڕێکخرابوو بۆ مەڵبەندەکانی یەکێتی نیشتمانی.
- دوو خولی تایبەت بە هونەرەکانی تەلەفزیۆن کە لەلایەن وەزارەتی ڕۆشنبیرییەوە ڕێکخرابوو لە سلێمانی و خورماڵ.
- ساڵی (٢٠١١) خولێکی تایبەت بە بەرنامەی ڕادیۆیی بۆ کارمەندای رادیۆی نەوا لە شاری سلێمانی.
- ساڵی (٢٠١٢) خولێکی تایبەت بە کاری ڕۆژنامەنووسی بۆ پەیامنێرانی ڕۆژنامەی (گۆڕان)ی سەر بە ڕێکخراوی (ئازادی لاوان) لە شاری سلێمانی.
- ساڵی (٢٠١٢) وتنەوەی وانە لە وورکشۆپێکی تایبەت بە گرفتەکانی بڵاوکردنەوەی هەواڵ لە کەناڵە بینراوەکان لە هۆڵی مەم وزین لە شاری سلێمانی کە لەلایەن تەلەفزیۆنی جەماوەرەوە ڕێکخرابوو.
- ساڵی (٢٠١٣) سیمنارێکی تایبەت بە ئەرکەکانی میدیا بۆ ڕۆژنامەنووسانی حیزبی زەحمەتکێشانی کوردستان شاری سلێمانی.
- لە (٢٥ی نیسانی ساڵی (٢٠١٣) بەشداریکردن لە خولێکی تایبەت بە ئەرك و ڕۆڵی میدیا کە لەلایەن ڕێکخراوی پەرپێدانی دیموکراسی وڕێکخراوی (نالی)یەوە ڕێکخرابوو لە هۆڵی عیزەددین مستەفا.
- لە (٨) ئایارو (٥) حوزەیران و (٣٠) حوزیرانی ساڵی (٢٠١٣) بەشداریکردن لە سێ خول لە نووسینگەی ئاراستەکردن وڕابەرایەتی مەعنەوی سلێمانی کە بۆ ئەفسەرانی وەزارەتی ناوخۆ سازدرابوو دەربارەی ئیتیکی میدیا ومامەڵەی کارمەندانی ئاسایش لە کاتی نا ئارامیدا.
- ئەنجامدانی میتینگ بۆ ڕاگرایەتی پەیمانگا ودەستەی وانەوتنەوەی بەشی ڕاگەیاندن لەگەڵ بەرپرسی پەیوەندیەکانی کونسلخانەی ئەمریکی بۆ قسەکردن لەسەر ڕێگەکانی هاریکاری و پەیوەندیکردنی هەردوولا.
- لە (١٥)ی نیسانی ساڵی (٢٠١٣) بەشداریکردن لە وۆرکشۆپێك کە سەندیکای ڕۆژنامەنووسانی کوردستان ڕێکی خستبوو تایبەت بە ڕاگەیاندن وکۆمەڵگە بە بۆنەی

ساڵیادی ڕۆژنامەنووسی کوردی، وبەشداری کردن وەك ئەندامی لیژنەی نووسینەوەی ڕاسپاردەی وورکشۆپەکە.

- سەرۆکی ڕێکخراوی پرۆگرامی گەشەپێدانی کوردستان کە لە (٢١)ی نیسانی ساڵی (٢٠١٣) لە شاری سلێمانی دامەزرا ودەستی بە کارەکانی کردووە.

- ساڵی (٢٠٠٤) سەرنووسەری ڕۆژنامەی (گەڕانەوە) بۆ ماوەی شەش مانگ.

- ساڵی (٢٠٠٥) هەواڵساز لە ڕادیۆی نەوا بەشی عەرەبی بۆ ماوەی ساڵێك.

- ساڵانی (٢٠٠٦-٢٠٠٨) بەرپرسی هەڵسەنگاندن وپێداچوونەوە لە کەناڵی گەلی کوردستانی ئاسمانی بۆ ماوەی دوو ساڵ.

- ڕاوێژکاری گۆڤاری "تان ڕیۆ" کە گۆڤارێکی وەرزی سیاسیە لە شاری سلێمانی دەردەچێ.

* بەرهەمەکانی لە بواری کتێب و بڵاوکراوەو چاوپێکەوتن:

- وەرگێڕانی کتێبێك بە ناوی (کارکردن لە تەلەفزیۆن دا) لە زمانی عەرەبییەوە بۆ زمانی کوردیو چاپکردنی لەلایەن ناوەندی سەردەم بۆ بڵاوکردنەوە لە ساڵی ٢٠١٠.

- بڵاوکردنەوەی چەندین وتاری جۆراوجۆر لە ڕۆژنامەکانی هەرێمی کوردستان بە زمانی عەرەبی وکوردی.

- سازدانی چەندین چاوپێکەوتن لەسەر تەوەری جۆراوجۆر لە کەناڵە بینراوو بیستراوەکانی ڕاگەیاندن لە هەرێمی کوردستان وجیهان (کوردسات، گەلی کوردستان، NRT، KNN، جەماوەر، پەیام، زاگرۆس، ڕادیۆ نەوا، ئاژانسی ئارخۆ، خەندان، ئالیا، ئەلعێراقیە، فەیحا، BBC radio).

- ئەنجامدانی (٤٣) فۆکس گروپ لە شارەکانی سلێمانیو کەرکووكو هەولێرو دهۆك لە بوارە جۆراوجۆرەکانی ژیان (ڕاگەیاندن، تەندروستی، پەروەردە، سیاسە، کارگێڕی).

- لەنێوان ساڵانی (٢٠٠٩-٢٠١١) ئەنجامدانی چەندین پرۆژەی ڕاپرسی لە شارەکانی سلێمانی و کەرکوك.

- ساڵی (٢٠١١) بەڕێوەبردنی سیمیناری تایبەت بە پتەوکردنی پەیوەندنی نێوان نەتەوەکانی شاری کەرکوك (کورد، تورکمان) لە چوارچێوەی چالاکییەکانی ڕێکخراوی (کۆڕبەندی هزری کوردی) لە شاری کەرکوك.

- ساڵی (٢٠١١) بەڕێوەبردنی سیمیناری تایبەت بە وتوێژکردن دەربارەی بارودۆخی شاری کەرکوك پاش کشانەوەی هێزە ئەمریکییەکان، لە چوارچێوەی چالاکییەکانی ڕێکخراوی(کۆڕبەندی هزری کوردی)لە شاری کەرکوك.

- هاوکاریکردنی دادگای سلێمانی وەك پسپۆر وشارەزا لە (٧) کەیسی تایبەت بە تاوانە ڕۆژنامەنووسیەکان لەسەر ڕاسپاردەی سەندیکای ڕۆژنامەنووسانی کوردستان ودادگای سلێمانی.

- ساڵی (٢٠١٣) بە چاپ گەیاندنی کتێبێك بە ناونیشانی (دور تكنولوجيا الاتصال في تطوير العمل الإعلامي في وسائل الإعلام الكوردستانية) لەلایەن ناوەندی سەردەم بۆ بڵاوکردنەوە.

* (حەکیم کاکە وەیس):-

- ساڵی (١٩٤٩) لەگوندی حەساری گەورەی کەرکوك لەدایکبووە.

- ساڵی (١٩٧٣) بەکالۆریۆسی لە بیرکاری کۆلێژی زانستی بەغدا تەواو کردووە.

- ساڵی (١٩٧٦) چووەتە ڕیزی پاسۆکەوە.

- ساڵی (١٩٨٤)ە نیشتەجێی سویدە.

- گەلێك لێکۆڵینەوەو نووسینو کتێبی وەرگێڕاوی هەیە، لەوانە:

- (١٩٨٤)، ڕۆمان جۆرج ئۆر ویڵ، وەرگێڕان، هەولێر، ٢٠٠٥.

- (نامەکانی مەسعود محەمەد)، ئامادەکردن، هەولێر، ٢٠٠٦.

- (گورگی ڕووتەڵان)، ڕۆمان، هێرمان هیسە، وەرگێڕان، هەولێر، ٢٠٠٧.

- (تەونی جاڵجاڵۆکە)، ڕۆمان، چاپی یەکەم، هەولێر، ١٩٩٨، چاپی دووەم، هەولێر، (٢٠٠٨).

- (نەتەوایەتی کوردو ئیسلامەتییەکەی)، هەولێر، ٢٠٠٩.
- (دۆن کیشۆت، داستان شیترڤانتێس)، وەرگێڕان، سلێمانی.

*** (حەمزە سالح حەمامچی ئۆغلو):-**

- سالی (١٩٤٥) لە ساری کەمیە لەدایکبووە.
- سالی (١٩٧١-١٩٧٥) وەرگێڕ بووە لە ڕۆژنامەی (یۆرد).
- گەلێك بەرهەمی شیعری هەیە لەوانە (پەدینجی قدح)، دیوانێکی شیعری بە زمانی تورکی، چاپخانەی (دار الشؤون الثقافیة العامة)، بەغدا، ١٩٨٩.

*** (حەمز عەلی - شێخ حەمزە- مەولانا حەمزە):-**

- ناوی (حەمزە کوری عەلی ئەفەندی کوری محەمەد ئەفەندی کوری ئیسماعیل ئەفەندی کوری عەلی ئەفەندی کوری پیر ئەفەندی)یە.
- یەکێك بووە لەوانەی کە کۆنترین قوتابخانەی ئایینیی هەبووە کە گەلێك دەستنووسی جۆراوجۆری تێدا هەبووە کە بە کتێبخانە دەگمەنەکانی عێراق دەژمێردرێت.
- لە کاتی خۆی موفتی کەرکوك بووە، تا ماوەیەکی دوورودرێژ ئینجا ڕۆیشتووە بۆ بەغداو لەوێ نیشتەجێ بووە تا کۆچ کردنی لە کاتی خوێدا زانای سەردەمەکەی بووە لە سەدەی دوانزە هەم.
- سالی (١٦٩٨) دیوانێکی شیعری بە زمانی فارسی نووسیوە.

*** (حەمە ئەمین قادر عاشوور گلی):-**

- سالی (١٩٣٦)دا لە گوندی (هەفتەغار)ی شاری کەرکوك لەدایکبووە.
- قوناغی ئامادەیی لە بەغدا تەواو دەکات، بەڵام لەبەر دەست کورتی ناتوانێت زانکۆ تەواو بکات، بۆیە لە کۆلیژی کارگێڕیو ئابووری بازرگانی بەفەرمانبەر دادەمەزرێت، بەڵام لەگەڵ ئەم کارەدا کۆلیژی ئاداب، بەشی زمانی کوردی تەواو دەکات، تا بەرەی لەنێوان سالانی (١٩٢٧-١٩٧٤) بۆ ئینگلتەرا دەڕوات، لەوێ لە زانکۆی (ASTEN) لە بەرمنگهام لە سالی (١٩٨٠) لەسەر مێژوو زمانی کوردی بڕوانامەی دکتۆرا بەدەست دەهێنێت.
- هەرچەندە دکتۆراکەی تەواودەکات، بەڵام حکومەتی عێراقی ئاهێڵێ بە دامەزراندنی، پاشان لە زانکۆی (ئەربد) لە (ئوردن) داواکاری وەرگرتنی دەردەچێتو دەست بە دەرس ووتنەوە دەکات.
- بەڵام لە (٢)ی نیسانی سالی (١٩٨٣) لە ئوردن موخابەراتی عێراقی هەلدەسێت بەڕەهراوی کردنی لە ئەخۆشخانەو تەرمەکەی لە (٤)ی نیسانی سالی (١٩٨٣) بەرەو کەرکوك دەهێنرێتەوە.

*** (حەمە پاشای جاف):-**

- (حەمە پاشای کوری کەیخەسرەو بەگی سلێمان بەگی زاهیر بەگی یار ئەحمەد بەگی سەیفولڵا بەگی سەید ئەحمەدی جوانرۆ)یە.
- لە سالی (١٨١٤) لەدایکبووە.
- ئەم زاتە لە پاش کۆچی دوایی باوکی لە سەرەتای بەهاری تەمەنیدا لە ١٤ یان ١٦ سالیدا بووە بە سەرۆکی عێلی گەورەی کۆچەری جاف و بە بلیمەتی و چاونەترسی و لێهاتوویی خۆی توانیویەتی پەیتا پەیتا سامو شۆرەتێکی زۆر پەیدا بکاتو هۆزەکەی بە ئەوپەری دەسەلات وشکۆداری بگەیەنێت بۆیە عوسمانی وقاجارەکان هەوڵی ڕاکێشانیان داوە بەلای خۆیاندا.
- سالی (١٨٥١)ی زایینی عوسمانییەکان نازناوی پاشایان بە محەمەد بەگ بەخشیو ئیدی ناوبانگو شۆرەتی پتر پەرەی سەند.
- سالی (١٨٦٦) کە محەمەد پاشا لەسەر گردی شێروانە لە لێواری ڕووباری سیروان قەلا شکۆ دارەکە (قەلای شێروانە)ی بنیات ناو پاش دروستکردنی بوو بە هێمای دەسەلاتو توانای خاوەنەکەی وهۆزەکەی لەو سەردەمەدا عوسمانییەکان بەمەبەستی کۆنترۆل کردنی جافو داناتی سنوورێك بۆ جموجۆلیان لەنێوان سنووری کوردستانی عێراقو ئێراندا، داوایان کرد لە حەمە پاشا بە خۆیو هۆزەکەیەوە واز لە ژیانی کۆچەری بهێننو لە شارەزووردا نیشتەجێ بن.
- زیرەكو زانا بوو و باش لە مەرامی عوسمانییەکان تێدەگەیشت ئەو داوایەی پەسند نەکردو بە یاوەریی هۆزەکەی ڕوویان لە ئێران کردەوەو لەلایەن دەسەلاتدارنی قاجارییەوە بە گەرمی پێشوازییان لێکرا کە لەنێوان زەهاوو جوانرۆدا سەرقالی ژیانیان بوون.
- سالی (١٨٧٤) (حەمە پاشا) لەلایەن شا (ناسرەددین)ی قاجارییەوە نازناوی (خان)ی پێبەخشراو کرا بە فەرمانداری هەرێمی (زەهاوی) عوسمانی کوریشی (عوسمان پاشا) بە فەرمانداری جوانرۆ دانرا.
- پاش ئەوەی محەمەد پاشای جافو هۆزەکەی سێ سالیان لە کوردستانی ئێران بردە سەر، لەگەڵ قاجارییەکاندا تێکچوونو لە نزیك سنوور تووشی شەڕو شۆڕی خوێناوی هاتن، سەر ئەنجام پێوەندییان بە عوسمانییەکانەوە کردەوەو بۆ کوردستانی باشوور گەڕانەوەو لەلایەن عوسمانییەکانەوە ڕێزو حورمەتێکی زۆریان لێگیراو محەمەد پاشایان بە قائمقامی هەڵەبجە دانا.
- زۆری نەخایاند عوسمانییەکان وەك پیشەی لەوەو بەریان دەستیان کردەوە بە پیلان گێڕان لە دژی حەمە پاشا، ئەوەبوو عەزیزی شاوەیس سەرۆکی تیرەی (کەرەم وەیس) سەر بە (جاف)یان هاندا لە ڕووی دەسەلاتی محەمەد پاشادا بووەستێتو بەربەرەکانیی بکات ئەمیش عەزیزی بەندکرد لە بەندیخانەدا بەهۆی نەخۆشییەوە کۆچی دوایی کرد، وەلێ هەندێك لە کار بەدەستانی عوسمانی پڕوپاگەندەی ئەوەیان کرد گوایە عەزیز لە بەندیخانەدا بە فەرمانی محەمەد پاشا دەرمانخوارد کراوە.
- سالی (١٨٨١) کاتێك محەمەد پاشا لە برایم سەمین نزیك بە کفری لەگەڵ هەندێك پاسەوانەکانیدا لە گەشتێکی ڕاووشکاردا دەبێت، بەدەستی تاقمێك لە خزمانی عەزیز غەدری لێدەکرێتو دەکوژرێ، ئەوجا بکووژانو خزمانیان پەنا بۆ جوامێری ئاغای هەمەوەند دەبەن، ئەویش هەرچۆنێك بێت پەنایان دەدات، ئیدی شەڕی قورس و خوێناوی لەنێوان جاف بە سەرزکایەتی مەحموود پاشای کوڕە گەورەی محەمەد پاشا لەلایەكو هەمەوەندو کەرەم وەیس لە لایەکی بەرپا دەبێت، سەرئەنجام بکوژانی حەمە پاشای جاف زۆربەی هەرە زۆری خزمانیان دەکوژرێنو جوامێر

ئاغاو هەمەوەندەکانیش بۆ نێو سنووری کوردستانی ئێران دەپەڕنەوە.

* (حەمە بەگی جاف):-

- ناوی (حەمە بەگی کوڕی فەتاح بەگی کوڕی حەمە پاشای جاف)ە.
- ساڵی (١٩٠٤) لەناوی قەڵای (شێروانە) لەدایکبووە.
- حەمە بەگی جاف یەکێکە بوو لەوانەی کە باوەڕی بەوە هەبوو کە دەبێت تێکۆشانی سیاسی بگرینە بەر بۆ بەدی هێنانی ئامانجەکانمان.
- هەر بۆیە لەگەڵ ئەمینی ڕەواندوزی‌و ئیبراهیم ئەدهەم‌و ڕەئوف جەلالی‌و شێخ جەمالی تالەبانی ڕێکخراوە یەکیان دانا لە (کفری) کە ناوی ڕێکخراوەکە (پارتی ئازادی کوردسان) بووە، کە لقێکی لە شاری (کفری) بووە، وەئەم زاتانە ئەندامی ئەو کۆمەڵەیە بوون (حەمە جاف، شێخ جەمال تالەبانی، موفتی سەعید ئەفەندی، وەستا ساڵحی خەیات، تۆفیق ئاغای گەلاڵی، مەلا موحیدین زەلزەلە.
- قوتابخانەیەکی لە (کەلار) کردووەتەوە‌و ڕەئوف بەگی جەلالی وەك مامۆستا هێناوەتە کەلار.
- لە ساڵی (١٩٢٨) بووەتە ئەندامی پەرلەمان لەگەڵ محەمەد سەعید وەنداوی.
- یەکەم کەس بووە کە جلوبەرگی کوردی جۆری مرادخانی لەبەر کردووە.
- لە (١)ی ئایاری ساڵی (١٩٣٤) کۆچی دوایی کردووە.

* حەمە پیرە:-

یەکێکە لە شاگردەکانی مەلا وەلی لەپاش مردنی مەلا وەلی حەمەپیرە وەکو مەقام خوێنێکی شارەزاو دەنگخۆش لە شاری کەرکوك دەرکەوت بەپێی ئەوەی لەسەردەمی مەلا وەلیدا زیاوە شاگردی مەلا وەلی بووەو دەبێت ژیانی بکەوێتەسەدەی نۆزدەوە. پیرە خەڵکی گەڕەکی بەرتەکێی کەرکوکە. لە حەمە پیرەیشەوە (محەمەد خەلیل ئاغا ١٩٣١) ئامێری دەفی بۆ حەمەپیرە لێداوەو زەندروەو هەموو مەقامەکانی لێوە فێر بووە، بەڵام لەکاتێدا حەمەپیرە لەژیاندا بووە محەمەد خەلیل نەیتوانیوە لەبەردەمی مەقام بخوێنێت بەڵام دوای مردنی حەمە پیرە ئیتر محەمەد خەلیل ئاغا ڕۆڵ دەگێڕێ و دەبێتە مەقامخوێنی یەکەم لە شاری کەرکوك و ناوناوبانگ دەردەکات دیارە هونەرمەندی گەورەیش عەلی مەردان خوێنکاری ئەو کەڵە هونەرمەندانەیە کە مەلا وەلی بە مامۆستای گەورەی هەموو ئەم کەڵە هونەرمەندانە دادەنرێت. مەقامبێژو مەقامزان میقداد عومەر لە زمانی حاجی عومەر پاسەوانی مامیوە دەیگێڕێتەوە کە چەند جارێك هونەرمەندانی موسڵ سەردانی حەمەپیرەیان کردووە بەهەمان شێوە ئەمیش چووەتە ئەو شارەو لەمەوە فێری چرینی مەقامی ئیبراهیمی بوون.
مێژووی مەقام خوێندنیش نەك هەر لە کوردستان کە شاری کەرکوك و کفری کانگای بووە دەیگەڕێننەوە بۆ مەلا وەلی وەکو لە سەرچاوەکانی وەکو کتێبی (دلیل الجمهوریە العراقیە) کە باس لە مەقاماتی عێراقی دەکات دەیگەڕێننەوە بۆ سێ چوار سەدەی پێش ئێستاو بەتایبەتی بۆ مەلا وەلی شارەزاو مەقامبێژی کورد کە لەتیرەو هۆزی زەنگەنەیە.

* حەمە زیاد غەریب - مەلا ئاراس:-

- ناسراو بە مەلا ئاراس.
- لەدایکبووی ساڵ (١٩٦٠)ی گوند تولکیی ناوچەی شێخ

بزێنی.
- لە تەمەنی حەوتساڵیدا لە حوجرە، خوێندویەتی و لەوێوە ژیانی فەقییەتی دەستپێکردووە.
- ساڵی (١٩٧٧) لە کەرکوک پەیوەندیی بەڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کرد.
- ساڵی (١٩٧٩) پەیوەندیی بە هێزی پێشمەرگەوە کرد. ماوەیەك لە ناوچەی سەرکردایەتی مایەوەو پاشان وەك کادیری جەماوەری بۆ سنووری هەرێمی ٢ی کەرکوك گوێزرایەوە، بەڵام زۆرترینی هەڵسووڕانی وەك کادیر، لەناوچەکانی شوان و ساڵەیی و قەڵاسێوکەو شێخ بزێنی بوو.
- ساڵی (١٩٨٢) کرایە فەرماندەی کەرتی ٨ی ساڵەیی و هەمان ساڵ وەك فەرماندەی کەرتی ٤ بۆ خاڵخاڵان گوێزرایەوە.
- ساڵی (١٩٨٣) بۆ ناوچەی هەولێر وەك جێگری فەرماندەی تیپی ٨٦ی دەشتی هەولێر گوێزرایەوە.
- ساڵی (١٩٨٤)دا کرایە فەرماندەی تیپی ٩٩ بیتوێن و لە کۆتایی هەمان ساڵ کرایە فەرماندەی تیپی مەڵبەندی سێ.
- ساڵی (١٩٨٥)دا بووە فەرماندەی تیپی ٢١ی کەرکوك و هەر ئەو ساڵە، لەپاڵ ئەوەی کە فەرماندەی تیپی٢١ی کەرکوك بوو، بۆ ماوەیەك ئەرکی سەرپەرشتی کردنی تیپی ٢٥ی خاڵخاڵانی پێ سپێردرا.
- لە ژیانی پێشمەرگایەتیدا بەشداریی ژمارەیەکی زۆر شەڕو تەبەرەی کردووە لەوانە شەڕەکانی مۆزدخواردەی سەرووڕو شیوەسووڕو گۆیتەپەو ئۆپەراسیۆنەکانی هێزی پشتیوان لە کوردستانی ڕۆژهەڵات (١٩٨٢)و دابان - هەلاج (١٩٨٥) و قەیوان - ماوەت (١٩٨٦)و لەم سەروبەندەدا یانزە جار بریندار بووە. بەپێی ڕاپۆرتی پزیشك، ١٥٤ وردە ساچمە لە جەستەیدا بووە.
- لە ١١ی نیسانی ساڵی (١٩٨٧)دا لە گوندی مەرزیخەی ناوچەی شێخ بزەینی بەموشەکێکی فڕۆکەی پیلاتۆز شەهید بوو.

*** (کاکە حەمەی خانەقا - شێخ کاکە حەمەی خانەقا):-**

- ناوی (شێخ کاکە حەمە کوڕی سەید ئەحمەدی خانەقا)یە.
- ساڵی (١٩٢٠) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بەکالۆریۆسی لە یاسا لە زانکۆی بەغدا تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٤٨) هەڵبژێردراوە بە نوێنەری کەرکوك لە (مجلس نواب).
- چووەتە نێو حیزبی دیموکراتی کوردستان لە ساڵی (١٩٤٧).
- ساڵی (١٩٥٨) نوێنەری (مجلس نواب) بووە لەلایەن حیزبی دیموکراتی کوردستان.
- لە (١٨)ی ئابی ساڵی (١٩٦٢) بە کارەساتی کەوتنە خوارەوەی هەلیکۆپتەر شەهید بووە.

*** (محەمەد سەعید - حەمە دڕێژ):-**

- ناوی تەواوی (محەمەد سەعید عەبدوڵڵا)یە.
- ساڵی (١٩٢٦) لە کەرکوك لە گەڕەکی (بوڵاق)ی نزیك (بەرتەکیە) هاتووەتە دنیاوە.
- (حەمە دڕێژ) لە باوکی واتە (سەعید عەبدوڵڵا)و لە مامی واتە (حاجی عومەر عەبدوڵڵا)وە فێری هونەری مەقام ناسین ومەقام خوێندن بووە.

*** (حەمە سەعید ئەحمەد):-**

- ساڵی (١٩١٩) لە گوندی (زەنقەری) داقوق هاتووتە دنیاوە.
- هونەرمەندێکی میللی و دەنگی گەلێك ناسك و دڵگیر بووە، شارەزای مەقامەکانی قەتار و خورشیدی و ئای ئای و ئەڵاوەیسی بووە، لەم دواییەدا توانرا گەلێك لە گۆرانییەکانی تۆمار بکرێت.
- ساڵی (١٩٨٣) کۆچی دوایی کردووە.

*** (حەمە سووری کەلاوقووت):-**

- حەمە سوور ناوی (محەمەد ئەحمەد مەحموود)ە.
- ساڵی (١٨٧٧) لە گوندی (شەمشێ) لە ناوچەی (ماوەت) لە شارباژێڕ لە نزیك (ئاوە کوریتێ) لە بنەماڵەیەکی زانا و ڕۆشنبیر لەدایکبووەو لە هۆزی (جاف)ە.
- ماوەیەك بە منالی پەیوەندی دەکات بە شێخ عەبدولکەریمی شەدەڵە دوای مانەوەی چەندان ساڵ لە خزمەتی شێخ عەبدولکەریم دەبێت.
- حەمە سوور زیاتر لە چەند ژنێکی هێناوە، بەڵام تەنها کوڕو کچێکی هەیە.
- دوای کۆچی دوایی شێخ عەبدولکەریم لە ساڵی (١٩٤٢) موریدەکان دەبن بە سێ بەشەوە بەشێکیان لەگەڵ حەمە سوور دەچنە کەرکوك، دەچێتە خزمەتی (سەید ئەحمەد خانەقا)، بەڵام بەهۆی ئەو گوشارەی لەلایەن حکومەتی ئەو ساوە بۆ سەر بزووتنەوەکەیان بەتایبەتی حەمە سوور کە گوایە بیروباوەڕی سۆسیالیزم بڵاودەکاتەوە ئیدیعای پێغەمبەرایەتی دەکات، بۆیە ناچار سەید ئەحمەد خانەقا دەریان دەکات، ئەمانیش ڕوو دەکەنە گوندی (کەلاوقووت).
- حەمە سوور دوای تەمەنێکی دووروودرێژ لە (٢)ی کانوونی

یەکەمی ساڵی (١٩٨٧) لە گوندی (کەڵاوقووت) کۆچی دوایی دەکات، هەر لە هەمان گوند بە خاکی دەسپێرن.

*** (حەمە کەریم عارف):-**

- ناوی (محەمەد عەبدولکەریم عارف)ە.
- ساڵی (١٩٥١) لەکەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٧٥) کۆلێژی ئەدەبیاتی بەغدای تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٧٧)وە بەبەردەوامی نووسین و بەرهەمی ئەدەبیی بڵاودەکاتەوە.
- ماوەیەك سەرۆکی یەکێتی نووسەران لقی کەرکوك بووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (تیڤۆ)، چیرۆك، سلێمانی، ١٩٧٩.
- (ئامانجی ئەدەبیات)، م. گۆرکی، شاخ، ١٩٨٥.
- (بەیداغ)، چیرۆك، شاخ، ١٩٨٨.
- (کورد لە ئینسکلۆپیدیای ئیسلام دا)، هەولێر، ١٩٩٨.
- (کۆچی سوور)، ڕۆمان، چاپی یەکەم، شاخ، ١٩٨٨، چاپی دووەم، هەولێر، ١٩٩٩.
- (لە خزبێگانەبوون)، چیرۆك، هەولێر، ١٩٩٩.
- (هونەرو ژیانی کۆمەڵایەتی)، بلیخانۆف، وەرگێڕان، هەولێر، ١٩٩٩.
- (دوورە وڵات)، ڕۆمان، قاسمۆف، وەرگێڕان، هەولێر، ٢٠٠٠.
- (چۆنیەتی فێربوونی زمانی فارسی)، چاپی یەکەم، ٢٠٠٠.
- (زیندە خەون)، کۆمەڵە چیرۆکی چیخۆف، وەرگێڕان، چاپی یەکەم، هەولێر، ٢٠٠١.
- (ڕاگەیاندن لە پەراوێزی دەسەڵاتدا)، هاویەش، هەولێر، ٢٠٠١.
- (هاومالەکان)، ڕۆمانی ئەحمەد محەمەد، وەرگێڕان، لە فارسییەوە، چاپی یەکەم، شاخ، ١٩٨٥، چاپی دووەم، ٢٠٠٢.
- (ئینا)، ڕۆمان، سابت ڕەحمان، وەرگێڕان، چاپی یەکەم،

شاخ، چاپی دووەم، ٢٠٠٢.
- (پێناسنامەکان)، عەزیز نەمین، وەرگێڕان، چاپی یەکەم، شاخ، چاپی دووەم، سلێمانی، ٢٠٠٣.
- (کورد لە سەرەتەی نۆزدەو بیستدا)، کریس کۆچێرا، وەرگێڕان، چاپی یەکەم، سلێمانی، ٢٠٠٣، چاپی دووەم، سلێمانی، ٢٠٠٤.
- (ئازادی یا مەرگ)، نیکۆس کازنتزاکی، وەرگێڕان، چاپی یەکەم، سلێمانی، ٢٠٠٢، چاپی دووەم، (٢٠٠٨).
- (ئامۆ)، ڕۆمان، ئەلێلاکامۆ، وەرگێڕان، چاپی یەکەم، شاخ، چاپی دووەم، هەولێر، ٢٠٠٢، چ٣، کەرکوك، ٢٠٠٧.
- (قوربانی)، ڕۆمان، هیرپ میدز، وەرگێڕان، هەولێر، ٢٠٠٤.
- (پەلکە زێڕینە)، هەولێر، ٢٠٠٤.
- (کورد گەلی لە خشتە براو غەدرلێکراوە)، وەرگێڕان، چاپی سێیەم، هەولێر، ٢٠٠٤.
- (ڕیالیزمو دژە ڕیالیزم لە ئەدەبیاتدا)، دهۆك، ٢٠٠٤.
- (چیرۆکەکانی سەمەدی بیهرەنگی)، وەرگێڕان، چاپی یەکەم، شاخ، چاپی دووەم، سلێمانی، ٢٠٠٤.
- (چیرۆکستان)، دەقو ڕەخنە، وەرگێڕان، هەولێر، ٢٠٠٥.
- (مەسەلەی کورد لە عێراقدا)، عەزیز شەریف، وەرگێڕان، هەولێر، ٢٠٠٥.
- (ڕاگەیاندن لەنێوان حەقیقەتبێژیو عەوام خەڵەتێنی دا)، سلێمانی، ٢٠٠٥.
- (دیداری چیرۆکڤانی)، وەرگێڕان، کەرکوك، ٢٠٠٥.
- (مەرگی نووسەرو چەند باسێکی دیکەی ئەدەبی ڕۆشنبیری)، کەرکوك، ٢٠٠٥.
- (ئەدەبی منداڵانی کورد)، لێکۆڵینەوە مێژووی سەرهەڵدان، هەولێر، ٢٠٠٥.
- (فەرهەنگی گۆڤەندو زنار فارسی-کوردی)، بەرگی یەکەم، هەولێر، ٢٠٠٥، بەرگی دووەم، (٢٠٠٨).
- (داوەتی کۆچەریان)، چیرۆك، هەولێر، ٢٠٠٥.
- (لە مەهابادی خوێناوییەوە تا کەنارەکانی ئاراس)، نجف قلی پسیان، وەرگێڕان، هەولێر، وەرگێڕان، هەولێر، ٢٠٠٦.
- (پێکهاتەی بەدەنی و چارەنووسی ئافرەت)، وەرگێڕان،

کەرکوک، ٢٠٠٦.
- (جێ پێ، کۆ چیرۆک)، وەرگێران، کەرکوک، ٢٠٠٦.
- (لێکدانەوەیەک لە مەر ناموّ)، وەرگێران، بەغدا، ٢٠٠٦.
- (گوزارشتی مۆسیقا)، فوئاد زەکەریا، وەرگێران، ٢٠٠٦.
- (ئەو ڕۆژەی کە ون بوون)، کۆمەڵێک چیرۆکی بێگانە، چاپی یەکەم، ٢٠٠٦.
- (ڕێبەر)، ڕۆمان، مەهدی حوسێن، چاپی یەکەم، شاخ، چاپی دووەم، ٢٠٠٧.
- (شکست)، ڕۆمان ئەلکساندر فەدایف، چاپی یەکەم، شاخ، چاپی دووەم، ٢٠٠٧.
- (گەمەی پاشاو وەزیر)، سلێمانی، ٢٠٠٧.
- (دەربارەی شیعرو شاعیری ڕەزا بەراهەنی)، وەرگێران، چاپی دووەم، ٢٠٠٧.
- (زاروکستان)، کۆمەڵێ نووسەر، وەرگێران، سلێمانی، (٢٠٠٨.
- (ئەو بەرخەی کە بوو بە گورگ)، چیرۆک، کەرکوک، (٢٠٠٨).
- (پەیڤستانی من)، سلێمانی، ٢٠٠٩.
- (شیعر کوژی)، چەند پەیڤێک دەربارەی شیعرو شاعیری، ٢٠١٠.
- (دڵێری خۆ ڕاگرتن)، ئەشرەف دەمتانی، شاخ.
- (خەباتی چەکداری هەم تاکتیکە هەم ستراتیژ)، مەسعود ئەحمەد زادە، شاخ.
- (مێژووی ڕەگ و ڕەچەڵەکی کورد)، ئیحسان نوری پاشا، وەرگێران، چاپی یەکەم.
- (قوتابخانە ئەدەبییەکان)، ڕەزا سەید حوسەینی، وەرگێران، هەولێر، چاپی یەکەم.
- (کوچ سرخ)، کۆمەڵە چیرۆکێکە بە فارسی.

*** (حەمە لووتەی جەباری):-**

- ساڵی (١٨٤٥) لە دێی بانگۆل هاتووتەوە دنیاوە.
- ساڵی (١٩١٥) کۆچی دوایی کردووە، لە گۆڕستانی (سوورە زەلی بانگۆل) نێژراوە.
- زمانی کوردی و عەرەبی و تورکی بە باشی زانیوە.
- بەرهەمەکانی: (فەرهەنگی کوردی و تورکی) کە بە شیعر هۆندراوەتەوە بەڵام تا ئێستا دەستمان نەکەوتووە.

*** (حەمە داماو):-**

- ساڵی (١٩٤٧) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- یەکێکە لەو شاعیرانەی لە سەرەتای حەفتاکاندا لە بواری شیعردا کاری کردووە.
- لە (٧)ی تشرینی یەکەمی ساڵی (٢٠٠٥)دا کۆچی دوایی کردووە.

*** (حەمەد محەمەد ئەحمەد - حەمە دیان):-**

- ساڵی (١٩٦٧) لە داقوق لەدایکبووە.
- دەرچووی بەکالۆریۆسە لە زانستی کتێبخانە و زانیارییەکان لە زانکۆی موستەنسرییە لەنێوان ساڵانی (١٩٨٨ - ١٩٨٩).
- بەرهەمەکانی:
- (مێژووی قەدەغەکردنی کتێب لە کتێبخانەی گشتی کەرکوک)، ٢٠٠٨.

- (قەیرانی خوێندنەوە)، ٢٠١٣.

*** (حەمەی کۆترەڵ):-**

- یەکێک بووە لە دەنگ خۆشەکانی شاری کەرکوک لەسەر قەوان گۆرانی تۆمار کردووە.

*** (حەمە ئەجیبی بەرلوت - مەلا حەمە ئەجیبی بەرلوت):-**

- ناوی (مەلا حەمەد ئەجیب کوڕی مەلا ئەحمەد کوڕی مەلا مەحموودی بەرلوتی)یە.
- ساڵی (١٩٣٢) لە گوندی (بەرلوت) لەدایکبووە.
- زانستەکانی ئایینی لە هەڵەبجەو سلێمانی و کەرکوک و کفری و قزرەبات و کەلاری کۆن خوێندووە.
- شیعرەکانی بە کوردی و فارسی و عەرەبی نووسیوە.
- ساڵی (١٩٩٦) کۆچی دوایی کردووە.

*** (حەمید چکچکان - عەبدولحەمید سلێمان):-**

- ناوی تەواوی (عەبدولحەمید سلێمان زەهاوی)یە لە ساڵی (١٩٢١) لە شاری خانەقین لەدایکبووە، بەڵام نازناوی (حەمید چکچکان)ە.
- پۆلی شەشەمی سەرەتایی لە خانەقین تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٤٧) ژنی هێناوەو چوار کوڕو حەوت کچی هەیە.
- ساڵی (١٩٥١)ماڵیان هاتووەتە کەرکوک و مووچە خۆربوو، شوفێر بوو لە کۆمپانیای نەوتی ژووروو لە کەرکوک.
- ٣١ ساڵ خزمەت کردنی هەیە تا لە ساڵی (١٩٨٢) دا خانەنیشن کراوە.
- لە تاڤ لاویدا، هۆگری هونەری سیحر بووە، لە ساڵی (١٩٤٨) لە لای سیحربازێکی بەناوبانگ، بۆ ماوەی ساڵ و نیوێک ئەم هونەرەی خوێندووەو فێربووە، بەرادەیەک کە جێگەی سەر سوڕمانی مامۆستاکەش بووە، گەلێک کتێبی

دەربارەی سیحر خوێندوەو کتێبێکی زۆر بەنرخ و دەگمەنی هەبووە لێیان دزیووە.
– لای ئەو سیحر کردن هونەرێکی وەرزشییە، زۆربەی نهێنییەکانی سیحر لە گورج و خێرایی تواندنی دەستەکانی هونەرمەندایە، بەشێکیشی لەو کەرەستانەیە کە بەکاری دەهێنێن، سەرەرای بەهرەی شارەزایی وفرووفێڵ هەڵخەلەتاندن.
– لە شاری کەرکوك رزۆربەی شارەکانی تری عێراقدا بەڵکو لە هەندێ وڵاتانی کەنداوی عەرەبیشدا لە جەژن و بیرەوەرییەکاندا، ئاهەنگی سیحری دەگێراو پێشکەشی دەکرد.
– لە حەفتاکاندا چەند ئەڵقەیەکی سیحری بەرەش و سپی، ئەڵقەیەك یان دوانیش بەرەنگاورەنگ بۆ تەلەفزیۆن تۆمارکرد.

*** حەمید محەمەد کاکەبەند:-**

– لەدایکبووی ساڵی (١٩٢٧) گوندی تۆپزاوای نزیك شاری کەرکوك.
– لە خێزانێکی هەژارو زەحمەتکێش لەدایکبووە.
– لە هەرەتی لاوێتییەوە هەستێکی جۆش سەندووی کوردپەروەرانەی هەبووە.
– ساڵی (١٩٥٩) پەیوەندیی بەریزەکانی پارتی دیموکراتی کوردستانەوە کردو لە ئابی ساڵی (١٩٦٢)دا چووە ریزی شۆرشەوە.
– ساڵی (١٩٦٤) لە هێزی رزگاریی چەمی رێزان بوو کە فەرماندەکەی جەلال تاڵەبانی بوو.
– لە دوای تەقینەوەی ناکۆکییەکانی ناو پارتی لەنێوان باڵی مەکتەبی سیاسی و باڵی مەلا مستەفا بارزانیدا لە ساڵی (١٩٦٤)، لەگەڵ باڵی مەکتەبی سیاسی پەنای بۆ ئێران بردو تا ساڵی (١٩٦٦) لەوێ مایەوە.
– پاش گەرانەوەی باڵی مەکتەبی سیاسیی پارتی بۆ شارەکان و رێکخستنەوەی ریزەکانی، تا ساڵی (١٩٧٠) لە دەستەی پاریزگاریی تاڵەبانی پێشمەرگە بوو. پاش تێکەڵبوونەوەی هەردوو باڵی پارتی، گەرایەوە بۆ کەرکوك.
– ساڵی (١٩٧١)دا لە رێگەی عەلی بچکۆلەوە کە کادریری رێکخستن بوو، پەیوەندیی بە کۆمەڵەی رەنجدەرانی کوردستانەوە کردو بۆ ساڵی دواتر کەوتە کارکردن لەگەڵ فەرەیدون عەبدولقادر کە ئەندامی سەرکردایەتیی کۆمەڵە بوو.
– دڵسۆزیی بۆ کۆمەڵە هانیدا زەوییەکەی خۆی لە کەرکوك پێشکەش بەرێکخستنی کۆمەڵە بکاو بەپارەی خۆیشی خانوویەکی لەسەر دروست بکا بە جۆرێك کە بگونجێ لەگەڵ پێداویستییەکانی رێکخستنی نهێنیدا. هەر لەو خانووەدا یەکەم ژمارەی رۆژنامەی " ئاڵای سوور" چاپ کرا.
– ساڵی (١٩٧٤) لەگەڵ دەستپێکردنەوەی شەر لەنێوان کوردو حکومەتی عێراقدا، پەیوەندیی بە شۆرشەوە کردو لە گوندی قرخ ژیانی پێشمەرگایەتیی دەستپێکردەوە. دوای هەرەسهێنانی شۆرش، گەرایەوە بۆ کەرکوك و درێژەی بە هەڵسوورانی خۆی دا لەناو رێکخستنی کۆمەڵەدا.
– ساڵی (١٩٧٦) کاروباری کۆمیتەی ئاگر بە شێوەیەکی کاتی رادەستی ئەوو حەمە کەریم عەلی رەزا ناسراو بە ئەحمەد کرێکار کرا.
– ساڵی (١٩٧٨) پاش ئەوەی کە کۆمیتە بریاری دروستکردنی شانەی چەکداریدا لەناو کەرکوك، بووە لێپرسراوی شانەیەکی چەکدارو هەندێ چالاکیی شۆرشگێرانەی ئەنجام دا.
– ساڵی (١٩٨٠) دوابەدوای بوونی حەمە کەریم عەلی رەزا بە پێشمەرگە، لێپرسراوەتیی کۆمیتەی ئاگر رادەستی کرا ساڵی دواتر لە شاڵاوێکی فراوانی دەزگا ئەمنییەکان لە دژی رێکخستنەکانی کۆمیتەی ئاگر، دەستگیر کراو دادگا بۆ ماوەی ١٥ ساڵ فەرمانی زیندانی کردنی بۆ دەرکرد.
– ساڵی (١٩٨٢) بەلێبووردنی گشتی ئازاد کراو ساڵی دواتر لە ناوچەی سەنگاو پەیوەندیی بەهێزی پێشمەرگەوە کرد.
– ساڵی (١٩٨٤) گوێزرایەوە بۆ بەشی گومرگ و تا ساڵی (١٩٨٩) لەوێ خزمەتی کرد.
– ساڵی (٢٠١٠) لە تەمەنی ٧٣ ساڵیدا خانەنشین کرا.

*** (حەمید جاف):-**

– ناوی (حەمید محەمەد ئەمین جاف)ە.
– لە بەغدا، لە ساڵی (١٩٣٠) لەدایکبووە.
– لە ساڵی (١٩٥٦) پەیمانگای (سکك)ی تەواو کردووەو لە کاری حکومیدا بوو تا ساڵی (١٩٨٥).
– هەر لە ساڵی (١٩٥١)ەوە، وەکو (کۆتەڵکار)ێك بە ناوبانگ بوو کە پارچە داری بەکار هێناوە لەکارەکانیدا، ئەم کارەی لە هونەرمەند (جەلیل شاهین)ەوە وەرگرتووە.
– لە بەرهەمەکانی:
– (معجم إعلام المكفوفين)، ٢٠٠٢.
– (معجم علماء الفلك)، ٢٠٠٢.
– (ثمالات كؤوس الألم)، ٢٠٠٣.
– (نفثات مكلوم)، ٢٠٠٣.

- (عرق الدم والدموع)، ٢٠٠٣.
- (مكابدات في زمن الحصان)، ٢٠٠٣.
- (الحان الحان)، ٢٠٠٤.
- (البع الأسماء في اوائل النساء)، ٢٠٠٤.
- (کڵپەی دەروون)، شیعر، کەرکوك، ٢٠٠٤.
- (الأواخر في التاريخ)، ٢٠٠٦.
- (عزاء الشجون بالشجون)، ٢٠٠٦.
- (الشماريخ في تراجم إعلام التاريخ)، ٢٠٠٧.
- (كشف الحلك عما يدور في الفلك)، ٢٠٠٧.
- (صفو البيان في إعلام كردستان)، ٢٠٠٧.
- (التبر المسبوك في تراجم ادباء كركوك)، بەرگی یەکەم، ٢٠٠٧.
- (ژان و ژیان)، شیعر، کەرکوك، (٢٠٠٨).
- (الشمائل في الأدب والحكمة والتاريخ)، ٢٠٠٩.
- (التبر المسبوك في تراجم ادباء كركوك)، بەرگی دووەم، ٢٠٠٩.
- (الغربة في الوطن)، ٢٠٠٩.
- (تداعيات الوجدان)، ٢٠٠٩.
- (الشماريخ في الأدب والحكمة والتاريخ)، بەرگی یەکەم، دووەم، سێیەم، چوارەم، تا بیستەم.

* (حەمید خالید کەریم):-

- ساڵی (١٩٤٧) لە گەڕەکی بەگلەر لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٧٣) بڕوانامەی بەکالۆریۆسی پسپۆڕی زمان و ئەدەبی کوردی لە کۆلێژی ئاداب لەزانکۆی بەغدا وەرگرتووە.
- دامەزراوە بە مامۆستا لە هەمان ساڵ لە دێی باوە لای ناحیەی لەیلان.
- ساڵی (١٩٧١) دەستی بەنووسین کردووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (سرووودی کەو)، شیعرو چیرۆك بۆ منداڵان، کەرکوك، ٢٠٠٧.
- (لێکۆڵینەوەیەکی زانستی بۆسەلماندنی بەکوردی بوونی ئەلفبێی نووسینی کوردی)، کەرکوك (٢٠٠٨).
- (ڕەخنەو لێکۆڵینەوەی زانستی زمانەوانی لەزمانی کوردیدا)، کەرکوك، (٢٠٠٨).

* (حەمید دەروێش):-

- ساڵی (١٩٥٤) لە گوندی شۆڕاوی کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٧٥) پەیمانگای هونەرە جوانەکان لە بەغدا تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٧٢-١٩٧٥) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لە بەغدا.
- ساڵی (١٩٧٩) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لە فلۆرەنسا، ئیتاڵیا.
- ساڵی (١٩٨٠) لە ئیتاڵیا لە شاری فلۆرەنسا بەشی هونەرە جوانەکای خوێندووە.
- ساڵی (١٩٨٧) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لە لەندەن.
- ساڵی (١٩٨٧) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لە پاریس.
- ساڵی (١٩٨٨) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لە لەندەن.
- ساڵی (١٩٨٨) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لە پاریس.
- ساڵی (١٩٨٩) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لە ستراسبۆرغ، فەرەنسا.
- ساڵی (١٩٨٩) ماستەری لە هونەری شێوە کاری وەرگرتووە لە پاریس.
- ساڵی (١٩٨٩) پێشانگای تایبەتی خۆی کردووەتەوە لە پاریس.
- ساڵی (١٩٩٠) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لە پاریس.
- ساڵی (١٩٩٠) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لە پاریس.
- ساڵی (١٩٩١) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لە پاریس.
- ساڵی (١٩٩٢) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لە

جینیاك، فەرەنسا.
- ساڵی (١٩٩٢) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لە گراتس.
- ساڵی (١٩٩٣) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لە دارمشتات.
- ساڵی (١٩٩٣) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لە فەرەنسا.
- ساڵی (١٩٩٤) پێشانگای تایبەتی خۆی کردووەتەوە لە فەرەنسا.
- ساڵی (١٩٩٤) پێشانگای تایبەتی خۆی کردووەتەوە لە پاریس.
- ساڵی (١٩٩٥) پێشانگای تایبەتی خۆی کردووەتەوە لە پاریس.
- ساڵی (١٩٩٥) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لە ڤیەنا.
- ساڵی (١٩٩٧) پێشانگای تایبەتی خۆی کردووەتەوە.
- ساڵی (٢٠٠٠) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لە پاریس.
- ساڵی (٢٠٠٣) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لە پاریس.
- ساڵی (٢٠٠٤) پێشانگای تایبەتی خۆی کردووەتەوە.
- ساڵی (٢٠١٠) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لە پاریس.
- ساڵی (٢٠١٠) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لە پاریس.
- ساڵی (٢٠١٠) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لە پاریس.
- ساڵی (٢٠١١) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لە پاریس.
- ساڵی (٢٠١١) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لە فەرەنسا.
- ساڵی (٢٠١١) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لە پاریس.

*** (حەمید ڕێبوار):-**

- ساڵی (١٩٥٤) لە کەرکوك لەدایکبووەو نووسەرو وەرگێڕو ڕۆژنامەنووس بووەو گەلێك لێکۆڵینەوەی هەیە لە بواری شیعرو ڕەخنە، بە زمانەکانی کوردیو عەرەبیو کتێبێکی چاپکراوی وەرگێڕاوی هەیە لە زمانی ئینگلیزییەوە بۆ عەرەبی بەناونیشانی (الكورد في دائرة المعارف الإسلامية).
- لە (١٣)ی تشرینی یەکەمی (٢٠٠٣)دا کۆچی دوایی کردووە.

*** (حەمید شەریف):-**

- یەکێکە لە شێوەکارەکانی کەرکوك، لە حەفتاکاندا جێپەنجەی دیارە لە بواری هونەریدا.
- ساڵی (١٩٧٦) پێشانگای هاوبەشی کردووەتەوە لەگەڵ نورەددین ئاسر.

*** (حەمید عەبدوڵڵا ساڵح):-**

- ساڵی (١٩٧٧) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- کۆلێژی ئەدەبیاتی زانکۆی سەلاحەدینی لە ساڵی (٢٠٠٢) تەواو کردووە.
- ماستەری لە بواری جوگرافیای سیاسی لە زانکۆی سەلاحەدین لە ساڵی (٢٠٠٧) بەدەستهێناوە.
- بەرهەمەکانی: (سیاسیەتی تەعریب لە شاری کەرکوك، شیکردنەوەیەکی جوگرافی-سیاسی)، سلێمانی، (٢٠٠٨).

*** حەیدەر ئاغای عەزیز ئاغا - مەحزوون:-**

- ناوی (حەیدەری کوڕی عەزیزی کوڕی خەسرەوی کوڕی محەمەد)ە.
- محەمەدی براشی ڕەسوڵ چەڵەوی باوکی فەقێ قادری هەمەوەندی شاعیرە.
- ساڵی (١٨٨٨)ی زایینی لە شاری (سیرت)ی لیبیا، وەختی ئاوارە بوونی هەمەوەندەکان لەوێ لە دایك بووە، هێشتا تەمەنی زۆر منداڵ بووە لەگەڵ هۆزەکەیان گوازراوەتەوە بۆ (ئەزمیر)و پاشان بۆ (ئەدەنە).
- لە ئەدەنە خوێندنی سەرەتاییو ناوەندی تەواو کردووە، بەڵام لەبەر دەستکورتی بەردەوام نەبووە لە خوێندن.
- پاش ماوەیەك هەمەوەندەکان لە (ئەدەنە) هەڵهاتوونو گەڕاونەتەوە بۆ شوێنەکانی خۆیان، کە حەیدەر ئاغاو خانەوادەکەشی لەناو ئەو هەڵاتووانە بوونو گەڕاونەتەوە بۆ گوندەکەی خۆیان لە (چەراغە ڕووتە)ی سەر بە چەمچەماڵ.
- ئەو چەند ساڵەی کە لە (ئەدەنە) ژیاوە، بۆ حەیدەر ئاغا ژیانێکی زۆر کاریگەر بووە، کە کاریگەرییان لەسەر تەواوی ژیانی بەجێهێشتووەو وایان کردووە کە کەسایەتییەکی تەواو جیاوازی هەبێت لە چاو باوکو براو مامەکانی، کە ئەوان کەسایەتییەکی دەرەبەگانەیان هەبووە.
- حەیدەر ئاغا لە هەندێ شیعردا نازناوی (مەحزوون) بووە.
- ساڵی (١٩٣٤) بە نەخۆشی مردووە و لە (چراغە ڕووتە) نێژراوە.
- حەیدەر ئاغا لە ماوەی ژیانیدا چەند بەرهەمێکی نووسیوەو ئامادەی کردووە، بەڵام بە داخەوە تاکو ئێستا زۆربەی زۆری ئەو بەرهەمانە هێشتا هەر دەستنووسنو لە چاپ نەدراون:-
- دەستنووسی کۆمەڵێك لە شیعرەکانی فەقێ قادری هەمەوەند.
- بەیانکردنی عەشیرەتی هەمەوەند - طائفەی بگزادە.
- دەست نووسی چامەیەکی شیعری (تەها مەحموود هەرەمەوەندی).
- داستانی حەرب شێخ مەحموودو کەریم بەگو سایر بەگ.
- گەلێك بەرهەمی شیعری جۆراو جۆری چاپکراوی هەیە کە تاکو ئێستاکە بە چاپ نەگەیەنراوە.

*** (حەیدەر کەماڵ گۆزەچی):-**

- ساڵی (١٩٦٥) لە خوورماتوو لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٧٦) پۆلی شەشی سەرەتایی تەواو کردووە.
- ساڵانی (١٩٨٣-١٩٨٧) بەشداری کردووە لە پێشانگاکانی بەغدای نێودەوڵەتی.
- ساڵانی (١٩٨٥-١٩٩٤) بەشداری پێشانگاکانی (دار التراث والفنون)ی کردووە.
- ساڵانی (١٩٩١)و (١٩٩٤) بەشداری پێشانگای مۆزەخانەی کەرکوکی کردووە.
- ساڵانی (١٩٩٢-١٩٩٣) بەشداری فێستیڤاڵی بابلی کردووە.
- ساڵی (١٩٩٢) بەشداری فێستیڤاڵی بەڕێوەبەرێتی پەروەردەی کەرکوکی کردووە.

*** (حوسامەدین حەکیم محەمەد قادر):-**

- ساڵی (١٩٥٥) لەدایکبووە.
- پەیمانگای هونەرە جوانەکانی بەغدای تەواو کردووەو لە ساڵی (١٩٧٦)دا دەستی بەکاری هونەری کردووە.
- ساڵی (١٩٧٠) بەشداری چالاکی قوتابخانەکانی کەرکوکی کردووە لە هۆڵی (بهو البلدية)، خەڵاتی یەکەمی بەدەستهێناوە.
- لەنێوان ساڵانی (١٩٧١-١٩٧٣) بەشداری پیشانگای ساڵانەی پەیمانگای هونەرە جوانەکانی بەغدای کردووە.
- ساڵی (١٩٨٥) بەشداری پیشانگای مامۆستایانی هونەری کردووە لە هۆڵی چالاکییەکانی بەغدا.
- ساڵی (١٩٨٧) پیشانگای تایبەتی لە هۆڵی میدیا لە هەولێر کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٨٨) بەشداری پیشانگای هونەرمەندانی کردووە لە هۆڵی میدیا لە هەولێر.
- ساڵی (١٩٨٩) بەشداری پیشانگای هونەرمەندانی سلێمانی کردووە لە هۆڵی مۆزە خانە.
- ساڵی (١٩٩٠) بەشداری پیشانگای هونەرمەندانی سلێمانی کردووە لە هۆڵی سوور کێو.
- ساڵی (١٩٩٢) بەشداری پیشانگای هونەرمەندانی کوردی کردووە لە ئەڵمانیا.
- ساڵی (١٩٩٣) بەشداری پیشانگای هونەرمەندانی کوردی کردووە لە ئەمریکا.
- ساڵی (١٩٩٤) بەشداری پیشانگای شێوەکاری وشانۆی کردووە لە هۆڵی میدیا.
- ساڵی (١٩٩٥) بەشداری پیشانگای هەمیشەیی شێوەکاری کردووە لە گەلەری زامزا.
- ساڵی (١٩٩٦) بەشداری پیشانگای هونەرمەندانی کەرکوکی کردووە لە هۆڵی حەسیب ساڵح.
- ساڵی (١٩٩٨) بەشداری پیشانگای پۆستەری کردووە لە هۆڵی حەسیب ساڵح.

*** (حوسام کاکەیی):-**

- ساڵی (١٩٦٨) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- شێوەکارو فۆتۆگرافەر کارە، ئێستا لە هۆڵەندە دادەنیشێت.
- لەنێوان ساڵانی (٢٠٠٠-٢٠٠٥) پێنج پێشانگای تایبەتی خۆی لە (هۆڵەندا) کردووەتەوە.
- هەروەها لەنێوان ساڵانی (٢٠٠٠-٢٠٠٦) دوانزە پێشانگای هاوبەشی لەگەڵ هونەرمەندان لە (هۆڵندا) کردووەتەوە.

*** (حوسێن بەرزنجی):-**

- ناوی تەواوی (حوسێن عەبدولکەریم حوسێن بەرزنجی)یە.
- ساڵی (١٩٢٠) لە شارۆچکەی قادرکەرەم لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵانی (١٩٤٩-١٩٥٠) کۆلیژی یاسای لە بەغدا تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٥٠)ەوە کاری پارێزی کردووەو گەلێک یارمەتی هەژارانی داوە.
- هاوڕێو خەباتی ئەم بەڕێزانە بووە، (دڵدار، شێخ حوسێن خانەقا، شێخ مارف بەرزنجی، شێخ کاکە حەمەی خانەقا، شێخ فازلی تاڵەبانی، شێخ حەمە سالحی کلیسە).
- شەهید هەندێک بابەتی بە پێزی لە بڵاوکراوەکانی سەردەمی خۆی بڵاوکردووەتەوەو بەشێک لە دەستنووسەکانیشی لە دوای بە جێهێشتووە:
- (دەست هەڵچنێک لەوتە بە نرخەکانی تۆماس جیفرسۆن سەرۆکی ئەمریکای ساڵی (١٨٠٠)، کە لە زمانی ئینگلیزییەوە وەرگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی.
- کورتە چیرۆکی (بەند کراوێک)، لە نووسینی تۆڵستۆی لە زمانی ئینگلیزییەوە وەرگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی.
- شانۆگەری (مام ڤانیا-لاڵە ڤانیان)، نووسینی چیخۆف لە ئینگلیزییەوە کردوویەتی بە کوردی.
- هەروەها شەهید جگە لە زمانی کوردی زمانەکانی ئینگلیزیو عەرەبیو تورکیو فارسیشی زانیوە.

*** (حوسێن باباجانی):-**

- ساڵی ١٨٥١ زایینی لەدایکبووە.
- پزیشکی نەشتەرکاریو شاعیرو نووسەرو زانای زۆر زمانی بیانی وەکو فەرەنسیو ئەڵمانیو تورکیو فارسی بووە، لە شاری کەرکوک لە گەڕەکی ئاخوڕ حوسێن لەدایکبووە لە خانوویەکدا تەلار ئاسای هەبوو، پێوانەی حەوشەکەی پتر لە دوو هەزار مەتربوو، باغێکی تەڕی لە پرتەقاڵ و نارنجو سێوو هەرمێ و ترێو دارخوورمای تیا بوو، ئەکەوتە پشتی بازارەکەی ئاخوڕ حوسێنەوە بەلای خۆرئاوایی بەرامبەر بە مزگەوتی (نائیب).
- (حوسێن باباجان) لە کەرکوک لەدایکبووە، بە منداڵی لە کەرکوک خوێندبووی، پاشان چووبووە کۆلیژی سوپاییو لە ئەستەمبوڵ پزیشکی خوێندبوو، لە ساڵی ١٨٨٤ لەو کۆلیژە دەرچووە باسێکی گرنگ و نایابی پێشکەش کۆلیژەکە دەکات کە بریتی بووە لە ٤٠٠ لاپەڕە نەشتەرکارێکی لێزانو کارامابوو، پاش چەندین ساڵ خزمەت گەڕابووەوە نیشتمانەکەی خۆی لەو ماڵە گەورەیەیدا کە دروستی کردبوو چەند ژوورێکی تەرخان کردبوو بۆ بینینی نەخۆشو بۆ هاتنو چوونی خەڵک.
- حکوومەتی عوسمانی زۆر بە خۆشحاڵییەوە بە پلەی (مقدم طبيب) دایدەمەزرێنن لە سوپای چواردا، ئەمیش زۆر دڵسۆز و پاک بووە لە کار و پیشەی خۆیدا، پاش ماوەیە دەبێتە پشکێنەر لە لیژنەی پزیشکی تەجنیدی شارەکانی کەرکوک،

هەولێر، سلێمانی، دیالە، مووسڵ، ڕاپۆرتی پێشکەش کاربەدەستانی لەشکر و سوپای عوسمانی کردووە لەبارەی بەرگریکردن لە نەخۆشی بەمجۆرە سولتان عەبدولحەمیدا فرمانێکی بۆ دەردەکات کە ببێتە کلیل بەدەستی کەعبەی شەریف لە شاری مەککە، بەڵام خۆشی لێنایە و بیانووی دەدۆزێتەوە بۆ ئەوەی نەچێت، لەپای ئەوە سولتان دووری دەخاتەوە بۆ یەمەن دوو ساڵ لەوێ دەمێنێتەوە، لەدواییدا پلەیەکی دەدەنێ و دەبێتە قائیمماقامی سوپا، بەڵام لەدوای ڕۆیشتنی سولتان عەبدولحەمید خانەنشین دەکرێت.

- گەلێک هەڵبەستی جۆراوجۆری هەبووە، زۆربەی هەڵبەستەکانی کەوتوونەتە لای بنەماڵەی حەسەن بەگی جاف، چونکە لەپاش کۆچکردنی دکتۆر منداڵەکانی ئەو بیرۆکەیەیان نەبووە کە بیپارێزن، جگە لە شیعر و نامەی پزیشکییەکەی کتێبێکی بەنرخی هەبووە لەسەر مەلهەمەت فەلەکییات، کە پوختەی بیروباوەڕ و تاقیکردنەوە دەرمانکاری تیمارکردنی بووە کە بە شێوەیەکی زانستی و ئەدەبی دایرشتووە.

- دیوەخانێکی گەورەشی هەبوو بۆ هاودەمان ودۆستان وبرادەران، کە زۆرجار کۆڕی ئەدەبی تیا دەبەسترا، هەر لە منداڵییەوە لەگەڵ شێخ ڕەزای تاڵەبانی هاوڕێ و هاودەم بوو، حوسێن ئەفەندی ژندۆست بوو چەند ژنێکی هەبوو.

- دکتۆر حوسێن باباجان بەسێ زمان شیعری باشی هەبوو، بەڵام وەکو دەردەکەوێت دیوانەکەی سووتاوە.

- دکتۆر حوسێن لە یەکێ لە ژنەکانی کوڕێکی هەبوو لە کۆلیژی پزیشکی خوێندبووی سەر ئەنجام شێت بوو.

- لە ژنێکی تری سێ کوڕی هەبوو وەکو نەبوبەکرو بەدیع، لە ژنەکەی تری کچی زۆر بوو، لە دوای مردنی ماڵە کەیان بەشکرد بەسەر خۆیاندا.

- ساڵی ١٩٢٤ لەسەر ڕێگای کەرکوک - سلێمانی کۆچی دوایی دەکات و لە گردی سەیوان دەنێژرێت.

*** (حوسێنی پەڵکانە - شێخ حوسێنی پەڵکانە):-**

- (شێخ حوسێنی کوڕی شێخ عومەر کوڕی شێخ ساڵحی پەڵکانە)یە لە نەوەی شێخ محێدینە.

- ساڵی (١٩٥٤) لە دێی پەڵکانەی سەر بە ناوچەی قەرەحەسەن هاتووەتە دنیاوە.

- لە سەرەتادا خوێندنی (ئیسماعیل نامە)و (فتح القریب)ی لای باوکی تەواو کردووە لە دوایدا هاتووەتە کەرکوک لەلای مەلا باقری لەیلانی و مەلا ڕەحیم ساڵەیی و مەلا حەمید ڕۆژبەیانی مەلا ئەحمەدی کوردەو مەلا مەجیدی قوتب و مەلا عەبدولکەریمی مودەریس، خوێندنی تەواو کردووە و بووەتە فەرمانبەر لە ئەوقافی کەرکوک.

- ئەندامی دەستەی دامەزرێنەرو بەڕێوەبەری یەکێتی نووسەرانی کورد لقی کەرکوک بووە لەنێوان ساڵانی (١٩٧٢-١٩٧٤).

- بێژەری ووتاری تایبەتی بووە لە ڕادیۆی کوردی بەغدا بۆ ماوەی (١٩) ساڵ لەنێوان (١٩٨٣-٢٠٠٢).

- چەند بەرهەمێکی دەستنووسی هەیە لەوانە:-
- (مێژووی هەڵکەوتووانی شاری کەرکوک).
- (لێکۆڵینەوەو سەرنج لە دیوانی صابری).

- (لێکۆڵینەوە لەسەر ژیانی شێخ محێدین)، لەگەڵ عەبدولجەباری شۆڕیجەدا.
- دیوانێکی شیعری چاپ نەکراو.

*** (حوسێن پاشا عومەرجەزادە):-**

- ساڵی (١٦٨٣) بووەتە والی کەرکوک بۆ ماوەی دوو ساڵ تا (١٦٨٥) لەدوای خۆی (حەسەن پاشا تۆپاڵ ئۆغلو) جێگەی گرتووەتەوە.

*** (حوسێن جاف):-**

- لە ساڵی (١٩٤٧) لە بەغدا لەدایکبووە.
- لە بنەڕەت دەگەڕێتەوە سەر خێزانی عەشیرەتی جاف

(ڕۆژئاوایی) ناوچەی قەزای کفری.
- دەرچووی کۆلێژی پەروەردەی زانکۆی بەغدایە بەشی زمانی ئینگلیزی.
- نووسەرو وەرگێرە بەزمانەکانی کوردی و عەرەبی و ئینگلیزی لە بەرهەمە چاپکراوەکان:
- (یاداشتەکانی مێجر نوئیل)، بەغدا ١٩٨٤.
- (نێرگسە جاڕێ)، ١٩٨٥.
- (هۆزانی کورد)، بەرگی یەکەم، ١٩٨٦، بەرگی دووەم، ١٩٩١.
- (حکایات تراثیة کردیة)، ١٩٨٨.
- (رحلة المستر جیمس براشت)، ١٩٨٨.
- (عشائر اللور الکردیة وشاعرها الفیلسوف بابا طاهر العریان)، ١٩٩٦.
- (مجموعة قصصیة باللغة العربیة بعنوان صخب الصمت)، ١٩٩٩.
- (هۆزەکانی کورد)، بەغدا ١٩٨٦.
- (هۆزەکانی کورد)، بەغدا ١٩٩٢.
- (لم اقل نعم)، کۆمەڵێك چیرۆك، ١٩٩٣.
- (بابا طاهر العریان، الشاعر الکردي المتصوف، حیاته وآثاره الادبیة)، ١٩٩٨.
- (مذکرات میجر نوئیل في کردستان العراق)، ١٩٩٩.
- (تاریخ الفیلیة، مخطوط المرحوم عباس العزاوي)، ٢٠٠٣.
- (کوردو کوردستان)، کۆمەڵێك لە پسپۆڕان، و، هاوبەش، هەولێر، ٢٠٠٣.
- (بعد اصداء الوجع البعید)، ٢٠٠٧.
- (العشائر الکردیة)، وەرگێران، ٢٠٠٧.
- (کوردو کوردستان)، ڕۆژهەلاتناس فرایزەر، و، هەولێر، (٢٠٠٨).

*** (حوسێن حەسەن عەبدەلی - حوسك چاوەش):-**

- ساڵی (١٨٨٥) لە عەلی سەرای لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٦٠) کۆچی دوایی کردووە.
- دەنگ ژەنێکی لێهاتوو بوو، جگە لەوەش شارەزای ئامێری (تەنبوور) بووە.
- ناسراوە بە (حوسك چاوەش).

*** حوسێن حەسەن بەگ ئۆغلو:-**

- ساڵی ١٩٥٥ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- قریة یحیاوة، ٢٠١١.

*** (حوسێن خانەقا - شێخ حوسێن خانەقا):-**

- ساڵی (١٩١٢) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ناوی (شێخ کاکە حوسێن کوڕی سەید ئەحمەد خانەقا)یە.
- لە دوای مردنی بارکی کاروباری خێزانەکەی گرتووەتە ئەستۆ.
- لە پەنجاکان چەند جارێك بە نوێنەری کورد لە (مجلس النواب) هەڵبژێردراوە تا ڕووخاندنی پاشایەتی لە عێراق لە ساڵی (١٩٥٨).
- یەکێك بووە لە دامەزرێنەرانی حیزبی هیوا ڕزگاری.

- ساڵی (١٩٨٠) ئەندامی کۆڕی زانیاری کورد بووە لە بەغدا.
- ساڵی (١٩٨٤) لە بەغدا کۆچی دوایی کردووە.

*** (حوسێن خانەقا - دکتۆر حوسێن خانەقا):-**

- (شێخ حوسێن کوڕی شێخ حەسەن کوڕی عومەر کوڕی سەید حوسێن خانەقا)یە.
- ساڵی (١٩٤٣) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بڕوانامەی دکتۆرای لە زیندەوەرزانی لە فەرەنسا تەواو کردووەو بووەتە مامۆستا لە زانکۆی بەغدا.
- ساڵی (٢٠٠٥)وە سەرۆکی زانکۆی کەرکوکە بووە بۆ ماوەی چەند ساڵێك.

*** حوسێن سوزلو:-**

- ساڵی ١٩٤٣ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- معجم المؤلفین الترکمان، بەرگی یەکەم، ٢٠١٣
- معجم المؤلفین الترکمان، بەرگی دووەم، ٢٠١٥

*** (حوسێن شەهباز حەسەن):-**

- ساڵی (١٩٤٨) لە داقوق لەدایکبووە.
- لە بەرهەمەکانی:
- (کرکوك ئاغزی)، ١٩٧٩.

*** (حوسێن عەبدولقادر کەسنەزانی - مەلا حوسێن عەبدولقادر کەسنەزانی):-**

- ساڵی (١٨٨٥) لە دێی (کریچنە) لەدایکبووە.
- قوتابخانەیەکی ئایینی کردووەتەوە بۆ خوێندنی زانستەکانی ئایین.

* (حوسێن عەبدوڵڵا قادر جاسم):-

- ساڵی (١٩٦٨) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- یەکێکە لە شێوەکارەکانی کەرکوک.

* (حوسێن عەلی):-

- هونەرمەند (حوسێن کوڕی عەلوان کوڕی مەحموودی زەند)ە.
- لە ناو خەڵکی بە (حوسێن عەلی)و (حوسێن عەلی گورجی) ناسراوە چونکە ناوی نەنکی-دایک باوکی (گورجی کچی نایف)ە.
- براپەکو دووخوشکی هەیە: (تووری، گومەزی، پێنج گوڵ).
- ساڵی (١٩٢٥)ی زایینیدا لە دێی خنجیلانەکەی (زەند مەلا یوسف) کە ناسراوە بە (حەوتەغاری دارا بەگ) (هەفتەغار) لە ناوچەی (داقوق)ی کەرکوک، لە ئامێزی هۆزی (داودە) ی خواروو لەدایکبووە.
- هەر لە منداڵییەوە گوێی بە سۆزی شمشاڵی شوانو دووزەلەو مەقامی ئەڵڵاوەیسی وقەتارو خاوکەرو نا..نایو سەوزە. سەرزە زرینگاوەتەوەو کاری کردووەتە سەر هەست ونەستی.
- گۆرانی بەستەکانی لە هەرەتی لاوێتیدا لە هونەرمەندی بە توانا (جەبار تاخورما)وە بەدەس هێناوە.
- لە هونەرمەندان مامۆستا عەلیو عەبدوڵڵا سەعید کەرکوکی (عەبەی سەعە عەرەبەتی) لە رێگای قەوانەوە فێری مەقامە کوردییەکانی خۆمان بووە، ناوە.. ناوە هامشۆی مەقام بێژ (شوکر جەیرانی) کردووەو سوودی لێ بینیووە.
- بە حەقیقەت ئەگەر بێتو گوێ لە گۆرانیە پرشنگدارەکانی بگری دەبینێ بە زەقی مۆرکی رەسەنایەتییان پێوە دیارە، لە نەغمەو مەقامە رەسەنە دێرینەکانی گەرمیاندا شارەزایی هەبووە وەکو (مەقامی ئەڵڵاوەیسی، قەتار، خاوکەر، خاوخۆش، خورشیدی، نای.. نای، لە مەقامە رۆژهەڵاتیەکانیشدا شارەزایی لە: (بەیات، حیجاز، نورقە، سەبا، حوسێنی، عوشاق) هەبووە.
- لە بواری هونەردا قوتابخانەیەکی تایبەتی بووە، خاوەنی دەنگێکی بە سۆزی باریک وبەجۆش. هەست بزوێن ودل تەزێن بووە، بەنارو هەواو سروشتی دەشتی گەرمیانی رەنگین پەروەردە بووە.
- ساڵی (١٩٤٨)ی زایینی چەند هاورێیەکی هونەر دۆست لە قەومو قبیلەی خۆی لە ناوایی (حەوتەغار) دا پاڵ پشتیان کردووە تا بیرواتە ئێسگەی کوردی بەغداو لەوێ گۆرانی بڵێت بەڵام باوکی بە توندی بەرپەرچی دەداتەوە.
- ساڵی (١٩٧٤)ی زایینی سەر لە بەغدا دەداتو دەچێت بۆ تۆمارکردنی گۆرانییەکانی لە تەلەفزیۆنی کوردی بەغدا.
- هەر لە شەستەکانی سەدەی رابردووەوە تووشی نەخۆشی (شەکرە) دێ وبەردەوام بە ئازارێەوە دەینا ڵاند..
- ساڵی (١٩٨١) لە (شۆریجە)ی بەغدا ئۆتۆمبیلێک لێ دەداو قاچێکی دەشکێنێ ئەمەش زۆر ئازاری دەدا، چونکە نەخۆشیەکەی هۆی ئەوە بووە قاچی درەنگ بگیرسێتەوە چاک بێتەوە.
- نەخۆشی شەکرە لە ساڵی (١٩٨٥)دا لە چاوەکانی داو ووردە.. ووردە کاری تێکردنو کزبوون تا لە ساڵی (١٩٩٠) بە تەراوەتی لە بینین کەوتن، ئەمە سەرباری نەخۆشی گورچیلەو دلە کوتێ کە تەنگیان پێ هەڵچنی بوو.
- لە رووی ئابووریشەوە مرۆڤێکی دەستکورت بوو، بە ژیانی کولەمەرگی دەژیا، بۆ بژێوی ژیان جاری جوتیاریو جاری کرێکاری دەکرد، شوفێری ئەمو ئەو بوو.
- لە رێکەوتی (١٨)ی تەمموزی ساڵی (١٩٩١) لە شاری بەغدا گیانی بەخوای گەورە سپارد لە گۆرستانی (شێخ مەعروف) لە هەمان شاردا نێژرا.

* حوسێن عەزیز سێوەیێن:-

- دەرهێنەری سینەمایی ناسراو، کە ئێستا لە هەولێر نیشتەجێیە.
- ساڵی (١٩٨٠)وە لە ئەڵقە رۆشنبیرییەکاندا رێکخراو بووە.
- ساڵی (١٩٨١)دا بەهۆی جەنگی عێراق - ئێرانو بەهۆی نائەمنی ژیانی چووە دەرەوە بۆ ئێرانو لەوێشەوە بۆ هۆڵەندا کۆچی کرد.

* حوسێن عەلی رۆبیتان:-

- ساڵی ١٩٦١ لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی ١٩٨٠ کۆلێژی سەربازی بەغدای تەواو کردووە لە خولی ٦١.
- ساڵی ١٩٩٢ خانەنشین کراوە.

* (حوسێن عەلی داقوقی):-

- ساڵی (١٩٢٢) لە داقوق لەدایکبووە.
- دکتۆرای لە ئەدەب هەیەو یەکێکە لە نووسەرەکانی کەرکوک.
- لە بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (مبادئ علم الاجتماع)، چاپخانەی (دار الکشاف)، بەیروت، ١٩٥٦.
- (مشروع الخطة لمكافحة الأمية في الجمهورية العراقية)،

بەیروت، ١٩٦٥.
- (تقرير عن منهج الدراسة الابتدائية في العراق)، ١٩٦٥.
- (تقرير عن التفتيش الابتدائي والثانوي)، بەغدا، ١٩٦٩.
- (دولة البلغار المسلمين في الفولغات)، مێژوو، عەممان، ١٩٩٩.
- (دراسات في الحضارة الإسلامية)، مێژوو، بەغدا، ٢٠٠٢.
- (الفكر العربي في آسيا الصغرى).

*** (حوسێن عەلی رەشید-حوسێن ئەلرەسام):-**

- دەرچووی هونەرە جوانەکانی بەغدایە (١٩٧٩--١٩٨٠).
- سەرقالی نیگار کێشان و پەیکەر تاشینەو دانیشتوی کەرکوکە.

*** (حوسێن غولام - مەلا حوسێن مەلا غولام):-**

- سالی (١٩١٢) لە دێی تۆپزاوە لەدایکبووە.
- سالی (١٩٤٥) کۆچی دوایی کردووە.
- ئەم هونەرمەندە میللیە گەلێ دەنگی خۆش ولەبار بووە.
- خوێندەوارییەکی چاکی هەبووەو لە ئامرازی تەمبوورو ژەنیشدا بەچاکی شارەزایی هەبووەو لە دیوەخان و کۆڕە تایبەتیەکاندا بەدەم تەمبوورو ژەنینەوە مەقامی ئەللاویسی وقەتارو خاوکەرو خورشیدی خوێندووە، گەلێ حەزی لە خوێندنەوەی شانامەو داستانە کوردییەکان بووە.

*** (حوسێن کەرکوکی - مەلا حوسێن کەرکوکی):-**

- (مەلا حوسێن کوری زەکی کوری حەسەن کەرکوکی)یە.
- بەپێی هەندێک لە دەستنووسەکانی کەرکوک لە (دار المخطوطات)دا ناوی هاتووە، بەلام زانیاریمان دەربارەی کەمە.

*** (حوسێن میسری):-**

- سالی (١٩٥٧) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- هەر لە حەفتاکانەوە لە بواری هونەریدا کار دەکات.
- سالی (١٩٩٩)ەوە دەستی کردووە بە دەرهێنانی چەند درامایەک لەوانە (خۆرنەوازان)، (تابلۆی یەکی شوبات)، (هارون ئەلرەشید)، (رەشەی پۆلیس)، (حەسەنە فەنی)، (گولە بێ رۆژەکان)، (وەستا جومعە)، (نیشتیمان).
- ئامادەی درامای (رەزاو رەمەزان) بوو بەلام سەد مەخابن تەواوی نەکرد.
- لە (٣١)ی ئایاری سالی (٢٠٠٩) کۆچی دوایی کرد.

*** (حیکمت جەواد ئەحمەد - جوانە کاکەیی):-**

- سالی (١٩٦٠) لە دێی عەلی سەرای لەدایکبووە لە قەزای داقوق.
- ناسراوە بە (جوانە کاکەیی).
- خوشکی هونەرمەند (گرفتار کاکەیی)ە.
- کۆمەلێک شیعری مندالانی هەیە.

*** حیلمی:-**

- یەکێکە لەو شاعیرانەی کەرکوک کە زانیاریمان نییە دەربارەی، بەلام دەلێن دەستنووسی شیعرەکانی لەلای دکتۆر ئیبراهیم شوانییە.

*** حەمە سوور دووشیوانی:-**

- ئەندامی ئەنجومەنی پەرلەمانی عێراقە لەسەر لیستی کەرکوک لە هەلبژاردنی سالی ٢٠١٣ -٢٠١٧

حەمە ئاغای باجلان

حەسەن فەهمی جاف

حەمە ئەمین قادر عاشور

حەبسە خانی نەقیب لە مالی مەلا قادری ئیمام لە ئیمام قاسم

شێخ حەمەئەمین مەلا سەعید زەنگی

حەمید فەتحوللا مستەفا بەڕێوەبەری پۆلیسی پارێزگای کەرکوک لە سالی ١٩٤٩

حەمزە عەبدوللا

شێخ حوسامەددین قادری

*** حەسیب سالح:-**

– حەسیب سالح لە ١٢ی کانوونی یەکەمی ١٩٣٠ لە کەرکوک لەدایکبووە.

– قۆناغەکانی خوێندنی لە کەرکوک و بەغدا تەواو کردووە.

– ساڵی ١٩٥٤ کۆلێژی شارستانی ئەندازیاری زانکۆی بەغدای بە پلەی یەکەم تەواو کردووە، بۆیە لەلایەن فەیسەڵی دووەمەوە خەڵاتی ڕێزلێنانی پێ بەخشراوە.

– بۆ ماوەیەکی کەم وەك ئەندازیار لە فەرمانگە ئاوی بەغدا دامەزراوە و دواتر وازی هێناوە و خەریکی کاری ئازاد و بەڵێندەرایەتی بووە و کۆمپانیای بە ناوی خۆیەوە دامەزراندووە.

– چەندین پرۆژەی گەورەی تەلارسازی ئاوەدانی جێبەجێ کردووە لەوانە:-

– مۆنۆمێنتی ئازادی لە گۆڕەپانی تەحریر لە بەغدا، کە کارێکی تەلارسازی و هونەری پەیکەرتاشی هونەرمەندی گەورە جەواد سەلیمی لەسەر ئەخشێنراوە.

– تەلاری بانکی ڕافیدەین و وەزارەتی تەندروستی و کۆمپانیای دڵنیایی و چەندان پرۆژەی تر لە عێراق و کوردستان.

– بایەخی زۆری بە کاری کولتوری داوە و تەلاری کتێبخانەی گشتی نیشتمانی و هۆڵەکانی وانە وتنەوە لە شاری بەغدا بەرهەمی کاری ئەون.

– لەسەر ئەرك و بودجەی خۆی بانەی ڕۆشنبیری زانکۆ و کتێبخانەی زانکۆی سلێمانی لە ساڵی ١٩٧٩ دا دروستکردووە.

– حەسیب سالح لە دامەزرێنەرانی یەکێتی بەڵێندەرانی عێراق بووە و لە کۆتایی هەشتاکاندا سەرۆکی ئەو یەکێتییە بووە.

– حەسیب سالح هەر لە قۆناغی ئامادەییەوە خولیای پیشەیی هەبووە و لە ڕێکخراوی خوێندکاران کاری کردووە و هەڵگری بیری چەپ و پێشکەوتنخواز بووە.

– ساڵی ١٩٤٨ نوێنەری هەڵبژێردراوی خوێندکارانی شاری کەرکوك بووە بۆ کۆنگرەی خوێندکارانی عێراق لە گۆڕەپانی (السباع) لە بەغدا، کە یەکەم کۆنگرەی خوێندکاران بووە لە مێژووی عێراقدا. هەر لەو کۆنگرەیەدا بەڕێز مام جەلال وەك نوێنەری خوێندکارانی کۆیە بەشدار بووە، هەروەها شاعیری گەورەی عەرەب محەمەد مەهدی ئەلجەواهیریش ئامادە بووە.

– لە سەردەمی ڕژێمی بەعسدا بەرپەرچی ئازایەتی و چارەنەترسییەوە بەرگری لە مافەکانی گەلی کورد کردووە.

– لە ناوەڕاستی ساڵانی نەوەدەکاندا، لەسەر داوای سەدام حوسێن، سەعدی مەهدی سالح ئەندامی مەجلیسی قیادەی سەورە لەگەڵ ژمارەیەك لە کەسایەتییە کوردەکانی شاری بەغدا کۆبووەوە لەو کۆبوونەوەیەدا سەعدی مەهدی سالح باسی ئەوەی کرد کە گوندەکانی سەر بە قەزای چەمچەماڵ بخرێنە سەر پارێزگای کەرکوك و لەسەر ئیدارەی حکومەتی هەرێم نەمێنن، حەسیب سالح لەو کۆبوونەوەیەدا وتی: من خزمم لەو ناوچانە هەیە و پێیان باشە کە لە دەرەوەی دەسەڵاتی حکومەتی ناوەندی بمێننەوە، چونکە مامەڵیان لەگەڵیاندا خراپ بووە.

– هەروەها هەر لەو کۆبوونەوەیەدا پێشنیاری ئەوە کرا، حیزبی کوردی لایەنگری بەغدا دامەزرێندرێ، هەر لەوێ ڕەتی کردەوە و وتی ئەوە ئەزموونێکی شکست خواردووە و پێویستە لەگەڵ حیزبەکانی کوردستان گفتوگۆ بکرێ و ئەو کێشەیە چارەسەر بکرێ.

– لە ١٨ی شوباتی ٢٠١٢ لە شاری عەممان، پایتەختی ئوردن کۆچی دوایی کردووە و تەرمەکەی هێنرایەوە بۆ شاری کەرکوك و لەوێ بە خاك سپێردرا.

*** حەبیب تاڵەبانی - شێخ حەبیب تاڵەبانی:-**

– ساڵی ١٩١٦ لە گوندی سیامەنسووری ناحیەی قەرە حەسەن لەدایکبووە.

– شێخ حەبیب کوڕی شێخ قادر کوڕی شێخ وەهاب سیامەنسوورییە ناسراوە بە شێخ قادری سیامەنسوور.

– باوکی لە ساڵی ١٩٢٧ دەبێتە نائیب پەرلەمانی عێراق لە خولی حەوتەمدا، هەروەها ئەندامی حیزبی هیوا بووە.

– لە ١ی نیسانی ساڵی ٢٠٠٤ کۆچی دوایی کردووە.

*** حەبیب مستەفا:-**

- ساڵی ١٩١٢ لە کەرکوک لەدایکبووە و ناوەندی و سەرەتایی لە کەرکوک تەواو کردووە و دواناوەندی لە بەغدا.
- دەچێتە کۆلێژی سەربازی شاهانە لە خولی هاوکاران.
- لە خولی (معاون الشرطة) وەردەگیرێت و لە ساڵی ١٩٣٨ بە پلەی مولازم دەردەچێت.
- بەشداری خولی معاون الشرطة دەکات لە کۆلێژی عالیە و دوای دەرچوونی دەبێتە معاونی پۆلیسی و هەر لە ساڵی ١٩٤١ەوە لە لیوای کەرکوک داقووق کار دەکات.
- زمانی کوردی و عەرەبی و تورکی زانیوە.

*** حەسەن نایش:-**

- لە شارۆچکەی قادر کەرەم لەدایکبووە، هەر لە تەمەنی منداڵییەوە دەستی داوەتە ئاواز و فۆلکلۆری کوردی لە بواری قەتار و ئای ئای و ئەڵاوەیسی.

حاکم موعتەسەم

مەلا حەسەن ڕەبیع تەرفاوی

مەلا حەسوون گولە مەن

شێخ حوسامەددین قادری

حەمە سەعید بەگی جاف

مەلا حەمە نەجیبی بەرلووت

حوسێن یونس سابونچی

فۆتۆگرافی پۆلی شەشی سەرەتایی ساڵی ١٩٦٢ سەباح بازرگان و حەسیب ڕۆژبەیانی و کاکە ڕەش و حەمە کەریم عارف و سەیفەدین نووری لەقی و ئاسۆمەد محەمەد و مەحمود محەمەد خەلیفە

کۆتایی ساڵانی سییەکان حیکمەت ئەمین و جەلال سائیب و سالح بۆلشەویک

شێخ حوسێن عەبدولقادر کەسنەزانی

بیبلۆگرافیای ناوداران و ڕۆشنبیرانی کەرکوك

(خا - خە - خ)

* (خاچیك گرابیت نایدنجیان):-

- ساڵی (١٩٢٦) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بە ڕەگەز ئەرمەنییەو لە شاری کەرکوك لەدایکبووە.
- یەکێکە لە شاعیرەکانی کەرکوك.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (الحسرة الافیونیة)، چاپخانەی (الازهر)، بەغدا، ١٩٧٧.
- (الریح والأوراق، فلسفة الحیاة)، بەرگی یەکەم، کەرکوك، ١٩٦٢.

* (خاکی- محەمەد حوسێن ئەحمەد):-

- لە هەندێك سەرچاوە بە محەمەدو لە هەندێکی تر بە حوسێن بەناوبانگە بۆیە بە محەمەد حوسێن بەناوبانگە.
- نازناوی شیعری (خاکی) بووە.
- لە گەڕەکی (موسەڵا) لەدایکبووەو ژیاوە.
- وا پێ دەچێت لە ساڵی (١٨٥٨)ی زایینیی کۆچی دوایی کردبێت.

* (خالید باشبلاغی):-

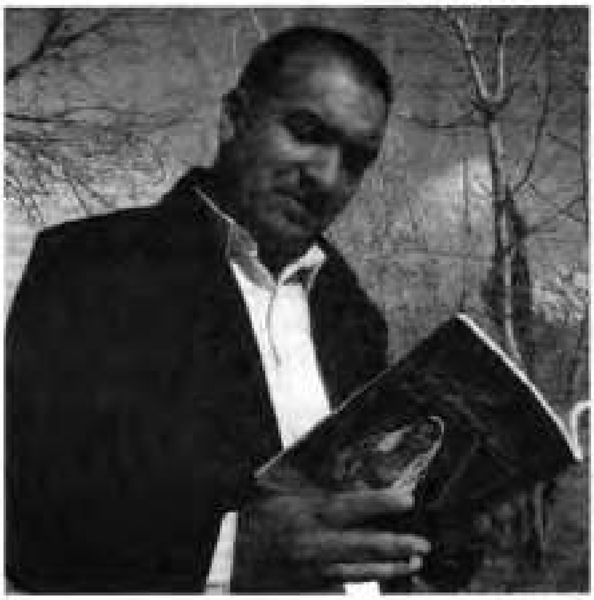

- بەرهەمە چاپکراوەکانی شاعیر:
- (تاسەو چاوەڕوانی)، بەغدا، ١٩٨٩.
- (کوردستان وڵاتی منە)، سلێمانی، ١٩٩١.
- (چاوەکانت پەرستگامن)، بەشی یەکەم، بەغدا، ١٩٩٢.
- (چاوەکانت پەرستگامن)، بەشی دووەم، هەولێر، ٢٠٠٥.
- (مۆبایلە شیعر)، چاپی یەکەم، بەرگی یەکەم، سلێمانی، ٢٠٠٥، چاپی دووەم، سلێمانی، ٢٠٠٦.
- (ئاوێنەی عەشقێکی خاوێن)، سلێمانی، ٢٠٠٦.
- (ژنێك لێوان لێو لە ئەوین)، شیعر، سلێمانی، ٢٠٠٦.
- (مۆبایلە شیعر)، بەرگی دووەم، سلێمانی، ٢٠٠٦.

* (خالید ڕەباتی - مەلا خالید ڕەباتی):-

- ناوی (مەلا خالید کوڕی مەلا محەمەد کوڕی مەلا مستەفا کوڕی محەمەد)ە، نازناوی شیعری (غالی) بووە.
- لە (١)ی تەممووزی ساڵی (١٩١٢) لە گوندی (ڕەبات) لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٤٣) خوێندنی زانستی ئایینی لەلای مەلا مەحموودی بەرلووتی و مەلا قادری سۆق تەواو کردووە.
- پێدەچێت شاعیر بووبێت، بەڵام تاوەکو ئێستاکە یەك پارچە شیعری بە نازناوی مەلا (غالی) دۆزراوەتەوە.
- لە (١١)ی کانوونی دووەمی ساڵی (١٩٨٦) لە کەلار کۆچی دوایی کردووە.
- دەستنووسی وتارەکانی لەلایەن بنەماڵەکەیەوە لە دووتوێی کتێبێکدا لە ساڵی (٢٠١٠) بە چاپکەیانراوە.

* (خالید ڕەزا):-

- یەکێکە لە شێوەکارەکانی کەرکوك.
- بەشداری پێشانگای هونەرمەندانی کەرکوکی کردووە لە هۆڵی کتێبخانەی ئامادەیی کوردستان لەگەڵ ئاری بابان.

* (خالید ستار):-

- ساڵی (١٩٥٤)دا لەشاری کەرکوك لەدایکبووە.
- ماوەیەك فەرمانبەر بووە لە سەرۆکایەتی تەندروستی سلێمانی.
- بەشداری پێشانگای پێنجەمی هونەرمەندانی سلێمانی کردووە لە ساڵی (١٩٧٩)دا.

– ساڵی (١٩٨٣) بەشداری یەکەمین پێشانگای هونەرمەندانی کەرکوکی کردووە لە هۆڵی مۆزەخانەی سلێمانی.

* (خالید شوانی):-

– ناوی تەواوی خالید سەلام سەعید شوانی.
– لەدایکبووی ساڵی (١٩٧٥)ی شاری کەرکوک. خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی لە کەرکوک تەواو کردووە.
– ساڵی (١٩٩٤) لە کۆلێژی یاساو سیاسەتی زانکۆی بەغدا وەرگیراوە.
– ساڵی (١٩٩٩) بڕوانامەی بەکالۆریۆسی بەدەستهێناوە.
– ساڵی (١٩٩٣) پەیوەندیی بەڕێکخستنەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانەوە کردووە.
– ساڵی (٢٠٠١) لە سلێمانی بەکارمەند لەوەزارەتی دارایی ئیدارەی سلێمانیی حکومەتی هەرێمی کوردستان دامەزراوە.
– ساڵی (٢٠٠٢) لە بواری ڕێکخستندا پلەی ئەندامی کۆمیتەی وەرگرتووە. پاش ڕووخانی ڕژێمی بەعس، لە مەڵبەندی ٢ی ڕێکخستنی کەرکوک لێپرسراوەتیی ڕێکخستنی مافپەروەران و پارێزەرانی پێ سپێردراوە.
– ساڵی (٢٠٠٦) بە ئەندامی خولی یەکەمی ئەنجوومەنی نوێنەرانی عێراق هەڵبژێردرا.
– ساڵی (٢٠٠٨) لەپاڵ ئەوەی کە ئەندامی ئەنجوومەنی نوێنەرانی عێراق بووە. کراوەتە ئەندامی نۆفیسی پەیوەندییەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لە بەغدا.
– ساڵی (٢٠١٠) لە خولی دووەمی ئەنجوومەنی نوێنەرانی عێراق بە ئەندام هەڵبژێردرایەوە.
– لە ژیانی پەرلەمانیی لە ئەنجوومەنی نوێنەرانی عێراق چەند لێپرسراوەتییەکی گرنگی وەرگرتووە وەك سەرۆکایەتیی لیژنەی یاسایی، ئەندامەتیی لیژنەی چاودێریی جێبەجێ کردنی مادەی (١٤٠)و هەروەها سەرپەرشتیاری کەیسی دادگایی کردنی لێپرسراوانی ڕژێمی بەعس بووە لە مەسەلەی تاوانەکانی جینۆسایدو پاکتاوی ڕەگەزیدا. هەر ئەو ساڵە ئەندامی لیژنەی باڵای دانووستان بوو بۆ چارەسەرکردنی کێشەی ناوچە جێناکۆکەکان کە بەچاودێریی ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان لە بەغدا بەڕێوە چووە.
– لە کۆنگرەی سێیەمی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان کە ساڵی (٢٠١٠) لە سلێمانی بەسترا، بەئەندامی ئەنجوومەنی سەکردایەتی هەڵبژێردرا.
– ماوەیەك ڕاوێژکاری سەرۆکۆماری عێراق بووە.

* (خالید عەبدل):-

– لە (١٤)ی تەمووزی ساڵی (١٩٦٠) لە گەڕەی (ڕزێویە)ی ئیمام قاسمی کەرکوك لەدایکبووە.
– هەر لە سەرەتاییەوە خولیای خوێندنەوە بووە.
– خانەی مامۆستایانی سلێمانی خوێندووە.
– لە دەستەی نووسەرانی ڕۆژنامەکانی (برایەتی، خەبات، جەماوەر، باسەرە) کاری کردووە.
– لە دەستەی نووسەرانی گۆڤارەکانی (ئاسۆیی پەروەردەیی، ئەوشەفەق) کاری کردووە.
– سەرنووسەری ڕۆژنامەی (سەکۆی مامۆستا)و (هەژیان) بووە.
– لە ڕادیۆی (دەنگی کوردستان) وەك هەواڵسازو پێشکەشکاری بەرنامە کاری کردووە.
– بەرهەمە چاپکراوەکانی:
– (پەنجاو سێ کورتیلە چیرۆك)، ٢٠١٣.
– (خۆشترین وەرز).
– ١٧ چیرۆك بۆ منداڵان)، ٢٠١٣.

* (خالید کاکی):-

– ساڵی (١٩٧١) لە کەرکوك لەدایکبووە.
– ناوی (خالید محەمەد حوسێن)ە.
– سەرەتایی و ناوەندی و دواناوەندی لە کەرکوك تەواو کردووە.
– ساڵی (١٩٩٣) کۆلێژی زمانی لە زانکۆی بەغدا بە پلەی نایاب تەواو کردووە.
– ساڵی (١٩٩٤)ەوە عێراقی بەجێهێشتووەو لە پایتەختی ئیسپانیا جێگیر بووەو ماجستێری لە بواری ئەدەبی ئیسپانی بەدەستهێناوەو ئێستا خەریکی ئامادەکردنی دکتۆرایە لە زانکۆی (ئۆتۆنۆما).
– بەرهەمە چاپکراوەکانی:
– (بلا حذر)، ١٩٩٨.
– (هوامش الحارس)، ٢٠٠١.
– (اقناص في الطائر)، ٢٠٠٥.

– (مهد المرایا المتقابلة)، ٢٠٠٥.
– لە بواری مۆسیقا و شێوەکاریدا جێ پەنجەی دیارە.

*** (خالید مەجید فە تحوڵڵا شوانی):-**

– ناوی (خالید عەبدولمەجید فەتحوڵڵا)یە.
– ساڵی (١٩٦٠) لە شاری کەرکوك لە گەڕەکی تەپەی مەلا عەبدوڵڵا کەیەکێکە لە گەڕەکە دێرینەکانی ئەم شارە، چاوی

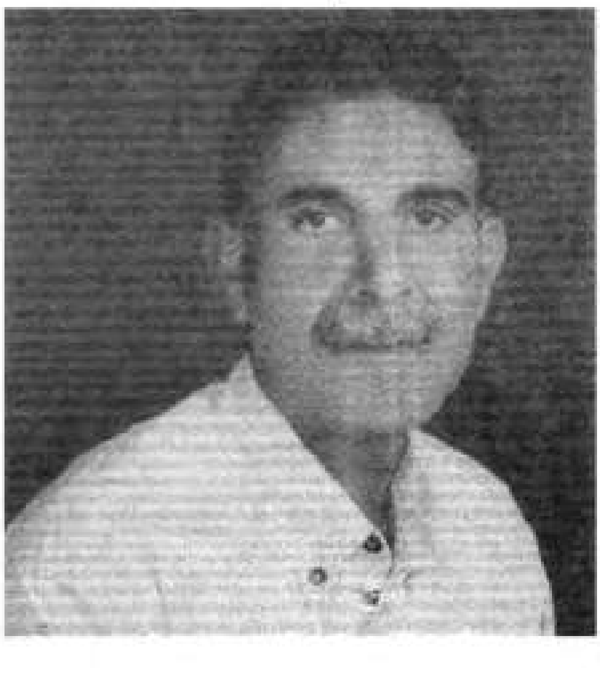

بەدنیا هەڵهێناوە.
– ساڵی (١٩٨٣) بەکالۆریۆسی لە زانکۆی بەغدا کۆلیژی ئاداب بەشی جوگرافیا وەرگرتووە.
– ساڵی (١٩٧٥)ەوە دەستی داوەتە نووسین و یەکەم ئامیلکە شیعری لە ساڵی (١٩٧٨) لەژێر ناوی (خونچەکانی گەرووی تەپە)ەوە بەچاپ گەیاندووە.
– بەرهەمە چاپکراوەکانی:-
– (هەوارگەی سێ دەنگ)، کۆمەڵە چیرۆك، هاوبەش، ٢٠٠٠.
– (پرسیارە ئەزۆکەکان)، کۆمەڵە چیرۆك، هاوبەش، ٢٠٠٠.
– (کشانەوەی مەرگ)، پەخشانە شیعر، کەرکوك، ٢٠٠٠.
– (گورگ)، کۆمەڵە چیرۆکی وەرگێردراو، هاوبەش کەرکوك، ٢٠٠٦.
– (شوێنەواری خۆێنەکەت لەسەر بەفرەکەدایە)، کۆمەڵە چیرۆکی وەرگێردراو، بە هاوبەشی لەگەڵ عەلی بەرزنجی، ٢٠٠٧.
– (دراسات في جغرافية السكان)، چاپی یەکەم، ٢٠٠٧.
– ئەو بەرهەمەنانە ئامادەن بۆ چاپ:-
– (جوگرافیای ئابووری هەرێمی کوردستان).
– (جوگرافیای دانیشتوان).

*** خالید گەرمیانی:-**

– ناوی تەواوی (جەمال کەریم محەمەد)ە.
– لەدایکبووی ساڵی (١٩٥٥)ی گوندی کوردەمیری حاجی حوسێنی ناوچەی پێباز لە گەرمیان.
– ساڵی (١٩٧٤) ئەندامی پارتی کۆمۆنیستی عێراق بوو بەڵام دواتر وازی لەو حیزبە هێناوەو هیچ پەیوەندییەکی پێوە نەماوە.

- ساڵی (١٩٧٧)دا پەیوەندیی بەهێزی پێشمەرگەوە کردووەو لە سنووری هەرێمی ٥ی قەرەداغ لە مەفرەزەکەی سیروان تاڵەبانیی فەرماندەی هەرێمەکە بووەتە پێشمەرگە.
- بەهۆی لێهاتوییەوە لە ژیانی پێشمەرگایەتیدا زوو گەشەی کرد. هەر ئەو ساڵە کرایە فەرماندەی مەفرەزەو نێردرایە ناوچەی گەرمیان. لەو کاتەدا گەرمیان تەنها یەک مەفرەزەی پێشمەرگەی لێ بووە.
- لەوێ لە ماوەیەکی کەمدا پەرەی بەچالاکییەکی پێشمەرگە داو ئەرکەکانی پێشمەرگایەتیو رێکخستنی پێکەوە گرتە ئەستۆ. لە سۆنگەی باش رایی کردنی کاروبارەوە، ژمارەی پێشمەرگەکانی گەرمیان زیادی کردو چەندین شانەی رێکخستن لە گوندو شارۆچکەکان دروست کران. ساڵی دواتر کەرتی ٥ی دووز پێکهێنراو گەرمیانی کرایە فەرماندەی کەرتەکە.
- یەکێ لە بەناوبانگترین چالاکییەکانی کەدەنگدانەوەیەکی زۆری لە ناوچەکەدا هەبووە، بەدیل گرتنی کوڕی قایمقامی کفرییە.
- ساڵی (١٩٨٠) دەزگا ئەمنییەکانی کفری دوو کادیری رێکخستنیان بەناوی عوسمان خەلیفە عەلیو سیروان رەشید دەستگیر کرد، لەبەرامبەردا، گەرمیانی لە بۆسەیەکدا کوڕی قایمقامی کفریی بەدیل گرتو بە دوو کادیرەکەی رێکخستنی گۆڕییەوە.
- لە کۆتایی ساڵی (١٩٨٠)دا بریارە درا بگوازرێتەوە بۆ کەرتی جەباری. لە کاتێکدا خۆی ئامادە کردبوو بچێ بۆ ناوچەی جەباری، لە ٨ی کانوونی یەکەمی ساڵی (١٩٨٠) دا لە کاتێکدا کە لە گوندی کەسنەزانەوە بەرەو گوندی قازانقایەی قەرەداغ بەرێ کەوتبوو، کەوتە بۆسەی هێزێکی گەورەی سوپای عێراقەوەو پاش بەرگرییەکی سەخت لەو بۆسەیە شەهید کرا. تەرمی لە گوندی تەنگیسەر بەتەنیشت گۆڕی شاسوار جەلالەوە بەخاک سپێردرا.

* (خالید محەمەد رەمەزان):-

- ساڵی (١٩٤٥) لە گەرەکی موسەڵلا لەدایکبووە.
- پەیمانگای هونەرە جوانەکانی لە بەغدا لەنێوان ساڵانی (١٩٦٤-١٩٦٥) بەشی هونەری شێوەکاری تەواو کردووە.
- بەشداری پێشانگای هاوبەشی هونەرمەندانی کردووە لە یانەی مامۆستایان لە (١-٧)ی حوزەیرانی ساڵ (١٩٧٣).
- ساڵی (١٩٨٥) بەشداری پێشانگای ساڵانەی هونەرمەندانی کەرکوکی کردووە لە هۆڵی (ئەلتەئمیم بۆ هونەری نوێ).

* (خەبات بزێنی):

- لە (١)ی ئەیلولی ساڵی (١٩٦٣) لە گوندی (قەرەناو) لەدایکبووە.
- هەر بە زووی دووای فەرهوود کردنی ماڵو دنیەکەیان لەلایەن حەرەس قەومییەکان، چوونەتە شاری کەرکوکو لە گەرەکی ئازادی گیرساوەتەوەو تەمەنی مێرد منالی بەسەر بردووە.
- هەر لە کەرکووک خوێندنی سەرەتایی، ناوەندیو ئامادەیی تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٨٠)، بە نیازی خوێندن چووەتە ئیتاڵیا. بەهۆی راوەستانو بەرەنگار بوونەوەو نارەزایی دەربڕین، سەبارەت بە چەوسانەوە قەتڵو عامی گەلی کورد، تووشی دەگەرانەوەی زیاد لە ٣٠ ساڵ بووە.
- بە درێژایی ئەم ساڵانە لە پاڵ خوێندنی زانکۆ خەریکی چالاکی سیاسی، کوولتووریو ئەدەبی بووە، بەشداری کۆڕو سێمینارو شەوانی شیعری کردووە.
- بەرهەمەکانی لە گۆڤارو رۆژنامە ئیتاڵیو ئەورووپییەکان بڵاوکراونەتەوە.
- پەرتووکێکی شیعریشی بە ناوی (زەماوەندی کچە پێریو کوڕە شوان) لە ستۆکهۆلم - سوید بڵاوکردووەتەوە.
- ئامیلکە شیعرێک، بە زمانی ئیتالی، بە ناوی (کەندێلە - مۆم) بە چاپ گەیاندوە.
- ساڵی (٢٠١٣) لەسەر سایتی (ئەماتزۆن) بەرهەمێکی شیعری بە ناوی (نێل سیلێنسیۆ دێل دێسێرتۆ - لە ناو بێ دەنگی سەحرادا)، بە زمانی ئیتالی، بۆ ماوەی سێ مانگ بە خوێنەرانی ١٨ وڵاتی جیهان، وەک شاعیرێکی کورد لە ئیتالیا، ناساند.
- جگە لەوەی زۆر چاوپێکەوتنی تەلەفزیۆن، رادیۆو رۆژنامەوانی ئەنجامداوەو هەندێ جار خەڵاتیش کراوە.

* (خەتا پۆش):-

- ناوی (محەمەد خورشیدی کوڕی محەمەد باقری)یە، سەرۆك هۆزی داودەیە.
- ساڵی (١٨٧٦) لەدایکبووە، نازناوی شیعری (خەتا پۆش) بووە.
- لە ناوایی (دوڕاجی) ژیاوەو سەرۆکایەتی هۆزەکەی کردووە.
- پیاوێکی رۆشنبیرو نیشتمانپەروەر بووە، ملی بۆ فەرمانی دەسەڵاتدارانی عوسمانی نەداوە، بۆیە زۆر جار بە هێزەوە لەشکریان کردووەتە سەر بەڵام عوسمانییەکان بەشکاوی گەڕاونەتەوە تا دواجار بە چەکی قورس لێیان داوەو قەڵاکەیان ڕووخاندووە، بۆیە بە ناچاری جێگاکانی بەجێهێشتووەو چووەتە ناوچەی خانەقی لای ئاغاکانی (باجەلان) ماوەیەکیش دەچێتە بناری (بەمۆ).
- ساڵی (١٩٢٥) کۆچی دوایی دەکات.

* (خەتاب عومەر بەکر - دکتۆر خەتاب عومەر بەکر):-

- ساڵی (١٩٥١) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:
- (البیتوشي: حیاته وآثاره) ١٩٨٤.

* (خەدیجە میرزا مەحموود):-

- یەکێکە لە ئافرەتە شاعیرەکانی کەرکوك کە بە ناو (خەدیجە خان سابلاغی) بە ناوبانگ بووەو هەر لە کەرکوك ژیاوە.
- ساڵی (١٩٠٦) کۆچی دوایی کردووە.

* (خەزعەل ئەلماجدی - دکتۆر خەزعەل ئەلماجدی):-

- ساڵی (١٩٥١) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:
- (یقظة دلمون)، ١٩٨٠.
- (أناشید إسرافیل)، ١٩٨٤.
- (خزائیل)، ١٩٨٩.
- (الدین المصري)، ١٩٨٩.
- (سفر سومر، الاساطیر السومریة في کتاب واحد)، ١٩٩٠.
- (المدن السومري)، ١٩٩٨.
- (المعتقدات الارامیة)، ٢٠٠٠.
- (الطب وعلاقته بالطب والاسطورة والدین في تراث وادي الرافدین).

* (خەسرەو جاف):-

- (خەسرەو محەمەد سەعید محەمەدی جاف)ە، لە ساڵی (١٩٤٥) لە کەلار لەدایکبووە.
- ئەندازیاری بنیاسازی لە ئێران تەواو کردووە.
- شاعیرو نووسەرو رۆماننووسێکی بەناوبانگەو گەلێك رۆمان و چیرۆکی بەپێزی خستۆتە کتێبخانەی کوردییەوە:-
- (دایرەت‌ولمعارفی هونەرو زانیاری)، چاپی یەکەم، بەغدا، ١٩٨٨.
- (ئەندێشەکانی مورسی میترلنگ)، بەغدا، ١٩٨٨.
- (کۆڕدەرە-الوادي)، رۆمان، بەغدا، ١٩٨٩.
- (هیچ-لا شي)، رۆمان، بەغدا، ١٩٩١.

- (دەڵە دێوەکەی سوڵتان)، چیرۆك، بەغدا، ١٩٩٢.
- (پاشایان کوشت)، رۆمان، چاپی یەکەم، بەغدا، ١٩٩٤.
- (گەماڵ)، رۆمان، بەغدا، ١٩٩٥.
- (ران)، رۆمان، چاپی یەکەم، بەغدا، ١٩٩٥.
- (قەڵای جانەوەران)، وەرگێڕان، بەغدا، ١٩٩٦.
- (مرۆڤ لە رێڕەوی پێگەیشتنی دا)، وەرگێڕان، بەغدا، ١٩٩٦.
- (بەفری گڕ گرتوو)، شیعر، بەغدا، ١٩٩٦.
- (وێنە کورتە رووداو)، بەغدا، ١٩٩٨.
- (پرسە)، بەغدا، ١٩٩٩.
- (ئاوێنەی ئاوان)، شیعر، بەغدا، ١٩٩٩.
- (همسة الامس)، ١٩٩٩.
- (کوردو خەیام ئەناسی)، هەولێر، ٢٠٠٤.
- (موسوعة اعلام الکرد المصورة)، پێنج بەرگ، (٢٠٠٤-٢٠٠٥).
- (دەریا)، رۆمان، هەشت بەش، هەولێر، ٢٠٠٦.
- (فەرهەنگی زانیاری)، دە بەرگ.
- (لێدوان دەربارەی دە رۆمانی جیهان)، سومەرست مام، وەرگێڕان، هەولێر، ٢٠٠٧.

*** (خەسرەو ساڵح):-**

– یەکێکە لە مەقام زانەکانی کەرکوک.
– بەڵام زانیاریمان دەربارەی نییە و شتێکی ئەوتۆ دەربارەی چالاکییەکانی باس نەکراوە.

*** (خەڵەف شەوقی ئەمین ئەفەندی داودی):-**

– ئەم ڕووناکبیرو ڕۆژنامە نووسەی کورد لە ساڵی (١٨٩٨) لە شاری کەرکوک لەدایکبووە، سەرەتای خوێندنی لە قوتابخانە تورکییەکان و بەزمانی تورکی دەستپێکردووە.
– لە گۆڤارو ڕۆژنامەکانی وەک: (الاوقاف العراقیة، شط العرب، الاوقاف البصریة، لغة العرب، خدمة الوطن وکرخ)دا بەبەردەوامی نووسینی تیایاندا بڵاوکردووەتەوە، بەشداری لە گۆڤارەکانی گاڵتەو گەپ کردووە، وەکو (حبزبوز، کناس الشوارع، قرندل، الوادي)، سەرەڕای بەشداریکردن لە هەردوو گۆڤاری کوردی (ژیان، ژین).
– هاوکات یەکێک بوو لە نووسەرو وەرگێڕە چالاکەکانی گۆڤاری (دیاری کوردستان) کە لەنێوان ساڵانی (١٩٢٥–١٩٢٦)دا (ساڵح زەکی ساحێبقران) (١٨٨٦–١٩٤٤) بەزمانی کوردی، عەرەبی وتورکی بڵاوی کردووەتەوە.
– لە ناوەڕاستی بیستەکانی سەدەی بیستەمی ڕابردووشدا ماوەیەک بووە بە پشکنەری دارایی کوردستان.
– یەکێکیش بووە لە دامەزرێنەرانی ڕادیۆی بەغدا لە (٣١)ی ئاباری ساڵی (١٩٣٦)دا.
– شارەزاییەکی دیاری لە زمانەکانی عەرەبی، تورکی فارسی، ئینگلیزی و هیندی دا هەبووەو ماوەیەکی زۆریش لەلایەن ئینگلیزەکانەوە دوور خراوەتەوە بۆ وڵاتی هیندستان.
– یەکێک بووە لە دامەزرێنەرانی یانەی سەرکەوتنی کوردان.
– زۆر بایەخی بە زمانی کوردی داوە، ژمارەیەک لە کتێبی ڕۆژهەڵاتناسانی وەرگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی و عەرەبی.
– بەرهەمەکانی:
– (ذکری سعد زغلول في العراق).
– (زاد المسافر ولهفة المقیم والحاضر)، دەربارەی ماوە مێژووییەکەی حوسێنی پاشای کوڕی ئەفراسیابی حاکمی بەسرە بووە.
– (قصص مختارة من الأدب الترکي)، وەرگێڕان، ١٩٣٦.
– (الفلقة: فطاحل اللغة وفحول الشعراء)، ١٩٣٩.
– (قضیة فلسطین)، وەرگێڕان، ١٩٣٩.
– (مائة فکاهة وفکاهة).
– (مرشد العمال واصحاب الحرف المعامل لمعمل خالد)، ١٩٣٦.
– (نقدات ملا نصر الدین)، ١–٣ بەش.
– (وساوس السلطان عبد الحمید).
– (مذکرات خلف شوقي الداوودي)، ١٩٩٠.
– لە ساڵی (١٩٣٩)دا کۆچی دوایی کردووە لە (سەلمان پاک) بە خاک سپێردراوە.

*** (خەلوسی بەتلیسی نەسیمی زادە):-**

– بەرهەمەکانی:
– (سید عماد الدین نسیمی دیوانی)، ١٩٧٢.

*** (خەلیل ئەحمەد حەسەنی):-**

– هونەرمەندو نووسەری شانۆیی بووە.
– ساڵی (١٩٣٨) لە کەرکوک لەدایکبووە.
– ساڵی (١٩٨٧) کۆچی دوایی کردووە.

*** (خەلیل ئاغا - سەید خەلیل ئاغا):-**

– (کوڕی سەید محەمەد کوڕی سەید ئیبراهیم ئاغا)یە، نەوەی ئاوداری پایەبەرزی کاکەیی سەید (شا ئیبراهیم)ی بەغدایییە.
– ساڵی (١٨٥٦) لە شاری کەرکوک لەدایکبووە، بەڵام هەندێک سەرچاوە ساڵی (١٨٥٩)ی زایینیی بە ساڵی لەدایکبوونی دادەنێن.
– لە منداڵییەوە خەریکی خوێندن بووەو پاشان چووەتە داقوق و لەلای زانایانی ئایینیدا خەریکی فێربوونی ڕێزمانی عەرەبی و وێژەی فارسی بووەو ئەوسا گەڕاوەتەوە زێدو مەڵبەندەکەی و پاشماوەی ژیانی بە کشتوکاڵ و ماڵاتداری بردووەتە سەر.
– لە هۆنینەوەی هۆنراودا دەستێکی باڵای هەبووەو هۆنراوەکانی گەلێ تەڕو پاراو و شیرین و پڕ لە بەیازەکان و

کەشکۆڵەکاندا تۆمار کراوە.
- ساڵی (١٩٣٢) کۆچی دوایی کردووەو لە گۆڕستانی ئیمام ئەحمەد لە کەرکوک نێژراوە،، بەڵام هەندێک سەرچاوە ساڵی (١٩٣٣)ی زایینی بە ساڵی کۆچ کردنی دادەنێن.

* خەلیل خوێناوی:-

- یەکێکە لە شاعیرەکانی کەرکوک، کە شیعرێکی لە ژمارە (١)ی گۆڤاری گزنگ بڵاوکردووەتەوە، بەڵام دەڵێن گوایە لەنێوان ساڵانی ١٩٧٠-١٩٨٠ لە رێکخراوێکی مارکسی فەلەستینییەکاندا کوژراوە.

* (خەلیل داودە - مەلا خەلیل داودە):-

- شاعیر لە ساڵی (١٨٦٨) لەدایکبووە.
- ساڵی (١٨٩٩) کۆچی دوایی کردووە.

* (خەلیل زەکی ئیبراهیم - ئەمیر لیوا):-

- ناوی تەواوی (خلیل ئیبراهیم جمعە) یە بەڵام لەبەر زیرەکی ناوی (زەکی)یان بۆی داناوە.
- ساڵی (١٨٨٦) لەدایکبووە.
- قوتابخانەی رۆشدیەی سەربازی لە بەغدا تەواو کردووە.
- قوتابخانەی سەربازی لە ئەستەمبوڵ لە ساڵی (١٩٠٣) تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٠٦) بەشداری شەڕی قەفقاسی کردووە لە بەرەی رووسیا.
- ساڵی (١٩٢١) پەیوەندی بە سوپای عێراقەوە کردووە.
- ساڵانی (١٩٢٧-١٩٣٠) لە ناوچەکانی کوردستان کاری کردووە.
- ساڵانی (١٩٣٠-١٩٣١) لە ناوچەکانی خواروو کاری کردووە.
- ساڵانی (١٩٣١-١٩٣٢) لە ناوچەکانی رۆژهەڵات کاری کردووە.
- ساڵی (١٩٣٤) خانەنیشین کراوە.
- ساڵی (١٩٣٧) کۆچی دوایی کردووە.
- زمانەکانی کوردی وعەرەبی و تورکمانی و فەرەنسی و ئینگلیزی بە باشی زانیووە.

* (خەلیل فەقێ رەمەزان-عەبدال داودە):-

- ناوی شاعیر (خەلیل فەقێ رەمەزان)ە لە هۆزی داودەیە.
- ساڵی (١٨٨٠) لە دێی دووراجی لە قەزای خورماتوو لەدایکبووە، کە هاوسەردەمی شاعیر (محەمەد خورشید ئاغای داودە) بووە.
- لە سەفەربەردا بۆ سەربازی رای نەپێچێ و خۆی دەرباز دەکات و بۆ ماوەیەک لە چاو ون دەبێت، پاش کۆتایی هاتنی شەڕ سەر هەڵدەداتەوە و دەگەڕێتەوە ناو خزمانی خۆی.

- ساڵی (٢٠٠٩) دیوانێکی شیعری هەیە کە کۆی هەموو بەرهەمە شیعرییەکانییەتی بە ناونیشانی (زیندوکردنەوەی عەبدال داودەو بەرهەمەکانی) کە لەلایەن (هەردەوێڵ کاکەیی و سەلاح هەلاج) کۆکراوەتەوە.
- ساڵی (١٩٣٩) کۆچی دوایی کردووە.

* خەلیل حاجی ئوزن:-

- ساڵی ١٩٤٨ لە کەرکوک لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- دنیا بیتەر، شیعر، ٢٠٠٦
- حر ترکمانم، شیعر، ٢٠٠٧
- قره بارین کرکوکم، شیعر، ٢٠٠٧.
- کرجك رۆیا، شیعر، ٢٠٠٨
- عزیز ئولکەم، شیعر، ٢٠٠٨
- اتاش کوملەك، شیعر، ٢٠٠٨
- عجی شربت، شیعر، ٢٠٠٩
- یولون صونی، شیعر، ٢٠١١

* (خەلیل کاکەیی - حوسێن کاکەیی):-

- ناوی (خەلیل محەمەد حوسێن کاکەیی)یە.
- ساڵی (١٩٥٨) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- یەکەم پێشانگای تایبەتی لە هۆڵی ئەلتەئمیم بۆ هونەری نوێ لە کەرکوک لە ساڵی (١٩٨٢).
- ساڵی (١٩٨٣) دووەمین پێشانگای تایبەتی هونەرمەند کراوەتەوە لە هۆڵی تەئمیم بۆ هونەری نوێ.
- ساڵی (١٩٨٣) بەشداری یەکەمین پێشانگای هونەرمەندانی کەرکوکی کردووە لە هۆڵی مۆزەخانەی سلێمانی.
- سێیەم پێشانگای لە هۆڵی تەئمیم بۆ هونەری نوێ لە ساڵی (١٩٨٤) کردووەتەوە.
- بەشداری پێشانگای هاوبەش لەگەڵ (١٤) هونەرمەندی سلێمانی لە ساڵی (١٩٨٤) کردووە.
- بەشداری پێشانگای هاوبەش لەگەڵ بێستون عەبدولقادر لە سووورداش (١٩٨٥).
- بەشداری هاوبەشی پیشانگاکانی لە جنیف وبروکسل وهولندا وئیسپانیا و ئەلمانیا.
- پیشانای تایبەتی لە هەولێر لە ساڵی (١٩٩٤).

* (خەلیل منەوەر):-

- ناوی (خەلیل کوڕی خدری کوڕی ئەحمەدی کوڕی خەلیل)ە، لە هۆزی (کاکەیی)یە.
- ساڵی (١٨٧٨) لە گەڕەکی (موسەڵلا) لە شاری کەرکوک لەدایکبووە، هێشتا ساوا بووە کە باوکی کۆچی دوایی کردووە، بەڵام هەندێک سەرچاوە ساڵی (١٨٨٠) بە ساڵی لەدایکبوونی دادەنێن.
- شیعری میرزا خەلیل لە ڕووی ناوەڕۆکەوە خەریکی

تۆمارکردنی ڕووداوی ڕۆژانەیە، لە پاشان دەبێتە ڕووداوێکی مێژوویی.
– شیعری میرزا خەلیل لە ڕووی زمانەوە ساکارە، بەزمانێکی تێکەڵاو دەنووسێ، ئەگەرچی لە بنچینەدا خۆی خاوەنی دیالێکتی گۆرانییە بەڵام دیالێکتی کرمانجی خواروی گەرمیانی (ناوچەی کەرکوک) کاری تێکردووە.
– لە (١٠)ی تشرینی یەکەمی ساڵی (١٩٢٣) کۆچی دوایی دەکات.

*** (خەلیل موخلس):-**

– ناوی (مەلا خەلیلی موخلس)ەو لە کفری لەدایکبووەو لە بواری شیعردا جێپەنجەی دیارە.

*** خەماس ڕەشید ئەحمەد (پاڵە):-**

– لەدایکبووی ساڵی (١٩٦١)ی شاری کەرکوکە.
– ساڵی (١٩٨٠) لە کەرکوک پەیوەندیی بەڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کردووەو پاش دوو ساڵ لە هەرێمی ٢ی کەرکوک بووەتە پێشمەرگە.
– پاش هەڵوەشاندنەوەی سیستمی هەرێمەکان و کارکردن بەسیستمی تیپەکان، خۆی بۆ تیپی ٢٣ی سووورداش گواستەوەو لەوێ کرایە فەرمانده‌ی مەفرەزە.
– ساڵی (١٩٨٥) گەڕایەوە بۆ سنووری کەرکوک و لە تیپی ٢١ی کەرکوک لە کەرتی یەکی ساڵەیی وەك فەرماندەی مەفرەزە پێشمەرگایەتیی کرد، دواتر بە پلەی جێگری

فەرماندەی کەرت گوازرایەوە بۆ تیپی ٢٥ی خاڵخاڵان.
– ساڵی (١٩٨٦)دوا بەدوای واژۆکردنی ڕێککەوتنی ئاشتیی نێوان یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و پارتی دیموکراتی کوردستان، یەکێتیی مەڵبەندی ٤ی لە بادینیان دامەزراندو ئازاد هەورامیی وەك لێپرسراوی مەڵبەندەکە بەهێزێکەوە بۆ دەڤەری بادینیان نارد. خەماس لەگەڵ هێزەکەدا بەپلەی فەرماندەی کەرت ڕەوانەی بادنیان کرا.
– لە ژیانی پێشمەرگایەتیدا بەشداریی دەیان چالاکیی پێشمەرگانەی کردووەو چەند جارێکیش بریندار بووە.
– لە ١٤ی تشرینی دووەمی ساڵی (١٩٨٧)دا لە کاتی هێرش کردنە سەر یەکێ لە ڕەبییەکانی سوپای عێراق لە بادینان شەهید بوو. تەرمی لەوێ بەخاك سپێردراو دواتر لەساڵی (٢٠٠٣)دا پاش ڕووخانی ڕژێمی بەعس، گوێزرایەوە بۆ کەرکوك و لە گۆڕستانی ڕەحیماوا نێژرا.

*** (خەمناکی):-**

– ناوی (محەمەد ئەحمەد بەگی زەنگەنە)و ئامۆزای میر ئەحمەد بەگی زەنگەنە)یە.
– لە حکومەتەکەی میر ئەحمەددا وەزیر بووە.
– ساڵی (١٦٩٠) لە قەیتول نزیك قادر کەرەم لەدایکبووە.
– نازناوی شیعری (خەمناکی)یە.
– ساڵی (١٧٨٢) کۆچی دوایی کردووە.

*** (خەیروڵڵا کازم داقوقلو):-**

– ساڵی (١٩٢٨) لە داقوق لەدایکبووە.
– گەلێك شیعری تورکمانی هەبووە.
– بەرهەمەکانی:
– (جاقداش ئازەربایجان شعریندەن سیجمەلر)، شیعر بە

زمانی تورکی، چاپخانەی (الجاحظ)، بەغدا، ١٩٧٤.
- (یولوجولوق)، شیعرو پەخشان بە زمانی تورکی، چاپخانەی (الزمان)، بەغدا، ١٩٨٥.
- (خیالیمدا یاشیان کوزەل)، چاپخانەی (الزمان)، بەغدا، ١٩٨٦.
- لە (١٤)ی نیسانی ساڵی (١٩٨١) کۆچی دوایی کردووە.

* خەیری عەبدوڵلا بەیاتی:-

- ساڵی ١٩٣٩ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- ثمانية اشهر في تلعفر المدينة التركمانية المنسية، ٢٠٠٦.
- الألم التركماني، ٢٠٠٧
- محطات تركمانية، ٢٠٠٨
- الطريق إلى العمرة، ٢٠٠٨
- كركوك مدينة رومانسية، ٢٠٠٩
- اين تكمن الحقيقة، ٢٠١١
- همسة حب لمدينتي كركوك، ٢٠١٢.

* (خدر بارام چاوش - خلەی بارام چاوش):-

- ساڵی (١٨٧٥) لە ئاوایی (خدر بەگ)ی ناحیەی قەرە حەسەنی گەرمیاندا لەدایکبووە.
- لە هەرەتی لاوێتیدا شەیدای مەقامات و گۆرانی و مۆسیقای کوردی بووە، لەناو خەڵکیدا بە (خلەی بارام چاوەش) بە ناوبانگ بووە.
- برایەکیشی هەبووە بە ناوی (ساڵح)ەوە، ئەم زاتە لە ئامێری باڵەبان و زورناژەنیندا هونەرمەندێکی بێ هاوتا بووە.
- پیاوێکی پیاوانە و قسەزان و نەفس بەرز بووە لە ووتوێژ کردندا هێمن و لەسەر خۆبووە، خەڵکی خۆشیان ویستووە و رێزیان لێ گرتووە، خاوەنی باڵایەکی مام ناوەندی بووە، مووی سەری زەردو دوو پەلکی درێژی هەبووە، کەراو سەڵتەی فەقیانەداری کردووەتەبەر.

- لەسەر داواکردنی شێخ حەسیب شێخ عەلی شێخ عەبدولرەحمان تاڵەبانی (١٨٩٠-١٩٤٩) ماڵ دەگوێزێتەوە بۆ ناحیەی لەیلان لە نزیك ماڵی شێخ حەسیب جێگر دەبێت.
- خدر بارام ئاسکە زێڕینەیەکی هەبووە لە دار دروست کراوە، بەرەنگیانە و موورو و قوماشی رەنگامە بازاندۆیانەتەوە و لەسەر تەختەیەك بە شێوەیەکی هونەری بەندیان کردووە، ئینجا لەسەرقەفە قامیشێکی کوندار بەستویانەو دەزوویەکیشیان بە ناوی قامیشەکەدا تێپەڕ کردووە و لەژێر زگی ئاسکە زێڕینەکەدا بەندیان کردووە و ئەم سەرەکەشی بەپەنجە تیتەی دەستی ڕاستی بەستویەتیەوە و لە پێشی خۆیدا دایناوە، جا لە پێش خەڵکیدا کە لە تەمیرەی داوە ئەو ئاسکەیە لە سەر ئەو تەختەیە سەمای کردووە، ئەو ئاسکەیە تا ساڵی (١٩٩١) لە ماڵی کورەزاکانی پارێزرا بوو.
- لەگەڵ ئەم مەقام خوێن و گۆرانی بێژانە مەقامی خوێندووە و تەمیرەی ژەنیووە: کامیل محەمەد تەپەلوی، محەمەد خەلیل ئاغا، عەبدوڵلا سەعید عەریەتی، خولەی ئۆمەری، مەلا حوسێنی مام غولام، حەمەی کۆترەمل.
- لە ژیانیدا دووژنی خواستووە: (پیرۆز بەرزنجی) و (دەوڵەت عەلیوەلی کاکەیی)-هونەرمەند خدر بارام چاوش لە هۆزی (کەلهور)، کە هۆزێکی کوردی رەسەنن.
- لە ئەووروبەری ساڵی (١٩٢٩) لە تەمەنی (٥٤) ساڵیدا ماڵ ئاوایی لە نەتەوەو هونەرە رەسەنەکەی کردووە و لە گۆڕستانی (ئیمام حەسەن)ی لەیلان بەخاك سپێدراوە.

* (خدر عەبدوڵلا- مەلا خدر عەبدوڵلا - خضر):-

- ناوی (مەلا خدر کوڕی عەبدوڵلا کوڕی عەبدولرەحمان کوڕی عەباس)ە.
- ساڵی (١٨٦٧) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بووەتە ئیمام و خەتیب لە مزگەوتی (سدیق) و مزگەوتی مەلا (خدر).
- لە کاتی دامەزراندنی (مدرسة الصنايع) لە کەرکوك لە سەردەمی عوسمانییەکان بووەتە مامۆستای زمانی فارسی و شارەزاییەکی زۆری لە زمان و ئەدەبی فارسییدا هەبووە.
- ساڵی (١٩٤٧) کۆچی دوایی کردووە.

* (خدر لوتفی ئەفەندی):-

- ناوی خدر کوڕی لوتفی کوڕی (سەمینە) لە نەوەی کەمال خاقانە کە سوڵتان مرادی چوارەم ناردی بۆ (قونیە) بۆ ئەوەی وانەی رێبازی سۆفیگەرێتی (رێگەی مەولەوی) بەخەڵکی ئەو هەرێمە بڵێتەوە و فێریان بکات.
- خدر لوتفی لە ساڵی (١٨٨٠) لە شاری کەرکوك لەدایکبووە لە گەڕەکی موسەڵلا لەدایك و باوکێکی کاکەیی، بەڵام هەندێك سەرچاوە ساڵی (١٨٨٢) بە ساڵی لەدایکبوونی دادەنێن.
- لە تەمەنی (١٨-١٩) ساڵیدا چووەتە رێزی سەربازییەوە و بووە بە جێگری ئەفسەر لە پاش ساڵێك بووە بە ئەفسەر لە نووسینگەدا.

- ساڵی (١٩٢٤) گەڕاوەتەوە کەرکوك بەپلەی (یوز باشی الای) واتە (نەقیب).
- خزمەتی سەربازی لەم شارانە بووە (کەرکوك، کفری، بەغدا، ئەرزروم، ئەستەمبوڵ، قەفقاس).
- لەو کاتەی لە کفریدا بووە خۆی خەریك کردووە بە وانە وتنەوە لە قوتابخانەی (الرشدیە).
- شاعیر ئەم چەند بەرهەمەی بەزمانی تورکی هەبوو:
- (حیات کز شتم).
- (قبر ستان زیارەتی)، ئەمەیان ونبووە.
- (نظیفي یاد)، دەربارەی قوریاتی تورکمانیە.
- (حیاتدە ادارە).
- (فضولي البغدادي)، ئەمەیان ونە.
- شاعیرمان لە (٢٣)ی حوزەیرانی ساڵی (١٩٥٩) لە تەمەنی (٧٩) ساڵیدا کۆچی دوایی کردووە.

*** (خورشید محێدین - مەلا خورشید):-**

- ناوی (مەلا خورشید کوری محێدین)ە.
- ساڵی (١٩٠١) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- زانستە ئاینییەکانی خوێندووە لەلای مەلا تاهیرو مەلا سایرو مەلا محەمەد گەورە.
- یەکێکە لەوانەی لە بواری فەلەکناسیدا شارەزایی هەبووەو ئامرازێکی ئەستێرەناسی دروست کردووە لە دار بۆ چاودێری ئەستێرەو ئەستێرە گەڕۆکەکانی گەردوون،و هەستاوە بە دروستکردنی نەخشەیەکی ڕێکوپێك بۆ دابەشکردنی لەسەر شێوازێکی زانستی کە بەشێك لە زانیارییەکانی لەگەڵێك دەستنووس،و لێکۆڵینەوەدا بە جێ هێشتووە کە تاوەکو ئێستاکە بڵاونەکراوەتەوە، وەکو: (مفتاح الاسرار)، (الشجرة والثمرة).
- ساڵی (١٩٨٢) کۆچی دوایی کردووە.

*** (خورشید ڕەشید):-**

- ساڵی (١٩٤١) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بەکالۆریۆسی لە زمانی کوردی لە بەغدا وەرگرتووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (ڕێبازی ڕۆمانتیکی لە ئەدەبی کوردیدا)، بەغدا، ١٩٨٩.

*** (خورشید سیامەنسووری - مەلا خورشید سیامەنسووری):-**

- ساڵی (١٩٦٤) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- خوێندنی زانستی ئاینی لەلای مەلا (ڕەزای واعیز) وەرگرتووەو لە دوای شۆڕشی (١٤)ی تەمموزی ساڵی (١٩٥٨) بووە بە مامۆستا لە گوندی (قەرەوەیس).
- ڕۆشنبیرو پیاوێکی نیشتیمانی،و نووسەر شاعیر بووەو گەلێك بەرهەمی لێ بە جێماوە.
- ماوەیەکیش کتێبخانەی هەبووە لەسەر شۆستەی شەقامی (ئەورقاف)،و گەلێك لە گۆڤارە کوردییەکانی ئەو کاتەی بڵاودەکردەوە بە تایبەتی لەنێوان چلەکان،و پەنجاکانی سەدەی ڕابردوودا.
- ساڵی (١٩٩١) کۆچی دوایی کردووە.

*** (خولەی ئۆنەر):-**

- یەکێکە لە مەقام زانەکان.

*** (خولەی حیسابگر):-**

- لە تەکیەی جەباری لەدایکبووەو ژیاوە.
- دەستێکی باڵای هەبووە لە دیاریکردنی حیساب،و کات،و کاتەکانی زانینی باران،و هەورو باو تۆزو گەلێك شتی سەرسووڕهێنەر.

*** خالید جوانرۆ:-**

- ناوی خالید عەلی ئەحمەد ناسراو بە خالید جوانرۆ.
- ساڵی ١٩٦٩ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- دەرچووی پەیمانگای هونەرە جوانەکانی کەرکووکە، بەشی مۆسیقا ساڵی ٢٠٠٧.
- سەرەتای کاری هونەری لە ساڵی ١٩٨٥ بۆ تەلەفزیۆنی کەرکوك بووە.
- ئەو تیپانەی بەشداری کردووە بریتی بووە لە:- باباگوڕگوڕ، مۆسیقای یەکێتی ئافرەتان، کرێکارانی کەرکوك، قیسارە ڕۆشنبیری کەرکوك، مۆسیقای کەرکوك، ناوەندی عەلی مەردان، شەفەق، هونەرمەندانی کەرکوك، تیپی مۆسیقای تەلەفزیۆنی کەرکوك.

*** خەمینە سالح ئەحمەد.**

ئەندامی دێرینی ڕێکخستنەکان‌و ئەندامی ئەنجومەنی ناوەند. لەدایکبووی سالی ١٩٦٤ی چەمچەماڵ. لە بنەماڵەیەکی کە لە زووەوەو تێکەڵ بە ژیانی سیاسی بووە. دایکی کادیرێکی چالاکی پارتی دیموکراتی کوردستان‌و لێپرسراوی لقی چەمچەماڵی یەکێتیی ئافرەتانی کوردستان بووەو برایەکیشی سەرلق بووە لە شۆڕشی ئەیلولدا. ئەم ژینگەیە کاریگەریی زۆری لەسەر پەرەسەندنی هۆشیاریی نیشتمانیی هەبووە. لە سەرەتای گەنجێتیدا لەگەڵ دایکیدا بڵاوکراوە حزبییەکانی بەسەر ڕێکخستنەکاندا بڵاو کردووەتەوەو بەشداریش بووە لە چەند چالاکییەك بۆ گەیاندنی داوو دەرمان بە پێشمەرگە.

سالی ١٩٧٥ دوا بەدوای هەرەس هێنانی شۆڕش، خێزانەکەی ئاوارەی ئێران بووەو دواتریش لە شاری ئەراك نیشتەجێ بووە، لەوێ قۆناغی ناوەندیی خوێندنی تەواو کردووە.

لە سالی ١٩٧٧دا پەیوەندیی بەڕێکخستنە نهێنییەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانەوە کرد لە ئێران، لە سالی ١٩٧٨دا لە ئەسفەهان ژیانی هاوسەریی لەگەڵ مونمین سەلام سادق پێکهێناو دواتریش خۆی‌و مێردەکەی گەڕانەوە بۆ کوردستان‌و لە سلێمانی گیرسانەوە.

سالی ١٩٨٠ مێردەکەی پەیوەندیی بە هێزی پێشمەرگەوە کردو لەوێ زۆر سود لە توانای وەك چەخماخچی‌و چەکساز وەرگیراو بەهۆی ئەم بەهرەیەوە مونمین سەرقالی چاك کردنەوەی چەکە لە کارکەوتووەکان بوو. ئەم کارە لە ژیانی پێشمەرگەیەتیدا بایەخێکی تایبەتی هەبووە.

خەمینە لەگەڵ مێردەکەیدا ئەم قۆناغەی ژیانی لەناوچەکانی دەرەوەی دەسەڵاتی حکومەت بەسەر بردووە، سەرەتا لە گوندی ئیلەڵلای دەشتی کۆیە نیشتەجێ بووە، دواتر بەهۆی ژیانی پێشمەرگەیاتییەوە لە گوندەکانی سنووری گەرمیان‌و قەرەداغ ژیاوە.

لەو ماوەیەدا وەك کادیرێکی ڕێکخستن لەناو ژناندا کاری کردووە، لەکاتی شاڵاوی ئەنفالەکاندا بەنهێنییەوە گەڕایەوە بۆ چەمچەماڵ بەڵام باروبۆخی ئەو کاتەی چەمچەماڵ‌و پشکنینی ماڵەکان‌و گەڕانی بەردەوامی سەربازەکان بەدوای ڕزگاربووەکانی شاڵاوی ئەنفالەکاندا، ناچاریان کرد چەمچەماڵ بەجێ بێڵێ‌و لە سلێمانی خۆی بشارێتەوە. لەو ماوەیەدا بە هەوڵ‌و تەقەللای مێردەکەی، توانی بەخۆی‌و سێ منداڵەوە بگاتە سنووری مەڵبەندی ٣ بەڵام لە چیاکانی دەوروبەری گوندی بالیسان بەر بۆردومانی کیمیایی کەوتن، پاش ئەهامەتییەکی زۆر لە چیای قەندیل ئاودیو بوون‌و گەیشتنە قاسمە ڕەش، لە ئێران ماوەیەك لە ئۆردوگای ئاوارەکانی بارام ئاوا مایەوەو دواتر لە گوندی کانی دینار نیشتەجێ بوو.

سالی ١٩٨٩ پەیوەندیی بە یەکێتیی ژنانی کوردستانەوە کرد کە تازە دامەزرا بووو وەك کادیر کاری تێدا کرد.

پاش ڕاپەڕینی سالی ١٩٩١ لە کۆمیتەی ٦ی ئاوارەکان پلەی ئەندامی کەرتی پێ درا، لەناو یەکێتیی ژنانیش بەپلەی کارگێڕی کۆمیتە کاری کرد. سالی ١٩٩٥ پلەکەی لە کۆمیتەی ئاوارەکاندا بۆ ئەندامی کۆمیتە بەرز کرایەوەو لە سالی ١٩٩٦دا لە کۆنفرەنسی مەڵبەندی ٢ی ڕێکخستنی کەرکوکدا بەشداری کرد، لەهەڵبژاردندا دووەم دەنگی بەدەستهێناو ئەمەش ئەو دەرفەتەی پێ بەخشی کە ببێتە ئەندامی مەڵبەند، سالی ١٩٩٨ گوێزرایەوە بۆ مەکتەبی ماف مرۆڤ‌و سالی دواتر لە کۆمەڵەی داکۆکی کردن لە قوربانیانی ئەنفالکراوەکان وەك ئەندامی لیژنەی باڵا کاری کرد.

سالی ٢٠٠٥ کرایە ئەندامی مەکتەبی ماف مرۆڤ‌و سالی ٢٠٠٧ بووە لێپرسراوی لیژنەی ٢ی ماف مرۆڤ لە سنووری مەڵبەندەکانی ٢١ی دەوروبەری سلێمانی‌و ٢٧ی دوکان لە هەڵبژاردنی ٢٠٠٩دا لەسەر لیستی هاوپەیمانیی کوردستانی کاندید کرا بۆ پەرلەمانی کوردستان. هەر ئەو سالە لێپرسراوەتیی بەشی ئاماری مەکتەبی ماف مرۆڤی گرتە ئەستۆ، سالی ٢٠١٠ کرایە لێپرسراوی بەشی کارگێڕیی مەکتەبی شەهیدان‌و ئەنفالکراوەکان‌و هەر ئەو سالە، پاش کۆنگرەی سێیەمی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، بە ئەندامی ئەنجومەنی ناوەند دانرا.

*** خەلیل ئیبراهیم جومعە:-**

- ناوی سیانی ئاوێتەیی (خەلیل زەکی ئیبراهیم)ە.
- سالی ١٨٨٦ لە کەرکوك لە دایکبووە.
- سەرەتایی لە کەرکوك و قوتابخانەی سەربازی لە سالی ١٩٠٦ بە سەرکەوتوویی بەدەستهێناوە.
- بەشداری شەڕی قەفقازی کردووە لەبەرەی ڕووسیا و پلەکەی بەرزکراوەتەوە بۆ (ئەرکان) و لە یەکێك لە فەیلەقەکانی عوسمانی دامەزراوە.
- لە ٢١ی نیسانی ١٩٢١ پەیوەندی بە سوپای عێراقەوە کردووە بە پلەی (مقدم) و ئەفسەری ئەرکانی چالاکییە سەربازییەکان لە وەزارەتی بەرگری.
- لەنێوان سالانی (١٩٢٢–١٩٢٧) لە سوپای عێراقدا کاری کردووە و یەکێك بووە لە دامەزرێنەرانی (مدرسة الخيالة) لە عێراق.
- سالی (١٩٢٧–١٩٣٠) سەرۆکی سەربازی باکووری عێراق بووە.
- سالی (١٩٣٠-١٩٣١) سەرۆکی ناوچەکانی خوارووی عێراق بووە.
- سالی (١٩٣١-١٩٣٣) سەرۆکی سەربازی ناوچەکانی ڕۆژهەڵات بووە.
- سالی ١٩٣٣ دووبارە گەڕێندراوەتەوە بۆ ناوچەکانی خواروو.
- سالی ١٩٣٤ خانەنشین کراوە و زمانەکانی تورکی و کوردی ئینگلیزی و فەرەنسی زانیوە.

*** خاڵە حەمرین:-**

جیا لەوەی شاعیر و تەنزنووس بوو، خاوەنی یەکەم ڕۆژنامەی ئەهلی سەربەخۆی تەنز ئامێز بووە، کە لە ساڵانی نەوەتەکانی سەدەی ڕابردوو لە شاری هەولێر دەریکردووە، هاوکات وەکو باوکێکی میهرەبان هەمیشە هاوکاری زۆربەی هونەرمەندان و ڕۆشنبیرە کەرکووکییە ئاوارەکانی کردووە لە شاری هەولێر. سەدانی شیعر و بەرهەمی خۆی لە زۆربەی ڕۆژنامەو گۆڤارەکانی کوردستان بلاو کردۆتەوە، لە دەیان کۆڕ و سیمینار بەشداریکردووە...

خاڵە حەمرین کەسایەتییەکی زۆر جوان بوو، لەگەڵ ئەوەی ئەرکاتە تەندروستی باش نەبوو، کەچی بەردەوام پێدەکەنی و هەستت بە نەخۆشییەکانی نەدەکرد.

لەگەڵ گەورەدا گەورە بوو و لەگەڵ منداڵیشدا منداڵ، بڕوا ناکەم کەسێك هەبووبێ لەو کەسایەتییە ڕەنجابێت.

ئەرکاتەی دەهاتە لامان، هەر شیعرێکی نوێی نووسیبووایە، بۆی دەخوێندینەوە بێ ئەوەی چاوەڕێی بۆچوونی بەرامبەرەکانی بکات. ڕای بەرامبەر هەرچی بووایە، واتە باش و خراپ، ئەو گوێی پێ نەدەدا و بڕوا ناکەم لەسەر ڕای پێچەوانە لە کەس ڕەنجابێت.

ڕۆژانە لە عەسران لە چایخانەی (مەچکۆ) پەیدا دەبوو و تا دوای ئێوارە لەوێ دەمایەوە، مێزەکەی ئەو بەردەوام قەرەباڵغ بوو و زۆربەی برادەران بۆ گفتوگۆ دەچوونە لای کە ئەویش چێژی لەو دانیشتنانە وەردەگرت.

ئەو پیاوە ڕاستە گەنج نەبوو، بەڵام بەزوویی بەجێی هێشتین. ناوی تەواوی خاڵە حەمرین: (عەبدولڕەحمان ئەحمەد عەلی جاف)ە و لە ساڵی ١٩٤٥ لە شاری کەرکووك لە دایکبووە، لە سەرەتای لاوی لە ڕیزەکانی مقاوەمەی شەعبی سەربە حیزبی شیوعی عێراق کاری سیاسی کردووە و لەگەڵ هەڵگیرسانی شۆڕشی ئەیلوول بووە بە پێشمەرگە و دواتر بەهۆی سەرسام بوونی بەکەسایەتی "مەلا مستەفای بارزانی" خەباتی گواستووەتەوە بۆ ڕیزەکانی پارتی دیموکراتی کوردستان، لە هێزەکانی (ڕزگاری و هەڵگورد) تا ساڵی ١٩٧٥ پێشمەرگە و مامۆستای شۆڕش بووە، لە ساڵی ١٩٧٥ بە بڕیاری بەعس دەگوازرێتەوە بۆ شاری هەولێر و لەوێ نیشتەجێ دەبێت تاکو لە ٢٩ی شوباتی ساڵی٢٠٠٧ کۆچی دوایی دەکات و لەسەر وەسیەتی خۆی لە سەر ڕێگای کەرکووك بەخاکی دەسپێرن.

خالید کاوێس، نووسەر و وەرگێڕ لە هەمان کاتدا لە بواری ڕۆژنامەگەریدا کار دەکات

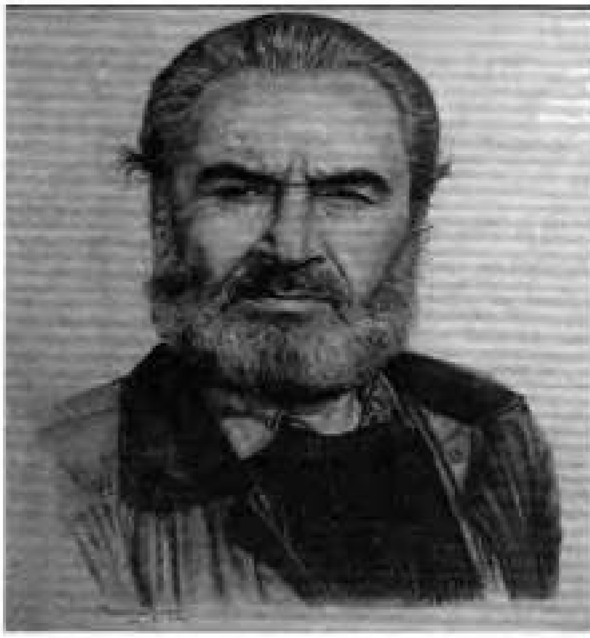

خاڵە حەمرین

خەیری عەبدوڵلا

ئەمیر لیوا خەلیل زەکی ئیبراهیم

بیبلۆگرافیای ناوداران و ڕۆشنبیرانی کەرکوك

(دا - دە - د)

* (دارا بەگ داودی-دارا داوده):-

- (دارا بەگ کوڕی محەمەد باقر کوڕی ئیسماعیل کوڕی برایم

کوڕی ئیسماعیل کوڕی محەمەد عەلی کوڕی حەقی بەگ)ە، بوو کە شوێنی عەشیرەتەکەی لە ناوچەی (داقوق) بووە.
- ساڵی (١٨٩١) لەدایکبووە.
- نوێنەری کەرکوك بوو لە (مجلس التأسيس) لە ساڵی (١٩٢٤).
- لەنێوان ساڵانی (١٩٣٥، ١٩٣٩) (١٩٤٢، ١٩٤٣-١٩٤٧)، (١٩٤٧-١٩٤٨) نوێنەری کەرکوك بووە لە (مجلس النواب)دا.
- ساڵی (١٩٥٦) کۆچی دوایی کردووە.

* (دارا نورەددین):-

- یەکێکە لە حاکمە بەناوبانگەکان کە بنەڕەتی دەگەڕێتەوە بەوەی کە خەڵکی کەرکوکە.
- لە تەمەنی (٥٠) ساڵیدا سزای سێ ساڵ بەندکردنی بەسەردا سەپێنرا لە بەر ئەوەی ڕەخنەی لە یەکێك لە بڕیارەکانی (مجلس قيادة الثورة) گرتووە کە تاکو ساڵی (٢٠٠٢) لە بەندیخانە بووە.
- لەنێوان ساڵانی (٢٠٠٣-٢٠٠٤) ئەندامی (مجلس الحكم الانتقالي) بووە وەکو نوێنەری کورد.

* (دانا عەسکەر):-

- ساڵی (١٩٥٨) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- لە سەرەتای هەشتاکانەوە لە بواری ئەدەب و ڕەخنە کاردەکات.
- چوار دیوانە شیعری هەیە و کۆمەڵێك لێکۆڵینەوەی لە سەر چیرۆك و شیعر بۆ چاپ ئامادەیە.

- (فیستیڤاڵی گۆرانییەکانی خەزان)، ٢٠٠٢.
- (ڕەمەندەکانی دەق لەنێوان فکرو ئەندێشەدا)، ٢٠٠٦.
- (مانا و دەلالەتە شاراوەکانی دەق)، لێکۆڵینەوە، چاپی

یەکەم، ٢٠١٠.
- (ململانێ لەگەڵ پرسیان)، ٢٠١٢.
- (خوێنی ڕژاوی دوو سێو)، شیعر، ٢٠١٣.
- (ڕەمەندە فینۆمینۆلۆجی و ئاڕاستە ئارەکییەکانی دەق)، ٢٠١٣.
- (مانا و دەلالەتە شاراوەکانی دەق)، لێکۆڵینەوە، چاپی دووەم، ٢٠١٤.

* (دانش):-

- ناوی (ڕەزا بەگی کوڕی فەتاح بەگی کوڕی حەمە پاشای جاف)ە.
- ساڵی (١٨٨٨) لەنار قەڵای (شێروانە) لەدایکبووە.
- شارەزایی تەواوی هەبووە لە زمانەکانی عەرەبی و فارسیدا، پاشان چووەتە قوتابخانەی (ڕوشدیە)ی سەربازی عوسمان.
- ساڵی (١٩٤٢) لە تەمەنی (٥٤) ساڵیدا کۆچی دوایی کردووە.

* (داود بەگی جاف):-

- (داود بەگ کوڕی فەتاح بەگ کوڕی محەمەد پاشای جاف)ە.
- ساڵی (١٩٠٥) لە کفری لەدایکبووە.
- لە بەهاری ساڵی (١٩٣١)دا لە نەبەردییەکی دلێرانەدا لەگەڵ سوپاکەی شێخ مەحمووددا بەرەنگاری سوپای ئینگلیزیان کردووە لە گوندی (ئاوباریك).
- ساڵی (١٩٣٥) هەڵبژێردراوە بە نوێنەری کەرکوك لە (مجلس النواب العراقي).
- دووبارە لە ساڵی (١٩٣٩) هەڵبژێردراوە، لە کۆی (١٦) خولی ئەنجوومەنی نوێنەراندا نۆ جار هەڵبژێردراوە.

– ئەندامێکی کارای پارتی (هیوا) بووە، یەکێك لە کۆبوونەوە مێژووییەو چارەنووسسازەکانی ئەم پارتە لە ماڵی (داود بەگ) لە کەلار لە هاوینی (١٩٤٤) گرێدراوە، کە ژمارەیەکی بەرچاو لە ئەندامانی کەرکوك و گەرمیان بەشدارییان تێدا کردووە.
– ساڵی (١٩٤٧) لەگەڵ چەند هاوەڵێکی ناتییەکانی لە بەغدا هەوڵی ڕزگارکردنی چوار ئەفسەرە کوردەکەیان داوە تا لە مردن ڕزگاریان کەن بەڵام سەری نەگرتووە.
– هەروەها لە (مجالس النيابية) چەند جارێك تا شۆڕشی ١٩٥٨ هەڵبژێردراوە.
– ساڵی (١٩٥٩) بەهۆی ئاڵۆزبوونی بارودۆخی ناوچەی (کەلار)و تێکچوونی پەیوەندی نێوان (داود بەگ)و (عەبدولکەریم قاسم) بۆیە خۆی و خانەوادەکەی وڵاتیان بەجێهێشت و لە ئێران نیشتەجێ بوون.
– لە ئایاری ساڵی (١٩٦٦) لە تاران کۆچی دوایی کردووە.

* (داود پاشا):-

– ساڵی (١٥٩٥) بووە والی کەرکوك تەنها ساڵێك کەمتر والی بووە ئینجا حەسەن پاشای مەلاجق بووەتە والی کەرکوك.

* (دەدە هوشیار):-

– گەلێك لە سەرچاوەکان ئاماژە بەوە دەکەن کە ئەم شاعیرە لە سەدەی حەڤدەهەمی زایینیدا ژیابێت.
– یەکێکە لە شاعیرەکانی کاکەیی و شیعر گۆڕینەوەی هەبووە لەگەڵ (فضولي) شاعیر.

* (دەردوونی):-

– وا پێدەچێت کە خەڵکی دەڤەری گەرمیان بێت لە نزیك کفری، بەڵام هیچ شتێك دەربارەی نازانرێت.

– شایانی وتنە چەند شاعیرێکی تریشمان بەم ناووە هەیەو نازناوی (دەردوونی)یان هەڵگرتووە، ئەمیش ناوی ئەو شاعیرانەیە:
– (مەلا ساڵحی ئاهی).
– (مەلا ساڵحی تەرەماری).
– (مەلا ساڵحی حەریق).
– (مەلا ساڵحی مەلا ئەحمەدی سوورنج).
– (مەلا سالح سەلاروەند).

* (دەروێش ئیسماعیل ئەحمەد):-

– بە (سمایلە کوێر) ناسرابوو.
– ساڵی (١٨٩٠) لەدایکبووە.
– ساڵی (١٩٦٥) کۆچی دوایی کردووە.
– یەکێك بووە لە حیکایەت خوانە بەناوبانگەکان.

* (دەروێش جەباری):-

– ناوی تەواوی (دەروێش عەبدوڵڵا جەباری)یە.
– ساڵی (١٩١٥) لە شاری بەغدا لەدایکبووە.
– ساڵی (١٩٤٥) دەچێ بۆ زانکۆی ئەزهەر لە قاهیرە بە مەبەستی خوێندن و وەرگرتنی بڕوانامەی بەکالۆریۆس.
– لە (٩)ی نیسانی ساڵی (١٩٦٢) لەسەر کوردایەتی و نیشتمان پەروەریی بۆ ماوەی ساڵێك زیندان دەکرێ و هەرچی لە نێو کتێبخانەکەیدا دەبێت لە کتێب و گۆڤار، کە هەندێکیانی لە قاهیرەوە هێنا بوو، هەمووی بە تاڵاندەبرێت.
– لە پاش دۆزینەوەی هەندێ کتێبی قەدەغەکراو لە کتێبخانەکەی دەدرێتە دادگای عورفی سەربازی لە کەرکوك و بۆ ماوەی ساڵێك لەسەرکار لادەبرێت لەپاشان دیگەڕێنەوە سەر کارەکەی خۆی.

- لە ناوەڕاستی شەستەکانی سەدەی ڕابردوو دەگوازرێتەوە بۆ بەغداو لە میانی پەروەردەو فێرکردن بۆ ماوەی (١٦) سال خزمەتی زانست دەکات.
- سالی (١٩٧٩) خانەنشین دەکرێت.
- یەکەم نووسینی لە گۆڤاری (دەنگی گێتی تازە) بلاوکراوەتەوە، بەناونیشانی (کانی گزگرد لە کوردستان).
- دوا بەرهەمشی بە ناونیشانی (من نضالات الزعیم مصطفی البارزاني، عودته من کوردستان إیران إلی کوردستان العراق) لە ڕۆژنامەی (التآخي) لە (٧)ی ئەیلولی سالی (٢٠٠٣).
- لە (٧)ی کانوونی یەکەمی سالی (٢٠٠٣) کۆچی دوایی دەکات.

*** (دەروێش غەیبوللا سەلیم):-**

- یەکێکە لە مەقام زانەکانی کەرکوك.

*** (دەروێش نەزەری گەرمیانی):-**

- ناوی (مام نەزەر کوری مام قەیسەر کوری مام محەمەد)ە.
- سالی (١٧٨٦)ی زاینیی لە کەرکوك لەدایکبووە، بەلام هەندێك سەرچاوە ئاماژە بە سالی (١٧٩٠)ی زاینیی دەکەن بە سالی لەدایکبوونی.
- سۆفیکارو زانایەکی ئایینی بەناوبانگ بووە لەناو کاکەییەکان و گەلێك سروودی ئایینی بە کوردی و تورکی هەیەو باپیرەی شاعیر (هیجری دەدە)ی کاکەییە.
- هەر لە منداڵییەوە لەلای باوکی خەریکی خوێندن بووە لە تاق جوانییدا چووەتە بەغداو لەوێدا خەریکی فێربوونی ڕێزمانی عەرەبی و ڕەوانبێژی و ڕێژەی عەرەبی بووەو پاشان گەڕاوەتەوە مەلبەندەکەی خۆی.
- شاعیرێکی هەرە بەرزی کوردەو هۆنراوەکانی گەلێ تەڕو پاراو و ناسکن.
- سالی (١٨٧٥)ی زاینیی کۆچی دوایی کردووە، بەلام هەندێك سەرچاوە ئاماژە بە سالی (١٨٧٨)ی زاینیی دەکەن بە سالی کۆچ کردنی.

*** (دەروێش وەلی قۆجە کاکەیی):-**

- سالی (١٩٠٨) لە دێی (عەرەب کۆیی) لەدایکبووە، بەلام هەندێك سەرچاوە سالی (١٩١٠) بە سالی لەدایکبوونی دادەنێن.
- هەر لە منداڵییەوە خەریکی خوێندن بووەو پاشان لەلای سەی بورهان ڕێزمانی عەرەبی خوێندووەو لە پاشا خەریکی کارو مزیاری بووەو ئەوسا بووەتە دەروێش و بە دێکان و شارەکاندا گەڕاوە.
- گەلێك بەرهەمی شیعری هەیە بە تایبەتی سروودی ئایینی بە شێوەزاری ماچۆیی.
- سالی (١٩٧٥) کۆچی دوایی کردووە.

*** (دڵپاك تاهیر دەروێش):-**

- سالی (١٩٦٠) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- سەرەتایی و ناوەندی لە کەرکوك تەواو کردووە.
- سالی (١٩٧٩) پەیوەندی بە کۆمیتەی (هێرش)ەوە کردووە لە ڕێکخستنەکانی یەکێتی نشتیمانی کوردستان.
- سالی (١٩٧٩) تا سالی (١٩٨٣) پەیوەندی کردووە بە تەلەفزیۆنی کەرکوکەوە لە بەشی کوردی، پێشکەش کاری بەرنامەی (شەوچەرەی هونەری) بووە.
- سالی (١٩٨٣) بەشی کارەبای لە ئامادەیی پیشەسازی کەرکوك تەواو کردووە.
- بەهۆی فشار هێنان لەلایەن دەزگا داپلۆسێنەرەکانی بەعسەوە لە سالی (١٩٨٣)دا شاری کەرکوکی بەجێهێشتووە و بە نهێنی لە شاری هەولێر ژیانی بەسەر بردووە.
- سالی (١٩٨٧) لەگەل شەهیدی هونەرمەند (کەریم عوسمان) ژیانی هاوسەری پێکهێناوە.
- بەشدارییەکانی لە بواری شانۆدا:
- سالی (١٩٨٤) شانۆگەری (قەلای دمدم)، لە دەرهێنانی (سەعدون یونس).
- سالی (١٩٨٥) شانۆگەری (شاری ئەوین)، لە دەرهێنانی (تەلعەت سامان).
- شانۆگەری (لۆ تێم ناگەن؟)، لە دەرهێنانی هونەرمەند (تەحسین شەعبان).
- شانۆگەری (خانەدان)، لە دەرهێنانی (تەحسین شەعبان).
- شانۆگەری (خاتوکلاوزەی)، لە دەرهێنانی (سەعدون

یونس).
- شانۆگەری (ئەوەدەمەی ئەڤین مەزنتر دەبێ)، لە دەرهێنانی هونەرمەند (ئەحمەد سالار).
- شانۆگەری (گۆرێللا)، لە دەرهێنانی هونەرمەندی شەهید (كەریم عوسمان).
- شانۆگەری (باخچەی ئاژەڵان)، لە دەرهێنانی (دانا رەئوف).
- شانۆگەری (كەمانچەی رۆچیلد)، لە دەرهێنانی هونەرمەندی شەهید (كەریم عوسمان).
- بەشداریكردن لە درامای (كەوەكانی قەرەچوغ)، لە دەرهێنانی هونەرمەند (تەلعەت سامان).
- لە دوای راپەرینەی ساڵی (١٩٩١)ەوە وەكو بێژەی تەلەفزیۆنی (گەلی كوردستان) لە كەناڵی هەولێر دەست بەكار بووە تا ساڵی (١٩٩٦).
- لە سەرەتای ساڵی (١٩٩٧)ەوە وەكو ئەندامی مەكتەبی پەیوەندییەكانی دەرەوەی (ی.ن.ك) دەست بەكاربووە.
- لە ساڵی (١٩٩٧) لەگەڵ كۆمەڵێك ژنی ناو یەكێتی هێزی پێشمەرگەی ژنانیان دامەزراند.
- لە سەرەتای دروست بوونی تەلەفزیۆنی (خاك)دا وەك بێژەری بەرنامەی ریپۆرتاژ كاری كردووە تا ماوەی پێنج ساڵ.
- لە ساڵی (٢٠٠٠)دا كە كەناڵی ئاسمانی (كوردسات) دامەزرا یەكەم بەرنامەی هەفتانەی خۆی بەرنامەی (ریپۆرتاژ) بووە، تاكو ساڵی (٢٠٠٢) بەردەوام بووە لەو كەناڵە.
- لە كۆتایی ساڵی (٢٠٠٢)دا وەك پەناهەندە ڕووی كردووەتە وڵاتی (ئوستڕالیا)و ماوەی حەوت ساڵ ژیانی بەسەر بردووە.
- لە ساڵی (٢٠١١)دا لە زانكۆی سلێمانی بڕوانامەی ماستەری وەرگرتووە لە یاسای نێودەوڵەتی.
- ئێستا ئەندامی مەكتەبی پەیوەندییەكانی دەرەوەی یەكێتیە.
- چەندین بەرهەمی ئەدەبیی هەیە لە شیعرو نووسینی جۆراوجۆر، هەندێك لە شیعرەكانی كراون بە گۆرانی لەلایەن هونەرمەندان (بەهجەت یەحیا)و (ئیان عەبدوڵڵا).

*** (دڵسۆز):-**

- ناوی (حەمە ئەمین ئاغا)یە كوڕەزای حاجی (خەلیل ئاغای باجەڵان)ە، نازناوی شیعری (دڵسۆز)ە.
- ساڵی (١٩٣٢) لە دێی حاجی خەلیل لە گوندی بنكورەی ناحیەی قورەتووی سەر بە قەزای خانەقی لەدایكبووە.
- ساڵی (١٩٦١) بووەتە پێشمەرگە لە شۆڕشی ئەیلول.
- ساڵی (١٩٧٥) ئاوارەی خوارووی عێراق كراوە.
- ساڵی (١٩٨٢) گەڕاوەتەوە بۆ كەلار.
- ساڵی (٢٠٠٤) كۆچی دوایی كردووە.

*** (دڵشاد عومەر عەبدولعەزیز - دكتۆر دڵشاد عومەر عەبدولعەزیز):-**

- ساڵی (١٩٧٣) لە كەركوك لەدایكبووە.
- ساڵی (١٩٩٧) بەكالۆریۆسی بەدەستهێناوە لە بەشی مێژووی كۆلێژی ئادابی زانكۆی سەلاحەددین.
- ساڵی (٢٠١٠) ماستەری بەدەستهێناوە لە بەشی مێژووی كۆلێژی زانستە مرۆڤایەتییەكانی زانكۆی سلێمانی.
- ساڵی ٢٠١٤ دكتۆرای بەدەستهێناوە (شركة نفط العراق المحدودة، دراسة تاريخية في نشاطها الإقتصادي والخدمي في كركوك (١٩٢٧-١٩٧٢)
- بەرهەمەكانی:
- (نەوتی كەركوك و ململانێی زلهێزەكان)، ٢٠١١.

*** (دڵشاد مەحموود عەبدولڕەحمان - دكتۆر دڵشاد مەحموود عەبدولڕەحمان):-**

- ساڵی (١٩٧٦) لە كەركوك لەدایكبووە.
- سەرەتایی و ناوەندیی و ئامادەیی لە هەولێر تەواو كردووە.
- ساڵی (١٩٩٩ - ٢٠٠٠) زانكۆی سەلاحەدینی بەشی مێژووی تەواو كردووە.
- ساڵی (٢٠٠٦) ماستەری لە بواری مێژوو بەدەستهێناوە بە ناونیشانی (كەركوك، لێكۆڵینەوەیەكی مێژوویی لەنێوان ساڵانی ١٩٣٢ - ١٩٥٨، ڕۆڵی سیاسی و ڕۆشنبیری).
- ساڵی (٢٠١٢) دكتۆرای لە بواری مێژوودا بەدەستهێناوە بە ناونیشانی (باروودۆخی كۆمەڵایەتی شاری كەركوك لەنێوان ساڵانی ١٩٣١ - ١٩٥٨).
- بەرهەمە چاپكراوەكانی:
- (ئیسماعیل حەقی شاوەیس)، ٢٠٠٤.
- (باروودۆخی كۆمەڵایەتی شاری كەركوك لەنێوان ساڵانی ١٩٣١ - ١٩٥٨)، ئامادەیە بۆ چاپ.

*** (دلێر عوێند):-**

- ساڵی (١٩٦٣) لە شاری كەركوك لەدایكبووە.
- ساڵی (١٩٨٢) لە پەیمانگای هونەرەجوانەكانی سلێمانی بووە تەواوی نەكردووە.
- ساڵی (١٩٩٢) بەشی گرافیكی لە دانیمارك خوێندووە

ماوەیەك مامۆستای رەنگ بووە.
- سالی (١٩٩٥) یەکەم پێشانگای لە شاخ لەکوردستان کردووەتەوە.
- سالی (١٩٨٩) پێشانگای لە شاری ESBJERG لە دانیمارك.
- سالی (١٩٩٠) لە شاری KOBENHAVN لە دانیمارك.
- سالی (١٩٩٠) لە مۆزەخانەی KÖLDING HUS لە دانیمارك پێشانگای خۆی کردووەتەوە.
- سالی (١٩٩١) لە زانکۆی KOBENHAVN لە دانیمارك پێشانگای کردووەتەوە.
- سالی (١٩٩٢) لە گەلەری ROSKILDE لە دانیمارك پێشانگای کردووەتەوە.
- سالی (١٩٩٣) لە گەلەری FLOSBACHAI لە شاری FARANKFURT لە ئەلمانیا پێشانگای کردووەتەوە.
- سالی (١٩٩٥) پێشانگای لە خانووی قوتابیان لە دانیمارك کردووەتەوە.
- سالی (١٩٩٩) پێشانگای لە شاری پاریس لە فەرەنسا.
- سالی (٢٠٠٠) پێشانگای لە سەندیکای هونەرمەندانی MAERSK AIR لە دانیمارك.
- سالی (٢٠٠١) پێشانگای لە سەندیکای هونەرمەندانی وەزارەتی ووزەو ژینگە لە دانیمارك کردووەتەوە.
- سالی (٢٠٠١) براوەی پۆستەری : (١) ئەنتەر ناسیۆنال فۆزم-(٢) سیوسیال دیموکرات-(٣) فیستەر بوود کەلتوور-(٤) مافی مرۆڤ -(٥) فیستڤاڵ کوردی.
- بەشداری زیاتر لە ٢٠ پێشانگای هاوبەشی کردووە.
- لە (١٨)ی حوزەیرانی سالی (٢٠٠٥) کۆچی دوایی کردووە.

* (دلێر محەمەد شەریف):-

- سالی (١٩٦٥) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- دەرچووی کۆلیژی یاسایە.
- رۆژنامەنووس و هونەرمەندی شێوەکارەو سەرنووسەری گۆڤاری (بیری نوێ)یە.
- ئەندامی سەرکردایەتی حیزبی شیوعی کوردستانەو ئەندامی پەرلەمانی کوردستانە.
- سالی (١٩٨٤) پێشانگایەکی هاوبەشی لە شاخ لەگەڵ هونەرمەند شۆرش کردووەتەوە.
- سالی (١٩٨٥) یەکەم پێشانگای تایبەتی کردووەتەوە.
- سالی (١٩٨٦) دووەم پێشانگای تایبەتی کردووەتەوە.
- سالی (١٩٩٢) سێیەم پێشانگای تایبەتی لەهەولێر کردووەتەوە.
- سالانی (١٩٩٢) تا (١٩٩٧) بەشداری گەلێك پێشانگای هاوبەشی کردووە.
- سالی (١٩٩٦) چوارەم پێشانگای تایبەتی لەهۆڵی میدیا لە هەولێر کردووەتەوە.
- سالی (١٩٩٧) پێنجەم پێشانگای تایبەتی لە زاموا کردووەتەوە.

* دلشاد باویانی

فەرماندە. ناوی تەواوی دلشاد شەریف محەمەد مەحمود لە دایکبوی سالی ١٩٥٨ای گەرەکی قۆریەی شاری کەرکوك، بەرەچەلەك دەچێتەوە سەر گوندی باویان لە ناحیەی هەریری سەر بەپارێزگای هەولێرو لە خێلی هەروتییە، باوکی شەریف محەمەد مەحمود، کە لەسەردەمی پاشایەتیدا ئەندامی رێکخستنە نهێنییەکانی پارتی دیموکراتی کوردستان بووە، دوورخراوەی سیاسی بوو، بەماڵ و منداڵەوە بۆ کەرکوك دوورخرابۆوە، ئەزموونی دوورخراوەیی و دواتریش ئەزموونی پێشمەرگایەتیی باوك، رەنگدانەوەی قوڵی لەسەر بیرکردنەوەو ژیانی کورەکەی هەبوو.

لە سالی ١٩٦١دا لەگەڵ تەقینەوەی ناکۆکییەکانی نێوان کوردو رژێمی جەنرال عەبدولکەریم قاسمدا، باوکی رێگای پێشمەرگایەتیی گرتە بەر، لەو سۆنگەیەشەوە کە بەدرێژایی تەمەنی پێشمەرگایەتیی، ماڵ و منداڵەکانی لە گەڵدا بوون، باویانی لە تاق منداڵییەوە ئاشنایەتیی لەگەڵ هەلومەرجی دژواری خەباتدا پەیدا کرد.

سالی ١٩٧٥ دوا بەدوای هەرەس هێنانی شۆرش، باویانی و هەموو خێزانەکەی ئاوارەی ئێران بوون، پاش گەرانەوەی خێزانەکە بۆ عێراق بۆ شاری دیوانیەی باشوری عێراق دور خرایەوەو لە سالی ١٩٧٨دا رێ پێ درا بگەرێتەوە بۆ کوردستان.

سالی ١٩٨١ باویانی پەیوەندیی بەهێزی پێشمەرگەوە کردو لە سنووری هەرێمی ٧ی بالەك ژیانی پێشمەرگەیەتیی دەست پێکرد. سالی ١٩٨٣ کرایە جێگری فەرماندەی کەرت و دواتر بۆ تیپی تایبەتی مەلبەندی سێ گوێزرایەوەو سالی ١٩٨٥ لێپرسراوەتیی جێگری فەرماندەی تیپی تایبەتی مەلبەندەکەی پێ سپێردرا. لەو ماوەیەدا بەشداریی لە ژمارەیەکی زۆری چالاکییەکانی هێزی پێشمەرگەدا کردووە.

سالی ١٩٨٨، لەگەڵ کشانەوەی هێزی پێشمەرگە بۆ سەر سنوور، لە پیرانشارو نەغەدە گیرسایەوەو لەو قۆناغەدا

بەشدار بوو لە ئۆپەراسیۆنەكانی مەشق‌و ڕاهێنانی هێزی پێشمەرگەداو بەشداریشی لە خولێكی عەسكەریدا كرد كە لە گوندی بادیناوای نزیك شاری پیرانشار ساز كراو ماوەكەی چل ڕۆژ بوو.

لە ساڵی ١٩٩١دا بەشداریی لە جێبەجێ كردنی بەرنامەی ڕاپەڕیندا كردو لە ئۆپەراسیۆنەكانی ڕزگاركردنی هەریرو باسرمەو شەقڵاوەدا بەشداریی كرد.

دواتر بەشدار بوو لە ئۆپەراسیۆنی ڕزگاركردنی هەولێردا، لەناو شار شەڕی كۆڵان بە كۆڵانی كردو بەشداریش بوو لە هێرش كردنە سەر بارەگای بەڕێوەبەرایەتیی ئەمنی هەولێرو لەوێدا بریندار بوو، دواتر لە شەڕی ڕزگاركردنی پردێدا بەشداریی كردو پاشانیش بەشدار بوو لە ئۆپەراسیۆنی كەركوك‌و لەوێش بەسوكی بریندار بوو.

لە نیسانی ١٩٩١دا بەشداریی یەكێ لە گەورەترین شەڕەكانی هێزی پێشمەرگە كرد، ئەویش شەڕی كۆرێیە كەتێیدا هێزی پێشمەرگە سنووری بۆ پێشڕەویی هێزەكانی عێراق لە پارێزگای هەولێر دانا، پاش ڕاپەڕین كرایە فەرماندەی هێزی ٢٢ی دەشتی هەریرو دواتر كرایە فەرماندەی فەوج لە سوپای یەكگرتوی كوردستان لە شەقڵاوە.

لە ساڵی ١٩٩٩ بەدواوە بەشداریی لە چەند خولێكی فەرماندەیی كۆلیجی سەربازیی قەڵاچوالاندا كردو پلەی مولازمی بەدەستهێنا.

هەر ئەو ساڵە لە قەڵاچوالان بەشداریی لە خولێكی بەرزكردنەوەی پلەی سەربازییدا كردو پلەی نەقیبی بەدەست هێنا، ساڵی ٢٠١٠ بەپلەی لیوا خانەنشین كرا.

*** دلێر جاف:**

فەرماندە، ناوی تەواوی قادر حەمە ساڵح یارەیس لە دایكبووی ساڵی ١٩٥٠ی گوندی قەڵاتە بزانی گەرمیان، هەر لەو گوندە خوێندنی سەرەتایی تەواو كردووە.

لەبەر نەبونی خوێندنگەی ناوەندی لە گوندەكەی بۆی نەلواوە درێژە بە خوێندن بدا ساڵی ١٩٦٨ ژیانی پێشمەرگایەتیی هەڵبژاردو بەهۆی لێهاتووییەوە پلە پلە سەر كەوت، تا لە دواییدا گەیشتە پلەی سەرپەل تا ساڵی ١٩٧٥ پێشمەرگە بوو، لەو ساڵەدا بەهۆی هەرەسهێنانی كتوپڕی شۆڕشەوە ئاوارەی ئێران بوو، لە تشرینی یەكەمی ١٩٧٦دا، نزیكەی ٤ مانگ پاش جاڕدانی دەستپێكردنەوەی خەباتی چەكدار، گەڕایەوە بۆ كوردستان‌و پەیوەندیی بەهێزی پێشمەرگەوە كرد هەر ئەو ساڵە كرایە فەرماندەی مەفرەزە لە سنووری هەورامان‌و شارەزوور، ساڵی ١٩٧٩ كرایە فەرماندەی كەرت لە سنووری هەرێمی یەكی هەورامان ساڵی ١٩٨٢ پەیوەندیی بە یەكێتی شۆڕشگێڕانی كوردستانەوە كردو پلەی كادیری پێشكەوتوی پێ درا.

هەر ئەو ساڵە كرایە جێگری فەرماندەی تیپی ١٥ی شارەزوور، ساڵی دواتر بەشداریی لە كۆنفرەنسی یەكەمی یەكێتیی شۆڕشگێڕانی كوردستاندا كرد لە گوندی خەتێ لە ناوچەی خۆشناوەتی، دواتر بە پلەی جێگری فەرماندەی تیپ گوێزرایەوە بۆ تیپی ٥٣ی شێروانە لە ساڵی ١٩٨٤دا بەشدار بوو لە كۆنفرەنسی دووەمی یەكێتی شۆڕشگێڕانی كوردستان كە لە مێرگەپان لە بناری چیای پیرەمەگروون بەسترا.

هەر ئەو ساڵە كرایە فەرماندەی تیپی ١٥ی هەورامان‌و ساڵی ١٩٨٧ لێپرسراوەتیی تیپی مەلبەندی یەكی پێ سپێردرا، لە تەمەنی پێشمەرگایەتیدا كە ١١ ساڵی خایاندووە٩ جار بریندار بووەو بەشداریی لە ژمارەیەكی زۆری چالاكییەكانی هێزی پێشمەرگەدا لە ناوچەكانی گەرمیان، شارەزوور، هەورامان، دەشتی هەولێر، قەرەداغ دۆڵی جافەتی‌و خۆشناوەتی كردووە.

لە ١٧ی ئاياری ١٩٨٧دا لە كاتی بەڕێوەچوونی قۆناغی دووەمی ئۆپەراسیۆنی گلەزەردەكە یەكێكە لە چالاكییە گەورەكانی هێزی پێشمەرگە لەو ساڵەدا لە ساڵەد، لە شەڕێكی سەختدا لە كاتی هێرش كردنە سەر بارەگای فەجی سوكی ٩٠ شەهید كرا.

*** دریڤان عەبدولقادر:**

- ساڵی ١٩٨١ لە كەركوك لەدایكبووە.
- ساڵی ٢٠٠٢-٢٠٠٣ بڕوانامەی بەكالۆریۆسی لە یاساو ئیدارە لە زانكۆی كەركوك بەدەستهێناوە.
- سەرپەرشتیاری پەیمانگای كادیرانی كەركوك بووە ساڵی (٢٠٠٦-٢٠٠٧).
- ساڵی (٢٠١٠) بڕوانامەی ماستەری لە یاسای گشتی بەدەستهێناوە.
- خوێندكاری نامەی دكتۆرایە لە یاسای نێودەوڵەتی و تەشریعاتی بواری میدیا.
- ئێستا سەرۆكی بەشی تەكنیكی میدیاییە لە زانكۆی پۆلیتەكنیكی سلێمانی، ماوەیەك لە پەیمانگای تەكنیكی سلێمانی و زانكۆی گەشەپێدانی مرۆیی مامۆستا بووە.

جێگری لێپرسراوی مەلبەندی دووی ڕێكخستنی كەركوك بووە تا ٢٠١٠ بە هەڵبژاردن.

- بۆ ماوەی ساڵێك سەرنووسەری ڕۆژنامەی كەركوكی نوێ بووە.
- بەشداری چەندین چالاكی حیزبی و ڕێكخراوەیی كردووە.

دەروێش غەیبوڵلا سەلیم

دەروێش شاکیری کاکەیی

کۆبوونەوەی ئەنجوومەنی پەرلەمانی عێراقی لە ساڵی ١٩٥٨ لە بەغدا
ڕیزی پێشەوە لە ڕاستەوە: نووری سەعید، ئەحمەد موختار بابان، زیا جەعفەر، سەعید قەزاز
لە ڕیزی پشتەوە داود بەگی جاف دەردەکەوێ

بیلۆگرافیای ناوداران و ڕۆشنبیرانی کەرکوك

(ڕا - ڕە - ڕ)

* (ڕابەر ڕەشید):-

– ساڵی (١٩٦٥) لە گوندی (کتکە) سەر بە شارۆچکەی پردێ ل پارێزگای کەرکوك.
– ساڵی (١٩٨٣) لە خانەی مامۆستایان دەرچووە.
– سەرنووسەری مانگنامەی (پردێی ئازاد)ە کە لەلایەن (سەنتەری ڕۆشنبیری پردێ)ەوە دەردەچێت.
– ئەندامی دەستەی نووسەرانی (ئاڵای ئازاد)و گۆڤاری (پێشکەوتن) بووە.
– سەرنووسەری ئەم بڵاوکراوەو ڕۆژنامانە بووە: (پاڵە، دەنگی جووتیاران، پردێ برایەتی).
– بەرپرسی (سەنتەری ڕۆشنبیری پردێ)یە لە شارۆچکەی پردێ.

* (ڕازی ئیبراهیم):-

– ساڵی (١٨٠٤) لە گەڕەکی حەلواچییەکان لەدایکبووە.
– ساڵی (١٨٧٦)دا کۆچی دوایی کردووە.
– یەکێکە لە شاعیرەکانی کەرکوك.

* (ڕازی مەلا حەکیم):-

– ناوی (مەلا عەبدولحەکیم عومەر شەریف تەرزی)یە نازناوی شیعری (ڕازی)یە.
– ساڵی (١٩٠٢) لە قەڵای کەرکوك لەدایکبووە.
– ئیمام و خەتیبی مزگەوتی (قیردان) بووە.
– ساڵی (١٩٨٦) کۆچی دوایی کردووە.

* (ڕاسخ):-

– ناوی (محەمەد ڕاسخ)ە لە شیعرەکانیدا تەنیا نازناوی (ڕاسخ)ی بەکارهێناوە، شاعیرمان کوڕی عەبدولقادر کوڕی ئەحمەد بەگی یالاوزادەی کوڕەزای فەقێ بەکر ئەفەندی کۆنە نائیبی بەغدایە.
– ساڵی (١٨٨٧)دا لە گەڕەکی (بەگلەر) لە کەرکوك لەدایکبووە. لەدایکەوە دەچێتە سەر بنەماڵەی (نەفتچی)ی ناسراوی کەرکوك.
– کاك ئەحمەد تاقانە نووسیویە: بنەماڵەی نەفتچی گەورەترین بنەماڵەی کەرکوك بووە، لەگەڵ ئەوەشدا کە ئەم بنەماڵەیە بە تورکمان ناسراون، قسەیەکی زۆر هەیە کە سەر بە عەشیرەتی زەنگەنەن، لەلایەکی دیکەوە شاعیرمان زاوای شێخ ڕەزای تاڵەبانی شاعیرە.
– خوێندنی سەرەتایی لە قوتابخانەی گەڕەکدا بووەو ماوەیەکیش لەگەڵ محەمەد سادقی شاعیری براگەورەیدا پێکەوە چوونەتە گوندی (هەرتەل)و لەوێ لای زانایەکی (مەلا فەتحوڵڵا ناسر)، (عەرووزیان خوێندووە)، ماوەیەکیش چووەتە (حەلەب) دوای بووەتە ئەفسەر، میدالییەی جەنگیشی وەرگرتووە.
– شاعیرمان ماوەیەك گەڕاوەتە عێراق، ئەگەر چی پایەی موتەسەریفی خراوەتەپێش، ڕەتی کردووەتەوەو ئەو (نازم بەگی نەفتچی) لەلایەن خەڵکەوە بە (مبعوث) دانراون ونێودراونەتەوە ئەستەمبوڵ.
– (ڕاسخ) ڕۆژانی دوای ژیانی لە ئەستەمبوڵدا بەسەر بردووە.
– ماوەیەك لە پەیمانگای شار بووەتە مامۆستا، کاتێ لە ئەستەمبوڵ بووە لەگەڵ گەلێك شاعیرو ئەدیبدا ناسیاری پەیدا کردووەو دۆستایەتییەکی بەتینی لەگەڵیاندا بەستووە.
– لە ڕۆژنامەی (حوادث)و هی دیکە شیعرو نووسینی بڵاوکردووەتەوە ئەم شاعیرە حەوت ساڵی دوایی بە هەناسە تەنگی بەسەربردووە.
– دوایش تووشی نەخۆشی دیق (سیل) بووە لە ساڵی (١٩٣٦)دا لەو ماڵەیدا مردووە.
– لە کەسانی نزیك و باوەڕپێکراویم بیستووە دوو دەفتەری شیعری کوردی بووەو لە ناوچووە، بەڵام شیعرێکی کوردی لە ژمارە (٢٥)ی ژیانەوە بڵاوکردۆتەوە.

* (ڕاشد کاکەیی):-

– ناوی تەواوی (ڕەشید کوڕی نۆشداری میللی مەحموود فەتاح)ە.
– ساڵی (١٩١٦) لە گوندی (عەلی سەرا) سەر بە قەزای داقوق لەدایکبووە.
– هەر لە تەمەنی چواردە ساڵییەوە حەزی لە ئاوازو ڕازی کوردی کردووە، لە یاری پاڵەوانێتیدا دەستێکی باڵای هەبووە پڕ هونەرو بەتوانا بووە.
– دەگێڕنەوە لە ساڵی (١٩٤٣)دا چەند پاڵەوانێکی تورك بەرەو ناوچەی داقوق هاتوون و تووشیان بە تووشی ڕاشد کاکەییەوە بووە، توانی پاڵەوانانە خۆی پیشانیان بدات و لە پێش عەشیرەتی تاڵەبانی و کاکەیی لە دەشت و گۆزەپانی (سیجە) دا شەش پاڵەوانەکەی تورکی بەزاند.
– ساڵی (١٩٥٦)دا لە وێستگەی هێڵی شەمەندەفەرلە شاری دووز خورماتوو بە بەشداربوونی جەماوەرێکی زۆر کە لە سێ هەزار کەس پتربوون، لەنێوانیاندا (٥٠٠) کەس لە کرێکارو فەرمانبەری هێڵی ئاسنی شەمەندەفەر بوون بە ئامادە بوونی موفەتیشی گشتی مەکنەزی و بەڕێوەبەری گشتی شەمەندەفەری نێوان کەرکوك وبەغدا ئەم زاتە توانی لە پێش چاوی ئامادەبووان ئاسنێکی (ڕێڵ) پێنج مەتری

شەمەندەفەر هەڵگرێتە ئاسمان بۆ ماوەی دوو خولەک‌و ڕایبگرێت.
- ساڵی (١٩٥٩) کۆچی دوایی کرد لە گوندی عەلی سەرای سەر بە قەزای داقوق نێژرا.

*** (ڕەئوف محەمەد - حاجی ڕەئوف):-**

- کوڕی (حاجی محەمەد وەردە کوڕی سەلیم ئاغا)یە.
- ساڵی (١٨٩٨) لەدایکبووە.
- ناوبانگی بە زیرەکی و بەخشندەیی‌و پیاوەتی لە ناوچەکەدا ناوبانگ دەردەکات.
- فرۆشگایەکی گەورەی بۆ دانەوێڵە لە ناوەڕاستی بازاڕی شارەکەدا هەبوو.
جوتیارەکانی دەوروپشتی گەنم‌و جۆو برنجیان ئەهێنایە لای هەر ئەو ڕۆژە بۆی ساغ دەکردنەوە، کەس نەبوایە خۆی لێی ئەکڕین‌و دوای ئەئەخستن.
- یارمەتی هەژارانی نەدار دەستی نەدارانی دەگرت، فەرمانبەرە غەریبەکانی ئەحەواندەوە، بێ ئەوەی لە ناو هیچ ڕێکخراوەیەکدا بێت بە پارە پاڵپشتی ئەگرتن دەستی یارمەتی درێژ دەکرد بۆ:-
- پانەی سەرکەوتن‌و لێ قەوماوانی بوومەلەرزەکەی پێنجوێن ساڵی (١٩٤٦)و لافاوەکەی سلێمانی ساڵی (١٩٥٧) پەنابەرانی کۆماری مەهاباد، دامەزراندنی قوتابخانەی ئارەندی لە ساڵی (١٩٤٩).
- یەکەم کەس بوو پانزینخانەی هێنایە کفری وناوچەکە.
- پەیوەندی لەگەڵ بەگزادەکانی جاف، میرانی بابان، سەیدەکانی کفری، وەنداوییەکانی، زەنگەنە، داودە، گێژ، زەند، پاڵانی، لە ناو عەرەب‌و تورکمان ناسراو و دیاری و خاوەن ڕێز بوو، لە ناو هۆزو بنەماڵەکان ساردی هەبوایە ئەم پیاوی ئاوبژی کەر بوو.
- دەم بە پێکەنین‌و ڕووخۆش، پیاوێکی کەڵەگەتی چوار شانەبوو.
- ساڵی (١٩٦٠) کۆچی دوایی کردووە.

*** (ڕەئوف جەباری):-**

- یەکێکە لە شاعیرەکانی کەرکوک‌و لە کتێبی (دلیل الجمهورية العراقية) لە ساڵی (١٩٦٠)دا ناوی هاتووە، بەڵام هیچ زانیاری دیکەمان دەربارەی نییە.

*** (ڕەئوف خانەقا - شێخ ڕەئوفی خانەقا):-**

- (شێخ ڕەئوف کوڕی شێخ سەعید کوڕی شێخ محەمەد)ە.
- ساڵی (١٩٠٢) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- چەند پۆستێکی بەڕێوەبەری لە ناحییەکانی عێراق بینییوە.
- ساڵی (١٩٥٠) چووەتە ڕیزی حیزبی دیموکراتی کوردستانەوە.
- ساڵی (١٩٦٠) بەڕێوەبەری کتێبخانەی گشتی کەرکوک بووە، تاکو ساڵی (١٩٦٦) بەردەوام بووە.
- ساڵی (١٩٦٣) چەند جارێک گیراوە، لە هەمان ساڵ دوور خراوەتەوە بۆ ڕومادی.
- ساڵی (١٩٧١) هەڵبژێردراوە بە سەرۆکی یەکێتی نووسەرانی کورد لقی کەرکوک.

- لە (١٧)ی ئایاری ساڵی (١٩٧٣) لە تەق تەق کۆچی دوایی کردووە‌و لەوێ نێژراوە.
- ساڵی (٢٠٠٠) دیوانێکی شیعری لە سلێمانی بە چاپی گەیاندووە بە ناونیشانی (یادگاری خانەقا)، ساڵی (٢٠١٣) بۆ جاری دووەم بە چاپی گەیاندووەتەوە.

*** (ڕەئوف عەلی بریندار):-**

- ساڵی (١٩٣٩) لە گەڕەکی ئاخوڕ حوسێن لەدایکبووە.
- لە (١)ی کانوونی یەکەمی ساڵی (١٩٦١) تا ساڵی (١٩٦٤) دەبێتە مامۆستای سەرەتایی.
- ساڵی (١٩٦٤) تا ماوەی ساڵ ونیوێک لەلایەن ڕژێمەوە دەگیرێت، بەڵام دوای ماوەیەک ڕەوانەی ڕومادی کراوە لە

سەرکارەکەی لابراوە.
- ساڵی (١٩٦٦) چووەتە کارگەی کۆلاو بووەتە چاودێر لە کارەکەیدا.
- بەڵام لە (١٥)ی تەمموزی ساڵی (١٩٧٤) لەلایەن ڕژێمەوە دووبارە دەگیرێتەوە گەلێك تۆمەتی نابەجێ بەسەریدا دەسەپێنێرێت تا بەوەی لە (١١)ی تشرینی یەکەمی ساڵی (١٩٧٤) فەرمانی لە سێدارەدانی دەدرێت.
- گەلێك نووسینی بەزمانی عەرەبیی وکوردی هەبووە بەڵام مەخابن گشتی لە ناو چووە.

* (ڕەئوف کەرکوکی - سەید ڕەئوف کەرکوکی):-

- هیچ شتێك دەربارەی نازانرێت بەڵام یەکێك بووە لە ئەفسەرانی کوردستان لە سەردەمی شێخ مەحموودی نەمردا.

* (ڕەحمەتوڵڵای گلی - مەلا ڕەحمەتوڵڵای گلی):-

- ناوی (ڕەحمەتوڵڵا کوڕی مەلا ئەحمەد -بە ناوبانگ بە مەلا ئەحمەد چارش- کوڕی مەلا مستەفا)یە کە لەناوچەی گلی جەباری بووە.
- ساڵی (١٨٣٨)ی زایینی لەدایکبووە.
- ژیانی بە ڕەوەندی لە گوندەکانی (حەسار، خاڵە بازیانی، لەیلان) بەسەر بردووە.
- شیعری بە زمانی کوردیو عەرەبیو تورکیو فارسی نووسیوە.
- لە شەڕی جیهانی یەکەم ئەچووە بۆ سەربازیو لە لادێیەکانی کەرکوك خۆی شاردۆتەوە تا لە دواییدا بووە بە ئیمامی مزگەوتی گەرمکی بەگلەر.
- ماوەیەك هاتووەتە گوندی (قەرەبلاغی زەنگاباد)و پاشان چووەتە کەرکوك.
- ساڵی (١٩١٨)ی زایینی لە تەمەنی ٨٣ ساڵی لە کەرکوك کۆچی دوایی کردووە.

* (ڕەحمەتوڵڵا شەڵتاغ):-

- (ڕەحمەتوڵڵا کوڕی سوڵتان ئاغا کوڕی خەلیل)ە، کە بە ناوبانگ بووە بە (شەڵتاغ) یان (شەڵتاغ کەرکوکی).
- زۆربەی پەیوەندی دارانی مەقام بە یەکێك لە گورەکانی عێراق دەزانن، هەر چەندە چەن کەسێك لەگەڵ باوك ومامی بۆ بەغدا ڕۆیشتووە، بەڵگەکان ئەوە دەخەنە ڕوو کە لەگەڵ باوکیو مامی (نوعمان ئاغا) لە کازمییە نیشتەجێ بوونە.
- چەند ڕاوبۆچوونێك هەیە لەسەر ساڵی لەدایکبوونی، هەندێك ئاماژە بە ساڵی (١٧٩٨) دەکەنو هەندێکی تریش لەنێوان (١٧٥٦)، (١٧٩٣) بە ساڵی لەدایکبوونی دادەنێن.
- بەڵام (شێخ جەلال حەنەفی) لە کتێبی (المغنون البغدادیون) دا لەم بارەیەوە دەڵێ: ناوبراو بە (شەڵتاغ) دەناسراو زۆربەی خەڵکی دەڵێن کوردەو لە شاری (کفری) هاتووەتە دنیاوە، بۆیە تاوەکو ئێستاکە مێژووی لەدایکبوونی بە تەواوەتی نازانرێت.
- بەڵام برا تورکمانی ئێرە بە یەکێك لە ئەندامانی هۆزی بەیاتی دەزانن هەر چەندە دوورە لە ڕاستییەوە، شەڵتاغ نازنیشانی (کوڕی سوڵتان) بووە، جارێکیان بۆ بەرتەکیەی کەرکوك دێت، ئەوکاتە (شێخ عەبدولڕەحمان) لێپرسراوی تەکیەی تاڵەبانی دەبێت کە چاوی بە شەڵتاغ دەکەوێ، بەدوای (وەلی مەقام خوێن)دا دەنێرێ بۆ بەشداری کردنی خوێندنی مەقام لە تەکیەی تاڵەبانی.
- شەڵتاغ سەرەتا لە سەر دەستی هەندێ مەقام خوێنی بە ناوبانگی وەك ماشائەڵڵای مەندەلاوی ومەلا عەبدولڕەحمان وەلی کفری وەهی دیکەش فێری خوێندنی مەقام بوو.
- لە هەمان کاتدا لەژێر دەستی کۆمەڵێك مامۆستای بواری گۆرانیو مەقام لە بەغدا فێری بنەماکانی وتنی مەقامی عێراقی بووە، هەر لەوانیشەوە توانیویەتی ئەو توانا هونەرییەی خۆی پەرە پێبدات.
- لە بەغدا لە قاوەخانەی (ئەلشەط) کە دەڕوانێتە سەر ڕۆخی ڕووباری دیجلە لە (ڕەسافە) هەردەم مەقامی خوێندووەو بایەخی بە خوێندنی مەقامی عێراقی داوە، بە تایبەتی بە زۆریش لەگەڵ تیپی (چالغی)دا، کە هەر یەکە لە ئەندامانی تیپەکە بریتی بوونە لە:
١. حزقێل شەمولی عەزرە (١٨٠٤ - ١٨٩٤)، سەنتووورژەن.
٢. لوتفی رزەبیج مەندەلاوی، جۆزەژەن.
٣. حزقێل شۆتە مینیر (١٨٠٤ - ١٩١٧)، ڕەقەژەن.
٤. هارون زەنگی ڕۆبین، تەپڵ لێدەر.
- (ڕەحمەتوڵڵا شەڵتاغ) لە ماوەی ژیانیدا گەلێك گۆڕانکاریو داهێنانی کردووە لە بواری مۆسیقاو مەقامدا، دەتوانین بڵێن داهێنانەکانی دەوری گرنگی بینیووە لە پێشکەوتنی مۆسیقا و مەقامدا:

- یەکەم کەسە کە پارچەی (ئەلسەیەڕەنگ) لە مەقامی (ڕاست)دا بەکارهێناوە.
- یەکەم کەسە کە مەقامی (ئیبراهیمی) خوێندووە لە دووگادا، چونکە مەقامی (ئیبراهیمی) خوێندنی زۆر قورس بووە.
- هەستاوە بە گواستنەوەی گەلێك مەقاماتی کەرکوك بۆ بەغدا، بە تایبەتیش (قۆریات)، بەناوبانگترینیان مەقامی (مۆجیلە) کە لەلایەن (مۆجی) کەرکوکییەوە داهێنراوە، کە

لە بەغدا پێی دەوترێت مەقامی (مودمی).
– دامێنان لە مەقامی (تەفلیس)دا، هەستاوە بە دانانی پارچەی (ئەلسونبولە) لە مەقامی (ئیبراهیمی).
– هەموو مەقامەکانی بە شێوەیەکی جوان ووتووە بە تایبەتی (راست، سیگا، ئیبراهیمی، بەیات، تاهیری، باجەلان، قۆریات، بەشیری، تەفلیس، بەختیاری، مۆجیلە).
– لە رووی دەنگەوە توانایەکی بەهێزو فراوانی هەبووە.
– گەلێك لە مەقام خوێنەکانی وەکو (ئەحمەد زێدان، مەلا عوسمان موسلی، وریا، ئەبو حەمید، سالح ئەبو دمیر، حاجی حەمەد ئەیان) لاسایی دەنگیان کردووەتەوە، گەلێکیشیان مامۆستای بەناوبانگیان لێ دەرچووە.
– سالی (١٨٧١) لە بەغدا کۆچی دوایی کردووەو لە گۆڕستانی شێخ عومەر لە تەمەنی (٧٨) سالیدا.

* رەحیم حەسەن محەمەد حەسەن:-

– سالی (١٩٧٤) لە گوندی ئارلوجەی ئەحمەد رەجەب سەر بەناحیەی شوان لە دایك بووە.
– خوێندنی سەرەتای لە گوندەکە تەواو کردووە.
– ئامادەیی لە شارۆچکەی (تەق.. تەق) تەواو کردووە.
– دەرچووی پەیمانگای مەلبەندی مامۆستایانە لە رانیە
* بەرهەمە رۆژنامەوانییەکانی:-
– رەخنەی سەرۆکی حکومەت و هەلوێستی نوێی ئەمریکا. ژمارە (٣٢١) رۆژنامەی هەوال، ٢٨ ئاداری، ٢٠٠٩.
– لەنێوان ئەم بیرکردنەوانەدا سەرێشك بە عێراقیت یان کوردستانی؟ رۆژنامەی هەوال ژمارە ٢٢٨، ١٦ ئاداری ٢٠٠٩.
– یەك پارچەیی خاکی عێراق بە دەستوورەوە بەندە، رۆژنامەی باسەرە، ژمارە ٢٣٤ سالی ٢٠٠٨.
– بزووتنەوەی نەتەوایەتی کورد لە فەرهەنگی داگیر کەراندا. رۆژنامەی باسەرە ژمارە٢٢٤، سالی (٢٠٠٧)، ٢١ تشرینی دووەم.
– لە دادگایی کردنەکەی سەدام دا کێ داوا تۆمار بکات، رۆژنامەی باسەر، ژمارە ١٦٢ سالی (٢٠٠٦).
– مادەی ١٤٠ مادەیەکی دەستوورە یان خالێکی ستراتیژی، رۆژنامەی کەرکوکی ئەمرۆ، ژمارە ١٥٦، سالی (٢٠٠٧).
– مادەی ١٤٠ یەکێکە لە مادە ستاتیژییەکان، رۆژنامەی کەرکوکی ئەمرۆ، ژمارە ١٢٤، سالی (٢٠٠٦).
– کوردایەتی لەنێوان ئینتیماو هەرەمەکەی ماسلۆدا، رۆژنامەی کەرکوکی ئەمرۆ، ژمارە ١٢٤ سالی (٢٠٠٧).
– مشتومرەکان لە سەردانانی سەرۆکی پەرلەمان ئاماژەیە بۆ تاکرەوی لە دەسەلاتدا، رۆژنامەی هەوال، ژمارە ٣١٨، سالی (٢٠٠٩).
– رێگرییەکانی دەستووری تورکی لەبەردەم چاکسازی دەتتنیکیدا، رۆژنامەی هەوال، ژمارە، ٣١٨ سالی (٢٠٠٩).
– ئاماژەی پشت هەلبژاردنەکانی شارەوانی تورکیا، رۆژنامەی هەوال، ژمارە، ٣٢٢ سالی (٢٠٠٩).
– پێکانی ئامانجەکانی راپەرین لە کرێی دەسەلاتی کوردی دایە، رۆژنامەی هەوال، ژمارە ٣٢٠، سالی (٢٠٠٩).
– شەرمی سەرکردایەتی سیاسی کورد ناکەی!! رۆژنامەی هەوال، ژمارە ٣١٥، سالی (٢٠٠٩).
– چەند سەرە قەلەمێك لەسەرکتێبی حەپسەخانی ئەقیب، رۆنامەی هەوال ژمارە، ٣٢٩، سالی (٢٠٠٩).
– سیاسەتی ئەمریکا لەنێوان نەوت و پرۆژەکەی کامیانە؟! رۆژنامەی هەوال، ژمارە ٢٥٩، سالی ٢٠٠٧.
– حەماس، ئەوریزنەی نانی شوانەکەی خوارد. رۆژنامەی هەوال، ژمارە ٣١٣ سالی (٢٠٠٩).
– یەکسانی رەگەزی لە سەربەخۆیی ئابووری دایە.. رۆژنامەی هەوال، ژمارە ٣١٢ سالی (٢٠٠٩).
– برکردنی زمانی کوردی بەپێی دەستور لە پەروەردەی کەرکوك داتا چەندە؟ رۆژنامەی باسەرە، ژمارە ٢٥٧، سالی (٢٠٠٨).
– ریپۆرتاژ.. فەراموشکردنی خوێندنی کوردی لە پەروەردەی کەرکوك داتا چەندە؟! رۆژنامەی رۆژنامەی کەرکوکی نوێ، ژمارە ٥٢، سالی (٢٠٠٩).
– خەفەکردن و گۆشەگیرکردنی زمان و نەژادی تر جگە لە دۆگمابوون ئاکامی تری نیە، رۆژنامەی هەوال، ژمارە ٣٢٥، سالی (٢٠٠٩).
– گرەوکردن لە سەردەستور، کوردستان و عێراق بەرەو کوێ دەبات. رۆژنامەی هەوال ژمارە ٤٨٠ سالی (٢٠١٢).
– ئاستی هەلوەستەکردنی دەسەلات داران لە سەرپیرۆزکەی ئەنفال.. رۆژنامەی هەوال، ژمارە ٤٦٨، سالی (٢٠١٢).
– ئامانجە دوورو نزیکەکانی تورکیا لە رۆژئاوای کوردستان. رۆژنامەی هەوال، ژمارە ٤٨٣، سالی (٢٠١٢).
– پێکەنینە دەستکردەکان. رۆژنامەی کەرکوکی ئەمرۆ ژمارە ١٢٧، سالی (٢٠٠٦).
– چەند خۆزگەیەك لە وتارەکەی سەرۆك کۆماردا، رۆژنامەی کەرکوکی نوێ، ژمارە ١٦٤، سالی (٢٠٠٧).
– راستیەکانی شاری کەرکوك و ئەرکی رۆشنبیران.. گۆڤاری بانە رۆژ، ژمارە ٢٩، سالی (٢٠٠٦).
– گفتوگۆی تورکیا.. کوردستان، گۆڤاری دەریا، ژمارە ٣٩، سالی (٢٠٠٨).
– رێژەی سەرکەوتنمان لە شەری دەستووردا.. رۆژنامەی رێگای کوردستان ژمارە ٧٧٠ سالی (٢٠٠٧).
– کار وابروات دەستوور دەبێتە بەشێك لە مێژوو. رۆژنامەی کەرکوکی ئەمرۆ ژمارە ١٧٢، سالی (٢٠٠٧).
– ئاوەندی کەرکوکی کۆمەلەی چالاکییەکانی هاموون لەنێوان وەهم و راستیدا رۆژنامەی کەرکوکی ئەمرۆ، ژمارە ١١٣، سالی (٢٠٠٦).
– گۆرانکاری جەوهەری یان پەلەقاژی مەرگ، رۆژنامەی کەرکوکی ئەمرۆ ژمارە ٦٩٧، سالی (٢٠٠٥).
– ئەرکەکانی رۆژنامە گەری کوردی، رۆژنامەی کەرکوکی ئەمرۆ، ژمارە ١٦٤، سالی (٢٠٠٧).
– گەندەلی ئیداری و ئاستی پاك و خاوێنی قوتابخانەکان، رۆژنامەی باسەرە، سالی (٢٠٠٧).
– ململانییەکانی تورکیا و ئەمریکا و عەقلییەتی سەرانی تورك، رۆژنامەی کەرکوکی ئەمرۆ، ژمارە ١٣٧، سالی

(٢٠٠٧).

- کەرکوك پێوەرێکی عەیارە (٢٤) بۆ دەسەڵاتی کوردی، ڕۆژنامەی باسەرە ژمارە ١٧٨، ساڵی (٢٠٠٦).

- چارەسەری کێشەی عێراق دابەشکردنە، نەك پرۆژەکەی (بیکەر. هاملتۆن). ڕۆژنامەی باسەرە، ژمارە ١٨٠، ساڵی (٢٠٠٦).

- لادەرانی دەستووری عێراق کێن؟، ڕۆژنامەی باسەرە، ژمارە ٢٣١ ساڵی (٢٠٠٨).

- کوتەکەکەی ژێر عەباکەی سەدامو هەواڵەکەی ڕۆژنامەی!!! ڕۆژنامەی ڕێگای کوردستان، ژمارە ٤٥٦، ساڵی (٢٠٠١)، ئەم بابەتەم بەناوی (سەربەست) بڵاوکردەوە.

- لە سەرکەوتنی هەڵبژاردەی عێراق چیمان دی. ڕۆژنامەی باسەرە ژمارە ٢١، ساڵی (٢٠٠٨).

- تەنیاسیبەری خۆیان دەبینن لە بەیابانیانو..!!! ڕۆژنامەی کەرکوکی نوێ، ژمارە ٢٨، ساڵی (٢٠٠٩).

- بەرنامە نابەجێیەکانی خوێندن بگۆڕن. ڕۆژنامەی ڕێگای کوردستان ژمارە ٤٤٢، ساڵی (٢٠٠١).

- دەستخۆشی بۆ دانەری ئەلف بێ و سەرنجێك بۆ ٢١٢، ڕۆژنامەی ڕێگای کوردستان، ژمارە ١٥٩، ٢٠٠١

- ڕێچکەی ڕاستەقینەی هەڵبژاردنی شاری کەرکوك و مەرامی سیاسی، ڕۆژنامەی تاك، ژمارە١، ساڵی ٢٠٠٥

- سەرکردە (ڕێبەر کێیە)، ڕۆژنامەی هەواڵ، ژمارە ٥٤٢، ساڵی ٢٠١٣.

- نواندنی خەمەکان بە زمانی ئەسپێتی ڕۆژنامەی کەرکوکی ئەمڕۆ، ژمارە ١٣٧، ساڵی ٢٠٦.

- پەرلەمان و سەرۆکی هەرێم بڕیارتان چییە؟ ڕۆژنامەی کەرکوکی ئەمڕۆ، ژمارە ٩٤، ساڵی ٢٠٠٥.

- دەنگ نەدان وەستاندنی کۆمەڵگە، ڕۆژنامەی تاك، ژمارە٩ ساڵی ٢٠٠٥.

- جۆرەکانی عەرەق، ڕۆژنامەی تاك، ژمارە١٦، ساڵی ٢٠٠٦.

- دەم سپییەکان لە دەم سپییەوە نەبنە دەست سپی، ڕۆژنامەی هەواڵ، ژمارە ٢١١، ساڵی ٢٠٠٦.

- ئەسروڵڵاکان و نموونەکانیان هەر ڕاوەستن، ڕۆژنامەی باسەرە، ژمارە ١٤٧، ساڵی ٢٠٠٦.

- کاریگەری فرۆشتنی چەکی پلاستیکی لەسەر ئایندەی منداڵ، ڕۆژنامەی باسەرە، ژمارە ٢٢٩، ساڵی ٢٠٠٨.

- ئاستی ڕەگەز پەرستی پەرلەمانی تورکیا، ڕۆژنامەی باسەرە، ژمارە ٢٢٢، ساڵی ٢٠٠٧.

- سەرۆکی هەرێم لەپاڵ کاتریندا ئەم بڕیارانەش، ڕۆژنامەی کەرکوکی ئەمڕۆ، ژمارە٨٨ ساڵی ٢٠٠٥

- ئەگەر دەنگ نادەی ڕەخنەش مەگرە، ڕۆژنامەی باسەرە، ژمارە١١٨، ساڵی ٢٠٠٨

- لەنێوان تەختەی شانۆ و شۆستەدا، ڕۆژنامەی ڕێگای کوردستان، ژمارە ٦٩١، ساڵی ٢٠٠٦.

- جێبەجێکردنی ڕێکەوتنامەی بەغدا، یەکسانە بە ناوچەی سەوز لە کوردستان، ڕۆژنامەی کەرکوکی ئەمڕۆ، ژمارە ٢٤٧، ساڵی ٢٠٠٨.

- کۆمەڵگەی مەدەنی و ڕۆڵی ڕۆشنبیر، ڕۆژنامەی هەواڵ، ژمارە ٢٥٠، ساڵی ٢٠٠٧.

- چەند سروودێك بۆ پێشمەرگە و شەڕڤان، ڕۆژنامەی هەواڵ ژمارە ٦٢٨، ساڵی ٢٠١٥.

- کارتی داعش و کارتی بەرامبەر، ڕۆژنامەی ژمارە ٦٠١، ساڵی ٢٠١٥.

- بیری سۆشیالیزم لە هۆنراوەکانی قانیعدا، ڕۆژنامەی هەواڵی ژمارە ٦٥٢، ساڵی ٢٠١٦.

- ستاندەری تیڤییەکان و پرۆسەی پەروەردە لە ق ناستێکدایە، ڕۆژنامەی کەرکوکی نوێ، ژمارە ٤٧، ساڵی ٢٠٠٨.

- ئایا، دەچیت بۆ دەنگدان، ئەگەر دەچیت بۆ؟ ئەگەر ناچیت بۆ؟، ڕۆژنامەی باسەرە، ژمارە ١١، ساڵی ٢٠٠٥.

- ئەنفال لەنێوان قڕکردن و بەکارهێناندا، ڕۆژنامەی تاك ژمارە٢، ساڵی ٢٠٠٥.

- بڕیارەکانی ئەنجوومەنی ئاسایشی نێودەوڵەتی لەنێوان بەرژەوەندی وڵاتان و ڕێکردنی ڕاستەقینەی خۆیدا، گۆڤاری کەرکوکی ئەمڕۆ، ژمارە ١٨٢، ساڵی ٢٠٠٩.

- با هەولێر ببێتە مەڵبەندی سەرەکی چارەسەرکردنی کێشەکانی کورد، گۆڤاری کانیاو، ژمارە ١٤، ساڵی ٢٠٠٨.

*** (ڕەزای تاڵەبانی - شێخ ڕەزای تاڵەبانی):-**

- (ڕەزا کوڕی شێخ عەبدولڕەحمانی خاڵس کوڕی ئەحمەد کوڕی مەحموودی تاڵەبانی)یە.
- ساڵی (١٨٣٧) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- خوێندنی لە قوتابخانە ئاینییەکانی کەرکوك تەواو کردووە، ڕۆیشتووە بۆ ئەستەمبوڵ بۆ خوێندن لە ساڵی (١٨٦٠)و لەوێ فێری زمانەکانی فارسیو تورکیو عەرەبی بووەو ڕۆشنبیری فراوان بووە، لەوێ چاوی کەوتووە بە

نووسەری تورك نامق کەمال (١٨٤٠-١٨٨٠).
- لە دوای ماوەیەك هاتووەتەوە کۆیەو ئینجا کەرکوك‌و لەدوایدا لە بەغدا گیرساوەتەوە تاکو (٢٠)ی کانوونی دووەمی ساڵی (١٩١٠) کۆچی دوایی کردووەو لە گۆڕستانی گەیلانی نێژراوە.
- دەتوانین بڵێین بە دامەزرێنەری شیعری هەجوو دادەنرێت لە ئەدەبی کوردیداو دەستێکی باڵای هەبووە لەو بوارەدا.
- لە بەرهەمەکانی کە لە دوای کۆچ کردنی بە چاپ گەیەنراوە:
- (دیوانی شێخ رەزای تالەبانی)، چاپی یەکەم، بەغدا، ١٩٣٥، چ ٢ بەغدا، ١٩٤٦، چاپی سێیەم، مهاباد.
- (دیوانی شێخ رەزای تالەبانی)، سلێمانی، ١٩٩٩.
- (دیوانی شێخ رەزای تالەبانی)، چاپی یەکەم، سلێمانی، ١٩٩٩، چاپی دووەم، سلێمانی، ٢٠٠٥.
- (دیوانی شێخ رەزای تالەبانی)، هەولێر، ٢٠٠٠.

* (رەزا شوانی):-

- ناوی (رەزا سالح عەلی گۆگجەیی)یە.
- یەکێکە لە نووسەرەکانی کەرکوك کە لە حەفتاکان جێ پەنجەی دیارە، ئێستا لە تەراوگە لە نەرویج دەژێت.
- ساڵی (١٩٤٦) لە دێی (گۆگجە) لەدایکبووە.
- قوتابخانەی سەرەتایی‌و ناوەندی‌و ئامادەیی لە کەرکوك تەواو کردووە.
- ساڵانی (١٩٦٢-١٩٦٤) لە ریزی پێشمەرگەی کوردستان لە ناوچەی (قەرەحەسەن)و (قەرەداغ) خزمەتی کردووە.
- ساڵانی (١٩٦٥-١٩٦٧) لەلایەن ئەمنی کەرکوك‌و ئەمنی بەعقوبەوە لەسەر هەڵوێستی کوردایەتی گیراوە.
- ساڵی (١٩٦٨) پەیمانگای ئامادەکردنی مامۆستایانی لە بەعقوبە تەواو کردووە.
- ساڵانی (١٩٦٩-١٩٩٥) مامۆستا بووە لە کەرکوك.
- ساڵانی (١٩٦٧-١٩٩٥) لە رۆژنامەو گۆڤارە کوردییەکاندا نووسینی هەمەچەشنەی بڵاوکردووەتەوە بە تایبەتی بۆ منداڵان.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی (هەڵەشەیی)، چیرۆك، بەغدا، ١٩٧٠.
- ساڵانی (١٩٧٠-١٩٧٣) بە ناوی (هیوا)و (شوان)ەوە پەیامنێری رۆژنامەی (هاوکاری) بووە لە کەرکوك.
- ساڵی (١٩٧٦) ئەندامی دەستەی دامەزرێنەرو ئەندامی یەکەمین دەستەی بەڕێوەبەری یەکێتی نووسەرانی کورد لقی کەرکوك بووە.
- ساڵانی (١٩٨٤-١٩٩٤) ئامادەکەری بەرنامەی (جیهانی منداڵان) بوو لە تەلەفزیۆنی کەرکوك.
- ساڵی (١٩٩٦) هاتووەتە هەندەران‌و لە نەرویج نیشتەجێیە.
- ساڵانی (٢٠٠٠-٢٠٠٢) مامۆستای زمانی کوردی بووە لە نەرویج.
- ساڵانی (٢٠٠٤-٢٠٠٥) لە شاری (بێرگن) لە نەرویج رادیۆی (کوردستان)ی کردەوە کە هەموو پرۆگرامەکانی خۆی ئامادەی کردووە.
- لە (٢٥)ی تشرینی یەکەمی ساڵی (٢٠٠٦) لە نەرویج کۆمەڵەی منداڵانی کوردی دامەزراندوەو خەریکی دەرهێنانی گۆڤارێکی منداڵانە لە تاراوگە کە تاکو ئێستاکە چوار ژمارەی چاپ کراوە بە ناوی (کوردیلەکان).
- ساڵی (٢٠٠٨) لە پێشبڕکێی ئەدەبی منداڵان لەلایەن وەزارەتی رۆشنبیری کوردستان دوو خەڵاتی یەکەمینی چیرۆك‌و مۆنراوەی وەرگرتوو.
- کتێبی داهاتووی بە ناوی (بەراوردێك لەنێوان پەندی کوردی‌و پەندی گەلان)ە.
- چاوپێکەوتنێك بە مێژووی ئەدەبی منداڵان، ٢٠١٥.

* (رەزای واعیز - مەلا رەزای واعیز):-

- (مەلا رەزا کوری وەیسی، عەشیرەتی زەنگەنە)یە.

- ساڵی (١٨٧٠) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بە زمانەکانی عەرەبی‌و تورکی‌و کوردی‌و فارسی دیوانی شیعری هەیە.
- لەژێر دەستی مەلا محەمەد فەیزی ئەفەندی زەهاوی لە

بەغدا خوێندنی تەواو کردووە لە قوتابخانەی سلێمانی، ئینجا گەڕاوەتەوە کەرکوك.
- ساڵی (١٩٢١) بووەتە بەڕێوەبەری ئەوقافی کەرکوك‌و مامۆستاو ئیمامەتی گەلێك لە قوتابخانەی مزگەوتەکانی کەرکوکی کردووە، وەکو قوتابخانەی (تۆقات).
- هەڵبژێردراوە بە ئەندامی ئەنجوومەنی ئەوقاف‌و ئەندامی ئەنجوومەنی ئەوقافی زانستی‌و سەرۆکی زانایانی ئایینی کەرکوك بووە تاوەکو کۆچکردنی.
- یەکێك بووە لەوانەی زۆر تێکۆشاوە لە دژی ئینگلیزەکان لە ساڵی (١٩١٨).
- زمانەکانی کوردی‌و عەرەبی‌و تورکی‌و فارسی بە باشی زانییوە لە ڕووی ئەدەب‌و زمانەوە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی: (منظومة العوامل للجرجاني).
- ساڵی (١٩٦٣) لە بەغدا لەلای کوڕەکەی نورەددین واعیز کۆچی دوایی کردووەو لە قەبرستانی ئەعزەمیە نێژراوە.

* (ڕەسوڵ حاوی):-

- ناوی (ڕەسوڵ کوڕی مەلا یەعقوب ماهونی)یە، کە ناسراوە بە نازناوی (حاوی) برای (ثاقب خدر)ە.
- ساڵی لەدایکبوونی نازانرێت بەڵام لە ساڵی (١٨٢٦) کۆچی دوایی کردووە.
- ساڵی (١٨١٤) لە سەردەمی (عەلی پاشا) بووەتە کاتب‌و چووەتە بەغدا.
- لە کتێبە چاپکراوەکانی:
- (دوحة الوزراء نظمي زاده مرتضى نين كلشن خلفا آدي ايلة يازديقي بغداد تاريخنه ذيلدر)، مێژووی عێراق لە سەردەمی عوسمانی بە زمانی تورکی، چاپی یەکەم بەغدا، ١٨٢١، چاپی دووەم چاپخانەی (دار السلام)، بەغدا، ١٨٣٠.
- (دوحة الوزراء في تاريخ وقائع بغداد الزوراء)، دوو بەرگ بە زمانی تورکی، وەرگێڕانی موسا کازم نەورەس، چاپخانەی (کرم)، بەیروت، ١٩٦٢.

* ڕەسوڵ عومەر لەتیف - وەستا ڕەسوڵ:-

- ناسراو بەوەستا ڕەسوڵ. لەدایکبووی ساڵی (١٩٦٧)ی کەرکوك. دەرچووی کۆلێژی ئێوارانی زانستە سیاسییەکانی زانکۆی سلێمانی.
- ساڵی (١٩٧٩) لە کەرکوك پەیوەندیی بەڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کردووە.
- ساڵی (١٩٨٨) بووە بە پێشمەرگە لە سوپای ڕزگاریی کوردستان (سرك)و لێپرسراوی هێڵی بابەگوڕگوڕ.
- ساڵی (١٩٩١) لەکاتی ڕاپەڕیندا یەکێك بوو لە فەرماندەکانی هێزی بروسك‌و ڕۆڵی بەرچاوی لە ڕزگارکردنی شارەکانی هەولێرو کەرکوکدا هەبوو. هەمان ساڵ بووە لێپرسراوی کۆمیتەی ئاوارەکانی کەرکوك لە ڕانیە.
- ساڵی (١٩٩٣) بووە فەرماندەی فەوجی تایبەتی ئاوارەکانی کەرکوك لە ڕانیەوە.
- ساڵی (١٩٩٥) بووە کارگێڕی مەڵبەندی پێشمەرگە لە ساڵی (١٩٩٩) بە هەڵبژاردن بووە جێگری لێپرسراوی ئەو مەڵبەندە.
- ساڵی (٢٠٠٣) بووە لێپرسراوی بەشی خانەنشینی هێزی پێشمەرگەی کوردستان‌و ساڵی (٢٠٠٥) گەڕایەوە بۆ خزمەت کردن لە مەڵبەندی پێشمەرگە.
- لە پێشمەرگایەتیدا شەش جار بریندار بووە، لە یەکێکاندا لە ساڵی (٢٠٠١)دا بەسەختی بریندار بوو، ئەمەش بووە هۆی لە دەستدانی قاچێکی‌و لەم سەروبەندەدا ٢٢ جار لە دەرەوەو ناوەوەی وڵات نەشتەرگەریی بۆ کراو ٢٧ بوتڵ خوێن کراوەتە جەستەیەوە. بەپێی پێوانە بەکارهێندراوەکان ڕێژەی کەمئەندامییەکەی گەیشتۆتە ٨٥٪.
- ساڵی (٢٠١٠) لە کۆنگرەی سێیەمی یەکێتی بەئەندامی ئەنجوومەنی سەرکردایەتی هەڵبژێردراو لە هەمان ساڵ بوو بە لێپرسراوی مەڵبەندی چەمچەماڵ.
- ساڵی (٢٠١٣) لە سۆنگەی باری تەندروستییەوە وازی لە لێپرسراوەێتی مەڵبەند هێناو گوێزرایەوە بۆ کارکردن لە مەکتەبی ڕێکخستن.
- ئێستا بەرپرسی میحوەری چوارە لە کەرکوك لە وەزارەتی پێشمەرگە.

* (ڕەشید ئەحمەد محەمەد (ڕەشید-ڕشدی)):-

- ساڵی (١٨٩٣) لە گەڕەکی موسەڵلا لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٣٣) لە قەبرستانی داقوق نێژراوە.

* (ڕەشید ئاغای زەنگەنە):-

- ناوی (عەبدولکەریم ڕەشید جاسم ئاغای زەنگەنە)یە.
- ساڵی (١٨٦٤) لە گوندی (گوڵباغ)ی سەر بە قادر کەرەم لەدایکبووە.
- پۆلی چواری سەرەتای هەر لە قوتابخانەی قادرکەرەم تەواو کردووە لە منداڵیشەوە لەلای مەلا ئەمین و مەلا حوسێن‌و باوکی فێری خوێندنی ئایینی قورئانی پیرۆز بووە.
- فارسی‌و عەرەبی و تورکی بە باشی دەناسی.
- ساڵی (١٩٥٨)دا لە دێیەکەیان (قەرەوەیس) گوزراونەتەوە

بۆ ناوچەی قەرەحەسەن دواتر بۆ ناو شاری کەرکوك و لە گەرەکی (یلاغ) نیشتە جێ بوونە.
– ساڵی (١٩٦٦) کۆچی دوایی کردووە.

* (رەشید چاوش):-

– یەکێك بوو لە پیاوە دەوڵەمەندەکانی چەمچەماڵ وا بزانم لە سلێمانییەوە هاتبووە چەمچەماڵ.
– بەڵام ئەم زاتە یەکەم کەس بوو جلی رانکچۆغەی هێنا بۆ چەمچەماڵ وبە هەمیشەیی لە بەری دەکردو بەرە بەرەبڵاوبووەوە خەڵکی قەزاکەو هەموو دێهاتەکانی دەوروپشتی کەواو سەڵتەو فەقیانەی گەورەیان بە کار دەهێنا.

* (رەشید حەسەن حەمید دەلۆیی – دکتۆر رەشید حەسەن حەمید دەلۆیی):-

– ساڵی (١٩٦٢) لە کەرکوك لەدایکبووە.
– ساڵی (١٩٨٢) بەکالۆریۆسی لە کۆلێژی کشتوکاڵ بەشی بەروبوومی ئاژەلی لە زانکۆی بەغدا بەدەستهێناوە.
– لە (١٤)ی ئەیلولی ساڵی (١٩٨٣) لە وەزارەتی خوێندنی باڵا دامەزراوە.
– ساڵی (٢٠٠٢) بروانامەی ماستەری لە تەکنەلۆژیای گۆشت لە کۆلێژی کشتوکاڵی زانکۆی تکریت بەدەستهێناوە.
– ساڵی (٢٠٠٨) بروانامەی دکتۆرای لە خواردن لە زانکۆی تکریت بەدەستهێناوە.
– ئەم لێکۆلینەوانەی لە بوارەکەی خۆیا بڵاوکردووەتەوە:
– (تاثیر اضافة الاسبرین في العلف، الصفات الانتاجیة لأفراخ اللحم المرباة بکثافة عالیة خلال الصیف)، لە گۆڤاری (التقني)، لە ساڵی (٢٠١١) بڵاوکراوەتەوە.
– (تاثیر إضافة الاسبرین إلى علیقة افراخ اللحم المرباة بکثافة عالیة خلال اشهر الصیف نسب بروتینات الدم)، لە گۆڤاری (الانبار للعلوم البیطریة)، لە ساڵی (٢٠١٠) بڵاوکراوەتەوە..
– (تاثیر إستخدام الحنطة المحلیة مع اضافة انزیم الفایتیز ومخلوط الانزیمات المحللة للالیاف او کلاهما على الاداء الانتاجي لفروج اللحم)، لە کۆڕی زانستی دەیەم کە لە (مرکز احیاء التراث العربي) لە زانکۆی بەغدا لە ساڵی (٢٠١٠) پێشکەش کراوە.
– (تاثیر إستخدام القمح الشلیمي بدلا من الحنطة مع إضافة انزیم الفایتیز ومخلوط الانزیمات المحللة للالیاف او کلیهما على الاداء الانتاجي الصفات النوعیة لذبیحة فروج اللحم)، لە کۆڕی زانستی دەیەم کە لە (مرکز احیاء التراث العربي) لە زانکۆی بەغدا لە ساڵی (٢٠١٠) پێشکەش کراوە.
– (دراسة الصفات النوعیة الفیزیوکیمیاویة والمیکروبیة على الذبائح المجمدة المستوردة).
– (دراسة إحلال بیکربونات الصودیوم محل کلورید الصودیوم على الصفات الانتاجیة والفسلجیة لفروج اللحم).
– (Qualry chmical & microbiai characterisktics of table eggs at retai stores in Baghdad)، لە گۆڤاری (علوم دواجن باکستان) لە ساڵی (٢٠١١) بڵاوکراوەتەوە.
– (تاثیر إضافة قشرة البیض بدلا من کاربونات الکالسیوم لفروج اللحم على الاداء الانتاجي)، لە کۆنفرانسی زانستی دووەم بە ناونیشانی (مؤتمر الوراثة والبیئة)، لە (١٩ – ٢٠)ی ئاداری ساڵی (٢٠١٣) پێشکەش کراوە.

* (رەشید سالح):-

– شاعیر لە ساڵی (١٨٦٦) لە گەڕەکی ئیمام قاسم لە کەرکوك لەدایکبووە.
– خوێندنی لە ئەستەمبوڵ لە قوتابخانەی سوڵتانییە تەواو کردووەو نووسەر بووە لەلای سوڵتان عەبدولحەمید لە سەردەمی عوسمانییەکان.
– شارەزای بووە لە زمانەکانی کوردیو ئینگلیزیو فەرەنسیو ئەڵمانیو تورکی.
– لە کانوونی دووەمی ساڵی (١٨٩٥) کۆچی دوایی کردووە.

* (رەشید عەلی داقوقلی):-

– ساڵی (١٩١٨) لە داقوق لەدایکبووە.
– لە (١٩)ی تەمموزی ساڵی (١٩٧٥) لە داقوق کۆچی دوایکردووە.
– نازناوی شیعری (داقوقلی) بووە.
– بەرهەمەکانی (دەکمە یارەمە)، شیعر بە زمانی تورکی، چاپخانەی (التضامن)، بەغدا، ١٩٧٢

* (رەشید عاکف هورمزی):-

– (رەشید عاکف کوڕی حاجی عەلی کوڕی زەینوعابدینە ئەفەندی)یە.

- ساڵی (١٨٩٤) هاتووەتە دنیاوە.
- لە (١٧)ی شوباتی ساڵی (١٩٧٣) کۆچی دوایی کردووە.

* (ڕەشید کازم بەیاتلی):-

- ساڵی (١٩١٤) لە کفری لەدایکبووە.
- لە (٢٢)ی کانوونی دووەمی ساڵی (١٩٨٣) کۆچی دوایی کردووە.
- بەرهەمەکانی:
- (مکتبلی شرقی و شعرلری)، شیعر لە زمانی تورکی، چاپخانەی (جمهوریت)، کەرکوك، ١٩٦٧.
- (تورکمنجه الفباء)، چاپخانەی (دار الجمهورية)، بەغدا، ١٩٧٣.
- (اوقوما کتابی ایکنجی صنف ایجن) بە زمانی تورکی، چاپی یەکەم چاپخانەی (اسعد)، بەغدا، ١٩٧٢، چاپی دووەم چاپخانەی (السعدون)، بەغدا، ١٩٧٣.
- (اوقوما کتابی اوجونجی صنف ایجن)، بە زمانی تورکی، چاپخانەی (السعدون)، بەغدا، ١٩٧٣.
- (اوقوما کتابی دوردنجی صنف ایجین)، بە زمانی تورکی، چاپخانەی (الجاحظ)، بەغدا، ١٩٧٤.

* (ڕەشید کویلە ڕەزا - ڕەشەی کولە ڕەزا):-

- ساڵی (١٨٨٤) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- یەکێکە لە مەقام زانەکانی کەرکوك کە توانایەکی چاکی هەبووە لە بواری گۆرانی و مەقامدا.
- لە کاتی سەرهەڵدانی شەڕی جیهانی یەکەمدا ماوەیەك چووەتە تەبریزو لەوێ فێری خوێندنی مەقامو ئاوازی ئازەری بووە، بەڵام لە کۆتایی شەڕەکەدا لە کاتی گەڕانەوەی بۆ عێراق لەلایەن هێزەکانی بەریتانیاوە دەستگیر کراوەو بە تەسبەسەری ڕەوانەی (سەنقافورە) کراوە کە بۆ ماوەی دوو ساڵ ژیانی لەوێ بردووەتە سەرو لە دواییدا گەڕاوەتەوە بۆ کەرکوك.
- لەبەر ئەوەی دەنگێکی فراوان و بە توانای هەبووە بۆیە ناونراوە بە (شەلتاغی بچووك)، لەبەر ئەوەی هەمان ڕێبازی (شەلتاغی گەورەی) هەبووە.
- شارەزاییەکی تەواوی هەبووە لە مەقامەکانی (ڕەست)و (حیجاز)و (حوسێنی)و (بەیات)و (سەبا)و (ئیبراهیم).
- ساڵی (١٩٧٤) کۆچی دوایی کردووە.

* (ڕەشید محەمەد مەردان - مەلا ڕەشید):-

- ناسراو بە (مەلا رەشید).
- بڕوانامەی (دبلۆم)ی چاپی ئۆفسێتی لە ئەڵمانیا بەدەستهێناوەو چەندین جار لەلایەن چاپخانەی شارەوانی کەرکوك رەوانەی دەرەوەی وڵات کراوە.
- ساڵی (١٩٥٠)ەوە کاری چاپخانەو چاپ کردنی کردووە.
- ساڵی (٢٠٠٧) کۆچی دوایی کردووە.

* (ڕەعد موتەشەر):-

- ساڵی (١٩٦٣) لە بەغدا لەدایکبووە.
- ساڵی (٢٠٠٧) بە کارەساتێك کۆچی دوایی کرد.
- یەکێکە لە شاعیرو نووسەرو ڕۆژنامەنووسەکانی کەرکوك.
- کاری کردووە لە بواری ڕۆژنامەگەری لە پێش و لە دوای پرۆسەی ئازادکردنی عێراقەوە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (البحث عن فانوس الحقيقة)، کۆمەڵە شیعرێکە، ١٩٩٧.
- (حلم سمكة)، کۆمەڵە چیرۆکێکە، ١٩٩٩.
- (الغرقى يجمعون المرجان)، شیعر، ٢٠٠٢.
- (اتقاطر مرجانا لغرقاي)، دیوانی شیعری.

- (التقاطر من معصمي)، تونس.
- الزهرة العليلة، ديواني شيعري، ٢٠١٠

* ڕەفعەت بەگی داودە :-

- ناوی (ڕەفعەت بەگ کوڕی سمایل بەگی کوڕی ئیبراهیم بەگی کوڕی سمایل بەگی کوڕی محەمەد کوڕی حەقی بەگ)ی سەرۆکی هۆزی (داودە)یە.
- ساڵی (١٩٢٠) لە شاری (خورماتوو) دژی سوپای داگیرکەری بەریتانیا ڕاپەڕینێکی چەکداری بەرپا کردو بە کەسێکی دژی دەسەڵاتی ئینگلیزو حکومەتی تازە دروستکراوی عێراق ناویان بردووە.
- لە (١٢)ی ئایاری ساڵی (١٩٦٢) کۆچی دوایی کردووە.

* ڕەفعەت محەمە یاسین:-

- ناسراو بە دارا.
- لەدایکبووی ساڵی (١٩٥٩)ی شاری کەرکوك.
- هەر سێ قۆناغی خوێندنی سەرەتایی و ناوەندیی و ئامادەیی لە کەرکوك تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٨١) بڕوانامەی دبلۆمی لە پەیمانگای تەکنەلۆژیی میسان بەدەستهێنا.
- هەر ئەو ساڵە پەیوەندیی بەڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کردو لە کەرتی ڕێکخستنی چەمچەماڵ ڕێکخرا.
- ساڵی (١٩٨٣) پەیوەندیی بەهێزی پێشمەرگەوە کردو لەبارەگای مەکتەبی عەسکەری لە گوندی کانی تووی نارچەی مەرگە لە سەر دەزگای بێ سیم کاری کرد.
- لە مانگی ئابی ساڵی (١٩٨٦) بۆ ماوەی ٤٥ ڕۆژ لە شاری کرماشان لە ئێران خولێکی عەسکەری لەسەر موشەکی سام ٧ و کاتیوشاو هاوەن بینی.
- لە مانگی تشرینی یەکەمدا. وەك پێشمەرگەی دەزگای بێ سیم، لەگەڵ ئەو هێزە گەورەیەی پێشمەرگە بوو کە لە سێ قۆڵەوە موشەك بارانی دامو دەزگا ئەوتییەکانی بابا گوڕگوڕو جەوەڵیۆرو چەمەبزری کرد. هەروەها لە مانگی تشرینی دووەمدا وەك پێشمەرگەی دەزگای بێ سیم، لەگەڵ تیپەکانی مەڵبەندی ٢ی کەرکوکدا بەشدار بوو لە گرتنی شارۆچکەی ئاغجەلەر.
- پاش دامەزراندنی مەڵبەندی بادینان لە ساڵی (١٩٨٧)، دوا بەدوای ئیمزاکردنی ڕێککەوتننامەی ئاشتیی نێوان یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و پارتی دیموکراتی کوردستان، لە کۆتایی بەهاردا لەگەڵ ئەو هێزەی کە ئازاد هەورامی ڕابەرایەتیی دەکرد. لە دۆڵی جافەیەتییەوە بەرەو بادینان بەرێ کەوت.
- لە مانگی ئابی ساڵی دواتردا، لەگەڵ هێزەکەی بادینان گەڕایەوەو ئەرکی پاراستنی ڕێگای نێوان دۆڵی باڵەکایەتی و شوێنی گردبوونەوەی هێزەکانی مەڵبەندی ٣ی هەولێریان پێ سپێردرا.
- لە مانگی شوباتی ساڵی (١٩٨٩)دا وەك پێشمەرگەی دەزگای بێ سیم گوێزرایەوە بۆ تیپی ٣٧ی شارباژێر. لە مانگی حوزەیراندا گوێزرایەوە بۆ چاپخانەی برایم عەزۆ لە شاری سەقزو لەوێ وەك مۆنتێر کاری کرد.
- ساڵی (١٩٩١) لەگەڵ دەزگای ڕاگەیاندن گەڕایەوە بۆ هەرێم و بەشدار بوو لەدانانی بارەگای دەزگای ڕاگەیاندن لە گەڵاڵە لە ساڵی (١٩٩١). هەر ئەو ساڵە وەك دیزاینەرو سەرپەرشتیاری چاپ کاری لە خولی حەوتەمی ڕۆژنامەی "ڕێبازی نوێ"دا لە مانگی نیسانی ساڵی (١٩٩٢)دا وەك دیزاینەرو لێپرسراوی بەشی هونەری لە گۆڤاری سەنتەری لێکۆڵینەوەی ستراتیجی کاری کرد.
- سەرباری کارکردنی لە گۆڤاری سەنتەری لێکۆڵینەوەی ستراتیجی، لەمانگی حوزەیراندا گوێزرایەوە بۆ مەکتەبی ڕێکخستن و تا ساڵی (٢٠٠٧) وەك بەڕێوەبەری ئیدارەی پەیمانگای کادیران لە هەولێرو سلێمانی کاری کرد.
- لە نیسانی ساڵی (١٩٩٧) لەگەڵ چەند هاوڕێیەکیدا بەشدار بوو لە دەرکردنی گۆڤاری "تایم" کە خۆی بووە سەرنووسەری و خاوەنی ئیمتیازەکەشی پارێزەر نزار خەسرەو بوو.
- ساڵی (١٩٩٨) پاش ئەوەی ٨ ژمارەی لێ دەرچوو، گۆڤارەکە لەبەر گرفتی دارایی ڕاگیرا.
- ساڵی (٢٠٠٦) پڕۆژەی "تایم" زیندوو کرایەوەو ئەمجارە بەشێوەی ڕۆژنامە دەرچوو، خۆی سەرنووسەری بوو، سۆزان داوودەی جێگری سەرنووسەرو پارێزەر نزار خەسرەو خاوەنی ئیمتیازی بوو تا ژمارە ٢٣ کە لە ١٩ی حوزەیرانی ساڵی (٢٠٠٢) دەرچووە، سەرنووسەری ڕۆژنامەکە بوو، پاشان دەستی لەکار کێشایەوەو سۆزان داوودەی جێی گرتەوە.
- ساڵی (٢٠١٠) بووە بەڕێوەبەری کارگێڕیی سەنتەری لێکۆڵینەوەی ستراتیجی کوردستان. ساڵی (٢٠١٢) خانەنشین کرا.

*** ڕەفعەت عەبدوڵڵا کاکە ڕەش:-**

- ساڵی ١٩٥٩ لە کەرکوک لەدایکبووە.
- خوێندنی سەرەتایی لە قوتابخانەی باچوان تەواو کردووە و ناوەندی لە شەرقیە و ئامادەیی لە خوێندنگەی حیکمە تەواو کردووە.
- ساڵی ١٩٨٢ کۆلێژی کشتوکاڵی بەشی دارستان لە زانکۆی مووسڵ تەواو کردووە.
- ساڵی ١٩٧٧ پەیوەندی بە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەوە کردووە.
- لە ٢٧ی تەمووزی ساڵی ١٩٧٢ بووە بە پێشمەرگە لە ناوەندی کۆمەڵە، پاشان گواستراوەتەوە بۆ تیپی (٢١)ی کەرکوک.
- ساڵی ١٩٨٧ بووە بە لێپرسراوی ڕێکخستنەکانی سنووری تیپی (٢٥)ی خالخالان.
- ساڵی ١٩٩٠ جێگری بەتالیۆنی شەش بووە.
- ساڵی ١٩٩١ جێگری هێزی کەرکوک بووە.
- ساڵی ١٩٩٢ یەکەم قائیمقامی چەمچەماڵ بووە لەدوای ڕاپەڕین.
- ساڵی ١٩٩٣ بریکاری وەزارەتی گواستنەوە و گەیاندن بووە و لە هەمان کاتدا سەرلەشکری (١٤)ی باباگوڕگوڕ بووە.
- ساڵی ١٩٩٧ وەزیری ئەشغال نیشتەجێبوون بووە.
- ساڵی ١٩٩٨ وەزیری دارایی و ئابووری بووە.
- ساڵی ٢٠٠٠ پارێزگاری کەرکوک بووە
- ساڵی ٢٠٠١ لە دووەمین کۆنگرەی یەکێتی نیشتمانی کوردستان هەڵبژێردراوە بە ئەندامی سەرکردایەتی.
- ساڵی ٢٠٠٣ لێپرسراوی مەڵبەندی کەرکوک بووە.
- ساڵی ٢٠٠٥ ئەندامی پەرلەمانی کوردستان بووە.
- ساڵی ٢٠٠٦ دووبارە بووەتەوە بە لێپرسراوی مەڵبەندی کەرکوک.
- ساڵی ٢٠١٠ بووە بە ئەندامی مەکتەبی سیاسی.
- ساڵی ٢٠١٢ بووە بە لێپرسراوی مەکتەبی ڕێکخستن.
- ئێستا لێپرسراوی مەکتەبی ڕێکخستنی یەکێتی نیشتمانی کوردستانە.
- هەروەها سەرۆکی ناوەندی ئینسکلۆپیدیای کەرکوکە.

*** ڕەفیق ئەفەندی:-**

- ناوی (محەمەد ڕەفیق کوڕی حاجی ئەمین کوڕی حاجی مەلا محەمەد کوڕی مەلا سەعدی)یە.
- ساڵی ١٨٦٨ لە کۆیە هاتووەتە دونیاوە.
- خوێندنی ئایینی لای باوکی مەلا محەمەد ئەفەندی قوتب تەواو دەکات، ئینجا دەچێتە لای مەلا عەلی حیکمەت سیامەنسووری.
- زمانی تورکی و عەرەبی و فارسی بە تەواوەتی زانیوە.
- ساڵی ١٩٢٤ بە نوێنەری کەرکوک لە پەرلەمانی پاشایەتی عێراق هەڵبژێرا تا نزیکەی ساڵی ١٩٢٨.
- دەستێکی باڵای هەبووە لە جووت وشە بەکارهێنان، بە تایبەتی لە قاوغی ڕەوانبێژیدا دایرشتووە.
- ساڵی ١٩٣٦ کۆچی دوایی کردووە.

*** (ڕەفیق ئەمین - مام ڕەفیق):-**

- ناوی (ڕەفیق ئەمین عومەر ئەحمەد)ە.
- ساڵی (١٩٤٥) لە لادێکانی چەمچەماڵ لەدایکبووە.
- یەکێک بووە لە دووزەلەو دەهۆڵ و دەمبک ژەنەکانی کەرکوک.
- ئەم ئاوازانەی بە ئامێرەکانی ژەندووە:
- (سەوزە سەوزە، بووکانە بووکانە، شای باڵا بەرز دەرچووە لە ماڵ، کەمەرە لەقێ، کەمەرە لەرزێ، قەرەداغی، شێرنی لەیلانی، چۆپی، مەڕی، هۆهۆ، لە بووکێ مەدە، هاواری).

*** (ڕەفیق عەلی - مەلا ڕەفیق):-**

- ناوی (مەلا ڕەفیق کوڕی مەلا عەلی)یە.
- ساڵی (١٨٩٥) لە کەرکوک لەدایکبووە لە گەڕەکی زێویە.
- ساڵی (١٩٥٧) کۆچی دوایی کردووە.
- لای (مەلا قادری ئیمام)و (مەلا محەمەدی جەلی زادە) خوێندوویەتی.
- لەنێوان ساڵانی (١٩١٩-١٩٥٧) مەلاو ئیمامی مزگەوتی (دڵی باش) بووەو لە دواییدا مەلا عەبدوڵڵای کوڕی جێگەی گرتووەتەوە.

*** (ڕەفیق تەوفیق - زەعیم ڕەفیق تەوفیق):-**

- ئەفسەرێکی نیشتمانی پەروەردەبووەو خەڵکی شوان بووە، دواتر یەکێک بووە لە دامەزرێنەرانی حیزبی (هیوا)، کە دەورێکی باڵای هەبوو لە بڵاوبوونەوەی حیزبی هیوا لە ناوچەی شوان.

* (ڕەفیق حیلمی):-

– (ڕەفیق حیلمی کوڕی سالح ئەفەندی ئامان کوڕی عەبدوڵلا ئەفەندی کوڕی حاجی غەفور)ە.
– ساڵی (١٨٩٨) لە کەرکوك لەدایکبووە، سالح ئەفەندی کوڕی پەروزخان کچی قادر ئاغا کوڕی حەمە ئاغای برای هەمزە ئاغای مەسرەفە دایکی حەلاوەخان کچی مارف ئاغای کوڕی عەزیز ئاغای کوڕی بابکر ئاغابرای هەمزە ئاغای مەسرەفە.
– ڕەفیق حیلمی خۆشی و خێزانەکەشی لەدایکیشەوە لە بارکیشەوە لە بنچینەوە. لە هۆزی هەمزە ئاغای مەسرەفن.
– ڕەفیق حیلمی دوو مامو دوو پووری هەبووە: تۆفیق وشەوکەت و جەمیلەو مریەم. ئەمانە هەموو بە (ئامان) ناوبانگیان دەرکردووە.
– ئامان ناوی ئەنکیان بووە لە بەر ئازایی و گورجی ناویان ناوە، ئێستاش بەرەی ئەمانە بە (ئامان) دەناسرێن لە کەرکوك وەك (یونس تۆفیق ئامان).
– ڕەفیق حیلمی سێ براو دوو خوشکی هەبوو: جەمیل و شەفیق و ئیبراهیم و عیسمەت و بەهیە.
– عیسمەتی خوشکی بە درێژایی ژیانی لەگەڵ ڕەفیق حیلمی برای بووە هەردەم بە (کاکە) بانگی کردووە، بەهیە دووەمین خوشکی ڕەفیق حیلمی، بە زانیاری وبیرتیژی ناوبانگی دەرکردبوو بە سەعات پرسیاریان لێ دەکرد سەبارەت بە زانیاری گشتی جوغراف، مێژوویی، دینی، بێ وچان وەڵامی دەدایەوە هەمووی بەگوێ گرتن فێربوو بوو.
– باوکی ڕەفیق حیلمی یوزباشی بووە، زۆر دەستی ڕۆیشتوەو مووچەی باشی بووە، بەردەستی زۆرو ئێجگار خێزانەکەی و منداڵەکانی خۆشی ویستووە هەتا بەناوی خۆیانەوە بانگی نەکردوون بە ڕەفیق حیلمی ووتووە (کاکە لاو) (کوڕی لاو) بە عیسمەتی کچی ووتوە (کچان) هەر چەند لە جەنگ بەسەربەرزی گەڕاوەتەوە، زۆر دیاری جوان وچاکی بۆ هێناون.
– ڕەفیق حیلمی چونکە باوکی و دایکی زوو کۆچی دوایی دەکەن هەر بە گەنجی و زوو بە زوو باری قورسی ژین دەکەوێتە سەر شانی و دەکەوێتە ناو گێژە لوکەی ژیانی گشتییەوە و خولیای زانیاری پێشکەوتن و سەر بەرزی خۆیی و گەل و نیشتمانی دەداتە مێشکی و کار دەکاتە سەر هەموو کردەوە و ئیش و کارو ژیانی.
– پێش کۆچی دایك و باوکی لە نزیك تەمەنی بیست ساڵیدا ڕەفیق حیلمی ژن دەهێنێ.
– ڕەفیق حیلمی ١٠ منداڵی دەبێ ٤ کوڕو ٦ کچ، کوڕو کچێکی هەر لە منداڵییەوە کۆچی دوایی دەکەن.
– خوێندنی ڕەفیق حیلمی: وەکو ووتمان لە کەرکوك دەبێت، بەڵام لەبەر گوێزانەوەی باوکی لەگەڵ سوپا لەم لا بۆ ئەو لا. قوتابخانەی سەرەتایی لە کفری تەواو کردووە، کە باوکی دەگوێزرێتەوە سنوور، خێزانەکەی و ماڵ و منداڵی دەنێرێتە سلێمانی. لەوێ ڕەفیق حیلمی بە تاقی کردنەوە یەکسەر دەخرێتە پۆلی دووەمی قوتابخانەی ڕوشدیەی عەسکەری کە دوای پێی دەڵێن (اعدادی عسکری) پاش تەواوکردنی پۆلی سێیەمی (اعدادی عسکری) لە سلێمانی ڕەفیق حیلمی دەڕوا بۆ بەغدا لەوێ پۆلی چوارو پێنجی ئەو (اعدادیە) تەواو دەکات و دەکرێ بە قوتابی ناردە بۆ تەواوکردنی ئەرکانی حەرب لە تورکیا.
– ڕەفیق حیلمی لە بەر ئەوەی لە بیرکاریدا (ئەندازیاری) زۆر باشی دەبێ دەیەوێت ئەندازیاری (هەندەسەی عالی) لە تورکیا تەواو بکا، لە بەر ئەو دەگەڕێتەوە سلێمانی و اعدادی مەلەکی تەواو دەکات ئەوجا دەڕوات بۆ تورکیا لەوێ داخلی زانکۆ (جامعە استانە) دەبێ وشهادەی هەندەسەی عالی لێ وەردەگرێ.
– ئەمە لە نامەیەکدا ڕوون دەکاتەوە کە بە ئینگلیزی نووسیویەتی.
– ئەوەی بەدەرئەکەوێت کوردی وتورکی وعەرەبی وفارسی و ئینگلیزی و ئەڵمانی زانیوە، هەر لەبەر ئەمەش بەهۆی تێکەڵ بوونی لەگەڵ خەڵکیدا توانیوویەتی خۆی فێری ئەم زمانە بکات وسوود لە هاوزمانەکانی دەوروبەری وەربگرێت.
– بەڵام چۆن (ڕەفیق سالح) بوو بە ڕەفیق حیلمی لە تورکیا مامۆستایەکی کە ناوی (عەبدوڵلا حیلمی پاشا) دەبێت وبنچینەی کوردە لە بەر زیرەکی و ئازای وخۆشەویستی ناونیشانەکەی خۆی (حیلمی) دەداتێ وەك خەڵات، هەر بەم ناونیشانە ناوبانگ دەردەکات لە دوایشدا نووسین و لێکۆڵینەوە کانیشی هەر بەو ناونیشانە ناوبانگی دەرکردووە.
– ساڵی (١٩٦٠) کۆچی دوایی کردووە.
– بەرهەمەکانی:
– (جوغرافیا، صنفی چوارەم سەرەتایی)، عەزیز سامی، وەرگێڕان، لە عەرەبییەوە، بەغدا، ١٩٢٩، (ئەمە یەکەم کتێبی کوردی چاپکراوە لەلایەن نووسەرێکی کەرکوکییەوە).
– (نامیلکەی کۆمەڵایەتی)، زیاگۆگ ئەلپ، وەرگێڕان، لە تورکییەوە، موسل، ١٩٣٢.
– (خلاصەی مسئلەی کورد)، شارلس هویز، وەرگێڕان، لە فەرەنسییەوە، موسل، ١٩٣٢.
– (سەرەتای علمی ژمارە)، بەغدا، ١٩٣٦.
– (شیعرو ئەدەبیاتی کوردی)، بەرگی یەکەم، بەغدا، ١٩٤١.
– (شیعرو ئەدەبیاتی کوردی)، بەرگی دووەم، بەغدا، ١٩٥٦.
– (یاداشت)، بەرگی یەکەم، بەغدا، ١٩٥٦.

- (یاداشت)، بەرگی دووەم، بەغدا، ١٩٥٦.
- (یاداشت)، بەرگی سێیەم، بەغدا، ١٩٥٦.
- (یاداشت)، بەرگی چوارەم، بەغدا، ١٩٥٧.
- (یاداشت)، بەرگی پێنجەم، بەغدا، ١٩٥٧.
- (یاداشت)، بەرگی شەشەم، بەغدا، ١٩٥٨.
- (پاش تەمموز)، شیعر، بەغدا، ١٩٦١.
- (شیعرو ئەدەبیاتی کوردی)، بەرگی یەکەمو دووەم، هەولێر، ١٩٨٨.
- (یادداشت)، بەشی یەکەم، هەولێر، ١٩٨٨.
- (یادداشت)، بەشی دووەم، هەولێر، ١٩٨٨.
- (یادداشت)، بەشی سێیەم، بەغدا، ١٩٩٢.
- (یادداشت)، چاپی سێیەم، سلێمانی، ٢٠٠٢.

*** (ڕەفیق شوانی - دکتۆر ڕەفیق شوانی):-**

- ساڵی (١٩٥٣) لە دێی (ناروجە)ی شوان لە کەرکوك لەدایکبووە.
- قوتابخانەی سەرەتایی لە هەمان دێ و لە ڕێداری شوان و دواناوەندی لە کەرکوك.
- دەرچووی بەشی کوردی کۆلێژی ئادابی زانکۆی سلێمانییە لە ساڵی (١٩٧٦-١٩٧٧).
- لە (٣٠)ی ئەیلولی ساڵی (١٩٧٧) بووەتە مامۆستای زمان و ئەدەبی کوردی و لە (٩)ی تشرینی یەکەمی ساڵی (١٩٩٠) مامۆستایە لە بەشی زمانی کوردی کۆلێژی ئادابی زانکۆی سەلاحەددین.
- ماستەری لە هەولێرو دکتۆرای لە بەغدا لە ساڵی (١٩٩٧) تەواو کردووە.
- لە (٢٠٠٠-٢٠٠١) تاکو (٢٠١٢) ئەندامی ستاف خوێندنی باڵای ماستەرو دکتۆرای زمانی کوردی بووە لە هەمان کۆلێژدا.
- ساڵی (٢٠٠٠)دا بووەتە ئەندامی دەستەی نووسەرانی گۆڤاری (هاواری ئەنفال) لە هەولێر، کە بە تەنها ژمارە (١)ی لێدەرچوو، دواتر ڕاگیرا.
- چیرۆکێکی بڵاوکراوەی لەسەر کارەساتی ئەنفال بەناوی (کولەزەرد)ەوە بڵاوکردووەتەوە.
- لە بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (چەند بابەتێکی زمان و ڕێزمانی کوردی)، دەزگای موکریان هەولێر، ٢٠٠١.
- (ئامرازی بەستنەوە لە زمانی کوردیدا)، نامەی دکتۆرا، دەزگای سەردەم، سلێمانی، ٢٠٠٤.
- (دەردی دووری هەوارگەی وێران)، دیوانی شعیرو پەخشان، سلێمانی، ٢٠٠٤.
- (کێشەی کەرکوك و چۆنیەتی چارەسەرکردنی)، بنکەی توێژینەوەو بڵاوکردنەوەی موکریانی، هەولێر، ٢٠٠٧.
- (ئەو وشانەی لە چاوگەوە وەردەگیرێن)، ماستەرنامە، بڵاوکردنەوەی موکریانی، هەولێر، ٢٠٠٨.
- (دیوانی دەردووری هەوارگەی وێران)، چاپی یەکەم، هەولێر ٢٠٠٣، شیعرو پەخشان.
- (زمانی کوردی و شوێنی لەناو زمانەکانی جیهاندا)، دەزگای توێژینەوەو بڵاوکردنەوەی موکریان، هەولێر ٢٠٠٨.
- (ئەدەب، کۆمەڵە وتارێکی ئەدەبی)، وەزارەتی ڕۆشنبیری بەڕێوەبەرایەتی گشتی چاپ و بڵاوکردنەوە، هەولێر ٢٠٠٨.
- (زمانەوانی، کۆمەڵە وتارێك)، دەزگای موکریان، هەولێر، ٢٠٠٩.
- (وتارەکانم دەربارەی کێشەی کورد)، مەکتەبی ناوەندی ڕاگەیاندنی (ی ن ك) چاپخانەی شەهید ئازاد هەورامی، ٢٠٠٩.
- (دیوانی دەردی دووری هەوارگەی وێران)، چاپی دوەم، بەرگی دووەم، بەشیعرو پەخشانی نوێوە، وەزارەتی ڕۆشنبیری، بەڕێوەبەرایەتی گشتی چاپ و بڵاوکردنەوە، هەولێر ٢٠١١.
- (وشەسازی زمانی کوردی)، دەزگای موکریانی، هەولێر، ٢٠١١.
- (ڕێزمانی زاری شوان)، دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی، بەغدا ٢٠١٣.
- (نەورۆز، سەرەتای شارستانیەت و جەژنی نەتەوایەتی کوردە)، هەولێر، ٢٠١٤.
- (ژیانی من)، چاپ نەکراوە.

*** ڕەفیق ڕەشید ئاغجەلەری:-**

- ناوی تەواوی: (ڕەفیق ڕەشید حەمە ئەمین)ە.
- لەدایکبووی ساڵی (١٩٥٣)ی شارۆچکەی ئاغجەلەر.
- خوێندنی سەرەتایی و ناوەندیی لە ئاغجەلەر تەواو کردووە، دواتر خانەی مامۆستایانی لەسلێمانی تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٧٣) بە مامۆستا لە گوندی کوردیانی ناوچەی زارەتی دامەزراوەو هەر ئەو ساڵە پەیوەندیی بەڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کردووەو بەهۆی هەڵسووڕان و چالاکییەوە پاش ماوەیەکی کەم بووەتە لێپرسراوی ڕێکخستنەکانی ئاغجەلەر.
- لە سۆنگەی جموجۆڵ و دەرکەوتنی وەك هەڵسووڕاوێکی دیار، بە گومانی پەیوەندی کردنی بەڕێکخستنە نهێنییەکانەوە چەند جارێك لە ئاغجەلەر گیراوەو بۆ لێکۆڵینەوە ڕەوانەی کەرکوك کراوە. خۆڕاگری و ئەدرکاندنی هیچ نهێنییەکی ڕێکخستن، دەزگا ئەمنییەکانی ناچار کرد ئازادی بکەن.
- ساڵی (١٩٨١) پەیوەندیی بەهێزی پێشمەرگەوە کردو لە هەرێمی دووی کەرکوك بووە پێشمەرگەو لە ماوەیەکی کورتدا بووە فەرماندەی مەفرەزەو پاشان فەرماندەی کەرت.

دوای دروستبوونی تیپەکان لە ساڵی (١٩٨٣)، لە تیپی ٢١ی کەرکوک پێشمەرگایەتیی کرد. هاوکات وەک مامۆستای شۆرش لە گوندی کۆزەبۆرەی ناوچەی ئاغجەلەر وانەی بە خوێندکارە منداڵەکان دەوتەوە.
ژیانی پێشمەرگایەتیی درێژ نەبوو، لە ٢ی تشرینی یەکەمی (١٩٨٢)دا لە شەرێکدا لە گوندی چەرمەگا لەگەڵ دوو پێشمەرگی تردا بە ناوی سەرتیپ ئاوبارەیی و شەماڵ سلێمان شەهید کرا.

* رەفیق مەحموود محەمەد هەمەوەندی:-

- ساڵی (١٨٩٨) لە کەرکووک لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩١٨) دەرچووی کۆلیژی سەربازی عوسمانییە.
- ساڵی ١٩٢١ بەشداری سوپای عێراقی کردووە.
- پاسەوانی فەریق بەکر سدقی بووە
- لەبەر لێهاتووی لە سوارچاکیدا ناونیشانی (رفیق الخیال) یان پێوتووە.
- ساڵی ١٩٧٤ کۆچی دوایی کردووە.

* (رەمەزان زامدار):-

- ساڵی (١٩٤٣) لە گەرەکی (ئیمام قاسم) لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٥٨) چووەتە خوێندگای I.P.C TRANING GENH لە کۆمپانیای نەرتی کەرکوک لە ساڵی (١٩٦١) تەواوی کردووەو لە ساڵی (١٩٧٥ خانەنیشن کراوە.
- ساڵی (١٩٦٦) بە خوێندن فێری فۆتۆگراف بووە.
- لە سەرەتای ساڵی یەکەم بەشداری دانانی تیپی مۆسیقای کوردی بووە لەگەڵ هاورێکانی بۆ دامەزراندنی تیپێك کەدوای بووە بە تیپی سۆلاڤ.
- لە بواری شیعریشدا دەستی باڵای هەیەو گەلێك ئاوازو شیعری بۆ گۆرانی بێژان داناوە.

* (رەمزی چاووش):-

- ساڵی (١٩٤٥) لە خورماتوو لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٦٣) بە مامۆستا دامەزراوە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (یا وجه مدینتي الثابتة)، ١٩٧٦.
- (موسم العشق)، ١٩٨٣.

* رەمزیە حەبیب مەیاس:-

- ساڵی ١٩٤٥ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- دبلۆمی لە (معهد إعداد المعلمات) تەواو کردووە.
- هەر لە شەستەکانەوە دەستی بە نووسین کردووە لە رۆژنامە و گۆڤارەکان.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:-
- مهرجان الفراغ، خواطر شعرية باللغة العربية، ٢٠٠٥
- Kerkuk Benim Hoyratim، ٢٠٠٥
- میاس نەنەدە بە زمانی تورکمانی، ٢٠٠٩
- سنبلات في دفاتر افكاري، ٢٠١٢
- حق یولوندا (خوریات بە زمانی تورکمانی)، ٢٠٠٦
- سحر (خواطر باللغة العربية)، ٢٠١٤

* (رەنج خاڵۆ بازیانی):-

- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (ژیلەمۆی گەرمیان)، ١٩٩١.
- (تیشکە سەوزەکانی گەرمیان)، ١٩٩٤.
- (لە وڵاتی ئەنفال کراودا)، ١٩٩٣.
- (چرکەکانی خەو بینینم)، ٢٠٠٥.
- (چرای حەزێکی یاخی)، دیوانی شیعر، سلێمانی، ٢٠١٤.

* رەنج عەبدولحەمید محەمەد:-

- ناسراو بە رەنجە موهەندیس.
- لەدایکبووی ساڵی (١٩٥٧)ی شاری کەرکوك.
- ساڵی (١٩٧٦) پەیوەندیی بەریزەکانی کۆمەڵەی رەنجدەرانی کوردستانەوە کردووە.
- ساڵی (١٩٧٩) بروانامەی بەکالۆریۆسی لەبەشی کارەبای کۆلیژی ئەندازیاریی زانکۆی سلێمانی بەدەستهێنا.
- ئایاری ساڵی (١٩٨٠) پەیوەندیی بەهێزی پێشمەرگەوە کرد هەر ئەو ساڵە، بۆ سوود وەرگرتن لە شارەزایی و زانستی، گوێزرایەوە بۆ تۆڕەڵە بۆ بەشی تەکنیکیی رادیۆی دەنگی گەلی کوردستان و لەم رووەوە رۆڵی کارای هەبوو لە کارکردن لەگەڵ دەستەی ئەندازیاراندا بۆ بەگەرخستنەوەی رادیۆی دەنگی گەلی کوردستان.
- لە ماوەی نێوان ساڵانی (١٩٨٠ - ١٩٨٩) لێپرسراوی بەشی تەکنیکیی رادیۆ بوو.
- لە پێشمەرگایەتیدا بەشداریی هەردوو کۆنفرانسی یەکەم و

دووەمی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستاندا کردووە لە سالانی (١٩٨١و ١٩٨٢).

- ساڵی (١٩٨٨) وازی لە پێشمەرگایەتی هێنا، بەڵام لە ساڵی (١٩٨٩) لە هەولێر پەیوەندیی بە ڕێکخستنەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانەوە کردەوەو پاش ڕاپەڕینی ساڵی (١٩٩١) بووە کادیری ڕێکخستن لە سنووری شاری کەرکوک، هەر ئەو ساڵە بووە لێپرسراوی کۆمیتەی یەکی ئاوارەکانی کەرکوک لە هەولێرو دواتر بووە کارگێڕی مەلبەندی ٢ی ڕێکخستنی کەرکوک.

- ساڵی (١٩٩٢) بووە ئەندامی کۆمیتەی باڵای یەکێتیی ئەندازیارانی کوردستان و دواتر لێپرسراوەتیی یەکێتییەکەی گرتە ئەستۆ.

- ساڵی (١٩٩٣) لە کابینەی یەکەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان بە بەڕێوەبەری گشتیی تەکنیکی لە وەزارەتی گواستنەرەو گەیاندن لە هەولێر دامەزرا.

- ساڵی (١٩٩٤) ڕۆڵێکی دیاری لە دامەزراندنی ڕێکخراوی گەشەپێدانی ئابووریی کوردستاندا تواند.

- ساڵی (١٩٩٩) بووە بریکاری وەزارەتی گواستنەوەو گەیاندن لە ئیدارەی سلێمانیی حکومەتی هەرێمی کوردستان. ساڵی (٢٠٠٦) خانەنشین کرا.

- ساڵی (٢٠٠٩) بەئەندامی خولی یەکەمی ئەنجوومەنی ناوەندی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان دانرا.

* (ڕەنجووری):-

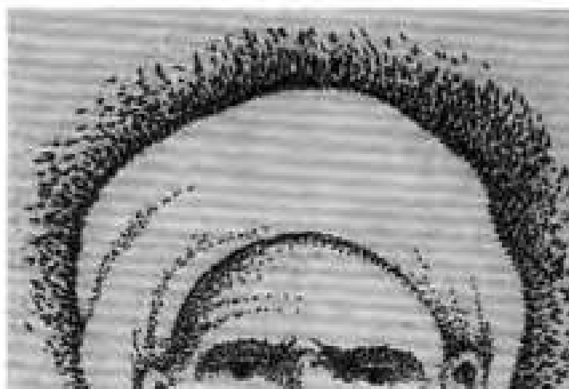

- ڕەنجووری شاعیر، (مەلا عومەری زەنگەنە کوڕی خالید بەگی کوڕی عومەر بەگی زەنگەنە)یە.

- ساڵی (١٧٥٠) لە ئاوایی (گەڕاوی)ی ناوچەی کەرکوک لەدایکبووە.

- ڕەنجووری کەسێکی دیارو لە ڕوو بووە لە نێوەندی ڕۆشنبیریی کوردیدا، پێوەندی بەهێز بووە لەگەڵ شاعیرو خوێنەوارانی لە دیوەخان و کۆڕی شیعردا دەوری باڵای بووە. هەروەها کتێبخانەیەکی گەورەی هەبووە بەڵام بە داخەوە هەر لە نێو مزگەوتەکەدا کراوەتە ژێر خۆڵەوەو بەشێکیشی زۆریش بەهۆی بار و باران و خۆڵەوە هەر لە ناو مزگەوتەکە لە ناو چوونە.

- لە ماوەی ژیانیدا دوو جار هاتووەتە کەرکوک لەنێوان ساڵانی (١٧٦٥)و (١٧٨٦)، ماوەیەکیش مامۆستا بووە لە مزگەتی (زێوێ) لە گەڕەکی (ئیمام قاسم). دەربارەی گۆڕی ڕەنجووری زۆبەی سەرچاوەکان ئەوە دەخەنە ڕوو کە لە تەنیشت قوتابخانەی (ئیمام قاسم)ەوە کە دەکەوێتە پشت قوتابخانە ناوەندی (ئاڵا).

- لە بەرهەمەکانی:

- (دیوانی ڕەنجووری) ئەویش بریتییە لە ئەو هەڵبەست و شیعرانەی کە لێی بە جێ ماوە لە (٣٦٠) لاپەڕەدا بە چاپکراوە لە ساڵی (١٩٨٣) لەلایەن (محەمەد عەلی قەرەداغی).

- (تقويم رنجوري)، بریتییە لە نامەیەکی زانیاری دەربارەی کات و وەرزەکان بە زمانی فارسی کە بەشێک لەو دەستنووسە لە (دار المخطوطات) لە بەغدا پارێزراوە بە ژمارە (٢/٣١٦٥٠).

- (تسكين القلوب)، نامەیەک دەربارەی پزیشکی و ئەو دەرمانانەی کە لەوکاتەدا باو بووە کە ڕەنجووری بەپێی ئەزموونی خۆی سوودی لێ بینیوەو بە زمانی فارسی بووە.

- دوو دەستنووس دۆزراوەتەوە کە ڕەنجووری لە ساڵی (١٧٩٥) نووسیویەتی دەربارەی چۆنێتی هەڵسووکەوتی ژن و پیاو لەگەڵ یەکتریدا کە یەکێک لە دەستنووسەکانی لەلای (عەبدولرەقیب یوسف)ە.

- ساڵی (١٨٠٩)دا کۆچی دوایی کردووە.

* (ڕەهبەر):-

- ناوی تەواوی (شێخ تەهای شێخ سەعیدی نەقشەبەندی)یە.

- ساڵی (١٩٠٤) لەدایکبووە لە عەشیرەتی (لەک)ە خەڵکی (کۆچک نەخشینەیە)ی دەوروبەری چەمچەماڵە.

- لە دوایدا لە کەرکوک لە گەڕەکی (ئیمام قاسم) نیشتەجێ بوونە.

- لە تەمەنی یەک ساڵیدا دەبینێت باوکی کۆچی دوایی دەکات و دایکی شوودەکاتەوە بە (شێخ جەوادی) مامی شاعیر بەڵام دایکیشی زۆر بێ ڕەحمانە لەگەڵیدا ڕەفتار دەکات، لە دوایدا دایکیشی دەمرێت بۆیە بە جارێک سەرگەردانی ئەم ماڵ و ئەو ماڵ دەبێت.

- بەزمانەکانی کوردی وتورکی وفارسی وعەرەبی شیعری وتووە لەبەر.

- شیعرەکانی بابەتی کۆمەڵایەتی و سۆزداری و نیشتمانی و خواناسی لە خۆی گرتووە.

- شاعیر بە فەقێیەتی ڕوودەکاتە کۆیەو چوار ساڵ لە شاری کۆیە جێگردەبێت پاشان دەچێتە (تەرەکەل)و شاری (سێووکە)و لەلای مەلا تۆفیق شەش مانگ دەمێنێتەوە پاشان دەچێتە کۆیەوە دێتەوە بۆ کەرکوک.

- مەلا قادری ئیمام قاسم لە مەدرەسەی مەحموودی خاڵ بەمووچەی هەشت ڕووپیە دایدەمەزرێنێت.

- تاقیکردنەوەی مامۆستایی دەکات و لە ساڵی (١٩٣٩) بە

مامۆستا دادەمەزرێت.
– لە کۆتایی ژیانیدا دەبێتە ئیمام و خەتیبی مزگەوتی شێخ خدری بابیری تا (٢٨)ی شوباتی ساڵی (١٩٧٣) کە کۆچی دوایی دەکات.

* (ڕزگار حەمە ڕەئوف):-

– ساڵی (١٩٧٠) لە چەمچەماڵ لەدایکبووە.
– ساڵی (١٩٨٤) سەرەتای هونەری بووە لە شانۆگەری (هەڵەشەو تاوان).
– ساڵی (١٩٩١)ەوە تا ساڵی (٢٠٠٦) بەشداری گەلێک فیستیڤاڵی گۆرانی و شانۆو موزیکی کردووە لە سەرتاسەری کوردستاندا.
– بەشداری ئەم شانۆگەرییانەی کردووە:
– شانۆی (هەڵەشەو تاوان)، ١٩٨٤.
– شانۆی (ڕەنگی زەنگۆڵەکان)، ١٩٨٥.
– شانۆی (شارەکەم)، ١٩٨٦.
– شانۆی (تارمایەکان)، ١٩٨٦.
– شانۆی (وانەیەک لە بێکەسەوە)، ١٩٨٧.
– شانۆی (مامە یارە)، ١٩٨٨.
– شانۆی (گۆرانی خۆرهەڵهاتن)، ١٩٨٩.
– شانۆی (بینایی)، ١٩٩٢.
– نۆپەرێتی (ڕووبارە گەورەی هەرێم)، ١٩٩٤
– شانۆی (شەوێکی باراناوی)، ١٩٩٦.
– شانۆی (کەرنەڤالی ستەم دیدەکان)، ١٩٩٦.
– شانۆی (حیزبی سەلامەت و کەرامەت)، ١٩٩٧.
– کۆڕالی لە چاوەڕوانی فریشتەکاندا، ١٩٩٧.
– شانۆی (بێ ناسنامەکان)، ١٩٩٧.
– شانۆی (کێشەی سێبەری کەرەکە)، ١٩٩٨.
– شانۆی (چیرۆکەکانی عەزیز نەسین)، ١٩٩٨.
– نۆپەرێتی (ئاشتی)، ١٩٩٩.
– شانۆی (ئەنفال لەو دیوی پەنجەرەکانەوە)، ١٩٩٩.
– شانۆی (شەوێکی گوماناوی)، ٢٠٠٠.
– نۆپەرێتی (پەپولەکان)، ٢٠٠١.
– فیستیڤاڵی مەقامات، چەمچەماڵ، ٢٠٠٢.
– لە بەرهەمە موزیەکەکانی:
– گۆرانی (ئەلوەن) لە ئاوازو ووتنی خۆی و هۆنراوەی (فایق ئامۆ) و موزیک (ئەنوەر قەرەداغی)، لە ساڵی (١٩٩٤) کاری کلیپی بۆ ئەنجام دراوە لە کەناڵی (گەلی کوردستان).
– گۆرانی (بمسوتێنەو ئاوامەبە)، ئاوازو ووتنی خۆی و هۆنراوەی (یوسف لەتیف) و موزیک و دابەشکردنی خۆی، لە ساڵی (١٩٩٥) کاری کلیپی بۆ ئەنجام دراوە لە کەناڵی (گەلی کوردستان).
– گۆرانی (چاوەڕوانی) ئاوازو ووتنی خۆی و هۆنراوەی (ئەنوەر عومەر) و موزیک و دابەشکردنی (ئەنوەر قەرەداغی)، لە ساڵی (١٩٩٨) کاری کلیپی بۆ ئەنجام دراوە لە کەناڵی (گەلی کوردستان).

* (ڕزگار شوانی):-

– لە ساڵی (١٩٦٣) لە کەرکوک لەدایکبووە.
– یەکێکە لە ڕۆژنامەنووسەکانی شاری کەرکوک.
– ماوەیەک لە دەستەی نووسەرانی ڕۆژنامەی (صوت التآميم) بووە.

* ڕزگار عەلی حەمە جان:-

– لەدایکبووی ساڵی (١٩٦٠)ی شاری کەرکوک. خوێندنی سەرەتایی و ناوەندیی لە کەرکوک تەواو کردووە.
– ساڵی (١٩٨٢) لە بەشی ڕووپێوی پەیمانگای تەکنیکیی هەولێر بڕوانامەی دبلۆمی بەدەستهێناوە.
– ساڵی (١٩٨٠) پەیوەندیی بەیەکێتیی خوێندکارانی

مامۆستا دادەمەزرێت.
- لە کۆتایی ژیانیدا دەبێتە ئیمام و خەتیبی مزگەوتی شێخ خدری باپیری تا (٢٨)ی شوباتی ساڵی (١٩٧٣) کە کۆچی دوایی دەکات.

* (رزگار حەمە رەئوف):-

- ساڵی (١٩٧٠) لە چەمچەماڵ لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٨٤) سەرەتای هونەری بووە لە شانۆگەری (هەڵەشەو تاوان).
- ساڵی (١٩٩١)یەوە تا ساڵی (٢٠٠٦) بەشداری گەلێك فیستیڤاڵی گۆرانی و شانۆو موزیکی کردووە لە سەرتاسەری کوردستاندا.
- بەشداری ئەم شانۆگەرییانەی کردووە:
- شانۆی (هەڵەشەو تاوان)، ١٩٨٤.
- شانۆی (دەنگی زەنگۆڵەکان)، ١٩٨٥.
- شانۆی (شارەکەم)، ١٩٨٦.
- شانۆی (تارمایەکان)، ١٩٨٦.
- شانۆی (وانەیەك لە بێکەسەوە)، ١٩٨٧.
- شانۆی (مامە یارە)، ١٩٨٨.
- شانۆی (گۆرانی خۆرهەڵهاتن)، ١٩٨٩.
- شانۆی (بینایی)، ١٩٩٢.
- ئۆپەرێتی (رووبارە گەورەی هەرێم)، ١٩٩٤
- شانۆی (شەوێکی باراناوی)، ١٩٩٦.
- شانۆی (کەرنەڤاڵی ستەم دیدەکان)، ١٩٩٦.
- شانۆی (حیزبی سەلامەت و کەرامەت)، ١٩٩٧.
- گۆرانی لە چاوەڕوانی فریشتەکاندا، ١٩٩٧.
- شانۆی (بێ ناسنامەکان)، ١٩٩٧.
- شانۆی (کێشەی سێبەری کەرەکە)، ١٩٩٨.
- شانۆی (چیرۆکەکانی عەزیز نەسین)، ١٩٩٨.
- ئۆپەرێتی (ئاشتی)، ١٩٩٩.
- شانۆی (ئەنفال لەو دیوی پەنجەرەکانەوە)، ١٩٩٩.
- شانۆی (شەوێکی گوماناوی)، ٢٠٠٠.
- ئۆپەرێتی (پەپولەکان)، ٢٠٠١.
- فیستیڤاڵی مەقامات، چەمچەماڵ، ٢٠٠٢.
- لە بەرهەمە موزیەکەکانی:
- گۆرانی (ئەڵوەن) لە ئاوازو ووتنی خۆی و هۆنراوەی (فایق ئامۆ) و موزیك (ئەنوەر قەرەداغی)، لە ساڵی (١٩٩٤) کاری کلیپی بۆ ئەنجام دراوە لە کەناڵی (گەلی کوردستان).
- گۆرانی (بەسوتێنەو ئارامەبە)، ئاوازو ووتنی خۆی و هۆنراوەی (یوسف لەتیف) و موزیك و دابەشکردنی خۆی، لە ساڵی (١٩٩٥) کاری کلیپی بۆ ئەنجام دراوە لە کەناڵی (گەلی کوردستان).
- گۆرانی (چاوەڕوانی) ئاوازو ووتنی خۆی و هۆنراوەی (ئەنوەر عومەر) و موزیك و دابەشکردنی (ئەنوەر قەرەداغی)، لە ساڵی (١٩٩٨) کاری کلیپی بۆ ئەنجام دراوە لە کەناڵی (گەلی کوردستان).

* (رزگار شوانی):-

- لە ساڵی (١٩٦٣) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- یەکێك لە رۆژنامەنووسەکانی شاری کەرکوك.
- ماوەیەك لە دەستەی نووسەرانی رۆژنامەی (صوت التأميم) بووە.

* رزگار عەلی حەمە جان:-

- لەدایکبووی ساڵی (١٩٦٠)ی شاری کەرکوك. خوێندنی سەرەتایی و ناوەندیی لە کەرکوك تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٨٢) لە بەشی رووپێوی پەیمانگای تەکنیکیی هەولێر بڕوانامەی دبلۆمی بەدەستهێناوە.
- ساڵی (١٩٨٠) پەیوەندیی بەیەکێتیی خوێندکارانی

کوردستانەوە کردو لەرێی ئەم کۆمەڵەیەوە؛ لە ساڵی (١٩٨٢) پەیوەندیی بە کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کرد.
– ساڵی (١٩٨٣)دا چووە هێزی پێشمەرگەوەو لە تیپی ٢١ی کەرکوک ژیانی پێشمەرگایەتیی دەستپێکرد.
– ساڵی (١٩٨٥) کرایە فەرماندەی مەفرەزە لەکەرتی یەکی قەڵاسێوکەی سەر بەتیپی ٢٥ی خاڵخاڵان.
– ساڵی دواتر لێپرسراوەتیی جێگری فەرماندەی کەرتی ٣ی چەمچەماڵی تیپەکەی پێ سپێردرا.
– ساڵی (١٩٨٧) بووە فەرماندەی کەرت لەهەمان تیپ.
– پاش واژۆکردنی ڕێککەوتننامەی ئاشتیی نێوان یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و پارتی دیموکراتی کوردستان لە تارانی پایتەختی ئێران.
– ساڵی ١٩٨٦و دوا بەدوای پێکهێنانی مەڵبەندی ٤ی بادینان بە لێپرسراوەتیی ئازاد هەورامی، لە ساڵی (١٩٨٧) دا وەك لێپرسراوی هێزی پێشمەرگەی ناوچەکانی ئاکرێ و شێخان ڕەوانەی بادینان کرا.
– ساڵی (١٩٨٨)دا پێش کشانەوەی هێزی پێشمەرگە بۆ سەر سنوور، کرایە سەرپەرشتیاری تیپی ٢٥ی خاڵخاڵان. ساڵی (١٩٩٠) کرایە ڕابەری سیاسیی بەتالیۆنی ٦ی کەرکوك.
– لەڕاپەڕینی ساڵی (١٩٩١)دا بەشداریی لە جێبەجێکردنی پلانە دانراوەکاندا کردو وەك جێگری فەرماندەی ڕەتلی تایبەت بە هێرش کردنە سەر سەربازگەی خالید بەشداریی لە ئۆپەراسیۆنەکانی پارێزگای کەرکوکدا کرد.
– پاش ڕاپەڕین، لێپرسراوەتیی کۆمیتەی ڕێکخستنی بنەسڵاوەی سەر بەمەڵبەندی ٢ی ڕێکخستنی کەرکوکی پێ سپێردرا.
– ساڵی (١٩٩٣) کرایە کارگێڕ لە مەڵبەندی ٣ی ڕێکخستنی هەولێر.
– ساڵی (١٩٩٥) وەك ئەندامی مەکتەب گوێزرایەوە بۆ مەکتەبی ڕێکخستن.
– ساڵی (١٩٩٧)دا سەرپەرشتی کردنی ڕێکخستنەکانی ناو کەرکوك و خانەقین و بەغداو دووز خورماتووی پێ سپێردرا.
– لە کۆنگرەی دووەمی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لە ساڵی (٢٠٠١)، بەئەندامی یەدەکی کۆمیتەی سەرکردایەتی هەڵبژێرا و هەر ئەو ساڵە بەلێپرسراوی مەڵبەندی ڕێکخستنی گەرمیان دانراو دواتر کرایە پارێزگاری کەرکوك لە تەریەندیخان.
– ساڵی (٢٠٠٣) لە سەروبەندی ڕووخانی ڕژێمی بەعس، بەشدار بوو لە ئۆپەراسیۆنی چوونی هێزی پێشمەرگە بۆ ناو شاری کەرکوك و لەم سەروبەندەدا لە ساڵی پاشتردا بەشدار بوو لە پێکهێنانی کۆمەڵەی فریاکەوتنی ئاوارەکانی کەرکوك بۆ سەرپەرشتی کردنی پرۆسەی گەڕانەوەی ئاوارەکان بۆ کەرکوك و چارەسەرکردنی کێشەکانی سەرلە نوێ نیشتەجێبوونیان.
لە ماوەی نێوان (٢٠٠٥ – ٢٠١١)دا سەرۆکی ئەنجوومەنی پارێزگای کەرکوك بوو. ساڵی (٢٠١٢) لێپرسراوەتیی مەکتەبی پەیوەندییە گشتییەکانی یەکێتیی گرتە ئەستۆ.
– ساڵی (٢٠١٣) لێپرسراوەتیی مەڵبەندی ٣ی ڕێکخستنی هەولێری پێ سپێردرا.

* (ڕۆستەم یادگار کاکەیی):-

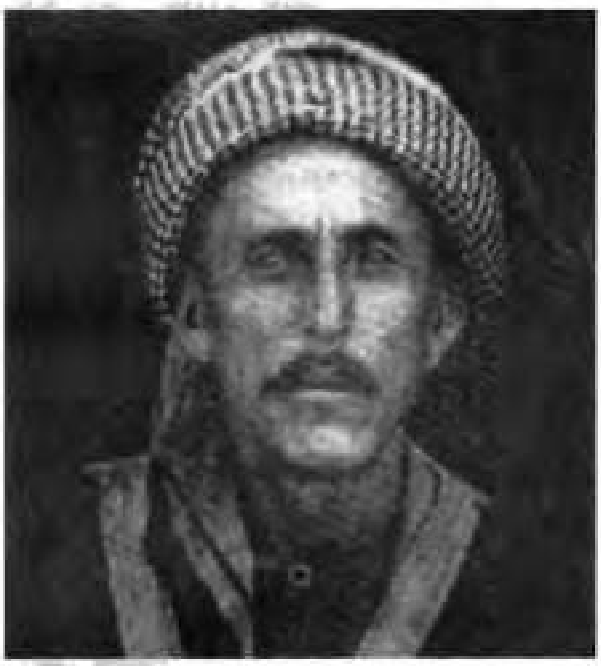

– ناوی (ڕۆستەم کوڕی یادگار کوڕی مستەفا کوڕی ئەزمەر)ە.
– ساڵی (١٨٩٥) لە خورماتوو لە گوندی شۆڕاو لە تیرەی (قەرەسەنی) هاتووەتە دنیاوە، بەڵام هەندێك سەرچاوە ساڵی (١٨٩٧) بە ساڵی لەدایکبوونی دادەنێن.
– ساڵی (١٨٨٩)ماڵیان باری کردووەتە داقوق وئینجا چوونەتە گوندی (عەرەب کۆیی).
– ساڵی (١٩١٩) ماڵی ڕۆستەم و دەیان خێزانی کاکەیی تر دەگوێزرێنەوە بۆ گوندی (مێخاس) لە سنووری خانەقین ولە وێ نیشتەجێ دەبن.
– ساڵی (١٩٢٠) کاتێك بڵێسەی شۆڕش دەگاتە خانەقین ڕۆستەم یادگار یەکێك دەبێت لەوانەی بەشداری گرتنی بنکەی سەربازی داگیر دەکەن.
– دوای ئەوەی کە ئینگلیزەکان هاتنەوە خانەقین خۆیی و

هەڤاڵەکانی بڕیاری گولەباران کردنی دەردەکرێت بەڵام خۆشبەختانە برینەکەی ڕۆستەم کوشندە نابێتو پاش ماوەیەك لە ئینگلیزەکان خۆی دەکات بەمردوو بەجێی دەهێڵنو وخزمانی ڕزگاری دەکەن.
– ساڵی (١٩٣٠) ڕۆستەم یادگار لە گوندی (دەلەسی گەورە) بەدەستی پیاوێکی چەپەڵ دەکوژرێتو تەرمەکەی لە گۆرستانی (حەراشەکان) دەنێژرێت، بەڵام هەندێك سەرچاوە ساڵی (١٩٣١) بە ساڵی کوژرانی دادەنێن.

* (ڕوشدی ئاگا):-

– ساڵی (١٩٢٩) لە کەرکوك لەدایکبووە.
– ساڵی (١٩٥٣) بەکالۆریۆسی لە یاسا بە دەستهێناوە.
– قائیمقامی مەرکەزی کەرکوك بووە لەنێوان ساڵانی (١٩٦٤-١٩٧٦).
– ساڵی (٢٠٠٥) کۆچی دووای کردووە.

* (ڕووفائیل میناس):-

– یەکێکە لە نووسەرەکانی کەرکوك کە گەلێك لێکۆڵینەوەی هەیە لەسەر مێژووی ئایینی مەسیحی لە کەرکوكو مێژوونووسێکی بە توانا بووە.

* (ڕووزار ئەحمەد):-

– یەکێکە لە شاعیرەکانی کەرکوك لە ناوچەی داقوق.

* ڕووناك شوانی:-

– ناوی (ڕووناك عوسمان عەبدوڵلا)یە.
– ساڵی (١٩٦٠) لە کەرکوك لە دایك بووە.
– لە کەرکوك قۆناغەکانی قوتابخانەی سەرەتایی و ناوەندیو ئامادەیی تەواو کردووە.
– زمانی ئینگلیزی لە کۆلیژی ئاداب لە زانکۆی بەغدا بەدەست هێناوە
– زمانی ئینگلیزیو عەرەبیو فارسیو تورکمانی و سویدی بە باشی دەزانێت.
– ساڵی (١٩٨٤) بەهۆی بڕیاری گرتنی خێزانەکەیان لەلایەن ڕژێمی بەعسەوە کەرکوکیان بەجێهێشتو لە سلێمانی نیشتەجێ بووەو لەوێ بووەتە مامۆستا لە زمانی ئینگلیزی.
– لە قۆناغی ئامادەییەوە دەستی بە نووسین کردووە، بەڵام لەدوای ڕاپەڕینی خەڵکی کوردستانەوە، لە زۆربەی ڕۆژنامەکاندا چەندین بابەت، شیعر، کورتە چیرۆك، ستوونی هەفتانەو مانگانەی بڵاوکردووەتەوە.
– ساڵی (١٩٩٤) بۆ یەکجاری ڕووی لە تاراوگە کردو لە سوید نیشتەجێ بووە.
– بەشداری چالاکی کردووە لە بوارەکانی ناساندنی ئەنفالو جینۆسایدی کورد، بۆ ئەم مەبەستەش لە چەندین کۆنفرانسی نەتەوەییو نێو نەتەوەییدا بەشداری کردووە، لە چەندین ڕێکخراوی حکومیو مەدەنییدا وەکو چالاکی بوارەکانی مافی ژنان، مافی منداڵان، مافی مرۆڤدا کاری کردووە.

– ساڵی (٢٠٠٠) ئامادەکاری بەرنامەی (ژیلەمۆ) بووە لە تەلەفیزۆنی (میدیا تیڤی)، کە ئەو کاتە تاقە کەناڵی ئاسمانی کوردیی بوو.
– ساڵی (٢٠٠٢) لە سوید وەکو مامۆستای زمانی کوردییو عەرەبیی کاری کردووە.
– بەرهەمەکانی:-
– (بەشی من – سهم من)، نووسینی پەرینوش سەنیعی، وەرگێڕان لە فارسییەوە، ٢٠١٢.
– (ڕووخسارە بەندکراوەکەم- چهرەی ممنوعەی من)، نووسینی (لەتیفە)، وەرگێڕان لە فارسییەوە، ٢٠١٢.
– (باوکی ئەو- پدر آن دیگری)، نووسنی پەرینووس سەنیعی، وەرگێڕانی فارسی، ٢٠١٤.
(پیاوێکی بێ چارەنووس – Mannen utanode)، نووسینی (ئیمرە کێرتێش)، ئامادەیە بۆ چاپ.

* ڕووناك محەمەد مستەفا:-

– لەدایکبووی ساڵی (١٩٦٥)ی گوندی شێخانی سوورقاوشانی ناوچەی ئاغجەلەر. ئەگەرچی دەرفەتی ئەوەی بۆ نەرەخسارە بخرێتە بەر خوێندن، بەڵام بەهەوڵو ڕەنجی خۆی توانیویەتی فێری خوێندەواری بێ.
– لە تەمەنی دوانزە ساڵیدا پەیوەندیی بەڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کردووە. فاکتەری یارمەتیدەر بۆ بەئاسایی بەڕێوەچوونی ئەم مەسەلەیە. زۆرتر بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کە باوکی ئەندامی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە بووە.
– ساڵی (١٩٧٨) گوندەکەیان ڕاگوێزراو دانیشتوانەکەی ناچار کران لە گوندی عەسکەر نیشتەجێ بن، لەوێ پەیوەندیی لەگەڵ ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەدا زیاتر پەرەی سەندو لە ماوەی نێوان (١٩٧٨ – ١٩٨٠)دا هەندێ ئەرکی قورسی پێ سپێردرا وەك گەیاندنی دەمانچەو نارنجۆك

بەرێکخستنەکانی سلێمانیو کەرکوکەو لەم ڕووەوە توانی بەیارمەتیی باوکی، ئەم جۆرە ئەرکە قورسانە بەرێکوپێکی جێبەجێ بکا.
– سالی (١٩٨٠) هاوسەرگیریی لەگەڵ عەلی بچکۆلی ئەندامی سەرکردایەتیی کۆمەڵەی ڕەنجدەراندا کرد. ئەم هاوسەرگیرییە گۆڕانێکی ڕیشەیی بەسەر هەموو ژیانیدا هێناو لە ژیانی سەختی ڕێکخستنە نهێنییەکانەوە بردییە ژیانێکی سەختتر کە ژیانی پێشمەرگایەتییە، لەو ماوەیەدا ژیانی پێشمەرگایەتیی لەگەڵ مێردەکەیدا لە ناوچەی شوانو شێخ بزێنی بەسەر برد.
– سالی (١٩٨١) بەشداریی لە کۆنفرانسی یەکەمی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستاندا کردو هەر ئەو ساڵە بەهۆی ئەوەی کە دووگیان بوو، بەنهێنی چووە شاری سنە لە ئێرانو لەوێ یەکەم کوڕی بوو.
– سالی (١٩٨٢) لەگەڵ پێکهێنانی مەڵبەندەکانداو سپاردنی لێپرسراوەتیی مەڵبەندی دوو بە عەلی بچکۆل، تا سالی (١٩٨٤) لەگوندی سەرگەڵوو گیرسایەوە.
– سالی (١٩٨٤)، دوا بەدوای دەستپێکردنەوەی وتووێژ لەنێوان یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانو حکومەتی عێراقدا، مالی گواستەوە بۆ گوندی ڕاگوێزراوی شێخان. سالی دواتر، بۆردومان کردنی گوندەکە لەلایەن تۆپخانەی سوپای عێراقەوە، کارێکی وای کرد گوندەکە کەڵکی ژیانی تێدا نەمێنێ، بۆیە جارێکی تر گەڕایەوە بۆ گوندی سەرگەڵوی دۆڵی جافەتیو لەوێ نیشتەجێ بوو.
– سالی (١٩٨٨) لە کاتی شاڵاوی ئەنفالەکاندا لە مێردەکەی دابڕاو لەگەڵ دوو کوڕەکەیدا بۆ ماوەی سێ مانگ خۆیان لە سلێمانی شاردەوە. دواتر، بەیارمەتیی ڕێکخستنەکانی ئارشار، بەرەو چیای قەندیل بەڕێ کراو لەوێوە خۆی گەیاندە شاری سەقز لە ئێرانو لەگەڵ خێزانەکەیدا دوو سالی لەوێ بەسەر برد.
– لە ئایاری (١٩٩٠)دا لەگەڵ مێردو دوو کوڕەکەی لە ڕێی ئێرانەوە چوو بۆ پاکستانو بۆ ماوەی ٩ساڵ ژیانێکی دژوارو سەختی وەک ئاوارە بەسەر برد.
– سالی (١٩٩٩) لەڕێی کۆمیسیۆنی ئاوارەکانی نەتەوە یەکگرتووەکانەوە، بەخێزانەوە وەک پەنابەر لە نیووزیلاند وەرگیرا.
– سالی (٢٠٠٠) وازی لە ژیانی ئاراوگە هێناو گەڕایەوە بۆ کوردستان.

***ڕێبوار ئەحمەد:-**

– سالی (١٩٦٣) لەدایکبووە. خوێندنی سەرەتایی تا دواناوەندی لە سالی (١٩٨٢) لە کەرکووک تەواو کردووە. پاشان بەهۆی هەڵسووڕانی سیاسیو هەر بەم پێیەش هەوڵی گرتنی لەلایەن ڕژێمەوەو دەرچوونی حوکمی غیابی "مەحکەمەی سەورە" بۆ لەسێدارەدانی، چەند جارێك لە خوێندن براوەو سەرئەنجام سالی (١٩٩٠) پەیمانگای تەکنیکی لە کەرکووک تەواو کردووە.
– سالی (١٩٩٣) لەگەڵ گرووپە چەپەکان ولە نێو بزووتنەوەی شووراکانی ئازاردا کاری کردووە.
– سالی (١٩٩٣) یەکێك بووە لە (١٠) کەسی دامەزرێنەری حککعو پاشان تا سالی (١٩٩٧) وەکوو ئەندامی مەکتەبی سیاسی کاری کردووە.
– سالی (١٩٩٥) لەسەر نووسینیو وتارێکی ڕەخنەگرانە سەبارەت بە تێڕوانینی ئیسلامی بۆ مافی ژنان لەلایەن حیزبولای سەر بە ئێرانەوە فتوای کوشتنی بۆ دەرکراو بلاوکراوەی " بۆ پێشەوە"ش کە ئەو وتارەی بڵاوکردبوووەوە، لەلایەن دەسەڵاتی ناسیۆنالیزمی کوردەوە داخرا.
– سالی (١٩٩٧) بووە بە سکرتێری کۆمیتەی ناوەندیی حیزب.
– سالی (١٩٩٨) هاوکات بووە بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندیی حککا تا سالی (٢٠٠٤)و کەرتبوونی ئەو حیزبە.
– سالی (٢٠٠٢) لەگەڵ گۆڕینی ئارایشی ڕابەریی حککع وەکوو لیدەری حیزب هەڵبژێردراوە. لەگەڵ پێکهاتنی حیزبی حیکمەتی وەکوو ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی هەڵبژێردراوە. یەکێك بووە لە دامەزرێنەرانو ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاریی کوردستان
– سالی (٢٠٠٩) بەهۆی باری تەندروستییەوە دەستی لە بەرپرسیارێتی کێشاوەتەوەو ئەندامی ڕاوێژکاری هەر سێ مەکتەبی سیاسی حککعو حککك‌و حککا - حیکمەتیست بووە.
– سالی (٢٠١٢) بەهۆی کەرتبوونی حیزبی حیکمەتی ئیستیقالەی لەو حیزبە داوە. ئێستا ئەندامی ڕاوێژکاری مەکتەبی سیاسیی "حککعو حککك"ە.

سەید ڕەشوق کەرکوکی

ڕەفعەت نورەدین – مەلا

ڕەشید کەریم خاسە

ڕۆستەم ئاغای زەنگنە

ڕەفیق حیلمی

ڕەفیق حیلمی

ڕەفیق حیلمی

ڕەفیق حیلمی

ڕەفیق حیلمی و شێخ مەحمود١٩٢٢

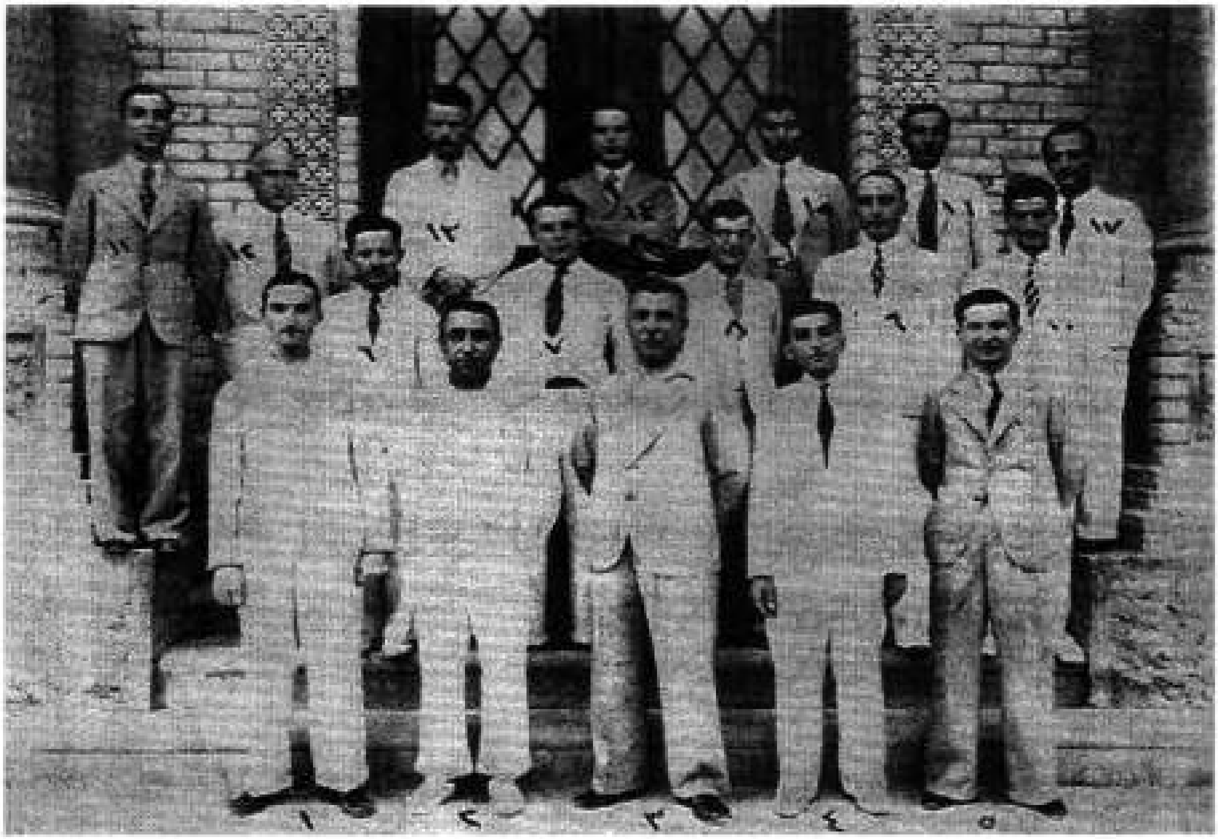

رەفیق حیلمی

رەفیق حیلمی

ڕەفیق حیلمی و بەشیر موشیر

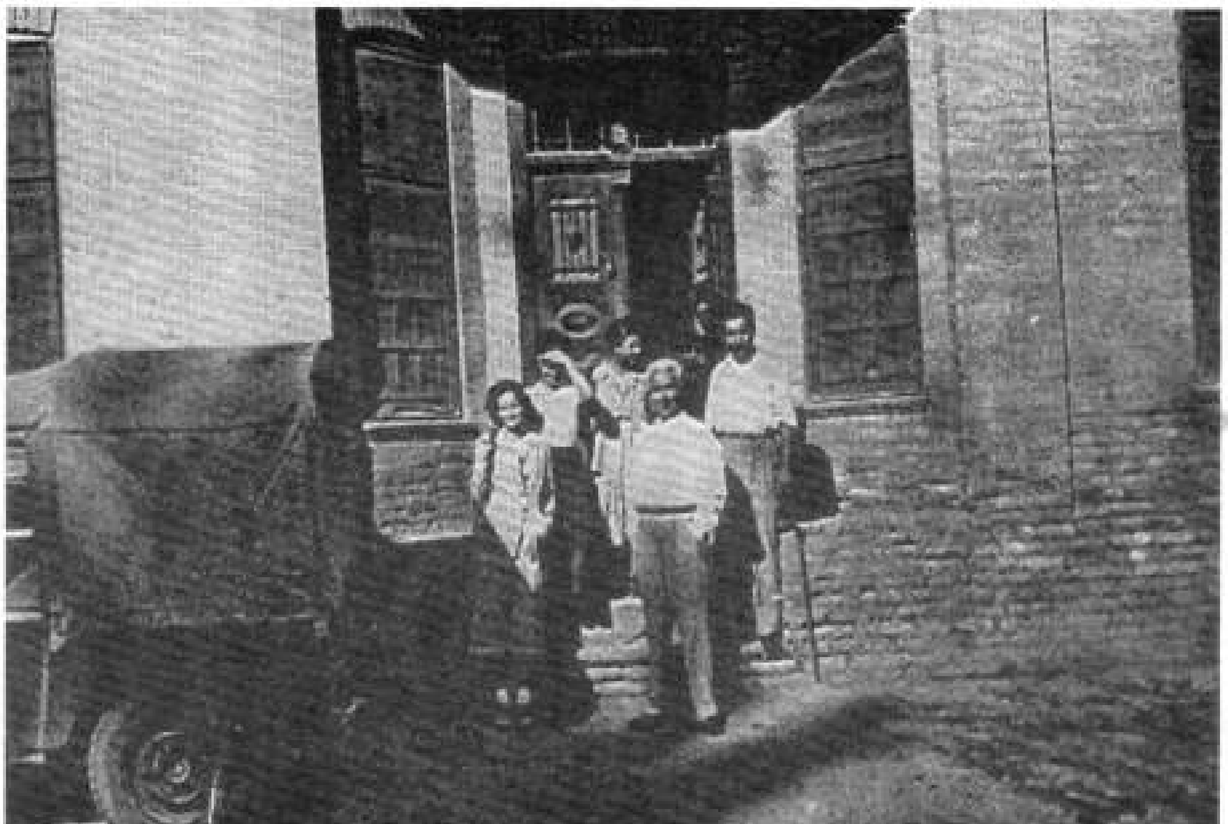

ڕەفیق حیلمی

شێخ ڕەئووف خانەقا

ڕەفیق حیلمی و بەشیر موشیر

* ڕەزا سالح- ڕەزا کەبابچی:-

- سالی ١٩٣٩ لە بناری گل لەدایکبووە.
- لە سالی ١٩٥٣ پەیوەندی بە ڕێکخستنەکانی حیزبی شیوعی کوردستانەوە کردووە.
- سالی ١٩٦١ زیندانی کراوە و براوە بۆ نوگرە سەلمان.
- سالی ١٩٨٣ خۆی و سەرجەم و خێزانەکەی زیندانی کراون لە بەرئەوەی کوڕەکەی شەهید خەلیل پێشمەرگە بووە لە سالی ١٩٨٩یش دووبارە زیندانی دەکرێن.
- لە کارێکی تیرۆرستانە تەقینەوە لە شێوەی دیاری دەنێرنە مالیان و خێزانەکەی و کوڕێکی تەمەن ١٨ سالانی شەهید دەبن.
- لە ١٨ی کانوونی دووەمی ٢٠١٣ کۆچی دوایی کردووە.

* ڕەزا حەسەن مەلا وەلی:-
- سالی ١٩١٩ لە داقووق لەدایکبووە.
- سەرەتایی لە داقووق و ناوەندی لە کەرکوک تەواو کردووە.
- سالی ١٩٤١ خولەکانی کۆلێژی سەربازی بەغدای تەواو کردووە بە پلەی مولازم.
- بە ئەفسەری سەربازگری لە قەزای مەندەلی دادەمەزرێ، دواتر دەگوازرێتەوە بۆ کفری و پاشان بۆ سەربازگری ناوچەی دووی کەرکوک هەتا سالی ١٩٤٧ بەردەوام دەبێت.

* ڕەشید تاهیر حاجی وەلی:-
- سالی ١٩٠٢ لە کەرکوک لەدایکبووە سەر بە بنەمالەی بەناوبانگی حاجی وەلییە لە کەرکوک.
- لە سەردەمی عوسمانی لە قوتابخانەی مەلەکی خوێندوویەتی، پاشان بە خۆبەخش دەچێتە خزمەتی سەربازی دەگاتە پلەی جێگری ئەفسەر لە بەشی ڕەدیف، پاشان دەچێتە خولی یەکی قوتابخانەی ئەفسەرانی جەندرمە و تەواوی دەکات ئینجا دەچێتە قوتابخانەی ئەفسەران بە پلەی مولازم دەردەچێت، لە کاتی ئاگربەست بە خانەنشینی دەگەڕێتەوە عێراق و دەبێتە جابی، دواتر بە بریکاری بەکاربردن لە پردێ و خورماتوو کار دەکات تا سالی ١٩٤٧.

* ڕەفیق فەوزی خەلیل موخلیس:-
- سالی ١٨٩٨ لە شاری کەرکوک لە دایکبووە.
- خوێندنی سەرەتایی لە قوتابخانەی ڕوشدی لە سلێمانی تەواو کردووە بەهۆی وەزیفەی باوکی لەو شارەدا پاشان باوکی گوازراوەتەوە بۆ شاری دیوانییە، دەچێتە قوتابخانەی نموونەی یەکەمی کوڕان و پاشان چووەتە خانەی مامۆستایان و پەیوەندی دەکات بە خزمەتی سەربازی.
- سالی ١٩١٤-١٩١٨ دەچێتە قوتابخانەی جەنگی بۆ ئەفسەرانی یەدەگ دوای تەواو کردنی خولی جێگری ئەفسەرانی جەنگی لە بەشی ڕەشاشات دامەزرا.
- بەشداری بزاوتە سەربازییەکانی کووت دەکات و لەکاتی بوونی هێزەکانی عوسمانی بە پشتێنی گەمارۆ لێدراو لە شاری کووت ناوبراو لەگەل یەکینەکەی گوازرایەوە بۆ ئێران لە دوو تونی تیپی ئیحسان پاشا لەوێ لە سالی ١٩١٥ بە دیلی دەکەوێتە دەست هێزەکانی ڕووسیاو دەرفەت وەردەگرێت و ڕادەکات لە دیلی و دەگەڕێتەوە بۆناو یەکینەکەی.
- سالی ١٩١٦ پلەی بەرز دەکرێتەوە بۆ وەکیلی ئەفسەری جەنگی، پاشان لەگەل سرییەیەکدا دەنێردرێ بۆ بەرەی تەوریز و بۆ چەند شوێنێکی شەڕ دەگوازرێتەوە دواجار بۆ عێراق و سلێمانی.
- سالی ١٩١٧ پلەی بەرز کرایەوە بۆ ئەفسەری جەنگی و بەشداری دەکات لە چەندین جەنگ لە عێراقدا، دیسانەوە لەبەرەی شەڕی شەرگات بە دیل دەگیرێت و هەشت مانگ لە دیلیدا دەمێنێتەوە و لە دواییدا دەگەڕێتەوە بۆ کەرکوک.
- سالی ١٩١٩ دوای سالێکی تەواو لە عێراق لە قوتابخانەی (پەروپێوی سەربازی) تەواو دەکات بڕوانامە لەو بوارەدا بەدەست دەهێنێت و دەستدەکات بە کاری بازرگانی.
- سالی ١٩٢١ لە بەغدا بە ئەندازیار لە فەرمانگەی تاپۆ دادەمەزرێت و پاشان لە فەرمانگەکانی هەولێر و سلێمانی و کەرکوک و حیللە تا سالی ١٩٤٧ بەردەوام دەبێت.
- جگە لە زمانی کوردی، زمانەکانی عەرەبی و تورکی و فارسی زانیوە.

* ڕەزا عەبدوللا:-
- لە کەرکوک لە گەڕەکی ڕەحیماوا لەدایکبووە.
- یەکێکە لە گۆرانیبێژە لاوەکانی عێراق و دەنگێکی بەتواناو ڕەسەنی هەیە.

شێخ ڕەوف و شێخ مەلیکی کوڕی و ئاغای جوکول دزەیی

ڕەفیق حیلمی لەگەڵ کۆمەڵێک هاورێی قوتابیدا

ڕەفیق حیلمی و دکتۆر قوتبەددین عەزیز کاکەیی و نوری سابت لە ناوەڕاستی پەنجاکانی لە کەرکوک

ساڵی ١٩٥٦ بەغدا دوکانی بەشیر موشیر ڕەفیق حیلمی و شاکر مەجروم

ڕەفیق حیلمی

ڕاشد کاکەیی

ڕەمەزان زامدار - دکتۆر حوسامەدین

* ڕەزا سەعید حوسێن:-

- لە ١ی گەلارێزی ساڵی١٩٤٤ لە شارۆچکەی سەنگاو (گۆپتەپە) لەدایکبووە.
- ناسراوە بە ڕەزای حاجی حەمە سەعید گولە و لە هۆزی زەنگەنەیە، یەکێك بووە لە پیاوە ناسراو و خوێنەدەوار و تا ڕادەیەك دەوڵەمەندەکانی سەنگاو، پیاوێکی زۆر میانڕەو، نەرم و نیان بووە، هەمیشە پرس و ڕای پێکراوە، پیاوێکی بە ئەمەك و مرۆڤ دۆست بووەو بە تەنگ خەڵك و کەس و کارەوە هاتووە، یەکێك لە خەسڵەتەکانی ڕێك پۆشێکی زۆر بەناوبانگ بووە هەمیشە سیمای کورەواری بە پۆشاکییەوە دیاربوو.
- لە کاتی پرۆسەی ئەنفالدا کاتێك سەنگاو لەلایەن ڕژێمی لەناوچووی بەعسەوە دەڕووخێندرێت دەربەدەری چەمچەماڵ دەبێت و بۆ ماوەیەك لەبەر ئەوەی فەرمانبەر دەبێت لە فەرمانگەی پۆستەو گەیاندن، حکومەت بێزاری دەکات سەرەڕای ڕووخانی خانووبەرەکەی و دەربەدەری، زۆری بۆدەهێنن کە ببێتە جەیشی شەعبی، بۆیە ناچار دەبێت ماوەیەك خۆی بشارێتەوە، پاشان دەچێتە شاری سلێمانی و لەوێ دادەنیشێت و دەوامەکەشی دەگوازێتەوە بازیان تاوەکو خانەشین دەبێت.
- لە ساڵی ١٩٦٣ پۆلی سێی ناوەندی بووە، لەبەر پێویستی خێزانەکەی (ماڵی باوکی) واز لە خوێندن دەهێنێت بۆ یارمەتیدانی باوکی، چونکە حاجی سەعیدی گولە پیاوێکی ناودار و خاوەن دیوەخان بووە و هەمیشە دیوەخانی بە میوان ئاوەدان بووە، کە لەو کاتەدا بە یەکێك لە کۆنترین دووکاندار و بازرگانی سەنگاو دەناسرێت و لە هەر (٩٦)ش لادێکەی سەنگاوەوە دەهاتن بۆ بردنی پێداویستی لە دووکانەکەی، حاجی حەمە سەعیدی باوکی جگە لە کاری بازرگانی بۆ بژێوی ژیان و خزمەتکردنی میوان، کاری فەلاحەتی و ئاژەڵداریشی کردووە، چونکە کۆن عادەت وابوو کە گوندییەك دەهاتە شار ئەبوایە لە ماڵی خاوەن دووکانەکەدا پێڵای بکردایەتەوە و لەوێ نانی بخواردایە و ئالیکی وڵاخەکانیشی بدرایە ئەمە ئاسان نییە، بۆیە ئەم تێکەڵییە و فرە کەلتوورییە وای لە ڕەزا کرد کە کوڕی گەورەی ماڵەکەیان بوو هەر لە منداڵییەوە لەسەر خۆ و گوێگرێکی باش بێت بۆ قسە و گوزەشتی ناو دیوەخان. هەروەها حاجی حەمە سەعید گولە لە ڕێکخستنەکانی پارتیشدا کاری کردووە، لەسەرەتای دروستبوونی پارتییەوە وە لە هەمان کاتدا لە پەنجاکانی سەدەی ڕابردووەوە لە مەجلیس بەلەدییە دادەمەزرێت و یەکێك بووە لە ئەندامانی و زۆر چالاکانە کاری کردووە، بەهەمان شێوە ڕەزا سەعید تێکەڵ بە ڕێکخستنەکانی پارتی دیموکراتی بووە لە حەفتا تا نسکۆی شۆڕش ساڵی ١٩٧٤ بەرپرسی کۆمەڵەی هەرەوەزی جووتیاران بووە، هەر لە دوای نسکۆی شۆڕش کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان و شۆڕشی نوێی گەلەکەمان بەرێگەی شەهید مەلا نووری بانگهێشتکراوە کە وەك ئەندامێك لە ڕێکخستنەکاندا کار بکات. بەپێی ئەو بەڵگەنامانەی کە لە کەسوکارەکەیەوە بەجێماوە ئەوە دەخەنە ڕوو کە گەلێك دەستنووسی ئەو کاتەی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی لەلا بووە کە ئەستێرەیەکی سووری لەناودا بووەو کۆمەڵەی ڕەنجدەران نووسرابوو، بەڵام بەداخەوە هەمووی لەناوچووە.
- بەهۆی ئەوەی ڕەزا سەعید چاوی زۆر لەسەر بووە بەردەوام جاش و جەیش لەسەنگاو ماڵەکەیان دەپشکنی و بێزاریان دەکرد تا بڕیاریدا واز لە سیاسەت بهێنێت و داوای دامەزراندنی کرد لە پۆستەی سەنگاو لە ساڵی ١٩٧٦ دامەزراو سەرەڕای دەوامی فەرمانبەرێتی کاری دووکانداریشی دەکرد، بۆیە بڕیاریدا کاتی تەرخان بکات بۆ پەروەردەی منداڵەکانی و ڕێنمایی براو خوشکەکانی.

– بەردەوام هەوڵی داوە لە ڕێگەی ڕێکخراوە نێودەوڵەتییەکانی وەکو یونسکۆ و فاو پشکی خەڵکی سەنگاو لە ئاوەدانی و پێویستی جووتیار و قوتابخانە بەدەستبهێنێت.
– ڕەزا سەعید خاوەنی (٦) کوڕ و (٢) کچە بە ناوەکانی:–
– د. سەلاح ڕەزا سەعید، پرۆفیسۆر لە بوای فیزیای نانۆ تەکنۆلۆژی، ئێستا سەرۆکی زانکۆی (چەرموو)ە لە چەمچەماڵ.
– سەباح ڕەزا سەعید، (دبلۆمی بازرگانی) بەڕێوەبەری ژمێریاری، تەندروستی سلێمانی.
– ڕەنج ڕەزا سەعید،(بەکالۆریۆس لە ڕاگەیاندن) جۆرنالیست، خاوەنی ئەزموونێکی زۆرە لە کاری ڕۆژنامەوانیدا، ئامادەکار، ئامادەکار و پێشکەشکاری سەرکەوتوو لە بەرنامەکانی: چاوی سێیەم، بەرنامەی ٢١، لەگەڵ ڕەنج، لە تەلەفزیۆنەکانی خاک، کوردسات، ئێن ئاڕ تی کاری کردووە، لە ئێستاشدا کار دەکات لە تەلەفزیۆنی ڕووداو کە بەرنامەکانی ڕەخنە ئامێزن.
– سالار ڕەزا سەعید (دبلۆمی میدیا) ڕۆژنامەنووس و ماوەیەکی زۆر بەرپرسی بەشی هەواڵی ڕۆژنامەی ئاسۆ بووە، پاشان لە تەلەفزیۆنی ڕووداو لە سلێمانی کاری کردووە لە ئێستاشدا بەڕێوەبەری تەلەفزیۆنی ڕووداوە و فەرمانبەرە لە وەزارەتی ڕۆشنبیریی.
– ئارام ڕەزا سەعید، (بکالۆریۆس – یاسا) پارێزەرە، ماوەی چەند ساڵێک لە دادی سلێمانی کاری کردووە، ئێستا پارێزەری ڕاوێژکارە.
– بەڵێن ڕەزا سەعید،(بکالۆریۆس – ڕاگەیاندن) ڕۆژنامەنووس، بکالۆریۆسی هەیە لە بواری میدیا، ماوەیەکی زۆر بەرپرسی ڕادیۆی مەڵبەندی سلێمانی (ی. ن. ک) بووە، پاشان بەرپرسی ڕادیۆی ئالیا و لە بوارەکەی خۆیدا کارامە

د. پ. سەلاح ڕەزا سەعید

بووە، بەڵام لە ئێستادا خەریکی کاری ڕیکلام و میدیایە.
– هێژۆ ڕەزا سەعید، هاوسەرگیریی کردووەو هەر لە سلێمانییە.
– ئاورینگ ڕەزا سەعید، (بەکالۆریۆس ئابووری) هاوسەرگیریی کردووە لە وڵاتی سویدە.
– ڕەزا سەعید لە ڕێککەوتی ١ی کانوونی یەکەمی ساڵی ٢٠١٠ لە ڕێگای سلێمانی – سەنگاو گیانی سپارد و لە گۆڕستانی شێخ عەباس لە سلێمانی بە خاک سپێردراوە.

بیبلۆگرافیای ناوداران و ڕۆشنبیرانی کەرکوك

(زا - زە - ز)

* (زاهیر شکور سابیر):-

- ساڵی (١٩٥٢) لە گوندی شۆراوی لای کەرکوک لەدایکبووە.
- سەرەتایی و ناوەندی لە کەرکوک تەواو کردووە.
- نووسەرو رۆژنامە نووسەو لە گۆڤارو رۆژنامەکانی وەکو:-
- گۆڤاری (حەمرین)و (بیرو هوشیاری)و (کەرکوک)و (سیاسەتی نێودەوڵەتی)و رۆژنامەی (کەرکوکی نوێ)و (کرکوك الجدیدة) و گۆڤاری وەرز کاری کردووە.
- ساڵی ١٩٩٨ –٢٠٠٠ لێپرسراوی لیژنەی ماف مرۆڤی گەرمیان بووە.
- ساڵی ٢٠٠٠–٢٠٠٣ بەڕێوەبەری ئیدارەی مەکتەبی بیروهۆشیاری بووە.
- ساڵی ٢٠٠٤–٢٠٠٦ سەرنووسەری هەفتەنامەی کەرکوکی نوێ بووە.
- ساڵی ٢٠٠٥–٢٠١٣ جێگری بەڕێوەبەری کەناڵی تەلەفزیۆنی کەرکوک بووە.
- ساڵی ٢٠١٤ سکرتێری ئەنجوومەنی سیاسی کەناڵی ئاسمانی کەرکوک بووە.
- ئێستا بە پلەی جێگری مەڵبەند لە ڕاگەیاندنی مەکتەبی ڕێکخستنی یەکێتی نیشتمانی کوردستان بووە.
- دەستەی دامەزرێنەری ناوەندی محەمەد ئەمین عەسری بۆ لێکۆڵینەوە.
- بەڕێوەبەری گشتی ئیدارەی ئینسکلۆپیدیای کەرکوکە.
- ئەندامی دەستەی دامەزرێنەری ناوەندی سیکیۆلاریزمە لە کەرکوک.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- کتێبی (ئانارشیزم و دەوڵەت).
- (عەلمانییەت).
- (جارانی کەرکوک – گەشتێك بەناو گەرەك و شەقامەکانی کەرکوکدا)، ٢٠١٣.
- کەرکوك لە ڕوانگەی هاوچەرخانەوە، ئامادەیە بۆ چاپ.
- دیوانێکی شیعری، ئامادەیە بۆ چاپ.

* (زاهیر رۆژبەیانی):-

- ناوی (زاهیر عەلی رۆژبەیانی)یە.
- ساڵی (١٩٥٠) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- لە (٦)ی ئاداری ساڵی (٢٠١٢) بە نەخۆشی شێرپەنجە کۆچی دوایی کردووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (چەپکێکی هونەری کوردی)، چاپی یەکەم، هەولێر، ١٩٩٧، چاپی دووەم، دهۆك، (٢٠٠٨).
- (شیعر، لە دەرەوەی شیعر)، هەولێر، (٢٠٠٨).
- کاروباری گێڕانەوە، هەولێر ٢٠١١.
- دوو بەرهەمی دەستنووسی لێ بەجێماوە.
- لە ٦ی ئاداری ساڵی ٢٠١٢ بە نەخۆشی شێرپەنجە کۆچی دوایی کردووە.

* (زایەر عەلی خدر):-

- ساڵی (١٩٣٧) لەدایکبووە.
- دووزەلە ژەنێکی بەناوبانگی شەستەکان بووە.

* (زەبیوونی – سلێمان بەگ):-

- نازناوی (سلێمان بەگ)ە، کە یەکێکە لە شاعیرەکانی دێی قەیتول، لە رەچەڵەکی (میر ئەحمەد بەگ)ە.
- ساڵی (١٧٤٨) لە کرماشان لەدایکبووە.
- بۆ خوێندن چووەتە بەغدا پاشان گەڕاوەتەوە بۆ قەیتول.
- گەلێك شیعری بە زمانی گۆرانی هەیە لە وەسپدا.
- ساڵی (١٨٠٤) کۆچی دوایی کردووە.

* (زەمان محەمەد حوسێن):-

- ساڵی (١٩٥٨) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- دەرچووی زانکۆی سەلاحەددین بەشی بایۆلۆجییە.
- شارەزایی هەیە لە هونەری شێوەکاری و زەخرەفە و نەخشەسازی و تابلۆکێشان، دەستی هەیە لە شیعر نووسین و وەرگێڕان لە کوردییەوە بۆ عەرەبی و کتێبی هەیە بۆ چاپ کردن.

* (زەنوری-ذالنوری):-

- ناوی (خەلیل سلێمان بەگ زەنگەنە)یە.
- لە بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (دیوانی ذالنوری)، تێران، ١٩٧٠.

* (زەنون محەمەد پیریادی - دکتۆر زەنون محەمەد پیریادی):-

- ساڵی (١٩٣٣) لە گوندی (عەلی مەنسوور) نزیک بەچەمچەمال لەدایکبووە.
- خوێندنی سەرەتایی وناوەندی وئامادەیی لە کەرکوک تەواو کردووە.
- بروانامەی بەکالۆریۆسی (B.SE) لە کیمیادا لە (دار المعلمین عالی) ساڵی (١٩٥٥) بە یەکەم ریە پلەی (شەرف)

وەرگرتووە.
- ساڵی (١٩٦٧) بروانامەی ماجیستێری لە زانکۆی (ئۆکلاهۆمای-میری لە ئەمریکا تەواو کردووە لە بواری کیمیای ژیانی.
- ساڵی (١٩٧٠) بروانامەی دکتۆرای (PH.D) لە زانکۆی (ئەکرۆن) لە ئەمریکا وەرگرتووە لە بواری کیمیای ئەندامی وپۆلیمەردا.
- ساڵی (١٩٧٠-١٩٧١) گەرایەوە زانکۆی بەغدا.
- ساڵی (١٩٧٢) لە زانکۆی (سلێمانی) کاری کردووە.
- (١٩٧٤-١٩٧٥) لە زانکۆی (ئەریزۆنا) لە (ئەمریکا) دەرسی گوتۆتەوەو لێکۆڵینەوەی کردووە.
- ساڵی (١٩٨١) لە زانکۆی (مشیگان) لە (ئەمریکا) لێکۆڵینەوەی لەگەڵ پرۆفیسۆری خوالێخۆشبوو دکتۆر (چارلس ئۆڤە-بورگەر) لێکۆڵینەوەی کردووە.
- ساڵی (١٩٨٨) پلەی پرۆفیسۆری وەرگرتووەوە لە زانکۆی بەغدا بەشی کۆلێژی زانست.
- دکتۆر (پیریادی) پلەی (یەکەم پرۆفیسۆری) زانکۆکانی عێراقی پێ بەخشراوە لە بریتی ئەم بەرهەمانەی خوارەوە:
- ژمارەی لێکۆڵینەوەی زانستی (٨٧).
- ژمارەی ماڤی داهێنان (٣).
- ژمارەی کتێب (دانراو، وەرگێڕاو) ١٣.
- ژمارەی ووتار بە کوردی و عەرەبی و ئینگلیزی (١١٩).
- ژمارەی نامیلکەو دکتۆراو ماجیستێر (هەڵسەنگاندن) ٢٨.
- ژمارەی نامیلکەو دکتۆراو ماجیستێر (سەرپەرشتی کردن) ٨.
- ژمارەی راوێژکاری زانستی، (٢).
- تەفەروغی عیلمی (٢).
- ژمارەی خولی راهێنان (٥).
- ئەندامێتی کۆمەڵە زانستییەکان، (٤).
- ژمارەی کۆنگرەی زانستی (١٨).
- ژمارەی ووتاری ئێستگەی کوردی، بەغدا، (١٩٩).
- رەشنووسی کتێب کە ئامادەیە بۆ چاپ، (٥).
- ساڵی ئەکادیمی (١٩٩٦-١٩٩٧) لە ئەنجامی هەڵبژاردن دکتۆر ئەنون محەمەد عەزیز بەیەکەمی وەزارەتی خوێندنی باڵا هەڵبژێردرا.
- بەرهەمەکانی:
- (كيمياء الجزيئيات الكبيرة العملي)، ١٩٨٥-١٩٨٦.
- (ادبيات الكيمياء)، ١٩٨٨.
- (الكيمياء العضوية للدائن وتشخيصها)، ١٩٨٩.
- (كيمياء اللواصق والاصباغ والاطلية البوليمرية)، ١٩٩١.
- (التفاعلات العضوية لأيون الكاربون السالب)، ١٩٩٩.
- (الجذور الحرة في الكيمياء العضوية)، ٢٠٠١.
- (السيرة الحياتية والعلمية)، ٢٠٠٦.

* زەینەل ئاغا ئاوچی:-
- ساڵی ١٩٦٢ لە کەرکوک لەدایکبووە.
- إشراقات رۆی جبهة تركمان العراق للقومية التركمانية العراقية، ٢٠٠٧

* (زەینەل حەوێش - مەلا زەینەل حەوێش):-

- ناوی (مەلا زەینەل کوری حەوێش کاکەیی)یە.
- ساڵی (١٨٦٩)ی زاینیی لە شاری کەرکوک لەدایکبووە.

- هەر لە منداڵییەوە خەریکی خوێندن بووەو لە پاشا ڕێزمانی عەرەبیو شەریعەتی ئیسلامو ڕێژەی فارسی لەلای مەلاکان خوێندووەو لە پاش مەرگ باوکی چووەتە دوکانەکەیو خەریکی دارتاشی بووەو لە پاشا ڕۆیشتووەتە دێی تەرجیلو خەریکی کشتوکاڵو ماڵداری بووە.
- لە هۆنینەوەی هۆنراودا دەستێکی بەرزو باڵای هەبووەو هۆنراوەکانی گەلێ تەڕو پاراو شیرینن‌و دیوانەکەی کە داگری دوو هەزار هۆنراوێک ئەبێ بە داخەوە هێشتا لە چاپ نەدراوە.
- ساڵی (١٩٢٣)ی زاینیی کۆچی دوایی کردووە.

* (زەینەڵ سابوونچی):-

- ساڵی (١٨٨٨) لە گەڕەکی (موسەڵڵا) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- دەنگ خۆش‌و مەقام زان‌و قورئان خوێن بووە، شارەزایی هەبووە لە مەقامەکانی (ڕاست)و (حیجاز)و (بەیات).
- شارەزاییەکی تەواوی هەبووە لە زانستی تەجویداو بە یەکێک لەو کەسە چاکانەی ئەو بوارە دادەنرێت.
- ساڵی (١٩٨٣) کۆچی دوایی کردووە.

* (زەینەڵ ئەعلبندی کوردی):-

- ساڵی (١٨٠٨) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی (١٨٩٥) لە بەغدا کۆچی دوایی کردووە.
- فێری هونەری مەقام بووە لە (ڕەحمەتوڵڵا شەلتاغ).

* (زرار سدیق ئاروجەیی - دکتۆر زرار سدیق ئاروجەیی):-

- ناوی (زرار سدیق تۆفیق ئاروجەیی)یە.
- ساڵی (١٩٦٨) لە کەرکوک لە دێی ئاروجەی شوان لەدایکبووە.
- دکتۆرای هەیە لە بواری مێژووی کورد.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (القبائل والزعامات القبلية الكردية في العصر الوسيط)، دەزگای موکریانی، چاپی یەکەم، هەولێر، ٢٠٠٧.
- (چەند لێکۆڵینەوەیەک لە مێژووی کورد)، ئەکادیمیای کوردی. هەولێر. (٢٠٠٨).
- (كوردستان في القرن الثامن عشر الهجري)، دەزگای موکریانی. چاپی یەکەم، هەولێر، ٢٠١٠، چاپی دووەم، ٢٠١١.
- (کوردو کوردستان لە سەردەمی خەلافەتی ئیسلامیدا)، ٢٠١٤.
- (کۆمەڵگای کوردەواری لە سەدەکانی ناوەڕاست)، ٢٠١٤.

* (زرار عەلی):-

- ناوی (زرار عەلی حەسەن)ە.
- ساڵی (١٩٧٧) لە گەڕەکی ڕەحیماوەی شاری کەرکوک لەدایکبووە.
- بڕوانامەی دیپلۆمی لە زمانی عەرەبیدا لە پەیمانگای مەڵبەندی مامۆستایان بەشی زمانی عەرەبی لە ساڵی (١٩٩٩) وەرگرتووە.
- بەکالۆریۆسی لە مێژوودا لە کەرکوک لە ساڵی (٢٠٠٧) وەرگرتووە.
- لە بواری نووسین‌و وەرگێڕاندا: لە سەرەتای نەوەدەکانەوە دەستی بە نووسین کردووەو سەرەتا لە ساڵی (٢٠٠١) بە بڵاوکردنەوەی دیوانە شیعری (قەسیدەیەکی ڕوح سەوز) هاتووەتە ناو دنیای نووسینەوەو دواتر دوای تەواوکردنی بەشی مێژوو، دەستی بە کاری وەرگێڕان کردووە بەتایبەتی لە بواری مێژوودا.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (مێژووی کورد لە شارستانی ئیسلامیدا)، وەرگێڕان، لە نووسینی: د. ئەحمەد مەحموود ئەلخەلیل، چەند ساڵێک لە زانکۆی سلێمانی پرۆگرامی خوێندن بووە.
- (مێژووی زەردەشتی لە سەرەتاوە تا سەدەی بیستەم)، وەرگێڕان، لە نووسینی ماری بۆیس.
- (مێژووی ئەیوبیو مەمالیک لە میسرو شامدا)، وەرگێڕان، لە نووسینی سەعید عەبدولفەتاح عاشوور، ئێستا پرۆگرامی خوێندنە لە زانکۆی گەرمیان.
- (بەهەشتی منالان)، چیرۆک بۆ منالان.
- (بووکی بەهار)، چیرۆک بۆ منالان.
- خاوەنی چەندین کۆڕو سیمیناری ئەدەبیو بوارە جیاجیاکانی ترە.
- لە چەمچەماڵ بەشدار یان سەرپەرشتیار یان دەستەی نووسەرانی ئەم بڵاوکراوانە بووە (مەشخەڵ، بێداری، ڕاژان، ڕێنما، چەمچەماڵ).
- ساڵی (١٩٩٨) لە هەولێر بڵاوکراوەی (ڕەسەن)ی دەرکردووە.
- لەسەر ئاستی کەرکوک (بۆ ماوەی دوو ساڵ دەستەی نووسەرانی گۆڤاری (باباگوڕگوڕ) بووە کە لەلایەن (کۆمەڵەی ڕووناکبیریو کۆمەڵایەتی باباگوڕگوڕ)ەوە دەردەچوو.
- لەسەر ئاستی کوردستان: بۆ ماوەی سێ ساڵ پەیامنێری گۆڤاری (لڤین) بووەو لە ساڵی (٢٠٠٥) خەڵاتی باشترین نووسەری ساڵی ئەو گۆڤارەی وەرگرتووە.
- ئێستاو بۆ ماوەی (١٠) ساڵە سەرنووسەری گۆڤاری (گوڵەکان)ی تایبەت بە منالانە کە تا نووسینی ئەم بابەتە (٩٦) ژمارەی لێ دەرچووە.
- لە بواری کاری ڕێکخراوەییدا:
- جگە لە سەندیکای ڕۆژنامەنووسان لە زۆر ڕێکخراوی

پیشەپی و جەماوەریدا کاری کردووە، لەوانە:
(کۆمەڵەی کوردستانێکی سەوز، رێکخراوی گەشەپێدانی قوتابیانی کوردستان، سەنتەری گەشەپێدانی چالاکی لاوان).
- ساڵی (٢٠٠٥) دەستەی دامەزرێنەری (رێکخراوی خێزانی بەختەوەر) بووە لە بواری هۆشیاری خێزانی، لە شاری کەرکوک و بۆ ماوەی پێنج ساڵ بەرپرسی ڕاگەیاندنی ئەو رێکخراوە بووە، کە ئێستا ئەم رێکخراوە فراوان بووە و ئۆفیسی لە زۆرێک لە شارەکانی کوردستاندا هەیە.
- ساڵی (١٩٩٢)ەوە چووەتە بواری شانۆوە و لە دەیان کاری شانۆیی وەکو (ئەکتەر، نووسین، دەرهێنان) و کارە هونەرییەکانی تر بەشداری کردووە.
- ساڵی (٢٠٠٦)ەوە چووەتە بواری فیلمسازی و دراماوە و بەشداری ئەم بەرهەمانەیە:
- چاریلکە، لە نووسین و دەرهێنانی خۆی (کوورتە فیلم- ١٣ خولەك).
- زێ، لە نووسین و دەرهێنانی خۆی (فیلمێکی ٤٣ خولەکی).
- تارمایی تاوان (زنجیرە درامایەکی ٢٦ ئەلقەیی) لە نووسینی خۆی و دەرهێنانی هونەرمەندی شاری سلێمانی بەرێز (بەکر رەشیدە) کە زیاتر لە سەد و پەنجا ئەکتەری شارە جیاوازەکانی سلێمانی بەشدارییان تێدا کردووە.
- ئێستا ئەم سیناریۆیانەی ئامادەن بۆ کارکردن و لە کاتی ئەم نووسینەدا بڕیار وایە کاریان تێدا بکرێت زنجیرە درامای (مانەوە) بڕیار وایە هونەرمەندی شاری کەرکوک (محەمەد سەید) کاری دەرهێنانی بۆ بکات)، (زنجیرە درامای (خەزانێك بەر لە پایز) بڕیار وایە هونەرمەندی شاری سلێمانی (بەکر رەشید) کاری دەرهێنانی بۆ بکات، (خەمی خاك) هێشتا دەرهێنەری دیاری نەکراوە.
- ئێستا ئەندامی تیپی شانۆی (گەل)ە لە چەمچەماڵ.

* (زریان عوسمان - دکتۆر زریان عوسمان):-

- ساڵی (١٩٥٤) لە شاری کەرکوک لەدایکبووە، لە گەڕەکی تەپەی مەلا عەبدوڵڵا.
- ساڵی (١٩٧٣) چووەتە کۆلێژی پزیشکی و لە ساڵی (١٩٧٩) کۆلێژی پزیشکی موسڵی تەواو کردووە.
- لەبەر ئەوەی یەکەمی کۆلێژ بووە کردیانە مامۆستای پزیشکی لە کۆلێژی سلێمانی.

- لە دوایدا چووەتە ریزی پێشمەرگایەتی.
- ساڵانی (١٩٨٨-١٩٩٠) چووەتە ئێران و لەوێشەوە چووەتە بەریتانیا.
- ساڵی (١٩٩٤) دبلۆمی هێناوە.
- ساڵی (١٩٩٧) دکتۆرای هێناوە لە بەشی نەخۆشییەکانی هەناو و دڵ.
- ساڵی (٢٠٠٦) گەڕاوەتەوە کوردستان و کراوە بە وەزیری تەندروستی.

* (زمناکۆ هیدایەت):-

- ساڵی (١٩٨٠) لە چەمچەماڵ لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٩٤) پەیوەندی کردووە بە کۆمەڵەی هونەر جوانەکانی چەمچەماڵ بەشی شانۆ.
- ساڵی (١٩٩٤) بۆ یەکەمین جار بەشداری کرد لە شانۆی (ئەم ڕووبارە گەورەیەی هەرێم).
- ساڵی (١٩٩٥) بەشداری کردوو لە شانۆگەری (منداڵی شارەکەم).
- ساڵی (١٩٩٧) بەشداری کردووە لە شانۆگەری (ئەنفال).
- ساڵی (١٩٩٨) بەشداری کردووە لە شانۆگەری (مۆدیل).
- ساڵی (١٩٩٩) بەشداری کردووە لە شانۆگەری (یاخیبووان).
- ساڵی (٢٠٠٠) بەشداری کردووە لە شانۆگەری (ڕاپەڕین).
- ساڵی (٢٠٠١) بەشداری کردووە لە فیستیڤاڵی کەرکوك.
- ساڵی (٢٠٠٢) بەشداری کردووە لە شانۆگەری (تۆ تاوانباری).
- ساڵی (٢٠٠٣) بە دەوری سەرەکی بەشدار بووە لە فیلیمی (چارەنووس).
- ساڵی (٢٠٠٣) بەشداری کردووە لە شانۆگەری (ئێمە کوردمان نەهێشت، شێواو) لە شاری کەرکوک.
- ساڵی (٢٠٠٣) بەشدار بوو لە شانۆگەری (بەڵام ڕۆژهەڵات).
- ساڵی (٢٠٠٣) بەشداری کەرنەڤاڵی ئەنفالی کردووە.
- ساڵی (٢٠٠٤) لە گرتەی فیلمی (بەرەو تاران) بەشدار بووە.
- ساڵی (٢٠٠٤) لە چوار شانۆگەری تردا بەشدار بووە لە

کەرکوک.
- ساڵی (٢٠٠٥) بەشدار بوو لە کەرنەڤاڵی ئەنفال لە زانکۆی سلێمانی.
- ساڵی (٢٠٠٥) لە شاری هەڵەبجەی شەهید بەشدار بوو لە کەرنەڤاڵی کیمیاباران.
- ساڵی (٢٠٠٥) لەگەڵ چەند لاوێکی شاری کەرکوک چەند شانۆیەکی تری ئەنجام دا.
- ساڵی (٢٠٠٥) چەندین نمایشی کردووە لە تەلەفزیۆنی کەرکوک.

* (زولفیقار پاشا):-

- ساڵی (١٦١٥) بووەتە والی کەرکوک، بەڵام بەردەوامی ساڵی کارەکەی نازانرێت.
- وابزانم لە تیرەی کەلهوڕە.

* (زوهدی داوودی):-

- ناوی (زوهدی خورشید داوودە)یە.
- ساڵی (١٩٤٠) لە شاری (داقوق) لەدایکبووە.
- قوتابخانەی سەرەتای لە قەزای خانەقین وقۆرەتوو تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٥٩) خوێندنی لە (دار المعلمین) تەواو کردووە لە کەرکوک.
- ساڵی (١٩٥٥)ەوە ئاشنایەتی پەیدا کردووە لەگەڵ (قەحتان هورمزی)، بەهۆی خۆپیشاندانی ساڵی (١٩٥٦)و بەشداری کردنی تێدا لە قوتابخانە دەرکراووە بۆ ماوەی ساڵێک.
- شاری کەرکوکیش پەیوەندییەکی پتەوی هەبووە لەگەڵ ئەم نووسەرانە:-
(یوسف حەیدەری)، (ئەنور غەسان)، (موئەیەد راوی)، (عەلی شوکر بەیاتی)، (جەلیل قەیسی)، (محێدین زەنگەنە) (سەرگۆن پۆلس) (جان دەمۆ).
- هەر لە سەردەمانێک نووسینی بڵاوکردووەتەوە، یەکەم شیعری لە گۆڤاری (الندیم)و (ڕۆژنامەی فتی الموصل)و (صوت المحاربین)، یەکەم چیرۆکی لە ڕۆژنامەی (الادیب)ی لوبنانی لە ساڵی (١٩٥٨) بڵاوکردووەتەوە، یەکەم کۆمەڵە چیرۆکی لە ساڵی (١٩٦٢) لە بەغدا بە چاپ گەیاندووە.
- یەکەم ڕۆمانی لە ساڵی (١٩٦٠) بڵاوکردووەتەوە بە ناونیشانی (طریق الاخرین).
- لەنێوان ساڵانی (١٩٦٧-١٩٧٢) وڵاتی بەجێهێشتووە بۆ خوێندنی فەلسەفەی مێژوو، پلەی ماجیستێری بەدەستهێناوە لە زانکۆی (لایبزک) لە ئەڵمانیا، لە ساڵی (١٩٧٦) لێکۆڵینەوەی دکتۆرای بەدەستهێناوە، لە ساڵانی (١٩٧٦-١٩٧٩) مامۆستا بوو لە کۆلێژی پەروەردەی زانکۆی (موسڵ).
- کتێبێکی بەزمانی ئەڵمانی بە چاپ گەیاندووە بە ناوی (الاکراد، تأریخ.. حضارة والکفاح المصیري)، کە دووجار بە چاپ گەیەنراوە لەنێوان ساڵانی (١٩٨٧، ١٩٨٨).
- ئەم بەرهەمانەی بە چاپ گەیاندووە:
- (رجل في كل مكان)، ڕۆمان، ١٩٧٤.
- (الزنابق التي لا تموت)، کۆمەڵە چیرۆک، ١٩٧٨.
- (رحلة إلى بابل القديمة)، ڕۆمان، ١٩٨٤.
- (أسطورة مملكة السيد)، چیرۆک، ١٩٩٠.
- (اطول عام في حياة وادي كفران)، ١٩٩٤.
- (زمن الهروب)، ١٩٩٨.
- (سمان)، کۆمەڵە چیرۆک، بەزمانی ئەڵمانی، ١٩٩١.
- (اطول عام)، ڕۆمان، بەزمانی ئەڵمانی، ١٩٩٣.
- (وداعا نینوی)، سێ چیرۆکی درێژ بەزمانی ئەڵمانی ٢٠٠١.
- (قصائد الغربة)، ١٩٩٤.
- (تحولات)، ٢٠٠٧.
- (فردوس قرية الاشباح)، (٢٠٠٨).
- (زمرة السعداء).
- (النورس الحائر).
- لە ٧ی کانوونی دووەمی ساڵی ٢٠١٧ کۆچی دوایی کردووە.

* زەکی بنیامین هارون.
- ڕۆژنامەنووس و شاعیر و وەرگێڕ بووە لە کەرکوک لە دایکبووە، لە خێزانێکی ئاییندار پەروەردە بووە و لە موسڵ پێگەیشتووە،
- بووەتە مامۆستا لە قوتابخانەی (ئەلیانس) لە موسڵ.

زوهدی عەلی ئەلتەریل

دکتۆر زەنون پیریادی

محەمەد سابیر و دکتۆر زەنون پریادی و بەهجەت ڕەئوف ناجی
١٩٥٣ - ١٩٥٤

محەمەد سابیر و بەهجەت ڕەئوف ناجی و دکتۆر محەمەد زەنون پیریادی
١٩٥٣-١٩٥٤

بیبلۆگرافیای ناوداران و ڕۆشنبیرانی کەرکوك

(سا - سە - س)

*** سابیر یان سەبوور حاجی قوربانی رەزا سەرچەوو - مەلا سەبوور:-**

- ناوی سابیر یان سەبوور حاجی قوربانی رەزا سەرچەوو.
- بە بنەچە لە بەگزادەی جاف بوون، هەروەها (کەلهوڕ)یشیان لێ بیستوون، ئامۆزای بنەماڵەی (خەتاب)ەکانی کەرکووکن، کە یەکێکیان (فاتیح ئاڵتوونچییە).
- ئیمام و خەتیبی مزگەوتی ئیمام قاسم بووە، ماڵەکەشی بەرامبەر بە مزگەوتەکە بووە. بۆ کارێک رووی لە شارۆچکەی قەڵادزێ کردووە، ئیتر حەزی بە خوو و دابونەریتی ناوچەکە کردووە و هەر لەوێ گیرساوەتەوە.
- لە کەرکووک بە مەلا سەبوور و لە قەڵادزێ بە مەلا سابیر کەرکووکی ناسراوە. ئیمامی مزگەوتی خانەقای قەڵادزێ و موریدی شێخی بێژوێ بووە.
- خەڵکی قەڵادزێ خۆشیان ویستووە و بە پیاوێکی نوورانی و خواناس ناسراوە، تەنانەت خەڵک گوتوویانە: مەلا سابیر بەیانییان، کە لە خەو هەڵدەستێت، لیرەیەک لەژێر پشتییەکەی دادەنرێت؟ چونکە دووکانەکەی هیچی وای تێدا نەبووە و رزق و رۆزیشی باش بووە... هتد.
- مەلا سابیر سێ ژنی هێناوە، یەک لە ژنەکانی منداڵ لەپاش بەجێنەماوە و مردووە، ژنی دووەمی تەنها یەک کوری لێ بووە بە ناوی (بەهائەدین) و ئەویش مردووە. بەهائەدین، تەنها دوو منداڵ لەپاش بەجێماوە، حوسامەدین و سەبیحە، کە کورەکەی مامۆستای خانەنشینە و لە سلێمانی دادەنیشێت، کچەکەشی کابانی ماڵ و خێزانی (نووری حەمەسەعید)ە و لە قەڵادزێ نیشتەجێن.
- ژنی سێیەمی بە ناوی (زەکییە حەسەن- دەکاتە نەنکی بوار نوورەدین)، کورێک بە ناوی (نوورەدین) و سێ کچ (نەجیبە، فەخری، سەبری)، ئێستا تەنها فەخری و سەبری لە ژیاندا ماون.
- (زەکییە حەسەن) لە تورکمان یان تورکەکانی کەرکووک بووە، دەیانگوت: خزمەکانی لە ئەستەمبووڵ دەژین... هتد، برایەکەی هەبوو بە ناوی (خاڵە عەبدولرەحمان)، کە لە گەرەکی بولاق دەژیان لای تەکییەکە، هەروەها مێردی خوشکی، پیاوێکی ناسراوی کەرکووک بوو بە ناوی (سدیق بەندە غەفوور).
- بۆ زانیاری زیاتر بوار نورەدین یەکێکە لە کورەزاکانی و نووسەرێکی بەرچاوە لە شاری کەرکوک*.

*** بوار نوورەدین سابیر:-**

- ساڵی ١٩٦٢ لە قەڵادزێ لەدایک بووە، سەرەتای هەشتاکان دەستی بە نووسین کردووە و یەکەم بەرهەمی بە ناوی خوانزاوی (کارا)، لە ژمارە سێی گۆڤاری قەندیل (ساڵی ١٩٨٧ لە شاخ) بڵاوبووەتەوە.
- بەرهەمەکانی:-
- هاواری دڵ- ژیان و بەرهەم و گۆرانییەکانی هونەرمەند مەزهەر خالقی: ماوەی ٢٠ ساڵ دەستنووسەکەی هێناوە و بردووە، ساڵی ١٩٨٩ رەزامەندی رەقابەی بەغدای وەرگرتووە، لەبەرئەوەی لەلایەن (خەبیری سیاسیی)ەوە (حذف)ی زۆری تێدا کراوە، چاپی نەکردووە. ساڵی ١٩٩٩ چاپی یەکەم و تا ساڵی ٢٠٠٧، چاپی پێنجەمی بڵاوکراوەتەوە. سەرەتای ٢٠١٦، چاپی شەشەمی بڵاوکراوەتەوە.
- دەنگی مێینە لە گۆرانی فۆلکلۆری کوردیدا، بڵاوکراوەی ئنستیتیوتی کەلەپووری کورد بە هاوکاری رێکخراوی نەرویژی (Norwegian Peopele‹s Aid "NPA")، چ(شڤان)، سلێمانی، ٢٠٠٤. هەر لەو ساڵەدا وەک یەکێک لە کتێبە خەڵاتکراوەکانی وەزارەتی رۆشنبیری دەستنیشان کراوە.
- بیبلیۆگرافیای کتێبی فۆلکلۆری کوردی ١٨٦٠- ٢٠٠٤، پێشەکی و پێداچوونەوە: د.عیزەدین مستەفا رەسووڵ، بڵاوکراوەی ئنستیتیوتی کەلەپووری کورد، چ(شڤان)، سلێمانی، ٢٠٠٤.
- رەدوورکەوتن لە کەلتووری کوردیدا، بڵاوکراوەی ئنستیتیوتی کەلەپووری کوردبە هاوکاری رێکخراوی نەرویژی (NPA)، چ(شڤان)، سلێمانی، ٢٠٠٥. چاپی دووەم، چ(ئاراس)، هەولێر، ٢٠٠٧.
- میر عەبدالخانی بدلیس- بلیمەتێکی فەرامۆشکراو لە مێژووی کورددا... بڵاوکراوەی مەکتەبی بیروهۆشیاری (ی.ن.ک)، چ(حەمدی)، سلێمانی، ٢٠٠٧، چاپی دووەم، چ(شڤان)، سلێمانی، ٢٠٠٨.
- ئەستێرەی سوور (تۆمارێک لە خەباتی نهێنی رێکخستنەکانی کۆمەڵەی رەنجدەرانی کوردستان لە ناوچەی پشدەر ١٩٧٨- ١٩٩١/ گێڕانەوەی بەشێک لە رێکخستنەکانی "ی.ن.ک" دوای ئەنفال ١٩٨٨-١٩٩١)، پێشەکی: فەرید ئەسەسەرد، بەرگی یەکەم و دووەم، بڵاوکراوەی مەکتەبی بیروهۆشیاری (ی.ن.ک)، چ(حەمدی)، سلێمانی، ٢٠٠٩، چاپی دووەم (بە یەک بەرگ چاپکراوە)، چ(کارۆ)، سلێمانی، ٢٠١١.
- إمارة بدليس والأمير عبدال خان البدليسي في كتاب اوليا جلبي السياحتنامة- دراسة تحليلية، تأليف: بوار نورالدين، ترجمه الى العربية: علي شمدين، من منشورات دار سردم للطباعة والنشر، م(سردم)، ٢٠١١. چاپی دووەم، بڵاوکراوەی دەزگای رۆشنبیریی جەمال عیرفان، چ(کەمال)، سلێمانی، ٢٠١٢.
- بیبلیۆگرافیای ناسێنراو و پۆلێنکراوی کتێبی تایبەت بە کورد و کوردستان، بڵاوکراوەی دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم، چ(سەردەم)، سلێمانی، ٢٠١٢.
- تەها کەریمی- ئەفسانەی سپیدارێک، بڵاوکراوەی بەڕێوەبەرایەتیی هونەری سینەمای سلێمانی، چ(کەکۆن)، سلێمانی، ٢٠١٣.
- شێرکۆ بێکەس- بیبلیۆگرافیا و پێرستی لە کتێبی کوردیدا ١٩٥٦- ٢٠١٠، چاپی یەکەم ٢٠١٣ و چاپی دووەم ٢٠١٤، بڵاوکراوەی دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم، چ(سەردەم)، سلێمانی.
- خەباتی براکان- کورتەیەک لە ژیانی شەهید (عوسمان

قەلادزێ)یی و بنەماڵەکەیان، بڵاوکراوەی ئەنجومەنی باڵای کۆمەڵەی پێشمەرگە دێرینەکانی کوردستان، چ(شڤان)، سلێمانی، ٢٠١٣.
- بنکەی گەلاوێژ- مێژوو و بیبلیۆگرافیای چالاکی و بەرهەم، بڵاوکراوەی حەڤدەهەمین فێستیڤاڵی گەلاوێژ، چ(دلێر)، سلێمانی، ٢٠١٣.
- عەلائەددین سەجادی- بیبلیۆگرافیا و پێرستی لە کتێبی کوردیدا ١٩٢٩- ٢٠١٢، بڵاوکراوەی یەکێتیی نووسەرانی کورد- لقی سلێمانی، چ(دیلان)، سلێمانی، ٢٠١٣.
- بیبلیۆگرافیای کتێبی کوردی- بەرگی یەکەم: مێژوو و جوگرافیا، بڵاوکراوەی ئەکادیمیای کوردی، چاپی یەکەم، چ(حاجی هاشم)، هەولێر، ٢٠١٤.
- مام جەلال تاڵەبانی- بیبلیۆگرافیا و پێرستی لە کتێبی کوردیدا ١٩٦٤- ٢٠١٠، بڵاوکراوەی ڕۆژنامەی کوردستانی نوێ، چ(پیرەمێرد)، سلێمانی، ٢٠١٤.
- ڕەدووکەوتن لە توێژینەوەیەکی ئەکادیمیدا- هەڵەی لۆژیکی، زانستی، شاردنەوەی سەرچاوە و پلەبەرزم لە توێژینەوەیەکی (م.عیزەت فەتاح حەمەسالح)دا- خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە، بڵاوکراوەی یەکێتیی ژنانی کوردستان، چ(کارۆ)، سلێمانی، ٢٠١٦.
- ئیبراهیم ئەحمەد- بیبلیۆگرافیا و پێرستی لە کتێبی کوردیدا ١٩٥٩- ٢٠١٠، بڵاوکراوەی ناوەندی چاپەمەنی و ڕاگەیاندنی خاک، چ(جەنگەڵ)، تاران، ٢٠١٦.
- هاواری دڵ- ژیان و بەرهەم و گۆرانییەکانی هونەرمەند مەزهەر خالقی، چاپی شەشەم، تاران، ٢٠١٦.
- کورد و کوردستان- بیبلیۆگرافیا و پێرستیان لە کتێبی کوردیدا- بەرگی یەکەم: مێژوو و جوگرافیا- کتێبی سالانی ١٩٢٥- ٢٠١٠، تاران، ٢٠١٦.
- کورد و کوردستان- بیبلیۆگرافیا و پێرستیان لە کتێبی کوردیدا- بەرگی دووەم: مێژووی هاوچەرخ- بەشی یەکەم (کتێبی سالانی ١٩٢٨- ١٩٩٩)، تاران، ٢٠١٦.
- کورد و کوردستان- بیبلیۆگرافیا و پێرستیان لە کتێبی کوردیدا- بەرگی دووەم: مێژووی هاوچەرخ- بەشی دووەم (کتێبی سالانی ٢٠٠٠- ٢٠٠٤)، تاران، ٢٠١٦.
- کورد و کوردستان- بیبلیۆگرافیا و پێرستیان لە کتێبی کوردیدا- بەرگی دووەم: مێژووی هاوچەرخ- بەشی سێیەم (کتێبی سالانی ٢٠٠٥- ٢٠٠٧)، تاران، ٢٠١٦.
- کورد و کوردستان- بیبلیۆگرافیا و پێرستیان لە کتێبی کوردیدا- بەرگی دووەم: مێژووی هاوچەرخ- بەشی چوارەم (کتێبی سالانی ٢٠٠٨- ٢٠١٠)، تاران، ٢٠١٦.
- کورد و کوردستان- بیبلیۆگرافیا و پێرستیان لە کتێبی کوردیدا- بەرگی سێیەم: ئەدەب- بەشی یەکەم (کتێبی سالانی ١٩٣٥- ٢٠٠٤)، تاران، ٢٠١٦.
- کورد و کوردستان- بیبلیۆگرافیا و پێرستیان لە کتێبی کوردیدا- بەرگی سێیەم: ئەدەب- بەشی دووەم (کتێبی سالانی ٢٠٠٥- ٢٠١٠)، تاران، ٢٠١٦.
- کورد و کوردستان- بیبلیۆگرافیا و پێرستیان لە کتێبی کوردیدا- بەرگی چوارەم: زانستە مرۆڤایەتییەکان (کتێبی سالانی ١٨٦٠- ٢٠١٠)، پاشکۆی زانیارییە گشتییەکان (کتێبی سالانی ١٩٣٥- ٢٠٠٩)، تاران، ٢٠١٦.
- کورد و کوردستان- بیبلیۆگرافیا و پێرستیان لە کتێبی کوردیدا- بەرگی پێنجەم: ڕاگەیاندن (کتێبی سالانی ١٩٧٠- ٢٠١٠)، تاران، ٢٠١٦.
- کورد و کوردستان- بیبلیۆگرافیا و پێرستیان لە کتێبی کوردیدا- بەرگی شەشەم: ئایینەکان (کتێبی سالانی ١٩٢٥- ٢٠١٠)، تاران، ٢٠١٦.
- کورد و کوردستان- بیبلیۆگرافیا و پێرستیان لە کتێبی کوردیدا- بەرگی حەوتەم: زمان (کتێبی سالانی ١٩٢٠- ٢٠١٠)، تاران، ٢٠١٦.
- کورد و کوردستان- بیبلیۆگرافیا و پێرستیان لە کتێبی کوردیدا- بەرگی هەشتەم: هونەر (کتێبی سالانی ١٩٣٤- ٢٠١٠)، تاران، ٢٠١٦.

* (سابیر ڕەئوف دەمیرچی):-

- ساڵی (١٩٤١) لە گەڕەکی پیریادی لەدایکبووە.
- خوێندن و نووسین فێربووە بێ ئەوەی بچێتە قوتابخانە.
- زمانی کوردی وعەرەبی وتورکمانی زانیووە.
- چاپکراوەکانی:
- (محزون کوکلم)، شیعر بە زمانی تورکی، چاپخانەی (تجارية) کەرکوک، ١٩٧١.
- (ظفر شارقیسی)، شیعر بە زمانی تورکی، چاپخانەی (الزمان)، بەغدا، ١٩٨٥.
- (کیجە کلدی)، دیوانێکی شیعری بە زمانی تورکی، بەغدا، ١٩٨٦.
- (عاشقلار سەسی)، شیعری بە زمانی تورکی، چاپخانەی (دار الشؤون الثقافية العامة)، بەغدا، ١٩٨٨.
- (قوش سەسلری)، شیعری بە زمانی تورکی، چاپخانەی (دار الشؤون الثقافية العامة)، بەغدا، ١٩٩٠.
- (خوریاتلاریم)، شیعر بە زمانی تورکی، چاپخانەی (دار

الشؤون الثقافية العامة)، بەغدا، ١٩٩٣.
- (عراق تورکمانلرینین خلق ماصاللریندان ئەورنکلر)، چیرۆك بە زمانی تورکی، چاپخانەی (دار الشؤون الثقافية العامة)، بەغدا، ١٩٩٩.
- (دەدە قنبر داستانی)، شیعر، بە زمانی تورکی، کەرکوك، ٢٠٠١.
- (Zaman Acisi) شیعر بە زمانی تورکی، کەرکوك، ٢٠٠٢.
- (Olumsuz Turkmen)، شیعر بە زمانی تورکی، چاپخانەی (دار الثقافة)، هەولێر، ٢٠٠٣.
- BEN BUYUM، 2004
- اصلان بابا داستانی، شیعر، 2005
- Goz Bebegim fuzuli، 2006
- Yesil zumrut cagri، 2007
- Canim kerkuk، 2007
- Azerbycan destani، شیعر 2008
- کویلو بابا دستنان، ٢٠٠٩
- جان بولات دستانی، ٢٠١٠
- سالی ٢٠١٢ کۆچی دوایی کردووە.

*** (سابیر شاکیر مەلول):-**

- سالی (١٩٦٣) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی لە کەرکوك تەواو کردووە.
- دەرچووی کۆلیژی زانستییە بەشی بایەلۆجی زانکۆی بەغدا.
- بەرهەمە وەرگێراوەکانی:
- (ئەو شەوەی بۆ تەنها بە جێیان هێشت).
- (کرم زال)، شعر، وەگێران.
- (کچێك کە بە خۆی دەوێت بیوەژێ)، وەرگێران.

*** (سابیر سەڵتە زەرد):-**

- (سابیری حاجی فەتحوڵلای دەلۆی)یە کە بە (سەڵتە زەرد) ناوبانگی دەرکردووە.
- سالی (١٩١٦) چاوی بەژیان هەڵهێناوە.
- سابیری مێردمنال لە پۆلی پێنجەمی سەرەتایی رووی کردە کاسبی ودوکانێکی دانا لە چلەکانەوە ئەو دوکانەی کردبووە نیوە کتێبخانەیەك بۆ فرۆشتنی (گەلاوێژ)و (ژین) و (دەنگی گێتی تازە) دوای ئەوانیش (هەتاو)و (هیوا) وەك باوەڕپێکراوێك ناوی (سابیر حاجی فەتحوڵلا) لە دوابەرگی ئەو هەموو بڵاوکراوانەدا تۆمار کراوە، بەهۆی کتێبی کوردییەوە بوو بە دۆست و برادەری ئەدیب و نووسەران و ماڵەکەشی کردبووە دیوەخانیان تا چاریکیان، قانعی شاعیر لە پەنجاکاندا شەوێك دەبێت بە میوانیان و ئەرشەوە، خوا کوڕێکیان پێدە بخشێت وناویان لێنا (قانع) ئێستا ئەم قانیعی دووەم نیشتەجێی شاری (کەلار)ە.
- مەلا سابیر لە لاوێتییەوە بیستبووی کە پاڵەوانی کورد سەلاحەددین ئەیوبی رەنگی دروشمەکەی زەردبووە، ئەم و وەستا (کەریم رەعنا)ی باوکی (ئەورەحمانی جوانەمەرگ) سەڵتەی زەردیان لەبەرکرد، بەڵام نازناوەکەی هەر بەسەر مەلا سابیردا برا.

- سەڵتە زەرد کۆنترین ئەندامی هیوا بوو لە سالی (١٩٣٩) وە لە خانەقی پەیوەندی بە مەلا سەی حەکیم وعەزیز پیشتیوانەوە هەبووە بەوانەوە گرێ درابوو.
- کە شەری جیهانی دووەم هەڵگیرسا نرخی شەکرو چا بەرەو گرانی رۆیی بریاریاندا چانەخۆنەوە، لە کفریشەوە مەلا سابیر وفەقێ محەمەدی سەعاتچی ومەلا ئەحمەدی بووتیان لەگەڵبوو وەتاکو ئێستاکە لەم داب و نەریتەیان بەردەوام بوونە.
- هەر کە حیزبی (هیوا) لە ئارادا ئەما سەڵتە زەرد یەکەم کەس بوو لەو ناوچەیە کە چووە رێزی پارتی دیموکراتی کوردستانەوە.
- ئەم زاتە دوا ساڵەکانی ژیانی لە شاری کەلار بەسەر نەخۆشی لای لێ بری بوو تاوەکو لە (٣٠)ی تشرینی یەکەمی سالی (١٩٨٦) کۆچی دوایی کرد.

*** (سابیر عەبدولقادر کەرکوکی - مەلا سابیر عەبدولقادر کەرکوکی):-**

- سالی (١٨٦٩) لە گەرەکی (چقور) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- لە رەگەزا کوردی لوبن، خزمیان زۆرە لە دێی بنگردی لای

چەمچەماڵ.
– مەقام زانێکی کەرکوک بووە، خوێندنی ئایینی لەلای (مەلا رەزای واعیز)و (مەلا ناسیح محەمەد مودەریس) خوێندووە.
– شارەزای خوێندنی مەقام بووە لەلای (مەلا محەمەد خەلیل ئاغا)و (حاجی نوعمان خەلیفە)و (مەلا عوسمانی موسلی).
– لە (٢٠)ی کانوونی یەکەمی ساڵی (١٩٤١) کۆچی دوایی کردووە.

* (سابیر کەرکوکی – مەلا سابیر کەرکوکی):–

– نووسەر ناوی (مەلا سابیر کوڕی مەلا محەمەد کوڕی ئیسماعیل کوڕی ئیبراهیم کوڕی عاشور کوڕی ئیبراهیم کوڕی محەمەد کوڕی یوسف کەرکوکی)یە.
– ساڵی (١٨٩٣) لە یەکێک لە گەڕەکەکانی قەڵا لەدایکبووە.
– ساڵی (١٩٥٩)دا لە سەردەمی حوکمی (عەبدولکەریم قاسم) دا چەند جارێک گیراوە.
– ماوەیەک ئیمام و خەتیب بووە لە گەلێک لە مزگەوتەکانی کەرکوک، وەکو مزگەوتی (موسەڵلا)و (قیردار).
– کتێبخانەیەکی گەورەی هەبووە نزیکەی (٣٥٠٠) کتێبی چاپکراوو (٤٠٠) دەستنووسی ئایینی و ئەدەبی و مێژوویی جۆراوجۆری تێدا هەبووە بە زمانەکانی تورکی و عەرەبی و فارسی.
– بەرهەمە چاپکراوەکانی:
– (دروویشلک)، بە زمانی تورکی، بەغدا، ١٩٥١.
– (کرکوک منتخب خوبراتلری)، لە سێ بەرگدا، ساڵانی ١٩٥١، ١٩٥٣، ١٩٥٤.
– (کلشن العلماء)، کتێبی ئایینی، بەغدا، ١٩٥١.
– (مشاعرة)، شیعر بە زمانی تورکی، چاپخانەی (معارف)، بەغدا، ١٩٥٣.
– (شهرستانی کیمدر)، بە زمانی تورکی، چاپخانەی (معارف)، بەغدا، ١٩٦٢.
– (کرکوک شعراسی)، ناساندنێک بە شاعیرەکانی کەرکوک بە زمانی تورکی، چاپخانەی (زمان)، بەغدا، ١٩٦٥.
– بەرهەمە دەستنووسەکانی:
– (کرکوک خوریاتلری)، پێنج بەرگ بە تورکی.
– (المقارنة بین الادیان السماویة)، بە عەرەبی.
– (موعظة حسنة)، بە تورکی.
– (تحلیل القران)، دوو بەرگ بە عەرەبی.
– (لالەزار کربلاء)، چوار بەرگ بە تورکی.
– (اون ایکی امام مناقبی)، چوار بەرگ بە تورکی.
– (مسائل الفتاوی في المذاهب)، بە عەرەبی.
– (کرکوکدە قادری شیخلری نن مناقبی)، دوو بەرگ بە تورکی.
– (شبقە وصاریق)، بە تورکی.
– (إسلامیتدە نووروز جانرمی)، بە تورکی.
– (التوسل)، بە عەرەبی.
– یەکێکە لەو کەسانەی لە بواری کۆکردنەوەی دەستنووس و پاشمارەکاندا دەستێکی باڵای هەبووە.
– لە (٩)ی حوزەیرانی ساڵی (١٩٦١) کۆچی دوایی کردووە.

* (سابری کاکەیی – سەید سابوور):–

– شاعیرو زانای ئایینی بووەو ناوی (سەید سابیر سەید حەممود) بووە.
– ساڵی (١٩٠٧) لە دێی (عەلی سەرای) سەر بە داقوق لە کەرکوک لەدایکبووە، بەڵام هەندێک سەرچاوە ساڵی (١٩٠٩) بە ساڵی لەدایکبوونی دادەنێن.
– هەر لە منداڵییەوە خەریکی خوێندن بووە، پاشان چووەتە کەرکوک و لەلای زانایانی ئایینیدا خەریکی فێربوونی ڕێزمانی عەرەبی و قورئان بووەو ماوەیەکیش لەلای زانا (مەلا عەبباس حیلمی) شەریعەتی ئیسلامی خوێندووەو کە لەلای خەڵکی بە (سەید سابوور) بە ناوبانگ بووە، لە پاشا خەریک کارو مزیاری بووە، تا کۆتایی ژیانی بە وانە ووتنەوەو ڕێنوێنی خەڵک بردووەتە سەر.
– هۆنینەوەی هۆنراوەدا دەستێکی بەرزو باڵای هەبووەو هۆنراوەکانی گەلێ ناسک و پاراوو شیرینن.
– ساڵی (١٩٨٨) کۆچی دوایی کردووە.

* (سابیر کوردستانی):–

– ناوی تەواوی (سابیر محەمەد ئەحمەد)ە لە ساڵی (١٩٥٥) دا لە ناوچەی کەرکوک هاتووەتە دنیاوە.
– خاوەن دەنگێکی زوڵاڵەو چەندین گۆرانی تۆمار کردووە.

* سادق سایەخان مەحموود زەنگەنە:–

– ساڵی ١٩٤٧ لە کفری لەدایکبووە.
– ساڵی ١٩٦٩ کۆلێژی سەربازی بەغدای لە خولی ٤٩ تەواو کردووە بە ناونیشانی (تموین ونقل).
– ماوەیەک (امر تموین ونقل فق١٤)بووە.
– ساڵی ١٩٩١ خانەنشین کراوە.

* (سالەح هەلاج):-

- یەکێکە لە نووسەرو ئەدیبەکانی کەلارو مارەیەکی چاکە لە بواری ڕۆژنامەگەری کار دەکات.
- کتێبە چاپکراوەکانی:
- (گولبژێرێک لە شیعرو شاعیرانی گەرمیان)، کەرکوک، (٢٠٠٨).
- (لێک دابران)، شیعر، (٢٠٠٨).
- (پەیکی خەمەکانی ئێوەم)، کۆمەڵە شیعری ژنە شاعیری گەرمیانی ئەمام عەبدوڵلا، ٢٠٠٩.
- (عەبدال داودەو بەرهەمەکانی)، هاوپەش، هەولێر، ٢٠٠٩.
- (مێژووی شیعرو شاعیرانی گەرمیان)، چاپی دووەم، ٢٠١٣.

* (سالار ئیسماعیل سەعین):-

- ساڵی (١٩٤٥) لە شاری کفری لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٦٩) پەیمانگای وەرزشی بەغدای تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٧١) دامەزراوە بە مامۆستای وەرزش لە قەزای خورماتوو.
- یەکێکە لە چیرۆک نووسەکانی کەرکوک، هەر لە هەشتاکانی سەدەی ڕابردووەوە دەستی چیرۆک نووسینی هەبووە لەژێر ناوی (غۆلام گەرمیانی) بابەتی بڵاوکردووەتەوە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (ڕەش پێستێک)، چیرۆک، بەغدا، ٢٠٠٠.

- (سبی دەسەلات)، چیرۆک، سلێمانی، ٢٠٠٤.
- (زانگەی پردەکە).
- (المتاهة).
- (ئەشکەوتی خوێن)، ڕۆمان.

* (سالار ڕەشید):-

- سالار ڕەشید یان سالح عەزیز ڕەشید (هەر لە منداڵییەوە ئەو ناوی هەبووە).
- ساڵی (١٩٦٠) لە شاری کەرکووک لە گەڕەکی ئیمام قاسم لەدایکبووە.
- خوێندنی سەرەتایی لە قوتابخانەی نالی، ناوەندی لە قوتابخانەی کاوەو دواناوەندیی لە قوتابخانەی ئیمام قاسم و ئامادەیی لە عەبدولمەلیک تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٧٩ - ١٩٨٠) لە زانکۆی سلێمانی، کۆلیژی زانستەکان - بەشی فیزیا وەردەگیرێ و لە قۆناغی سێیەمیدا بەهۆی وەستانەوە لە بەرامبەر بەجەیشی شەعبیکردنی خوێندکاران، لە زانکۆ فەسل ئەکرێت.
- ساڵی (١٩٧٦) لە ڕێگەی ئەسعەد عەزیز سۆق شەریف (شێخ دارا)ەوە کە ئەو دەمە لە ئامادەیی ئیمام قاسم لە پۆلی چوارەمی دواناوەندی هاوپۆلی یەک بوون، بە ئەڵقە ڕۆشنبیرییەکانی کۆمەڵەی مارکسی - لینینیی کوردستان (کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان)ەوە پەیوەست دەبێت و پاشان لە بەرواری ٢٠/ ٧/ ١٩٧٧) دەبێتە ئەندامی کۆمەڵە.
- کاتێک کە کۆمیتەی ئاگر"لە مانگی ١٠ی ساڵی (١٩٨١) کەوتە بەر هێرشی گرتن و ڕاوەدوونان، سالار بەرپرسی خەتێکی ڕێکخستنی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان و خەتێکی یەکێتیی خوێندکارانی کوردستان بوو، پەیوەندی هەر بە هاوڕێ (ئەسعەد)ەوە هەبوو. ئەگەرچی کلێشەی ڕێکخستن و ناوی نهێنیی سالار (ئەسرەوت)و ئەوەی، کە پەیوەندی بە

ئەسعەدەوە هەیەو تۆڕی پەیوەندییەكانی گشت ئاشكرا بیوون و لەبەردەستی دائیرەی ئەمندا بوون و ئەوەی مابووەوە و مەعلووم نەبوو، تەنها تەواوەتی ئەو بوو، بەلام بەهۆی خۆراگریی هاوڕێ ئەسعەدەوە، كە سەربازی ئەشكەنجەیەكی نێجگار زۆر ناوی تەواوەتی ئەوی نەدركاندو لەو شالاوی گرتنە ڕزگاری بوو.

– سالار دوای ماوەیەك لە خۆشاردنەوەو ئیختیفا، كەوتەوە هەڵسووڕان و بیركردنەوە لە دامەزراندنەوەی كۆمیتەی ئاگرو لێكگرێدانەوەی ئەندام و شانەو هێڵە لێكپچڕاوەكانی ڕێكخستن، كە بە تەواوی لێك هەڵوەشابوونەوە. بۆ ئەم مەبەستەش چەندین جار سەردانی زیندانی ئەبو غرێب و مووسڵی كردووەو بۆ پەیوەندیكردن بە هاوڕێیانی دەرەوەو ناوەندیی كۆمەڵەوە، سەردانی گوندو بنكەو بارەگاكانی كۆمەڵەی كردووە.

– پاشان لە كۆبوونەوەیەكدا، لە تەمووزی ساڵی (١٩٨٢) لە گوندی سوورقاوشان، كە پێكهاتبوو لە: ئازاد هەورامی، ئەحمەد كرێكار، سالار ڕەشید، عەلی بچكۆل، مامۆستا قادر، محەمەد ئەحمەد، كۆمیتەی ئاگر (كۆمیتەی ڕێكخراوی شاری كەركووك) سەرلەنوێ لە سێ ئەندام پێك ئەهێنرێتەوە، كە ئەمانە بوون: سالار ڕەشید، مامۆستا قادر، محەمەد ئەحمەد، كە هەر یەكێك لەوان بەرپرسی كەرتێك بوو، بەم ناوانەوە: كەرتی شەهید حەسەن، كەرتی شەهید سەلاحی موهەندیس، كەرتی شەهید سیروان.

بەم جۆرە دوای ئەو زەبرە گەورەیە، سالار بە دامەزرێنەرەوەی كۆمیتەی ئاگر دەژمێردرێ.

– لەهەمان كاتدا ئەنجوومەنی سەركردایەتیی "یەكێتیی خوێندكارانی كوردستان"یش بەهۆی ئاشكرابوونییەوە لە بەریەك هەڵوەشابووەوە. ئەم لە دامەزراندنەوەی ئەو ئەنجوومەنەشدا وەك بەرپرسی لقی كەركووك بەشداریی دەكات و بەوپێیە دەبێتە ئەندامی ئەنجوومەنی سەركردایەتیی یەكێتیی خوێندكارانی كوردستانیش.

– سالار ئەندامی كۆنفرانسی دوور سێی كۆمەڵەو ئەندامی كۆنفرانسی دوو و سێی یەكێتیی خوێندكارانی كوردستان بووە.

– لەو ماوەیەدا یەكێك بووە لە كادرە هەرە ئاكتیڤ و بزێوەكانی شاری كەركووك و زانكۆی سەلاحەدین، كە زیاتر لە ژمارەی پۆلێكی كۆمەڵە، ئەندامی بۆ ڕیزەكانی كۆمەڵە ڕێكخستووەو چەند بەرابەریش دۆست و هەواداری لە دەوری ڕێكخستنەكانی یەكێتی ساز داوە.

– لەو ساڵانەدا ماڵەكەیان لە گەڕەكی یادگار گەورەترین بنكەی سووری كۆمەڵە بووە، كە هەفتانەو بەشێوەیەكی دەوری زۆربەی كۆبوونەوەكانی تێدا ئەنجام دراوە. هەرچی بەیاننامە هەیە، بە ڕۆنیۆی سەرەتایی هەر لەوێ چاپ كراوەو پاشان لە نێوشاردا بڵاو كراوەتەوە. هەرچی چاپەمەنییەكانی شاخیش هەیە، ئەوێ یەكەم مەنزڵی بووەو پاشان لەوێوە بەسەر ڕێكخستنەكانی نێو شاری كەركووكدا دابەش كراون.

– ئەو بەشداری لە خۆپیشاندانەكانی شارەكانی كوردستان لە ساڵی (١٩٨٢) لە زانكۆی سەلاحەدین و لە شاری هەولێر دەكات و شەوانە لە بەشە ناوخۆییەكانی خوێندكاران لەگەڵ هاوڕێیانی تریدا، كات و شێن و نەخشەی ڕۆژی

دوایی خۆپیشاندانیان دیاری دەكردو سەرەنجام دەگیرێت و ماوەیەك لە ئەمنی هەولێر زیندانی دەبێ.

– لە هاوینی ساڵی (١٩٨٤)و لەدوای بەشداریكردنی لە كۆنفرانسی سێی كۆمەڵە، بەهۆی ناكۆكیی فكرییەوە، لەگەڵ (٤٥) كەس لە هاوڕێكانی واز لە كۆمەڵەو یەكێتیی خوێندكارانی كوردستان دەهێنێ.

– ئەم كۆمەڵە ئەندام و كادرە لە ڕێگەی سالارەوە قسەوباسیان لەگەڵ مەلا بەختیارو ئالای شۆڕشدا هەبووە، بۆ مەبەستی پێكەوە كاركردن چەندین دانیشتنیان سازكردووە، لەوانە، كۆبوونەوەی سووڕداش و كۆبوونەوەی ماڵی شێخ جەناب لە سەرچنار. بەلام لە دواكۆبوونەوەیاندا لە ماڵی مەلا بەختیار و لە گوندی تەكیەی ناوچەی قەرەداغ (كە جگە لە سالار دوو هاوڕێی تریشی تیایدا بەشدار بوون)، بەهۆی جیاوازی لە تێڕوانین و لێكدانەوەیاندا، لێك دووردەكەونەوەو كۆتایی بە پەیوەندیی نێوانیان دێت.

– لە ساڵی (١٩٨٤) لە كاتێكدا كە حكوومەتی بەعس دەیەوێت بەزۆرەملێ مەشقی جەیشی شەعبی بەسەر خوێندكارانی زانكۆی سەلاحەدیندا بسەپێنێ، لەگەڵ كۆمەڵێك لە هاوڕێكانی كۆمیتەیەك بەناوی "لیژنەی ناوخۆی خوێندكاران"ەوە پێك دەهێنن و گەورەترین مانگرتن لە مێژووی بزووتنەوەی خوێندكاری لە كوردستان سازو ڕابەری دەكەن و لە دژی ئەو داوایەی ڕژێم دەوەستنەوە.

– ئەوەی شایانی باسە، سالار یەكێك بووە لە ئەندامە زۆر ئاكتیڤەكانی ئەم لیژنەیەو زۆربەی ئەو بەیاننامانەی كە ئەم لیژنەیە بڵاوی كردوونەتەوە، لە نووسینی ئەو بوونە.

– ساڵی (١٩٨٧) لەگەڵ چەند هاوڕێیەكیدا ڕێكخراوی كۆمەڵەی تێكۆشەرانی كۆمۆنیست - كۆتك دادەمەزرێنن، لە هەمان ساڵدا لەگەڵ چەند هاوڕێیەكیدا ئەلقەی ئۆكتۆبەر

دادەمەزرێنن.

– لە ڕاپەڕینی ساڵی (١٩٩١)ی شارەکانی کوردستان هەڵسووڕاوێکی شووراکان لە شاری کەرکووك بووە.

– لە پێکهێنانی حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاریی عێراق لە ساڵی (١٩٩٣) بەشداری دەکات ولە مانگی مارتی ساڵی (٢٠٠٥) بەهۆی ناکۆکیی فکرییەوە واز لەو حیزبە دەهێنێ.

– ماوەی (١٧) ساڵە لە وڵاتی سویسرا دەژی‌و خاوەنی ڕەگەزنامەی سویسرییە.

بەشێك لە نووسراوەکانی:

* ڕابەر دەستنووسێکی ٩٠ لاپەڕەیی ناوخۆیی بۆ ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان لە شاری کەرکووك، دەربارەی شێوازی کارکردن لە نێو جەماوەرو چۆنییەتی خۆپاراستن‌و بەرخورد لە کاتی گرتن‌و زیندانیدا.

* مێژووی پارتی دیموکراتی کوردستان‌و ناکۆکییەکان‌و کەرتبوونی، لێکۆڵینەوە، دەستنووسێکی ٤٠ لاپەڕەیی، لە نێو ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان لە شاری کەرکووك بڵاوکراوەتەوە.

* دەوڵەت، لینین وەرگێڕانی لە عەرەبییەوە، ساڵی (١٩٨٢)، دەستنووسێکی ٤٠ لاپەڕەیی، لە نێو ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان لە شاری کەرکووك بڵاو کراوەتەوە.

* باوەگوڕ گوڕ، گۆڤار ٣ ژمارە، بڵاوکراوەی لقی کەرکووکی یەکێتیی خوێندکارانی کوردستان. ئەم گۆڤارە لەلایەن ڕاگەیاندنی مەڵبەندی ٤ی یەکێتی لە بالیسان چاپ دەکرا.

* مێژووی بزووتنەوەی خوێندکاریی لە کوردستان، لێکۆڵینەوە، چاپخانەی ئیبراهیم عەزۆ، یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان.

* شۆڕشی سۆسیالیستی‌و مافی میللەتان لە دیاریکردنی چارەنووسی خۆیاندا، لینین وەگێڕانی لە عەرەبییەوە، ساڵی ٢٠٠٤.

* بنەمای ڕێکخراوەیی حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری، مەنسوور حیکمەت، وەرگێڕانی لە فارسییەوە، ٢٠٠٤.

* تەرحی سازماندەیی ڕابەریی حیزب مەنسوور حیکمەت، وەرگێڕانی لە فارسییەوە، ٢٠٠٤.

* دەستووری هەڵبژاردنی نوێنەران بۆ کۆنگرەی دووەمی حیزب، مەنسوور حیکمەت، وەرگێڕانی لە فارسییەوە، ٢٠٠٤.

* پێشنووسی پەیڕەوی ناوخۆی حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاریی ئێران، ئیرەجی ئازەرین، وەرگێڕانی لە فارسییەوە، ٢٠٠٤.

* دەربارەی: بەڵگەنامەی خیلافاتە سیاسییەکان، حەمیدی تەقوایی، وەرگێڕانی لە فارسییەوە، ٢٠٠٤.

* بانگەوازی بەستنی کۆنگرەی پێنج، حەمیدی تەقوایی، وەرگێڕانی لە فارسییەوە، ٢٠٠٤.

* داوەتکردنی حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاریی عێراق، وەرگێڕانی لە فارسییەوە، ٢٠٠٤.

* بڕیاری کۆنگرەی یەکەمی حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاریی عێراق لە پەیوەند بە یەکێتیی هاوسەنگەری لەگەڵ حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاریی ئێران، وەرگێڕانی لە فارسییەوە ٢٠٠٤.

* سەرنگوونیی کۆماری ئیسلامی و ڕۆڵی حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاریی ئێران، کۆڕشی مودەڕیسی، وەرگێڕانی لە فارسییەوە، ٢٠٠٤.

* تێزەکان دەربارەی فۆیەرباخ، کارل مارکس، وەرگێڕانی لە عەرەبی و فارسییەوە، ٢٠٠٤.

* نامەیەکی لینین ڕۆژێك بەر لە شۆڕشی ئۆکتۆبەر، لینین، وەرگێڕانی لە فارسییەوە، ٢٠٠٥.

* سێ سەرچاوەو سێ بەشی مارکسیزم، وەرگێڕانی لە عەرەبی و فارسییەوە، ٢٠٠٥.

* لۆدڤیگ فۆیەرباخ‌و فەلسەفەی کلاسیکی ئەڵمانی، فریدریك ئەنگلس، وەرگێڕانی لە عەرەبی‌و فارسییەوە، لە بڵاوکراوەکانی مەکتەبی بیرو هۆشیاری (ی. ن.ك)، ساڵی (٢٠٠٥).

* ئەرکەکانی بزووتنەوەی ژنانی کرێکار لە کۆماری سۆڤێتیدا، لینین، وەرگێڕانی لە عەرەبی‌و فارسییەوە، ٢٠٠٥.

* دەربارەی مانگرتن، لینین، وەرگێڕانی لە عەرەبی‌و فارسییەوە، ٢٠٠٥.

* دەوڵەت‌و شۆڕش، لینین، وەرگێڕانی بەشی یەکەمی لە عەرەبی و فارسییەوە، ٢٠٠٦

* حیزب‌و دەسەڵاتی سیاسی، مەنسوور حیکمەت، وەرگێڕانی لە فارسییەوە، ٢٠٠٦.

* بزووتنەوەی سەلبی‌و ئیسپاتی، مەنسوور حیکمەت، وەرگێڕانی لە فارسییەوە، ٢٠٠٦.

* مەنسوور حیکمەت کێ بوو؟ نووسینی: حەمیدی تەقوایی، وەرگێڕانی لە فارسییەوە، ٢٠٠٧.

* هەڵبژاردەیەك لە نووسراوەکانی مەنسوور حیکمەت، دوو بەرگ (بە قەوارەی ١١٩١ لاپەڕە)، ئامادەکردن‌و پیاچوونەوەی: سالار ڕەشید، چاپی یەکەم، چاپخانەی ڕەنج، سلێمانی، ٢٠٠٨.

* چەندین وتارو چاوپێکەوتنی جۆراوجۆری دیکەی لە سایت‌و ڕۆژنامە کوردییەکان بڵاو کردووەتەوە.

* بەرپرسی بەشی کوردیی ماڵپەڕی ئەرشیفی مارکسیستەکان لە ئینتەرنێت (http//www. Marxısts. Org/ kurdı)ە.

ئەم ماڵپەڕە بە ٥٦ زمان ئاساری مارکسی بڵاو دەکاتەوە. ئەوەی شایانی باسە، بەشی کوردیی ئەم ماڵپەڕە لە ساڵی (٢٠٠٥) هەر لەلایەن خودی سالار ڕەشیدەوە دامەزراوەو کەریم مەلا ڕەشید کارە هونەرییەکانی دەباتە ڕێوە.

* (سالح بارام چاوش):-

– برای خدر بارام چاوش بووە.

– ئەم زاتە لە ئامێری باڵەبان‌و زوڕنازەنیندا هونەرمەندێکی بێ هاوتا بووە.

*** (ساڵح ئەحمەد عەزیز):-**

- ناسراو بەمام ساڵح سەید مورادی.
- لەدایکبووی ساڵی (١٩٥١)ی گوندی کوردەمیریی حاجی حوسێنی ناحیەی پێبان ساڵی (١٩٦٢) ماڵیان گواستۆتەوە بۆ کولەجۆی زەنگابادو دوای ماوەیەك بنەماڵەکەی گوندی سەید موارادی لە ناوچەی قەرەتەپە ئاوەدان کردووەتەوەو تێیدا نیشتەجێ بووە و کشتوکاڵی تێدا کردووە.
- ساڵانی شەستەکاندا پەیوەندیی بەرێکخستنەکانی پارتی دیموکراتی کوردستانەوە کردو لە گەرمیاندا وەك کەسایەتییەکی بڕواپێکراو تەماشا دەکرا.
- ساڵی (١٩٧٥) هەرەسهێنانی شۆڕشی زۆر پێ ناخۆش بوو. دوو ساڵ پاش ئەم ڕووداوە، پەیوەندیی بەرێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کرد. لەو قۆناغەدا ئەرکێکی زۆر سەختی گرتە ئەستۆ. ئەویش کڕینی چەكو تەقەمەنی بوو بۆ هێزی پێشمەرگە لە گوندە عەرەب نیشینەکانی دەوروبەری قەرەتەپە. لەڕاستیشدا لەم ڕووەوە زۆر سەرکەوتوو بوو. بەڵام جموجوڵو هەڵسووڕانی لەم بوارەدا سەرەنجی دەزگا ئەمنییەکانی ڕاکێشا.
- ساڵی (١٩٧٩)دا دەستگیر کراو لە بارەگای بەڕێوەبەرایەتیی ئاسایشی کفری ئازارو ئەشکەنجەیەکی زۆر درا، بەڵام هەر ئەو ساڵە بەر لێبوردنی گشتیی کەوتو ئازاد کرا. بەردانی، ڕێگر نەبوو لەبەردەم ئەوەی کە دەزگا ئەمنییەکان بەردەوام بن لەسەر تەنگ پێ هەڵچنینی. هەر ئەو ساڵە پەیوەندیی بە هێزی پێشمەرگەوە کردو لە کەرتی ٥ی دووزخورماتووی هەرێمی ٢ی کەرکوك ژیانی پێشمەرگایەتیی دەستپێکرد. لەم ماوەیەدا ڕۆڵێکی کارای لە چالاکییەکانی هێزی پێشمەرگەدا گێڕا.
- ساڵی (١٩٨٣) کرایە فەرماندەی کەرتی ٥ی جەمریێنی تیپی ٥١ی گەرمیان. لە ٢٠ی تشرینی یەکەمی ساڵی (١٩٨٤)دا لەڕەوتی بەربەرچدانەوەی هێرشێکی بەربڵاوی سوپای عێراق بۆ سەر شارۆچکەی کۆکس، شەهید کرا. دوای شەڕەکە، تەرمەکەی برایە گوندی سپیسەرو لەوێ بەخاك سپێردرا.

*** (ساڵح پاشا نەفتچی):-**

- یەکێکە لە خێزانەکانی نەوتچییەکان لە کەرکوك.
- لە سەردەمی حەمیدیدا بووەتە موتەسەڕیفی لیوای (حیللە) لە سەردەمی والی مستەفا عاسم پاشا.
- ساڵی (١٨٩٣-١٨٩٤) بووەتە موتەسرفی سلێمانی.
- ساڵی (١٩٠٨) هەڵبژێردراوە بە نائیبی کەرکوك لە (مجلس المبعوثین).
- ساڵی (١٩٢٤) هەڵبژێردراوە بە نائیبی کەرکوك لە (مجلس تاسیس العراق).
- ساڵی (١٩٢٧) کۆچی دوایی کردووە.

*** (ساڵح جەریسی - مەلا ساڵح جەریسی):-**

- ناوی (مەلا ساڵح کوڕی مەلا محەمەد کوڕی مەلا ئەحمەد جەریسی)یە.
- لە ساڵی (١٩٤٣) لە گوندی (یارمجە) لە ناحیەی (لەیلان) لەدایکبووە.
- لە ساڵی (١٩٧٥) کۆلێژی شەریعەی لە بەغدا تەواو کردووە.
- لەلای هەر یەکە لە (مەلا مەجیدی قوتب)و (مەلا عەبدولعەزیز شیلەخانی)و (مەلا عەبدولمەجیدی مودەرس) خوێندنی نەحوو سەرف و فیقەو تەفسیری تەواو کردووە.
- لە ساڵی (١٩٦٧) بووەتە ئیمامو خەتیب لە مزگەوتی (عەبدولرەزاق ئەلتوحەق).
- لە ساڵی (١٩٨٠) ماستەری لە زانکۆی ئەزهەر بەدەستهێناوە بە ناونیشانی (سیدنا داود بین القران والتوراة والانجیل).
- لە ساڵی (١٩٨٤) کۆچی دوایی کردووە.

*** (ساڵحی دەرماناوی گەورە - مەلا ساڵحی دەرماناوی گەورە):-**

- ناوی (مەلا محەمەد ساڵحی کوڕی فەقێ ئەمینی کوڕی حاجی محەمەد)ەو لە عەشیرەتی (لەك)ەو لەدێی دەرماناوی گەورەی سەر بە پردێ لە ساڵی (١٨٨٧)ی زایینیی هاتووەتە دنیاوە.
- ئیجازەی مەلایەتی لە کەرکوك وەرگرتووە لەلای مەلا (عومەر گومبەتی) لە ساڵی (١٩٣٩).
- لە دواییدا گەڕاوەتەوە دێیەکەی خۆیو مەلایەتی کردووە.

*** (ساڵح مەلا ڕەحمەتوڵلا - مەلا ساڵح مەلا ڕەحمەتوڵلا):-**

- ناوی (مەلا ساڵح کوڕی مەلا ڕەحمەتوڵلا کوڕی مەلا ئەحمەد کوڕی مەلا مستەفا)یە.
- یەکێکە لە مەلا بەناوبانگەکانی کەرکوك کە لەگەڵێك لە

دەستنووسەکانی (دار المخطوطات)دا لە بەغدا ئاماژەی پێکراوە، بەڵام زانیاریمان دەربارەی کەمە.

*** (ساڵحی ڕەزا فەتاحی دەلۆ):-**

– ساڵی (۱۹۰۹) لە کەرکوك لەدایکبووە.

*** (ساڵح ڕەفعەت کەرکوکی):-**

– یەکێکە لەو شاعیرانەی کە بەشێکی زۆری شیعرەکانی لە ڕۆژنامەی (حوادث) لەنێوان ساڵانی (۱۹۱۱–۱۹۱۸) بڵاوبووەتەوە.

*** (ساڵح ڕۆستەم ئەفەندی):-**

– ناوی (ساڵح ئەفەندی کوڕی ڕۆستەم ئاغای عەشیرەتی ساڵەیی)یە.
– یەکێکە لە نووسەرەکانی کەرکوك.
– ساڵی (۱۸۲۵) کۆچی دوایی کردووە.

*** ساڵح عەسکەری:-**

– ناوی (ساڵح کوڕی کاکە ڕەزا عەلی عەسکەری)یە.
– ساڵی (۱۹٤۱) لە گوندی (عەسکەر)ی لای ئاغجەلەر لە دایك بووە.
– بە ڕەچەڵەك دەچنەوە سەرسەیدەکانی بەرزنجەو لە بنەماڵەیەکی نەقشبەندی و لە شێخانی بزووتنەوەی هەقەیە.
– قۆناغی سەرەتایی لە گوندی عەسکەر بوو، ناوەندیو دواناوەندی لە کەرکوك تەواو کردووە، هەرچەندە لە زانکۆ وەرگیرابوو، بەڵام بەهۆی قورسی ژیانەوە خوێندنی کۆلیژی بۆ نەکرا.
– ساڵی (۱۹٥٤) پێش ئاهەنگی (لاوانی دیموکراتی کوردستان) خۆیی و عەلی عەسکەری دەگیرێن لە گەڕەکی چوار باغی کەرکوك.
– ساڵی (۱۹٥۹) دوای دەرچوونی لە خولی پەروەردە لە ناوچەی (مانگێشی)ی سەر بە لیوای موسل بە مامۆستا دامەزرا، هەر لەو ساڵەدا هاوسەرێتی لەگەڵ گەلاوێژ خان پێکەوەنا.
– ساڵی (۱۹٦۰) بوو بە مامۆستا لە قوتابخانەی سەرەتایی چەمچەماڵ.
– شەوی یازدەی ئەیلولی ساڵی (۱۹٦۱) لەتەك ژمارەیەك ڕووناکبیرو تێکۆشەرانی چەمچەماڵ دەستگیرکراو ڕەوانەی بەندیخانەی کەرکوك کرا بە تۆمەتی پشتگیری لە شۆڕشی کورد.
– ساڵی (۱۹٦٢) لە قوتابخانەی چەمچەماڵەوە گوازرایەوە بۆ قوتابخانەی گوندی (گورگەچاڵ)ی نزیك کەرکوك.
– لە شوباتی شوومی ساڵی (۱۹٦٣)، زۆر چالاکانە کەوتە ناو جووتیارانی ناوچەکانی شوانو ساڵەیی نزیکەی چل چەکداری کۆکردەوە بۆ بەرەنگار بوونەوەی کودەتاچییەکان.
– ماوەیەك لە قادر کەرەمو بناری گڵو خۆرنەوەزانو کلکە سماق چالاکی سیاسی هەبووە.
– لە جیابوونەوەی سەرکردایەتیی ناوەند (القیادە المرکزیە) لە لیژنەی ناوەند (اللجنە المرکزیە) چووە پاڵ سەرکردایەتیی ناوەندو بوو بەئەندامی سەرکردایەتیو لە سلێمانی سەرپەرشتی ڕێکخراوەکانی دەکرد.
– لە ساڵی (۱۹٦٧) چووە بەغدا بۆ ئەوەی ڕاستەوخۆ سەرپەرشتی کارەکانی حیزب بکات.
– ماوەیەکی زۆر لە ژێر ئەشکەنجەو ئازار دا لە قەسر ئەلیفهایە ماوەتەوەو خۆڕاگر بووە تا لە ساڵی (۱۹٧٠) بەبێ دادوەریو دادگایکردن شەهید کراوە.

*** (ساڵح کانی چناری – مەلا ساڵح کانی چناری):-**

– ناوی (مەلا ساڵح کوڕی قادر کوڕی حەسەن کانی چناری) یە.
– ساڵی (۱۹٢٧) لە دێی تەکیەی عەبدوڵڵای سەر بە چەمچەماڵ لەدایکبووە.
– ساڵی ۱۹٤٤ دەچێتە سلێمانی لە مزگەوتی شێخ سەلام لەلای مەلا عەبدوڵڵا چروستانی، کە زانستەکانی (فقە ونحو صرف وبلاغە ومنطق) خوێندووە. لە دواییدا لای دکتۆر مستەفا زەڵمی و مەلا عەبدولڕەحیم بەرزەخی مۆڵەتی زانستی ئایینی وەرگرتووە.
– ساڵی (۱۹٦٤) دوور دەخرێتەوە بۆ (سەماوە) لەسەر هەستی نەتەوایەتی و دەبێتە ئیمام خەتیب لە مزگەوتی سەماوە. لە دواییدا دەبێتە ئیمام خەتیب لە پارێزگای بابل.
– ساڵی (۱۹٧٦) بووەتە ئیمام و خەتیبی مزگەوتی (ئیمام قاسم).

– ساڵی (١٩٨٨) ئەبەزانە دابەزییە سەر تەعریب و ئەنفالکردنی کوردستان و لە ئەنجامدا لەلایەن ئەمنی بەعسەوە تووشی گرتن و ئازاردان بوو تا لە ئەنجامدا چاوێکی لە دەست دا.
– لە ١٤ی حوزەیرانی ساڵی (٢٠٠١)دا بە نەخۆشی شێرپەنجە کۆچی دوایی کرد.

*** (ساڵح مەلا محەمەد - مەلا ساڵح مەلا محەمەد):-**

– ناوی تەواوی (مەلا ساڵح کوڕی مەلا محەمەد کوڕی فەتاح) ە.
– ساڵی (١٩٢٦) لە دێی تەکیەی جەباری لەدایکبووە.
– یەکێکە لە مەلا بەناوبانگەکانی کەرکوک کە لەگەڵێک لە دەستنووسەکانی (دار المخطوطات)دا لە بەغدا ئاماژەی پێکراوە، بەڵام زانیاریمان دەربارەی کەمە.

*** (ساڵح محەمەد دیمیرچی):-**

– ساڵی (١٩٢٩) لە کەرکوک لەدایکبووە.
– ساڵی (١٩٦٠) ماستەری لە زانکۆی (لوواستین) بەدەستهێناوە.
– ساڵی (١٩٦٣) دکتۆرای لە زانکۆی (لوواستین) بەدەستهێناوە.
– بەرهەمە وەرگێڕاوەکانی:
– (اساسیات علم التربیة)، نووسین: (هـ. د. فوت)و (ل. م. تورك)، بەغدا، ١٩٧٨.

*** (سالم حەبیب محەمەد داغستانی):-**

– ساڵی (١٩٣٠) لە کەرکوک لەدایکبووە.
– پەیمانگای هونەرە جوانەکانی بەشی پێگەیاندنی مامۆستایانی تەواو کردووە.
– پەیمانگای هونەرە جوانەکانی بەشی ئێواران لە سیرامیک تەواو کردووە.

*** (سامان ئەبو بەکر سەعید):-**

– ساڵی ١٩٦٨ لە کەرکوک لەدایکبووە
– دەرچووی پەیمانگەی هونەری کەرکوک بەشی ئەلیکترۆن لە ساڵی ١٩٩٠.
– ساڵی ١٩٨٥ یەکەم پێشانگای تایبەتی لە هۆڵی ئامادەیی پیشەسازی تەئمیم کردووەتەوە.
– ساڵی ١٩٨٦ دووەم پێشانگای تایبەتی هۆڵی (قاعە التامیم للفن الحدیث) کردووەتەوە.
– ساڵی ١٩٩٠سێیەم پێشانگای تایبەتی هۆڵی کتێبخانەی پەیمانگەی هونەری کەرکوک کردووەتەوە.
– ساڵی ٢٠٠٦ چوارەم پێشانگای تایبەتی کردووەتەوە.
– پێشانگای تایبەتی لە کەرکوک لە ڕۆژی ٢٠ی تشرینی دووەمی ساڵی ٢٠٠٦ لە هۆڵی هونەرمەندانی کوردستان(قشلە) کردووەتەوە.
– پێشانگای تایبەتی لە سلێمانی لە ڕۆژی ٢٨ی تشرینی دووەمی ساڵی ٢٠٠٦ لە هۆڵی مۆزەخانەی سلێمانی کردووەتەوە.
– ساڵی ٢٠٠٩ پێنجەمین پێشانگای تایبەتی لە هۆڵی نەورۆز کردووەتەوە.
– شەشەمین پێشانگای تایبەتی لە ٢٤ ساڵیادی کارەساتی ئەنفالکردووەتەوە.
– ساڵی ٢٠١٥ حەوتەمین پێشانگای تایبەتی لە هۆڵی کتێبخانەی گشتی کەرکوک کردووەتەوە.
– ساڵی ١٩٩٥ و ١٩٩٧ بەشداری چەند پێشانگایەکی دووەل لە بەغداد کردووەتەوە.
– بەشداری لە چەندین پێشانگا لە دەرەوەی وڵات (میسر، تونس، ئوردن، ئەڵمانیا، هۆڵەندا) کردووە.
– ساڵی ١٩٨٩ تا ٢٠٠٦ بەشداری لە سەرجەم پێشانگای ساڵانەی هونەرمەندانی کەرکوک کردووە.
– ساڵی ٢٠٠٥بەشداری لە فیستیڤاڵی شێوەکاری ساڵانەی (ی.هـ.ك) لە کەرکوک و هەولێر و سلێمانی و دهۆك کردووە.
– ساڵی ٢٠٠٥ بەشداری فیستیڤاڵی هونەر لەچەمچەماڵ کردووە.
– ساڵی ٢٠٠٥ بەشداری پێشانگای هونەرمەندانی کورد(ئەنفال خۆری ڕەشپۆش) هۆڵی مۆزەخانەی نیشتمانی (ئەمنەسورەکە) لە سلێمانی کردووە.
– ساڵی ٢٠٠٣ بەشداری پێشانگای گرووپی کوردستان - کەرکوک لە هۆڵی هونەرمەندانی کوردستان.
– ساڵی ٢٠٠٥ تا ٢٠١١بەشداری گەلەری دهۆك وزاموای

سلێمانی و هەولێر و کۆیەی کردووە.

- دروستکردنی دیزاینی چەندین فۆڵدەر و ئارم و لۆگۆی کۆمەڵە ودەسگا و ڕێکخراوەکانی کردووە.

- ساڵی ٢٠٠٩ بەشداری پێشانگای شێوەکارانی کورد لە عەممان - ئوردن.

- ساڵی ٢٠١٠بەشداری فیستیڤاڵی گەلاوێژ کردووە.

- ساڵی ٢٠١٢ بەشداری پێشانگای هاوبەشی سەنتەری ڕۆشنبیری بەغدای کردووە.

- بەدەسهێنانی زیاتر لە (٢٤) بڕوانامەی ڕێزلێنان.

* (سامان بەرزنجی):-

- ساڵی (١٩٧٧) لە کەرکوک لە ئاڵتون کۆپری لەدایکبووە. لە دوایدا لە هەولێر نیشتەجێ بووە.

- ساڵی (١٩٩٥- ٢٠٠٦) بابەتی خەتی خوێندووە لەلای زیادی ئەندازیار، هەروەها لە بواری خەتی (النسخ)دا دەستێکی باڵای هەبووە.

- بەشداری گەلێك پێشانگای ناوخۆو دەرەوەی کردووە لەوانە:

- پێشبڕکێی خۆشنووسانی هەولێر بە ناوی (محەمەد تاهیری کوردی).

- پێشبڕکێی خاچی سووری نێودەوڵەتی بۆ خۆشنووسی عەرەبی لە هەولێر لە ساڵی ١٩٩٩.

- بەشداری پێشبڕکێی خۆشنووسانی هەولێری کردووە لە ساڵی ٢٠٠٥.

- بەشداری پێشبڕکێی خۆشنووسانی هەولێر بە یادی لەدایکبوونی پێغەمبەر لەنێوان ساڵانی (٢٠٠٩- ٢٠١٢).

- بەشداری دیداری دوبەی کردووە بە خۆشنووسی عەرەبی لەنێوان ساڵانی (٢٠١٠- ٢٠١١).

* (سامان کەریم):-

- ناسراو بە (محەمەد عەبدلرەحمان عومەر)

- ساڵی (١٩٦٣) لە شاری سلێمانی لەدایکبووە. خوێندنی سەرەتایی، ناوەندی و دواناوەندی هەر لەو شارە تەواو کردووە، پاشان لە زانکۆی مووسڵ کۆلیژی ئەندازیاری وەردەگیرێ، بەڵام بەهۆی کاری سیاسییەوە نەیتوانیوە خوێندن تەواو بکات.

- ساڵی (١٩٧٩) بەهۆی بەشداریکردنی لە خۆپیشاندانی دژی سیاسەتی تەعریبکردنی خوێندنەوە دەستگیر دەکرێت.

لە ساڵی (١٩٨١)ەوە لە نێو کۆڕو کۆمەڵی دیراسیی کۆمۆنیستیی جیاوازدا دەستی بەکارکردن کردووە. یەکێك بووە لە ڕابەرانی مانگرتنی خوێندکارانی زانکۆی مووسڵ.

- ساڵی (١٩٨٤)و نوێنەری ئەوان بووە بۆ هاوئاهەنگیکردن لەگەڵ نوێنەرانی خوێندکارانی زانکۆی سەلاحەدین. یەکێك بووە لە نوێنەرانی ئەوان بۆ کۆبوونەوە لەگەڵ سەرۆکی زانکۆ، بەڕێوەبەری دەزگای ئەمن و حیزبی بەعس و پارێزگاری مووسڵ. هەروەها نوێنەری ئەوان بووە بۆ دانیشتن لەگەڵ یەکێتیی نیشتمانی کوردستان لە سووریاش، کە ئەو دەمە لەگەڵ حکوومەتی بەعس لە دانوستاندا بوو. لە پێکەوەنان و دامەزراندنی چەندین ئەڵقەو سازمانی کۆمۆنیستیدا بەشداری کردووەو چەندین جار بەهۆی ئاشکرابوونییەوە تووشی ڕاونان و خۆشاردنەوە هاتووە. هەڵسووڕاوێکی چالاکی بزووتنەوەی شوورایی بووە.

- ساڵی (١٩٩١)و نوێنەری شوورای نوێنەرانی شاری سلێمانی بووە بۆ کۆمەڵکردنی شووراکانی شاری کەرکوك و هاوئاهەنگیکردن لەنێوانیاندا.

- یەکێکە لەو (١٠) کادرەی کە حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاریی عێراقیان پێکهێناو لەو دەمەوە تا ئێستا ئەندامی کۆمیتەی ناوەندییە لەو حیزبەداو بەرپرسیارێتی جۆراوجۆری بینیوە: ئەندامی کۆمیتەی ڕابەریی ڕێکخراوی کوردستان، سکرتێری کۆمیتەی ڕابەریی ڕێکخراوی کوردستان، سەرنووسەری بڵاوکراوەی الی الامام، بەرپرسی ڕێکخستنەکانی دەرەوەی حیزب، سەرۆکی مەکتەبی سیاسی، سکرتێری کۆمیتەی ناوەندی.

- ئێستاش ئەندامی مەکتەبی سیاسیی حیزبەو چەندین نامیلکەی بە زمانی عەرەبی نووسیوەتەوە، لەوانە: خەبات دژی بێکاری" حیزبی شیوعیی عێراقی: ئایین ئیسلامی سیاسی و نیشتمانپەروەری و " چینی کرێکارو شۆڕشەکانی جیهانی عەرەبی".

* (سامی توتنچی):-

- ساڵی (١٩٥٧) لە کەرکوك لەدایکبووە.

- بەرهەمەکانی:

- (ایکی کونل)، شیعر بە زمانی تورکی، ئەستەمبوڵ، ١٩٩٧.

- (کونلیمك ازکیلری) شیعری بە زمانی تورکی، کەرکوك، ٢٠٠٠.

- (انغام قلبي)، دیوانی شیعری، ٢٠٠١.
- سالی (٢٠١١) کۆچی دوایی کردووە.

* (سامی جەلالی):-

- سالی (١٩٣٨) لە گەرەکی بەگلەر لەدایکبووە.
- یەکێکە لەو هونەرمەندانەی کە هەر لە سالی (١٩٥٣)دا لە بواری سروودو گۆرانی تورکمانی بەشداری کردووەو دەوری هەبووە لە خوێندنی مەقامدا.
- سالی (١٩٥٢)دا کۆمەلێک لە گۆرانیو قوریاتو بەستەی لە رادیۆی بەغدا تۆمار کردووە بە زمانەکانی عەرەبیو تورکمانی.
- لە (١٠)ی ئەیلولی سالی (٢٠٠٢) کۆچی دوایی کردووە.

* (سامی سەعدوللا عەلی):-

- سالی (١٩٧١) لە گوندی (شیرناو) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- سالی (١٩٩٣) پەیمانگای مەلبەندی مامۆستایانی هەولێری تەواو کردووە.
- سالی (١٩٩٥) یەکەم پێشانگای تایبەتی خۆی کردووەتەوە لە هۆلی کتێبخانە لە چەمچەمال.
- سالانی (١٩٩٦-٢٠٠٢) بەشداری کردووە لە زۆربەی پێشانگای هاوبەش لە فیستیڤالی هونەری کەرکوک.
- سالی (١٩٩٧) دووەم پێشانگای تایبەتی خۆی کردووەتەوە لە هۆلی چەرموو لە چەمچەمال.
- سالی (٢٠٠١) سێیەم پێشانگای تایبەتی خۆی کردووەتەوە لە هۆلی کتێبخانە لە چەمچەمال.
- سالی (٢٠٠٣) چوارەم پێشانگای تایبەتی خۆی کردووەتەوە لە هۆلی قشلە لە کەرکوک.
- سالی (٢٠٠٥) بەشداری کردووە لە فیستیڤالی شێوەکارانی کوردستان.
- سالی (٢٠٠٥) بەشداری کردووە لە حەرتەمەین پێشانگای کۆمەلەی شێوەکارانی سەربەست لە سلێمانی.
- سالی (٢٠٠٨) بەشداری کردووە لە یەکەمین پێشانگای شێوەکارانی کەرکوک لە قشلە لە کەرکوک.
- سالی (٢٠٠٩) بەشداری کردووە لە پێشانگای هاوبەشی شێوەکارانی چەمچەمالو کەرکوک لە چەمچەمال.
- سالی (٢٠١٠) بەشداری کردووە لە پێشانگای هاوبەشی هونەرمەندانی هەرێم لە پێنجەمین فیستیڤالی نێودەولەتی کتێب لە هەولێر.
- سالی (٢٠١١) بەشداری کردووە لە پێشانگای هاوبەشی شێوەکاری یادی هەلەبجە لە کەرکوک.
- سالی (٢٠١٣) پێنجەم پێشانگای تایبەتی خۆی کردووەتەوە لە کامپی ئاوارەی باکوور لە مەخمور.
- لە دەیان پێشانگای هاوبەشی دیکەدا بەشداری کردووە.

* (سامی عەلی دەلۆ):-

- ناوی (سامی کوری عەلی بەگی رەیسی بەگی دەلۆ)یە.
- سالی (١٩٢٤) لەدایکبووە، لە ئاوایی (عەین فارس)ی سەر بەناوچەی قەرەتەپە.
- لە تیرەی بەگزادەکانی جامریزی دەلۆیە.
- بۆ خوێندن هاتووەتە کفریو خوێندنی سەرەتایی تەواو کردووە گەراوەتەوە ئاواییەکەی خۆیانو دەستی داوەتە کشتوکال کردنو لەشەستەکانەوە هاتووەتە کفری ولەو ساوە لەم شارە دادەنیشێت.
- لە چلەکانەوە ئەم شاعیرەمان شیعری نووسیوەو لە گۆڤاری (گەلاوێژ)و (دەنگی گێتی تازە)دا بلاوی کردووەتەوە.
- شاعیرمان کۆمەلە شیعرێکی تێهەلکێشی عەرەبی بە کوردی هەیە پەردەیەکی شانۆگەری لە ژیانەوە هەلبژاردووەو هێناوێتی بە شێوەیەکی کاریکاتۆری دایرشتووە وەک (چێوکی نامەی بەستەزمان) (شارستانو لادێیی).
- سالی (٢٠٠٤) دیوانێکی شیعری بلاوکردووەتەوە.

* (سەباح ئیسماعیل محەمەد):-

- سالی (١٩٦١) لە کەرکوک هاتووەتە دونیاوە.
- دەرچووی زانکۆی تەکنەلۆژی-بەشی ئەندازیاری.
- ئەم کتێبانەی بە چاپ گەیاندووە:
- (ئاوێزە)، بە هاوکاری لەگەل حەمە سەعید زەنگەنە، ٢٠٠٢.
- (دیالۆگ)، چاوپێکەوتنی ئەدەبی، ٢٠٠٤.
- (ناعەقلانییەت لە گوتاری جەبهەی تورکمانیدا)، نووسینی د. جەبار قادر، وەرگێران، ٢٠٠٤.
- (چەمکو ستاتیکای شوێن لە ئەدەبدا)، لێکۆلینەوە، لە بلاوکراوەکانی یەکێتی نووسەرانی کورد لقی کەرکوک، چاپی یەکەم، ٢٠٠٥، چاپی دووەم، هەولێر، ٢٠٠٩.
- (هێزە وریا بن)، کۆمەلە چیرۆک، عەزیز نەسین، وەرگێران، لە چاپکراوەکانی کتێبخانەی سۆران-هەولێر، ٢٠٠٦.
- (ژنێک بۆ شەش پیاو)، کۆمەلە چیرۆک، عەزیز نەسین، وەرگێران، هەولێر، ٢٠٠٦.
- (وەرزی کۆچ بەرەو باکوور)، رۆمان، ئەلتەیب سالح، وەرگێران، هەولێر، ٢٠٠٧.
- (بالەخانەی یاقوبیان)، رۆمانی عەلا ئەسوانی، وەرگێران، هەولێر، ٢٠٠٩.
- (درێژترین سال، رۆمان زوهدی داودی)، وەرگێران، هەولێر،

(٢٠٠٨).
- (شیکاگۆ)، رۆمان، عەلا ئەسوانی، وەرگێڕان، هەولێر، ٢٠٠٩.
- ماڵە ئەندەلوسییەکە، واسینی ئەلئەعرەج، وەرگێڕان.
- زەنگەکانی رۆما، جان دۆست، وەرگێڕان.
- مرۆڤێک ناوی لە ناوندا نییە، واسینی ئەلئەعرەج، وەرگێڕان.
- تاکسی، خالید ئەلخەمسی، وەرگێڕان.
- عێراقییەکە لە پاریس، سامۆئیل شەمعوون، وەرگێڕان.
- شەماعییە، عەبدولستار ناسر، وەرگێڕان.
- کەسێتی تاکی عێراقی، باقر یاسین، وەرگێڕان.
- موبارەک و سەردەمەکەی، محەمەد حەسەنێن هەیکەل، وەرگێڕان.
- میرنامە، جان دۆست، وەرگێڕان.
- عەشقی وەرگێڕ، وەرگێڕان.
- جێگری سەرنووسەری رۆژنامەی (سێبەر)ە.

* (سەباح بازرگان):-

- ساڵی (١٩٥١) لە شاری کەرکوك لە گەڕەکی ئیمام قاسم لەدایکبووە.
- قوتابخانەی سەرەتایی وناوەندی وئامادەیی لە کەرکوك تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٧٥)دا لە کۆلێژی زانیاری سلێمانی بەکالۆریۆسی لە کیمیادا وەرگرتووە.
- لە هەفتاکانەوە نووسینی بڵاودەکاتەوە.
- بەرهەمەکانی:
- (خەڵاتەکانی نۆبڵ لە کیمیادا نێوان سەد ساڵ ١٩٠٠-٢٠٠٠)، کەرکوك، ٢٠٠٥.
- (الوان من الأدب، قصص وقصائد كردية وتركمانية)، وەرگێڕان.

- (دليل كتاب كركوك واصداراتهم المطبوعة)، ٢٠١٠.
- (المرشد إلى صحافة كركوك ١٩١١-٢٠١١):-
- گەڕەکی ئیمام قاسم، ٢٠١٧.

* سەباح بوترس یۆنان:-

- ناوی سەباح بوترس یۆنان دەمانە.
- ساڵی ١٩٤٢ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی ١٩٦٢ کۆلێژی سەربازی بەغدای تەواو کردووە، لە خولی (٢٠)ی (کارگێڕی - الاداری).
- ساڵی ٢٠٠١ خانەنشین کراوە.

* سەباح خورشید عەلی سادق:-

- ساڵی ١٩٥٥ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی ١٩٧٧ کۆلێژی سەربازی بەغدای تەواو کردووە لە خولی ٥٥ بەناونیشانی درع.
- هەڵگری بڕوانامەی بەکالۆریۆس لە زانستی تاقیگەکاندا لە کۆلێژی تەکنیکی بەغدا.
- ساڵی ٢٠٠٨ خانەنشین کراوە.

* سەباح توزلوو:-

- ساڵی ١٩٥٥ لە خورماتوو لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- إيمان صفحاتلاري، شيعر، ٢٠١٠
- Kulak Dolduran sozler، 2010
- صهيل الشعر يخترق مرابط القمة، وەرگێڕان.
- مزەلیك، شیعر، ٢٠١١
- SILAYADONIS، 2012

* (سەباح قەرەناڵتون):-

- ساڵی (١٩٥٦) لە گەڕەکی بەگلەر لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٩١) بەشی کارگێڕی و ئابووری لە زانکۆی موسڵ تەواو کردووە.
- یەکێکە لە شاعیرو شێوەکارەکانی شاری کەرکوك.
- بەرهەمەکانی:
- (بهار كلدى)، شیعر بە زمانی تورکی، چاپخانەی (الشؤون الثقافية العامة)، بەغدا، ١٩٩٠.
- (بيزيم توركومن)، شیعر بە زمانی تورکی، چاپخانەی (الشؤون الثقافية العامة)، بەغدا، ١٩٩٧.
- (ايناتج اوكيلري)، شیعر بە زمانی تورکی، ٢٠٠١.
- قصائد دينية، ٢٠٠٦.
- ساڵی (٢٠٠٥) کۆچی دوایی کرد.

* (سەباح عەبدوڵڵا کەرکوکی - دکتۆر سەباح عەبدوڵڵا کەرکوکی):-

- ناوی (سەباح عەبدوڵڵا جەعفەر ئەلسادق)ە.
- ساڵی (١٩٥٧) لە کەرکوك لەدایکبووە.

- سەرەتایی لە قوتابخانەی موسەڵلا تەواو کردووە و ناوەندی لە (المستقبل) تەواو کردووە و ئامادەیی لە موسەڵلا تەواو کردووە.
- ساڵی ١٩٨٢ بەکالۆریۆسی لە بواری پزیشکیدا بەدەستهێناوە لە زانکۆی بەغدا.
- گەلێك پیشەی پزیشکی کردووە لە پارێزگاکانی عێراق.
- ساڵی ٢٠٠٠ بووەتە جێگری سەرۆکی گشتی یەکێتی نووسەرانی عێراق.
- ساڵی ٢٠٠١ کۆمەڵەیەکی ڕۆشنبیری دامەزراندوو بە ناونیشانی (ملتقى الجماهير الإبداعي).
- ساڵی ٢٠٠٤ سەرپەرشتیاری گۆڤاری (الكاتب التركماني) بووە.
- ساڵی ٢٠٠٣ ڕۆژنامەی هەفتانەی (البشير)ی کردووە.
- ساڵی ٢٠٠٨ سەرنووسەری گۆڤاری (آفاق صحية) بووە.
- ساڵی ٢٠٠٣ ڕاوێژکاری ڕاگەیاندکاری سەرۆکی بەرەی تورکمانی بووە.
- یەکێکە لە ئەدیب و دکتۆرو ڕۆژنامەنووسانی تورکمان.
- بەرهەمەکانی:
- (وطن دستاني) شیعر بە زمانی تورکی، چاپخانەی (الشؤون الثقافية العامة)، بەغدا، ١٩٨٨.
- (ارزي ايلەقمبر)، داستانە شیعری بە زمانی تورکی، کەرکوك، ٢٠٠١.
- ملحمە (ارزي قمبر) ديوان شيعر ٢٠٠٢.
- (نرگيز خانم)، شیعری بە زمانی تورکی، چاپخانەی (عبد الوهاب اوچي)، کەرکوك، ٢٠٠٢.
- القات جدل فقهي وقانوني بين التحريم والتعاطي، ٢٠٠٥
- Papaganin Hikayasi، ٢٠١٢
- إعلام الصحافة التركمانية في العراق، ٢٠١٣.
- موسوعة الصحافة التركمانية، ٢٠١٦

* (سەباح محەمەد ئەمین):-

- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (ئەڤین)، سروودی گۆرانی منالان، سلێمانی، ١٩٨٣.
- (سروودی شادی)، کۆمەڵە شیعر، دانیمارك، ١٩٨٧.
- (ڕاپەڕینی کوردان ١٩٢٥)، مێژوو، وەرگێڕان، سوید، ١٩٨٨.
- (خونچەکان)، بۆ منداڵان، هاوبەش، لەندەن، ١٩٩١.
- (تاقیکردنەوەی تیۆریی بۆ شۆفێری ئۆتۆمۆبیل ڕانەندەگی لە بەریتانیا)، وەرگێڕان، هاوبەش، لەندەن، ٢٠٠٠.
- (فیلمی دیزنی کاتێك دوو هونەرمەندی گەورە بە یەکتر

دەگەن)، سلێمانی، ٢٠٠١.
- (تۆ هەڵبەستی تۆ مەبەستی)، شیعر، سلێمانی، ٢٠٠٤.
- (راپۆرتی کارگێری دەفەری کەرکوك ١٩١٩)، وەرگێران، سلێمانی، ٢٠٠٦.

* (سەباح مەحموود):-

- ساڵی (١٩٨٠)دا لە ئەڵقەی رۆشنبیرییەکان رێکخراو بووە.
- ساڵی (١٩٨١)دا بەهۆی ئاشکرابوونی کۆمیتەی ئاگری کۆمەڵەی رەنجدەرانەوە ناچار بووە، لەگەڵ نەجمەدین فەقێ و د. خالید روو لە شاخ بکەن و بچنە بارەگاکانی سەرکردایەتی (ی. ن. ك).
- لە پاییزی ساڵی (١٩٨٢)دا لە گوندی مەلا سەق لەگەڵ نەجمەدین فەقێ و هۆشیار عەبدولخالقدا بەشداری لە دووهەمین کۆبوونەوەی دامەزراندنی بەرزەدا کردووە (یەکەمین کۆبوونەوە ئەوەیان بوو، کە سەباح حەسەن خورشیدی تێدا بوو، بەڵام کشایەوە).
- لە مانگی هەشتی (١٩٨٤)دا لە هەولێر لەلایەن دەزگا ئەمنییەکانەوە گیراوە و خراوەتە ژێر ئەشکەنجەی زۆر قورسەوە و حوکمی بیست ساڵ زیندانی بەسەردا سەپێندراوە. پاشان بە لێبووردنی گشتی ئازاد ئەکرێ و ئێستا نیشتەجێی وڵاتی سویدە.

* (سەباح موسا - دکتۆر سەباح موسا):-

- ساڵی (١٩٥٨) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و دواناوەندی لە کەرکوك تەواو کردووە.
- کۆلێژی ئاداب، بەشی زمانی کوردی لە زانکۆی بەغدا تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٨٠) تا (٢٠٠٥) وەکو بێژەر لە تەلەفزیۆنی کەرکوك کاری کردووە.
- ساڵی (٢٠٠٢) ماستەری لە زمان و ئەدەبی کوردی وەرگرتووە.
- ساڵی (٢٠٠٨) دکتۆرای لە زمان و ئەدەبی کوردی وەرگرتووە.
- مامۆستایە لە بەشی کوردی کۆلێژی پەروەردەی زانکۆی کەرکوك.
- بەرهەمەکانی:
- (رەنگدانەوەی چەند لایەنێکی واتاسازی لە رۆژنامەگەری کوردی عێراقدا).
- (الصحافة الكردية.. بداياتها وآفاقها).
- (رۆژنامەنووسی کوردی).
- (زمانی رۆژنامەنووسی کوردی لە عێراقدا ١٩١٤-١٩٤٥)، ٢٠١٤.

* (سەباح هورمز شانی):-

- ساڵی (١٩٤٨) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (قراءة اخرى في المسرح السرياني)، ٢٠٠٥.
- (التقليدي واللاتقليدي في المسرح الكردي)، ستۆکهۆڵم، ١٩٩٣.
- (المسرح الكردي في ثلاثة عقود ١٩٧٠ - ٢٠٠٠)، دهۆك، ٢٠٠٣.

* سەبری :-

- ناوی نورەدین عەسکەری زادەیە و نازناوی سەبرییە، لە دەستنووسێکی کۆنی لای شێخ حوسێن بەرزنجی کە مێژووی نووسینەوەی لەسەر نییە دەستمان کەوتووە و شیعری بە فارسی و تورکی و کوردی (زاری سۆرانی) هەیە، گومانمان بۆی دەچێت کە لە سەدەی نۆزدەدا ژیابێت.

* (سەبغەتوڵڵا مەلا عەلی سیامەنسووری):-

- یەکێکە لە زانا ئایینییەکانی کەرکوك و لە گەلێك لە دەستنووسەکانی (دار المخطوطات) لە بەغدا ئاماژە بە ناوی کراوە، بەڵام لێکۆڵینەوەمان دەربارەی ژیانی کەمە.
- ساڵی (١٨٨٧) لەدایکبووە.

* (سەدرەدین درۆزنە - شێخ سەدرەدین درۆزنە):-

- یەکێکە لەو بەهرەمەندانە، شاعیرێکی ناوچەی سەنگاوە کە ناوی تەواوی (سەدرەدین عەلی حوسێن)ە، لەبنەماڵەی شێخانی درۆزنەیە
- ساڵی (١٩٠٥) یان (١٩٠٧) لە گوندی درۆزنەی (ئاوەسپی) لەدایکبووە، پیاوێکی رووخۆش و قسەشیرین و نیشتمان پەروەردە دڵتەر بووە، شیعری زۆری هەبووە،بەڵام لەبەر ئەوەی نەخوێندەوار بووە شیعرەکانی نەنووسیوەتەوە و هەر دەماودەم لەلای خەڵکەکە وتراوەتەوە، ئەویش لەبەر خۆشەویستی لای خەڵکی ناوچەکە.
- جێی ئاماژە بۆ کردنە کە لە هەموو یادو کارەساتەکاندا شیعری وتووە، کورێکی لە شەڕی قاتەکەی کفریدا شەهید بووە بە ناوی (حەمید).
- شیعرەکانی لە شێوەی شیعری میللی دایە کە بە رەوالەت سادەو ساکاربووە، ناوەرۆکی شیعرەکانی زیاتر سیاسی و دڵداری و کۆمەڵایەتین، هەروەها شیعری ئایینی و موناجاتیشی وتووە.

- ساڵی (١٩٩٥) کۆچی دوایی کردووە.

* (سەدرەدین عارف - سەدرەدین مەلا عارف شێخ بزێنی):-

- ساڵی ١٩٤٢ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ناوی (سەدرەدین عارف عومەرە).
- ساڵی ١٩٦٦ زمانی ئینگلیزی لە کۆلێژی ئاداب لە زانکۆی بەغدا تەواو کردووە.
- ساڵی ١٩٦٧ وەك مامۆستا لە شارۆچکەی خورماتوو دامەزراوە.
- لە حەفتاکانی کەرکوك، چەند تابلۆیەکی کێشاوە و لە گۆرەپانی شێوەکاری بزربووە.
- لە رۆژنامەی کەرکوك تابلۆیەکی بڵاوکردووەتەوە بەناو جوبرانْ خەلیل جوبران.
- نزیکەی ١٠-١٥ چیرۆکی نووسیوە.
- هەروەها کاری وەرگێڕانی کردووە لە ئینگلیزییەوە بۆ کوردی و عەرەبی.

* (سەدرەدین کاکەیی):-

- ناوی (سەدرەدین ئەمین کاکەیی)یە.
- لە ساڵی (١٩٦١) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- کۆلێژی هونەرە جوانەکانی بەغدای تەواو نەکردووە لەبەر رژێمی بەعس و وازی لە خوێندن هێناوە.
- پێشانگا تایبەتییەکانی:
- ساڵی (١٩٩٩) لە سەنتەری رۆشنبیری فەرەنسی پێشانگای تایبەتی خۆی لە عەممان کردووەتەوە.
- ساڵی (٢٠٠١) لە هۆڵی سووك شوکلی لە بنسلڤانیا لە ئەمریکا پێشانگای تایبەتی خۆی کردووەتەوە.
- ساڵی (٢٠٠١) لە هۆڵی ستکە ستۆدیۆ لە بنسلڤانیا لە ئەمریکا پێشانگای تایبەتی خۆی کردووەتەوە.
- ساڵی (٢٠٠٣) لە هۆڵی سووك شوکلی لە بنسلڤانیا لە ئەمریکا پێشانگای تایبەتی خۆی کردووەتەوە.
- پێشانگا هاوبەشەکانی:
- ساڵی (١٩٨٩) لە سەنتەری هونەر، لە فیستیڤاڵی واستی

لە بەغدا کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٨٩) لە هۆڵی ئاری لە هەولێر کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٩٥) لە سەنتەری چالاکی هونەری لە هۆڵەندا لەگەڵ هونەرمەند کاکەیی کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٩٧) بەشداری پێشانگای پێنج هونەرمەندی کردووە لە برۆکسل لە بەلجیکا.
- ساڵی (١٩٩٨) بەشداری پێشانگای پێنج هونەرمەندی کردووە لە دیستلبیرگین لە بەلجیکا.
- ساڵی (١٩٩٩) بەشداری پێشانگای کردووە لە پەیمانگای سرفانتسی ئیسپانی، پێشانگای دژتکیشۆت لە ئەردەن.
- ئەم هونەرمەندە لە ساڵی (٢٠٠٠) بە سەرپەرشتی (بێرنارد ئیمێ) سەفیری فەرەنسا لە ئەردەن پێشانگایەکی تایبەتی خۆی لە (ناوەندی رووناکبیری فەرەنسی)و (هاوکاری زمانەوانی) لە عەممان کردووەتەوە لە رۆژانی (٨-٣٠) ی حوزەیران.
- ساڵی (٢٠٠١) لە هۆڵی ئایزمان پێشانگای هاوبەشی لەگەڵ حوسام کاکەیی لە هۆڵەندا کردووەتەوە.
- ساڵی (٢٠٠١) لە باخچەی هونەر پێشانگای هاوبەشی سی و پێنجەمینی لە شاری لیتس لە ئەمریکا کردووەتەوە.
- ساڵی (٢٠٠١) لە هۆڵی ئینتەرناشیۆنال ئارت، لە کالیفۆرنیا لە ئەمریکا کردووەتەوە.
- ساڵی (٢٠٠١) لە مۆزەخانەی بوجەر هاوس پێشانگای ساڵانەی لە بنسلڤانیا لە ئەمریکا کردووەتەوە.
- ساڵی (٢٠٠٢) لە هۆڵی ئیلیزابیس میدل، پێشانگای پێنج برا لە کۆلم لە هۆڵەندا کرایەوە.
- ساڵی (٢٠٠٢ لە مۆزەخانەی لانکستەر بۆ هونەر پێشانگای ساڵانەی لە ئەمریکا کردووەتەوە.
- ساڵی (٢٠٠٢ لە مۆزەخانەی مێرشی پێشانگای هاوبەشی لەگەڵ هونەرمەندی فۆتۆگراف شەمسەددین ئەمین لە بنسلڤانیا لە ئەمریکا کردووەتەوە.
- ساڵی (٢٠٠٣) لە مۆزەخانەی لانکستەر چل و یەکەمین پێشانگای تایبەتی خۆی لە بنسلڤانیا کردووەتەوە.
- ساڵی (٢٠٠٤) لە ئەیا گالەری لە لەندەن لە بەریتانیا لەگەڵ هونەرمەندانی عێراقی پێشانگای کردووەتەوە.
- ساڵی (٢٠٠٤) لە هۆڵی دی نۆمێگیفینك پێشانگای سێ هونەرمەند لە هۆڵەندا کراوەتەوە.
- ساڵی (٢٠٠٤) لە مۆزەخانەی لانکستەر پێشانگای تایبەتی چل و دووەمی لە بنسلڤانیا لە ئەمریکا کردووەتەوە.

*** سەرکەوت مەجید ئارۆ:-**

- سالی ١٩٦٣ لە گەڕەکی شۆریجەی شاری کەرکوک لەدایکبووە.
- سالی ١٩٧٣ لە قوتابخانەی سەلاحەدین لە پۆلی سێی سەرەتایی بۆ یەکەمجار شانۆگەرییەک ئامادە دەکات، بە سەرپەرشتی مامۆستا تائیب و هەریەکە لە نەجات ئەحمەد، شەهاب ئەحمەد، عەبدولواحید زێڕەنگەر.
- سالی ١٩٧٥ بۆ یەکەمجار چووەتە سەر تەختەی شانۆ و بەشداری شانۆگەریی ئەهێشتنی نەخوێندەواری کردووە.
- سالی ١٩٧٦ بەشداریی شانۆگەریی بەهاری ڕەشی کردووە لە ناوەندی شۆریجەی کوڕان.
- سالی ١٩٧٧ بەشداری شانۆگەریی گورگی دڕندەی کردووە لە ناوەندی شۆریجەی کوڕان.
- سالی ١٩٧٨ بەشداریی شانۆگەریی هەتیوێکی بێکەسی کردووە، لە نووسین و دەرهێنانی یەلماز شوکر.
- سالی ١٩٧٩ بەشداری شانۆگەریی بەشی من گریانە لە دەرهێنان و نواندنی خۆی.
- سالی ١٩٨٠ لە پەیمانگەی هونەرە جوانەکانی سلێمانی بەشی دەرهێنانی شانۆ وەردەگیرێت.
- سالی ١٩٨٢ شانۆگەریی دوا گۆرانی وەک ئەکتەر و دەرهێنەر لە سلێمانی جێبەجێ کردووە.
- سالی ١٩٨٢ شانۆگەریی دەهۆلی ئاورشمینی وەک ئەکتەر و ئاوازدانەر و دەرهێنەر بەشداریکردووە.
- سالی ١٩٨٣ شانۆگەریی چارەنووسی ئادەمیزاد وەک ئەکتەر و ئاوازدانەر لە سلێمانی جێبەجێ کردووە.
- سالی ١٩٨٤ شانۆگەریی لە بادنەوە بۆ فێربوون وەک ئاوازدانەر و یاریدەدەری دەرهێنەر لە سلێمانی جێبەجێ کردووە.
- سالی ١٩٨٤ شانۆگەریی ڕێساو لە ڕێسابەدەر وەک ئاوازدانەر و دەرهێنەر لە سلێمانی جێبەجێ کردووە.
- سالی ١٩٨٥ شانۆگەریی هاملێت دڕنگ دەگەڕێتەوە وەک ئەکتەر بەشداریی کردووە.
- سالی ١٩٨٥ پەیمانگەی هونەرە جوانەکانی سلێمانی بەشی دەرهێنان تەواو کردووە.
- سالی ١٩٨٥ شانۆگەریی بەشێک لە ژیانی ڤانکۆخ وەک نووسەر و ئەکتەر و دەرهێنەر جێبەجێ کردووە.
- سالی ١٩٨٥ بۆ یەکەمجار فیلمی کۆتایی هەنگاوەکانی حەمە فەریق حەسەنی وەک ئەکتەر و دەرهێنەر بە نهێنی و بە کامێرای هەشت میلیم لە کەرکووک جێبەجێ کردووە.
- سالی ١٩٨٨ لە شانۆگەریی گالیسکەکە دەڕوات وەک ئەکتەر و ئامادەکار و دەرهێنەر لە فیستیڤالی شانۆیی پەیمانگەی هونەرەجوانەکانی سلێمانی بەشداریی کردووە.
- سالی ١٩٩١ فیلمی قەرەجی لە چامە شیعرییەکەی شاعیری رووسی پۆشکین و شێرزاد حەسەنەوە وەرگرتووە و وەک ئەکتەر و دەرهێنەر جێبەجێ کردووە.
- سالی ١٩٩١ شانۆگەریی ئاوڕ شانۆیەکی سەرجەم گۆرانی ئامێزی بۆ منداڵانی چەمچەماڵ وەک ئاوازدانەر و نووسەر و ئەکتەرو دەرهێنەر جێبەجێ کردووە.
- سالی ١٩٩٤ بەشداری فیلمی زامێلی گەرمیان وەک نووسەر و ئەکتەر و دەرهێنەر جێبەجێ کردووە؛ یەکەم فیلم بووە کە باسی گەندەلی کردووە و نیشاندانی ڕاگیراوە.
- سالی ١٩٩٥ بەڕێوەبەرایەتی رۆشنبیری کەرکوکی دامەزراندووە تەنها کارمەندی بەڕێوەبرایەتییەکە بووە بە هاوکاری هونەرمەندان و نووسەران و دڵسۆزانی دەرەوەی بەڕێوەبەرایەتییەکە و هەموو ئەم چالاکییانەی لە ماوەی ساڵێکدا جێبەجێ کردووە:
- هەشت پێشانگای شێوەکاری منداڵانی ئاوارەکانی کەرکوک بە هاوکاری هونەرمەندان سوعاد ستار و بەیان عەلی
- دوو پێشانگای شێوەکاری هونەرمەندانی کەرکوک
- یانزە ڕۆژ دیداری شاری کەرکوک، کە کۆڕ و سیمینار بوو بۆ یانزە نووسەر و شرۆڤە کار و پسپۆڕ و هونەرمەند لەسەر کەرکوک.
- فیستیڤالی گۆرانی منداڵە ئاوارەکانی کەرکوک لە سلێمانی و دەربەندیخان و چەمچەماڵ.
- سالی ١٩٩٧ بەشداری فیلمی مێژووی مەنگی کردووە لە نووسین و دەرهێنانی خۆی لە هۆڵەندا.
- سالی ١٩٩٨ بەشداری نۆبەرێتی ئەوینی خاک کردووە وەک ئەکتەر و دەرهێنەر لە هۆڵەندا.
- سالی ٢٠٠٠ مۆنۆدرامای جوانترین حەرام وەک دەرهێنەر جێبەجێ کردووە.
- سالی ٢٠٠٣ کورتە فیلمی مەولانە ڕۆمی و شەمس وەک ئەکتەر جێبەجێ کردووە.
- سالی ٢٠٠٤ فیلمی زامێلی بەرەو باوەڕ وەک ئەکتەر بە زمانی ئینگلیزی جێبەجێ کردووە.
- سالی ٢٠٠٥ شانۆگەریی فرمێسکەکانی خوا وەک ئەکتەر بە زمانی ئینگلیزی جێبەجێ کردووە.
- سالی ٢٠٠٦ کورتە فیلمی فرۆشگای سەر کۆڵان وەک ئەکتەر بە زمانی ئینگلیزی جێبەجێ کردووە.
- سالی ٢٠٠٤ەوە وەک خۆبەخش هاوکاری قوتابیانی کۆلیژی سینەمای واتکینسی بۆ نواندن کردووە لە ئەمریکا.
- سالی ٢٠٠٤ەوە بەردەوام لە کەناڵێکی تەلەفزیۆنی شاری ناشڤێل هەفتەی دوو کاتژمێر بەرنامەی لەسەر کورد بە زمانی ئینگلیزی جێبەجێ کردووە.
- سالی ٢٠٠٩ کورتە فیلمی دوێنێ لە مێژوودا وەک ئەکتەر بە زمانی ئینگلیزی جێبەجێ کردووە.

*** (سەرگیس عیواز):-**

– یەکێکە لە شاعیرە مەسیحییەکانی قەڵای کەرکوک کە شیعری بە زمانی تورکی هەیە لە سەدەی هەژدەهەمی زایینی ژیاوە.

*** (سەراب-ڕێبوار زەنگەنە):-**

– یەکێکە لە شاعیرە لاوەکانی کەرکوک کە لە هەشتاکانەوە دەستی شیعر نووسینی هەیە.
– لە بەرهەمە چاپکراوەکانی (ئێوارە سەرابییەکان)، ٢٠٠٣.

*** (سەربەست ئەفەندی):-**

– ساڵی (١٩٧١) لە گەڕەکی ئیسکانی شاری کەرکووک لەدایکبووە.
– دەرچووی پەیمانگای تەکنیکی پزیشکی بەشی سڕکردن (تخدیر)ی شاری هەولێرە ساڵی (١٩٩٤- ١٩٩٥).
– سەرەتای چوونی بۆ ناو جیهانی کاریکاتێر دەگەڕێتەوە بۆ ساڵی (١٩٩١)، ئەوکاتەی خۆی و خانەوادەکەی لە کۆڕەوە مەزنەکەی ساڵی (١٩٩١) ئاوارەی وڵاتی ئێران بوون، بە وێنەیەکی کاریکاتێری بەشداری کرد لەو پێشانگا هونەرییەی کەوا بۆ ئاوارە کوردەکانی ئۆردووگای (کەریم ئاوا)ی سەر بە شاری ئەسفەهان سازکرابوو.
– لە چەندین ڕۆژنامەو گۆڤار بابەتی کاریکاتێری بڵاوکراوەتەوە، وەك ڕۆژنامەی (برایەتی، یەکگرتوو، باسەرە، داهێنان، ڕابوون، الافق)، هەروەها چەندین بابەتی کاریکاتێری بڵاوکراوەتەوە لە گۆڤاری (هەرێم، الحوار، دەهۆك تایمز، گەپ، هەفتانە).
– بەشداری لەم پێشانگا کاریکاتێریانەی کردووە:
– پێشانگای هونەری کەوا ساز کرابوو بۆ کوردە ئاوارەکانی ناو ئۆردوگای (کەریم ئاوا) لە ئێران، ساڵی (١٩٩١).
– پێشانگای تایبەتی لەژێر ناوی (ئاوێنەی ڕاستییەکان)،لە هۆڵی مەڵبەندی هونەری بەیان لەهەولێر ساڵی (١٩٩٩).
– پێشانگای هاوبەش لەگەڵ (کۆمەڵەی کاریکاتێریستانی کوردستان)، لە هۆڵی میدیا لە هەولێر ساڵی (٢٠٠٥).

*** (سەربەست کەرکوکی-عوسمان خەتاب):-**

– ساڵی (١٤)ی شوباتی ساڵی (١٩٥٤) لە کەرکوك لەدایکبووە.
– ساڵی (١٩٧٦) خوێندنی لە زانکۆی بەغدا تەواو کردووەو بەکالۆریۆسی لە کارگێڕی و ژمیاریاری وەرگرتووە لە کۆلێژی کارگێڕی و ئابووری.
– ساڵی (١٩٧٧-١٩٧٨) خوێندنی دبلۆمی لە دیوانی چاودێری دارایی لە بەغدا وەرگرتووە.
– ساڵانی (١٩٧٩-١٩٨١) چاودێری کاروباری حیسابداری بووە لە سەرۆکایەتی زانکۆی سلێمانی و پاشان تا مانگی ئاداری ساڵی (١٩٨٢) لە سەرۆکایەتی زانکۆی سەلاحەددین لە هەولێر.
– ساڵانی (١٩٨٣-١٩٨٤) کارمەندی بارەگای سەرەکی (جوقد) بووە لە شاری دیمەشق.
– ساڵانی (١٩٩٠-١٩٩١) خوێندنی دبلۆمی لە

(کۆنسۆڵتەیشنی کۆمپیوتەری و حیسباداری کۆمپیوتەری) لە لەندەن خوێندووە.
– ساڵانی (١٩٩٤-٢٠٠٤) بەڕێوەبەری کاروباری ڕۆشنبیری بووە لە مەڵبەندی (کەی سی سی) لە لەندەن.
– ساڵی (١٩٩٧) سکرتێری کۆمیتەی یەکێتی نووسەرانی کورد بوو لە بەریتانیا.
– ساڵی (٢٠٠٢) خوێندنی بەڕێوەبردنی دەزگای پەنابەرییەکانی تەواو کردووە.
– ساڵانی (٢٠٠٤-٢٠٠٥) جێگری بەڕێوەبەری مەڵبەندی ڕۆشنبیری کورد بووە لە لەندەن.
– ساڵانی (٢٠٠٥-٢٠٠٧) بەڕێوەبەری مەڵبەندی ڕۆشنبیری کورد بووە لە لەندەن.
– ساڵانی (٢٠٠٩-٢٠١٠) پسپۆڕی کاروباری کەلەپووری عێراق بووە لە کۆمپانیای (NCC London).
– بەرهەمە چاپکراوەکانی:
– (سروودی شادی)، کۆمەڵە شیعر، دانیمارك، ١٩٨٧.
– (لێکۆڵینەوەیەك لەسەر ڕاپەڕینی کوردان ١٩٢٥)، وەرگێڕان، سوید، ١٩٨٨.
– (خونچەکان)، کۆمەڵەیەك شیعرو چیرۆك بۆ منداڵان، بە هاوکاری لەگەڵ بەڕێزان سامی شۆڕش و هەڤاڵ کوێستانی، لەندەن، ١٩٩١.
– (تاقیکردنەوەی تیۆریی ڕانەندەگی لە بەریتانیا)، بە هاوکاری بەڕێزان: محەمەد گەردی و ئەنوەر سوڵتانی، لەندەن، ٢٠٠٠.
– (فیلمی دیزنی: کاتێ دوو هونەرمەندی گەورە بە یەکتر دەگەن)، کتێب بۆ منداڵان، دەزگای (خاك)، سلێمانی، ٢٠٠١.
– (ئێوارە خەونێك لەگەڵ باوەگوڕگوڕا)، کۆمەڵە شیعر، سلێمانی، ٢٠٠٤.
– (تۆ مەبەستی، تۆ هەڵبەستی)، کۆمەڵە شیعر، سلێمانی، ٢٠٠٤.
– (کورد لە بەریتانیا)، لەگەڵ کاپ سینکەر، بە ئینگلیزی، لەندەن و سیدنی، ٢٠٠٥.
– (ڕاپۆرتی کارگێڕی بەریتانی سەبارەت بە دەڤەری کەرکوك ١٩١٩)، وەرگێڕان و لێکۆڵینەوە، دەزگای (ژین)، سلێمانی،

٢٠٠٥.

– (ناظم حیکمەت: کۆمەڵێ لە شیعرەکانی)، لێکۆڵینەوەیەک لەسەر ئەدەبی تورکی نوێ، ٢٠١٠.

– (سووڕەوەردی لەزادگایەکی کوردەوارییەوە بۆ جیهانییەتی فەلسەفە)، ٢٠١٣.

– (میرزا مەنگوڕی‌و یۆتۆپیا جیهانییەکەی)، لێکۆڵینەوە، وەزارەتی ڕۆشنبیری‌و لاوان / بەڕێوەبەرایەتی سلێمانی بۆ چاپ و بڵاوکردنەوە، سلێمانی.

* (سەرتیب فەتاح - دکتۆر سەرتیب فەتاح):-

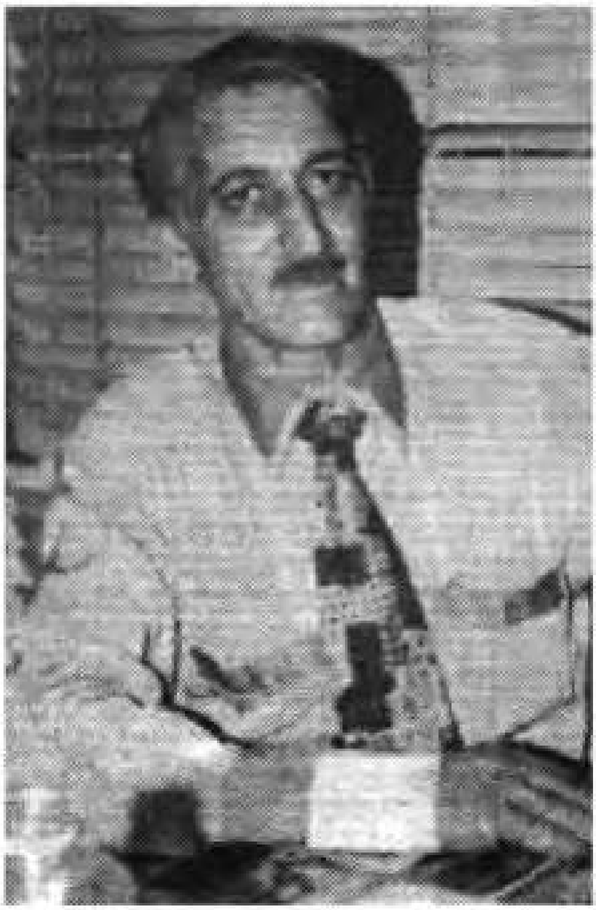

– دکتۆر (سەرتیب کوڕی فەتاح ئاغای کوڕی سەید خەلیل ئاغای کاکەیی)ە.

– ساڵی (١٩٤٩)ی زایینی لەدایکبووە.

– ساڵی (١٩٥٥) لە خوێندگای تۆپزاوە خراوەتە بەر خوێندن.

– ساڵی (١٩٦١) ی زایینی بۆ خوێندنی پلەی ناوەندی و دواناوەندی چووەتە شاری کەرکوک.

– ساڵی (١٩٦٦) لە زانکۆی بەغدا وەرگیراوە.

– ساڵی (١٩٧٠) بڕوانامەی بەکالۆریۆسی پێ بەخشراوەو لەدوا ناوەندی کەرکوک بە مامۆستا دامەزراوە، لە پاش ساڵێک بۆ خوێندن چووەتە بەریتانیاو لە زانکۆی باکووری ئینگلتەرە بڕوانامەی ماجیستێری بەدەستهێناوە پاشانیش لە ساڵانی(١٩٧٨-١٩٧٩)ی زایینی بڕوانامەی (بایۆفیزیک) ی وەرگرتووە، لە دواییدا گەڕایەوە ئامێزی وڵات‌و لە (٢٣) ی ئاداری ساڵی (١٩٧٩)ی زایینیدا لە زانکۆی سلێمانی بەمامۆستایی دامەزرا.

– پاش ئەوەی زانکۆکە لە سلێمانییەوە گوێزرایەوە بۆ هەولێرو گۆڕانی ناوەکەی بۆ زانکۆی سەلاحەدین، لە کۆلیژی پزیشکی زانکۆی ناوبراودا بوو بە مامۆستا، دواتریش کرا بە سەرۆکی بەشی بایۆفیزیک.

– ساڵی (١٩٨٤) ی زایین دا وەک نوێنەری زانستی زانکۆی سەلاحەدین نێردرا بۆ ئیتالیا، لەوێش پەیوەندی بەڕێکخراوی فیزیکی جیهانی سێیەم)ەوە کردوو بوو بە ئەندامی ئەو ڕێکخراوە، پاشان بەهۆی دروستکردنی ئامێری (کارۆموگناتیسی) خەڵاتی وەرگرت، ئەم ئامێرەش بۆ چارەسەرکردنی نەخۆشییەکانی (ئیفلجی وشکستی گەورە) بەکاردەهێنا‌و چەندین نەخۆشی پێ چارەسەر دەکرد، بە تایبەتی تووشبوانی (ئیفلیجی‌و نیوە ئیفلیجی‌و ئیفلیجی گشتی) ئەمە لەڕێگەی (لێدانی شەپۆلەکانی کارۆموگناتیسی) یەوە ئەنجامی ئەدا.

– ساڵی (١٩٩٩) کرا بە جێگری سەرۆکی زانکۆی سەلاحەدین‌و سەرۆکی کاروباری زانستی وتوێژینەوەی زانستی.

– دەورێکی گرنگی بینی لە دامەزراندنی بەشی (بایۆفیزیک) لە زانکۆی سەلاحەدین.

– توانایەکی چالاکی هەبوو لە بوارەکانی ڕۆشنبیریی وئەدەبدار شاعیرێکی داهێنەرو ئەدیب وڕۆشنبیر بووە، چەندەها توێژینەوەی پوخت‌و بەپێزی بە ئینگلیزی‌و عەرەبی بڵاوکردووەتەوە، هەروەها کتێبێکی پڕ بەهای بە زمانی عەرەبی نووسیوە بە ناوی (الله من يعشق العلم).

– ساڵی (١٩٩٩)دا زۆربەی بەرهەمە ئەدەبی وزانستییەکانی کۆکردووەتەوە وله چاپیداون، چەندین دەستنووسیشی هەن چاوەڕوانی بڵاوکردنەوەن.

– مرۆڤێکی دل و دەروون خاوێن بووە، دژ بە ئاژاوەو شەڕ وململانێ بووە، ئەتەرەو ئیشتمانەکەی خۆش دەویست، حەزی لە پیاوەتی وچاکە بووە، هەمیشە لایەنگری دەستەی نەدارو هەژاران بووە.

– لە (٢٣)ی حوزەیرانی ساڵی (٢٠٠٠) کۆچی دوایی کرد.

– لە (٢٤)ی حوزەیرانی ساڵی (٢٠٠٠) تەرمەکەی لە هەولێرەوە بەرەو کەرکوک لە گۆڕستانی (ئیمام ئەحمەد) لە گەڕەکی چای بە خاک سپێردرا.

* (سەردار جاف):-

– ناوی (سەردار ڕەزا قادر)ە.

– ساڵی (١٩٥٧) لە گەڕەکی ئیمام قاسم لەدایک بوو.

– بەرهەمەکانی:

– (سەمای ڕوح)، شیعر، هەولێر، ٢٠٠١.

– (شرۆڤەیەک لە بازنەدا)، وتارو ڕەخنە، هەولێر، ٢٠٠٥.

– (مستەفا بارزانی ناسنامەی نەتەوەو ڕەمزی تێکۆشان‌و بەرخودان)، کەرکوک، ٢٠٠٧.

– (شیرین تر لە دەق)، لێکۆڵینەوەو ڕەخنە، سلێمانی، ٢٠١٢.

– (بارزانی وڵاتی منەو کوردستانیش بارزانیمە)، شیعر، هاریەش.

* (سەردار ڕەشید زەنگەنە):-

– ساڵی (١٩٥٩) لەدایکبووە.

– ماوەیەکە بەرهەم‌و نووسینی هەیە لە گۆڤارو ڕۆژنامەکانی کەرکوکدا.

- بەرهەمە چاپكراوەكانی: (دیمانە)، دوو بەرگ.

* (سەردار فەتاح):-

- ساڵی (١٩٤٠) لە گەڕەكی ئیمام قاسم لەدایكبووەو لە ساڵی (١٩٩٠) كۆچی دوایی كردووە.
- كتێبێكی چاپكراوی هەیە دەربارەی فلكلۆری كوردی.

* (سەرگۆن پۆڵس):-

- ساڵی (١٩٤٤) لە حەبانیە لەدایكبووە.
- چیرۆك نووس و ڕەخنە گریووە، ناوەندی لە كەركوك تەواو كردووە.
- ساڵی (١٩٥٦) خێزانەكەی گەڕوانەوتەوە كەركوك و لە گەڕەكی تەپەی مەلا عەبدوڵلا نیشتەجێ بوونە.
- یەكێك بووە لە (گرووپی كەركوك) كە ڕۆڵێكی باشیان گێڕا لە بزووتنەوەی تازەگەری لە شیعرو ئەدەبی عێراقی و عەرەبیدا كە زۆربەشیان كورد بوون جگە لە (قەحتان) نەبێت هەموویان پەیوەندییان كردووە بە حیزبی شیوعی عێراقییەوە.
- ساڵی (١٩٧٧) ڕۆیشتووە بۆ ئەمریكا، لەوێ یەكسەر دەچێتە كتێبخانەی ئەمریكی و داوای كتێبەكانی گرووپی (پینتكیس)ی ئەمریكی دەكات، كە دواجار بوو بە هاوڕێی.
- ماوەیەك لەنێوان ئەورووپا و ئەمریكا هاتوچۆ دەكات و دواجار بە نەخۆشی شێرپەنجە لە نەخۆشخانەیەكی بەرلین لە ڕۆژی (٢٢) تشرینی یەكەمی ساڵی (٢٠٠٧) كۆچی دوایی دەكات.
- ئەوەی لە بەرهەمەكانیدا بە ناوبانگە بە تازەگەری لە شیعرو چیرۆك كە هەر لە شەستەكانەوە بەردەوام بوو تا ساڵی (١٩٩٣).
- لە شەستەكان كۆچی كرد بۆ ئەمریكاو لەوێ گۆڤاری (دجلة)ی دەركردووە.
- بەرهەمەكانی:
- (یومیات في السجن لهوش منه)، وەرگێڕان، ١٩٦٩.
- (عشر قصائد)، ١٩٨٥.
- (الوصول إلى مدينة اين)، ١٩٨٥.
- (الاول والتالي)، ١٩٩٢، (٢٠٠٨).
- (الحياة قرب الاكروبول)، ١٩٨٨، (٢٠٠٨).
- (الغرفة المهجورة)، ١٩٩٢.
- (حامل الفانووس في ليل الذئاب)، ١٩٩٦.
- (شهود على ضفاف)، ١٩٩٧.
- (إذا كنت نائما في مركب نوح)، ١٩٩٨.
- (هناك في ضياء وظلام النفس والآخر)، ٢٠٠٠.
- (كتاب النبي)، (٢٠٠٨).
- (عظمة اخرى لكلب القبيلة)، (٢٠٠٨).
- (قصائد اولى)، ٢٠١٤.
- (عاصمة الانفاس الاخيرة)، چیرۆك، ٢٠١٤.
- (بحر المتاعب).
- (اساطير وتراب).
- (شاحذ السكاكين).
- (رقائم لروح الكون).
- (عاصمة آدم).
- (الهجرة من آشور إلى بلدان الاشياء الاخيرة).

* (سەروەر ئەحمەد كەریم):-

- بەرهەمە چاپكراوەكانی:
- (چەند لاپەڕەیەكی شاراوە لە مێژووی كەریم بەگ)، سلێمانی، ١٩٩٨.
- (چەمچەماڵ)، بەر لە مەملەكەتی ئاشوور، سلێمانی، ٢٠٠٣.

* (سەعدوڵلا موفتی- موفتی):-

- (سەعدوڵلا كوڕی حاجی دەروێش ئەفەندی)یە، نازناوی (موفتی)بووە لە شیعردا.

* سەعدون عومەر سەعدون ساڵەیی:-

- ساڵی ١٩٥٥ لە كەركوك لەدایكبووە.
- ساڵی ١٩٧٨ كۆلێژی سەربازی بەغدای تەواو كردووە لە خولی ٥٧ بەناونیشانی مغاویر.
- ساڵی ٢٠٠٩ خانەنشین كراوە.

* سەعدون كۆپرلو:-

- ساڵی ١٩٥٧ لە كەركوك لەدایكبووە.
- ساڵی ٢٠١٤ كۆچی دوایی كردووە.
* بەرهەمەكانی:-
- **YILLANMIS CILELER**، 2004
- **Altun kopru**، 2008
- **Kerkuk Gonlumde Ask Yuregimde**، 2008
- **Insan vatanini sever**، 2009

* (سەعدی بەرزنجی - دکتۆر سەعدی بەرزنجی):-

- ساڵی (١٩٤٢) لە ناحیەی قادر کەرەم لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٦٦) کۆلیژی ماق تەواو کردووە.
- لە سەرەتادا لەناو حیزبی شیوعی بوو، بەڵام لە ساڵی (١٩٦٣)دا وازی لە حیزبی شیوعی هێناوەو لە ساڵی (١٩٦٧) چووەتە ریزی پارتی دیموکراتی کوردستان.
- ساڵی (١٩٧٢) ماستەری هێناوەو لە دواییدا دکتۆرای وەرگرتووە لە فەرەنسا لە ساڵی (١٩٧٨).
- ساڵی (٢٠٠٥)ەوە ئەندامی پەرلەمانی ئەنجومەنی نیشتمانی عێراق بوو لەسەر لیستی کوردستانی.
- لە (١٤)ی تەمموزی ساڵی (٢٠١٢) کۆچی دوایی کردووە.

* (سەعید بەسیم دەمیرچی):-

- ساڵی (١٩٠٢) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- یەکێکە لە شاعیرە چاکەکان کە شیعری تورکمانی وعەرەبی هەیە.
- ساڵی (١٩٦٥) کۆچی دوایی کردووە.

* سەعید شێخ جەواد (شێخ سەعید شێخ جەواد):-

- مامی ڕەهبەری شاعیر بووە.
- ئەم زاتە زۆر تاقەتی زانستی ئایینی نەبووە، زیاتر شارەزایی لە کیمیاگەرییدا هەبووە و لەو بوارەدا پیاوێکی زیرەك بووە، تەنانەت توانیویەتی پارەی ئەو سەردەمە دروست بکات کە بە ئامێری دەستی ساکار کاری کردووە بە مەرجێك کانزایی بووبێت، لە گرانییەکەدا بەو کارە گوزەرانی کردووە.

* (سەعید چەلەبی):-

- یەکێکە لە نووسەرکانی کفری.
- بەڵام زانیاریمان دەربارەی نییە.

* (سەمەد چاوشین):-

- ناوی (عەبدولسەمەد محەمەد شەریف)ە.
- ساڵی (١٩٦٠) لە گوندی تۆبزاوای خوار کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٨١) دەستی داوەتە کاری ڕۆژنامەنووسی.
- بەرهەمەکانی:
- (کەرکوك‌و قینی ڕەشی جەنزاوی)، کەرکوك، ٢٠٠٥.
- (لە پێناوی کەرکوکدا)، کەرکوك، ٢٠٠٥.
- (لە باتی مەقانەوە بۆ دۆزەخەکانی سەدام)، کەرکوك، ٢٠٠٥.
- (زامەکانی کەرکوك)، کەرکوك، ٢٠٠٧.
- (تورکمان لە بەڵگەنامەکانی بەعسدا)، کەرکوك، ٢٠٠٧.

* (سەعید شێخ خدر نەقشبەندی):-

- یەکێکە لە زانا ئایینییەکانی کەرکوك‌و نووسەرو شاعیر بووە باوکی شاعیر (ڕەهبەر) بووە.
- ساڵی (١٨٤٠) زایینی لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٠٤) زایینی کۆچی دوایی کردووە لە کەرکوك.

* (سەعید شاکەلی - شێخ سەعید شاکەلی):-

- ناوی (سەعید ئەحمەد محەمەد شاکەلی)یە.
- ساڵی (١٩٥٥) لە دێی سەیدەی ناوچەی شاکەل لەدایکبووە.
- زانکۆی سلێمانی بەشی بەڕێوەبەرایەتی تەواو کردووە لە ساڵی (١٩٨١).
- دامەزرێنەری کتێبخانەی گشتی کەلار بووەو ماوەیك بەڕێوەبەری بەڕێوەبەرییەکانی گشتی کوردستان‌و ڕاوێژکاری وەزارەتی ڕۆشنبیری بووە.
- خاوەنی ئیمتیازی گۆڤاری (دژنە بەنشت)ە کە تایبەتە بە

کتێبخانەی گشتی.
– خاوەنی پێنج بەرگی کتێبی (ژیلەمۆی گەرمیان)ە.

*** (سەعید عەبدوڵلا):-**

– باوکی حەمە درێژی مەقامەزان.
– بەیانیان بۆ ماوەی سەعاتێك لە بن منارەی بەرتەکیەدا، مەقامێکی (مەنسووری) دەخوێندو دوای ئەیکردە مەقامی (قەزاز) بۆیە بەیانیان چاوەڕێی خوێندنی مەقامی ئەویان دەکرد.

*** (سەعید عەبدولڕەحمان):-**

– ساڵی (١٩٣٩) لە ئاخور حوسێن لەدایکبووە.
– خوێندنی سەرەتایی و ئاوەندی لە کەرکوك تەواو کردووە.
– ساڵی (١٩٥٦) بۆ خوێندن چووەتە تورکیا.
– دەرچووی کۆلێژی ئەندازیاری بوو لە بەشی مەدەنی زانکۆی ئەستەمبول لە ساڵی (١٩٦١).
– ساڵی (١٩٦٣) بڕوانامەی ماجستێری لە هەمان زانکۆ بە دەست دەهێنێت، لە هەمان ساڵدا لەلایەن کاربەدەستانی (میتی) تورکییەوە لە زانکۆی ئەستەمبول گیرا کە تۆمەتی ئەوەی کۆمەکیان بۆ شۆڕش کۆکردووەتەوە لە تورکیاو پەیوەندییان بە کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەورووپا هەبووە.
– ساڵی (١٩٦٤) لەگەڵ (جەمال عەلەمدار) و (ئیبراهیم سایێ) لە سوید کۆمەڵەی پەنابەرانی سیاسی کوردیان دامەزراند.
– تا حەفتاکان ڕۆڵێکی گرنگی دەبینێت لە یارمەتی پەنابەراندا لە ئەورووپا.
– ساڵی (١٩٩٤) بە نەخۆشی دڵ کۆچی دوایی دەکات و لە هەولێر دەنێژرێت.

*** (سەعیدی قوتان - شێخ سەعیدی قوتان):-**

– ناوی (شێخ سەعید کوڕی ئەحمەدی مەڵحە کوڕی شێخ محەمەد کوڕی شێخ ئەحمەد سەرداری بەرزنجی)یە.

– ساڵی (١٨٩٧) لە گوندی (سەرگەڵو) هاتووە دونیاو هەر لە منداڵییەوە لە گوندی (مەڵحە) نیشتەجێی بوونە.
– لە مزگەوتی (مەلا ڕەفیق) لە گەڕەکی (زێوێ) زانستە ئایینییەکانی خوێندووەو پاشان لە لای (مەلا ئەحمەد سیامەنسووری) تەواوی زانستە ئایینییەکانی تەواو کردووە، شارەزایی لە زمانی عەرەبی و فارسی و تورکیشدا هەبووە.
– ساڵی (١٩٢٠) کۆچی دوایی کردووە.

*** (سەعید کوڵەجۆ - مەلا سەعید کوڵەجۆ):-**

– یەکێکە لە زانا بەناوبانگەکانی کوردستان لە بواری ئایین و زانستەکانی ئاییندا.
– لە کفری گەورە بووەو خوێندنی تەواو کردووەو لە (کوڵەجۆ) بووەتە ئیمام و خەتیب و لە دوای خۆی کوڕەکەی عەلی جێگەی گرتووەتەوە.
– ساڵی (١٩٦٢) کۆچی دوایی کردووە.

*** (سەعید مەلا):-**

– ساڵی (١٩٢٣)ی زایینی لە گوندی قەرەچێوار لەدایکبووە.
– ساڵی (١٩٤٩)ەوە ژنی هێناوە دوو کوڕو سێ کچی هەیە.
– گەلێك گۆرانی و قەتاری گەرمیانی تۆمار کردووە.
– لە (٢٧)ی ئابی ساڵی (١٩٨٧) لە نەخۆشخانەی کەرکوك کۆچی دوایی کردووە.

*** (سەعیدی ملباز - مەلا سەعیدی ملباز):-**

– یەکێکە لە زانا ئایینییەکانی (خورماتوو).
– بەڵام زانیاریمان دەربارەی چالاکی و بەرهەمەکانی نییە لە بواری خوێندن و فێرکردندا.

*** (سەعیدی موفتی - مەلا سەعیدی موفتی):-**

– ساڵی (١٨٧٨) لەدایکبووە کە خۆی بە بنەڕەت خەڵکی چوارتا بووە بەڵام هەر لە کفری ژیاوە.
– ساڵی (١٩٣١) لە کفری کۆچی دوایی کردووە.
– زانیاری زیاترمان دەربارەی ژیانی نییە لە بواری ئاییندە.

*** (سەعید ئەحمەد - مام سەعا):-**

– ناوی تەواوی (سەعید ئەحمەد محەمەد)ە لە بنەماڵەی (کەریمان)ی عەشیرەتی کاکەییە، کەناسراوە بە (مام سەعا) یان (مام سەعای ئەحمەد شیرین).
– ساڵی (١٨٨٧) لە یەکێك لە دێیەکانی کاکەییەکان لەدایکبووە.
– شارەزاییەکی تەواوی لە مەقامەکانی ناوچەی گەرمیاندا هەبووە، بەڵام بەداخەوە هیچ بەرهەمێکی تۆمار نەکراوە.
– ساڵی (١٩٥٦) لە تەمەنی ٧١ ساڵیدا بە نەخۆشی تەنگەنەفەسی کۆچی دوایی کردووە.

* (سەفائەددین حیسامەددین قادری - مەلا سەفائەددین حیسامەددین قادری):-

- ساڵی (١٩٤٦) لە گەڕەکی (ساری کەهیە) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ماوەیەك ئیمام و خەتیب بووە لە مزگەوتی (مستەفا قیردار) و (ئیبراهیم بەگ تکریتی) و (جبوری).
- دەستنووسەکانی:
- (کتاب شرح ١٧ حدیث نبوی).
- (کتاب اذکار واوراد الاقطاب الاربعة).
- (المدائح النبویة).
- (الرسالة النقشبندیة).

* سەفائەددین نەجات عەلی غالیب:-

- ساڵی ١٩٦٩ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- الاصابات الریاضیة وسبل معالجتها، نامەی ماستەی، ٢٠٠٨
- نصائح في الصحة الریاضیة ٢٠١٢
- بیادر الخیر، ٢٠١٢

* سەفیە بەیرەقدار:-

- ساڵی ١٩٥٣ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- تورکمان لیدەرلری، ٢٠٠٥.
- BIZIM KERKUK، شیعر ٢٠٠٥
- کرکوك عاشیقی، ٢٠٠٧
- COCUK FOLKLORU، 2011
- بیز تورکمنز.

* (سەلاح بەهلول عەلی):-

- ساڵی (١٩٦٥) لە گەڕەکی بەگلەر لەدایکبووە.
- لە بواری شیعری تورکمانیدا کاردەکات.
- لە دەستەی نووسەرانی (تورکمان دیلی)یە.
- بەرهەمەکانی:
- (نرەنین کوزلری)، شیعر بە زمانی تورکی، ١٩٨٩.
- (جوشونجەلر)، شیعر بە زمانی تورکی، ١٩٩٠.
- (إنسانلیغن کولکەسینده)، شیعر بە زمانی تورکی، چاپخانەی (دارالشؤون الثقافیة)، بەغدا، ١٩٩١.
- (ایتجن بیریاغیرش)، شیعر بە زمانی تورکی، چاپخانەی (دار الشؤون الثقافیة)، بەغدا، ١٩٩٦.
- (چاغداش تورکمن خوبیرات انتولوژیسی).
- (بیر عمر بوله گیجتی).
- (مبادئ القومیة الترکیة)، وەرگێڕان، ٢٠٠٥.
- دوقوز ایشق، ٢٠٠٤
- FUZULI KUMLERIN KIMLER FUZULININ، ٢٠٠٤
- هر یونیله یونس امره، ٢٠٠٥
- OFKEYELE KARANLIPIOKSAMAK، 2005

- نولوم دید یکینیز نه اولسون افندیلر، ٢٠٠٦
- محمد عزت خطاطا، ٢٠٠٦
- فتح القسطنطینیة، ٢٠٠٦
- نولو مدەن صونراکی یوریویوش، ٢٠٠٧
- چاغداش تورکمان خویراتانتولوز جیسی، ٢٠٠٧
- سلطان محمد فاتح، ٢٠٠٧
- بیر شهر حکایەسی، ٢٠٠٨
- باشبوغوموز ایزندە، ٢٠٠٨
- توفیق جلال اورخان، ٢٠٠٨
- بیر عمر بویوله کیجتی، ٢٠٠٨
- TURKMAN KADIN EDEBIYATCILARIK ANTOLOJISI، 2008
- التون کوپرو، ٢٠٠٨
- ABDULVAHIT KUZECI OGLU، 2010

* (سەلاح حەسەن پاڵەوان):-

- ساڵی (١٩٦٤) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- یەکەمین نووسینی بە چیرۆك دەستی پێکردووە.
- ساڵی (١٩٨٨) لە گۆڤاری بەیان یەکەمین چیرۆکی بەناری (تەرمی شەو) بڵاوکردووەتەوە.
- کۆمەڵێك وتاری رەخنەیی لە ساڵانی هەشتا و نەوەتەکان لە رۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکان بڵاو کردوەتەوە.
- لەگەڵ (عەبدوڵڵا تاهیر بەرزنجی) و (حەمید رێبوار) و (سەدرەدین عارف) و چەند برادەرێکی تر لە ساڵی (١٩٩٢) گۆڤاری (پرۆژە)یان دەرکرد، یەکەمین گۆڤاری رەخنەیی بوو، چەند ژمارەیەکی لێ بڵاوبووەوە.
- بە هەر سێ زمانی (عەرەبی، فارسی، ئینگلیزی) کاری

وەرگێڕانی کردووە.
– ئەم کتێبیانەی بە چاپ گەیاندووە:
– (پاش بوونیادگەری)، تیری ئیگڵتون، وەرگێڕان.
– (شیکردنەوەی دەروونی لە تیۆری ئەدەبیدا)، تیری ئیگڵتون، وەرگێڕان.
– (داهێنان و مەرگ)، کتێبێکی فیکرییە، نووسین.
– (تیۆدۆر ئادۆرنۆ)، نووسین.
– (باسی کۆتاییەکان)، عەلی حەرب، وەرگێڕان.
– (دەسەڵاتی ئەفسانە)، جۆزێف کامبل، وەرگێڕان.
– (شیعری کراوە)، کتێبی رەخنەیی، نووسین.
– (مێژووی گریان)، لێکۆڵینەوەیەکی گشتگیرە لەسەر گریان.
– ئەم کتێبیانەی ئامادەن بۆ چاپ:
– (دڵنەواییەکانی فەلسەفە)، وەرگێڕان لە ئینگلیزییەوە.
– (چیرۆکەکانم).
– (قوربانی دەستی کەسانی ترین)، وەرگێڕان.

* (سەلاح حەمە ئەمین):-

– ناوی (سەلاح محەمەد ئەمین عەلی کەریم بەرزنجی).
– سالی (١٩٥٨) لە گەڕەکی بەگەکان لە شاری کەرکوك لەدایکبووە.
– لە سەرەتای حەفتاکاندا لە شاری کەرکوك بەشداری کردووە لە چەند پێشانگایەکی قوتابیانی قۆناغی سەرەتایی خوێندن.
– سالی ١٩٧٧ بەشداری یەکەمین پێشانگەی هاوبەشی کردووە، (پێشانگەی هاوبەشی هونەرمەندانی کەرکوك) بووە.
– سالی (١٩٨٥) یەکەم پێشانگای تایبەتی خۆی لە (هۆلی التامیم) لە کەرکوك کردووەتەوە.
– سالی ١٩٨١ (تەقەنیاتی فۆتۆگراف) بە کارهێناوە لە بواری هونەری شێوەکاریدا.
– سالی (١٩٨٦) لەگەڵ (١٠) لە هونەرمەندانی شاری کەرکوك پێشانگایەکی هاوبەشیان کردووەتەوە.
– سالی (١٩٩٢) لە دەرەوەی کەرکوك بەشداری کردووە لە پێشانگای هاوبەش.
– سالانی (٢٠٠٠-٢٠٠١)دا بەشداری کردووە لەکارە هێڵکارییەکانی چەند دیوانە شیعرێك و کۆمەلە چیرۆکێکی مامۆستایان (محەمەد سابیر، عەباس عەسکەر، بەکر دەروێش).
– شیعر بەزمانەکانی کوردی و عەرەبی دەنووسێ و چەندین شیعری لە رۆژنامەو گۆڤارە کوردی و عەرەبییەکاندا

بڵاوکردووەتەوە.
– لە کۆتایی سالی (٢٠٠٧) تا سالی (٢٠١١) (سەرۆکی لیژنەی هونەری شاری کەرکوك) بووە.
– کتێبێکی هەیە بەناونیشانی (راستکردنەوەی مێژووی هونەری شێوەکاری لەشاری کەرکوکدا)، سالی (٢٠٠٨).
* سالی (٢٠١١)دا رۆڵی یەکێك لە کارەکتەرە سەرەکییەکانی زنجیرە درامای (کەرکوك 4)ی بینی کە لە دەرهێنانی هونەرمەند (ناسر حەسەن) بووە.
* تاوەکو ئەمرۆ چەندین بابەتی هونەری لە بواری هونەری شێوەکاری و شانۆدا بە زمانی کوردی و عەرەبی لە گۆڤارو رۆژنامەکاندا بڵاوکردووەتەوەو ماوەی پتر لە (٤) چوار سال پەیامنێری گۆڤاری (شاکار) بووە لە شاری کەرکوك، هەروەها چەند بابەتێکی هونەری لە رۆژنامە عەرەبییەکانی دەرەوەی عێراقدا بڵاوکردووەتەوە.
– سالی (١٩٧٧) بەشداری لە پێشانگەی هاوبەشی هونەرمەندانی کەرکوك لە هۆڵی (مديرية الثقافة الجماهيرية) کردووە.
– سالی (١٩٧٨) بەشداری لە پێشانگەی هاوبەشی هونەرمەندانی کەرکوك لە هۆڵی (مديرية الثقافة الجماهيرية) کردووە.
– سالی (١٩٧٩) بەشداری لە پێشانگەی هاوبەشی هونەرمەندانی کەرکوك لە هۆڵی (مديرية الثقافة الجماهيرية) کردووە.
– سالی (١٩٨٠) بەشداری لە پێشانگەی سالانەی هونەرمەندانی کەرکوك لە هۆڵی (مديرية الثقافة الجماهيرية) کردووە
– سالی (١٩٨١) بەشداری لە پێشانگەی هاوبەشی هونەرمەندانی کەرکوك لە هۆڵی (مديرية الثقافة الجماهيرية) کردووە.
– سالی (١٩٨٣) بەشداری لە پێشانگەی سالانەی

هونەرمەندانی کەرکوک لە هۆڵی (مديرية الثقافة الجماهيرية) کردووە.

- ساڵی (١٩٨٤) بەشداری لە پێشانگەی ساڵانەی هونەرمەندانی کەرکوک لە هۆڵی (مديرية الثقافة الجماهيرية) کردووە.

- ساڵی (١٩٨٥) یەکەم پێشانگەی تایبەتی خۆی لە هۆڵی (التأميم للفن الحديث) کردووەتەوە.

- ساڵی (١٩٨٦) بەشداری لە پێشانگەی هاوبەشی هونەرمەندانی کەرکوک لەگەڵ (١١ هونەرمەند) لە هۆڵی (التأميم للفن الحديث) کردووە.

- ساڵی (١٩٨٨) بەشداری لە پێشانگەی هاوبەشی هونەرمەندانی کەرکوک لە هۆڵی (التأميم للفن الحديث) کردووە.

- ساڵی (١٩٨٩) بەشداری لە پێشانگەی هاوبەشی هونەرمەندانی کەرکوک لە هۆڵی (التأميم للفن الحديث) کردووە.

- ساڵی (١٩٩٢) بەشداری لە فیستیڤاڵی یەکەمی هەڵەبجەی شەهید کردووە.

- ساڵی (١٩٩٣) بەشداری لە فیستیڤاڵی دووەمی هەڵەبجەی شەهید کردووە.

- ساڵی (١٩٩٤) بەشداری لە فیستیڤاڵی سێ یەمی هەڵەبجەی شەهید کردووە.

- ساڵی (١٩٩٦) بەشداری لە پێشانگەی هاوبەشی هونەرمەندانی کەرکوک لە (متحف الصمود) کردووە.

- ساڵی (١٩٩٨) بەشداری لە پێشانگەی هاوبەشی هونەرمەندانی کەرکوک لە (نقابە الفنانين / کەرکوک) کردووە.

- ساڵی (٢٠٠١) بەشداری لە پێشانگەی هاوبەشی هونەرمەندانی کەرکوک لە (نقابە الفنانين / کەرکوک) کردووە.

- ساڵی (٢٠٠٢) بەشداری لە پێشانگەی هاوبەشی هونەرمەندانی کەرکوک لە (نقابە الفنانين / کەرکوک) کردووە.

- ساڵی (٢٠٠٣) بەشداری لە فیستیڤاڵی ئازادی (شێوەکاری ومۆزیك) لە هۆڵی (چالاکی قوتابخانەکان) کردووە

- ساڵی (٢٠٠٤) بەشداری لە یەکەمین پێشانگەی هاوبەش بۆ شێوەکارانی کەرکوک لە سەندیکای هونەرمەندانی کوردستان لقی کەرکوک کردووە.

- ساڵی (٢٠٠٥) بەشداری لە پێشانگەی هونەرمەندانی کەرکوک لە دووەم ساڵی ڕزگاریدا لە هۆڵی ناوەندی کەرکوک یەکێتی هونەرمەندانی کوردستان کردووە.

- ساڵی (٢٠٠٥) بەشداری لە دووەمین فیستیڤاڵی شێوەکاری کوردستان (کەکوك / سلێمانی / هەولێر / دهوك) کردووە.

- ساڵی (٢٠٠٦) بەشداری لە پێشانگەی هاوبەشی هونەرمەندانی کەرکوك لە سەندیکای هونەرمەندانی کوردستان لقی کەرکوک کردووە.

- ساڵی (٢٠٠٨) بەشداری لە یەکەمین پێشانگەی باوەگرگر بۆ شێوەکارانی کەرکوک لە ڕێکخراوی هونەرمەندانی کوردستان ناوەندی کەرکوک کردووە.

- ساڵی (٢٠٠٨) بەشداری لە فیستیڤاڵی هەفتەی ڕۆشنبیری ڕۆنیا / پێشانگەی هاوبەشی شێوەکارانی کەرکوک لە سەنتەری ڕۆنیا کردووە.

* (سەلاح داودە):-

- (سەلاح محەمەد خدر بارام چاوەش) کە بە (سەلاح داودە) ناوبانگی دەرکردووە.

- لە تەمەنی (١٢) ساڵییەوە شەیدای گۆرانی کوردی بووە.

- هەروەها شارەزایی هەیە لە مەقامی: ئەللاوەیسی، قەتار، خاوکەر، خورشیدی، ئای ئای، هەمایۆن، سەبا، حوسێن، خەنابات، حیجاز، نورفە، ڕەست، دەشت.

- هەر لە منداڵییەوە لە باوکی محەمەد (١٩١٣-١٩٨٠) و باپیرەی بارام چاوش (١٨٥٠-١٩٢٠) گۆرانی و مەقام فێربووە.

- ساڵی (١٩٥٧)وە بۆ یەکەم جار مەقامی خورشید وگۆرانی (نایلۆن برا نایلۆنە) تۆمار کرد.

- ساڵی (١٩٦٦) گۆرانی (کوێستانان خاڵ خاڵ)و (ڕێبوار و ڕێبوار) لە تەلەفزیۆنی کەرکوک تۆمار کردووە، لە ساڵی (١٩٨٦) یش مەقامی ئەللاوەیسی و بەستەی (ئامینێم) تۆمار کردووە.

- لە (٨)ی ئاياری ساڵی (٢٠٠٩) لە کاتی ئاهەنگی ساڵی یادی عەلی مەردان کۆچی دوایی کرد.

* سەلاح شاکر بیرەقدار:-

- ساڵی ١٩٥٨ لە کەرکوک لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- ادلة وقواعد النظريات الموسيقية، ٢٠٠٥
- كركوك موطن المقام العراقي الأصيل، ٢٠١١
- نوتلى كركوك بستلرى، ٢٠١٣

*** (سەلاح شوان):-**

- ناوی (سەلاحەدین کوری ئەحمەد خورشید)ە.
- سالی (١٩٤٧) لە دێی (مام رەش)ی ناوچەی (شوان) لەدایکبووە.
- سالی (١٩٧٢) بەشی کوردی کۆلیژی ئادابی زانکۆی بەغدای تەواو کردووە.
- لە ناوەڕاستی شەستەکانەوە دەستی بەشیعر نووسینی کردووە.
- یەکێك بووە لە دەستە نوێخوازەکەی ئەدەبی کوردی کە بەناوی (ڕوانگە)وە ناسرا.
- سالی (١٩٧٠)ەوە لەکاری ڕۆژنامە گەری کاری کردووە لە ڕۆژنامەی هاوکاریو گۆڤاری بەیان وڕوانگەو برایەتیو ڕۆشنبیری نوێ.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (دلدارەکەم پایزە گەرالەیەك نییە)، ١٩٧٨.
- (ئەستێرە بەرزە)، کۆ چیرۆك، ٢٠١٢.
- (شەوێك لە شەوانی سیمرخ)، کۆ شیعر، ٢٠١٣.

*** (سەلاح شوکر عەلی):-**

- یەکێکە لە ڕۆژنامەنووسەکانی خورماتوو، ئەورێکی بالای بینیوە لە ئەرکردنی گۆڤاری (کۆژین)و (هەنجیرە)و ڕۆژنامەی (خورماتوو) بە زمانی عەرەبی، ماوەیەك جێگری سەرنووسەری گۆڤاری (هەنجیرە)یە.

*** (سەلاح شێخلەر):-**

- سالی (١٩٨٥) بەشداری پێشانگای سالانی هونەرمەندانی کەرکوکی کردووە لە هۆلی تەئمیم بۆ هونەری نوێ.

*** سەلاح عەباس زەمۆ:-**

- ناوی سەباح عەلی ڕۆستەمە.
- سالی ١٩٧٢ لە گوندی شۆراوی سەر بە ناحیەی ئەوجوولی ناوچەی داوودە لەدایکبووە.
- سالی ١٩٨٧ پەیوەندی بە ڕیزەکانی یەکێتی نیشتمانی کوردستانەوە کردووە.
- سالی ١٩٩٠ بووەتە پێشمەرگە.
- لە هەلسووڕاندنی ئیشوکارەکانی ناو شار ڕۆلێکی بەرچاوی هەبووە.
- لە ٩ی ئاداری سالی ١٩٩١ لە شەڕی ناسراو بە شەڕی قاتعەکەی خورماتوو شەهید دەبێت.

*** (سەلاح فایق):-**

- سالی (١٩٤٠) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- لە قۆناغی ئامادەییەوە قوتابخانەی بە جێهێشتووە.
- لە دوای کودەتاکەی سالی (١٩٦٣) هەلدێ بۆ شاخو دەبێتە پێشمەرگە.
- سالی (١٩٦٤) دەگەڕێتەوە بۆ کەرکوكو دەبێتە سەرباز.
- سالی (١٩٧٦)ەوە لە بواری ڕۆژنامەگەری عەرەبی لە لەندەن کاری کردووە، پاش ئەوەی لە سووریاوە دەچێتە بەریتانیاو ئینجا بۆ فیلیپین.
- چاپکراوەکانی:
- (رهائن)، دیوانێکی شیعری، دیمەشق، ١٩٧٥.
- (تلك البلاد)، دیوانێکی شیعری، لەندەن، ١٩٧٨.
- (Another fire befittingacity)، دیوانێکی شیعری، لەندەن، ١٩٧٩.
- (طريق إلى البحر)، دیوانێکی شیعری، پاریس، ١٩٨٣.
- (مقاطعات واحلام)، دیوانێکی شیعری، لەندەن، ١٩٨٤.
- (The lodem the word)، شیعر بە زمانی ئینگلیزی، لەندەن، ١٩٨٥.
- (رحيل)، دیوانێکی شیعری، چاپی یەکەم، چاپخانەی (دار الشؤون الثقافية العامة)، لەندەن، ١٩٨٧.
- (أعوام)، دیوانێکی شیعری، ئەلمانیا، ١٩٩٣.

* (سەلاح محەمەد میرزا):-

- ساڵی (١٩٥٦)دا لەشاری کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٨٠)دا پەیمانگای تەندروستی لەبەغدا تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٨٣) بەشداری پێشانگای یەکەمی هونەرمەندانی کەرکوکی کردووە لە هۆڵی مۆزەخانەی سلێمانی.
- ساڵی (١٩٨٥)دا ڕووی لە تاراوگە کردووەو لە شاری (ڤیستارۆس) لە وڵاتی سوید نیشتەجێ بووە.
- لە مانگی تشرینی دووەمی ساڵی (١٩٨٥)دا یەکەم پێشانگەی تایبەتی خۆی لە شاری (هان ڤۆش) لە وڵاتی سوید کردووەتەوە.
- لە بەهاری ساڵی (١٩٨٦)دا دووەم پێشانگەی تایبەتی خۆی لە کتێبخانەی گشتی شارۆچکەی (مۆرگن گۆڤا) کردووەتەوە.
- بۆ ماوەی (١٧) ساڵ کارمەند بووە لە تەخۆشخانەی شاری (ڤیستارۆس)و لەو ماوەیەدا هەموو ساڵێك لە ئاهەنگەکانی سەری ساڵدا پێشانگەی تایبەتی خۆی لە هۆڵی نمایشکردنی ئەو نەخۆشخانەیەدا کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٩٤)دا پێشانگەی تایبەتی لە شاری (سانا) کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٩٦)دا لەگەڵ دوو هونەرمەندا پێشانگەیەکی هاوبەشیان لە شاری (ڤیستارۆس) کردوتەوە.

* سەلاح محەمەد شاکەلی:-

- ناوی (سەلاح محەمەد سلێمان مەحموود سەعید شاکەلی) یە.
- ساڵی ١٩٥٧ لە شاکەل لەدایکبووە.
- سێی ناوەندی لە کفری تەواو کردووە.
- لەنێوان ساڵانی ١٩٧٦-١٩٧٧ لەبەر کاری سیاسی لە کەربەلا بەند کراوە.
- بەرهەمەکانی:-
- چیرۆکێك لە دەشتاییەکی ئەفریقاوە، ئامادەیە بۆ چاپ.
- ماندێلا، سەرەتایەك بۆ ناسینی، ئامادەیە بۆ چاپ.
- گەلێك بەرهەمی جۆراوجۆری نووسیوە لە گۆڤار و ڕۆژنامەکانی وەکو:- کوردستانی نوێ، هەرێم، جەماوەر، خەبات، هەواڵ، ڕێبازی ئازادی، ئاڵای ئازادی، هەولێر، گەلاوێژی نوێ، مامۆستای کورد، باتەرۆژ، سۆشیالیست، هەفتانە.
- ئەندامی کۆمەڵەی کەلەپووری کوردە.

* (سەلاح نەورس):-

- ساڵی (١٩٤١) لە موسەڵلا لەدایکبووە.
- گەلێك بەرهەمی شیعرو شانۆی هەیە، لەوانە:
- (ایناده زمان) دیوانێکی شیعری بە زمانی تورکی، چاپخانەی (الجمهورية)، کەرکوك، ١٩٧٢.
- (اوزاقدان
لیبورم)، بە تورکی، بەغدا، ١٩٨٠.
- (اوزاقدان شعرلری)، شیعر، وەرگێران، چاپخانەی (دار الحرية)، بەغدا، ١٩٨٦.
- (اوج یجلی بیەس)، شانۆ بە زمانی تورکی، چاپخانەی (دار الشؤون الثقافية العامة) بەغدا، ١٩٨٧.
- (پنجەرە)، شیعر بە زمانی تورکی، چاپخانەی (دار الشؤون الثقافية العامة) بەغدا، ١٩٨٩.
- Vatan Bende yasiyor، 2011
- Aynada zaman، 2012
- Uzaktan Geliyorum، 2012
- Pencere، شیعر 2012

* (سەلاحەددین سدیق هورمزی):-

- ساڵی (١٩٣٧) لە دێی ترکەلان لەدایکبووە.
- ساڵی (٢٠٠٣) کۆچی دوایی کردووە.
- بایەخی داوە بە بواری شیعرو وەرگێڕان، لەنێوانی ئەدەبی تورکی ئینگلیزیدار لە شەستەکانی سەدەی ڕابردودا دوو کتێبی بە چاپ گەیاندووە.
- بەرهەمەکانی:
- (دماء بريئة)، چاپخانەی (دار الزمان) بەغدا، ١٩٦٣.
- (عمالقة الشعر التركي)، شیعری وەرگێڕاو لە تورکییەوە بۆ عەرەبی، چاپخانەی (الشمال)، کەرکوك، ١٩٦٤.

* (سەلاحەددین شێرزاد):-

- ساڵی ١٩٤٨ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- یەکێکە لە قوتابییەکانی خۆشنووسی مامۆستا (هاشم ئەلبەغدادی).
- خوێندنی سەرەتایی لە کەرکوك و زانکۆی لە بەغدا تەواو کردووە.
- دەستێکی باڵای هەیە لە خۆشنووسی جۆری (الرقعة)و (فارسی).
- لە دوایی ساڵی (١٩٦٥)ەوە چووەتە فەرەنسا بۆ بەردەوامی بە خوێندن لەو بوارەدا.
- لەنێوان ساڵانی (١٩٦٧- ١٩٧٣) خوێندنی خۆشنووسی خوێندووە لە لای مامۆستا (هاشم ئەلبەغدادی).

- ماوەیەك چووەتە ئەستەمبوڵ بۆ تەواوکردنی خوێندنی باڵاو چاوی کەوتوە بە (حامد ئامیدی).
- ساڵی (١٩٨٦) بۆ بەردەوامی لە خوێندنی باڵا چووەتە دەوڵەتی ئیماراتی عەرەبیو دکتۆرای لە هونەری ئیسلامی بەدەستهێناوە بە ناونیشانی (تطور فن الخط في العصر العثماني).
- ساڵی (١٩٩٧)دا بڕوانامەی (سفير الخط العربي) پێ بەخشراوە لەلایەن دەمەزرێنەرانی کۆمەڵەی خۆشنووسانی عێراق.
- ساڵی (٢٠٠٤)دا (ریسامی) تایبەتمەندی پێ بەخشراوە لەلایەن ئەنجوومەنی وەزیرانی عێراق.
- بەشداری کردووە لەم پێشبڕکێیە نێودەوڵەتییانە:
- پێشبڕکێی نێودەوڵەتی بە ناوی خۆشنووس (حامد ئامێدی).
- پێشبڕکێی نێودەوڵەتی سێیەم بە ناوی خۆشنووس (ابن البواب).
- پێشبڕکێی نێودەوڵەتی پێنجەم بە ناوی خۆشنووس (سەید ئیبراهیم).

*** (سەلاحەدین ساقی وەلی):-**

- ساڵی ١٩٣٧ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی ١٩٥٩-١٩٨٢ لە بواری پەروەردەدا کاری کردووە.
- بەرهەمەکانی:-
- تاريخ الصحافة في العراق، بە هاوبەشی لەگەڵ محەمەد خورشید.
- دليل المطبوعات الكركوكية.
- لە ٢٠تشرینی یەکەمی ساڵی ١٩٨٥ کۆچی دوایی کردووە

*** (سەلاحەددین شوکر جەبروو):-**

- بەرهەمە چاپکراوەکانی:-
- اقداح عرق السوس في تاريخ ارض الطوز، ٢٠١٢

*** (سەلاحەددین عەبدولحەمید عەبدوڵڵا):-**

- ساڵی (١٩٥٤) لە کفری لەدایکبووە.
- خوێندنی سەرەتایی و ناوەندیو ئامادەیی لە کفری تەواو کردووە.
- ساڵی خوێندنی (١٩٧٧-١٩٧٨) کۆلیژی ئادابی، بەشی کوردی زانکۆی سلێمانی تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٧٢)ەوە دەستی کردووە بە نووسین.
- بەرهەمە بڵاوکراوەکانی بریتیە لە:
- (دیاری منداڵان)، شیعر بۆ منداڵان، ١٩٩٦.
- (سۆزی گەرمیان)، چاپی یەکەم، سلێمانی، ٢٠٠٣.
- (مامۆستای پارتیزان شەهید خالید گەرمیانی)، سلێمانی، ٢٠٠٤.
- (سۆزی گەرمیان)، چاپی دووەم، سلێمانی، ٢٠٠٧.
- (شاری کفری لە تەرازووی ڕەسەنایەتیو شارستانییەتدا)، ٢٠٠٩.
- چەند بەرهەمێکی مێژوویی و کەلتووریو ئەدەبی تری ئامادەن بۆ چاپ.

*** (سەلاحەددین ناجی ئۆغلو):-**

- ساڵی (١٩٤٥) لە خورماتوو لەدایکبووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (طوزدان سسلر)، چاپخانەی (جمهوری)، کەرکوك، ١٩٧٢.
- (غلام يابا يا سلام)، داستان بە زمانی تورکی، بەغدا، ١٩٩٣.
- طوز خورماتوو قديماً وحديثاً، ٢٠٠٥
- طوز خورماتوو، ٢٠٠٩
- طوز خورماتوو، ٢٠١٠
- ناقسودان سسلر، ٢٠٠٥
- محبة قايناغي، ٢٠٠٥
- بوضك، ٢٠٠٨
- غملر كارواني، ٢٠١٠
- نزهة في قرى البيات، ٢٠٠٩
- اسماء الساكنين الأوائل في طوز قبل ١٩١٤-١٩١٨، ٢٠١٠

*** (سەلامی تڕێ خۆر - مەلا سەلامی تڕێ خۆر):-**

- یەکێکە بووە لە پیاوە گەورەکانی بزووتنەوەی (حەقە) لە ناوچەی شواندا لە سەردەمی خۆیدا ڕۆڵێکی باڵای هەبوو لەو بزووتنەوەیە.
- لە گەڕەکی ئیمام قاسم دادەنیشت، پیاوێکی ڕیاو ئاقڵو زانا بوو، گەلێك شیعری فارسی و عەرەبی و کوردی لەبەر بوو.

*** (سەلام جاسم):-**

- ساڵی (١٩٥٦)دا لەکەرکوك لەدایکبووە.
- بەشی ئینگلیزی کۆلێژی ئەدەبیاتی زانکۆی بەغدای تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٨٣) بەشداری یەکەم پێشانگای هونەرمەندانی کەرکوکی کردووە لە هۆڵی مۆزەخانەی سلێمانی.

*** (سەلام محەمەد):-**

- ناوی (عەبدولسەلام محەمەد ئەمین)ە.
- لە (٢١)ی تەمموزی ساڵی (١٩٥٤) لە گوندی (کارێزەی خاڵخاڵان) سەر بە ناوچەی (شوان) لەدایکبووە.

- خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی لە شاری کەرکوك تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٧٠)ەوە دەستی بە نووسینی شیعر کردووەو جێپەنجەی دیارە لە بواری نوێگەری لە شیعری کوردیدا لە کەرکوك.
- ساڵی (١٩٧٨) خوێندنی بڕوانامەی بەکالۆریۆسی لە بەشی یاسا لە زانکۆی بەغدا تەواو کردووە.
- بێجگە لە شیعر نووسین کاری ڕۆژنامەگەریشی کردووە لە ڕۆژنامەی (برایەتی) و (هاوکاری)، هەروەها لە ڕادیۆی کوردی بەغدا سەرپەرشتی پرۆگرامێکی ڕۆشنبیری کردووە بە ناوی (کاروانی ڕۆشنبیری) لەگەڵ (سەلاح شوان) و (محەمەد موکری) پێکەوە ئامادەو پێشکەشیان کردووە.
- لە کۆتایی ساڵی (١٩٩١)ەوە نیشتەجێی وڵاتی سویدە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (هەڵۆ سوورەکانی قەندیل)، کۆمەڵە شیعر، دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی (ی.ن.ك.)، ١٩٨١.
- (پرد)، کۆمەڵە چیرۆك، هاوبەش، بەغدا، ١٩٨٦.
- (ئەمەو ئێواران ئەتبینم بە سوخمەیەکی زەردەوە)، شیعر، بەغدا، ١٩٨٨.
- (دیوانی سەلام محەمەد)، ٢٠٠٩.

*** (سەلام محەمەد ئەمین گۆگجەیی - مەلا سەلام محەمەد ئەمین گۆگجەیی):-**

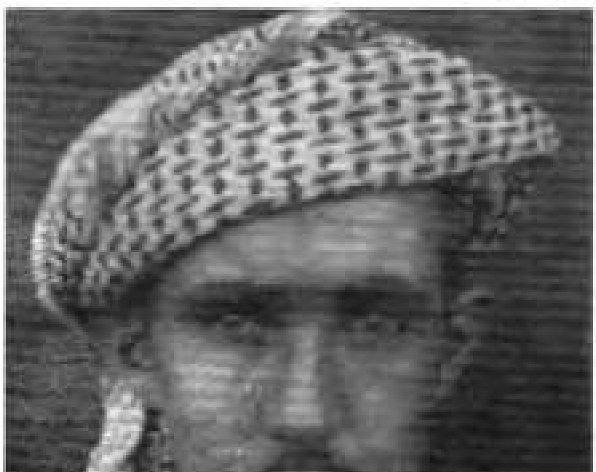

- یەکێکە لە مامۆستاکانی بواری شەریعەت و دەرچووی کۆلیژی شەریعەتە لە بەغدا.
- ساڵی (٢٠٠٧) کۆچی دوایی کردووە.

*** (سەلمان فایق کاکەیی):-**

- ساڵی (١٩٤٦) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٦٩) دەرچووی بەشی شانۆی پەیمانگای هونەرە جوانەکانە لە بەغدا.
- دکتۆرای لە سینەما بەدەستهێناوە لە ڕۆما.
- یەکێکە لە دەرهێنەرە تەلەفزیۆنییەکانی شاری کەرکوك و خەڵکی گەرەکی (چای)یەو ئێستا لە ئەڵمانیا دەژێت و چەندین فیلمی کوردی دەرهێناوە وەکو (ژاڵە، مەرەزە، تەقینەوە).
- گەلێك بەرهەمی شانۆیی دەرهێناوە، وەکو: (ئەنتیکۆنا، تاجر البندقیة، تەقینەوە، کاوەی ئاسنگەر).

*** (سەلیمە ئەحمەد کەرکوکی-کەرکوك قیزی):-**

- ناوی (سەلیمە ئەحمەد)ە.
- ساڵی (١٩٢٨) لە گەڕەکی ئاوچی شاری کەرکوك لەدایکبووە.
- گەلێك گۆرانی بە زمانی تورکمانی وتووە، یەکەم بەشداری لە ساڵی (١٩٦٠)دا بەشداری فیستیڤاڵی (الهلال الأحمر) کردووە لە کەرکوك و بە سەرپەرشتی هونەرمەندی گەورە عەبدولواحید گۆزەچی و مۆسیقار جەمیل بەشیر.
- گەلێك مەقام و خۆریات و بەستەی هێمن و لەسەر خۆی

وتووە کە گەلێك جەماوەری هەبووە لەو سەردەمەدا.
- گەلێك گۆرانی جۆراوجۆری هەیە کە نزیکەی (٥٠) گۆرانی دەبێت لە بەشی تورکمانی ئێستگەی ڕادیۆی بەغدا تۆمار کراوە.
- لە (١٦)ی ئاياری سالی (٢٠٠٨) بەنەخۆشی کۆچی دوایی کردووە.

* (سەلیم سێون کەرکوکی):-

- یەکێك بووە لە ئەندامانی (فرقه إخوان الفن) کە لە حەوت ئەندام پێکهاتبوون لە بەغدا کاریان کردووە، کە زۆربەیان لە جوولەکەکانی عێراق بوونە، سەلیمیش جوولەکەیەکی خەلکی کەرکوك بووە و لە بواری مۆسیقادا دەستێکی بالای هەبووە.
- بەشداری لە گەلێك لە ئاهەنگەکاندا کردووە لە ئێستگە و دەرەوەی ئێستگەی بەغدا.

* (سەمیر حوسێن کەهیە ئۆغلوو):-

- سالی ١٩٦٤ لە خورماتوو لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- مخاض نهر الجوع، شيعر، ٢٠١١
- سەسیز دونوش، شیعر، ٢٠٠٩
- کونول هایقیریشی، شیعر.
- یاشام، شیعر.
- لیلام، شیعر.
- غريب كربلاء.
- قمر بني هاشم، شيعر.
- نزيف عذراء القلب، شيعر.

* (سەمیر خورانی - دکتۆر سەمیر خورانی):-

- سالی (١٩٦٩)، لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (حفنة من ثلوج الجبل)، شيعر، ٢٠٠٦.
- (الرحيل عبر المدارات)، شيعر، هەولێر، ٢٠٠٣.

* (سەمیرە سالح عەلی):-

- سالی (١٩٦٤) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- سالی (١٩٨٥) پەیمانگای هونەرە جوانەکانی سلێمانی بەشی پەیکەرسازی تەواو کردووە.
- سالی (١٩٨١) بەشداری کردووە لە پێشانگای هاوبەشی پەیمانگای هونەرەجوانەکانی سلێمانی لە هۆلی پەیمانگا.
- سالی (١٩٨٢) بەشداری کردووە لە پێشانگای هاوبەشی پەیمانگای هونەرەجوانەکانی سلێمانی لە هۆلی پەیمانگا.
- سالی (١٩٨٣) بەشداری کردووە لە پێشانگای هاوبەشی پەیمانگای هونەرەجوانەکانی سلێمانی لە هۆلی پەیمانگا.
- سالی (١٩٨٤) بەشداری کردووە لە پێشانگای هاوبەشی پەیمانگای هونەرەجوانەکانی سلێمانی لە هۆلی پەیمانگا.
- سالی (١٩٨٥) بەشداری کردووە لە پێشانگای هاوبەشی پەیمانگای هونەرەجوانەکانی سلێمانی لە هۆلی پەیمانگا.
- سالی (١٩٨٧) بەشداری کردووە لە پێشانگای هاوبەشی پەیکەرتاشی لەگەل موزەفەر حەمید لە هۆلی گازینۆ ئەسر.
- سالی (١٩٨٩) بەشداری کردووە لە پێشانگای هاوبەش لەگەل شەش هونەرمەند لە هۆلی چالاکی قوتابخانەکان لە کەرکوك.
- سالی (١٩٩٢) بەشداری کردووە لە پێشانگای هاوبەشی هونەرمەندانی چەمچەمال لە هۆلی کۆمیتەی ڕێکخستنی (ی. ن. ك.) لە چەمچەمال.
- سالی (١٩٩٥) بەشداری کردووە لە پێشانگای هاوبەشی هونەرمەندانی چەمچەمال لە قوتابخانەی ئەختەر.
- سالی (١٩٩٨) بەشداری کردووە لە پێشانگای هاوبەشی مامۆستایانی هونەرمەند لە هۆلی مۆزەخانەی سلێمانی.
- سالی (٢٠٠١) بەشداری کردووە لە پێشانگای هاوبەش لەگەل هونەرمەند (سامی سەعدوللا) لە کۆمەلەی هونەرەجوانەکانی چەمچەمال.
- سالی (٢٠٠١) بەشداری کردووە لە پێشانگای سێیەم فیستیڤالی هونەری چەمچەمال لەمەلبەندی ڕۆشنبیری لە هۆلی چەرموو لە چەمچەمال.
- سالی (٢٠٠١) بەشداری لە پێشانگای هاوبەشی فیستیڤالی هونەری کەرکوکی کردووە لە کەلار.
- سالی (٢٠٠٢) بەشداری کردووە لە پێشانگای هاوبەشی یادی کارەساتی ئەنفال لە هۆلی چەرموو لە چەمچەمال.
- سالی (٢٠٠٢) بەشداری کردووە لە پێشانگای هاوبەشی مامۆستایانی هونەر لە هۆلی یەکێتی مامۆستایانی کوردستان لە کەرکوك.
- سالی (٢٠٠٢) بەشداری کردووە لە فیستیڤالی شێوەکاری و گۆرانی و میوزیك لە هۆلی چالاکی قوتابخانەکان لە کەرکوك.
- سالی (٢٠٠٤) بەشداری کردووە لە پێشانگای هاوبەشی مامۆستایانی هونەر لە هۆلی یەکێتی مامۆستایانی کوردستان لە کەرکوك.
- سالی (٢٠٠٤) بەشداری کردووە لە یەکەمین فیستیڤالی هونەری گەرمیان لە خانەقین.
- سالی (٢٠٠٥) بەشداری کردووە لە چرکەساتێك لە یادی کارەساتی ئەنفال لە هۆلی چەرموو لە چەمچەمال.
- سالی (٢٠٠٥) بەشداری کردووە لە پێشانگای هاوبەشی کۆمەلەی هونەری دیجلە لە قشلەی لە کەرکوك.
- سالی (٢٠٠٥) بەشداری کردووە لە حەوتەمین پێشانگای کۆمەلەی شێوەکارانی سەربەست لە گەلەری بابان لە سلێمانی.
- سالی (٢٠٠٥) بەشداری کردووە لە چوارەمین فیستیڤالی هونەری چەمچەمال لە هۆلی چەرموو لە چەمچەمال.
- سالی (٢٠٠٦) بەشداری کردووە لە پێشانگای هاوبەشی شێوەکارانی چەمچەمال لە هۆلی چەرموو لە چەمچەمال.
- سالی (٢٠٠٢) بەشداری کردووە لە دەیەمین فیستیڤالی هونەری کەرکوك لە هۆلی چەرموو لە چەمچەمال.
- سالی (٢٠٠٥) بەشداری کردووە لە پێشانگای هاوبەشی شێوەکارانی چەمچەمال لە هۆلی کۆمەلەی هونەرە جوانەکان لە چەمچەمال.
- سالی (٢٠٠٦) بەشداری کردووە لە دووەم فیستیڤالی هونەری لە مەخمور.

* (سەمین ئەمین - حاجی سەمین ئەمین کچانی):-

- ئەم شۆڕشگێڕە ناوی (سەمین)ە کوری (ئەمین)ە کوری

(کەریم)ە کوڕی (عەبدولرەحمان)ە کوڕی (یەعقوب)ە کوڕی مەلا وەیسی دێی (کچان)ی سەر بە ناوچەی سەنگاوە.
– ساڵی (١٨٩٠) لە شاری (کفری) لەدایکبووە.
– لە کاتی عوسمانییەکان لە ترس ڕەشبگیری بەخێزانەوە چوونەتە دێی (برایم خان) کە دەکەوێتە ڕۆژهەڵاتی شاری کفرییەوە.
– ئەمینی باوکی لەوێ خێزانی دووەم مارە دەکات کە ناوی (نایش) دەبێ و ئامۆزای ئیبراهیم خانە لەگەڵ ئەو بنەماڵەیەدا تێکەڵاوییەکی بەهێزیان دەبێت.
– چەندەها جار لەگەڵ ئیبراهیم خاندا چووە بۆ ناوچەی (کرف)ی ئێران، جارێکی لەگەڵ کۆمەڵێ جەردەو ڕێگردا ڕووبەڕوو بوونەتەوەو بەسووکی بریندارەبێت.
– کاتێ ئیبراهیم خان هێرش دەباتە سەر شاری کفری لە (٢٢)ی ئابی ساڵی (١٩٢٠) (سەمین کچانی) چەکدار دەبێت و تەمەنی سی ساڵیك دەبێت، (پاشای قەدعەمیش) سەر بە هۆزی دەلۆیە یەکێك بووە لە چەکدارەکانی برایم خان زۆریش ڕەفیقی حاجی سەمین بووە.
– ئەم دوو چەکدارە وویستوویانە هێرش بەرن بۆ سەر مەتریلۆزەکەی ئینگلیزەکان (برایم خان) قایل نەبووە لەبەر ئەوەی سەمین تەنها کوڕی باوکی بووە، جێگای مەتریلۆزەکەش بەسەرلووتکەی چیای (قەرەنۆغلان)ەوە بووە زۆر جێگایەکی سەختە.
– سەمین کچانی وەك ئەو خەڵکە بەرلێبوردنی گشتی کەرت و گەڕایەوە بۆ کفری لەگەڵ (شاسوا کچانی) خاڵیدا دەستی کرد بە بازرگانێتی و زۆر دەوڵەمەندبوو، خاوەن دیوەخانێکی گەورەو میوانێکی بەردەوام بوو.
زۆرتر تێکەڵاوی لەگەڵ بەگزادەکانی جافدا هەبوو بەتایبەتی (کەریم بەگ)و (داود بەگی ئەورەحمان بەگ) هەروەها لەگەڵ عەشیرەتی زەنگەنەشدا بەتایبەتی، (ڕۆستەم ئاغا)و (عەبدولکەریم ئاغا)و (کویخا نایف کویخا سالم)و (بەرلوتا).
– لەو سەردەمەدا لایەنگری حیزبی هیوا بووە، پاش مردنی سەنوقێکی بچووکی هەبوو کردوویانەتەوە چەند پسوولەو پیتاکی حیزبی هیوامان دۆزییەوە.
– تورکییەکی چاکی دەزانی و خوێندەوارییەکی باشی هەبوو.
– سێ خێزانی هەبوو یەکەمیان لەتورکمانەکانی شاری کفری بوو، دووەمیان کچانی خزمی خۆی بوو، سێیەمیان جاف بوو خەڵکی دێی (گۆڕ شەلە).
– ساڵی (١٩٥٤) حەجی ماڵی خوای کردووە.
– ساڵی (١٩٥٦)دا لە شاری کفرییەوە لەگەڵ چەندخزمێکیدا چەند سوارێك دەچن بۆ دێی کچانی بۆ سەردانی (کویخا سالح) پاش چەند ڕۆژێك لە ڕاوو شکارەو گەڕانی ئەو خزمانە، شەوێك تووشی ژانێکی کوتوپڕ دەبێت دەمرێت.
– لە بەهاری ساڵی (١٩٥٦) دا تەرمەکەی دەگێڕنەوە بۆ گۆڕستانی (باوە شاسواری) کفری.

* (سەنا جاسم):-

– ساڵی (١٩٨٥) پێشانگای تایبەتی لە هۆڵی (ئەلتەئمیم بۆ هونەری نوێ) کردووەتەوە.
– ساڵی (١٩٨٦) بەشداری پێشانگای هاوبەشی هونەرمەندان کردووە لە هۆڵی (ئەلتەئمیم بۆ هونەری نوێ).

* (سەی سایەقە شێت - سادق خدر مەحموود):-

– ناوی (سادق کوڕی سەید خدر کوڕی سەید مەحموود کوڕی سەید محەمەد)ە.
– خەڵکی دێی (چەم سوورخاوو)ە.
– ساڵی (١٩٢٦) لە دێی (عەلی مستەفا) لەدایکبووە.
– شیعری بە زمانەکانی کوردیو عەرەبیو فارسیو تورکی هەبووە، بەڵام شیعرەکانی زۆربەی فەوتاوە.

* (سەی وەلەد ئەفەندی):-

– ساڵی (١٨٥٣)ی زاینیی لەدایکبووە.
– لە منداڵییەوە خەریکی خوێندن بووەو لە پاشا ڕۆیشتووەتە کفریو لەلای زانایانی ئایینیدا خەریکی فێربوونی ڕێزمانی عەرەبیو شەریعەتی ئیسلامو ویژەی فارسیو عەرەبی بووەو لە پاشا گەڕاوەتەوە زێدو مەڵبەندەکەی خۆیو لە پاش ماوەیەك چووە ناو لەشکرو بووە ئەفسەرو ئەوسا گەڕایەوە زێدەکەیو خەریکی وەرزێریو ماڵداری بوو.
– لە هۆنینەوەی هۆنراوەدا دەستێکی بەرزو باڵای هەبووەو هۆنراوەکانی گەلێ ئاسانو تەڕو پاراوو شیرینن و زۆربەی لە کەشکۆڵو بەیازەکاندا تۆمار کراوە.
– ساڵی (١٩١٨)ی زاینیی کۆچی دوای کردووەو لە گۆڕستانی ئیمام ئەحمەد نێژراوە.

* سەید محەمەد ئاغا:-

– ساڵی (١٨١٦)پێش دەست بەکاربوونی وەك والی بەغدا، (داود پاشا) سەردانی کەرکوك دەکات ولەگەڵ کەسایەتییە ناودارەکانی کەرکوك کۆدەبێتەوە، لە کۆبوونەوەکەدا، کەسایەتی سەید محەمەد بۆ داود پاشا دەردەکەوێت، بۆیە داوا لە (سەید محەمەد) دەکات یاوەری بێت بۆ بەغدا، داود پاشا لە جێگەی سەعید پاشا دەبێتە والی بەغداو یەکێك لەوانەی پشتی پێ دەبەستێت (سەید محەمەد)ە نازناوی (سەید محەمەد ئاغای) پێدەبەخشێت.
– عەلی وەردی لە کتێبەکانی (لمحات إجتماعية في تاريخ العراق الحديث).
– باسی (سەید محەمەد ئاغا) دەکات کەچ ڕۆڵێکی هەبووە لە گێڕانەوەی ئاسایشو ئارامی لە ناوچەکانی (دلێم)و خواروووی عێراق.
– دوای بڵاوبوونەوەی نەخۆشی تاعون بەشێوەیەکی فراوان، سەید محەمەد ئاغا ساڵی (١٨٣٢) دەگەڕێتەوە بۆ کەرکوكەو داود پاشا لە چوارچێوەی سنووری (خاسە تیمارییدا) لە کەرکوك (١٥) گوند دەبەخشێتە (سەید محەمەد ئاغا).

* (سەید محەمەدی پیریادی - مەلا سەید محەمەدی پیریادی):-

– ناوی مەلا سەید محەمەدی کوڕی مەلا عەزیزی پیریادییە.
– ساڵی (١٨٨٩) لە گوندی (پیریادی) چەمچەماڵ لە دایکبووە.
– سەرەتا لای باوکی دەستی بە خوێندن کردووە، پاشان بۆ

تەواوکردنی پلەکانی تری خوێندنی ئایینی بووی لە شاری کەرکوک کردووەو لەلای (مەلا ڕەزای واعیز) ئیجازەی زانستی وەرگرتووە.

- پاش تەواوکردنی خوێندن لە جێی باوکی بووەتە مەلای گوندەکەی خۆی (گوندی پیریادی)، دواتر گواستیویەتیەوە گوندی (عەلی مەنسوور).

- لە کۆتایی سییەکانیشدا بە پلەی پێش نوێژی سەربازی (ئیمام تابور) لە سوپای عێراقدا دامەزراوە، سەرەتا لە بەغداو لە دوایدا لە:- سەماوە، دیوانییە، کەرکوک، موسڵ کاری کردووە.

- ساڵی (١٩٤٩) کۆچی دوایی کردووە.

- لە پاش خۆی دەستنووسێکی گرنگی خۆی بۆ جێهێشتووین بەناوی (پێش کەوتن وەتەن) ئەم دەستنووسەی لە ناوەڕاستی سییەکاندا لە گوندی (عەلی مەنسوور) نووسیوە کە تەرخانی کردووە بۆ باسی (ئەسڵی قەومی کورد).

*** (سەیران محەمەد ئەمین شوانی):-**

- ساڵی (١٩٦٢) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- دیوانی (ئاوێزە).
- (شەوی سەفەر)، ٢٠١٠.

*** (سەیفەددین خەتیب):-**

- شاعیرێکی عەرەبەو لە ساڵی (١٩٢٠) لەدایکبووەو سەرپەرشتی بەشە عەرەبییەکەی ڕۆژنامەی (کرکوک)ی کردووەو دوو دیوانی شیعری چاپکراوی هەیە.

- ساڵی (١٩٧٢) کۆچی دوایی کردووە لە کەرکوک.

*** (سەید ئەحمەدی فەیلەسوف - مەلا سەید ئەحمەدی فەیلەسوف):-**

- ناوی تەواوی (سەید ئەحمەدی کوڕی سەید ئەمین کوڕی سەید محەمەد کوڕی سەید ئەمین کوڕی سەید خدر کوڕی سەید بوان کوڕی سەید خان عەلی)ە، بە مامۆستا (مەلا سەید محەمەدی فەیلەسوف) ناسراوەو بەناوبانگە، لە بنەماڵەی (شێخ بابا شێخ ئەحمەد بایەنجوبی کوڕی سەرپید مەحموود سەبزواری)یە کە بنەڕەتییان دەگەڕێتەوە بۆ گوندی (بایەنجوب) لە سەرووی ڕۆژئاوی شاری (سنە) لە کوردستانی ڕۆژهەڵات.

- ساڵی (١٩١١) لە ناوچەی (جەباری) لە خێزانێکی ئایینی لەدایکبووە.

- خوێندنی ئایینی لەلای (حاجی مەلا عەبدولسەمەدو مەلا ئەحمەدی ڕۆژبەیانی)و (مەلا عەبدولکەریمی باوایی) خوێندوویەتی.

- بێجگە لە زمانی کوردی زمانەکانی عەرەبی و فارسی و تورکی زانیوە.

- دوای تەواوکردنی هەموو برگەکانی خوێندنی شەرعی و دینی و فەلسەفەیی، ئیجازەی وەردەگری و دەکرێت بە مودەڕیس لە پەیمانگای ئیسلامی لە بەسرا، بەڵام لە بەردووری وناڕەحەتی ئەو سەردەمە پێوەندی بەو فەرمانەوە

ناکات ئینجا دەکرێت بە مودەڕیس لە پەیمانگای ئیسلامی لە (کوێسنجە) و زیاتر لە ساڵێک لەوێ دەرس دەڵێتەوە، پاشان ڕەوانەی ئەرقاق کەرکوک دەکرێت، بەڵام لەبەر هەستی کوردایەتی هەمووجەم بەربەرەکانی دەکرێت تاکو واز لە ماموستایی دەهێنێت و لە ناوایی زەرنک لە ناوچەی ساڵەیی دەبێت بە ماموستا و هەمیشە فەقێیەکی زۆری هەبووە ماوەی پانزە ساڵ لەوناوچەیەدا ماوەتەوە وئینجا چووەتە گوندی (مووەفەر)و (چیمەنی گەورە)و (گۆیتەپە).

- ساڵی (١٩٧٤) پەیوەندی دەکات بە شۆڕشەوە ولە سەردەمی مەلا حەمزەدا دەبێت بە ئەندامی دادگای تەمیزی کوردستان.

- ساڵی (١٩٧٧) گەڕاوەتەوە بۆ کوردستان و لەناوچەی بازیان نیشتەجێ بووە، پاشان هاتووەتە چەمچەماڵ.

- لە (١٤)ی نیسانی ساڵی (٢٠٠٤) لە دوای نەخۆشییەکی درێژ خایەن لە گۆڕستانی (ڕەحیماوا) بەخاک سپێردراوە.

*** (سەید فاتح - مەلا سەید فاتح):-**

- یەکێکە لە شاعیرە بەناوبانگەکانی کەرکوک کە لە ناوچەی (جەباری) ژیاوە.

- زانیاریمان دەربارەی نییە بەتایبەتی بەرهەمە شیعرییەکانی.

*** (سەید قودرەت مەلا عەباس):-**

- کوڕی شاعیری بە ناوبانگی کاکەیی (مەلا عەباس حیلمی) یە.

- سەید قودرەت پیاوێکی کەسایەتی ناو کاکەییەو دانیشتووی گوندی تۆپزاوەیە لە داقوق، جوامێرو چاوتێرو خاوەن تەکیەیە.

- لە تەمبوور ژەنیندا ئاشنایی هەیەو دیوانە شیعرێکی ئامادەیە بۆ چاپ.

* (سەید مەحموود-ئەحە عاسم):-

- یەکێکە لەمەقام خوێنە بەناوبانگەکانی شاری کەرکوک.

* (سەیدی شێخ محەمەد):-

- (سەید ئەحمەد کوڕی محەمەدی کوڕی شێخ عبدول سەمەد کوڕی شێخ مستەفای سەید مەحموود)ە.
- سالی (١٨٨٩) لە ئاوایی (بەکرە شەل)ی لەدایکبووە بۆ خوێندنی مەلاپەتی باوکی دەنێرێتە لای مەلا باشەکانی کفری، لەوێ لەگەل (سەمین فارس دەلق) پێکەوە لە ژوورێکدا دادەنیشن.
- ئەچێتە قوتابخانەی میرییەوە دەگاتە پلەی (روشدیە).
- کە جەنگی یەکەمی جیهانی دەقەومێ دەگیرێت وبەهۆی فەقێتییەوە رزگاری دەبێت و دەگەرێتەوە (بەکرە شەل).
- سالی (١٩١٧) باوکی لە تەمەنی (١١٠) سالیدا کۆچی دوایی دەکات ولە سالی (١٩١٨) دەگەرێتەوە (کفری) وئیتر ناچێتەوە بەرخوێندن تا ئیجازەی عیلمی وەربگرێت و ببێتە (مەلا) بەلکو دوکانێك دەکاتەوەو بازرگانی دەکاتە پیشە.
- سالی (١٩٢١) ژن دەهێنێت و ئیتر لە کفری جێگر دەبێت.
- کوردیو عەرەبیو فارسیو تورکی بەباشی زانیوە خوێندەوارێکی زانا بووە.
- سەرەتای سییەکان دەبێتە (ئەندامی شارەوانی) و چل سال بەر جۆرە دەوام دەکات و چەند جارێکیش دەبێتە ئەندامی ئیداری لەناو پیاو ماقوڵانی شارو فەرمانبەراندا رێزێکی زۆری هەبوو هەر بە (سەید) بەناوبانگ بووە.
- چوار کوری هەبووە بە ناوەکانی:- (مستەفا ١٩٢٤)، (هاشم ١٩٣٥)، (موکەرەم ١٩٤٢)، (فاتح ١٩٤٤).
- زۆر حەزی لە راوی سوێسکە بووە، بۆ نیوەرۆژە گۆشتی سوێسکی ئەخوارد، لەیەك کاتدا نانی ئەخواردو شەوان دوو سەعات پاش رۆژ ئاوابوون دەنووستو شەو دانیشتنی نەبوو، قەت ئاوی سەلاجەی نەدەخواردوو زۆر دلو دەروونی زۆر ئاوەدان بوو، هەر کەس بێتو دل گەردی بکردایە وەلامی نەدەدایەوە تا ئەو کەسە ناچار خۆی پەشیمان دەبۆوە.
- هەزاران شیعری فارسی وتورکیو کوردی لەبەربوو بەپێی شوێنی دەیگێرایەوە ولێکی دەدایەوە لەوانە: (سەعدی، حافز مەولەوی، ناری، شێخ رەزا، حاجی قادر)بوو.
- سنوقێکی سەردەمی فەقێیەتی زۆر نایابی هەبوو، پربوو لە وورده پارەو پوولی نمونەی زەمانی عوسمانیو ئینگلیزو وعێراق، سەدان دەست خەتو ئەشعاری تیادابوو، چەند بەلگە نامەیەکی تایبەتی وکشتی لە ناودا، سەعاتێکی دەگمەنی هەبوو تەمەنی لەگەل لەدایکبوونی مندالیدا بوو.
- شاعیر نەبوو بەلام دانە دانە شیعرو رووداوەکانی نووسیوەتەوە.
- تا ئەو رۆژەی کۆچی دوایی کرد، دەچووە سەر دوکانو لە ناو خەلکدا دادەنیشت، پەکی نەکەوتبوو، لە (٢٣)ی شوباتی سالی (١٩٨٥) وەك رۆژانی دیکە نیوەرۆ لە دوکان هاتەوە نیوەرۆژی کردو دەستنوێژی شت هەستا بچێتە مزگەوت نوێژی جەماعەت بکات تاکێك لە گۆرەوییەکانی لە پێکردو ویستی ئەویتریان لەپێ بکات نەیتوانیو گیانی لە دەستدا.
- دانیشتوانی شار بە رێزەوە تەرمەکەیان لە قەبرستانی (بارەشاسوار) بە خاك سپارد.

* سەید محەمەد جەباری - محەمەد جەباری):-

- (سەید محەمەد کوری سەید سەمەد کوری سەید قادر)ە.
- سالی (١٨٧٨)ی زاینیی لە گوندی مەحموود پەرێزاد لە ناوچەی جەباری لەدایکبووە.
- یەکێك بووە لە دامەزرێنەرانی (کۆمەلەی ئازادی کوردستان) کە لە دواییدا ناوەکەی بووە بە (پارتی ئازادی کوردستان).
- سالی (١٩١٥) لەگەل شێخ مەحموود چووەتە شەری (شوعەیبە) لە بەسرە لە دژی ئینگلیزەکان.
- لە (١٣)ی ئاداری سالی (١٩١٩)دا لە یەکەم حکومەتی شێخ مەحمووردا بەرێوەبەری ناحییەی (جەبارە) بووە.
- ئەخشێکی بەرچاوی لە شەری (٢٥)ی ئایاری سالی (١٩١٩)ی تاسلوجەدا هەبووە.
- لە بەهاری سالی (١٩٢٠)دا بەشداری دەکات لە کۆبوونەوە بەناوبانگەکەی (ژالەی رەبات) لەگەل سەرۆك عەشیرەتەکانی (هەمەوەند)و سنووری (قەرەداغ) کە تێکرا بریار دەدەن دژی ئینگلیزەکان بجەنگن بۆ ئەوەی فشار بخەنە سەر ئازادکردنی (شێخ مەحموود).
- بەشداری شەرەکانی (باتی مەقان)و (چەمی قوشلان)ی کردووە دژی ئینگلیزەکان.
- لە (٣٠)ی ئابی سالی (١٩٣٠)دا یەکێك بووە لەوانەی لە بینای (قشلە)ی کەرکوك یاداشتی داوە بە ئینگلیزەکان بۆ داناتی (شێخ مەحموود) بە مەلیکی کوردستان.
- دوای تێکچوونی حکومەتەکەی شێخ مەحموود لە ناوچەکەی خۆیدا ماوەتەوەو شەرێکی قورسی لە نزیك قەرەهەنجیر کردووەو پەلاماری قەرەچێواری داوەو سووتاندویەتی پاشان چووەتە هەورامانو هەشت مانگ لای شێخ ماوەتەوە.
- سالی (١٩٣٦) لە گوندی (جانی) کۆچی دوایی کردووە.

*** (سەید محەمەد سەید فەتاح سەید عەلی):-**

- ناوی سەید محەمەد سەید فەتاح کوڕی سەید عەلییە.
- ساڵی (١٨٧٨) لە دێی تاریکبەرز لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٥٨) کۆچی دوایی کردووە.
- شاعیرێکی نەخوێندەوارو خاوەن مێشکی خاوێن و بیری تیژو زیرەک بوو.

*** (ستار ئەحمەد شەریف):-**

- ساڵی (١٩٦٨) لە شاری کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٩٢) کۆلێژی ئابووری تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٩٥) بەشداری پێشانگای هاوبەشی هونەرمەندانی کەرکوکی کردووە.
- ساڵی (١٩٩٦) بەشداری پێشانگای فێستیڤاڵی زانکۆی سلێمانی کردووە.

*** (ستار ئەحمەد عەبدولڕەحمان):-**

- یەکێکە لەو شاعیرە نوێخوازانەی لە سەرەتای هەشتاکانەوە، دەستی کردووە بە بڵاوکردنەوەی بەرهەمەکانی.
- ساڵی (١٩٦٢) لە شاری کەرکوک هاتووەتە دونیاوە.
- ئەم دیوانە شیعرییانەی بەرهەم هێناوە:-
- (ئاسۆ بریتی هەتاوە)، ئامیلکە شیعر، سلێمانی، ٢٠٠١.
- (کۆچباری گزنگ)، ڕۆمانە شیعر، کەرکوک، ٢٠٠٣.
- (زریوەی ئەستێرە دەسرازەی زامە)، شیعر، کەرکوک، ٢٠٠٥.
- (نیشتمانێک لە هاژەی ئاو)، هەولێر، ٢٠٠٩.
- (دیوانی ستار ئەحمەد)، ٢٠١٢.
- (ئاوابوونی جەستە لە سەفەری دڵدا)، شیعر.
- (سۆزی شاعیر)، شیعری گۆرانی.
- (گۆرانییەک بۆ چرۆکان)، شیعری منداڵان.
- ماوەیەک یەکێک بووە لە دەستەی نووسەرانی گۆڤاری (بانەڕۆژ).

- ١٠ کتێبی دیکەی ئامادەیە بۆ چاپ لە هەموو ڕۆژنامەو گۆڤارە کوردییەکاندا بەرهەمی بڵاوکردووەتەوە.

*** ستار شێخانی:-**

- (ئاوازێ لە قیتاری شیندا)، ئەجاسا کریستی، وەرگێڕان، کەرکوک.
- (کورد لە سێبەری خەلافەتی ئیسلامیدا)، ئەرشال بو لاندیان، وەرگێڕان، کەرکوک، ٢٠٠٦.
- (کوردستان لە چاخی مەغۆلدا)، عەبدوڵڵا عەلیاوەیی، وەرگێڕان، لە عەرەبییەوە، ٢٠٠٩.

*** (ستار عەبدوڵڵا بەرزنجی):-**

- ساڵی (١٩٤١) لە گەڕەکی (ئیمام قاسم)ی شاری کەرکوک لەدایکبووە.
- خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و خانەی پێگەیاندنی مامۆستایانی بەشی وەرزشی لە کەرکوک تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٥٦) لە هەڵبژاردەی (مەعاریف) کە پەروەردەی ئێستایە وەرگیرا تاکو ساڵی (١٩٦٢) بووە سەرۆکی هەڵبژاردەی (مەعاریف) و بەدوایدا لە هەڵبژاردەی کەرکوک لە یاری (باڵە)دا یاری کردووە.
- ساڵی (١٩٦٨) لە یانەی سۆلاڤ دامەزرا.
- ساڵی (١٩٧٣) بڕوانامەی ڕاهێنانی بەدەستهێناوە لەلایەن (مستر شندۆ) کە لێزانێکی یابانی بووە.
هەروەها پلەی ناوبژیوانی لە تۆپی پێ و باڵە بەدەستهێناوە.
- ساڵی (١٩٧٣)وە لە دەستەی هەڵبژاردنی یەکێتی لاوان و بەرپرسی وەرزش بووە لە هەمان یەکێتی تاکو ساڵی (١٩٨٢).
- ماوەیەک سەرۆکی یانەی وەرزشی کەرامە بووە.
- ئێستا سەرۆکی یانەی سۆلاڤی نوێیە.
- ئەم بەرهەمانەی هەیە:
- (یاسای تۆپی پێ)، وەرگێڕان، بەغدا، ١٩٨٦.
- (شێخ محێدینی کەرکوک)، هەولێر، ٢٠٠٦.
- (شێخ حەسەنی گلەزەردی بەرزنجی ژیان و داهێنەر)، هەولێر، ٢٠٠٧.

*** (ستاری شێخ محەمەدی کەرەدان - شێخ ستاری شێخ محەمەدی کەرەدان):-**

- مەلای مزگەوتی (نائیب) بووە وزانایەکی بەناوبانگ بووە.
- ماوەیەک دادوەر بووە لە شەقڵاوە.

*** (ستران عەبدوڵڵا محەمەد):-**

- ناوی (سالح عەبدوڵڵا)یە.
- ساڵی (١٩٦٩) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- دوای هەڵیسانی ڕاپەڕینی ساڵی (١٩٩١)و ڕزگارکردنی کەرکوک پەیوەندیی بەڕیزەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانەوە کردو هەر ئەو ساڵە خوێندنی بۆ زانکۆی سەلاحەددینی هەولێر گواستەوە.
- ساڵانی (١٩٩١ - ١٩٩٢) بەرپرسی لقی کۆلێژی کارگێڕی و ئابووریی کۆمەڵەی خوێندکارانی کوردستان بوو.
- ساڵی (١٩٩٣) بڕوانامەی بەکالۆریۆسی ئابووریی لە

زانکۆی سەلاحەددین بەدەستهێنا.

- هەر ئەو ساڵە لە ڕۆژنامەی (کوردستانی نوێ) دامەزراو دەستی بەکاری ڕۆژنامەنووسی کرد. پلە بە پلە لەبەرپرسی لاپەڕەوە بۆ ئەندامێتیی دەستەی نووسەران گەشەی کردو پاشان.
- ساڵی (١٩٩٧)دا بوو بەڕێوەبەری نووسینی ڕۆژنامەکە. هەر ئەو ساڵە، لە سلێمانی لەگەڵ هەر یەک لە فەرید ئەسەسەردو سۆزان داوودیو ڕەفعەت محەمەد یاسینو نزار خەسرەو بەشدار بوو لە پرۆژەی دەرکردنی گۆڤاری (تایم) کە هەوڵ درا پانتاییەکی فراوانتری ئازادیی تێدا دەستەبەر بکرێو کەمتر پابەند بێ بەسیاسەتە فەرمییەکان.
- ساڵی (١٩٩٩) بووە جێگری سەرنووسەری ڕۆژنامەی (کوردستانی نوێ) هەر ئەو ساڵە بووە ئەندامی مەکتەبی ڕاگەیاندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانو ماوەیەکیش بەوەکالەت سەرنووسەری ڕۆژنامەی (کوردستانی نوێ)بوو.
- ساڵی (٢٠٠١) وەک ڕاوێژکاری ڕاگەیاندنی سەرۆکی ئیدارەی سلێمانیی حکومەتی هەرێمی کوردستان دەستبەکار بوو. پاشان بووە بەڕێوەبەری ڕاگەیاندنو پەیوەندییەکانی حکومەت بەپلەی تایبەت.
- ساڵی (٢٠٠٤) لەگەڵ چەند ڕۆژنامەنووسێکدا دامەزراوەی (خەندان بۆ پەخشو وەشاندن)ی دامەزراندو یەکەم سەرۆکی ئەنجوومەنی بەڕێوەبردنی دەزگاکەو یەکەم سەرنووسەری ڕۆژنامەی (ئاسۆ) بوو کە دامەزراوەکە دەری کردووە. لەو ماوەیەدا ورده ورده ڕۆژنامەکەی لە هەفتانەوە بەرەو ڕۆژانە برد.
- ساڵی (٢٠٠٨) وازی لە سەرنووسەریی ڕۆژنامەی (ئاسۆ) هێناو بووە سەرنووسەری گۆڤاری (هەفتانە)و وەک سەرۆکی ئەنجوومەنی بەڕێوەبردنی دامەزراوەی خەندان بەشدار بوو لە دامەزراندنی گۆڤارەکانی (ئەلئیسبوعیە)و (ئەلویلایە)و (ئوفق)ی عەرەبیو (کۆپری)ی تورکمانی.
- لە ئابی ساڵی (٢٠٠٩) وەک سەرنووسەر لە ڕۆژنامەی (کوردستانی نوێ) دامەزرا.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (ڕازەکانی تەعریبو ڕاگواستن)، ١٩٩٥.
- (گوڵو گوللەو مارێنز)، ٢٠٠٣.
- (گوڵدان).
- (بە تەنیشت سیاسەتەوە).
- رائحة السمك المسقوف)، ٢٠٠٤.
- ئابووری کوردستان)، هەندێک هزر بۆ قۆناغی پەڕینەوە، ١٩٩٥
- (رؤی کردیة بکلمات عربیة)، ١٩٩٩.
- (سەما لەگەڵ گورگە بۆرەکاندا).
- (ئەتمۆمیەک لەسەر کاغەز).
- (باوەڕ بە مەسەلەی کەرکوک بهێنینەوە).
- (لە ڕۆژما کەوتە بەرچاوم، کوردستانی عوسمانیو تورکیا)، ٢٠١٣.
- (یارو ئەیار)، ٢٠١٣.
- (مێخەک، کەمێک دوور لە سیاسەت)، سلێمانی، ٢٠١٣.
- ئێستا سەرنووسەری ڕۆژنامەی (کوردستانی نوێ)یە.

* (سدیق ئەحمەد عاشور):-

- ساڵی (١٩١٥) لە موسڵ لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٣٤) لە (دار المعلمین)یش سەرەتایی دەرچووی.
- ساڵی (١٩٣٩) لە کۆلێژی سەربازی دەرچووە.
- هاوڕێی گیانی بەگیانی ئازاد شەوقی بووە، هەر مامۆستا ئازادیش گەواهی ئەوەمان بۆ دەدات کە کورد بووەو بەکوردیش قسەی کردووە، چەندێ جار لەگەڵ ئازاد شەوقی هاتوونەتە سلێمانیو وێنەی سەرچناریان کێشاوە، ئاوبراو زیاتر لە (١٠) تابلۆی لەبارەی کوردستان لەمۆزەخانەی بەغدا پارێزراوە.
- ئەم هونەرمەندە لەگەڵ د. سینان سەعیدو مەحموود عوبێدی یەکەم گرووپی شێوەکاری لەکەرکوک دادەمەزرێنن. ئاوبراو تاکو ساڵی ١٩٦٠ لە هەموو پێشانگاکانی ئەو گرووپە (جماعه فنانی کرکوک) بەشدار دەبێت. لە ساڵی (١٩٥٥)یشدا بە (ئەندامی کۆمەڵەی هونەرمەندانی عێراقی) لەبەغدا وەردەگیرێت.
- جگە لەوەش لەلایەن پارێزگاری کەرکوکەوە خەڵات دەکرێتو هەروەها هونەرمەند (فائق حەسەن) زۆر سەرسام

بووە بەم هونەرمەندە.
– لە دیارترین ئەو هونەرمەندانەیە کە زۆربەی کارەکانی بەرەنگی ئاویی ئەنجام داوە، لەو پێشانگایەشدا کە لە سالی ١٩٥٠ خالید سەعید بردوویەتی بۆ کەرکوك و (سدیق ئەحمەد عاشور) بەشداری لەگەلدا کردووە لە هۆلی کتێبخانەی وەزارەتی پەروەردە، لە دواییدا هونەرمەند (خالید سەعید) ئەوە دەگێڕێتەوە کە هەمان پێشانگای کە لە ٨٠ تابلۆ کەمتر نەبوو بردوویەتە کەرکوك و موسل و هەولێر و لە کەرکوك سدیق ئەحمەد عاشور بەشداری کردووە لەگەلیدا بە ٤٠٠ دانە تابلۆی ئاوی کە بە داخەوە دانەیان فرۆشتووە بە نیو دینار.
– شاکیر حەسەن دەربارەی کارکردنی ئاویی (سدیق ئەحمەد عاشور) وەها دەدوێت: "سدیق ئەحمەد ئەو نیگارکێشە ئینتباعییە کەمینانەی عێراقە لە دوا دوایی سییەکاندا دەرکەوتووە، ئەو وەك ئەفسەرێك لە سوپای عێراقدا رەنگی ئاوی بەکاردەهێنا بۆ نیگارکێشانی دیمەنی سروشتی هەتا لە میانەی هەندێ لە ئەرکە سەربازییەکانیشدا لە چادرگەکان و کێلگەو چیاکاندا کێشاوە.
– سالی (١٩٥٣) پێشانگای هاوبەشی لە قوتابخانەی (غازی) لە کەرکوك کردووەتەوە.
– سالی (١٩٥٤) پێشانگای هاوبەشی (فریشتە)ی لە کتێبخانەی گشتی کەرکوك کردووەتەوە.
– سالی (١٩٥٦) پێشانگای هاوبەشی لە پێشانگای کشتوکالی و پیشەسازی و ئاژەلی لە کەرکوك کردووەتەوە.
– سالی (١٩٥٦) پێشانگای هاوبەشی لە یانەی مەنسوور لە بەغدا کردووەتەوە.
– سالی (١٩٥٧) پێشانگای هاوبەشی یەکەمی لەگەل (جماعة فناني كركوك) لە کەرکوك کردووەتەوە.
– سالی (١٩٥٧) پێشانگای هاوبەشی دووەمی لەگەل (جماعة فناني كركوك) لە کەرکوك کردووەتەوە.
– سالی (١٩٥٧) پێشانگای هاوبەشی سێیەمی لە یانەی مەنسوور لە بەغدا کردووەتەوە.
– سالی (١٩٥٨) پێشانگای هاوبەشی سێیەمی لە یانەی مەنسوور لە بەغدا کردووەتەوە.
– سالی (١٩٥٨) پێشانگای تایبەتی بە بۆنەی شۆڕشی (١٤)ی تەمموزی سالی (١٩٥٨) لە چین کردووەتەوە.
– سالی (١٩٥٩) پێشانگای هاوبەشی لە پێشانگای کشتوکالی و پیشەسازی و ئاژەلی لە کەرکوك کردووەتەوە.
– سالانی (١٩٥٦–١٩٦٤) بەشداری هەموو پێشانگاکانی (جمعية التشكيليين العراقيين)ی کردووە لە بەغدا.
– سالی (١٩٦٥) بەشداری پێشانگای لیوای کەرکوکی کردووە.
– سالی (١٩٧٩) بەشداری پێشانگای هاوبەشی (الخمسينيون)ی کردووە لە بەغدا.
– سالی (١٩٨٢) بەشداری پێشانگای هاوبەشی هونەرمەندانی عێراقی کردووە لە ئیتالیا.
– سالی (١٩٨٢) بەشداری پێشانگای هاوبەشی هونەرمەندانی (الرواد)ی کردووە لە بەغدا.
– سالی (١٩٨٢) رێزلێنانی بۆ کراوە لەلایەن وەزارەتی رۆشنبیری و راگەیاندنی عێراقییەوە لە هۆلی مۆزەخانەی گشتی بۆ هونەری نوێ (کولبەنکیان).
– لە سالی (١٩٨٣) بەشداری پێشانگای هاوبەشی یانەی (الفروسية)یەی کردووە لە بەغدا.
– لە سالی (١٩٨٤) بەشداری پێشانگای هاوبەشی (مختارات من الفن العراقي) لە هۆلی (ئۆرفەلی) لە بەغدا کردووە.
– لە سالی (١٩٨٤) بەشداری پێشانگای هاوبەشی (پۆرترێتی) کردووە لە هۆلی (ئۆرفەلی) لە بەغدا.
– لە سالی (١٩٩٤) پێشانگای تایبەتی خۆی لە هۆلی (ئۆرفەلی) لە بەغدا کردووەتەوە.
– لە سالی (١٩٩٤) پێشانگای تایبەتی خۆی لە هۆلی (عین) لە بەغدا کردووەتەوە.
– لە سالی (١٩٩٤) بەشداری پێشانگای هاوبەشی لە یادی چوار سال بەسەر شەڕی کەنداودا کردووە.
– لە سالی (١٩٩٧) پێشانگای تایبەتی خۆی لە هۆلی (دائرة الفنون التشكيلية) لە بەغدا کردووەتەوە.
– لە سالی (١٩٩٨) پێشانگای تایبەتی خۆییان لە هۆلی (حمورابي) لە عەممان بۆ کردووەتەوە.
– لە سالی (١٩٩٨) پێشانگای تایبەتی خۆییان لە یادی سالێك بەسەر کۆچی دوایی لە هۆلی (الاناء) لە بەغدا بۆ کردووەتەوە.
– لە سالی (٢٠٠٢) پێشانگای تایبەتی بۆ کراوەتەوە لە هۆلی (الدروبي).
– لە سالی (٢٠٠٨) پێشانگای تایبەتی بۆ کراوەتەوە لە هۆلی (ئۆرفەلی) لە عەممان.
– لە سالی (٢٠١٠) پێشانگای تایبەتی بۆ کراوەتەوە لە هۆلی (میدیا) لە هەولێر.
– لە سالی (٢٠١٠) پێشانگای تایبەتی بۆ کراوەتەوە لە هۆلی (مدارات) لە بەغدا.
– لە سالی (١٩٩٧) لە بەغدا کۆچی دوایی کردووە.

* (سدیق بەندە غەفوور):–

– مەقام زانێکی تورکمانی شاری کەرکوکە بە تایبەتی لە مەقامەکان و قۆریات و بەیاتی تورك.

*** (سدیق تۆفیق خدر زەنگەنە - مەلا سدیق تۆفیق خدر زەنگەنە):-**

– سالی (١٩١٢) لە گەڕەکی (بەرتەکیە)ی شاری کەرکوک لەدایکبووە.

– هونەرمەند مەلا سدیق لە تاف لاوێتیدا خولیای هونەری مەقام و گۆرانی کوردی بووە رشان بە شانی یارەرەکانی وەکو: (مامۆستا عەلی مەردان، حەمەی کۆترەمل، رەزاچاوەش)، مەقام و گۆرانی لە ناوایی لەیلان لە تەکیەی شێخ حەسیبی تالەبانی دا ووتووە.

– مەلا سدیق شیعری شاعیرانی لەبەر کردووە، وەکو: (مەولەوی، تاهیر بەگ، مەلای جەباری، مەحوی، سایبری، شێخ رەزای تالەبانی، شەمسی تەبریزی، حافیزی شیرازی، هەروەها لەگەڵ هونەرمەندان حەمە دزێ، سەید محێدین جەباری)، هەمیشە پێشبڕکێی مەقام و گۆرانی کردووە رلە تەکیەی تالەبانی دا لە کەرکوک مەقامی خوێندووە.

– جگە لە مەقام گۆرانی بە کوردی و عەرەبی و تورکی وفارسیش خوێندووە، تەنانەت لە گۆرانی و مەقامی جووەکانیش شارەزایی هەبووە.

– مەلا سدیق لەگەڵ ئەم مەقام زانانەش دۆستایەتی هەبووە خلەی بارام چاوەش، حاجی نەعمان، سەید زەینەل سابوونچی، مەلا محەمەدی حافیز، عەبدوللا موختار، سەید یەحیای تارژەن لە دیوەخانەکەی (شێخ حەسیب تالەبانی) دا لەتەک سەید عەلی ئەسغەری کوردستانی دا دانیشتووە وگۆرانی ووتووە.

– لە ناوەڕاستی پەنجاکاندا کوڕێکی لە بەندیخانەی کەرکوک بەند کرا بوو، جا هانای هێنا بووە لای شێخ حەسیبی تالەبانی بۆ ئەوەی لە بەندیخانە بۆی رزگار بکات، جا شێخ حەسیب پێ وت ئەگەر مەقامێکی خۆشم بۆ بڵێی سبەی بەیانی بۆتی رزگار دەکەم و دەستی دەدەم بە دەستت، ئەویش گۆرانی (یار غەزاڵ)ی بۆ ووت، بەڵام چۆن یار غەزالێك داروبەردی هێنایە جۆش وخرۆش. بۆیە شێخ حەسیب پەیمانەکەی هێنایە دی وکورەکەی بۆ رزگار کرد.

– لە سالەکانی سی دا مەقامی جبووری و ئەوای مەلا سدیق بەناوبانگ بوو، دەنگی بەرز، ئەدای رێکوپێك، میانی بەرزی بۆ دادەنا کۆتایەکەشی زۆربە جوانی دەهێنایەوە.

– مەلا سدیق گوزەرانی ژیانی، ماوەیەك لە بازاری گەورەی کەرکوک (عەتار)بووە پاشان دەستی لە عەتاری هەلگرتووەو لە شارەوانی کەرکوك بە باخەوان دامەزراوە، هەروەها لەمزگەوتی (شێخ حوسامەدین) بە (مۆذن) بانگدەر دامەزراوە.

– سالی (١٩٩٢) تووشی نەخۆشی شێرپەنجەی قوورگ بووە لە (١٢)ی شوباتی سالی (١٩٩٢)دا کۆچی دوایی کردووەو لە گۆرستانی شێخ محێدین بەخاك سپێدرا.

– مەلا لە تاف هەرزەکاریدا حەزی لە کچە جورلەکەیەك بووە، هەر چەندە جارێك چووەتە خوازبێنی بەڵام نەیانداوە پێی بۆیە لە خۆشەویستی ئەو کچە هەموو گۆرانی و مەقامەکانی جوولەکەکانیشی لەبەر بووە.

– سالی (١٩٣٦) سەید عەلی ئەسغەری کوردستانی هونەرمەند بۆ ماوەی سی و پێنج رۆژ لە کەرکوك دەمێنێتەوە، لە مالی شێخ حەسیب تالەبانی لەگەڵ مەلا سدیق چەند جارێك بە دوو قۆلی ئاهەنگ دەگێڕن.

*** (سدیق رەسول قادری):-**

– سالی (١٨٩٥) لە کەرکوك لەدایکبووە.

– یەکێك بووە لە جەنەڕالەکانی سوپای عوسمانی و لە دواییدا سوپای رووسی.

– پشکێنەر بووە لە سوپای کوردستانی حکومەتەکەی شێخ مەحموود لەنێوان سالانی (١٩٢٢-١٩٢٤).

– هەروەها ماوەیەك بەرێوەبەری ناحیەو قەزا بووە لە ناوچەکانی کوردستان.

– گەلێك کتێبی بەچاپ گەیاندوە لەوانە:

– (مذكرات القادري في بيان الثورة الروسية العظمى وإيضاح غوامضها)، ١٩٥٢.

– (الخطر الأحمر)، ١٩٥٧.

– سالی (١٩٨١) کۆچی دوایی کرد.

*** سدیق رەشید مستەفا سالەیی:-**

– سالی ١٩٥٠ لە کەرکوك لەدایکبووە.

– سالی ١٩٧٢ کۆلیژی سەربازی بەغدای تەواو کردووە لە خولی ٥١.

– دەرچووی کۆلیژی یاسایە.

– دەرچووی کۆلیژی ئەندازیارییە.

– سالی ١٩٨٤ بروانامەی ئەندازیاری پاشایەتی سەربازی بەریتانیای بەدەستهێناوە.

*** (سدیق قولەبەرزی):-**

– ناوی (مەلا سدیق کوری مەلا محێدین کوری قادر زەنگەنە)یە.

- سالی (١٩٢٢) لە دێی قولەبەرزە لەدایکبووە.
- ئیجازەی زانستی ئایینی لەلای (مەلا عەبدولکەریمی مودەرس) وەرگرتووەو بووەتە ئیمام لە گەلێك لە دێیەکانی دەوروپەری کەرکوك.
- کۆمەڵێك دەستنووسی شیعری لێ بە جێماوە.
- سالی (١٩٨٤) بە ڕووداوی هاتوچۆ کۆچی دوایی کردووە.

* (سدیق موزهر ستەفا):-

- ناوی (سدیق کوڕی موزهر کوڕی مستەفا)یە، لە سالی (١٨٨٣) لە کەرکوك لەدایکبووە، خێزانەکەی سەر بە هۆزی (ئاکۆ)ن.
- خوێندنی دواناوەندی لە بەغدا تەواو کردووە.
- لە ئەستانە قوتابخانەی ماڵ لە سالی (١٩٠٥ تەواو کردووە، گەلێکی کاری حکومی کردووە لەسەردەمی عوسمانییەکان لە عێراقدا.
- لە دادگاکانی (موسڵ)و (سلێمانی)و (هەولێر)و (نەجەف) و (کەرکوك)و (بەسرە) لە دادگاکانی حکومەتی عێراق کاری کردووە.
- لە سالی (١٩٤٢) سەرۆکی دادگای کەرکوك بوو، لە دواییدا لادرا لەو پۆستەی.
- لە سالی (١٩٧٤) کۆچی دوایی کردووە.

* (مەلا سلێمان- سالم):-

- ناوی (سلێمان)ەو نازناوی شیعری (سالم) بووە.
- لە سالی (١٨٨١) لە کەرکوك لەدایکبووە.

* (مەلا سلێمان خدری-خضري):-

- مەلای مزگەوتی قوریە بووە.
- یەکێکە لە مەلا بەناوبانگەکانی کەرکوك کە لەگەڵێك لە دەستنووسەکانی (دار المخطوطات)دا لە بەغدا ئاماژەی پێکراوە، بەڵام زانیاریمان دەربارەی کەمە.
- لە سالی (١٨٤٤) کۆچی دوایی کردووە.

* (سلێمان سالم کەرکوکی - شێخ سلێمان سالم کەرکوکی):-

- (شێخ سلێمانی کوڕی شێخ سالم مستەفا)یە.
- لە کەرکوك لەدایکبووەو لەلایەن زانایانی ئەم شارەوە فێری خوێندن بووە.
- لە سالی (١٩٢٦) چووەتە بەغدار بووەتە مامۆستا لە مزگەوتی (ئۆزبك)، ئینجا بووەتە مامۆستا لە مزگەوتی ئەمیر عەبدوڵئیلا لە (عیوازیە) لە (١)ی ئایاری سالی (١٩٥٠).
- ئەندام بووە لە ئەنجوومەنی زانستی سەر بە بەڕێوەبەرایەتی ئەوقاف گشتی لە سالی (١٩٤٩)، هەروەها بەشداری لە چەند کارێکی ئایینی کردووە لە ژیانیدا.
- لە (٢٩)ی کانوونی یەکەمی سالی (١٩٥٤) کۆچی دوایی کردووە.

* (سلێمان شافیعی):-

- ناوی (سلێمانی کوڕی محەمەد داقوقی شافعی)یە.
- لە سەرەتای سەدەی هەژدەهەم ژیاوە.
- لە دەوروبەری شارۆچکەی داقوق ژیاوە.

* (سلێمان کاکەیی):-

- ناوی (سەید سلێمان ئەفەندی کوڕی سەید حەسەن)ە.
- سالی (١٨٥٨) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- سالی (١٩٣٥) کۆچی دوایی کردووە.
- گەلێك شەرە شیعری و چامەی شیعری لەنێوان خۆی و شێخ ڕەزای تاڵەبانییدا هەیە، هەروەها عەباس عەزاوی لە کتێبی (کاکەییەکاندا) ئاماژەی بە توانای شیعری ئەم شاعیرە کردووە.

* (سلێمان موفتی):-

- ناوی (سلێمان کوڕی محەمەد کوڕی دەروێش کوڕی لوتفەللا ئەفەندی موفتی)یە.
- سالی (١٨٣١) موفتی بووە لە کەرکوك.
- ئەدیب و دادوەرو زانایەکی ئایینی بەناوبانگ بووەو خوێندی لەژێر دەستی شێخ حوسامەدین تەواو کردووە.
- بووە بە دادوەر لە هەولێر تا سالی (١٩١٥)و لە دواییدا لە زاخۆ و کەرکوك دادوەر بووە بۆ ماوەیەکی دووور درێژ.
- لە ماوەی ژیانیدا هەستاوە بە وەرگێڕانی کتێبی (اجماع العشق) ـی شاعیری تورکی (فەزولی)یە، کە لە فارسییەوە کردوویەتییە سەر تورکی.
- سالی (١٩١٨) خۆی هەڵبژاردووە بۆ سەرۆکایەتی شارەوانی کەرکوك بەڵام نەیتوانییوە بەرامبەر بە ڕکابەرەکەی کە (مەجید یەعقوبی) بووە بیباتەوە.
- لە (٤)ی ئایاری سالی (١٩٢٤) کاتێك ئینگلیزەکان هەستان بە خولقاندنی ڕووداوی (لیڤییەکان)و دەستدرێژی بۆ سەر خەڵکی کەرکوك و کوشتنی خەڵکێکی زۆری بێ تاوان لە کەرکوك یەکێك بووە لەوانەی کە دەستبەسەر کراوە لەو ڕووداوەدا لەبەر ئەوەی پشتگیری لیڤەرماوانی کردووە.
- سالی (١٩٢٤) کۆچی دوایی کردووە.

* (سمایلی ئاوجاف - مەلا سمایلی ئاوجاف-جەفایی، فەقێ):-

- کوڕی خەلیفە مەحموودی زەنگەنەیە لە ئاوایی (کوردەمێر) لەدایکبووە.
- دایکی ناوی (شیرین)ەو لە هۆزی دەلۆی جامرێزییە و خۆی لەناو خەڵکدا بە (مەلا سمایلی ئاوجاف) بە ناوبانگ بووە، چونکە لەبەر ئەوەی زۆربەی ژیانی لەناو جاف بەسەر بردووە لە گوندەکانی (زەردە)، (درۆزنە)، (بەکرە شەلە)، (کانی ماران)، (تیلەکۆ)، (میل قاسم) کە هەموویان لە ڕۆژهەڵاتی شاری کفری و لە سەرقەڵاوە نزیکە.
- مەلا سمایل بە خۆرسکی شاعیر بووە، چونکە نەخوێندەوار بووەو شیعرەکانی شێوەی نەتەوەی (میللی) یان بە سەرەوەیە، لە سەرکتێبی پەنجەی کوردی و نەفەسێکی کوردەواری سادە و ڕووت هۆنراوەتەوە.

– زۆربەی شیعرەکانی مەلا سمایل شێوە گاڵتەجاڕیی (پەزمەسات)ی پێوەیە، هەمیشە دەم بە پێکەنین و نوکتەباز بووە، لە ناونیشانی پارچە شیعرەکانی:– (موناجات، شیعر بە قەبردا، بۆ کەریم بەگی جاف، کەلام کاکەلی، شیعر بە خەمدا بە پیرەوەچوونی جوانیدا، مشکی شارەزوور، جاف وگۆران، بۆ دژمەکان، بۆ ناوچەی زەنگەنە، دەساو ڕاوچی، بەهاری جامریز، بۆ شێخ حەسەنی قەرەچێوار.

– لە ناوەڕاستی پەنجاکاندا لە تەمەنی هەشتا ساڵیدا کۆچی دوایی کرد.

*** (سەکۆ بەهرۆز محەمەد-ئەژی):-**

– ساڵی (١٩٦٣) لە کەرکوك لەدایکبووە.

– دەرچووی بەشی مێژوو لە کۆلێژی ئاداب لە زانکۆی بەغدا لەنێوان ساڵانی (١٩٨٤–١٩٨٥).

– ئەم بەرهەمانەی لە بواری مێژوودا بە چاپ گەیاندووە:

– (ئەراپخای وڵاتی کوردەواری)، ٢٠٠٣.

– (مێژووی سەردەمە کارگێڕیی و بەڕێوەبەرییەکانی پارێزگای کەرکوك).

– (مێژووی گۆڕانە ڕۆشنبیرییەکانی ناوچەی کەرکوك)، ٢٠٠٦.

– (مێژووی بڵاوبوونەوەی ئایینی مەسیحی لە ناوچەی کەرکوکدا)، ٢٠٠٦.

– (مێژووی ئەو کۆمەڵ و ڕێکخراوو حیزبانەی لە ناوچەی کەرکوکدا سەریان هەڵداوە)، ٢٠٠٦.

– (دەروازەیەکی مێژوویانە بۆ ڕووداوەکەی ساڵی (١٩٥٩)ی شاری کەرکوك)، ٢٠٠٦.

– (مێژووی هونەری تەلارسازی ناوچەی کەرکوك)، ٢٠٠٧.

– (گۆڕانە ئابوورییەکانی ناوچەی کەرکوك لە ڕوانگەی سەردەمە مێژووییەکاندا)، ٢٠٠٩.

– دووبارە نووسینەوەی مێژووی کەرکوك.

– (بیبلۆگرافیای ناوداران و ڕۆشنبیرانی کەرکوك)، ٢٠١٢.

– گەلێك بابەت و لێکۆڵینەوەی مێژوویی نووسیوە لە گۆڤار و ڕۆژنامەکانی کەرکوك، ئەوشەفەق، باسەرە، وەرز، بانەڕۆژ، کەرکوکی ئەمڕۆ، بە ناوەکانی:– ئەژی، ئەمر، دانا.

*** (سەکۆ جەباری):-**

– بەرهەمە چاپکراوەکانی (کۆی بەرهەمە کوردییەکانی نووسەری شەهید جەبار جەباری)، سلێمانی، ٢٠٠٤.

*** (سوبحی سەعاتچی):-**

– ساڵی (١٩٤٦) لە کەرکوك لەدایکبووە.

– بەرهەمە چاپکراوەکانی:

– (Turk folkloru ile ilgili Irak'ta yayimlanan kitap ve makaleler bibliyograf yasi)، ئینسکلۆپیدیای کتێب و لێکۆڵینەوە بە زمانی تورکی، لە بڵاوکراوەکانی وەزارەتی ڕۆشنبیری لە تورکیا، ئەنقەرە، ١٩٨٢.

– (Kerkuk cocuk folkloru)، فلکلۆری منداڵان لە کەرکوك، بە زمانی تورکی، لە بڵاوکراوەکانی (فضولي)، ئەستەمبول، ١٩٨٤.

– (Mimar sinan)، ئاساندنی سیناتی تەلارساز، بە زمانی تورکی. ئەستەمبول، ١٩٨٧.

– (Mimar Sinanin yapilarındaki kitabeler)، دەربارەی نووسینەکانی سینان لەسەر بیناکاری، بە زمانی تورکی. ئەستەمبول، ١٩٨٨.

– (Mimar sinan and terzkiretul Bunyan)، بەحواداگەران لەسەر بەرهەمەکانی تەلارسازی سینان، بە زمانی ئینگلیزی، ئەستەمبول، ١٩٨٩.

– (Irak Musir Turk sairleri Antolojisi)، بیبلۆگرافیای شاعیرانی تورکی لە عێراق، لە بڵاوکراوەکانی وەزارەتی ڕۆشنبیری لە تورکیا، ئەنقەرە، ١٩٩١.

– (Kerkuk'ten Derlenen cocuk oyunlari)، دەربارەی یاری منداڵان لە کەرکوك، بەشی یەکەم و دووەم و سێیەم، ئەنقەرە، ١٩٩٢.

– (Kerkuk kenti ve ev mimarisi)، نامەی دکتۆرا لەسەر هونەری تەلارسازی کەرکوك، ئەستەمبول، ١٩٩٢.

– (Kerkuk'ten Derlenen olay Turkuleri)، دەربارەی گۆرانی لە کەرکوك، ئەستەمبول، ١٩٩٢.

– (Tatihi Gelisim icinde Irakta Turk varligi)، دەربارەی تورکمان لە عێراق، چاپخانەی (الأبحاث التاريخية)، ئەستەمبول، ١٩٩٦.

– (الوجود التركماني في العراق في ضوء التطورات التاريخية)، ١٩٩٦.

– (Kerkuk Gul destesi)، بە زمانی تورکی، چاپخانەی (اوتکن)، ئەستەمبول، ١٩٩٧.

– (Baslang icindan Gunumaze kadar Turkiye disindaki Turk Edebiyalari An tolojisi، Nesir-Nazim)، پێناسەی ئەدەبی تورکی لە دەرەوەی تورکیا، بەشی یەکەم، ئەنقەرە، ١٩٩٧، بەشی دووەم و سێیەم و چوارەم و پێنجەم و شەشەم، ئەنقەرە، ١٩٩٧.

– (Kerkukuklu Mehmet Rsih oz Turkmen)، چاپخانەی (اوزنەر)، ئەستەمبول، ٢٠٠١.

– (Tarihten gununmuze Irak Turkmenleri)، دەربارەی تورکمانی عێراق، لە بڵاوکراوەکانی (ارتوکان)، چاپی یەکەم و دووەم، ئەستەمبول، ٢٠٠٣.

– (Kerkuk Evleri)، دەربارەی تەلارسازی لە کەرکوك، لە بڵاوکراوەکانی (دار کلاسیك)، ئەستەمبول، ٢٠٠٣.

– (كركوك النسيج العمراني وبيوتها التقليدية)، ٢٠٠٧.

– (كركوك وهويتها العمرانية)، ٢٠٠٩.

*** (سوبحی نازم تۆفیق):-**

– ساڵی (١٩٤٥) لە قەڵا لەدایکبووە.

– مێژوونووس و ئەفسەری سەربازی بووە.

– ساڵی (١٩٧٤) نامەی ماجستێری لە کۆلیژی ئەرکان بەدەستهێناوە.

– بەرهەمەکانی:

– (تاريخ القوة الجوية للمملكة العربية السعودية ١٩٣٥–١٩٨٢)، وەزارەتی بەرگری، وەرگێڕان لە ئینگلیزییەوە، بەغدا، ١٩٨٤.

– (احدث الطائرات الحربية المستخدمة في العالم)، چاپی یەکەم چاپخانەی (الانتصار) بەغدا، ١٩٨٤، چاپی دووەم چاپخانەی (دار الملايين) بەیروت، ١٩٨٤، چاپی سێیەم

چاپخانەی (الخلود)، بەغدا، ١٩٨٥، چاپی چوارەم چاپخانەی (الانتصار)، بەغدا، ١٩٨٦.

– (الطيران البحري وحاملات الطائرات)، چاپخانەی (الانتصار)، چاپی یەکەم، بەغدا، ١٩٨٥، چاپی دووەم، بەغدا، ١٩٨٦.

– (الطائرات السمتية المستخدمة في العالم)، چاپخانەی (الانتصار)، چاپی یەکەم، بەغدا، ١٩٨٥، چاپی دووەم بەغدا، ١٩٨٨.

– (طائرات النقل العسكري المستخدمة في العالم)، چاپخانەی (الانتصار) بەغدا، ١٩٨٥.

– (قوة دلتا)، وەرگێڕان لە ئینگلیزییەوە بۆ عەرەبی، بەغدا، ١٩٨٦.

– (العمليات العسكرية اليابانية خلال الحرب العالمية الثانية، چاپخانەی (الانتصار)، چاپی یەکەم، بەغدا، ١٩٨٦، چاپی دووەم، بەغدا، ١٩٨٧، چاپی سێیەم، ١٩٨٨، چاپی چوارەم، بەغدا، ١٩٨٩.

– (الصواريخ (رض-ارض، نشأتها، حاضرها، انواعها)، چاپخانەی (الانتصار)، چاپی یەکەم، بەغد، ١٩٨٨، چاپی دووەم، بەغدا، ١٩٨٩، چاپی سێیەم، بەغدا، ١٩٩٠.

– (المقاومة العسكرية الإسلامية للغزو المغولي حتى سقوط الدولة الخوارزمية ١٢١٨-١٢٢١)، چاپخانەی (الاثير)، بەغدا ١٩٩٥.

– (حملة السلطان سليمان القانوني على العراق ١٥٢٣-١٥٣٥)، وەرگێڕان لە تورکییەوە بۆ عەرەبی، دوبەی، ١٩٩٥.

– (مواقف تركيا من قضية فلسطين ١٩٣١-١٩٥٦)، چاپخانەی (الزمان)، بەغدا، ٢٠٠١.

– (تركيا والتحالفات السياسية ١٩٣١-١٩٤٧)، لە بڵاوکراوەکانی دەزگای (بيت الحكمة)، چاپخانەی (الزمان) بەغدا، ٢٠٠١.

– (الميثاق البلقاني ومعاهدة مونترو ١٩٣٠-١٩٤٢)، لە بڵاوکراوەکانی دەزگای (بيت الحكمة)، چاپخانەی (الزمان)، بەغدا، ٢٠٠١.

– (الحلف البلقاني والمعاهدة البريطانية، الفرنسية، التركية ١٩٣٥-١٩٥٥) لە بڵاوکراوەکانی دەزگای (بيت الحكمة)، چاپخانەی (الزمان)، بەغدا، ٢٠٠٢.

– (الحلف الاطلسي وحلف بغداد)، لە بڵاوکراوەکانی دەزگای (بيت الحكمة)، چاپخانەی (الزمان)، بەغدا، ٢٠٠٢.

– (اوضاع الوطن العربي وقضاياه ١٩٣١-١٩٤٥)، چاپخانەی (الزمان)، بەغدا، ٢٠٠٣.

– عبدالسلام محمد عارف كما رايته، ٢٠٠٧

– عبدالسلام محمد عارف كما رايته، ٢٠١٠

* (سواد عەبدولکەریم مەحموود بەیاتی):-

– ساڵی ١٩٥٨ لە کەرکوک لەدایکبووە.

– ساڵی ١٩٨٢ کۆلیژی (ضباط الاحتياط)ی تەواو کردووە لە خولی ٦٤ بەناونیشانی (مشاة).

– دەرچووی کۆلیژی ئادابە بەشی ڕاگەیاندنی زانکۆی بەغدا لە ساڵی ١٩٨٢.

– ساڵی ١٩٨٦ لە شەڕی (عێراق – ئێران) شەهید بووە.

* (سوعاد ستار عومەر):-

– ساڵی (١٩٥٣)دا لەکەرکوک لەدایکبووە.

– ساڵی (١٩٧٧)دا ئەکادیمیای هونەرە جوانەکان بەشی پەیکەرتاشی لە بەغدا تەواو کردووە.

– ماوەیەک مامۆستا بووە لە ئامادەیی سیروانی سلێمانی.

– ساڵانی (١٩٧٤-٧٥-٧٦) بەشداری پێشانگاکانی ئەکادیمی کردووە.

– ساڵی (١٩٧٧)وە تاوەکو ساڵی (١٩٨٢) هەموو ساڵێك پێشانگایەکی هاوبەشی یان تایبەتی لەشاری کەرکوك کردووەتەوە.

– ساڵی (١٩٧٧) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لەگەڵ عەباس عەلیو ئەنوەر عەبدولرەحمان لە هۆڵی بەڕێوەبەرایەتی ڕۆشنبیری جەماوەر لە کەرکوك.

– ساڵی (١٩٧٨)دا بەشداری پێشانگای هونەرمەندە لاوەکانی کەرکوکی کردووە لە شاری هەولێر.

– ساڵی (١٩٧٨) پێشانگای تایبەتی لە هۆڵی بەڕێوەبەرایەتی ڕۆشنبیری جەماوەر لە کەرکوك کردووەتەوە.

– ساڵی (١٩٧٩)دا بەشداری پێشانگای پێنجەمی هونەرمەندانی سلێمانی کردووە.

– ساڵی (١٩٧٩) پێشانگای هاوبەشی لەگەڵ هونەرمەند (فاروق فايق عومەر) لە هۆڵی بەڕێوەبەرایەتی ڕۆشنبیری جەماوەر لە کەرکوك کردووەتەوە.

– ساڵی (١٩٨١) بەشداری پێشانگای هاوبەشی لەگەڵ کەمیل شەمعون لە کەرکوك کردووە.

– ساڵی (١٩٨٣) بەشداری پێشانگای هونەرمەندانی کەرکوکی کردووە لە هۆڵی مۆزەخانەی سلێمانی.

– ساڵی (١٩٨٥) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لەگەڵ هونەرمەند ئاری بابان لە هۆڵی تەشیم بۆ هونەری نوێ.

- سالّی (١٩٨٩) بەشداری پێشانگای هاوبەشی بە بۆنەی ڕۆژی هونەر لە سلێمانی.
- سالّی (١٩٩٢) بەشداری پێشانگای هاوبەشی یەکەمی کۆمەڵەی هەشت لە سلێمانی.
- سالّی (١٩٩٢) بەشدای پێشانگای هونەرمەندانی کورد لە ئەلمانیا.
- سالّی (١٩٩٣) بەشداری پێشانگای هاوبەشی دووەمی کۆمەڵەی هەشت لە هەولێر/دهۆك.
- سالّی (١٩٩٤) بەشداری پێشانگای هاوبەشی دووەمی هونەرمەندانی کەرکوك لە سلێمانی.
- سالّی (١٩٩٤) بەشداری پێشانگای تایبەتی لە هۆڵی مۆزەخانەی سلێمانی.
- بەشداری پێشانگای هاوبەشی فیستیڤاڵی هونەرمەندانی کوردستان لە هەولێر.
- سالّی (١٩٩٥) بەشداری پێشانگای پۆستەی دژی شەڕی ناوخۆیی لە سلێمانی.
- سالّی (١٩٩٥) بەشداری پێشانگای تایبەتی لە هۆڵی مۆزەخانەی سلێمانی.
- سالّی (١٩٩٥) بەشداری پێشانگای هاوبشی بە ناوەبوون لەگەڵ میدحەت کاکەیی، ئاری بابان، چیمەن ئیسماعیل.
- سالّی (١٩٩٥) بەشداری پێشانگای هاوبەشی مامۆستاکانی پەیمانگای هونەرە جوانەکانی سلێمانی–هەولێر.
- سالّی (١٩٩٥) بەشداری پێشانگای هاوبەشی میهرەجانی هونەری شێوەکاریی لە سلێمانی.
- سالّی (١٩٩٦) بەشداری پێشانگای هاوبەشی هونەرمەندانی کوردستان (ئەربیلا) لە هەولێر.
- سالّی (١٩٩٦) پێشانگا لە گەلەری زاموا لە سلێمانی.
- سالّی (١٩٩٧) بەشداری پێشانگای تایبەتی لە کتێبخانەی (خلزە) لە شاری خلزاین.
- بەشداری پێشانگای هاوبەشی کونست ناوت لاین لە شاری لیواردن.
- سالّی (١٩٩٨) بەشداری پێشانگای هاوبەشی هۆڵەندی مۆلداف، عێراقی سووری، گەلەری هنریك بەیکمان لە شاری مابرۆم.
- سالّی (١٩٩٩) بەشداری پێشانگای هاوبەشی هۆڵەندی مۆلداف – عێراقی ئەمریکی ئەنگۆلی – گەلەری ئۆلێنیست،تایبنییە لە شاری ڤاخنتیگن.
- بەشداری پێشانگای هاوبەش لەگەڵ ئاشتی مەهدی لە هۆڵی (Wereld De).
- بەشداری پێشانگای تایبەتیلە هۆڵی بەلەدییەی شاری بەیترستێرتڤاغ سالّی ٢٠٠٠ لە هەرێمی فریزلاند بۆ ماوەی ..S.O.Cسالێك.
- بەشداری پێشانگای هاوبەشی ڕێکخراوی پێشانگای پێشانگایR.S.Aهاوبەشی هونەرمەندانی عێراق دەنباغ هاوبەشی هونەرمەندانی کوردی دەنباغ.
- پێشانگای تایبەتی لە شاری یاورە.
- سالّی (٢٠٠١) پێشانگای تایبەتی لە شاری خورەدایك.
- سالّی (٢٠٠٢) بەشداری پێشانگای هاوبەشی هونەرمەندانی عێراق لەمۆزەخانەی مووزەیو لە دەنباغ.
- سالّی (٢٠٠٥) بەشداری پێشانگای هاوبەش لەگەڵ پێنج هونەرمەندی کوردی ئاراز حەمە، دارا ئارام، عەدنان شینۆ، کوێستان جەمال، لە مۆزەخانەی ئۆیسترلان لە خۆرەدایك.
- سالّی (٢٠٠٥) پێشانگای تایبەتی لە هۆڵی مۆزەخانەی ئۆیسترلاز لە خۆرەدایك.
- سالّی (٢٠٠٦) بەشداری پێشانگای هاربەش لەگەڵ ئاراز حەمە، دارا ئارام، عەلی لەتیف لە کتێبخانەی ئوتوریخت.
- بەشداری پێشانگای هاوبش لەگەڵ هونەرمەندی کورد بە بۆنەی ئەنفال و هەڵەبجە دانهاغ.
- سالّی (٢٠٠٨) بەشداری پێشانگای هاوبەش لەگەڵ چەند هونەرمەندێکی کورد: ئاراز حەمە، دارا ئارام، عەدنان شینۆ.
- سالّی (٢٠٠٩) بەشداری پێشانگای هاوبەش لەگەڵ چەند هونەرمەندێکی کورد: ئاراز حەمە، دارا ئارام، عەدنان شینۆ لە زینێت.
- سالّی (٢٠٠٩) بەشداری پێشانگای هاوبەش لەگەڵ چەند هونەرمەندێکی کورد: ئاراز حەمە، دارا ئارام، عەدنان شینۆ لە کەنەدا.
- تا سالّی (١٩٩٧) مامۆستای هونەرە جوانەکانی سلێمانی بەشی پەیکەتاشی بوو.
- سالّی (٢٠٠٢)ەوە کارمەندی مۆزەخانەی شاری خۆرەدایك لە هۆڵەندا.
- لێکۆڵینەوەیەکی هونەری نووسیوە بە ناونیشانی (الحلقة المفقودة في ظهور الفن التشكيلي كنشاط إنساني) لەگۆڤاری (الثقافة الجديدة)، ژمارە (٢٦٧)، سالّی (١٩٩٦).
- لە بواری شانۆ ئەم کارانەی کردووە:
- سالّی (١٩٨١) هەستاوە بە دروستکردنی دەمامك بۆ شانۆگەری (استعراضات تراثية) لە کەرکوك کە لە دەرهێنانی هەیسەم عەبدولرەزاقە.
- سالّی (١٩٨٢) هەستاوە بە نەخشە کێشانی دیکۆری شانۆگەری (بنادق الأم) لە کەرکوك لە دەرهێنانی لیبۆن سیمۆن.
- یاریدەدەری دەرهێنەر بووە لە شانۆگەری (غاية اليوتوبيا) لە کەرکوك و هەستاوە بە نەخشەکێشان و دروستکردنی دەمامکی ئاژەڵەکان، ئەم شانۆگەرییە لە دەرهێنانی ئیسماعیل هەورامی بوو.
- سالّی (١٩٨٣) یاریدەدەری دەرهێنەر بووە لە شانۆگەری (غايه اليوتوبيا) لە کەرکوك و کە لە دەرهێنانی عەبدولرەزاق محەمەد بوو.
- سالّی (١٩٩٠) دیکۆری شانۆگەریی (دەریا)ی دروست کردووە، کە لە دەرهێنانی میدیا ڕەئوف بوو لە سلێمانی.
- سالّی (١٩٩٢) هەستاوە بە کاری مکیاجی فیلمی کوردی (مەرگی ئەرخەوانی)، دەرهێنانی کامەران ڕەئوف.

* (سولەیمان بەگی کوڕی فەتاح بەگ):-

- ئەم زاتە کوڕی میرلیوا فەتاح پاشایە کە لەیەکەم تەشکیلاتی حکومەتی عێراقدا موتەسەڕیف بووە.

* (سۆزان مامە حەمە):-

- سالّی (١٩٨٦) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- لە (٢١)ی تەمموزی سالّی (٢٠٠٨) لە کەرکوك تیرۆر کرا.
- لە بواری ڕۆژنامەگەری و نووسینی شیعردا کاری کردووە.
- بەرهەمەکانی: (ڕەزی بێتاقەتی)، (٢٠٠٨).

* (سۆزان ئەدار):-

- بەرهەمە چاپكراوەكانی:
- (كۆنگرەی ئاشقان)، هۆنراوە، (٢٠٠٨).
- (فێرگە)، شیعر بۆ منداڵان، (٢٠٠٨).
- (جۆلانە)، شیعر بۆ منداڵان، (٢٠٠٨).
- (بەهار)، شیعر بۆ منداڵان، (٢٠٠٨).
- (جەژنانە)، شیعر بۆ منداڵان، (٢٠٠٨).
- (هێلانە)، شیعر بۆ منداڵان، (٢٠٠٨).
- (باران)، شیعر بۆ منداڵان، (٢٠٠٨).
- (گروگاڵ)، شیعر بۆ منداڵان، (٢٠٠٨).
- (توانەرە)، هۆنراوە، ٢٠٠٩.
- (جاڵجاڵۆكە)، شیعر بۆ منداڵان، ٢٠٠٩.
- (سەمۆرە)، شیعر بۆ منداڵان، ٢٠٠٩.
- (هەتاو)، شیعر بۆ منداڵان، ٢٠٠٩.
- (پەپوولە)، شیعر بۆ منداڵان، ٢٠٠٩.
- (دارگوێز)، شیعر بۆ منداڵان، ٢٠٠٩.
- (یاری)، شیعر بۆ منداڵان، ٢٠٠٩.
- (گەڵارێزان)، هۆنراوە، ٢٠١٠.
- (دیاری‌و شەپۆل)، یەكەم ڕۆمانی منداڵان بە زمانی كوردی، ٢٠١٠.
- (ورچێكی قەڵەو)، چیرۆك بۆ منداڵان، ٢٠١٠.
- (چرۆی نوێ)، شیعر بۆ منداڵان، ٢٠١٠.
- (تۆپەكەم)، شیعر بۆ منداڵان، ٢٠١٠.
- (جووجەڵە)، شیعر بۆ منداڵان، ٢٠١٠.
- (كۆلارە)، شیعر بۆ منداڵان، ٢٠١٠.
- (بلوێر)، شیعر بۆ منداڵان، ٢٠١٠.
- (بووكەكە)، شیعر بۆ منداڵان، ٢٠١٠.
- (چۆلەكە)، شیعر بۆ منداڵان، ٢٠١٠.
- (تابلۆ)، شیعر بۆ منداڵان، ٢٠١٠.
- (هەڵمەت‌و خەونی ڕەنگاڵەی مناڵان)، شیعر بۆ منداڵان، ٢٠١٠.
- (بێكەس‌و گڕەی هاوینی گەرمیان)، بیرەوەری ئەدەبی، ٢٠١٠.
- (زین جێناهێڵم)، چوارینە شیعری، ٢٠١٠
- (شەنگەستەی قەڵای مەمكێك)، هۆنراوە، ٢٠١١.
- (بەرزی‌و نزمی لە ئەزموونی شیعری شێركۆدا)، لێكۆڵینەوەی ئەدەبی، ٢٠١١.
- (هونەری جوانكاری لە شیعرەكانی شێخ ڕەزادا)، لێكۆڵینەوەی ئەدەبی، ٢٠١١.
- (كفری‌و نوێگەری)، لێكۆڵینەوەی ئەدەبی، ٢٠١١.
- (لەتیف هەڵمەت لە بواری منداڵاندا)، لێكۆڵینەوەی ئەدەبی، ٢٠١١.
- (لەتیف هەڵمەت پێشڕەوی شیعری نوێی كوردی)، لێكۆڵینەوەی ئەدەبی، ٢٠١١.
- (لەتیف هەڵمەت لە كفرییەوە)، لێكۆڵینەوەی ئەدەبی، ٢٠١١.
- (بیروڕام دەربارەی شیعر)، لێكۆڵینەوەی ئەدەبی، ٢٠١١.
- (گەرمیان‌و ئەدەبی منداڵان)، لێكۆڵینەوەی ئەدەبی، ٢٠١١.
- (لە شیعرەوە بەرەو شیعر)، لێكۆڵینەوەی ئەدەبی، ٢٠١١.
- (بروسكەی هەوری شیعر)، بیرەوەری ئەدەبی، ٢٠١١.
- (سۆزێ بۆ لەتیف هەڵمەت)، شیعر بۆ منداڵان، ٢٠١١
- (ئەڤین ئاسۆ هاورێی نزیكەكەی منداڵان)، شیعر بۆ منداڵان، ٢٠١١.
- (بابە نوئێل)، شیعر بۆ منداڵان، ٢٠١١.
- (باخچە)، شیعر بۆ منداڵان، ٢٠١١.
- (پەردەكانی وڵات)، شیعر بۆ منداڵان، ٢٠١١.
- (بەفرو خۆر)، شیعر بۆ منداڵان، ٢٠١١.
- (پشیلەكەم)، شیعر بۆ منداڵان، ٢٠١١.
- (بیست‌و هەشت كۆتر)، شیعر بۆ منداڵان، ٢٠١١.
- (پێشمەرگەو سەرۆك)، شیعر بۆ منداڵان، ٢٠١١.
- (پێنج ئاژەڵ)، شیعر بۆ منداڵان، ٢٠١١.
- (فێڵی ڕێوی)، شیعر بۆ منداڵان، ٢٠١١.
- (كەو)، شیعر بۆ منداڵان، ٢٠١١.
- (كورگە بۆر)، شیعر بۆ منداڵان، ٢٠١١.
- (مۆسیقاژەن)، شیعر بۆ منداڵان، ٢٠١١.
- (كەڵەشێریش شێرە)، چیرۆك بۆ منداڵان، ٢٠١١.
- (نان‌و ژیان)، ڕۆمان بۆ منداڵان، ٢٠١١.
- (خەون)، ڕۆژمان بۆ منداڵان، ٢٠١١.

* (سۆلاف ساڵەیی):-

- ناوی تەواوی (زەیتون قاسم خەلیل ساڵەیی)یە.
- ساڵی (١٩٦٠) لە كەركوك لەدایكبووە.
- قوتابخانەی سەرەتایی‌و ناوەندی‌و ئامادەیی لە هەولێر تەواو كردووە.
- یەكێكە لە شاعیرەكانی كەركوك‌و لە بواری ڕۆژنامەو ڕادیۆدا كاری كردووەو بەردەوامە.
- دیوانە شیعرێكی بەچاپ گەیاندووە بە ناونیشانی (خەونە زەیتونییەكان) لە ساڵی (٢٠٠١).

* (سوارە ئەحمەدین جەبار):-

- ساڵی ١٩٨٦ لە كەركوك لەدایكبووە.
- خوێندنی سەرەتایی لە سلێمانی تەواو كردووە.
- كۆلێژی كارگێڕی و ئابووری لە زانكۆی سلێمانی تەواو كردووە.
- سەرەتا لە بواری ڕۆژنامەگەری كاری كردووە و لێپرسیراوی پاشكۆی گەنجانی هەفتەنامەی هەواڵ بووە.
- ساڵی ٢٠٠٦ یەكەم كورتەچیرۆكی نووسیوە و هەروەها كۆمەڵە چیرۆكێكی بەناونیشانی:- نامەیەك بۆ فرزید، ئەو نامانەی بۆ پیرێتی خۆم دەیاننێرم.
- ساڵی ٢٠١١ بە هاوبەشی خەڵاتی یەكەمی شیعری لە پانزەهەمین فیستیڤاڵی گەلاوێژ بەدەستهێناوە.
- ساڵی ٢٠١٥ خەڵاتی دووەمی هەمان فیستیڤاڵی بەدەستهێناوە لە بواری چیرۆكدا.

* (سوهەیلە تەها محەمەد بەیاتی):-

- ساڵی ١٩٥٩ لە خورماتوو لەدایكبووە.
- شاعیر و لێكۆڵەرە.
- خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی لە خورماتوو تەواو كردووە.
- ساڵی ١٩٨٩ ماستەری لە كۆلێژی ئاداب لە زانكۆی سەلاحەدین بەدەستهێناوە بە ناونیشانی (ابن الخشاب

وجهوده في اللغة والنحو).
- سالی ۱۹۹۷ دکتۆرای لە زانکۆی موسڵ بەدەستهێناوە بەناونیشانی (جهود الكرماني اللغوية والنحوية في شرح صحيح البخاري).
- بەرهەمەکانی:-
- أسلوب الإستفهام في ديوان الحطيئة.
- المثنيات في معجم الصحاح الجوهري.
- المنهج الوصفي في كتاب (في النحو العربي نقد وتوجيه).
- الذخيرة التراثية.

* (سیاوش پاشا):-

- ساڵی (۱٦۹۲) بووەتە والی کەرکوك پێدەچێت تاکو ساڵی (۱٦۹٥) بەردەوام بووبێت.

* (سینان سەعید - دکتۆر سینان سەعید عەبدولقادر):-

- ناوی (سینان سەعید عەبدولقادر تەرزی باشی ئۆغلو)وە
- ساڵی (۱۹۳٤) لە کەرکوك لەدایکبووەو سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی لەم شارەدا تەواو کردووە و لە خولێکی تایبەتی پەروەردەدا بووەتە مامۆستای (رەسم).
- ساڵی (۱۹٥۹) نێردراوە بۆ کۆماری (ئازەربایجان) و لە بەشی عەرەبی رادیۆی (باکۆ) کاری کردووە، لەگەڵ بەردەوام بوونی لە خوێندنی باڵاو دەرچوونی لەو خوێندنە لە ساڵی (۱۹٦٥) و دکتۆرای وەرگرت.
- لە کاتی خوێندنی دکتۆرە (رائیدە سەعید)ی خواستووە.
- لە (۳۰)ی تەمموزی ساڵی (۱۹۷۲) تا (۱٥)ی شوباتی ساڵی (۱۹۷۳) کاری کردووە وەکو سکرتێری رۆژنامەی (یۆرد)ی تورکمانی.
- بەرهەمەکانی:
- (من القصص العراقي)، چیرۆك، بەیروت، ۱۹٥٦.
- (مرزا علي اكبر صابر)، وەرگێڕان لە تورکییەوە بۆ عەرەبی، چاپخانەی (قيزيل شرق)، ئەزەربێجان، ۱۹٦۲.
- (الاب والابن)، چیرۆك، وەرگێڕان لە روسییەوە بۆ عەرەبی، چاپخانەی (دار التقدم)، مۆسکۆ، ۱۹٦٦.
- (واقف)، شیعری وەرگێڕاو لە تورکییەوە بۆ عەرەبی، چاپخانەی (دار النشر الاذربايجانية الحكومية)، ئەزەربیجان، باکو، ۱۹٦۸.
- (ملا بناة)، شیعری وەرگێڕاو لە تورکییەوە بۆ عەرەبی، ئەزەربیجان، باکو، ۱۹٦۸.
- (جليل محمد زاده خولي)، شیعری وەرگێڕاو لە تورکییەوە بۆ عەرەبی، ئەزەربیجان، باکو، ۱۹٦۸.
- (عراقدة تورك مطبوعاتى و ادبى مسالەلر ۱۹٥٤-۱۹٦٦)، نامەی دکتۆرا بە زمانی تورکی، ئەزەربیجان، باکو، ۱۹٦۹.
- (اغنيات اذربيجانية إلى بلاد العرب)، شیعری وەرگێڕاو لە تورکییەوە بۆ عەرەبی، بەغدا، ۱۹۷۱.
- (دراسات في الصحافة العراقية)، چاپخانەی (دار الحرية)، بەغدا، ۱۹۷۲.
- (إعلام الأطفال الناشئة ازاء القانون والجريمة وتقدير المعاصر لرجل الشرطة)، لە بڵاوکراوەکانی بەڕێوەبەرایەتی پۆلیس، بەغدا، ۱۹۷۹.
- (إعلام الحرب بين الامس واليوم)، چاپخانەی (دار الجماهير)، بەغدا.
- (التحرير الرياضي في الصحافة العراقية والعربية)، بەغدا، ۱۹۸۰.
- الصورة البصرية في قصائد شعراء كركوك، ۲۰۱۰
- لە (۱۲)ی حوزەیران ساڵی (۱۹۹۱) کۆچی دوایی کردووە.

* (سیروان ئەحمەد قادر - دکتۆر سیروان ئەحمەد قادر):-

- ساڵی (۱۹٦٤) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (۱۹۸۰-۱۹۸۱)، دبلۆمی بەشی شارستانی لە کەرکوك تەواو کردووە.
- ساڵی (۲۰۰۰)بکالۆریۆسی لە شەریعەت هێناوە.
- ساڵی (۲۰۰۳)ماجستێری لە شەریعەت هێناوە بە ناوی

(التأويل في ضوء أصول الفقة الإسلامي).

- سالی (٢٠٠٧) دکتۆرای لە شەریعەت هێناوە بە ناوی (السياسة الشرعية وأثرها في بناء الأحكام وتطبيقها).

- سالی (١٩٩٦) ئیجازەی زانستی وەرگرتووە لەسەر دەستی شێخ محەمەد ئەمین سەعید.

- ئیمامو خەتیبی مزگەوتی ئیسکان بووە.

- گەلێك لێکۆڵینەوەی هەیە لەسەر شەریعەت.

- سالی (٢٠١٠)دا بووەتە ئەندامی پەرلەمانی عێراق لەسەر لیستی (کوردستانی) لەسەر ئاستی پارێزگای کەرکوك.

- کتێبە چاپکراوەکانی:

- (التأويل في ضوء أصول الفقة الإسلامي).

- (السياسة الشرعية وأثرها في بناء الأحكام وتطبيقها).

- (أحكام القيام والتقبيل في الفقه الإسلامي).

* (سیروان بێلانە):-

- ناوی (سیروان عوسمان محەمەد)ە، ناسراوە بە (سیروان بێلانە).

- سالی (١٩٦٩) لە کەرکوك لەدایکبووە.

- سالی (١٩٨٨) دەستپێکی کاری هونەری بووە.

- لە (٤٥) شانۆگەری وەك ئەکتەر بەشدار بووە.

- لە (٢٨) کاری شانۆیی دەرهێنەر بووە.

- بەشداری کردووە لە چەندین فیستیڤاڵی شانۆیی لەسەر ئاستی کەرکوكو کوردستانو عێراق.

- خاوەن چەندین خەڵاتو بڕوانامەی رێزلێنانە گرنگترینیان:

- خەڵاتی باشترین ئەکتەری فیستیڤاڵی شانۆیی لاوانی عێراق لە سالی (١٩٩٦).

- خەڵاتی باشترین دەرهێنەر لە یەکەمین فیستیڤاڵی شانۆیی کوردی لە کەرکوك.

- خەڵاتی باشترین ئەکتەری فیستیڤاڵی شانۆی تەبایی و برایەتی.

- ئەندامی دەستەی دامەزرێنەری تیپی شانۆی ئاشتی کەرکوکە.

- بۆ چەندین ساڵ ئەندامی دەستەی کارگێڕی سەندیکاو رێکخراوی هونەرمەندانی کوردستان بووە.

* (سیروان رەحیم):-

- ساڵی (١٩٦٧) لە کەرکوك لەدایکبووە.

- چەندین فلیمی بەڵگەنامەیی دروست کردووە.

- پێنج کتێبی چاپکراوی هەیەو ساڵانێکی زۆرە بەرنامەڤانو ئامادەکاری بەرنامەی دیکۆمێنتاری (کاروان) بووە لە تەلەفزیۆنی (مەد)ی (میدیا).

- فلیمی دیکۆمێنتی (بەشیر موشیر) کە بە ناوی (بلیمەت)ە دوو کاتژمێرو چل دەقیقەیە لەگەڵ دوو کتێبدا بڵاوکردووەتەوە.

- ئێستا لە ئەلمانیا دەژێت.

- :سیروان فازڵ فەیزوڵڵا تاڵەبانی *

- ساڵی ١٩٤٧ لە کەرکوك لەدایکبووە.

- ساڵی ١٩٧٠ کۆلێژی (الضباط الاحتياط)ی تەواو کردووە لە خولی ٥٠ بەناونیشانی (مشاة).

- ساڵی ٢٠١٢ خانەنشین کراوە.

* سیروان سەرگەڵوی:-

- ناوی سیروان کوڕی شێخ مەحمود کوڕی شێخ ساڵح باڵدار کوڕی شێخ عەبدوڵڵا کوڕی شێخ محەمەد کوڕی (حاجی شێخ ئەحمەدی سەردار بەرزنجی)یە.

- بەرهەمە بڵاوکراوەکانی: کتێبی (ساداتی بەرزنجە - ژیاننامەی پیاوچاکان، سالی ٢٠١٤.

- (خانەقای سەید ئەحمەد لە ئامێزی مێژوودا - ساڵی ٢٠١٥).

- چەند بەرهەمێکی دەستنووسی هەیە کە ئامادەن بۆ چاپ لەوانە:

- کەرکوك چرای زانست و رۆشنبیری.

- ساداتی بەرزنجە، ژیاننامەی پیرانی تەریقەت.

- گەرەکی ئیسکان لە تەمەنی (٥٠) سالیدا.
- خانقاە السید احمد ذاکرة في التاریخ، بە زمانی عەرەبی.

*** سیروان کوێخا نەجم:-**

- ناوی (سیروان نەجم رەشید)ە.
- سالی (١٩٦١) لە کەرکوك لە دایکبووە.
- سەرەتایی‌و ناوەندی‌و دواناوەندی لە کەرکوك تەواوکردووە.
- سالی (١٩٩٨- ٢٠٠٢)، کۆلیژی یاسای لە زانکۆی سلێمانی تەواو کردووە.
- لە ٢٢ی (حوزەیرانی) سالی (١٩٧٩)ەوە لە ڕێکخستنەکانی یەکێتیی نیشتمانی کاری سیاسی خۆی کردووە.
- لە ٦ی کانوونی دووەمی سالی (١٩٨٠)ەوە بووەتە پێشمەرگە لە سنووری دەوری چەمی (ڕێزان).
- سالی (١٩٨٢) بووەتە فەرماندەی مەفرەزە.
- سالی (١٩٨٣) لە شەری ناوخۆ برینداربووە.
- سالی (١٩٨٤) بووە بە جێگری کەرتی دەوری (شوان) لە تیپی (٢)ی کەرکوك.
- سالی (١٩٨٥) بووە بە فەرماندەی کەرتی سالەیی تیپی (٢١)ی کەرکوك.
- لە ناوەراستی سالی (١٩٨٦) بووە بە فەرماندە لە تیپی (٢٥)ی خالخالان.
- سالی (١٩٨٧) بووە بە فەرماندەی تیپی (٢٢)ی سورداش.
- لە کارەساتی ئەنفال لە سنووری کەرکوك بووە، کە هێزەکانی پەراگەندەی کۆکردەوە لە سنووری مەلبەندی چواری ئەو سەردەمە لە ناوچەی خۆشناوەتی.
- لە هەمان سالدا لە دوای ئەوەی ڕژێمی بەعس دەستی بەسەردا گرت، بەفەرمانی (نەوشیروان مستەفا) گەراوەتەوە بۆ سنوورەکەی لەگەل سی هەڤالی تا مانگی دوانزەی سالی (١٩٨٨) کە بەردەوام بوونە لە پارتیزانی لە سنووری پارێزگای کەرکوك بەگشتی.
- لە پارتیزانی تووشی دووشەری قورس هاتووە، شەرێکیان لە (چەمی تولکی) لە نزیك (قەرە سالم)، شەری دووەمی لە (چەمی کارێزە) کە سێ پێشمەرگە شەهید بوون، پاشان گەرانەوە بۆ سەر سنوورەکانی بۆ لای سەرکردایەتی.
- سالی (١٩٨٩) لەدوای ئەوەی تەشکیلاتی تیپەکانی گۆرا بۆ (بەتالیۆن) کرا بە فەرماندەی (بەتالیۆن)ی شەشی کەرکوك بەردەوام بوو تا داگیرکردنی (کوێت) لەلایەن عێراقەوە.
- ئەوە بووە هۆکاری ئەوەی کە خۆیان ئامادە بکەن بۆ ڕاپەڕینێکی سەرتاسەری.
- سالی (١٩٩١) سەرکردایەتی لە شێوەی پارتیزانی بەشێك لە هێزەکانی ناردەوە سنووری کەرکوك، بۆیە لەگەل ئەو هێزانە دەوری بەرچاوی بینیووە.
- هەر لە سلێمانییەوە بەشداری ڕاپەڕینی کوردستانی کرد تا کەرکوك، کە توانیان بۆ ماوەی دە رۆژ کەرکوك رزگاربکەن، پاشان کۆرەوی کوردستان دەستی پێکرد، لەکاتی کشانەوەدا تووشی شەرێکی قورس بوون لە (دەربەندی بازیان)، پاشان بە بەتالیۆنی خۆیانەوە لە شەدەلە جێگیربوون بۆ ئامادەکردنی تەشکیلاتی تازە پاشان بەرەی کوردستانی دروست بوو، هێزەکانیان هاتنە ناوشارەوە، کە رۆلی گەورەی بینی.
- سالی (١٩٩٢) کرا بە بەرپرسی هەوالگری (قیادة منطقة کرکوك).
- سالی (١٩٩٣- ١٩٩٤) کرا بە قایمەقامی چەمچەمال.

- ساڵی (١٩٩٥- ١٩٩٨) بووەتە جێگری پارێزگاری كەركوك لە دەرپەندیخان.
- ساڵی (٢٠٠٣) كراوە بەئەندامی مەكتەبی ڕێكخستن.
- ساڵی (٢٠٠٣) لە هێزەكانی تر بەشداری لە پرۆسەی ڕزگاركردنی كەركوك كردووە.
- ساڵی (٢٠٠٤- ٢٠٠٥) بۆتە بەرپرسی مەڵبەندی چەمچەماڵ.
- ساڵی (٢٠٠٥) لە هەڵبژاردنی مەڵبەندەكان لە چەمچەماڵ دەرنەچووە، هاتووەتە ماڵەوە تا كۆنگرەی سێ یەسترا لە ساڵی (٢٠١٠).
- لە كۆنگرەی سێ بەئەندامی سەركردایەتی هەڵبژێردرا.
- كرا بە جێگری لێپرسراوی مەكتەبی ڕێكخستن تا ١٢ی كانوونی یەكەمی ساڵی (٢٠١٢).
- لە ١٢ی كانوونی یەكەمی ساڵی (٢٠١٢)ەوە كراوە بە لێپسراوی مەڵبەندی شەشی (سۆران)، تاكو ئێستاكە بەردەوام لە سەركارەكەی.
- لە ژیانی پێشمەرگایەتی كاری سیاسی‌و ڕێكخراوەیی‌و سەربازی‌و فەرماندەیی بەشداری شەڕەكانی كەركوك‌و كوردستانی كردووە.
- دووجار بریندار بووە، جارێكیان بوو بەهۆی ئەوەی كە قاچی ڕاستی پلاتینی بۆ دابنرێت.
- لە بنەماڵەكەیان نۆ شەهیدیان هەیە.

*** سامان گەرمیانی**

پێشمەرگەی دێرین‌و ئەندامی ئەنجوومەنی سەركردایەتیی یەكێتی نیشتمانیی كوردستان، ناوی تەواوی سامان تۆفیق محەمەد عەلی، لەدایكبووی ساڵی ١٩٥٥ی كفری خوێندنی سەرەتایی لە كفری تەواو كردووەو ئامادەیی لە بەغدا.

ساڵی ١٩٧٢ پەیوەندیی بەڕێكخستنەكانی كۆمەڵەی ڕەنجدەرانی كوردستانەوە كردووەو ساڵی ١٩٧٤ دوابەدوای دەستپێكردنەوەی شەڕ لەنێوان كوردو حكومەتی عێراقدا، بووەتە پێشمەرگە لە بەتالیۆنی یەكی چۆمان، پاش هەرەسهێنانی شۆڕش لە ساڵی ١٩٧٥، ئاوارەی ئێران بووەو چەند مانگێكی لە كامپی ئاوارەكانی سەراو نیلوفەر بەسەر بردووە. پاش هەڵوەشاندنەوەی كامپەكانی ئاوارەكان‌و پەرەوازەكردنی، دانیشتووانەكانیان بەسەر شارەكانی ئێراندا ڕەوانەی شاری تەورێز كرا لە پارێزگای ئازەربایجانی ڕۆژهەڵات، لەوێ بەشدار بوو لە خولێكی فێركاریی كارەبایی‌و دوای تەواوكردنی خولەكە، بەچاودێر لە كارگەیەكی خواردنەوە گازییەكان دامەزرا، لەو ماوەیەدا خرایە ژێر چاودێریی دەزگای ساواكەوە، چونكە ساواك گومانی ئەوەی لێدەكرد كە بەبێ وەرگرتنی مۆڵەتی فەرمی سەردانی شارەكانی تر دەكاو پەیوەندی لەگەڵ ئاوارە كوردەكانی دیكەدا دادەمەزرێنێ، لەو ماوەیەدا هەواڵی دامەزراندنی یەكێتیی نیشتمانیی كوردستانی پێ گەیشتبوو و ئەشیزانی تاڵەبانی لە سوریا سەرقاڵی دانانی بەرنامەیەكە بۆ دەستپێكردنەوەی خەباتی چەكداری لە كوردستاندا، ئەمەش لەگەڵ مەیلی كوردپەروەرانەیدا هاوجووت بوو.

لە ساڵی ١٩٧٦دا لەگەڵ هەر یەك لە عادل شوكر ئەحمەد فەرحان بادینی‌و داوود محەمەد عەلی تەورێزیان بەجێهێشت‌و چوونە شاری ورمێ، لەوێوە بەهاوكاریی چەند دۆستێك، لە سنووری ئێران، توركیا پەڕینەوەو چوونە سنووری ناحیەی گەڤەرو لەوێوە گەیەنرانە سەر سنووری توركیا، سوریا، لە شارۆچكەی دێرك پەیوەندییان بەبارەگای یەكێتیی نیشتمانیی كوردستانەوە كرد، لەوێ لەلایەن برایم عەزۆو فەرهاد شاكەلی‌و عەبدولرزاق عەزیز میرزاوە بەگەرم گوڕی پێشوازییان لێكرا.

هەر لەو ساڵەدا لە سوریا لەگەڵ سەید كەریم هاردیانی‌و فوئاد عومەر سەرپەرشتی خولێكی پێشمەرگانەی كرد كە بەیارمەتیی سورییەكان بۆ مەشق پێكردنی ١٢٧ كادیری پێشمەرگە ڕێكخرابوو، دواتر لەگەڵ دكتۆر كەمال خۆشناودا بەشدار بوو لە سەرپەرشتی كردنی خولێكی سیاسی بۆ بەرزكردنەوەی ئاستی ڕۆشنبیریی پێشمەرگەو دواتر خۆیشی لەگەڵ هەر یەك لە عەبدولڕەزاق عەزیز میرزاو فەرهاد شاكەلی‌و مستەفا خوخی‌و حەسەن ئەرمۆ و هەڤاڵ یەزدین‌و عادل شوكر ئەحمەدو حوسێن بابە شێخ‌و حەسەن فەیزوڵڵا بەشدار بوو لە خولێكی مەشق‌و ڕاهێنانی سەربازی كە فەلەستینییەكان لە شاری قامشلوو بۆ كادیرە عەسكەرییەكانی یەكێتیی نیشتمانیی كوردستان سازیان كردبوو، هەموو ئەم خولانە بەشێك بوون لە بەرنامەی خۆئامادەكردنی یەكێتیی نیشتمانیی كوردستان بۆ دەستپێكردنەوەی خەباتی چەكداری لە كورستان.

لە تشرینی دووەمی ساڵی ١٩٧٦دا لەگەڵ تیمێكی مەشق پێكراوی پێشمەرگەدا سوریای بەجێهێشت‌و چووە ناو خاكی توركیا بەو نیازەی كە لەوێوە بچێتە بادینان بۆ بەشداری كردن لە خەباتی چەكداریدا، بەڵام لەم سەفەرەدا تیمەكە لە ڕێگادا تووشی ئەهامەتییەكی زۆر بوو لەدواییدا ناچار بوو بگەڕێتەوە بۆ سوریا، بەهاری ١٩٧٧ لەگەڵ تیمێكی تردا هەوڵێكی تری داو ئەمجارە بەسەركەوتوویی گەیشتە دۆڵی خواكورك، لەوێ لەگەڵ چەند هەڤاڵێكدا بەشدار بوو لە هەوڵەكانی گەیاندنی چەك بۆ پێشمەرگە لە سوریاوە بەناو خاكی توركیادا.

پاش كۆبوونەوەكانی كۆمیتەی سەركردایەتیی یەكێتی نیشتمانیی كوردستان لە برادۆست لە ئاب‌و ئەیلولی ساڵی ١٩٧٧و ڕێكخستنی هێزی پێشمەرگە، كرایە ڕابەری سیاسی‌و ڕەوانەی سنووری هەرێمی ٨ی دەشتی هەولێر كرا، ساڵی ١٩٧٨ گوێزرایەوە بۆ هەرێمی ٥ی قەرەداغ بەڵام زۆر لەوێ نەمایەوە چونكە تاڵەبانی كردی بە فەرماندەی سەفەرەزەی پاسەوانیی خۆی، لە پایزدا گوێزرایەوە بۆ سنووری هەرێمی ٥ی قەرەداغ‌و لەوێ یەكەم كەرتی هێزی پێشمەرگەی لە سنووری گەرمیان دروست كرد، هەر ئەو ساڵە لێپرسراویەتی جێگری فەرماندەی هەرێمی ٥ی قەرەداغی پێ سپێردرا كە فەرماندەكەی فەیسەڵ ڕەشید تاڵەبانی بوو.

ساڵی ١٩٨٢ پاش ڕاگرتنی كاركردن بەسیستەمی هەرێمەكان‌و پێكهێنانی تیپەكان، كرایە یەكەم فەرماندەی تیپی ٥١ی گەرمیان كە سنوورەكەی هەمان سنووری

کەرتی ٣ی کفری و کەرتی ٥ی دوز بوو، ساڵی ١٩٨٤ کرایە لێپرسراوی عەسکەریی مەڵبەندی یەک، ساڵی ١٩٨٦ ئەرکی ڕێکخستنەوەی تیپەکانی مەڵبەندی ٣ی پێ سپێردرا.
لە ژیانی پێشمەرگایەتیدا بەشداریی لە ژمارەیەکی زۆری چالاکییەکانی هێزی پێشمەرگەدا کردووە لەوانە شەڕی قاز بەگیان ساڵی (١٩٧٧)و شەڕی شیوەشان لە دەشتی کۆیەو شەڕی میرپاسی خواروو لە قەرەداغ ساڵی ١٩٧٨، ئۆپەراسیۆنی دابان - هەلاج ساڵی ١٩٨٥ شەڕەکانی قەیوان - ماوەت ساڵی ١٩٨٦و ئۆپەراسیۆنی داستانی ڕزگاری لە ساڵی ١٩٨٧ کە تێیدا سەرپەرشتیی قۆڵی باڵخی کردووە.
ساڵی ١٩٨٨ دوای تەشەنە سەندنی جەنگی کیمیایی و کشانەوەی هێزی پێشمەرگە بۆ سەر سنوور، لە ئێران گیرسایەوەو ساڵی دواتر ڕووی کردە سویدو لەوێ جێگیر بوو، هەمان ساڵ بە لێپرسراوی کۆمیتەی ڕێکخستنی سوید هەڵبژێردرا.
ساڵی ٢٠٠٩ گەڕایەوە بۆ کوردستان، هەر ئەو ساڵە بەئەندامی خولی یەکەمی ئەنجوومەنی ناوەند دانرا، ساڵی ٢٠١٠ لە کۆنگرەی سێیەمی یەکێتی نیشتمانیی کوردستان بە ئەندامی ئەنجوومەنی سەرکردایەتی هەڵبژێردرا

*** سەلاح ڕەنجدەر**
پێشمەرگەو کادیرو ڕۆژنامەنووس ناوی تەواوی سەلاحەددین ئیسماعیل محەمەد ئەمین لەدایکبووی ساڵی ١٩٦٠ی گەڕەکی ئیمام قاسم لە شاری کەرکوک، خوێندنی سەرەتایی و ناوەندیی لە کەرکوک تەواو کردووە.
ساڵی ١٩٧٧ لە پەیمانگای کشتوکوزاری بەغدا وەرگیراو هەر ئەو ساڵە پەیوەندیی بە ڕێکخستنەکانی یەکێتیی خوێندکارانی کوردستانەوە کردو لەو ڕێگەیەوە پەیوەندیی بە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کرد، ساڵی دواتر بەهۆی ئاشکرابوونی بەشێکی ڕێکخستنەکانی هەولێرو سلێمانییەوە، بۆ ماوەی ساڵێک هەموو جموجوڵی خۆی هەڵپەسارد، ساڵی ١٩٧٩ دوابەدوای تەواوکردنی خوێندن و دامەزرانی بە فەرمانبەر لە فەرمانگەی کشتوکوزاری سلێمانی، جارێکی تر پەیوەندیی بەڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کردەوە، ساڵی ١٩٨٢ پەیوەندیی ڕێکخستنی لە سلێمانییەوە بۆ کەرتی ڕێکخستنی بازیان گوێزرایەوە، لەو کاتەدا ئاوات شێخ جەناب لێپرسراوی کەرتەکە بوو.
هەر ئەو ساڵە پەیوەندیی بەهێزی پێشمەرگەوە کردو لە تیپی ٥٧ی سەگرمە بوو بە پێشمەرگە، ساڵی ١٩٨٥ بوو بە کادیری کۆمەڵەو ئەرکی سەرپەرشتی کردنی ڕێکخستنەکانی ناوچەی قەرە حەسەن و بەشێکی ڕێکخستنەکانی ناوچەی جەباریی پێ سپێردرا، لەو کاتەدا ڕێکخستنەکان بەهۆی جیابوونەوەی گرووپی ئاڵای شۆڕشەوە ئەختێك شێواوبیان تێکەوتبوو، ئەو توانی شانەو هێلە پەرش و بڵاوو دابڕاوەکان ڕێك بخاتەوە.
ساڵی ١٩٨٦ لە ڕێکخراوی ٤ی کۆمەڵە، پلەی ئەندام کەرتی ڕێکخستنی پێدرا، ساڵی ١٩٨٩ وازی لە پێشمەرگایەتیی هێنا، بەڵام لە ڕاپەڕینی ساڵی ١٩٩١دا پەیوەندیی بەیەکێتییەوە کردەوە، بەشداریی لە ڕاپەڕیندا کردو دواتر بوو لێپرسراوی کەرتی ڕێکخستنی چەمچەماڵ، ساڵی ١٩٩٣ بووە لێپرسراوی کۆمیتەی ڕێکخستنی چەمچەماڵ و لە ساڵی ١٩٩٤دا لە پاڵ ئەم لێپرسراوێتییەدا بەسەرپەرشتیاری ناوچەی چەمچەماڵی مەکتەبی هۆشیاری و ڕووناکبیری دانرا، هەر ئەو ساڵە لەناو بارەگای کۆمیتەکە ڕادیۆی دەنگی کەرکوکی دامەزراندو بۆ ماوەی شەش مانگ خۆی بەڕێوەی برد، پاشان مەهدی کاکە حەمەو عارف قوربانی بوونە بەڕێوەبەری ڕادیۆکە، ساڵی ١٩٩٥ بووە لێپرسراوی کۆمیتەی ڕێکخستنی ٦ی کەرکوک.
ساڵی ١٩٩٩ گوێزرایەوە بۆ مەڵبەندی پێشمەرگەو لەوێ وەك لێپرسراوی کۆمیتەو ئەندامی دەستەی نووسەرانی گۆڤاری (ڕێبەری پێشمەرگە) کار کرد، ساڵی ٢٠٠٤ لە کەرکوک ڕۆژنامەی (ڕای ئازاد)ی بەهەردوو زمانی عەرەبی و کوردی دەرکرد، ئەم ڕۆژنامەیە کە لە ماوەی ١٠ مانگدا ٢٠ ژمارەی لێ دەرچووە، یەکەم ڕۆژنامەی سەربەخۆیە لە کەرکوك دوای ڕووخانی ڕژێمی بەعس. ساڵی ٢٠٠٦ بوو بە کارگێڕی مەڵبەندو لێپرسراوی بەشی ڕووناکبیری و سەرنووسەری گۆڤاری (ڕێبەری پێشمەرگە)، ساڵی ٢٠٠٨ لە بەشی زمانی عەرەبیی زانکۆی گەشەپێدانی مرۆیی دەستی بەخوێندن کرد، ساڵی ٢٠١٠ بوو بە جێگری لێپرسراوی مەڵبەندو بەردەوامیش بوو لەسەر کارەکەی وەك سەرنووسەری گۆڤاری (ڕێبەری پێشمەرگە) تا وەستانی گۆڤارەکە لە مانگی ئەیلولی ساڵی ٢٠١١، دوای ئەوەی کە ١٢٠ ژمارەی لێ دەرچوو، ڕاستەوخۆ پاش ئەمە هەمان مانگ وەك سەرنووسەری گۆڤاری (سەنگەر)، دەستبەکار بوو کە یەکەم ژمارەی لەو مانگە دەرچوو. لەپاڵ سەرنووسەریی ئەم گۆڤارە لێپرسراویەتی بەشی ڕووناکبیریی مەڵبەندی پێشمەرگەشی گرتە ئەستۆ.
دیاترین بەرهەمەکانی (بازنەی ئاگر)، ساڵی (٢٠٠٠)، (فەرهەنگی مەشخەڵان بۆ مێژووی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان)، ساڵی (٢٠٠٦).

*** سەنگەر قوباد**
- ١٩٨٢/٨/٢٠ لە کەرکوک هاتووەتە دونیاوە.
- ٢٠٠٧/٢/١٨ بەشداریی پێشانگەیەکی هاوبەشی لە گەلەریی ئەی کەرکوکی ڕێکخراوی هونەرمەندانی کوردستان کردووە.
- ٢٠٠٧/٦/٢ بەشداریی پێشانگەیەکی هاوبەشی لە گەلەریی مۆزەخانەی نیشتمانیی سلێمانی کردووە.
- ٢٠٠٧/١١/٢١ بەشداریی پێشانگەیەکی هاوبەشی لە گەلەریی قشلەی کەرکوك کردووە.
- ٢٠٠٩/٦/١ بەشی شێوەکاریی پەیمانگەی هونەرە جوانەکانی کەرکوکی تەواو کردووە.
- ٢٠٠٩/٦/٩ بەشداریی پێشانگەیەکی هاوبەشی لە گەلەریی قشلەی کەرکوك کردووە.
- ٢٠١٠/٩/١ وەك مامۆستا لە پەیمانگای هونەرە جوانەکانی

چەمچەماڵ دامەزراوە و تا ھەنووکە بەردەوامە.

– ٢٠١٣/٤/١٤ بەشداریی پێشانگەیەکی هاوبەشی لە گەلەریی مۆنەمێنتی ئەنفال لە چەمچەماڵ کردووە.

– ٢٠١٤/١٠/١٥ لەگەڵ هەریەك لە شێوەکاران گارا رەسول و عەلی دەروێش و نووسەر شاهۆ عەبدولقادر دا، پرۆگرامێکی تیۆریی شێوەکاری لە کەرکوك بە ناونیشانی (پرۆگرامی کارکردن لە هونەری شێوەکاری لە کەرکوك) دامەزراندووە، کە کارکردنە لەسەر هونەری شێوەکاری بە شێوەیەکی تیۆری.

– ٢٠١٤/١٠/٢٠ لە سیاقی (پرۆگرامی کارکردن لە هونەری شێوەکاری لە کەرکوك) لەبارەی بابەتی (بە جیهانگیریکردنی هونەری شێوەکاریی هاوچەرخ)ـەوە دوواوە، کە لە هۆڵی مستەفا گەرمیانی لە کۆمەڵەی ڕووناکبیری و کۆمەڵایەتیی کەرکوك بەڕێوەچوو.

– ٢٠١٥/٣/٨ بەشداریی پێشانگەیەکی هاوبەشی لە گەلەریی رۆشنبیریی چەمچەماڵ کردووە.

– ٢٠١٥/٣/٢٩ لە سیاقی (پرۆگرامی کارکردن لە هونەری شێوەکاری لە کەرکوك) لەبارەی بابەتی (سەرەتاکانی هونەری شێوەکاریی باشووری کوردستان) ـەوە دوواوە، کە لە هۆڵی کتێبخانەی گشتیی کەرکوك بەڕێوەچوو.

– ٢٠١٥/٦/١٤ لە سیاقی (پرۆگرامی کارکردن لە هونەری شێوەکاری لە کەرکوك) لەبارەی بابەتی (دابەشبوون و کۆکردنەوەی هونەرەکان) ـەوە دوواوە، کە لە هۆڵی مستەفا گەرمیانی لە کۆمەڵەی ڕووناکبیری و کۆمەڵایەتیی کەرکوك بەڕێوەچوو.

– ٢٠١٥/١٠/١٩ لە سیاقی (پرۆگرامی کارکردن لە هونەری شێوەکاری لە کەرکوك) لەبارەی بابەتی (هونەری شێوەکاریی پاش نوێگەری)ـەوە دوواوە، کە لە هۆڵی مستەفا گەرمیانی لە کۆمەڵەی ڕووناکبیری و کۆمەڵایەتیی کەرکوك بەڕێوەچوو.

– ٢٠١٥/١١/١٧ پێشانگەی تایبەت (پرۆژەی تەلبەند) ی لە گەلەریی رۆشنبیریی چەمچەماڵ کردووەتەوە.

– ٢٠١٦/٥/٣٠ لە سیاقی (پرۆگرامی کارکردن لە هونەری شێوەکاری لە کەرکوك) لەبارەی بابەتی (داماڵینخوازیی شێوەکاری) ـەوە دوواوە، کە لە قاوەخانەی کولتووریی کەرکوك بەڕێوەچوو.

– لە ٢٠٠٧ ـەوە تا ھەنووکە لە بواری هونەری شێوەکاری دەنووسێت. بابەتی هونەری لەم ڕۆژنامانەدا نووسیوە: ئەدەب و هونەری کوردستانی نوێ، هزر و هونەری خەبات، ڕوانگە و ڕەخنەی چاودێر، هاوڵاتی.

*** سدیق بلووکێنی:-**

– سدیق کوری عەلی کوری حەسەن کوری حوسێنە.

– ساڵی ١٩٢٧ لە دێی (بلووکێن)ی سەر بە ناوچەی (ئاغجەلەر)ی قەزای چەمچەماڵ هاتووەتە دنیاوە. بە منداڵی چووەتە حوجرە، لای مەلا عەبدولعەزیزی شیلەخانی (عەبدولعەزیز کوری محەمەد گووروون) لە مزگەوتی حاجی قادری عەللاف و مزگەوتی عەبدولڕەزاق

لە شاری کەرکووك خوێندوویەتی، هەموو زانستێکی ئایینی تەواو کردووە و ئیجازەی لێ وەرگرتووە، بەڵام نەبووە بە مەلا. لەوێ دووکانی فرۆشتنی کەرەستە و ئامێری کارەبایی داناوە.

– هەر لە لاوییەوە تێکەڵی سیاسەت بووە و بە ئەندامی (حیزبی هیوا) وەرگیراوە. پاشان چووەتە ڕیزی (پارتی دیموکراتی کورد). هێندە چالاك و هەڵسووڕاو بووە، بووە بە بەرپرسی لیژنەی ناوچەی کەرکووکی پارتی.

– ساڵی ١٩٥١ بەر لە سازدانی دووەم کۆنگرەی پارتی، بووە بە لایەنگری باڵی ساڵح ڕوشدی دژی باڵی هەمزە عەبدوڵلای سکرتێری ئەوسای حیزب.

– سدیق بلووکێنی، بە حوکمی پێوەندییە فراوانەکەی، تێکەڵی لایەنە سیاسییەکانی دیکەی عێراق بووە، بە تایبەت حیزبی نیشتمانیی کامیل چادرچی، تەنانەت بووەتە بەرپرسی لقی کەرکووکی ئەو حیزبە و خاوەندی ئیمتیاز و بەڕێوەبەری ڕۆژنامەی کوردی- عەرەبیی حەفتانەی (رای گەل- رای الأهالي)ی ئۆرگانی حیزبەکەیش کە لە کەرکووك دەرچووە. لەبەر ئەوەی پیاوێکی پڕ جموجووڵ کارا بووە، تاقمێك تورکمانی ناحەز ڕۆژی ٢٧ی ئابی ساڵی١٩٦٢ غافڵکوژی کردووە. ئیدی منداڵەکانی لای باپیریان لە دایکەوە دەستی سۆزیان بەسەردا کێشراوە و گەورە کراون.

– سدیق بلووکێنی، ڕۆژی ٥ی تشرینی دووەمی ساڵی١٩٤٧ ژنی هێناوە و لە خاتوو "نازدارە کچی مەلا عەبدولعەزیزی محەمەد گووروون" ئەمانەی هەن: ناواز ١٩٤٩، کەنعان ١٩٥٢، دڵشاد ١٩٥٦، ئازاد ١٩٥٧، نەوزاد ١٩٦١، نەزمەت ١٩٦٣.

لە فرۆکەخانەی کەرکوک، سالی ١٩٦٣

*** سەمەدی باروتچی :-**

– ئەم پیاوە لە (لەیلان) بوو، پیشەی دروستکردنی بارووردە بوول ە شیاکە و تەپالە و ریخی ئاژەلان.

– لە لەیلان باروتچییەکان ئەمانەیان لە مەنجەلی گەورە.. گەورەدا دەناو و ئاوی کوڵهاتوویان بەسەردا دەکرد، مەنجەڵ و قازانەکان بنەکانیان کونکونبوون، تەشتی گەورەیان لەژێردا بوو، ئەو ئاوە کوڵهاتووەی دەکرا بەسەر ریخەکەدا لەژێرەوە ئەو تەشتانەدا کۆ دەبووەوە دەخرانە سەر ئاگر و خلتەکان وشك دەکرانەوە، دوایی بەچەند کارێکی تایبەت بارووديان بەرهەم دەهێنا.

*** عەقید ساتع رەئفەت رەفیق خادم سوجادە:-**

– سالی ١٩٣٣ لە کەرکووك لەدایکبووە.

– دەرچووی کۆلێژی سەربازی بووە لە (بەغدا) لە خولی ٣٤ لە بەشی پیادە.

– ئەندامی دادگای سەربازی بووە لە بەغدا لە کەرخ.

– لە سالی ١٩٨٠ بەرووداوی هاتووچۆ کۆچی دوایی کرد.

*** ئیمامی سەربازی مەلا سەعید محەمەد سەید عەزیز پیریادی :-**

– سالی ١٨٩٩ لە گەرەکی پیریادی لە کەرکووك لەدایکبووە.

– باوکی ئیمام بووە لە مزگەوتی پیریادی لە مزگەوتی مەلا عابید، زانستی ئایینی لە مزگەوتی مەلا رەزای واعیز لە هەمان گەرەك بەدەستهێناوە.

– دوای ئیجازەی ئایینی بووەتە ئیمام لە گوندی پیریادی لەنزیك چەمچەماڵ لەدوایدا چووەتە گوندی عەلی مەنسوور

لە چەمچەماڵ لەوێ کتێبێکی نووسیوە بەناوی (پێشکەش وەتەن) دەربارەی مێژووی کورد کە پێشکەش بە مێژوونووس ئەمین زەکی کردووە.

– سالی ١٩٤٠ کراوە بە ئیمام لە سوپا لە سەماوە لەدوای شەش مانگ گواستراوەتەوە بۆ دیوانیە سالی ١٩٤٢ گواستراوەتەوە بۆ کەرکوك دوای چوار مانگ گواستراوەتەوە بۆ شەنگال لەدوایدا بۆ موسڵ و چوار سال لەوێ بووە لە کۆتاییدا گواستراوەتەوە بۆ (فوج حراس كركوك).

– سالی ١٩٤٩ کۆچی دوایی کردووە لە گۆرستانی موسەلا نێژرا.

*** رائید سەرحان رۆبیتان قادر داودی :-**

– سالی ١٩٢٦ لە خورماتوو لەدایکبووە.

– سالی ١٩٤٧ لە (مدرسة الصنائع العسكرية) لە بەغدا دەرچووە لە خولی (الهندسة الآلية الكهربائية).

– هەروەها لە سالی ١٩٦١ لە کۆلێژی (الضباط الاحتياط) دەرچووە.

– ماوەیەك ئامری (مذخر تموين) بووە لە بەغدا.

– سالی ١٩٧٥ خانەنشین کراوە.

– لە ١٣ی ئاداری سالی ٢٠٠٢ کۆچی دوایی کردووە.

*** ساڵەح بندیلك:-**

لە ساڵانی پەنجاکانی سەدەی پێشوودا لە ناحیەی قادرکەرەم کەسێك هەبوو بەناوی (ساڵەح بندیلك) پیاوێکی قەڵەوی کورتیلەی سوورکەڵانەی بێ مزەپەت بوو. ژیانێکی سادەی هەبوو، بەزۆری خەریکی ڕاوی تەیر و تەواڵ و ماسی بوو، زۆر حەزی لە ڕاوە سوێسکە بوو، چەندین جۆر داوی هەبوو کە لە کلکە بارگیر دروست کرابوون، جارێکیان چووبوو بۆ ڕاو بەبێ ئەوەی سوێسکە مێکە و داوەکەی لەگەڵ خۆیدا ببات، ئەچێتە ناو چاڵێکەوە دەخەوێ و بە گژوگیا خۆی دادەپۆشێ و دەستی دەردەکات و لەپی پان دەکاتەوە، وەکو سوێسکەی مێ دەخوێنێت، سوێسکە نێرەکان دێنە دەنگی خوێندنەکەیەوە، هەر سوێسکێ دێتە سەر دەستی یەکسەر دەیگرێت، هەندە مەعلان بوو شوێن پێی سوێسکەی نێر و مێی لێك جیا دەکردەوە.

هەروەها شارەزا بوو لە شوێن پێ هەڵگرتنی دز و تا دەچووە سەریان و دەیانیگرت.

جارێکیان دووکانەکەی حاجی مارفیان لە قادر کەرەم دزی، دنیا زستان و باران بوو، مەلا بانگدانی بەیانی مام عەبە کلکاش کردییە بان قەڵاکەیا و جاڕی دا کەس لە ماڵ دەرنەچێت، کەس مەڕوماڵات دەرنەکات دووکانەکەی حاجی مارف دزراوە، تاوەکو ساڵەح بندیلك شوێنی پێی دزەکان هەڵکات.

مام ساڵەح و چەند پیاوێکی ڕەشید ڕەزنەیان بەست و کەوتنە دوای، لەبەردەم دووکانەکەوە شوێنی پێی دزەکەی هەڵگرت، ئەم کۆڵان و ئەو دۆڵ وئەم دەشت و ئەو تەڵان ڕۆیشت، تا گەیشتە ئاواییەك، چووە بەر دەرگای ماڵێك و جۆری پێڵاوی دزەکە و دزەکەی دۆزییەوە.

*** سیروان عومەر:-**

- یەکێکە لە هونەرمەندەکانی کەرکوك کە لە بواری گۆرانی و مۆسیقادا دەستێکی باڵای هەیە و گەلێك بەرهەمی بە پێزی بەرهەمهێناوە لە بوارەکەیدا.
- ئێستا سەرپەرشتیاری هونەری لە خوێندنی کوردی لە شاری کەرکوك.
- ماوەیەك ئامادەکار و پێشکەشکاری بەرنامەی هونەری بوو لە کەناڵی ئاسمانی کەرکوك دەربارەی مەقامات.

*** سوفیان جەلال**

- لە شاری کەرکوك لەدایکبووە
- کۆلێژی هونەر بەشی شێوەکاری لە سلێمانی تەواو کردووە
- لە ١٦ی شوبات تا ٢٠ی شوباتی ٢٠١٩ پێشانگای (هەڵوەرین)ی لە سلێمانی لە کارگەی کۆنی جگەرەی سلێمانی کردووەتەوە.

*** د. سەید ئەحمەد نەقیب:-**

- لە ساڵی ١٩١٠ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی لە کەرکوك تەواو کردووە و کۆلێژی پزیشکی لە بەغدا خوێندووە.
- بەشداری خولی ئەفسەرانی یەدەکی کردووە و بە پلەی مولازمی یەکەمی پزیشك دەرچووە.
- ساڵی ١٩٤٦ پلەکەی بەرز دەکرێتەوە بۆ نەقیب.
- جگە لە زمانی دایك زمانی ئینگلیزی و فەرەنسی و تورکی و عەرەبی زانیوە.
- لە نەخۆشخانەی سەربازی کەرکوك ئەفسەری پزیشك بووە.

بارەگای تیپی دووی سەربازی سوپای عێراق، ساڵی ١٩٦٣

بارەگای تیپی دووی سەربازی سوپای عێراق، ساڵی ١٩٦٣

دکتۆر سینان سەعید

دکتۆر سینان سەعید لەگەڵ شاعیر ناظم حیکمەت

دکتۆر سینان سەعید لەگەڵ چەند ناودارێکی ئازەربایجانی

مەلا سدیقی پاریاوڵە

سدیق بەندەر ئۆغلو

سەفائەدین شیخ محەمەد حوسامەدین قادری

مەلا سەید عەبدوڵڵا

سیتان سەعید لە ساڵی ۱۹۷۹ لە بەغدا

سەییدوەڵەد ئاغای کاکەیی

سابیر عەلی ئەحمەد

سامی بەگی دەلۆ

سەعید بەسمەچی

مەلا سەمەدی پیر وەیس

سەید عەبدوڵڵا یاسین جەعفەر

سەبیحە خەلیل زەکی

سەباح حەسەن نەجم

دکتۆر سەلیم نوحاس بەڕێوەبەری تەندروستی کەرکوک

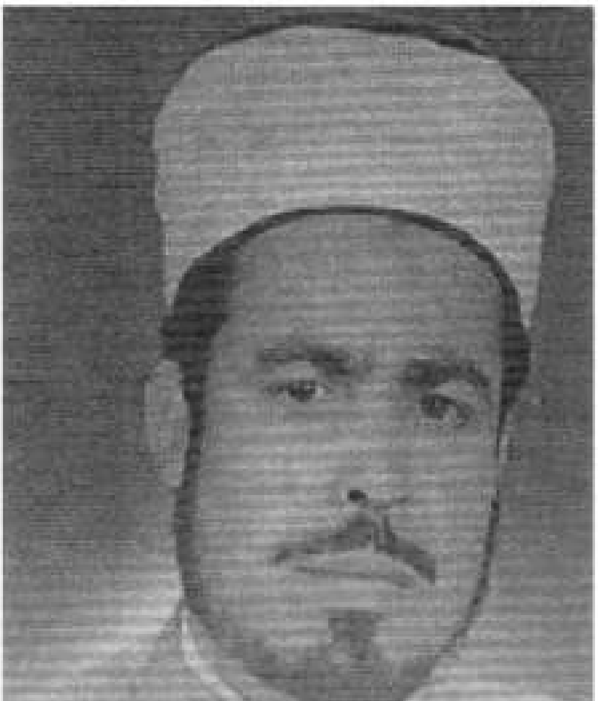

مەلا سالح جەریسی

سەمیر فەتاح

سوعاد شاکیر

دکتۆر سایغن عەبدولقادر

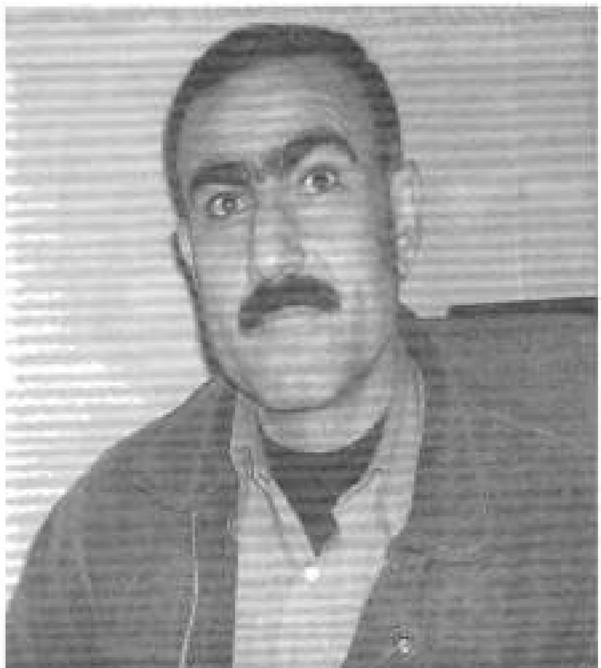

سەلمان شێخ بزێنی

*** د. محەمەد ئەحمەد**

- ساڵی ١٩٦٥ لە گەڕەکی شۆڕیجەی شاری کەرکوک لەدایکبووە.
- لەسەر هەڵوێستی سیاسی، ساڵی ١٩٨٤ لەلایەن دەزگاکانی ئەمنی ڕژێمی بەعسەوە دەستگیر کراوە.
- ساڵی ١٩٩١ بڕوانامەی بەکالۆریۆسی لە بواری پەروەردە، لە زانکۆی موسڵ بەدەستهێناوە.
- ساڵی ٢٠٠٦ بڕوانامەی ماستەری لە بواری پەروەردە و دەروونناسی لە زانکۆی کۆیە بەدەستهێناوە.
- ساڵی ٢٠١٣ بڕوانامەی دکتۆرای لە بواری دەروونناسی پەروەردەیی، لە وڵاتی لوبنان بەدەستهێناوە.
- لە زانکۆی لە سلێمانی، کۆلێجی یاسار ڕامیاریشی تەواو کردووە و بڕوانامەی بەکالۆریۆسی لە زانستە سیاسییەکاندا بەدەستهێناوە.
- ئێستا مامۆستایە لە کۆلێجی پەروەردەی چەمچەماڵ لە بەشی پەروەردە و دەروونناسی.
- لە بواری کۆنفرانسە زانستییەکاندا، لە ساڵانی ١٩٩٤ تاوەکو ٢٠١٤ بەشداری چەندین کۆنگرەی زانستی وەزارەتی پەروەردە و خوێندنی باڵای کردووە، هەروەها بەشداری پێنجەمین کۆنگرەی زانستی کۆلێجی ڕامیاری کردووە لە چەمچەماڵ و لە سلێمانی کە لە ساڵی ٢٠١٤ بەڕێوەچووە.
- لە ڕۆژی سێشەممە ڕێککەوتی ٦ی ئاداری ساڵی ٢٠١٧ لە زانکۆی کوردستان، لە شاری سنە، بەتوێژینەوەیەک بەناونیشانی (تراژیدیای هەڵەبجە.. هەوڵێک بۆ ناسینی بەعسیزم) بەشداری کۆنفرانسی زانستی ٢٩ ساڵەی کیمیابارانی هەڵەبجەی کرد و بەو بۆنەیە خەڵاتکرا.
- زیاتر لە ١٢ ساڵ لە بواری ڕاگەیاندنی (نووسراو و بینراو و بیستراو)دا کاری کردووە. لە ڕۆژنامە و گۆڤارەکاندا لە ڕادیۆ و تەلەفزیۆنە ناوخۆیی و کەناڵە ئاسمانییەکاندا دەیان چاوپێکەوتنی لەگەڵدا سازکراوە.
- کتێبە چاپکراوەکانی بریتین لە :-
- ساڵی ٢٠٠١ نمایشی جەستە بێدەنگەکان – کۆمەڵە چیرۆک.
- ساڵی ٢٠٠١ خوێندنەوەیەک بۆ بیری ماکیاڤیللی – لێکۆڵینەوە.
- ساڵی ٢٠٠١ جیهانگیریی، سەرهەڵدان و گەشەکردنی – لێکۆڵینەوە.
- ساڵی ٢٠٠٢ لەناو بازنەی دەقدا، ڕەخنە و لێکۆڵینەوەی ئەدەبی.
- ساڵی ٢٠٠٤ سیستمەکانی هەڵبژاردن – لێکۆڵینەوە.
- ساڵی ٢٠٠٦ مەملەکەتی نیسکەکان – کۆمەڵە چیرۆک.
- ساڵی ٢٠٠٧ لە سێبەری پرسیاردا – دیدار.
- ساڵی ٢٠١٠ سایکۆلۆژیای دەسەڵات و جەماوەر – لێکۆڵینەوە.
- ساڵی ٢٠١٢ گەڕانەوەی تارماییەکەی ژەنەراڵ – کۆمەڵە چیرۆک.
- پێنج جار بەشداری فیستیڤاڵی گەلاوێژی کردووە، دووجار خەڵاتی یەکەمی بەدەستهێناوە، دووجار خەڵاتی دووەمی چیرۆکی بەدەستهێناوە، یەک جار خەڵاتی سێیەمی چیرۆکی بەدەستهێناوە.
- خەڵاتی دووەمی چیرۆکی (یەکەم فیستیڤاڵی ئەدەبی ژنان)ی بەدەستهێناوە.
- دیاری و خەڵاتی تایبەتی فیستیڤاڵی شەهید شێخ مارف بەرزنجی بەدەستهێناوە.
- دیاری تایبەتی ڕۆژنامەی (هەواڵ)ی وەرگرتووە.
- دیاری تایبەتی ڕۆژنامەی (ڕێبازی نوێ)ی وەرگرتووە.

ئەم وێنەیە (سامی عەبدولمەجید عەبدولغەفار هەورامی)یە دەگەڕێتەوە بۆ ١٠ی تشرینی یەکەمی ساڵی ١٩٧٩ کە (٣٨) ساڵ لەمەوپێش لە نەخۆشخانەی بەسرە گیراوە لەو کاتەدا سامی و مام مەجیدی باوکی و خوشک و براکانی زیندانی کرابوون لە زیندانی بەعسدا، لە وێنەکەدا وا دەردەکەوێت سامی نەخۆش کەوتووە، بۆیە گوازراوەتەوە بۆ ئەو نەخۆشخانەیە.

بیبلۆگرافیای ناوداران و ڕۆشنبیرانی کەرکوك

(شا - شه - ش)

*** شاخەوان مەنسوور:-**

- ناوی (شاخەوان مەنسوور فەتاح)ە.
- لە ٥ی ئەیلوولی ساڵی ١٩٦٢ لە گەڕەکی ئیمام قاسمی کەرکوک لەدایکبووە.
- دەرچووی زانکۆی بەسرەیە بەشی کۆلێژی زانست.
- کوری مەنسوور چاپچی گەڕەکی ئازادییە، لە دوای نسکۆی ١٩٧٥، هەموو رۆژێك كێشەی کورد مێشکی ئەکرۆژی،(جاسمی حاجی محەممەد) هاورێی زیندانی دەکرێ، چیرۆکی (دەبا ساتێکیش چاولێکنێ)ی بۆ دەنووسێ.
- لە سەرەتای هەشتاکانەوە کە حکومەت دەست دەکات بە رووخاندنی گوندەکانی دەوروبەری شاری کەرکووك،چیرۆکی (گەرانە بۆ هەوار)دەنووسێت. پاش راپەرین و بەهاری ئازادی کوردان، ئیدی دەرگا بە رووی رشەی کوردیدا، والا دەبێت، بە دەیان: وەرگێران و نووسین و گوتار و چاوپێکەوتن و... هتد. لە زۆربەی هەرە زۆری رۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکان بلاودەکاتەوە. دواتر روو دەکاتە کتێب و کتێبۆکە و راپۆرتی درێژ درێژ...هتد.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:-
- نەتەوە بێ دەوڵەتەکان - ساڵی ١٩٩٩ لە ئینگلیزییەوە کراوە بە کوردی. نووسینی گیدۆن گۆتلیب.
- ئاوی سازگار لە رۆژهەڵاتی دەریای سپی دا - ئامادەکردن و نووسینی چەند سەرنجێك ساڵی ١٩٩٨.
- سۆسیال دیموکرات و کۆمۆنیستەکانی ئەورووپا - لە عەرەبییەوە کراوە بە کوردی، نووسینی عەبدول عاتی محەممەد ئەحمەد، ئازاری ساڵی ٢٠٠١.
- سەد پرسیار و وەڵام + پەنجا پرسیار و وەڵام، ئەم دوو کتێبە بۆ ماوەیەکی دوور و درێژ مەکتەبی رێکخستنی (ی. ن. ك) پلەی هەر کادرێکی بەرز بکردایەتەوە، لەم دوو کتێبە تاقیکردنەوەی بۆ دەکردن. ساڵی ١٩٩٩.
- رەگی دیموکراسی لە کوردستان دا، لە ئینگلیزییەوە کراوە بە کوردی- نامیلکەیەکی بچووکە ساڵی ٢٠٠٠. ناوی سەرچاوەکەی:

Searching for Democracy from Media to America, by Dr. Stephan Mansfield and Douglas Layton.

- پێشکەوتنی جیهانی لە ئینگلیزییەوە کراوە بە کوردی و ٩٢ لاپەرەیە و فلیپس گۆنزالس نووسیوویەتی.ساڵی ٢٠٠١.
- سەرهەڵدانی ئاژاوەگێری لە ئینگلیزییەوە کراوە بە کوردی
- نووسینی: رۆبەرت دی. کاپلان، ١٧٤ لاپەرەیە، لەسەر داوای دکتۆر بەرهەم سالح کراوە بە کوردی. ساڵی ٢٠٠٢ لە بلاوکراوەکانی خانەی وەرگێرانی (ح. هـ. ك).
- کۆمەڵی مەدەنی و سەرلەنوێ بیناکردنەوەی کۆمەڵگا
- لە ئینگلیزییەوە کراوە بە کوردی. نووسینی: جۆرج ف. ماکلین، ١٩٤ لاپەرەیە و لە بلاوکراوەکانی مەکتەبی بیروهۆشیاری (ی.ن.ك) ساڵی ٢٠٠٤.
- حیزبی دیموکرات لە ئەمریکا - لە ئینگلیزییەوە کراوە بە کوردی، بە هاوکاری سەندیکای رۆژنامەنووسانی کوردستان بلاوکراوەتەوە- لقی کەرکووك. ٢٠١١. ناوی سەرچاوەکەی:

Wikipedia. The free encyclopedia

- عێراق لە گۆرەپانی نێو دەوڵەتیدا،سیاسەتی دەرەوە و ...هتد. لە ئینگلیزییەوە کراوە بە کوردی، لە ژمارە (٦٢٨٤) کوردستانی نوێ بە شێوەی ئەڵقە بلاوبووەتەوە تا دەگاتە ژمارە (٦٣٢٠).
- فەرهەنگی مێژوویی کورد، لە ئینگلیزییەوە کراوە بە کوردی- نووسینی: مایکل م. گونتەر ، ٤٤٣ لاپەرەیەو ئامادەیە بۆ بلاوکردنەوە و ماوەیەکی دی دەکەوێتە بەر دیدەی خوێنەران.
- شاخەوان مەنسوور خاوەنی ئیمتیازی گۆڤاری سۆنگەیە، کە هەڵمەت هۆشیار سەرنووسەری بوو و ٥ ژمارەی لێدەرچووە.

*** (شاخەوان كەركوكی - عەوف عەبدولڕەحمان عەبدوللا):-**

- ساڵی (١٩٦٨) لە كەركوك لەدایكبووە.
- ساڵی (١٩٩٢) كۆلێژی كشتوكاڵی زانكۆی موسڵی تەواو كردووە.
- ساڵانی (١٩٩٥-١٩٩٨) هەواڵساز بووە لە بەشی عەرەبی ڕادیۆی دەنگی كوردستان لە عێراق.
- ساڵانی (١٩٩٦-٢٠٠٠) وەكو وەرگێڕ كاری كردووە.
- ساڵی (٢٠٠٠)ەوە وەكو وەرگێڕ كاری كردووە لە دەزگای (ئاراس) بۆ چاپ و پەخش.
- ساڵانی (٢٠٠٤-٢٠٠٥) لە دەستەی نووسەرانی ڕۆژنامەی (باسەرە) بووە.
- ساڵانی (٢٠٠٥-٢٠٠٧) لە دەزگای (شەفەق) كاری كردووە.
- ساڵانی (٢٠١٠-٢٠١٢) سەرنووسەری ڕۆژنامەی (بزاو) بووە.
- ساڵی (٢٠١٢)ەوە سەرنووسەری گۆڤاری (واتە) بووە.
- بەرهەمە چاپكراوەكانی:
- (الشهداء الضالون)، وەرگێڕان لە ئینگلیزییەوە.
- (البارزاني، من مهاباد إلى آراس)، وەرگێڕان لە كوردییەوە.
- (وكالات الانباء، من الحمامة إلى الانترنيت)، وەرگێڕان لە ئینگلیزییەوە.
- (شبح الغرفة ١٣)، كۆمەڵە چیرۆك بۆ منداڵان، وەرگێڕان لە ئینگلیزییەوە.
- بەشداری كردووە لە وەرگێڕانی:
- (یهود كردستان) وەرگێڕان لە ئینگلیزییەوە.
- (الصحافة مهنة الاخلاق)، وەرگێڕان لە ئینگلیزییەوە بۆ عەرەبی.
- (الشهداء الضالون)، وەرگێڕان بۆ كوردی.
- (سيرة الابهى)، وەرگێڕان بۆ كوردی.

*** (شاغازی پاشا شاهوار زادە):-**

- ساڵی (١٦٥٥) بووەتە والی كەركوك كە تا (١٦٥٨) خایاندووە ماوەی فەرمانڕەواییەكە سێ ساڵ بووە لە دوای خۆی والی محەمەد پاشا ساری جێگەی گرتووەتەوە.

*** (شاكیر سابیر زابت):-**

- ساڵی ١٩١٢ لە كەركوك لەدایكبووە.
- سەرەتایی لە كفری تەواو كردووە.

- ئامادەیی لە كەركوك و بەغدا تەواو كردووە.
- لە یەكی كانوونی دووەمی ساڵی ١٩٣٨ كۆلێژی سەربازیی بە پلەی مولازمی دووەم تەواو كردووە.
- ساڵی ١٩٥٩ خانەنشین كراوە.
- هەر لە ساڵی (١٩٤١)ەوە ئارەزووی كتێب كۆكردنەوەی هەبووە، كتێبخانەیەكی گەورەی پێكەوە ناوە نزیكەی نۆ هەزار كتێبی تێدا بووە.
- ساڵی ١٩٦٨ كۆمەڵەیەكی ڕۆشنبیریی دامەزراندووە بە ناونیشانی (جمعية نشر الثقافة والمعرفة) كە لە نیسانی هەمان ساڵ تا ١٧ی تەمووزی ساڵی ١٩٦٨ بەردەوام بووە.
- كتێبخانەیەكی ئەهلی هەبوو بە ناونیشانی دار (الأقلام التركمانية) لە شەقامی ڕەشید لە بەغدا لە ساڵی ١٩٧١.
- ٣١ی كانوونی دووەمی ساڵی ١٩٩٠ كۆچی دوایی كردووە.
- بەرهەمە چاپكراوەكانی:
- (تاريخ الصداقة بين العراق وتركيا)، لێكۆڵینەوەیەكی مێژوویی، چاپخانەی (دار المعرفة)، بەغدا، ١٩٥٥.
- (موجز تاريخ التركمان في العراق)، لێكۆڵینەوەیەكی مێژوویی، چاپخانەی (المعارف) بەغدا، ١٩٦١.
- (عراق توركمانلري اقرنده اثالر سوزی)، دەربارەی پەندی پێشینانی توركمانی، چاپخانەی (البصري)، بەغدا، ١٩٦٢.
- (كركوكدە إجتماعی حيات)، چاپخانەی (زمان)، بەغدا، ١٩٦٤.
- (الكيل والميزان والمقياس في المدن العراقية في القرن التاسع عشر)، چاپخانەی (المعارف) بەغدا، ١٩٦٤.
- (بيات عشيرتي حقندة تاريخي اراشديرما)، چاپخانەی (زمان) بەغدا، ١٩٦٥.
- (بزدكي اخلاق واخلاق اكلامي دردي)، چاپخانەی (الجاحظ)، بەغدا، ١٩٦٦.

(العلاقات الدولیة ومعاهدات الحدود بین العراق وإیران)، دەربارەی یاسای نێودەوڵەتی گشتی، لە بڵاوکراوەکانی (دار البصري)، بەغدا ١٩٦٦.
- (الرموز والإشارات والعلامات في المطبوعات العربیة)، چاپخانەی (الأمة) بەغدا، ١٩٦٨.
- (ضابطك كوزكوس)، چاپخانەی (الأمة) بەغدا، ١٩٦٨.
- (ضابطك مكتبي)، چاپخانەی (الأمة) بەغدا، ١٩٦٨.
- (ضابطك كوز یاشلري)، چاپخانەی (الأمة)، بەغدا، ١٩٦٨.
- (موجز تأریخ الصحافة في كركوك)، دەربارەی مێژووی ڕۆژنامەگەری، چاپخانەی (دار الجمهوریة)، بەغدا، ١٩٦٩.
- (تأریخ المنازعات والحروب بین العراق وإیران)، چاپخانەی (دار الحریة)، بەغدا، ١٩٨٤.

* شاكیر ئەفەندی سەید محەمەد:-

- ساڵی (١٩٠٢) لە کەرکوک لەدایك بووە.
- ساڵی (١٩٢٧) خانەی مامۆستایانی لە بەغدا تەواو کردووە لە هەمان ساڵ لە قوتابخانەی (نسیرائیلیە) دەکرێتە مامۆستا.
- لە (٢)ی كانوونی یەکەمی ساڵی (١٩٣٨) ڕازەکەی دەگوازرێتەوە بۆ وەزارەتی ناوخۆو دەکرێتە بەڕێوەبەری ناحیەی (پێنجوێن).
- لەنێوان ساڵانی (١٩٣٨- ١٩٤٦) بەڕێوەبەری ناحیە دەبێت لە:- مزوری باڵا، ناحیەی بەرزنجە، ناحیەی مەڵحە، ناحیەی قەڵادزێ، ناحیەی خورماتوو، ناحیەی حەریر.
- ساڵی (١٩٥٩) دەکرێتە یاریدەدەری موتەسەرڕیفی لیوای (ڕومادی).
- ساڵی (١٩٦١) دەکرێتە یاریدەدەری موتەسەرڕیفی (عەمارە)
- ساڵی (١٩٤٢) دەگوازرێتەوە بۆ سنووری کەرکوك‌و دەکرێتە بەڕێوەبەری ناحیەی (مەڵحە).

* (شاكی):-

- ناوی (محەمەد شاكی)یەو لە سەدەی هەژدەهەمدا لە کەرکوك ژیاوە.
- یەكێكە لە شاعیرە سۆفیزمەکانی کەرکوك بەپێی سەرچاوەی (محەمەد ئەمین زەکی).
- لە ساڵی (١٨٦٣) كۆچی دوایی كردووە.

* (شاهین ئەحمەد محەمەد):-

- ساڵی (١٩٦٢) لە کەرکوك لەدایكبووە.
- بەکالۆریۆسی لە کۆلێژی هونەرەجوانەکان لە بەغدا لەنێوان ساڵانی (٢٠٠١-٢٠٠٢) تەواو كردووە.

* (شەرەفەددین جەباری):-

- ساڵی (١٩٧١) لە کەرکوك لەدایكبووە.
- بەرهەمە چاپكراوەکانی:
- (مدینة اغرقت في الظلام-صور ووثائق)، (٢٠٠٨).
- (قراءة لأبرز المحطات والاحداث المهمة في المسیرة النضالیة الـ(٣٤) للاتحاد الوطني الكردستاني)، ٢٠٠٩.

* خاص جدا)، ٢٠١١.
* یەكێتیانە)، ٢٠١١.

* شەریف نالبەند):-

- ناوی (مەلا شەریف کوڕی محەمەد کوڕی سەلیم نالبەند) ە و یەكێكە لە شاعیرو زانا ئایینییەکانی ناوچەی لەیلان لە کەرکوك.
- گەلێك بەرهەمی دەستنووسی لێ بە جێماوە وەكو (فتح الاعزان).

* (شەفیق عومەر):-

- یەكێك بووە لەو مامۆستا بەناوبانگانە کە شارەزایی لە هونەری خەتی (ثلث)و (نسخ)دا هەبووە.
- بەڕێوەبەری قوتابخانەی ئیمام قاسم بووە.

* (شەكیبە وەنداوی):-

.ساڵی (١٩٤٠) لە كفری لەدایكبووە -
- دەرچووی قوتابخانەی (مدرسة الفنون البیتیة)ی لە کەرکوك تەواو كردووە لە ساڵی (١٩٦٠).
- ساڵی (٢٠٠٠) كۆچی دوایی كردووە.
- دیوانێكی شیعری چاپكراوی هەیە لە ساڵی ١٩٦٨ لە ئەستانبول چاپی كردووە.

* (شەمسەددین تاهیر خانچی):-

- ساڵی (١٩٣٠) لە کەرکوك لەدایكبووە.
- گەلێك چیرۆك‌و نووسینی بە زمانی عەرەبی هەیەو كتێبێكی چاپكراوی هەیە بەناونیشانی (افكار من حیاتي).
- لە (٧)ی ئاداری ساڵی (٢٠١٣) كۆچی دوایی كردووە.

* (شەمسەددین تورکمان ئۆغلو):-

– ناوی (شەمسەددین ئەحمەد خەلیل)ە.
– سالی (١٩٥٢) لە کەرکوک لەدایکبووە.
– یەکێکە لە شاعیرەکانی کەرکوک.
– بەرهەمەکانی:
– (جوبان ایله اوجی)، شیعری میللی بە زمانی تورکی، چاپخانەی (دار الشؤون الثقافیة العامة)، بەغدا، ١٩٩٠.
– (ارزی قمبر)، شانۆگەرییەکی شیعری بە زمانی تورکی، کەرکوک، ٢٠٠١.
– (قوجا خونکار)، شیعر لە زمانی تورکی، کەرکوک، ٢٠٠١.

* شەمسەددین گوزەچی:-

– ساڵی ١٩٦٥ لە کەرکوک لەدایکبووە.
– نامەی ماستەری لە ساڵی ٢٠٠٨ بەدەستهێناوە بەناونیشانی (حول تأریخ المطبوعات العراقیة).
– نامەی دکتۆرای بەدەستهێناوە لە ساڵی ٢٠١٠ بەناونیشانی حول التلفزیونات في العراق.
– بەرهەمەکانی:-
– Hoyratlarim، شیعر، ٢٠٠٤.
– KERKUK SOYKIRMLAR، شیعر 2004
– Fuzuli siir yarismasi، شیعر، 2004
– Turkmeneli Edebyati korfez savasi sonrasi1991–2003، 2005
– Kerkuk saileri، بەرگی یەکەم، 2006
– Kerkuk saileri، بەرگی دووەم، 2007
– Irak Basin Tarihi، 2008
– icimizdeki kerkuk، 2009
– TELAFER sasrleri، 2010
– SOLMAYAN PAPATYLAR، 2010
– BIZGUNAS DEGILIZ، 2010
– Sehit sair kemal omer Beg، 2010
– Irak Televizyonlari، 2010
– عادل عبدالله، جوهرة کرکوك الریاضیة، ٢٠١٠
– IKI GONUL، 2010
– Kerkukun Efsane sesi Abdulvahit kuzeci، 2012
– Poets of Kirkuk، 2014

* (شەمعون چامچی):-

– یەکێك بوو لەو جوولەکانەی کەرکوك کە بەناوبانگ بوو لە دروستکردنی جامدا.

* (شەنگوڵ حەسیب قادر):-

– ساڵی (١٩٦٣) لە کەرکوك لەدایکبووە.
– ١٤ پێشانگای کردووەتەوە.
– زیاتر دەوری بینووە لە بەکارهێنانی نەخشاندنی گوڵ لە تابلۆکانیدا.
– ئێستا لە تەراوگە دەژێت.

* (شەهناز خانم):-

– یەکێکە لە ئافرەتە شاعیرەکانی کەرکوك، کچی (ڕەسوڵ حاوی کەرکوکی)یە.
– ساڵی (١٨١٠) لەدایکبووە.
– ساڵی (١٨٣٠) لە تەمەنی بیست ساڵیدا کۆچی دوایی کردووە بە نەخۆشی کۆلێرە لە بەغدا.

* (شەوقی سەید ئەمین):-

– ناوی (سەید ئەمین کوری سەید سەمین)ە، خەڵکی (کفری) بووەو لە سەردەمی (خەلیل منەوەر) ژیاوەو شیعری بە دیالیکتی گۆران وتووە.
– نازناوی یەکێکە لە شاعیرەکانی کەرکوك بەڵام مامۆستا محەمەد عەلی قەرەداغی لەو باوەڕەدایە کە نازناوی (سەید ئەمین)ێك بێت.
– لە هەندێك لە دەستنووسەکاندا ئاماژەی پێکراوە، بەڵام زانیاریمان دەربارەی کەمە.

* (شەوکەت ڕەشید):-

– (شەوکەت کوری ڕەشیدی کوری عیزەتی کوری عەبدوڵڵای کوری هەمزە ئاغای بابانی)یە.
– ساڵی (١٩٣٠) لە سلێمانی چاوی بە دنیا هەڵێناوە.
– هەر لە منداڵییەوە شەیدای گۆرانی و مۆسیقا بوو، هەر لە سەرەتاوە خۆی فێری لێدانی شمشاڵ وتەی کردووە، هەر ئەمەش هانیدا بچێتە تیپی مۆسیقای سوپارە وخۆی فێری ئامێرەکانی وەکو کلارنێت و عودو نەی وسەکسیفۆن وتەپل وجازو جومبش و زورنا بکات.
– توانا و دەنگێکی چاکی هەبووە لە گۆرانی وتن، کە خاوەنی سیفەتێکی تایبەتی بووە.
– هەر چەندە بڕوانامەی شەشی سەرەتایی هەبوو بەڵام چەندەها بڕوانامەی فەخری وەرگرتووە.
– لە (٢٩)ی کانوونی دووەمی ساڵی (١٩٦٩) لە کۆمەڵەی

هونەرە جوانەکاندا تاقی کرایەوەو بە سەرکەوتووی بڕوانامەی ئەو ئامۆژگایەی وەرگرتووە، هەروەها لە زانستی نۆتەی مۆسیقا شارەزاییەکی بێ هاوتای هەبووەو وانەی نۆتەی بەزۆربەی هونەرمەندە لێهاتووەکان وتووە.
– دۆستێکی دێرینی حەسەن زیرەک بووە.
– ساڵانی حەفتاکان بووە بە سەرۆکی تیپی مۆسیقای (سۆلاف).
– لە (١٧)ی نیسانی ساڵی (١٩٩١) کۆچی دوایی کردووە.

* (شەونم عەزیز بەرزنجی):-

– ساڵی (١٩٥٠) لە کەرکوک لەدایکبووە.
– سەرەتایی و ناوەندی لە قادر کەرەم و سلێمانی تەواو کردووە.
– لەنێوان ساڵانی (١٩٧٥-١٩٧٩) کۆلێژی زمانی کوردی لە زانکۆی سلێمانی تەواو کردووە.
– یەکەم بەرهەمی شیعری لە ساڵی (١٩٧٠) بڵاوکردووەتەوە.
– بەرهەمەکانی:
– دیوانێکی شیعری چاپکراوی هەیە بە ناوی (کات بۆ بیست و پێنج دەچێت) کە لە ساڵی (١٩٩٠) لە شاخ بە چاپ گەیەندراوە.
– کۆمەلە شیعری (هەناسەی نۆخەی) لە ساڵی (١٩٩٩) لە هەولێر چاپ کراوە.
– لە ساڵی (٢٠٠٤) کۆچی دوایی کردووە.

* (شکور مستەفا):-

– ناوی (شکور کوری مستەفا کوری عەبدوڵلا)یە.
– ساڵی (١٩٢٦) لە دێی (مامشە) لە ناحیەی (قەرە حەسەن) لەدایکبووە لەدایکێکی کاکەیی.
– ساڵی (١٩٣٢) هاتووەتە کەرکوک و خراوەتە بەر خوێندن و قورئانی پیرۆز لە لای (مەلا ئایشە خان)دا.
– ساڵی (١٩٤١) زانستەکانی ئایینی لەلای (مەلا سەعدوڵلا کوری مەلا محەمەد ئەمینی هەوایی زادە)ی خەلکی (دووشیوان) تا کتێبی (جامی) خوێندووە، پاشان لە لای (مەلا سەید ئەحمەدی جەباری) و (مەلا عەبدوڵلا بلاوە) و (مەلا عەلیس لەلالان)دا تا نیوەی کتێبی (سیووتی)ی خوێندووە.
– ساڵی (١٩٤٨)دا چووەتە بەغدا و لە قوتابخانەی (الهداية الإسلامية) خوێندوویەتی.
– ساڵی (١٩٤٩-١٩٥٥) کۆلێژی شەریعەتی لە بەغدا تەواو کردووە.
– ساڵی (١٩٥٥) لە قوتابخانەی ناوەندی (بەعقوبە) بۆ ماوەی دوو ساڵ زمانی عەرەبی وتۆتەوە.
– لە (٣)ی ئەیلولی ساڵی (١٩٥٧) دوورخراوەتەوە بۆ (عانە) و (راوە) و لەوێ بۆ ماوەی نۆ مانگ مامۆستای زمانی عەرەبی بووە، لە هەمان ساڵدا گوازراوەتەوە بۆ (حەببانییە)، لە کۆتایی ساڵی (١٩٥٨)دا گوازراوەتەوە بۆ کەرکوک.
– ساڵی (١٩٥٩) گوازراوەتەوە بۆ (قەلا دزێی) و پاشان بۆ (کەربەلا) لەوێ شەش ساڵی ژیانی بردووەتە سەر.
– ساڵی (١٩٦٦)دا راگوێزراوەتەوە بۆ بەغدا و تا ساڵی (١٩٧٠) لە ناوەندی (جمهوریە) مامۆستای زمانی عەرەبی بووە.
– ساڵانی (١٩٧٠-١٩٧١) گوازراوەتەوە بۆ بەڕێوەبەرایەتی خوێندنی کوردی، لەگەڵ (سامی عەبدولرەحمان)دا خوێندنی کوردییان تا دوا پلەی ناوەندی جێبەجێ کردووە، سەرلەبەری کتێبە دەرسییەکانیان لەگەڵ مامۆستا و رۆشنبیرانی پەروەردەو خوێندندا کردووە بە کوردی، لە دواییدا بووەتە سەرۆکی چاودێرەکانی بەڕێوەبەرایەتی خوێندنی کوردی لە بەغدا.
– ساڵی (١٩٧٥) گوازراوەتەوە بۆ (کۆڕی زانیاری کورد) لە بەغدا.
– ساڵانی (١٩٧٧-١٩٧٩) کراوە بە ئەمینداری گشتی کۆڕ لەگەڵ (مەسعود محەمەد)دا، پاشان (کۆڕی زانیاری کورد) هەڵوەشێندرایەوەو (شکور مستەفا)یان کرد بە پسپۆڕی زمان لە (کۆڕی زانیاری عێراق – دەستەی کوردی).
– زۆر بەچاکی زمانی عەرەبی و کوردی و تورکی و فارسی و ئازەری زانیوە.
– لە (١٦)ی ئاداری ساڵی (١٩٨٨) هاتووەتەوە کوردستان و تا دوا رۆژی ژیانی سەرگەرمی کاری وەرگێڕان و رۆشنبیری کوردی بووە.
– لە (١٨)ی ئەیلولی ساڵی (٢٠٠٣) کۆچی دوایی کردووە.
– بەرهەمە چاپکراو و وەرگێڕاوەکانی:
– (چیرۆک بۆ منالان)، ئەنگێل کرالچێف، بولغارستان، لە تورکییەوە کراوە بە کوردی، بەغدا، ١٩٦٧.
– (پەروەردەی نیشتمانی و کۆمەلایەتی بۆ پۆلی چوارەمی سەرەتایی)، وەرگێڕان، هاوبەش، بەغدا، ١٩٧٠.
– (خوێندنەوەی کوردی بۆ پۆلی پێنجەمی سەرەتایی)، وەرگێڕان، هاوبەش، بەغدا، ١٩٧١.
– (خوێندنەوەی کوردی بۆ پۆلی سێیەمی سەرەتایی)، و، هاوبەش، بەغدا، ١٩٧٢.
– (خوێندنەوەی کوردی)، و، هاوبەش، بەغدا، ١٩٧٢.
– (القراءة العربية في المناطق المشمولة بالدراسة الكردية للصف الابتدائي)، ١٩٧٢، ١٩٧٤، ١٩٧٥.

- (جوغرافیای عێراق وولاتانی دەرەوە بۆ پۆلی سێیەمی ناوەندی)، وەرگێڕان، هاوبەش بەغدا، ١٩٧٣.
- (خوێندنەوەی کوردی نوێ بۆ پۆلی چوارەمی ئامادەیی)، هاوبەش، بەغدا، ١٩٧٣.
- (قەڵای دمدم)، ڕۆمان، بەغدا، ١٩٧٥.
- (کورد ئۆغلۆ، بەغدا)، ١٩٧٥.
- (شعر الشاعر الكردي عبد الله گۆران)، وەرگێڕان لە ئازەرییەوە بۆ عەرەبی، ١٩٧٦.
- (ئەفسانەی چیای ئاگری)، یەشار کەمال، وەرگێڕان لە تورکییەوە بۆ کوردی، بەغدا، ١٩٧٦.
- (ستڕانێ زارگۆتنا کوردایە تاریقێێ)، ئۆردیخانی جەلیلی، وەرگێڕان، هاوبەش، بەغدا، ١٩٧٧.
- (کۆمەڵناسی بۆ پۆلی پێنجەمی ئامادەیی وێژەیی)، وەرگێڕان، هاوبەش بەغدا، ١٩٧٨.
- (ئەفسانەی کوێر ئۆغلی)، یەشار کەمال، وەرگێڕان لە تورکییەوە بۆ کوردی، بەغدا، ١٩٧٩.
- (لەمەر ڕەنگ‌و ڕووی ڕۆشنبیری تورک)، ١٩٧٩.
- (برێ تێکستێ فۆلکلۆری بە شێوەی کرمانجی باکوور)، ١٩٧٩.
- (مذكرات مأمون بك)، لە تورکی عوسمانییەوە بۆ عەرەبی بە هاوبەشی لەگەل (مەلا جەمیل ڕۆژبەیانی)، بەغدا، ١٩٨٠.
- (سیابەندو خەجێ)، سیابەندۆف سیامەند، وەرگێڕان لە ڕووسییەوە بۆ کوردی، چاپی یەکەم، بەغدا، ١٩٨٠.
- (داستانی شێخ بەدرەدین کوڕی قازی سیماونە)، ناژم حیکمەت، وەرگێڕان لە تورکییەوە بۆ کوردی، بەغدا، ١٩٨١.
- (ئەنەکە)، ڕۆمان، یەشار کەمال، وەرگێڕان لە تورکییەوە بۆ کوردی، بەغدا، ١٩٨١.
- (کاریتە یان ئەو دیوی چیا)، ڕۆمان، بەرگی یەکەم، وەرگێڕان لە تورکییەوە بۆ کوردی، بەغدا، ١٩٨٣.
- (بطولة الكرد في ملحمة قلعة دمدم)، جەلیلێ جەلیلی، وەرگێڕان لە کوردییەوە بۆ عەرەبی، ١٩٨٣، ١٩٩٩.
- (قەڵای دمدم)، عەرەب شەمۆ، وەرگێڕان، چاپی یەکەم، بەغدا، ١٩٧٥، چاپی دووەم، بەغدا، ١٩٨٤.
- (زەوی ئاسن‌و ئاسمان مس)، یەشار کەمال، بەرگی دووەم، وەرگێڕان لە تورکییەوە بۆ کوردی، ١٩٨٧.
- (چامە شیعرێکی زۆر درێژ)، عەبدولەتیف بەندەر ئۆغلو، وەرگێڕان لە تورکییەوە بۆ کوردی، ١٩٨٧.
- (مێژووی کورد لە سەدەی شازدەدا، شەرەفنامە وەك سەرچاوەیەکی مێژووی نەتەوەیی کوردی)، شەمسی محەمەد ئەسکەندەر، وەرگێڕان لە ئازەرییەوە بۆ کوردی، هەولێر، ١٩٨٨.
- (مێژووی ئەردەلان)، مەستورەی کوردستانی، وەرگێڕان لە فارسییەوە بۆ کوردی بە هاوبەشی لەگەل (دکتۆر حەسەن جاف)، بەغدا، ١٩٨٩.
- (پێشبینی لێزانە قەرەجەکە)، عەبدولمەجید لوتفی، وەرگێڕان بۆ کوردی، ١٩٩٠.
- (بدرخانيو جزيرة بوتان)، مالمسانژ، وەرگێڕان لە تورکییەوە بۆ عەرەبی، ١٩٩٨.
- (علاقة الاثوريين مع الكرد)، ١٩٩٨.
- (القومية الكردية وعبد الله جودت في مطلع القرن العشرين)، ٢٠٠٠.
- (خۆبیوون‌و شۆڕشی ئاگری)، ڕۆهات ئالاکۆم، و، هەولێر، ٢٠٠٠.
- (دیوانی شێخ ڕەزای تاڵەبانی)، ساغ کردنەوەو شەرحی، هەولێر، ٢٠٠٠.
- (النظام في اناضول الشرقية-الاسس الإجتماعية والاقتصادية والبنى القومية)، وەرگێڕان، ٢٠٠١.
- (تاريخ الامارة البابانية)، وەرگێڕان، ٢٠٠١.
- (ئەندێشەو هونەر لە پێشکەوتنی کۆمەڵایەتیدا)، ٢٠٠٣.
- (چەند وتارێك سەبارەت بە ژیان‌و نووسینەکانی)، هەولێر، ٢٠٠٣.
- (خوێندنەوەی کوردی نوێ بۆ پۆلی ناوەندی)، هاوبەش، سلێمانی، ٢٠٠٤.
- (شريف باشا سنوات العاصفة لدبلوماسي كردي)، ٢٠٠٦.
- (گوێی ئاگردان یا ئەشقێکی ئاکام)، ناژم حیکمەت، هەولێر، ٢٠٠٦.
- (سەرچاوەکانی بیروباوەری کوردەواری)، هەولێر، ٢٠٠٦.
- (دیوانی قاصد، ساغ کردنەوە)، هاوبەش، هەولێر، ٢٠٠٨).
- (مەولوودنامەی مەلا عوسمان ئەفەندی)، زازایی.
- (بیرهاتنێد من)، ئەحمەدی میرزای، وەرگێڕان لە ڕووسییەوە بۆ کوردی.
- (کۆمەڵێك چیرۆکی منداڵان)، وەرگێڕان لە تورکییەوە بۆ کوردی.
- (کۆمەڵناسی گەلی کورد)، مارتن ڤان برۆینسن، و، هەولێر.
- (نادرنامەی ئەلماس خانی کەلهوڕ)، هەولێر.
- (یاداشتەکانی برێ گەریدەی بیانی لە کوردستاندا)، عیسمەت شەریف وانلوو، وەرگێڕان لە تورکییەوە بۆ کوردی.
- (ئاسکوێژی)، بەلاغەت.
- (یاداشتەکانی سوورمە خانم)، وەرگێڕان لە تورکییەوە بۆ کوردی.
- (ئەحمەدی خانی).
- (هەژاری موکریانی).

- (مسالة اناضول الشرقية، كوردستان تركيا)، ئیسماعیل بێشکچی، وەرگێڕان لە تورکییەوە بۆ عەرەبی.
- (مەلا ئیدریسی بەدلیسی)، محەمەد بەیراقدار، وەرگێڕان لە تورکییەوە بۆ کوردی.
- (گیای ئەمر، بەشی سێیەم لە سێینەکەی یەشار کەمال)، وەرگێڕان لە تورکییەوە بۆ کوردی.
- (جۆن تورک و بزووتنەوەی نەتەوەیی کورد)، عەبدوڵڵا جەودەت.

* (شلێر سیامەنسووری):-

- ساڵی (١٩٧٢) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٩٢) دەستی بە هونەری وێنەکێشان کردووە.
- ساڵی (١٩٩٥) کۆلێژی پەروەردە، بەشی بیرکاری تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٩٧) یەکەمین پێشانگای تایبەتی لە کەرکوک کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٩٩) پێشانگای وێنەیی لە سۆران کردووەتەوە.
- ساڵی (٢٠٠٢) پێشانگای فۆتۆگرافی کردووەتەوە.
- بەشداری لە چەندین پێشانگای هاوبەشیی کردووە لە کەرکوک و هەولێر.
- شارەزایە لە بواری نووسین و کاری فۆتۆگرافیدا.
- بەشداری لە سەرجەم چالاکییە هونەرییەکانی پەروەردەی سنووری چەمچەماڵ کردووە لە ساڵی (٢٠٠٠) تا (٢٠٠٨).

* (شوان خورشید):-

- بەرهەمە چاپکراوەکانی (هونەری ڕۆژنامەنووسی لە گۆڤاری نزاردا)، کەرکوک، ٢٠٠٥.

* (شوکر جەیران):-

- ئەم هونەرمەندە کوڕی ڕەشید کوڕی چۆلەمکی کاکەییە ناوی دایکی (جەیرانە) بۆیە لە ناو خەڵکیدا بە (شوکر جەیران) ناوبانگی دەرکردووە.
- ساڵی (١٩٣٠) لە ئاوایی (عەبدوڵڵا غانم)ی داقوق لەدایکبووە.
- ئێستا لە گوندێکی بچووکدا خۆی و ستاری برای و کوڕەکانی لە نزیک دێی (عەلوەت پاشا) دادەنیشن گوندەکەش هەر بە ناوی خۆیەوە ناوەدان کراوەتەوە، دەکەوێتە باشووری قەزای داقوقەوە بە (١٥ کم)ەوە پێی دەڵێن ئاوایی (شوکر جەیران)وە ئێستا بە کاری کشتوکاڵ و بەخێوکردنی ئاژەڵەوە خەریکە.
- لەسەردەمی ژیانی خۆیدا لەگەڵ ئەم بەڕێزانە مەقامی خوێندووە:
(شێخ نەسرەدین تاڵەبانی)، (محەمەد خدر بارام چاوش) (محەمەد مەلا فاتیح)، (فەتاح مەحموودی مەملاک)، (کامیل شوکر نادر)، (عارف دەلۆی کاکەیی)، (مام عەبدوڵڵای مەلا حوسێن-مام عەلی)، (نادر دەمگێر)، (دەروێش غەیبوڵڵا سەلیم).
- لەم دیوانخانانەی ناوچەکە مەقامی خوێندوو:
(شێخ عاسی شێخ عیزەدین تاڵەبانی)، لە دێی (عەبدوڵڵا غانم)، (سەید ئیسماعیل ئاغا-لەدێی دەللسی بچووک)، (شێخ حەسیب شێخ عەلی تاڵەبانی-دێی لەیلان).

- ئەم هونەرمەندە لە ڕێگەی قەوانەوە لە خوالێخۆشبوو عەبدوڵڵا سەعیدی عەرەبەتییەوە ئاشنای مەقامەکان بووە.

* شوکر خەیات:-

- یەکێکە لە گۆرانیبێژ و مەقامزانە بەناوبانگەکانی دەڤەری گەرمیان کە خاوەن شێواز و جۆرێکی تایبەتە لە وتنی مەقام بەتایبەتی مەقامی پارغەزال
- دەستی باڵای هەیە لە دووریەنی جلوبەرگی کوردیدا.
- گەلێک مەقامی تۆمارکراوی لە ڕادیۆ و تەلەفزیۆنەکانی کوردستان هەیە.

* (شوکر محەمەد حەیدەر):-

- ساڵی (١٩٦٦) لە قادر کەرەم لەدایکبووە.
- یەکێکە لەوانەی لە بواری ڕۆژنامەوانی کار دەکات لە کفری و گەلێک لێکۆڵینەوەی هەیە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (قسە خۆشەکانی ناوچەی گەرمیان)، بەشی یەکەم.
- (قسە خۆشەکانی ناوچەی گەرمیان)، بەشی دووەم.
- ڕێبەری شوێنەوارەکانی گەرمیان، ٢٠١٤

* (شوکر وەلی پاڵەوان):-

- ساڵی (١٩١٠) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- یەکێکە لە پاڵەوانەکانی شاری کەرکوک کە تاکو پەنجاکان دەوری گێڕاوە کەزۆرخانەی هەبوو لە گەڕەکی (ئاخور حوسێن).
- لە سەرەتادا لەژێر دەستی پاریزانی زۆرخانە (محەمەد ئەبو خاڵ) فێربووە، بەڵام لە دواییدا یەکێک بووە لە پاریزانە بە تواناکان لەو یارییەدا.

- دەستێکی باڵای هەبوو لە هونەری نەخش و نیگاری خانوو دروستکردندا.
- ساڵی (١٩٨٠) کۆچی دوایی کردووە.

* (شوکری عەبدولئەحەد):-

- ساڵی (١٨٩٥) لە کەرکوک لەدایکبووە و لە بنەڕەتدا لە مەسیحییەکانی قەڵای کەرکوکە.
- ساڵی (١٩١٩) بووەتە بەڕێوەبەری لە قوتابخانەی سەرەتایی (ظفر)، لە کاتێکدا کە ئینگلیزەکان ڕۆژنامەی (نجمة)یان لە کەرکوک بە زمانی عەرەبی و لە دواییدا بەزمانی تورکی عوسمانی دەرکرد یەکێك بوو لەوانەی کە ڕۆژنامەکەی لەنێوان ساڵانی (١٩١٨-١٩٢٤) بەڕێوەبردووە.
- لەنێوان (١)ی ئەیلولی ساڵی (١٩٢٧) تا (١)ی ئەیلولی ساڵی (١٩٤٠) بوو بە بەڕێوەبەری قوتابخانەی (شمعون الصفا)، لە دواییدا گواسترایەوە بۆ بەغدا.
- ساڵی (١٩٧٥) کۆچی دوایی کردووە.

* (شنە نەجات عەبدوڵڵا):-

- ساڵی ١٩٩٧ لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٩٩)ەوە دانیشتووی وڵاتی هۆڵەندایە.
- ڕۆمانێکی بەناوی (من بەهێزم - IAM STRONG) بە زمانی ئینگلیزی لەسەر ئەنفال نووسیوە.

* (شێخە زەرد):-

- ناوی (مەلا سەید محەمەد کوڕی مەلا عەبدولقادر)ەو لەبنەڕەتدا دەچنەوە سەر سەیدەکانی (پیرخدری) کە ئەم بەرەبابە دەگەڕێتەوە بۆ زانای خواناس وبەناوبانگی کورد (پیرخدری شاهۆ) ناسراو بە (زاهید).
- (شێخە زەرد) لە ساڵی (١٩١٩) لە گوندی (دەرگا سلێمان)ی سەرسنووری نێوان عێراق-ئێران لەدایکبووە. قورئانی پیرۆز و هەندێك لە کتێبەکانی فەقێیەتی لای باوکی خوێندووە و، بۆخوێندن گەلێك شوێن و ناوچەی کوردستان گەڕاوە. پاش تەواوکردنی خوێندن و وەرگرتنی (ئیجازەی عیلمی) لە گوندی گۆزانی جەباری و هەندێك گوندی تری ناوچەکە مەلایەتی کردووە.
- شێخە زەرد زانایەکی ناوداری ناوچەی جەباری و چەمچەماڵ و دەوروبەری بووە و شاعیرێکی ناوداری میللی دەڤەرەکە و پیاوێکی دەم بەزەردەخەنە و قسەخۆش بووە. نازناوی شیعریی (شێخەزەرد) بووە وکەسایەتیەکی کۆمەڵایەتی بووە و پەیوەندییەکی بەهێز ڕیتەوی لەگەل ژمارەیەکی زۆر لە مامۆستایانی ئایینی و شێخ و ڕیش سپی و پیاوماقوڵان و سەرۆك عەشیرەتەکانی ناوچەکە و دەوروبەری هەبووە.
- لە (٢٤)ی شوباتی ساڵی (١٩٨٢) لە قەزای چەمچەماڵ کۆچی دوایی کردووە و هەر لەوێ لە گۆڕستانی (شێخ سەعید) بەخاك سپێردراوە.

* (شێخ سدیق ئەحمەد کەریم):-

- بۆ ماوەیەك بەرپرسی سەندیکای ڕۆژنامەنووسانی کەرکوك بووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (پاکتاوکردنی ڕەگەزی کورد لە مێژوودا)، هەولێر، ٢٠٠٥.
- (ئەرشیفەکانی ئیراق)، شیعر، کەرکوك، ٢٠٠٥.
- (گەرانێك بە نێو ماڵەکانی کتێب و سینەمار شانۆو فۆتۆو مۆسیقا و تەلەفزیۆن لە کەرکوك)، کەرکوك، ٢٠١٢.

* (شێرزاد باخەوان-شێرزاد ئەمین فەرەج):-

- ساڵی (١٩٦٦) لە شۆڕیجە لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٧٩) یەکەم پێشانگای کردووەتەوە لە بواری شێوەکاریدا.
- ساڵی (١٩٨٦) پێشانگای تایبەتی کاریکاتێری بە ناوی (شارەکەم) لە هۆڵی (الفن الحدیث) کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٩١) پێشانگای تایبەتی بە ناوی (ئاوارەکان) لە هۆڵی ڕەواندوز کردووەتەوە.
- ساڵی (٢٠٠٣) پێشانگای تایبەتی بە ناوی (بە بۆنەی دەستگیر کردنی سەدام حوسێن) لەهۆڵی یەکێتی هونەرمەندانی کوردستان ناوەندی کەرکوك لە قشلە کردووەتەوە.
- هەروەها سێ بەشداری پێشانگای کردووە لە دەرەوەی وڵات لە (تورکیا) و (ئوردون) و (میسر).

* (شێرزاد جەباری):-

- (شێرزاد کوڕی حوسێن کوڕی سەید محەمەد جەباری)ە.
- ساڵی (١٩٤٤) لە دێی وەستا خدر لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٦٣) دەستی داوەتە شیعر نووسین.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی (گوڵزار، شاعیرانی ناوچەی

جەباری)، کەرکوك، ١٩٧٠.
- ساڵی (١٩٨٧) لەلایەن ڕژێمی بەعسەوە لە سێدارەدرا.

* (شێرزاد جەوهەر):-

- ناوی (شێرزاد جەوهەر عەبدوڵڵا)یە.
- ساڵی (١٩٦٨) لە چەمچەماڵ لەدایکبووە.

- پەیمانگای هونەرە جوانەکانی لە کەرکوك خوێندووە، بەڵام تەواو نەکردووە.
- ساڵی (١٩٨٧)، پێشانگای تایبەتی لە هۆڵی قوتابخانەی کوڕان لە چەمچەماڵ کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٩٣) پێشانگای تایبەتی لە هۆڵی کتێبخانەی گشتی چەمچەماڵ کردووەتەوە.
- ساڵی (٢٠٠٤)، پێشانگای تایبەتی لە ڕۆژی شەهید لە چەمچەماڵ کردووەتەوە.
- پێشانگای تایبەتی پۆستەریی بۆ یادی دەیەمین ساڵەی کیمیابارانی گۆپتەپە کردووەتەوە.
- پێشانگای تایبەتی پۆستەریی بۆ یادی هەڵەبجەی شەهید لەناو بازاری چەمچەماڵ کردووەتەوە.
- پێشانگای تایبەتی پۆستەریی بۆ یادی نۆزدەهەمین ساڵەی کارەساتی ئەنفال لەبەردەم هۆڵی ڕۆشنبیری چەمچەماڵ کردووەتەوە.
- هەمان پێشانگا دوو جار لە هەولێر لە (٣٠نیسانی) ٢٠٠٧ کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٨٣) پێشانگای هاوبەشی لە بەغدا کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٨٤) پێشانگای هاوبەشی لە قوتابخانەی کوڕان کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٨٦) پێشانگای هاوبەشی لە هۆڵی مەڵبەندی ڕۆشنبیری کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٨٧) پێشانگای هاوبەشی لە قوتابخانەی کوڕان کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٨٨) پێشانگای هاوبەشی لە باخچەی گشتی چەمچەماڵ کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٩٢) پێشانگای هاوبەشی بۆ یادی دامەزراندنی کۆمەڵەی هونەرە جوانەکان لە کتێبخانەی گشتی کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٩٤) پێشانگای هاوبەشی بۆ یادی دامەزراندنی کۆمەڵەی هونەرە جوانەکان لە کتێبخانەی گشتی کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٩٥) پێشانگای هاوبەشی لە هۆڵی حەسیب ساڵح لە سلێمانی کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٩٦) پێشانگای هاوبەشی بۆ یادی کارەساتی ئەنفال لە هۆڵی شێوەکاری چەرموو کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٩٧) پێشانگای هاوبەشی پێنجەمین فیستیڤاڵی هونەریی کەرکوکی لە کەلار کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٩٨) پێشانگای هاوبەشی شەشەمین فیستیڤاڵی هونەریی کەرکوکی لە دەربەندیخان کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٩٩) پێشانگای هاوبەشی یەکەمین فیستیڤاڵی هونەریی لە چەمچەماڵ کردووەتەوە.
- ساڵی (٢٠٠٠) پێشانگای هاوبەشی دووەمین فیستیڤاڵی هونەریی لە چەمچەماڵ کردووەتەوە.
- ساڵی (٢٠٠١) پێشانگای هاوبەشی سێیەمین فیستیڤاڵی هونەریی لە چەمچەماڵ کردووەتەوە.
- ساڵی (٢٠٠٣) پێشانگای هاوبەشی دەیەمین فیستیڤاڵی هونەریی کەرکوکی لە هۆڵی ڕۆشنبیری کەرکوك کردووەتەوە.
- ساڵی (٢٠٠٤) بەشداریی پێشانگای هاوبەشی هەڵەبجەی کردووەتەوە بە تابلۆیەکی گەورەی عومەری خاوەر.
- ساڵی (٢٠٠٥) پێشانگای هاوبەشی چوارەمین فیستیڤاڵی هونەریی لە هۆڵی چەرموو لە چەمچەماڵ کردووەتەوە.

* شێرزاد حەبیب:-

- لەدایکبووی ساڵی (١٩٧٠)ی گوندی کۆزمۆر لە گەرمیان.
- ساڵی (١٩٨٤) پەیوەندیی بە ڕێکخستنەکانی یەکێتییەوە کردو ساڵی (١٩٨٦) بوو بە پێشمەرگە لە تیپی پارێزگاریی مەڵبەندی یەك. ساڵی (١٩٨٧) لە شەڕی ئەوجول بەسەختی بریندار بوو. لە ئۆپەراسیۆنەکانی ئەنفالدا شوێن بزر کرا.

* (شێرزاد ڕۆژبەیانی):-

- (شێرزاد کوڕی مەلا محەمەد ئەمین کوڕی مەلا ئەحمەد گەورەی فەرقانی ڕۆژبەیانی)یە.
- ساڵی (١٩٤٦) لە گوندی مەتارە هاتووەتە دنیاوە.
- کۆلێژی شەریعەی (الامام الاعظم)ی تەواو کردووە لە بەغدا

له سالی (١٩٧٨) له هەمان سالی له شارۆچکەی (حەرین) به مامۆستایی دامەزراوه، ماوەیەکی زۆر له کاروباری مامۆستایدا کاری کردووه.

* شێرزاد رەحیم نەجار:-

- ناسراو به شێرەی گیتار.
- سالی ١٩٧٢ له گەرەکی بەرتەکێی کەرکوک لەدایکبووه.
- سەرەتایی و ناوەندی له کەرکوک و چەمچەمال تەواو کردووه.
- له سالی ١٩٨٦ بەشداریی ئەو گرووپەیان کردووه که له بواری مۆسیقادا رۆلی هەبوو بەناوی تیپی هانا، که له بواری مۆسیقای رۆژهەلاتیدا کاری دەکرد.
- سالی ١٩٩٣ پەیمانگای هونەره جوانەکانی سلێمانی تەواو کردووه.
- بەشداریی گەلێك چالاکی و فیستیڤالی هونەریی کردووه، به تایبەتی لەگەل گرووپی هونەری سەهەند.
- سالی ٢٠٠٢ گەیشتووەته ولاتی سوید، ماوەیەك مامۆستای هونەر بووه له ولاتی سوید، لەگەل گەلێك تیپی بیانی بەشداری کردووه وەکو مۆسیقا و وەکو دەنگ، بەتایبەتی له ئیسپانیا و فیلەندا و نەرویج و دانیمارك و ئەلمانیا و هەنگاریا.
- ماوەیەکه له کەنالی ئاسمانی کەرکوك له بەشی دەنگ کار دەکات.

* (شێرزاد فاتیح محەمەد):-

- سالی (١٩٤٩) له کەرکوك لەدایکبووه.
- تاکو سالی (٢٠٠٤) مامۆستای زمانی ئینگلیزی بووه، ئێستاش سەرپەرشتیاری یەکەمی زمانی ئینگلیزیه له پەروەردەی کەرکوك.
- سالی (١٩٦٧)ەوه پەیوەندی به (کاژێکەوه) کردووه.
- ئەندامی ناوەندی ئاڤێستایه له کەرکوك که له مانگی یەکی سالی (٢٠٠٣)ەوه له کەرکوك دامەزراوه.

* (شێرکۆ جەبار):-

- سالی (٢٠١٢) ماستەری هێناوه له بواری راگەیاندندا له میسر، نامەی ماستەرەکەی به ناونیشانی (دور الحملات الإعلامية التلفزيونية في نشر الوعي السياسي لدى الشباب العراقي) بووه.
- سالی (٢٠١٤) دکتۆرای له بواری راگەیاندندا بەدەستهێناوەو خوێندنی له ولاتی میسر تەواو کردووه، نامەی دکتۆراکەی به ناونیشانی (معالجة القضايا العراقية في البرامج الحوارية السياسية في القضائيات العربية وانعكاساتها على النخبة).
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
TV- (راگەیاندن. بەرجەستەکردنی ستەمی ئایدیۆلۆژی- وەك نموونه)، کەرکوك، ٢٠٠٦.

* (شێرکۆ شاکر سەید محەمەد - لیوا شێرکۆ شاکر سەید محەمەد):-

- له (٩)ی ئاداری سالی (١٩٤٠) له گەرەکی (ئاخور حوسێنی) لەدایکبووه.
- سالی (١٩٤٦- ١٩٤٧) له قوتابخانەی (ئیمام قاسم) خوێندنی سەرەتایی دەستپێدەکات. سەرەتایی له قوتابخانەی تاهیری دووەم له قەلا تەواو دەکات، له پۆلی سێیەمی سەرەتایی دەچێته قوتابخانەی (ئەیوبیه)، پۆلی پێنج و شەشی سەرەتایی له قوتابخانەی (نەجاح) تەواو دەکات.
- سالی (١٩٦٠) له کۆلیژی پۆلیس له خوولی (١٧) وەردەگیرێت، پێش تەواوکردنی و دەرچوونی له (١٠) شوباتی سالی (١٩٦٣) دەستگیر دەکرێت و له بەندیخانه بەشداری ئاقیکردنەوەکان دەکات و له (٢١)ی نیسانی سالی (١٩٦٣) ئازاد دەکرێت و له فەوجی چوار لیوای دوو (قوەی سەیار) له کەرکوك به پلەی مولازم دادەمەزرێت.
- له (١)ی ئایاری سالی (١٩٦٣) جارێکی تر دەستگیر دەکرێت و رەوانەی گرتووخانەی (خەلف ئەلسەدە) دەکرێت له بەغدا.
- ماوەی ده رۆژ له کۆلیژی پۆلیس ئەشکەنجەیەکی زۆر دەدرێت به تۆمەتی ئەندام بوون لەناو ریزەکانی پارتی دیموکراتی کوردستان.
- سالی (١٩٦٣) بۆ ماوەی سال و نیوێك حوکم دراو رەوانەی گرتووخانەی بەعقوبه کرا، سالی (١٩٦٤) له لێبووردنێکی گشتیدا له بەندیخانه ئازاد دەکرێت.
- دوای ئازادکردنی پەیوەندی دەکات به شۆرشی کوردستانەوەو له هێزی قەرەداغ دەبێت به پێشمەرگه.
- سالی (٢٠٠٥- ٢٠٠٧) دەبێته بەرێوەبەری پۆلیسی کەرکوك.

* شوان داودی:-

- ماوەیەك بەرپرسی بالای دەزگای رۆژنامەی هەوال بووه.
- ئەندامی ئەنجوومەنی پەرلەمانی عێراقه لەسەر پارێزگای کەرکوك بۆ هەلبژاردنی سالی ٢٠١٣

*** شێرکۆ فاتیح شوانی - لیوا شێرکۆ فاتیح شوانی:-**

- ناوی (شێرکۆ فاتیح ئامیق کەریم شوانی)یە.
- سالی (١٩٦٩) لە ناحیەی ماوەت لە خانەوادەیەکی پێشمەرگە لەدایکبووە.
- سالی (١٩٧٤) چۆتە بەرخوێندن و هەردوو قۆناغی سەرەتایی و ناوەندیی لە ماوەت تەواوکردووە.
- سالی (١٩٧٩) فاتیح شوانی باوکی دەبێتە پێشمەرگە، بەو هۆیەوە هەر ئەو سالە رژێمی بەعس لە رۆژی (١٥)ی ئەیلول خانەوادەکەی دەستگیر دەکات و بەو منداڵییە شەهید شێرکۆ سالێکی تەمەنی لە گرتووخانەی گەورەی شاری سلێمانی بەسەردەبات و رۆژی (١٨)ی ئاداری سالی (١٩٨١) بە لێبوردنی گشتی ئازاد دەکرێن، پاش ئازادکردنیان دەچنە ناوچە ئازادکراوەکانی کوردستان. سالی (١٩٨٤) پەیوەندی بە رێکخستنەکانی (ی.ن.ك)ەوە دەکات.
- سالی (١٩٨٧) شەهید لە هەرەتی لاوێتیدا چەکی پێشمەرگایەتی دەکاتە شان و لەگەڵ باوکی دەبێتە پێشمەرگە.
- لەکاتی ئەنفال و وێرانکردنی گوندەکانی کوردستان، خانەوادەکەیان روو لە ئێران دەکەن و لە شاری سەردەشتی رۆژهەلاتی کوردستان نیشتەجێ دەبن، لەگەڵ دەسپێکی بلێسەی راپەرینی سالی (١٩٩١) لەگەڵ هێزی پێشمەرگە دەگەنەوە شاری سلێمانی و لە ئازادکردنی ئەمنە سوورەکەی سلێمانی بەشدار دەبن تا لە شاری کەرکوك فاتیح شوانی باوکی بریندار دەبێت و راپەرین تاجی سەرکەوتن لەو شارە لەسەردەکات.
- لەگەڵ دەستپێکی کۆرەوە مەزنەکەدا ئاوارە دەبن و لە سەیران بەن بارەگا دادەنێنەوە تا ئەوکاتەی لەمانگی ئایاردا بەفەرمانی سەرکردایەتی و بە نهێنی دەگەرێنەوە ناوچەکانی چەمچەماڵ و شوان.
- لە رۆژی ١٨ای مایسی سالی ١٩٩١ شەهید شێرکۆ و چەند پێشمەرگەیەکی هاورێی لەدەربەندی بازیان بەهەلە دەکەونە بۆسەی لیوای حەرەس جمهوریەوەو دەستگیر دەکرێن و رەوانەی کەرکوك و پاشان ئەمنی عامەی بەغدا دەکرێن.
- لەپاش دادگایکردنیان لە دادگای سەورە، حوکمی لە سێدارەدانیان بۆ دەرچوو، کاك شێرکۆ بە هەڤالەکانی وت برادەران دلگران مەبن ئێرە شوێنی شەهیدانی وەکو خالە شەعبان و ئەنوەرو جەعفەرو سەدان شەهیدی تر بووەو شۆرش لێرەوە بلێسەی سەندووە.
- لەپاش ئەوەی لەگەڵ چەند ئەفسەرێکی سوپای عێراق دیل بە دیلیان پێدەکرێت و ئازاد دەبن، شەهید شێرکۆ دەستبەجێ پەیوەندی بە هەڤالەکانییەوە دەکاتەوەو کراوە بەفەرماندەی بەتالیۆنی ١٣ی شوان لە هێزی ٦ی کەرکوك.
- سالی (١٩٩٣) ژیانی هاوسەرگیری لەگەڵ خاتوو مەهاباد پێکهێناوەو بەرهەمی ئەم هاوسەرگیرییە سێ منداڵە بەناوەکانی (براکۆ، رێکان، دیان).
- لەگەڵ یەکگرتنەوەی سوپای کوردستاندا شەهید شێرکۆ بووە بەفەرماندەی لیوای قیادەی مەنتیقەی کەرکوك. پاشان دەچێتە لەشکری بازیان لەگەڵ کاك ئەنوەر دۆلانی درێژە بە خەباتی پێشمەرگەیەتی دەدات.
- سالی (١٩٩٦) لەلایەن سەرۆك (مام جەلال)ەوە خەلاتی قارەمانێتی پێدەبەخشرێت، پاشان دەکرێت بە بەرپرسی مەشق و پشکنین لە فەرماندەیی کەرکوك، دواتر دەکرێتە جێگری فەرماندەیی کەرکوك لەگەڵ لیوا کاکەمەند.
- پاش ئەوەی پەیوەندی بە کۆلێژی سەربازی قەلاچوالانەوە دەکات بە سەرکەوتوویی خولەکەی بریوەو بووە بە ئەفسەر.
- سالی (٢٠٠٢)دا بەشداری شەرەکانی گرووپی تیرۆریستی "جند الاسلام"ی کردووە لە هەلەبجەو هەورامان دووان لە هاورێکانی شەهید دەبن بەناوەکانی عەلی محەمەد هەمزەیی و موبارەك.
- سالی (٢٠٠٣)دا بەشداری ئازادکردنی شاری کەرکوکی کردووەو بەرەو خۆرئاوای شارەکە پێشرەوی دەکات و لە ناوچەی (ریان) بە سەختی بریندار دەبێت و رائید(فاتیح عەبدوللا)ی جێگری و موبارەك عوبێدو وریا حەمە رەزا بنەیی پورزای لەوێ شەهید دەبن و شەهید شێرکۆش بریندار دەبێت و رەوانەی نەخۆشخانەی شاری تاران دەکرێت، لەبەر سەختی برینەکەی چاوێکی لەدەست دەدات.
- سالی (٢٠٠٦) دەکرێت بە فەرماندەی لیوای (١٠)ی کەرکوك بۆ پارێزگاری لە شارەکە کە بارەگاکەی لە قەرەهەنجیر بووە. لیواکەی کاك شێرکۆ یەکێك بوو لە لیوا چالاکەکان و ببووە چقلی چاوی تیرۆریستان.
- سالی (٢٠٠٩) لەبەر کارو چالاکییەکانی لەلایەن سەرۆك مام جەلال دووبارە خەلات دەکرێتەوە وە توانی هێزی پێشمەرگەی کوردستان لە دەوروبەری کەرکوك جێگیربکات.
- سالی (٢٠١٠) دەکرێتە فەرماندەی لیوای (١)، بەگیانێکی لە خۆبردەیی کارەکانی ئەنجام دەدات و لەپاڵ ئەم ئەرکەیدا

دەبێتە ئەندامی لیژنەی ئەمنی شاری کەرکوك.

– شەهید شێرکۆ لەلای هەموو پێکهاتەکانی شارەکە ببووە کەسێکی بەڕێزو خۆشەویست و هەموو هەوڵێکی بۆ ئارامی شاری کەرکوك بوو، لەهەر شوێنێك مەترسی لەسەر کەرکوك هەبوایە، شەهید شێرکۆ لەوێ سەنگەری قایم دەکرد. لەگەڵ هێزەکانی ئەمریکاش پەیوەندی پتەوی دروست کردبوو کە ببووە مایەی متمانەی ئەمریکییەکان و بەشداری چەند خولێکی لەگەڵ ئەوانیش کردبوو کە بەسەرکەوتوویی خولەکانی تەواوکردبوو.

– پاش ئەوەی شاری موسڵ لەلایەن تیرۆریستانەوە داگیرکراو مەترسی لەسەر کەرکوکیش دروست کردبوو، شەهید شێرکۆ قەڵغانێکی بە دەوری شارەکە دروست کردبوو، لە زۆربەی شەڕەکانی دژ بە تیرۆریستان لە باشووری شارەکە و تەلوەرد و مەلا عەبدوڵڵا مەکتەب خالید ڕۆڵێکی قارەمانانەی بینی و لە ڕۆژی (١٧)ی تەمووزی ساڵی (٢٠١٤) لە تەلوەرد دووبارە بەسەختی بریندار بۆوەو هێشتا بەتەواوی چاك نەببووەوە خۆی گەیاندەوە بەرەکانی شەڕ.

– لەگەڵ برینداربوونی خۆی یەکێك لە پاسەوانەکانی بەناوی (سەمەد ئەحمەد) شەهید دەبێت، و چەند پاسەوانێکیشی بریندار دەبن.

– لە ڕۆژی (٢٦ی تشرینی دووەمی ساڵی ٢٠١٤) داعش تەلوەردی داگیرکرد، کاك کۆسرەت، شەهید شێرکۆی دەستنیشان کرد بۆ سەرپەرشتی گرتنەوەی لەگەڵ کۆمەڵێك فەرماندەدا، لەکاتی کۆنترۆڵ کردنەوەیدا، (مولازم هاشم بنەیی)و (عەتای کاکە حەمەی حاجی مەحمود)و (کەمالی حاجی ئاغا)و کۆمەڵێك پێشمەرگەی قارەمان شەهیدبوون.

بەشەهیدبوونی ئەم پێشمەرگانە کاك شێرکۆ زۆر خەمباربوو، وتی شەڕی من و داعش لێرەوە دەستپێدەکات، بۆیە شێرکۆ وەکو شێرو لە تۆڵەی ئەم شەهیدانەدا هێزی داعشی تێکشکاندو بە شەهیدبوونی خۆشی مژدەی ڕزگارکردنی تەواوی ناوچەکانی ڕاگەیاندو لە ڕۆژی (٣٠)ی کانوونی دووەمی ساڵی (٢٠١٥) شەهید شێرکۆ لەگەڵ شەهیدان (نەشئەت جەمیل بنەیی)و (دانا عەباس بنەیی)و (مەریوان عەبدولڕەحمان بنەیی)و (کاوە مەحموود تۆفیق) گەیشتنەوە کاروانی نەمران.

*** شوان مەجید کەریم - شوان مەندیی:-**

– ساڵی ١٩٦٦ لە شارۆچکەی (ماوەت) لەدایکبووە.

– ساڵی ١٩٧٢ دەخرێتە بەر خوێندن و قۆناغی (سەرەتایی و ناوەندی) هەر لەو شارۆچکەیە تەواودەکات.

– ساڵی ١٩٨٢ دەبێتە پێشمەرگە.

– ساڵی ١٩٨٨ ئاوارەی ئێران دەبن.

– یەکەم شیعری لەشاری (سەردەشت) دەنووسێت بەناونیشانی(خەتا ناکەم).

– ساڵی ٢٠٠٤ پەیمانگای مامۆستایانی تەواوکردووە.

– ساڵی ٢٠٠٢ بەشداری خولی سەربازی کردووە لە کۆلێژی سەربازیی قەڵاچوالان.

– وەك فەرماندەیەك بەشداری کردووە لە ئازادکردنی شاری کەرکوکدا لە پرۆسەی ڕزگارکردنی عێراقدا دوای ڕزگارکردنی شاری کەرکوك.

- وەك دلسۆزییەك بۆ كورد و كەركوك لە ئەفسەری سەربازییەوە كارەكەی دەگۆڕێ بۆ ئەفسەری پۆلیس پاش كاركردنێكی زۆر لە بنكەكان و بەڕێوەبەرایەتی شاری كەركوكدا بە پلەی عەقیدی پۆلیس كرا بە بەڕێوەبەری پۆلیسی قەزای داقوق.
- هەر لەو سالەداو خولیای ئەدەب كەوتۆتەوە سەری جارێكی تر دەس بە نووسینی شیعر دەكاتەوە.
- سالی ٢٠١٣ یەكەم كۆمەلە شیعری بەچاپ دەگەیەنێت لەژێر ناونیشانی (ئەلقە).
- هەر لەو سالەدا كتێبی دووەمی لە ژێر ناونیشانی (چوارینەكانی سەدایی) بەچاپ گەیاندووە و خاوەنی دوو كتێبی شعرییە.

*** شوان عاسی:-**

- ناوی شوان عاسی مستەفایە.
- سالی ١٩٦٨ لە كەركوك لەدایكبووە.
- سالی ١٩٩٠ پەیمانگای هونەرە جوانەكانی سلێمانی تەواو كردووە.
- سالی ١٩٨٧ بە هاوبەشی لەگەڵ سەلمان ئیسماعیل، پێشانگای هاوبەشیان كردووەتەوە.
- سالی ١٩٨٩ بەهاوبەشی لەگەڵ خەسرەو حوسێن، پێشانگای هاوبەشیان لە پەیمانگای هونەرەجوانەكان كردووەتەوە.
- سالی ١٩٩٠ پێشانگای خۆی لە هۆلی سووركێو لە سلێمانی كردووەتەوە.
- سالی ٢٠٠٨ پێشانگای خۆی لە سلێمانی و هەولێر كردووەتەوە.

سالی ٢٠١٢ پێشانگای خۆی لە هۆلی مۆزەخانەی سلێمانی كردووەتەوە.

*** شەهیدانی شەڕی داعش:-**

نەقیب (سامی حوسێن مەولود)، نەقیب (ڕەحمان عەلی ڕەسول پیرۆت)، نەقیب (سۆران هاید مەولود حەمە، مولازم (عەلی عەبدولحسەن عەبود)، (حوسێن مەنسور كەرەم)، (عەلی فازا عەلی نادر)، (محەمەد عیرفان محەمەد)، (مەریوان ئەنوەر محەمەد)، (بەهجەت محەمەد محەمەد ئەمین)، (شاهۆ نوری محەمەدڕەشید)، ئەركان جهیانباش ڕۆستەم)، (هارون خەزعەل زاش)، (مەقدید حامید سەلیم)، (محەمەد ئەمین ئەحمەد ئەمین)، (دایان حەمە سالح حەمە خورشید)، (بروا ئەحمەد فەتاح)، لیوا (شێركۆ فاتیح ئامیق)، موقەدەم (عەبدوللا عەجیل حەسەن)، نەقیب (قادر ئەحمەد ڕەسول)، نەقیب (موعتەسەم جەمال سدیق)، نەقیب (شەماڵ كەماڵ ئەحمەد)، نەقیب (بەرزان فاتیح محەمەد)، مولازمی یەكەم (هاشم ئەنوەر عەزیز)، (دانا عەباس موجبان)، (دلشاد خورشید سەمین)، سەمەد ئەحمەد حوسێن، حەسیب جەبار ستار كەریم، ئەشنەت جەمیل حەمە، سابیر فەیزوڵلا عەبدوڵلا، هەلكەوت محەمەد قادر، كاوە محەمەد، عەلی محەمەدی عەبدوڵلا، ئیبراهیم جەمال جەلال، مەریوان مەولود محەمەد، عادل عەلی حەیدەر، شاخوان ڕەشید، ئاراز ڕەفیق كەریم، شێروان قابیل، بورهان عومەر ئەمین، هیشام ئەبیل خورشید، ڕۆكان محەمەد عەباس، یاسین حوسێن، ناسیح عاسی سەعید، ئومێد محەمەد مەجید، هێمن عادل غەفور، ڕێبوار شكور حمە لاو، محەمەد جەوهەر سەعید، ئومێد فایق كەریم، قەیسەر ئیسماعیل محەمەد نەجم، سۆران محەمەد سەعید، جێگر جەلال قادر، پشتیوان عوسمان، مەریوان عەبدولڕەحمان حەمە سالح، بەرزان محەمەد مەهدی، ڕزگار محەمەد سالح، ئاوارە ئەحمەد شكور، عیسام مستەفا، ئەحمەد نادر، سامی غالیب تالیب، ئالان محەمەد بەشارەت، سیروان كەمال ئەحمەد، هێمن ئەحمەد تۆفیق، ئەحمەد ئەسعەد قادر، موقەدەم (دلشاد شكور سابیر)، نەقیب (ئەحمەد حەسەن محەمەد)، ئەحمەد وەیس عەبدولڕەحمان، پێشبینی حیسامەدین بایز، هێمن حەریز حەمە نەجم، ئاراس عومەر مەعروف، ئیسماعیل عەلا حەسەن، عومەر عەبدوڵلا محەمەد، بریار ئەحمەد مەحموود، عەلی ئەحمەد قادر، سامان جەعفەر ئەحمەد، ئەحمەد سدیق تۆفیق، نەقیب (گۆران عەبدولخالق عیزەت، ئەحمەد حەمە سالح عەبدولقادر، سامان جەعفەر ئەحمەد، محەمەد جەواد ستار، ئادەم حەسەن محەمەد، شێرزاد خدر كەریم، ئیبراهیم ئیسماعیل، جێگر قاسم ڕەسول، مەریوان خەلیل كاكل، ئاسۆ عوسمان حەسەن، محەمەد نەجمەدین عیزەدین، ڕزگار حەسەن غەزال، گۆران ڕەحیم محەمەد سالح، هێمن حەمە غەریب ئەحمەد، عەقید (نەریمان مەولود محەمەد)، نەقیب (محەمەد عەبدولڕەحمان عەزیز، نەقیب (دلشاد جەمال ئەحمەد)، پشتیوان حوسێن ئەحمەد، سەیف نەجیب حامد، ئاكار سەلاحەدین محەمەد، ژیلوان شێروان ئەحمەد، هۆشیار مەغدید ئیسماعیل، ڕێبوار سەعدی عومەر، ئەركان محەمەد عەلی، پێشەنگ محەمەد جەبار، ئاریان نازم فازڵ نوری، كازم حامد محەمەد وسۆ،

عومەر سەباح تاهیر، محەمەد محمود ئیسماعیل، زانا عەلی عەبدوڵڵا، عەلی فوئاد مایخان فروخ، حەیدەر ئەکرەم عەبدوڵڵا، کۆسرەتمحەمەد مەحمود، ئەژین سەباح عەلی، کاکەمین یوسف مەروان، جەمیل عومەر ئەحمەد، موحسن عوسمان ئەحمەد، هۆگر عوسمان خالید، دەریاز عوسمان عەزیز، زیرەك حەسەن عەبدوڵڵا، گۆران عەباس فەریق، بورهان عەبدوڵڵا عەزیز، دەریا خەڵەف تاهیر، سەروا محەمەد مەجید، ئەحمەد عەلی محەمەد، یوسف مەعروف شەریف، حەیدەر حەمە ئەمین عەبدوڵڵا، هەژار ئەنوەر مەجید، سامان ئەحمەد عەلی رەمەزان موراد رەحیم ئەمین کاروان کامەران کەریم، هیوا فوئاد رەشید، محەمەد حوسێن محەمەد، کەیفی ئیبراهیم عەلی، پشتیوان رەحمان نەریمان، مەولود عەلی محەمەد، عەلی غازی رەئووف، رزگار عەبوش سابیر، سەمەد ئەکبەر غەفور، نەبیل سەلاح کەریم، بەسام مستەفا حیسامەدی، تەها لوقمان حەسەن، محەمەد سەباح کەریم، دێرین جەلیل محەمەد، سەرکەوت قادر سەعید قادر، هارون لەتیف کەریم، ئەحمەد غەفور محەمەد نەجم، جوانرۆ کەریم محەمەد ئەمین، رەنگین یوسف عەزیز، ئیبراهیم حەمە سالح ئەمین، رزگار عوسمان کەریم رەزا، هیوا حەیدەر عەلی پاشا، عەبدوڵڵا حەسەن عەبدوڵڵا، رەسوڵ خدر مینە خدر، ئارام قادر عوسمان حەمەد، شێرزاد حەسەن کازم حەسەن، دیار بەکر شوکور کەریم، شۆرش مەجید حەمید عەلی، ئاوات ئەحمەد محێدین، بریار ئازاد خدر سالح، هونەر عەلی سەید مەلا عەلی، محەمەد نورەدین محەمەد، عەقید (شێرزاد رەفعەت قادر)، عەقید (عەبدوڵڵا گەنجو حەسەن)، عەقید (یوسف وەحید ئیبراهیم)، مولازمی یەکەم (نەجات جبار ئەحمەد قادر)، مولازم (مەریوان کەریم قادر)، مولازم (عەلی سالح فەتحوڵڵا)، مولازم (محەمەد کەریم ئەحمەد)، محەمەد کەریم عەزیز، هەڵۆ کەماڵ شەریف، زانا دڵشاد، قاسی محەمەد عەلوش، سەدرەدین عەزیز، هێمن عادل، موخەلەد ئیبراهیم، عاسی حەبیب، سەلاح سوبحی، عەلی فازڵ، فوئاد ئەحمەد، سامان جەعفەر، مەهدی محێدین، سەباح مەجید، یوسف سەباح، کەریم سەمین، هاوڕێ عەزیز، ئەسعەد بەهجەت.

شوکر پاڵەوان

شوکر پالەوان

شوکر پالەوان

شێرزاد جەباری – مامۆستا جومعە –مامۆستا عوسمان وەلی
٢٤-٤-١٩٦٩

شوکر ڕەزا

کۆنگرەی چوارەمی یەکێتی نووسەرانی کورد شێرزاد جەباری
١١-١-١٩٧٤

شێرزاد جەباری و کۆمەڵێک مامۆستا لەسەر ڕێگای هەڵەبجە
٢٩-٣-١٩٧٩

قوتابخانەی ئازادی کۆمەڵێک مامۆستا لەگەڵ شێرزاد جەباری
٢٤ی نیسانی ساڵی١٩٦٩

شێرزاد جەباری لە یەکێك لە گەشتەکانیاندا

شێرزاد جەباری لە دێی مامشە لە ١٩٧٣

کۆمەڵێك مامۆستا لەگەڵ شێرزاد جەباری لە قوتابخانەی فەلەستین
٦-٥-١٩٧٨

کۆمەڵێك مامۆستا لەگەڵ شێرزاد جەباری لە قوتابخانەی فەلەستین
٦-٥-١٩٧٨

شێرزاد جەباری لە یەکێک لە گەشتەکانیاندا

شێرزاد جەباری و کۆمەڵێک مامۆستا لە کەرکوک

کۆمەڵێک هاوڕێی شێرزاد جەباری

ئەم وێنەیە لە یەکێك لە چایخانەکانی هاوینەهەواری شەقلاوە لە ساڵی ١٩٥٨ گیراوە
لە ڕاستەوە:- شوکور مستەفا - عەبدولسەلام محەمەد ئەمین - مستەفا نەریمان

*** عەمید ڕوکن (شێرزاد عەزیز کافرۆشی):-**

- ساڵی ١٩٧١ لە کەرکووک لەدایکبووە.
- ساڵی ١٩٩٠ لە پۆلی شەشەم بە یەکەمی سەر پارێزگای سلێمانی دەرچووە لە کۆلێژ زمان لە زانکۆی سلێمانی وەرگیراوە.
- ساڵی ١٩٩١ لەلایەن حیزبی بەعسەوە بڕیاری دەستگیر کردنی بۆ دەرچوو.
- دەرچووی خولی یەکەمی کۆلێژی سەربازی (قەلاچوالانە).
- بڕوانامەی ماستەری هەیە لە زانستی سەربازی.
- دەرچووی کۆلێژی جەنگ خولی نۆزدەهەمە.
- یاریدەدەری کۆلێژی سەربازی و جێگری فەرماندەی فیرقەی پێنجی سووپای عێراقی بووە.
- سەر بە هۆزی کافرۆشی دەوروبەری کەرکووک بووە.
- کراوەتە فەرماندەی تیپی بیستی پارێزگای کەرکوك لە ساڵی ٢٠١٧.
- لەدواییدا گواسترایەوە بۆ مووسڵ.

*** شاکیر کاهیەچی:-**

یەکەم کەس بووە کە لە کەرکووك دووکانی شیرینی و پاقلاوەی داناوە.

کوڕێکی بەناوی مەحموود شاکیر، بەڕێوەبەری قوتابخانەی نالی بووە.

*** لیوای پزیشك شەرەفەدین معێدین بەرزنجی:-**

ساڵی ١٩٤٢ لە ئالتوون کۆپری لە کەرکووك لەدایکبووە.
- ساڵی ١٩٦٧ کۆلێژی سەربازی لە (كلية الضباط الاحتياط) لە بەغدا تەواو کردووە.
- ساڵی ١٩٦٧ کۆلێژی پزیشکی لە زانکۆی بەغدا تەواو کردووە.
- بەشداری گەلێك کۆڕ و کۆبوونەوەی کردووە دەربارەی بەنج و ڕێنمایی لە گەلێك ناوچەی عێراقدا، بەشداری گەلێك کۆنگرەی نێودەولەتی کردووە.
- ساڵی ١٩٩٥ خانەنشین کراوە.

*** مەلا شەفیق گۆلدەرەیی:-**

- ناوی مەلا شەفیق کوڕی کوێخا ڕەشید کوڕی فەقێ سەعیدی گۆلدەرەیە.
- ساڵی ١٩٢٨ لە گوندی گۆلدەرەی بچووك لەدایکبووە.
- ساڵی ١٩٥٢ دەستی کردووە بە خوێندن لە حوجرەی مزگەوت.
- ساڵی ١٩٥٩ ئەندامی وەفدی جەماوەری پارتی دیموکراتی کوردستان بووە لە لیوای کەرکوك بۆ پێشوازیکردن لە مەلا مستەفای بارزان.
- ساڵی ١٩٥٩ ئەندامی وەفدی پارتی دیموکراتی کوردستان بووە بە سەرپەرشتی ئیبراهیم ئەحمەد بۆ میوانداری‌ێتی عەبدولکەریم قاسم بۆ داوای مافەکانی کورد لە حکومەتی عێراق.
- یەکێکە لە کەسایەتییە ڕۆشنبیرییەکانی ناوچەکە.

بیبلۆگرافیای ناوداران و ڕۆشنبیرانی کەرکوك

(عا - عە - ع)

* (عابد - مەلا عابد):-

- ناوی (عابد کوڕی یوسف) بووە، بەڵام لە دوای ئەوەی بووەتە موسڵمان ناوەکەی بووە بە (عابد کوڕی عەبدوڵڵای قادری)، کە لە بنەڕەتدا خۆی لەدایك‌و باوکێکی جوولەکە لەدایکبووە.
- لە کاتی لەدایکبوونیدا دایکی کۆچی دوایی کردووەو بۆیە لەلای پیروباوەری ئاینیی جولەکەکان وابووە هەر منداڵێك لە کاتی لەدایکبووندا دایکی بمرێت ئەوە ئەو منداڵە سەر بە خێر نییەو هەر لە منداڵییەوە داویان بە (زوبەیدە خانم) خێزانی (حەسەن ساقی) بۆ بەخێوکردن.
- ساڵی (١٨٩٨)دا لە کەرکوك لەدایکبووە.
- لە (٧)ی ئاداری ساڵی (١٩٩٢) کۆچی دوایی کردووە.
- ماوەیەکی زۆر لە مزگەوتی حاجی خدر بووە تا یەوەی لە دواییدا بە مزگەوتی (مەلا عابد) بە ناوبانگ بووە.

* (عادل تۆفیق):-

- ناوی (عادل تۆفیق عەبدوڵڵا بەیاتی)یەو لە ساڵی (١٩٥١) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- دەرچووی کۆلێژی ئیتەرنەری زانکۆی بەغدایە.
- یەکێکە لەو شاعیرانەی کە شیعری بە زمانی عەرەبی بڵاوکردووەتەوە.

* (عادل چاوشین):-

- ناوی (عادل عەبدوڵڵا بەرزنجی)یە.
- ساڵی (١٩٥٥) لە گەڕەکی ئیمام قاسم لەدایکبووە.
- بەشداری کردووە لەم شانۆگەرییانە:
- (کارەی ئاسنگەر)، چەمچەماڵ، ١٩٧٠.
- (دەرەبەگ)، ١٩٧٤.
- چیرۆکی تەمسیلی (مەرمزە)، (دەرەبەگ)، (فەلەستین)، (قەڵاچۆکردنی نەخوێندەورای).
- (مامۆسای زیرەك)، (دکتۆر پەپوولە)، (گریان).

* (عادل زەینەل حوسێن بەیاتی):-

- ساڵی (١٩٣٥) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ئیکۆلەرمومیە لە زانستی بیرکاری.
- ماجستێری لە بیرکاری لە زانکۆی واشنتۆن لە ساڵی (١٩٦٦) هێناوە.
- ساڵی (١٩٩٦) کۆچی دوایی کردووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (Con tiutions to Galton's tank order statistice)، نامەی ماستەر لە ماتماتیك بە زمانی ئینگلیزی، زانکۆی واشنتۆن، ١٩٦٦.
- (الاستقصاء)، بەغدا، ١٩٧٦.
- (المعادلات التفاضلية)، بەغدا، ١٩٧٦.
- (المصفوفات)، چاپخانەی (دار الرسالة)، بەغدا، ١٩٧٨.
- (مبادئ الرياضيات، التفاضل والتكامل)، چاپخانەی (دار الكتب)، موسڵ، ١٩٨٠.
- (الدوال المركبة)، چاپخانەی (دار الكتب)، موسڵ، ١٩٨٣.
- (مقدمة في التحليل العددي)، چاپخانەی (التعليم العالي)، موسڵ، ١٩٨٩.

* (عادل عەبدوڵڵا):-

- ساڵی (١٩٣٥) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- وەکو یاریزانی باڵە لە تیپی قوتابخانەی قەڵای سەرەتایی یاری کردووە.
- ساڵی (١٩٥٠) خەڵاتی لە ڕاکردنی ١٠٠ مەترو ٢٠٠ مەتر وەرگرتووە.
- ساڵی (١٩٥٤) هەڵبژێردراوە بە یاریزانی هەڵبژاردەی معارفی عێراق.
- ساڵی (١٩٥٦) بەشداری خولی سەربازی لە تاران کردووە لە تۆپێن.
- لە (١٤)ی شوباتی ساڵی (١٩٩٦) کۆچی دوایی کردووە.

* (عادل عەلی):-

- ساڵی (١٩٥١) لەشاری کەرکوک لەدایك بوو.
- ساڵی (١٩٧٧)دا ئەکادیمیای هونەرە جوانەکانی بەشی نەخشەسازی تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٧٥)دا پێشانگای تایبەتی لەکەرکوك کردووەتەوە لە هۆڵی یانەی وەرزشی سۆلاف.
- مامۆستای هونەر بووە لەکەرکوك.
- ساڵی (١٩٧٩) دووەمین پێشانگای تایبەتی کردووەتەوە لە هۆڵی بەڕێوەبەرایەتی رۆشنبیری جەماوەر لە کەرکوك.
- ساڵی (١٩٨١) سێیەمین پێشانگای تایبەتی لە هۆڵی تەنمیم بۆ هونەری نوێ کرووەتەوە.
- ساڵی (١٩٨٣) بەشداری یەکەمین پێشانگای شێوەکاری هونەرمەندانی کەرکوك کردووە لە هۆڵی مۆزەخانەی سلێمانی.

* (عادل کازم موسا):-

- ساڵی (١٩٥٣) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٧٦-١٩٧٧) پەیمانگای هونەرە جوانەکانی بەشی شێوەکاری لە بەغدا تەواو کردووە.

* عادل گەرمیانی - دکتۆر عادل گەرمیانی):-

- ناوی ((عادل محەمەد گەرمیانی))یە.
- ساڵی ١٩٥٦ لە خورماتوو لەدایکبووە.
- لە هەشتاکانی سەدەی رابردوو پەیمانگەی تەندروستی بەغدای تەواو کردووە.
- ساڵی ١٩٨٢ وەرگیراوە لە کۆلێژی ئاداب بەشی کوردی لە زانکۆی سەلاحەدین.
- ساڵانی ١٩٥٦ - ١٩٨٧ بەکالۆریۆسی لە زمان و ئەدەبی کوردی لە زانکۆی سەلاحەدین بەدەستهێناوە.
- ساڵانی ١٩٩٥-١٩٩٦ ماستەری لە کۆلێژی پەروەردەی ئیبن روشد لە زانکۆی بەغدا بەدەستهێناوە.
- ساڵانی ١٩٩٨ - ١٩٩٩ دکتۆرای لە هەمان زانکۆی بەدەستهێناوە.
- لە بواری رەخنەی ئەدەبی بڵاوکراوەی هەیە.
- بەرهەمەکانی:-
- چیرۆکی لە خەرمای، ئەحمەد موختار بەگی جاف، بە زمانی عەرەبی.

* عادل نادر:-

- ساڵی ١٩٥٦ لە چەمچەماڵ لەدایکبووە.
- لەگەڵ دوو برایدا بەشداری شۆڕشی ئەیلولی کردووە.
- لە کۆتایی ساڵی ١٩٧٦ پەیوەندی کردووە بە یەکێتی نیشتمانی کوردستانەوە، لە رێکخستنەکانی کۆمەڵەی رەنجدەران.
- ساڵی ١٩٨٢ لە چالاکییەکانی رێکخستندا لەپاش گرتنی رەبایەی حەی سناعی چەمچەماڵدا ئاشکرا دەبێت، بۆیە هەر هەمان ساڵ پەیوەندی دەکات بە هێزی پێشمەرگەوە و دەکرێت بە کادری رێکخستن لە سنووری کەرتی دووی تیپی ٥٧ی سەگرمە و دواتر دەچێتە سنووری تیپی ٥٩ی حەمرین وەك کادری کاروباری کۆمەڵایەتی.
- بەشداری زۆربەی شەڕەکانی کردووە و پێنج جار بریندار بووە.
- لە پرۆسەی ئەنفالدا لە ساڵی ١٩٨٨ وەك پارتیزان ماوەیەك لە سنووری هەردوو تیپی ٥٧ و ٥٩ دەمێنێتەوە و دواجار لە سەرگەڵو بە چەکی کیمیایی بریندار دەبێت کە تا دوا تەمەنی کاریگەری لەسەر دەبێت.
- لە کارەساتی ئەنفالدا دوو کوڕ و کچێکی و براژنێکی لە لایەن بەعسەوە لە نوگرە سەلمان زیندانی دەکرێن، دواتر بە لێبوردنی گشتی ئازاد دەکرێت.
- لە دوای ئەنفال لە قاسمە رەش دەبێتە جێگری ئیدارەی مەکتەبی سیاسی تا تەشکیلاتی مەفرەزەکان بۆ خوارەوە، بۆ سازاندنی راپەڕینی شارەکانی کوردستان، بە تایبەتی لە چەمچەماڵ و کەرکوك.
- دوای راپەڕینی چەندین پلەی حیزبی وەرگرتووە وەك کارگێڕی مەڵبەند لە شارەزوور و کەرکوك، جێگری لێپرسراوی مەڵبەندی کەرکوك و دوا پلەش ئەندامی مەکتەب رێکخستن بوو.
- لە ٢٤ی شوباتی ساڵی ٢٠١٢ تووشی جەڵدەی مێشك دەبێت، دوای ململانێیەکی زۆر لە ٢٧ ئاداری ساڵی ٢٠١٥ کۆچی دوایی دەکات.

*** (عارف دەلۆی کاکەیی):-**

- هونەرمەند ناوی (عارف فارس مەحموود)ە کە بە (عارف دەلۆ)و (عارف دەلۆی کاکەیی) بەناوبانگە.
- سالی (١٩١٥) لە ناوایی (زەنقن)ی داقوق لەدایکبووە.
- مەقامەکانی ناوچەی گەرمیانی بە چاکیو رەوانی زانییوە وەکو مەقامی (ئەللاوەیس، قەتار، خاوکەر، خورشیدی، نای نای) جگە لەمانە لە لاوكو حەیران ناشنای هەبووە.
- سالی (١٩٤٥) لەبەر دەستکورتی هاتووەتە کەرکوك لە گەرەکی حەدیدییەکان نیشتەجێ بووە.
- جگە لە مەقامە کوردییەکان بە عەرەبیو تورکمانیش مەقامو گۆرانی وتووە.
- لە (٢١)ی ئاداری سالی (١٩٧٣) کۆچی دوایی دەکاتو لە گۆڕستانی حەدیدییەکان بەخاك دەسپێردرێت.

*** (عارف کریم قوربانی-عارف قوربانی):-**

- سالی (١٩٧٠) لە بنگرد لەدایکبووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (تەمو دوکەل)، سلێمانی، ١٩٩١.
- (کەرنەڤالی مەرگ)، ١٩٩٢.
- (مارشی نەبەزین)، چاپی یەکەم، سلێمانی، ١٩٩٣، چاپی دووەم، ١٩٩٧.
- (سەید جەوهەر جەوهەر بوو بۆ کوردستان)، سلێمانی، ١٩٩٩.
- (کۆچو کۆچپێکردن هۆکارو بنەماکانی)، چاپی یەکەم، سلێمانی، ٢٠٠٠، چاپی دووەم، ٢٠٠١.
- (شایەتحالەکانی ئەنفال)، بەرگی یەکەم، سلێمانی، شوباتی ٢٠٠٢.
- (شایەتحالەکانی ئەنفال)، بەرگی دووەم، سلێمانی، ئەیلولی ٢٠٠٢.
- شایەتحالەکانی ئەنفال)، بەرگی سێیەم، سلێمانی، شوباتی ٢٠٠٣.
- لە نوە رەیحانەوە بۆ تۆبزاوا)، سلێمانی، ئازاری ٢٠٠٤.
- لە تۆبخانەوە بۆ عەرعەر)، ئازاری ٢٠٠٤.
- کەرکوكو پاکتاوی رەگەزی)، سلێمانی، ئازاری ٢٠٠٤.
- گەرانەوە بۆ کەرکوك)، کەرکوك، ئازاری ٢٠٠٤.
- خەمەکانی کەرکوك)، سەرەتای ٢٠٠٥.
- لە بارەی کەرکوکەوە)، سلێمانی، ٢٠٠٥.
- دەربارەی کەرکوك)، کەرکوك، ٢٠٠٦.
- (شایەتحالەکانی ئەنفال)، بەرگی چوارەم، سلێمانی، ٢٠٠٧.
- (شاهد على جريمة العصر، سائق الجرافة الذي دفن المؤنفلين).
- (کوردو جەبهەی تورکمانی).
- (شهود عيان عن الانفال).
- (كركوك الحقائق والارقام).
- (دیدێکی جیاواز بۆ کەرکوك).
- (زەرورییەتی خۆنوێکردنەوەی یەکێتی).
- (کێ کەرکوکی داگیر کردووە؟).
- (ئەنفالی هەڵەبجە، گەلاوێژ)، ٢٠٠٦.
- (ئەنفالی هەڵەبجە، حەپسە)، ٢٠٠٦.
- (ئەنفالی هەڵەبجە، زارا)، ٢٠٠٦.
- (ئەنفالی هەڵەبجە، شەمیلە)، ٢٠٠٦.
- (عوزێر شایەتحالێکی زیندوی ئەنفالەکان)، ٢٠٠٦.
- (فەرەج ئەو ئەنفالکراوەی لە گۆڕە بە کۆمەڵەکانەوە گەڕایەوە)، ٢٠٠٦.
- (زەرورییەتی خۆنوێکردنەوەی یەکێتی)، سلێمانی، ٢٠٠٦.
- (کێ کەرکوکی داگیر کردووە)، سلێمانی، ٢٠٠٩.
- (گۆڕە بە کۆمەڵەکان)، ٢٠١٠.
- (لە بارەی گۆڕی بە کۆمەڵی منالە ئەنفالکراوەکانەوە)، ٢٠١٠.
- (ئەو سایەق شۆفڵەی بەشێك لە ئەنفالەکانی داپۆشی).
- (Wahid، An Eyewitness of Anfal Genocid al Crimes).
- (وەحید، شایەتحالێك لەسەر تاوانی جینۆسایدی ئەنفال).
- (تەیمور، تاکە رزگاربووی گۆڕی بە کۆمەڵی ژنو منالە ئەنفالکراوەکان)، ٢٠١٣.
- (شایەتحالەکانی ئەنفال)، بەرگی یەکەم، چاپی دووەم، ٢٠١٤.
- (شایەتحالەکانی ئەنفال)، بەرگی دووەم، چاپی دووەم، ٢٠١٤.
- (شایەتحالەکانی ئەنفال)، بەرگی سێیەم، چاپی دووەم، ٢٠١٤.
- (شایەتحالەکانی ئەنفال)، بەرگی چوارەم، چاپی دووەم، ٢٠١٤.
- Hepse شایەتحالی کیمیابارانو ئەنفالی هەڵەبجە، ٢٠١٥
- Semile شایەتحالی کیمیاباران و ئەنفالی هەڵەبجە، ٢٠١٥
- TAIMUR، ٢٠١٥
- تیمور، دیدار شاهد، ٢٠١٥
- شمیلە، مصاحبە رۆژنامەنگاری، ٢٠١٥
- گلاوێژ، شاهد بمباران وانفال حلبچە، ٢٠١٥

– واحد کوچانی، شهید زنده، گورهای جمعی انفال، ٢٠١٥
– سالی (١٩٩٢) سەرنووسەری گۆڤاری چەرموو بووە.
– سالی (١٩٩٦– ٢٠٠١) سەرنووسەری گۆڤاری ئاران.
– سالی (١٩٩٦–٢٠٠١) بەڕێوەبەری نووسینی ڕووناکی.
– سالی (١٩٩٦–٢٠٠١) ئەندامی دەستەی نووسەرانی گۆڤاری حەمرین.
– سالی (١٩٩٦–٢٠٠١) ئەندامی دەستەی نووسەرانی گۆڤاری (ئەنفال).
– سالی (١٩٩٦–٢٠٠١) ئەندامی دەستەی نووسەرانی گۆڤاری (ئەنفال) ڕۆژنامەبوو لە سالآنی گۆیتەپەدا دەرچووە.
– سەرنووسەری ڕۆژنامەی (ئاسۆ) بوو.
– ماوەیەك بەڕێوەبەری دەزگای خەندان بووە بۆ پەخش و وەشاندن.

* (عارف مەعروف داوودی):–

– سالی (١٩٦٢) لە کەرکوك لەدایکبووە.
– دەرچووی ئەکادیمیای هونەرە جوانەکانی بەغدایە، بەشی هونەری بیستن و بینین.
– بەشداری گەلێك دەرهێنانی تەمسیلی لە بەغداو کەرکوك کردووەو گەلێك لێکۆلینەوەی هەیە دەربارەی شانۆ.
– بەرهەمە چاپکراوەکانی (تزاحم البيادق في سماء الشعر)، ٢٠٠٩.

* (عاسی سەعید کاکەیی):–

– سالی (١٩٢٢) لە گەڕەکی موسەڵلا لە کەرکوك لەدایکبووە.
– ماوەیەك کارمەندی (النشاط المدرسي) بووە لەوێ زیاتر چاوی کراوەتەوەو فێری وێنەکێشانی بوارەکانی هونەر بووە، بە تایبەتی دەستێکی باڵای هەبوو لە کۆتەل دروستکردندا، وێنەی چەندین کەسی دروست کردووە لەوانە (عەبدولکەریم قاسم) لە پێش دەرگای فەیلەقی کەرکوك، هەروەها وێنەی دەروێش شاکیری کاکەیی و وێنەی خۆی تا ئێستا ماوە.
– دەسخەتێکی زۆر جوانی هەبوو زیاتر لە مامۆستا حاتەمی برای فێربوو، چەندین دەستنووس و نامەی ماوەتەوە کە لەگەل گەورە پیاوانی ئایینی تایەفەی کاکەیی ئالوگۆڕی کردووە.
– هاوڕێی سەید حەسەن ڕەسمچی و مەحموود عوبێدی بووە، لە سالی (١٩٨٩) لە کەرکوك کۆچی دوایی کردووە.

* عاشقی:–

– ناوی (شێخ محەمەد کوڕی شێخ نەجمەدین سابری)یە.
– سالی ١٩٠٠ لە شۆڕیجەی کەرکوك هاتووەتە دونیاوە.
– لای مەلا مەردان و مەلا ناسیح سیامەنسووری زانستە ئایینییەکانی خوێندووە.
– مەلایەتی کردووە لە مزگەوتی مەلا ئەحمەدی گردە و مزگەوتی بلاخ.
– کاتێك مالی لە کەرکوك بووە ماوەی ٣ سال لە کۆمپانیای نەوتی کەرکوك کاری کردووە، لە سالی ١٩٤٢ تا ١٩٤٥.
– سالی ١٩٤٥ لەگەل شێخ ئەمینی برا دوکانی خەیاتی و قوماش فرۆشی داناوە لە قەیسەری کەرکوك.
– [illegible] (١٩٤٨–١٩٥١) [illegible]

سورکان، دواتر چووەتە کەوەلە بۆ ماوەی ٤ سال مەلایەتی کردووە.
– سالی ١٩٥٢ کۆچی دوایی کردووە.

* (عالی):–

– لە بنەڕەتدا ناوی (محەمەد)ەو لە شیعری تورکیدا بە ناوبانگە بە (عالی)، دەربارەی بنەڕەتی ناوەکەی گەلێك ڕاوبۆچوون هەیە کە لە تورکیادا بە مۆر (عەلی بابا) بە ناوبانگە، لە کەرکوکیش بە مۆر (بابا عەلی) ناو هێنراوە، هەندێك لە سەرچاوەکانیش بە (نور عەلی بابا) نووسیویانە، کوڕەکەشی لە دیوانەکەی خۆیدا لە ناوی بنەڕەتی خۆی بەم شێوەیەی نووسیوە (عەبدولقادر غولامی کوڕی شێخ نور عەلی ئەلعالی)، لە کتێبی (الانفاس الرحمانية)دا بە مۆر (بابا عەلی) نووسراوە.
– سالی (١٨٠٥) لەدایکبووە.
– یەکێك بووە لە هەرە موریدە دڵسۆزەکانی (شێخ عەبدولرەحمانی خالسی) لە دوای ئەوەی لە بواری تەریقەدا چالاك بووە، (شێخ عەبدولرەحمان) ئیجازەی (وەلی) پێداوەو بۆ ئیرشادو تەریقەتی قادری ناردویەتییە (سیواس)و لەوێ تەکیەیەکی فراوانی تەریقەتی قادری کردووەتەوەو لە ناوچەکانی دەوروبەریشی ناوەدان بووە، لە سالی (١٨٧٠)ی زاینیی لەگەل کوڕەکەی گەڕاوەتەوە بۆ کەرکوك و لەو کاتەدا (شێخ عەبدولرەحمان کۆچی دوایی کردبوو، کوڕی (شێخ عەلی) لە شوێنی بوو، بۆ ماوەی سێ مانگ وەکو مێوان ماوەتەوەو لە دواییدا گەڕاوەتەوە بۆ (سیوان).
– ئاشنایەتی لەگەل (زیا پاشا)دا هەبووەو هەر بەهۆی ئەویشەوە تێکەلاوی گەلێك خەلك بووە.
– بەرهەمەکانی:
– گەلێك بەرهەمی شیعری بە زمانەکانی تورکی، عەرەبی، فارسی هەبووە.
– (تنبيه السالكين)، یەکێکە لە کتێبە بەناوبانگەکانی کە گەلێك لایەنی جۆربەجۆری تەریقەت و ئایینی تێدایە.
– سالی (١٨٨٢) کۆچی دوایی کردووە.

* (عالیە محەمەد ئەمین):–

– سالی ١٩٥٧ لە شاری کەرکوك لەدایکبووە.
– قۆناغەکانی خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی لە شاری کەرکوکدا تەواو کردووە.
– دەرچووی کۆلێژی وەرزەیی بەشی زانستی کۆمەلناسی، زانکۆی سەلاحەددینە.
– لە قۆناغی خوێندنی سەرەتایی وەك وەرزشکارێك بەشداری لە چالاکییە وەرزشییەکانی (چالاکی قوتابخانەکانی کەرکوك) کردووە.
– لە قۆناغی خوێندنی ناوەندی لەنێوان سالآنی (١٩٧١–١٩٧٤) بەشداری لە یارییەکانی (گۆڕەپان و مەیدان) کردووەو چەندین جار خەلاتی یەکەم و دووەمی لەسەر ئاستی کەرکوکدا بەدەستهێناوە، هەروەها بەشداری لە یارییەکانی (باسکەو بالەو تۆپی دەستی) کردووە.
– سالآنی (١٩٧٦–١٩٧٩) لە قۆناغی خوێندنی ئامادەیی بۆ ماوەی سێ سال بەدوای یەکدا پالەوانی (گۆڕەپان و مەیدان) [illegible]

کچانی پارێزگای کەرکوک، پلەی یەکەمی لەم یارییانە بەدەستهێناوە (راکردنی ١٠٠م، راکردنی بەربەست ٤×١٠٠م، هەڵدانی قورسایی، هەڵدانی دیسک)و هەروەها لەو ساڵانەدا یەکێك بووە لە یاریزانە سەرەکییەکانی تیپی وەرزشی کچانی کەرکوك‌و ئەم یارییانەی لەگەڵ ئەو تیپەدا کردووە (باسکەو باڵەو تۆپی دەستی).

- ساڵی (١٩٧٦)دا بوو بە ئەندام لە (یانەی وەرزشی سۆلاف)و لەگەڵ ئەو یانەیەدا بەشداری لەم یارییانە کردووە (راکردنی ١٠٠م، راکردنی بەربەست ٤×١٠٠م، هەڵدانی قورسایی، هەڵدانی دیسك)و هەروەها بەشداری لە تیپەکانی (باسکەو باڵەو تۆپی دەستی) ئەو یانەیەدا کردووە.
- ساڵی (١٩٧٨) لە یاری (هەڵدانی قورسایی)دا ژمارەی پێوانەیی عێراقی تۆمار کرد کە (٢٨/٧٠م) بوو، ئەم ژمارە پێوانەییە لەسەر ئاستی عێراقدا تا ئەم دەمە بەناو ئەرەوەماوە.
- ساڵەکانی (١٩٧٩-١٩٨٣) لە زانکۆی سلێمانی‌و دواتر لە زانکۆی سەلاحەددین بۆ ماوەی چوار ساڵ پاڵەوانی (گۆرەپان‌و مەیدان)ی زانکۆ بووە.

*** عەباس ئەحمەد:-**

- ساڵی ١٩٥٤ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- دیوانی شیعری، بەرگی یەکەم، ٢٠٠٦
- دیوانی شیعری، بەرگی دووەم، ٢٠٠٧
- نجوم في سماء التركمان، ٢٠١٢
- اربیل وهويتها التركمانية، ٢٠١٠
- نفحات إيمانية،
- نفحات إيمانية،
- خواطر ورؤى، ٢٠١٤

*** عەباس جەمیل جێماو):-**

- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (یەکەمین فیستیڤاڵی تەبایی‌و برایەتی)، بەرنامە، ئامادەکردن، کەرکوك، ٢٠٠٧.
- (نەرمە سەمای کۆچ)، شیعر، کەرکوك، ٢٠٠٩.

*** (عەباس حوسێن ئەرەناى):-**

- ساڵی (١٩٤٣) لە گەرەکی چای لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٦٣) پەیمانگای هونەرە جوانەکانی لە بەغدا تەواو کردووە.
- هەر لە شەستەکانەوە بەشداری گەلێك پێشانگای لە ناوەوەی کەرکوك‌و لە دەرەوە کردووەتەوەو بەشداری کاری نەخشەسازی شانۆیی کردووە گەلێك دیکۆری شانۆگەری جێبەجێ کردووەو بەشداری کردووە لەگەڵ تیپی (مللي طاقمي)ی لە حەفتاکان.
- ساڵی (١٩٧٠) پێشانگاییەکی تایبەت بە خۆی کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٧٠) لەگەڵ هاوڕێکانی بەشداری پێشانگای ئەنقەرەی کردووە.
- ساڵی (١٩٧٣) بەشداری پێشانگای هونەرمەندانی کردووە لە یانەی مامۆستایان لە (١-٧)ی حوزەیرانی هەمان ساڵ.
- ساڵانی (٢٠٠٤-٢٠٠٦) دوو پێشانگای تایبەتی لە ئەنقەرە لە تورکیا کردووەتەوە.
- هەر لە ساڵی (١٩٩٧) لە تورکیا دەژێت.

*** (عەباس حیلمی - مەلا عەباس حیلمی):-**

- ساڵی (١٨٨٢) لە کەرکوك‌و لە خێزانێکی کوردی هەژارو لە بنەماڵەیەکی ئایینی و خوا پەرست لەدایکبووە، بەڵام هەندێك سەرچاوە ساڵی (١٨٨٤) بە ساڵی لەدایکبوونی دادەنێن.
- ناوی (عەباسی کوڕی وەلەد کوڕی سەید وەلی وێزی)یە، بە بنەماڵە دەگەڕێتەوە سەر (میری سووری کوڕی سوڵتان ئیسحاقی بەرزنجی)یە.

- لە موسڵ لە حوجرە دەخوێنێ و قورئان خەتم دەکات.
- گەلێک شیعری هەیە بە زمانەکانی عەرەبی و فارسی و تورکی و کوردی.
- یەکێک بووە لە هۆنەرانی هەرە بەرزی کورد و لە هۆنینەوەی هۆنراوەدا دەستێکی بەرز و باڵای هەبووە و هۆنراوەکانی گەلێ تەڕ و پاراو و شیرینن.
- ساڵی (١٩٥٩) تووشی نەخۆشی ئیفلیجی دەبێت و تا (٧)ی حوزەیرانی ساڵی (١٩٦٦) لە ناو جێ دەکەوێت.

*** (عەباس عەسکەر):-**

- (عەباسی عەسکەر کوڕی عەلی عەسکەر ئەحمەد توتونچی خانەقینی)یە، لە ساڵی (١٩٣٩)ی زایینی لە شاری خانەقی لە گەڕەکی (حەمیدیە) لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٥٨-١٩٥٩) خانەی مامۆستایانی لە شاری (بەعقوبە) تەواو کردووە لە شاری کەرکوک بووەتە مامۆستا تا ساڵی (١٩٨٦) لەسەر ئارەزووی خۆی خانەنیشین کراوە.
- ساڵی (١٩٦٠)ەوە هاتووەتە ناو جیهانی ئەدەبەوە لە هەمان ساڵدا بە زمانی عەرەبی لە گۆڤارو ڕۆژنامەکاندا دەستی کردووە بە نووسین.
- دەستێکی باڵای هەبووە لە وەرگێڕاندا بەتایبەتی وەرگێڕانی بەرهەمی شاعیرانی کورد بۆ سەر زمانی عەرەبی.
- شیعرەکانی لە بەرهەمی دیوانێکدا بە چاپ گەیاندووە بە ناونیشانی (دیوانی عەباس عەسکەر).
- ساڵی (٢٠٠٧) کۆچی دوای کردووە بە شێرپەنچە.

*** عەباس عەرەب خەماس:-**

- ساڵی ١٩٣٩ لە خورماتوو لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- عبرت، شیعر بە زمانی تورکی.
- حکمت، شیعر بە زمانی تورکی، ٢٠١٠
- بالعلم تسمو، ٢٠١١
- اعمال وداعیة.

*** (عەباس عەلی ئەسعەد ئەلعەتتار):-**

- ساڵی (١٩٤٠) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (اثر التاهیل التربوي لمدرسي العلوم في تحصیل الصف السادس العلمي في ثانویات العراق)، نامەی ماستەر، کۆلێژی پەروەردە، زانکۆی بەغدا، ١٩٧٥.
- (اثر إستخدام اسلوبي الاستكشاف والتأكيد في التجارب المختبرية على تنمية التفكير العلمي لدى طلبة المرحلة الخامسة)، نامەی دکتۆرا، کۆلێژی پەروەردە، زانکۆی بەغدا، ١٩٨١.
- (اتجهات طلبة الصف المنتهي في كلية التربية نحو مهنة التدريس في اربيل جامعة صلاح الدين)، زانکۆی سەلاحەددین، کۆلێژی پەروەردە، هەولێر، ١٩٨٥.

*** (عەباس عەلی ئەلشەکرچی):-**

- ساڵی (١٩٧٨) پێشانگای هاوبەشی لەگەڵ فاروق فایق عومەر و سوعاد ستار کردووەتەوە.

*** (عەباس کەمال ئەفەندی):-**

- ساڵی (١٨٩٢) کۆچی دوایی کردووە.
- کۆمەڵێک بەرهەمی چاپکراوی هەبووە بەڵام زانیاریمان دەربارەی نییە.

*** (عەبدوڵڵا محێدین):-**

- ساڵی (١٩٤٨) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٥٨)ەوە ئاشقی مۆسیقا بووە لەسەر دەستی (ودمەن) کە مۆسیقاژەنێکی دیانی کەرکوک بووەو وانەی مۆسیقای پێی ووتون.
- ساڵی (١٩٦٦) چووەتە جۆق و مۆسیقای سەربازی بۆ ماوەی نۆ ساڵ وەکو مۆسیقاژەن کاری کردووە.
- ساڵی (١٩٥٩) لە تیپی مۆسیقای بێ کەس کاری کردووە لەگەڵ هونەرمەندان ڕەمەزان زامدار و خالید دلێر.
- لە سەرەتای شەستەکان یەکێک بووە لە دامەزرێنەری تیپی مۆسیقای سۆلاف.

– ساڵی (١٩٧٠) ئەندامی تیپی میللی ڕەشید بووە لە بەغدا تاکو ساڵی (١٩٧٩).
– ساڵی (١٩٨٠) ئەندامی تیپی مۆسیقای کەرکوك بووەو لە ساڵی (١٩٨٢)شدا لە تیپی مۆسیقای تەلەفزیۆنی کەرکوك TVتاکو ساڵی (١٩٨٩) بەرپرسی بەشی مۆسیقای کەرکوك بووە.
– لە ٢٩ی حوزەیرانی ساڵی ٢٠١٧ کۆچی دوایی کرد.

* (عەبدولجەبار شۆریجە):-

– ناوی عەبدولجەبار کوڕی عەبدولڕەحمان کوڕی شێخ نەجمەدینی (سابری).
– ساڵی (١٩٦٧) لە دێی شۆریجە هاتووەتە دنیاوە.
– ساڵی (١٩٩١) کۆلێژی شەریعەی زانکۆی بەغدای تەواو کردووە.
– بەرهەمەکانی:
– (پیاوانی شۆڕیجە)، دەستنووس.
– (سیرە مشایخ شورجە).
– لێکۆڵینەوەی دەستنووسی (قاموس رنجوري، عربي فارسي).
– لێکۆڵینەوەی بەشی یەکەمی دەستنووسی کتێبی (برء الالام)ی (شێخ محێدەدین کەرکوکی)، ٢٠١٢.
– (إعلام برزنجة)، دەستنووس.
– (لە یادەوەری ئافرەتێکی کوردی نیشتمانپەروەر)، دەستنووس.
– دووبارە چاپکردنەوەی کتێبی (دیوان صابري) لە ساڵی (٢٠٠٩) و زیادکردنی پاشکۆیەك بۆ دیوانەکە.
– ئامادەکردنی کتێبی (صفات الداعین إلی الله) بۆ چاپ کردن، کە هی مامێتی شێخ ئەحمەد نەجمەدین بەرزنجی، ساڵی (٢٠٠٩).
– ئامادەکردنی کتێبی (الاشرافیة) بۆ چاپ کردن، نووسینی شێخ مەحموودی قوتب، وەرگێڕان بۆ سەر زمانی عەرەبی ئەحمەد نەجمەددین.

* (عەبدولجەبار مستەفا باخەوان):-

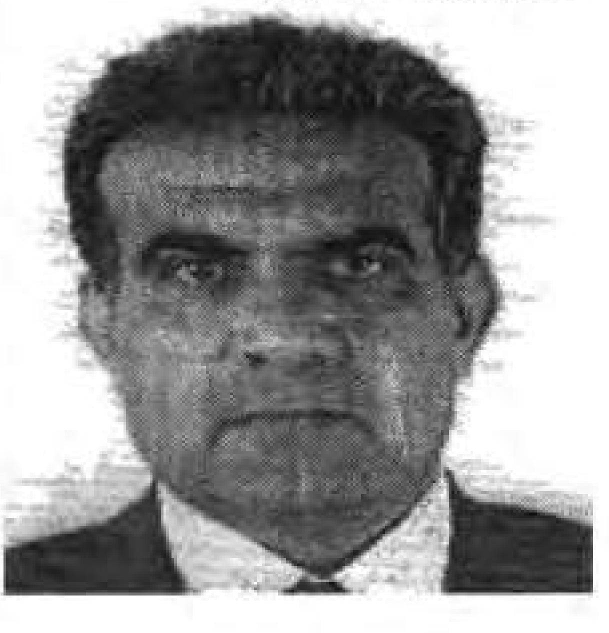

– ساڵی (١٩٥٣) لە کەرکوك لەدایکبووە.
– بەکالۆریۆسی لە ساڵی (١٩٨٨) لە ئیتاڵیا لە کۆلێژی ئەندازیاری بەشی تەلارسازی تەواو کردووە.
– ساڵی (١٩٩٢) ماجستێری لە ئەندازیاری دەربارەی پلاندانانی شار لە وڵاتانی تازە پێگەشتوو بەدەستهێناوە.
– پسپۆڕە لە بواری وزەی نوێکراو.
– ماوەیەك مامۆستا بووە لە زانکۆی سلێمانی.
– کتێبە چاپکراوەکانی:
– (ئەندازیاری خانووبەری لادێکانی کوردستان)، سلێمانی، ٢٠٠٥، هەروەها لە ساڵی (٢٠٠٨) هەمان کتێب چاپی دووەم کراوەتەوە.
– (چیمەن ئاوابییەکی نوێ لە کوردستان)، ٢٠٠٦.
– (بردي، التون كوبري، المدينة والمستقبل العمراني)، (٢٠٠٨).
– (ئیتالییەکان، دۆستی گەلی کورد)، کەرکوك، ٢٠١٤.
– (مشروع حديقة العلوم في كركوك)، کەرکوك، ٢٠١٤.

* (عەبدولحەکیم ڕەمزی):-

– ساڵی (١٩١٠) لە کفری لەدایکبووە.
– ساڵی (١٩٧٥) کۆچی دوایی کردووە.
– یەکێکە لەو نووسەرانەی لە بواری پەخشانی هونەری و ڕەخنەسازی هونەریدا دەستێکی باڵای هەبووە و گەلێك لێکۆڵینەوە و کتێبی چاپکراوی هەبووە.
– کتێبێکی مێژوویی هەیە بە ناونیشانی (إستيطان الاتراك في منطقة الشرق الاوسط)، لە بەغدا چاپ کراوە.

* عەبدولحەکیم مەلا محەمەد عەبدولقادر - مەلا عەبدولحەکیم مەلا محەمەد عەبدولقادر ڕایەتی:-

– ساڵی ١٩٠٥ لە پشدەر لەدایکبووە.
– ژیانی مەلایەتی و خوێندنی ئایینی لە گوندەکانی خواموراد، خالدان، کانی کەوە، ئەحمەد لەوەن، قەرەتامۆر، قولە، بردووەتەوە سەر.
– زانایەکی زیرەك و بوێر و دەسترەنگین بووە لە بواری زانستە ئایینییەکان و ئەدەب و زمانی عەرەبی و کوردیدا.
– دەستنووسێکی (١٦٠) لاپەڕەیی هەبووە کە بریتی بووە لە دیوانی شیعری خۆی بە کوردی و عەرەبی، بەڵام بەداخەوە فەوتاوە و تەنها چەند پارچە شیعرێکی عەرەبی و کوردی ماوە.
– ساڵی ١٩٧٢ لە کەرکوك کۆچی دوایی کردووە.

* (عەبدولحەمید قەرەحەسەنی):-

– ناوی (مەلا سەید عەبدولحەمید)ە.
– شاعیر و نووسەر لە ساڵی (١٩٠٦) لە گوندی (خاڵەبازیانی) لەدایکبووە.
– لەگەڵ (مەلا جەمیل ڕۆژبەیانی) کتێبێکیان دەربارەی زانستی کەلەپوور بە زنجیرە لە ساڵی (١٩٤٤)دا لە گۆڤاری (دەنگی گێتی تازە) بڵاویانکردووەتەوە.

* عەبدولحەمید مەجید عەبدوڵڵا:-

- ناوی (عەبدولمەجید مەلا مەجید گەراوی)یە.
- ساڵی ١٩٥٠ لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی ١٩٧٠ کۆلیژی سەربازی بەغدای تەواو کردووە لە خولی ٤٧ بەناونیشانی (الإداري).
- لەنێوان ساڵانی ١٩٧٥-١٩٧٦ کۆلیژی یاسای زانکۆی موستەنسرییەی تەواو کردووە.
- ماوەیەک (وكيل آمر مدرسة الشؤون الاداري في معسكر رشيد) بووە.
- ساڵی ١٩٩٣ خانەنشین کراوە.

* (عەبدولخالق قوتب):-

- ناوی نووسەر (عەبدولخالق کوڕی ئەحمەد حەمدی قوتب) ە.
- گەلێک چیرۆکەو لێکۆڵینەوەی هەبووەو دەستو پەنجەی دیارە لە هونەری شانۆ لە شارەکە.

* (عەبدولڕەحمان بەکر):-

- ساڵی (١٩٠٥) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٢٣) لە کفری دامەزراوە بە مامۆستا تا ساڵی (١٩٢٥).
- ساڵی (١٩٢٦-١٩٢٧) دامەزراوە بە مامۆستا لە ناوەندی کەرکوک، لە دواییدا بووەتە بەڕێوەبەر لە قوتابخانەکانی قۆریەو مەلیک غازی.
- لە (٢١)ی ئایاری ساڵی (١٩٩٣) کۆچی دوایی کردووە.

* (عەبدولڕەحمان خاڵس تاڵەبانی - شێخ عەبدولڕەحمان خالس تاڵەبانی):-

- ناوی (شێخ عەبدولڕەحمان کوڕی شێخ ئەحمەد کوڕی شێخ مەلا مەحموودی زەنگەنە کوڕی ڕۆستەم ئاغای کوڕی یوسف ئاغای کاکە سووری ناوچەی بۆکانە)، نازناوی (خاڵس)ە.
- ساڵی (١٧٩٧) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- یەکێکە لە شێخە بەناوبانگەکانی تەریقەتی (قادری)یە.
- چەند بەرهەمێکی لێ بەجێماوە لەوانە:
- (ديوان المرتب)، لە ساڵی (١٨٦٧) لە ئەستەمبوڵ چاپی کردووەو لە ساڵی (١٩٤٧) چاپی دووەمی کراوەتەوە لە تاران.
- (كتاب المعارف: في شرح مثنوي الشريف لجلال الدين الرومي).
- (بهجة الاسرار: مناقب الشيخ عبد القادر الكيلاني)، وەرگێرانی لە تورکییەوە، ١٨١٥.
- هەروەها شیعری تەخمیسی هەیە لەسەر شیعری شاعیری تورکی فضولي، هەروەها شیعری بە هەر چوار زمانی کوردی (شێوەی هەورامی)، فارسی، تورکی، عەرەبی هەبووە.
- ساڵی (١٨٤٤) مزگەوتو منارەیەکی لەناو تەکیەی تاڵەبانیدا دروست کردووە.
- ساڵی (١٨٥٨) کۆچی دوایی کردووە.

* (عەبدولڕەحمان دەروێش جەعفەر):-

- ساڵی (١٩٤٦) لە شاری کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٦٢)وە کەوتۆتە خولیای هونەری خۆشنووسی.
- لەژێر کاریگەری هونەرمەندی عەرەب (هاشم الخطاط)و هونەرمەندی تورکیا (حامید ئامێدی).
- هەموو جۆرەکانی خەتخۆشی وەکو ثلث، فارس، دیوانی، جەلی دیوانی، نووسخ، کووفی، ڕوقعە) فێربووە.

* (عەبدولڕەحمان ڕەزا گۆگجەیی):-

- ساڵی (١٩٢٧) لە گوندی گۆگجە لەدایکبووە.
- ساڵانی (١٩٤٩-١٩٥٢) لە بەغدا کۆلیژی شەریعەی تەواو کردووە.
- ساڵانی (١٩٦٢-١٩٦٣) بووەتە بەڕێوەبەری قوتابخانەی ئیمام قاسم.
- ساڵی (١٩٥٦) ئەندامی پارتی دیموکرات بووە.
- لەنێوان (١٩٦٦-١٩٦٧) تووشی گرتنو ڕاوەدوونان بووە، ماڵی گواستۆتەوە بۆ بەغدا.
- یەکێک لەو مامۆستایانەی کە یاداشتیان داوە بە بەغدا

دەربارەی خوێندنی کوردی.
– گەلێك نووسینی هەیە بە زمانی عەرەبی.
– ساڵی (١٩٦٩) کۆچی دوایی کردووە.

*** (عەبدولڕەحمانی ڕۆژبەیانی - مەلا عەبدولڕەحمانی ڕۆژبەیانی):-**

– ناوی (مەلا عەبدولڕەحمانی کوڕی حوسێن بەگ)ە، لە عەشیرەتی (ڕۆژبەیانی) لە گوندی (فەرقانە).
– خوێندوویەتی لای مەلا عەبدولڕەحیم زیاری، دوای ئەوەی ئیجازەی وەرگرتووە چووەتە بەغداو بووەتە مامۆستای تەکیەی خالدیە، لە دواییدا لە مزگەوتی ئەحمەدی لە مەیدان دەرسی ووتووە.
– ماوەیەك مامۆستا بووە لە مزگەوتی (سلێمانی) لەسەر قەڵای کەرکوك.
– لە ساڵێ (١٨٥٣) کۆچی دوایی کردووەو لە دوایی خۆی دوو کوڕی بە جێ ماوە ئەوانە مەلا محەمەدو مەلا ئەحمەد.

*** (عەبدولڕەحمان زەنگەنە- مەلا بەشدراو):-**

– ساڵی ١٩٢٢ لە کەرکوك لەدایکبووە.
– ساڵی ١٩٤٠ دەستی کردووە بە شیعر نووسین.
– ساڵی ١٩٦٣ لەگەڵ محەمەدی مەلا کەریم و مەلا عەبدولکەریمی مودەریس لە کووت زیندانی کراوە.
– دوو کتێبی لەبارەی سیاسەت و کوردایەتی و یادەوەری هاوڕێکانییەوە نووسییەوە، بەڵام بەعس دەستی بەسەردا گرتووە و چاپ نەکراوە.
– لەلایەن مامۆستا فایەق بێکەسی شاعیر نازناوی (بەشدراو) ی وەرگرتووە.
– ساڵی ١٩٨٣ لە کەرکوك کۆچی دوایی کردووە.
– بەرهەمەکانی:-
– گوڵزارستان، بەرهەمی شیعرەکانییەتی.

*** عەبدولڕەحمان سەفەر ئاغا:-**

– ساڵی (١٨٣٠)ز لە دایك بووە. سەرۆکی زەنگەنەکانی ناوچەی سەنگاو بووە، پیاوێکی ناودارو کەسایەتییەکی سەردەمی خۆی بووە، وەکو دەگێڕنەوە ئەم تیرەیە دەگەڕێتەوە سەر (سەید بابەکر ئاغای کوڕی ئەوشێروان بەگی باوکی میر سمایل) بابەکر بە سەید ناو براوە، چونکە پیاوێکی دیندارو خواپەرست بووە، تاکو ئێستاش هەندێ زەوی و زاری کە هەیبووە لە گوندی قەیتوول، بە زەوییەکانی سەی بابەکر ناوبراوە، عەبدولڕەحمان ئاغا شەش کوڕو کچێکی هەبووە، ناودارێکی پایە بەرزبوو، بەڵام ساڵی کۆچی دوای ئەم زاتە نەزانراوە گۆڕەکەی لە گۆڕستانی (سوور خەلیل) نزیك گوندی توکنی سەر قەڵای سەرووی شاری کفری بە خاك سپێردراوە.

*** (عەبدولڕەحمان سدیق کەریم):-**

– لە (٢)ی ئاداری ساڵی (١٩٦٢) لە کەرکوك لەدایکبووە
– دەرچووی کۆلێژی ئەندازیاریی، بەشی شارستانیی (زانکۆی موسڵ)ە لە ساڵی (١٩٨٩).
– ئەندامی ڕاوێژکار لە سەندیکای ئەندازیارانی عێراق و کوردستان.
– ئەندامی کارا لە سەندیکای ڕۆژنامەنووسانی کوردستان.
– ئەندامی دامەزرێنەرو بەڕێوەبەری کۆمەڵەی کوردستانێکی سەوز (١٩٩٢- ١٩٩٦).
– وەزیری ژینگەی عێراق لەکابینەی ئەنجوومەنی حوکمی عێراق (٢٠٠٣-٢٠٠٤).
– ئەندامی سەرکردایەتی یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان بووە لە (١٩٩٦-٢٠٠٨).
– ئەندامی مەکتەبی سیاسیی یەکگرتووی ئیسلامیی کوردستان بووە لە (٢٠٠٥-٢٠٠٧).
– ئەندامی ئەنجوومەنی ڕاوێژکاریی یەکگرتوو بووە لە

(٢٠٠٨-٢٠٠٩).
– لە (٩)ی ئەیلولی ساڵی (٢٠٠٩) دەستی لەکاری حیزبیی کێشاوەتەوە.
– ئەندامی یەکێتی پەرلەمانتارانی عێراقە.
– ئەندامی یەکێتی وەزیرانی عێراقە.
– ئێستا خاوەنی پرۆژەی (پرد)ە بۆ ریفۆرم و پەرەپێدان.
– خاوەنی چەندین نووسراوو و نامیلکەو توێژینەوەو بەرنامەو بابەتی رۆژنامەوانییە، لەوانەش:
– (بە کوردی).
– (ئافرەت و ئەفسانەی گوناهی یەکەم).
– (کتێبی ئەنفال لە ڕووانگەی ئیسلامەوە).
– (ژینگە).
– (قفلەکانی سەردەم).
– نوێکردنەوەی یادی مەولوود.
– جەژنی قوربان جەژنی ژیان.
– نەورۆز جەژنی نەتەوەیی کوردە.
– ژینگە لە قورئان و فەرموودەدا.

*** عەبدولڕەحمان شێخانی:-**

– ناوی سەید عەبدولرەحمان کوڕی سەید محەمەد کوڕی سەید عەبدولرەحمانە نازناوی شیعری (هەژار)بووە.
– ساڵی ١٩٣٦ لە گوندی قەڵا میکائیل لەدایکبووە.
– ساڵی ١٩٤٧ نیشتەجێ بوو لە نزیك شارۆچکەی قادر کەرەم و مەکینەیەکی ئاردی داناوە و جارجاریش خەریکی کشتوکاڵ بووە.
– ساڵی ١٩٥٩ لە سەردەمی حوکمڕانی عەبدولکەریم قاسم زیندانی کراوە و جارێکی دیکەش لە ساڵی ١٩٦٨ لە نەمنی عامە بەندکراوە.
– سەید عەبدولڕەحمان کەمێك خوێندەواری هەبووە، لەبەر هەڵوێستی سیاسی کە مەیلی چەپڕەوی هەبووە زۆر تاڵی و چەرمەسەری و کوێرەوەری بینیوە.
– لە ٢١ی نیسانی ساڵی ٢٠٠٦ کۆچی دوایی کردووە.

*** (عەبدولڕەحمان شۆڕیجە – شێخ عەبدولڕەحمان شۆڕیجە):-**

– (شێخ عەبدولرەحمان شۆڕیجە کوڕی شێخ نەجمەددین (صابری) کوڕی شێخ عەبدولڕەحمان کوڕی شێخ مەحموود قوتبی شۆڕیجەی بەرزنجی)یە، لە نەوەی شێخ محیدین کەرکوکە کە ئەویش کوڕی شێخ حەسەن گڵەزەردەیە، لە ساداتی بەرزنجەیە.
– لە ساڵی (١٩١٥) کاتی جەنگی جیهانی یەکەم کە پێی وتراوە سەفەر بەلك، شێخ نەجمەددین (صابری) بەهۆی ناهەمواری دنیاوە ماڵی ئەچێتە گوندی (دێلێژەی) قەرەداغ، بۆ ناو ئەو خزم و دۆستانەی کە لەوێن.
– شێخ عەبدولڕەحمان لە دێلێژە لە ساڵی (١٩١٥) لەدایکبووە، پاش مانگێك دایکی (مەعروب خان کچی شێخ

ڕەزایی تۆسماتلەکە) کە یەکەم ژنی (سابری)یە کۆچی دوایی ئەکات.
– بەبێ دایك ئەمێنێتەوەو بەشیری مەڕو ماڵات بە خێوی ئەکەن.
– ساڵێك بە دواوە واتە دوای سەفەربەر، سابری ماڵەکەی ئەگەڕێتەوە بۆ دێی شۆڕیجە.
– شێخ عەبدولڕەحمان لە شۆڕیجە بە شیری ماڵات بە خێوکراوەو هەروەها ئافرەتی زۆر کە هاتونە بۆ زیارەت شیریان پێداوە، شێخ عەبدولڕەحمان ئەیوت بۆیە (طباعم موختەلفە) لەبەر ئەوەیی شیری زۆر ئافرەتم خواردووە، یەکێك لەو ئافرەتانە کە شیری داوەتە شێخ عەبدولڕحمان (دایە یاسە) کە خێزانی مەلا حەمیدە خەڵکی ماشە بووە زۆر جار لە شۆڕیجە ماوەتەوەو شیری داوە بە شێخ عەبدولڕەحمان هەتاکو جارێکیان بە مەلا حەمید ئەڵێت با لەگەڵ خۆمان بیبەین بۆ ماشە بەخێویکەین، مەلا حەمیدیش ڕازی ئەبێت و ئەیبەن لەگەڵ خۆیاندا هەتاکو ئەگەنە چیمەن، لە چیمەن مەلا حەمید بە (دایە یاسە) ئەڵێت: بەخودا لە ماشە (سیپۆژە) بڵاوبووەتەوە لەناو ئاوایی ئەترسم بیبەین نەخۆش بکەوێت با بیگەڕێنینەوە بۆ شۆڕیجە بیدەینە دەس شێخ نەجمەددین، دووبارە لە چیمەنەوە ئەیگەڕێننەوە بۆ شۆڕیجە بەمشێوەیە شێخ عابدولڕەحمان بە خێوکراوە.
– لە تەمەنی حەوت ساڵیدا شێخ عەبدولڕەحمان بە خزمەت باوکیدا دەس بە خوێندن ئەکات بەپێی دەستوری ئەو کاتە پاشان دێتە کەرکوك لای کاکی مەلا شێخ محەمەد لە مزگەوتی

ئیمام حەمزە لە بلاغ، دەرسی قورئان ئەخوێنێت، پاشان لە مزگەوتی مەلا رەفیق و ئیمام قاسم، هەروەها لە مزگەوتی نایب لە خزمەتی مەلا عومەر گومەتی زۆر دەرسی خوێندوە. یەکێك لەو فەقێیانەی هاوڕێی کە ئێستا ماوە دکتۆر محەمەد رەمەزان لە زانکۆی بەغدا، دکتۆر محەمەد رەمەزان گێڕایەوەو وتی: من فەقێ بوم لەگەڵ شێخ عەبدولڕەحمان بە رۆژ دەرسمان ئەخوێندو بە شەو شێخ عەبدولڕەحمان چوار مشقی دائەنیشت عاسایەکی هەبوو نارچەوانی لەسەر عەساکە دائەنا ئەزکارو ئەورادی ئەخوێندو زۆر کەم ئەخەوت بە شەوان.

– لە پاش چەند ساڵێك ئەگەڕێتەوە بۆ شۆریجە ئەکەوێتە هۆڵی ژیان و خزمەت کردنەوە لەبەر دەستی شێخ نەجمەددین باوکیان تا کۆتایی ساڵی (١٩٤٤) کە شێخ نەجمەددین کۆچی دوایی ئەکات شێخ عەبدولڕەحمان زیاتر ئەرکەکانی باوکی ئەکەوێتە سەرشانی و جێنیشینی ئەکات.

– لە رۆژی (٣١)ی کانوونی یەکەمی ساڵی (١٩٧٧) بە نەخۆشی تەنگە نەفەسی لە شێخ عەبدولقادر گەیلانی لە بەغدا کۆچی دوایی ئەکات و تەرمەکەیان هێناپەوە بۆ دێی شۆریجە لە مێژووی (١)ی کانوونی دووەمی ساڵی (١٩٧٨).

*** (عەبدولڕەحمان عەبدوڵڵا خەلیفە):-**

– ساڵی (١٩٥٤) لە کەرکوک لەدایکبووە.
– بەکالۆریۆسی لە یاسای کارگێڕی و دبلۆمی لە کارگێڕی هەیە.
– ماوەیەك بەڕێوەبەری گشتی پەیوەندییە جەماوەرییەکانە لە کۆمیسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکانی نووسینگەی نیشتمانی بەغدا.
– بەرهەمەکانی:
– (فیدرالیة)، ٢٠٠٤.
– (الکوتا النسائیة)، ٢٠٠٩.

*** (عەبدولڕەحمان عەسکەری کەرکوکی):-**

– ناوی (عەبدولڕەحمان عەسکەری کوڕی مەلا مستەفای کەرکوکی)یە و نازناوی شیعری (عەسکەری) هەبووە.
– ساڵی (١٨١٠) لە گەڕەکی موسەڵڵا لەدایکبووە.
– خوێندنی مەنتق و بەدیع و زانستی زمان و زانستی تەفسیر و حەدیسی لەلای (مەلا وەیسی ئەفەندی) خوێندووە و بووەتە مامۆستا لە قوتابخانەی مزگەوتی (حاجی ئەحمەد ئاغا).
– یەکێکە لە زانا ئایینییەکانی کەرکوك، ماوەیەك لە دێی کەراو بووە لەلای مەلا محەمەد کەراوی.
– ساڵی (١٨٧٢) والی کەرکوك (تەقیەددین پاشا) داوای لێ کردووە ببێ بە دادوەر لە کەرکوك بەڵام نەیکردووە و بەردەوام بووە لە وانە وتنەوە.
– ساڵی (١٨٨٠) کۆچی دوایی کردووە و لە قەبرستانی موسەڵڵا نێژراوە.

*** (عەبدولڕەحمان عەلی حیکمەت):-**

– ناوی (مەلا عەبدولڕەحمان کوڕی مەلا حیکمەت ئەفەندی کوڕی عەبدولوەهاب کوڕی ئیسماعیل محێدین سیامەنسووری)ە.

– ساڵی (١٩٠٥) لە گەڕەکی (ئاخور حوسێن) لەدایکبووە.
– بووەتە ئیمام و خەتیب لە مزگەوتی (ئەحمەد ئاغا) و (المعهد الإسلامي)، ماوەیەکیش ئەندام بووە لە (مجلس التوعیة الدینیة) لە ئەوقافی کەرکوك.
– لە (٢)ی ئاداری ساڵی (١٩٩٣) کۆچی دوایی کردووە.

*** (عەبدولڕەحمان قەرەحەسەنی):-**

– شاعیر لە ساڵی (١٨٩٢) لەدایکبووە.
– ساڵی (١٩٤١) کۆچی دوایی کردووە.
– دەربارەی بەرهەمەکانی هیچ زانیاریمان نییە.

*** (عەبدولڕەحمان مەلا مەحموود - مەلا عەبدولڕەحمان مەلا مەحموود):-**

– ناسراوە بە (مەلا عەبدولڕەحمانی کەپەنگ).
– لەنێوان ساڵانی (١٧١٢-١٧٦٧) ئیمام و خەتیبی مزگەوتی (دلی باش) بووە.
– لە ساڵی (١٧٦٧) کۆچی دوایی کردووە.

*** (عەبدولڕەحمان مەحموود هەیبەتوڵڵا):-**

– ساڵی (١٩٤١) لە شاری کەرکوك لەدایکبووە.
– ساڵی (١٩٦١) لە کۆمپانیای نەوتی کەرکوك بە کرێکاری دامەزراوە.
– ساڵی (١٩٧٠) بووەتە ئەندامی لقی کەرکوکی کۆمەڵەی هونەرو رێژەی کوردی و بەشداری کردووە لە (بەهاری دزاو)، (کۆتایی دەرەبەگ)، (مەڕەزە).
– ساڵی (١٩٧٣) لە بەر باری ئالۆزی سیاسی ئاوارەی ئێران دەبێت، دوای دە ساڵ دەگەڕێتەوە کوردستان.
– لە (١١)ی تشرینی دووەمی ساڵی (١٩٩٢)دا شەهید دەبێت.

*** (عەبدولڕەحمانی نفووس):-**

– ناوی (عەبدولڕەحمان کوڕی عەبدولکەریم)ە ناسراوە بە (عەبدولڕەحمانی نفووس).
– ساڵی (١٩٢٦) لەدایکبووە.

- ساڵی (١٩٤٦) دواناوەندی لە شاری سلێمانی تەواو كردووە.
- ساڵی (١٩٤٦) پەیوەندی كردووە بە ڕیزەكانی ڕێكخستنی پارتی دیموكراتی كوردستان.
- ساڵی (١٩٥٩) بووە بە بەڕێوەبەری نفووسی شاری كەركوك.
- ساڵی (١٩٦١) لەلایەن ڕژێمی قاسمەوە دەستگیر كراوەو نێردراوە بۆ بەندیخانەی ناوەندی بەغدا، ساڵی (١٩٦٢) ئازاد كراو بۆ (حیلە) ڕاگوێزراوە.
- ساڵی (١٩٦٢) بە نهێنی لە لقی (٥)ی بەغدا دەبێت بە ئەندام لق.
- ساڵی (١٩٦٣) لە كاتی دانووستاندن لەنێوان شۆڕشی ئەیلوول و ڕژێم دەبێت بە ئەندامی لیژنەی گفتوگۆكان.
- لە دوای سەرنەكەوتنی مفاوەزات دەستگیر دەكرێت و دەست و قاچی دەبڕنەوەو شەهیدی دەكەن.

* (عەبدولڕەحیم سەرەڕۆ):-

- ناوی (ڕەحیم مەحموود خەلیل قەرەڵووسی)یە.
- ساڵی (١٩٦٣) لە كەركوك لەدایكبووە.
- سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی لە كەركوك و پەیمانگەی مامۆستایانی باڵای لە موسڵ تەواو كردووە.
- بەرهەمە چاپكراوەكانی:
- (پرۆسەی سووتانی عاشقێك)، دیوانە شیعر، بەغدا، ٢٠٠١.
- (بەسەر شانی سەحەردا وەرە ئەی باد)، دیوانە شیعر.
- بەرهەمە ئامادەكراوەكانی بۆ چاپ:
- (گرفتە دەروونییەكانی منداڵ)، كۆكردنەوەو ئامادەكردن و وەرگێڕان.
- (سۆسیۆلۆژیای پەروەردەو فێركردن)، نووسینی دكتۆر عەلی وەتفە، دكتۆر عەبدوڵلا ئەلموجەیدل، وەرگێڕان.
- (ئازاد بوون لە ئایدیۆلۆژیا، چواردە شاعیری هیندی هاوچەرخ)، نووسینی: ڕانژێت هۆسكۆتی، وەرگێڕان بۆ عەرەبی: زەبییە خەمیس، وەرگێڕان بۆ كوردی: نووسەر.
- (مادە هۆشبەرەكان.. لە دۆزینەوەوە تا بنبڕكردن).
- (كەیسی شیعەكان لە جیهاندا)، ئامادەكردنی عەبدوڵلا مەحموود زەنگەنە، عەبدولڕەحیم سەرەڕۆ.

* (عەبدولڕەزاق عەزیز شێخلەر):-

- ساڵی (١٩٤٣) لە كەركوك لەدایكبووە.
- ساڵی (١٩٦٦-١٩٦٧) پەیمانگای پێگەیاندنی مامۆستایانی لە بەغدا تەواو كردووە.
- بەشداری ئەم پێشانگایانەی كردووە:
- بەشداری پێشانگای لە شاری بەغدا لە ڕێككەوتی (٢٥)ی ئابی ساڵی (١٩٦٩) كردووە.
- بەشداری پێشانگای لە شاری كەركوك لە ڕێككەوتی (٧)ی ئەیلووی ساڵی (١٩٧٠) كردووە.
- بەشداری پێشانگای لە ئەنقەرە لە ساڵی (١٩٧٠) كردووە.
- ساڵی (١٩٧٣) بەشداری پێشانگای هاوبەشی هونەرمەندانی كردووە لە یانەی مامۆستایانی كەركوك.
- ساڵی (١٩٨٥) بەشداری پێشانگای ساڵانەی هونەرمەندانی كەركوكی كردووە لە هۆڵی تەئمیم بۆ هونەری نوێ.
- ساڵی (١٩٨٥) پێشانگای تایبەتی لە هۆڵی تەئمیم بۆ هونەری نوێ كردووەتەوە.

* (عەبدولڕەزاق نوری):-

- ساڵی (١٩٦٠) لە كەركوك لەدایكبووە.
- ساڵی (١٩٨٣) ئەكادیمیایی هونەرە جوانەكانی لە بەغدا تەواو كردوو.
- یەكێكە لە شێوەكارەكانی كەركوك.

* (عەبدولستار تاهیر شەریف - دكتۆر عەبدولستار تاهیر شەریف):-

- ساڵی (١٩٢٣) لە كەركوك لەدایكبووە.
- سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی لە كەركوك تەواو كردووە.
- ساڵی (١٩٥٠) تا (١٩٥٧) لە ڕیزی (الاخوان المسلمین) مایەوە گەیشتە پلەی (نقیب) واتا ڕێكخەری شانە.
- ساڵی (١٩٧٢-١٩٧٤) سكرتێری كۆمیتەی ناوەندی پارتی شۆڕشگێڕی كوردستان بووە.
- لە ناوەڕاستی حەفتاكاندا وەزیری ئەشغال و گواستنەوەو شارەوانی حكومەتی عێراق بووە.
- ساڵی (١٩٨١-١٩٨٤) ئەندامی ئەنجوومەنی نیشتمانی عێراق بووە.
- لەدوای پرۆسەی ئازادی عێراقەوە مامۆستای زانكۆ بووە لە بەشی كۆمەڵناسی زانكۆی كەركوك.
- بەرهەمە چاپكراوەكانی:
- (كادری شۆڕشگێڕ)، بەغدا، ١٩٧٦.
- (حاجی قادری كۆیی شاعیری شۆڕشگێڕ)، بەغدا، ١٩٧٧.
- (موجز تاریخ الحیزب الثوریة الكردستاني)، بەغدا، ١٩٧٧.
- (تاریخ الحیزب الثوري الكردستاني)، بەغدا، ١٩٧٨.
- (حول خطة التنمیة القومیة للسنوات ١٩٧٦-١٩٨٠)، بەغدا، ١٩٧٨.
- (في الفكر الثوري)، بەغدا، ١٩٧٨.
- (ڕەنگدانەوەی برایەتی كوردو عەرەب لە ئەدەبی كوردیدا)، بەغدا، ١٩٧٩.

- (لێکدانەرەیەك لە بابەت قەلاچۆکردنی نەخوێندەواری تەوزیمی)، بەغدا، ١٩٧٩.
- (خومەینی خومە بۆ گەلان)، بەغدا، ١٩٨٠.
- (پەروەردەی منداڵ)، بەغدا، ١٩٨٠.
- (تقییم کتاب القراءة الکردیة للحملة الوطنیة الشاملة لمحو الأمیة الزامي)، نامەی ماستەر، بەغدا، ١٩٨٠.
- (المجتمع الکردي، دراسة إجتماعیة ثقافیة سیاسیة)، بەغدا، ١٩٨١.
- (نەشونماکردنی زانیاری لای منداڵ)، بەغدا، ١٩٨٢.
- (قاموسی دەروونناسی)، چاپی یەکەم، بەغدا، ١٩٨٥.
- (النمو اللغوي للطفل الکردي)، بەغدا، ١٩٨٧.
- (الذخیرة اللغویة عند الطفل الکردي في منطقة کردستان للحکم الذاتي)، بەغدا، ١٩٨٨.
- (ململانێ لەگەڵ ژیاندا-یادداشت ١٩٣٥، ١٩٧١)، بەرگی یەکەم، کەرکوك، ٢٠٠٥، چاپی دووەم، (٢٠٠٨).
- (ململانێ لەگەڵ ژیادا-یادداشت ١٩٧١، ١٩٨٣)، بەرگی دووەم، کەرکوك، ٢٠٠٧.
- (دەروونناسی گشتی)، چاپی یەکەم، کەرکوك، ٢٠٠٦، چاپی دووەم، سلێمانی، ٢٠٠٩.
- (الجمعیات والمنظمات والأحزاب الکردیة في نصف قرن ١٩٠٨-١٩٥٨)، چاپی یەکەم لە بەغدا ١٩٨٩، چاپ دووەم لە سلێمانی ٢٠٠٧.
- لە (١٦)ی ئاداری ساڵی (٢٠٠٨) بە دەستێکی نادیار کوژرا.

*** (عەبدولستار جەباری):-**

- ناوی (عەبدولستار عەزیز عەبدوڵڵا) ناسراو بە (عەبدولستار جەباری).
- ساڵی ١٩٦٤ لە شاری کەرکووك لەدایکبووە.
- ساڵی ١٩٨٨ پەیمانگای باڵای گەیاندنی تەواو کردووەو بڕوانامەی (دبلۆمی) بەدەستهێناوە.
- یەکێکە لە نووسەرو خەت خۆشەکانی کەرکوك و لە دەیان فیستیڤاڵ و پێشانگای تایبەت بە (هونەری خۆشنووسی) بەشداری کردووەو چەندین خەڵات و ڕێزنامەی پێ بەخشراوە.
- ساڵی ٢٠٠٦ بەشداری لە خولێکی ڕۆژنامەوانی نێودەوڵەتی لە (قاهیرە)ی پایتەختی وڵاتی (میسر) کردووە.
- لە زۆربەی ڕۆژنامەو گۆڤارەکانی کوردستان بە هەردوو زمانی (کوردی و عەرەبی) ووتارو لێکۆڵینەوەی بڵاوکردووەتەوە.
- چەندین کۆڕو سیمیناری لە بارەی مێژووی هونەری خۆشنووسی سازکردووە.
- ماوەیەك لە دەستەی نووسەرانی گۆڤاری (نەوە)و پەیامنێری گۆڤاری (مێرگ) بووە لە کەرکوك.
- کتێبە چاپکراوەکانی:
- (دیاری ناسری ڕەزازی)، ١٩٨٣.
- (خۆشنووسانی کورد)، ٢٠٠٥.
- (ژوانگەی هونەر)، (٢٠٠٨).

*** (عەبدولستار عەبدەلانی - سەید عەبدولستار عەبدەلانی):-**

- ناوی (سەید عەبدولستار ئەفەندی کوڕی شەریف سەید ئەحمەدی عەبدەلانی شارەزووری)یە.
- لەدایك بووی چلەکانی سەدەی نۆزدەهەمە کە لەوانەیە لە ساڵی (١٨٤٠) بێت.
- ساڵی (١٩٢٩) کۆچی دوایی کردووە.
- یەکەم کارێکی قایمەقامی ڕەوانخورماتوو بووە لە دوایدا بەڕێوەبەری ئەوقاف بووە، هەروەها بەڕێوەبەری ئەوقاف بووە لە (مەککە) بۆ ماوەی حەوت ساڵ، ماوەیەك قایمەقامی کەرکوك بووە، نەقیب ئەشرافی کەرکوك ویەکەم بەڕێوەبەری ئەوقافی کەرکوك بووە کە دواکاری بووە تاکو مردنی.
- دەستێکی چاکی هەبووە لە نووسینی شیعری تورکیدا.
- دیوانەکانی وکتێبەکانی بریتیە لە (معراجیە دیوانی)و (علمیە سالنامەی سی).

*** (عەبدولستار عەبدی - مەلا عەبدولستار عەبدی):-**

- ناوی (عەبدولستار عەبدی کوڕی مەلا ئەحمەد کوڕی سەید عومەرکوڕی سەید موحسین)ە، بەناوبانگە بووە بە (سەید عەبدي ئەفەندی) یا (سەید عەبدی ستای ئەفەندی).
- ساڵی (١٨٥٨) لە گەڕەکی (بەگەکان) لەدایکبووە.
- خوێندنی ئایینی و زانستی لە قوتابخانەکانی کەرکوك

بەدەستهێناوەو ماوەیەکیش چووتە ئەستەمبوڵ و خوێندنی لەسەر دەستی (مستەفا عاسم) تەواو کردووە، بۆیە خوێنەوارێکی ئاینیی و ئەدەبیی و زمانەوانی بووەو دەستی باڵایشی هەبووە لە شیعر نووسیندا، ئیجازەی زانستی ئاینیی لەژێر دەستی زانا (ئەحمەد فائیز مەحموود بەرزنجی) بەدەستهێناوە.

- گەلێك فەرمان و ئەرکی ئاینیی و خوێندن و کارگێڕی جێبەجێ کردووەو گەلێك لە وڵاتە عەرەبیی و ئیسلامییەکان گەڕاوە، هەروەها ماوەیەك مامۆستا بووە لە ولایەتی (بۆرسە) و (ئەزمیر) و (رەواندوز) و قائیمقام بووە لە شاری کەرکوك، هەروەها بەڕێوەبەری ئەوقاف و تەشریفات بووە لە شاری (مەککە) بۆ ماوەی حەوت ساڵ، ماوەیەك دادوەری موسڵمانەکان بووە لە شاری کەرکوك، دامەزرێنەری بەڕێوەبەرایەتی ئەوقافی کەرکوك بووەو یەکەم بەڕێوەبەری بووە.

- دەستێکی باڵای هەبووە لە نووسینی شیعرو ئەدەبدا بە زمانی تورکیی و عەرەبیی و چامەیەکی شیعری دوورودرێژی هەیە بە ناونیشانی (میعراجیە دیوانی) لە ساڵی (١٩٠٨) لە ئەستەمبول بە چاپی گەیاندووە، لە پاڵ گەلێك دەستنووسی شیعری کە تاکو ئێستاکە بە چاپ نەگەیەنراوە.

- شارەزاییەکی تەواوی هەبووە لە خەتخۆشی عەرەبیی و رێگاو رێساکانی ئەو شێوانەی زانیوە.

- لە دوای کودەتاکەی ساڵی (١٩٠٨)ی (مەشروتییەکان) گەڕاوەتەوە کەرکوك و لەگەڵ زانایانی ئەو سەردەمەدا هەڵسووکەوتی کردووە.

- ساڵی (١٩٣٢) کۆچی دوایی کردووە.

*** (عەبدولستار هەمەوەندی):-**

- یەکێکە لەو نووسەرانەی کە گەلێك لێکۆڵینەوەی بەزمانی عەرەبیی بە چاپ گەیاندووە:

- (إستقصاءات ومشاهدات في الوية العراق-الكراسة الاولى لواء كركوك)، بەغدا، ١٩٥٢.
- (الشرطة العراقية، دوو بەش)، ١٩٤٩.
- (عبرة يوم التاج)، بەغدا، ١٩٥٤.
- (مذكراتي عن الفترة الاخيرة من حكم صالح او -صالح جبر- في الميزان)، بەغدا، ١٩٥١.
- (مصير مصر-اللواء محمد نجيب)، وەرگێڕان، ١٩٥٦.
- (مجازر الدم في الموصل-الوثائق والاحداث)، ١٩٦٢.

*** عەبدولسەمەد سەبری:-**

- عەبدولسەمەد سەبری بە یەکێك لە هاوشانانی ئەحمەد سەبری (لە رووی نازناوەوە- وەرگێڕ) دەژمێردرێت. و کوڕی بازرگانێکە بە ناوی محەمەد ئەمین، لە زەمانێکدا لە دادگای کەرکوك ئەندامێتی کردووە و هەم بەو سامانەی لە باوکییەوە بۆی ماوەتەوە بازرگانی کردووە.

- لە نێوان ساڵانی ١٣٢٣ - ١٣٢٥(نووسەر دیاری ناکات ئەم ساڵە هیجرییە یان رۆمییە - وەرگێڕ) لە گۆڤارێکی مانگانە لەسەر غەزەلێکی کە بڵاوکراوەتەوە نووسراوە (ئەندامی پێشووی دادگای کەرکوك عەبدولسەمەد سەبری) بە گوێرەی ئەوە بزمان دەردەکەوێت کە لەپێش ئەو مێژووە ئەو وەزیفەیەی هەبووە.

- لە کەسانی ئەشراف بۆ ئەو وەزیفەیە هەڵدەبژێردران و دادەمەزرێنران، لەبەر ئەوە سەبری لە بنەماڵەیەکی خانەدان و ئەدیب و رۆشنبیر و بەناوبانگ لە قەڵەم دەدرێت.

- لە ژیاندا بووە فرسەتی بڵاوکردنەوەی شیعرەکانی نەبووە، لەبەر ئەوەی فریای گۆڤاری (حەوادیس) نەکەوتووە، کە لە ساڵی ١٢٢٧ی رۆمی دەرچووە و دە ساڵ پێش ئەم مێژووە مردووە، بەڵام لەبەر چی بەشێك لە بەرهەمەکانی ساڵانێکی زۆر پاش مردنی بڵاوکراونەتەوە، شیعرەکانی پاشماوەیەکی کلاسیکن و بە گوێرەی زەمینەو زەمانەوە جوان دەژمێردرێن و هەندێکی لەلایەن شاعیرەکانمانەوە پەسەند کراون و لاسایی کراوەنەتەوە.

- سەبری هاوچەرخی شاعیر و موتەسەوفی بە ناوبانگی کەرکوك فایز بووە و رێزی لێگرتووە و لەژێر کاریگەری شیعرەکانیدا بووە.

*** (عەبدولسەمەدی خانەقا - شێخ عەبدولسەمەدی خانەقا):-**

- (شێخ عەبدولسەمەدی کوڕی شێخ عەبدولقادر کوڕی سەید ئەحمەدی خانەقا)یە.
- ساڵی (١٩٢٧) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- کۆلێژی یاسای لە بەغدا تەواو کردووە، دامەزراوە بە قازی لێکۆڵەرەوە لە کەرکوك.
- کورتە چیرۆك دەنووسێت لە گۆڤارو رۆژنامەکان.
- ساڵی (١٩٧٥) دوور خراوەتەوە بۆ خوارووی عێراق.
- ساڵی (١٩٨١) گەڕاوەتەوە سلێمانی و بووەتە سەرۆکی دادگای سلێمانی.
- بەرهەمەکانی:
- (في القاب)، کۆمەڵە چیرۆك، ١٩٥٢.
- (محاولات في النقد الأدبي)، ١٩٥٨.
- لە ئەوتەکان کۆچی دوایی کردووە.

*** (عەبدولعەزیز ئەفەندی):-**

- نووسەرو چیرۆکنووسێکی کەرکوکیە کە بابەتەکانی لە رۆژنامەو گۆڤارەکانی کەرکوك بڵاوکردووە.
- ساڵی (٢٠٠٦) کۆچی دوایی کردووە.

*** (عەبدولعەزیز ئیبراهیم ئاوچی):-**

- ساڵی (١٩٣٣) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٩٠) کۆچی دوایی کرد.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی (حكايات في الظلام)، ١٩٥٩.
- بەڵام زانیاری ترمان دەربارەی نییە.

*** (عەبدولعەزیز شێخ ئیسماعیل بەرزنجی - شێخ عەبدولعەزیز شێخ ئیسماعیل بەرزنجی):-**

- یەکێکە لە مەقام خوێنەکانی شاری کەرکوك.

*** (عەبدولعەزیزی خانەقا - شێخ عەبدولعەزیزی خانەقا):-**

- (شێخ عەبدولعەزیز کوڕی شێخ عەبدولقادر کوڕی سەید ئەحمەدی خانەقا)یە.
- ساڵی (١٩٢٧) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٥٠) بووەتە کارمەند لە وەزارەتی (الإرشاد).
- ساڵی (١٩٦٤) بووەتە بەڕێوەبەری وەزارەتی (الإرشاد) ئینجا بەرزکراوەتەوە بۆ بەڕێوەبەری گشتی (الثقافة والإرشاد) لە ناوچەکانی کەرکوك.
- ساڵی (١٩٧٠) دەوری هەبوو لە دەرکردنی چەند رۆژنامەیەکی کوردی.
- ئەندامی بەڕێوەبەری دەستەی نووسەرانی کورد بووە.
- لەدەوروبەرەکانی لە سلێمانی کۆچی دوایی کردووە.

*** (عەبدولعەزیز سەمین بەیاتی):-**

- ساڵی (١٩٣٨) لە کفری لەدایکبووە.
- لە بواری ئەدەب و شیعری تورکمانی دەستی هەیە.
- کاری کردووە لە بواری خوێندن و بەڕێوەبەری لە قوتابخانەکان.
- بەرهەمەکانی:-
- (شاعرية فضولي البغدادي)، چاپخانەی (الجمهورية)، کەرکوك ١٩٧٢.
- (التاميم، المحافظة والقرار الخالد)، کەرکوك، ١٩٨٦.
- (فضولين ليلى ومجنون دستانينداكي غزەللر و اجيقلاماسي)، بە زمانی تورکی، چاپخانەی (دار الشؤون الثقافية العامة)، بەغدا، ١٩٩٣.
- (الشاعر عماد الدين نسيمي البغدادي)، بەغدا، ١٩٩٦.
- (نسیمي)، بە زمانی تورکی، چاپخانەی (دار الشؤون الثقافية العامة)، بەغدا، ١٩٩٦.
- (اينده إنسان)، ٢٠٠٥
- تاملات في الدين والحياة، ٢٠٠٧
- إسلامي اكيتيمين نوكره تيم يوننه ملري، ٢٠٠٧
- في محراب الإيمان، ٢٠٠٨
- فضولي ديوانيندەن غزللرو اجيقلاماسي، ٢٠٠٨
- سوسيال بيليميلرين ئوكره تيم يوننه ملري، ٢٠٠٨.
- جاغداش عراق تاريخي، ٢٠٠٨
- تركمان ادبياتي، ٢٠٠٨
- الله وإنسان عاشقي يونس امره، ٢٠٠٩
- (الأمثال الشعبية التركمانية الموصلية-دراسة مقارنة)، کەرکوك، ٢٠٠٩.
- (الأمثال الشعبية التركمانية الموصلية-دراسة مقارنة)، کەرکوك، ٢٠١٠.
- ديني شعرلر، ٢٠١٠
- (اينده إنسان)، ٢٠١٠
- من اعماق الجرح العراقي، ٢٠١٢
- غم كارواني، ٢٠١٣
- يوردلر و كيرلر، ٢٠١٣

*** (عەبدولغەفور مستەفا):-**

- ساڵی (١٩٣٩) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- دەرچووی پەیمانگای مامۆستایانە بەشی پەروەردەی وەرزشی لەنێوان ساڵانی (١٩٦١-١٩٦٢).
- لە بواری یاری کردن و ناوبژیوان و رۆژنامەنووسی وەرزشی کار کردووە و گەلێك بابەتی لە رۆژنامەکانی (الملعب) و (الزمان) و (النور)، (التآخي)، (کرکوك)، بڵاوکردووەتەوە.

*** (عەبدولغەفور واعیز):-**

- ناوی (مەلا عەبدولغەفور کوڕی مەلا مستەفا کوڕی مەلا عەبدوڵڵای واعیز)ە.
- زانایەکی ئایینی بووە و ماوەیەك مامۆستا بووە لە قوتابخانەی (حاجی مستەفا قیردار) و ماوەیەك ئیمام و خەتیب بووە لە مزگەوتەکانی کەرکوك.
- بەرهەمێکی دەستنووسی بە جێماوە بە ناوی (النهجة المرضية) لە (دار المخطوطات العراقية) پارێزراوە.

*** (عەبدولفەتاح رۆستەم محێدین - شێخ البصير):-**

- ناسراو ئەندامی کۆمەڵەی (باراسایکۆلۆجی) عێراق و کۆمەڵەکانی تری تایبەتییە و بەشداری لە چاك کردنی نەخۆشییەکانی تەزوکی و نیوە سەرێشە و بڕبڕەی پشت وەستیاری و رووناکی چاو و ئەوانی تر هەیە.
- خوای گەورە وزەیەکی (کە هرزمۆگناتیسی) لە گیانی پەیدا کردووە ئەمەش بووەتە هۆی ئەوەی کەوا توانای هەیە دەستی بەکار بهێنێ بۆ چاك کردنەوەی نەخۆشی بە بێ ئەوەی هیچ ئامێرێکی پزیشکی بەکاربهێنێت.

خۆی دەڵێت:-

(بەڵێ مرۆڤی لەناو جەستەیدا مەودای کەهرۆمۆگناتیسی دەگاتە (١) بۆ (٤) ملم ڤۆڵتیە، بەڵام لە جەستەی زانایانی (باراسایکۆلۆجی)دا دەگاتە نێوان (٣٥) بۆ (٣٩) ملم ڤۆڵت ئەم تەزووە واتە (شحنة) دەتوانێت چەندین جۆری (ڤایرۆس) لە ناو لەشی ئادەمیزاد بکوژێت، ئەمە سەرەڕای چۆنیەتی بەهێزکردنی ماسولکەکان و جوڵاندنی ئەنزیماتی لەش).

*** (عەبدولفەتاح وەهبی - کاتب زادە):-**

- ناوی (مەلا فەتاح کوڕی وەهبی کوڕی محەمەد عەلی ئەفەندی کاتب زادە)یە.
- ساڵی (١٨٧٢)دا لە کەرکوك لەدایکبووە.
- خوێندنی لەسەر دەستی زانا (مەلا مەحموود مەزناوی) وەرگرتووە، هەروەها خوێندنی لەلای مەلا محەمەد خالس کوڕی شێخ رەزای تاڵەبانی وەرگرتووە.
- لە دوای تەواوی کردنی خوێندنی لە ئەستەمبوڵ بووەتە بەڕێوەبەری ناحیەی زێبار، ئینجا بەڕێوەبەری ناحیەی داوودیە لە قەزای عەمادیە، ئینجا لە دواییدا گوازراوەتەوە بۆ موسڵ و بووەتە مامۆستا لە (دار المعلمين).
- ساڵی (١٩١٧)ی زاینیی دامەزراوە بە قازی لە (ئامێد)، ئینجا بووەتە باشکاتب لە دادگای سلێمانی تا ساڵی (١٩٢٨)ی زایینی.

- شاعیرێكی بەناوبانگ بووە، گەلێك شیعری بەناوبانگی هەیە وەكو (جهان)و (حجرة نامە)، هەروەها كۆمەلێك شیعری هەیە بە زمانی كوردیو توركی.
- سالی (١٩٤٠)دا كۆچی دوایی كردووە.

*** عەبدولفەتاح (وەهبی):-**

- ناوی عەبدولفەتاح كوری محەمەد عەلی ئەفەندییە، لە بنەمالەی كاتیب زادەی كەركوكە.
- سالی ١٨٦١ لە كەركوك لە دایكبووە.
- سالی ١٩٣٧ لە شاری مووسل كۆچی دوایی كردووە.
- وەهبی لە كەركوك خوێندوویەتی و پاشان لە خزمەت مەلا مەحموودی مەزناویدا هەموو عیلم و فەن و هونەرەكانی ئەو سەدەیە كە باوبووە، سوودی لێ بینیوە.
- لەگەڵ شێخ محەمەد خالسی كوری شێخ رەزای تالەبانی فەقێیەتییان كردووە و پێكەوە مۆڵەتیان وەرگرتووە.
- كاتێك بووە بە مەلا چووەتە ئەستانبول و پاشان گەڕاوەتەوە و بووە بە بەڕێوەبەری ناحیەی زێبار، داوده لە عەمادی.
- لە دواییدا بووە بە مامۆستا لە قوتابخانەی (دار المعلمین)ی مووسل، دوای چەند ساڵێك بووە بە بەڕێوەبەری ناحیەی ئەترۆش لە قەزای دهۆك، پاشان لە ناحیەی تەلەعفەر.
- سالی ١٩١٨ بووە بە قازی شەرع و چووەتە ئامێدی لەپاش ئەوە بووە بە باش كاتبی مەحكەمەی شەرعی لە سلێمانی تا سالی ١٩٢٨.
- بە هەر چوار زمانی كوردی و توركی و فارسی و عەرەبی شیعری هۆنیوەتەوە.

*** (عەبدولقادر خەلۆسی):-**

- ناوی عەبدولقادر بووە نازناوی شیعری (خەلۆسی) بووە.
- سالی (١٨٨٤) لە كفری لەدایكبووە.
- لەنێوان سالأنی (١٩١٨-١٩١٩) بەڕێوەبەری تەحریرات بووە لە تاپۆی كەركوك.
- زۆربەی شیعرەكانی لە رۆژنامەی (نجمة)و (ئەیلەری) بلاوكردووەتەوە.
- بەرهەمە چاپكراوەكانی:
- (واویلای وطن)، بە زمانی توركی، چاپخانەی (شابندر)، بەغدا، ١٩١١.
- (عفاف)، شانۆگەری، بەغدا،
- (القوانین الثلاثة: تسویة حقوق الاراضي واللزمة والعقر)، چاپی یەكەم، بەغدا، چاپی دووەم، چاپخانەی (الفرات)، بەغدا، ١٩٢٤.
- (تسویه حقوق اراضي قانوني ولزمه قانوني)، وەرگێران لە عەرەبییەوە بۆ توركی، چاپخانەی (بغداد)، بەغدا، ١٩٣٣.
- سالی (١٩٤٩) كۆچی دوایی كردووە.

*** (عەبدولقادر زیائی):-**

- ناوی (عەبدولقادر محەمەد ئەنوەر خەلیفە ئەمین زیائی)یە.
- سالی (١٩٥٧ لە قەلأ لەدایكبووە.
- ئامادەیی بەشی ئەدەبی تەواو كردووە.
- گەلێك نووسینی لە گۆڤارو رۆژنامەی توركیو عەرەبیو كوردی بلاوكردووەتەوە لە كەركوك.

- سیوكیلیم كركوك، دیوان شیعر بە توركی، ٢٠٠٧
- صوت بین جدران الصمت، ٢٠٠٨
- بەرهەمە چاپكراوەكانی (موجز عن تاریخ الصحافة التركمانیة في العراق)، ٢٠١١.

*** (عەبدولقادر سوورە خانەقا - شێخ عەبدولقادر سوورە خانەقا):-**

- سالی (١٧٩٥)ی زایینی لە گوندی سەرگەلو لەدایكبووە.
- لە دواییدا هاتووەتە كەركوكو تەكییەكی لە خانەقا دروست كردووەو خانوویەكی لەتەك خانەقاكە دامەزراندووە.
- شاعیرو ئەدیب بووە بەزمانەكانی كوردیو توركیو فارسی نووسیووە.
- سالی (١٨٦٠)ی زایینی لە تەكیەی خانەقا لە كەركوك نێژراوە.

*** (عەبدولقادری سیامەنسووری - شێخ عەبدولقادری سیامەنسووری):-**

- شێخ (عەبدولقار كوری شێخ هادی)ە.
- سالی (١٨٨٥) لە ناحیەی لەیلان لەدایكبووە، یەكێكە لە شێخەكانی تالەبانی، لەبەر ئەوەی لە دێی سیامەنسوور لەدایكبووە بۆیە بە سیامەنسووری بە ناوبانگە.
- یەكێك بوو لەوانەی دژی ئینگلیزەكان بووەو لایەنگیری عوسمانییەكان بووەو سەر بە كۆمەلەیەكی نهێنی بووە كە لایەنگری عوسمانییەكان بووە، بەلأم ئینگلیزەكان شوێنی كۆمەلەكەیان دۆزییەوەو هێزی ئینگلیزەكان دێیەكەیان بۆردوومان كرد بۆیە هەلهاتو تا سالی (١٩٢١) نەگەڕایەوە.
- ئەندامی ئەنجوومەنی نیابی بووە لە خولی حەوتەم لەنێوان (٢٧)ی شوباتی سالی (١٩٣٧) تا (٢٦)ی ئابی سالی (١٩٣٧).

*** (عەبدولقادر عەبدولڕەحمان نەجمەددین-سابری):-**

- سالی (١٩٧٦) لە دێی شۆربیجە لەدایكبووە.
- سالی (٢٠٠٧) ماجستێری هێناوە بە ناونیشانی (شیخ معروف نودیهي وآرائه الكلامیة).

*** عەبدولقادر عابید عەبدولقادر هەورامی:-**

- سالی ١٩٦٤ لە كەركوك لەدایكبووە.
- سالی ١٩٨٥ كۆلێژی سەربازی بەغدای تەواو كردووە لە خولی ٦٧ بەناونیشانی (دفاع جوي).
- سالی ٢٠٠٥ خانەنشین كراوە.

*** (عەبدولقادر غولامی):-**

- ناوی ئەم شاعیرە (عەبدولقادر كوری محەمەد كوری مور بابا كوری عەلی)یەو نازناوی شیعری (غولامی) بووە.
- سالی (١٨٥٤)ی زاینیی لەدایكبووەو.
- لە سەرەتادا یا یاوەری باوكی زانستە سەرەتاییەكانی لای (ئالتی ئۆغلو قۆجە محەمەد ئەفەندی) خوێندووەو زیرەكیو توانایی خۆی زوو فێری زانستەكان بووە.

– سالی (١٨٧٠)ی زایینیی لەگەڵ باوکی دێتە کەرکوك بۆ لای شێخ (عەبدولقادر خالسی) لە تەکیێی تالەبانی، ماوەیەکی چاك شەریعەتی ئیسلامو تەریقەتی قادری دەخوێنێت، هەروەها لەلای شاعیر (فائیز) کتێبی (پەرێشان)ی بە زمانی فارسی خوێندووە.
– لە دوای کۆچی باوکی لەبەر ئەوەی کورە گەورەی بووە جێگەی گرتووەتەوە.
– ماوەیەك راوێژکاری بالای مەعاریف بووە لە (سیواس)، دوای ماوەیەك وازی هێناوەو کاری ژمێریای کردووە لە دەزگاکانی دەولەت، لە دواییدا بە ئارەزووی خۆی وازی لە ژیانی فەرمانبەری هێناوە.
– لە بەرهەمە چاپکراوەکانی:
– دیوانێکی شیعری چاپکراوی بە زمانی تورکی هەبووە کە لە تەمەنی (١٧) سالییەوە بە تەواوەتی لە بواری شیعردا پێگەشتبووە، لەو دیوانەدا کەمێك شیعری عەرەبیو فارسی تێدا بوو لەگەڵ هەندێك لە شیعری عەبدولرەحمان خالسیو شاعیرانی تری کەرکوك کە لە دیوانەکەیداً وەکو تەخمیس بەکاری هێنا بوو.
– (تعجل محققین).
– (میراج مشتاقین).
– سالی (١٨٨٦)ی زایینی کۆچی دوایی کردووەو لە سیواس لە تورکیا نێژراوە.

* (عەبدولقادر-فائیز):-

– ناوی (عەبدولقادر کوری شێخ عەبدولرەحمان کوری خالسی تالەبانی)یە.
– سالی (١٨٣٤)دا لە کەرکوك لەدایکبووە.
– سالی (١٨٩٨)دا کۆچی دوایی کردووە.
– خوێندنو زانستی ئایینی لەلای زانایانی ئایینی سەردەمی خۆی خوێندووەو بە تایبەتی لە تەکیەی تالەبانی، هەروەها شیعری هۆنیوەتەوە بە زمانی فارسیو تورکی.

* (عەبدولقادر قەدری ئەرسەلان):-

– ناوی (عەبدولقادر قەدری ئەرسەلان بەگ زادە)یە.
– یەکێکە لەو شاعیرانەی کە هۆنراوەیەکی درووودرێژی لە پێهەلدانی شێخ مەحموودی نەمردا نووسیوەو لە رۆژنامەی (رۆژی کوردستان)دا بە زمانی کوردیو تورکی بلاوکردووەتەوە.

* (عەبدولقادر قەرەحەسەنی حەساری):-

– لە بەرهەمە چاپکراکراوەکانی:
– (شەجەرەی پێغەمبەر)، بەغدا، ١٩٣٧.
– (سپارەی خوورەوشت)، بەغدا، ١٩٣٨.

* (عەبدولقادر قرگەیی):-

– ناوی (عەبدولقادر کوری مەلا ئەحمەد کوری مەلا عەبدوللا کوری فازل ئەفەندی کوری مەلا محەمەد مودەرس) بووەو ئیمامو خەتیبی مزگەوتی (ئائیب) بووە لە گەرەکی (ئاخور حوسێن).

– سالی (١٨٩٨) لە کەرکوك لەدایکبووە.
– گەلێك شیعرو چیرۆکی لە رۆژنامەو گۆڤارە کوردییەکان بلاوکردووەتەوەو ماوەیەکی بەرێوەبەری خەزێنەی کەرکوك بووە.
– سالی (١٩٧٥) کۆچی دوایی کردووە.

* (عەبدولقادر کەرکوکی):-

– ناوی (مەلا عەبدولقادر کوری عەبدوللا کەرکوکی)یە.
– دەستنووسێکی لە سالی (١٧٤٤) بە جێهێشتووە.

* (عەبدولقادر کەسنەزان):-

– ناوی (شێخ عەبدولقادر کوری شێخ حوسێن کوری شێخ عەبدولکەریمی کەسنەزان)ە.
– سالی (١٩٥٠) لە کەرکوك لەدایکبووەو ئەدیبو چیرۆکنووس بووەو لە بواری بەرێوەبەرایەتییدا لە ناحییە کاری کردەوە.

* (عەبدولقادری کەوڵە):-

– ناوی (شێخ عەبدولقادر کوری شێخ ئەحمەد مەڵحە کوری شێخ محەمەد کوری شێخ ئەحمەدی سەرداری بەرزنجی)یە.
– سالی (١٩٠٤) لە گوندی (سەرگەلو) لەدایکبووەو لە سالی (١٩١٤) بە ماڵەوە هاتوونەتە گوندی (مەڵحە) لەوێ نیشتەجێ بوونە.
– زمانی کوردیو فارسیو عەرەبی بە چاکی زانییوە، زانایەکی ئایینیو کەسایەتییەکی ناوداری ناوچەکە بووە.
– سالی (١٩٧٩) لە تەمەنی حەفتاو پێنج سالیدا کۆچی دوایی

كردووەو لە گۆڕستانی (شێخ محێددین) بە خاك سپێردراوە.

*** (عەبدولقادر محەمەد بەرزنجی - شێخ عەبدولقادر محەمەد بەرزنجی):-**

- ناوی (شێخ عەبدولقادر كوڕی شێخ محەمەد كوڕی شێخ عەبدولڕەحیم بەرزنجی)یە.
- ساڵی (١٩١٩) لە سلێمانی لەدایكبووە.
- پاش تەواوكردنی خوێندن لە سلێمانی چووتە قوتابخانەی سەربازی لە ساڵی (١٩٢٧) بە پلەی (مولازم) دەچووە، لە چەندین شوێن وەكو هەولێرو موسڵو كەركوكو ناسرییە كاروباری سەربازی بردووەتە ڕێوە.
- یەكێك بووە لەو ئەفسەرانە كە لە ئەندامانی حیزبی (هیوا) بووە.
- ساڵی (١٩٤٠)ەوە لە كەركوك جێگیر بووە.
- ساڵی (١٩٥٧) بە هاوكاری كۆمەڵێك ڕۆشنبیری كورد گۆڤاری (شەفەق)ی وەك یەكەمین گۆڤاری كوردی لە كەركوك دەركردووە، لە ساڵی (١٩٥٨) خاوەن ئیمتیازی گۆڤارەكە بووە.
- ماوەیەكیش بەڕێوەبەری تەجنیدی كەركوك بووە.
- ساڵی (١٩٥٨) لەبەر باری تەندروستی خانەنشین كراوە.
- ساڵی (١٩٥٩) لەبەر ئەوەی نەخشی لە ڕووداوەكانی كەركوكدا هەبوو بە ناچاری شارەكەی بە جێهێشتوو، ماوەیك لە سلێمانی و ماوەیەك لە هەولێر بووە، لە دواییدا گەڕاوەتەوە بۆ سلێمانی و بووتە سەرۆكی نووسینی ڕۆژنامەی (ژینی كاكەی فەلاح).
- بەرهەمە چاپكراوەكانی:
- (سادات البرزنجة)، چاپخانەی (الترقي)، كەركوك، ١٩٥٩، لە دواییدا لەگەڵ نامیلكەیەكی تردا بە ناوی (في رحاب شخصيات واقلام كردية) چاپ كراوەتەوە لە ساڵی (٢٠٠٧) لە سلێمانی.
- (فەرهەنگی زانیاری)، بەرگی یەكەم، چاپخانەی ڕاپەڕین، سلێمانی، ١٩٧٢.
- كۆمەڵێك بابەتو لێكۆڵینەوەی لە گۆڤاری (شەفەق)دا بڵاوكردووەتەوە.
- لە (١٦)ی تشرینی دووەمی ساڵی (١٩٧٤) كۆچی دوایی كردووە.

*** (عەبدولقادر نەقشی):-**

- شاعیرێكی كەركوكی و لە سەدەی هەژدەهەمی زاینییدا ژیاوەو هۆنراوەیەكی درێژی لەسەر برسێتییەكەی كەركوك نووسیوە لە ساڵی (١٨٧٩).

*** عەبدولكەریمی قەرەچێواری - شێخ عەبدولكەریمی دووەمی بەرزنجی قەرەچێواری:-**

- ناوی شێخ عەبدولكەریمی دووەم كوڕی شێخ حوسێن كوڕی شێخ عەبدولكەریمی قوتبە
- ساڵی ١٨٧٧ لە ناحیەی قادر كەرەم لەدایكبووە.
- ساڵی ١٩١٥ لە تەكیەی شێخ حەسەنی قەرەچێوار دانیشتووە و كاروباری ئایینی بردووەتە ڕێوە.
- ساڵی ١٩٥٤ لە قادر كەرەم كۆچی دوایی كردووە.

*** (عەبدولكەریم بەرزنجی):-**

- ساڵی (١٩٣٢) لە دێی (كانی چنار) لەدایكبووە.
- ساڵی (١٩٩٤) كۆچی دوایی كردووە.
- خوێندی ئایینی لەلای زانایانی سەردەمی خۆی خوێندووەو دیوانێكی چاپكراوی هەیە لە ساڵی (١٩٦٩) بە چاپی گەیاندووە.

*** (عەبدولكەریمی باوایی - مەلا عەبدولكەریمی باوایی):-**

- لە عەشیرەتی زەنگەنەیە لە باوایی دانیشتووە قوتابی مەلا ئەحمەد فەرقانی بووە، شیعری كوردی هەیە.

*** عەبدولكەریم تاهیر ئەحمەد:-**

- ساڵی ١٩٤٤ لە كەركوك لەدایكبووە.
- بەرهەمەكانی:-
- تركمان جيلسي، ٢٠٠٧
- سراي، ٢٠١٠
- كركوك شهريم، ٢٠١١
- نوز ديليم، ٢٠١٣.

*** (عەبدولكەریمی دارەخورما - مەلا عەبدولكەریمی دارەخورما):-**

- یەكێك بووە لە مەلا بەناوبانگەكانی كەركوك بووە.
- لە بەشێك لە دەستنووسەكانی (دار المخطوطات) لە بەغدا ئاماژەی پێكراوە، بەڵام زانیاریمان دەربارەی كەمە.

*** عەبدولکەریم دەمیرچی:-**

- ساڵی ١٩٨٢ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی ١٩٦٣ کۆچی دوایی کردووە.
- بەرهەمەکانی:-
- داقوقلوو شاعر ملا عبدالکریم دەمیرچی تین دور تلو کلری، ٢٠١٠

*** (عەبدولکەریم رەباتی):-**

- ناوی (مەلا عەبدولکەریم فەقێ عەلی)یە.
- ساڵی (١٩٥٩)دا دیوانێکی شیعری بە چاپ گەیاندووە.

*** عەبدولکەریم رەحیم تۆفیق:-**

- ناسراو بە عەبدولکەریم تاڵەبانی.
- لەدایکبوی ساڵی (١٩٥٥)ی گوندی قەیسەریی سەر بەناحیەی لەیلان لە پارێزگاری کەرکوك. هەردوو قۆناغی سەرەتایی و ناوەندیی لە لەیلان تەواو کردو قۆناغی ئامادەیی لە کەرکوك.
- ساڵی (١٩٨٢) پەیوەندیی بەرێکخستنەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانەوە کرد.
- ساڵی (١٩٩١) پێش هەڵایسانی راپەڕین، لە شانە چەکدارەکانی بروسك رێکخراو لەکاتی راپەڕیندا بەشداریی لە رزگارکردنی چەمچەماڵ و قەرەهەنجیرو کەرکوکدا کرد. دوای کۆرەوە ملیۆنییەکە، لەگەڵ خێزانەکەی ماوەیەك لە ئێران مایەوەو پاشان گەڕایەوەو لە رانیە نیشتەجێ بوو، دواتر چووە شاری چەمچەماڵ. ماوەیەك لە هێزی تایبەتی پارێزگاریی سکرتێری گشتیی یەکێتی بووە پێشمەرگەو پاشان چووە چوارقورنەو لەوێ بووە ئەندامی کەرت لە کۆمیتەی ئاوارەکانی کەرکوك، پاشان بەشداریی خولێکی کادیرانی کردو بووە ئەندامی کۆمیتە.
- دوای پێکهێنانی سوپای یەکگرتووی کوردستان، بووە پێشمەرگەو دوا پلەی لەوێ رابەری سیاسی بوو لە لەشکری باباگورگور.
- لە ٩ی ئایاری ساڵی (١٩٩٦) لەشەڕی ناوخۆدا لە گوندی پونگینەی سنووری بنەسڵاوەی نزیك شاری هەولێر، لەگەڵ پۆلێك پێشمەرگەی هاوڕێی شەهید کرا.

*** (عەبدولکەریم زەینولعابیدین کەریمی):-**

- ساڵی (١٨٨٣) لە داقوق لەدایکبووە، خەڵکی بە مەلا کەریم بانگیان کردووە.
- شاعیرو زانایەکی ئایینی و پزیشکێکی بە سەلیقە بووە لە بواری گژو گیاو گرتنەوەی دەس و قاچدا.
- لە (١)ی کانوونی یەکەمی ساڵی (١٩٦٣) لە قەبرستانی داقوق نێژراوە.

*** عەبدولکەریم غێدان مەحموود داودی:-**

- ساڵی ١٩٠٧ لە قەزای خورماتوو لەدایکبووە.
- ساڵی ١٩٣٥ خوێندنی ئایینی تەواو کردووە و بووە بە ئیمام تابوور لە سوپادا.
- ساڵی ١٩٦٨ خانەنشین کراوە.
- ساڵی ١٩٧٤ کۆچی دوایی کردووە.

*** (عەبدولکەریم قادر کەرەم - خادم):-**

- ساڵی (١٨٧٤) لە ناحیەی قادر کەرەم لەدایکبووە.
- شاعیرو خوێندەوارێکی هەڵکەوتوو بووە.
- نازناوی شیعری (خادم)ە.
- ساڵی (١٩٥٤) لە کەرکوك کۆچی دوایی کردووە.

*** (عەبدولکەریم گولەمن - کەریم قۆریات):-**

- ناوی تەواوی (عەبدولکەریم رەفیق مەجید)ە.
- ساڵی (١٩٢٧) لە گوندی (یەحیاوا) لەدایکبووە.
- قوتابخانەی سەرەتایی لە لەیلان تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٤٦-١٩٤٨) لە هێزی سوپا کاری کردووە.
- لە (١)ی شوباتی ساڵی (١٩٥٩) کۆمەڵێك گۆرانی لە ئێستگەی بەشی تورکمانی لە بەغدا تۆمار کردووە.
- ساڵی (٢٠٠٠) کۆچی دوایی کردووە بە نەخۆشی تەنگەنەفەسی.

*** (عەبدولکەریم شێخ محەمەد حیسامەددین - مەلا عەبدولکەریم شێخ محەمەد حیسامەددین):-**

- ناوی (عەبدولکەریم کوڕی شێخ محەمەد حیسامەددین کوڕی عومەر کوڕی حاجی کەوسەر)ە.
- ساڵی (١٩٢٩) لە گەڕەکی (ساری کەهیە) لەدایکبووە.
- خوێندنی نەحوو سەرف لەلای (مەلا محەمەد بابا)و (مەلا حەسیب حەکیم) تەواو کردووە.
- ساڵانی (١٩٤٩) تا (١٩٥٢) خوێندنی لە (المدرسة العلمية الدينية) لەسەر قەڵا تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٦٠) خولی مامۆستا ئایینییەکانی بۆ پێگەیاندنی (دار المعلمين) تەواو کردووە، بووەتە مامۆستا لە قوتابخانەکانی کەرکوك.
- ساڵی (١٩٦٦) لە دوای کۆچی دوایی باوکی بووەتە ئیمام و خەتیب لە مزگەوتی (حاجی کەوسەر).
- لە (١٨)ی کانوونی دووەمی ساڵی (١٩٨٨) کۆچی دوایی کردووە.

*** عەبدولکەریم حاجی محەمەد - دکتۆر عەبدولکەریم حاجی محەمەد عەلی):-**

- ساڵی (١٩٥٤) لە شاری کەرکوك هاتووەتەوە دونیاوە.
- قۆناغی سەرەتایی وناوەندی وئامادەیی هەر لەو شارە تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٧٩) بروانامەی بەکالۆریۆس لە پزیشکایەتی و نەشتەگەری ڤێتەرنەری لە زانکۆی بەغدا وەرگرتووە.
- هەر لە ساڵی دەرچوونیەوە تاوەکو ئەمڕۆ بەردەوامە لەسەر پیشەکەی خۆی و دەیەها نەشتەگەری بەسەر کەرتووانە ئەنجام داوە.
- ساڵی (١٩٩٨) نازناوی (خەبیر)ی لە نەشتەگەری ڤێتەرنەری پێ بەخشراوە.

- هەروەها بابەتی جۆراوجۆری زانستی و کۆمەڵایەتی و تەندروستی لە ڕۆژنامەو گۆڤارەکاندا بڵاوکردووەتەوە.
- لە سەرەتای ساڵەکانی حەفتارە شیعرو نووسینەکانی بڵاوکردووەتەوە.
- ئەم بەرهەمانەی بە چاپ گەیاندووە:-
- (نەخۆشییەکانی ئاژەڵ کەتووشی ئادەمیزاد دەبن)، چاپی یەکەم، کەرکوک، ۲۰۰۱، چاپی دووەم، ۲۰۰٦..
- (خەونێکی سپی)، هۆنراوە، کەرکوک، ۲۰۰۱.
- (باخچەی منالان)، سروودو گۆرانی شیعر بۆ منالان، بەرگی یەکەم، کەرکوک، ۲۰۰۵، بەرگی دووەم، (۲۰۰۸).
- (وەرزێکی سەیر)، شیعری هەمەرەنگ، کەرکوک، ۲۰۰۵.
- (شاخ)، شیعر، هەمەرەنگ، کەرکوک، ۲۰۰۵.
- (دەنگ)، شیعر، هەمەرەنگ، کەرکوک، ۲۰۰۵.
- (تابلۆ)، شیعر، هەمەرەنگ، کەرکوک، ۲۰۰۵.
- (گۆرانی وەنەوشەو یاسەمین)، شانۆگەری غەسان نەعسان، وەرگێران، کەرکوک، ۲۰۰۵.
- (گەشتێك لەنێوان مانگ و دەریادا)، غەسان نەعسان، وەرگێران، ۲۰۰٦.
- (پلەو پایەی گیانداران لەناو قسەی پێشینان)، کەرکوک، ۲۰۰٦.
- (بیبلیۆگرافیای ۳۰ ژمارەی گۆڤاری گزنگ)، کەرکوک، ۲۰۰۷.
- (هەڵوەستەیەك لەسەر هەندێك وشەو دەستەواژە لە زمانی کوردیدا)، بەرگی یەکەم، کەرکوک، (۲۰۰۸).
- (قرية طوبزاوه في المئة الأولى من عمرها)، (۲۰۰۸).
- (پەیڤا دووبارە لە زمانی کوردیدا)، کەرکوک، ۲۰۰۹.
- (نەشتەگەریەکانم)، بەرگی یەکەم، کەرکوک، ۲۰۰۹.
- (بیبلۆگرافیای ۳٤ ژمارەی نەوشەفەق)، ۲۰۱۰.
- (مێژووی پزیشکی ڤێتەرنەری لە عێراقدا ۱۹۲۱-۱۹۲۹)، ۲۰۱۰.
- (بەکارهێنانی ئەندامەکانی لەش لە زمانی کوردیدا)، ۲۰۱۰.
- (نەشتەرگەری لە ئاژەڵە وردیلەکان).
- (ڕەوانبێژی ئیدزم)، بەدووقۆلی لەگەڵ بەڕێز هەردەوێڵ کاکەیی.
- لە سەرەتای ساڵی (۲۰۰۳)و لە دوای پرۆسەی ئازادی ماوەیەك لە دەستەی نووسەرانی گۆڤاری (بانەڕۆژ) کاری کردووە.

* عەبدولکەریم وەناوی:-

- عەبدولکەریم عەلی ئاغای وەناوی ساڵی (۱۸۹۱) لە شاری کفری لە دایکبووە. کەسایەتییەکی ناسراو و خۆشەویست بووە سەرۆکی هۆزی (وەناوی) وەنداوی بووە، لەبەر خۆشەویستی و خزمەتکردنی خەڵك زۆر ڕێزداربووە لای خەڵکی کفری چەندین جار کراوەتە سەرۆکی شارەوانی کفری و ساڵی (۱۹٥۱) لە تەمەنی ٦۰ ساڵیدا کۆچی دوای کردوو.

* (عەبدولکەریمی وەلیانی - شێخ عەبدولکەریمی وەلیانی):-

- ناوی (شێخ عەبدولکەریم کوڕی شێخ ئیسماعیلی وەلیانی) یە، لە سەیدەکانی (بەرزنجە)یەو لە ڕووی تەریقەتەوە سەر بە تەریقەتی (قادری) بووە.
- ساڵی (۱۸٦۳) کۆچی دوایی کردووە.

* (عەبدوللەتیف تەرزی باشی - مەلا عەبدوللەتیف تەرزی باشی):-

- ناوی (مەلا عەبدوللەتیف کوڕی عەبدولرەحمان کوڕی مەلا ئەحمەد تەرزی باشی)یە.
- ساڵی (۱۸٥٦) لە گەڕەکی پیریادی لەدایکبووە.
- لە (۱٤)ی تەمموزی ساڵی (۱۹۱۸) کۆچی دوایی کردووە.
- بەرهەمە دەستنووسەکانی:
- (كتاب حج سفري).
- (لائحة الثغور في ترغيب الجند المنصور في أحكام الدين).
- (كشكول، يحتوي على الأدب والتاريخ والتراجم)، لە دوو بەرگدا.

- (تحفة عسكرية: في احكام الدين على المذهب الحنفي).

* (عەبدوللەتیف عومران بەندەر ئۆغلو):-

- سالی (١٩٣٧) لە خورماتوو لەدایکبووە.
- پەیمانگای راهێنانی پیشەسازی تەواو کردووە.
- ئەدیب و نووسەرێکی تورکمانە.
- دکتۆرای لە ئەدەب و زمان هێناوە لە زانکۆی باکۆ لە ئازربایجان لە سالی (١٩٩٢).

بەڕێوەبەری (إرشاد المنطقة الشمالية) بووە سالی (١٩٧٠)، بەڕێوەبەری رۆشنبیری تورکمانی و سەرنووسەری (یورد) بووە هەر لە سالی (١٩٧٠)ەوە.

- نزیکەی ٣٠ بەرهەمی هەیە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (اللهجات والكتابة التركمانية)، ١٩٧٠.
- (تورکمن شاعري فضولي بياتلي)، بە تورکی، یەکێتی رۆشنبیرانی تورکمان، چاپخانەی (الزمان)، بەغدا، ١٩٧١.
- (یورد طوبراغي)، بە تورکی نوێ، ئەنقەرە، ١٩٧١.
- (الملحمة في الأدب التركماني)، ١٩٧١.
- (نظرة إلى الفولكلور التركماني)، ١٩٧١.
- (ناظم حكمت شاعر الإنسانية والحرية)، بەغدا، ١٩٧٢.
- (عماد الدين نسيمي البغدادي)، بە تورکی، بەڕێوەبەرایەتی رۆشنبیری تورکمانی، بەغدا، ١٩٧٢.
- (التركمان في عراق الثورة)، بەغدا، ١٩٧٣.
- (گورگور بابا)، بە تورکی، بەڕێوەبەرایەتی رۆشنبیری تورکمانی، بەغدا، ١٩٧٣.
- (جيغلق ويارا)، بە تورکی، بەڕێوەبەرایەتی رۆشنبیری تورکمانی، بەغدا، ١٩٧٥.
- (دوغو إنسانلاري)، بە تورکی، بەڕێوەبەرایەتی رۆشنبیری تورکمانی، بەغدا، ١٩٧٥.
- (کودوە رجیئلرین ازکیسی)، بە تورکی نوێ، ئەنقەرە، ١٩٧٦.
- (قصائد صمد ورغن)، وەرگێران، مۆسکۆ، ١٩٧٧.
- (عراق تورکمن دیلي)، بە تورکی، بەڕێوەبەرایەتی رۆشنبیری تورکمانی، بەغدا، ١٩٧٧.
- (قرنفل)، بە تورکی، باکو، ١٩٧٧.
- (قصائد مختارة من الشعر التركي المعاصر)، وەرگێران، بەغدا، ١٩٧٨.
- (عروق البحر)، وەرگێراوە لە شیعری تورکی، بەغدا، ١٩٨٠.
- (المعجم التركي العربي)، چوار بەشە، ١٩٨١.
- (یانار داغلاردان یوسکوین ییلدیزلار)، بە تورکی، بەڕێوەبەرایەتی رۆشنبیری تورکمانی، بەغدا، ١٩٨٢.
- (إشارت أولية في الشعر التركي المعاصر)، بەغدا، ١٩٨٣.
- (شعراء من العراق)، بەغدا، ١٩٨٩.
- (الصفيحة ولو يقتلون الثعبان)، پێداچوونەوە، نووسینی: یەشار کەمال، وەرگێرانی: ئەسرەت مەردان، بەغدا، ١٩٩٠.
- (مطالع الاعتقاد والقصائد العربية لمحمد بن سليمان فضول البغدادي)، بەغدا، ١٩٩٤.
- (الشاعر فضولي البغدادي)، بەغدا، ١٩٩٥.
- (ست سنوات على ضفاف دجلة والفرات) وەرگێران، ١٩٩٦.
- (ئەلجین ادن ایلدەن صونرا)، (دار الشؤون الثقافية)، بەغدا، ١٩٩٦.
- (نظرة إلى آذربيجان اوزبكستان تركمانستان قازاخستان وقیرغیزستان)، بەغدا، ١٩٩٧.
- (مدينة تخترق كبد الزمان)، شیعر و وەرگێران، کەرکوک، ٢٠٠٥.
- (تحليق الطيور فوق بغداد ممنوع)، کەرکوک، ٢٠٠٧.
- لە شوباتی سالی (٢٠٠٨) کۆچی دوایی کردووە.

* (عەبدوڵڵا ئەمین - دکتۆر عەبدوڵڵا ئەمین):-

- ناوی (دکتۆر عەبدوڵڵا ئەمین مەلا)یە لە بنەماڵەیەکی ئایینی لەدایکبووە.
- سالی (١٩٣٣) لە چەمچەماڵ لەدایکبووە.
- هەر بە منداڵ باوک و دایکی ژیانیان بەجێ هێشتووە و لای ئامۆزایەکی گەورە کراوە و لەچەندین قوتابخانە خوێندوویەتی و لە سالی (١٩٥٣) قوتابخانەی مامۆستایانی لادێی لەدەهۆک تەواو کردووە و بووە بەمامۆستا لەچەمچەماڵ.
- لەبەر دەسترەنگینی لە هونەری شێوەکاری لە چەمچەماڵەوە گوازراوەتەوە بۆ پارێزگاری کەرکوک لەسەر خواستی پارێزگار (یوسف زیائەددین)، کراوە بە مامۆستای هونەر لە ئامادەیی کەرکوکی کوڕان، هەر لەو شارەدا چەندان پێشانگای کردووەتەوە.
- ماوەیەکی زۆر لە هەندەران ژیاوە و زانیاریمان دەربارەی کەمە.
- هەر بۆ هاندان و ڕێزلێگرتنی لە سالی (١٩٥٧)دا نێردراوە بۆ (بەیروت) لەلوبنان و بەشداری خولێکی هونەری کردووە و یەکێک بووە لەقوتابییە سەرکەوتووەکانی ئەو خولەیە...
- لە گەرمەی ژیانی سیاسیدا لەدوایی شۆڕشی گەلاوێژی ١٩٥٨ و تێکەلبوونی بەو ژیانە لەکەرکوکدا تووشی ماندووبوون و گیران دەبێت و لەسەر خواستی خۆی لە سالی (١٩٦١) دەگەڕێتەوە بۆ چەمچەماڵ و لەوێش چەندین پێشانگا بۆ قوتابخانەکانی چەمچەماڵ ئامادە دەکات و چەندین تابلۆی هونەری بڵاو دەکاتەوە کە زۆربەیان

دیمەنی کوردستان و کچ و ژنی کوردن.. ئەم مامۆستایە لە سالی (١٩٥٧)دا بەدەیان کارتی جەژنە پیرۆزەی لەسەر تابلۆیەکی کوردستان بووەو لەژێریەوە نووسیوە:
بێرە کوردستان عەزیزم گەرتۆ سەیرانت ئەوێ
بتبەمە قەندیل ئەگەر گولزاری کوێستانت ئەوێ
- سالی (١٩٦١)دا هەر لەگەل سەرهەلدانی شۆرشی ئەیلولدا ئەم مامۆستایە بەمادەی (٨٠) ی قانوونی عێراق درایە گرتن و حوکمی لەسێدارەدانی درا بەسەریدا کە بۆ مارەی دوو سال و نیو لەبەندیخانە مایەوەو لە سالی (١٩٦٣)دا ئازاد کرا.
هەر لەو سالەدا بەپاسەپۆرتی ژن براکەی کە فەرمانبەر بوو لەبەغداو ناوی (عەبدوللا محەمەد) بوو بەرەو ئەلمانیای رۆژهەلات کۆچی کردو لەوێ بەهۆی کۆمەلەی قوتابیانی کورد لەئەورووپا کۆلیژی پزیشکی لەزانکۆی (لایبزیك) وەرگیرا کە لەوەوبەر لەتاقیکردنەوەی پۆلی پێنجەمی ئامادەیی لەعێراق بروانامەی وەرگرتبوو.
- سالانی (١٩٧٠-١٩٧١) بروانامەی پزیشکی بەشی نەخۆشییەکانی ناوەوەی وەرگرت
- سالی (١٩٧٣) لەسەر بەیاننامەی کۆمەلەی قوتابیانی کورد لەئەورووپاو داواکردنی ئەو کۆمەلەیە لەو پزیشکە کوردانەی ئەو رۆژگارەی ئەورووپا کە بگەرێنەوە بۆ کوردستان و بۆ خزمەتی شۆرش، دکتۆر عەبدوللا ئەمین یەکەمین دکتۆری کورد دەبێت و دەگەرێتەوە بۆ کوردستان و لەچۆمان و ناکرێ و قەلادزێ بەشداری دەکات لەشۆرش و تا نسکۆی شۆرشی ئەیلول لە سالی (١٩٧٥) دا بۆ جارێکی تر دەگەرێتەوە ئەلمانیای رۆژهەلات و لەوێ چەند مانگێك دەگیرێ و لەپاشدا بەرەو ئەلمانیای رۆژئاوای ئەو سەردەمە دەروات و لەشاری (دیورنیگ) لە یەکێك لەنەخۆشخانەکاندا کار دەکات و لە سالی (١٩٨٠)دا دەست لەو کارە هەلدەگرێ و هەرخۆی نەخۆشخانەیەك لەو شارەدا دەکاتەوە بەقەرز وەرگرتن لە حکومەتی فیدرالی و عیادەیەك دادەنێ کە هەموو پێداویستی و ئامێرێکی پزیشکی تیا دەبێ و چەندین پزیشك و پەرستار لەو عیادەیەدا کار دەکەن.
- سالی (١٩٩٤)دا دەست لەو نەخۆشخانەیە هەلدەگرێ و خۆی خانەنشین دەکات و ئێستا لەولاتانی ئەورووپا ژیان بەسەر دەبات.
- د. عەبدوللا ئەمین لە سالی (١٩٥٤)دا، پەیوەندی بە (جماعة فناني كركوك)ەوە دەکات و لەگەل دوو برادەرە کورەکەی دیکەی (سدیق ئەحمەد عاشوور) و (محەمەد مەهدی) بەشداری لەچوارەم پێشانگای (گرووپی هونەرمەندانی کەرکوك) دەکات، تاکو سالی (١٩٦٠)یش لەگەلیان بەردەوام دەبێت و پێشانگای تایبەتی و هاوبەشیان لەگەل دەکاتەوە.

* (عەبدوللا ئیبراهیم - دکتۆر عەبدوللا ئیبراهیم):-

- سالی (١٩٥٧) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (البناء الفني لرواية الحرب في العراق، دراسة في النظم والسرد والبناء في الرواية العراقية المعاصرة)، نامەی ماستەر، زانکۆی بەغدا، بەغدا، ١٩٨٧.
- (رمادل الليل)، (دار الشؤون الثقافية)، بەغدا، ١٩٨٨.
- (التفكيك: الأصول والمقولات)، مەغرب، ١٩٩٠.
- (المتخيل السردي، متابعات نقدية في التناص والرؤيا والدلالة)، بەیروت، ١٩٩١.
- (معرفة الاخر، مدخل إلى المناهج النقدية الحديثة)، بەیروت، ١٩٩١
- (البنية السردية للسيرة الشعبية العربية)، ١٩٩٢.
- (السردية العربية، بحث في البنية السردية للموروث الحكائي العربي)، بەیروت، ١٩٩٣.
- (المركزية الغربية: إشكالية التكوين)، بەیروت، ١٩٩٧.
- (المطابقة والاختلاف-المركزية الغربية، إشكالية التكون والتركز حول الذات)، بەیروت، ١٩٩٧.

* (عەبدوللا تەبیب ئۆغلو):-

- سالی (١٨٣٦) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ناوی (مەلا عەبدوللا کوری حاجی مەحموود) بووە کە نازناوی شیعری (تەبیب) بووە.
- دیوانێکی دەستنووسی لێ بەجێماوەو گەلێك چاپکراوی تری هەیە.
- لەسەر رەزامەندی موتەسەرفی کەرکوك (تەقییەددین پاشا) هەستاوە بە وەرگێرانی کتێبی (عەنتەر) لە عەرەبییەوە بۆ تورکی لەسەر شێوەی شیعرو پەخشان.
- سالی (١٩٠٦) کۆچی دوایی کردووە.

* (عەبدوللا تاهیر بەرزنجی):-

- سالی (١٩٥٧) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- سالی (١٩٨٠) کۆلێژی ئاداب بەشی زمانی عەرەبی لە زانکۆی سلێمانی تەواو کردووە.
- رەخنەگرو وەرگێرو شاعیرو چیرۆك نووسە، لە زمانەکانی عەرەبی و کوردی دەنووسێت و وەرگێرانی هەیە لە زمانەکانی عەرەبی و کوردی فارسی.
- سالی (١٩٩٢)دا بەشداری پرۆژەی دەرکردنی گۆڤاری (پرۆژە - المشروع)ی کردووە بە زمانی عەرەبی و کوردی لەگەل رەخنەساز (سەلاح حەسەن پالەوان)، یەکێکە لە دامەزرێنەری بنکەی رووناکبیری و رۆشنبیری (گەلاوێژ)، سەرنووسەری گۆڤاری (گەلاوێژ)ی نوێیە بە زمانی عەرەبی و کوردی.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (أرواح في عراء.. انطلوجيا الشعر الكردي الحديث)، بەغدا، (٢٠٠٨).
- (ذات زمان.. الظلام كان أبيض)، تەیب جەبار، ٢٠١٠.
- (قصائد تلتفت إلى الامام)، تەیب جەبار، وەرگێران، ٢٠١٢.

- (الجنجر الضامیء)، شیعر، بەغدا، ١٩٨٧.
- (صید الامواج)، کۆمەڵە شیعرێك، سلێمانی، (٢٠٠٨).
- (الولی)، کۆمەڵێك کورتە چیرۆکە، سلێمانی، (٢٠٠٨).
- (السمكة الفضیة)، لەتیف هەڵمەت، وەرگێڕان، بەغدا، ١٩٨٧.
- (لا منزل یشبه البحر)، سامی هادی، وەرگێڕان.
- (الریاح لا تصادق احدا)، لەتیف هەڵمەت، وەرگێڕان.
- (شذرات قباد)، کۆمەڵێك چامەی شیعرییە، وەرگێڕان، سلێمانی، (٢٠٠٨).
- (من ثقب الباب)، وەرگێڕانی شیعری فارسی.
- (كلب یغادر اعماقي)، ڕەسول یۆنان، وەرگێڕان لە فارسییەوە.
- (شرۆشیتاڵی شاهان)، جان دەمۆ، سلێمانی، ٢٠٠٤.
- (فێمینیزم، فکیرو ڕەوتەکانی)، نورە فەرەج ئەلموساعید، وەرگێڕان.
- (بالگەیەك بۆ نیشتنەوە)، موسا بیدەج، وەرگێڕان.
- (ئەڵێی تەختەم دەسوتێم)، شیعری شاعیرانی عەرەب لە دوانزەهەمین فیستیڤاڵی (گەلاوێژ)، وەرگێڕان بە هاریکاری لەگەل محێدین مەحموود.

* (عەبدوڵڵای تۆم تەن):-

- ناوی (عەبدوڵڵا قادر)ە، ناسراوە بە (عەبدوڵڵا تۆم تەن).
- ساڵی (١٩١٢) لە گوندی بەکرەگەرەی ناو هۆزی زەنگەنە لەدایکبووە، پاشان مالیان هاتورتە دێی دوانزە ئیمامی نزیك کفری.
- شاعیرێکی نەخوێندەوار بووە بەڵام بە سەلیقە بووە، زۆربەی شیعرەکانی فەوتاوە لەبەر ئەوەی تۆمار نەکراوە، بەڵام بەشێك لە شیعرەکانی لە کتێبی (گوڵبژێرێك لە شیعرو شاعیرانی گەرمیان) بڵاوبووەتەوە.
- ساڵی (١٩٩٦) کۆچی دوایی کردووە.

* (عەبدوڵڵا جەلەمۆردی - مەلا عەبدوڵڵا جەلەمۆردی):-

- ناوی (مەلا عەبدوڵڵا کوڕی مەلا مستەفا جەلەمۆردی)یە.
- لە سەردەمی خۆیدا ئیمامو خەتیب بووە لە خانەقای (شێخ خدر) لە کەرکوك، گەلێك کتێبی دەستنووسی لێ بە جێماوە.

* (عەبدوڵڵا جواد):-

- ساڵی (١٩٤٩) لە گوندی (کەعویە)ی سەر بە ناحیەی (ریاز) لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٦٧) ڕووبەکاتە کەرکوك ونیشتەجێ دەبێت.
- ساڵی (١٩٨٤) دڵی لە لێدان دەکەوێت.
- لە دوای خۆی کۆمەڵێك گۆرانی بەجێهێشتووە کە بەشێکی زۆری نەفەوتاوە.

* (عەبدوڵڵا جوندی):-

- ساڵی (١٩٥٦) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- لێکۆڵینەوەو شیعرو چیرۆکی هەیە لە گۆڤارو ڕۆژنامەکاندا.
- دەرچووی کۆلێژی ئاداب بەشی زمانی کوردییە.

* (عەبدوڵڵا حەیدەر):-

- زانایەکی ئایینی بووەو کتێبێکی داناوە بە ناونیشانی (نسب القضایا في کرکوك).

* (عەبدوڵڵا خەتیب):-

- ناوی (مەلا عەبدوڵڵا کوڕی مەلا مستەفای خەتیب)ە.
- ساڵی (١٨٩٦) لە کفری لەدایکبووە.
- خوێندنی لە قوتابخانەی ڕوشدیە تەواو کردووەو ماوەیەك ئیمامو خەتیب بووە لە مزگەوتی کفری‌و شارەزاییەکی تەواوی هەبووە لە جۆرەکانی مەقاماتدا.
- کتێبێکی دەستنووسی لێ بە جێماوە بە ناونیشانی (المولد النبوي).
- ساڵی (١٩٤٤) کۆچی دوایی کردووە.

* (عەبدوڵڵا خدری- مەلا خضري):-

- ناوی (عەبدوڵڵا کوڕی مەلا سلێمان کوڕی مەلا مستەفای خدری)یە.
- لە دوای کۆچی دوایی باوکی مەلا سلێمان لە ساڵی (١٨٤٤) جێگەی باوکی گرتووەتەوە لە گەڕەکی قۆریە.
- قوتابخانەیەکی ئایینی هەبووە لە کەرکوك لە گەڕەکی (قۆریە) کە تا ماوەیەکی چاك قوتابخانەکە بە ناوی خۆیەوە بووە ئەوەیش بەپێی ئەو دەستنووسەی کە بە ڕێنووسی (حەسەن کوڕی سلێمان شەلماشی) نووسراوە ئاماژە بە (مدرسة الملا عبد الله الخضري) دەکات لە ساڵی (١٨٥٨)، ئەمەش ئەو ڕاستییە یەکلا دەکاتە کە تاکوو ئەو مێژووە لە ژیاندا بووەو ئەو قوتابخانە ئایینییەی بردووەتە ڕێوە.

* (عەبدوڵڵا دارتاش - د. عەبدوڵڵا دارتاش):-

- ناوی (عەبدوڵڵا عەلی محەمەد شەریف شوانی)یە ناسراو بە (عەبدوڵڵا دارتاش).

- ساڵی (١٩٥٦) لە گەڕەکی ئەلماس (گەورەهەرباری)ی شاری کەرکوک لەدایکبووە.
- خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و دواناوەندی لە کەرکوک تەواو کردووە.
- دەرچووی کۆلێژی شەریعەت وسیاسیە لە زانکۆی بەغدا.
- وێڕای تەواوکردنی کۆلێژی ماف لە زانکۆی (موستەنسریە)ی ئێواران لە شاری بەغدا، ئێستا پیشەی پارێزەرە.
- لە سەرەتای حەفتاکانەوە دەستی بەنووسینی (شیعر)و نووسینی تری جۆراو جۆر کردووەو دیوانێکی شیعری بەناو ڕێنامەی ئەوینێکی نوێ، ئامادەیە بۆ چاپکردن.
- هەروەها کتێبی گرنگی مێژوویی شاری دێرینی کەرکوک و قەڵای مێژووی کارگوودی لەژێر چاپدایە.
- گەڵاڵەی پرۆژەی کتێبێکی دیکەی بە ناوی مێژووی نەتەوەی کورد لە کتێبە ئاسمانییەکاندا لە هزردایە.
- ئێستایش لەووڵاتی ئەڵمانیا دەژیو هەر لەوێ سەرقاڵی تەواوکردنی خوێندنی باڵا ماستەرو دکتۆرایە.

* (عەبدوڵڵا زیانی):-

- ناوی (عەبدوڵڵا کوڕی شێخ عەلی زیانی)یە.
- ساڵی (١٩١٠) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- لەنێوان ساڵانی (١٩٣٥-١٩٦٥) ئیمامو خەتیب بووە لە مزگەوتەکانی (بایچی)و (حاجی حەبیب هورمزی)و (داقوق) و (مناره نەخشینه)و (نائیب)و (حەسەن پاکین).
- ساڵی (١٩٦٦-١٩٦٧) بووەتە ئیمامو خەتیب لە مزگەوتی (دمیباش) لە کەرخ لە بەغدا.
- شارەزایی هەبووە لە زمانەکانی کوردیو عەرەبیو فارسیو تورکی.
- ساڵی (١٩٨٥) کۆچی دوایی کردووە.

* (عەبدوڵڵا سەرّاج):-

- ساڵی (١٩٢٧ لە کەرکوک لەدایکبووە.
- خولی مامۆستایانی پەروەردەی لە ساڵانی (١٩٥٣-١٩٥٤) لە کەرکوک تەواو کردووە.
- یەکەم پێشانگای لە ساڵی (٢٠٠٦) لە کوردستان کردووەتەوە چوارەم پێشانگای لە هەندەران کردووەتەوە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (سەرەتای زانیاریو تەندروستی)، وەرگێڕان، هاوبەش، بەغدا، ١٩٦٠.
- (لاکێشە ڕووناکەکان)، چیرۆک، بەغدا، ١٩٨٠.
- (مردوو خەون نابینێ)، چیرۆک، بەغدا، ١٩٨١.
- (باران ناوێک هەبوو)، چیرۆک، بەغدا، ١٩٨٢.
- (پەرەنگ)، چیرۆک، بەغدا، ١٩٨٦.
- (هەڵکشان بەرەو لوتکە)، ڕۆمان، بەغدا، ١٩٨٩.
- (پەیک)، چیرۆک، پاریس، ١٩٩٥.
- (کارلاش)، ڕۆمان، هەولێر، ١٩٩٧.
- (سۆناتای ڕوح)، چاپی یەکەم، هەولێر، ١٩٩٧، چاپی دووەم، سلێمانی، ٢٠٠٥.
- (کۆچەرەو . کۆچەرەو)، ٢٠٠٢.
- (ونگە)، چیرۆک، چاپی یەکەم، بەرلین، ٢٠٠٣، چاپی دووەم، سلێمانی، ٢٠٠٥.
- (نەژدەر)، نۆڤلێت، سلێمانی، ٢٠٠٥.

- (پەرتەوازەی نێو ئەوینەکانی ڕەوان)، ڕۆمان، کەرکوک، ٢٠٠٦.
- (بەرەو ئاستانەی ڕۆمانو گۆشە نیگاکان)، سلێمانی، ٢٠٠٦.
- (ناوێ لەم تێکستە بنێ)، (٢٠٠٨).
- (پەیڤستان)، کۆ کوتار، ٢٠١٣

* (عەبدوڵڵا سەعید عەرەبەتی):-

- ناوی (عەبدوڵڵا کوڕی سەعید)ە، لە دەوروبەری ساڵی (١٩٠٠) لەدایکبووە.
- کاتێ خۆی لە دەست باوەڕن هەڵاتووە خۆی گەیاندۆتە گوندی پەنجا عەلی لە (لەیلان).
- عەبدوڵڵا یەکەم جار ئامۆزایەکی خۆی بە ناوی (نارنج) دەهێنێو هەرزوو جیا دەبنەوە، ئینجا ئەجمە محەمەد ئیسماعیل لە گوندی ترکەشکانی دەهێنێ سێ کچو دوو کوڕیان دەبێت بەم ناوانە:-
(کافیە، نەسلیە، سودابە، فەتحوڵڵا، سالار).
- عەبدوڵڵا لە منداڵییەوە گۆرانی وتووە، مەقامە کوردییەکانی وەکو قەتار، خاوەر، ئەلڵاوەیسی، ئای ئای بەچاکی زانیوە، هەمیشە هاتووچۆی دیوەخانی شێخ فایەق تاڵەبانی لە گوندی ترکەشکان کردووە، گۆرانی وتووەو خەڵکی سەرسام کردووە.
- ساڵی (١٩٣٩) عەبدوڵڵا سەعید لەگەڵ ئەمین باخەوان دەچێت بۆ بەغداو چەند مەقامێک تۆمار دەکات لە رادیۆی کوردی بەغدا کە ئەوسا تازە دامەزرابوو لە بڕی ئەوە (٧٥) روپیەی بەدەنێ.
- عەبدوڵڵا سەعید لە شایی لەگەڵ دەهۆڵو زوڕنا بەم جۆرە گۆرانی ووتوە خەڵکەکە بێ دەنگ دەبوو زوڕنای دەژەنی، ئینجا لەگەڵ زوڕناکە مەقامی دەوتو کە هەڵدەسایەوە بۆ بەستە دەهۆڵەکەش دەکەوتە لێدانو شایی گەرم دەبوو.
- لە چایەخانەکانی کەرکوک گۆرانی ووتووە بە تایبەتی لە چایەخانەی (حەمەی کۆترەمل)، کە خۆشی مەقازان بوو دەنگی خۆی لەسەر قەوان تۆمارکردبوو لە چایەخانەکەی خۆی لێی دەدا.
- ساڵی (١٩٤٤) بە نەخۆشی خوێن پڕانی لووت لە نەخۆشخانەی کەرکوکی گشتی لە شاری کەرکوک لە شەوێکی گەرمی ئەو ساڵەدا بە نائومیدی سەری نایەوە.

* (عەبدوڵڵا ساقی کەرکوکی - ساقی):-

- ناوی (حاجی عەبدوڵڵا کوڕی مەلا دەروێش کوڕی محەمەد ئەفەندی)یەو نازناوی شیعری (ساقی)یە.
- شاعیرو ئەدیبی کەرکوکییە.
- کوڕی (مەلا دەروێش محەمەد)ە کە یەکێك بووە لە پیاوە ئایینییەکانی کەرکوك.
- سالی (١٨٢٨) لەدایکبووە لە کەرکوك.
- سالی (١٨٩٨) کۆچی دوای کردووە.
- دیوانێکی شیعری دەستنووسی لای مێژوونووس عەباس عەزاوی هەیە.
- بەرهەمەکانی:
- (دیان)، دیوانێکی شیعری بە زمانی تورکی.
- (افترانامە)، دیوانێکی شیعری بە زمانی تورکی.
- (حکایە)، ڕۆمان بە زمانی تورکی.
- (قسطاس مستقیم)، بە زمانی تورکی.
- (اخبار الدول واثار الاول)، وەرگێڕان لە عەرەبییەوە بۆ تورکی، سێ بەش.
- (امثلة)، بە زمانی تورکی.
- (لغات ترکیة)، فەرهەنگی تورکی-تورکی.

* (عەبدوڵڵا ساقی یەعقوبی):-

- (عەبدوڵڵا ساقی کوڕی عومەر ئەحمەد یەعقوبی)یە.
- سالی (١٨٧٧) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- سالی (١٨٩٦) کاتب بووە لە دادگای تێهەڵچوونەوەی کەرکوك.
- سالی (١٩٠٤) بووەتە دادوەری کەرکوك.
- سالی (١٩٠٨) ئەندامی (مجلس إدارة کرکوك) بووە.
- سالی (١٩١٣) هەڵبژێردراوە بە نائیبی کەرکوك لە (مجلس المبعوثین).
- سالی (١٩١٤) دووبارە هەڵبژێردراوەتەوە تا ئاگربەستی شەڕی جیهانی یەکەم.
- لە (٤)ی شوباتی سالی (١٩٣٩) کۆچی دوایی کردووە.

* (عەبدوڵڵا سلانی - مەلا عەبدوڵڵا سلانی):-

- ناوی (مەلا عەبدوڵڵا کوڕی مەلا عەبدولسەمەد سلانی)یە.
- بەپێی دەستنووسەکان مارەیەك لە کەرکوك مامۆستا بووەو قوتابی (مەلا عەلی حیکمەت) بووە، بەڵام دەربارەی ژیانی هیچ نازانرێت تەنها بەرهەمێکی بە دەستنووسی خۆی بە جێماوە بە ناوی (رسالة في معرفة ساعة الوقت).

* (عەبدوڵڵا سلێمان مەشخەڵ):-

- سالی (١٩٦٤) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- پەیمانگای تەکنەلۆژیای کەرکوکی تەواو کردووە.
- سالی (١٩٨٣)ەوە دەستی کردووە بە شیعر نووسین.
- سالی (١٩٨٤)ەوە کۆمەڵە شیعرێکی بە ناوی (هاوارێك بۆ راپەڕین) لە دەزگای سانسۆری بەعس ڕەت دەکرێتەوە.
- لە وڵاتی کەنەدا دەژێت.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:

- (چاوولێیە)، شیعر، ١٩٩٢.
- (چەند گۆرانییەك لە جەنگەڵستانی ژیانەوە)، شیعر، ١٩٩٢.
- (نامیلکەی دەربارەی قانونی جەمعیاتی حکومەتی هەرێم)، هەولێر، ١٩٩٣.
- (نامیلکەی باناوڕێك بۆ دواوە تەکانێك بێت بۆ پێشەوە)، ١٩٩٣.
- (ڕۆژانی دلۆپەکانی مەنفا)، شیعر، هەولێر، ٢٠٠٥.
- (بیاپانێکی پڕ لە دووکەڵ)، وەرگێڕان، هەولێر، ٢٠٠٦.
- (گولە مۆرەکان)، چیرۆك بۆ منداڵان، وەرگێڕان، کەرکوك، ٢٠٠٦.
- (ئاکشن)، شانۆ بۆ مێرد-منداڵان، وەرگێڕان، لە ئینگلیزیەوە، هەولێر، ٢٠٠٧.
- (ئەڵاس چەرەیەك لە شیعری بیانی)، وەرگێڕان، هەولێر، ٢٠٠٧.
- (لۆلاو سەگەکەی)، کۆمەڵە چیرۆکی منداڵانە، وەرگێڕان، سلێمانی، ٢٠٠٩.
- (دڵی سەرباز، شانۆ نامە)، دەیڤد فرینج، وەرگێڕان، هەولێر، ٢٠٠٩.
- (دیوارەکان دەروخێنین)، بریخت، وەرگێڕان، ١٩٩٠.
- (لە کەرکوکەوە بۆ ڤێستەرۆس، بەم دەم پیاسەوە لەگەڵ سەلام محەمەدی شاعیردا)، ٢٠١٣.

* عەبدوڵڵا شاکیر بەشیری:-

- سالی ١٩٥٦ لە بەشیر لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- بشیر في ذاکرة التاریخ، ٢٠٠٤
- اولمین خاطره لر، ٢٠٠٥
- بشیر وخریف علی المحك، ٢٠١١
- کلام وکلام، ٢٠١٢
- کوکل اهلاری، ٢٠١٢
- کیتی عمر، ٢٠١٤
- حاثر بالعربیة، ٢٠١٤

* (عەبدوڵڵا عەبدولڕەحمان زەنگەنە):-

- ساڵی (١٩٤٥) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- قوتابخانەی سەرەتایی وناوەندیو ئامادەیی وخولی پەروەردەیی لە کەرکوك تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٦٤) بوو بە مامۆستای سەرەتایی لە دێی کەوەڵە ساڵی (١٩٩٥) خانەنیشن کراوە.
- هەر لە منداڵییەوە ئارەزووی خوێندنەوەی هەبووە.
- لە گۆڤاری هەتاو نووسەری کوردو بەیانو ڕەنگین دا نووسینی بڵاوکردووەتەوە.
- هەروەها لە ڕۆژنامەی پێشکەوتنو پاشکۆی عێراقو هاوکاری نووسینی بڵاوکردووەتەوە.
- دوای پرۆسەی ئازادی لە ئەوشەفەقو بانە ڕۆژو کەرکوکی ئەمڕۆدا وهاوپێردا نووسینی بڵاوکردووە ئەم کتێبانەی چاپکردووە:
- (ووتەکانی ژیان بەشی یەکەم هاربەشە لەگەڵ محەمەد عەبدولڕەحمان زەنگەنەدا).
- (قەرەقووش).
- پالوولی دانا).
- ئەمانەشی لە پاش بە جێماوە:
- (مامۆستای هونەر)، چیرۆکی منداڵان.
- (لە هەر باخێ گوڵێك).
- لە (٦)ی ئاداری ساڵی (٢٠١١) کۆچی دوایی کردووە.

* (عەبدوڵڵا عەبدولکەریم مارف بەرزنجی):-

- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (کەرکوك لە مێژوودا)، سوید، ٢٠٠١.

* عەبدوڵڵا عەبدولکەریم محەمەد:-

- ناسراو بە عەبدوڵڵا دڵێر.
- لەدایکبووی ساڵی (١٩٥٦)ی شاری کەرکوكو هەر لەو شارەش قۆناغەکانی خوێندنی سەرەتاییو ناوەندیو ئامادەیی تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٧٥) لەبەشی کیمیای کۆلیژی زانستی زانکۆی سلێمانی وەرگیراوە.
- ساڵی (١٩٨٠)دا بڕوانامەی بە کالۆریۆسی بەدەستهێناوە.
- مێژووی پەیوەندی کردنی بەڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە بۆ ساڵی (١٩٧٧) دەگەڕێتەوە.
- لە ئەیلولی ساڵی (١٩٨٠)دا فەرمانی گرتنی لەبەڕێوەبەرایەتیی ئەمنی کەرکوکەوە دەرچوو. دوای دەرچوونی فەرمانەکە بە چەند ڕۆژێك، پەیوەندیی بە هێزی پێشمەرگەوە کردو دواتر لە بارەگای ئێزگەی دەنگی گەلی کوردستان لە گوندی توژەڵە گیرسایەوە.
- هاوینی ساڵی (١٩٨١) گوێزرایەوە بۆ سنووری هەرێمی دووو لەوێ وەك کادیری ناو جەماوەر لەناوچەی شوانو قەڵاسێوکە کاری کرد. ساڵی دواتر کرایە لێپرسراوی دارایی تیپی ٣١ی کەرکوك.
- ساڵی (١٩٨٦)دا بووە ڕابەری سیاسی لە سنووری تیپی ٢٥ی خاڵخاڵان.
- ساڵی (١٩٨٧) گوێزرایەوە بۆ بارەگای مەکتەبی ڕاگەیاندن لەبەرگەلوو کرایە لێپرسراوی بەشی دابەشکردنی چاپەمەنی کە ئەرکەکەی ڕێکخستنی پرۆسەی دابەشکردنی چاپەمەنییەکان بوو بەسەر ڕێکخستنەکانی ناوشارو تیپەکانی هێزی پێشمەرگەو دامودەزگاکانی یەکێتیدا.
- لە شوباتی ساڵی (١٩٨٩) وازی لە پێشمەرگایەتی هێنا. لە ژیانی پێشمەرگایەتیدا دوو جار بەسەختی بریندار بووە. جاری یەکەم لە تشرینی دووەمی ساڵی (١٩٨٢) لەشەڕی تەکیاسان لە ناوچەی ئاغجەلەرو جاری دووەم لە ساڵی (١٩٨٧) لەسەرگەلوو لەسۆنگەی تۆپبارانکردنی گوندەکەوە.
- ساڵی (١٩٩١) پەیوەندیی بەڕێکخستنەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانەوە کردەوەو بەشداریی لە ڕاپەڕیندا کرد.
- دوای ڕاپەڕین ئەرکی ڕێکخراوەیی گرتە ئەستۆ.
- ساڵی (١٩٩٣)دا کرایە کارگێڕی کۆمیتەی ڕێکخستنی زانکۆو پەیمانگاکان لە مەڵبەندی یەکی ڕێکخستنی سلێمانیو ساڵی دواتر بە ئەندامی مەڵبەند هەڵبژێردرا.
- ساڵی (١٩٩٥) بووە بەڕێوەبەری پەیمانگەی ناوەندیی مامۆستایانی سلێمانی.
- ساڵی (١٩٩٦) بۆ جاری دووەم بەئەندامی مەڵبەندی سلێمانی هەڵبژێردرایەوەو کرایە لێپرسراوی کۆمیتەی ڕێکخستنی پەیمانگاکان.
- ماوەی ساڵانی (٢٠٠١- ٢٠٠٦) بەڕێوەبەری گشتیی ئاوارەکان بوو لە وەزارەتی مافی مرۆڤو ئاوارەو ئەنفالکراوەکانی ئیدارەی سلێمانیی حکومەتی هەرێمی کوردستان.
- ساڵی (٢٠٠٣) دوای ڕووخانی ڕژێمی بەعسو دانانی بارەگای مەڵبەندی دووی ڕێکخستنی کەرکوك لەناو شاری کەرکوك، کرایە کارگێڕی ئەو مەڵبەندەو لەو ماوەیەدا، لەگەڵ ژمارەیەك لەکادیرانی کەرکوکی، سەرقاڵ بوو بەفەراهەم

کردنی پێداویستییەکانی گەڕانەوەی ئاوارە کەرکوکییەکان بۆ زێدی خۆیان‌و لەم ڕووەوە بەشدار بوو لە دامەزراندنی ڕێکخراوی فریاکەوتنی ئاوارە.
- ساڵی (٢٠٠٦) کرایە بەڕێوەبەری گشتیی دیوانی وەزارەتی ماف مرۆڤ لە حکومەتی هەرێمی کوردستان‌و هەر لەو ساڵەشدا بەشدار بوو لە دامەزراندنی ئەنجوومەنی باڵای پاراستنی ژینگەی کوردستان کە ئۆفیسی سەرەکیی لە شاری هەولێرەو ئەرکەکەی دەستەبەرکردنی پێداویستییەکانی ژینگەیە. پاش هەڵوەشاندنەوەی وەزارەتی ماف مرۆڤ، چالاکیی لە بواری ماف مرۆڤدا گواستەوە بۆ دەستەی سەربەخۆی ماف مرۆڤ.

*** عەبدوڵڵا عیزەددین شاسوار:-**

- ناسراو بەعەبدوڵڵا سیاسی.
- لەدایکبووی ساڵی (١٩٥٦)ی گوندی حەساری ناوچەی شوان لە کەرکوک.
- ساڵی (١٩٧٤)، کاتێک خوێندکاری ئامادەیی بوو لە شاری کەرکوک، لەگەڵ دەستپێکردنەوەی شەڕ لەنێوان کوردو ڕژێمی عێراقدا، پەیوەندیی بە شۆڕشەوە کردو بوو بە پێشمەرگە.
- ساڵی (١٩٧٥) پاش هەرەسی شۆڕش، گەڕایەوە بۆ کەرکوک‌و چووە سەر خوێندن. ساڵی دواتر خوێندنی ئامادەیی تەواو کردو هەر ئەو ساڵە لە کۆلیژی کشتوکاڵی زانکۆی سلێمانی وەرگیرا.
- ساڵی (١٩٨٠) خوێندنی زانکۆی تەواو کردو ساڵی دواتر پەیوەندیی بەهێزی پێشمەرگەوە کردو لە هەرێمی چوار ژیانی پێشمەرگایەتیی دەستپێکرد. هەر ئەو ساڵە گوێزرایەوە بۆ ناوچەی سەرکردایەتی و لەکەرتی 2ی هەرێمی پارێزگاریی مەکتەبی سیاسی لە گوندی شێنێ درێژەی بە ژیانی پێشمەرگایەتیی دا.
- لە ئابی ساڵی (١٩٨٢)دا، گوێزرایەوە بۆ تیپی ٢١ی کەرکوک‌و هەر ئەو ساڵە لەگەڵ تیپەکەدا بۆ بەشداری کردنی لە هێزی پشتیوان، بۆ جاری دووەم گەڕایەوە بۆ ناوچەی سەرکردایەتی‌و بەشدار بوو لە چالاکییەکانی تیپەکە لە گوندەکانی مەزراوی‌و ئالوەتان‌و کونە مشك لەناوچەی سەرەدەشت. لە کۆتایی ئەو ساڵەدا، گوێزرایەوە بۆ کەرتی دووی شوانی هەمان تیپ.
- ساڵی (١٩٨٣) کرایە ئەندامی پۆل لە کەرتی ڕێکخستنی چەمچەماڵ‌و ڕابەری سیاسیی کەرتی ٦ی شەهیدانی چیمەن.
- ساڵی (١٩٨٥) کرایە کادیری جەماوەری لە سنووری ناوچەی شوان‌و پاشان بوو بەرێکخەری سنوورەکە.
- لە تشرینی یەکەمی ساڵی (١٩٨٧) کرایە جێگری فەرمانەدەی کەرت لە تیپی تایبەتی مەڵبەندی دوو لەسەر گڵەو لە دۆڵی جافەتی. پاش مانگێك لەگەڵ ٧١ پێشمەرگەدا کەدەرچووی ئامادەیی‌و زانکۆ بوون، ڕەوانەی ئێران کران بۆ بەشداری کردن لە خولێکی فەرمانەدەییدا کە سوپای پاسداران لە تاران بۆ پێشمەرگەی یەکێتی سازی کردبوو. لەو خولەدا زانستە عەسکەرییەکانی خوێندو مەشقی لەسەر بەکارهێنانی چەند جۆرێکی چەکی سووك‌و قورس کرد.
- لە حوزەیرانی ساڵی (١٩٨٨)دا گوێزرایەوە بۆ تیپی ٢١ی کەرکوك، کە بەهۆی شاڵاوی ئەنفالەکانەوە لە سنووری خۆشناوەتی جێگیر بوو. هەر ئەو ساڵە، لەگەڵ کشانەوەی هێزی پێشمەرگە بۆ سەر سنوور، لە گوندی بلەکێ گیرسایەوەوماڵیشی بردە شاری سەقز.
- لە کۆتایی ساڵی (١٩٩٠)دا، لە کاتی خۆئامادەکردنی هێزی پێشمەرگە بۆ جێبەجێکردنی نەخشەی ڕاپەڕین. کرایە جێگری تیپی (٦٢)ی کەرکوك. لەکاتی ڕاپەڕیندا بەشدارییەکی کاریگەرانەی کرد. بەتایبەتی لە شەڕەکانی سنووری کەرکوکدا.
- لە ژیانی پێشمەرگایەتیدا سێ جار بریندار بووە: جارێك لە ساڵی (١٩٨٦)دا، لەکاتی هێرش کردندا بۆ سەر ڕەبییەکانی پشتێنی ئەمنیی کەرکوك، جاری دووەم لە ساڵی (١٩٨٧)دا لە کاتی هێرشی هێزی پێشمەرگە بۆ سەر هێزەکانی سوپای عێراق لە گوندی کەندەشێن لە ناوچەی سووڕداش‌و جاری سێیەم لە ساڵی (١٩٩١)دا، لە کاتی هێرش کردنی هێزی پێشمەرگە بۆ سەر سەربازگەی خالید لە دووبز.
- پاش ڕاپەڕین، کرایە لێپرسراوی کەرتی ڕێکخستنی قەرەهەنجیر.
- ساڵی (١٩٩٢) کرایە کارگێڕی کۆمیتەی کەرکوك‌و پاشان کرایە لێپرسراوی کۆمیتەی ڕێکخستنی چەمچەماڵ.
- ساڵی (١٩٩٣) کرایە کارگێڕی مەڵبەندی دووی ڕێکخستنی کەرکوك.
- لە شوباتی ساڵی (١٩٩٨)دا کرایە قایمقامی قەزای چەمچەماڵ. لەماوەی دەستبەکاربوونی، قەزاکە چەند پرۆژەیەکی گرنگی فێرکاری‌و خزمەتگوزاریی بە خۆوە بینی وەك پرۆژەی ئاوی بازیان - چەمچەماڵ، دامەزراندنی هەردوو پەیمانگەی مامۆستایان‌و تەکنیکی لە چەمچەماڵ‌و دروست کردنی نزیکەی (١٥٠٠) خانوو بۆ ئاوارەکانی کەرکوك لە چەمچەماڵ‌و تەکیەو قەرەناو.
- ساڵی (٢٠٠٣) بووە بەڕێوەبەری گشتی لە وەزارەتی کشتوکاڵ.
- ساڵی (٢٠٠٩) کرایە ئەندامی یەکەم خولی ئەنجوومەنی ناوەند.
- ساڵی (٢٠١٠) بەپلەی بەڕێوەبەری گشتی خانەنشین بوو.

*** (عەبدوڵڵا فاتەکە):-**

- ساڵی (١٨١٩) لەدایکبووە.
- خەڵکی دێی (قەڵا میکائیل)ەو شاعیرێکی نەخوێندەوار بووە.
- ساڵی (١٨٨٧) کۆچی دوایی کردووە.

*** (عەبدوڵڵا قودسی زادە):-**

- ناوی (عەبدوڵڵا قودسی) بووە لەقەبی شیعری (قودسی) بووە خێزانەکەی بە (زادە) بەناوبانگ بوونە.
- ساڵی (١٨٥٩) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (١٨٨٤) هەستاوە بە دروستکردنی گومەتێك لەسەر مزگەوتی مەلا سەعید لە قۆریە لە نزیك ناوچەی (جرت

مەیدان).
- ئەم نووسەرە باوکی هەردوو نووسەر (محەمەد زەکی)و (ئەحمەد مەدەنی)یە.
- کتێبێکی هەیە بە ناونیشانی (وسیلة حسنی)، دیوانی شیعری بە زمانی تورکی.
- سالی (١٩٠٧) کۆچی دوایی کردووە.

* (عەبدوڵلا کەرکوکی):-

- (مەلا عەبدوڵلا کوڕی ڕەشاد کوڕی محەمەد کوڕی ئەحمەد کوڕی ناسر کوڕی عەبدوڵلا کەرکوکی)یە.
- یەکێکە لە زانا ئایینییەکانی کەرکوك.
- لە دەستنووسەکانی (دار المخطوطات) لە بەغدا ئاماژەی پێکراوە، بەلام زانیاریمان دەربارەی کەمە.

* (عەبدوڵلا لەبیب کوڕی مەلا عەلی سیابەنسوور):-

- سالی (١٨٩٦) لەدایکبووە.
- لە دەستنووسەکانی (دار المخطوطات) لە بەغدا ئاماژەی پێکراوە، بەلام زانیاریمان دەربارەی کەمە.

* (عەبدوڵلا لەیلانی - مەلا عەبدوڵلا لەیلانی):-

- (مەلا عەبدوڵلا کوڕی عەبدولرەحمانی لەیلانی)یە.
- یەکێکە لە زانا ئایێنییەکانی کەرکوك.

* (عەبدوڵلا لۆبیاچی - مەلا عەبدوڵلا لۆبیاچی):-

- ناوی (مەلا عەبدوڵلا کوڕی عومەر لۆبیاچی)یە.
- سالی (١٨٩٤) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- شارەزاییەکی تەواوی هەبووە لە زانستی ئایینیو خەتخۆشیو نووسیندا و ماوەیەك لە شاری موسل لەلای زانایانی ئەو شارە گەلێك زانستی ئایینی خوێندووەو هەر لەو شارەشدا فێری خوێندنی مەقامات بووە، لەژێر دەستی (شێخ عەبدولفەتاح)، شارەزاییەکی تەواوی هەبووە لە خوێندنی جۆرەکانی مەقاماتو قۆریات، بە تایبەتی شیعری شاعیرانی تورکیو عەرەبیو فارسی بەکارهێناوە لە خوێندنی مەقامو قۆریاتدا.

- لە کۆتایی شەڕی جیهانی گەڕاوەتەوە کەرکوكو بووەتە ئیمامو خەتیبی مزگەوتی (حاجی عەلاو ئاغا)و لە سالی (١٩٤١)دا بووەتە مامۆستا لە مزگەوتی ئایینی لە کەرکوك دەربارەی خوێندنی قورئانو زانستی تەجوید.
- لە (١٥)ی تەمموزی سالی (١٩٧٤) کۆچی دوایی کردووە.

* (عەبدوڵلا مەحموود زەنگەنە):-

- لە (١٩)ی ئەیلولی سالی (١٩٦٢) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- سالی (١٩٩٤) دەستی کردووە بە بلاوکردنەوەی نووسینەکانی لە ڕۆژنامەو گۆڤارەکان.
- تا ئێستا لە بواری وەرگێڕاندا ئەم کتێبانەی چاپ کردووە:
- (ئەزموونی شانۆی مایر هۆلد)، هاوبەش لەگەل کامەران سوبحان، دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم، ٢٠٠٣.
- (شارێکی قارەیی)، کۆمەلە چیرۆك، لقی کەرکووکی یەکێتی نووسەرانی کورد، ٢٠٠٦.
- (شکستی بلیمەتی)، کۆمەلە وتار، کۆمەلەی ڕووناکبیری وکۆمەلایەتی کەرکوك، ٢٠٠٦.
- (لە سۆراخی ڕاستیەکاندا)، سێ لێکۆلینەوە لەسەر ڕاگەیاندن، لقی کەرکووکی یەکێتی نووسەرانی کورد، ٢٠٠٦.
- (ئاراستە نوێکانی شانۆ)، بە هاوبەشی لەگەل کامەران سوبحان، دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم، ٢٠٠٧.
- (زمانو عەقلو کۆمەلگەر فەلسەفە لە جیهانی هاوچەرخدا)، خانەی وەرگێڕانی سلێمانی، ٢٠٠٩.
- (تێکشاندنی عەقل)، لە بلاوکراوەکانی گۆڤاری (هەنار)، ٢٠٠٩.
- (گەلو نەتەوەو دەولەت)، دەزگای (شەفەق)، ٢٠٠٩.
- (ووشە گەڕۆکەکان)، کۆمەلە چیرۆك، لە بلاوکراوەکانی گۆڤاری (هەنار)، ٢٠١٠.
- (ماف گەیاندن. میدیا جەماوەرییەکان و گەشەسەندنی ئابووری)، مەکتەبی ڕاگەیاندنی (ی.ن.ك)، ٢٠١٠.
- (کلتوورو کۆمەلگە) مەکتەبی ڕاگەیاندنی (ی.ن.ك)، ٢٠١١.
- (مۆزاییکی خۆشەویستیو مردن)، ڕۆمان، لقی کەرکوکی یەکێتی نووسەرانی کورد، ٢٠١٢.
- (کلتوورو کۆمەلگە، تیۆرو ڕەهەندەکان)، یانەی (قەلەم)، ٢٠١٢.
- (فەلسەفەی شارستانی)، لە بلاوکراوەکانی گۆڤاری (هەنار)، وەزارەتی ڕۆشنبیری هەرێمی کوردستان، ٢٠١٢.
- (فیزیای جەستە)، مایرهۆلد و شانۆی جوولە و ڕیتم،

لێکۆڵینەوەی شانۆیی، بە هاوبەشی لەگەڵ کامەران سوبحان، دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم، ٢٠١٢.
- (ناوێنەو دەمامەك)، کۆ چیرۆك، لقی کەرکوکی یەکێتی نووسەرانی کورد، ٢٠١٣.
- (میتۆدێك بۆ فێربوونی ئیسلام)، ٢٠١٣.
- (گەشتی ئیشك)، لێکۆڵینەوەی ئەدەبی، نووسینی عەبدولرەحمان مونیف، لە بڵاوکراوەکانی گۆڤاری (هەنار)، وەزارەتی رۆشنبیری هەرێمی کوردستان- ٢٠١٣.
- (تێنسی ولیامز ئاراستە نوێیەکانی شانۆی هاوچەرخ)، هاوبەش لەگەڵ کامەران سوبحان.
- (ژیان و خۆشەویستی)، لە بڵاوکراوەکانی ناوەندی رۆشنبیریی بازیان بە بۆنەی رۆژی خۆشەویستییەوە.
- (ئینسایکلۆپیدیای زانیاری).
- (منداڵی و گەنجێتی، چەمکی پەروەدەو گرفتی نامۆبوون).
- (دونیای چەمکەکان).
- (بنەماکانی سەرکردایەتی، نیلسۆن ماندێلا وەك نموونە).
- (بنەماکانی ژیانێکی سەرکەوتوو).

*** (عەبدوڵڵا مەحموود عومەر):-**

- ناوی (مەلا عەبدوڵڵا کوڕی مەحموود کوڕی عومەر کوڕی عوسمان)ە.
- زانایەکی ئایینی بووەو کتێبێکی داناوە بە ناوی (شرح رسالة الوضع) لە ساڵی (١٩٠٢).

*** (عەبدوڵڵا مەزهەر ساڵەیی):-**

- ناوی (عەبدوڵڵا مەزهەر کوڕی لەتیف بەگی ساڵەیی)یە.
- ساڵی (١٨٨١) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٣٠) کۆچی دوایی کردووە.

*** عەبدولهادی ساڵح سەعید:-**

- ناسراو بە دکتۆر هادی.
- لەدایکبووی ساڵی (١٩٥٧)ی شاری کەرکوك.
- قۆناغەکانی خوێندنی لە کەرکوك بڕیوەو دواجاریش پەیمانگای پزیشکیی کەرکوکی تەواو کردووە.
- مێژووی پەیوەندیی بەرێکخستنەکانی کەرکوکی کۆمەڵەی رەنجدەرانی کوردستانەوە بۆ ساڵی (١٩٨٠) دەگەڕێتەوە. پاش دوو ساڵ پەیوەندیی بەتیپی ٢١ی کەرکوکەوە کردو ژیانی پێشمەرگایەتیی دەستپێکرد. لەو ماوەیەدا هەم وەك پزیشك ئەرکەکانی لەناو هێزی پێشمەرگەو ناوچە لادێ نشینەکاندا بەجێ گەیاند هەم وەك پێشمەرگە.
- لە تیپی ٢١ی کەرکوك کرایە فەرماندەی مەفرەزەو دواتر هەر بەو پلەیە بۆ تیپی ٢٥ی خاڵخاڵان گوێزرایەوە. لە ژیانی پێشمەرگایەتیدا بەشداریی بەشێکی زۆری چالاکییەکانی هەردوو تیپی کردووە.
- ساڵی (١٩٨٧) لە شاڵاوێکی گرتنی کەسوکاری پێشمەرگەدا لەناو شاری کەرکوك، دەزگا ئەمنییەکانی رژێمی بەعس باوکی و حەوت برایان گرت و لە رۆژی گرتنیانەوە تا ئێستا بێ سەروشوێنن.

- لە ٢٣ی ئازاری ساڵی (١٩٨٨) لە ئەنجامی هێرشی کیمیایی فرۆکەکانی رژێمی بەعس، لە گوندی شاناخسێی ناوچەی شارباژێڕ لەگەڵ چەند پێشمەرگەیەکدا شەهید بوو.

*** (عەبدوڵڵا محەمەد - مەلا سەید عەبدوڵڵا محەمەد):-**

- ناوی (مەلا سەید عەبدوڵڵای کوڕی سەید محەمەد ئەمینی پیر خدری شاهۆ)یە.
- ساڵی (١٩١٧) لە گوندی (بەردە زەرد)ی ناوچەی موکریان لەدایکبووە.
- ماوەیەکی زۆر زانستەکانی ئایینی لە پێنجوێن و سلێمانی و بانی خێلان و ناوچەی گەرمیان خوێندووە، لەلای (مەلا قادری سۆق) ئیجازەی مەلایەتی وەرگرتووە.
- یەکەم کەس بووە کچەکەی خۆی ناوەتە بەر خوێندن لە حوجرەی مزگەوت تا بۆ ئەوەی خەڵکی چاوی لێ بکەن بۆ ناردنی منداڵەکانیان بۆ قوتابخانە.
- ساڵی (١٩٦٠) ماڵی دەچێتە کفری و دبێتە مەلا مزگەوتی (حاجی رەشید).
- ساڵی (١٩٦٦) دەچێتە بەغداو لە مزگەوتی (دار السلام) دادەمەزرێت.
- یەکێك بووە لەوانەی دەستی شیعر نووسینی هەبووەو شیعرێکی زۆری فەوتاوە.
- لە (٢٦)ی کانوونی دووەمی ساڵی (١٩٨٦) لە کفری کۆچی دوایی کردووە.

*** (عەبدوڵڵای کوڕی نەجمەددین صابری - شێخ عەبدوڵڵای کوڕی نەجمەددین صابری):-**

- ناوی (عەبدوڵڵا کوڕی نەجمەددین کوڕی شێخ عەبدولرەحمان کوڕی شێخ مەحموود قوتبی شۆڕیجە)یە.
- ساڵی (١٩٤٠) لە دێی شۆڕیجە لە ناوچەی قەرە حەسەن لەدایکبووە، خوێندنی سەرەتایی وناوەندی ودواناوەندی لە شاری کەرکوك تەواو کردووە، لەبەر ئەوەی بە پلەی یەکەمی شاری کەرکوك دەردەچێت دەوڵەت لەسەر ئەرکی خۆی لە ساڵی (١٩٥٩) دەینێرێتە دەرەوە بە (بعثة جامعية) بۆ (لەندەن) بە مەبەستی خوێندنی (ئەندازیاری نەوت) کە (١١) ساڵ لەوێ دەمێنێتەوە.
- ساڵی (١٩٧٠) دەگەڕێتەوە بۆ وڵات ونیشتمانی خۆی لە کەرکوك.
- چەند ووتارێکی بەهێزی دەربارەی رێزمان و ووتەی کوردی بڵاوکردووەتەوە لە گۆڤاری (گزنگ) کە یەکێتی نووسەرانی کورد لە کەرکوك دەریان دەکرد، هەروەها بەشداری کۆڕەکانی یەکێتی نووسەرانی کردووە لە کەرکوك.
- ساڵی (١٩٧٤) پەیوەندی دەکات بە شۆڕشەوە لە بەشی ئینگلیزی لە ئێزگەی کوردستان کار دەکات.
- ساڵی (١٩٧٥) دەچێتە دەرەوە بۆ ئێران پاش ساڵێك پەنابەری بۆ دەردەچێت لە وڵاتی (ئەمسا) هەر لەوێ (ماجیستێر) وەردەگرێت لە زمانی ئینگلیزی بەشی (ترجمە) تا ئێستاش مامۆستایە لە زانکۆی شاری (گراز) لە ئەمسا بەیەکەم وەرگێڕی (عەرەبی بۆ ئەمساوی) دادەنرێت.
- کۆمەڵێك شیعری بڵاونەکراوەی هەیە.

*** (عەبدولمەجید لوتفی):-**

– ناوی تەواوی (عەبدولمەجید عومەر عەبدولرەحمان)ە و لە سەرەتای ژیانی ئەدەبیدا بە ناوی (عەبدولمەجید عومەر) وتار و بەرهەمەکانی بڵاودەکردەوە ودواجار نازناوی (لوتفی)ی بۆخۆی هەڵبژارد تاکو کەسایەتییەکی سەر بە خۆی هەبێت دوور لە نازناوی خێزانەکەی کە هەندێ لە خزمەکانی بەو نازناوە دەیاننووسی وەک چیرۆکنووس (زید خلوصي)ی کوڕی دکتۆر (صفاء خلوصي) برازای و (ناطق خلوصي) خوشکەزای شاعیری وێنەکێش دکتۆر (صدي خلوصي) کچەزای برا گەورەکەی. وێنەکێش (حنان خلوصي) کچەزای خوشکەکەی.

– (عەبدولمەجید لوتفی) ساڵ (١٩٠٥) لە شاری خانەقین لەدایکبووە وبە منداڵی لەلای مەلا دەستی بە خوێندن کردووە پاشان دەچێت بۆ بەغداو ساڵی (١٩٢٢) قوتابخانەی پیشەسازی بەشی میکانیک لەوێ تەواو دەکات، ماوەیەک لە مینای (بەسرە) کار دەکات وپاش ئەمەش لە کۆمپانیای نەوت لە شاری کەرکوک کاردەکات.

– ساڵی (١٩٣٤) بووەتە فەرمانبەر لە قەزای (لەیلان)ی شاری کەرکوک، لەم کارە بەردەوام بووە تا خانەنشین کراوە، پاشان لە (لەیلان)ی کەرکوکەوە چووە بۆ بەغداو لە ساڵی (١٩٣٨) لە وەزارەتی دارایی کاری کردووە وتا گەیشتۆتە پلەی سەرۆکی چاودێران.

– لە (٢٧)ی تشرینی یەکەمی ساڵی (١٩٩٢) لە بەغدا کۆچی دوایی کردووە و لەسەر خواستی خۆی لە (باوە مەحموود) نێژراوە.

– (عەبدولمەجید لوتفی) بێجگە لەوەی خاوەنی چەندین کتێب ووتارە هەروەها کاری ڕۆژنامە نووسیشی لە گۆڤاری (قرندل)کە خاوەنەکەی (صادق الازدي)یە و (الزهراء) کە خاوەنەکەی (مەحموود شوکت) بوو کردووە و هەروەها لە ڕۆژنامەی (الهاتف)یش کە خاوەنەکەی (جعفر الخليلي) بوو ووتاری بڵاوکردووەتەوە.

– کاتێ چیرۆک و هۆنراوەکانی دەخوێنیتەوە هەست بەوە دەکەیت کە بایەخێکی زۆری بە ئافرەت دابێت، لە چیرۆکەکانیدا ئافرەت لە بابەتە هەرە گرنگ کانێتی، کە بایەخی پێدابوو، ئەم بایەخدانەش پێوەندبوو بە گیروگرفتەکانی جیابوونەوە و زۆری ژن هێنان و خیانەتی هاوسەرێتی.

– کتێبە چاپکراوەکانی بریتییە لە:-

(اصداء الزمن–١٩٣٨)، (قلب الام – –١٩٤٠) (خاتمة موسيقا ١٩٤١) (نظرات في الأدب المشاركة–١٩٤٨)، (عفيفة ١٩٥٣)، (في الطريق ١٩٥٨)، (النشودة تموز ١٩٥٩)، (عيد في البيت ١٩٦١)، (الجذرة والريح ١٩٦٩)، (الرجال تبكي بصمت ١٩٦٩)، (تصابي الكلمات ١٩٧١)، (الخطا في الغد التنازلي)، (ضجة النهار ١٩٧١) (خمسة ايام في مدريد ١٩٧٢)، (مسؤولية الاديب الكردي الكبرى، جريدة التاخي ١٩٧٢)، (المتنبي شاعر الفكر العربي ١٩٧٧)، (فتحة اخرى للشمس ١٩٨٠)، (خليج المرجان ١٩٨٤) (من هموم المضايق ١٩٨٤) (اللغة الكردية الموحدة ١٩٨٤)، (توقعات حفيدة العجوز ١٩٨٩).

*** (عەبدولمەجید یەعقوبی):-**

– ناوی (عەبدولمەجید کوڕی عومەر کوڕی ئەحمەد یەعقوبی)یە.

– ساڵی (١٨٨٣) لە کەرکوک لەدایکبووە.

– لە (١٥)ی تشرینی دووەمی ساڵی (١٩١٨) بووەتە بەڕێوەبەری شارەوانی کەرکوک.

– لە ئایاری ساڵی (١٩٢٤) بووەتە موتەسرفی لیوای کەرکوک.

– لە (٣٠)ی تشرینی یەکەمی ساڵی (١٩٦٢) لە لەندەن کۆچی دوایی کردووە.

*** (عەبدولمەلیک عەبباس):-**

– ساڵی (١٩٢٦) لە گەڕەکی چای لەدایکبووە.

– ساڵی (١٩٥٦) نووسینگەی (الخط العربي) لە شەقامی (ئەتڵەس) لە نزیک (سوق العصري) کردووەتەوە و بەردەوام بووە تاکو ساڵی (١٩٧٩).

– یەکێکە لە خەتخۆشە بە ناوبانگەکانی کەرکوکە.

– لە (٣)ی ئاداری ساڵی (١٩٩٧) لە نزیک قەبری ڕەشید کولەڕەزا بە خاک سپێردراوە.

*** (عەبدولوتەلیب حەمود محەمەد جبووری):-**

– ساڵی (١٩٤٠) لە کەرکوک لەدایکبووە.

– بەکالۆریۆس و ماجستێری لەزانستی سەربازی بەدەستهێناوە.

– پلەی سەرۆکی فیرقەی هەبووە لەسوپای عێراقی و سەرۆکی ئەکادیمیای سەربازی بووە.

– چەند جارێک گیراوە و بۆماوەی ٥ ساڵ حوکم دراوە بەتاوانی ڕووخاندنی ڕژێمی بەعس.

– جێگری سەرۆکی وەزیران بووە لە ساڵی (٢٠٠٥).

*** عەبدولوهاب ئیسماعیل:-**

– لە دایکبووی شاری کەرکوکە (١٩٥٤).

– دەرچووی پەیمانگەی تەکنیکیی بەغدایە، بەشی بیناسازی.

– بە هەردوو زمانی کوردی و عەرەبی لە کاری ڕۆژنامەنووسی بەردەوامە وێڕای بڵاوکردنەوەی کاریکاتێرەکانی لە ڕۆژنامەو گۆڤارەکان.

– دوو پێشانگەی تایبەتی کاریکاتێری کردۆتەوە.

– پێشانگای سێیەمی لە٢١ی نیسانی ساڵی ٢٠١٦ کردووەتەوە.

*** (عەبدولوەهاب تاڵەبانی):-**

– ناوی (عەبدولوەهاب محەمەد عەزیز تاڵەبانی)یە.

– ساڵی (١٩٤٦) لە کەرکوک لەدایکبووە.

– بەرهەمە چاپکراوەکانی:

– (پێکەنینی خۆن)، وەرگێرانە، بەغدا، ١٩٧٩.

– (پیرەمێرد)، ١٩٨٥.

شێخ عەبدولوەهاب تاڵەبانی

- (حكايات عن الجبل وأيامنا العراقية الجميلة)، بەغدا، ١٩٨٦.

*** (عەبدولوەهاب داقوقی):-**

- ساڵی (١٩٤٣) لە داقوق لەدایکبووە.
- لە بواری ڕۆژنامەگەری و فلکلۆردا کاری کردووە.
- بەرهەمە وەرگێڕاوەکانی:
- (دليل العمل الميداني للمؤلفات الشعبية)، بەغدا، ١٩٧٤.
- (قصائد ملحمية لناظم حكمت)، بەیروت، ١٩٨٠.
- (کۆمەڵێك چیرۆك)، یەشار کەماڵ، وەرگێڕان، ١٩٨٠.

*** (عەبدولوەهاب قەڵایی):-**

- ساڵی (١٨٤٥) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- خوێندنی ئایینی لەژێر دەستی باوکی (مەلا مەحموود کوڕی مەلا محەمەد) وەرگرتووە.
- ساڵی (١٨٧٥) دامەزراوە بە نووسەری دارایی لە یەکێك لە بانکەکانی کەرکوك.
- ساڵی (١٨٩٢) بووە بە بەڕێوەبەری تاپۆ لە موسڵ لە دواییدا گوازراوەتەوە بۆ بەڕێوەبەری تاپۆ لە بەغدا.
- ساڵی (١٩١٢)دا کۆچی دوایی کردووە.

*** عەبدولوەهاب محەمەد ئەمین مەحموود ساڵەیی:-**

- ساڵی ١٩١٦ لە گوندی یارمجەی کەرکوك لەدایکبووە.
- خوێندنی زانستی ئایینی و بڕوانامەی لە وەزارەتی ئەوقاف وەرگرتووە و خوێندنی لە زانکۆی ئەزهەر تەواو کردووە.
- ساڵی ١٩٤٣ وەکو ئیمامی سەربازی دامەزراوە.
- ساڵی ١٩٦٩ خانەنشین کراوە.
- ساڵی ١٩٩٢ کۆچی دوایی کردووە.

*** (عەبدولواحید فەهمی مەحاکی):-**

- ساڵی (١٩٢٢)دا لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ڕۆژنامەنووس و ڕاگەیاندنکار و نووسەر و چیرۆکنووسێکی کەرکوك بووە و گەلێك لێکۆڵینەوە و بابەتی ڕۆشنبیری و کۆمەڵایەتی نووسیووە.

*** (عەبدولواحید گۆزەچی):-**

- ساڵی (١٩٢٥) لە گەڕەکی موسەڵلا لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٥٢) لەلایەن کۆمپانیای نەوتی کەرکوکەوە نێردراوە بۆ بەریتانیا بۆ بەشداری کردنی لە ڕادیۆی لەندەن (BBC)، لەوێ گەلێك مەقامی عەرەبی و تورکی وتووە.
- ساڵی (١٩٥٤-١٩٦٨) کۆمەڵێك گۆرانی بۆ ڕادیۆی (بەغدا) تۆمار کردووە.
- ساڵی (١٩٥٦) کۆمەڵێك لە گۆرانییەکانی لەسەر قەوان لە تورکیا تۆمار کردووە.
- ساڵی (١٩٦٦) کتێبێکی بە چاپ گەیاندووە دەربارەی ژیان و ڕێڕەوی هونەری خۆی لە کەرکوك بە ناونیشانی (خوریات وأغاني گزەچي اوغلو) کە لەلایەن خۆیەوە نووسین و ئاوازی بۆ کراوە.
- لە (٢٩)ی حوزەیرانی ساڵی (٢٠٠٧) کۆچی دوایی کردووە.

*** (عەبدولواحیدی نوری-ع. و. نوری):-**

- ساڵی (١٩٠٣) یان لە ساڵی (١٩٠٤ لە چەمچەماڵ لەدایکبووە.
- لە قوتابخانەکانی سلێمانی و کەرکوك خوێندنی تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٢٧) پەیمانگای پەروەردەی تەواو کردووە.
- شاعیر و نووسەرێکی دیموکراتی پێشکەوتن خواز و مامۆستایەکی پەروەردەی پێشکەوتووبووە.
- ساڵی (١٩٤٤) لە سلێمانی کۆچی دوایی کردووە.
- گەلێك بەرهەم و لێکۆڵینەوەی هەیە:
- (ئاغا ئۆغلو ئەحمەد).
- (لە وڵاتی ئادەمیزادە سەربەرزەکاندا)، چاپخانەی سریان، بەغدا، ١٩٣٩.
- (بەرەو ڕووناکی)، بەغدا، ١٩٤٣.
- (پیرۆزی منداڵ، چاپخانەی ژیان)، سلێمانی، ١٩٤٠.
- (دوانێك لە پەیڕەوی میللییەوە)، بەغدا ١٩٤٢.
- (لە ڕێگەی سەرکەوتنی ئینسانا)، بەغدا، ١٩٤٣.

*** (عەبدین کاکەیی):-**

- ساڵی (١٩٥٣) لە شاری کەرکوك لەدایکبووە.
- خوێندنی پەیمانگای نەوتی لەبەغدا تەواو کردووە.
- ماوەیەك کارمەند بووە لەکۆمپانیای نەوتی بەسرە.
- هەر لە ساڵی (١٩٦٢)وە خولیای هونەری وێنەکێشانی هەبووە.
- هەریەکە لە مامۆستایان: نورەددین عیزەت و محەمەد عیزەت خەتات کاریگەریان لەسەری هەبووە.

– بابەتەکانی بەگشتی بریتییە لەکلاسیکی، تەعبیری، هێلکاری.

* (عەتا تەرزی باشی):–

– ساڵی (١٩٢٤) لە گەرەکی بولاق لەدایکبووە.
– ساڵی (١٩٥٠) لە کۆلیژی یاسا دەرچووەو لەو بوارەدا کاری کردووە.
– کەلێك لێکۆڵینەوەی هەیە بە زمانی تورکیو عەرەبی لە گۆڤارو ڕۆژنامەکان.
– بەرهەمە چاپکراوەکانی:
– (شرقي وتورکلير)، چاپخانەی (دار المعرفة)، بەغدا، ١٩٥٢.
– (تعليقات على التعليقات الوافية للدكتور صلاح الدين ناهي)، چاپخانەی (دار المعرفة)، بەغدا، ١٩٥٤.
– (کرکوك خویراتلری وماعنیلری)، سێ بەرگی لێ چاپ کراوە لە ساڵانی ١٩٥٥، ١٩٥٦، ١٩٥٧.
– (Turk Irak Dostlugunun isigi altinda Irak Turkleri)، چاپخانەی (اسیا)، ئەستەمبوڵ، ١٩٥٦.
– (کرکوك هوالری)، دوو بەرگی لێ چاپ کراوە لە ساڵانی ١٩٦١، ١٩٨٠، ١٩٨٩، ١٩٩١.
– (کرکوك اسکیلر سوزی)، چاپخانەی (زمان)، بەغدا، ١٩٦٢.
– (کرکوك شاعرلری)، نۆ بەرگ لە ساڵانی ١٩٦٣، ١٩٦٨، ١٩٨٨، ٢٠٠٠، ٢٠٠١.
– (ارزی قمبر)، دە بەرگی لێ چاپ کراوە لە ساڵانی ١٩٦٤، ١٩٦٧، ١٩٧١، ١٩٩٩، ٢٠٠١، ٢٠٠٢.
– (Irak Turlmenleri arasinda yagmur duasi torenleri ve sosyolojik degeri)، بە زمانی تورکی، چاپخانەی (دمس)، ئەنقەرە، ١٩٧٦.
– (کرکوك هوالری وماعنیلری)، چاپخانەی (الزمان)، بەغدا، بەرگی یەکەم ١٩٩٠، بەرگی دووەم ١٩٩١.
– (کرکوك مطبوعات تاریخی)، چاپخانەی (بیلکی سیار)، بەشی یەکەم، کەرکوك، ٢٠٠١، بەشی دووەم، چاپخانەی (بیلکی سایار)، کەرکوك، ٢٠٠١.
– لە یەکی نیسانی ساڵی ٢٠١٦ کۆچی دوایی کردووە.

* (عەتا تاڵەبانی):–

– ناوی (عەتا کوری شێخ جەماڵ تاڵەبانی)یە.
– ساڵی (١٩٢٥) لە کەرکوك لەدایکبووە.
– خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی لە کەرکوك تەواو کردووە.
– لە (٤)ی ئایاری ساڵی (٢٠٠٠) کۆچی دوایی کردووە.
– شاعیرو کەسایەتییەکی نیشتمانی دیار بووەو لە شانە سەرەتاییەکانی حیزبی (هیوا) ئەندام بووە.
– ماوەیك دەچێتە ناو حیزبی (شیوعی) عێراقەوەو لە ساڵی (١٩٥٤) بەند دەکرێت و ساڵی (١٩٦١) دوورەخرێت بۆ حیللە.
– لەهەمان ساڵ بەرپرس بووە لە لیژنەی قەزای کفری حیزبی شیوعی عێراقی.
– دوای کودەتاکەی شوباتی ساڵی (١٩٦٣)، پەیوەندی کردووە بەبزووتنەوەی ڕزگاریخوازی کورد و لە ساڵی (١٩٦٧)، گەڕاوەتەوە بۆ گوندەکەی لە (زەرداو).
– ساڵی (١٩٧٢) بووەتە سەرۆکی شارەوانی قەزای کفری
– ساڵی (١٩٨١) لەلایەن ڕژێمی بەعسەوە گیراوە.
– ڕۆژی (٤ی) مایس ساڵی (٢٠٠٠) کۆچی دوایی کردووە.
– ساڵی (١٩٩٢) خۆی هەڵبژارد بۆ ئەنجوومەنی نیشتمانی کوردستان.
– بەرهەمە چاپکراوەکانی:

- (عندما يتكلم الارقام-موضوعات حول مفاوضات الجبهة الكردستانية مع الحكومية العراقية عام ١٩٩١)، سلێمانی، ٢٠٠٠.

*** (عەتا سەبری):-**

- ناوی (عەتا سەبری حەسەن سامی)یە.
- سالی (١٩١٣) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- خوێندنی سەرەتایی لە بەغدا تەواو کردووەو (دار المعلمين)ی تەواو کردووە.
- خوێندنی لە ئیتالیا لەنێوان سالانی (١٩٣٧-١٩٤٠) خوێندووەو لەبەر شەڕی جیهانی هاتووەتەوە بەغداو لە دوایدا چووەتە لەندەن و ماوەی چوار سالی خوێندوویەتی و بووەتە مامۆستا لە پەیمانگای هونەر جوانەکان.
- یەکێکە لە دامەزرێنەرانی (اصدقاء الفن) لە سالی (١٩٤١).
- زۆری ژیانی لە دەرەوەی کەرکوک بەسەر بردووە.
- سالی (١٩٥٠) دیپلۆماسی لەلەندەن وەردەگرێت و لە سالی (١٩٥١) بەشداری لەدامەزراندنی (جماعة بغداد للفن الحديث) دەکات، هەروەها لە (٢٧)ی تشرینی دووەم تا (٣)ی کانوونی یەکەمی سالی (١٩٥٥) لەگەل نیگارکێشێکی بەریتانی (ئاپ، ڕۆس تۆماس) بەسەفەرێکی هونەری، بۆ ڕەسمکردنی دیمەنەکانی کوردستان، دێنە کوردستان، پاشان بەرهەمەکانی ئەم سەفەرەیان دەکەنە پێشانگایەو لەهۆلی (المدرسة التأسيسية) لەسەعدون لەبەغدا پیشانی دەدەن، عەتا سەبری وەک دەزانین دەیان تابلۆی لەبارەی کوردو دیمەنەکانی کوردستانەوە هەیە.
- سالی (١٩٨٧) کۆچی دوایی کردووە.

*** (عەتیە شاوازئەحمەد محەمەد):-**

- سالی (١٩١٧) لەدایکبووە.
- سالی (١٩٨٣) کۆچی دوایی کردووە.
- حیکایەت خوان و قسەزان بووە، پیاوێکی کەلەمێردی ناو هۆزەکەی بووە لە دەفەری کاکەییان.

*** (عەدالەت عەبدوللا):-**

- ناوی (عەدالەت عەبدوللا محەمەد)ە.
- سالی ١٩٧٧ لە شارۆچکەی کەلار لەدایکبووە.
- سالی ٢٠١٣-٢٠١٤ بەکالۆریۆس لە بەشی ڕاگەیاندن لە زانکۆی سلێمانی تەواو کردووە.
- سالی ٢٠١٥-٢٠١٦ ماستەری لە بواری ڕادیۆ و تەلەفزیۆن لە وڵاتی لوبنان بەدەستهێناوە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- گە ڕەمیان و گەرمیانییەکان، ١٩٩٩.
- لە پێناوی ئاشتی دوارۆژدا، ٢٠٠١
- (تیرۆرزم و مافی مرۆڤ)، سلێمانی، ٢٠٠٧.
- (نحن وعراق الأمس واليوم-تأملات فكرية وهموم سياسية)، سلێمانی، ٢٠٠٨.
- تیرۆریزم و جیهانی ئەمرۆ، ٢٠٠٨
- کورد و عێراق و چەند پرسێکی فیکری و سیاسی، د. شاکر نابلسی، وەرگێران.
- یەکێتی لە سەردەمی قەیران و بەرەنگاریدا، ٢٠١٠.

- دیدی فەلسەفییانەی، عەلی حەرب، وەرگێران، ٢٠١٠.
- جیهانی میدیا ڕۆژنامەگەری، ٢٠١٣.
- ڕۆشنبیری و دەسەلات، ٢٠١٥.
- ألكورد، الحالة العراقية، والآخر العربي، ٢٠١٦.
- سالانی ١٩٩٩-٢٠٠٣ بەرپرسی ڕۆژنامەی (الاتحاد) بووە لە نووسینگەی کەرکوک.
- سالی ٢٠٠٧- ٢٠١٣ ئەندامی دەستەی دامەزرێنەری دەزگای والا بووە بۆ ڕاگەیاندن و بلاوکردنەوە.
- سالی ٢٠٠٦-٢٠٠٩ بەڕێوەبەری نووسینی ڕۆژنامەی کوردستانی نوێ بووە.
- جێگری سەرنووسەری گۆڤاری باتەرۆژ، المستقبل بووە
- دەستەی نووسەرانی گۆڤاری حەمرین و ئەنفال بووە.
- سالی ٢٠٠٧ خەلاتی بنکەی گەلاوێژی وەرگرتووە بۆ لێکۆلینەوەی فیکری.
- بەشداری کۆنفرانسی پاریسی کردووە، بە ناونیشانی (عن الحالة العراقية والقضية الكوردية).
- بەشداری کۆنفرانسی عەمانی کردووە بە ناونیشانی (حول دور الإعلام في المصالحة الوطنية).
- بەشداری کۆنفرانسی قاهیرەی کردووە بە ناونیشانی (حول الربيع العربي).
- بەشداری کۆنفرانسی بەیروتی کردووە بە ناونیشانی (التحديات السياسية والإجتماعية والإقتصادية للشرق الأوسط).

*** (عەدنان باباجان):-**

- یەکێ بووە لە شێوەکارانی کەرکوک و، زانیاریمان دەربارەی ژیانی هونەری نییە.

*** (عەدنان فەرهاد):-**

- شاعیرەو دیوانێکی شیعری هەیە بە زمانی عەرەبی بە ناونیشانی (لهيب الغضب).
- لە بنەرەتدا لە خێزانی فەرهادن کە ئەمانە لە بنەچەدا کوردن و دامەزرێنەری مزگەوتی (فەرهاد)ن کە بە مزگەوتی

منارە نەخشینە بە ناوبانگە لە بازاڕی گەورە.

* (عەدنان قوتب):-

- ساڵی (١٩٥٤) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (٢٠١٠) کۆچی دوایی کردووە.
- نووسەرو ئەدیبو ڕۆژنامەگەر بووەو کتێبێکی چیرۆکی هەیە بە ناونیشانی (آمال)، ٢٠١٠
- بەڕێوەبەری نووسین بووە لە گۆڤاری (الهلال الأحمر)و گۆڤاری (دمت).

* (عەدنان محەمەد حوسێن کاکەیی):-

- ساڵی (١٩٨٠) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- دەرچووی پەیمانگای تەکنیکی کەرکوك بەشی ئەندازیاری شارستانی بووە.
- ساڵی (٢٠٠٣) بەشداری لە یەکەمین فیستیڤاڵی هونەری کەرکوك کردووە.
- ساڵی (٢٠٠٤) بەشداری لە پێشانگای هاوبەشی خۆشنووسانی کەرکوك کردووە.
- ساڵی (٢٠٠٦) خەڵاتی دووەمی لە پێشبڕکێی (قەڵا و منارە) بەدەستهێناوە.
- ساڵی (٢٠٠٩) خەڵاتی یەکەمی لەسەر ئاستی کوردستان بەدەستهێناوە لە پێشبڕکێی نۆیەمی خۆشنووسی بە ناوی خۆشنووس (شەهید حاجی زەهاوی) لە شاری هەولێر.
- ساڵی (٢٠٠٩) خەڵاتی یەکەمی لە خەتی جەلی دیوانی بەدەستهێناوە لە پێشبڕکێی (خالید زامدار) لە شاری سلێمانی.
- ساڵی (٢٠٠١)و ساڵی (٢٠٠٧) لە پێشبڕکێی (ئەرسیکا) لە شاری ئەستەمبوڵی تورکیا بەشداری کردووەو بڕوانامەی ڕێزلێنانی بەدەستهێناوە.
- ساڵی (٢٠٠٦) بەشداری لە پێشبڕکێی (بوردە) لە شاری دوبەی پایتەختی ئیمارات کردووە.
- ساڵی (٢٠٠٧) بەشداری لە پێشبڕکێی خۆشنووسی لە وڵاتی سووریا کردووە.
- ساڵی (٢٠٠٨) بەشداری لە پێشبڕکێی (نبي الرحمة) لە وڵاتی مەغرب کردووە.

* (عەدنان محەمەد قادر):-

- یەکێکە لە شێوەکارەکانی کەرکوك کە لەنێوان ساڵانی حەفتاکانو هەشتاکاندا جێ پەنجەی دیارە.
- ساڵی (١٩٧٩) یەکەم پێشانگای تایبەتی کردووەتەوە.

* (عەزەدین فارس):-

- ناوی (عەزەدین فارس حەسەن خاتوون)ە.
- ساڵی (١٩٢٦) لە گوندی عەلیانی سەر بە ناوچەی زەنگەنە لەدایکبووە.
- شیعرەکانی زیاتر دڵداریو کۆمەڵایەتیو جوانی سروشت بوونە، بەڵام سەرجەم دیوانە شیعرییەکانی لە سەردەمی حەرەس قەومییەکانی بەعسدا بە ماڵەکەیەوە دەستووتێنرێت.

- ساڵی (١٩٥٧) ماڵی دەچێتە کفری.
- ساڵی (١٩٦٢) دەبێتە پێشمەرگەی ئەیلول.
- لە (١٨)ی تەمموزی ساڵی (١٩٨٤) بە نەخۆشی شێرپەنجە کۆچی دوایی کردووە.

* عەزیز ئاغای زەنگەنە:-

عەزیز کوڕی محەمەد کوڕی ڕۆستەم ئاغای زەنگەنە ساڵی (١٩١٢) لە دایك بووە، ڕۆستەم ئاغای باپیری لەگەڵ زاڵە ئاغادا، ساڵی (١٨١٢) لە شەڕی نێوان فەرمانڕەوای بابانو عوسمانیەکاندا بەدیلی دەکەونە دەست سوپای عوسمانی و لە شاری موسڵ شەهیدیان دەکەن، پیاوێکی قسەخۆشو قسە لە ڕوو بووە، کەسایەتییەکی دیاری شاری کفری بووە ساڵی (١٩٩٢) کۆچی دوای کردووە.

* (عەزیز پشتیوان):-

- ناوی (عەبدولعەزیز نور محەمەدی یارەوەیسی جاف ئەوڕۆڵەی)یە.
- لە ڕۆژی (١٢)ی ئەیلولی ساڵی (١٩١٢) لە ئاوایی (پیران) هاتووەتە دنیا.
- لە پێنج ساڵییەوە لەگەڵ دایکو باوکیدا لە زێدوماڵی هەڵکەندراونو هاتوونەتە ئاوایی (سەوز بلاخ) ی ناوچەی خانەقی، پاش سێ ساڵ هاتووەتە خانەقی لە گەڕەکی (کۆڕدەرە)، قوتابخانەی سەرەتایی لەوێ تەواو کردووەو لە ساڵی (١٩٢٨)دا بووەتە مامۆستا لە قوتابخانەکەی خۆی.
- ساڵانی (١٩٣٤-١٩٣٧) لە قوتابخانە (الفالحية) لە پارێزگای (عمارة) مامۆستا بووە ئینجا گوێزراوەتە قوتابخانەی (قوڵە)ی خانەقین هەروەها یەکێك بووە لە ئەندامەکانی هیوا چالاکی جۆراوجۆری کردووە لە ناوچەی

(گەرمیان).

- لە پێش (هیوا)دا رێکخراویەکی ناوچەییان هەبووە لە خانەقی و کفری بەناوی (برایەتی ڕپشتیوان)، پاش نەمانی هیوا هاتووەتە ریزی پارتیەوە. هەر لە ئەنجامی هوشیاری سیاسی و هەستی کوردایەتی، لەگەڵ چەند تێکۆشەرێکی دیکەی وەک (مستەفا شەوقی، ئەمین رەواندوزی، میر حاج ئەحمەد) دەورێکی گەورەی بووە لە دامەزراندنی ئەو کۆمەڵەیەدا، بۆیە لەو کاتەوە نازناوی پشتیوانی هەڵگرتووە.

- ساڵانی (١٩٦٧ - ١٩٦٩) بەرپرسی لقی (٥)ی پارتی بووە، لە مانگی ئابی ساڵی (١٩٦٩) دەگیرێ و لە (قصر النهایە) زیندانی دەکرێ تا دوای ساڵی (١٩٧٠) بەهۆی رێککەوتنی (١١)ی ئادارەوە ئازاد دەکرێ و درێژەی بە خەباتی سیاسی دەدا.

- لە (٧)ی ئابی ساڵی (٢٠٠١) کۆچی دوایی کردووە.

* (عەزیز زەینەڵ - مەلا عەزیز زەینەڵ):-

- ناوی (مەلا عەزیز کوڕی مەلا زەینەڵ کوڕی مەلا حوسێن)ە، کە بەناوبانگ بووە بە (تۆپاڵ مەلا عەزیز).

- ساڵی (١٨٥٧) لە کەرکوک لەدایکبووە.

- ماوەیەک دامەزراوە بە مامۆستا لە مزگەوتی (شێخ جەرجیس) و مزگەوتی (منارە نەخشینە) و وانەی زانستی ئاییني ووتووەتەوە.

- ساڵی (١٩٥٠) کۆچی دوایی کردووە و لە مزگەوتی (شێخ جەرجیس) نێژراوە.

* (عەزیز سامی وەنداوی):-

- ساڵی (١٨٩٣) لە کەرکوک دایک بووە.

- خوێندنی لە (دار المعلمین)ێنی لە ئەستەمبوڵ تەواو کردووەو ماوەیەک مامۆستا بووە لەوێ و لە دواییدا گەڕاوەتەوە بۆ عێراق و لە بواری پەروەردادا کاری کردووە.

- ساڵی (١٩٢٣)دا لە وەزارەتی پەروەردە کاری کردووە.

- لە تشرینی یەکەمی ساڵی (١٩٢٧)دا بووەتە بەڕێوەبەری معارفی کەرکوک.

- دیوانێکی شیعری چاپنەکراوی بە جێ ماوە.

- بەرهەمە چاپکراوەکانی:

- (خریطة العراق)، ئەستەمبوڵ.

- (ملهمات)، شیعر بە زمانی تورکی، چاپخانەی (قدر)، ئەستەمبوڵ، ١٩٢٠.

- (الجغرافیة الاولیة)، چاپی یەکەم چاپخانەی (دار السلام)، بەغدا، ١٩٢٨، چاپی دووەم چاپخانەی (الشعب)، بەغدا، ١٩٣٠.

- (جغرافیة العراق الحدیثة)، بەغدا، ١٩٢٩.

- (رحلة إلى القمر)، وەرگێران بۆ عەرەبی، بەغدا، ١٩٢٩.

- (آسیا)، چاپخانەی (الشعب)، بەغدا، ١٩٣٠.

- (قارتا افریقیة وارقیانوسیا)، چاپخانەی (دنکور)، بەغدا، ١٩٣١.

- (تضحیة معلم)، وەرگێران لە تورکییەوە بۆ عەرەبی، چاپی یەکەم، چاپخانەی (دنکور)، بەغدا، ١٩٣٤، چاپی دووەم ناونیشانی کتێبەکەی گۆڕی بۆ (المجنون)، چاپخانەی (دار المعرفة)، بەغدا، ١٩٥٥.

- (في بلاد الزنبقة البیضاء)، وەرگێران لە تورکییەوە بۆ عەرەبی، چاپخانەی (الجزیرة)، بەغدا، ١٩٣٦.

- (الجغرافیة المتوسطة الحدیثة)، بەرگی یەکەم چاپخانەی (الاهالي)، بەغدا، ١٩٣٨، بەرگی دووەم چاپخانەی (الشعب)، بەغدا، ١٩٢٨.

- (الجغرافیة الاولیة الحدیثة الرابعة الابتدائیة)، چاپخانەی (الشعب)، بەغدا، ١٩٣٨.

- (الجغرافیة الاولیة الحدیثة للصفوف الخامسة الابتدائیة)، چاپخانەی (الشعب)، بەغدا، ١٩٣٨.

- (دنیا الباسفیك)، چاپخانەی (الرشید)، بەغدا، ١٩٤٧.

- (الجغرافیة الاولیة الحدیثة للصفوف الثالثة الابتدائیة)، چاپخانەی (بغداد)، بەغدا، ١٩٥٠.

- (عروس الخلیج.. الكویت)، چاپخانەی (العربیة)، بەغدا، ١٩٥١.

- (حریة الوجدان)، وەرگێران لە تورکییە بۆ عەرەبی، چاپخانەی (الرابطة)، بەغدا، ١٩٥٥.

- (الخطاط البغدادي علي بن هلال المشهور بابن البواب)، وەرگێران، چاپخانەی (المجمع العلمي العراقي)، بەغدا، ١٩٥٨.

- (التانجو الأخیر انشودة العیون السود)، وەرگێران لە تورکییەوە بۆ عەرەبی، چاپخانەی (شفیق)، بەغدا، ١٩٦٧.

- لە (١٩)ی تەممووزی (١٩٨٤) کۆچی دوایی کردووە.

* عەزیز قادر سەمانچی:-

- ساڵی ١٩٣٢ لە کەرکوک لەدایکبووە.

- بەرهەمەکانی:-

- التأریخ السیاسي لترکمان العراق، ٢٠٠٥

- نزلاء الفندق العتیق.

- قطار المعارضة العراقیة من بیروت إلى بغداد، ٢٠٠٩.

* (عەلاوەدین- مەلای ئەیلان):-

- یەکێکە لە زانا بەناوبانگەکان.
- لە بەشێک لە دەستنووسەکانی (دار المخطوطات) لە بەغدا ئاماژە بە ناوی هاتووە، بەڵام زانیاریمان دەربارەی کەمە.

* (عەلی ئەفەندی):-

- یەکێکە لە زانا ئاینییەکانی کەرکوک، لەسەردەمی سوڵتان مەحموود.
- باوکی (ئەسعەد نائیب)ی شاعیرو زانای ئایینە.

* (عەلی ئەفەندی - مەلا عەلی ئەفەندی):-

- ناوی (مەلا عەلی ئەفەندی حوسامی کەرکوکی کوڕی مەلا ئەبو بەکر ئەفەندی)یە، کە بەناوبانگە بە (گچکە مەلا).
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:-
- (سراج الطالبین)، بە زمانی فارسی، لە ساڵی (١٨٩٧) نووسیویێتی‌و لە ساڵی (١٩٠٤) لە کەرکوک بە چاپی گەیاندووە.
- مەلا عەلی بە کوردی‌و فارسی شیعری وتووە.

* (عەلی ئەفەندی کەرکوکی-ظلمي):-

- بنەڕەتی ناوی (عەلی کوڕی حاجی حەسەن کەرکوکی)یەو نازناوی شیعری (ظلمي)یە.
- لەسەردەمی والی (داوود پاشا)دا ژیاوەو گەلێکی شیعرو پەخشانی بە زمانی عەرەبی بڵاوکردووەتەوە.
- یەکێکە لە زاناو نووسەرەکانی کەرکوک بووە.

* (عەلی بەرزنجی):-

- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (سەمای شیعرو ڕەمێڵەی خۆشەویستی)، شیعر، کەرکوک، ٢٠٠١.

- (گورگ)، چیرۆک، وەرگێڕان، هاوبەش، کەرکوک، ٢٠٠٥.
- (گەڵا ڕژاوەکان)، گابریل مارکیز، ڕۆمان، وەرگێڕان، چاپی یەکەم، کەرکوک، ٢٠٠٣، چاپی دووەم، ٢٠٠٦.
- (قطوف من الشعر الكردي الحديث)، کەرکوک، ٢٠٠٦.
- (بیرەوەری سۆزانییە خەمبارەکانم)، ڕۆمان، مارکیز، وەرگێڕان، هاوبەش، کەرکوک، ٢٠٠٧.
- (الصل، الحية الصفراء)، وەرگێڕانە، چاپی یەکەم، ٢٠٠٧.
- (بنیاتی زمانی شیعری)، جان کۆهین، وەرگێڕان، هاوبەش، کەرکوک، ٢٠٠٨.
- (غمرات على مشارف التلال-للقاص محمد سعيد زنكنه)، وەرگێڕان، کەرکوک، ٢٠٠٨.
- (الصل، الحية الصفراء)، وەرگێڕانە، چاپی دووەم، ٢٠١٤.
- (شوێنەواری خوێنەکەت لەسەر بەفرەکەدایە)، چیرۆک، وەرگێڕان، بەهاوبەشی لەگەڵ خالید مەجید فەتحوڵڵا، کەرکوک.

* عەلی بەگ:-

عەلی سەلیم ئەحمەد سەلیم ناسراو بە عەلی سەلیم بەگ ساڵی (١٩١٨) لە دایک بووە لە ئاوایی حەمە سەلیم نزیک خورماڵ، کە ئێستا ئەو دێیە بە (دێ کۆن) ناسراوە عەلی بەگ بەمنداڵی کەرتووەتە کەلار، کەسێکی وریاو ژیر بووە.
- ساڵی (١٩٤١) پەیوەندی کردووە بە حیزبی هیوای کوردستانەوە تا دراکۆتکرەی هیوا، پاشان دەبێتە ئەندامی پارتی دیموکراتی کوردستان.
- ساڵی (١٩٦١) لەگەڵ یەکەم دەستەی پێشمەرگایەتی شۆڕشی ئەیلول چەکی پێشمەرگایەتی هەڵدەگرێ. یەکەم مەخفەری پۆلیسی عێراقی لە گۆرە شەلە دەگرن، لەناو شۆڕشدا چەندین بەرپرسیارێتی بڕیوەو گەیشتووەتە فەرماندەی هێزی باڵی مەکتەبی سیاسی پارتی دیموکراتی کوردستان، لە شەڕەکانی ناوچەی گەرمیان ڕۆڵی گرنگی هەبووە، بەهۆی نزیکی لە بەڕێز مام جەلال لە شۆڕشی نوێدا پەیوەندی کردووە بە یەکێتی نیشتمانی کوردستانەوە.
- ساڵی (١٩٨٩) لە بەردەم ماڵەکەی خۆیدا لە کەلار شەهیدی دەکەن‌و لە گۆڕستانی کەلاری کۆن بە خاک سپێراوە.

* (عەلی بەستی):-

- ساڵی (١٩٠٠) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٦٣) کۆچی دوایی کردووە.
- یەکێک بووە لە پیاوە ناودارەکانی کەرکوک کە دەورێکی گەورەی بینی لە ڕووداوەکەی هێزی (لیڤی) بۆ سەر کەرماوی ژنان لە ساڵی (١٩٢٤-١٩٢٥)، کە ڕۆڵێکی سەرەکی بەرگری هەبووە لەگەڵ کۆمەڵێکی تردا.

* (عەلی پاشا تات):-

- لە (١٥٩١) والی کەرکوک بووە تاکو (١٥٩٥) لە دوای خۆی (داود پاشا) بووەتە والی.

*** (شێخ عەلی تاڵەبانی - شێخ عەلی گەورە):-**

- ناوی (شێخ عەلی گەورە کوڕی شێخ عەبدولرحمانی خاڵس)ە.
- ساڵی (١٨٣٢)ی زاینیی لە دێی (قرخ) لەدایکبووە.
- سەرەتا لەلای باوکی فێری خوێندنی تایبەتیی بووە، لە دواییدا بە گەلێك لە شارەکانی کوردستاندا گەڕاوە بۆ خوێندن، لە (کۆیە) لەلای (مەلا ئەسعەدی جەلیزادە) خوێندوویەتی.
- ماوەیەك لە مزگەوتی (بلاغ)ی نزیك بە تەکیەی تاڵەبانی لەلای (مەلا سەید محەمەد) لەگەڵ (شێخ عومەری گەنجی)دا خەریکی سلووکی تەسەوف بووە، تا لەژێر چاودێری باوکی گەیشتووەتە پلەی خیلافەت، بۆیە کاتێ باوکی کۆچی دوایی کردووە، زانایەکی شارەزاو مورشیدێکی بەتوانا بووە.
- (شێخ عەلی) ئەدیبێکی بەرزو شاعیرێکی باڵادەست بووە، بەڵام بەداخەوە شیعرەکانی کۆنەکراونەتەوە. لە پارچە شیعرێکی بە بۆنەی کوشتنی (شێخ سەعید حەفید) لە شاری موسل بە زمانی فارسی باس لە شێوەی شەهیدکردنەکەی دەکات.
- (شێخ عەلی) لە ئیرشادا جێگایەکی گەورەی گرتووە لە هەموو کوردستان و لە دەرەوەی کوردستاندا، بەشی زۆری مەلا بەناوبانگەکانی کەرکوك، وەك (مەلا ئاسیح)و (مەلا ڕەزای واعیز)و (مەلا مەحموودی مەزناوە)و (مەلا عەلی حیکمەت ئەفەندی) خەلیفەو هاوکاری بوون. (مەلای ڕەزای واعیز) لە بەیتێکدا، کە لەسەر دەرگای مەزارەکەی لەسەر مەرمەر هەڵکەندراوە، ووتوویەتی: (شیخ علي كان قطب زمانه)، لەوێدا ساڵی کۆچکردنی بە حەرفی ئەبجەدی دیاری کراوە، کە دەکاتە ساڵی (١٣٢٦)ی کۆچی.
- (شێخ عەلی گەورە) سێ برای هەبووە، دوانیان شاعیری گەورە بوون: (شێخ عەبدلقادر) کە نازناوی شیعری (فاین) بووە، شیعرەکانی هەموو لە مەیدانی عیرفان و تەسەوفدا بوون، لەگەڵ (شێخ ڕەزای) کەڵە شاعیری بەناوبانگی کورد، برای سێیەمی (شێخ عەبدولواحید) بووە کە شێخی ئیرشاد بووە).
- لە ساڵی (١٩٠٨)ی زاینیی کۆچی دوایی کردووە.

*** (عەلی تاهیر بەرزنجی):-**

- ساڵی (١٩٥٧) لە (سەنگاو) لەدایکبووە.
- سەرەتایی لە (حەفتەغار)و ناوەندی لە (خورماتوو)و ئامادەیی لە (سلێمانی) تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٨٨) کۆلێژی زمانی کوردی لە زانکۆی سەلاحەددین تەواو کردووە.
- ساڵی (٢٠٠٢) ماستەری لە زمانی کوردی لە زانکۆی سلێمانی بەدەستهێناوە.
- ساڵی (٢٠٠٨) دکتۆرای لە زمان و ئەدەبی کوردی لە زانکۆی سلێمانی بەدەستهێناوە.
- بە زمانی کوردی و عەرەبی دەستنووسێت.
- بەرهەمەکانی:
- (ڕۆڵی بزووتنەوەی ڕوانگە لە نوێکردنەوەی شیعری کوردیدا)، ٢٠١٠.

- (بوونیاتگەری لە ڕەخنەی کوردیدا)، ٢٠١١.
- ئێستا مامۆستایە لە زانکۆی سلێمانی.

*** عەلی تەپەلوو:-**

- لە گوندی تەپەلووی قەرەحەسەن لەدایکبووە.
- ساڵی ١٩٨٤ بووە بە پێشمەرگە لە کەرتی چواری جەباری.
- ساڵی ١٩٨٧ کراوە بە فەرماندەی مەفرەزە، ساڵی ١٩٨٨ بووە بە فەرماندەی کەرتی پارتیزانی دوای ئەنفال.
- لە کاتی ڕاپەڕینی کەرکوك لە گەڕەکی ڕاپەڕین شەهید کراوە.

*** (عەلی جەباری - مەلا عەلی جەباری):-**

- ناوی (عەلی عەبدولرەحمان مەحموود)ە.
- لە ساڵی (١٩١٧) لە دێی (گۆلەمە)ی جەباری لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٥٦) فەرمانی دامەزراندنی قوتابخانەیەکی فەرمی لە گوندەکەی وەردەگرێت وئەم قوتابخانەیە تا (١٤)ی تەمموزی ساڵی (١٩٥٨) بەردەوام دەبێت.
- ساڵی (١٩٦٠) هاتووەتە کەرکوك.
- شارەزای هەبووە لە زمانی کوردی و عەرەبی و فارسی و تورکیدا.
- دەستنووسێکی بەجێماوە بەناوی (گوڵستان).
- لە (٣١)ی ئایاری ساڵی (١٩٩٧) بە نەخۆشی شەکرە کۆچی دوایی کردووە.

*** (عەلی جەلەمۆردی - مەلا عەلی جەلەمۆردی):-**

- لە دێی جەلەمۆرد لەدایکبووە.
- مەلا بووە لە مزگەوتی (فەرهاد) لە کەرکوك.
- گەشتی کردووە بۆ هەورامان و لەلای شێخ عوسمانی سەراجەددین ماوەتەوە.
- بە دەستی یەکێك لە مەریدەکانی کوژراوە لە ساڵی (١٨٥٣) لە هەمان مزگەوت نێژراوە.

*** عەلی حوسێن حەسەن:-**

- ناسراو بە شوانەی تەنسیق. لەدایکبووی ساڵی (١٩٥٦)ی گەڕەکی ئیمام قاسمی شاری کەرکوك. هەر سێ قۆناغی خوێندنی لە کەرکوك تەواو کردووە.
- لەسەرەتای ساڵانی حەفتاکاندا، کاتێك خوێندکاری قۆناغی خوێندنی ناوەندی بوو، پەیوەندیی بەلقی کەرکوکی یەکێتیی قوتابیانی کوردستانەوە کردو بووە لێپرسراوی بەشی رۆشنبیری.
- ساڵی (١٩٧٤) لە کۆنگرەی دووەمی یەکێتیی لاوانی کوردستان بە ئەندامی سکرتاریەت هەڵبژێردراو پاشان لێپرسراوەتیی لقی کەرکوکی پێ سپێردرا.
- ساڵی (١٩٧٤)، لەگەڵ دەستپێکردنەوەی شەڕ لەنێوان کوردو ڕژێمی عێراقدا، پەیوەندیی بەشۆڕشەوە کرد. پاش هەرەسهێنان شۆڕش، گەڕایەوە بۆ کەرکوك‌و درێژەی بە خوێندن دا.
- مێژووی پەیوەندی کردنی بە کۆمەڵەی رەنجدەرانی کوردستانەوە دیار نیە، بەڵام دەشێ ئەم پەیوەندییە بۆ ساڵی (١٩٧٥) بگەڕێتەوە.
- ساڵی (١٩٧٦) لەبەشی بیناسازیی کۆلیژی ئەندازیاریی زانکۆی سلێمانی وەرگیرا.
- ساڵی (١٩٨٠) هەر کە خوێندنی تەواو کرد، پەیوەندیی بەهێزی پێشمەرگەوە کردو لە هەرێمی ٢ی کەرکوك ژیانی پێشمەرگایەتیی دەستپێکرد. بۆ ساڵی دواتر، کرایە رابەری سیاسیی هەرێمەکە.
- ساڵی (١٩٨٢) کرایە لێپرسراوی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی رەنجدەران لە تیپەکانی ٢١ی کەرکوك‌و ٣٥ی خالخالان‌و لە هەمان کاتدا لێپرسراوەتیی سەرجەم هێڵ‌و شانەو رایەڵەکانی ڕێکخستنەکانی ناو کەرکوك‌و چەمچەماڵی گرتە ئەستۆ.
- ساڵی (١٩٨٤) دوا بەدوای دەستپێکردنی وتووێژ لەنێوان یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان‌و ڕژێمی عێراق، کرایە نوێنەری یەکێتیی لە لیژنەی هەماهەنگیی نێوان یەکێتی‌و ڕژێمی عێراق لە کەرکوك.
- پاش ناکامیی وتووێژ گەڕایەوە سەر ئەرکی پێشوی وەك لێپرسراوی ڕێکخستنەکان.
- لە ١٥ای تشرینی دووەمی ساڵی (١٩٨٧) لەگەڵ دوو پێشمەرگەی هاوڕێی بەناوی جمهور مستەفاو ئەوزاد عوسمانەوە، لەناوچەی ئاغجەلەر کەوتنە بۆسەی جاشەکان‌و هەرسێکیان شەهید بوون.
- ساڵی (٢٠١٢) ناوەندی مێژووی سەر بەمەکتەبی سیاسیی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لە دوتوێی نامیلکەیەکدا بەناونیشانی (پێشکەشە بە بەڕێز دایکی ڕەوا) نۆزدە نامەی ئەو نامانە بڵاوکردەوە کە لە ماوەی نێوان حوزەیرانی ١٩٨٢و ئایاری ١٩٨٥ بۆ خێزانەکەی خۆی ناردبوو.

*** (عەلی حەسەن شەوی):-**

- ناوی (عەلی کوڕی حەسەن) نازناوی (شەوی)یە.

- یەکێکە لەوانەی کە کتێبی (العقد الجوهري) مەولانا خالیدی نەقشبەندی وەرگێڕاوە لەگەڵ نووسینی حاشیەی پێویست بۆ ئەو کتێبە.

*** (عەلی حیکمەت ئەفەندی سیامەسووری-مەلا عەلی سیامەنسووری):-**

- ناوی (مەلا عەلی ئەفەندی)یە کوڕی حاجی (عەبدولوەهاب)ە کە خەڵکی دێی (سیامەنسوور)ە.
- حاجی وەهاب لە سیامەنسوورییەکانی ئاوایی سیامەنسووری ناوچەی قەرەحەسەن بوو، بە بنەماڵە دەوڵەمەندو خاوەن زەوی‌و زارو مەڕو ماڵات بوون، بەڵام خۆی چونکە لەگەڵ بەگەکانی خۆیاندا نێوانی ساردبوو باری کردبووە کەرکوك‌و بووبوو بە بازرگانی ڕۆن‌و خوری، لە ئاوایشا مێگەڵ‌و جووت‌و کشتی هەبوو، عەلی کوڕی لە کەرکوك لە ساڵانی (١٨٥٨) لەدایکبووە، لە ماڵ بە شێوەی سیامەسووری (گۆرانی) قسەیان کردووە.
- کە فراژی بوو، بووە قوتابی لای مەلا حەمیدی بلاغ وورده کتێبەکانی خوێندو بووە فەقێ‌و زۆر شاری کوردستان گەڕا.
- سەر ئەنجام چووە کۆیەو لای زانای بە ناوبانگ (مەلا عەبدوڵلا جەلی زادە) خوێندی و ئیجازەی وەرگرت وگەڕایەوە کەرکوك لە مزگەوتی (حاجی ئەحمەد ئاغا) بوو بە ئیمام وخەتیب‌و مدرس، حاجی ئەحمەد ئاغا کوڕی وەلاتی پشدەر بوو، لە کەرکوك بازرگانی توتن بوو ئەم حاجی ئەحمەد ئاغایە مزگەوتێك لە کەرکوك دروست دەکات مەلا عەلی دەکاتە مەلای مزگەوتەکە.
- لە نووسراوەکانی:
- (شرح المطالع).
- (شرح المواقف).
- (شرح التجريد).
- ماوەیەك مامۆستا بووە لە مزگەوتی (نۆلو جامیع)و (تەکیەی تاڵەبانی)و (مزگەوتی سەی ئەحمەد خانەقا).
- لە (٥)ی کانوونی دووەمی ساڵی (١٩٢٤) کۆچی دوایی کردووە.

*** (عەلی خاڵس - شێخ عەلی خاڵس):-**

- ناوی (شێخ عەلی کوڕی شێخ عەبدولڕەحمانی تاڵەبانی) یە.
- ساڵی (١٨٣٢) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- خوێندنی لەلای سەید محەمەد لە گەڕەکی بلاغ لە دێی تەکیە تەواو کردووە.
- ماوەیەك چووەتە هەورامان‌و کۆیەو ئینجا گەڕاوەتەوە بۆ کەرکوك.
- ساڵی (١٩١١) کۆچی دوایی کردووەو لە تەکیە نێژراوە.

*** (عەلی خانەقا - شێخ عەلی خانەقا):-**

- (شێخ عەلی کوڕی شێخ عوبێد کوڕی شێخ عومەری خانەقا کوڕی شێخ حوسێن کوڕی شێخ قادری سوور کوڕی شێخ ئەحمەدی سەردار بەرزنجی)یە.
- ساڵی (١٩٤٠) لە کەرکووك لەدایکبووە.
- خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی لە کەرکوك

تەواو کردووە، پیاوێکی ڕۆشنبیرو خوێندەوارو قسەزان و زمان پاراو خۆش مەشرەب و گاڵتەچی بووە، هەروەها مرۆڤێکی چاونەترس و ئازاو جوامێرو خاوەن هەڵوێست بووە، زمانی عەرەبی و تورکی زۆر بەباشی دەزانێ، سەرەڕای زمانی دایکی کە کوردییە.
– (مەئموور ماڵ) بووە لە قەزای دووبز و ناحیەی ئاڵتون کۆپری.

* عەلی دێوانە :-

– عەلی محەمەد عەزیز ناسراوا بە عەلی دێوانە، ساڵی (١٩٢٩) لە شاری کفری لە دایك بووە، کاری بەرگ دووری کردووەبەگەنجێتی لە ڕێگەی (مەلا سایر سەڵتەزرد)ەوە پەیوەندی دەکات بە (حیزبی هیوا)وە ئەندامێکی چالاکی ئەو حیزبە بووە، پاشان دەبێت ئەندامی پارتی دیموکراتی کوردستان.
– ساڵی (١٩٦١) لەلایەن ڕژێمی عەبدولکەریم قاسم دەگیرێ ڕاپێچی زیندانی کەرکووك دەکرێ.
– ساڵی (١٩٦٢) لە زیندان ئازاد دەبێت و دەبێتە پێشمەرگە، یەکێك بووە لە کادرە چالاکەکانی پارتی لە ناوچەی گەرمیان، پیاوێکی قسە خۆش و ڕووح سووك و خۆشەویست بووە دەنگ و ئاوازی خۆش بووە مەقامی کوردی زانیووە لە سەرەمەرگدا وەسێت بۆ حاجی خورشید سوەیل کە یەکێك بووە لە هاوڕێ نزیکەکانی دەکات (لەپاش مەرگی گەر کوردستان ئازاد)کرا بچێتە سەر گۆڕەکەی و بڵێت: (عەلی دێوانە کوردستان ڕزگار بوو).
– ساڵی (١٩٨٩) مام عەلی دێوانە لە شاری کفری کۆچی دوای دەکات لە گۆڕستانی باوە شاسوار بە خاکی دەسپێرن.

* (عەلی دەروێش):-

– ساڵی (١٩٦٦)دا لەشاری کەرکوك لەدایکبووە.
– بەشداری زۆربەی پێشانگای فوتابخانەکانی کردووە.
– بۆ ماوەی سێ ساڵ لەپەیمانگای هونەرە جوانەکانی موسڵ هونەری خوێندووە.
– یەکەمین پێشانگای تایبەتی لە ساڵی (١٩٨٥)دا لە هۆڵی تعلیم بۆ هونەری نوێ کردووەتەوە.
– دووەم پێشانگای لە ساڵی (١٩٨٦)دا کردووەتەوە.
– سێ یەم پێشانگای لە ساڵی (١٩٨٧)دا کردووەتەوە.
– ساڵی (١٩٨٨)دا بەشداری لەپێشانگای هاوبەش کرد لەگەڵ هونەرمەندانی کەرکوك و سلێمانی و هەولێر.
– ساڵی (١٩٨٨)دا بەشداری لەپێشانگایەکی هاوبەش کرد لەگەڵ هونەرمەندانی دهۆك و زاخۆ.
– ساڵی (١٩٩٤)دا بەشداری لەپێشانگایەکی هاوبەش کرد لەپەیمانگای هونەری کەرکوك.
– ساڵی (١٩٩٦)دا پێشانگای تایبەتی پێنجەمی کردەوە.
– ساڵی (١٩٩٦)دا لەگەڵ هونەرمەندان ئەحمەد زەرەدەشت و نزار بەزاز لەپێشانگایەکی هاوبەش لەبەغدا.
– ساڵی (١٩٩٨)دا بەشداری لەپێشانگایەکی هاوبەش کرد لەگەڵ هونەرمەند عەبدولڕەحمان جۆلا لەکەرکوك.
– ساڵی (٢٠٠٣) پێشانگای خۆی کردەوە لەکۆمەڵەی ڕووناکبیری و کۆمەڵایەتی کەرکوك.
– لەنێوان ساڵانی (٢٠٠٤-(٢٠٠٨)) گەلێك پێشانگای لە کەرکوك کردووەتەوە.
– ساڵی (٢٠٠٦) کتێبێکی بە ناونیشانی (ئامیلکەی کاریکاتێری) لە هەولێر بە چاپ گەیاندووە.
– ساڵی (٢٠١٣) پێشانگای تایبەتی خۆی کردەوە لە ناوەندی (محەمەد ئەمین عەسری) لە کەرکوك.

* (عەلی زەنگەنە):-

– ساڵی (١٩٥٦) لە کەرکوك لەدایکبووە.
– سەرەتایی و ناوەندی لەم شارە تەواو کردووە.
– خانەی مامۆستایانی سلێمانی تەواوی کردووە.
– بۆ یەکەم جار لە ساڵی (١٩٧٣) بەشداری لە کاری هونەریدا کردووە.

* عەلی ڕۆییتان قادر داودی:-

– ساڵی ١٩٣٢ لە خورماتوو لەدایکبووە.
– ساڵی ١٩٥٧ کۆلیژی سەربازی لە بەغدا تەواو کردووە لە

خولی ٣٣ بە ناونیشانی تۆپ هاوێژ.
– ماوەیەک (مدیر تجنید کرکوك) بووە.
– سالی ١٩٨٠ خانەنشین کراوە.

* (عەلی زالیاوەیی – مەلا عەلی زالیاوەیی):-

– ناوی (شێخ مەلا عەلی مەلا فەقێ کەریم کوڕی کوێخا شاسوار محەمەد خانی زەنگەنە)یە، دەگەڕێتەوە سەر بنەماڵەی (میر سمایلی) فەرمانڕەوای زەنگەنە.
– سالی (١٨٩٠) لە دێی (زالیا) لە ناحیەی سەنگاو لەدایکبووە.
– شاعیرو خەتخۆش و گەلێک شیعری ئایینی لێ بە جێماوەو لەلای مەلا محەمەد زالیاوەیی خوێندنی تەواو کردووە.
– گەلێکی کتێبی ئایینی وەرگێڕاوەتەوە سەر زمانی کوردی و شارەزایی هەبووە لە زمانی عەرەبی و تورکی و فارسی.
– بەرهەمە وەرگێڕاوەکانی:
– (تنبیة الغافلین).
– (قصص الأنبیاء).
– (تفسیر الأحلام)ی ئیبن سیرین.
– سالی (١٩٧٠) کۆچی دوایی کردووە.

* (عەلی سالح پەری عەبدوڵلا–مەلا عەلی حافز):-

– سالی (١٨٩٢) لە گوندی قەڵغانلو سەر بە قەزای خورماتوو لەدایکبووە.
– سالی (١٩٤٥) هاتووەتە کەرکوک و بووەتە قورئان خوێن لە مزگەوتی قیردار.
– سالی (١٩٦٢) کۆچی دوایی کردووە.

* (عەلی سنجەر – مەلا عەلی سنجەر):-

– سالی (١٩١٧) لەدایکبووە.
– سالی (١٩٨٧) کۆچی دوایی کردووە.
– یەکێکە لە شاعیرە کلاسیکییەکان و لە کەرکوک و سلێمانی ژیاوە.

* (عەلی شاکەلی–غالب):-

– (شێخ عەلی کوڕی مەحموود کوڕی شێخ سەعیدە بووتەلەی شاکەل)ە.
– سالی (١٩٠٨) لە کەلار لەدایکبووە.
– سالی (١٩٤٨) کۆچی دوایی کردووە.
– لە ژیانی ڕۆژانەیدا گۆشەگیر بوو، لە خواترس و قانع بوو نانی ئەمڕۆی بوایە گوێی لە سبەێنی نەبوو، بەتەنگ تەرپۆش و تەرخۆری دنیاوە نەهاتووە.
– شاعیرمان شێخ عەلی شاکەل (غالب) ڕێڕەوی نەقشی گرتبوو جار بە جارێک ئەچووە خزمەت شێخانی نەقشبەندی لە (بیارە) ماوەیەک ئەمایەوە.
– ئازناوی شیعری (غالب) بووە لە نووسینەوەی شیعرەکانیدا.
– تەنها سێ شیعری لە پاش بەجێماوە لە کەشکۆڵی (شاکەل) کۆکردنەوەی (شێخ سلێمان شاکەلی) نووسراونەتەوە.

* (عەلی شاکیر عەلی – دکتۆر عەلی شاکیر عەلی):-

– سالی (١٩٥١) لە دێی (بەشیر) لە کەرکوک لەدایکبووە.
– بەرهەمە چاپکراوەکانی:
– (تاریخ العراق في العهد العثماني ١٦٣٨–-١٧٥٠م/ ١٠٤٨–١١٦٤ هـ، دراسة في احوال السیاسة)، نامەی ماستەر، کۆلێژی ئاداب، زانکۆی بەغدا، ١٩٧٦.
– (ولایة الموصل في القرن السادس عشر، دراسة في اوضاعها السیاسیة والاداریة والاقتصادیة)، نامەی دکتۆرا، کۆلێژی ئاداب، زانکۆی موسل، ١٩٩٢.

* (عەلی سدیق):-

– سالی (١٩٦٣) لە گەڕەکی (بەرتەکێ) لە شاری کەرکوک لەدایکبووە.
– سالی (١٩٨٢) پەیمانگای هونەرە جوانەکانی سلێمانی تەواو دەکات.
– سالانی هەشتاکان لەگەڵ هونەرمەند (فەلاح عومەر) دوو پێشانگای تایبەتی لە کەرکوک و سلێمانی دەکەونەوە.
– لە هەندەرانیش لە چوار پێشانگای هاوبەش لەگەڵ هونەرمەندانی ئەورووپا بەشدار بووە.

* (عەلی شوکر بەیاتی):-

– ناوی (عەلی شوکر عومەر خەلیل بەیاتی)یە.
– سالی (١٩٢٨) لە قوریە لەدایکبووە.
– ئەدیب و نووسەرو پارێزەرە.
– بەرهەمەکانی:

- (رذاذ الصدا) شیعر، چاپخانەی (الجمهورية)، کەرکوك، ١٩٦٩.
- (شعراء من كركوك)، کەرکوك، ٢٠٠١.
- (النزوح الثالث)، شیعر، کەرکوك، ٢٠٠٢.
- (تراتيل سومرية)، کەرکوك، ٢٠٠٣

* (عەلی عەزیز):-

- ناوی تەواوی (عەلی عەزیز محەمەد ئەمین)ە.
- لە (١)ی تەممووزی سالی (١٩٤٧) لە شاری کەرکوك لە گەڕەکی ئیمام قاسم لەدایکبووە.
- لە تەمەنی (١٥) سالیدا لە سالی (١٩٦٢)دا بۆ یەکەم جار مامۆستای خوالێخۆشبوو (ئەنوەر تایی) دەیبات بۆ ئێسگەی کوردی بەغدا لەوێ گۆرانی (بۆ ئەو یارە لێم زیزە) تۆمار دەکات.
- هەروەها ئەندامی تیپی سۆلاڤ بوو لەنێوان سالانی (١٩٦٨ -١٩٧٠).
- عەلی عەزیز پتر لە (٢٥) گۆرانی تۆمار کردووە لەوانە:-
- (لێم زیزە)، (ڕووناك)، (من رنەسرین)،(بەچکە شێر)، (نەورۆز).
- عەلی عەزیز لە (٢٥)ی ئاداری سالی (١٩٨٨) کۆچی دوایی کردو لە گۆڕستانی ئیمام قاسم بەخاك سپێردرا.

* (عەلی عەسکەری):-

- سالی (١٩٣٥) لە گوندی عەسکەری سەر بە شارۆچکەی ئاغجەلەری قەلاسیوکە لەدایکبووە.
- خوێندنی سەرەتایی لە (عەسکەر) و ناوەندیی و ئامادەیی لە کەرکوك تەواو کردووە.
- لە کۆلێژی ئەندازیاری لە زانستگای موسڵ وەرگیراوە، بەلام لە سەر بریاری پارتیو لە بەر خەباتو کوردایەتی نەچووەتە زانکۆ.
- بەرەچەلەك دەچێتەوە سەر گرووپی ئایینیی هەقە. مامی، شێخ عەبدولکەریمی شەدەلە، شێخی تەریقەتی هەقە بوو. لە بنەمالەیەکی کوردپەروەرە. باوکی شێخ عەبدوللا عەسکەری، یەکێك لەلایەنگرانی شێخ مەحموود بوو لەکاتی تێکۆشانیدا بۆ وەدەستهێنانی مافی نەتەوەیی کورد.
- لە سەرەتای پەنجاکاندا کە خوێندکار بوو لە کەرکوك، پەیوەندیی بە یەکێتیی قوتابیانی کوردستانەوە کردو دواتر بەهۆی هەلسووڕانو چالاکییەکانییەوە، بوو بە ئەندامی کۆمیتەی بالای هەردوو ڕێکخراوی قوتابیانو لاوان.
- دوای ڕووخانی ڕژێمی پاشایەتیو دامەزراندنی ڕژێمی کۆمار لە عێراق لە سالی (١٩٥٨)، بووە ئەندامی لیژنەی ناوچەی کەرکوکی پارتی.
- سالی (١٩٥٩) لە کۆنگرەی چوارەمی پارتی دیموکراتی کوردستان لە بەغدا، بە ئەندامی لیژنەی بالای چاودێریو پشکنین هەلبژێردراو لە کۆنگرەی پێنجەمدا کە سالی دواتر لە بەغدا بەسترا، بەئەندامی کۆمیتەی ناوەندی هەلبژێردرا.
- لەم سەروبەندەدا، کاتێك بارزان کەوتە بەر هێرشی خێلە نەیارەکانی نەورووپشتی، مەکتەبی سیاسی بۆ بادینانی نارد بۆ پێکهێنانی هێزێکی چەکدار بۆ پاراستنی بارزان لە هێرشی خێلە نەیارەکانو لەم ڕووەوە هەماهەنگیی لەگەل هەر یەك لە شێخ ئەحمەد بارزانیو مەلا مستەفا بارزانی کرد. لەگەل دەستپێکردنی شۆڕشی ئەیلولی سالی (١٩٦١) دا، لەگەل مەلا مستەفا بارزانی مایەوەو ڕۆلێکی کارای لەڕێکخستنی هێزەکاندا گێڕا.
- سالی (١٩٦٢) گەڕایەوە ناوچەی سلێمانیو بووە فەرماندەی هێزی خەبات کە هەلسووڕانی پێشمەرگانەی زۆربەی سنووری پارێزگای سلێمانیی دەگرتەوە.
- لە قەیرانی سالی (١٩٦٤)ی سەرکردایەتیی پارتیدا، لەگەل

بالی مەکتەبی سیاسی مایەوە. پاش هەلگیرسانی شەڕ لەنێوان هەردوو بالی ناو پارتیو کۆتایی هاتنی شەڕەکانی ماوەت بەقازانجی بالی بارزانی، لەگەل ئەندامەکانی تری مەکتەبی سیاسیدا کشانەوە بۆ ئێرانو تا سالی (١٩٦٦) لەوێ مایەوە. پاش گەڕانەوەی لە ئێران، هیچ لێپرسراوێتییەکی پێ نەسپێردراو وەك دەستبەسەر لە دۆلە ڕەقە دانرا.
- دوای ئەوەی کە هەستی کرد هەڕەشەی لەناوبردنی لەسەرە. خۆیو چەند ئەندامێکی تری مەکتەبی سیاسی

گەرانەوە بۆ شارەکان و پێکەوە کەوتنە رێکخستنەوەی پارتی و بەرزامەندیی حکومەتی عێراق هێزی چەکداریان پێکهێنا.

– سالی (١٩٧٠) رۆڵێکی کارای لە ئاشتبوونەوەی هەردوو باڵدا گێراو لەدوایین کۆنگرەی باڵی مەکتەبی سیاسیی پارتیشداً لە بەغدا، رۆڵێکی کاریگەری لە تێکەڵکردنەوەی هەردوو باڵدا گێرا. دوا بەدوای ئەمە، بەبێ وەرگرتنی هیچ لێپرسراوەتییەک لە چۆمان دانیشت.

– سالی (١٩٧٤) پاش زیادبوونی فشاری سوپای عێراق لەسەر ناوچەکانی نزیک بارەگای سەرکردایەتیی پارتی لە حاجی ئۆمەران، لێپرسراوێتی پاراستنی ناوچەکەی پێ سپێردراو هێزێکی گەورەی خرایە بەر دەست.

– لە هەلومەرجی راگەیاندنی پەیمانی جەزائیر لەنێوان عێراق و ئێران لە ٦ی ئازادی سالی (١٩٧٥)، لە کۆبوونەوەی کادیرو فەرماندەکانی پێشمەرگەدا داوای خۆ بەدەستەوە نەدان و بەرگریی کرد، بەلام گوێی لێ نەگیراو کۆتایی بە شۆڕش هێنرا.

– پاش هەرەسهێنانی شۆڕش، بەشدار بوو لە کۆبوونەوەی کادیرە سیاسی و عەسکەرییەکانی شۆڕش لە شاری ورمێ کە ئامانجەکەی تاوتوێکردنی بارودۆخی پاش هەرەسهێنانی شۆڕش بوو. کۆبوونەوەکە ژیانی ئاوارەیی رەتکردەوەو جەختی کردە سەر گەرانەوە بۆ عێراق و کارکردن بۆ دروستکردنی حیزب و دەستپێکردنەوەی چالاکیی سیاسی.

– بەلام هەر کە گەرایەوە بۆ عێراق، حکومەتی عێراق بلاوەی پێکردن و بەسەر شارەکانی ناوەراست و باشووری عێراقدا دابەشی کردن.

– هەر ئەو سالە لەگەڵ یەک لە سالح یوسفی، خالید سەعید، رەسول مامەند، تاهیر عەلی والی، سەعدی عەزیز، عومەر مستەفا، عەلی هەژار، کاردۆ گەلالی و ئاسیح محەمەد رەحیم، بزووتنەوەی سۆشیالیستی کوردستانیان پێکهێنا و کەوتنە خۆ ئامادەکردن بۆ دەستپێکردنەوەی خەباتی چەکدار. لەئەیلولدا لە رێی فەرەیدون عەبدولقادرەوە پەیوەندیی لەگەڵ تالەبانی دامەزراند کە ئەوسا لە سووریا کاروباری قۆناغی پاش هەرەسهێنانی شۆڕشی رێکدەخستەوە. لەو بوارەدا رۆڵێکی کارای هەبوو لەکردنی بزووتنەوە بەباڵێکی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان.

– سالی (١٩٧٦) بەشداریی لە پێکهێنانی دەستە چەکدارەکاندا کردو خۆیشی چوو بۆ شاخ، لێپرسراوەتیی فەرماندەی گشتیی هێزی پێشمەرگەی گرتە ئەستۆو خۆی یەکەم بەلاغی عەسکەریی شۆڕشی نووسی.

– سالی (١٩٧٧)، لە کۆبوونەوەکانی ٣١ی ئاب – ١٢ی ئەیلول کە لە ناوچەی برادۆست بەستران، بووە ئەندامی مەکتەبی سیاسیی یەکێتی. لە مانگی تشرینی دووەمداو پاش ئەوەی کە حکومەتی عێراق پێشنیاری وتووێژی کرد، کۆمیتەی سەرکردایەتی بریاری ناردنی دا بۆ بەغدا بۆ وتووێژ لەگەڵ حکومەتدا. لە ئۆلانەوە بەهەلیکۆپتەرێکی سوپای عێراق گوێزرایەوە بۆ کەرکوک و لەوێشەوە چوو بۆ بەغدا. لەوێ سێ رۆژ مایەوەو لەوتووێژیدا لەگەڵ سەددام حوسێنی جێگری سەرۆکی ئەنجوومەنی سەرکردایەتیی شۆڕش، داوای راگرتنی پرۆژەی راگواستنی گوندەکان و زیندووکردنەوەی بەیاننامەی (١١ی ئازاری سالی ١٩٧٠)ی کرد، بەلام سەددام داواکانی رەت کردەوەو لە ئاکامدا وتووێژەکە سەری نەگرت.

– لە گەرانەوەی مەلا مستەفای بارزانیدا لە یەکێتی سۆڤیەت، عەلی عەسکەری نوێنەرو لێپرسراوی قوتابیانی کەرکوک بووە، وتاری پێشکەش کردووە، ناونیشان وتارەکەی (گول وگوللە) بووە، بارزانی لەوێ ناسیوویەتی و لێی پرسیووە کوری کێی.

– لە کەرکوک بێمنەت کوردایەتی خۆی دەرخستووە، بەگژ بەرێوەبەرو داپلۆسێنەرو دوژمنانی کورددا چووە، پارێزگاری لە کەرامەتی کورد کردووە، لەسەر زەمینەکەی سالی (١٩٥٧) لە کەرکوک لە پاکمال و رێژەی کورد دا رۆلی بووە، بۆ ئاهەنگی نەورۆزی سالی (١٩٥٣) خوێندکارە کوردەکانی بانگهێشت کردووە بۆ گۆیتەپە.

– سالی ١٩٥٩ ژنی هێناوە، لە رۆژی شایی و ژن گواستنەوە لەسەر سیاسەت و کوردایەتی گیراوە، لەبەر هەژموون و هیمەتی کوردایەتی ئارنجۆکێکیان فرێداوەتە ماڵەکەی لە گەرەکی ئیمام قاسم خانووە بەکرێیەکەی لێ رووخاوە، نۆبەرەی لە کەرکوک خوا پێیداوە بە ناوی (شۆڕشگێڕ) کە زیاتر بە (شۆڕش) ناودەبری.

– لە کۆنگرەی چوارەی پ.د.ک لەو تێکۆ شەرانە بووە مۆڵەتی رەسمی پارتییان وەرگرتووە، کراوە بە لێپسراوای لقی بادینان.

– چەند ئەفسەری بەرشەق و زللەداوە لە ناو کەرکوک و نەیهێشتووە غەدر لە کورد بکەن لەشەردا هەلۆو لە ئاشتیدا کۆتری سپی بووە، لە هاورێیەتیدا بەوەفا، دۆستخواز لە گفتوگۆدا، دەم بەخەندە، لە هەلوێستدا جوامێر وبێمنەتبووە، لەگەڵ تێکەڵ بوونەوە لەگەڵ پارتی، مەلا مستەفای بارزانی پێیووتووە (عەلی بویتە مۆنتی گۆمری) کە جەنەراڵێکی سوپای بەریتانیا بووە، عەلی عەسکەری گوتوویەتی رۆمڵی کوردستانم.

– عەلی عەسکەر کە دەگەرێتەوە عێراق دەکرێ بە سەرۆکی شارەوانی رەفاعی.

– سالی (١٩٧٦) شۆڕشی نوێ هەڵدەگرسێتەوە، بۆ یەکەمجار لە (٦)ی ئابی سالی (١٩٧٦) لە گوندی هەڵەدن بریاری دروستکردنەوەی بزووتنەوەی سۆشیالیست رادەگەیەنێ، دەستەی دامەزرێنەرو رابەرو شۆڕش هەڵگیرسێنەرو سوارچاکی شۆڕشی نوێ بووە، لەیەکەم کۆبوونەوە بووەتە ئەندامی مەکتەبی سیاسی (ی.ن.ک)و فەرماندەی (هـ.پ.ک)،یەکەم بەلاغی عەسکەری نووسیووە.

– سالی (١٩٧٧) بە نوێنەرایەتی (ی.ن.ک) بە بەرگی کوردییەوە چووەتە (بەغدا) بۆ دانووستاندن لەگەڵ حکومەتی عێراق نەگەیشتوونەتە ئەنجام بە (سەددام حوسێن)ی گوتووە: (هەر لەو شاخە دەبین تا مافمان دەستێنین تاقاق قیامەت شەرتان دەکەین).

– بەهاری سالی (١٩٧٨) بەهێزێکی گەورەوە لەناوچەی قەلادزێوە بەرەو برادۆست چوو بۆ دانانی بارەگای مەکتەبی سیاسی لە برادۆست و وەرگرتنی وەجبەیەکی گەورەی چەک کە نیاز رابوو لە سووریاوە، بەناو خاکی تورکیادا، بگاتە دەست هێزی پێشمەرگە. ئەو هێزە لەناوچەی هەکاری لە تورکیا تووشی کێشەیەکی زۆر بوو، لە حوزەیراندا چەکدارە خێلەکییەکانی ناوچەکە هێزەکەیان لە تویەت کردو ژمارەیەکی زۆریان لێ بەدیل گرتن، لەوانە عەلی عەسکەری. دیلەکان رادەستی سەرکردایەتیی کاتیی پارتیی دیموکراتی کوردستان کران. هەر ئەو سالە خۆی و حوسێن بابە شێخ و خالید سەعید لەیەک رۆژدا لەناو بران.

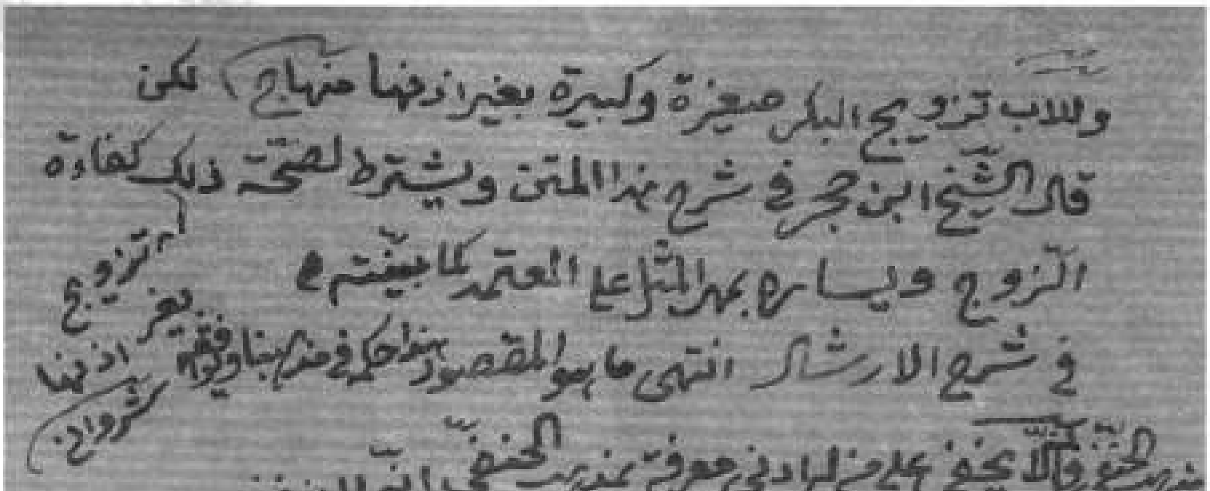
وللاب تزويج البكر صغيرة وكبيرة بغير اذنها منهاج لكن
قال الشيخ ابن حجر في شرح هذا المتن ويشترط لصحة ذلك كفاءة
الزوج ويساره بمهر المثل على المعتمد كما بينته
في شرح الارشاد انتهى ما هو المقصود منه حكمه في مذهبنا وفي
مذهب الحنفي ولا يخفى على من له ادنى معرفة بمذهب الحنفي انه لا ينفذ
عقد الولي على البالغة بغير رضاها
[illegible]

تزويج بغير اذنها شرواني

دەستنووسێکی مەلا عەلی حیکمەت

* (عەلی مەلا فەتاح):-

- سالی (١٨٥٣) له دێی بانگۆل لەدایکبووه.
- یەکێکه له شاعیره ڕەنبووەکانی شاری کەرکوک.
- سالی (١٨٨٣) کۆچی دوایی کردووه.

* (عەلی فەتحوڵلا - مەلا عەلی فەتحوڵلا):-

- سالی (١٩١٢) له دێی (زالوای) سەر بە شارۆچکەی قادر کەرەم لەدایکبووه.
- هەر له تەمەنی دە سالییەوه دەخرێتە بەر خوێندن و خوێندنی ئایینی لای مەلا محەمەد ئەمین مەلا عەبدوڵلا دەخوێنێت، دواتر دەچێتە تەکیەی شێخ عەبدولکەریم له قادر کەرەم، دواتر دەچێتە مزگەوتی منارە نەخشلی لەلای مەلا ناسیح ئەفەندی مۆڵەتی زانستی ئایینی وەردەگرێت.
- سالی (١٩٣٩) له قەلای کەرکوک دەبێتە پێشنوێژو وتار خوێنی مزگەوتی (حەسەن مەکی) نۆ سال لەوێ دەمێنێتەوه، پاشان دەگوازرێتەوه بۆ مزگەوتی (عەلی بەگ).
- سالی ١٩٤٨ تا ١٩٥٣ دەبێتە ئیمام خەتیب له مزگەوتی نائیب.
- مامۆستا عەلی فەتحوڵلا سالی (١٩٧٢) لەگەڵ مەلا عەبدولمەجیدی قوتب و شێخ عەلی ئالەبانی دەچنە چۆمان بۆ زیارەتی بارزانی، ڕژێمی بەعس لەسەر هەلوێستی کوردانەی چەند جارێک بەندی کردووه.
- له (٥)ی کانوونی دووەمی سالی (٢٠٠١)دا له بەغدا کۆچی دوایی کردووه و له گۆڕستانی شێخ محێدین بە خاک سپێردراوه.

* (عەلی قەلایی):-

- ناوی (عەلائەددین کوری بەهائەددین یەعقوبی)یە.
- سالی (١٩٣٩) له گەرەکی حەمام لەسەر قەلا لەدایکبووه.
- یەکێکه له مەقام خوێنەکانی کەرکوک کە لەسەر دەستی (مەلا نورەددین) فێر بووه، شارەزایی هەبووه له مەقامەکانی (سێگا)و (بەیات)و (نەهاوەند).
- سالی (١٩٦٢) یەکەم گۆرانی له تەلەفزیۆنی (بەغدا)و تەلەفزیۆنی (کەرکوک) تۆمار کردووه.
- سالی (١٩٩٦) کۆچی دوایی کردووه.

* (عەلی کەرکوکی):-

- یەکێکه لەو کەسانەی کە له بنەڕەتدا خەڵکی کەرکووکەو له سەدەی نۆزدەدا له ئەفریقیا ژیانی بەسەر بردووەو بە یەکێک له پالەوانەکانی ڕاوکردنی فیل دانراوه له ئەفریقیا.
- له سەرەتادا وەکو فەرمانبەرێک له میسردا کاری کردووه له سەردەمی (خدێوی ئیسماعیل) لەبەر ئەوەی لەو سەردەمەدا دەسەلاتەکەی تا سوودان و ئۆغەندا بووه، بۆیە ئەم عەلی کەرکوکییە کاری کردووه له بەڕێوەبەرایەتی هێلی ئیستیوائی خوارووی سوودان، له دوای ئەوەی حکومەتی میسر کشاوەتەوه له سوودان بەهۆی سەرنەکەوتنی شۆڕشی عورابی له سالی (١٨٨٢) لەژێر کاریگەری ئینگلیزەکان، عەلی کەرکوکی بڕیاری مانەوه له سوودان دەدات و فێری ڕاوکردنی فیل دەبێت لەو ولاتەدا بەسەرکەوتوویی.
- له کاتی شەڕی ئینگلیزەکاندا یەکێک بووه لەوانەی بەشێکی زۆری سەربازەکانی ئینگلیزەکانی بە دیل گرتووەو زیانێکی گەورەی داوه له ئینگلیزەکان، بۆیە بە یەکێک له پالەوانەکانی سوودان ناونراوه.
- بەلام چارەنووسی ژیانی لەوەو دوای نازانرێت و نادیاره.

* (عەلی کەریم):-

- سالی (١٩٥٠) له شاری کەرکوک لەدایکبووه.
- سالی (١٩٦٨) بۆ یەکەمین جار ئاشنای هونەری شانۆ بووه.
- یەکەمین بەرهەمی شانۆیی (فلوس الدوه)ی یوسف ئەلعانی بوو له سالی (١٩٦٨).
- سالی (١٩٧١) وەک ئەکتەر بەشداری شانۆیی (کچە لاڵەکەی) کردووه.
- سالی (١٩٧٣) وەک کارەکتەرێکی سەرەکی بەشداری شانۆگەری (یەک، دوو، سێ)ی کردووه.
- سالی (١٩٧٤)و له یەکەمین فیستیڤالی هونەری کوردی له شاری بەغداو له شانۆگەری (تەقینەوه)دا خەلاتی باشترین ئەکتەرو نووسەری شانۆیی وەرگرتووه.
- بەرهەمە شانۆییەکانی:
- تەقینەوه، د. پالەی، مانگی ئاوابو، گالیسکەی مەرگ، سروودی خۆشنوودی، پاسەوان، دیفز دیفز، سزاو تاوان، گۆڕستانێکی بێ گۆڕ.
- بەرهەمە تەلەفزیۆنییەکانی:
- بەهاری دزراو، مەرەزە، ژاڵە، مەرگی ئەرخەوانی، فرمێسکی ڕەشی، مەملەکەتی خۆر، ئەژدیها، گەمەی پڕ له گوناح، سلاو گوڵەکانی پاییز، خۆرنەوەزان، خەمی چۆلەکەکان، ڕابوون، ژیلەمۆ.
- کتێبە چاپکراوەکانی:
- (مەرگی سوشاب)، دەقی شانۆیی.
- (لەبازنەی شانۆیی)، ووتاری شانۆیی.
- (ئەزموونی شانۆیی)، لێکۆلینەوه.
- (له شانۆی ئیسپانییەوه)، وەرگێڕان.

- (لە شانۆی فەرەنسییەوە)، وەرگێڕان.
- (نواندن لە سینەمادا)، وەرگێڕان.
- بە بەردەوام لە گۆڤارو ڕۆژنامەکان ووتارو لێکۆڵینەوەی شانۆیی بە هەردوو زمانی عەرەبیی و کوردی بڵاوتەکاتەوە.

* (عەلی کەریم مەحموود):-

- ساڵی (١٩٥٤) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵانی (١٩٧٦-١٩٧٧) پەیمانگای هونەرە جوانەکانی بەشی شێوەکاریی و خۆشنووسی لە بەغدا تەواو کردووە.

* (عەلی لەیلانی - مەلا عەلی لەیلانی):-

- ناوی (مەلا عەلی کوڕی شێخ مستەفای مەریوانی)یە.
- ساڵی (١٩٢٠)، لە بنەماڵەیەکی ئایینی گوندی کریچنە لەدایکبووەو خوێندنی ئایینی لای شێخ مستەفای نەقشبەندی لە شاری هەولێر تەواو کردووە.
- ئەگەرچی بنەماڵەکە بە ڕەچەڵەک خەڵکی ناوچەی سەنگاون، بەڵام مەلا عەلی کە ناودارترین کەسایەتی بنەماڵەکەیە، بە مەلا عەلی لەیلان ناوبانگی دەرکردووە و خانەوادەکەشی هۆکاری ئەو نازناوە دەگەڕێننەوە بۆ ئەوەی ناوبراو لە مزگەوتی لەیلان پێشنوێژو وتارخوێن بووە.
- لە سەردەمی باوکیدا سێ مەلا بەناوی عەلی لە کەرکوک هەبوون، کە یەکێکیان مەلا عەلی فەتحوڵڵایەو ئەوی تریان مەلا عەلی (دانیال)ە و ئەوی تریشیان مەلا عەلی لەیلان بوو.
مەلا عەلی و خانەوادەکەی تاکو ساڵی (١٩٥٢) لە لەیلان ماونەتەوە و لەو ساڵە لەسەر داوای زانایانی ئایینی کەرکوک، مەلا عەلی و خانەوادەکەی ڕوویان کردووەتە ناوەندی کەرکوک و لەوێ نیشتەجێبوون.
- ماوەیەک ئیمام و خەتیب بووە لە مزگەوتی (حەسەن مەکی) لەسەر قەڵاو مزگەوتی (لەیلان)و ماوەیەکیش چووەتە میسرو خەریکی خوێندنی ئایینی بووە.
- وەک مامۆستای قوتابخانە ئایینییەکان و ئەندامی ئەنجوومەنی زانستی شارەکە کاریکردووەو تا ئەو ڕۆژەی کۆچی دواییکرد هەر ئەندامی ئەنجوومەنی زانایانی ئایینی کەرکوک بووەو ڕۆڵی هەبووە لە پێگەیاندنی چەندین مامۆستای ئایینی شارەکە.
- یەکێک لەو تایبەتمەندییانەی مەلا عەلی پێی دەناسرێتەوە، ئەوەیە کە یەکەمین مامۆستای ئایینی بووە بە زمانی کوردی لە تەلەفزیۆنی ئەو کاتەی (کەرکوک) وتاریداوەو ئەم هەڵوێستەشی تووشی گێچەڵی دەسەڵاتدارانی ئەو سەردەمەی شارەکەی کردووە.
- مەلا عەلی هاوشێوەی زۆرێک لە مەلاکانی تری شارەکە ڕۆڵێکی بەرچاوی بینیوە لە هێورکردنەوەی خەڵک و دامرکاندنەوەی ئەو ئاژاوەگێڕییەی لە مانگی تەمموزی ساڵی (١٩٥٩) لەنێوان کورد و تورکمانەکانی کەرکوک هاتە ئاراوە.
- لە (١٨)ی ئابی ساڵی (١٩٦٨) بە ڕووداوی کەوتە خوارەوەی فڕۆکەیەکی میسری لە کاتی هاتنەوەی بۆ عێراق کۆچی دوایی کردووەو تەرمەکەی لە (٢٢)ی ئابی ساڵی (١٩٦٨) بە خاک سپێردراوە.
- بەشێک لە مێژوونووسان هۆکاری کەوتنەخوارەوەی فڕۆکەکەی مەلا عەلی دەگەڕێننەوە بۆ هێرشێکی موشەکی، هۆکاری ئەو وتەیەش بۆ ئەوە دەگەڕێننەوە کە جگە لە مەلا عەلی چەندین سەرکردەی فەلەستینی لە ناو فڕۆکەکەدا بوونە.

* (عەلی مەحموود محەمەد):-

- بەرهەمە چاپکراوەکانی:-
- (کەرکوک شاری قەڵاو ئاگرو خوێن)، کەرکوک، ٢٠٠٦.
- (کەرکوک لەنێوان حەزی خەڵکەکەی و خەونی ئایدۆلۆژیادا)، کەرکوک، ٢٠٠٦.
- (چەند لاپەڕەیەکی شاراوە لە مێژووی کۆمەڵکوژییەکان)، ٢٠٠٦.
- (بازرگانی مەرگ)، سلێمانی، (٢٠٠٨).

* (عەلی مەردان):-

- ساڵی (١٩٠٤) لە شاری کەرکوک لە گەڕەکی تەکیەی شێخ عەلی لەدایکبووە.

- خوێندنی لە تەکیەی کەرکوك‌و لەلای مەلا سالح دەستپێکردووە هەر لە وێشەوە لەلای مامۆستای دەنگخۆش مەلا رەئوف تەجویدی قورئان‌و هەندێك مەقاماتی کوردی‌و قوریاتی تورکمانی بووە.
- لە دوای هەشت ساڵ تەکیەو شاری کەرکوکی بە جێهێشتووەو بە ماڵەوە چووەتە گوندی لەیلان.
- لە گوندی لەیلاندا هونەرمەند خدر بارامی ناسیوە.
- لە بەغدا ئاشنایەتی پەیدا کردووە لەگەڵ هونەرمەندانی گۆرانی‌و مەقاماتی فارسی‌و عەرەبی‌و تورکی‌و کوردی‌و گەلێك مەقام‌و گۆرانی لە ئێزگەی کوردی بەغدا تۆمار کردووە.
- شارەزایی لە ئامێرەکانی مۆسیقا هەبوو بە تایبەتی عوود.
- هەروەها شارەزای زمان‌و ئەدەبی کوردی‌و عەرەبی‌و فارسی‌و تورکمانی بووەو شیعری زۆربەی شاعیرەکانی لە دەیان بەستەو مەقامدا خوێندۆتەوە.
- ساڵی (١٩٨١) کۆچی دوایی کردووە.
- لە گۆرانییە بەناوبانگەکانی: (لەبەر چاوی بەد، شیرین کەلامە، گیانە بەسێتی، کەتان کەتانە، مامە، ئای چەندم خۆش دەوێت، مینا گیان، گەردن بلور، هەوریلار، کۆڵان بە کۆڵان، فاتیمە، خاڵو خاڵو، چەند جارم وت، لێم یاخی، شەکرەسێو، بێرە کوردستان.. چەند بەرهەمێکی تر).
- بەرهەمە چاپکراوەکانی (گۆرانییەکانم)، بەغدا، ١٩٨١.

*** (عەلی محەمەد ئەحمەد - عەلی قەزاو):-**

- ساڵی (١٩٣٢) لە ئاوایی (تۆپزاوە)ی داقوق لەدایکبووە.
- لەبەر ئەوەی دایکی ناوی (قزاو)ە، لەناو جەماوەر و یاوەرانی دایە (عەلی قزاو) ناسراوە.
- لەم مەقامزانانە فێری مەقام بووە: (مام عەبدوڵڵای مەلا حوسێن، سەعید ئەحمەد شیرین، عارف دەلۆی کاکەیی).
- ساڵی (١٩٤٦)ی ژنی هێناوەو چوار کوڕی هەیە کە

نیشتەجێی گوندەکانی (عەرەب کۆزێ) لە ناوچەی داقوق.

*** (عەلی شێخ محەمەد جەمیل تاڵەبانی - شێخ عەلی شێخ محەمەد جەمیل تاڵەبانی):-**

- ناوی (شێخ عەلی کوڕی شێخ محەمەد جەمیل کوڕی شێخ محەمەد عەلي کوڕی شێخ عەلی خالسی کوڕی شێخ عەبدولرەحمان خالسی کوڕی شێخ ئەحمەد تاڵەبانی کوڕی مەلا مەحموودی زەنگەنە)یە.
- ساڵی (١٩٢٧) لەدایکبووە لە کەرکوك.
- خوێندنی عیلمی لەلای (مەلا عەزیزی شەل)و (مەلا محێدین)و (مەلا ئەحمەدی فەرقان) خوێندووەو ئیجازەی مەلایەتی لەلای (مەلا عەزیزی شیلەخانی) وەرگرتووە.
- ساڵی (١٩٥٤) هاتووەتە کەرکوك‌و لە تەکیەی (شێخ جەمیل تاڵەبانی) زانستەکانی ئاینی خوێندووەو دامەزراوە بە ئیمام‌و خەتیب لە (تەکیەی تاڵەبانی).
- لە سەردەمی ئەودا لە ساڵی (١٩٦٧) تەکیەکە ئاوەدانکراوەتەوەو لەسەر شێوازێکی تازە دروستکراوە.
- ئەندامی ئەنجوومەنی عیلمی کەرکوك بووە.
- ئەندامی سەندوقی زەکات بووە بۆ کەرکوك‌و کوردستان.
- لە (٢٢)ی کانوونی دووەمی ساڵی (١٩٩٠) بە ڕووداوی ئۆتۆمبیل کۆچی دوایی کردووە.

*** (عەلی محەمەد ڕەحیم):-**

- ساڵی (١٩٨٥) یەکەمین پێشانگای تایبەتی کردووەتەوە لە هۆڵی تەئمیم بۆ هونەری نوێ.
- ساڵی (١٩٨٦) دووەمین پێشانگای تایبەتی کردووەتەوە لە هۆڵی تەئمیم بۆ هونەری نوێ.

*** (عەلی محەمەد وەردە):-**

- (حاجی عەلی کوڕی محەمەد وەردە کوڕی سەلیم ئاغا) بوو.
- ساڵی (١٨٩٨) لەدایکبووە

- ساڵی (١٩٨٩) کۆچی دوایی دەکات.
- پیاوێکی خوێندەوارو رۆشنبیرو لە ئەندامانی حیزبی (هیوا) بوو.

* (عەلی ناسر):-

- ساڵی ١٨٧٢ لە ناوچەی قەرەحەسەن لەدایکبووە.
- شاعیرێکی نەخوێندەوار بووە خەڵکی ناوچەی (قەرەحەسەن) نزیکی کەرکوك بووە.
- هەژارو رووت و قووت بووە، شاعیرێکی پایەبەرزو هوشیارو زیرەك بووە.
- لە (١٤)ی شوباتی ساڵی (١٩٥١)دا لە ناوایی (تەپەلو) کۆچی دوایی کردووە.

* (عەلی حاجی وەهاب - مەلا عەلی حاجی وەهاب):-

- لە مزگەوتەوە ناوبانگی مەلایەتی و زانایی بەرز ئەبێتەوەو نازناوی (حیکمەت) پەیدا دەکات بە ناوی خۆیەوە ئەو مەلایانە کە ئیجازەیان لای ئەو وەرگرتووە بریتی بوونە لە مەلا ناسیح ئەفەندی مدرس زادە، مەلا ئەحمەد ئەفەندی قوتب، مەلا عەلاوە دین (لەیلان)، مەلا ئەحمەدی رۆژبەیانی فورقانی، مەلا مەحموود جواترۆزی، مەلا ئەسعەد بۆرەدەری، پتر لە پەنجا مەلا ئیجازەیان لای وەرگرتووە.
- کە ئینگلیز کەرکوکی داگیر کرد بە زۆر کردیان بە قازی کەرکوك سەرنووسەری دادگا مستەفا ئەفەندی بوو، ئەم مەلایە هەم فەقێی وهەم هاوسێی بوو فێری شێوەی زمانی سیامەسووری بوو بوو لە دائیرە هەر بەو شێوەیە لەناو خۆیان قسەیان ئەکرد، وەك بزانم مەلا عەباس، ناجی عەباس و عەبدولرەحمان ناجی و رەئوف ناجی وحەمید ئەفەندی وەمەلا سلێمانی عەلی نایش و رەفیق ئەفەندی خادم سوجانەیش هەر لای ئەو خوێندبوویان بەڵام ئیجازەیان وەرنەگرتووە.
- مەلا عەلی ئەفەندی فارسی و تورکی زۆر باش زانیوە، لە ئەدەبیات وحیکمەت وفەلسەفەدا شارەزابوو.
- ئەم زانا مەزنە بەپیت و برشتە زانستییە ساڵی (١٩٢٤)ی زایینی کۆچی دوایی کردووە.

* عەلی وەسمان ئەمین:-

- ساڵی (١٩٢٦) لە گوندی هەوارە قوڵەی ناو تیرەی رۆغزایی جاف لە دایك بووە، مام عەلی کەسێکی هێمن و کەم دوو بووە، بەڵام راستگۆو بووە، کەسێکی نیشتمان پەروەرو دلسۆزی پێشمەرگەوبووە.
- ساڵی (١٩٧٧) بەهۆی پەیوەندی بوونی بە رێکخستنەکانی کۆمەڵەی رەنجدەرانی کوردستانەوە لەلایەن دەزگا ئەمنییەکانی رژێمەوە بۆ ماوەی شەش ساڵ حوکم دراوەو دوو ساڵ لە زیندان بووە، پاشان بە لێبووردنی گشتی ئازاد کراوە، لە کارەساتی ئەنفالدا گەلێك لە خێزانەکەی ئەنفالکراوون.
- ساڵی (٢٠٠٩) لە تەمەنی ٨٣ ساڵیدا کۆچی دوایی کردووە.

* (عەلی یەحیا مەنسوور - دکتۆر عەلی یەحیا مەنسوور):-

- ساڵی (١٩٣١) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (تنقیبات سامراء) نووسینی: ئەرنیست هرتسفلد، فرێد ریش زرە، وەرگێران، بەغدا، ١٩٨٥.
- (بوابة عشتار) نووسینی: رۆبێرت کولدیفای، وەرگێران، بەغدا، ١٩٨٥.
- (النشاط البريطاني في العراق ١٧٩٨-١٨٠٦، تاسيس مقيمية لشركة الهند الشرقية في بغداد)، وەرگێران، بەسرە.

* (عەواد عەلی):-

- ساڵی (١٩٥٨) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- (التحليل السيميائي للعرض المسرحي الحديث، آفاق العلاقات المسرحية)، نامەی ماستەر، کۆلێژی هونەرە جوانەکان، زانکۆ بەغدا، بەغدا، ١٩٨٩.
- (شرفات الجسد، جدلية الحضور والغياب في المسرح)، عەمان، ١٩٩٦.
- (عبد الوهاب خمسون قصيدة حب).
- (غواية المتخيل المسرحي)، (مركز الثقافي العربي)، بەیروت ١٩٩٧.
- (المالوف والمالوف في المسرح العراقي، دراسات في النقد المسرحي التطبيقي)، (دار الشؤون الثقافية)، بەغدا، ١٩٨٨.
- (معرفة الاخر: مدخل إلى المناهج النقدية الحديثة)، بەیروت و دار ئەلبەیز، ١٩٩١.

* (عەونی داودی):-

- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (كركوك المدينة الضاحكة بالنار والنور)، سلێمانی، ٢٠٠٢.
- (كركوك رحلة في ذاكرة التاريخ)، چاپی یەکەم، سوید، ٢٠٠٢، چاپی دووەم سلێمانی، ٢٠٠٤.
- (صفحات من تاريخ التعريب في كركوك)، وەرگێران.

* (عەونی نەقاش):-

- ساڵی (١٩٦١) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- یەکێکە لە شێوەکارەکانی کەرکوك.
- بڕوانامەی دبلۆمی لە فێرکردنی سەرەتایی بەدەستهێناوە، سەرپەرشتیاری هونەرییە لە بەڕێوەبەرایەتی چالاکی قوتابخانەکانی پەروەردەی کەرکوك.
- هەر لە ساڵی (١٩٩١)ەوە لەسەر رێچکەی خۆشنووسی خۆشنووسانی وەکو (محەمەد شەوقی، سامی ئەفەندی، عەبدولعەزیز ریفاعی، حامید ئامیدی)، وەرگرتووە.
- ساڵی (١٩٩١) قوتابخانەیەکی بۆ فێرکردنی خۆشنووسی لە نووسینگەکەی لە کەرکوك کردووەتەوە، گەلێك لاوی بەهرەمەندی لەو بوارەدا فێری خۆشنووسی کردووە.
- جۆرەکانی خۆشنووسی وەکو (ئەلسولس، ئەلنووسخ، ئەلئیجازە، ئەلدیوانی، ئەلدیوانی ئەلجەلی، ئەلروقعە) بەکار هێناوە.

- ساڵی (١٩٩٤)دا پێشانگای تایبەتی یەكەمی خۆی كردووەتەوە.
- ساڵی (٢٠٠٦)دا پێشانگای تایبەتی دووەمی خۆی كردۆتەوە.
- ساڵی (٢٠٠٦)دا پێشانگای تایبەتی خۆی لە كۆمەڵەی (الاخوة والثقافة لتركمان العراق) كردووەتەوە.
- گەلێك خەڵاتی جۆربەجۆری لەسەر خۆشنووسی لە بەغداو هەولێرو ئەستەمبوڵو سووریاو دوبەی وەرگرتووە، وەكو ئەمانەی خوارەوە:
- خەڵاتی (الكوفة للخط العربي) لە بەغدا لە ساڵی (١٩٩٥).
- خەڵاتی فیستیڤاڵی (الدار السلام العالمي) لە ساڵی (١٩٩٦).
- خەڵاتی یەكەمی لە فیستیڤاڵی (هەولێر) لە ساڵی (٢٠٠٠).
- خەڵاتی ڕێزلێنان لە نووسینی (ئەلنووسخ) لە ساڵی (١٩٩٨) لە (ئەرسیكا) لە ئەستەمبوڵ.
- خەڵاتی ڕێزلێنانی لە ساڵی (٢٠٠١) لە (ئەرسیكا) لە ئەستەمبوڵ.
- خەڵاتی سێیەمی لە خۆشنووسیدا وەرگرتووە لە ساڵی (٢٠٠١) لە (ئەرسیكا) لە ئەستەمبوڵ.
- خەڵاتی سێیەمی لە خۆشنووسی (ئەلنووسخ) وەرگرتووە لە ساڵی (٢٠٠٤) لە سووریا.
- خەڵاتی ڕێزلێنانی لە خۆشنووسی (ئەلموحەقیق) وەرگرتووە لە ساڵی (٢٠٠٨) لە (ئەرسیكا) لە ئەستەمبوڵ.
- خەڵاتی لە پێشبركێی (الحلية الشريفة) لە ساڵی (٢٠١٢) لە ئەستەمبوڵ وەرگرتووە.
- خەڵاتی ڕێزلێنانی لە (الملتقى الرمضاني) لە دوبەی لە ساڵی (٢٠١٢) وەرگرتووە.

*** عوبێد خالید تۆماری:-**

- ساڵی (١٩٧٩)دا كاتێك لە بەغدا دەیخوێند، بەشداری لە دامەزراندنی یەكەمین ئەلقەی ڕۆشنبیریی سەرەكی لەگەڵ نەجمەدین فەقێ عەبدوڵا، سەباح حەسەن خورشیدو گوشاد عەبدلرەحمان كرد. یەكێك بوو لە هەڵسووڕاو چالاكەكانی ئەلقە ڕۆشنبیرییەكانو پاشان یەكێك بوو لە كادیرە سەرەكییەكانی بەرزە. ماڵەكەیان لە گوندی تۆماری سەر بە ناحییەی شوان ببوو بە حەشارگەیەكی نهێنی بۆ بەرزە. كەسووكارەكەشی بە دایك، برا، خوشك، مامو ئامۆزاكانییەوە ئاراستەوخۆ بە ئەو پەڕی دڵسۆزییەوە خزمەتی بەرزەیان دەكرد. لە دوای هەڵوەشاندنەوەی بەرزەوە لە كاری سیاسی كشایەوەو خەریكی ژیانو گوزەرانی خۆی بوو.

*** (عوبێد لەتیف بەرزنجی-هەوری):-**

- ناوی (شێخ عوبێد كوڕی شێخ لەتیف كوڕی شێخ ڕەزای بەرزنجی)یە.
- ساڵ ١٩٤٤ لە گوندی (كەڵوێ)ی سەر بە پارێزگای كەركوك لەدایكبووە.
- ساڵی ١٩٦٣ دەستی بە شیعر نوسین كردووە.
- ساڵ ١٩٦٥ بابەتی هەمەجۆری نووسیوە، یەكەم بابەتی بەناوی (شاعیرێكی نادیار).
- ساڵ ١٩٧٣ لە گۆڤاری هەولێر بڵاوبۆتەوە، ئیدی لەو مێژووەو لە نووسین بەردەوام بووە، سەرەڕای ئەو بابەتانەی كە لە گۆڤارو ڕۆژنامەكاندا بڵاوكراوەتەوە، شێخ عوبێد ناز ناوی شیعری (هەوری) بۆخۆی داناوە.
- بەرهەمەكانی:
- (دیوانی هەوری) كە نزیكەی ٥٠٠ لاپەڕە دەبێت،شیعری چەند شاعیرێكی كەركوكی كردووە بە پێنج خشتەكی لەوانە سێ پارچە شیعری لوتفی باوكی، یەك پارچە شیعری شێخ نەجمەدین (صابری) و یەك پارچە شیعری شێخ ڕەئووفی خانەقا، ساڵی ٢٠١١
- (چوارینەكانی هەوری) كە زیاتر لە ١٠٠٠ چوارینە لە خۆ دەگرێت، ساڵ ٢٠٠٧ لەسەر ئەركی خۆی لەچاپ دراوە.
- یەكەم كەس بووە كە شیعرەكانی باوكی كۆكردۆتەوەو ئامادەی كردووەو لەساڵ ١٩٨٤ بەهاوكاری ئەمینداریێتی كشتی ڕۆشنبیری و لاوانی ناوچەی كوردستان لە چاپخانەی (الاديب البغدادي) بە چاپ گەیشتووە، پاشان بە قەوارەیەكی گەورەترو بە شێوەیەكی جوانتر لەساڵ ٢٠٠٧ لە دەزگای ڕۆشنبیری شەفەق چاپی دووەم كراوەو بڵاوكراوەتەوە، بۆ جاری سێیەم لەساڵ ٢٠١٢ لەلایەن كۆمەڵەی ڕوناكبیری و كۆمەلایەتی كەركوك بە شێوەیەكی زۆر جوان بڵاوكراوەتەوە.
- (گەوهەرێكی ون بوو) كە بریتیە لە كۆمەڵ بابەتی هەمەرەنگ سەرجەمیان بۆ شەهید ئەرسەڵانی كوڕی نووسراوەو لەچلەكەیدا لە ڕێكەوتی (٣٠ی حوزەیرانی ساڵی ٢٠١١) خوێندرایەوەو لەلایەن (هەوری) پێشەكی بۆ نوسراوەو ئەمەش لەسەر ئەركی دووكەس كە هاوڕێی هەوری بووە بە چاپ گەیشتووە.
- (پەندی پێشینان ڕێ نیشاندەری ژیان) بریتیە لە ٥٥٠ پەند بە شێوەیەكی كورت و پوخت لەساڵ ١٩٧٠شرۆڤە كراون، لەلایەن كاك حەمە سەعید زەنگەنە پێشەكی بۆ نووسیوەو لە ساڵ ٢٠١٣ لەلایەن یەكێتی نووسەرانی كورد لقی كەركوك چاپ كراوە.
- ئەم بەرهەمانەی ئامادەن بۆ چاپ:
- (باخچەی بوێژانی كورد) نزیكەی ١٥٠ شاعیری كوردی تێدا لەساڵ ١٩٧٠ كۆ كراوەتەوەو تا ئێستا دەستنووسە.
- (دەستەگوڵ شاعیرانی كەركوك) ژیاننامەی ١٦ شاعیری ناوداری شاری كەركوك لەساڵ (١٩٧٩).
- (دیوانی نوری) حاجی مەلا محەمەدی نور كوڕی مەلا ئەحمەدی كۆر بەزمانی كوردی و فارسییە لەساڵ ١٩٨٩ كۆی كردۆتەوەو پێشەكی بۆ نووسیوەو بەشێكی لەساڵ ١٩٩٠ لە ژمارە (٨٤) ی گۆڤاری كاروان بڵاوی كردۆتەوە.
- (دوا بەرهەمی شاعیری گەورەی كورد بورهان جاهید ١٩١٨ - ١٩٩١) لەساڵ ١٩٩٢ كۆی كردۆتەوەو پێشەكی بۆ نووسیوە.
- (چیرۆكی عەشقی بێگەرد) لە عەرەبییەوە بە هۆنراوە وەریگێڕاوە بۆ سەر زمانی كوردی و لە ساڵ ٢٠٠٦ شاعیری گەورەی گەلەكەمان (لەتیف هەلمەت) نووسینێكی لەسەر نوسیوە.
- (تیشكێ لە مێژووی عێراق و كورد) بریتیە لە باسی دوایین خەلیفەی عەباسی عەبدوڵا (المستعصم بالله) لە بنەچەی هارون ڕەشید بووە، لە ساڵ (١٢٤٢)ز تا هاتنی هۆلاكۆ ساڵ (١٢٥٨)ز كە بەغدای داگیر كردووە.
- (دەبوایە وا نەبوایە) باسێكی مێژوویە لە ساڵ ٢٠٠٨ نووسراوە.
- (چوارینەكانی هەوری) بەشی دووەم نزیكەی (٤٦٣) چوارینە لە خۆ دەگرێت، مامۆستا ئەحمەد تاقانە لە ساڵ

٢٠١٥ پێشەکی بۆ نووسیوە.

* (عورفی-سەید مەحموود):-

- ساڵی (١٨٣٢)ی زاینی لەدایکبووە.
- بە ئەسڵ خەڵکی ناوچەی جەبارییە.
- یەکێکە لە شاعیرەکانی کەرکوک‌و دیوانێکی شیعری بچووکی هەیەو کتێبێکی هەیە بە ناوی (کتاب الحدیث) کە تایبەتە بە کۆکردنەوە چوارینەکانی کەرکوک دەربارەی قوریات.
- ساڵی (١٨٩٠) کۆچی دوایی کردووە.

* (عوسمانی خانەقا - شێخ عوسمانی خانەقا):-

- (شێخ عوسمان کوڕی شێخ عەبدوڵڵا کوڕی شێخ عومەری خانەقا)یە.
- ساڵی (١٩٤٢) لە کەرکوک لەدایکبووە.

* (عوسمان خورمەلەیی - مەلا عوسمان خورمەلەیی):-

- نزیکەی ١٠٠ ساڵی ژیاوەو لە ساڵی (١٩٥٠) کۆچی دوایی کردووە.
- زانیاریمان دەربارەی کەمە، بەڵام لە بەشێک لە دەستنووسەکاندا ئاماژەی پێکراوە.

* (عوسمان خۆشناو):-

- ساڵی (١٩٣٠) لە کۆیە لەدایکبووەو دامەزراوە بە فەرمانبەر لە شارەوانی کەرکوک‌و نیشتەجێ بووە لە گەڕەکی ئیمام قاسم.
- ساڵی (١٩٥٩)دا وەکو بەڕێوەبەری کارگێڕی لە ڕۆژنامەی (گاوریاغی) دامەزراوەو دیوانێکی شیعری چاپ کراوی هەیە.

* (عوسمان شکور فەرەج):-

- ساڵی (١٩٤٧) لە دێی (باوە) لە ناوچەی (قەرەحەسەن) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٩٦) پەیمانگای مامۆستایانی لە کەرکوک تەواو کردووە.
- یەکێکە لە چیرۆک نووسەکانی کەرکوک.
- یەکەم چیرۆکی لە ساڵی (١٩٦٨) بە ناوی (بەسەرهاتێک) نووسیوە.

* (عوسمان ڕەحمان محەمەد - کوردۆ):-

- ناسراو بە کوردۆ.
- لەدایکبووی ساڵی (١٩٦٣)ی شاری کەرکوک.
- خوێندنی سەرەتایی لە گوندی مەرزیخەی ژوورووی لە شێخ بزێنی تەواو کردووەو خوێندنی ناوەندی لە شوان و ئامادەیی لە کەرکوک.
- ساڵی (١٩٧٩) پەیوەندیی بە کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کرد.
- ساڵی (١٩٨٢) لە پەیمانگای تەکنیکیی کەرکوک وەگیراو ساڵی (١٩٨٤) خوێندنی تەواو کرد. هەر ئەو ساڵە پەیوەندیی بە هێزی پێشمەرگەوە کردو لەسوسێ‌و چەمچەماڵ‌و تیپی ٣٥ی خالخالان چالاکیی نواند. لە قۆناغی دوای ئەنفالەکاندا.
- لە کۆتایی ساڵی (١٩٨٨)و نیوەی یەکەمی ساڵی (١٩٨٩) لە ناوچەی شێخ بزێنیی خواروو لەدەستە پارتیزانەکانی پێشمەرگە چالاکیی نواند. هەر ئەو ساڵە، پاش گەڕانەوەی لە ئەرکی پارتیزانی، کرایە بەرپرسی ڕێکخستنی تیپی ٢١ی کەرکوک لە ئێران.
- دواتر گوێزرایەوە بۆ زەڵێ‌و وەک مامۆستای خولەکانی فەرماندەیی گشتیی‌و پارتیزانی کاری کرد. لەم نێوانەدا وەک مامۆستا بەشداریی لەدەرچواندنی حەوت خولی پێشمەرگایەتی کردووە.
- لەڕاپەڕینی (١٩٩١)دا وەک ڕابەری سیاسیی بەتالیۆنی مامەندە بەشداریی کردو لە هەولێر کرایە لێپرسراوی هێزی پارێزگاریی بارەگای مەکتەبی سیاسی. لەمەکتەبی ڕێکخستندا وەک کارگێڕی کاروباری پەیمانگای کادیران کاری کردو سەرپەرشتیی دەرچواندنی ١٦ خولی کادیرانی مەڵبەندەکانی کرد.
- لەنێوان ساڵانی (١٩٩٨ - ٢٠٠٣)دا لێپرسراوەتیی کۆمیتەی مەکتەبەکانی پێ سپێردراو هەر لەو ماوەیەدا بڕوانامەی بەکالۆریۆسی یاسای گشتیی لە زانکۆی سلێمانی بەدەستهێنا.
- ساڵی (٢٠٠٢) دەستی بەپیشەی پارێزەری کردو ساڵی (٢٠٠٧) پلەی ماستەری لە بواری یاسای گشتیی لە زانکۆی سلێمانی بەدەستهێنا.
- چەردەیەک وتارو لێکۆڵینەوەی هەیە.

* (عوسمان عەلەمدار - مەلا عوسمان عەلەمدار):-

- ناوی (مەلا عوسمان کوڕی مەحموود عەلەمدار)ە.
- یەکێکە لە زانا ئایینییەکانی کەرکوک.
- لە هەندێک لە دەستنووسەکانی (دار المخطوطات) لە بەغدا ئاماژەی پێکراوە، بەڵام زانیاریمان دەربارەی کەمە.

* (عوسمان مەزڵوم):-

- ناوی (عوسمان مستەفا)یەو نازناوی (مەزڵوم)ە.
- ساڵی (١٩٢٢) لە گەڕەکی ئیمام ئەحمەد لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٥٦) کۆلیژی ماف تەواو کردووەو دامەزراوە بە کاتبی یەکەم لە دادگا.
- لە دیوانەکانی:
- (کرکوک خوریاتلاری)، شیعر بە زمانی تورکی، بەرگی یەکەم‌و دووەم‌و سێیەم، چاپخانەی (جامعة)، بەغدا، ١٩٥١.
- (کوکلمك دفترندن)، دیوانێکی شیعری بە زمانی تورکی، چاپخانەی (الشمال) کەرکوک، ١٩٦٧.
- (عابدین)، شیعر بە زمانی تورکی، چاپخانەی (البلدیة)، کەرکوک، ١٩٧٢.
- (خوریاتلار)، شیعر بە زمانی تورکی، چاپخانەی (الزمان)، بەغدا، ١٩٧٥.
- (خوروزلە حسبحالم و خوروز خوریاتلرم)، شیعر بە زمانی تورکی، چاپخانەی (الزمان)، بەغدا، ١٩٧٨.
- لە (٢٢)ی تەمموزی ساڵی (١٩٩٥) کۆچی دوایی کردووە.

* (عومەر ئاغای ئەرجیلی):-

- ناوی (عومەر ئاغا کوڕی ئامیق تەجیلی)یە، نازناوی شیعری (فەوزی)یە.
- سالی (١٨٨٨) لە گەڕەکی پریادی لە کەرکوك لەدایکبووە.
- خوێندنی سەرەتایی لە قوتابخانەی (روشدیة الملكیة) تەواو کردووە.
- شیعری بە زمانی کوردی و تورکمانی هەیەو چوارینەکانی خەیامی کردووەتە تورکی.
- لە (٢١) تشرینی یەکەمی سالی (١٩٥٤) کۆچی دوایی کردووە.

* (عومەری پەلکانە -عەسری):-

- ناوی مەلا شێخ عومەری کوڕی شێخ سالحی پەلکانەیە.
- سالی ١٩١٤ لە گوندی پەلکانە لەدایکبووە.
- شاعیر لای چەند زانیایەکی بەناوبانگی ئەو سەردەمە خوێندنی ئایینی خوێندووە وەکو: مەلا ئەحمەدی فەرقانی، مەلا رەفیق، مەلا عومەری، گومبەتی، مەلا مەجیدی قوتب، مەلا عەلائەددین.
- شاعیر زمانەکانی فارسی و عەرەبی و تورکمانی زانیوە و نازناوی عەسری بووە گەلێك داندراوی هەیە لەوانە:- (ناهەمواری دنیا، ڕاستی لە کوێیە، خواناسی تەواو).

* (عومەر خانەقا - شێخ عومەر خانەقا):-

- (شێخ عومەر کوڕی شێخ حوسێن کوڕی شێخ عەبدولقادری سوورەیی)ە.
- سالی (١٨٧٠)ی زایینی لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ژیانی لە گوندی (کوێلە) لە ناحیەی قەرەهەنجیر ژیاوە.

* عومەر ڕەفعەت ڕەشید ئەحمەد بییانی:-

- سالی ١٩٤١ لەدایکبووە.
- سالی ١٩٧٢ کۆلیژی سەربازی بەغدای تەواو کردووە لە خولی ٥٠ بەناونیشانی (المدفعیة الثقیلة).
- سالی ٢٠٠٩ لە وەزارەتی پێشمەرگە خانەنشین کراوە.

* (عومەرە درێژ):-

- ئەم هونەرمەندە لە سالی (١٩٥١) لە گەڕەکی (بەرتەکیە)ی کەرکوك لەدایکبووە.
- خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی هەر لە کەرکوك خوێندووە.
- ئەو مەقامانەی کە شارەزایی لێیان هەیە، بریتییە لە: (بەشت، نەوا، خەنەبات، حیجاز، سێگا، هیجران، قەتار، ئەلاوەیسی، خورشیدی، خارکەر، ئای ئای).
- کەوتۆتە ژێر کاریگەر مەقامەزان عەلی مەردان و حەمە درێژو میقدادو هەر دەم لە تەکیەی تالەبانی گوێ بیستی مەقامەکانیان بووە.

* (عومەر سەیدە):-

- بەرهەمە چاپکراوەکانی شاعیر:
- (پەریسە)، شیعر، سلێمانی، ١٩٩٩.
- (بەرەو شێت بوون)، شیعر، هەولێر ٢٠٠٥.
- (گەمە لەگەل درندە)، کۆمەلە وتار، سلێمانی، ٢٠٠٥.
- (ژیان بەدرۆوە جوانە)، شیعر، ٢٠٠٦.
- (شێتبوون)، شیعر، کەرکوك، (٢٠٠٨).
- (لە کۆتایی چاوەڕوانیدا)، چیرۆك، کەرکوك، ٢٠٠٩.

* (عومەر سالح - مەلا عومەر سالح):-

- (عومەر کوری مەلا سالحی کوری مەلا عەبدوللا)یە.
- سالی (١٨٨٢) لە دێی (ئۆمەر گومەت) لە نارچەی (تەقتەق) لەدایکبووە.
چووەتە بەر خوێندنی فەقێیایەتی لەناوچەکانی پردێ وقادرکەرەم و نارچەکانی خۆشناوەتیی.
- ئیجازەی عیلمی لە سەر دەستی مامۆستا مەلا سالح ئەفەندی وەرگرتووە.
- تەریقەتیشی لە شێخ عەبدولرەحمان بریفکانی وەرگرتووە لە پاش مردنی مەلا سدیقی کاکی بووەتە ئیمام لە خانەقای خۆیان، پاشان بووەتە ئیمام وخەتیبی مزگەوتی ئیمام قاسم.
- لە (١٠)ی حوزەیرانی سالی (١٩٦٩) کۆچی دوایی کردووەو لە گۆڕستانی شێخ محێدین لە کەرکوك بە خاك سپێردراوە.

* (عومەر عەبدوللا عەلی جەباری):-

- سالی ١٩٤٦ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- سالی ١٩٦٨ کۆلیژی سەربازی بەغدای لە خولی ٤٦ تەواو

کردووە بە ناونیشانی الاداری.
- ماوەیەك (مدیر شعبە حسابات الفرقە١٥) بووە.
- سالی ١٩٩٩ خانەنشین کراوە.

* (عومەر عەبدوڵڵا - حاجی عومەر عەبدوڵڵا):-

- مامی مەقام زان (حەمە درێژ).
- لە تەمەنی (١٠٥) سالیدا کۆچی دوایی کردووە، نزیکەی ٥٠ سال مەقام خوێن بووە لە بەرتەکیە.
- کاتێکیش کە مەقامی خوێندووە لە تەکیەی تالەبانی و لەبەر دەنگ خۆشی و ساف و سەدای بەرزی خەلکی (تسعین) گۆییان لە گوتنەکەی بووە.

* (عومەر عەسری - شێخ عومەر عەسری):-

- سالی (١٩١٣) لە پەلکانەی قەرەحەسەن لەدایکبووە.
- سالی (١٩٦٧) کۆچی دوایی کردووە لە شێخ محێدین نێژراوە.
- گەلێك بەرهەمی شیعری و کۆمەلایەتی و ئابووری و سیاسی و ڕەخنەیی هەیە.
- کتێبێکی دەستنووسی هەیە بە ناوی ئامۆژگاری.

* (عومەر عەسکەری - مەلا عومەر عەسکەری):-

- ناوی (عومەر کوڕی حەیدەر کوڕی میرزا عەلی کوڕی محەمەد)ە.
- گەلێك لە قوتابخانەکانی کوردستانی عێراق و ئێرانی گەڕاوەو لە دواییدا لە مزگەوتی دانیال پێغەمبەر گیرساوەتەوە.
- دەتوانین بلێین لەدایکبوونی بە نزیکی لەنێوان (١٧٩٢-١٧٩٥) دایە.
- باوکی (حەیدەر) لە بنەڕەتی عەشیرەتی موکرییە لە ناوچەی ئێران.
- سەرەتای گەشتی خوێندنی لە دێی کارێزەی ناوچەی شوانەوە دەستی پێکردووە لە سالی (١٨١٢) تا (١٨١٨)، لە دواییدا گەیشتوەتە مەهابادو تا سالی (١٨١٩) بەدەوام بووە.
- هەروەها باس لەوە دەکات کە قوتابی بووە لە خانەقا لە سالی (١٨٢٠)، بەلام دیاری نەکردووە کام خانەقا.
- دەربارەی کۆچی دوایی زانیاریمان زۆر کەمە، بەلام بەپێی بەلگەی ئەو دەستنووسەی بە جێ ماوە لە سالی (١٨٦٦) ئەوە دەخاتە ڕوو کە لە دوا ساتەکانی ژیانی بووە، ئایە لە دوای ئەو ماوەیە ژیاوە یا لەو ماوەیەدا لە ژیان دەرچووە.

* عومەر عەلی شەریف:-

- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (مندالێك بووم لە کوردستان)، مەحموود باکسی، وەرگێڕان، کەرکوك، ٢٠٠٥.
- (٧٠ ناوداری کەرکوك و گەرمیان)، کەرکوك، ٢٠٠٧.
- (لە یادنامەی کەرکوك و گەرمیانەوە)، کەرکوك، ٢٠٠٦.

- (ڕامبۆ و چەند ئەفرێنەرێکی دی)، هەولێر، ٢٠٠٩.

* عومەر عەلی فەرەج:-

- ناسراو بە وریا ئاغجەلەری.
- لەدایکبووی سالی (١٩٥٧)ی ئاغجەلەر.
- دەرچووی سالی (١٩٧٨ - ١٩٧٩)ی ئامادەیی کشتوکالی (بەکرە جۆ)یە.
- مێژووی پەیوەندی کردنی بەڕێکخستنەکانی کۆمەلەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە بۆ سالی (١٩٧٨) دەگەڕێتەوە، کاتێك لە پۆلی سێی ئامادەیی کشتوکالی بەکرەجۆ بوو.
- نزیکەی سالێك پاش پەیوەندیی بەکۆمەلەی ڕەنجدەرانەوە، لە ئەیلولی سالی (١٩٧٩)دا پەیوەندیی بەهێزی پێشمەرگەوە کردو لە هەرێمی دوو ژیانی پێشمەرگایەتیی دەستپێکرد.
- لە شوباتی سالی (١٩٨٢)دا لەگەل پێکهێنانی کەرتی ڕێکخستنی چەمچەمالدا کە یەکەم لێپرسراوی ئەحمەد کرێکار بوو، بوو بەئەندام تێیدا. لەئایاری سالی (١٩٨٣) وازی لە ئیشوکاری ڕێکخستن هێنا، ڕووی لە کاری عەسکەری کردو کرایە فەرماندەی کەرت لە تیپی ٢١ی کەرکوك کە لەو

کاتەدا حەسەن حەمید، ناسراو بەمام ڕۆستەم، سەرتیپی بوو.
– لە کانوونی یەکەمی هەمان ساڵدا وازی لەکاری عەسکەری هێناو بەشداریی لە هەڵبژاردنی ئەندامانی کەرتی ڕێکخستنی چەمچەماڵدا کردو بۆوە بەئەندام تێیدا.
– ساڵی (١٩٨٥) ماوەیەك لێپراوەتیی کەرتەکەی گرتە ئەستۆ.
– لەماوەی ساڵانی (١٩٨٧ – ١٩٨٨)دا لەبەشی کاروباری کۆمەڵایەتیی تیپی ٢٥ی خالخاڵان کاری کرد.
– لەقۆناغی ئەنفالەکاندا لەگەڵ مەفرەزەیەکی تیپەکەدا تا کۆتایی ساڵی (١٩٨٨) وەك پارتیزانی لە سنووری هەردوو تیپی ٢١ی کەرکوك و ٢٥ی خالخاڵان مایەوەو دواتر لەگەڵ مەفرەزەی تیپی ٢١ی کەرکوکدا لەبارەگاکانی سەر سنوور لەبلەکێ و چیوەروو، ماوەیەکیش لە شاری سەقز گیرسایەوە.
– ساڵی (١٩٩١) بەشداریی لەراپەریندا کردو لەو ماوەیەدا هەندێ ئیشوکاری لۆجیستیکیی لە قەڵاچوالان پێ سپێردرا. دواتر، کرایە لێپرسراوی کۆمیتەی بەرەی کوردستانی لە قەڵەمرەوی چەمچەماڵ.
– پاش راپەرین و لە چوارچێوەی بەرنامەی پەرەپێدانی توانای کادێراندا، لە تشرینی یەکەمی ساڵی (١٩٩٢)دا بەشدار بوو لە یەکەم خولی پەیمانگای کادیران لە هەولێرو پاش تەواوکردنی خولەکە کرایە ئەندامی مەلبەندی دووی ڕێکخستنی کەرکوك کە لێپرسراوەکەی کوردۆ قاسم و بارەگاکەی لە گوندی گۆپالە بوو.
– ساڵی دواتر وازی لە کاروباری ڕێکخستن هێناو لە بەڕێوەبەرایەتیی ئاسایشی کەرکوك لەدەربەندیخان خزمەتی کرد. لەناباری ساڵی (١٩٩٥)دا لە دەزگای زانیاری لە قەڵاچوالان کاری کرد بەڵام پاش ساڵێك گەرایەوە بۆ سەر کاروباری ڕێکخستن و لەو هەڵبژاردنەی کە لەدەربەندی بازیان ئەنجام درا، بوو بەکارگێری مەلبەندی دووی ڕێکخستنی کەرکوك کە لەو کاتەدا بارەگاکەی لە تەکیە بوو.
– ساڵی (٢٠٠٧) بوو بەجێگری لێپرسراوی مەلبەند.
– ساڵی (٢٠٠٥)دوا بەدوای پێکهێنانی مەلبەندی ١٥ی چەمچەماڵ، بەهەمان پلەی خۆی راژەی لە مەلبەندی کەرکوکەوە بۆمەلبەندی چەمچەماڵ گواستەوە. لەئەیلولی هەمان ساڵ خانەنشین کرا.

* (عومەری عومەر گونبەدی – حاجی مەلا عومەری عومەر گونبەدی):–

– ناوی تەواوی (حاجی مەلا عومەری کوڕی مەلا ساڵحی کوڕی مەلا عەبدوڵڵا کوڕی حاجی مەلا ئیبراهیمی کوڕی مەلا ئەبو بەکری کوڕی مەلا نورەددین)ە.
– خوێندنی ئایینی لەلای سەید ساڵح ئەبو بەکر، مەلا عەلی حیکمەت ئەفەندی، مەلا رەزای واعیز، مەلا عومەر قەرەداغی، مەلا ناسیح، مەلا محەمەد ئەفەندی گەراوی خوێندووە.
– بنچینەی (دەربەندی)یەو لە بەرەبابی (شەلەوەندی)یەو هەر بە (عومەر گونبەدی) خۆی هەڵداوە.
– ساڵی (١٨٨٢) لە کەرکوك هاتووەتە دنیاوە.
– ناوی ئەویان بە عومەری مامییەوە ناو ناوەو بۆیە بە عومەری دووەم بە ناوبانگە.
– لە کەرکوك لە خانەقا خوێندنی تەواو کردووە.

– ساڵی (١٩٢٤) لە سەردەمی شەڕی ئەرمەنەکاندا لەسەر خانەقا دانیشتووەو کاروبارەکانی بەڕێوەبردووە.
– ساڵی (١٩٣٠) بە مودەریس لە مەدرەسەی مەحموودی خاڵ لە کەرکوك لە یەکی مایس بە شێوەی وەکیل لەجیاتی مەلا عەبدولرەحمانی کوڕی مامۆستا مەلا عەلی حیکمەت ئەفەندی دانیشتووە.
– ساڵی ١٩٣٤ بووەتە مامۆستا لە مزگەوتی مەیدان لە کەرکوك، کە لەو کاتەدا قوتابخانەی مەحموودی خاڵ لەگەڵ قوتابخانەی مەلیك غازی کرایە یەك و ناوەکەی بوو بە (المدرسة العلمية الدينية المنظمة) لە مزگەوتی ئۆلو جامیع کە لە سەردەمی کۆماریدا بوو بە (المعهد الإسلامي في كركوك).
– لە (٢٩)ی تشرینی یەکەمی ساڵی (١٩٤٧) دامەزرا بە ئیمام و خەتیب لە مزگەوتی ئیمام قاسم.
– لە (٢)ی ئاداری ساڵی (١٩٦٥) داوای خانەنشینی کردووە.
– لە (١٠)ی حوزەیرانی ساڵی (١٩٦٩) لە تەمەنی ٨٧ ساڵیدا کۆچی دوایی کردووە.

* (عومەر عارف):–

– ساڵی (١٩٣٣) لەدایکبووە.
– باوکی شاعیر بوو لەناو خەڵکدا بە (عارف قاپڕەش) بە ناوبانگ بوو کە نازناوی شیعری (عورفی) بوو.
– مامۆستای فیزیاو ماتماتیك بوو لە قوتابخانەی ئامادەیی موسەڵلا.
– ئەندامی دەستەی نووسەرانی گۆڤاری (شەفەق) بووە لە کەرکوك و گەلێك نووسینی هەیە لەو گۆڤارە.
– ساڵی (١٩٥٩) بەناوی (هەسانو شەن) وتاری بلاوکردووەتەوە.
– لە ڕۆژنامەی (ئازادی) لە (١٩٥٩–١٩٦٠) کاری کردووە.

- لە (٢٣)ی کانوونی یەکەمی سالی (١٩٨٦) کۆچی دوایی کردووە.

*** (عومەر فەوزی مەکتوبی زادە):-**

- ناوی (عومەر فەوزی کوری محەمەد شاکیر کوری مەلا عەبدولغەنی کەرکوکی مەکتوبی زادە)یە.
- سالی (١٨٧٨) لە گەرەکی ئاخور حوسێن لەدایکبووە.
- کۆلێژی یاسای لە زانکۆی ئەستەمبول تەواو کردووە.
- کتێبێکی چاپکراوی هەیە بە ناونیشانی (ارض الطيب من ماثر السيد طالب بك النقيب)، بەسرە، ١٩١٥.
- سالی (١٩٢٥) کۆچی دوایی کردووە.

*** (عومەر قاسم کەرکوکی):-**

- سالی (١٧٥٨) لە کەرکوك لەدایکبووەو ناوی (عومەر ئەفەندی کوری قاسم ئەفەندی کەرکوکی)یە، نازناوی شیعری (خاکی)یە.
- سەردەمی (سلێمان پاشا)دا کەرکوکی بەجێهێشتووە چووەتە بەغداو لە مەیدان نیشتەجێ بووەو نووسەر بووە لە مەسرەفخانە لەسەردەمی سەعید پاشا.
- سالی (١٨١١) کۆچی دوایی کردووە.

*** (عومەر کەرکوکی):-**

- (مەلا عومەر وەلی کوری عەبدولمەجید کەرکوکی)یە.
- یەکێکە لە زانا ئایینییەکانی کەرکوك.
- لە هەندێك لە دەستنووسەکانی (دار المخطوطات) لە بەغدا ئاماژەی پێکراوە، بەلام زانیاریمان دەربارەی کەمە.

*** (عومەر کەریم - مەلا عومەر کەریم):-**

- ناوی (مەلا عومەر کوری کەریم کوری فەتاح)ە.
- سالی (١٩٢٢) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- سالی ١٩٤٩ ئیجازەی زانستی ئایینی لەژێر دەستی (مەلا جەمیل رۆژبەیانی)و (مەلا رەزای واعیز وەرگرتووە).
- ماوەیەك ئیمام و خەتیب بووە لە گەلێك لە دێیەکانی

دەورووبەری کەرکوك.
- لە بواری نووسینی ئەدەب و شیعردا دەستێکی بالای هەبووە و بابەتەکانی لە گۆڤاری گەلاوێژ و هەتاودا بلاوکردووەتەوە.
- سالی ١٩٦٠ کاتێك مامۆستا ئایینییەکانیان کردە مامۆستای قوتابخانە ئەویش بە مامۆستا و لە گەلێك لە ناوچەکانی کەرکوك خزمەتی کردووە وەکو گوندی گورگە چال، ساری تەپە، قەتان عەرەب، زەند، شۆریجە.
- سالی ١٩٨١ خانەنشین کراوە.
- ماوەیەك ئیمام و خەتیب بووە لە مزگەوتی خالید کوری وەلید لە گەرەکی رەحیماوا
- لە (١٧)ی ئایاری سالی (١٩٩٨) کۆچی دوایی کرد.

*** (عومەر نەزمی وەنداوی):-**

- ناوی (عومەر نەزمی کوری حەسەن سەفوەت کوری مەلا محەمەد ئەفەندی وەنداوی)یە.
- سالی (١٨٩١) لە کفری لەدایکبووە.
- سالی (١٩١٣) لە بەغدا یاسای تەواوی کردووە.
- سالی (١٩١٤) دامەزراوە بە حاکمی دادگای خانەقین و ئەندام بووە لە دادگای تێهەلچوونەوەی باقوبە.
- لە شەری جیهانی یەکەم پەیوەندی کردووە بە سوپای تورکیا و چووەتە قوتابخانەی ئەفسەران، لە دواییدا دامەزراوە لە دیوانی شەری سەربازی لە بەغدا ئەو کاتەی کە ئینگلیزەکان لە سالی (١٩١٧) بەغدایان داگیر کرد، بۆیە لە دوای کشانەوەی سوپای تورکی چووەتە موسل و بە هەمان کارەکەی پێشوی کاری کردووە.
- لە (٢٨)ی ئایاری سالی (١٩٢١) بووەتە حاکمی دادگای

تێهەڵچوونەوەی کەرکوک.

– ساڵی (١٩٢٤) دووبارە هەڵبژێردراوەتەوە.

– هەروەها لە ساڵی (١٩٢٦)یش بووەتە سەرۆکی دادگای گەورەی کەرکوک.

– لە (٩)ی نیسانی ساڵی (١٩٢٧) بووەتە موتەسەڕیفی لیوای کەرکوک.

– لە ماوەی ژیانی کۆمەڵێک کاری بەڕێوەبەری و وەزیری لە حکومەتی عێراق کردووە.

– لە کۆتایی مانگی تەمموزی ساڵی (١٩٧٨) لە لوبنان کۆچی دوایی کردووە.

* (عیرفان سەعید):–

– ناوی (عیرفان سەعید عەبدولقادر)ە.

– ساڵی (١٩٤٣) لە کەرکوک لەدایکبووە.

– نووسەرو وەرگێڕەو هەر لە ساڵی (١٩٦٥) لە ڕۆژنامەی (الجمهورية) کاری کردووە.

– چاپکراوەکانی:

– (فهارس صيانة الممتلكات الثقافية)، ١٩٨١.

– (المدن التاريخية وسبل الحفاظ عليها)، وەرگێڕاوە، ١٩٨٦.

– (الورق تاريخه وصناعته)، وەرگێڕاوە، ١٩٨٧.

– (المناخ في المتاحف)، وەرگێڕاوە، ١٩٨٧.

* (عیرفان عەبدولحەمید - دکتۆر عیرفان عەبدولحەمید):–

– ساڵی (١٩٣٣) لە کەرکوک لەدایکبووە.

– کتێبە چاپکراوەکانی:

– (الصلة الفكرية بين التشيع والاعتزال)، بەغدا، ١٩٦٥.

– (الأصول والمبادئ العامة في الشريعة الإسلامية)، بەغدا، ١٩٦٧.

– (دراسات في الفرق والعقائد الإسلامية)، چاپی یەکەم بەغدا ١٩٦٨، چاپی دووەم بەغدا ١٩٨٢، چاپی سێیەم بەیروت ١٩٨٤، چاپی چوارەم بەیروت ١٩٩٧.

– (المنحنى التاريخي للتيار العقلي في الإسلام)، بەغدا، ١٩٦٨.

– (عقيدة العصمة في الإسلام)، بەغدا، ١٩٦٨.

– (الاصالة في الفكر الفلسفي الإسلامي)، بەغدا، ١٩٦٩.

– (المستشرقون والإسلام)، چاپی یەکەم بەغدا ١٩٦٩، چاپی سێیەم ١٩٨٣.

– (القرآن الكريم وأثره في النوعة العقلية في الإسلام)، بەغدا، ١٩٧٠.

– (الفلسفة في الإسلام)، بەیروت ١٩٧٤.

– (نشأة الفلسفة الصوفية وتطويرها)، بەیروت، ١٩٧٥.

– (التربية الدينية للصف السادس الثانوي)، چاپی حەوتەم، بەغدا، ١٩٧٨.

– (الخمينية ونظرية النبوة المستمرة ضمن كتاب فضائح الخمينية)، بەغدا، ١٩٧٨.

– (رحلة في التراث)، بەغدا، ١٩٨٠.

– (الدين والسياسة في إيران)، وەرگێڕان، بەغدا، ١٩٨٣.

– (الفلسفة الإسلامية دراسة ونقد)، بەیروت، ١٩٨٤.

– (نظرية ولاية الفقيه)، بەغدا، ١٩٨٨.

– (المدخل إلى معاني الفلسفة)، چاپی یەکەم بەغدا ١٩٨٦، چاپی بەیروت ١٩٨٩.

– (دراسات إسلامية) بەغدا، ١٩٩٠.

– (موسوعة البيت)، ئوردون، ١٩٩٠.

– (دراسات في الفكر العربي الإسلامي)، چاپی یەکەم عەممان ١٩٩١، چاپی دووەم بەغدا ١٩٩٢.

– (اليهودية عرض تاريخي)، چاپی یەکەم، عەممان، ٢٠٠٢.

* (عیرفان محەممەد عەلی):–

– ساڵی (١٩٥٣) لە گەڕەکی ڕێویە لە کەرکوک لەدایکبووە.

– سەرەتایی و ناوەندی لەکەرکوک تەواو کردووە.

– ساڵی (١٩٧٢) لە پەیمانگای هونەرە جوانەکانی بەغدا وەرگیراوە.

– ساڵی (١٩٧٣) پەیکەرێکی تۆپی پێی بۆ یانەی وەرزش سۆلاڤ دروست کردووە.

– ساڵی (١٩٧٦)دا پەیکەری کچە کوردێکی بەجلوبەرگی کوردی لەباخچەی پەیمانگا دروست کردووە.

– لە (٢٨)ی ئاداری ساڵی (١٩٩١) بەفرۆکەی ڕژێم لە قەرەهەنجیر شەهید بوو.

* (عیززەت ئاغا کوڕی مەجید ئاغای ڕێویی - حاجی عیززەت ئاغا کوڕی مەجید ئاغای ڕێویی):–

– بەناو بانگە بە عەزیز مەردان ئاغا، یەکێکە لە پیاوە چاک و دەست دیدە تێرو دەوڵەمەندەکانی شاری کەرکوک.

– ساڵی (١٩٠٣) لە گەڕەکی ئیمام قاسم لەدایکبووە لەدایک و باوکێکی دەوڵەمەندی خاوەن زەوی و زارو گوندێکی زۆر. لە (٨)ی کانوونی یەکەمی ساڵی (١٩٨٨) لە گەڕەکی ڕێویە کۆچی دوایی کردووە.

– لە ماوەی شەڕی جیهانی یەکەم و دووەم خزمەتێکی زۆری خەڵکەکەی کردووە لە باربووکردن و دابەشکردنی پێویستی بەسەر خەڵکیدا و یارمەتی لێقەوماوان لە کاتی پێویستدا لەگەڵ دروستکردنی مزگەوت لە ناوچەکەدا ئەم زاتە گەلێک کاری دووکانداری و کشتوکاڵی و ئاژەڵداری و

فرۆشتنی زەوی زاروپێویستی موڵکداری کردووە.
- لە ماوەی ژیانی رژێمی بەعسدا گەلێک تووشی لێپرسینەوەو گرتن بووە بەهۆی گرتنی کورەکەی پارێزەر فەتحوڵڵا کە لەلایەن رژێمی بەعسەوە سەرەونگوم کراو وەکو سەرچاوەکان ئاماژەی پێ دەکەن ئیعدام کراوە، هەروەها لە سەردەمی (نوری سەعید)یش چەند جارێك لێپرسینەوەی لێ کراوەو بەگرتن چووە.

*** عیزەت پاشا کەرکوکی - لیوا عیزەت پاشا کەرکوکی):-**

- ساڵی (١٨٧٠) لەکەرکوك لەدایکبووە.
- ناوی (عیزەت پاشا کوڕی زەینەل بەگ کوڕی عەلی ساری کەهیە)یە.
- سەرەتایی لە کەرکوك تەواو کردووە، لە دوایدا چووەتە قوتابخانەی (رشدیە)ی سەربازی لەبەغدا، لە ساڵی (١٨٨٨) لەقوتابخانەی سەربازی لە ئەستەمبوڵ دەرچووە.
- گەلێك پلەی سەربازیی لە دەوڵەتی عوسمانی بەدەستهێناوە تا گەیشتووەتە پلەی ئەمیر لیوا لە ساڵی (١٩٠٥).
- بووەتە سەرکردەی هێزێکی سەربازیی نێوان سنووری تورکیا-ئێران و ماوەیەکیش موتەسەریفی کەرکوك بووە.
- ساڵی (١٩١٤) خانەنیشین کراوە.
- لە دوای شەڕی جیهانی یەکەم دووبارە گەڕاوەتەوەو لە حکومەتەکەی (عەبدولرەحمان نەقیب) بووەتە وەزیری معاریف و تەندروستی لە ماوەی نێوان (٢٧)ی تشرینی یەکەمی ساڵی (١٩٢٠) تا (٢٩)ی کانوونی دووەمی ساڵی (١٩٢١).
- ساڵی (١٩٢١) بووەتە وەزیری (الاشغال العامة والمواصلات).
- لە (١)ی نیسانی ساڵی (١٩٢٢) خۆی کشاندۆتەوە.
- لە بیستی تشرینی یەکەمی (١٩٣٢) لەبەغدا مردووە لەکەرکوك نێژراوە.

*** (عیزەت وەلی نەقشبەندی کەرکوکی - حاجی عیزەت وەلی نەقشبەندی کەرکوکی):-**

- ناوی (عیزەت کوڕی حاجی وەلی کوڕی رەجەب)ە.
- ساڵی (١٨٨٥) لە گەڕەکی (ساری کەهیە) لەدایکبووە.
- خوێندنی قورئان و زانستی ئیسلام و فیقەو تەفسیری حەدیس و تەسەوف لە کەرکوك فێر بووەو ماوەیەکی زۆر خاوەنی تەریقەتی سۆفی خۆی بووە لە مزگەوتی (شێخ حیسامەددین).
- ماوەیەك بەڕێوەبەری پۆستەو گەیاندن بووە لە قەزای (رەواندوز)، بەڵام کاتێك لە ساڵی (١٩١٤)دا شەڕی جیهانی یەکەم دەستی پێکردووە وازی لە کارەکەی هێناوەو گەڕاوەتەوە کەرکوك.
- یەکێك بووە لە بازرگانە دەوڵەمەندەکانی کەرکوك و زمانی کوردی و عەرەبی و تورکمانی بە باشی زانیوە.
- گەلێك بەرهەمی لێ بەجێماوە، بەڵام تاکو ئێستاکە بە نادیاری ماوەتەوە.
- ساڵی (١٩٥٦) کۆچی دوایی کردووە.

*** عیزەدین جاسم رۆستەم ساڵەیی:-**

- ساڵی ١٩٥٢ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی ١٩٧٧ کۆلێژی سەربازی بەغدای تەواو کردووە لە خولی ٥٥ بەناونیشانی (مشاة).
- دەرچووی زانکۆی بەغدایە کۆلێژی ئاداب بەشی زمان.

*** (عیزەدین عەبدی بەیاتی):-**

- ساڵی (١٩٢٢) لە گەڕەکی بەگەکان لەدایکبووە.
- لە (٢٣)ی ئاداری ساڵی (٢٠٠١) کۆچی دوایی کردووە.
- یەکێکە لە وانەی لە بواری پەروەردەو نووسینی شیعردا دەستێکی باڵای هەبووە.
- لە بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (تورکمنجە القباء)، بە زمانی تورکی، چاپخانەی (الجمهوریة)، بەغدا، چاپی یەکەم، ١٩٧١، چاپی دووەم، ١٩٧٣.

- (اوقوما کتابی ایکنجی صنف ایچین)، بە زمانی تورکی، چاپی یەکەم، چاپخانەی (اسعد)، بەغدا، ١٩٧٢، چاپی دووەم، چاپخانەی (السعدون)، بەغدا، ١٩٧٣.
- (اوقوما کتابی اوچونجی صنف ایچین)، بە زمانی تورکی، چاپخانەی (السعدون)، بەغدا، ١٩٧٣.
- (اوقوما کتابی دوردنجی صنف ایچین)، بە زمانی تورکی، چاپخانەی (الجاحظ)، بەغدا، ١٩٧٤.

* (عیزەددین فەیزی):-

- ساڵی (١٩١٧) لە داقوق لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٣٩) خانەی مامۆستایانی بەغدا تەواو کردووە.
- بەرپرسی بەشی کوردی رۆژنامەی (هەولێر) بوو کە لەنێوان ساڵانی (١٩٥٠-١٩٥٣) دەرچووە.
- بەرهەمەکانی: (یەکێتی نووسەرانی کوردو دوو کۆپ)، ١٩٨١.
- ساڵی (١٩٨٥) کۆچی دوایی کردووە.

* (عیزەددین فارس):-

- ناوی (عیزەددین کوری فارس کوری حەسەن خاتوون)ە.
- ساڵی (١٩٢٦) لە دێی (عەلیان) لە ناوچەی (زەنگەنە) لەدایکبووە.
- ماوەیەك بەهۆی سەرقاڵی لە زانستە ئایینییەکاندا چووەتە شاری (کفری)و لە ساڵی (١٩٥٧) دامەزراوە بە بەڕێوەبەری ناوی کفری.
- یەکێکە لەوانەی دەنگێکی چاك و شارەزا لە مەقامە کوردییەکانی هەبووە.
- لە (١٨)ی تەمموزی ساڵی (١٩٨٤) بە نەخۆشی شێرپەنجە کۆچی دوایی کردووە.

* (عیزەددین کاتب زادە):-

- خۆی بەنەوەی کاتب عیزەددین دەرکردووەو هەندێك شیعری هەبووە کە لە گۆڤاری (دەنگی گێتی تازە) بڵاوی کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٤٨) کۆچی دوایی کردووە.

* (عیسام عەلی ڕەشید - ئازاد ئازری):-

- لە (١١)ی ئایاری ساڵی (١٩٨٢) لە خورماتوو لەدایکبووە.
- یارکی یەکەمین وێنەگری کورد بوو لە شارۆچکەی خورماتوو.
- لە بنەماڵەیەکی هونەرمەندو هونەر دۆست پەروەردە کراوە
.
- ساڵی (٢٠٠٦) پەیمانگای تەکنیکی بەشی میکانیکی لە شاری کەرکوك تەواو کردووە.
- ماوەیەك بەڕێوەبەری رادیۆی (ئاشتی) بووە.
- دەستەی نووسەرانی گۆڤاری (ئاشتی) بووە، دەستەی دامەزرێنەری رێکخراوی چوارچرای هونەری بووە.
- چەند فۆتۆیەکی کراوەتە پۆستەرو فۆلدەری شانۆگەری.
- چەندین بروانامەی رێزلێنان لە بواری راگەیاندن و فۆتۆگرافەریدا وەرگرتووە.

- پێشانگا هاوبەش و تایبەتییەکانی:
- پێشانگای فۆتۆگرافی تایبەتی لە ساڵی (٢٠٠٧) لە کەرکوك.
- پێشانگای هاوبەشی فۆتۆگرافی ساڵانە لە هەولێر لە ساڵی (٢٠٠٧).
- پێشانگای هاوبەشی فۆتۆگرافی ساڵانە لە هەولێر لە ساڵی (٢٠٠٨).
- نمایشی وێنەکانی بە سلایدەر ساڵی (٢٠٠٨) لە ئەڵمانیا.
- پێشانگای هاوبەشی دژی توندوتیژی ساڵی (٢٠٠٩) لە سلێمانی.
- پێشانگای تایبەتی لە ساڵی (٢٠٠٩) لە کەرکوك.
- پێشانگای هاوبەشی لە ساڵی (٢٠٠٩) لە خورماتوو.
- چەندین وێنەی هونەری لە گۆڤاری (ئاو)ی فۆتۆگرافی بڵاوبووەتەوە کە تاکە گۆڤاری فۆتۆگرافیە لە کوردستان.

* (عیسمەت نوزجان):-

- ساڵی (١٩٤٦)لە کفری لەدایکبووە.
- گەلێك شیعری تورکمانی هەیەو کتێبێکی چاپکراوی هەیە بە ناونیشانی (شفق)، نۆفیسی (المنصور)، کەرکوك، ١٩٩٠.
- ساڵی (١٩٩٤) کۆچی دوایی کردووە.

* عیسمەت ڕەفیق ساری کەهیە:-

- ساڵی ١٩٤٢ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- عشیرة صاري کهیة، ٢٠٠٨
- تاریخ علماء کرکوك، ٢٠١٠
- صفحات من تاریخ الترکمان في العراق، وەرگێران، ٢٠١١
-

* (عیسمەت عەبدولمەجید بەکر - دکتۆر عیسمەت عەبدولمەجید بەکر):-

- ساڵی (١٩٤٥) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٦٧) کۆلیژی یاسای تەواو کردووە.
- ماجستێری لە ساڵی (١٩٧٢)و دکتۆرای لە ساڵی (١٩٧٩) لە زانکۆی بەغدا بەدەستهێناوە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (اثر النزعة الإجتماعیة في تطور عقد الإیجار)، بەغدا،

- (شرح قانون تنظيم إيجار العقار رقم ٦٧ لسنة ١٩٧٣)، چاپخانەی (دار السلام) بەغدا، ١٩٧٤.
- (شرح قانون بيع وإيجار العقارات الحكومية رقم ١٧ لسنة ١٩٦٧ المعدل)، چاپخانەی (ابن زيدون)، بەغدا، ١٩٧٥.
- (قانون الاستملاك رقم ٥٤ لسنة ١٩٧٠ المعدل بين الفقه والقضاء)، چاپخانەی (التايمس)، بەغدا، ١٩٧٧.
- (إختلال التوازن الاقتصادي للعقد ودور القاضي في معالجته)، بەغدا، ١٩٧٩.
- (موقف المشرع العراقي من تشغيل الاحداث)، بەغدا، ١٩٨١.
- (أصول البحث القانوني)، چاپخانەی (القادسية) بەغدا، ١٩٨٢.
- (الضرورة الملجئة للسكن، دراسة في ضوء القرارات القضائية)، چاپخانەی (القادسية) بەغدا، ١٩٨٢.
- (احكام تخلية المأجور، دراسة في تطبيقات قانون إيجار العقار)، چاپخانەی (الحرية)، بەغدا، ١٩٨٨.
- (الأحكام القانونية لرعاية القاصرين)، بەغدا، ١٩٨٩.
- (نظرية الظروف الطارئة ودور القاضي في التطبيقات)، بەغدا، ١٩٩٣.
- (الوجيز في شرح قانون الاثبات)، بەغدا، ١٩٩٧.
- (أحكام إيجار العقارات التجارية والصناعية، دراسة في ضوء القانون رقم ٢٥ لسنة ١٩٩٦)، بەغدا، ١٩٩٧.
- (وسائل اثبات عقد الإيجار في القانون العراقي)، بەغدا، ١٩٩٧.
- (أصول التشريع، دراسة في اعداد وصياغته)، بەغدا، ١٩٩٩.
- (النصوص القانونية في كتاب ام القرى)، بە بڵاوکراوەکانی (بيت الحكمة)، بەغدا، ١٩٩٩.
- (احكام بيع وإيجار اموال الدولة)، بەغدا، ٢٠٠٠.
- (الحماية القانونية للملكية الفكرية)، لە بڵاوکراوەکانی (بيت الحكمة)، بەغدا، ٢٠٠١.
- (المدخل إلى البحث العلمي)، بەغدا، ٢٠٠١.
- (الأحكام المستحدثة في القانون رقم ٥٦ لسنة ٢٠٠٠، تعديل قانون إيجار العقار رقم ٨٧ لسنة ١٩٧٩)، بەغدا، ٢٠٠١.
- (شرح أحكام عقد الإيجار)، بەغدا، ٢٠٠٢.
- اصول تفسير القانون، ٢٠٠٤
- الوجيز في شرح قانون الإثبات، ٢٠٠٦
- الحماية القانونية لحقوق المؤلف، ٢٠٠٧
- مصادر الإلتزام، ٢٠٠٧
- أثر التقدم العلمي في العقد، ٢٠٠٧
- نظرية العقد في الفقه الإسلامي، ٢٠٠٩
- المدخل لدراسة النظام القانوني في العهدين العثماني والجمهوري، ٢٠١٢

* (عیماد حوسێن چوپان):-

- ساڵی (١٩٦٣) لە گەڕەکی چوقور لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٨٥) لە پەیمانگای هونەرە جوانەکان دەرچووە لە بەشی کۆتەڵ.
- ساڵی (١٩٩٥) بەکالۆریۆسی لە کۆلیژی هونەرە جوانەکان وەرگرتووە.
- لە ماوەی ژیانی لەنێوان ساڵانی (١٩٨٤-٢٠٠٥) بەشداری

گەلێک پێشانگای کردووەو گەلێک کۆتەڵی بەرهەمهێناوە لەوانە (خوداوەندی جوانی ڤینووس)ە کە لەپەیمانگای هونەرە جوانەکان لە بەغدا دانراوە.

* (عیماد قادر ساڵح زەنگەنە - سیا ڕۆژ):-

- ساڵی (١٩٦٨) لە بەغدا لەدایکبووە.
- دەرچووی زانکۆی بەغدا - کۆلێژی کارگێڕی و ئابووری بەشی ژمێریاری ساڵی ١٩٩٤.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- سفرەکان بۆ ویژدان ئەدوێن، ١٩٩٦.
- بارانی شەوگەران، ٢٠٠٠
- هۆلیۆدێک لە سەرای دەروون، شیعر، ٢٠٠٣
- چەند فارغۆنێک کاغەزی گیان، شیعر، ٢٠٠٥
- شاباشی تەشقەڵە، شیعر، ٢٠١٢
- بەرهەمەکانی لە گۆڤار و ڕۆژنامەکانی وەکو (ئاسۆ، کاروان، هاوکاری، ڕۆژی کوردستان).

* (عیماد عەبدولرەزاق زەنگەنە):-

- ساڵی (١٩٦٣) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- دەرچووی قۆناغی ئامادەییە.
- سەرنووسەری گۆڤاری (شار)ی شارەوانیی کەرکوک بووە.
- ساڵی (١٩٨٧)ەوە نووسین بڵاودەکاتەوە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی: (ستایشی دیارو ئادیارەکان).
- ساڵی ٢٠١٧ کۆچی دوایی کردووە.

*** عادل شوکر ئەحمەد**

پێشمەرگەی مەفرەزە سەرەتاییەکانی دەستپێکردنەوەی خەباتی چەکدارو فەرمانداندەی تیپ، ناسراو بەڕزگار، لەدایکبووی ساڵی ١٩٥٢ی گوندی کولەجۆی ناوچەی کفری، ساڵی ١٩٧١ خوێندنی سەرەتایی لە کەلار تەواو کردووەوە، هەر ئەو ساڵە بۆ خوێندنی ناوەندی چووەتە بەغدا بۆ خوێندن لە خوێندنگەی ئەهلیی فەیلیی ئێواران.

لە بەغدا پەیوەندیی بەڕێکخستنەکانی لقی ٥ی بەغدای پارتی دیموکراتی کوردستانەوە کردووە، ساڵی ١٩٧٤ لەگەڵ کۆتایی هاتنی قۆناغی ئاگربەو دەستپێکردنەوەی شەڕ لەنێوان کوردو حکومەتی عێراقدا، بەغدای بەجێهێشت، ڕووی کردە سلێمانی و لە پلەی ٣ی بەتالیۆنی زمناکۆ بووە پێشمەرگە، لەو ماوەیەدا بەشدار بوو لە چەند شەڕێکی گەورە لەوانە شەڕەکانی سەتێز، عومەر ئاغا و زمناکۆ.

لە ساڵی ١٩٧٥دا لەگەڵ هەرەسهێنانی شۆڕشدا ئاوارەی ئێران بوو و ماوەیەك لە کامپی ئاوارەکانی سەراو نیلوفەر ژیانی بەسەر برد هەر ئەو ساڵە ئێران بەپێی پلانێکی ناوەندیی بەسەر شارەکاندا دابەشی کرد بەم پێیە ئەو لەگەڵ ٢٥ ئاوارەی دیکەدا لە شاری تەوریز نیشتەجێ کرا، لەوێ چووە خولێکی فێرکاریی کارەبایی و دوای ئەوەی پاش چوار مانگ خولەکەی تەواو کرد، بەچاودێر لە کارگەیەکی خواردنەوە گازییەکان دامەزرا.

ژیانی لە ئاراوگەو دووریی لە نیشتمان، نەبوونە مایەی دابڕانی لە سیاسەت. هەر لەو ماوەیەدا هەواڵی دامەزراندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و هەوڵەکانی دەستپێکردنەوەی خەباتی چەکداری پێگەیشت، لە ساڵی ١٩٧٦دا ئەو و هەر یەك لە سامان گەرمیانی و فەرحان بادینی و داوود محەمەد عەلی بڕیاریاندا ئێران بەجێبهێڵن و بچن بۆ سووریا بۆ بەشداری کردن لە هەوڵەکانی هەڵگیرساندنەوەی شۆڕشێکی نوێ لە کوردستان، هەر چواریان بەدزییەوە تەوریزیان بەجێهێشت و چوونە شاری ورمێ و لەوێوە بەهاوکاریی چەند دۆستێك لە سنووری ئێران، تورکیا پەڕینەوەو چوونە ناوچەی گەڤەر، لەوێوە گەیەنرانە جەزیرەی بۆتان و لە ١٤ی نیساندا لە سنووری تورکیا، سووریا پەڕینەوەو خۆیان گەیاندە شارۆچکەی دیرک و لەوێ پەیوەندییان بەبارەگای یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانەوە کرد.

لە نیسانی ساڵی ١٩٧٧دا بەشداریی لە خولێکی شەڕی پارتیزانیدا کرد کە ڕێکخراوی ئازادیبەخشی گەلی فەلەستین بەسەرکردایەتی جۆرج حەبەش بۆ پێشمەرگەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانی ئامادە کردبوو، لە پایزی ئەو ساڵەدا بەهاوکاریی کوردی تورکیا لە گەڵ گروپێك پێشمەرگەی مەشق پێکراودا، بەناو خاکی تورکیا، گەیەنرایە ناوچەی برادۆست کە بارەگایەکی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانی لێ بوو، لەوێ خالید سەعیدو عەلی عەسکەری و قادر خەبات پێشوازییان لێکردن.

لە برادۆست بووە پێشمەرگە لە مەفەرەزەکەی مەلا بەختیارداو لەگەڵ ئەودا بۆ ناوچەکانی دەشتی هەولێر دەشتی کۆیەو قەرەداغ و شارباژێڕو دۆڵی جافایەتی دابەزی، لە کۆتایی ساڵی ١٩٧٨دا کرایە بەرپرسی پاسەوانەکانی تاڵەبانی لە ناوزەنگ، ساڵی دواتر لێپرسراویەتی فەرماندەی کەرتی لە هەرێمی ٥ی قەرەداغ پێ سپێردرا.

لە ساڵی ١٩٨٣دا، کرایە فەرماندەی تیپی ٥١ی گەرمیان، لە ساڵی ١٩٨٥دا تیپەکە لەبەر زۆریی ژمارەی پێشمەرگەکانی، تیپی ٥٣ی شێروانەی لێ پێکهێنراو هەر خۆیشی کرایە فەرماندەی تیپە تازەکە لە ساڵی ١٩٨٨، بۆ جاری دووەم لێپرسراویەتی تیپی ٥١ی گەرمیانی گرتەوە ئەستۆ.

لەژیانی پێشمەرگایەتیدا بەشداریی لە ژمارەیەکی زۆری چالاکییەکانی هێزی پێشمەرگەدا، کردووە، لەوانە شەڕی شیوەشان لە دەشتی کۆیە ساڵی (١٩٧٨) شەڕی باتی خێڵان ساڵی (١٩٧٩)، ئۆپەراسیۆنی دابان – هەلاج، ساڵی ١٩٨٥، شەڕەکانی قەیوان – ماوەت ساڵی ١٩٨٦ ئۆپەراسیۆنی داستانی ڕزگاری ساڵی ١٩٨٧و بەشێکی زۆری شەڕەکانی قەرەداغ و گەرمیان.

لەساڵی ١٩٨٨دا لەگەڵ کشانەوەی هێزی پێشمەرگە بۆ سەر سنوور، لە گوندی کانی دینار لەسەر سنووری عێراق – ئێران، گیرسایەوە، لە ساڵی ١٩٩٠دا، لێپرسراویەتی مەفرەزەیەکی پارتیزانی پێ سپێردرا.

ساڵی ١٩٩١ بەشدارییەکی کارای لە ڕاپەڕیندا کردو سەرپەرشتی قۆڵی کفری و قەرەتەپەی کرد، لە ساڵی ١٩٩٢دا کرایە بەرپرسی هێزی یەکی خانەقین ساڵی دواتر بووە فەرماندەی لەشکر لە گەرمیان.

ساڵی ١٩٩٧ لێپرسراویەتی جێگری لێپرسراوی مەڵبەندی ٢ی ڕێکخستنی کەرکوکی گرتە ئەستۆ.

ساڵی ٢٠٠٣ بووە جێگری لێپرسراوی مەڵبەندی گەرمیان، ساڵی ٢٠٠٨ وازی لە یەکێتی نیشتمانی کوردستان هێناو لەگەڵ هەڤاڵەکانیدا بەشدار بوو لە پێکهێنانی بزووتنەوەی گۆڕان ساڵی ٢٠١٠بە پلەی لیوا خانەنشین کرا.

*** عومەر قادر عەلی**

کادیری دێرینی ڕێکخستن، لەدایکبوی ساڵی ١٩٥٧ی شاری کەرکوك، خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و دواناوەندیی لە کەرکوك تەواو کردووە، دەرچووی بەشی کیمیای کۆلیجی زانستی زانکۆی سلێمانییە، پەیوەندی کردنی بەڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە بۆ ساڵی ١٩٧٤ دەگەڕێتەوە، کاتێك تەمەنی ١٧ ساڵ و خوێندکاری قۆناغی ئامادیی بووە، لەو قۆناغەدا دەستێکی باڵای لەپەرەپێدانی ڕێکخستنەکان و بڵاوکردنەوەی بیروبارەڕی پێشکەوتنخوازانەدا هەبووە، لە ساڵانی دواتردا لە کۆمیتەی ئاگردا کاری کردووەو لەم ڕووەوە توانیویەتی تەونێکی ڕێکخراوەیی بەهێز لەناو کەرکوك دروست بکات.

لە ساڵانی ١٩٨٠و ١٩٨١دا کۆمیتەی ئاگر چەند گورزێکی سەختی لەلایەن دەزگا ئەمنییەکانی ڕژێمی بەعسەوە تێسرەوێنراو دەیان ئەندامی لێ گیرا کە بەشێکیان لەسێدارە دران، لە ڕەوتی پرۆسەی سەرلەنوێ بنیاتنانەوەی کۆمیتەکەدا لە بەهاری ساڵی ١٩٨١دا لە کۆبوونەوەیەکدا لە

شاری کەرکوک کە دلێر ئەحمەد شوکری ئەندامی کۆمیتەی سەرکردایەتیی ڕێکخستنی ناوخۆ سەرپەرشتیی کردووە، بڕیار درا کاکەڕەش سدیق ببێ بەلێپرسراوی کۆمیتەکەو عومەر قادر ببێ بە جێگری لە کاروباری ڕۆژئاوای کەرکوکدا هەر لەو ماوەیەدا بەشداریی لە کۆنفڕانسی یەکەمی کۆمەڵەی ڕەنجدەراندا کرد، لە تشرینی یەکەمی هەمان ساڵدا دەزگا ئەمنییەکان هەڵیان کوتایە سەر ماڵەکەی لە گەڕەکی شاتڕلوی کەرکوک‌و خۆی هادی برا بچووکیان دەستگیر کرد.

لە بارەگای دەزگای تایبەتی لێکۆڵینەوەی کەرکوک خرایە ژێر ئەشکەنجەدانێکی دڕندانەوەو لە لێکۆڵینەوەدا ئەوەی خرایە پاڵ کە لێپرسراویەتی باڵای لە کۆمیتەی ئاگردا هەیەو بەشداریشی لە کۆنفڕانسی یەکەمی کۆمەڵەدا کردووە، بەڵام ئەو هیچی بۆ نەسەلماندن‌و دواتریش لەگەڵ ۲۰ ئەندامی تردا فەرمانی زیندانی کردنی بۆ دەرچوو، بەڵام لەم مەینەتییەدا هادی برای بێسەرو شوێن کرا، لە تەموزی ساڵی ۱۹۸۲ بەلێبووردنی گشتی ئازاد کرا.

پاش ئازادکردنی، پەیوەندیی بەڕێکخستنەوە کردەوەو لە کەرتی شەهید سیروان کاری کرد.

پێش هەڵایسانی شەڕ لەنێوان ئەمریکاو عێراق، لە ساڵی ۲۰۰۲دا وەک خۆئامادەکردنێک بۆ قۆناغی پاش هەرسهێنانی ڕژێمی بەعس، ڕێکخستنەکانی کەرکوک بەسەر شەش کەرتدا دابەش کران‌و لەم بوارەدا عومەر قادر لێپرسراوێتی جێگری لێپرسراوی ڕێکخستنەکانی کەرکوک‌و بەرپرسیارێتی کەرتی ڕێکخستنی گەڕەکەکانی شاتڕلو، ئەلماس، عەرفە، حەمام عەلی‌و قۆریەی پێ سپێردرا.

پاش هەرەسهێنانی ڕژێمی بەعس‌و ڕێکخستنەوەی مەلبەندی ۲ی ڕێکخستنی کەرکوک، کرایە کارگێڕی مەلبەند، ساڵی ۲۰۰۷ لێپرسراویەتی فایلی تورکمانی کەرکوکی پێ سپێردراو لە ساڵی ۲۰۱۱دا، کرایە ئەندامی مەکتەبی پەیوەندییەکانی کەرکوک.

*** عەبدولڕەحمان غەریب ئەحمەد - ڕەحمان غەریب:-**

- ساڵی ۱۹٦٦ لە گەڕەکی شوان لە کەرکوک لەدایکبووە.
- دەرچووی ئامادەییە لە کەرکوک.
- ئەندامی دامەزرێنەری ڕێکخراوی (الأمل)ە لە ساڵی ۱۹۹۲.
- ئەندامی دامەزرێنەری فریاکەوتنی کوردستانییە.
- ساڵی ۱۹۹٤-۱۹۹٦ پەیامنێری ڕۆژنامەی (طريق الشعب).
- ساڵی ۲۰۰۷ پەیامنێری (إذاعة العراق الحر) بووە.
- ساڵی ۱۹۹۸--۲۰۰۰ پەیامنێری تەلەفزیۆنی ئازادی بووە.
- ساڵی ۲۰۰۰-۲۰۰۲ بەڕێوەبەری تەلەفزیۆنی ناوخۆیی سلێمانی بووە.
- ساڵی ۲۰۰۲-۲۰۰۵ پەیامنێری ڕۆژنامەی هاوڵاتی بووە.
- ساڵی ۲۰۰٦-۲۰۰۷ پەیامنێری (وكالة اصوات العراق) بووە.
- ساڵی ۲۰۰۸ پەیامنێری نیوزێك ماتیك بووە.
- ساڵی ۲۰۰۹ ڕێکخەری ئامادەی میترۆ بووە بۆ بەرگریی لە ماف ڕۆژنامەنووسان.

- ساڵی ۲۰۰۹-۲۰۱۲ پەیامنێری سۆمەرییە نیوز بووە
- ساڵی ۲۰۱۲ پەیامنێری (المدى) پرێس بووە.
- هەر لە ساڵی ۲۰۰۰ەوە بابەتی بڵاوکردووەتەوە لە ڕۆژنامەی هاووڵاتی.

*** عوسمان شوکر دەروێش:-**

- ناوی (عوسمان شوکر جاسم)ە ناسراو بە عوسمان دەروێش.
- لەژێر ناوی (عوسمان دەروێش شکور) و (عوسمان دەروێش) و (عوسمان لوڕنەژاد) نووسین و بابەتە ئەدەبییەکانی بڵاوکردووەتەوە.
- ساڵی ۱۹٦٤ لە گەڕەکی شۆڕیجەی شاری کەرکوک لەدایک بووە
- پلەی خوێندنی تا سێی ئاوەندی خوێندووە.
- لەسەرەتای ساڵی هەشتاکانەوە دەنووسێ و یەکەم بەرهەمی شیعری بە ناوی دایک لە گۆڤاری بەیان لە ساڵی ۱۹۸۱ بڵاوکردووەتەوە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:-

۱. دلۆپی ئەشك (شیعر) ساڵی ۲۰۰۷
۲. ۱۰۰ چوارینە شیعری مۆبایل ساڵی ۲۰۰۸

٣. ئەوزاد و نازە (کورتە ڕۆمان) ساڵی ٢٠٠٩

٤. ورچە بەفرینە(شیعر بۆ منداڵان) ساڵی ٢٠١١

٥. مەتەڵ بۆ منداڵان ساڵی ٢٠١٢

٦. بەڵێن و باپیرە (چیرۆکی منداڵان) ساڵی ٢٠١٣

٧ . ئەنفالنامە (شیعری شاعیران) ساڵی ٢٠١٣

– ئەم کتێبیانەشی ئامادەن بۆ چاپ :

١. گەوهەر (ڕۆمان)

٢. باخچە (شیعر بۆ منداڵان)

٣. مەتەڵ بۆ منداڵان بەرگی دووەم

٤ . مەتەل بۆ منداڵان بەرگی سێیەم

٥. مەتەڵ بۆ منداڵان بەرگی چوارەم

٦ . دیوانی منداڵان

٧. کۆمەڵە چیرۆکی منداڵان

٨. ئەنفال نامە بەرگی دووەم

٩. لەتاڵ تاڵتر (کۆمەڵە چیرۆك)

*** عەبدوڵڵای خەتیب - مەلا عەبدوڵڵای خەتیب:-**

– لە ساڵی (١٨٩٦) لە شاری کفری لەدایکبووە و هەر لەوێیش لە تەمەنی پەنجا ساڵیدا کۆچی کردووە، ناوی تەواوی مەلا عەبدوڵڵای خەتیب زادەی کوڕی مەلا موستەفای خەتیب زادەی کوڕی فەیزییە خوێندنی مەلایەتی لەسەر دەستی باوکی تەواو کردووە پاشان دەبێتە پێش نوێژ وتارخوێنی مزگەوتی گەورەی کفری. مەلا عەبدوڵڵای خەتیب خاوەنی دەنگێکی خۆش و کاریگەر بووە لە بواری مەقاماتیشدا کەسێکی شارەزاو مەقامزانێکی گەورەبووە تەك لەسەرئاستی کفری بەڵکو لەسەر ئاستی ئێراقیش، چەندین جاریش محەمەد گوبانچی سەردانی مەلا عەبدوڵڵای خەتیبی لە شاری کفری کردووە لە مزگەوتی گەورەی کفری مارەتەوەو سوودی لێ بینیوە، هەروەها هونەرمەند نازم غەزالیش سەردانی کردووە پرس وڕای پێکردووە. دیارە مامۆستا عەلی مەردانیش چەندین جارسەردانی شاری کفری کردووەو چاوی بەمەلا عەبدوڵڵای خەتیب و حاجی قەنبەر بەگلەرو ئەو مەقامبێژانە کەوتووە لە کتێبی (گۆرانییەکانم) باسی مەلا عەبدوڵڵای خەتیبی کردووە باسی مەقاماتیان کردووەو بیروڕایان گۆڕیووەتەوە.

– ساڵی ١٩٤٤ کۆچی دوایی کردووە.

*** عەلی شێخ عومەر ئەحمەد**

– ساڵی ١٩٦٠ لە کەرکوك لەدایکبووە.

– ساڵی١٩٨٣ پەیمانگای موسڵی لە بەشی (میکانیك) تەواو کردووە.

– لە ساڵی ١٩٧٩ ەوە دەستی داوەتە خوێندن و نووسین و بۆ یەکەم جار لە پاشکۆی (عێراق) شیعری بڵاوکردووەتەوە.

– ساڵی ٢٠٠٥ لە بواری چیرۆکدا خەڵاتی فیستیڤاڵی گەلاوێژی بەدەستهێناوە.

– ساڵی ٢٠١٢ لە فیستیڤاڵی نەتەوەیی شیعری کوردی خەڵاتی ڕەخنەسازی وەرگرت.

– ساڵی ٢٠١٥ خەڵاتی ڕێزلێنانی وەرگرت بە بۆنەی ڕۆژی جیهانی کتێب.

* بەرهەمەکانی:

– ڕۆمانی دەق و تەنگەژەی خوود، ٢٠١٥

– دوو بەرهەمی ئامادەیە بۆ چاپ.

*** عەبدوڵڵا کەریم مەحمود**

– نووسەر و پێشمەرگەی دێرین، لەدایکبووی ساڵی ١٩٥٧ی گوندی هەزار کانیی ڕەباتی سەر بە ناحیەی سەنگاو.

– لە ساڵی ١٩٥٩ ماڵیان لە گوندی هەزار کانییەوە گواستویەتییەوە بۆ گەڕەکی ئابلاخ لە شاری سلێمانی، خوێندنی سەرەتایی لە خوێندنگەی بێکەس و ناوەندی لە وەتەن تەواو کردووەو دواتر ڕووی کردووەتە خوێندن لە خانەی مامۆستایانی سلێمانی.

– ژیانی ئەدەبی بە هۆنراوەو چیرۆکی منداڵان دەستپێکردو لە ناوەڕاستی ساڵانی حەفتاکاندا کەوتە بڵاوکردنەوەی بەرهەمەکانی ساڵی ١٩٧١.

– پاش ئەزموونە سەخت و تفت و تاڵەکەی هەرەسهێنانی شۆڕش. لە ساڵی ١٩٧٥، ساڵی ١٩٧٦پەیوەندی بە یەکێتی قوتابیانی کوردستانەوە کرد.

– پەیوەندی بە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کرد، هەر لەو ساڵەدا بەشێکی بەرچاوی بەرهەمەکانی لە گۆڤارەکانی ((بەیان)) و ((نووسەری کورد)) و ((ڕۆشنبیری نوێ)) و ((ڕۆژی کوردستان)) و ڕۆژنامەکانی ((هاوکاری)) و ((عێراق))دا بڵاوکردەوە.

– ساڵی ١٩٧٧ یەکەم دیوانە شیعری بە ناونیشانی ((مژدانەی شەکراوێکی تاڵ)) و لە ساڵی پاشتردا چەند چیرۆکێکی بۆ منداڵان بە ناونیشانی ((سروودی شادومانی)) بە چاپ گەیاند.

– ساڵی ١٩٧٩ بە مامۆستا دامەزراوەو ژیانی مامۆستایەتی دەست پێ کردووەو هەر لەو ساڵەشدا لێکۆڵینەوەیەکی لەسەر هونەرمەند مەزهەری خالقی بڵاوکردووەتەوە.

– ساڵی ١٩٨٤ بەر لەوەی کە ببێ بە پێشمەرگە، دیوانە شیعرێکی بە ناونیشانی ((بە هۆزەی کام کێو ئاشنای)) بڵاوکردەوە.

– ساڵی ١٩٨٤ پەیوەندی بە هێزی پێشمەرگەوە کرد و لێپرسراویەتی سەرپەرشتیکردنی کەرتی ڕێکخستنی شەهید ئازادی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانی پێ سپێردرا کە ئەرکەکەی سەرپەرشتی کردنی کاروباری ڕێکخستنی ناوچەی دۆڵی جافایەتی بوو، لەو ماوەیەدا بووە ئەندامی یەکێتی نووسەرانی کوردستان و بابەتەکانی لە گۆڤارەکانی ((نووسەری کوردستان)) و ((گزنگ)) و ((نووسەری چیا))دا بڵاوکردەوە.

– ساڵی ١٩٨٨ لەگەڵ کشانەوەی هێزی پێشمەرگە بۆ سەر سنوور، لە شاری سەقز گیرسایەوەو تا ڕاپەڕینی ساڵی ١٩٩١ لەوێ بوو.

– قۆناغی دوای ڕاپەڕین بە قۆناغی گەشەکردنی شێوازی نووسینی دادەنرێ.

– لە ساڵانی سەرەتای دەرچوونی ڕۆژنامەی کوردستانی

نوێدا وەك ڕۆژنامەنووس و نوسەر بەرهەمی تێدا بڵاوکردووەتەوەو هەروەها چەردەیەك بابەتی لەسەر شاڵاوی ئەنفالەکان و بوارە جیاجیاکان لە ڕۆژنامەکانی ((ئالای ئازادی))و ((کوردستان)) و ((هەرێم)) بڵاوکردووەتەوە.
- ساڵی ۱۹۹۸ بووە ئەندامی دەستەی نووسەرانی گۆڤاری ((تایم)) و لە ژمارەی پێنجەم بە دواوە ڕیزە ڕیپۆرتاژێکی سەبارەت بە هەندێ بابەتی وەك پۆلیسی هاتوورچۆی سلێمانی و شارەوانیی سلێمانی و یاخیبوونی هەمەوەندەکان لەسەردەمی دەوڵەتی عوسمانیدا و ژیانی فۆلکلۆریی ماوەت و کەنیسەی مەسیحییەکانی سلێمانی و نهێنییەکانی گرووپی هەقە بڵاوکردەوە کە لە ژیانی ڕۆشنبیریدا دەنگدانەوەیەکی زۆریان هەبووە.
- ساڵی ۲۰۰۱ کتێبێکی دیکۆمێنتاری گرنگی لەسەر مامە ڕیشە بەناوی ((پێشمەرگە پۆڵاینەکە)) بڵاوکردەوە کە سەرەنجێکی زۆرتری بەلای ژیان و تێکۆشانی مامە ڕیشەدا ڕاکێشا.
- ساڵی ۲۰۰۲ یەکێ لە گرنگترین بەرهەمەکانی، کە تایبەت بوو بە گێڕانەوەی سەرگوزشتەکانی ئەنفال و جەنگی کیمیایی، بە ناونیشانی ((ڕەشەبای ژەهر و ئەنفال)) بڵاوکردەوەو پاش دوو ساڵ بەشی دووەمی هەمان کتێبی بڵاوکردەوە، ئەم کتێبە بەهەردوو بەشەکەیەوە دەنگدانەوەیەکی زۆری لە ژیانی ڕۆشنبیریدا هەبووەو لەم سۆنگەیەوە بەشی دووەمی کتێبەکە خەڵاتی باشترین کتێبی ساڵی ۲۰۰٤ی لەلایەن وەزارەتی ڕۆشنبیرییەوە پێ بەخشرا.
- ساڵی ۲۰۰۵ کرایە ئەندامی مەکتەبی ڕاگەیاندن و ساڵی ۲۰۱۰ خانەنشین کرا.

*** عەلی حوسێنی ئەلسعەیدی:-**
- ئەمیش بەشێوەیەکی لابەلا ئەندامی گرووپی کەرکوك بووە، ساڵی (۱۹۵۹) وازی لە کارەکەی هێنا لە کۆمپانیای نەوتی کەرکوك چوو بۆ ئەڵمانیا و ئەمسا و چەند بڕوانامەیەکی لە بواری نواندندا هێنایەوە لە عێراقدا ڕەواجیان نەبوو. بەڵام هەر سەرقاڵی کاری شانۆیی بووە.
- جارێکیان لە میهرەجانی شانۆکارانی عەرەبدا لە دیمەشق شێتگیر دەبێت و هێرش دەکاتە سەر بەڕێوەبەری ئاهەنگەکە مێکرۆفۆنەکەی لێ دەستێنێ و هاوار دەکات و جەماوەری شانۆکە گەمژەن من گەورەترین و گرنگترین دەرهێنەرو ئەکتەری جیهانم، ئینجا لەسەر شانۆکە خۆی ڕووت دەکاتەوەو هاوڕێیەکانی بە زۆر پەل کێشی دەکەنە پشت پەردەی شانۆکەوە

*** مەلا عەبدوڵڵای دار بەسەرە:-**
- ناوی مەلا عەبدوڵڵا کوڕی مەلا محەمەد کوڕی مەلا یوسف (یوسف زێڕین)ە لەبنەماڵەی میر سمایلی قەیتولی زەنگەنەیە.
- لە ساڵی (۱۸۷۵)ی زایینی لە گوندی (کۆشك) هاتووەتە دنیاوە.
- هەر لە تەمەنی دە ساڵییەوە لەلای شێخ حەسەنی قەرەچێوار خوێندوویەتی.

- لە دوای ئەوەی لە تەمەنی حەڤدە ساڵیدا باوکی کۆچی دوایی کردووە، جێگەی باوکی گرتووەتەوەو، هەروەها لە دێیەکە ئاسیاوی هەبووەو کاری ئاشەوانی کردووە.
- لە ساڵی (۱۸۹۹)ی زایینی، لە ئەنجامی شەڕی تالەبان و جەباری، ئاژاوە دەکەرێتە ناوچەکەوە، دێی کۆشك بەجێدەهێڵێت و دێتە داربەسەرەو مەلایەتی گوندەکە دەکات و لە ساڵی (۱۹۰۰) مزگەوتێك دەکاتەوە.
- لە ساڵی (۱۹۰۰- ۱۹۳۷) دوو ئاشی دەبێت لە گوندەکە یەکێك لە سەرووی گوندەکە، ئەوەی تریش لە خوارووی گوندەکە.
- لە ساڵی (۱۹۳۷- ۱۹۳۸) لەسەر داوای شێخ عەبدولکەریم لە تەکیەی شێخ عەبدولکەریم پێش نوێژی تەکییەکە دەکات.
- لە ۷ی کانوونی دووەمی ساڵی (۱۹۳۹) بە فەرمانی پاشایەتی بە فەرمی دادەمەزرێت.
- لە ساڵی (۱۹٦۳)ی زایینی خانەنشین دەکرێت.
- لە ساڵی (۱۹٦۵)ی زایینی کۆچی دوایی دەکات.

*** عەبدولکەریم نادر:-**
- ناوی نوری عەبدولکەریم عەبدوڵڵا عەبدولکەریم قارەمان بەئازناوی (عەبدولکەریم نادر)
- ساڵی ۱۹۰٦ لە چەمچەماڵ لەدایکبووە.
- لە بیستەکانی سەدەی ڕابردوو لە قوتابخانەی سەربازی دەریاوانی لە ئەستانە دەرچووە.
- سەرەتایی و ناوەندی لە کەرکوك تەواو کردووە.
- بەشداری شەڕی جیهانی یەکەمی کردووە لە عەمارە و موسڵ و عەقرە و بەسرە.
- لە کاتی هاتنی ئینگلیزەکان بۆ عێراق یەکێك بووە لەو ئەفسەرانەی کە چەکەکانی نەداوە بە ئینگلیزەکان کە بە تاوانی زانیوە بۆیە ڕاگوێزی دادگای سەربازی کراوە، هەر

بۆیە نوری پاشا خەلاتی کردووە و ناونیشانی (نادر)ی پێداوە.
– کوڕی مامی (بەکر سدقی) بووە، زمانەکانی کوردی و تورکی و عەرەبی و فارسی و هیندی زانیوە و شیعری بە نازەری کۆن هۆنیوەتەوە.
– ساڵی ١٩٨٠ کۆچی دوایی کردووە.

*** عەمار بن حاتەم:-**
– لە ساڵی ١٩٧٨ لە کەرکوك لەدایکبووە.
– بەکالۆریۆسی هەیە لە زانست و دبلۆم لە (ئیدارە) و کۆمەڵێك بڕوانامەی نێودەوڵەتی هەیە دەربارەی ڕاگەیاندن و ڕۆژنامەوانی.
– هەر لە ساڵی ١٩٩٧ بەبەردەوامی کاری نووسین و بڵاوکردنەوەی لێکۆڵینەوە دەکات و بەرهەمەکانی لە ڕۆژنامە و گۆڤارە جۆربەجۆرە عێراقی و عەرەبییەکان بڵاوکردووەتەوە.
– بەشداری گەلێك پێشانگای شێوەکاری کردووە لە کوردستان و عێراق لەنێوان ساڵانی (٢٠٠٩-٢٠١٥).
– بەرهەمە چاپکراوەکانی:-
– (رماد الطين)، ٢٠١٣ بەرهەمی شیعری.
– بەشداری لە کتێبی over land over sea لە بەریتانیا لە ساڵانی ٢٠١٥ دەربارەی (ئەنترۆپۆلۆجیای شیعر)
– الدفتر الأحمر – حكايات في الصندوق الأسود)، ٢٠١٧.

*** عومەر عەلی سەید (عومەر سەید):-**
– ساڵی ١٩٧٠ لە کەرکوك لەدایکبووە.
– سەرەتایی و ئامادەیی لە چەمچەماڵ تەواو کردووە.
– لە ساڵی ١٩٨٤-١٩٩٩ لە بواری شانۆ و شێوەکاریدا کاری کردووە.
– پتر لە بیست و پێنج کاری شانۆیی وەکو ئەکتەر و دەرهێنەر و ئامادەکار و نووسین بەشداریی کردووە.
– دوو جار خەڵاتی باشترین نواندن و دەرهێنانی بەدەستهێناوە.
– خاوەنی بەشداری سێ پێشانگای تایبەت و پانزە پێشانگای هاوبەشی کردووە.
– لە ساڵی ١٩٩٢ەوە لە بواری نووسین و ئەدەب و ڕۆژنامەگەری کار دەکات.
– ساڵی ٢٠٠٦ خەڵاتی دووەمی چیرۆکی فیستیڤاڵی گەلاوێژی بردووە.
– ساڵی ١٩٩٧ پەیمانگای ناوەندی مامۆستایانی سلێمانی تەواو کردووە.
– بەرهەمەکانی:-
– بازنە ڕاخراوەکانی بابل، ڕۆمان، ٢٠١٠
– سەرزەمینی زیکزیکە، ڕۆمان، ٢٠١٨.
– ئەسپەرە، ڕۆمان، ٢٠١٩

*** عاسی عەلی حەمە ئەمین ئیلەکۆ:-**

– ساڵی ١٩٦٠ لە کەرکوك لەدایکبووە.
– گەلێك هۆنراوەی لە گۆڤار و ڕۆژنامەکانی وەکو: عێراق، هاوکاری، ڕەنگین، بەیان، پاشکۆی عێراق.
– تا ئێستا دوو نامیلکەی شیعری بڵاوکردووەتەوە.
– گەلێك دیوانی دەستنووسی چاپ نەکراوی هەیە.

هونەرمەند عەلی مەردان لەگەڵ کۆمەڵێك لە هونەرمەندان

کۆڕی ئەدەبی هەڵبەستی یەکێتی نووسەران لە کەرکوک ساڵی ١٩٧٢ لە ڕاستەوە بۆ چەپ:- ئیسماعیل ڕۆژبەیانی، سەلام محەمەد، ڕەزا شوان، عەبدوڵڵا سەڕاج

هونەرمەند جیهاد دلپاك لەسەر پردی خاسە

*** عەلی مەولان:-**

- ناوی عەلی کوڕی سۆق قادر کوڕی مەولوودە، کە ناسراوە بە عەلی مەولان.
- لە حەفتاکانی سەدەی نۆزدەهەم هاتووەتە دونیاوە، هاوسەرەکەی ناوی عەمەر ڕەشید باوایی) و سێ کوڕ و سێ کچی لێبووە بە ناوەکانی محەمەد، عەبدوڵڵا، فەتحوڵڵا، سەلما، بەهیە، ڕەحمە.
- یەکێك بووە لە سەرکردەکانی سەید محەمەد جەباری کە بەشداری شەڕی شۆڕشی ساڵی ١٩٢٠ی کردووە لە دژی ئینگلیزەکان، لە ١٢ی نیسانی ساڵی ١٩١٥ لە بیابانی شوعیبە لای بەسرە بەشداری گەلێك داستانی کردووە.
- دوا شەڕیش کە بەشداری تێدا کردووە، شەڕی بان مەقان بووە، لە ساڵی ١٩١٩ لەگەڵ سەی محەمەدی جەباری دژی ئینگلیزەکان لەنزیك شارۆچکەی چەمچەماڵ.
- ئەم بنەماڵەیە چەندەها کەسایەتی و پێشمەرگە و شەهیدیان داوە لەم شارە و خزمەتی لایەنە جۆربەجۆرەکانیان کردووە.

*** نەقیب عەبدوڵڵا عەبدولڕەحمان بەکر:-**

- ساڵی ١٩١٨ لە بەغدا لەدایکبووە.
- سەرەتایی و ناوەندی لە کەرکوك تەواو کردووە.
- ساڵی ١٩٣٦ بەشداری خولی (١٥)ی کۆلێژی سەربازی نەکات و ساڵی ١٩٣٨ بە پلەی مولازم دەرچووە و گوازراوەتەوە بۆ فەوجی دووی لیوای (٥) لە کەرکوك.
- لە کۆتایی ساڵی ١٩٤٢ گوازرایەوە بۆ فەوجی (١) لیوای پێنج و پلەکەی بەرز کرایەوە بۆ نەقیب پاشان گوازرایەوە بۆ بارەگای فرقەی دوو لە کەرکوك تا ساڵی ١٩٤٧ لەوێ بوو.
- زمانەکانی عەرەبی و کوردی و تورکی بە باشی زانیوە.

شێخ عەبدولقادر كەسنەزانی

شێخ عەبدولكەریم حوسامەدین قادر

شێخ عەبدولكەریم عەبدولقادر كەسنەزانی

مام عەبدوڵڵای تۆمتەن

شاعیر- تەیب جەبار - وەرگێڕ- عەبدوڵڵا تاهیر بەرزنجی- دکتۆر نەوزاد ئەحمەد ئەسوەد

مەلا عەلی شێخ لەنگەر

مەلا عەلی قەرەبلاغ

عەباس محەمەد لە ئاهەنگێکی کەرکوکدا لە سەردەمی پاشاییدا

لە دەسە چەپ عەبدولحەمید فەتحوللا مستەفا

موقەدەم عەبدولحەمید فەتحوللا مستەفا بە جلوبەرگی سەربازییەوە

عەبدولحەمید فەتحوللا مستەفا لە گۆڕەپانی مەشقی سەربازیدا

دکتۆر عەبدولستار تاهیر شەریف

عەبدولڕەحمان گزگجەیی لەگەڵ کۆمەڵێک مامۆستا

عەبدولڕەحمان گزگجەیی لەگەڵ کۆمەڵێک مامۆستا

عەبدولڕەحمان گزگجەیی لەگەڵ کۆمەڵێک مامۆستا

عەبدولرەحمان گۆگجەیی لەگەڵ کۆمەڵێک مامۆستا

وەرزشوان - عەبدولغەفور مەعتا

عەبدوڵلای زینوی شێخی

شێخ عەبدولمەجید شێخ حەسیب تاڵەبانی

عەبدولوەهاب ئاوچی

عەبدولواحید نوری

عەزیز فەتحوڵڵا مستەفا لە پیستەکاندا

عەزیز فەتحوڵڵا مستەفا و فەیسەڵی دووەم لەگەڵ پارێزگار مستەفا یەعقوبی

عەزیز قەڵەندەر هاشم

عەلی حیکمەت بەگ

عەلی مەعروف ئۆغلو

ساڵی ١٩٦٤ عەلی عەسکەری و لوتفی مەحمود ئەفەندی رەسام برای شەهید محەمەد قودسی

سەرەتای پەنجاکان کۆمەڵێك قوتابی کوردی ئامادەیی کەرکوك پێنجەم کەس لە راوەستاوەکان عەلی عەسکەری

عومەر بێکەس

حاجی عیزەت وەلی نەقشبەندی

عەبدولکەریمی دووەمی بەرزنجی

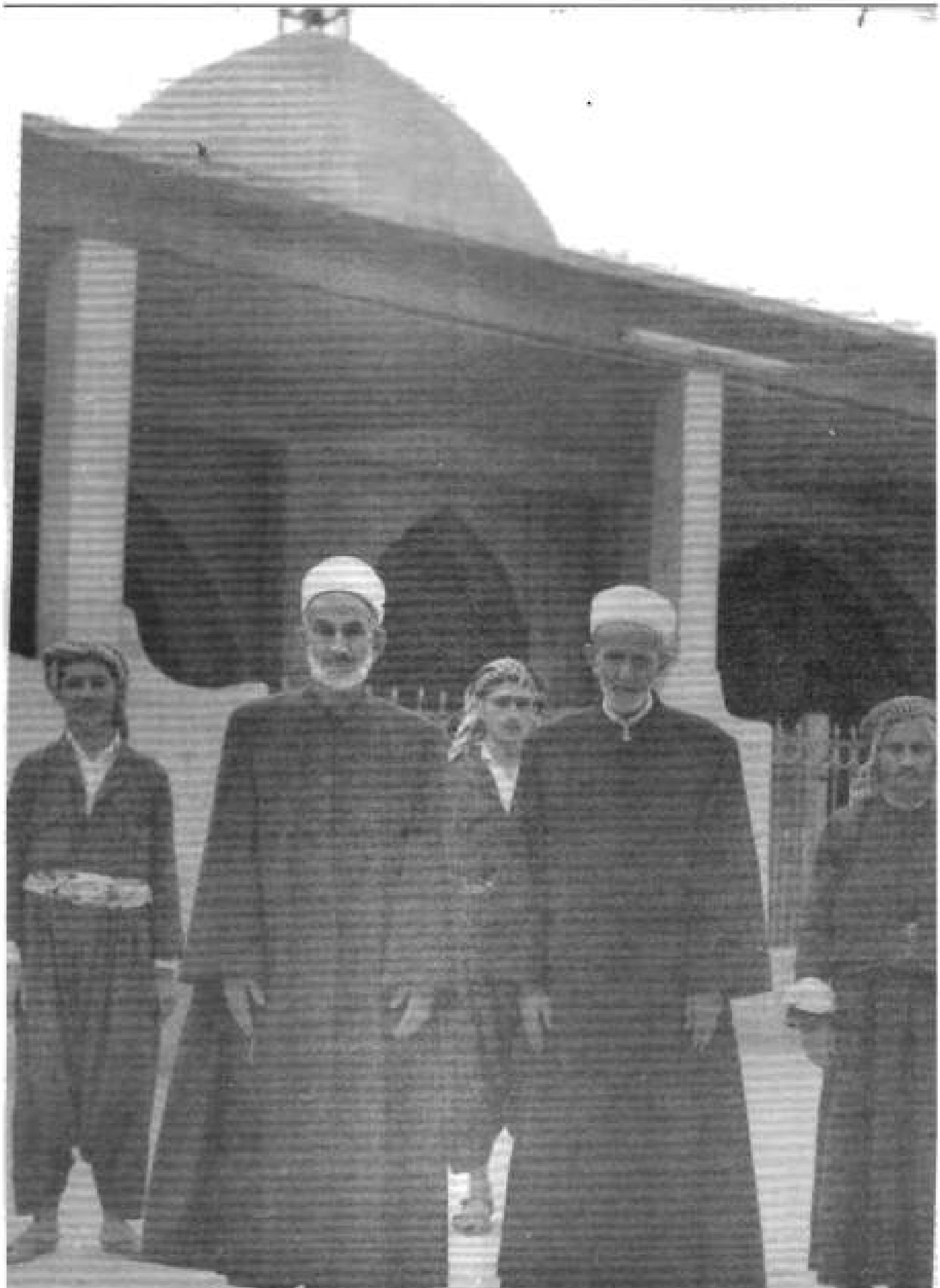

مەلا مەحمود عەرەب و مەلا عومەر گونبەدی لە مزگەوت و مەرقەدی ئیمام قاسم

شێخ عەبدولڕەزاق هورمزی

عەبدولکەریم شێخ محەمەد حوسامەدین

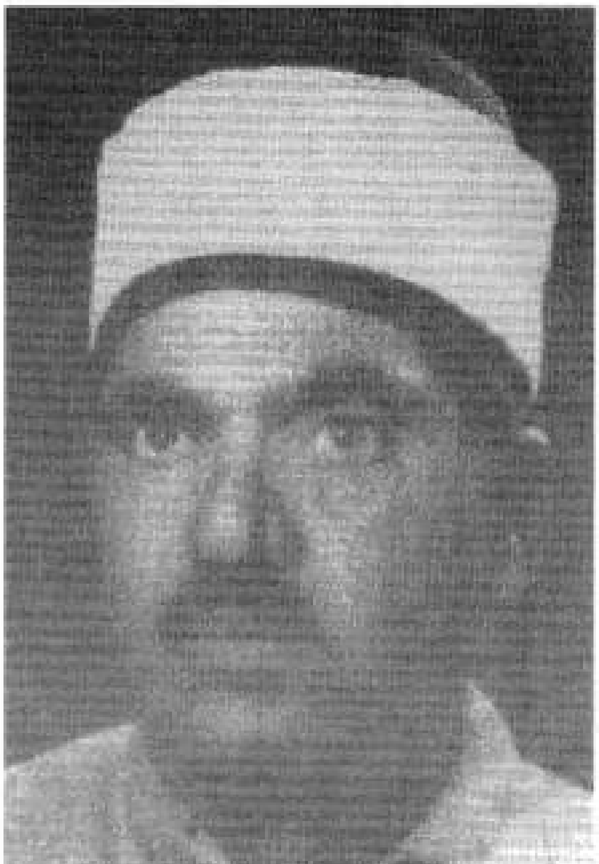

عەبدولکەریم غێدان مەحموود داوودی

عەبدولوەهاب محەمەد ئەمین مەحموود

عەبدوڵڵا قادر دانساز

عەتا تەرزی باشی

عەونەڵڵا

عەلی حیکمەت سیامەسووری

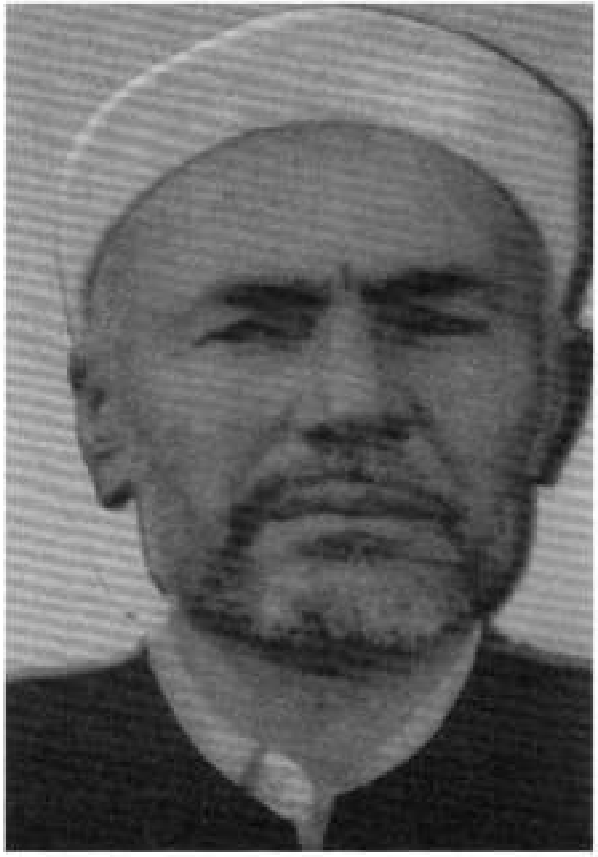

عەلی فەتحوڵڵا

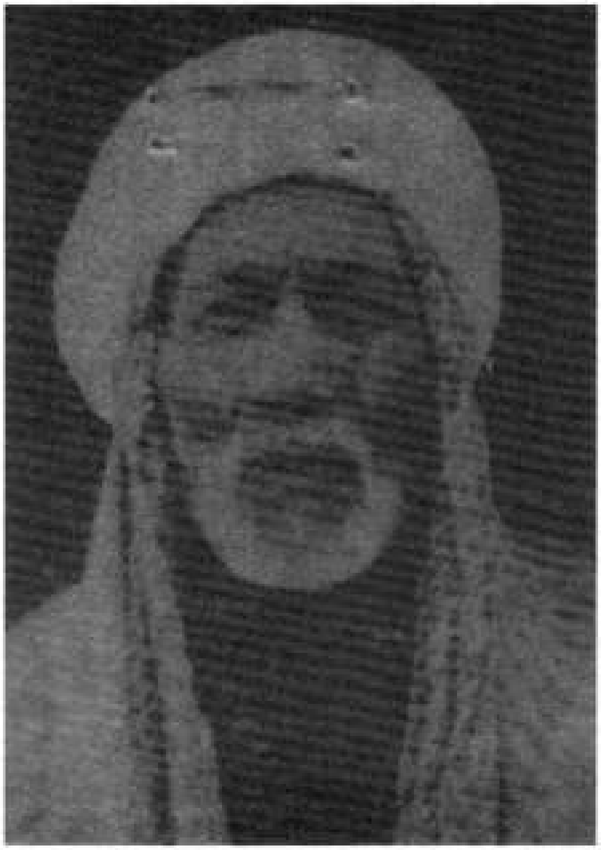

مەلا عەبدوڵڵا حەسون

مەلا عەبدوڵڵا لۆبیاچی

مەلا عەلی لەیلانی

عیزەت ئاغای زێوییەو فەتحوڵڵای کوڕی

عیزەت ئاغای زێویی لەگەڵ فەتحوڵڵای کوڕی و کەلاوێژی برازای

* عەبدولڕەحمان محەمەد سالح (عەبدولڕەحمان بەزاز):-

- سالی ١٩٢٥ لە شاری کەرکووك لەدایکبووە.
- سەرەتای ژیانی لە گەڕەکی بلاغ بووە و بە پیشەی بەرگدووری لە بازاڕی قەیسەری دەستی پێکردووە و پاشان بووە بە یەکێك لە گەورەترین بازرگانەکانی شارەکە و دووکانی کووتالفرۆشی لە بازاڕی حەسیرەکە بووە.
- سالی ١٩٦٧ لە فلکەی ئیخوان نیشتەجێ بووە و نۆ کوڕ و دوو کچی هەیە.
- سالی ١٩٩١ کۆچی دوایی کردووە.

* مولازم عەلی ئەحمەد ئیبراهیم جاف:-

- سالی ١٩٥٠ لە کەرکووك لەدایکبووە.
- سالی ١٩٧٣ لە کۆلێژی سەربازی لە بەغدا تەواو کردووە لە خولی ٥١ بەشی (مخابرە).
- سالی ١٩٧٤ پەیوەندی بە شۆڕشی ئەیلوولەوە کردووە و سالی ١٩٧٥ گوازراوەتەوە بۆ فەرمانبەری مەدەنی لەبەر بەشداربیکردنی لە شۆڕشی کورد.
- سالی ١٩٧٧ کۆلێژی یاسای لە زانکۆی بەغدا تەواو کردووە و تا سالی ١٩٨٤ بووەتە (دادوەر).
- سالی ١٩٨٤ پەیمانگای دادوەری تەواو کردووە و بووەتە دادوەر لە وەزارەتی عێراق.
- سالی ٢٠١٧ دکتۆرای لە یاسای تاوان بەدەستهێناوە بە پلەی نایاب.
- گەلێك لێکۆڵینەوەی دادوەری و یاسایی و ئەدەبی هەیە بەتایبەتی لە بواری شیعر لە گۆڤار و ڕۆژنامەکانی کوردستان.
- گەلێك پۆستی یاسایی بینیوە لە هەولێر و سلێمانی و کەلار و سەرسەنگ و عەمادی و دهۆك و زاخۆ و کۆیە و شەقلاوە.

* شێخ عەبدولەتیف بێدەری:-

- یەکێکە لە زانا گەورەکانی کەرکوك بەدەیان شیعری ئایینی و نیشتمانی عیرفانی هەبووە، گەلێك کتێبی دەستنووسی لەپاش بەجێماوە کە هەندێکی لە (دار المخطوطات) لە بەغدا پارێزراوە، بەشێك لە دەستنووسەکانی فەوتاوە.
- سالی ١٨٩٤ لە کەرکوك نێژراوە و لە گۆڕستانی شێخ محێدینی کەرکوك بە خاك سپێردراوە.

* عومەر ئەحمەد کەریم بەرزنجی:-

- سالی ١٩٦٠ لە کەرکوك لەدایکبووە
- سالی ١٩٨٤ زانکۆی بەغدای تەواو کردووە و زمانی هۆلەندی تەواو کردووە.
- خاوەنی بڕوانامەی پەیمانگەی زانستی تاوانە لە ئیتالیا
- ماوەی ١٤ ساڵە بە فەرمی لە پۆستی وەزارەتی دەرەوەی عێراق کار دەکات.
- لە ئەمڕۆوە ٢٠٠٤وە بالیۆز بووە لە وەزارەتی دەرەوەی عێراق.
- لە ٢٧ شوباتی ٢٠٠٩ بۆ ١ی ئاياری ٢٠١٣ بالیۆزی عێراق بووە لە لوبنان
- لە سالی ٢٠١٥ بریکاری وەزارەتی دەرەوەی عێراق بووە بۆ کاروباری یاسایی و پەیوەندییەکان
- لە ٢٧ی ئاياری ٢٠١٣ بۆ ٣ی ئاياری ٢٠١٥ بووەتە بالیۆزی عێراق لە ڕۆمانیا
- لە ئێستاشدا بالیۆزی عێراقە لە وڵاتی ڤاتیکان لەسەر پشکی یەکگرتووی ئیسلامی.

* عەبدولڕەحمان جەباری:-

- یەکێك بوو لە مەلا دەنگ خۆشەکانی کەرکوك، لە گەڕەکی بۆلاق کە لەلای مەلا (محەمەدی یوممە) دەیانخوێند.
- ئای.. ئای، هۆرەی باش ئەوت، بەستەشی جوان ئەدا دەکرد.

* عەلی داودە (حەمە عەلی داودە):-

- یەکێك بوول ە مەلا دەنگخۆشەکانی کەرکوك، لە گەڕەکی بۆلاق کە لەلای مەلا (محەمەد یوممە) دەیانخوێند.

* عەلی حوسێن:-
- لەدایکبووی شاری کەرکوکە (کوردستان).
- دکتۆرا لە زانکۆی ئیلز ئینتەرناشیۆناڵ.
- خاوەنی ١٢ پێشەنگای شێوەکاری تایبەتە و بەشداری لە زیاتر لە ٤٠ پێشەنگای کردووە.
- وەرگێڕانی چەندین کۆمەڵە شیعر لە کوردییەوە بۆ ئینگلیزی.
- وەرگێڕانی پێنج ڕۆمان لە ئینگلیزی و عەرەبی و فارسییەوە بۆ زمانی کوردی، لەتەك وەرگێڕانی شانۆیی و کتێبی ئەکادیمی.
- ساڵ ٢٠١٧ دیوانی شیعری بە عەرەبی (ﻓﻲ لیل منفای تشرقین) و دیوانی شیعری بە کوردی چاپ کردووە.

* عەلی زەنگەنە:-

- یەکێکە لەو هونەرمەندانەی کە بەشداری گەلێك کاری هونەریی کردووە لە دراما و گۆرانی.
- لە سەرەتادا لە درامای مەرەزە وەکو گۆرانیبێژ بەشداری کردووە.
- بەرزی باڵاکەت یەکەم گۆرانی بووە کە لە ساڵی ١٩٧٨ وتوویەتی لە تەلەفزیۆنی کەرکوك.

- هەروەها گۆرانی: کوا بەهار، منی شاعیر، هەڵاهەڵا، ئەمەن دەڕوا، باوابێ، هۆ دایە گیان، شایی لادێ، ئەگۆڕاوم، لە دەستم دێ، لە گەلێك بۆنەی جیاجیا وتووە.
- ئێستا مامۆستاو بەرپرسی تیپی سۆلاڤە.

* عەبدولقادر بەکر قادر:-

- ساڵی ١٩٥٢ لە گەڕەکی پیریادی لەدایکبووە.
- هەر لە سەرەتای لاوێتییەوە پەیوەندی دەکات بە ڕیزەکانی شۆڕش، دوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلوول، پەیوەندی دەکات بە ڕیزەکانی دروستبوونی کۆمەڵەی (مارکسی - لینینی) کوردستانەوە، کە لە ڕێگای مام حەمیدی گومرگەوە پەیوەندی دەکات، دواتر ڕۆڵی بەرچاوی دەبێت لە کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە و دەبێتە لێپرسراوی یەکێك لە کەرتەکانی کۆمیتەی ئاگر، کە ئەم شەهیدو هەڤاڵانە لەگەڵیدابوونە:-
فەرهاد سەعید، جەنگی نەجمەدین، عەبدولعەزیز بەکر قادر، مستەفا چاڵاوی، خالە کاکەمەند، سامی هەورامی.
- لە ڕۆژی ١٧ای تشرینی یەکەمی ساڵی ١٩٨١ لەگەڵ چل ئەندامی کۆمیتەی ئاگر دەستگیر دەکرێن و حوکمی لە سێدارەدان دەدرێن، بەڵام بۆ ماوەی ساڵێك ڕادەگیرێت بەهۆی دەرچوونی لێبوردنی گشتییەوە، بۆیە لە ساڵی ١٩٨٢ ڕەوانەی گرتووخانەی موسڵ دەکرێن و لە ساڵی ١٩٨٣ لە سەرووبەندی ڕێکەوتنامەی یەکێتی نیشتمانی کوردستان لەگەڵ حکومەتی عێراق لە موسڵەوە دەگوازرێنەوە بۆ گرتووخانەی (ئەبو غریب) کە ژمارەیان دە هەڤاڵی کۆمیتەی ئاگر دەبێت، لەوێ لەسێدارە دەدرێن.

* عەبدولەجید پاشا یەعقوبی:-
- لە ساڵی ١٩١٨ بووتە بەڕێوەبەری شارەوانی کەرکوك.
- ساڵی ١٩٢٤ بووەتە موتەسەڕیفی کەرکوك.
- ساڵی ١٩٢٧ بووەتە موتەسەڕیفی هەولێر.
- ساڵی ١٩٣٧ بووەتە موتەسەڕیفی دیالە.
- ساڵی ١٩٣٨ بووەتە موتەسەڕیفی سلێمانی.
- - ساڵی ١٩٣٩ بووەتە موتەسەڕیفی کووت.
- ساڵی ١٩٤٢ بووەتە موتەسەڕیفی مووسڵ.
- ساڵی ١٩٣٠ بووەتە بەڕێوەبەری باری شارستانی گشتی.
- ساڵی ١٩٣١ بووەتە سەربازکردنی گشتی عێراق.
- ساڵی ١٩٨٠ کۆچی دوایی کردووە.
- یەکێك بوو لەوانەی کە هەوڵیداوە ولایەتی مووسڵ بخرێتە سەر عێراق دژی تورکەکان.
- زمانەکانی کوردی و ئینگلیزی و تورکی و عەرەبی زانیوە.

بیبلۆگرافیای ناوداران و ڕۆشنبیرانی کەرکوک

(غا - غە - غ)

* (غازی فاتیح وەیس):-

- (غازی کوڕی فاتیح وەیسی دەلۆی دێی کنگریان)ە.
- سالی (١٩٥١) لەدایکبووە.
- سالی (١٩٧٤) کۆلێژی ئادابی بەغدادی تەواو کردووە لە بەشی ئاداب و زمانی کوردی.
- مووچە خۆر بووە لە کۆلێژی ئادابی زانکۆی سلێمانی.
- سالی (١٩٨٠) بڕوانامەی ماجیستێری لە (لەندن) وەرگرتووە لە زانستی دەنگ، ئینجا گەڕاوەتەوە وولات و بووەتە مامۆستای کۆلێژی ئاداب، ئەوەندەی پێ نەچوو بوو بە سەرۆکی بەشی کوردی لە زانکۆی سەلاحەددین لە هەولێر.
- سالی (١٩٨٤) کتێبی (فۆنەتیک)ی لە چاپ دا.
- لە (١٥)ی ئەیلولی سالی (١٩٨٥) بەکارەساتی ئۆتۆمبێل گیانی لە دەستدا.
- گەلێک لێکۆڵینەوەی زمانەوانی لە ڕۆژنامەو گۆڤارە کوردییەکان بلاوکردووەتەوە.

* (غازی محەمەد):-

- سالی (١٩٥٤) لەکەرکوک لەدایکبووە.
- سالی (١٩٧٣) بەشداری (پێشانگای گشتی ماتەمینی

گەلی ئەلەستین)ی لە کەرکوک لە هۆلی شارەوانی کردبوو.
- سالی (١٩٧٧) بەکالۆریۆسی لە بەشی ئابووری لە زانکۆی سلێمانی وەرگرتووە.
- سالی (١٩٧٧) یەکەمین پێشانگای تایبەتی لە جەلەولا کردووەتەوە.
- سالی (١٩٧٧) بەشداری چالاکییە هونەرییەکانی زانکۆی سلێمانی کردووە.
- سالی (١٩٧٨) پێشانگای تایبەتی لە جەلەولا کردووەتەوە.
- سالی (١٩٨٥) پێشانگای تایبەتی لەکەرکوک کردووەتەوە.
- سالی (١٩٨٩) پێشانگایەکی هاوبەش لە هۆلی میدیا لەهەولێر کردووەتەوە.
- سالی (١٩٩٠) بەشداری فێستیڤالی ڕۆژی هونەر لەسلێمانی هۆلی سوورکۆ.
- سالی (١٩٩٣) پێشانگای هاوبەش لەدیمەشق و حەلەب.
- سالی (١٩٩٣) پێشانگای تایبەتی خۆی لە چەمچەمال کردووەتەوە.
- سالانی (١٩٩٦-١٩٩٧) بەشداری فێستیڤالی چوارەم و پێنجەمی کەرکوکی کردووە لەچەمچەمال و کەلار.
- سالی (١٩٩٧) پێشانگای تایبەتی خۆی لە چەمچەمال کردووەتەوە.
- بەشداری فێستیڤالی هەلەبجەی شەهیدی کردووە.
- کۆمەلێک تابلۆی هەیە تاکو ئێستاکە نمایش نەکراوە.
- لە (٢٤)ی حوزەیرانی سالی (٢٠٠٦) کۆچی دوایی کردووە.

* (غالب داودی - دکتۆر غالب داودی):-

- ناوی (غالب عەلی داوودی)یە.
- سالی (١٩٣٢) لە گوندی حەفت تەغار لە ناوچەی داقوق لەدایکبووە.
- یەکێکە لە نووسەرە بەناربانگەکانی کوردو لەو بوارەدا گەلێک بەرهەمی بە پێزی هەیە:-

- (الداودية ماضيها وحاضرها)، نەجەف، ١٩٥١.
- (ثلاثون يوما في تركيا)، بەغدا، ١٩٥٥.
- (يا ظالمي امل راحل وحب مقيم)، ڕۆمان، بەغدا، ١٩٥٦.
- (مذكرات في المبادیء العلوم السياسية)، بەسرە، ١٩٦٤-١٩٦٥-١٩٦٦.
- (نظام الانتداب وجريمة فلسطين)، بەسرە، ١٩٦٥.
- (نظرية الاحالة في القانون الدولي الخاص)، بەسرە، ١٩٦٥.

- (القوانين العسكرية)، بەسرە، ١٩٦٦.
- (محاضرات في العلوم الإنسانية)، بەسرە، ١٩٦٦.
- (شرح قانون العقوبات البغدادي القسم العام قانون العقوبات العسكري قانون أصول المحاكمات العسكرية -القوانين)، بەسرە، ١٩٦٦.
- (مذكرات في مبادئ القوانين)، بەسرە، ١٩٦٧.
- (التجنس في القانونين العراقي والتونسي)، بەسرە، ١٩٦٨.
- (شرح قانون العقوبات العراقي-القسم العام)، بەسرە، ١٩٦٩.
- (مذكرات في القانون الدولي السعودي)، ریاز، ١٩٧٢.
- (القانون الدولي الخاص-النظرية العامة وأحكام الجنسية)، چاپی یەکەم بەغدا ١٩٦٧، چاپی دووەم بەغدا ١٩٦٨.
- (القانون الدولي الخاص-النظرية العامة للمواطن والمركز القانوني للأجانب وأحكامها في العراق)، چاپی یەکەم بەغدا ١٩٧٦، چاپی دووەم بەغدا ١٩٧٨.
- (القانون الدولي الخاص-الجنسية المواطن مركز الاجانب واحكامه في القانون العراقي)، چاپی یەکەم موسل ١٩٨٣، چاپی دووەم بەغدا ١٩٨٨.
- (المدخل إلى علم القانون وبخاصة الاردني)، چاپی دووەم، ئەربد، ١٩٨٤.
- (القانون الدولي الخاص الاردني في الجنسية-دراسة مقارنة)، ئەربد، ١٩٩٤.
- (ميثاق بغداد الدفاعي والنتائج التي اثرها).

* غەریب چوارشاخی - مەلا غەریب چوارشاخی:-

- ناوی (مەلا حەمە غەریبی کوڕی حەمەی ڕەسوڵ)ە.
- ساڵی (١٩٢٦) لە ئاوایی چوارشاخی خۆرئاوای سەر قەڵای گەرمیان لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٦٣) هەموو شیعرەکانی بە دەستی بەعس سووتێنراوە.
- ساڵی (١٩٨٤) بووەتە مەلای مزگەوتی کەلار.
- ساڵی (١٩٨٥) کۆچی دوایی کردووە.

* غەریب عەسکەری:-

- ناوی تەواوی حەمە غەریب سەعید تۆفیق.
- لەدایکبووی ساڵی (١٩٤٣)ی گوندی عەسکەر لەناوچەی قەڵا سێوکە.
- دەرفەتی تەواوکردنی خوێندنی نەبووە. هەر ئەوەندەی پێکراوە کە تا پۆلی سێی ناوەندی بخوێنێ.
- ساڵی (١٩٥٦) ژیانی سیاسی دەست پێدەکا، کاتێك لەو ساڵەدا پەیوەندیی بەڕێکخستنەکانی یەکێتیی قوتابیانی کوردستانەوە کرد.
- ساڵی (١٩٦١) لە کاتی دروستبوونی ناڕەزایی بەرامبەر بەیاسای چاکسازیی کشتوکاڵ لە سەردەمی جەنراڵ عەبدولکەریم قاسمو یاخیبوونی خێڵەکان، پەیوەندیی بەیاخیبوونەکەوە کردو لەگەڵ خێڵە ڕاپەڕیوەکاندا چەکی هەڵگرت. پاش دامرکاندنەوەی یاخیبوونەکە، چەکی دانەنا.
- ساڵی (١٩٦٣)دا پەیوەندیی بەو بزووتنەوە چەکدارییەوە کرد کە پارتی دیموکراتی کوردستان هەڵگیرساندبوو. لێرە

بەدواوە ژیانی پێشمەرگایەتیی دەست پێدەکا.
- ساڵی (١٩٦٤) لەکاتی دروستبوونی دووبەرەکی لەنێوان باڵی مەکتەبی سیاسیو باڵی سەرۆکی پارتی، پشتگیریی باڵی مەکتەبی سیاسیی کرد پاش کشانەوەی هێزەکانی باڵی مەکتەبی سیاسی بۆ ناو ئێران، تا ساڵی (١٩٦٦) لە هەمەدان مایەوە.
- لە ژیانی پێشمەرگایەتیی ساڵانی شەستەکاندا دوو جار بریندار بووە: جارێك لەساڵی (١٩٦٤) لە گوندی تەگەران لەناوچەی شارباژێڕو جارێکی تر لە ساڵی (١٩٦٧) لەناو شاری کەرکوك.
- پاش یەکگرتنەوەی هەردوو باڵی پارتی لە ساڵی (١٩٧١)، هیچ پلەو پۆستێکی حیزبیی وەرنەگرتو گەڕایەوە بۆ سەر ژیانی ئاسایی خۆی.
- ساڵی (١٩٧٧) دوابەدوای دەستپێکردنەوەی خەباتی چەکدار لە کوردستاندا، پەیوەندیی بە کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کردو دواتریش مەفرەزەیەکی لە چەمی ڕەزان پێکهێناو لەوێ ڕۆڵێکی دیارو بەرچاوی لە کۆکردنەوەو ڕێکخستنی هێزی پێشمەرگەدا لە چوارچێوەی هەرێمی دووی کەرکوك نواند.
- لەژیانی پێشمەرگایەتیدا چەند لێپرسراوەتییەکی دیاری وەرگرتووەو لەماوەی جیاوازدا سەرتیپی سێ تیپ بووە، ساڵی (١٩٨٢) لێپرسراوەتیی تیپی ٩٩ی بیتوێنی پێ سپێردرا کە سنووری ناوچەی ڕانیەو خدرانی دەگرتەوە. بۆ ساڵی دواتر، لەجێی نازم حەمەی سلێمان کرایە فەرماندەی تیپی ٢٣ی سووورداش. ساڵی (١٩٨٦) بۆ مەڵبەندی دوو گوێزرایەوەو لەوێ بۆ ماوەی یەك ساڵ لێپرسراوەتیی تیپی مەڵبەندی گرتە ئەستۆ.
- ساڵی (١٩٨٧) کرایەوە بەفەرماندەی تیپی ٢٣ی سووورداش.
- لەماوەی نێوان ساڵانی (١٩٨٣ -١٩٨٨) دووجار بریندار بووە. جاری یەکەم لە ساڵی (١٩٨٣) لە گوندی ڕەزگەی

ناوچەی پشدەرو جارێکی دیکە لە ساڵی (١٩٨٨) لەکاتی کیمیابارانکردنی هەردوو گوندی گۆپتەپەو عەسکەردا. لە کاتی ئەنفالەکاندا خێزانی و دوو کوڕی و چەند خزم و کەسووکارێکی لەدەستدا.

- دوای هێرشی ئەنفال و کشانەوەی هێزی پێشمەرگە بۆ سەر سنوور لە ساڵی (١٩٨٨) لە قاسمەڕەش و سەردەشت گیرسایەوە. لەو ماوەیەدا ئەرکی هەماهەنگیی نێوان سەرکردایەتیی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و قەرارگای ڕەمەزانی سوپای پاسدارانی ئێرانی گرتە ئەستۆ.

- ساڵی (١٩٩١) بەشداریی لە ڕاپەڕیندا کردو لەکاتی ڕزگارکردنی چەمچەماڵدا بریندار بوو، بەڵام برینداربوونی ڕێی لەوە نەگرت کە بەشدار بێ لەئۆپەراسیۆنی ڕزگار کردنی شاری کەرکوکدا.

- پاشان کراوە بە فەرماندەی بەتالیۆنی ١٥ی چەمی ڕەزان کە بارەگاکەی لەسەرگەڵوو بوو، پاشان برایە سووردا ش و دواتریش لە قازان دانرا. هەر ئەو ساڵە کرایە فەرماندەی هێزی ٥ی سلێمانی و دواتریش کرایە جێگری فەرماندەی دوکان.

- ساڵی (١٩٩٢) بەشداریی لە خولی ئەفسەرانی کوردستاندا کردو ساڵی دواتر، پاش پێکهێنانی سوپای یەکگرتوی کوردستان، وەك موقەدەم لە لیوای ٢٢ی دوکان خزمەتی کرد. ساڵی (١٩٩٤) کرایە جێگری هێزی ٥ی سلێمانی و لە ماوەی نێوان (١٩٩٦ - ٢٠٠٣) لە دوکان و لە ساڵی (٢٠٠٣) بەدواوە لە فەرماندەیی گشتیی هێزی پێشمەرگە وەك کارگێڕی فەرماندەیی و جێگری لێپرسراوی پشکنین و مەشق بەپلەی لیوا خزمەتی کرد.

- لە (٤ی ئەیلولی ساڵی ٢٠٠٧) لە گوندی عەسکەر بەکارەساتێکی دڵتەزێن کۆچی دوایی کرد.

*** (غەفور ساڵح عەبدوڵڵا):-**

- ساڵی (١٩٥٢) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- پەیمانگای کارگێڕی بەغدای لەنێوان ساڵانی (١٩٧٦-١٩٧٧) تەواو کردووە.
- یەکەم چیرۆکی لە ساڵی (١٩٧٣)دا بڵاوکردووەتەوە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (ئەو گەرمەکەی بەرەو ئاسمانە)، چیرۆك، بەغدا، ١٩٨٦.
- (هۆیەك بۆ مردن هۆیەك بۆ ژیان)، محێدین زەنگەنە، وەرگێڕان، بەغدا، ١٩٨٦.
- (کۆڵانەکان بەرەو ئاسمان)، کورتە چیرۆك، ١٩٨٧.
- (توانەوە)، ڕۆمان، ١٩٨٨.
- (پیاو و کۆتەڵ)، کورتە چیرۆك، ١٩٨٩.
- (پەیکەرو پیاو)، کۆمەڵە چیرۆك، بەغدا، ١٩٨٩.
- (کوڕ ژنی خوێن)، ڕۆمان، سلێمانی، ١٩٩٩.
- (مەلی بەفر)، ڕۆمان، سلێمانی، ١٩٩٩.
- (حیلەی خوێن)، ڕۆمان، ١٩٩٩.
- (بەفرو دیوار)، کورتە چیرۆك، سلێمانی، ٢٠٠٢.
- (مسرحیة هارون الرشید)، محەمەد موکری، وەرگێڕان بۆ سەر زمانی عەرەبی، ٢٠٠٢.
- (رامبو وزمن القتلة)، هینری میلەر، وەرگێڕان بۆ کوردی، ٢٠٠٢.

- (ڕەخنە لە لووتکەی لۆژیکەوە بۆ هەڵدێری جنێو)، سلێمانی، ٢٠٠٢.
- (چەرندەیەکی کۆمەڵایەتیانە لە مێژووی نوێی عێراق)، عەلی وەردی، چوار بەرگ، وەرگێڕان، سلێمانی، ٢٠٠٤، (٢٠٠٨).
- (تەڵاقی بژێوی)، ڕۆمان، محەمەد زەفزاف، وەرگێڕان، هەولێر، (٢٠٠٨).
- (فەرهادێکی تر)، ڕۆمان، چاپی یەکەم، سلێمانی، (٢٠٠٨)، چاپی دووەم، کەرکوك، ٢٠٠٩.
- (سبب للموت.. سبب للحياة)، کۆمەڵە چیرۆکی محێدین زەنگەنە، وەرگێڕان.
- (مەسیح دووبارە لە خاچ ئەدرێتەوە)، نیکۆس کازانتزاکیس، ڕۆمان، وەرگێڕان.
- (فقهاء الظلام)، سەلیم بەرەکات، ڕۆمان، وەرگێڕان.
- (لمحات إجتماعية من تأريخ العراق الحديث)، دکتۆر عەلی ئەلوەردی، بەرگی سێ و چوار، وەرگێڕان.
- ئەم بەرهەمانەی بە زنجیرە لە گۆڤاری (بەیان) و (کاروان) و ڕۆژنامەی (هاوکاری) بڵاوکردووەتەوە:
- (دۆستۆفیکس)، لێکۆڵینەوەیەکی درێژ، لیۆنید گروسمان، وەرگێڕان.
- (الرواية الفرنسية الجديدة)، لێکۆڵینەوەیەکی درێژ، ئالان ڕۆب، وەرگێڕان.
- (حصان في مجلس الشيوخ)، لیۆنید ئەندریا، وەرگێڕان.
- (الحصان المسروق)، شانۆگەری، وەرگێڕان.
- گەلێك بەرهەم و لێکۆڵینەوەی لە ڕۆژنامەی (رسالة الأمة) و گۆڤاری (لوتس) بڵاوکردووەتەوە.
- بەڕێوەبەری نووسینی گۆڤاری (پیڤین)ی عەرەبی بووە.

*** (غەنناکی بچووك):-**

- شاعیر لە ساڵی (١٨٧٥) لەدایکبووە.
- خەڵکی دێی (قەیتول) بووە لە تیرەی زەنگەنە، هاوچەرخی مەلا فەتاح جەباریبە.
- بەپێی هەندێك سەرچاوە دەڵێن لە ساڵی (١٨٩٦)دا کۆچی دوایی کردووە.

بیبلۆگرافیای ناوداران و ڕۆشنبیرانی کەرکوك

(فا - فە - ف)

*** (فائیز عەبدولقادر - فائض):-**

- کوڕی ناوەندیی شێخ (عەبدولڕەحمان خاڵس)ەیە. چوار ساڵ لە شێخ رەزای برای گەورەتر.
- ساڵی (١٨٢٤) یان (١٨٢٥) لە کەرکوک لەدایکبووە. ناوی خۆی (عەبدولقادرە)و لە شیعردا نازناوی (فائض)ی بەکارهێناوە.
- خوێندنی مەدرەسەی لە کەرکوک تەواو کردووەو شاعیرێکە لە زمانەکانی (تورکی‌و کوردی‌و فارسی‌و عەرەبی)ی قاڵ بووەو دەستێکی باڵای هەبووە لە ئەدەبیاتی ئەو زمانانە.
- ساڵی (١٨٩٧) یان (١٨٩٨) کۆچی دوایی کردووە.

*** (فاتح سەعاتچی):-**

- (فاتح کوڕی شاکیر کوڕی ئەحمەد کوڕی سلێمان کوڕی جومعە)یە.
- ساڵی (١٩١٨) لەدایکبووە لە گەڕەکی (ئاغاکان).
- یەکێکە لە شاعیرە تورکمانەکان.

*** (فاتیح بابا کەریم):-**

- ساڵی (١٩٧٠) لە قادر کەرەم لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٩٠) پەیمانگای ئامادەی مامۆستایانی تکریتی تەواو کردووە

- ساڵی (١٩٩٢) یەکەم پێشانگای خۆی لە هۆڵی کتێبخانەی گشتی چەمچەماڵ کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٩٦) بەشداری کردووە لە پێشانگای هاوبەشی یادی ئەنفال لە کۆمەڵەی ڕووناکبیری‌و کۆمەڵایەتی پارێزگای کەرکوک لە چەمچەماڵ.
- ساڵی (١٩٩٧) بەشداری کردووە لە پێشانگای هاوبەشی فیستیڤاڵی کەرکوک لە کەلار.
- ساڵی (١٩٩٩) بەشداری کردووە لە پێشانگای هاوبەشی فیستیڤاڵی هونەری چەمچەماڵ.
- ساڵی (٢٠٠٠) بەشداری کردووە بە هاوبەشی لە پۆستەر لە شۆڕش بۆ یادی ئەنفال.
- ساڵی (٢٠٠٢) بەشداری پێشانگای کارەستای ئەنفالی کردووە لە هۆڵی چەرموو لە چەمچەماڵ.
- ساڵی (٢٠٠٤) بەشداری لە پێشانگای هاوبەشی یەکەمین فیستیڤاڵی هونەری گەرمیان لە خانەقین.
- ساڵی (٢٠٠٥) بەشداری کردووە لە پێشانگای هاوبەشی کۆمەڵەی هونەرەجوانەکانی کوردستانی لە چەمچەماڵ.
- ساڵی (٢٠٠٦) بەشداری کردووە لە پێشانگای هاوبەشی چەمچەماڵ، چرکەساتێك لە یادی کارەساتی ئەنفال.
- ساڵی (٢٠٠٧) بەشداری کردووە لە پێشانگای هاوبەشی پۆستەر بۆ یادی هەڵەبجەی شەهید ناوبازاری چەمچەماڵ.
- ساڵی (٢٠٠٨) بەشداری کردووە لەپێشانگای هاوبەشی فیستیڤاڵی نەورۆز، رێزلێنانی مامۆستایان لە سلێمانی.
- ساڵی (٢٠٠٩) پەیکەری کەمانچەی دروست کردووە لە ناو پارکی پەروەردە نزیك گەراجی شۆڕش.
- ساڵی (٢٠١٠) کاری هونەری دروست کردووە لەسەر پردی مامە ریشە بە کاری ریلیف.
- ساڵی (٢٠١١) پەیکەری شەهید گەرمیانی دروست کردووە.
- ساڵی (٢٠١٢) پەیکەری چوار گۆزەی دروست کردووە لە ناو پارکی (٨)ی ئازار لە چەمچەماڵ.
- ساڵی (٢٠١٣) پەیکەری ڕێزان حوسێن‌و کۆزیەکەی لە کورتەك دروست کردووە لە شاری قەڵادزێ.

*** (فاتیمە بەیرەقدار):-**

- فاتیمە تاهر بەیرەقدار.
- ساڵی (١٩٥٤) لەدایکبووە.
- پەیمانگای هونەرەجوانەکانی لە ساڵانی (١٩٧٧-١٩٧٨) تەواو کردووە.
- یەکێکە لە شێوەکارە بەرچاوەکانی کەرکوک.

*** (فاتیمە حەسەن کەنووش - جنونی):-**

- کچی شاعیر (حەسەن کەنووش)ەو نازناوی شیعری (جنونی) بووە بە شێوەزای ماچۆیی شیعری هۆنیوەتەوە.

*** (فاتیمە خانی قەرەچێواری):-**

- فاتیمە خان کچی شێخ حەسەن قەرەچێوارییە، لە دەورووبەری ساڵی (١٨٩٤)ی زایین لە دێی (قەرەچێوار)ی کەرکوك لە ناو خێزانێکی ئایینیا لەدایکبووە.
- ئەم فاتیمە خانە خۆی وباوکی بە خاوەن دیوەخان‌و تەکیەداری لە ناوی خەڵکدا ناسراون بە درێژایی تەمەنی هەر بە ئامۆژگاری ئایینی وچاکەکردن ژیانی بردووەتە سەر، هەمیشە لە ناو بەگ ومیرەکانی کوردا بەرێزو سەنگین بووە بۆیە بە بەردەوامی تەکیەکەی یان دیوەخانەکەی جمەی ئەهات لە هاتوچۆکەران‌و پیاوچاکانی ئەو سەردەمە.
- فاتیمە خان لە ساڵی (١٩٥٩ کۆچی دوایی کردووە

تەرمەکەی لە تەنیشت باوکی لە قادر کەرەم نێژراوە.

* (فارس فەرەج قەسیرە):-

- ساڵی (١٩٤٩) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- سەرەتایی و ناوەندی لە بەغدا لە ساڵی (١٩٦٧) تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٧١) بکالۆریۆسی لە زمانی ئینگلیزی لە زانکۆی ئادابی بەغدا تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٨٣) ماجستێری لە وەرگێڕان لە زانکۆی (هریوت وات) لە بەریتانیا تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٨٦) بەڕێوەبەری نووسین بووە لە (دار المأمون).
- ساڵی (١٩٨٧) بەڕێوەبەری نووسینی ڕۆژنامەی (بغداد اوبزرفر) بووە.
- ساڵی (١٩٩٥) کاری بەڕێوەبەری کردووە لە بەشی بڵاوکراوەکانی ئینگلیزی لە (وکالة الانباء العراقیة).
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (لغة الدعایة)، نامەی ماستەر، ١٩٨٤
- گەلێك لێکۆڵینەوەی هەیە دەربارەی وەرگێڕان، وەکو:
- (قصص عراقیة)، ١٩٨٧.
- (الحرب والتقدم البشري، دراسة في نشأة الحضارة الصناعیة)، جۆن نیف، ١٩٩٠.

* (فاروق جەمیل کەریم):-

- ساڵی (١٩٨٠) لە لەیلان لەدایکبووە.
- بەکالۆریۆسی لە ڕاگەیاندندا بەدەستهێناوە لە ساڵی (٢٠٠٥).
- کتێبە چاپکراوەکانی: (ڕۆژنامەنووسی لە کەرکوکدا).

* (فاروق عەلی عومەر - دکتۆر فاروق عەلی عومەر):-

- ساڵی (١٩٦٧) لە گەڕەکی کۆماری خورماتوو لەدایکبووە.
- خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی لەو شارەدا تەواو کردووە.
- لە کۆلێژی ئەندازیاری وەرگیراوە بەڵام لەبەر نەخۆشی نەیتوانیووە دەوام بکات بۆیە دوای دوو ساڵ دایدەگرێت بۆ کۆلێژی ئەدەبیات بەشی زمانی عەرەبی لە زانکۆی بەغدا، لە دوایدا ماستەریش بە دەستدەهێنێت لە بواری ڕۆژنامەگەریدا.
- لە کۆتایی ساڵی (٢٠٠٤) دا بڕوانامەی دکتۆرا لە زانکۆی بەغدا لە بواری ڕاگەیاندن بە دەست دەهێنێت.
- لە ژیانی کورتی خۆیدا زۆر ئەشکەنجەو ئازاری بەدەست نەخۆشییەوە بینی هەمیشە بەرنگای نەخۆشخانەکانەوە بوو، بەڵام مرۆڤێکی کۆڵنەدەربوو، زۆر بڕوای بەخۆی بوو کاتێکیش لە ساڵی (٢٠٠٤) نەشتەرگەریان بۆی کرد زانی تووشی نەخۆشی شێرپەنجە بووە، بۆیە تا دوا ساتەکانی ژیانی کۆڵی نەدا.
- لە زمانی کوردی و عەرەبیدا زۆر شارەزابوو.
- لە بواری ڕۆژنامەگەریدا ڕۆژنامەنووسێکی بە توانا بوو بە تاك و تەنیا ڕۆژنامەیەکی دەبرد بەڕێوە هەر بە خۆشی دامەزرێنەری هەردوو ڕۆژنامەی (خورماتوو) و (النبا) بوو، کاتی خۆی لە ڕۆژنامەی (الجمهوریة) و (هاوکاری) کاری دەکرد.
- لە دوایشدا یەکێك بوو لە مامۆستاکانی پەیمانگای ڕۆژنامەگەری لە سلێمانی.
- هەروەها چیرۆکنووس و شاعیریش بوو.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (المطر الناعم-من الشعر الکردي-عبدالله عباس)، وەرگێڕان، بەغدا، ١٩٩٨.
- (فتاة الباندا)، کۆمەڵێك کورتە چیرۆك، بەغدا، ٢٠٠٢.
- لە (٣٠)ی نیسانی ساڵی (٢٠٠٥) کۆچی دوایی کردووە.

* (فاروق فایق):-

- ناوی (فاروق فایق عومەر)ە.
- ساڵی (١٩٥٦) لە گەڕەکی بەگلەر لەدایکبووە.
- ساڵانی (١٩٧٢-١٩٧٣) پەیمانگای هونەرە جوانەکانی لە بەغدا تەواو کردووە.
- مامۆستا بووە لە داقوق و تۆمەرمەندان.
- ساڵی (١٩٧٥) بەشداری پێشانگای هاوبەشی هونەرمەندانی کەرکوکی کردووە لە هۆڵی ناوەندی ڕۆشنبیری تورکی.
- ساڵی (١٩٧٦) پێشانگای تایبەتی خۆی کردووەتەوە لە یادی مانگرتنەکەی (گاوورباغی).
- ساڵی (١٩٧٦) بەشداری پێشانگای هاوبەشی هونەرمەندانی کەرکوکی کردووە لە هۆڵی بەڕێوەبەرایەتی ڕۆشنبیری جەماوەر.
- ساڵی (١٩٧٧) پێشانگای تایبەتی خۆی لە یادی شاعیری تورکمانی (عیماددەین ئەلنەسیمی ئەلبەغدادی) کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٧٨) پێشانگای هاوبەشی لەگەڵ (سوعاد ستار) و (عەباس عەلی ئەلشەکرچی) کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٧٨) پێشانگای هاوبەشی لە هۆڵی بەڕێوەبەرایەتی ڕۆشنبیری جەماوەر لە کەرکوك کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٧٩) بەشداری پێشانگای هاوبەشی هونەرمەندانی کردووە لەگەڵ (سوعاد ستار) لە هۆڵی ڕۆشنبیری جەماوەر لە کەرکوك.

- ساڵی (١٩٨٣) بەشداری پێشانگای هاوبەشی هونەرمەندانی کردووە.
- ساڵی (١٩٨٦) بەشداری پێشانگای هاوبەشی

هونەرمەندانی کردووە.
- ساڵانی (١٩٨٨-١٩٨٩) هونەری گرافیکی دەربارەی چاپخانە خوێندووە لە سوید.
- ساڵانی (١٩٩٥-١٩٩٦) لە سوید سیرامیکی خوێندووە.

* (فاروق فایق کۆپرلو):-

- ساڵی (١٩٥٣) لە شاری کەرکوک لە (پردێ) لەدایکبووە.
- لەنێوان ساڵانی (١٩٧٦-١٩٧٧) بە کالۆریۆسی زمانی عەرەبی لە کۆلێژی پەروەردەی زانکۆی بەغدا تەواو کردووە.
- گرنگترین کتێبە چاپکراوەکانی:
- (ادبیات الترکمان المعاصرات) بە زمانی تورکمانی، (دار الشؤون الثقافية)، بەغدا، ١٩٩٤.
- (الشمعة)، بریتییە لە کۆمەڵێکی شیعری تورکمانی، چاپخانەی (المرجان)، کەرکوک، ١٩٩٥.
- (صقر على جناح الظلام) تایبەتە بە لێکۆڵینەوەی شیعری د. عەبدوللەتیف بەندەر ئۆغلو، بەزمانی عەرەبی، (دار الشؤون الثقافية)، بەغدا، ١٩٩٦.
- (ابو العلاء المعري في حلم جميل)، لێکۆڵینەوەیەکە لەسەر (حەسەن کورەم)، چاپخانەی (المرجان)، کەرکوک، ١٩٩٦.
- (شعراء ترکمان من العراق)، (دار الشؤون العامة)، بەغدا، ١٩٩٨.
- (ترانيم قلب-شعر آلجين اسکندر زادە)، وەرگێڕاوە لە تورکییەوە، کەرکوک، ١٩٩٨.
- (فضولي البغدادي في جهود الدارسين العراقيين)، چاپخانەی (المرجان)، کەرکوک، ١٩٩٩.
- (رباعيات قلب)، کۆمەڵێک قۆریات، چاپخانەی (المرجان)، کەرکوک، ٢٠٠٠
- (الملمعات في الشعر العراقي)، چاپخانەی (الصفاء)، کەرکوک، ٢٠٠١.
- (أسفار وأفكار)، چاپخانەی (الصفاء)، کەرکوک، ٢٠٠١.
- (والطيور أيضا رحلت)، ڕۆمانی یەشار کەمال، وەرگێڕان، کەرکوک، ٢٠٠٢.
- (يصدح صوت هابيل)، شیعر، (دار الشؤون الثقافية العامة)، بەغدا، ٢٠٠٢.
- (أوراق في مهب الريح)، کۆمەڵە وتار، کەرکوک، ٢٠٠٣.
- (الشعر في عالم المتغيرات)، کەرکوک، ٢٠٠٣.
- (طقوس في مملكة الضاد)، کەرکوک، ٢٠٠٤.
- (من ذاكرة حارتي)، دیوانی شیعری، کەرکوک، ٢٠٠٤.
- (كركوك بين الألم والقلم)، کۆمەڵە وتار، کەرکوک، ٢٠٠٥.
- (على هامش الغروب)، کۆمەڵە وتار، کەرکوک، ٢٠٠٥.
- (المشكلة النحوية تعريف بالملامح وخطوات في التيسير)، کەرکوک، ٢٠٠٦.
- (التربية الموسيقية في العراق)، کەرکوک، ٢٠٠٧.
- (إطلالة على الشعر الاذربيجاني)، کەرکوک، (٢٠٠٨).

- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (قمصان الغيوم المتدلية)، شیعر، کەرکوک، ٢٠٠٢.
- (أرصفة الدفلى واقاليم الغمام)، شیعر، کەرکوک، ٢٠٠٤.
- (جماعة كركوك والاستذكارات الناقصة)، چاپی یەکەم کەرکوک، ٢٠٠٥.
- (ولجيد كركوك باقة من ازهار الخبان)، کەرکوک، ٢٠٠٥.
- (طريق الفلى إلى كركوك)، شیعری، کەرکوک ٢٠٠٦.
- (هديل الغمام بين يدي كركوك-أمكنة الذاكرة)، کەرکوک، ٢٠٠٦.
- (الثمل بعشق كركوك)، کەرکوک، ٢٠٠٧.
- (تسكعات الفقير الكركوكي وأيامه المنهزمة-ذاكرة المكان)، کەرکوک، ٢٠٠٧.
- (بريد كركوك الذاهب عشقاً)، شیعر، کەرکوک، ٢٠٠٧.
- (قراءات في الأدب القصصي)، کەرکوک، (٢٠٠٨).
- (ذاكرة جرت ميدان-ذاكرة المكان)، کەرکوک، (٢٠٠٨).
- (ما قاله الأصدقاء لكركوك الهاطلة في القلب)، وتار، کەرکوک، ٢٠٠٩.
- (كركوك بيت للدفلى وحديقة للغمام - ذاكرة المكان)، کەرکوک، ٢٠٠٩.
- (في الطريق إلى الشاعر المهندس طيب جبار)، کەرکوک، ٢٠١٣.
- ذاكرة كركوك، ٢٠١٠
- اناس من كركوك، ٢٠١٠
- مصطبة وحيدة أمام القلعة، ٢٠١٠
- ادباء وشعراء ومقاه في مذكورات كركوك، ٢٠١٠

* (فاروق مستەفا):-

- ساڵی (١٩٤٦) لە گەڕەکی جرت مەیدان لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٦٣) کۆلێژی ئاداب بەشی زمانی عەرەبی زانکۆی بەغدای تەواو کردووەو بووتە مامۆستا لە قوتابخانەی ئاوەندی ئیمام قاسم.

- جماعة كركوك التتمات اللاحقة، ٢٠١٢
- منادمات كركوك المتأخرة، ٢٠١٣
- مدخل تعريفي إلى جماعة كركوك، ٢٠١٥
- الأشجار تتعاشق في مرايا كركوك، ٢٠١٥

* (فازڵ بەیات):-

- ساڵی (١٩٤٦) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٧٥) بڕوانامەی (دکتۆرا لە مێژوو) لە زانکۆی ئەنقەرە وەرگرتووە.
- لەنێوان ساڵانی (١٩٧٨-١٩٩٦) مێژوو و زمانی تورکی لە هەردوو کۆلێژی ئاداب و زمانەکان لە زانکۆی بەغدا و لە ساڵانی (١٩٩٦-٢٠٠٢) لە زانکۆی (ئال ئەلبەیت)ی ئوردونی وانەی وتووەتەوە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (لمحات من تاريخ التركمان في العراق)، بە زمانی تورکی، بەغدا، ١٩٧٥.
- (تاريخ الأدب التركماني في العراق)، بە زمانی تورکی، بەغدا، ١٩٨٤.
- (معجم المصطلحات السياسية والاقتصادية والقانونية والعسكرية، تركي-عربي)، بەغدا، ١٩٩٠.
- (رحلة سهيلة ميرزا أوغلو إلى بلاد الشام، دراسة وترجمة وتحقيق)، لە بڵاوکراوەکانی (ئال ئەلبەیت)، ٢٠٠٠.
- لەنێوان ساڵانی (١٩٨٣-٢٠٠٠) لە عێراق و ئوردون شەش کتێبی دەربارەی لێکۆڵینەوەی تورکی بڵاوکردووەتەوە.
- (دراسات في تاريخ العرب في العهد العثماني، رؤية جديدة في ضوء الوثائق والمصادر العثمانية)، بەیروت، ٢٠٠٣.
- (المؤسسات التعليمية في المشرق العربي العثماني: دراسة تاريخية احصائية في ضوء الوثائق العثمانية)، ئەستەمبوڵ، ٢٠١٣

* (فازڵ جاف):-

- لە کەرکوک لەدایکبووە و هەر لەم شارەدا قۆناغەکانی سەرەتایی و ئامادەیی و دواناوەندی تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٦٧) بۆ یەکەم جار هاتووەتە سەر تەختی شانۆ.
- ساڵی (١٩٧٧) بەکالۆریۆسی لە شانۆ بەدەستهێناوە لە ئاکادیمیای هونەرە جوانەکان لە بەغدا، لە بەشی دەرهێنانی شانۆیی.

- لە دوای تەواوکردنی خوێندنی زانکۆ بووە بە ڕاهێنەری هونەری لە ناوەندی ڕۆشنبیری لە زانکۆی سلێمانی.
- لە دوای شەڕی عێراق و ئێراندا پەیوەندی کردووە بە ڕیزەکانی بزووتنەوەی کوردی و لە دواییدا چووەتە ڕووسیا.
- دبلۆمی بەدەستهێناوە لە زانستی شانۆ لە زانکۆی ستۆکهۆڵم لە سوید.
- ماستەری لە دەرهێنانی شانۆیی لە زانکۆی لەندەن لە کۆلێژی (گولدسمیس) بەدەست هێناوە.
- دکتۆرای لە زانستی شانۆ لە ئەکادیمیای هونەری شانۆ لە ڕووسیا بەدەستهێناوە.
- لە سلێمانی و کەرکوک بەشداری لە گەلێک شانۆگەری کردووە وەکو ئەکتەر و دەرهێنەر، گرنگترینیان (دایکی شەهید)، (پێشمەرگە)، (راس الشليلة)، (عالم على راحة يدي).
- دەرهێنانی بۆ گەلێک لە شانۆگەرییە جیهانییەکانی کردووە لە عێراق و سوید و بەریتانیا و ڕووسیا و مەغریب، وەکو: (العاصفة الرعدية)، (عودة إلى الصحراء)، (لعبة الحلم)، (الرباط)، (طرطوف)، (النبيان)، (حلم ليلة منتصف الصيف)، (الف ليلة وليلة)، (راشامون)، (اللعب بالنار)، (الموت والعذراء).
- لە سوید گۆڤارێکی تایبەتی بە شانۆ دەرکردووە و هەستاوە بە نووسینی گەلێک کتێب و لێکۆڵینەوە لە بواری شانۆدا، چوار شانۆگەری لە زمانی سویدییەوە وەرگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی و عەرەبی.
- گەلێک شانۆگەری بۆ منداڵان نووسیوە وەکو (تریق)، (گەلاوێژ و گورگ).
- گەلێک وەرشەی کردووەتەوە بۆ دەرهێنانی شانۆیی بۆ گەلێک شانۆ و تیپ و پەیمانگا و کۆلێژەکان لە سوید و بەریتانیا و فیللەندا و عێراق و ئیتاڵیا.
- بەرهەمەکانی: (ئەزموونی شانۆی مایرهۆڵد)، وەرگێڕانی: عەبدوڵڵا مەحموود و کامەران سوبحان، لە ساڵی (٢٠٠٤) دا لەلایەن دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی سەردەمەوە بڵاوکراوەتەوە.

* (فازڵ حەلاق):-

- ساڵی (١٩٤٧) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ئەدیب و شانۆکارە لە کەرکوك.
- کتێبێکی چاپکراوی هەیە بە ناونیشانی (الحركة المسرحية في كركوك-تواريخ-اسماء-وثائق)، کەرکوك، ٢٠٠٩.

* (فازڵ عەزاوی):-

- ساڵی (١٩٤٠) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- شاعیر و ڕۆمانووس و وەرگێڕ بووە، یەکێك بووە لە دامەزرێنەرانی (جماعة كركوك).
- ساڵی (١٩٦٦) بەکالۆریۆسی لە زمانی ئینگلیزی لە زانکۆی بەغدا تەواو کردووە.
- دکتۆرای لە ئەڵمانیا لە زانکۆی (لایبزج) تەواو کردووە دەربارەی (کێشە سەرەکییەکانی پێشکەوتنی ڕۆشنبیری عەرەبی).
- ساڵی (١٩٦٩) لەگەڵ چەند ئەدیبێکدا گۆڤاری (شعر ٦٩)یان دەرکردووە کە یەکێك بووە لە دەنگە ئەدەبییەکانی شەستەکان، بەڵام لەلایەن دەسەڵاتی ئەو کاتەوە ڕاوەستێنراوە.
- لەنێوان ساڵانی (١٩٦٩-١٩٧٦) بەڕێوەبەری نووسینی گۆڤاری (الف باء) بووە.
- ساڵی (١٩٧١) لە کاتی خوێندنەوەی هەڵبەستێکی بە ناوی (انا الصرخة، اية حنجرة تعزفني؟) لە (جمعية التشكيليين) لە بەغدا، لەلایەن دەسەڵاتی ئەمنی ئەو کاتەوە تووشی لێدان و سزا بووە.
- ساڵی (١٩٧٧) عێراقی بەجێهێشت بەرەو ئەڵمانیا.
- بەرهەمەکانی:
- (اساطير خالدة)، شیعر، کەرکوك، ١٩٥٦.
- (مخلوقات فاضل العزاوي الجميلة)، چیرۆك، چاپی یەکەم نەجەف، ١٩٦٩، چاپی دووەم کولۆنیا-ئەڵمانیا ٢٠٠٠.
- (القلعة الخامسة)، چاپی یەکەم، دیمەشق، ١٩٦٩، چاپی دووەم، ٢٠٠٠، لە دواییدا کراوە بە فلیم.
- (سلاماً ايتها الموجة سلاماً ايها البحر)، بەغدا، ١٩٧٤.
- (كانت الطائرات تحلق عالياً)، چیرۆك، ١٩٧٤.
- (الشجرة الشرقية)، شیعر، بەغدا، ١٩٧٦.
- (الأسفار)، شیعر، ١٩٧٦.
- (الديناصور الأخير)، ١٩٨٠.
- (الهبوط إلى الابدية بحبل)، چیرۆك، ١٩٨٨.
- (مدينة من رماد)، ١٩٨٩.
- (رجل يرمي احجاراً في بئر)، شیعر، ١٩٩٠.
- (عودة الاستعمار من الغزو الثقافي إلى حرب الخليج)، لەندەن، ١٩٩١.
- (آخر الملائكة)، ١٩٩٢، لە ساڵی (٢٠٠٧ وەرگێڕاوەتە سەر

زمانی ئینگلیزی و ناوەکەی بووە بە (The last of the Angels).
- (صاعداً حتى الينبوع)، شیعر، ١٩٩٣.
- (بعيداً داخل الغابة-البيان النقدي للحداثة العربية)، ١٩٩٤.
- (في نهاية كل الرحلات)، شیعر، ١٩٩٤.
- (صاحب الفخامة الديناصور-رواية خوزيه كاردوسو بيريس)، وەرگێڕان، چاپی یەکەم دیمەشق ١٩٩٥، چاپی دووەم دیمەشق ٢٠٠٦.
- (سماء وارض-شعر ونثر-كيستيان موغنشتين)، وەرگێڕان، ئەڵمانیا، ١٩٩٦.
- (كوميديا الاشباح)، ئەڵمانیا، ١٩٩٦.
- (الروح الحية جيل الستينات في العراق-مذكرات)، بەیروت، ١٩٩٧.
- (فراشة في طريقها إلى الناس)، شیعر، دیمەشق، ١٩٩٨.
- (دماغ لينين-رواية تيلمان شبتفلن)، وەرگێڕان، ئەڵمانیا، ١٩٩٨.
- (الاسلاف)، ئەڵمانیا، ٢٠٠١.
- (إعراب تحت سماء غريبة)، شیعر، ئەڵمانیا، ٢٠٠٢.
- (الرجل الذي لا خصال له-رواية روبرت موزيل)، وەرگێڕانی کتێبی یەکەم لە ئەڵمانیا ٢٠٠٢، وەرگێڕانی کتێبی دووەم لە ئەڵمانیا (٢٠٠٨).
- (الاعمال الشعرية)، دوو بەش، ٢٠٠٧.
- (عودة الملائكة)، ئەڵمانیا، (٢٠٠٨).
- (حياتي مع بيكاسو)، وەرگێڕان.
- (اصدقاء السوء جماعة كركوك).

* (فازڵ محەمەد):-

- ناوی (فازڵ کوڕی محەمەد کوڕی مستەفا شوانی)یە.
- لە سییەکانی سەدەی ڕابردوو لەدایکبووە پەیامنێری گۆڤاری (اهل النفط) بووە لە پەنجاکان.
- کتێبێکی چاپکراوی هەیە لەگەڵ (فەهمی عەرەب ئاغا) بە ناونیشانی (ماذا في كركوك) کە لە ساڵی (١٩٥٤) چاپ کراوە.
- لە ئەوەتەکانی سەدەی ڕابردوو کۆچی دوایی کردووە.

* فازڵ محەمەد قەلەدلی:-

- ساڵی ١٩٤٣ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- پنار، شیعر ٢٠٠٦
- گورگور بابەدان حەیدەر بابایە سلێمان، ٢٠٠٨
- گولستان، ٢٠١٠
- پارلاك یلدزلەر، ٢٠٠٨
- القدر والحب، کورتە چیرۆك، ٢٠١٤

* (فازڵ مەهدی بەیاتی - دکتۆر فازڵ مەهدی بەیاتی):-

- (تورکمن تاریخندن بایراقلر)، بەغدا، ١٩٧٥.
- (سلجو قلر دوریندە عراق تورکلر)، ئەنقەرە، ١٩٧٥.
- (تورکجە دیل بیلکسی)، چاپخانەی (الجامعە)، بەغدا، ١٩٨٢.
- (تورکجە دیل بیلکسی ایجین دیل الیتشیر ملاری)، چاپخانەی (چاپخانەی (الجامعە)، بەغدا، ١٩٨٣.
- (اویغولامالی تورك دیل بیلکسی)، چاپخانەی (الزمان)، بەغدا، ١٩٨٤.
- (عراقدە تورکمن ادبیاتی تاریخی ١٩٥٨-١٩٦٨)، چاپخانەی (الأمة)، بەغدا، ١٩٨٤.
- (معجم المصطلحات السياسية والاقتصادية)، بەغدا، ١٩٩٠.
- (الترجمة بين اللغتين التركية والعربية)، بەغدا، ١٩٩١.
- ساڵی ١٩٤٦ لە خورماتوو لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- دراسات في تاريخ العرب في العهد العثماني، ٢٠٠٤
- بلاد الشام في الأحكام السلطانية في الدفاتر المهمة (١٥٤٤-١٥٦٦) وەرگێڕان، بەرگی یەکەم، ٢٠٠٦، بەرگی دووەم، ٢٠٠٦، بەرگی سێیەم، ٢٠٠٧.
- الدولة العثمانية في المجال العربي، ٢٠٠٧.
- بغداد من خلال وثائق الأرشيف العثماني، ٢٠٠٨
- البلاد العربية في الوثائق العثمانية، بەرگی یەکەم، ٢٠١٠، بەرگی دووەم، ٢٠١١
- المؤسسات التعليمية في المشرق العربي العثماني، ٢٠١٣
- الموصل من خلال وثائق الأرشيف العثماني والصور التاريخية المحفوظة، ٢٠١٤
- القدس من خلال الصور التاريخية، وەرگێڕان، ٢٠٠٩

* (فازیل مەحموود - شێخ فازیل):-

- ناوی (شێخ فازیلی کوڕی شێخ مەحموودی کوڕی شێخ محەمەد سالح کوڕی شێخ حەمە ئەمین قازان قایە کوڕی شێخ مەحموود کلێسە کوڕی شێخ سمایلی ولیانی کوڕی شێخ محەمەدی نۆرەدێی کوڕی سەید بابا عەلی کوڕی سەید بابا ڕەسوڵ)ە.
- ساڵی (١٩١٢) لەدایکبووە.
- لە سەرەتادا لە شاری کەرکوکەوە چووەتە شاری خورماتوو ئینجا شاری کفری.
- لە (٢)ی تشرینی یەکەمی ساڵی (١٩٧٢) کۆچی دوایی کردو لە شاری کفری لە گۆڕستانی باوە شاسوار نێژراوە.

* (فانی):-

- ناوی (عەبدولڕەحمان کەرکوکی)یە، زانایەکی ئایینیەو دەستێکی باڵای هەبووە لە خەتخۆشی و مەقامبێژیدا.

* (فایق تاڵەبانی):-

- (شێخ فایق کوڕی محەمەد ڕەئوف کوڕی عەلی تاڵەبانی) یە.
- هەڵبژێردراوە بە نوێنەری کەرکوك لەنێوان ساڵانی (١٩٣٥) و (١٩٣٩).
- ساڵی (١٩٥٦) کۆچی دوایی کردووە.

* (فایق سەعید):-

- ساڵی (١٩٦٠) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٨٥) دەرچووی بەشی ئابووری زانکۆی موستەنسرییە.
- ساڵی (٢٠٠١) بەشی پەروەردەی زانکۆی ستۆکهۆڵمی تەواو کردووە.

- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (حەوت ڕۆژ لەگەڵ قەرەداغیدا)، دەزگای سەردەم، ٢٠٠٢.
- (دابەشکردنی دەسەڵات)، وەرگێڕان لە سویدییەوە، دەزگای سەردەم، ٢٠٠٢.
- (تێکشکانی بەهاکانی خوێندکار)، چاپخانەی ڕەنج، ٢٠٠٤.
- (دابەشکردنی دەسەڵاتەکان لە ئێران)، وەرگێڕان لە سویدییەوە، دەزگای ئاراس، ٢٠٠٤.
- (یەکەمین مامۆستا)، وەرگێڕان لە فارسییەوە، دەزگای سەردەم، ٢٠٠٥.
- (هەراسانکردنی منداڵ لەنێوان ماڵو قوتابخانەدا)، دەزگای ئاراس، ٢٠٠٧.
- (قوتابخانەکان ڕوویان لە قیبلە نییە)، دەزگای ئاراس، ٢٠٠٨.
- (خۆکوژی منداڵ)، چاپخانەی ڕەنج، ٢٠١٠.
- ستروکتوورەکانی بیرکردنەوە و گەشەسەندنی مەعریفی منداڵان، ٢٠١٥
- پۆستراومای منداڵان: کاریگەرییە دەروونییەکانی جەنگ و تیرۆر ٢٠١٦.

* (**فایق سابیری حەمامچی**):-

- ساڵی (١٩٤٢)دا لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (٢٠١٠)دا کۆچی دوایی کردووە.
- لە بواری وەرزشو چالاکی هونەریدا دەستێکی باڵای هەبووەو هونەری نەخشی لەسەر میتال هەڵکەندووەو گەلێك تابلۆی هونەری هەبووەو تیپێکی شانۆییشی دامەزراندووە.
- دوو دیوانی شیعری چاپکراوی هەیە:
- (النار المرة)، شیعر بە زمانی عەرەبی، کەرکوك، ٢٠٠٣،
- (عاشقلار)، شیعر بە زمانی تورکی.

* (**فایق عومەر ڕەسوڵ**):-

- یەکێکە لە شێوەکارەکانی شاری کەرکوك.
- ساڵی (١٩٥٥) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٨٠) لە بەغدا دبلۆمی لە پەیمانگای هونەری تەواو کردووە.
- لە ساڵی (١٩٨٨)ەوە لە نەمسایە.
- لەنێوان ساڵانی (٢٠٠٠-٢٠٠٥) تابلۆکانی گەیشتۆتە ئاستی گەلەرە هونەرییە جیهانییەکان لە ڤییەنا-نەمسا.
- شوێنی گەلەرییەکانی:
- ڤییەنا گەلەری (AAI)، ساڵی (١٩٩١).
- زانکۆی وارشۆ-پۆڵەندا، ساڵی (١٩٩٢).
- ڤییەنا گەلەری کارل شترویل، ساڵی (١٩٩٣).
- ڤییەنا گەلەری لە سیلیستا، ساڵی (١٩٩٤).
- هۆڵەندا گەلەری مانا، ساڵی (١٩٩٥).
- ڤییەنا گەلەری شیکا، ساڵی (١٩٩٧).
- ڤییەنا گەلەری تولیراتر، ساڵی (١٩٩٨).
- ڤییەنا گەلەری کاراگو، ساڵی (١٩٩٩).
- ڤییەنا گەلەری میدونا، ساڵی (٢٠٠٠).
- ڤییەنا گەلەری ڕوشەو وێنە، ساڵی (٢٠٠١).
- ڤییەنا گەلەری ڕوشەو وێنە، ساڵی (٢٠٠٣).
- سالیزبورغ گەلەری هونەر، ساڵی (٢٠٠٤).

- ڤییەنا گەلەری شپیك تاگل، ساڵی (٢٠٠٤).
- ڤییەنا گەلەری نوری نوك، ساڵی (٢٠٠٤).
- سالیزبورغ گەلەری جیهانی، ساڵی (٢٠٠٥).
- ڤییەنا گەلەری نوری نوك، ساڵی (٢٠٠٦).
- ڤییەنا گەلەری رین نوسل، ساڵی (٢٠٠٦).

* (**فایق مستەفا ئەحمەد چەقماچی - دکتۆر فایق مستەفا ئەحمەد چەقماچی**):-

- ساڵی (١٩٤٢) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ماجستێرو دکتۆرای لە ئەدەبی شانۆ لە قاهیرە لە ساڵی (١٩٧٧) بەدەستهێناوە.
- بەرهەمەکانی:
- (اثر التراث الشعبي في الأدب المسرحي النثري في مصر ١٩١٤-١٩٥٢)، بەغدا، ١٩٨٠.
- (من بواكير المسرح الشعري العربي)، کۆلێژی ئاداب، زانکۆی ئەلموستەنسریە، ١٩٨٤.
- (اثر الف ليلة في المسرح العراقي المعاصر)، کۆلێژی ئاداب، زانکۆی ئەلموستەنسریە، ١٩٨٥.
- (شهريار في المسرح العربي الحديث)، کۆلێژی ئاداب، زانکۆی ئەلموستەنسریە، ١٩٨٥.
- (الأدب العربي الحديث، دراسة في شعره ونثره)، زانکۆی موسڵ، ١٩٨٧.
- (في النقد الأدبي الحديث، منطلقات وتطبيقات)، موسڵ، ١٩٨٩.
- (في ذاكرة المسرح العربي)، بەغدا، ١٩٩٠.
- (دفاع عن المقالة الأدبية)، کەرکوك، (٢٠٠٨).

* (**فایق نەجار**):-

- ساڵی (١٩٢١) لە گەڕەکی (سەقاخانە) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- لە بواری خوێندنی مەقامو قۆریاتدا دەستێکی باڵای هەبووە، شارەزایی تەواو هەبووە لە ڕاهێنانی کەسانی تر لەسەر خوێندنی مەقامو قۆریات.
- ساڵی (١٩٥٤) کاسێتێکی گۆرانی بۆ ماوەی (٤٥) دەقیقە

تۆمار کردووە لەگەڵ هاوڕێیەتی (عەبدولواحید کۆزەچی)و (عەبدولڕەحمان قزلتای).
– ساڵی (١٩٥٩) چوار گۆرانی لە کاتی کردنەوەی ئێزگەی تورکمانی لە بەغدا تۆمار کردووە.
– ساڵی (١٩٦٣) بۆ ماوەی دوو سەعات گۆرانی تۆمار کردووە لەگەڵ (تۆپال پاشا).
– ساڵی (١٩٦٤) بۆ ماوەی دوو سەعات گۆرانی تۆمار کردووە لەگەڵ (محەمەد ئەحمەد ئەربیلی)و (مشکۆ)و (محەمەد قەڵایی).
– لە شوباتی ساڵی (١٩٩٦) بە نەخۆشی کۆچی دوایی کردووە.

* (فەتاح ئاغای کاکەیی):–

– ساڵی (١٨٩٠) لە کەرکوک لە ئاوایی (لاسین)ی داقوق لەدایکبووە.
– (فەتاح ئاغا کوڕی سەید خەلیل کوڕی سەید محەمەد کوڕی سەید ئیبراهیم)ە.
– یەکێکە لەوانەی کە بایەخی داوە بە خوێندن لە دێیەکەی خۆی قوتابخانەی کردووەتەوە.
– ساڵی (١٩٥٤) کۆچی دوایی کردووە لە گۆڕستانی (ئیمام ئەحمەد) لە کەرکوک نێژراوە.

* (فەتاحی بانی مۆردی – مەلا شێخ فەتاحی بانی مۆردی):–

– ناوی (مەلا شێخ فەتاحی کوڕی شێخ مەحموودی بانی مۆردی)یە، ناسراو بە (شێخ مەحموودی گەورە) کە دەچێتەوە سەر (شێخ ئیبراهیمی بانی مۆردی)، ئەویش کوڕی شێخ ئەحمەدی بۆن خۆشە.
– لە گوندی بانی مۆرد لە بناری چیای سەگرمە لەدایکبووە.
– لە دەورووبەری (١٩٣٠–١٩٣١) کۆچی دوایی کردووە.

* (فەتحوڵلا عیزەت):–

– (فەتحوڵلا کوڕی عیزەت ئاغا کوڕی مەجید ئاغا)یە.
– ساڵی ١٩٣٦ لە گەڕەکی زێویە لەدایکبووە.
– خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی لە ئیمام قاسم تەواو کردووە، ئامادەیی لە قوتابخانەی (المركزية) لە کەرکوک تەواو کردووە.
– ساڵی ١٩٦٠ – ١٩٦١ دەستی بە خوێندنی یاسا کردووە لە کۆلێژی یاسا.
– ساڵی ١٩٦٣–١٩٦٦ لە زیندانەکانی ڕژێمی بەعس بەند دەکرێت.
– ساڵی ١٩٦٨ دووبارە دەست دەکاتەوە بە خوێندن و لە ساڵی ١٩٦٩ وەك پارێزەر دەردەچێت و لە بەغدا کاری پارێزەری دەکات
– کادرێکی پێشکەوتووی حیزبی شیوعی بووە و ئەندامێکی چالاك بووە لەنێو شاری کەرکوکدا و ئەندامی کۆمیتەی کەرکوك و بەرپرسی دەڤەری شوان بووە.
– ساڵی ١٩٧٢ لەلایەن ئەمنی ڕژێمەوە لە شەقامی ئەتڵەس دەستگیر دەکرێت و لە دوایدا لەناو دەبرێت.

* (فەتاح پاشا–ئەمیر ئەللیوا):–

– (فەتاح کوڕی سلێمان پاشا)یە، لە بەغدا لەدایکبووە، لە بنەڕەتدا خەڵکی خورماتووە.
– ساڵی (١٨٦١) لەدایکبووە.
– پیاوێکی سەربازی و کارگێڕی عوسمانییەکان بووە.
– قوتابخانەی سەربازی ئەستەمبولی تەواو کردووەو بەنیشانەی (ضابط ركن) شەهادەی بەدەستهێناوە کە بەردەوام بووە تا گەیشتۆتە (ئەمیر ئەللیوا) لە سوپای عوسمانی.
– ساڵی (١٩١٤) خانەنیشین کراوە.
– ساڵی (١٩٢١–١٩٢٤) موتەسەڕیفی لیوای کەکوك بووە.

- ساڵی (١٩٣٦) لەگەڵ کوڕەکەی (نوری بەگ) کارگەی ڕستن‌و چنینی لە (کازمیە) دامەزراندوە کە یەکێك بووە لە کارگە پێشکەوتووەکانی ئەو سەردەمەدا.
- ساڵی (١٩٣٦) کۆچی دوایی کردووە.

* (فەتاح جەباری - مەلا فەتاح جەباری):-

- (مەلا فەتاح کوڕی سەید مستەفا کوڕی سەید ئیسماعیل کوڕی سەید جانی کوڕی سەید عەبدولجەبار)ە.
- ساڵی (١٨١٠) لە دێی یانگۆل لە سەرووی ڕۆژهەڵاتی کەرکوك لەدایکبووە.
- سەر بە عەشیرەتی جەباری ناوچەیی کەرکوکە.
- شاعیرێکی گەورەیەو ژیاوە لە نیوەی یەکەمی سەدەی چواردەهەمی کۆچی.
- ساڵی (١٨٧٨) لە دێی (تاوێر بەرز) کۆچی دوایی کردووە

* (فەتاح فەڵەو- حاجی خڕە):-

- خەڵکی کفرییەو لە عەشیرەتی قەرەداغییەکانە.
- ساڵی (١٩٠٧) لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٩٢) کۆچی دوایی کردووە.
- یەکێك بووە لە بازرگانە دەوڵەمەندەکانی شاری کفری.

* (فەتاحی کۆسەر - حاجی فەتاحی کۆسەر):-

- یەکێك بووە لە دەوڵەمەندەکانی شاری کفری لەسەرەتای سەدەی بیستەم.
- ساڵی (١٩١٩) لە گرانییە گەورەکەدا گەنم‌و خورمای زۆر لە بەغداوە هێناوە بۆ کفری‌و بە نرخێکی کەم فرۆشتوێتی بە خەڵکەکە.

* (فەتاح مەحموود مەللاك چۆلەکی - مامە فەتاح مەحموود مەللاك چۆلەکی):-

- ساڵی (١٩١٣) لە ئاوایی (عەرەب کۆیی) داقوق لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩١٥) ماڵی باوکی لە ئاوایی ناوبراو گوێزراونەتەوە بۆ ئاوایی (عەبدوڵلا غانم) تا ئێستا لەوێ ماون‌و بەکاری کشتوکاڵی و مەڕوماڵات بە خێوکردنەوە خەریکن.
- ساڵی (١٩٥٥) ژنی هێناوە پێنج کوڕو کچێکی هەیە.
- شارەزایی هەیە لە مەقامەکانی ئەللاوەیسی و قەتارو خاوکەرو و خاوخۆش، خورشیدی، ئای ئای.
- شارەزایی هەیە لە گۆرانییە کۆنەکانی باوباپیران وەکو یارغەزال، سەوزە هۆسەوزە، خاڵوی ڕێبوار، هۆکاکی جووتیار هەی نار هەی نار.

* (فەتحی سەفوەت قیردار):-

- ساڵی (١٨٩٦) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- لە خێزانی قیردارەکانی کەرکوکە کە باوکی ناوی (محەمەد سەعید چەلەبی) بووە کە یەکێکە لە بازرگانە دەوڵەمەندەکانی کەرکوك.
- یەکێکە لە شێوەکارە بە تواناکانی ئەم سەردەمەی خۆی.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:

- (تربیە بدنیە ومکتب اوینلری) چاپخانەی (صنایع) کەرکوك، ١٩١٤.
- (نماذج الاشغال الیدویة) بەغدا، ١٩٢٩.
- لە تەممووزی ساڵی (١٩٦٦) کۆچی دوایی کردووە.

* (فەتۆش - مەلا فەتۆش):-

- ناوی (فەتحوڵلای کوڕی حەوێش کاکەیی)ە، بەتیرە لە بنەماڵەی (خوبیلەزادە)یە.
- ساڵی (١٨٦٣) لە شاری کەرکوك لە گەڕەکی (چای) هاتووەتە دنیاوە، بەڵام هەندێك سەرچاوە ساڵی (١٨٦٦) بە ساڵی لەدایکبوونی دادەنێن.
- لەلای مام پیرەویسی کاکەیی نراوەتە بەر خوێندن.
- ساڵی (١٨٨٧) بەهۆی دەست کورتییەوە لە کەرکوك دەگوێزرێتەوە بۆ ئاوایی (تەرجیل) لەوێ بەکاری کشتوکاڵییەوە خەریك دەبێت بۆ ماوەی چوار ساڵ وئینجا دەچێتە گوندی (زەنقەر).
- دوای ماوەیەك دەگەڕێتەوە کەرکوك وبە دووکانی دارتاشییەوە خەریك دەبێت.
- وادەگێڕنەوە گوایە باوك ودایکی هەر لە منداڵییەوە بە (فەتۆش) بانگیان کردووە، بۆیە شاعیر ئەم ناوەی بە لاوە پەسەند بووەو کردوویە بە نازناوی خۆی‌و سروودو هۆنراوەی لەسەر داڕشتووە، بەڵام جارجاریش بە ناوی خۆیەوە شیعری دەنووسی.
- مەلا فەتۆش بە یەکێك لە ناودارانی کەرکوکی ئەوڕۆژگارە دەژمێردرێت، لە لای کاکەییەکان پلەو پایەی بەرزی هەبووە، شیعرەکانی بە شێوەی ماچۆیی (گۆران) داڕشتووە.
- شاعیر لە شاری کەرکوك لە گەڕەکی (پیریادی) قوتابخانەیەکی تایبەت لە سەر ئەرکی خۆی لە ماڵەکەی خۆیدا کردووەتەوەو فرە کەسی لە نەخوێندەواری ڕزگار کردووە.
- ساڵی (١٩١٩)ی زایینی کۆچی دوایی کردووەو لە گۆڕستانی (موسەڵلا) بە خاك سپێردراوە، بەڵام هەندێك سەرچاوە ساڵی (١٩٢٠) بە ساڵی کۆچکردنی دادەنێن.

* (فەخری جەلال):-

- ساڵی (١٩٤٠) لە گەڕەکی چای لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٦٤) پەیمانگای هونەرە جوانەکانی تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٦٦) بووەتە مامۆستای ڕەسم لە قوتابخانەی ئیمام قاسم.
- بەشداری پێشانگای یەکێتی مامۆستایانی کەرکوکی کردووە لە یانەی مامۆستایانی کەرکوک، لە ڕۆژانی (١-٧)ی حوزەیرانی ساڵی (١٩٧٣).

* (فەخرەددین عەلی ڕەزا - هەردی):-

- ناسراو بەهەردی.
- لەدایکبووی ساڵی (١٩٦٢)ی گوندی دروشیوان لە ناحیەی شوان.
- ساڵی (١٩٧٥) خێزانەکەی گواستییەوە بۆ کەرکوک و لە گەڕەکی قۆریەو دواتر لە گەڕەکی حەمام عەلی بەگ نیشتەجێ بوو. لەوێ لەرێی کرێکارییەوە بەشدار بوو لەیارمەتیدانی خێزانەکەی بۆ دابینکردنی بژێوی ژیان.
- سەرەرای دواکەوتنی لە خوێندن، مەراقی خوێندن بوو، تینی دایە خۆی و بەم هۆیەوە لە خوێندنگەی ئێوارانی ئیمام قاسم قۆناغی سەرەتایی تەواو کرد.
- ساڵی (١٩٧٧) پەیوەندیی بەڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کرد. ساڵی (١٩٨١) ئەم پەیوەندییەی لەلای دەزگای ئەمنییەکان ئاشکرا بوو، بەهۆی ئەمەوە دەستگیر کرا، بەڵام پاش مانگێک ئازاردان، لەبەر خۆراگری و نەدرکاندنی هیچ نهێنییەک و نەبوونی بەڵگە لەسەری، ئازاد کرا، پاش ئازادبوونی، لەمانگی حوزەیراندا پەیوەندیی بەهێزی پێشمەرگەوە کرد و لە کەرتی یەکی ساڵەیی لە هەرێمی ٢ی کەرکوک بوو بە پێشمەرگە.
کاتێک هەرێمەکان هەڵوەشێنرانەوەو پەیرەوی لە سیستمی تیپەکان کراو تیپی ٢١ی کەرکوک پێکهات، چووە کەرتی ٣ی چەمچەماڵ و دواتریش کرایە جێگری فەرماندەی کەرتی ٢ی شوان. لە ژیانی پێشمەرگایەتیدا ئەرکەکانی پێشمەرگایەتیی بەرێکوپێکی جێبەجێ کردووە.
- لە چالاکییەکی تیپی ٢١ی کەرکوکدا بۆ تۆڵەی شەهید کردنی مامە ریشە، لە ٣١ی کانوونی دووەمی ساڵی (١٩٨٥) لە گوندی ئەعریبکراوی گورزەیێی ساڵەیی بەسەختی بریندار بوو، بۆ بەیانییەکەی پاش ململانێیەکی سەخت لەگەڵ مەرگدا شەهید بوو و تەرمەکەی لە گوندی دروشیوان بەخاک سپێردرا.

* (فەخری نووسرەت پاڵەوان):-

- یەکێک بووە لە پاڵەوانەکانی شاری کەرکوک لە گەڕەکی ئاخوڕ حوسێن.

* فەرمان ئەبەرد:-

- یەکێکە لە شاعیرەکانی کەرکوک، کە شیعرێکی لە ژمارە (١) گۆڤاری گزنگ بڵاوکراوەتەوە، بەڵام هیچ زانیارییەکی ترمان دەربارەی نییە.

* (فەرهاد حەمزە محەمەد):-

- ساڵی (١٩٦١) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- خوێندنی سەرەتایی و ناوەندیی و ئامادەیی لە کەرکوک تەواو کردووە.
- دەرچووی بەشی جیۆلۆجی کۆلێژی زانیاری زانکۆی سەلاحەدین لە ساڵی (١٩٨٤).
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:-
- (مێژووی خەباتی گەلی ڤێتنام)، ١٩٨٤.
- (فاشیزم و خوێنی گەلە چەوساوەکان)، ١٩٨٥.
- (سێ ئەنترناسیۆناڵەکە جیهان)، لە (هەڵەدن)، ١٩٨٥.
- (CIA حکومەتە نادیارەکەی ئەمریکا)، ٢٠٠٠.
- (مێژووی نەوتی کەرکوک)، چاپی یەکەم، ٢٠٠٦.

- (نەوت و کورد و کەرکوك)، ٢٠١١.
- LOG ANALYSIS IN CARBONATE ROCKS)، ٢٠١١.
- (مێژووی نەوتی کەرکوك)، ٢٠١٢.

* (**فەرهاد شاکەلی**):-

- (فەرهاد محەمەد سلێمان شاکەلی).
- سالی (١٩٥١) لە دێی شاکەل لەدایکبووە.
- شاعیرو زمانەوان و ئەکادیمیکارە، یەکێکە لە ڕێبەرانی بزووتنەوەی نوێخوازیی ساڵانی حەفتاکان لە شیعری کوردیدا.
- لە قۆناغی خوێندنی دواناوەندیدا دەستی بەبڵاوکردنەوەی هۆنراوەو وتار کردو هەر لەو قۆناغەشدا بناغەی ئاشنایەتیی لەگەڵ بیروباوەڕی مارکسیزمدا دانا و لە ساڵانی دواتردا زۆرتر بەلای مارێزمدا دایشکاند.
- سالی (١٩٧١) لەبەشی زمانی کوردیی کۆلێژی ئەدەبیاتی زانکۆی بەغدا وەرگیرا.
- سالی (١٩٧٢)دا یەکەم دیوانی شیعری بەناونیشانی (پرۆژەی کودەتایەکی نهێنی) بڵاوکردەوە. لەم قۆناغەی ژیانیدا، لەبەغدا لە هەفتەنامەی (برایەتی) کاری کردووەو هەروەها ئەندامی لقی بەغدای کۆمەڵی هونەرو ریزەی کوردی بووە.
- سالی (١٩٧٤) لەگەڵ هەرەسهێنانی ئاگربڕی چوار ساڵەی نێوان کوردو حکومەتی عێراقدا، بەغدای بەجێهێشت و پەیوەندیی بە شۆڕشەوە کرد. پاش ئەوەی شۆڕش شێوە حکومەتێکی لە ناوچەکانی دەرەوەی دەسەڵاتی حکومەتی عێراق پێکهێنا و چەند دەزگایەکی دامەزراند لەوانە ئەمانەتی رۆشنبیری و لاوان، لەو ئەمانەتە بەفەرمانبەر دامەزرا و ماوەیەك وەك نووسەر لەڕادیۆی دەنگی کوردستان کاری کردو وتاری بە زمانی کوردی و عەرەبی دەنووسی. لەو ماوەیەدا بەشدار بوو لە دامەزراندنەوەی یەکێتیی نووسەرانی کوردو بووە ئەندامی دەستەی بەڕێوەبەر تێیدا. لەڕووی سیاسیشەوە، هەر لەو ماوەیەدا پەیوەندیی بەڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی رەنجدەرانی کوردستانەوە کردو ڕاستەوخۆ لەگەڵ سکرتێری کۆمەڵە شەهاب شێخ نوری کاری کرد.
- لە سەروبەندی هەرەسهێنانی شۆڕشدا لە ساڵی (١٩٧٥) پشتگیریی پرۆژەی درێژەپێدانی شۆڕشی کرد، بەڵام پاش شکستی پرۆژەکە، لەسەید سادق خۆی رادەستی هێزەکانی عێراق کردو دواتر گەڕایەوە بۆ بەغدا بۆ تەواوکردنی خوێندنی.
- لەبەغدا بەردەوام بوو لەسەر هەڵسووڕانی سیاسیی خۆی و ماوەیەك سەرپەرشتیی ڕێکخستنەکانی بەغداو خانەقین و باشووری عێراقی کۆمەڵەی رەنجدەرانی کرد. هەر ئەو ساڵە، دوای گیرانی چەند ئەندامێکی ڕێکخستن و زیادبوونی مەترسیی گیرانی، لەگەڵ هەر یەك لە برایم عەزۆو برایم عەبد عەلی لە سنووری نێودەوڵەتیی عێراق - سووریا پەڕییەوەو لە سووریا پەیوەندیی بە تاڵەبانی و دەستەی دامەزرێنەری یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانەوە کرد.
- لە سووریا بەشدار بوو لەدابین کردنی پێداویستییە لۆجستیکییەکانی دەستپێکردنەوەی خەباتی چەکدار لە کوردستانداو ئەو مەفرەزەیەی کە لە ساڵی (١٩٧٦) دا بەسەرکردایەتیی برایم عەزۆ گەڕایەوە بۆ کوردستان، ئەوو نەجمەددین بیوك کایا بەشدار بوون لە پێگەیاندن و پەروەردەکردن و بەڕێ کردنی بۆ کوردستان.
- لە تشرینی دووەمدا لەگەڵ هێزێکی پێشمەرگەدا بەناو کوردستانی باکووردا بەرێ کەوت بەرەو ناوچەی بادینان بەڵام پلانەکە سەری نەگرت و هێزەکە، پاش نەهامەتییەکی زۆر، گەڕایەوە بۆ سەری کانی لە سووریا.
- پاش شکستهێنانی پلانەکە، شاکەلی بڕیاری دا واز لە سیاسەت بێنێ.
- سالی (١٩٧٧) لە بەیروت گیرسایەوەو دواتر چوو بۆ ئەڵمانیای رۆژئاوا و لە شاری هامبۆرگ ژیا. ساڵی دواتر ئەڵمانیای بەجێهێشت و ڕووی کردە سوید. لەوێ لە زانکۆی ئۆپسالا دەستی بەخوێندن کردو بڕوانامەی دکتۆرای تێدا بەدەستهێنا. دواتر بوو بەمامۆستا لەو زانکۆیە. دیارترین بەرهەمی، ماستەر نامەکەیەتی سەبارەت بە (ناسیونالیزمی کوردی لە مەم و زینی خانیدا) و تێزی دکتۆراکەی دەربارەی (پەخشانی هونەریی کوردی)یە.
- لە هاوینی ساڵی (١٩٧٨)ەوە تا ئێستا لە سوید دەژی، مامۆستای زمان و ئەدەبی کوردییە لە زانکۆی (ئۆپسالا) لە سوید.
- هەشت دیوانی شیعرو کۆمەڵە چیرۆکێك و دوو لێکۆڵینەوەی زانستی و نزیکەی دە کتێبی وەرگێرانی بڵاوکردووەتەوە، بەشێك لە شیعرو چیرۆك و لێکۆڵینەوەی گۆڕاوەتە سەر زمانی ئینگلیزی، فەرەنسی، سویدی، عەرەبی، فارسی، تورکی، ئیتالی، نۆرویژی، تایلاندی و ئیسلاندی.
- کۆمەڵێك لێکۆڵینەوەی زانستی لەسەر ئەدەبی کوردی و تەسەووف بە ئینگلیزی بڵاوکردووەتەوە.
- بەرهەمەکانی:
- (پرۆژەی کودەتایەکی نهێنی)، شیعر، چاپی یەکەم، بەغدا، ١٩٧٢، چاپی دووەم، کوردستان، ٢٠٠٠.
- (ڕووبارە تیشکێك لە هەتاوی سوورەوە)، شیعر، بەیروت، ١٩٧٧.

- (هەوران)، شیعر، ئوپسالا، ١٩٨١.
- (ژن)، شیعر، (بەناوی فەرهاد شاکەلی)، چاپی یەکەم، سوید، ١٩٨٥، چاپی دووەم کوردستان، ٢٠٠٠.
- (فرمێسکەو هونەر)، وەرگێڕانی ٢٠ شیعری گۆرانە لە کوردییەوە بۆ سویدی، بە هاوکاری (بەختیار ئەمین)و (لارش بێکستروویم)، ستۆکهۆلم، ١٩٨٥.
- (بۆنی هەوری وڵاتەکەم)، وەرگێڕانی شیعری چواردە شاعیری کوردە لە کوردییەوە بۆ سویدی، بە هاوکاری چەند وەرگێڕی کوردو سویدی، ستۆکهۆلم، ١٩٩١.
- (نیگاری تۆ لە دیواری زیندانەکەم هەڵدەکۆڵم)، چاپی یەکەم، سوید، ١٩٩٤، چاپی دووەم، هەولێر، ٢٠٠٠.
- (بۆریس پاستێرناک)، وەرگێڕان لە ئینگلیزییەوە، چاپی یەکەم، سوید، ١٩٩٥، چاپی دووەم، هەولێر، ٢٠٠٠.
- (بۆنی تاریکی)، چیرۆک، چاپی یەکەم، سوید، ١٩٩٧، چاپی دووەم، هەولێر، ٢٠٠٠.
- (پەخشانی هونەریی کوردی)، ڕۆهات ئالاکۆم، وەرگێڕان، ئەستەمبوڵ، ١٩٩٨.
- (ئاوگوست ستریندبێرگ، پاریا (شانۆنامە)، وەرگێڕان لە سویدییەوەو نووسینی پێشەکی بۆی، چاپی یەکەم، مالموێ، ٢٠٠٠، چاپی دووەم، دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی موکریانی، کوردستان، ٢٠٠١.
- (هەموو ڕازی من ئاشکرایەو هەموو ئاشکرای تۆ ڕاز)، شیعر، چاپی سێیەم، هەولێر، ٢٠٠٦.
- (ئەم چرایە دڵم ڕووناک دەکاتەوەو تەمەنم دەسووتێنێ)، دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی موکریان، کوردستان، ٢٠٠٦.
- (زمانی گەردەلوول خەونی شنەبا)، کۆمەڵەوتار، ستۆکهۆلم، سوید، ٢٠٠٨.
- (زمانی کوردی لە ئاستانەی سەردەمێکی تازەدا)، هەولێر، ٢٠٠٩.
- (بڵاچەیەک درز دەخات تاریکە شەوی تەمەنم)، ٢٠٠٩.
- (دەرزیناژن)، ٢٠٠٩.
- (دەنگی ڕووناکی لە گێتییەکەی تاریکیدا)، ٢٠١٠.
- (کە بازنەو لاکێشەکان هەڵدەوەشێنەوە)، ٢٠١٠.
- (نیلسۆن ماندێلا)، ٢٠١٠.
- (لاپەڕەیەک لە ئەزموونی ڕووناکبیرانی کورد، ڕەفیق حیلمی)، ٢٠١٠.

* فەرهاد عەبدولعەزیز:-

- یەکێکە لە نووسەرەکانی چەمچەماڵ، نامەی ماستەری هەیە بەناونیشانی:- (ناوچەی چەمچەماڵ لەنێوان ساڵانی هەردوو شەڕی جیهانیدا (١٩١٨- ١٩٣٩)، بارودۆخی کۆمەڵایەتی، ڕامیاری و ڕووناکبیری، (٢٠١٣).

* فەریدون عەبدولقادر تالیب تالەبانی:-

- ساڵی ١٩٥٤ لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی ١٩٧٥ کۆلێژی سەربازی بەغدای تەواو کردووە لە خولی ٥٤ بەناونیشانی (مشاة).
- ساڵی ٢٠١٤ بە پلەی لیوا لە وەزارەتی پێشمەرگە خانەنشین کراوە.

* فەرەیدون عەبدولقادر:-

- ناوی فەرەیدون عەبدولقادر فەرەج.
- لەدایکبووی ساڵی (١٩٤٧)ی گەڕەکی ئیمام قاسمی شاری کەرکوک.
- لەکاتی لەدایکبوونیدا باوکی لە سلێمانییەوە وەک کارمەندی حکومەت بۆ کەرکوک گوێزرایەوەو لە فەرمانگەی دادگای چارەسەری کێشەی زەوی و زار کاری دەکرد. ساڵی (١٩٤٨) ماڵیان گەڕایەوە بۆ سلێمانی.
- هەرسێ قۆناغی خوێندنی لە سلێمانی تەواو کردووەو لە ساڵی (١٩٦٥)دا لە بەشی کۆمەڵناسیی زانکۆی موستەنسریەی بەغدا وەرگیراوە.
- سەرەتایی ژیانی سیاسیی بۆ ساڵی (١٩٦٢) دەگەڕێتەوە، کاتێک بوو بە ئەندام لە یەکێتیی قوتابیانی کوردستان و دواتریش پەیوەندیی بە پارتی دیموکراتی کوردستانەوە کرد.
- ساڵی (١٩٦٤) لەکاتی سەرهەڵدانی قەیران و دووبەرەکی لەناو سەرکردایەتیی پارتی دیموکراتی کوردستاندا، لەگەڵ چەند هاوڕێیەکیدا هەوڵی ئاوبڕیوانیان لەنێوان هەردوو باڵی ئەیاردا، بەڵام هەوڵەکەیان هیچی لێ سەوز نەبوو. بەڵام لەدواییدا بەلای باڵی مەکتەبی سیاسیدا دای شکاند.
- ساڵی (١٩٦٧) بەدواوە وردە وردە کەوتە ژێر کاریگەریی بیروبارەڕی چەپی شۆڕشگێڕو دەستی بە خوێندنەوەی ئەدەبیاتەکانی ئەم ڕێبازە کرد.
- ساڵی (١٩٦٩) بووە ئەندامی لیژنەی بەغدای یەکێتیی قوتابیانی کوردستان سەر بەباڵی مەکتەبی سیاسی.
- ساڵی (١٩٧٠) خۆی و شەهاب شێخ نوری و فازڵ مەلا مەحموود کەوتنە بانگەشەکردن بۆ پرۆژەی دامەزراندنی ڕێکخراوێکی چەپی شۆڕشگێڕو لەم سەروبەندەدا بەشدارییەکی کاریگەری لەم کۆبوونەوانەی بەغدادا کرد کە دواتر پێکهێنانی کۆمەڵی مارکسی - لینینیی کوردستانیان لێکەوتەوە. دوای دامەزراندنی کۆمەڵە، بووە یەکێ لە ئەندامی سەرکردایەتی لەو ماوەیەدا کاری لێپرسراوانەی بۆ تۆکمەکردنی ڕێکخستنە نهێنییەکان کردو لێپرسراوەتیی

ڕێکخستنەکانی کەرکوکی گرتە ئەستۆ. لەم سەروبەندەشدا داوای لێ کرا ماڵی بباتە کەرکوك و لەوێ نیشتەجێ بێ تاکو باشتر سەرپەرشتی ڕێکخستنەکانی ئەوێ بکات.

– لەکاتی سەرهەڵدانی قەیرانی ناسنامەی لەناو کۆمەڵەدا، پشتگیریی ڕێبازی کوردستانیی کردو ڕێبازی بە عێراقی کردنی هەڵسووڕانی کۆمەڵەی ڕەتکردەوە.

– ساڵی (١٩٧٢) پاش چوونی تاڵەبانی و شەهاب شێخ نوری بۆ دەرەوەی وڵات، زۆربەی ئەرکەکانی سەرکردایەتی کۆمەڵە کەوتنە سەر شانی، بۆیە کەوتە فراوان کردنی سەرکردایەتی بە جۆرێك کە هەر یەك لە جەعفەر عەبدولواحیدو ئارات عەبدولغەفورو محەمەد میرزا سەعیدی بردە ناو کۆمیتەی سەرکردایەتیی کۆمەڵە.

– لەو ماوەیەدا هەندێ وتاری بۆ ڕوونکردنەوەی هەڵوێستی کۆمەڵە سەبارەت بە هەندێ مەسەلە بۆ ئەڵقە ڕۆشنبیرییەکان و ئەندام و کادیرانی کۆمەڵەنووسی و هەروەها سەرپەرشتی دەرکردنی ڕۆژنامەی (ئاڵای سوور)ی کرد کە یەکەم ئۆرگانی کۆمەڵە دادەنرێ.

– ساڵی (١٩٧٣) بەکارمەند لە شارەوانیی کەرکوك دامەزراو لە ساڵی (١٩٧٤) لەسەروبەندی دەستپێکردنەوەی شەڕ لەنێوان کوردو حکومەتی عێراقدا، وازی لە کارەکەی هێناو پەیوەندیی بە شۆڕشەوە کرد.

– پاش دامەزراندنی دەزگا کارگێڕییەکان لەناوچەکانی دەرەوەی دەسەڵاتی حکومەتی عێراق، ئەرکی سەرۆکی شارەوانییەکانی پێ سپێردراو دواتر لەناوچەی پێنجوێن گیرساپەوە.

– ساڵی (١٩٧٥) پاش هەرەسهێنانی شۆڕش، گەڕایەوە بۆ سلێمانی و کەوتە کارکردن بۆ سەقامگیرکردنی ڕایەڵەی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە. لە حوزەیرانی ئەو ساڵەدا سەرکردایەتیی کۆمەڵە ڕایسپارد سەردانی سووریا بکاو لەوێ چاوی بە تاڵەبانی بکەوێ بۆ دروستکردنی هەماهەنگی لەنێوان هەڵسووڕانی سیاسیی ناو وڵات و دەرەوەی وڵات و دابینکردنی پێداویستییەکانی دەستپێکردنەوەی خەباتی چەکدار لە کوردستاندا، بەڵام ڕێکخستنی دیدارەکە دواکەوت و کەوتە مانگی ئابەوەو شوێنی دیدارەکەش لە سووریاوە گوێزرایەوە ئەڵمانیا. پاش گەڕانەوەی بۆ سلێمانی، بەسەر هەلومەرجێکی دژواردا کەوت، چونکە بەشێکی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە لەلایەن دەزگا ئەمنییەکانەوە ئاشکرا ببوون و ڕەوشی ڕێکخستنەکان شپرزەیی و شێواویی پێوە دیار بوو.

– هەر ئەو ساڵە لەگەڵ سەرکردەکانی تری کۆمەڵە کە فەرمانی گرتنیان لەلایەن دەزگا ئەمنییەکانەوە بۆ دەرچوو بوو، چوو بۆ ئێران. بەپێی ئەو نەخشەیەی کە سەرکردایەتی کۆمەڵە دایانابوو، نیاز وابوو لە تاران پەیوەندی بەباڵیۆزخانەی سووریاوە بکرێ و لە ڕێی سوورییەکانەوە بنێردرێن بۆ سووریا، بەڵام ئەندامانی تیمەکە لە ئێران دەستگیر کران و بە تۆمەتی دزەکردنە ناو خاکی ئێران درانە دادگاو لە سەقز زیندانی کران، پاش تەواوکردنی ماوەی زیندانی کردنەکە، لەسەری ساڵی (١٩٧٦)دا لە سنووری پێنجوێن ڕادەستی عێراق کرانەوە.

– لە بەغدا لەگەڵ پۆلێك ئەندامی دیکەی کۆمەڵەدا، لە تەموزی (١٩٧٦) بەپێی ماددەی (١٧٥)ی یاسای سزای بەغدادی دادگایی کراو شەش ساڵ زیندانی بەسەردا سەپێنرا. بەڵام لە ئابی (١٩٧٩) بەلێبووردنی گشتی ئازاد کراو لە تشرینی یەکەمدا لە چەمی ڕێزانەوە پەیوەندیی بە هێزی پێشمەرگەوە کردو لەوێوە چوو بۆ ناوزەنگ کە بارەگای سەرکردایەتیی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانی لێ بوو.

– لەوێ بەپێی بڕیاری کۆبوونەوەی فراوانی ساڵی (١٩٧٨)ی شێنێ، پلەی ئەندامی سەرکردایەتی کۆمەڵەی وەرگرتەوە، ساڵی (١٩٨١) لە یەکەم کۆنفرانسی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان، بە ئەندامی سەرکردایەتی هەڵبژێردراو دوای کۆنفرانسەکە کرایە ئەندامی مەکتەبی سیاسیی یەکێتی. لەو ماوەیەدا ڕۆڵێکی کارای لە بواری ڕۆشنبیری و ڕاگەیاندندا گێڕاو نامیلکەیەکی بەناوی (پارتی پێشڕەوی چینی کرێکاری کوردستان) بڵاوکردەوە.

– ساڵی (١٩٨٢) لەدووەمین کۆنفرانسی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان کە لەناوزەنگ بەسترا، بەئەندامی سەرکردایەتی هەڵبژێردرایەوە.

– لەوتووێژی ساڵی (١٩٨٤)ی نێوان یەکێتیی نیشتمانی کوردستان و حکومەتی عێراقدا، بەشداریی لە خولەکانی دایەلۆگدا کردو بەرگریی لە تێڕوانین و مافەکانی کورد کرد، هەر ئەو ساڵە، لە سێیەم کۆنفرانسی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان کەلە مێرگەپان بەسترا، بەئەندامی سەرکردایەتی هەڵبژێردرایەوە. لەو ماوەیەدا، لە بواری نووسیندا زۆرتر جەختی کردووەتە سەر دەربڕینی تێڕوانینە سیاسیی و ئایدیۆلۆژییەکانی و تێڕوانینانەشی بە شێوەی چەند لێکۆڵینەوەیەك کە لە ژمارەکانی خولی دووەمو سێیەمی گۆڤاری (کۆمەڵە)دا بڵاوکراونەتەوە دارشتووە.

– ساڵی (١٩٨٨) لە ڕەوتیی هەوڵداندا بۆ پێکهێنانی بەرەی کوردستانی، وەك نوێنەری یەکێتیی بەشداریی لەچەند خولێکی دایەلۆگدا کردو ڕۆڵێکی کارای لە سەرخستنی دایەلۆگەکاندا گێڕا. لە کۆتایی ئەو ساڵەدا بووە لێپرسراوی دەزگای ڕاگەیاندن لە شاری سەقزو لەو ماوەیەدا بەشدارییەکی کارای لە نووسینی سەروتارو وتارەکانی ڕۆژنامەی (ڕێبازی نوێ)دا کرد، سەرباری نووسینی ژمارەیەکی زۆری وتار بۆ ڕادیۆی دەنگی گەلی کوردستان.

– لە ڕاپەڕینی ساڵی (١٩٩١)دا ئەرکی لێپرسراوەتیی کردنی کاروباری ڕاپەڕین لە ناوچەکانی سلێمانی و گەرمیان پێ سپێردراو لەم ڕووەوە ڕۆڵێکی دیاری لەسەرپەرشتی کردنی سنوورێکی فراوانی لە سلێمانییەوە تا خانەقین بینی. لەکاتی کۆڕەودا لەگەڵ هەریەك لە عومەر فەتاح و ئازاد بەرواری و فازل میرانی، لەسەر داوای بەرەی کوردستانی، وەك نوێنەری کورد پرۆسەی وتووێژی لەگەڵ حکومەتی عێراقدا دەستپێکرد. شاندەکە لەبەغدا هەڵوێستی کوردی ڕوون کردەوە ڕێی بۆ وتوووێژ لەسەر ئاستێکی باڵاتر خۆش کرد.

– هەر ئەو ساڵە، بڕیاری پشوو و خانەنشینکردنی دا، لەم سەروبەندەدا وازی لە هەموو پۆستەکانی هێناو خەریکی بازرگانی بوو، بەڵام ساڵی دواتر، لەسەر داوای تاڵەبانی گەڕایەوە، بووەوە بە ئەندامی مەکتەبی سیاسی، لێپرسراوەتیی مەکتەبی ڕاگەیاندنی پێ سپێردراو لەم سەروبەندەدا لەپاڵ ئەم لێپرسراوەتییە، ئەرکی سەرنووسەری ڕۆژنامەی کوردستانی نوێی وەرگرت. ساڵی (١٩٩٤) لێپرسراوەیەتی مەکتەبی ڕاگەیاندنی بەجێهێشت و بووە ئەندامی کارگێڕی مەکتەبی سیاسی.

– لەکاتی ڕووداوەکانی ٣١ی ئابی ساڵی (١٩٩٦)دا لەگەڵ هێزی پێشمەرگەدا کشایەوە سەر سنوورو دوای دابین کردنی پێداویستییەکانی ئەنجامدانی ئۆپراسیۆنی یەکەمی

(گەردەلول)و دانانی نەخشەی گەڕانەوە بۆ ناوچەکان، لێپرسراوەتیی قۆڵی پێنجوێن - شارەزوور - هەڵەبجەی پێ سپێردراو لەم ڕووەوە ئەرکەکانی بەرێکوپێکی ئەنجام گەیاند.
– لە کۆتایی ساڵی (١٩٩٦) بەدواوە، چەند لێپرسراوەتییەکی گرتە ئەستۆ وەك پارێزگاری سلێمانی، مەڵبەندی ١ی ڕێکخستنی سلێمانی، فەرماندەی هێزی پێشمەرگەی کوردستان، مەڵبەندی پێشمەرگەو وەزیری ناوخۆی ئیدارەی سلێمانی حکومەتی هەرێمی کوردستان، سەرباری ئەوەی کە لە دووەم کۆنگرەی یەکێتی لە ساڵی (٢٠٠١) بەئەندامی کۆمیتەی سەرکردایەتی هەڵبژێردرا.
– پاش ڕووخانی ڕژێمی عێراق لەساڵی (٢٠٠٣)، سەرپەرشتی کاروباری پارێزگای کەرکوکی کردو پەیوەندییەکی پتەوی لەگەڵ ئەمریکییەکان و پێکهاتەکانی تری شاری کەرکوکدا دروست کرد.
– لە ماوەی ساڵانی (٢٠٠٥ - ٢٠٠٦) ئەندامی ئەنجوومەنی نوێنەرانی عێراق بوو. لەو ماوەیەدا بەشدار بوو لە پرۆسەی نووسینی دەستووری عێراق و لەم سەروبەندەدا سەرۆکایەتیی یەکێ لە لیژنەکانی دارشتنی دەستووری کرد.

* (فەرەیدون عوسمان کەریم):-

– ساڵی (١٩٤٧) لە کەرکوك لەدایکبووە.
– تا پۆلی پێنجی ئامادەیی لەو شارە تەواو کردووە.
– بەهۆی سیاسەتەوە دەگوازرێتەوە شارۆچکەی (نوعمانییە)ی نزیك (بەسرە)و پۆلی شەشەمی ئامادەیی لەوێ تەواو دەکات.
– بەشی بایەلۆژی کۆلێژی زانستی زانکۆی بەسرە تەواو دەکات.
– دوای هەرەسهێنانی شۆڕش لە ساڵی (١٩٧٦) ڕوو دەکاتە ئەمریکا کە لەوە پێشتر بەرپرسی پارتی دیموکرات بووە لە بەسرە.
– لە ئەمریکا بەشی ئەندازیاری کارەبا لە زانکۆی (ستەیت نۆڵ یونڤێرستی نیویۆرك) بە دەست دەهێنێت.
– دوای بەدەستهێنانی پلەی بەرز لە خوێندن، دادەمەزرێت لە)ی ئەمریکی بۆ دروستکردنی کۆمپیوتەر. IBMکۆمپانیای (
– لەو ماوەیەی کە لە ئەمریکایە گەلێك لێکۆڵینەوەی بە پێزی ئەنجام داوە لە بواری کۆمپیوتەردا و گەلێك داهێنانی بە نرخی لەو بوارەدا بە جێ هێناوە.

* (فەرید ئەڵڵا ویردی):-

– ساڵی (١٩٢٤) لە بەسرە لەدایکبووە، لە بنەڕەتدا خەڵکی کەرکوکە.
– دەرچووی کۆلێژی مافە لە ساڵی (١٩٨٤).
– ماجستێری لە زانستی مۆسیقاو ئاواز بەدەستهێناوە لە نیویۆرك لە ساڵی (١٩٦٨).
– گەلێك پاشماوەی بە جێماوە لەسەر ئۆرکستراو سیمفۆنیاو ئامرازەکانی مۆسیقا.
– دەورێکی باڵای هەبووە لە پێشکەوتنی مۆسیقای نوێ لە عێراق و زانستی تەکنیکی ئامرازەکانی مۆسیقا.

* (فەرید زەنگەنە):-

– یەکێکە لە نووسەرەکانی شاری کەرکوك.
– بەرهەمە چاپکراوەکانی:
– (ڕازە)، ٢٠٠٦.
– (هۆنراوە پەروەردییەکان)، ٢٠٠٦.
– (ڕابەرو ناسنامە بۆ وتنەوەی وانەی نەخش و نیگار لە قوتابخانە سەرەتاییەکان)، ٢٠٠٧.

*فەرید عەبدولکەریم مەحموود بەیاتی:-

– ساڵی ١٩٤٩ لە کەرکوك لەدایکبووە.
– دەرچووی کۆلێژی سەربازی بەغدایە لە ساڵی ١٩٧٢.
– ساڵی ١٩٨١ کۆلێژی ئەرکانی عێراقی تەواو کردووە لە خولی ٤٨ بە ناونیشانی (مشاة).
– ساڵی ٢٠٠٧ خانەنشین کراوە.

* (فەریق ئەمین):-

– ناوی (فەریق کوڕی ئەمین کوڕی عەلی سەفەری زەنگەنە)یە.
– لە هاوینی ساڵی (١٩٥٥) لە ئاوایی (عەزیز قادری)ی ناو هەرێمی زەنگەنەی سەر بە قەزای کفری لەدایکبووە.
– ساڵی (١٩٦١) لە کفری خراوەتە بەر خوێندن و پلەی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی تیادا تەواو کردووە ئینجا چووەتە کۆلێژی ئەدەبیات بەشی کوردی زانکۆی بەغدا بەهۆی باری ئالەباری خۆیەوە دوو ساڵ دەستی لە خوێندن هەڵگرتووە، لە تاق لاریدا تووشی نەخۆشی (شێرپەنجە) بووە.
– شاعیرمان لە ساڵی (١٩٦٨)ەوە دەستی داوەتە شیعر نووسین و لە ڕۆژنامەو گۆڤارە کوردییەکانی وەکو (بەیان، ڕۆژی کوردستان، پاشکۆی عێراق) شیعری بڵاوکردووەتەوە، شاعیر نزیکترین هاوڕێی شاعیر (لەتیف هەلمەت) بووە.
– سێ جار ناوزگی نەشتەرگەری بۆ کراوە، تا لە ڕۆژی (١٧)ی تەمموزی ساڵی (١٩٧٩)دا کۆچی دوایی کردووەو لە گۆڕستانی (باوەشاسوار)ی کفری بە خاك سپێردراوە.

*** (فەریق حەبیب تۆفیق):-**

- ساڵی (١٩٧٠) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- پەیمانگای تەکنیکی بەشی ڕووپێوی تەواو کردووە.
- بەرهەمەکانی لە بواری وەرگێڕان: (خەتەنەکردن و توندو تیژی دژی ژنان)، (٢٠٠٨).

*** (فەزلوڵڵای کوڕی وەلی ئەفەندی):-**

- ساڵی (١٧٦٢)ی زاینی لەدایکبووە.
- برای (لوتفەڵڵا)ی (کاتب دیوان) بووەو لە دوای مردنی براکەی بووەتە (کاتب دیوان) لە ساڵی (١٨٠١)ی زاینی تا ساڵی (١٨٠٢)ی زاینی لە دواییدا لە کارەکەی لابراوە، بەڵام لە ساڵی (١٨١٢)ی زاینی دووبارە کراوەتەوە بە (کاتب دیوان).
- هەندێك لە سەرچاوەکان بە شاعیرێکی کوردی دادەنێن بەڵام هەندێك لەبەر ئەوەی شیعری تورکی هەیە خۆیان لە کوردییەکەی بە دووردەگرن.
- ساڵی (١٨٣٠)دا بە نەخۆشی کۆلێرە کۆچی دوایی کردووە.

*** (فەقێ سمایلی زەنگەنە):-**

- ناوی (سمایلی کوڕی خەلیفە مەحموودی زەنگەنە)یە.
- ساڵی (١٨٧٤) لە دروزنەی جامریزی بناری دەلۆ لەدایکبووە.
- هەندێك لەلای مەلا خوێندویەتی، پاشان وازی هێناوەو بە کشتوکاڵییەوە خەریك بووە.
- لە سییەکانی سەدەی ڕابردوو دەچێتە گوندی میل قاسمی نێوان کفری و کەلار.
- ساڵی (١٩٤٨) کۆچی دوایی کردووە.

*** (فەقێ حەمەی کاکەیی):-**

- ناوی (محەمەد کوڕی حەیدر کوڕی زۆراب)ە، لە ناو خەڵکیدا بە (سەید حەمە هەیەر) ناسراوە.
- ساڵی (١٨٨٦) لە گوندی (عەلی سەرای) لە هەرێمی داقوق لەدایکبووە، بەڵام هەندێك سەرچاوە ساڵی (١٨٨٨) بە ساڵی لەدایکبوونی دادەنێن.
- هەر لە منداڵییەوە لەلای (مەلا عەباس حیلمی) خەریکی فێربوونی ڕێزمانی عەرەبی و شەریعەتی ئیسلام بووەو ئەوسا تا کۆتایی ژیانی بەکاری کشتوکاڵ و ماڵداری بردووەتە سەر.
- پیاوێکی هۆشمەندو وریاو ژیرو هەق وێژ سەرڕاست بووە، زانایەکی ئایینی ئەو ڕۆژگارەی هۆزەکەی دەژمێردرێت.
- ساڵی (١٩٦١)دا کۆچی دوایی کردووە.

*** (فەقێ ڕەشید کوڕی جاسم ئاغا):-**

- ناوی (ڕەشیدی کوڕی جاسمی کوڕی فەڵامەرز ئاغای زەنگنە)یە.
- ساڵی (١٨٦٤) لە ئاوایی خان لەناو هۆزی زەنگنە لەدایکبووە.
- یەکێکە لە شاعیرەکانی ناوچەی زەنگەنەو گەلێك شیعری نیشتمانی ئایینی و خۆشەریستی وەسپی هەیە، لە دوای خۆی دیوانەکەی بە چاپ گەیەنراوە.
- لە (٢١)ی تەمموزی ساڵی (١٩٦٦) لە تەمەنی ١٠٢ ساڵیدا لە کەرکوك کۆچی دوایی کردووە.

*** (فەقێ قادری هەمەوەند):-**

- فەقێ ناوی قادر یان (عەبدولقادر) کوڕی ڕەسوڵ کوڕی جوامێر لە تایەفەی بەگزادەو تیرەی چەلەبی عەشیرەتی هەمەوەندە.
- ساڵی (١٨٣٠) لە بازیان لەدایکبووە، هەواڵ هەیە ئەوە دەگەیەنێ لە گوندی (قودرەتە) لەدایکبووە.
- فەقێ قادر لە سەرۆکەکانی عەشیرەتی هەمەوەند بووە، ماوەیەك پلەی قایمەقامیەتی قەزای چەمچەماڵ و ناوچەی بازیانی پێ سپێردرا بوو لە سەردەمی فەرمانڕەوای سوڵتان عەبدولعەزیزی عوسمان (١٨٣٠-١٨٧٦).
- لە ماوەی ساڵانی (١٨٨٥-١٨٨٧) ژیانی دیلی لە بەندیخانەکانی کەرکوك و موسڵ و بەغدا بردووەتە سەر.
- ساڵی (١٨٨٧) فەقێ لەگەڵ بەشێك لە بەگزادەی هەمەوەندو خەڵکی عەشیرەتەکە، دەسەڵاتی عوسمانی دووری خستوونەتەوەو ئاوارەی کردوون بۆ شاری (بەنغازی) لە وولاتی (لیبیا).
- هەندێ لە سەرچاوەکان ئەوە دەخەنە ڕوو کە فەقێ قادر لە ساڵی (١٨٩٠) لە وڵاتی (لیبیا) کۆچی دوایی کردووە.

*** (فەلەکەدین ئەمین کاکەیی):-**

- ساڵی (١٩٧٢) لە گەڕەکی قەسابخانە شاری کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (٢٠٠١) بەشداری کردووە لە پێشانگای (هونەر پەردەیەکە بۆ ئاشتی) لەگەڵ هونەرمەندانی دهۆك و هەولێر.
- ساڵی (٢٠٠١) پێشانگایەکی هاوبەشی کردووەتەوە لە هۆڵەندا لەگەڵ براکانی (سەدرەدین-شەمسەدین-حیسام).
- ساڵی (٢٠٠٢) بەشداری کردووە لە پێشانگای یادی

ئەنفال لە چەمچەماڵ.
- ساڵی (٢٠٠٣) بەشداری کردووە لە خوولی گەلەری زامۆا لە سلێمانی.
- ساڵی (٢٠٠٣)دا بەشداری کردووە لە پێشانگای سەندیکای هونەرمەندانی کوردستان لقی کەرکوک.
- ساڵی (٢٠٠٣) بەشداری کردووە لە پێشانگای سەندیکای هونەرمەندانی کوردستان لقی کەرکوک.
- ساڵی (٢٠٠٤) پێشانگای هاوبەشی لە چلەی هونەرمەندی خوالێخۆشبوو (حوسێن عەبدوللا).
- ساڵی (٢٠٠٤) بەشداری پێشانگایەکی هاوبەشی هونەرمەندانی کەرکوکی کردووە بە بۆنەی ڕۆژی جیهانی ئافرەتانەوە.
- ساڵی (٢٠٠٤) بەشداری پێشانگایەکی هاوبەشی هونەرمەندانی کەرکوکی کردووە بەبۆنەی دامەزراندنی پەیمانگای هونەرە جوانەکانی کەرکوک.
- ساڵی (٢٠٠٥) بەشداری پێشانگایەکی هاوبەشی هونەرمەندانی کردووە بە ناوی (ئاشتی و لێبوردەیی) لەلایەن (منظمة تنمية السلم وغرس روح التسامح).
- ساڵی (٢٠٠٥) بەشداری پێشانگایەکی هاوبەشی هونەرمەدانی کەرکوکی کردووە بەبۆنەی ساڵیادی ڕزگارکردنی کەرکوک.
- ساڵی (٢٠٠٥) بەشداری پێشانگایەکی هاوبەشی هونەرمەدانی کەرکوکی کردووە لە هۆڵی شوکر مستەفا.
- ساڵی (٢٠٠٥) بەشداری پێشانگایەکی شەش هونەرمەندی کردووە بەسەر پەرشتی کۆمەڵەی ڕووناکبیرو کۆمەڵایەتی کاکەیی.
- ساڵی (٢٠٠٥) لە کۆمەڵەی هونەری دیجلە بەشداری پێشانگایەکی هاوبەشی کردووە.
- ساڵی (٢٠٠٥) بەشداری پێشانگایەکی هاوبەشی کردووە لەلایەن ڕێکخراوی گەشەپێدانی مەدەنییەت.

* (**فەلەکەدین سابیر کاکەیی**):-

- ساڵی (١٩٤٣) لە کەرکوک لە گوندی (ئەلبوگەسە) لەدایکبووە.
- سەرەتایی لەگوندی تۆبزاوە تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٦١-١٩٦٣) ناوەندی و ئامادەیی لە کەرکوک تەواو کردووە.
- لە کۆلێژی ڕۆژنامەگەری وەرگیراوە لە بەغدا، بەڵام نەیتوانییوە تەواوی بکات.
- هەر لە پەنجاکانەوە لە بواری ڕۆژنامە بە زمانی عەرەبی و کوردی کاری کردووە.
- ساڵی (١٩٦٧) وەکو پەیامنێر لە ڕۆژنامەی (التآخي) کاری کردووە.
- ساڵی (١٩٧٣) بووەتە بەڕێوەبەری نووسین لە ڕۆژنامەی (التآخي).
- ساڵی (٢٠٠٣) بووەتە سەرنووسەری ڕۆژنامەی (التآخي).
- ساڵی (١٩٨٠-١٩٩١) بووەتە سەرنووسەری ڕۆژنامەی (خەبات) کە بە نهێنی لە شاخ دەرچووە.
- لە (٣١)ی تەمموزی ساڵی (٢٠١٣) کۆچی دوایی کردووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- یەکەم ڕۆمانی بە زمانی عەرەبی بە ناونیشانی (ورقة اليانصيب) لە ساڵی (١٩٦٧) لە بەغدا بڵاوکردووەتەوە.

- (الكوردي مدان حتى يثبت براءته)، ئەورووپا، ١٩٧٩.
- (سبيل الحركة التحررية الكردية)، کوردستان، ١٩٨٤.
- (نبذة عن تاريخ المسرح الكردي)، ١٩٨٤.
- کۆمەڵێك پەخشان بە زمانی عەرەبی لە ساڵی ١٩٨٤ لە ئەورووپا چاپ بووە.
- وەرگێڕانی ڕۆمانێکی کورتی (میخاییل شۆلۆخۆف) نووسەری ناسراوی سۆڤیەت، کە خەڵاتی نۆبلی وەرگرت لەبەر ڕۆمانی (دۆنی ئارام)، ئەم بەرهەمە لە زمانی فارسییەوە وەگێڕاوەتەوە سەر زمانی کوردی و لە ساڵی ١٩٨٤ لە چیا چاپکراوە، لە ساڵی ٢٠٠٧ لە هەولێر دووبارە چاپ کرایەوە.
- (دەربارەی خوێندن و فێربوون لە کوردستانی عێراق)، ١٩٨٥.
- (مسيرة العمل الجبهوي للحزب الديمقراطي الكردستاني في العراق ١٩٧٥-١٩٨٨)، چاپی یەکەم کوردستان ١٩٨٨، چاپی دووەم هەولێر ٢٠٠٤.
- (القذافي والقضية الكردية)، چاپی یەکەم کوردستان ١٩٨٩، چاپی دووەم قوبرس ١٩٩١، چاپی سێیەم (٢٠٠٨).
- (نەتەوەیەکی بێ ڕۆژنامەی ڕۆژانە)، ١٩٨٩، بە بۆنەی (٩٠) ەمین ساڵڕۆژی دەرچوونی یەکەمی ڕۆژنامەی (کوردستان) لە قاهیرە.
- (شاکیر فەتاحی شەهید)، هاوبەش، هەولێر، ١٩٩٨.
- (دەفتەری کاف)، چاپی یەکەم، هەولێر، ٢٠٠١.
- کتێبی (فەلەکەدین کاکەیی بە ڕەنگی خۆی و دوور لە سیاسەت)، ٢٠٠٥، چاوپێکەوتنێکی ڕۆژنامەگەری و ئەدەبییە لەلایەن (شێرزاد عەبدولڕەحمان)ەوە.
- (چۆن فێری ڕقت دەکەن)، نووسینی (میخاییل شۆلۆخۆف)، وەرگێڕان، چاپی دووەم، هەولێر، ٢٠٠٧.
- (ویژدان و ئازاد)، بەشی یەکەم، هەولێر، ٢٠٠٧.
- (بیداری)، چاپی یەکەم، هەولێر، ٢٠٠٧.
- (ویژدان و ئازاد)، بەشی دووەم، هەولێر، ٢٠٠٨.
- ڕۆمانی (ورقة اليانصيب)، چاپی دووەم، هەولێر، ٢٠٠٨.
- (ڕووناهی زەردەشت)، چاپی یەکەم، هەولێر، (٢٠٠٨)، چاپی دووەم، دیار بەکر، ٢٠٠٩.

- (موطن النور-الكتاب الاول)، هەولێر ٢٠٠٩.
- ‹Ronahiya Zerdesti›، (ڕووناهی زەردەشت)، ئەستەمبوڵ، ٢٠٠٩.
- (موطن النور)، چاپی دووەم، ٢٠١٠.
- (بێداری)، چاپی دووەم، ٢٠١٠.
- (البيت الزجاجي للشرق الأوسط)، هەولێر، ٢٠١٠.
- (إحتفالا بالوجود)، هەولێر، ٢٠١٠.
- (وێژدان و ئازادی)، چاپی دووەم، ٢٠١٠.
- (حلاجيات، يقظة مترجمة في حضور الحلاج)، هەولێر، ٢٠١٠.
- (لحظة الحكمة)، هەولێر، ٢٠١١.
- (ئاگایی) چاپی یەکەم، هەولێر، ٢٠١١.
- (دەفتەری کاف)، چاپی دووەم، هەولێر، ٢٠١٣.
- (دەفتەری خاك)، هەولێر، لێکۆڵینەوەیەکی ئەدەبییە دەربارەی (ئەحمەدی خانی) و (مەلا جەزیری) و (هەژار) و چەند بابەتێکی دیکە.
- ساڵی (١٩٩٢) لە یەکەم خولی پەرلەمان هەڵبژێردرا.
- ساڵی (١٩٩٦) بووەتە وەزیری ڕۆشنبیری لە حکومەتی هەرێمی کوردستان تا ساڵی (٢٠٠٠).
- لە دواییدا بووەتە وەزیری هەرێم تا ساڵی (٢٠٠٣).
- ساڵی (٢٠٠٦) بووەتە وەزیری ڕۆشنبیری دووبارە.
- لە ڕۆژی (٣١)ی تەمووزی ساڵی (٢٠١٣) کۆچی دوایی کردووە.

* (فەلاح عومەر):-

- ساڵی (١٩٦٥) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٨٦) پەیمانگای هونەرە جوانەکانی سلێمانی تەواو کردووە.
- یەکەم پێشانگای تایبەتی لە (البيت العراقي) لە دیمەشق لە ساڵی (١٩٩٥) کردووەتەوە.
- دووەم پێشانگای تایبەتی لە ساڵی (٢٠٠٤) لە (کولش ئۆهایۆ) لە ئەمریکا کردووەتەوە.
- بەشداری گەلێك پێشانگای شێوەکاری کردووەتەوە لە سلێمانی و کەرکوك و بەغدا و دیمەشق.
- سێیەم پێشانگای لە کەرکوك لە ساڵی (٢٠٠٩) کردووەتەوە، لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی ڕۆشنبیری و هونەر لە کەرکوك.

* (فەهمی عەرەب ئاغا):-

- ساڵی (١٩٠٢)دا لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٥٧)دا کۆچی دوایی کردووە.
- گەلێك بابەتی ڕۆژنامەوانی لە گۆڤارو ڕۆژنامەکان بڵاوکردووەتەوە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (ابن الناطور)، چاپخانەی (ام الربيعين)، موسڵ، ١٩٣٠.
- (کرکوك تاریخی: کلدانیلر زمانندن حال حاضره قدر کرکوك)، چاپخانەی (النجم)، موسڵ، ١٩٣٦.
- (تاریخ جرائده نەشسر براولای)، چاپخانەی (الجامعة)، بەغدا، ١٩٥١.
- (ثمن الشرف)، وەرگێڕاوە لە تورکییە بۆ عەرەبی، چاپخانەی (رابطة)، بەغدا، ١٩٥١.
- (مقبر)، وەرگێڕان، چاپی یەکەم و دووەم، چاپخانەی (دار المعرفة)، بەغدا، ١٩٥٣.
- (المعرفة الإسلامية ومدى تأثيرها على المدنية المسيحية)، وەرگێڕان، چاپخانەی (دار المعرفة)، بەغدا، ١٩٥٥.
- (المنتقق في النهضة العراقية الحديثة)، چاپخانەی (دار المعرفة)، بەغدا، ١٩٥٦.
- (الأسرة التعليمية في الناصرية)، چاپخانەی (دار المعرفة)، بەغدا، ١٩٥٧.
- (ماذا في كركوك)، بە بەشداری لەگەڵ فازڵ محەمەد، چاپخانەی (التتويج)، کەرکوك، ١٩٥٧.

* فەهمی کاکەیی:-

- ساڵی (١٩٥١) لە پارێزگای کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٧٠) یانەی مامۆستایانی کەرکوکی تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٧١) لە ناوچەی کەندیناوەی سەر بە پارێزگای هەولێر بە مامۆستا دامەزراوە، پاشانیش گوێزراوەتەوە پارێزگای سلێمانی و لە گوندو شارۆچکەکانی ئەوێ کاری کردووە.
- سەرەتای نووسینی دەگەڕێتەوە بۆ ساڵی (١٩٦٩)، ئەو دەمە بە زمانی عەرەبی هەڵبەستی نووسیوە.
- لە بواری شانۆدا وەك ئەکتەر کاری کردووە، لە تیپەکانی (یەکێتیی هونەرمەندانی عێراق) و تیپی (مەشخەڵ) و (کۆمەڵی هونەرو وێژەی کوردی لقی کەرکوك) چالاك بووە.
- لە شۆڕشی ئەیلول بەشداریی کردووە و لە گوندی نۆمەرگەدەی سەر بە ناحیەی قەرەحەسەن مامۆستای شۆڕش بووە، هەروەها لە ئۆردوگای (سەراوگەرم) لە (سەرپێڵی زەهاو).
- ساڵی (١٩٨٢) بەشداریی شۆڕشی گوڵانی کردووە و کارگێڕی لقی سێی پارتی دیموکراتی کوردستان بووە، بۆ ماوەیەکیش لە دەنگی کوردستانی عێراقەوە بەرنامەی کاروانی شەهیدانی ئامادەو پێشکەش کردووە.
- ساڵی (١٩٨٧)ەوە نیشتەجێی سویدەو ماوەی (٢٦) ساڵە زمانی کوردی دەڵێتەوە.
- شیعرو چیرۆکەو شانۆگەریی و کتێبی خوێندنگەی بە

زمانەکانی کوردی‌و عەرەبی‌و سویدی نووسیوە، هەروەها چەندین زنجیرە درامای نووسیوەو لە ڕادیۆی کوردیی بەغداوە پێشکەش کراون.
– شارەزایی لە زمانی کوردی بە هەموو زاراوەکانییەوە (کرمانجیی خواروو، کرمانجیی سەروو، هەورامی، کەلهوڕی‌و فەیلی)و زمانەکانی (عەرەبی، فارسی، تورکمانی) هەیەو هەروەها سویدی دەزانێت.
– سالی (۱۹۷۰) ئەندامی دامەزرێنەری تیپی شانۆیی (مەشخەل) بووە کە سەر بە لقی سێی پارتی دیموکراتی کوردستان، وەك ئەکتەر بەشداریی کردووە لە شانۆگەریی (دایکی شەهید)و شانۆگەریی (پێشمەرگە).
– سالی (۱۹۷۱) ئەندامی دامەزرێنەری تیپی شانۆیی (سۆلاڤ) بووە، سەر بە یانەی (سۆلاڤ).
– سالی (۱۹۷۲) ئەندامی دامەزرێنەری (کۆمەڵی هونەرو وێژەی کوردی لقی کەرکوك)و جێگری سەرۆکی لق بووە.
– سالانی (۱۹۷۵ – ۱۹۸۲) نووسین‌و ئامادەکردنی چەندین تەمسیلی‌و زنجیرە درامای ڕادیۆیی کردووە بۆ ڕادیۆی کوردی لە بەغدا.
– سالی (۱۹۸٤) هەستاوە بە دەرهێنانی گۆڤاری (باوە گوڕگوڕ) ئۆرگانی لقی سێی پارتی دیموکراتی کوردستان.
– سالی (۱۹۸٤) لە دەستەی نووسینی گۆڤاری (هەڵمەت)ی (رابیتەی نووسەران‌و ڕۆژنامەنووسانی پێشمەرگە – جود) بووە.
– سالی (۱۹۸۹) سیناریۆی فیلمی (ئاسۆ)ی نووسیوە بە هاوبەشی لەگەڵ دەرهێنەری فیلمەکە مامۆستا (سەلمان فایەق)، هەروەها ڕۆڵی کەسایەتی (شاسوار)ی بینیوە کە ڕۆڵێکی سەرەکی بوو لە فیلمەکەدا. ئەو فیلمە لە (ستۆکهۆلم) و زۆربەی زۆری شارە گەورەکانی سوید، هەروەها لە زۆربەی سەتەلایتە ئاسمانییە کوردییەکان پیشان درا.
– سالی (۱۹۹۷) ئەندامی دامەزرێنەری کۆمەڵەی ئەلفوبێی کوردی‌و بەرپرسی پرۆژەی دانانی کتێبی خوێندنگە لە دەرەوەی وڵات بوو.
– سالی (۲۰۰۱) ئەندامی یەکێتیی نووسەرانی کتێبی خوێندنگەی سویدی (LFF) بوو، چوار جاریش خەڵات کراوە.
– سالی (۲۰۰۳) هەستاوە بە دامەزراندنی دەزگای پەخش‌و بڵاوکردنەوەی (سان) بۆ بڵاوکردنەوەی کتێبی خوێندنگە.
– سالی (۲۰۰٤) ئەندامی دامەزرێنەری یەکێتیی مامۆستایانی کوردستان – لقی سوید بوو.
– سالانی (۲۰۰٤ – ۲۰۰٦) بەرپرسی یەکێتیی مامۆستایانی کوردستان – لقی سوید بووە.
– سالانی (۱۹۹٥ – ۲۰۱٤) بەشداری کردووە لە دەیان بەرنامەی تەلەفزیۆنیی ڕاستەخۆو ناڕاستەوخۆ لە بوارەکانی (پەروەردە، ئەدەب، زمان، فەرهەنگ‌و ئایین) لە کەناڵە جوداکانی سەتەلایتە کوردییەکان لە دەرەوەو ناوەوەی وڵات.
– سالانی (۲۰۰۲ – ۲۰۱۲) دەیان گوتاری ئەدەبی، زمانەوانی، هونەری، پەروەردەیی، ئایینی‌و سیاسی بە زمانی کوردی‌و عەرەبی‌و نووسیوەو بڵاوی کردووە لە ماڵپەڕە کوردی‌و عەرەبییەکاندا.
– بەرهەمە چاپکراوەکانی:
– (ژان)، شانۆگەری، ۱۹۷۹.
– (تەرم)، شانۆگەری، لە گۆڤاری (ڕۆژی کوردستان)، ۱۹۸۰.
– (دەچلەو فرمەات)، ئۆپەرێت، لە گۆڤاری (ڕۆژی کوردستان)، ۱۹۸۱.
– (خوێنهەڵات)، کۆمەڵە هەڵبەست، لەسەر ئەرکی لقی سێی پارتی دیموکراتی کوردستان، ۱۹۸٤.
– (ئاراوگە)، شانۆگەری، ۱۹۸۸.
– (میناى چاوجوان)، چیرۆکی مێردمنداڵان، ۱۹۹۰.
– (Gelas om våren och andra berättelser från Kurdistan)، بە زمانی سویدی، 1995.
– (ئەمە چییە چیی پێ دەڵێن، ۱۰۰۱ پرسیارە بۆ مێردمنداڵان)، ۱۹۹۷.
– (ڕۆژ باش، بۆ فێربوونی ئەلفوبێی زمانی کوردی)، ئەم کتێبە چوار جاری دیکەش لەچاپدراوەتەوە، 1999.
– (گەرمیان)، کتێبی خوێندنەوە، لەگەڵ چەند هاوڕێیەکی تر، لەسەر ئەرکی وزارەتی پەروەردەی سوید، ۲۰۰۰.
– (باوەگوڕگوڕ)، کتێبی خوێندنەوە، لەگەڵ چەند هاوڕێیەکی تر، ۲۰۰۱.
– (دیلان)، کتێبی خوێندنەوە، لەگەڵ چەند هاوڕێیەکی تر، ۲۰۰۳.
– (کراسێکی گوڵنێرگز بۆ ئازێ)، کتێبی منداڵان، لە بڵاوکراوەکانی دەزگای (ئاراس)، ۲۰۰۷.
– (خوێندنەوەی کوردی ۲)، دوو جار چاپ کراوە، ۲۰۱۱.
– (خوێندنەوەی کوردی ۳)، دوو جار چاپ کراوە، ۲۰۱۱.
– (خوێندنەوەی کوردی ٤)، ۲۰۱۲.
– (ئەلفبێ بۆ فێربوونی پیتەکان)، ۲۰۱۲.
– (خوێندنەوەی کوردی ۱)، ۲۰۱۳.

*** (فەوزی ئەکرەم تەرزی):-**

– سالی (۱۹٦۰) لە خورماتوو لەدایکبووە.
– بەرهەمە شیعرییەکانی:
– (Azerbaycan destani)، بە زمانی تورکی، باکو، ۲۰۰۱.
– (جنت قوشلاری)، چاپخانەی (بیلکی صایار و باصیم ئەوی)، کەرکوك، ۲۰۰۳.
– (طوزخورماتو و بلام توردەن)، چاپخانەی (عبد الوهاب اوچی)، کەرکوك، ۲۰۰۳.

*** فەیسەڵ ڕەشید تاڵەبانی:-**

– ناسراو بە سیروان تاڵەبانی.
– لەدایکبووی سالی (۱۹٤٦)ی گوندی مامشە لە ناوچەی قەرە حەسەنی پارێزگای کەرکوك. پلەکانی خوێندنی سەرەتایی‌و ناوەندیی لە کەرکوك تەواو کردووە لە سالی (۱۹٦۰)دا پەیوەندیی بە یەکێتیی قوتابیانی کوردستانەوە کردووە.
– لە سۆنگەی هەژاری‌و دەستکورتییەوە، سالی (۱۹٦۱) لە تەمەنی ۱٥ سالیدا پاش ئەوەی خوێندنی ناوەندیی تەواو کرد، وازی لە خوێندن هێناو ئەرکی بەخێو کردنی خێزانەکەی گرتە ئەستۆو دەستی بە کرێکاری کرد.
– سالی (۱۹٦۲) بەکارمەند لەبەڕێوەبەرایەتیی خانەنشینی کەرکوك دامەزراو هەر لەو ماوەیەشدا بووە ئەندامی پارتی دیموکراتی کوردستان‌و لێپرسراوێتیی لقی کەرکوکی یەکێتیی قوتابیانی کوردستانی گرتە ئەستۆ. پاش

ئاشکرابوونی لەلای دەزگا ئەمنییەکان، ڕووی لە شاخ کردو ژیانی پێشمەرگایەتیی دەستپێکرد.

- دوای بەیاننامەی ١١ی ئازاری ساڵی (١٩٧٠)، کرایە بەڕێوەبەری شارەوانیی خانەقین. لەو قۆناغەدا وردە وردە لە بیروباوەڕی چەپ نزیك بووەو لە ساڵی (١٩٧٢)دا پەیوەندیی بە کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کردو لەناو کەرکوك ڕۆڵێکی بەرچاوی لە ڕێکخستندا گێڕا.

- ساڵی (١٩٧٤) لەگەڵ دەستپێکردنەوەی شەڕ لەنێوان کوردو ڕژێمی عێراقدا، بۆ جاری دووەم پەیوەندیی بە شۆڕشەوە کردو دوای هەرەسهێنانی شۆڕش لە ساڵی (١٩٧٥)، گەڕایەوە بۆ کەرکوك‌و لەناو ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەدا درێژەی بە هەڵسووڕانی سیاسیی دا. دوای دەستپێکردنی شاڵاوی گرتن‌و ڕاوەدوونانی ئەندامانی کۆمەڵە، لە کەرکوکەوە گوێزرایەوە بۆ سلێمانی.

- لەوێ بەشێوەیەکی کارا بەشدار بوو لە هەوڵەکانی کۆمیتەی هەرێمەکان بۆ پێکهێنانی دەستە چەکدارە سەرەتاییەکان‌و خۆیشی لە ٣ی ئەیلولی ساڵی (١٩٧٦)دا بۆ جاری سێیەم دەستی بە پێشمەرگایەتی کردەوەو لەگەڵ هەریەك لە ئەنوەر مەجید سوڵتان‌و مجەمەد مەحموود محەمەد ناسراو بە شێخ شەمال باخ‌و حوسێن کەریم قادر، مەفرەزەیەکی چەکداری لە شارباژێڕو پێنجوێن‌و قەراغ دروستکردو ڕۆڵێکی دیاری بینی. هەر ئەو ساڵە بووە فەرماندەی مەفرەزەو لە ساڵی (١٩٧٧)دا بووە فەرماندەی کەرتی یەکی هەرێمی ٥ی قەرەداغ‌و دواتریش بووە فەرماندەی هەرێمەکەو لە هەمان کاتدا لێپرسراوەتیی لیژنەی ناوچەی گەرمیانیشی گرتە ئەستۆ.

- لە ٣٠ی نیسانی (١٩٧٩)، لە کاتێکدا کە لە ناوچەی سەرکردایەتییەوە دەگەڕایەوە بۆ سنووری هەرێمەکەی خۆی، کەوتە بۆسەی جاشەکانەوەو خۆی‌و ٤ پێشمەرگەی تر کە دووانیان سەردەستەی پێشمەرگە بوون بەناوی سدیق ئیبراهیم (حاجی چاوشین)و حەسەن حەمە سالح مەحموود خاوی‌و ئەوانی تر پێشمەرگە بوون بەناوی نەجات ڕەحیم کەریم‌و عەلی چەلەبی، لە نزیك گوندی زێڕین جۆی شارەزوور شەهید بوون.

* (فەوزی زەنگەنە):-

- ساڵی (١٩٥٢) لە شاری کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٧٤) کۆلێژی زانست بەشی بایۆلۆجی لە زانکۆی موسڵ تەواو دەکات.
- ساڵی (١٩٨٣) بڕوانامەی ماستەری بەدەستهێناوە.
- ساڵی (١٩٩٤) نازناوی پرۆفیسۆری یاریدەدەری پێدەبەخشرێت.
- لە (٢١)ی کانوونی دووەمی ساڵی (٢٠٠١) پەیوەندی کردووە بە زانکۆی سلێمانی، بوو بە مامۆستا لە بەشی بایۆلۆجی کۆلێژی زانست.
- سەر لە بەیانی (٣٠)ی کانوونی دووەمی ساڵی (٢٠٠٢) لە کاتی وانە ووتنەوە دڵە گەورەکە لە لێدان کەوت.

* (فەوزی عەلی):-

- (فەوزی کوڕی عەلی کوڕی حەسەن)ە.
- ساڵی (١٨٨٨) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ئەندامی ئەنجوومەنی نیابی بووە لە خوولی چوارەمدا لەنێوان (٨)ی ئاداری ساڵی (١٩٣٣) تا (٤)ی ئەیلولی ساڵی (١٩٣٤).

* (فەیسەڵ هەمەوەندی):-

- ناوی (فەیسەڵ تاهیر)ە لە ساڵی (١٩٥٧) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- یەکێکە لە چیرۆك نووسەکان‌و یەکەم بەرهەمی لە ساڵی (١٩٧٨) بڵاوکردووەتەوە بە ناونیشانی (تابلۆیەك لە خەونەدا).
- چاپکراوەکانی:
- (هەوارگەی سێ دەنگ)، کۆمەڵە چیرۆك، هاوبەش، بەغدا، ٢٠٠٠.
- (پرسیارە ئەزەڵەکان)، چیرۆك، هاوبەش، کەرکوك، ٢٠٠٠.
- (دار زەیتون)، چیرۆك، کەرکوك، ٢٠٠٥.
- (بیرەوەری سۆزانییە خەمبارەکانم)، وەرگێڕان، هاوبەش، کەرکوك، ٢٠٠٧.
- (کۆنسێرتی دەف ژەنەکان)، چیرۆك، بەغدا، ٢٠٠٩.
- (دیوانەوەری شیعر)، خوێندنەوە، ٢٠١٤.
- تیشکێك لەبارەی تورکمانەوە، پێداچوونەوە، ٢٠٠٧

* (فریاد شوانی):-

- (شکۆفە)، شیعر، ١٩٩٢.
- (عەشق و باران‌و گەرمیان)، شیعر، ١٩٩٦.
- (ڕوحی باران)، شیعر، ١٩٩٧.
- (گێرفانی فرمێسك)، شیعر، سلێمانی، ١٩٩٩.
- (وەرزی بارینی ئەرمەکان)، شیعر، ٢٠٠٧.

* فریاد حەمید محەمەد:-

- ساڵی (١٩٨٠) لە دایك بووە.
- ساڵی (٢٠٠٥- ٢٠٠٦) دەرچووی ئامادەیی پیشەسازی دووزی نیوارانە.
- ساڵی (٢٠٠٣)ەوە بەشێوەیەکی بەردەوام دەنووسێت.

- یەکەم بابەتی بەزمانی عەرەبی بە ناونیشانی:- (للكورد نساء شهد التاريخ لادوارهن بامانه)،ژیانەوالعربي)،ژمارە ٩.
- دووەم بابەتی بەناونیشانی:- (الكاكائية او القاغانلو)، ڕۆژنامەی (ئاوەسپی)، ژمارە٨، ساڵی ٢٠٠٤.
- گەلێك بابەتی هەیە بەزمانەکانی عەرەبی و کوردی. دەربارەی جێنۆسایدو ئەنفال.
- ساڵی (٢٠٠٤) لە ڕۆژی جیهانی کتێب، ئاسنامەی ڕێزنامەی پێبەخشراوە لەلایەن حکومەتی هەرێمی کوردستانەوە، لە کتێبخانەی گشتی سلێمانی، بۆ ئەو ڕۆڵەی گێڕاوییەتی لە پاراستنی کتێبخانەی گشتی دووز لە کاتی پرۆسەی ئازادی عێراق.
- سوپاس نامەی بۆ هاتووە لەلایەن ڕۆژنامەی (اوجاق)ەوە کە بە زمانی تورکمانی دەردەچێت.

* فریال ئەلودەریس:-

- ساڵی ١٩٤٧ لە کەرکوک لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:
- الصديق الصغير، چیرۆك مارینەش، ١٩٧٣

* (فلامەرز مام وەلی - مام فلامەرز مام وەلی):-

- (مام فلامەرز کوڕی مام وەلی کوڕی مام حەسەن کوڕی مام ڕۆستەم کوڕی مام باپیر)ە، لە نەوەی ناوداری پایەبەرزی کاکەیی (پیرنەریمان) گەورەیە.
- ساڵی (١٨٦٥) لە چەمچەماڵ لەدایکبووە، بەڵام هەندێك سەرچاوە ساڵی (١٨٦٨) بە ساڵی لەدایکبوونی دادەنێن.
- سروودی ئایینی بە ئازناوی (خەلیفە)وە بە شێوەزاری (ماچۆ - گۆران) هۆنیوەتەوە جاری وایش هەبووە بە ناوی (مەجنون).

- مەلا فلامەرز لە خوێنینەوەی هۆنراوەدا دەستێکی باڵای هەبووە و هۆنراوەکانی گەلێ جوان و شیرین و پاراون و پتر لە بەیاز و کەشکۆڵەکاندا تۆمار کراون.
- ساڵی (١٩٧١) لە شاری کەرکوک کۆچی دوایی کردووە.

* فنوونی:-

- ئازناوی شاعیرێکی دیکەی ناوچەی کەرکوکە، زانیاریمان دەربارەی کەمە، هەندێکیش بە هەڵە ئاسنامەیان نووسیوە.

* (فوئاد ئەلکنجی):-

- ساڵی (١٩٥٧) لە عەرەفەی کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٨٣) بەکالۆریۆسی لە فەلسەفەی بەدەستهێناوە لە زانکۆی بەغدا.
- ساڵی (١٩٨١) یەکەم پێشانگایی کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٨٣) دووەم پێشانگای تایبەتی لە هۆڵی (المتحف الوطني للفن الحديث) لە بەغدا کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٨٤) سێیەم پێشانگای تایبەتی لە هۆڵی (المتحف الوطني للفن الحديث) لە بەغدا کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٨٦) چوارەم پێشانگای کردووەتەوە.
- کۆمەڵێك دیوانی شیعری بە زمانی عەرەبی هەیە بەم ناوانە: (ضوء على مياه الثلج، مراثي الجسد، احزان قلبي، رماد الاجساد، رسالة ساخنة إلى الخاتم، صرخة المساء، البكاء الأخير).
- ئەم بەرهەمانەی ئامادەیە بۆ چاپ : (قاموس الأحلام، نظريات الفن، جماليات التربية في حياتنا الجنسية).
- سەرنووسەری ڕۆژنامەی (نرگال)بووە.

* (فوئاد تاهیر سادق):-

- ساڵی (١٩٢٨) لە ڕەواندوز لەدایکبووە.
- لە کۆتایی جەنگی جیهانی دووەم خێزانەکەیان هاتوونەتە کەرکوک و سەرەتا لە گەڕەکی (پایچی) گیرساونەتەوە.
- خوێندنی سەرەتایی لە قوتابخانەی (ئیمام قاسم) تەواو کردووە، ناوەندی لە (الشرقية) تەواو کردووە.
- ساڵانی (١٩٥٤-١٩٥٩) خوێندنی بەشی بازرگانی (COMMERCE) تەواو کردووە بڕوانامەی (کەمبریج)ی لە ئینگلیزی، بڕوانامەی (R.S.A.LONDON) لە وانەکانی ژمێریاری ئێچوون، (COST) بیرکاری بازگری (سکرتارییەت)، وردیاری و ئینگلیزی وەرگرت.
- ساڵی (١٩٥٨ لە یەکێتی قوتابیانی کوردستان کاری کردووە.
- لەنێوان ساڵانی (١٩٥٩-١٩٦١) لە بەڕێوەبەرایەتی بوودجە، بەڕێوەبەرایەتی کۆگاکان، بەڕێوەبەرایەتی خاوەنێتی و ئازووقە کاری کردووە.
- لەنێوان ساڵانی (١٩٦٠-١٩٦١) چەند جارێك گیراوە و ئازاد کراوە.
- ساڵی (١٩٦٢ دووبارە بەندکراوەتەوە و لە کەرکوکەوە ڕەوانەی بەغدا کراوە.
- لە (١٠)ی شوباتی ساڵی (١٩٦٤ لە ئەنجامی ڕێککەوتنی سەرکردایەتی شۆڕشی کوردستان و دەسەڵاتی بەغدا، جەنگ ڕاگیراو عەبدولسەلام عارف سەرکۆماری ئەوسا هەندێك لە

خواستەکانی کوردی جێ بەجێ کردوو، بەو هۆیە ئازادکرا.
- ساڵی ١٩٦٤ لە زانکۆی (پوونا)ی هیند وەرگیرا.
- لە (٩)ی حوزەیرانی ساڵی (١٩٦٧) بە سەردانێك هاتووەتەوە کەرکوك.
- ساڵانی (١٩٦٧-١٩٧٠) وەك ژمێریاری پاراستنی تووتن لە هەولێر بەردەوام بووە.
- ساڵی (١٩٧٢) بە دامەزراندنی یەکێتی نووسەرانی کورد لە کەرکوك دەستەی بەڕێوەبەر بوو کە بریتی بووە لە تاهیر خانەقا، فوئاد تاهیر سادق، عەزیز خانەقا، عوسمان خانەقا، رەئوف خانەقا، رەزاشوانی و گەلێکی تر.
- لە (٢٨)ی ئایاری ساڵی (١٩٧٤) چەکی پێشمەرگایەتی لە قەندیل کردووەتە شان.
- لە دوای نوشستی شۆڕش لە کەرکوکەوە بەرەو ڕووماڵی ڕاگوێزراوە.
- ساڵی (١٩٧٨) ڕاگوێزراوەتە کوردستان و لە سلێمانی جێگیربووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (باسخوازی)، سلێمانی، ١٩٨٥.
- (فەرهەنگی تاهیر سادق، فەرهەنگی هار واتاکانی کوردی)، سلێمانی، ١٩٩٨.
- (کۆمەڵزانی و کورد)، سلێمانی، ١٩٩٩.
- (بیرەوەرییەکانی ژیانی ژێر دەستی)، سلێمانی، ١٩٩٥.
- (هۆشیاریمان)، سلێمانی، ٢٠٠١.
- (فەرهەنگی یاریدەدەر عەرەبی-کوردی-ئینگلیزی)، چوار بەرگ، سلێمانی، ٢٠٠٧.
- (هۆشیاری ئابووری)، سلێمانی.

*** فوئاد فاروق رەفیق هەمەوەندی:-**
- ساڵی ١٩٥٩ لە گەڕەکی قۆرییە لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی ١٩٨٠ کۆلێژی سەربازی بەغدای تەواو کردووە لە خولی ٥٩، بەناونیشانی درع
- دوا کاری (ضابط رکن الفرقة الآلية الأولى).

*** (فوئاد مەحموود قادر):-**

- ساڵی (١٩٥٤) لە خورماتوو چاوی بە ژیان هەڵهێناوە.
- ساڵی (١٩٧٥) کۆلێژی پەروەردەی بەشی کوردی لە بەغدا تەواو کردووەو لە ساڵی (١٩٧٧) بە مامۆستا دادەمەزرێت.
- بنەماڵەی مەحموود توتنچی لەگەڵ حاجی جومعەی برایدا بەرەگەز (ئۆمەر سۆفین).
- مامۆستا فوئاد لە سەرەتای هەشتاکانی سەدەی ڕابردوودا لە بواری چیرۆك نووسیدا گەلێك بەرهەمی هەیە.
- ساڵی (١٩٨٩) بە فەرمانی رژێم گوێزراوەتەوە بۆ پەروەردەی (تکریت) لە ساڵی (١٩٩١) لە سەرکار لابراو خانەنیشن کراوە.
- لە (٢٣)ی ئایاری ساڵی (٢٠٠٥) بەهۆی تەقینەوەی ئۆتۆمبێل لە نزیك قایمقامیەت گیانی لەدەست داوە.

*** (فوئاد ڕەشید - دکتۆر فوئاد ڕەشید):-**

- ساڵی (١٩٦٤) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٨٨) کۆلێژی ئادابی زانکۆی سەلاحەددین بەشی کوردی تەواو کردووە.
- ساڵی (٢٠٠٤) بڕوانامەی دکتۆرای لە ڕەخنەی ئەدەبی کوردی بەدەستهێناوە.
- ئەم کتێبانە بە چاپ گەیاندووە:-
- (رەخنەی ڕۆمانی کوردی)، ٢٠٠٥.
- (ئاسنامەی دەق)، ٢٠٠٥.
- (بوونیادگەری لە ڕۆشنبیری و ڕەخنەی ئەدەبی کوردیدا).
- (دەقی شیعری-چێژو بەها).

*** فەرمان هیدایەت:-**
- ساڵی ١٩٨٢ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی ١٩٩١ باوکی شەهید کراوە، ئەوکات تەمەنی ٨ساڵان بووە.
- لە تەمەنی ١١ ساڵیدا سەرپەرشتی ڕۆژنامەی ڕۆژی کردووە.
- بەشداری چالاکییەکانی حیزبی شیوعی کوردستانی کردوە و کادرێکی بەرچاوی ئەو حیزبە بووە.
- بەرهەمەکانی:-
- گەنج و تازەگەری (مانیفێستی گەنجە)
- ئەنفال دۆزەخی بێ گوناهەکان.
- حیزب و پایەکانی.
- سۆمەرییەکان ڕابردووی کوردن.
ئێمە مارکسین یان مارکسیزانین.
- گێلاسە حەرامەکان.
- کلنا نموت ولیس بیننا خالدون.
- مرۆڤی هاوچەرخ.

*** فەخری عومەر حەمە عەلی - سەیدەلی فەخری:-**

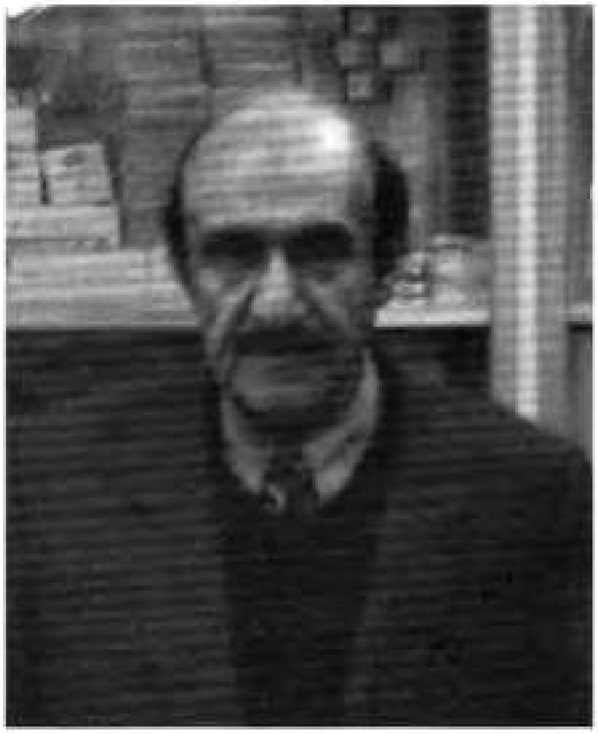

فەرمان هیدایەت

- سالی ١٩٣٣ لە گەرەکی ئیمام قاسم لەدایکبووە.
- سەرەتایی لەنێوان سالانی (١٩٣٨ - ١٩٣٩) تەواو کردووە.
- ناوەندی و دواناوەندیشی لە کەرکوك تەواو کردووە.
- کۆلێژی (الصیدلیة والکیمیاء الملکیة)ی لە زانکۆی بەغدا تەواو کردووە.
- سالی ١٩٥٧ بە بریاری (الإدارة الملکیة) بووەتە ئەفسەری پلە دوو، هەر لەو سالەدا دامەزراوە بە دکتۆر لە نەخۆشخانەی سەربازی، بەلام لە سالی ١٩٥٨ لەسەر ئارەزووی خۆی خانەنشین دەکرێت.
- سالی ١٩٥٩ دوکانی دەرمانسازی دامەزراندووە لە شەقامی (الجمهوري)، لە هەمان کاتدا دامەزراوە بە فەرمانبەر لە نەخۆشخانەی کەرکوك کە ئەوکات لە تەنیشت کۆشکی عەلی مەردانی ئێستاوە بوو، کە تاکە نەخۆشخانەی کەرکوك بوو، لە دواییدا گوازرایەوە بۆ نەخۆشخانەی (الجمهوري) کە لەوێ بەرێوەبەری (مدخر) بوو، تا سالی ١٩٦٣ لەسەر کارەکەی مایەوە.
- سالی ١٩٦٣ مارەیەك بەند کراوە، بە هۆکاری سیاسی.

*** فەرهاد سەنگاوی**

– پێشمەرگەی دێرین و کادری ڕاگەیاندن و پەرلەمانتار، ناوی تەواوی فەرهاد حەمە ساڵح کەریم، لەدایکبووی ساڵی ١٩٦٢ی شاری کەرکوک، تاقە منداڵی، بەپێی هەلومەرجی شەڕو ئاشتی، لە کەرکوک و سەنگاو و چەمچەماڵ بەسەربردووە و پۆلەکانی قۆناغی سەرەتایی و ناوەندی لە سەنگاو و چەمچەماڵ بڕیوە. هەرچەند ڕەچەڵەکی دەچێتەوە سەر میر سمایلی زەنگەنە، بارکی هەژار و نەدار بووەو شوانی و گاوانی بۆ خەڵک کردووە، چونکە لە منالییەوە لە داهاتی دوو دێ بێبەش کراوە.

– بەم جۆرە، سەنگاوی تاڵیکی سەختی منالی بەسەر بردووەو زۆر زوو تێکەڵەیەك هەستی نەتەوایەتی و چینایەتی لە دەروونیدا چەکەرەی کردووە.

– ساڵی ١٩٧٨ پەیوەندی بە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کرد و لە ساڵی ١٩٨٠دا بووە پێشمەرگەی کەرتی ٥ی گەرمیان لە هەرێمی ٥ی قەرەداغ.

– ساڵی پاشتر گوێزرایەوە بۆ بارەگاکانی سەرکردایەتی و لەوێدا نێردرا بۆ گوندی توژەڵە کە بارەگای ڕاگەیاندنی ناوەندی یەکێتی نیشتیمانی لێ بوو. لە بارەگای ڕاگەیاندن لە بەشی ڕادیۆی دەنگی گەلی کوردستان کاری کرد، سەرەتا بەکاری سادە دەستی پێکرد وەك ئامادەکردنی هەواڵ و ڕێکخستنی چالاکییەکانی هێزی پێشمەرگەو دواتر وەك بێژەر چالاکی نواند.

– ماوەی نێوان ساڵانی ١٩٨١–١٩٨٨ بە گرنگترین ماوەی ژیانی پێشمەرگایەتی دادەنرێت کە تێیدا توانییەتی وەك بەناوبانگترین بێژەر و خاوەنی کاریگەرترین دەنگ لە سەردەمی شۆڕشدا دەرکەوێ، بە دەنگە ڕەوان و زوڵاڵەکەی ڕۆڵیکی گەورەی لە سەقامگیرکردنی گیانی بەرخودان و خۆڕاگری شۆڕشگێڕانەدا گێڕاو بەشدارییەکی کارای لە بەرزکردنەوەی وورەی پێشمەرگەو جەماوەردا کرد، لە ئاکامی ڕۆڵی گەورەی لە بڵاوکردنەوەی گیانی شۆڕشگێڕانەدا، لە ساڵی ١٩٨٢دا دەزگا ئەمنییەکان ماڵی باوکیان لە سەنگاو سووتاند و باوك و دایك و خوشکێکیان دەستگیر کرد و بۆ ماوەی ٩ مانگ لە زیندانی کەرکوك بەندیان کردن، کاتێك ئازادکران، دایکی پەکی کەوتبوو و زۆری نەبرد بە نەخۆشی کۆچی دوایی کرد.

– ساڵی ١٩٨٨ لەگەڵ کشانەوەی هێزی پێشمەرگە بۆ سەر سنوور، لە دۆڵە کۆگە گیرسایەوە کە بارەگای یەدەکی ڕادیۆی لێ بوو و بەردەوام بوو لەسەر ئەرکەکانی خۆی، دواتر لە شاری سەقز لە ئێران نیشتەجێ بوو.

لە ئایاری ١٩٩٠دا لە ڕێگەی ئێرانەوە چوو بۆ سوریا و لە ساڵی ١٩٩١دا چوو بۆ دانیمارك و لەوێ گیرسایەوە، بەڵام هەر ئەو ساڵە لەگەڵ هەڵایسانی ڕاپەڕین لە کوردستان بە پەلە گەڕایەوە بۆ سلێمانی و لە ئێزگەی دەنگی گەلی کوردستان کە لەو کاتەدا بارەگاکەی لە گردی عەلی ناجیی ناو شاری سلێمانی بوو، بە دەنگە زوڵاڵەکەی بەشدارییەکی کارای لە ڕاپەڕیندا کرد و هەر بەو دەنگە حەماس خولقێنەش هەواڵی سەرکەوتنەکانی ڕاپەڕینی خوێندەوە لەوانە هەواڵی ڕزگارکردنی شاری کەرکوك لە ئەوڕۆژی ئەو ساڵەدا.

– ساڵی ٢٠٠٩ پەیوەندی بە بزووتنەوەی گۆڕانەوە کرد، بەڵام زوو وازی لێ هێنا و گەڕایەوە بۆ ناو یەکێتی نیشتیمانی کوردستان.

– لە هەڵبژاردنی ساڵی ٢٠١٣ی پەرلەماندا لەسەر لیستی یەکێتی نیشتیمانی کوردستان کاندید کراو بووە ئەندامی پەرلەمان.

*** فەخری:–**

– ناوی شێخ ئەحمەد کوڕی شێخ محێدین کوڕی شێخ مەحموودی قوتب کوڕی شێخ عەبدولڕەحما کوڕی شێخ عەبدولعەزیز کوڕی شێخ محێدینی کەرکووکە.

– ساڵی ١٩١٤ لە گوندی شۆڕیجەی ناوچەی قەرەحەسەن لەدایکبووە.

– خوێندنی سەرەتایی لە قادر کەرەم بە زمانی تورکی تەواو کردووە.

– لە سەرەتاوە شیعرەکانی بەنازناوی بێکەس بەرهەم هێناوە تا ساڵانی سییەکان، بەڵام لەدواید نازناوی شیعری فەخری هەڵبژاردووە.

– ڕۆڵێکی سەرەکی هەبووە لە چالاکییەکانی حیزبی هیوا هەر لە سەرەتای دامەزراندنییەوە لە لقی کەرکوك خەباتی کردووە.

– ساڵی ١٩٤٩ لە کۆمپانیای نەوتی کەرکوك دادەمەزرێت تا کۆتایی ساڵی ١٩٥٤ بەڵام لەدوایدا کێشەی بۆ دروست دەبێت و ڕوو دەکاتە ناوچەکانی دەرەوەی کەرکوك تا ساڵی ١٩٥٨ دوای شۆڕشی ١٤ی تەمووز.

– ساڵی ١٩٧٩ لە تەمەنی ٧٥ ساڵیدا کۆچی دوایی دەکات.

*** فە تحیە خان:–**

– بە یەکێك لە ئافرەتە ناسراوەکانی گەرمیان دادەنرێت.

– کەسایەتییەکی بەڕێز و بایەخدار بووە لەلای خەڵکی ناوچەکە، لە کاتی تەنگانەدا خۆڕاگر و بە توانا بووە لە زۆربەی کارەکاندا، پرسی پێکراوە، لە تاق لاویدا بە سوارچاکی وتفەنگ چێتی ناسراوە، زۆر جار شەوانە لەگەڵ براکانیدا چاردێریی ناوچەکەی کردووە.

*** فەرحە ئیبراهیم– دایکی جەمال:–**

– لە ساڵی ١٩٠٨ هاتبووە دنیاوە.

– لە جوولەکە کوردەکانی کەرکوك بوو.

– (فرحە)ش لە ناوە جوولەکەکانی ڕۆژهەڵاتدا ناوێکی پیرۆز بوو لەو سەردەمەدا لە یەکێ لە ماڵەکانی (صالحیە) نیشتەجێ بووە، دەیانوت کە مەلیك غازی بۆخۆی یەکێك بووە لەوانەو هەر ئەویش ناوەکەی لە (فرحە)وە گۆڕیوە بۆ (بهیجە).

- (فرحە - بهیجە) یەكەم ئافرەتی كورد بوو كە بەشێوەی سۆزانی گۆرانی خۆی لەسەر قەوان تۆمار كردووە.
- ئەم ئافرەتە لەسەرەتادا شوو بە ئەندازیارێكی ئیشقالی بەغدا دەكات بەڵام ئەم هاوسەرێتییەی زۆری نەخایاند.
- لە سالی ١٩٣٤یشەوە بەتەواوی وازی لە گۆرانیش هێنا، كەم كەم نەبێت گۆرانی نەدەوت، دەڵێن گوایە دواتر شووی كرد بە ئەفسەرێكی تەجنید لە ڕەواندز، لەوێش نەحەساوەتەوە و هەواڵی نەماوە تا لە هەڵەبجە و سلێمانی سەرهەڵدەدا و دوای دەچێتەوە بەغدا.
- ساڵی ١٩٧٩ لە بەغدا كۆچی دوایی دەكات و لە گۆڕستانی شێخ مەعروف ئەلكەرخی لەلایەن (أمانە العاصمە) دەنێژرێت.

* د. فرازمارف بەرزنجی:-

- لە ساڵی ١٩٤٦ دەخرێتە بەر خوێندن لە قوتابخانەی (ئیمام قاسم).
- ساڵی ١٩٥٤ ئامادەیی دەهێنێت و لە كۆلێژی پزیشكی زانكۆی موسڵ وەردەگیرێت.
- لە هەولێر و شەقلاوە دادەمەزرێت، لە بەغدا دبلۆم دەخوێنێت و لە ساڵی ١٩٧٩ دەگەڕێتەوە هەولێر، هەروەها بەشداری خولی (سۆنەر) دەبێت لە بەریتانیا و دەبێت بە یەكەم ئافرەت لە بەكارهێنانی ئامێری سۆنەر.
- لە هەولێر هاوسەرگیری لەگەڵ شێخ مستەفا دەكات و لەدواییدا ماڵی دەهێنێتە سلێمانی.

* فەرهاد هەورامی:-
- برای شەهید ئازاد هەورامییە.
- نووسەر و مۆسیقاژەن بووە.
- ساڵی ١٩٦٦ لە كەركوك لەدایكبووە.
- ساڵی ٢٠١٩ بە كارەساتێكی دڵتەزێن كۆچی دوایی كردووە.
- ماوەیەكی زۆر لەگەڵ خێزانەكەی ئاوارەی ڕومادی بوونە و ماوەیەكیش لە بەندیخانە ژیانی بەسەر بردووە بەهۆی هەڵوێستی كوردانەیانەوە.

فەتاح پاشا و عیزەت پاشا و مەجید بەگ

سالی ١٩٥١ بەغدا سەیدەلی فەخری لەگەڵ کۆمەڵێ قوتابی لە کۆلیژی سەیدەلی لە بەغدا

سالی ١٩٥٢ سەیدەلی فەخری عومەر سەیدەلی ئیسماعیل موحیەددین و پارێزەر ئەنوەر خۆشناو

سالی ١٩٥٢ سەیدەلی فەخری لەگەڵ کۆمەڵێ قوتابی زانکۆ

سالی ١٩٥٢ سەیدەلی فەخری لەگەڵ کۆمەڵێ قوتابی لە کۆلیژی سەیدەلی مەلەکی لە بەغدا

سالی ١٩٥٣ دکتۆر ئیبراهیم تاها و ئەندازیار حوسام سەیدەلی فەخری

سالی ١٩٥٥ گەڕەکی ئیمام قاسم مالی سەیدەلی فەخری

سالی ۱۹٥۹ دکتۆر عەبدولعەزیز حەکیم و سەیدەلی فەخری و سەیدەلی یۆیەرد

سالی ۱۹٥۹ سەیدەلی فەخری

سالی ١٩٥٩ دکتۆر عەبدولعەزیز حەکیم و سەیدەلی فەخری و سەیدەلی پۆبەرد

شێخ فەیزوڵلا تالەبانی

فەقێ حەمە حەیدەر

شەهید فاتیح مەلا داوود جەباری

فایق مەلا قادر

فاروق مستەفا لە جەزائیر

لە لای چەپەوە محەمەد خدر و فاروق مستەفا و حەمید جاف

شێخ فازڵ

کاك فایق و باوکی مەلا قادری ئیمام و کوڕەکانی

فەخرەدین عەلی ڕەزا

فەقێ عەلی

فەتحوڵلا عیزەت زێوێی لەگەڵ کۆمەڵێك منداڵانی زێوێە

فەتحوڵلا عیزەت زێوێی لە بەندیخانەی (نوگرە سەلمان)

فەتحوللا عیزەت زێویی

فەیسەل ڕەشید تالەبانی

فەرید عەبدولکەریم بەیاتی

شێخ فوئاد سەید سوڵتان

سالی ١٩٥٩ دکتۆر نیشۆ و سەیدەلی فەخری و دکتۆر جەلال

فەتاح ئاغا و هیجری دەدەی کاکەیی و زانایانی ئایینی کەرکوک

فەتحوڵڵا عیزەت زێویی لە قوتابخانەی ئیمام قاسم

بیبلۆگرافیای ناوداران و ڕۆشنبیرانی کەرکوك

(قا - قە - ق)

*** (قابیل تاڵەبانی - شێخ قابیل تاڵەبانی):-**

- (شێخ قابیل کوڕی شێخ حەسیب کوڕی شێخ عەلی تاڵەبانی)یە، کە بە (بێ ناو) یان (مەریوانی) ناسراوە.
- ئەم هونەرمەندە لە ساڵی (١٩٢٠)دا لە خێزانێکی ئایینی لە ئاوایی (لەیلان)ی کەرکوك هاتووەتە دنیاوە بەڵام لە پێناسەکەی ساڵی (١٩٢٧) نووسراوە.
- پلەی خوێندنی سەرەتایی لە هەمان دێ تەواو کردووەو ئامادەشی لەیەکێ لە قوتابخانەکانی شاری کەرکوك تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٤٤) لە کۆمپانیای نەوتی کەرکوك دامەزراوە.
- ساڵی (١٩٧٢)دا لە پاش (٢٨)ساڵ خانەنشین کراوە.
- هەر لە منداڵییەوە حەزی لە مۆسیقاو مەقامو گۆرانی کوردی کردووە، لە ساڵی (١٩٥٣)دا چووەتە ئێزگەی کوردی بەغداو لەوێ ئەم مەقامو گۆرانیانەی لە تەك مۆسیقادا بە شێکیانی بە ناوی (بێ ناو)ەوە تۆمارکردووە ئەوانی تریشی بە ناوی (مەریوانی).
- (مەقامی بەیات، هەوای ئەمام ئەمام، چاوی هەڵهێنە، تەشمیل هەروەها شارەزایی هەبووە لە ئاوازی ژەنینی عود، نای و تەپڵ و دووزەلە بە کوردی وعەرەبی وتورکی مەقامو گۆرانی ووتووە.
- لە مەقامە رۆژهەڵاتییەکانی وەکو (بەیات، راست، سەبا، حیجاز) ئەللاوەیسی، قەتار، خاوکەر، خورشیدی، ئای ئای نیوەشەو هەبووە.
- نەغمەی قۆریاتی تورکمانیشی بە جوانی دەخوێند.
- هونەرمەند سێ کوڕو سێ کچی هەیە، کوڕەکانی (دانا، عەبدولرەحمان، محەمەد) پیاوێکی پیاوانەو سەراست بوو، حەزی لە گەشت وسەیران دەکرد هەمیشە عودەکەی لەگەڵدا هاوڕێ بوو.

*** (قابیل محێدین - قابیل):-**

- ناوی تەواوی (محێدین کوڕی حاجی سلێمان کوڕی حاجی یونس)ە، نازناوی شیعری (قابیل)ە.
- ساڵی (١٨٣٣) لە گەڕەکی پیریادی لەدایکبووە.
- نازناوی شیعری (قابیل)ە.
- ماوەیەك هەڵبژێردراوە بە ئەندامی ئەنجوومەنی کارگێڕی شاری کەرکوك.
- ماوەیەکیش ئەندامی دادگای شارەکە بووە.
- شاعیرێکی سۆز بووەو بە زمانی عەرەبی و فارسی و تورکی لێزانی خۆی بەدەرخستووە.
- ساڵی (١٩٠٩) کۆچی دوایی کردووە.

*** (قادری ئیمام - مەلا قادری ئیمام):-**

- ناوی (مەلا قادری عوسمانی کوڕی مەلا قادر)ە.
- ساڵی (١٨٨٨)ی زایینی لە شاری کەرکوك لە گەڕەکی ئیمام قاسم هاتووەتە دنیاوە.
- خوێندنی لە تەمەنی شەش ساڵی تا دوازدە ساڵی لە خزمەت مەلا عوسمانی باوکیدا بووە لە دوایدا ئەمیش

وەکو هەموزاناکانی ئەو سەردەمە لە پێناوی خوێندنی لەم شارو ئەو شار کەوتۆتە گەڕان بۆ وەرگرتنی زانستی ئایینی، ساڵێك لە کۆیە لە خزمەتی مامۆستای گەورە (مەلا عەبدوللا جەلی زادە)و ساڵێك لە ناوچەی قەرەداغ لە خزمەتی شێخ (نەجیب)ی قەرەداغیداو پاش ماوەیەکیش دەگەڕێتەوە بۆ شاری کەرکوك لە خزمەتی مامۆستای پایەدار (مەلا مەحموود مەزناوە) بۆ وەرگرتنی بەڵگەنامەی زانستی ئایینی خوێندووەیەتی.
- پاش ماوەیەك هەر لە شاری کەرکوك ئافرەتێك ئەخوازێ بە ناوی (زوبەیدە خان) کە ئافرەتێکی زۆر هۆشمەندو

دڵپاك بووە هەردەم یارمەتی چینی هەژارو لێقەوماوی داوە، دیوەخانی تایبەتی خۆی هەبووە بۆ ژنان، ئاشنایەتی لەگەڵ حەپسەخانەدا هەبووە، بەردەوام هاتووچۆی هەبووە لەگەڵ دایکی (سەعید قەزاز)دا.

– مەلا قادر سێ کوڕو کچێکی هەبووە ناویان (هادی)و (فایق)و (جەمال)و (کافیە خان).

– مەلا قادر لە ساڵی (١٩١٢)ی زایینی باوکی کۆچی دوایی دەکات بۆیە لە شوێنی باوکی لە مزگەوتی ئیمام قاسم دادەمەزرێت، ئینجا لە ماوەیەکی کەمدا کرا بە بەڕێوەبەری ئەوقافی باکووری عێراق، پاش ماوەیەکی کەم توانی پەیوەندی بکات لەگەڵ ئینگلیزەکان لە شاری کەرکوك، هەروەها ئینگلیزەکان ڕێزێکی زۆریان دەگرت.

– مەلا قادر هەرچەندە پیاوی ئینگلیز بوو، بەڵام پیاوێکی ئازادو چاو نەترس بوو خزمەتی شاری کەرکوکی کردووە بە تایبەتی گەلی کورد، هەژارو دەوڵەمەندو گەنج و پیر لە کۆشکەکەیدا هەموو ڕۆژ کۆدەبوونەوە بە تایبەتی ڕۆژانی هەینی.

– زۆر لە پیاوە گەورەکان دۆستی بوونە وەکو: (مەلا ئەفەندی هەولێر)و (جەبار ئاغای دۆغرەمەچی)و (کانی) شاعیرو (مەلا محەمەدی جەلی زادە)و (عەبدولڕەحمان چەلەبی)و (شێخ مەحموودی نەمر)و (شێخ قادری حەفید)و (شێخ ڕەئوف)و (شێخ باباعەلی)و (شێخ لەتیف عومەری)و (محەمەد ئەمین عومەری).

– لە سەرەتای ئایاری (١٩٤١)دا شۆڕشی ڕەشید عالی گەیلانی بەرپابوو شێخ مەحموودی نەمر لەو کاتەدا دەست بەسەر بوو لە شاری ناسریە لە باشووری عێراق، خۆی دەرباز کرد هەڵهات بەرەو شاری کەرکوك و گەیشتە ماڵی قادر، ئەوە بوو (چەکمەن) کە ئەفسەرێکی ئینگلیزەکان بوو لە ئیستخباراتی کەرکوك بانگی مەلا قادری کردوو پێی ووت تۆ یارمەتی شێخ مەحموودت داوە بۆ هەڵهاتنی و ئێستاکە حکومەتی بەریتانیا تۆ بە تاوانبار دەزانێت، ئەوەبوو ڕەوانی شاری موسڵ کرا لە ماڵی (ئەرشەد ئەلعومەری) مایەوە کەوەزیری ئەوقاف بوو.

– چەند ساڵێك لەژێر چاودێری حکومەتی ئینگلیزدا بوو تا خانەنشینیان کرد لە ساڵی (١٩٤٩)دا گەڕایەوە بۆ شاری کەرکوك و هەموو خەڵکی گەڕەکی ئیمام قاسم چوونە پێشوازیەوە.

– ساڵی (١٩٥٢)دا کۆچی دوایی کردوو لە مزگەوتی ئیمام قاسم بە خاك سپێردرا.

– کوڕە گەورەکەی (هادی) لە ساڵی (١٩٤٧) دا خوێندنی کۆلێژی یاسای (کلیە الحقوق) تەواو کرد، لە هەرەتی لاویدا کۆچی دوایی کرد.

– کوڕی دووەمی (فایق) بەڕێوەبەری خواردەمەنی ئیستهلاکی شاری کەرکوك بووە لە ساڵی (١٩٥٥)دا کۆچی دوایی کردووە.

– کوڕی سێیەمی (جەمال)، کە یەکەم قائمقامی قەزای حەویجە بووە لە ساڵی (١٩٥٨) دا کۆلێژی یاسای لە شاری بەغدا تەواو کردووە.

– مەلا قادری ئیمام لە ماوەی ژیانیدا لەگەڵ خەڵکی کەرکوك گەلێك کاری چاکیان کردووە وەکو:-

– کردنەوەی قوتابخانەیەکی ئاوەندی ئایینی لە ساڵی (١٩٢١) بۆ قوتابیانی ئایینی لە شاری کەرکوك.

– دامەزراندنی کۆلێژی زانستی ئایینی لە ساڵی (١٩٢٧) لە شاری کەرکوك لە شوێنی ئێستای کتێبخانەی گشتی لە گەرەکی خانەقا.

– دەست بەسەراگرتنی زەوی و زاری کشتوکاڵی کەوا وەقف کرابوون بۆ مزگەوتەکان بۆ ئەوەی بگەڕێنەوە بۆ بەڕێوەبەرایەتی ئەوقاف بۆ دابین کردنی موچەی مامۆستاکان وچاککردنەوەو ئاوەدانکردنەوەی مزگەوتەکان.

– دروستکردنی بەندیخانە بۆ ئافرەت لە ماڵی خۆیدا.

– لە ساڵی (١٩٢٢) بە شێوەیەکی ئەمینی هەوڵی بەردانی شێخ مەحموودی نەمری داوە لە هیندستاو پەیوەندی بە شۆڕشی شێخ مەحموودەوە کردووە.

– بۆ هەر دەست درێژییەك بۆ سەر شاری کەرکوك بەرگری کردووە.

– بۆ یەکەم جار هەڵساوە بە دانانی (سەندووقی خێرو بەرەکات) بۆ کۆکردنەوەی زەکات لە بەڕێوەبەرایەتی ئەوقاف و پاشان پارەکۆکراوەکان بەسەر فەقێ قوتابییەکان وەمەلای مزگەوتەکان وخەڵکی هەژارو دەست کورت و نەداراندا.

*** (قادر بەرزنجی):-**

– ساڵی (١٩٠٩) لە کەرکوك لەدایکبووە.
– خوێندنی سەربازی تەواو کردووەو بووەتە ئەفسەر.
– خاوەن ئیمتیازی گۆڤاری (شەفەق) بووە لە کەرکوك.
– ساڵی (١٩٧٠) بووەتە سەرنووسەری ڕۆژنامەی (ژین) لە سلێمانی.
– ساڵی (١٩٧٤) لە سلێمانی کۆچی دوایی کردووە.

*** (قادر جاف – مەلا قادر جاف):-**

– شاعیر ناوی (مەلا قادر کوڕی مەلا مونمینی جاف)ە.
– ساڵی (١٨٥٠) لەدایکبووە.
– ئیجازەی مەلایەتی لەلای مەلا عەبدولڕەحمانی پێنجوێنی وەرگرتووەو بووەتە ئیمام و خەتیب لە گەلێك لە لادێیەکان.
– لەسەر داواکاری مەحموود پاشای جاف بووەتە ئیمام و خەتیب لە (قزربات) لە سەعدییە.
– ساڵی (١٩٠٨) کۆچی دوایی کردووە.

*** (قادر عوسمانلەکە – شێخ قادر عوسمانلەکە):-**

– یەکێ بووە لە گەورە پیاوەکانی شێخانی قەرەحەسەن لەگەڵ شێخ مەحموودی مەلیکا لە شەڕی شوعەیبەدا جەنگاوە.
– ساڵی (١٩٥١) کۆچی دوایی کردووە.

*** (قادری مامەیی – حاجی مەلا قادری مامەیی):-**

– ناوی حاجی عەبدولقادر عومەر ئەحمەدە ناسراوە بە حاجی مەلا قادری مامەیی.
– ساڵی (١٩٠٢) لە گوندی مەرزیفەی خواروو هاتووەتە دنیاوە.
– ساڵی (١٩٢٨) بووەتە مەلای گوندی (مامە) لە ناوچەی دووبز.
– لە (١٧)ی ئاداری ساڵی (١٩٦٧) کۆچی دوایی کردووەو لە گوندی مامە نێژراوە.

*** (قادر کەسنەزانی بەرزنجە):-**

- لە بواری هۆنراوەو نووسین و وەرگێڕاندا بابەتی هەیەو سی ساڵە شیعر دەنووسێت، بەڵام زانیاریمان نییە دەربارەی شیعر و بەرهەمەکانی.

*** (قادر میرئاخور-موخلیس):**

- ناوی (قادر کوڕی محەمەد داوده‌ی)یە.
- ساڵی (١٩٠٥) لە کفری لەدایکبووە.
- یەکێکە لە شاعیرەکانی کفرییە.
- ساڵی (١٩٧٤) کۆچی دوایی کردووە.

*** (قادری میکانیلی - حاجی قادری میکانیلی):-**

- ئەم کەسە شاعیر بووەو زۆر بە ناوبانگ بووە لە وەختی خۆیدا، بەڵام زانیاریمان نییە دەربارەی شیعر و بەرهەمەکانی.

*** (قارەمان نادر محەمەد - قارەمان شیخ بزێنی):-**

- ساڵی (١٩٧٦) لە گوندی عەمدۆن نارچەی شێخ بزێنی سەر بە ناحیەی شوانی پارێزگای کەرکوك لەدایکبووە.
- خوێندنی تا پۆلی چواری سەرەتای لە گوندی عەمدۆن خوێندووە و پاشان بەهۆی کارەساتی ئەنفالەوە گوندەکە چۆڵ دەکرێ و بەرەو کۆمەڵگای کەورگۆسك سەر بە پارێزگای هەولێر دەگوازرێنەوە، پاشان درێژەی بە خوێندن داوە تا پۆلی چوارەمی ئامادەیی و لە ساڵی ١٩٩٥ بۆ شاری هەولێر گواستوویانەتەوە، لە ئامادەی هەولێری کوڕان درێژەی بە خوێندن دا تا پۆلی پێنجەمی زانستی.
- ساڵی ١٩٩٦ لە سلێمانی چەند ساڵێك لە خوێندن دابڕاوە، دواتر لە ساڵی ١٩٩٨ گەڕاوەتەوە بۆ خوێندن و شەشی ئامادەیی لە شاری تەق تەق تەواو کردووەو لە زانکۆی سلێمانی لە کۆلێژی کشتوکاڵ وەرگیراوە، بەڵام لە دواییدا لە پەیمانگای تەندروستی لە شاری کۆیەو لە ساڵ (٢٠٠١) پەیمانگاکەی تەواو کردووە، تا ساڵی (٢٠٠٤) لە بواری تەندرستی لە کۆمەڵگای خالخالان خزمەتی تەندروستی کردووە.
- ساڵی (٢٠٠٤) لە زانکۆی کۆیە بە مەبەستی درێژەدان بە خوێندن و لە ساڵی (٢٠٠٨) بەکالۆریۆسی لە مێژوو تەواو کردووە، لە ساڵی (٢٠٠٩)دا لە ماستەر لە هەمان زانکۆ وەرگیراوەو لە ساڵی (٢٠١٢) بڕوانامەی ماستەری بەدەستهێنا، ئێستاش خوێندکاری دکتۆرایە لە زانکۆی کۆیە.
- بەرهەمەکانی:
- (بزووتنەوەی هەقە)، ٢٠١٣.
- چەندین توێژینەوەی زانستی لە زانکۆی کۆیە بڵاوکردووەتەوە وەکو: بابەتێك بە ناوی (ئەنفالی شێخ بزێنی) لە گۆڤاری زانکۆی سلێمانی و بابەتێك بە ناوی (مەسیحیەکانی کۆیە) لە گۆڤاری زانکۆی کۆیە و بابەتێك بە ناوی (وێستگەکانی مەولانا خالد) لە کۆنفرانسی تەسەف لە کەلار پێشکەش کردووە.

*** قارەمان قەرەوەیسی:-**

- ناوی ئەمین محەمەد جەبارییە.
- ساڵی ١٩٠٥ لە گوندی شێردەرە لەدایکبووە.
- خانەوادەی قارەمان قەرەوەیسی لەبەر ناهەمواری دنیا و دەستکورتی چوونەتە خالساتی لای بەعقوبە لەوێ کاری کشتوکاڵی ناو باغیان کردووە، دواجار گەڕاونەتەوە گوندی شێردەرە، ماوەیەکیش لەوێ بوونە و پاشان هاتوونەتە گوندی قەرەوەیس، هەر لەبەر ئەمەیە بە قارەمان قەرەوەیسی ناسراوە.
- شاعیرێکی میللی نەخوێندەوار بووە شیعرەکانی سادە و ڕەوان و بێ قورتن.
- ساڵی ١٩٦٩ لە قەرەوەیس کۆچی دوایی کردووە.

*** (قاسم حەسەن):-**

- ناوی (قاسم کوڕی حەسەن کوڕی ئەحمەد کوڕی شێخ)ە.
- ساڵی (١٩١٠) لە بەغدا لەدایکبووەو لە بنەڕەتدا کوردەو خەڵکی کەرکوکە.
- باوکی ئەفسەر بووە لە سوپای عوسمانی، دەرچووی کۆلێژی یاسایەو بەشداری دامەزراندنی (الحزب الوطني الديمقراطي) کردووە لە ساڵی (١٩٤٦)دا.
- لە دەستەی نووسەرانی ڕۆژنامەی (الاهالي) بووە لە سییەکان و دەوری هەیە لە بزووتنەوەی ئایاری ساڵی (١٩٤١)دا.
- کەڵێك کتێبی چاپکراوی هەیەو لە ساڵی (١٩٧٠)دا کۆچی دوایی کردووە.

*** (قاسمی خلوصی - مەلا قاسمی خلوصی):-**

- ناوی (قاسم کوڕی خەلوسی توحفەچی)یە.
- زۆری شیعرەکانی لە ڕۆژنامەی (الحوادث) بڵاوکردووەتەوە.
- ئەوەی دەربارەی دەزانرێت کە تا ساڵی (١٩٦٤) لە ژیاندا بووە، بەڵام زانیاری تەواومان نییە دەربارەی لایەنەکانی تری ژیانی.

* (قاسمی-سەید قاسم):-

- ناوی (قاسم)ەو نازناوی شیعری (سەید قاسم)ە.
- سالی (١٧٨٠)دا لەدایکبووە.
- دیوانێکی شیعری هەیە سەرچاوەیەکی گرنگە بۆ رووداوەکانی کەرکوک لەنێوان سالی (١٨٢١) تا سالی (١٨٤٤)، بە تایبەتی لە بواری ئەدەبو ژیانی کۆمەلایەتی.
- سالی (١٨٤٥)دا کۆچی دوایی کردووە.

* (قاسم عەزیز ئاق بایراق):-

- سالی (١٩٥٩) لە خورماتوو لەدایکبووە.
- دیوانی شیعری هەیە بە ناونیشانی (بایراق یوزونون ایپشیلدا مامی ایچین تورکولر یاراتدیم)، چاپخانەی (دار الشؤون الثقافية العامة) بەغدا، ١٩٩٠.

* (قاسم محەمەد):-
- سالی (١٩١٠) لە بەغدا لەدایکبووە، لە بنەرەتدا لە خێزانێکی کوردی کەرکوک بوونە، باوکی ئەفسەر بووە لە سوپای تورکی.
- کۆلێژی یاسای تەواو کردووە.
- لە شوباتی سالی (١٩٣٤) گیراوە.
- لە دەستەی نووسەرانی رۆژنامەی (الاهالي) بووە لە سییەکاندا.
- دەوری گرنگی هەبووە لە بزووتنەوەکەی ئایاری (١٩٤١)و رایکردووە بۆ ئێران.
- لە (الحزب الوطني الديمقراطي) بووە لە کاتی دامەزراندنیدا لە سالی (١٩٤٦) لە پێناویدا خەباتی کردووەو لە رۆژنامەکەی نیشی کردووە.
- سالی (١٩٥٢) گیراوە.
- سالی (١٩٥٨) سەفیری عێراق بووە لە هیند، ئینجا لە سالی (١٩٦٠) لە (براغ)و ١٩٦٣ لە (بودابست).
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (جهاد العرب القومي في فلسطين)، ١٩٣٩.
- (المبادئ السياسية الحديثة في بلادنا)، ١٩٣٩.
- (الثورة الصناعية في انكلترا).
- (الحلف بين الصهيونية والاستعمار)، ١٩٤٦.
- (العرب او المشكلة اليهودية)، ١٩٤٦.
- (اسرائيل دولة فاشية اعتدائية)، ١٩٦٠.
- (بوابتنا ثورات القرن العشرين)، ١٩٦٩.
- (لمحات من تأريخ التطورات الإجتماعية في الغرب)، ١٩٥٨.

* (قاسم محەمەد تۆفیق ساری کەهیە):-

- سالی (١٩٤٢) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- کۆلێژی کشتوکالی زانکۆی بەغدای لە سالی (١٩٦٩) تەواو کردووە.
- بەرهەمەکانی:
- (تأريخ الأدب التركماني)، دوو بەگ، بە تورکی، ١٩٧٨.
- (اعداد مؤلفات الشاعر خيرالله كاظم)، ١٩٨٥.
- (الشعراء التركمان المعاصرون)، ١٩٨٨.
- (الخوريات في الأدب التركماني)، ١٩٩١

* (قاسم ستەفا بیرەقدار):-

- سالی (١٩٣٥) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- چاپکراوەکانی:
- (اعانة المستفيد في علم التجويد)، چاپخانەی (البلدية)، کەرکوک، ١٩٦٧.

* (قەحتان نەجات هورمزی):-

- ناوی (قەحتان کوڕی نەجات کوڕی عەلی کوڕی زەینەل)ە، لە هۆزی (هورمزی)یە
- سالی (١٩٣٦) لە قەرەتەپە لەدایکبووە.
- گەلێک کتێبی چاپکراوی هەیە بە زمانی عەرەبیو تورکی لەنێوان بابەتی چیرۆکو شانۆگەری وەکو:
- (ايام شديدة البؤس)، شیعر، بەغدا ١٩٦٠.
- (نخب العالم المتهاو)، شیعر، کەرکوک، ١٩٦٨.
- (الخروج من الجنة رغبة)، شیعر، کەرکوک، ١٩٩٥.
- (قصائد صافيناذية)، دیوانێکی شیعری، کەرکوک، ٢٠٠٢.
- (قارب في صحراء)، شانۆ، کەرکوک، ٢٠٠٥.
- (كسيح امام المرقص)، کورتە چیرۆک، کەرکوک، ٢٠٠٥.
- (سيدة كركوك-ديوان الحب).

* (قەدریە زیانی):-

- سالی (١٩٥٠) لە گەرەکی قۆریە لەدایکبووە.
- پەیمانگای مامۆستایانی لەنێوان سالانی (١٩٦٨-١٩٦٩) تەواو کردووە.
- بەرهەمەکانی لە رۆژنامە و گۆڤارەکانی وەکو:- یۆرد، العراق، هاوکاری، صوت الاتحاد، بلاوکردووەتەوە.
- بەرهەمەکانی:
- (کوچوک رقاداش)، چیرۆک بۆ منداڵان بە زمانی تورکی، چاپخانەی (جمهوريت)، کەرکوک، ١٩٧٣.
- (کونول)، شیعر بە زمانی تورکی، چاپخانەی (دار الثقافية العامة)، بەغدا، ١٩٨٩.

* قەرەوەهاب:-

- سالی ١٩٥٧ لە خورماتوو لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- شهید یاراسندن ئەکان وەتەن، شیعر ٢٠٠٤
- ماهیزەر، شیعر ٢٠٠٩
- شهید اللریندەن اوبەن یوقسول، ٢٠٠٤
- ولاتی حمار نفسی، شیعر، ٢٠٠٦
- الله بیر دۆغرەماچی مونەبیی، ٢٠٠٦
- بورنە باریشە، ٢٠٠٦
- شهید دەعوەسنە، ٢٠٠٦
- شور شیعرلەر تورکومەیان، ٢٠٠٨
- شیعرلەر غەریبی، ٢٠٠٨

*** (قەمەر بەگلەر نەناس):-**

- ساڵی (١٨٩٦)دا لەدایکبووە.
- پیاوێکی خاوەن فامی دەنگو ئازار خۆشێکی عاشق مەقام، قورئان و مەولود خوێنێکی بەتام، قوتابی یەرەفای خەلیل منەوەر شاعیر بەهۆی گرنگی شیعرەکانی یەکێکی وەکو مامۆستا (عەلی مەردان) بەکاری هێناوە لە خوێندنی مەقامدا.
- ساڵی (١٩٧٨)دا کۆچی دوایی کردووە.

*** (قوربانی حیسابگەر- کوێخا قوربانی حیسابگەر):-**

- ساڵی (١٩٠٥) لە کەرکوك لە گوندی دەلەسی بچووك لە داقوق دایك بووە.
- مرۆڤێکی وریاو بیرتیژو زانایەکی حیسابگر بوو واتا رۆژ ژمێر بوو، زۆربەی کاکەییەکان ساڵ و رۆژی لەدایکبوونیانی دیاری دەکردو حیسابەکەی تەواو دەردەچوو، هەندێك جار دەستنیشانی رووداوێکی دەکرد کە ئەو ساڵە روودەدات، بۆ جوتیارەکانیش حیسابی تۆو دەغڵ و دانی دەکرد، دەیزانی فڵانە رۆژ فڵانە باڵندە روودەکاتە دەفەرەکەیان.
- ساڵی (١٩٦٣) کۆچی دوایی کردووە.

- قەرە محەمەد *
- ساڵی ١٨٩٥ لە کەرکورك لەدایکبووە.
- ساڵی ١٩٤٨ کۆچی دوایی کردووە.
- باوکی شەهید عەزەدین قەرە محەمەدە

بیبلۆگرافیای ناوداران و ڕۆشنبیرانی کەرکوك

(کا - کە - ك)

* (کاروان عوسمان عەلی - کاروان خەیات - ڕێبین):-

- ناوی (کاروان عوسمان عەلی ئەحمەد مەحموود)ە.
- ساڵی (١٩٨٦) لە کەلار لەدایکبووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (پاییز، گوڵبژێرێک لە بەرهەمو ژیانی هونەرمەند عەدنان کەریم)، ٢٠٠٥.
- (پەندە باوەکان)، چوار بەرگ.
- (دیوانی عەباس حەقیقی).
- (دیوانی هێمن موکریانی).
- (هێمن لە نێو ئەدەبدا).
- (نامە کۆکو هەندێ لە شیعرە بڵاونەکراوەکانی هەژار موکریانی)، شیعر.
- (کوردو سەربەخۆیی زمان، چەپکێك لە نووسینەکانی هەژار موکریانی).
- (پەندو مەتەل)، ٢٠٠٩.
- (نێلی باجەڵان لە سەفەوییەکانەوە تا کۆتایی قاجارەکان)، وەرگێڕان، ٢٠١٤.
- (ئەلبوومی ڕەشید باجەڵان)، ٢٠١٤.
- (بازخوانی و بازشناسی استاد ایل باجلان)، ٢٠١٤.
- (جامع الطوایع رشید اسماعیل باجلان)، ٢٠١٤.

* (کاروان محەمەد تەیب):-

- ساڵی (١٩٨٢) لەدایکبووە.
- بەشی ڕاگەیاندنی زانکۆی سلێمانی تەواو کردووە.
- بەرهەمەکانی:
- بەهاکانی هەواڵی تەلەفزیۆن.
- کۆمۆنیکەیشن.

* (کارێزی):-

- ناوی (مەلا یوسفی کارێزی)یەو نازناوی شیعریشی (کارێزی) بووە، کە شیعری بە زمانی کوردی سۆرانی هەبووە.
- ڕەنجووری لە قۆناغی خوێندنی فەقێیەتیو سەردەمی گەنجیدا لە ناوچەی شوان بووەو کارێزی ناسیوەو هەشت کۆپلە شیعری پێنج خشتەکییان وتووە کە ناوی هەر یەکە لە ڕەنجووریو کارێزی تێدا هەیە.
- بەپێی سەرچاوەکان بەوە دەچێت کە خەڵکی گوندی (کارێز) یان (کارێزە)ی ناوچەی شوان بێتو بۆ خوێندنی فەقێیەتی ماوەیەك لە خاکی موکریان ژیانی بەسەردا بردبێت.
- ساڵی (١٧٨١) کۆچی دوایی کردووە.

* (کاکەی تیلەکۆ):-

- ناوی (عەلی کوڕی نادری کوڕی ئەحمەد تیلەکۆ)یە.
- لە هۆزی شامارەو خەڵکی گوندی تیلەکۆی قەڵەنەدەی سەنگاوە.

* (کامەران ئەحمەد میرزا):-

- ساڵی (١٩٦٩) لە شاری کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٨٥) پێشانگای یەکەمی تایبەتی لە کەرکوک لە هۆڵی هونەری نوێ کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٩٢) بەشداری پێشانگای تایبەتی لە سلێمانی کردووە لە هۆڵی مۆزەخانە.
- بەشداری کردووە لە پێشانگاکانی هونەرمەندانی کەرکوك.

* (کامەران کوێخا جەلال - دکتۆر کامەران کوێخا جەلال):-

- لە کەرکوك لە گوندی حەساری گەورە لەدایکبووە.
- ماجستێرو دکتۆرای لە بواری مێژووی کۆندا بەدەستهێناوە.
- لە بواری مێژووی کەرکوکدا کتێبێکی بە چاپ گەیاندووە بە ناونیشانی (مێژووی کۆنی کەرکوك لەبەر ڕۆشنایی دەقەکانی نوزیدا)، (٢٠٠٨).

* (کامیل ڕەزا ئیسماعیل):-

- ساڵی (١٩٧١) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٩١) پەیمانگای مامۆستایانی بەشی هونەر تەواو کردووە.
- ساڵی (٢٠١٠) یەکەم پێشانگای تایبەتی خۆی لە قشڵەی کەرکوك کردووەتەوە.
- بەشداری کردووە لە (١٠) پێشانگای هاوبەش لە کەرکوك و لە دەرەوەی کەرکوك.
- بەشداری کردووە لەم پێشانگایانەی خوارەوە بە شێوەی هاوبەش:
- پێشانگای هونەرمەندانی کەرکوك، ٢٠٠٣.
- پێشانگای یەکێتی هونەرمەندانی کوردستان لقی کەرکوك، ٢٠٠٥.
- پێشانگای یەکێتی هونەرمەندانی کوردستان لقی کەرکوك،

.٢٠٠٧

- فیستیڤاڵی خۆشەویستی و ئاشتی کەرکوك، ٢٠١٠.
- فیستیڤاڵی کەرکوك دەستە گوڵ، ٢٠١٠.
- پێشانگای سەندیکای هونەرمەندانی کوردستان لقی کەرکوك، ٢٠١١.
- پێشانگای کۆمەڵەی هونەری دیجلە، ٢٠٠٧.
- پێشانگای فیستیڤاڵی هەفتەی ڕۆشنبیری (ڕۆنیا) لە کەرکوك، ٢٠٠٨.
- پێشانگای هاوبەش لە (١٦)ی ئابی ساڵی (٢٠٠٦).
- پێشانگای هاوبەش لە (١٤)ی حوزەیرانی ساڵی (٢٠٠٨).
- پێشانگای هاوبەش لە (١٩)ی حوزەیرانی ساڵی (٢٠٠٨).
- پێشانگای هاوبەش لە (٢٩)ی ئاداری ساڵی (٢٠٠٩).

* (کامیل ڕەشید فەتاح جەباری):-

- ساڵی (١٩٣٣) لە کفری لەدایکبووە.
- لە (٩)ی شوباتی ساڵی (٢٠٠٠) کۆچی دوایی کردووە.
- ئەدیب و شاعیر بووەو بە زمانی کوردی عەرەبی نووسینی هەیە.

* (کامیل ساڵەیی):-

- بەرهەمە چاپکراوەکانی:-
- (موجز في تاريخ كركوك بين وثائق الماضي وحقائق الحاضر)، کەرکوك، ٢٠٠٥.
-: (آشتي رأيدن-قصة فتى تركماني احب فتاة كوردية)، چاپی دووەم، ٢٠١٣.
- قائیمقامی ئاوەندی قەزای کەرکوکە.

* (کامیل شوکر نادر):-

- مەقام زان بوو بەڵام زانیاریمان دەربارەی نییە.

* (کامیل وەهبی ئەرسەلان):-

- ساڵی (١٨٦٧)دا لە گەڕەکی شاتەری لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩١٦)دا کۆچی دوایی کردووە.
- لە بواری شیعردا دەستی هەبووە و خوێندنی ئایینی لەلای زانایانی وەکو مەلا حوسێن، مەلا مەحموود مەزناوی، مەلا عەلی حیکمەت خوێندووە.
- لە سەرەتای شەڕی جیهانی یەکەمدا دادوەر بووە لە کەرکوك و لە دواییدا وازی لێهێناوە.

* (کامیل یەعقوبی):-

- کوڕی (مستەفا یعقوبی)یە.
- ساڵی (١٩٦٥) کۆچی دوایی کردووە.
- لە ئاداری ساڵی (١٩٤٧) هەڵبژێردراوە بە نائیبی کەرکوك.
- لە کانوونی دووەمی ساڵی (١٩٥٣) هەڵبژێردراوە بە نائیبی کەرکوك.
- لە حوزەیرانی ساڵی (١٩٥٤) هەڵبژێردراوە بە نائیبی کەرکوك.
- لە ئەیلولی ساڵی (١٩٥٤) هەڵبژێردراوە بە نائیبی کەرکوك.

* (کاوە مەحموود شاکیر):-

- ساڵی (١٩٥٨) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- دەرچووی کۆلێژی یاسا و سیاسەتە لە زانکۆی بەغدا لە ساڵی (١٩٧٩).
- بڕوانامەی ماستەری لە بواری (ئیسلامۆجین، زانستە ئیسلامییەکان) بە پلەی ئیمتیاز لە هۆڵەندا وەرگرتووە.
- لە سەرەتای هەشتاکانەوە پەیوەندی کردووە بە حیزبی شیوعی کوردستانی و بووەتە پێشمەرگە.
- لە بواری ڕاپەڕین و ڕاگەیاندن کاری کردووە و سەرنووسەری ڕۆژنامەی (ڕێگای کوردستان) بووە.
- ڕاوێژکار بووە لە پەرلەمانی کوردستان لە بواری باری کەسێتی و نووسینەکانی بە ناوی (هادی مەحموود) بڵاوکردووەتەوە.
- لە کابینەی شەشەم و حەوتەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان، بووەتە وەزیری ڕۆشنبیری و لاوان.

* (کەریم قادر عەزیز زەنگەنە-شمشاڵ ژەن):-

- ساڵی (١٩٤٣)ی زایینی لە گەڕەکی ڕەحیمارای کەرکوك لەدایکبووە، دانیشتووی گەڕەکی ئیمام قاسمی کەرکوکە.
- ساڵی (١٩٥٣) زایینی لە تەمەنی (١٠) ساڵان بووە بووەتە شوان و خوری داوەتە شمشاڵ و لەگەڵیدا ڕاهاتووە لەم شوانانەوە فێری ژەنین بووە: (عەلی حاجی عومەرحەسەن، عوسمان حەسەن)، بۆ ماوەی سی ساڵ شوان بووە و هەمیشە ئەو شمشاڵە یاوەری گیانی بەگیانی بووە.

هونەرمەند ئاوازی جۆراو جۆری کوردی ڕەسەنی ئەزانی، لەوانە: (لاوک، حەیران، مەجلیسی، سەرشاخی، ڕۆینە، حۆحۆی مەری، بووکانە بوکانە، سوارە سوارەی سوار، ڕەفتی شار، قەرەداغی).

*** (کەرکوکی):-**

– زانای ئایینی و نووسەرێکی بە توانای سەدەی دوانزەهەمی کۆچی بووەو ئیجازەی زانستی ئایینی وەرگرتووە لەژێر دەستی ئیسماعیل حەیدەری و مەلا محەمەد ئەمین.

*** (کەریم بەگی فەتاح بەگی جاف):-**

– ناوی (کەریم بەگی کوڕی فەتاح بەگی حەمە پاشا)یە.
– سالی (١٨٨٩) لەدایکبووە، لە ئاوایی (گردەپان)ی هەوارگەی (کانی چەقەڵ).
– پاش کۆچی دوایی مەحموود پاشای جاف خەڵکی جاف کەریم بەگ بەگەورەی جاف هەڵدەبژێرن.
– کەریم بەگ سێ ژنی هێناوە وسێ کوڕی بووە– کەریم بەگ کە کراوەتە سەرۆک لەلایەن عوسمانی و ئینگلیزو حکومەتی عێراقەوە دان بە سەرۆکایەتی نراو کەریم بەگ هەمیشە سەر بەشێخ مەحموود بووە لەشەڕی ئاوباریکدا بەشداری کردبوو.
– ئەم زاتە بەلاشە قەڵەو بە هەڵس و کەوت ڕۆح سووک بوو دایم لە سەر بەرماڵ و ڕوو لە قیبلەبوو لەلایەن خەڵکەوە خۆشەویست بوو زوڵم و دەست درێژی پێ ناخۆش بوو.
– هەرچەندە کەریم بەگ لەگەڵ شۆڕشی برایم خاندا نەبوو بەڵام دژیشی نەوەستاوە توانی هەندێ لە ماڵ و ماڵاتی شۆڕشگێڕان لە چنگ تالان کردن بپارێزێت و کە برایم خان شکستی هێناوە ربڕیاری شەڕی چەتەکەری دابوو ئینگلیزەکان بڕیاریاندا بچنە سەری کەریم بەگ بە نهێنی برایم خانی ئاگادار کرد کە خۆی دەرباز بکات ئەویش لە پێش دا بەمە قایل نەبوو دوایی ناچار لەو هەرێمە کشایەوە.
– کەریم بەگ پیاوێکی بەوەفابوو دایم سەری لە دۆست وئەو کەسانەی ئەدا کە لە دڵیدا جێگربوو.
– سالی (١٩٤٩) لە کفری بە نەخۆشی دڵ کۆچی دوایی کرد.
– ژیانی منداڵی لەناو عەشرەتەکەی خۆیدا بووە بەڵام بۆ وەرگرتنی زانست و خوێندن چووەتە سلێمانی لە ماڵ (ئەورەحمان ئاغای ئەوڵا ئاغا) ی خانی بووە وبۆ دەرز وەرگرتن چووەتە حوجرەی (مەلا سەعید) لەوێ قورئان و کتێبە وردەکانی تەواو کردووە ئینجا گەڕاوەتەوە بۆ ئارجاف لەوێش لەلای شێخ عەلی بەرزنجی و شێخ غەنی ئار کە مەحموود پاشا لە ئەستەمبوڵەوە هێنابووی فارسی و تورکی خوێندووەو لەلای مەلا سەعیدی قزرباتیش عەرەبی تا (فەناری) خوێندووە.
– سالی (١٩٠٨)دا فەتاح بەگی باوکی دنیای بەجێهێشت، کەریم بەگ کەوتە ئیدارەی ئەملاك وکاروباری عەشائری تا (باوەنور) و(ئیبراهیم خانچی) پاشان بووەتە سەرۆکی عەشیرەت.

– کەریم بەگ دەریایەکی ئەشعار وئەدەبیات بوو گەلێ ئەشعاری لەبەربوو.

*** (کەریم بەرزنجی - شێخ کەریم بەرزنجی):-**

– ناوی (شێخ کەریم کوڕی شێخ مەحموودی قوتبی بەرزنجی) یە، کە بە (کەریم شۆریجە) بە ناوبانگە.
– سالی (١٨٦٠) لە گوندی (شۆریجە) لەدایکبووە.
– لە دوای کۆچی دوایی باوکییەوە (شێخ مەحموودی قوتب) جێگەی گردووەتەوەو کاروبارە ئایینییەکانی لە ناوچەکەدا بەجێهێناوە.
– سالی (١٩٢٦) کۆچی دوایی کردووە.

*** (کەماڵ محەمەد سلێمان بەیاتی):-**

– سالی (١٩٥٨) لە کەرکوک لەدایکبووە.
– بەرهەمەکانی:-
– (کلاب بدون اجنحة).
– ئاتلار کیسلمین، شانۆ، ٢٠٠٤
– شەفەق دۆگریو، شانۆ، ٢٠٠٦
– کرکوك سیفنی یازدم، ڕۆمان، ٢٠٠٨
– کرکوکتە قۆریە بازاری، ڕۆمان، ٢٠٠٩
– دوگوم، شانۆ، ٢٠١٠
– کرکوکتە زەمان، ڕۆمان، ٢٠١٣.

* (کەنعان گوێزەڵ سەس):-

- ناوی (کەنعان محەمەد)ەو لە ساڵی (١٩٦٩) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- هەر لە ساڵی (١٩٩١)ەوە هاوشانی ئەیوبی برایو هونەرمەند عەلی ڕەیحانی لە تیپی مازی کاری هونەری کردووە.
- ساڵی (١٩٩٤) لە تیپی ئەیلولو ساڵی (١٩٩٥) لە تیپی هاوژین درێژەی بە کارە هونەرییەکانی داوە.
- تیپێکی بەناوی (گوێزەڵ سەس) پێکهێناوە کە تاوەکو شەهید بوونی بەردەوام بووە.
- کارمەندی تەلەفزیۆنی کەرکوک بووە.
- لە (١١)ی کانوونی یەکەمی ساڵی (٢٠٠٨) لە کارێکی تیرۆریستی لە چێشتخانەی عەبدوڵلا خۆیو منداڵەکانیو برایەکی شەهید کران.

* (کەوسەر زەینەڵ حوسێن):-

- ساڵی (١٨٦٢)دا لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٢٦)دا کۆچی دوایی کردووە.
- شاعیر بووەو نازناوی شیعری (سەروەت) بووە.

* (کریانی):-

- نازناوی یەکێکە لە شاعیرەکانی کەرکوک بەڵام هیچ شتێك دەربارەی نازانرێت، بەڵام مامۆستا محەمەد عەلی قەرەداغی باوەڕی وایە کە ناوی (عەلی ئاغای نەفتچی) بێت.

* کۆچەر ئەبو بەکر:-

- ناوی (کۆچەر ئەبو بەکر ساڵح)ە.
- ساڵی ١٩٨٦ لە سەقزی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لەدایکبووە
- ساڵی ٢٠٠٩ پەیمانگای هونەرە جوانەکانی سلێمانی - بەشی شانۆی تەواو کردووە.
- بەرهەمەکانی:-
- کۆترەکانی باوکم، شیعر ٢٠١٣.
- هیچ، یادداشت، ٢٠١٥
- بەرهەمێکی داهاتووی هەیە لە شێوەی نامەیەکە لە هاووڵاتییەکی مۆڵەتدییەوە بۆخۆی لە شێوەی پرسیار و نامە گۆڕینەوە.
- شیعرەکانی کراون بە فەڕەنسی، ئینگلیزی، فارسی، عەرەبی.
- کتێبی (هیچ) کراوە بە ئینگلیزی و کرمانجی.
- زیاتر لە بیست کۆڕی تایبەتی و هاوبەشی گێڕاوە دەربارەی شیعر.
- لە سێ فیستیڤاڵی ئەدەبی بەشداری کردووە: یەکەم، فیستیڤاڵی لاوان، ساڵی ٢٠٠٨ خەڵاتی دووەمی وەرگرتووە،

هەمان فیستیڤاڵ، ساڵی ٢٠٠٩ خەڵاتی یەکەمی وەرگرتووە.
- لە فیستڤاڵی گەلاوێژ، ساڵی ٢٠١٣ خەڵاتی یەکەمی وەرگرتووە.
- سەرپەرشتیاری بەشی چاپ و بڵاوکردنەوەی منداڵانی ئەندێشەیە لە بارەی شیعرەوە.
- سەرپەرشتیاری بەشی چاپ و بڵاوکردنەوەی منداڵانی ئەندێشەیە لە بارەی چیرۆکەوە.

* (کوپر-ثروت):-

- ساڵی (١٨٦٢) لە گەڕەکی (چای) لەدایکبووە.
- ناوی کوپر کوڕی زینەل (زەینولعابیدین کوڕی حوسێن) بووە.
- نازناوی شیعری (ثروەت) بووە.

* (کوردی):-

- لە (٢٥)ی ئابی ساڵی (١٩٠٤) لە شاری کفری لەدایکبووە، ئەو وەختە باوکی لەوێ قازی بوو لە پاش دوو ساڵێك هاتوونەتەوە سلێمانیو تا پۆلی شەشی سەرەتایی تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٢١) بڕیاری داوە لەگەڵ براکەی بچێتە کەرکوک بۆ خوێندن لەبەر ئەوەی قوتابخانەی باشی لێ بوو، بەشی ناوخۆیی هەبوو.
- لەو ماوەیەی کە لە کەرکوک بووە لەگەڵ هاوڕێکانیدا سەردانی شاعیری میللی عەبدولخالق ئەسیری دەکرد.
- ساڵی (١٩٢٢) هاتووەتە بەغداو چووەتە مەکتەبەی هەندەسە.
- هەر لە بەغدا کۆمەڵەیەکی بچووکیان پێکەوە نا بە ناوی (لاوانی کورد) وە خۆی بڕواپێکراوی کۆمەڵەکەبوو، دەورێکی گرنگیان بینی لە بڵاوکردنەوەی بیری هوشیاری.
- ساڵی (١٩٢٦)دا دامەزرا بە کارمەند لە (دائرە الاشغال).
- هەر لەو ماوەیەدا کۆمەڵەیەکیان دروست کرد بە ناوی

(زەردەشت) وەخۆی باوەرپێکراوی کۆمەڵەکە بوو. ئەندامێکی زۆریان هەبوو لەکۆمەڵەکە وەکو:- **شەوکەت بەگی عەزمی بابان، عوسمان نایف، فوئاد مەستی، شێخ سەلام، کەریم سەعید، کەریم رۆستەم بەناوبانگ بە (کەریم شالوم) شێخ مەحموود، عەبدولواحید مەجید.**

– لەبەر چالاکی و جمرجولەکانی حکومەت لە ساڵی (١٩٢٩) گواستیانەوە بۆ رەواندوزو ئینجا موسڵ، کە لە موسڵ پەیوەندی هەبوو لەگەڵ مەحموود جەودەت و رەفیق حیلمی ومحەمەد عەلی کوردی و خوێندەوارەکانی ئەو ناوەش وەکو حازم شەمدینان و میر ئیسماعیل یەزیدی و کوڕەکەی، هەر لەو ماوەیەدا لەگەڵ ئەو کۆمەڵە یەدا هەوڵیان داوە کە جوڵەیەك بە هۆزەکانی زێبارو سوورچی ویەزیدی دژی ئینگلیزەکان بکەن، بەڵام کارەکەیان سەری نەگرت و لە لای حکومەت ئاشکرابوون.

– ساڵی (١٩٣٠) هاتە شاری (حیللە)و هەوڵی دا لەگەڵ هاوەڵەکانی لە بەغداو ئەوانەی ئەوێ بە دروستکردنی کۆمەڵەیەك ریەیوەندی کردن بە کوردستان وبەغداوە، لەگەڵ پیاوە تێگەیشتووەکانی سووریا ولوبنان و میسر وتورکیا وئەمریکا هەروەها لەگەڵ ئەمین رەواندوزی و سەید حەسەن وسەید حوسێن و ئەمین یامۆکی وسدیق شاویس وگەلێکی تر لە ئەوانەی کە نەفی کرابوون لە (حیللە) وەکو رەهبی بەگ و دکتۆر شوکری، ومستەفا شەوقی و گەلێکی تر.

– لەکاتی هەراکەی (٦)ی رەشی ئەیلولی ساڵی (١٩٣٠) لە حیللە لەگەڵ هاورێکانی دەستیان کرد بە بەیاننامەو نەشرات بۆ کوردستانی عێراق و ئێران و دەرەوەی عێراق، بەهۆی برا کوردەکانی سووریاو لوبنانەوە پەتیا پەتیا بە یاننامەی دەنارد دەربارەی شەرو هەوڵدانەکەی کورد بە تورکی بۆ جەلادەت وکامەران بەدرخان لەشام و بەیروت و مستەفا شاهین و سوورەیاو دکتۆر نەجیب، هەروەها هەوڵیان دەدا کە نووسخەیان بگەیەنن بە (عصبة الامم) لە جنێف و سویسرە.

– هەر لەو ماوەیەدا کتێبی بچووکی نووسیوە بە تورکی لەبابەت مێژووی کوردو باری ژیانی کۆمەڵایەتی و رۆشنبیری وئابووری کوردستان لەوێ ثریا بەدرخان لە پاریس دەیگۆرێتە سەر فەرەنسی وبڵاوی دەکردەوە.

– کاتێك کودەتاکەی ساڵی (١٩٣٧) ی بەکر سدیق رووی داوە هەوڵی داوە لەگەڵ هاورێکانیدا کە هۆزەکان ئاگادار بکاتەوە بۆ سەندنی مافەکانیان بەڵام سەری نەگرتووەو لە سەردەمی موتەسەریف مەجید یەعقوبی دوور خراوەتەوە بۆ حیللە لە ساڵی (١٩٤١) بۆ بەغدا، لەو سەردەمەشدا لە هەراکەی رەشید عالی گەیلانی دیسان هەوڵی داوە لەگەڵ هاوەڵەکانی ئەمین رەواندوزی وسەید حەسەن وگەلێکی تر کە دەست بەسەر فەیسەڵی دووەمدا بگرن وەکو بارمەتی تاکو حەقیان دەستێنن ئەرکاتەی لە شەقڵاوە بوو، بەڵام سەری نەگرت.

– ساڵی (١٩٤٨)دا دیسان هەوڵی داوە لەگەڵ هاورێکانیدا لە کاتی رێککەوتنامەی (پۆرتسمۆپ) بەڵام دیسان سەری نەگرتووە.

*** (کوێخا ئەلیاس):-**

– ناوی ئەلیاس حەسەن کوڕی ئەحمەدی کاکەیی بەتیرە (ساڵەیی)یە لەبەر ژیری ووریایی بە (کوێخا ئەلیاس) بە ناوبانگە.

– ساڵی (١٨٥٠) لە دێی (حەفتە غار) سەر بە شارۆچکەی (داقوق) هاتووەتە دونیاوە.

– لە تاف لاوێتیدا کەوتۆتە خولیای گۆرانی ومەقاماتی کوردی خۆماڵیەوە وەکو:- قەتار، ئەڵڵاوەیسی، خاوکەر، نای نای، خورشید، دەشت، حیجاز.

– لە ساڵی (١٩١٤)دا لە جەنگی جیهانی یەکەم بەشداری کردووە، لە بەر دەوڵەمەندی لەو ساڵانەدا خواردنی بە خۆرایی بەسەر خەڵکیدا دابەش کردووە.

– شارەزاییەکی چاکی هەیە لە مێژووی گەلەکەمان و تیرەو هۆزەکانی کورد.

– لەم ئاوایی ولادێییانە دانشتووە: (زەنقەر، باریکە، خانەقی، سیاوەلە، قەرامی) هەروەها لە رووماڵی و کەلاریش.

– ساڵی (١٩٩٠) لە تەمەنی (١٤٠) ساڵیدا کۆچی دوایی کردووە.

*** (کوێخا نێرگس):-**

– ناوی (نێرگس)ە وکچی (کوێخا مارف کوێخا سمایل مەحموود مێرزە)یە، لە ساڵی (١٨٤٠) لە گوندی گولمەکەوەی ناوچەی شوان لەدایکبووە سەربە پارێزگای کەرکوك هاوسنووری گوندی سەیدان ویەختەخان و کەڵاوقوتە خۆی لە نزیکەی

(۲۰۰) ماڵ ئەداو (۲۰) کیلۆمەتر لە ڕۆژئاوای چەمچەماڵەوە دوورە دایکی ناوی حەنیف حەمە ساڵح سمایل یەختەخانە کویخا نێرگس سێ برای هەبووە: حەسەن، فەتاح، ڕەشك.
– کویخا نێرگس وەکو عادەتی ژن بەژنی پێ دەکرێ لەگەڵ نێرگس ناوێك خەڵکی گوندی یەختەخانە دوو کوڕی ئەبێ بە ناوی ڕەمەزان و ڕەحیم لەشەڕی شوان و هەمەوەندا کوژران.
– مێردەکەی ناوی حەسەن کەل بووە کویخا نێرگس ئافرەتێکی باڵابەرزو گەنم ڕەنگ بووە.
– کویخا نێرگس کە براکانی حەسەن وفەتاح دەکوژێن ژن بۆ مێردەکەی دەهێنێ و سەری خۆی بە گوێزان دەتاشێ وجلوبەرگی پیاوان دەکاتە بەری وسواری ئەسپە شێیەکەی دەبێت، تفەنگی کارخانەو دەمانچە لە خۆی دەداو ئەگەڕێتەوە بۆ گوندی (گوڵمکەوە) لەبەر ئەوەی تەنها ڕەشکی برابچکۆلەی دەمێنێتەوە دەبێت بە کویخای گوڵمکەوە لە کاتی عوسمانییەکان.
– عوسمانییەکان ناپیاوانە هێرش دەکەنە سەر گوندەکانی کوردستان ناوچەی ئەوانیش بەر ئەو هێرشە دڕندەیە دەکەوێ، کویخا نێرگس قارەمانانە لە دژی ئەو هێرشانە لەشکر ئامادە دەکات وبەرگی شەڕ دەپۆشێت گوللەی تۆڵە سەندنیان ئاراستە دەکات کویخا نێرگس یەکێك بووە لەو شێرە مەردانە ئابروو و شەرەفی ناوچەکەی لە دەست دڕنژی عوسمانییەکان پاراستووە.
– کارێکی لە بیر نەکراوەیە کاتێ عوسمانییەکان هێرش دەکەنە سەر گوڵمکەوە ئەو کاتە کویخا لەلایەکی ترەوە خەریکی پارێزگاری خاك وچارە سەرکردنی نەخۆشی تایفە گەری دەبێ کویخا ڕەشکی برا بچووکی و ژنەکەی ڕەیحانە سەید قادر دەگرن و بەرەو گرتووخانەی کەرکوکیان ڕەوانە دەکەن هەر لەو کاتەدا کویخا خۆی ڕێك دەخات و دەڕوات بۆشاری کەرکوك دەتوانێت ڕەشك و خێزانەکەی بدزێت وبیان گەڕێنێتەوە بۆ ناوچەی شوان.
– ساڵی (۱۸۹۰) لە تەمەنی (۵۰) ساڵیدا بەمەرگی خوا بۆ یەك جاری ماڵ ئاوایی لە گەل و خاکی کوردستان دەکات بەڵام ناوی دەبێتە وێردی سەرزاری دانیشتوانی ناوچەکەو هەرگیز لە یاد ناچێ هەزار هەزارسڵاو لە گۆڕی ئەوئافرەتە قارەمانە.

* (کوێستانی):-

– کوێستانی دەنگ خۆش و مەقام شوناس و وقورئان خوێن بوو ستایشی نایینی زۆر بە ڕێك و وەستایانە ئەیخوێند شارەزای زۆربەی مەقامەکان بوو بەتایبەتی مەقامە ڕەسەنەکانی کوردی وەکو ئای ئای و نیوە شەوی و بەیات و زۆر چاکیش قەتارو ئەڵلاوەیسی دەزانی و کەمێکیش خاوکەرو خورشیدی ومەقامی سەفەر.
– ناوی تەواوی (سەید محێدین سەید کەریم سەید غەفووری جەباری)یە.
– ساڵی (۱۹۲۸)ی زایینی لە ئاوایی (حەمك)ی ناوچەی جەباری هاتووەتە دنیاوە لەپاش چەند ساڵێك مالیان

هاتووەتە شاری کەرکوك نێردراوەتە بەر خوێندن تا پۆلی پێنجەمی سەرەتایی خوێندوە پاشان لە مزگەوتیش لای شێخ محەمەد شێخ ئەجمەدین (سابری) بەرزنجی قورئان و تەجوید و چەند کتێبێك دەخوێنێت.
– ساڵی (۱۹۵۳) دەچێت بۆ ئێزگەی کوردی لە بەغدا بۆ تۆمار کردنی گۆرانی.
– لە (۲٦)ی ئەیلولی ساڵی (۱۹۸۸) کۆچی دوایی کرد بە نەخۆشی (ڕەبو) کە لە ماوەیەکی دوورودرێژ پێوەی دەناڵاند.

* کەریم پەڕەنگ:-

– لە گەڕەکی شۆڕیجەی کەرکوك لەدایکبووە.
– هەر لە سەرەتاوە لە ڕێگای شیعرو لەدوایدا پەخشان هاتە نێو جیهانی ئەدەبەوە. یەکەم شیعری بە ناوی (خەوەنێکی تر لە ڕەشماڵەی زەویدا) بڵاوکردەوە.
– هەر لەناوەڕاستی حەفتاکاندا تێکەڵی بزووتنەوەی چەپ، بووە لەگەڵ جەمیلی مەلا شوکر، ئیحسانی حاجی غەفور، ڕەحیم شالی، نەجیب خودابەخش، جاسم محەمەد غەفور.
– لە کۆتایی حەفتاکانەوەو سەرەتای هەشتاکان وڵاتی بەجێ هێشتووەو لە لەندەن دەژی.
– هەر لە حەفتاکانەوە بیری لە وەرگێڕان کردووەتەوەو لەو سەردەمەدا چەند بەرهەمێکی لە عەرەبییەوە کردووەتە عەرەبی ولە دوایدا لە زمانی ئەڵمانییەوە وەریگێڕاوە.
– دەربارەی یەکەم ئەزموونی ڕۆمان نووسی دەڵێت:-
– "یەکەم ڕەشنووسی ڕۆمانی (تاسەی ماڵە کۆنەکەم دەکەم) زۆر کۆنەو خۆشیم نازانم، لە سەرەتاوە ڕۆمانێکی زۆر کورت بوو، بەڵام دووجار دوای دەستکاریکردن بەهۆی

ڤایرۆس و فۆرماتی کۆمپیوتەرەوە سڕرایەوە. کە دەستم بە نووسینەوەی کردەوە کاتی زۆری ویست هەتا توانیم بەشێك لە بیرۆکەکانی بنووسمەوە.."

– هەتا ئێستا (٥) ڕۆمان و چوار لێکۆڵینەوەو (١١) شانۆنامەی لە زمانی ئەڵمانییەوە وەرگێڕاوە، ئێستا سەرقاڵی پێداچوونەوەی ڕۆمانێکی هاینریش بۆڵە بە ناوی (بۆچوونەکانی لێبووکێکەوەیە).

–بەرهەمەکانی:–

– گوڵە ئەستێرە، شیعر، ١٩٩٢.

– تاسەی ماڵە کۆنەکەم دەکەم، ڕۆمان، ٢٠١٦.

*** کەریم ئاغای هەمەوەند:–**

– ساڵی (١٩٢٧) لە گوندی (گورگەیی فەتاح) لە دایك بووە.

– ساڵی (١٩٣٦– ١٩٤٢) قوتابخانەی سەرەتایی تەواوکردووە.

– لە دوای فەتاح کەریم ئاغا دەبێتە جێنشینی هۆزەکە.

– لە ساڵی (١٩٥٦) کەریم ئاغای هەمەوەند لەگەڵ یونس ئاغای مەحموود ئاغای هەمەوەند پێشوازییان لە مەلیك فەیسەڵ و عەبدولئیلا گرتووە.

– چەندین بابەتی لە ڕۆژنامەو گۆڤارەکاندا بڵاوکردۆتەوە، پەرتوکێکی مێژوویی بە چاپ گەیاندووە. بە ناوی "هۆزی هەمەوەندو بزووتنەوەی ڕزگاری خوازی کوردایەتی"

– لە ڕۆژی (٣١)ی ئەیلولی ساڵی (٢٠١١)دا خەڵاتی زیوینی ئاشتی لە شاری چەمچەماڵ پێشکەش کرا.

*** کاکەڕەش سدیق**

– ناوی تەواوی بابەکر سدیق ئەحمەد، لەدایکبووی ساڵی ١٩٥٢ی گەڕەکی بوڵخی شاری کەرکوك، قۆناغەکانی خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و دوا ناوەندی لە کەرکوك تەواو کردووە.

– ساڵی ١٩٧٢ بووەتە پێشمەرگەی پارتی دیموکراتی کوردستان،

– ساڵی ١٩٧٥، دوابەدوای هەرەسهێنانی شۆڕش، گەڕاوەتەوە بۆ کەرکوك و خولێکی ٦ مانگی پێگەیاندنی مامۆستایانی پیشەیی لە بواری تەکنەلۆژیادا تەواو کردووە، ئەم خولە ئەو دەرفەتەی بۆ ڕەخساند کە ببێتە مامۆستا لە ناوەندی پیشەسازی تکریت، هەر ئەو ساڵە پەیوەندی بە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کرد و ساڵی پاشتر لێپرسراویەتی بەڕێوەبردنی شانەیەکی ڕێکخستنی پێ سپێردرا.

– ساڵی ١٩٧٩ بووە ئەندام لە کۆمیتەی ئاگر، ساڵی ١٩٨٠ لە سۆنگەی زمان لێدانەوە دەستگیر کرا، بەڵام دەزگا ئەمنییەکان نەیانتوانی هیچی لەسەر ساغ بکەنەوەو لە کۆتاییدا ناچار بوون پاش زیاتر لە ٣ مانگ ئازادی بکەن، هەمان ساڵ پاش ئەوەی لێپرسراوی کۆمیتەی ئاگر حەمە کەریم عەلی ڕەزا ناسراو بە ئەحمەد کرێکار پەیوەندی بە هێزی پێشمەرگەوە کرد، بۆ ماوەی نزیکەی ١٠ مانگ سەرپەرشتی کۆمیتەی کرد.

– ساڵی ١٩٨١ لە سۆنگەی بەرپابوونی شاڵاوێکی سەخت لە دژی کۆمیتەی ئاگر، پەیوەندی بە هێزی پێشمەرگەوە کرد و لە بارەگای ناوەندی کۆمەڵە لە ناوزەنگ گیرسایەوە، هەمان ساڵ کرایە لێپرسراوی کەرتی ڕێکخستنی شارباژێڕ.

– ساڵی ١٩٨٥ کرایە کارگێڕی ڕێکخراوی ٥ی قەرەداغ، ساڵی ١٩٨٧ لێپرسراویەتی کاروباری ڕێکخستنی سنووری تیپی ٩ەی حەمرینی پێ سپێردرا.

– ساڵی ١٩٨٨ وازی لە پێشمەرگایەتی هێنا، ساڵی ١٩٩١ پەیوەندی بە یەکێتی نیشتیمانی کوردستانەوە کردەوەو ساڵی دواتر کرایە لێپرسراوی هۆبەی سیاسی لە بەڕێوەبەرایەتی ئاسایشی گشتی بە پلەی ڕائید.

– ساڵی ١٩٩٣ بووە لێپرسراوی هەواڵگری فەرماندەیی ناوچەی کەرکوك.

– ساڵی ١٩٩٦–١٩٩٧دا لێپرسراریەتی قایمقامییەتی چەمچەماڵی گرتە ئەستۆ.

– ساڵی ٢٠٠٣ دوابەدوای ڕووخانی ڕژێمی بەعس، کرایە

کارگێڕی مەڵبەندی ٣ی ڕێکخستنی کەرکوک.
– ساڵی ٢٠٠٥ بە ئەندامی ئەنجوومەنی پارێزگای کەرکوک هەڵبژێردراو ساڵی دواتر بە ئەندامی لیژنەی باڵای جێبەجێکردنی مادەی ١٤٠ دیاریکرا.

* کەریم ئەحمەد خدر ئەمین

پێشمەرگەی دێرین و فەرماندە ناسراو بە شێخ کەریم چاو ڕەش، لەدایکبووی ساڵی ١٩٥٨ی گوندی چەم سورخاری سەر بە ناحیەی قادرکەرەم، گوندەکەی خوێندنگەی لێ نەبووە بۆیە نەخراوەتە بەر خوێندن بۆیە دواتر لە پێشمەرگایەتیدا فێری خوێندن و نووسین بووە.
– ساڵی ١٩٧٧ کاتێک ناوی بۆ خزمەتی سەربازی هاتەوە، ڕەتی کردەوە سەربازی بۆ ڕژێمێک بکا کە مافەکانی گەلەکەی زەوت دەکاو خەریکی بەعەرەبکردنی وڵاتەکەیەتی، بۆیە بە گەرمیاندا گەڕا تا مەفرەزەکانی پێشمەرگە بدۆزێتەوەو پەیوەندیان پێوە بکات، بەڵام لەبەر ئەوەی پێشمەرگە تازە لە ناوچەکە پەیدا بووەوە، نەیتوانی بیاندۆزێتەوەو پەیوەندیان پێوە بکات.
– ساڵی ١٩٧٨ هەوڵدانی بۆ پەیوەندی کردن بە هێزی پێشمەرگەوە سەری گرت و لە کەرتی ٣ی گەرمیان و هەرێمی ٥ی قەرەداغ بووە پێشمەرگە.
– ساڵی ١٩٨١ بووە جێگری فەرماندەی مەفرەزەو لە ساڵی ١٩٨٢دا پاش پێکهێنانی تیپی ٥١ی گەرمیان پلەی بەرز کرایەوەو بووە فەرماندەی مەفرەزە، ساڵی ١٩٨٣ لێپرسراویەتی جێگری فەرماندەی کەرتی پێ سپێردراو زۆری نەخایەند کرایە فەرماندەی کەرت، ساڵی دواتر بۆ سنووری کەرتی یەک گوێزرایەوە کە قەڵەم ڕەوییەکەی سێگۆشەی کەرکوک–قادرکەرەم– دووزخورماتووی گرتووەتەوە.
– ساڵی ١٩٨٧ لەگەڵ پێکهێنانی تیپی ٥٩ی حەمرین کرایە جێگری فەرماندەی تیپەکە، هەر ئەو ساڵە بە هەمان پلەوە بۆ سنووری تیپی ٥١ی گەرمیان گوێزرایەوە، لە کاتی بەرێوەچوونی شاڵاوی سێیەمی ئەنفالدا کە بە ئەنفالی گەرمیان ناسراوە بەشدارییەکی کارای لە بەرپەرچدانەوەی شاڵاوەکەدا کرد، سەرەڕای ئەوەی کە هێزەکانی عێراق توانیبویان دەست بەسەر ناوچەکەدا بگرن و هەموو دانیشتوانەکەی ڕاگوێزن، بەڵام خۆی و ٧ پێشمەرگەو هەندێ لە کەسوکاری بڕیاری مانەوەو چۆڵ نەکردنی ناوچەکەیاندا، دواتر ژن و منداڵەکانی ڕەوانەی ئێران کرد و پەیوەندی لەگەڵ مەفرەزەکانی تری گەرمیاندا دروست کردەوەو پێکەوە ئەخشەی شەڕی پارتیزانییان دانا.
– لە ئابی ساڵی ١٩٨٩ ئاڵوگۆڕ بە مەفرەزە پارتیزانەکان کرا و لەم سۆنگەیەوە خۆی و مەفرەزەکەی کشانەوە بۆ بنکەکانی سەر سنوور، بەپێی بەرنامەی تازەی ڕێکخستنەوەی هێزی پێشمەرگە، کرایە فەرماندەی تیپی پلە یەک و دواتر خرایە سەر هێزی تایبەت کە بارەگاکەی لە گوندی زەڵێ بوو.
– لە ڕاپەڕینی ساڵی ١٩٩١دا بەشدارییەکی کارای لە ڕزگارکردنی ناوچەکانی گەرمیاندا کرد و لە ئۆپەراسیۆنی ڕزگارکردنی کەرکوکدا لێپرسراویەتی قۆڵەکانی حەی عەسکەری و قادسیە و شۆڕیجەی پێ سپێردرا، دوای ڕاپەڕین کرایە فەرماندەی بەتالیۆنی ١١٦ی قەڵاچوالان و دواتر کرایە جێگری فەرماندەی هێزی ٢ی قەرەداغ، لەگەڵ پێکهێنانی یەکگرتووی کوردستاندا کرایە ئەندامی فەرماندەیی ناوچەی کەرکوک.
– لە ساڵی ١٩٩٤دا دوابەدوای پێکهێنانی لیوا تایبەتەکان، کرایە فەرماندەی یەکێ لە لیواکان و هەر ئەو ساڵە کرایە کارگێڕی فەرماندەیی گشتیی هێزی پێشمەرگە.
– ساڵی ٢٠٠٣ لە کاتی هێرشی هاوپەیمانیی نێودەوڵەتی بۆ سەر عێراق، کرایە جێگری فەرماندەی قۆڵی قادر کەرەم، دووزخورماتوو.
– لە ژیانی پێشمەرگایەتیدا ٣ جار بریندار بووە، لە ماوەی نێوان ٢٠٠٥, ٢٠٠٩دا لە سنووری کەرکوک لێپرسراویەتی لیژنەی خانەنشینکردنی پێشمەرگە دێرینەکانی پێ سپێردرا.
– ساڵی ٢٠١٠ بە پلەی ڕاوێژکار خانەنشین کرا.

* کەمال ڕەحیم کەریم

– فەرماندەو پێشمەرگەی دێرین، ناسراو بە کەماڵە خڕە لەدایکبووی ساڵی ١٩٦٧ی گوندی تەشگای سەر بە قەزای چەمچەماڵ، لەبەر نەبوونی خوێندنگە لە گوندەکە، ناچار بووە لە چەمچەماڵ بخوێنێت، بەڵام دووری ڕێگا و هاتووچۆی ڕۆژانە هەر ئەوەندە دەرفەتی پێداوە کە تا پۆلی سێیەمی سەرەتایی بخوێنێت.
– لە ساڵی ١٩٧٩ پەیوەندی بە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کرد.
– ساڵی ١٩٨١ لەبەر چاودێری دەزگا ئەمنییەکان و دروستبوونی مەترسی لەسەر ژیانی، پەیوەندی بە هێزی پێشمەرگەوە کرد و لە کەرتی ٤ی جەباری سەر بە هەرێمی ٥ی قەرەداغ ژیانی پێشمەرگایەتی دەست پێکرد.
– ساڵی ١٩٨٢ پاش کارکردن بە سیستمی تیپەکان و پێکهێنانی تیپی ٥٧ی سەگرمە، بۆ کەرتی ٣ی هەمەوەندی ئەو تیپە گوێزرایەوە و لە ساڵی ١٩٨٤دا یەکەم هەنگاوی لە سیستمی بەرزکردنەوەی پلەکانی پێشمەرگایەتیدا هەڵهێنا کاتێک کرایە جێگری فەرماندەی مەفرەزە لە هەمان کەرت، لە ساڵی ١٩٨٦دا کرایە فەرماندەی مەفرەزە، لێهاتووی هاندەر بوو بۆ بەرزکردنەوەی پلەی، لە ساڵی ١٩٨٧دا بۆ جێگری فەرماندەی کەرت.
– لە ئایاری ساڵی ١٩٨٨دا بەشدارییەکی بەرچاوی لە بەرپەرچدانەوەی شاڵاوی چوارەمی ئەنفالەکاندا کرد، سەرەڕای کشانەوەی هێزی پێشمەرگە لە ناوچەکە، ماوەیەک لە ناوچەکە مایەوەو دواتر خۆی گەیاندە چیای قەندیل، دوای دەستبەکاربوونی محەمەد غەریب عەبدوڵڵا وەک لێپرسراوی هێزە پارتیزانەکانی سنووری گەرمیان و قەرەداغ و سەگرمە، لەگەڵ هێزەکەی محەمەد غەریب عەبدوڵڵا گەڕایەوە بۆ سنووری دیاریکراوی چالاکییەکانی هێزە پارتیزانەکان.
– لە تشرینی یەکەمدا لە سۆنگەی سەختی ژیانی پارتیزانەوە وازی لە پێشمەرگایەتی هێنا، بەڵام لەگەڵ بەرپابوونی ڕاپەڕین

لە ساڵی ١٩٩١، بەپەلە پەیوەندی بە هێزی پێشمەرگەوە کردەوەو بەشدارییەکی کارای لە جێبەجێکردنی ئەرکەکانی ئەو قۆناغەدا کرد، پاش ڕاپەڕین بە لەبەرچاوگرتنی ڕۆڵی لە کاتی ڕاپەڕیندا، کرایە فەرماندەی تیپ لە بەتالیۆنی ٣ی چەمچەماڵ و لە ساڵی ١٩٩٣دا کرایە جێگری فەرماندەی سریە لە فەوجی ٤ی لیوای سوپای هاوبەش.

– لە ساڵی ١٩٩٤دا کرایە یاریدەدەری فەرماندەی فەوجی ١ی سەنگاو، هەر ئەو ساڵەش کرایە فەرماندەی فەوج.

لە ژیانی پێشمەرگایەتیدا ٦ جار بریندار بووە، جاری یەکەم لە ساڵی ١٩٨٢ لە نزیک گوندی ئالوەتانی کوردستانی ئێران، لەکاتی بەڕێوەچوونی ئۆپەراسیۆنی هێزی پشتیوان بۆ پشتیوانیکردن لە هێزەکانی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران.

– جاری دووەم لە ساڵی ١٩٨٥ لە گوندی زەنانی ناوچەی چەمچەماڵ.

– جاری سێیەم لە ساڵی ١٩٨٦ لە گوندی قەرەتاموزی سەر جادەی چەمچەماڵ–سەنگاو.

– جاری چوارەم لە ساڵی ١٩٨٦ لە قوتەی حەسەن بەگ لە کاتی بەڕێوەچوونی شەڕەکانی قەیوان–ماوەت.

– جاری پێنجەم لە ساڵی ١٩٨٧ لە شاخی گلە زەردە و

– شەشەم جار لە ساڵی ١٩٩٢ لە ناوچەی بادینان.

– لە ٣١ ئابی ١٩٩٦دا لە هەولێر لە شەڕێکدا لەگەڵ سوپای عێراق کە هێرشی هێنا بووە سەر هەولێر شەهید کرا.

مەلا كاكە حەمە

كەریم بەگی جاف

كافیە خانی مەلا قادر

کاکە حەمە

سالی ١٩٣٩ کافیە خانی مەلا قادری ئیمام لەگەڵ خێزانی عیزەددین مەلا ئەفەندی

*** كوێخا كاكل عوسمان مەحموود چیمەنی:-**

- لە ٦ی تەمووزی ساڵی ١٩٣٠ لە كەركوك لەدایكبووە

- لە ٦ی كانوونی دووەمی ساڵی ٢٠٠١ كۆچی دوایی كردووە

- یەكێكە لە كەسایەتییەكانی گوندی چیمەنی شەهیدانی كاكل كە گوندەكەش بە ناوی ئەمەوە ناونراوە.

*** د. كامەران نەجمەدین:**

- ساڵی ١٩٨٨ بەدەستی عەلی كیمیاوی لە پرۆسەی بەدناوی ئەنفالدا شەهید كراوە، تەرمەكەی لە سەربازگەی تۆپزاوە شوێن بزر كراوە.

بیبلۆگرافیای ناوداران و ڕۆشنبیرانی کەرکوك

(گە - گ)

*** (گەرمیانی - مەحموود شێخ ئیسماعیل شێخ عەبدولکەریم):-**

- ناوی (شێخ مەحموود کوڕی شێخ ئیسماعیل کوڕی شێخ عەبدولکەریم)ی بەرزنجییە.
- لە ساڵی (١٩٣٤) لە ناحیەی قادر کەرەم لەدایکبووە.
- خوێندنی سەرەتایی تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٥٣) نزیکەی (١٠) گۆرانی تۆمار کردووە.
- گۆرانییەکان:- (خاڵەی ڕێبوار، هەی نار هەی نار، گەوهەرێ، باران بارانە، سەوزەمەرێ، ئامینێ، سوورە گوڵ، غەزاڵێ گیانێ غەزاڵێ، ئەی بەرگەرد بەگەرد، ئامۆزا بەگەرد).
- لە بنەماڵەیەکی ئەهلی تەسەوف و عیرفانێ و هەڵگری تەریقەتی قادری بوون، لە بنەماڵەی شێخانی بەرزنجەن، کە هەمیشە لە بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی کورد ڕۆڵی بەرچاویان هەبووە بۆ هاتنەدی هیوا و ئاواتی میللەتەکەیان و گیانی خۆیان بەخت کردووە.
- بە هۆی گەشەکردنی لەناو سۆزی دەروێش و زیکری خوایی تێکەڵ بە ئاوازی ڕەسەنی کوردی باوی ناوچەکە، کە سەرچاوەی شیعری عیرفانی و تەسەوفە وەک شیعری شاعیری گەورەی گەلەکەمان (مەولەوی)، کە سەرەنجام دەبێتە مایەی هەڵکەوتنی لاوێکی ئەو بنەماڵەیە، هەرچەندە ئەوکات بگرتنە بەری ڕێگەی هونەر بۆ ئەندامانی ئەم خانەوادەیە و بەپێی داب و نەریتی کوردەواری کارێکی نەنگ و بە شوورەییان زانیوە، بەڵام کاتێک ئەم لاوە دەچێتە بەغدای پایتەخت و لەماڵی یامولکێکانی سلێمانی لە گەڕەکی ساڵحییە، کە ماڵیان بەرامبەر ئێزگەی کۆماری عێراق دەبێت بەرێککەوت سەردانی ئێزگە و تەلەفزیۆن دەکەن بۆ بینینی ئەو هونەرمەندە بەناوبانگانەی خەریکی تۆمارکردنی گۆرانین، هەریەک لە (نازم غەزالی، زهور حوسێن، مامۆستا عەلی مەردان)، بۆیە پاش تەواوبوونیان لە تۆماری دەنگەکانیان، (گەرمیانی) مایکەکە دەگرێتە دەست و چەند گۆرانییەک دەچڕێت، ئەم کارە دەبێتە مایەی سەرنجڕاکێشانی دەرهێنەرەکە و پێی دەڵێت:- (ئەوەی وتت دەتوانی دووبارەی بکەیتەوە)، (گەرمیانی)ش بەبێ ئەوەی بزانێت دەنگی تۆمار دەکەن، گۆرانییەکان دووبارە دەکاتەوە، پاشان کاکی دەرهێنەر داوا لە مۆزیکژەنەکان دەکات، مۆزیک بۆ گۆرانییەکانی ڕێکبخەن، ئەمجارە داوا لە گەرمیانی دەکاتەوە گوێبیستی گۆرانییەکان ببێتەوە، (گەرمیانی) نەزانێت دەنگی خۆیەتی تکای لێدەکات بەناوی خۆیەوە بڵاوی نەکاتەوە، دەرهێنەرەکەش دەڵێت: (ئەی چ ناوێکت بۆ هەڵبژێرم؟) ئەڵێت (گەرمیانی).

کاتێک بۆ یەکەم جار لە ڕادیۆ پەخش دەکرێت، یەکەم کەس دایکی دەڵێت:- (ئەمە مەحمووە)، بەڵام تا ماوەیەکی زۆریش زۆربەی خانەوادەکەی خۆشی نازانن، کە ئەم لاوە (مەحموود)ە، هەرچەندە ئەم کۆمەڵە گۆرانییەش بۆ یەکەم جار و دواجار دەبێت، بەڵام هەرگیز دانەبڕاوە لە سۆز و خۆشەویستی بۆ مەقام و نەغمە و شیعری کوردی و زۆر جار ڕەخنەی لە مەقامبێژان گرتووە هەستی بە لاوازی مەقامەکە کردووە.

- لەژێر کاریگەریی باوباپیرانی هەمیشە شانازی بە جلوبەرگی کوردییەوە کردووە و کەسێکی مرۆڤدۆست و ئاشتیخواز و نیشتمانی پەروەر بووە و بەهانای هەموو ئەو کەسانەوە چووە کە هانایان بۆ بردووە.
- لە ساڵی (١٩٦١) ژیانی هاوسەرگیریی پێکهێناوە و سێ کوڕ و دوو کچی هەیە.
- لە ساڵی (١٩٨٠)ەوە نیشتەجێی کەرکوک بووە.
- لە ١١ی شوباتی ساڵی ٢٠٠٢ بە نەخۆشی کۆچی دوایی کرد.

ئەمەی خوارەوەش هەڵبەستراوێکە، لەلایەن هەردوو بەڕێزان (کاک شێخ حوسێن شێخ عومەر بەرزنجی و کاک هەرمەوێل کاکەیی) کە دەڵێن:-

ئەوەی پیر ئەبێ خزمەتگوزار بێ
دایم لایەنگر حەق و هەژار بێ
کاکە شێخ مەحموویش بۆ ئێشی داماو
پێت بووتایە ئەیوت بەسەر چاو
قەت (نەخێ) نەبوو بۆ ئێش هیچ کەسێ
نەناس و ناسیاو تایبەت دراوسێ
بنوو بەبێ غەم بەهەشت بێ جێگات
کردەوەی چاکەت گشت دێتە ڕێگات

* (گەلاوێژ جەباری):-

- (خێزانی شەهید شێرزاد جەباری)یە.
- لە ساڵی (١٩٩٢) لە یەکەم خولی پەرلەمانی کوردستان هەڵبژێردراوە.
- ئێستا ئەندامی ئەنجوومەنی پارێزگای کەرکوکە لەسەر لیستی هاوپەیمانی کوردستان.
- دەوری هەبووە لە هونەری شێوەکاریدا لە سەردەمی حەفتاکاندا.

* (گارا رەسوڵ - تەیب حەسەن):-

- ساڵی (١٩٥٥) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- سەرەتایی و دواناوەندی لە کەرکوك تەواو کردووە.
- کۆلێژی زانست بەشی جیۆلۆجی زانکۆی موسڵی تەواو کردووە.
- یەکێکە لە شێوەکارەکانی کەرکوك کە لە حەفتاکاندا دەورێکی چاکی هەبوو لەو بوارەدا.
- ساڵی (١٩٧٣) بەشداری پێشانگای هاوبەشی ئاری بابان و ئەیوب شەریفی کردووە لە هۆڵی ئامانەیی ئیمام قاسم.
- ساڵی (١٩٧٨) بەشداری پێشانگای زانکۆکانی کردووە لە موسڵ.
- ساڵی (١٩٧٩) بەشداری دووەم پێشانگای زانکۆکانی کردووە لە موسڵ.
- ساڵی (١٩٨٠) بەشداری سێیەم پێشانگای زانکۆکانی کردووە لە بەسرە.
- لەگەڵ شێوەکار عەبدولستار عەلی لە ساڵانی (١٩٧٩-١٩٨٠) پێشانگایەکی هاوبەشییان کردووەتەوە لە بەشی جیۆلۆجی زانکۆی موسڵ.
- بەشداری پێشانگای شێوەکاری کۆلێژی ئادابی زانکۆ موسڵی کردووە لەنێوان (١٦-٢١)ی ئایاری ساڵی (١٩٨١)

کە تابلۆکانی بریتی بوون لە: (قەڵا، رووبار، رێگا، ژینگەی کوردستان، کۆچ بۆ شار، لادێی کورد، ژوانگەی لاوان، لە روانگەوە، کەرتنی خوود، خانووە رووخاوەکان، کێشە، کارزان، درختی بەروو، بەندکراوێك لە فەلەستین، چاوو گوێچکەکان، رووی ئافرەتێك لە کەرکوك، دیمەنێ: لە زانکۆ، ژیانە چەقبەستووەکان، بۆرترێت، چیا).

* (گرفتار کاکەیی):-

- ناوی تەواوی (ئازاد جەواد ئەحمەد)ە.
- ساڵی (١٩٦٧) لە گوندی (دەیمەکان)ی سەر بەناوچەی کاکەیی شاری کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٩١) ئاوارەی ناوچە ئازاد کراوەکان بووە.
- ساڵی (١٩٩٤) یەکەمین پێشانگای کاریکاتێری لە هەولێر کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٩٥) دووەمین پێشانگای کاریکاتێری لە هەولێر کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٩٧) سێیەمین پێشانگای کاریکاتێری لە هەولێر کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٩٧) چوارەمین پێشانگای کاریکاتێری لە هەولێر کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٩٨) بەشێك لە کاریکاتێرەکانی بە چاپ گەیاندووە.
- ساڵی (١٩٩٨) پێنجەمین پێشانگای تایبەتی لەهەولێر کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٩٩) (سکاڵا) کۆمەڵە شیعرێکە بۆ منداڵان لە هەولێر چاپ کراوە.
- ساڵی (١٩٩٩) شەشەمین پێشانگای کاریکاتێری کردووەتەوە.
- ساڵی (٢٠٠١) (دزشاو) کۆمەڵە چیرۆکێکە بۆ منداڵان لە

سلێمانی بە چاپ گەیێنراوە.
–ساڵی (٢٠٠١) حەوتەمین پێشانگای کاریکاتێری لە سلێمانی کردووەتەوە.
– ساڵی (٢٠٠٢) هەشتەمین پێشانگای تایبەتی کاریکاتێری لە تاران کردووەتەوە.
– ساڵی (٢٠٠٢) بە شداری پێشانگا جیهانییەکانی کردووە لە ڕۆما و تورکیا و ئەڵمانیا.
– ساڵی (٢٠٠٤) پێشانگای تایبەتی لە خانەقین و کەرکوک کردووەتەوە.
– ساڵی (٢٠٠٦) (گورگێکی دڵسۆز) کۆمەڵە چیرۆکێکی وەرگێڕاوە بۆ منداڵان لە کەرکوک.
– ساڵی (٢٠٠٦) پێشانگای تایبەتی لە کەرکوک کردووەتەوە.
– ساڵی (٢٠٠٦) پێشانگای تایبەتی لە داقوق کردووەتەوە.
– ساڵی (٢٠٠٦) لە شیعرو ئاوازی خۆی گۆرانییەکی تۆمار کردووەتەوە.
– ساڵی (٢٠٠٧) پێشانگای تایبەتی خۆی لە کەرکوک کردووەتەوە.
– ساڵی (٢٠٠٨) پێشانگای تایبەتی خۆی لە کەرکوک کردووەتەوە.
– ساڵی (٢٠٠٨) پێشانگای شێوەکاری لە کەرکوک کردووەتەوە.
– چەندین خەڵاتی لەسەر ئاستی کوردستان وەرگرتووە وەکو کاریکاتێرست و شێوەکارو وێنەکێش و نووسەری بواری منداڵان.
– خۆشنووسی و بەرگ و نیگاری بۆ دەیان گۆڤارو ڕۆژنامەو کتێب و ئامیلکە ئامادە کردووە.
– سیناریۆی (کەروێشک و ڕێوی) لە دووتوێی ئامیلکەیەکدا بە چاپ گەیاندووە.
– (باخچەکەم) گۆرانییەکە بۆ منداڵان لە ساڵی (٢٠٠٦) تۆماری کردووە کە لە شیعرو ئاوازی خۆیەتی.
– دووەمین ئامیلکەی کاریکاتێری لە ساڵی (٢٠٠٨) بە چاپ گەیاندووە.
– (مودلیانی)، کتێبێکە لە عەرەبییەوە کردوویەتی بە کوردی لە کەرکوک لە ساڵی (٢٠٠٩) بە چاپ گەیاندووە.
– ماوەیەک وەکو وێنەکێشێک لە گۆڤاری (هەنگ) و هەروەها وەکو کاریکاتێریستێک لە ڕۆژنامەی (هەواڵ) کاری کردووە.

*** (گریانی):-**

– ناوی (عەلی کوڕی یوسف)ە، نازناوی (گریانی)یە.
– خەڵکی گوندی زەرداوی نزیک شاری کفرییە، لە بنەڕەتدا (کاکەیی) بووە.
– لە شیعرەکانیدا ئەوە دەردەکەوێ بە زمانی پارسانی کە نهێنی نێوان خۆیانە، پاڕاوەتەوە تا لە زیندان ڕزگاری بێت.
– هاوتەمەن و دۆستێکی زۆر نزیکی خوالێخۆشبوو میرزا خەلیل منەوەر بووە، لە کۆمەڵێ شیعری گریانیدا شاعیر خۆی ئاماژەی پێداوە.
– جگە لە زمانی کوردی زمانی تورکی و فارسیشی زانیووە.
– بۆ ماوەی چەند ساڵێ بەهۆیەکی نادیارەوە لە بەغدا بەندبووەو لە گۆشەی بەندیخانەی بەغداوە چەند نامەیەکی شیعری بۆ میرزا خەلیل منەوەر ناردووە کە دەردە دڵی خۆی بۆ هەڵڕشتووەو داوایشی لێ کردووە هەوڵی بۆ بدات تا لە زیندان ئازاد بکرێت.

*** گوڵاڵە نووری ئەحمەد:-**

– ساڵی ١٩٦٩ لە کەرکوک لەدایکبووە.
– ساڵی ٢٠٠١ بەشی وەرگێڕانی زمانی ئینگلیزی لە کۆلێژی ئادابی زانکۆی مووسڵ تەواو کردووە.
– دیپلۆمی لەسەر کارەبای هەیە.

- دیلۆمی لە ئەدەبی ڕووسی هەیە.
- ساڵی ٢٠٠٧ ماستەری لەسەر ئەدەبی ئینگلیزی بەدەستهێناوە بە ناوی (رؤيا الشعر الأمريكي والعراقي الحديث حول حرب العراق).
- ساڵی ١٩٨٤ تا ٢٠٠٤ لە كەناڵی لۆكاڵی مووسڵ كاری كردووە.
- ئێستا لە ئۆكرانیا نیشتەجێیە.
- ساڵی ٢٠١٢ خەڵاتی وەرگرتووە لەسەر كتێب و وەرگێڕان لە ڕووسیا لە میهرەجانی ئەدەبی ڕووسی كە لە هۆڵەندا بەستراوە.
- بەرهەمەكانی:
- تقاريم وحشية، شيعر ٢٠٠٥
- حطب، شيعر، ٢٠٠٩.
- لحظة ينام دولفين، شيعر ١٩٩٩، چاپی دووەم ٢٠٠٠
- لن يخصك هذا الضجيج، شيعر، ٢٠٠١.
- إنها الوحشة، شيعر دەستنووس.

* (گۆران فەتحی):-

- ساڵی (١٩٧٢) لە كەركوك لەدایكبووە.
- ساڵی (١٩٩٦) پەیمانگای تەكنیكی كەركوك، بەشی كارەبای تەواو كردووە.
- ساڵی (١٩٩٢) بەشداری پێشانگایەی هاوبەشی كردووە.
- ساڵی (١٩٩٨) یەكەم پێشانگای تایبەتی كردووەتەوە لە سلێمانی.
- سەرنووسەری ڕۆژنامەی (ڕاستی) بووە.
- بەرهەمە چاپكراوەكانی:
- (مزگەوت و تەكیەی و خانەقا دێرینەكانی كەركوك) لە ساڵی (٢٠١٢).
- شنگال، مأساة طائفة كوردية، ٢٠١٥
- الايزديون قرابين كوردستان، ٢٠١٥

* گوڵسەر كەركوكی:-

- ساڵی ١٩٥٧ لە كەركوك لەدایكبووە.
- ساڵی ٢٠٠١ دیوانێكی شیعری بەناوی (شوق كركوك) بڵاوكردووەتەوە.

* پەراوێز:-
(١) پیر: مەبەستی شێخ حەسەنی قەرەچێوارە.

گەرمیانی

گەرمیانی لە لوتکەی بەفرینی هەلگورد سالی ١٩٨٦

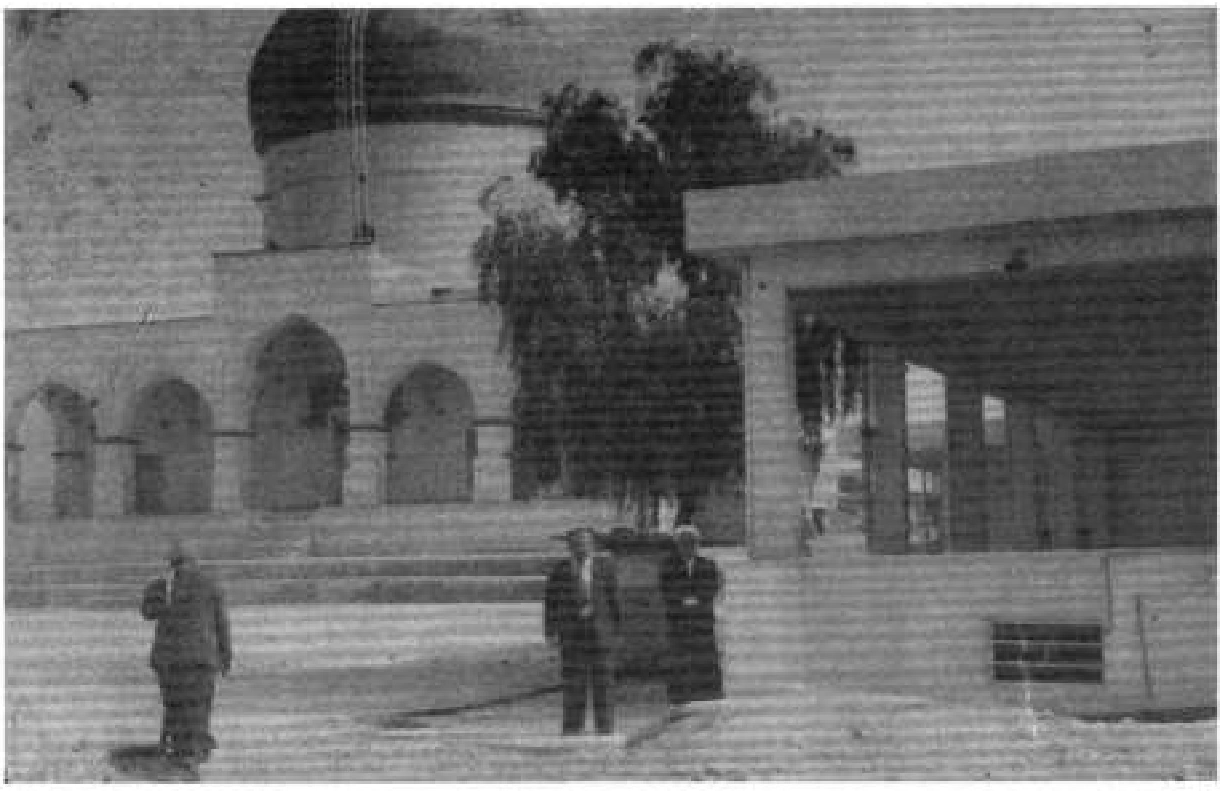

گەرمیانی لە بەردەم مزگەوتی قەرەچێوار لە قادر کەرەم

گەرمیانی و کاک هەردەوێڵ و چەند کەسایەتییەکی تر

سالی ١٩٤٩ لە قادر کەرەم لە بالەخانەی شێخ عەبدولکەریم
شێخ عەبدولکەریمی باوە گەورە مرعتەسەمی لە باوەشدایە و لەلای ڕاستەوە شێخ عەبدولقادر و شێخ ڕەزا و شێخ حوسێن دانیشتوون و لەلای چەپەوە خالید شێخ عەبدل و لەتیف خالید شێخ عەبدل

بیبلۆگرافیای ناوداران و ڕۆشنبیرانی کەرکوک

(لە - ل)

* (لەتیف حامید بەرزنجی):-

- ساڵی (١٩٤٠)دا لەدایکبووە.
- دانیشتووی گەڕەکی شۆرێجەی کەرکوك بووە.
- لەتیف حامید چیرۆك نووسێکی لێهاتوو بوو، چیرۆکەکانی هەروا سادەو ساکار نەبوون، بەڵکو ناوەرۆك پترو، شێوە نوێ‌و پێشکەوتووزادەی مێشکێکی کامڵ‌و بیرێکی قووڵ‌و رۆشنبیرییەکی فراوانی هەمەلایەنە.
- لەتیف حامید لە ماوەی ساڵانی (١٩٧٠-١٩٧٣) پێنج کورتە چیرۆکی بڵاوکردووەتەوە بە ناونیشانی:-
(سێ هەنگاو بەرەو ئەودیو-١٩٧١)، (قوڵپی ڕشانەوەی رەش ١٩٧١)، (رۆژمێری خەواڵوییەکی شاری سەلجووقی ١٩٧١)، (بەشێك لە داستانی سواڵکەرە نەناسراوەکە-١٩٧٢)، (زەردە، سوور، سەوز، شین، ١٩٧٣).
- لەتیف حامید لە تەمەنێکی کورت (٣٤) ساڵ ژیاوە، لە (٣٣)ی شوباتی ساڵی (١٩٧٤) کۆچی دوایی کرد.
- لەتیف حامید دەستێکی باڵای هەبوو لە وەرگێڕاندا، لەو بارەیەوە گەلێك بابەتی بە پێزی هەیە وەکو:-
(مستلزمات الثورة والتجدید في الشعر الکردي المعاصر).

* (لەتیف سەعید نوری بەرزنجی - دکتۆر لەتیف سەعید نوری بەرزنجی):-

- ساڵی (١٩٥١) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- دکتۆرای هەیە لە ئەدەبی ئینگلیزی‌و مامۆستای یاریدەدەرە لەزانکۆی کەرکوك.

- چەندین لێکۆڵینەوەی هەیە لەسەر ئەدەبی ئینگلیزی لە گۆڤارەکانی هیندو یەمەن بڵاوی کردووەتەوە.
- یەکێکە لە لێکۆڵینەوەکانی هۆنراوەیەکی شاعیر گۆران (بۆ گوڵی لاولاو)ی بەراورد کردووە لەگەڵ هۆنراوەیەکی شاعیری ئینگلیزی (رۆبەرت هێریك).
- کتێبێکی چاپکراوی هەیە بە زمانی ئینگلیزی (The reality ideal conflict in Joseph Conradis works) (صراع الواقعیة والوهم في أعمال جوزیف کونراد).

* (لەتیف فاتیح فەرەج):-

- ساڵی (١٩٧٠) لەدایکبووە.
- ئەم بەرهەمانەی بە چاپ گەیاندووە:-
- (کۆچ)، شیعر، سلێمانی، ١٩٩١.
- (تابوتی برسێتی)، شیعر، سلێمانی، ١٩٩٢.
- (فەنابوون لە بووەتەی رەنگەکاندا)، ١٩٩٥.
- (ونبوون لە بووەتەی رەنگەکاندا)، ١٩٩٦.
- (بە ساڵاچوان کتێبکەڵی لەبیرکراو)، ١٩٩٨.
- (پەپوولەکانی دۆزەخ)، شیعر، سلێمانی، ١٩٩٩.
- (لە ژیان خەمتر)، شیعر، سلێمانی، ٢٠٠١.
- (تیرۆرو توندرەوی)، سلێمانی، ٢٠٠٢.
- (کوردو کەرکوك)، چاپی یەکەم، سلێمانی، ٢٠٠٢.
- (کوردو قران)، هاوبەش، بەرگی یەکەم، سلێمانی، ٢٠٠٣.
- (تەعریب‌و راگواستن لە بەڵگەنامەکانی بەعسدا)، سلێمانی، ٢٠٠٤.
- (لە سەلمانەوە بۆ مردن)، سلێمانی، ٢٠٠٤.

- (جینۆسایدو کاڵبوونەوە)، سلێمانی، ٢٠٠٤.
- (تەعریبو راگوستن)، ٢٠٠٤.
- (لە سەلمانەوە بۆ مردن)، ٢٠٠٤.
- (کتێبی پێکەوە ژیان)، کەرکوك، ٢٠٠٥.
- (خوێندنەوەیەکی خێرای کوردستانی نوێ دوای پانزە ساڵ)، کەرکوك، ٢٠٠٥.
- (ئێوارەیەك نایەمەوە)، شیعر، کەرکوك، ٢٠٠٥.
- (ئەو نامانەی بەفرمێسك نووسراون)، هاوبەش، کەرکوك، ٢٠٠٦.
- (رووکاری ژنو بەشداری سیاسی)، هاوبەش، کەرکوك، ٢٠٠٦.
- (کۆڤان دەنگ بە دەسەڵاتی کوردی نادات)، هاوبەش، کەرکوك، ٢٠٠٦.
- (جاش و ئەنفال)، بەڵگەنامە، چاپی یەکەم، کەرکوك، ٢٠٠٤، چاپی دووەم، ٢٠٠٦.
- (کوردو تورکمانو ١٤٠)، کەرکوك، (٢٠٠٨).
- (میرزا خەلیل منەوەرو چەندین لێکۆڵینەوە)، کەرکوك، (٢٠٠٨).
- (عاشقانە، شیعر، سلێمانی، ٢٠٠٩.
- (صابری لە دووتوێی چەند لێکۆڵینەوەیەکدا، فیستیڤاڵی شاعیری کورد صابری)، ئامادەکردنو پێشەکی نووسین، سلێمانی، ٢٠٠٩.
- (چەلەمۆرد لە ئامێزی خوادا)، ٢٠١٢.
- (کوردو کەرکوك)، چاپی دووەم، ٢٠١٣.
- (مامەندی کەرکوکی.. شاعیرێکی لە بیرکراو)، ٢٠١٣.
- ئاوازی نائومێدی، ٢٠١٣
- (شەنگال، ئەنفالێکی تر)، ٢٠١٤.
- (دەو نیو)، شیعر، چەمچەماڵ.
- ژنێك و شتەکان، رۆمان، ٢٠١٥
- مێخەك بەندی نووسین، ٢٠١٥
- نەوت و ئەنفال، ٢٠١٦
- ئەنفال و لێبوردەیی، ٢٠١٦
- کەرکوك لە گێژاودا، ٢٠١٦
- ئەنفال و کاڵبوونەوە، ٢٠١٦

* (لەتیف هەڵمەت):-

- ساڵی (١٩٤٧) لە کفری لەدایکبووە.
- ئەم کتێبانەی بە چاپ گەیاندووە:
- (خواو شارە بچکۆلەکەمان)، کەرکوك، ١٩٧٠.
- (ئامادەبوون بۆ لەدایکبوونێکی تر)، سلێمانی، ١٩٧٣.
- (پرچی ئەو کچە رەشماڵی گەرمیانو کوێستانمە)، بەغدا، ١٩٧٧.
- (گەردەولوولی سپی)، شیعر، بەغدا، ١٩٧٨.
- (ئەو نامانەی دایکم نایانخوێنێتەوە)، بەغدا، ١٩٧٩.
- (وشەی جوان گوڵە گوڵ)، شیعر، بەغدا، ١٩٧٩.
- (جوانترین دێ)، شیعرو چیرۆك، چاپی یەکەم، بەغدا، ١٩٧٩، چاپی دووەم، سلێمانی، ٢٠٠٥.

- (سروودی هەژاران)، شیعر، بەغدا، ١٩٨٣.
- (رەنگی خۆشترین مەل)، شیعرو چیرۆك بۆ منداڵ، سلێمانی، ١٩٨٣.
- (فەڵەستین هەمیشە نیشتیمانی غسان کەنەفانی یە)، بەغدا، ١٩٨٣.
- (عسل الكلمات الجبلية)، بەغدا، ١٩٨٨.
- (المدن الحديدية او إبتهالات صوفي آثم)، شیعر، چاپی یەکەم سلێمانی ١٩٩٧، چاپی دووەم سلێمانی ٢٠٠٠.
- (قلوب من الزجاج-قصائد فلكلورية كردية)، وەرگێران، سلێمانی، ١٩٩٩.
- (دیوانی لەتیف هەڵمەت)، بەرگی یەکەم، سلێمانی، ١٩٩٩.
- دیوانی لەتیف هەڵمەت)، بەرگی دووەم، سلێمانی، ٢٠٠٠.
- (دیوانی لەتیف هەڵمەت)، بەرگی سێیەم، سلێمانی، ٢٠٠١.
- (گوێ درێژ پاشا)، چیرۆکی منداڵان، سلێمانی، ١٩٩٩.
- (شیخوخة كيلوباترا واطفال المطر)، دیوانێکی شیعری، سلێمانی، ٢٠٠٥.
- (گوڵی ناو نینجانەکان)، شیعرو چیرۆك، چ ٢، سلێمانی، ٢٠٠٥.
- (چۆلەکەی سەر دارەکە)، شیعرو چیرۆك، چ ٢، سلێمانی، ٢٠٠٥.
- (منداڵو باران)، شیعرو چیرۆك، چ ٢، سلێمانی، ٢٠٠٥.
- (منداڵو چۆلەکە)، چیرۆك بۆ منداڵان، چ ٢، سلێمانی، ٢٠٠٥.
- (هێلانەیەکی تر)، شیعرو چیرۆك، چ ٢، سلێمانی، ٢٠٠٥.
- (دیوانی منداڵان)، بەرگی یەکەم، سلێمانی، ٢٠٠٥.
- (دیوانی منداڵان)، بەرگی دووەم، سلێمانی، ٢٠٠٥.
- (ئەو ووشانەی دڕ بە تاریکە شەوەوە دەدەن)، کەرکوك، ٢٠٠٥.
- (دیوانی لەتیف هەڵمەت)، چ ٢، سلێمانی، ٢٠٠٥.
- (وەك منداڵێك سەرم لە کۆشیدا شاردەوە)، شیعر، نەزار قەبانی، وەرگێران، چاپی دووەم، سلێمانی، ٢٠٠٥.
- (هەڵەبجە)، شیعر، تاها خەلیل، وەرگێران، چاپی دووەم،

سلێمانی، ٢٠٠٥.
- (پرسیار لە منداڵ)، چ ٢، سلێمانی، ٢٠٠٥.
- (کاتژمێر)، چ ٢، سلێمانی، ٢٠٠٥.
- (خوایە وەرە بۆ ئەمریکا)، شیعری وەرگێڕاو، کەرکوك، ٢٠٠٩.
- (سۆق و سۆفیگەریێتی)، چ ٢، سلێمانی، ٢٠٠٩.
- (مێژووی سۆفیگەری و سۆفیگەریێتی لە مێژوودا)، ٢٠١٣.
- (دیوانی منداڵان)، چاپی سێیەم، ٢٠١٣.
- (ناتالی ساروت و هەڵچوونەکان و ڕۆمانی نوێ)، فەتحی ئەلعشێری، وەرگێڕان، ٢٠١٣.
- (شیعر نامێژی ئەوروپایی و دیکتاتۆرییەتی ڕەنج)، کۆمەڵێ نووسەر، وەرگێڕان، ٢٠١٣.
- (تحولات الغیوم)، شیعر، ٢٠١٣.
- (دیوانی لەتیف هەڵمەت)، دیوانی شیعری، ٢٠١٤.
- (شیعری دژە شیعر، یا یارییەکی کۆن و نوێ)، ٢٠١٤.
- (منداڵ و بوکە شووشە)، شیعر.
- (ئەو هۆنراوەیەیی تەواو دەبێ و تەواو نابێ).
- (ئەم رووبارە ووشك ناکات)، شیعر.
- (گورگەکانی لەتیف هەڵمەت).
- (خەنافس-تەنورەی مینجۆب)، شیعر.
- (هەڵبژاردە بۆ منداڵ و بۆ گەورە).
- (تەسەوف لە کوردستان).
- (منداڵ و بوکەشووشە).
- گەلێك بەرهەم و لێکۆڵینەوەی لە گۆڤار و ڕۆژنامەکاندا بڵاوکردووەتەوە.

*** لەیلا حوسێن مەعرووف:-**

- ساڵی ١٩٤٠ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی ١٩٨٦ کۆچی دوایی کردووە.
- ساڵی ١٩٦٢ بەکالۆریۆسی لە کۆلێژی یاسای بەغدای بەدەستهێناوە.
- بەرهەمەکانی:
- دراسة میدانیة عن ظاهرة الطلاق، ١٩٨٢
- المراة العراقیة وحقائق التغییر، ١٩٨٣
- الموقع الجدید للمراة العراقیة، ١٩٨٥.

*** (لەیلا جەلیل عەباس - دکتۆر لەیلا جەلیل عەباس):**

- ساڵی (١٩٧٢) لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٩٣) لە زانکۆی بەغدا کۆلێژی پەروەردە (ئیبن ڕوشد)-بەشی زمانی کوردی تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٩٨) بڕوانامەی ماستەری لە زانکۆی بەغدا-بەشی زمانی کوردی وەرگرت و ناونیشانی نامەکەی بریتی بوو لە (مۆرفیمەکانی (ێ) لە زمانی کوردیدا بە کەرەستەی کرمانجیی خواروو و ژوورو).
- ساڵی (2003) لە زانکۆی بەغدا نامەی دکتۆرای بە ناو نیشانی (نێر و مێ لە زمانی کوردیدا بە کەرەستەی کرمانجیی ژووروو و خواروو) بەدەستهێناوە.
- تا ئێستا زیاتر لە حەوت لێکۆڵینەوەی زانستی لە گۆڤارەکانی زانکۆکانی کوردستان و عێراق بڵاوکردووەتەوە. هەروەها لە گۆڤارەکانی زمانناسی و گزنگ و... هتد لێکۆڵینەوە و وەرگێڕانی زمانی هەیە.
- لە ساڵی (2005)ەوە تاوەکو ئێستا بەشداری زۆربەی کۆنفرانسەکانی کوردستانی کردووە.
- یەکێك بووە لە ئەندامە کاراکانی لیژنەی مافی مرۆڤ و ڕێنمایی لە زانکۆی کەرکوك و بە لێکۆڵینەوە بەشداری کۆنفرانسەکانی کردووە.
- لە دوای پرۆسەی ئازادی عێراقەوە بووەتە مامۆستا لە زانکۆی کەرکوك بەشی کۆلێژی پەروەردە.

*** (لەیلا مەردان):-**

- لە ساڵی (١٩٥٢) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- لە (٩)ی نیسانی ساڵی (٢٠٠٤) کۆچی دوایی کردووە.
- شاعیر و چیرۆك نووسەر بە زمانەکانی کوردی و عەرەبی و تورکی بابەتی هەیە.
- کتێبێکی چاپکراوی هەیە بە ناونیشانی: (صباح الخیر یا مدینتي)، چیرۆك و شیعر، کەرکوك، ٢٠٠٢.

*** (لوتفەڵڵا ئەفەندی):-**

- ناوی (لوتفەڵڵا ئەفەندی کوڕی وەلی ئەفەندی کەرکوکی) بووە.
- ساڵی (١٧٣٨) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- کاتب ئەلدیوان بووە لەلای سلێمان پاشای گەورە لە بەغدا.
- یەکێکە لە نووسەرەکانی کەرکوك و لە بنەڕەتدا لە بنەماڵەی زانای ناییبی (فازڵ زەکی ماهیر) بووە، لە بنەڕەتدا دەگەڕێنەوە کەرکوك.
- باوکی نائیبی کەرکوك بووە، لە دوای ئەوەی لە بەغدا کۆچی کردووە گەڕاوەتەوە بۆ کەرکوك و لەوێ ماوەتەوە.
- ساڵی (١٨٠١)دا کۆچی دوایی کردووە.

*** (لوتفی ئەبوبەکر ئەفەندی کەرکوکی مەکتوبی):-**

- ناوی (لوتفی ئەفەندی مەکتوبی کوڕی ئەبو بەکر ئەفەندی نائیب کەرکوکی)یە.
- یەکێکە لە نووسەرەکانی کەرکوك و ناوی هاتووە لە کتێبی (تذکرة الشعراء)ی (عبد القادر الخطیبي الشهرباني) کە لە ساڵی (١٩٣٦) چاپ کراوە.
- ساڵی (١٨٣٠)ی کۆچی دوایی کردووە بە نەخۆشی کۆلێرا.

*** (لوتفی بەرزنجی):-**

- (شێخ لەتیف کوڕی شێخ ڕەزا شێتەی کوڕی شێخ مارف قوولەی کوڕی شێخ فەتاح قوولەی کوڕی شێخ حەسەنی قوولەی کوڕی شێخ محێدینی کەرکوکی کوڕی شێخ حەسەن گلەزەردە)یە، دایکیشی ناوی (حەلاوە خانی کچی شێخ مەحموودی قوولە)یە.
- ساڵی (١٩٠٥) لە دێی پەڵکانەی ناوچەی قەرە حەسەنی سەر بە کەرکوک لەدایکبووە.
- خوێندنی تەواو کردووە لەلای (مەلا سەعیدی ملبان)و (شێخ ستاری شێخ محەمەدی مەرەوالن)و (عەبدولکەریمی دارەخورما)و (مەلا تاهیری عالڵا)و (مەلا عەلائەددین)و (مەلا شەریفی سیامەنسووری)و (مەلا محەمەدی هەورامی)و (مەلا سلێمانی تورك).
- بە زمانی کوردی‌و عەرەبی‌و فارسی‌و تورکی شیعری هۆنیوەتەوە.
- بە درێژایی تەمەنی دووجار بووە بە مووچە خۆری میری، جاری یەکەم لە ساڵی (١٩٢٩)دا لە کاتی دروستکردنی ڕێگای ئۆتۆمبێلی نێوان هەولێرو ڕەواندوز بووە بە چاودێری کرێکارانی ئەشغال‌و جاری دووەمیش لە ساڵی (١٩٥٩)دا بۆ ماوەی دوو ساڵ لە کەرکوك کراوە بە چاودێری شارەوانی جارجاریش لە دێیەکانی ساڵەیی دا مەلایەتی کردووە.
- خاوەنی گەلێك دیوانی شیعرییەو دیوانێکی بە ناونیشانی (دیوانی لوتفی) لە ساڵی (١٩٨٢) بە چاپ گەیاندووە.
- دەستنووسەکانی:
- (مەولودنامەی پێغەمبەر)، بە شیعر، وەرگێڕان لە کوردییە بۆ زمانی عەرەبی.
- (السادات البرزنجیة)، عەبدولقادر شێخ محەمەدی، لە عەرەبییەوە وەرگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی.
- (فتح الیمن)، ڕەئس ئەلغۆل، لە عەرەبییەوە وەرگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی.
- (فتح ملك القطریف)، لە عەرەبییەوە وەرگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی.
- کتێبی (قصص الأنبیاء)ی وەرگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی.
- لە (٢٣)ی ئەیاری ساڵی (١٩٨٩) کۆچی دوایی کردووەو لە ڕەحیماوا بە خاك سپێردراوە.

*** لەتیفی شێخ سادقی بەرزنجی - شێخ لەتیفی شێخ سادقی بەرزنجی:-**

- ساڵی ١٩٣٦ لە گوندی هەشەزینی لە ناوچەی سەنگاوی سەر بە چەمچەماڵ لەدایکبووە.
- لە ساڵانی پەنجاکان و سەدەی ڕابردوودا، قۆناغەکانی خوێندنی سەرەتای و ناوەندی لە شاری هەولێر تەواو کردووە.
- ساڵی ١٩٥٨- ١٩٥٩ لە شاری کەرکوك قوتابخانەی مامۆستایانی ئاینی تەواو دەکات، بەڵام بەهۆی کاروباری سیاسییەوە ڕێگە نەدراوە لە دامەزراوە میرییەکانی ئەو کات کار بکات.
- لە ناوەڕاست و کۆتاییەکانی ساڵانی پەنجاکاندا، تێکەڵ بە کاری ڕێکخراوەیی و سیاسی دەبێت و هەر لەو کاتەدا پەیوەندی بە ڕێکخراوی یەکێتی قوتابیانی کوردستانەوە دەکات، لە ساڵی ١٩٦١دا دەبێتە بەرپرسی دەشتی هەولێری پارتی.
- ساڵی ١٩٦٣ لەگەڵ دوولەت بوونی پارتی دەچێتە پاڵ باڵی مەکتەبی سیاسییەوەو لە ناوچەی سەنگاو وەك بەرپرسی بنکەی پێشمەرگەی میر سمایل کار دەکات.
- ساڵی ١٩٥٨ کتێبی شاخی بارزان چاپ دەکات، لەو سەردەمەدا لە شاری کەرکوك زیندانی دەکرێت و لەگەڵ ئەوەشدا بڵاوبوونەوەی کتێبەکەی قەدەغە دەکرێت و لە سەردەمی عەبدولکەریم قاسمدا بڕیاری لە سێدارەدانی بۆ دەردەچێت.
- ساڵی ١٩٦٨ کتێبی (هەڵبەست) بە چاپ دەگەیەنێت، لە ساڵی ١٩٨٧دا چاپی دووەم.
- ساڵی ١٩٨٧ کتێبی (پەلەوەر) چاپ دەکات، ساڵی ١٩٨٩ کتێبی (شێخ مەحمود لە شیعری کوردی)دا چاپ دەکات.
- ساڵی ١٩٩١ ڕۆڵێکی باشی هەبووە لە ڕاپەڕینەکانی کوردستان.
- ٥ی تشرینی دووەمی ساڵی ١٩٩٩ کۆچی دوایی کرد.

لەتیف هەڵمەت

شێخ لەتیف ئیبراهیم بەرزنجی

قوتابخانەی ناوەندی ئەلوەلید ١٩٦٩ شێخ لەتیف شێخ حامید و ڕەفعەت یۆلچو و نەشئەت کەمال

لە ڕاستەوە سەعیعە شێخ مەحمود(خوشکی لەتیف هەڵمەت)
و لەتیف هەڵمەت ساڵی ١٩٥٧

لە ڕاستەوە لەتیف هەڵمەت و قادر حامد محەمەد
ساڵی ١٩٥٦

لە ڕاستەوە محەمەد سالار شێخ عەلی و لەتیف هەڵمەت
ساڵی ١٩٧٥ مەریوان

لەتیف هەڵمەت

شێخ مەحموود شێخ محەمەد شێخ حەسەن
باوکی شاعیری بەناوبانگ لەتیف هەڵمەت

محەمەد سالار شێخ عەلی و لەتیف هەڵمەت
ساڵی ١٩٧٥ مەریوان

*** لاوین ڕێداری:-**

- لاوین لە ستۆکهۆلم لەدایکبووە، بەڵام باوکی لە دووبز لەدایکبووە و باپیرانی خەڵکی ناوچەی ڕێدارن، دایکیشی کوردی ڕۆژهەڵاتە.
- دەرچووی کۆلێژی یاسای زانکۆی ستۆکهۆڵمە، ماوەیەکیش لە ڕێکخراوی منداڵپارێزی سویدی کاری کردووە.
- هەر لەسەرەتای لاوییەوە چالاکانە کاریکردووە لە ڕێکخراوی گەنجانی سۆسیال و دیموکرات و یەکێک بووە لە بەڕێوەبەرانی ڕێکخراوەکە.
- باوکی بەرهەڵستکاری ستەمی ڕژێمی دیکتاتۆری عێراق بووە، بەو هۆیەوە لە کۆتایی حەفتاکانی سەدەی ڕابردوودا، خوێندنی زانکۆی بەغدای جێهێشتووە و بووەتە پێشمەرگەی پاسۆك لە شاخەکانی کوردستانی، ساڵی ١٩٨٢ پەڕاگەندە بووە، دواتر لە سوید گیرساوەتەوە.
- ساڵی ٢٠١٤ بووەتە پەرلەمانتار، کە تەنها تەمەنی ٢٤ ساڵ بووە.
- لەگەڵ چوار پەرلەمانتارە کوردەکەی تر گرووپێکیان لە پەرلەمان دروستکردووە بە ئامانجی زیاتر ناساندنی پرسی کورد و پەیداکردنی پشتیوانی و تێگەیشتنی زیاتر لە دۆسییەی ئاڵۆزی کورد و کوردستان لە هەر چوار پارچەکە.

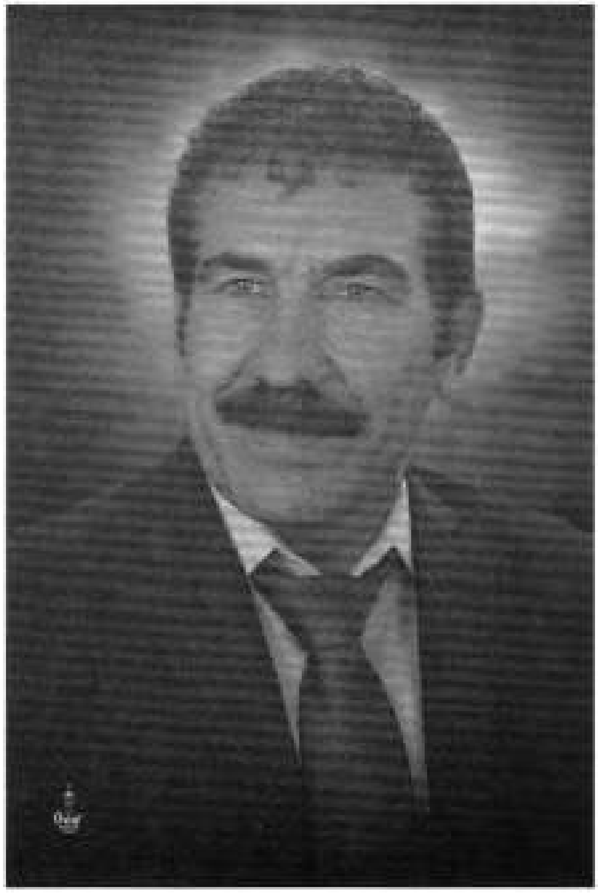

ئالۆ ڕەنجدەر یەکێکە لە هونەرمەندە بەتواناکانی کەرکوك و کوردستان

لەتیف هەڵمەت و مستەفا نەریمان

بیبلۆگرافیای ناوداران و ڕۆشنبیرانی کەرکوك

(ما - مە - م)

* (ماجد حاتەم سەعید):-

- ساڵی (١٩٥٩) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- دەرچووی پەیمانگای کەرکوکەو مۆسیقا ژەنە لە بواری کەمان ژەنیندا و چەند چالاکییەی تەلەفزیۆنی هەیە.

* (مارف بەرزنجی):-

- ناوی (مەعرووف عەبدولکەریم بەرزنجی)یە.

-ناوي (مەعرووف کوڕی شێخ عەبدولکەریم کوڕی شێخ حوسێن بەرزنجی کوڕی شێخ عەبدولکەریمی قوتب)ە، کە دەگەڕێتەوە سەر زانای پایەبەرز (شێخ ئیسماعیلی ولیانی).
- لە (١٠)ی شوباتی ساڵی (١٩٢١) لە دێی (قادر کەرەم) لە خوارووی کەرکوک لەدایکبووە.
- خوێندنی لە قوتابخانەی سەرەتایی قادر کەرم دەست پێ کردووە، لەو سەردەمەدا خوێندنی ئەو قوتابخانەیە تا پۆلی چوارەم بووە. ئیتر لەبەر ئەوەی باوکی نەیتوانیوە بینێرێ بۆ کەرکوك بەهۆی دەست کورتییەوە دوو ساڵ ماوەتەوە. ئینجا لەگەڵ شێخ حوسێنی برای چوونەتە کەرکوك و لەتەکیە کۆنەکەی خۆیان ژیاون. گوزەرانیان زیاتر لە کولە مەرگیەوە نزیك بووە.
- لە پۆلی یەکەمی قوتابخانەی ناوەندی لە کەرکوك پەیوەندی لەگەڵ پارتی (هیوا)دا هەبووە. لە ساڵی (١٩٤٣) قوتابخانەی ئامادەیی تەواو کردووە.
- کۆلێژی قانونی تەواو کردووە وله ساڵی (١٩٤٨) کاری پارێزەری کردووە لە ژیانیدا.
- لەبەر دەست کورتی ماوەیەك لە کارگەی توتن دامەزراوە بۆ ئەوەی خوێندنی کۆلێژی ماف بباتە سەر، لە بەغدا پەیوەندی ناسیاری لەگەڵ ئازادیخوازو نیشتمانپەروەران کردووە، لە خۆپیشاندانەکانی ئەو سەردەمانەی بەغدا بەشدار بووە.
- لە کانوونی یەکەمی ساڵی (١٩٤٧) فەرمانی گرتنی لەلایەن دەسەڵاتی میرییەوە دەرچووە، ماوەیەك خۆی شاردۆتەوە، لە هاوینی ١٩٤٨ کۆلێژی مافی تەواو کردووە و لەپاییزی ئەو ساڵەدا بووە بە پارێزەر. لە کاروباری حکومیدا شتێیکی وای دەست نەکەوتووە پێی بژی، بۆیە کارێکی لەکۆمپانیای نەوت چنگ کەوتووە، بەڵام زۆری پێ نەچووە وازی لێ هێناوە چونکە کاربەدەستە ئینگلیزەکان بەچاوێکی سووك تەماشایان کردووە، بەوەی لەبن دەستی کابرایەکی ئاسووری نەخوێندەواریان داناوە وەك یاریدەدەر.
- لە ئایاری ساڵی (١٩٥٠) بەهۆی جموجۆڵی سیاسییەوە ناچار بوو چوار مانگ خۆی بشارێتەوە بەدەربەدەری لەسەنگاو و قەرەداغ و شارباژێر ئەو ماوەیەی بردە سەر.
- بەشداری دەرکردنی گۆڤاری (شەفەق) ی کردووە لە ساڵی (١٩٥٨) بەزمانی کوردی وعەرەبی.
- سکرتێری دەستەی ڕێکخراوی (للدفاع عن السلام في کرکوك) بووە.
- ماوەیەك سەرۆکی شارەوانی کەرکوك بووە.
- لە (١٤)ی تەممووزی ساڵی (١٩٥٩)ەوە لە گرتووخانەی بەغدا مایەوە تا ڕۆژی (١٥)ی حوزەیرانی ساڵی (١٩٦٢) فەرمانی لە سێدارەدانی بۆ دەرچوو لە دادگای بەغدا. لە دوای کودەتا فاشستیەکەی (٨)ی شوباتی ساڵی (١٩٦٣) گوێزرایەوە بەندیخانەی کەرکوك و لە (٢٣)ی حوزەیرانی ساڵی (١٩٦٣) لە کەرکوك لەسێدارەدرا.

* (مارف عومەر گوڵ - دکتۆر مارف عومەر گوڵ):-

- ساڵی (١٩٥٦) لە سەنگاو لەدایکبووە.
- خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی لە کەرکوك تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٧٨)ەوە ئەندامی یەکێتی نووسەرانی کوردە.
- ساڵی (١٩٨٢ بەشی یاسای لە کۆلێژی یاساو ڕامیاری لە زانکۆی بەغدا تەواو کردووە.
- لە ڕۆژنامەی برایەتی و هاوکاری و گۆڤاری نووسەری کوردا کاری کردووە.
- ماوەیەك لە زیندانەکانی ئەمنی گشتی بەغدا زیندانی کراوە.
- لە ڕۆژنامەو گۆڤارە کوردییەکاندا لە حەفتاکانەوە بەردەوام لە ناوەوەو دەرەوەی وڵات بەرهەمەکانی بڵاوکردووەتەوە، شیعرو ڕیپۆرتاج و لێکۆڵینەوەو گەلێك بەرهەمی تر.
- ساڵی (١٩٨٤) یەکەم کۆمەڵە هۆنراوەی بە ناوی (هێلانەی نەغرۆ)وە چاپ کراوە.
- دامەزرێنەری بڵاوکراوەی (نێرگز) بووە لە کەرکوك.
- دووەم کۆمەڵە هۆنراوی لە ناو شۆڕشدا بە ناوی (خۆری زیندان) لە چاپخانەی (شەهید عەبدولخالق مەعروف) لە بڵاوکراوەکانی یەکێتی نووسەرانی کوردستان بە ناوی (دلاوەر مەحموود) لە ساڵی (١٩٨٢)دا بڵاوکردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٨٧) چاپی دووەمی (خۆری زیندان) بە کۆمەڵێك هۆنراوەی زیادەوە لە چاپخانەی شەهید (سەید ساڵح یوسفي) چاپکراوەتەوە.
- ساڵی (١٩٨٦) سەر نووسەری گۆڤاری (قەندیل) بووە

لەناو شۆڕشدا.

- سالی (١٩٩٠) بڕوانامەی ماستەری لە (یاسای نێو دەولەتان) وەرگرتووە لەسەر بابەتی (جینۆسایدی گەلی کورد) لە زانکۆی (کییڤ) لە کۆماری (ئۆکراین).

- سالی (١٩٩٥) بڕوانامەی دوکتۆرای لە یاسای نێودەولەتی وەرگرتووە لەسەر بابەتی (کێشەی کەسایەتی یاسایی نێونەتەوەیی گەلی کورد) هەر لە زانکۆی (کییڤ) لە (ئۆکراین).

- سالی (١٩٩٩)ەوە لە کۆلێژی یاسا لە زانکۆی سلێمانی وەکو مامۆستا بەردەوام بووە لە کارکردن.

- سالی (٢٠٠٠) لە دەستەی نووسەرانی گۆڤاری (زانکۆی سلێمانی) بووە.

- سالی (٢٠٠٣) پلەی زانستی (پرۆفیسۆری یاریدەدەر) لە هەمان زانکۆ وەرگرتووە.

- وەکو سەرۆکی بەشی (یاسا)و لێپرسراوی (خوێندنی بالا) لە کۆلێژی یاسای زانکۆی سلێمانی کاری کردووە.

- سەرپەرشتی چوار ماستەرنامەی لە یاسادا کردووە.

- بەشداری لە گفتوگۆی زیاتر لە ١٠ نامەی ماستەرو دوکتۆرادا کردووە لە زانکۆی سلێمانیو زانکۆی (سەلاحەددین) لە هەولێر.

- مامۆستای وانە بێژە لە خوێندنی بالای کۆلێژی یاسای زانکۆی سلێمانی وکۆلێژی زانستە رامیارییەکان لە سلێمانیو خوێندنی بالا لە کۆلێژی یاسای زانکۆی کۆیە.

- بەشداری چەندین کۆنفرانسی زانستی لە ناوەوەو دەرەوەی ولاتدا کردووە.

- ماوەیەک ڕاگری کۆلێژی یاسای ئێواران بووە لە زانکۆی کۆیە.

- سەرنووسەری گۆڤاری (زانستە مرۆڤایەتییەکانە) لە زانکۆی کۆیە.

- ئەم کتێبانەی بە چاپ گەیاندووە:

- (خۆری زیندان)، کۆمەلە هۆنراوە، چاپی یەکەم، شاخ، ١٩٨٢، چاپی دووەم، شاخ، ١٩٨٧.

- (هێلانەی ئۆغرو)، شیعر، بەغدا، ١٩٨٥.

- (جینۆسایدی گەلی کورد لە بەر ڕۆشنایی یاسای نێودەولەتاندا)، چاپی یەکەم، هۆلەندا، ١٩٩٧، چاپی دووەم، سلێمانی، ٢٠٠٣، چاپی سێیەم، ٢٠٠٦، چ ٤، هەولێر، ٢٠٠٧.

- (کێشەی کەسایەتی یاسایی نێونەتەوەیی گەلی کورد)، چاپی یەکەم، سلێمانی، ١٩٩٩.

- (پۆلێنکردنی تاوانەکانی ئەنفال بە گوێرەی جۆرەکانی جنیۆساید)، سلێمانی، ٢٠٠٢.

- (پێوەندی مەسەلەی کورد بە یاسای نێودەولەتانەوە).

- (بارودۆخی کورد لەچەند بابەتێکی یاسایی نێودەولەتاندا).

- چەندین لێکۆلینەوەی زانستی بلاوکردووەتەوە.

* (مامە ڕیشە):-

- ناوی تەواوی (نەجمەدین شوکر ڕەئوف) کە بە ناوبانگ بەمامە ڕیشە.

- لەدایکبووی سالی (١٩٥٣)ی گوندی تالەبان، سنووری چەمچەمال. لەبەر هەژاریی خێزانەکەی نەیتوانیوە بچێ بۆ خوێندنگە. لە منداڵیدا شوانیو دواتریش کرێکاریی لە کارگەی کورە گەچەکانی چەمچەمالو جەرەل بۆر کردووە.

- سالی (١٩٧٣) پەیوەندیی بە فەلەستینییەکانەوە کردو لە هێزێکی بەرگریی فەلەستینییەکاندا بووە فیداییو لەیەکێ لە شەڕەکان بریندار بوو.

- سالی (١٩٧٨) بەتفەنگی خۆیو سەربەخۆ کەوتە گەڕان بەچیار گوندەکانداو وردە وردە دەستەیەکی چەکداری بۆخۆی پێکهێناو کەوتە بەرەنگاری کردنی هێزەکانی سوپای عێراق، لەم چوارچێوەیەشدا بانگەشەی بۆ کوردایەتیو خەبات کردو چەند چالاکییەکی پارتیزانانەی ئەنجام دا کە دەنگیان دایەوەو ناوبانگێکی زۆریان بۆ دروستکرد. لە کۆتاییدا پەیوەندیی بە هەرێمی ٥ی قەرەداغەوە کردو بووە پێشمەرگەی یەکێتیی.

- سالی (١٩٨٢) کرایە فەرماندەی کەرتی ٤ی جەباری. ڕژێمی بەعس زۆر لێی داخ لەدڵ بوو. لە ڕقی ئەو هەموو چالاکییەی کە لە ناوچەکە ئەنجامی دەدا، دەزگا ئەمنییەکانی ڕژێمی بەعس باوکیان گرتو پاشان شەهیدیان کرد، خێزانەکەشی بۆ ئەوەی بە هەمان چارەنووس نەگات دەربەدەر بوو.

- ئەو مرۆڤەی کە بۆخۆی داستانێکو کەرتەکەشی نموونەیەکی قارەمانی یەکێتی نیشتمانی کوردستان بوو، پەروەردەی ئەم لاوە وەکو هەموو لاوێکی کورد نەگەیشتبووە بیری تەسکی نەتەوایەتی، بۆیە کاتێک بەیانی ئازار دەدرێت، مامە ڕیشە ئامادەیە بچێتە ڕیزی شۆڕشی فەلەستینو ببێتە فیدایی، دوای ئەوەش دوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول هەستی چەوسانەوەی گەلەکەی پالی پێوە دەنێت بچێتە ڕیزی شۆڕشی نوێوە لە مانگی تشرینی یەکەمی سالی (١٩٧٨) کە کوردستان بەر شالاوی تەعریبو ڕاگواستن کەوت مامە ڕیشە دەچێتە ڕیزی کەرتی گەرمیانو دەبێت بە پێشمەرگە.

- چەند مانگێک چەکێک دەکرێت، تەنها لە ناوچەکانی گەرمیانو هەمەوەندو جەباریدا دەکەوێتە چالاکی، ئەوکاتە گالتە نەبوو لە دەشتێکی چۆلو هۆلی جەباریدا بەتەنها بچێت بە گژ دوژمندا، لەو کاتەدا ناوبانگی مامە ڕیشە پەرەدەستێنێتو مام ڕۆستەم (فەرماندەری کەرتی بازیان) دەیبانە لای خۆی.

- لەگەڵ تێپەڕینی ڕۆژگاردا مامە ڕیشە دەبێتە داستانێک

وهۆنراوەی ئازایەتی و وشەی (رجل حدیدی) دەبێتە ئازناوی منداڵانی گوندو شارو شارۆچکەکان دەڵێنەوە.
- کەس نییە شەری (تەپەی عەرەب ١٩٧٩) (تەرجیل ١٩٨١) (کونە مشك ١٩٨٢)ی شۆڕشی کوردستانی ئێران)و (بێتواتەی ١٩٨٣)ی نەبیستبێ، کە ڕیشە چ قارەمانێك بووە تێیدا.
- ئێوارەی (٢٤)ی کانوونی دووەمی ساڵی (١٩٨٥) لە پیلانێکی چەپەڵدا بەدەستی چەند خۆفرۆشێك لەگەڵ چەند هاوڕێیەکیدا شەهید کران، ئەویش دوای ئەوەی لە گفتوگۆی نێوان یەکێتی ورژێمی بەعسدا سەربازێك کە سەر بە ئیستخباراتی عەسکەری بوو پەیوەندی بە تەحسین شاوەیسەوە هەبوو وای بە مامە ڕیشە گەیاندبوو کە تەحسین شاوەیسی دەیەوێت پەیوەندی پێوەبکات، مامە ڕیشە خۆی ودوو پێشمەرگە بە ناو موحسین بیکەسی وسەردار بە تۆیتایەکی فەلاحیی بە بێ ئاگاداری سەرۆکایەتی و تیپ و کەرتەکەش چووبوونە لای ولە نزیك گوندی (حەسەن ئاوا) ی نزیك کەرکوك دەست ڕێژیان لێدەکەن و هەر سێکیان شەهید دەکەن.

* (**مامەند کەرکوکی**):-

- ناوی (ڕەمزی ڕەحیم جاو فرۆش)ە.
- ساڵی (١٨٩٥)دا لە گەرەکی (ئاخور حوسێن) لەدایکبووە.
- لە حوجرەی مزگەوتەکان و لە قوتابخانەی سەرەتایی ئەو شارەدا خوێندوویەتی.
- لە خانەی مامۆستایانی عوسمانی وەرگیراوەو تەواوی کردووە، پاشان بووەتە مامۆستا، چەند ساڵێك مامۆستا بووە.
- لەسەردەمی حکومەتی عێراقیشدا لە ساڵی (١٩٢٥)دا کراوە بە مامۆستای قوتابخانەی سەرەتایی کۆیە تاکۆتایی ساڵی (١٩٢٨) لە کۆیە پێیان ووتووە (ڕەمزی ڕەحیم جۆلا) چونکە باوکی لە کەرکوك پیشەگەری جۆلای قوماشی جاو بووە.
- دوای ساڵی (١٩٢٨) گوێزراوەتەوە بۆ کەرکوك ئینجا بۆ سلێمانی و لەسەر هەڵوێستی کوردایەتی دەنێردرێ بۆ ماوەت. لە ساڵی خوێندنی (١٩٢٤-١٩٢٥)و دواتریش مامۆستای قوتابخانەی ئەو دێیە بووە.
- ساڵانی چلەکاندا دەچێتە سەر میلاکی وەزارەتی دارایی و دەکرێت بە فەرمانبەری (ئیستهلاك) لە کەرکوك و کفری و پردێ و لە شوێنی دیکە کاری کردووە.
- لە پەنجاکانیشدا دەچێتە بەڕێوەبەرایەتی ئەشغال و لە

دوای (١٤)ی تەمموزی ساڵی (١٩٥٨) خانەنیشین دەکرێت.
- ساڵی (١٩٦٦)دا لە تەمەنی ٧١ ساڵیدا کۆچی دوایی دەکات.
- مامەند لە سەرەتای بیستەکانەوە لەگەڵ (عەبدولخالق ئەسیری) هاتوونەتە مەیدانی شیعری نەتەوەیی کوردییەوە چونکە ئەو سەردەمە کێشەی کورد کێشەیەکی داگیرسار بوو، بۆیە شیعرەکانیان بووە هەوێنی ئەو بابەتە.
- مامەند بەر لە نووری شێخ سالح (١٨٩٦-١٩٥٨)و گۆران (١٩٠٤-١٩٦٢) دەستی دایە نوێ کردنەوەی شیعری کوردی بە تایبەتی لە ڕووی ڕووخسارەوە، سەبارەت بە شارەزایی لە زمانی تورکی و ئاگاداری لە ئەدەبیاتی نوێی تورکی عوسمانی، زوو کەوتە بەر کاریگەریی ئەو نوێکردنەوەیە.
- بەڵام دەبێت ئەو ڕاستیەش بڵێن کە نووری شێخ سالح ڕووبەرێکی گەورەتری لە ڕووبەری شیعرەکانی مامەند داگیر کرد لە کرداری ئەو نوێ کردنەوەیەدا، کاری مامەند تەنیا لە چەند هۆنراوەیەکیدا خۆی نواندو نوێ کردنەوەکەیش بە زۆری لە ڕووی ڕووخسارەوە بووە، ئەوەندە نوێکاری نەخستە نێو ناوەڕۆکی شیعری کوردییەوە.
- مامەند لە سەرەدەمێکی زووەوە قالبی شیعری وای بەکار هێنا کە لەوەو بەر شاعیری کورد بەکاری نەدەهێناو سەرواي شیعری بە تەرزێك بەکار هێنا کە جیاواز بێت لە بەکار هێنانی شاعیرانی پێش خۆی.

* (مان ئەحمەد حەمید - مان):-

- ساڵی (١٩٦٩) لە گەڕەکی ئیسکان لە کەرکوک لەدایکبووە.
- دەرچووی ئەکادیمیای هونەرە جوانەکانی بەغدایە لە ساڵی (١٩٩٣).
- ساڵی (١٩٨٥) یەکەم پێشانگای تایبەتی خۆی لە هۆڵی (الفن الحديث) لە کەرکوک کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٩١) دووەم پێشانگای تایبەتی خۆی لە بەغدا کردووەتەوە.
- لەنێوان ساڵانی (١٩٩٣ - ٢٠٠٤) بەشداری گەلێک پێشانگای هاوبەشی کردووە لە کەرکوک‌و دەرەوەی کەرکوک.
- ماوەیەک بەڕێوەبەری کارگێڕی پەیمانگای هونەرە جوانەکانی کەرکوک بووە.
- ساڵی (٢٠١٤) سەرۆکی بەشی شێوەکاری پەیمانگای هونەرە جوانەکانی کەرکوک بوو.
- لە ڕازاندنەوەی کەرکوکدا دەستێکی باڵای هەیەو گەلێک کۆتەڵی جۆراوجۆری لە پارکەکانی کەرکوک دروست کردووە.

* (مەتین جەودە):-

- ساڵی ١٩٦٩ لە کفری لەدایکبووە.
- دەرچووی ئامادەیی پیشەسازیی کەرکوکە لە ساڵی ١٩٨٩.
- لەسەر دەستی (عەونی نەقاش) فێری خۆشنووسی بووە.
- ساڵی (٢٠٠١) ئاشنای خۆشنووس (حەسەن چەلەبی) بووە لە ئەستەمبوڵ.
- بەشداری گەلێک پێشانگای ناوخۆو دەرەوەی کردووە:-
- پێشبڕکێی نێودەوڵەتی پێنجەم بە ناوی خۆشنووس (سەید ئیبراهیم).
- پێشبڕکێی نێودەوڵەتی شەشەم بە ناوی خۆشنووس (میر عیماد ئەلحەسەنی).

* (مەجید پەرێشان - مەلا مەجید پەرێشان):-

- ناوی (مەلا مەجید کوڕی حەمە عەزیز)ە.
- ساڵی (١٩٤٨) لە گوندی زاوتی سەر بە پێبازی ناوچەی کەلار لەدایکبووە.
- ساڵی (٢٠٠٤) دیوانێکی شیعری بە چاپ گەیاندووە بەناونیشانی (دیوانی پەرێشان).
- ساڵی (٢٠١٣) کۆچی دوایی کردووە.

* (مەجید مەلا ڕەحمەتوڵڵا - مەلا مەجید مەلا ڕەحمەتوڵڵا):-

- ناوی (مەلا مەجید کوڕی مەلا ڕەحمەتوڵڵا کوڕی مەلا ئەحمەد کوڕی مەلا مستەفا)یە.
- لەنێوان ساڵانی (١٩٤٤-١٩٥٣) بووەتە ئیمامی مزگەوتی (مەڵحە) لە ناوچەی حەویجە.
- ساڵی (١٩٥٣)ی زایینیی لە مەڵحە کۆچی دوایی کردووە.

* (مەجیدی قوتب - مەلا مەجیدی قوتب):-

- ساڵی (١٩٠٦) لە کەرکوک لەدایکبووە لە بنەماڵەیەکی کورد لە گوندی شێخ بزێنی.
- ناوی (مەلا مەجید کوڕی حاجی مەردان کوڕی محەمەد ئەفەندی قوتب شێخ بزێنی)یە.
- هەر لە سەردەمی منداڵییەوە فێری خوێندنی قورئان بووە لەسەر دەستی باوکی‌و شێخ سلێمانی کەرکوک‌و شێخ ناسح محەمەد.
- لە ژیانیدا فێری زمانی عەرەبی‌و تورکی‌و کوردی‌و فارسی بووە.
- ساڵی (١٩٢٨)دا بووەتە جێگری ئیمامی مزگەوتی شێخ نوری.
- ساڵی (١٩٢٩) بووەتە ئیمام‌و خەتیبی مزگەوتی حاجی خەلیل ئاغا ئینجا بووەتە ئیمام وخەتیب لە مزگەوتی حەیدەر پاشا و مامۆستاش بووە لە مزگەوتەکە.
- ساڵی (١٩٣٦) بەردەوام بووە لەوتنەوەی زانستی ئایینی‌و زمانی عەرەبی تا ساڵی (١٩٤٥)، ماوەیەک بووەتە بەڕێوەبەری قوتابخانەیەکی نیزامی ئایینی، بەردەوام بوو لە وانە ووتنەوە تا ساڵی (١٩٥٨) لە کەرکوک.
- ساڵی (١٩٥٩) لە سەردەمی (عەبدولکەریم قاسم) دەستگیر کراوە.
- ساڵی (١٩٣٠) هەڵبژێردراوە بە ئەندامی (المجلس العلمي) لە کەرکوک کە لە ساڵی (١٩٥٩) بووەتە سەرۆکی ئەنجومەنەکە.
- کاتێکیش پەیمانگای ئیسلامی سەر بە سەرۆکایەتی (ديوان الاوقاف)ی لە کەرکوک لە ساڵی (١٩٦٤) کرایەوە، دامەزرا بە بەڕێوەبەری پەیمانگا هەتا ئەو کاتە هەڵوەشێنرایەوەو خرایە سەر وەزارەتی پەروەردە لە ساڵی (١٩٧٥).
- لە دوای ساڵی (١٩٧٥)ەوە مایەوە بە دەرزووتنەوە لە مزگەوتی (فەرهاد) لە بازاڕی (جووت قاوە).
- هەروەها دەستێکی باڵای هەبوو لە خۆشنووسیدا لە سەر مەرمەڕو پارچەی بەرد کە هەر هەمووی بە خەتی (النسخ) نووسرابوو.
- بەهۆی زیرەکی‌و چاکی لە وانە ووتنەوە گەلێک زانا و

مامۆستا لەسەر دەستی دەرچوونە وەکو: (عەبدوڵڵا زیانی)، (فاخر سەید محەمەد ئەلرفاعی)، (شێخ هاشم محەمەدو عەبدوڵڵا ئیمام وخەتیبی مزگەوتی منارە ئەخشینە)، (شێخ عەبدولوەهاب ئەلتوعمە).
– لەدوای خۆی دەستنووسێکی لێ بە جێ ماوە دەربارەی گوندەکانی کەرکوك.
– لە (٢٦)ی نیسانی ساڵی (١٩٨٦) کۆچی دوایی کردووە.

*** (مەجید نەجمەددین نەجیب تاڵەبانی – شێخ مەجید نەجمەددین نەجیب تاڵەبانی):–**

– یەکێکە لە مەقامزانەکانی شاری کەرکوك.
– بەڵام زانیاری پێویستمان نییە دەربارەی چالاکییە هونەرییەکانی.

*** (مەحاك – مەحاکی داودە):–**

– ناوی (مەحموود کوری ئەحمەد)ە، لە ڕەچەڵەکدا زەنگەنەیە، بەڵام بەداودە بەناوبانگە.
– لە کتێبی (شۆڕشی ئیبراهیم خانی دەلۆ)دا دەڵێ (مەحاك ناوی مەحموود کوری وەستا ئەحمەد کوری دارشاڵە)یە، نازناوی (فنورنی) بووە، لە ڕەگەزدا دەچێتە سەر هۆزی (زەند) لە (داودە).
– ساڵی (١٨٧٨)دا کۆچی دوایی کردووە.

*** (مەحموود – خولە ڕەنگکەر):–**

– یەکێکە لە کەسایەتییەکانی خەڵکی گوندی بەیانلوو، کە بەناوبانگ بووە لەوەی کە دەستێکی باڵای هەبووە لە بەدەستهێنانی یان دروستکردنی ڕەنگی جۆراوجۆر لە بەردی هەمەچەشن.
– وەکو دەگێڕنەوە لە سەرەتادا فێری ئەم پیشەیە بووە لەژێر دەستی جوولەکەکان لە کەرکوك و بەردەکانی بە شێوەیەکی زۆر وورد دەیکوتاو دەیکردە جۆرێك لە پۆدرەی ڕەنگ و بە لادێکاندا دەسووڕایەوەو خەڵکی بۆ ڕەنگکردنی بەڵی خوری بە کەوچك لێیان ئەکڕی.
– ساڵی (١٩٧٤)دا کۆچی دوایی کردووە.

*** (مەحموود بەگی زەنگەنە):–**

– ناوی (مەحموود بەگی کوڕی ئەحمەد بەگی زەنگەنە)یە.
– ساڵی (١٦١٧)ی زایینی بەپێی فەرمانی سولتانی عوسمانی دووەم بووە بە فەرمانڕەوای کەرکوك و گل و خۆرنەوەزان و قەیتوول.
– سەرەتا لەشکرێکی کۆکردەوەو چوو بۆ شەڕی قزلباشەکان، چونکە جاروبار هێرشیان ئەهێنایە سەر خەڵك و تەنانەت هەندێکیان بە دیل گرتبوو و هێنابوونیان بۆ ئەسپەهان.
– ساڵی (١٦٢٢)ی زایینیدا داوای یارمەتی لە سولتانی عوسمانی کرد، لەبەر ئەوەی لەو دەمەدا عوسمانییەکان لەگەڵ دەوڵەتی سەفەویدا لە شەڕدا بوون و سەفەوییەکان عێراقیان گرتبوو، ئەوە بوو نەیتوانی کۆمەکی بکاو (مەحموود بەگ)یش ناچار خۆی لە ئێران نزیك کردەوەو (شاتامان) کردی بە فەرمانڕەوای کەرکوك و کاتێ ئەو هەواڵە گەیشتە سولتانی عوسمانی بە پەنامەکی لە ساڵی (١٦٢٧)ی زایینی کوشتیان و بە کوژرانی ئەو فەرمانڕەوایەتی زەنگەنە لاواز بووەوە، سەرەنجام کەرکوك و ناوچەکانی کەوتە ژێر ڕکێفی عوسمانییەکانەوە.

*** (مەحموود بابان):–**

– کوری (جەمیل بابان کوری مەجید پاشا کوری عەبدولقادر پاشا کوری سلێمان پاشای کوری ئیبراهیم پاشا)یە.
– ساڵی (١٩٢٠) لە کفری لەدایکبووە.
– ساڵی (١٩٤٤) کۆلێژی ماف تەواو کردووە، دامەزراوە بە جێگری حاکم، لەم پۆستە مایەوە تاکو ماوەی نێوان ساڵانی (١٩٤٧–١٩٥١).

- هەڵبژێردراوە بە نوێنەرانی (مجلس نواب العراقي)ی قەزای كفری لەم ماوانەی خوارەوە.
- خولی سیانزەهەم ١٩٥٣-١٩٥٤.
- خولی چواردەهەم (٩)ی حوزەیرانی ساڵی (١٩٥٤-١٣)ی ئابی ساڵی ١٩٥٤.
- خولی پانزەهەم ١٩٥٤ -(٢٧)ی ئاداری ساڵی (١٩٥٨).
- خولی شانزەهەم (١٠)ی ئایاری ساڵی (١٩٥٨).
- لە (١٥)ی كانوونی یەكەمی ساڵی (١٩٥٧) لە وەزارەتی عەبدولوەهاب مەرجان، وەزیری تەندروستی بووە.
- لە (٣)ی ئاداری ساڵی (١٩٥٨) وەزیری دەوڵەت بووە بۆ كاروباری (رئاسة مجلس الوزراء).
- لە وەزارەتی ئەحمەد موختار باباندا لە (١٩)ی ئایاری ساڵی (١٩٥٨) وەزیری دەوڵەت بووە.
- دوای ئەوەی عێراقی بە جێ هێشت، راوێژكاربووە لە وەزارەتی ناوخۆی سعودیە، ئینجا رۆیشتووەتە لەندەن و بەكاروباری بازرگانییەوە سەر قاڵ بووە.
- ساڵی (١٩٩٧) كۆچی دوای كردووە.

* (مەحموود پاشای كوڕی ئەحمەد پاشا):-

- ساڵی (١٥٧٩) والی كەركوك بووە، بەڵام ماوەی فەرمانڕەوای ئاشكرا نییە.

* (مەحموود پاشای كوڕی ئەیاس پاشا):-

- لە (١٥٨٩) تا (١٥٩١) والی بوو لە كەركوك.

* (مەحموودی جامی - مەلا مەحموودی جامی):-

- ناوی (مەلا مەحموود كوڕی مەلا عەبدولغەفوری جامی)یە.
- لەنێوان ساڵانی (١٦٣٣-١٧١٢) دامەزرێنەرو مەلاو خەتیبی مزگەوتی (دڵی باش) بووە.
- ساڵی (١٧١٢)دا كۆچی دوایی كردووە.

* (مەحموود خالید ئەدهەم شوانی):-

- ساڵی (١٩٧٧) لە كەركوك لەدایكبووە.
- دەرچووی پەیمانگای هونەرە جوانەكانە بەشی مامۆستایانی لە كەركوك.
- بەشداری گەلێك پێشانگای هاوبەش و تایبەتی كردووە لە كەركوك.

* (مەحموود خانەقا - شێخ مەحموود خانەقا):-

- (شێخ مەحموود كوڕی شێخ عەبدولقادر سوورە)یە.
- ساڵی (١٨٣٦) لەدایكبووە.

* (مەحموودی زەنگەنە - شێخ مەحموودی زەنگەنە):-

- (شێخ مەحموود كوڕی یوسف ئاغای بابانی)ە، لە نەوەكانی كاكە سوورییەكانە، كە لە قەرەداغ نیشتە جێ بوونە.
- ساڵی (١٧١٧) لە دێی (رەمەزان مامكە) لە ناحیەی (قادر كەرەم) لەدایكبووە.
- یەكێكە لەو زاتانایە كە ماوەیەكی زۆر لە كەركوك و بادینان و هەولێر سووڕاوەتەوە و دەرسی وتوتەوەو خەڵكی فێری زانستی قورئان كردووەو ماوەیەكی زۆر لە كەركوك ماوەتەوە تەكیەی دروست كردووەو لەوێ ژنی هێناوە.
- ساڵی (١٨٠٠) كۆچی دوایی كردووە.

* (مەحموود سەنگاوی):-

- ناوی (حەمە غەریب ئەمین عەلی)یە.
- لەدایكبووی ساڵی (١٩٥٢)ی گوندی كزێك لەناوچەی سەنگاو. ریشەی كۆمەڵایەتیی دەچێتەوە سەر بنەماڵەیەكی هەژاری جوتیارو لە رووی خێڵەكییەوە دەچێتەوە سەر هۆزی رۆغزایی جاف كە تیرەیەكی دیاری سنووری گەرمیانە.
- بەهۆی هەژارییەوە بۆی نەلواوە لە خوێندنگە فێری خوێندەواری بێ بەڵام بە هەوڵ و رەنجی خۆی و هاوكاریی هاورێ خوێندەوارەكانی، فێری خوێندەواری بووە.
- ساڵی (١٩٦٧) پەیوەندیی بەرێكخستنەكانی پارتی دیموكراتی كوردستانەوە كرد. بۆ ساڵی دواتر كرایە ئەندام. ساڵی (١٩٧٤) لەگەڵ دەستپێكردنەوەی شەر لەنێوان كوردو رژێمی عێراق، پەیوەندی بە شۆڕشەوە كردو بوو بە پێشمەرگە. ساڵی دواتر پاش هەرسهێنانی شۆڕش، گەڕایەوە بۆ گوندەكەی خۆی و خەریكی كاری كشتوكاڵ و مەڕو ماڵات بوو.
- ساڵی (١٩٧٦) لە فەرمانگەی كشتوكاڵی سەنگاو بە كرێكار دامەزراو هەر ئەو ساڵە ماڵی بۆ سەنگاو گواستەوەو لەوێ نیشتەجێ بوو. هەر لەو ساڵەشدا پەیوەندیی بە رێكخستنەكانی كۆمەڵەی رەنجدەرانی كوردستانەوە كردو ئەمەش كاریگەریی زۆری لەسەر پەرەپێدانی هوشیاریی چینایەتیی بەجێهێشت. هەمان ساڵ پەیوەندیی بەهێزی پێشمەرگەوە كردو لە گەرمیان لە سنووری هەرێمی 5ی قەرەداغ ژیانی پێشمەرگەیەتیی دەستپێكرد.
- لە پێشمەرگایەتیدا وردە وردە گەشەی كردو پلە بە پلە لێپرسراوەتیی وەرگرت.
- ساڵی (١٩٧٨) بووە جێگری فەرماندەی مەفرەزە لە كەرتی ٢ی هەرێمی ٥ی قەرەداغ.
- ساڵی (١٩٧٩) بووە فەرماندەی مەفرەزە.
- ساڵی (١٩٨٠)دا بووە جێگری فەرماندەی كەرتی ٥ی دووز.
لە كۆتایی هەمان ساڵ، دوابەدوای شەهیدبوونی خالید گەرمیانیی فەرماندەی كەرتی ٥ی دووز، لێپرسراوەتیی كەرتەكەی پێ سپێردرا.
- ساڵی (١٩٨٢) بەشدار بوو لەشەڕەكانی هێزی پشتیوانی لە كوردستانی ئێران و لە بەرەكانی ئاڵوەتان و كونەمشك خۆی و هێزەكەی دلاوەرییەكی زۆریان نواندو هەر لەو شەڕانەشدا بریندار بووە و ساڵی دواتر كرایە فەرماندەی تیپی ١٥ی هەورامان.
- ساڵی (١٩٨٤)دا وەك فەرماندەی تیپ بۆ تیپی ٥١ی گەرمیان گوێزرایەوە بەڵام لەبەر زۆریی كەرتەكانی تیپەكە، تیپێكی تر بەناوی تیپی ٥٣ی شێروانە لە سنووری تیپەكەی پێكهێنرا.
- ساڵی (١٩٨٦) بەشداریی لەیەكێ لە گەورەترین چالاكییەكانی هێزی پێشمەرگەی كوردستان كرد كە

ئۆپەراسیۆنی لێدانی دامەزراوە نەوتییەکانی بابە گورگوڕ جەوەل بۆرو چەمەبۆرە. ئەم ئۆپەراسیۆنە بە فەرماندەیی نەوشیروان مستەفا بەڕێوەچوو و دەنگدانەوەیەکی گەورەی لە سەرانسەری جیهاندا هەبوو. لەم ئۆپەراسیۆنەدا سەنگاوی لە قۆڵی گوندی تۆپخانەوە سەرپەرشتیی موشەکبارانکردنی دامەزراوە نەوتییەکانی چەمەبۆری کرد. بۆ ساڵی دواتر، کرایە فەرماندەی تیپی ٥٧ی سەرگرمە.

– ساڵی (١٩٨٨) بەهۆی دروست بوونی کێشەی تاکتیکی لەنێوان تیپەکەی و هێزی پاسدارانی ئێراندا، لە لێپرسراوێتیی تیپەکەی لابرا. لەو ماوەیەدا پەیوەندیی یەکێتیی نیشتمانی لەگەڵ ئێراندا بایەخێکی زۆری هەبوو، بەتایبەتی کە لەو ساڵەدا شەڕی عێراق – ئێران بەرەو یەکلایی بوونەوە دەچوو. سەرەڕای ئەوەی کە لێپرسراوەتیی لێ سەندرابۆوە، لە شاڵاوی ئەنفالەکاندا بەرپەرچی سوپای عێراقی دایەوەو بەشدارییەکی کاریگەری لە شەڕەکانی سنووری مەڵبەندی یەکدا کرد. دواتر لەگەڵ هێزی پێشمەرگەدا کشایەوە سەر سنوور.

– لە کۆتایی هەمان ساڵ بۆ ئەنجامدانی چالاکیی پارتیزانی گەڕایەوە بۆ ئەو ناوچانەی کە هێزەکانی عێراق لەکاتی شاڵاوەکانی ئەنفالدا گرتبویان، بەڵام هێزەکەی کەوتە ناو کێڵگەی مینەوەو دوو پێشمەرگەی لێ بریندار بوو، لەم سۆنگەیەوە هێزەکە گەڕایەوە بنکەکانی خۆی لەسەر سنوور.

– لە هاوینی ساڵی (١٩٨٩) بۆ جاری دووەم وەک پێشمەرگەی پارتیزان گەڕایەوە بۆ ناوچەی گەرمیان و نزیکەی ساڵێک لەوێ مایەوە. لە ئاياری ساڵی (١٩٩٠) ئەرکەکانی خۆی وەک پێشمەرگەی پارتیزان بەجێ هێناو گەڕایەوە بنکەکانی سەر سنوور.

– هەر لەو ساڵەدا پاش رێکخستنەوەی هێزی پێشمەرگەو دروستکردنی بەتالیۆنەکان، کرایە فەرماندەی بەتالیۆنی یەک کە بارەگاکەی لە گوندی میری سووری ناوچەی مەریوان دانرا. لە تشرینی دووەمدا بارەگای بەتالیۆن بۆ پاوە گوێزرایەوە بۆ ئەوەی بەتالیۆن لە کاتی هەر پێشهاتێکدا بتوانێ زوتر بگاتە ناوچەی شارەزوورو گەرمیان.

– لە راپەڕینی ساڵی (١٩٩١)دا رۆڵێکی کارای لە رزگارکردنی قەڵەسەرەوێکی فراوانی ناوچەی گەرمیان گێڕا. پاش راپەڕین کرایە فەرماندەی بەتالیۆنی ٨ی بیتوێن کە دواتر بارەگاکەی لە رانیە دانرا. ساڵی دواتر بووە فەرماندەی هێزی کەرکوک و دوای پێکهێنانی حکومەتی هەرێمی کوردستان و رێکخستنی کاروباری هێزی پێشمەرگە.

– ساڵی (١٩٩٣) کرایە جێگری فەرماندەی ناوچەی سلێمانی.

– لەکاتی رووداوەکانی ٣١ی ئابی ساڵی (١٩٩٦)دا، بەرگرییەکی سەختی لە دەورووبەری هەولێرو کۆیەو دوکان کردو پاش کشانەوەی تاکتیکیی هێزی پێشمەرگە بۆ سەر سنوور، بەشدار بوو لە پرۆژەی رێکخستنەوەی هێزەکان.

– پاش داڕێتکردنی پێداویستییەکانی ئۆپەراسیۆن (گەرنەلولی تۆڵە)و دانانی نەخشەی گرتنەوەی ناوچەکان، تەوەرەی باشماخ، بناری پێنجوێن بە مەحموود سەنگاوی و شەوکەت حاجی موشیرو شێخ حوسێنە سوور سپێردرا. لەم سەروبەندەدا رۆڵێکی دیاری لە ئۆپەراسیۆنەکەدا گێڕاو بەشدارییەکی کارای لە گرتنەوەی ناوچەکاندا کرد.

– ساڵی (١٩٩٧) پاش دامەزراندنی فەرماندەیی ٥ی هێزی پێشمەرگە کە سنوورەکەی دۆڵی هیران و دۆڵی سماقولی و هیزۆپ و دۆڵی خەلەکان و دوکانی گرتووەتەوە،

لێپرسراوەتیی فەرماندەییەکەی پێ سپێردرا. لە ئۆپەراسیۆنی دووەمی (گەرنەلولی تۆڵە) لە تشرینی یەکەمدا، قۆڵی سماقولی بە مەحموود سەنگاوی و عومەر عەبدوڵا سپێردرا. لەم ئۆپەراسیۆنەش رۆڵێکی بەرچاوی گێڕا.

– لە کانوونی دووەمی ساڵی (١٩٩٨) لێپرسراوەتیی فەرماندەیی ٧ی سلێمانیی پێ سپێردراو.

– لە ئازاری ساڵی (١٩٩٩) بووە ئەندامی دەستەی کارگێڕی فەرماندەیی هێزی پێشمەرگەی کوردستان و ئەرکی سەرپەرشتی کردنی فەرماندەییەکانی سلێمانی و شارەزوور و گەرمیانی گرتە ئەستۆ.

– ساڵی (٢٠٠١) لە کۆنگرەی دووەمی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بەئەندامی کۆمیتەی سەرکردایەتی هەڵبژێردراو پاش کۆنگرە لێپرسراوەتیی مەڵبەندی ٩ی رێکخستنی شارەزووری پێ سپێردرا.

– ساڵی (٢٠٠٢) بەشدارییەکی کارای لە پاککردنەوەی ناوچەکانی تەوێڵەو بیارەدا کردو لێپرسراوەتیی ئەو قۆڵەی گرتە ئەستۆ کە لە چیای شنروێوە تا سەر سنووری عێراق – ئێران درێژ بووەتەوە. هەر ئەو ساڵە گوێزرایەوە بۆ گەرمیان و لێپرسراوەتیی مەڵبەندی ١١ی رێکخستنی گەرمیانی گرتە ئەستۆ.

– ساڵی (٢٠٠٦) کرایە نوێنەری تاڵەبانی لە فەرماندەیی گشتیی هێزی پێشمەرگەو لە ساڵی (٢٠٠٩)دا بووە یاریدەدەری تاڵەبانی بۆ کاروباری پێشمەرگە.

– ساڵی (٢٠١٠) لە کۆنگرەی سێیەمی یەکێتی بە ئەندامی ئەنجوومەنی سەرکردایەتی هەڵبژێردرایەوە. دواتریش بە ئەندامی مەکتەبی سیاسی هەڵبژێردراو جارێکی تر لێپرسراوەتیی مەڵبەندی ١١ی رێکخستنی گەرمیانی گرتە ئەستۆ.

– ساڵی (٢٠١٣)دا بووە لێپرسراوی مەکتەبی پێشمەرگەو تێکۆشەرە دێرینەکان.

* (مەحموود سدیق قلینج):-

- ساڵی (١٩٥٦) لە گەڕەکی (ساحة الطیران) لە شاری کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٧٨) ئامۆژگای هونەرە جوانەکانی بەغدای تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٨٠) تاکو (١٩٨٦) مامۆستا بووە لە ئامۆژگای هونەرە جوانەکانی بەغدا.
- ساڵی (١٩٩٥) ئەندامی تیپی (بیت المقام العراقي) لقی کەرکوك بووە.
- ساڵی (١٩٦٨)ەوە دەستی داوەتە ژەنینی ئامێری عود تاکو ئێستا بێ دابڕان بەردەوامە.

* (مەحموود سیامەنسووری):-

- ساڵی (١٩٦٥) لە گەڕەکی شۆڕیجەی کەرکوك لەدایکبووە.
- دەرچووی پەیمانگای کشتوکاڵیە لە حەویجە.
- ساڵی (١٩٨٧) پێشانگای تایبەتی یەکەمی کردووەتەوە.
- ئێستا لە کەنەدا نیشتەجێیە.

* (مەحموود شاکر):-

- یەکێك بووە لە مامۆستا بە ناوبانگەکانی کەرکوك تا ماوەیەکی چاك بەڕێوەبەر بووە لە قوتابخانەی (نالی)و لە بواری پەروەردەدا جێ پەنجەی دیارە.
- ساڵی (٢٠٠٧) کۆچی دوایی کردووە.

* (مەحموودی شۆڕیجە - شێخ مەحموودی شۆڕیجە):-

- (شێخ مەحموود کوڕی شێخ عەبدولعەزیز کوڕی شێخ محێدین کوڕی شێخ حەسەنی گلەزەردە کوڕی شێخ محەمەد نۆدەهی بەرزنجی)یە.
- لە گوندی (وەنەکە) لە ناحیەی قەرەحەسەن لە خێزانێکی ئایینی لەدایکبووە.
- دوای تەواوکردنی لەبەر کردنی قورئان چووەتە کەرکوك‌و لە مزگەوتی نائیب خوێندویەتی لەلای مەلا محەمەدی قرگەیی.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (الاشرفية في انساب السادة البرزنجية).
- (تحفة الاحباب).
- (كتاب في بحث العقائد الإسلامية والتصوف والروحانيات).
- (تفسير قسم من القرآن الكريم باللغة الفارسية).
- (كتاب منظوم بالفارسية في ذكر رجال الطريقة).
- نازناوی شیعری (سەیدا) بووە.
- ساڵی (١٨٩٧) کۆچی دوایی کردووەو لە مزگەوتەکەی خۆی لە شۆڕیجە نێژراوە.

* (مەحموود فەهمی هەمەوەندی - فەهمی):-

- ناوی (مەحموود کوڕی فەقێ محەمەدی کوڕی حاجی مەحموودی کوڕی خەسرەوی کوڕی ڕەشید)ە. دایکیشی (حوسنییەخان) کچی فەقێ قادری هەمەوەندە.
- لە شیعرو نووسیندا نازناوی شیعری (فەهمی) بووە.
ساڵی (١٩١٢)دا لە گوندی مۆرتکەی ناوچەی بازیان لە - دایك بووە.
- هەتا پۆلی پێنجەمی سەرەتایی خوێندووە، لە بەر نەبوونی پلەکانی تری خوێندن لە ناوچەکەیدا نەیتوانیووە درێژە بە خوێندن بدات.
- هەمیشە هەڵگری بیروباوەڕی نوێو پێشکەوتنخوازانە بووە، ئەندامی حیزبی هیواو دواتر حیزبی شیوعی عێراقیش بووە.
- هەرچەندە کۆمەڵێ لە گوندەکانی بازیان موڵکی خێزانەکەی بووە، لەگەڵ ئەوەشدا هەرگیز وەکو دەرەبەگێك هەڵسوکەوتی نەکردووە، بەڵکو بەهەوڵی ئەو سەرەتا لە گوندی (مۆرتکە) قوتابخانەی بۆ منداڵانی گوندەکە کراوەتەوە.
- لە گوندی (دەگەزێن)یش قوتابخانەو بنکەی تەندروستیشی دامەزراندووەو پێش زۆربەی گوندەکانی ناوچەکە ئامێری کشتوکاڵی بۆ جووتیارانی گوندەکەی دابینکردووەو ڕێگاوبان‌و پرۆژەی ئاوی بۆ ڕاکێشاون.
- زۆر ئارەزووی گەشتوگەڕانی وڵاتانی هەبووە، وڵاتەکانی: ئێران، ئوردن، سوریا، لوبنان، تورکیا، یۆنان، نەمسا، ئیتاڵیا، یۆگسلافیا، ئەڵمانیا گەڕاوە.
- زمانەکانی کوردی، عەرەبی، فارسی، وچەند زمانێکی ئەوروپیشی زانیوە.
- لە سەردەمی پاشایەتیدا لە خولی شازدەهەمی ئەنجومەنی نوێنەراندا بە نوێنەرایەتی ناوچەکە بە ئەندامی ئەو ئەنجومەنە دەستنیشان کراوە.
هەر بەو هۆیەشەوە پاش شۆڕشی (١٤)ی تەمووز بۆ (قەلعە - سالح) یان دوور خستۆتەوە.
ساڵی (١٩٦٣) لە ڕووداوێکی نادیار دا لە ناو سلێمانیدا - غافڵکوژ کراوە.
نووسەرو شاعیرێکی شارەزا بووە. تەنها نووسەری - ناوچەکە بووە کە لە ماوەی ژیانی خۆیدا زۆر لە بەرهەمەکانی خۆی لە گۆڤارو ڕۆژنامەکانی ئەو سەردەمەدا بڵاوکردۆتەوە.
شیعرو نووسینی لە گۆڤارەکانی: ڕووناکی، دەنگی گێتی - تازە، هەتاو، ژیان، ژین بڵاوکردۆتەوە.
نامیلکەیەکی لە چاپ دراویشی هەیە بەناوی (گەشتێك - لە ئەوروپادا) کە لە چاپخانەی (ژین) لە سلێمانی لە ساڵی (١٩٥٧)دا چاپ‌و بڵاوکراوەتەوە.

* (مەحموود محەمەد ئەلعوبێدی):-

- ساڵی (١٩٢٨) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- (دار المعلمين)ی تەواو کردووە.
- یەکەم پێشانگای خۆی لە گوندی بەشیر کردووەتەوە لە ساڵی (١٩٤٩) کە ئەو کاتە بەڕێوەبەری قوتابخانەکە بووە.
- ساڵی (١٩٥٣) یەکەم بناغەی (جماعة فناني كركوك)ی دروست کردووەو یەکەم پێشانگایان لە هۆڵی قوتابخانەی غازی سەرەتایی کردووەتەوەو دووەم‌و سێیەمیان لە کتێبخانەی گشتی کەرکوك لە ساڵی (١٩٥٤) کردووەتەوە.
- بەرهەمەکانی:

- (فن الرسم)، کەرکوک، ١٩٦٠.
- (کیف تصنع المجسمات)، کەرکوک، ١٩٦٣.
- (الاشغال الیدویة)، کەرکوک، ١٩٦٦-١٩٦٧.
- (نبذة عن مسیرتي الفنیة)، کەرکوک، (٢٠٠٨).
- ساڵی (٢٠٠٨) کۆچی دوایی کردووە.

*** (مەحموود فەتاح وەلی):-**

- (مەحموود کوڕی فەتاح وەلی کوڕی سلێمان کوڕی ڕەمەزان)ە.
- ساڵی (١٨٢١)ی زایینی لە گوندی (باوە) لەدایکبووە.
- مەحموود باوک و براکانی لەو ناوچەیە بەجێدەهێڵێ و ڕوودەکاتە هەوارگەی کاکەییەکان ولەتەک سەرکردەکانیان دا پەیوەندی برایەتی وخۆشەویستی پەیدا دەکات ودەچێتە سەر ڕێبازی کاکەیی، ئەوانیش ڕێزی لێ دەگرن و ژنی بۆدەهێنن.
- لە برینسازیدا نۆشدارێکی میللی بلیمەت بووە، حکومەتی ئەو سەردەمە بە ڕەسمی ڕێگەی داوە ئەو کارە بکات، بەشێ زۆری ئەو دەرمانانەی کە بۆ خۆشکردنەوەی برینەکان بەکاری هێناوە، خۆی لە گژوگیانی چیاو دەشت و هەردەکانی کوردستان دروستی کردوون، لە نەخۆشی ئاژەڵیشدا دەستێکی باڵای هەبووە، لە نەخۆشی مرۆڤیشدا لەو سەردەمەدا هیچ نۆشدارێک وەکو ئەو لە ناوچەی کەرکوکدا نەبووە.
- مەحموود لە شۆڕشی ساڵی (١٩٢٠)ی زایینی دا بەشداری کردووە لەگەڵ سەید خەلیل ئاغا و سەید ئەحمەدی خانەقای کەرکوک و باوە ڕۆستەم چووە بۆ (شعیبە) لە ناوچەی (بەسرە).
- مەحموود لە مانگی ئایاری (١٩٤٦) لە گوندی (عەلی سەرای)ی سەر بە شارۆچکەی (داقوق) کۆچی دوایی کردووە لەوێ نێژراوە.

*** (مەحموودی قوتب - شێخ مەحموودی قوتب):-**

- ناوی (شێخ مەحموودی قوتبی کوڕی شێخ عەبدولعەزیز)ە، لە بنەچەی (شێخ محێدینی کەرکوکی) بووە.
- ساڵی (١٨٣٦) لە دێی عوسمانلەکەی قەرەحەسەن هاتووەتە دنیاوە، پاشان چووەتە دێی شۆڕیجە و تەکیە و مزگەوتێکی دروست کردووە خزمەتی زۆری خەڵکی کردووە.
- ساڵی (١٨٧٧) چووە بۆ جیهاد و غەزا واتا بەشداریکردنی لە شەڕی حەفتا ساڵە لە ڕووسیا و سەرکردەی دوو سەدوو پەنجا کەسی کردووە لەو شەڕەدا.
- ساڵی (١٨٨٦) چووە بۆ قەرەوەیس بۆ کردنەوەی مزگەوت.
- بەرهەمەکانی:
- (اشرافیة محمود -او- بحر الانساب) بە زمانی فارسی، بە قەبارەی (٨٢٠) لاپەڕە.
- (تحفة الاحباب في إرشاد العباد) بە زمانی فارسی، بە قەبارەی (٥٠٧) لاپەڕە.
- (تحفة الاخوان في الوعظ والإرشاد) بە زمانی فارسی، بە قەبارەی (٣٥٢) لاپەڕە.
- (الادعیة والطب) سێ بەرگ بە زمانی عەرەبی، لە دواییدا وەرگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی لەسەر دەستی نەوەکانی.
- (بحث في العقائد)، نامیلکەیەک دەربارەی بیروباوەڕی

ئیسلام بە زمانی عەرەبی.
- کۆمەڵێک شیعر بە زمانی فارسی و عەرەبی دەربارەی سەیدەکانی بەرزنجە لە زنجیرەی تەریقەتی قادرییە.
- ڕاڤەکردنی بەشێک لە ئایەتەکانی قورئانی پیرۆز بۆ سەر زمانی فارسی.
- ساڵی (١٨٩٧) کۆچی دوایی ئەکات لە دێی شۆڕیجە بە خاک سەپێندرا.

*** (مەحموودی کەسنەزان - شێخ مەحموودی کەسنەزان):-**

- ناوی (شێخ مەحموود کوڕی شێخ محەمەد کوڕی شێخ حەسەن کوڕی شێخ حوسێن کەسنەزان)ە، باوکی شێخی تەریقەتی قادری بوو، برازای شێخ کەریمی کەسنەزانە، ئامۆزای شێخ قادری کەسنەزانە.
- ساڵی (١٩٠٥)دا لە دەوروبەری کفری لە دێی ڕەمەوانی لەدایکبووە.
- شێخ محەمەدی باوکی شاعیرمان بۆ بڵاوکردنەوەی ڕێبازی قادری ڕوو دەکاتە گەرمیان و دەست دەکاتە ئیرشاد لەناو دوو هۆزی (جاف و زەنگەنە).
- شاعیرمان شێخ مەحموود لە ساڵی (١٩٤٧)وە بە ماڵەوە دەچێتە (کفری) لەوێ بە خواناسین وبڵاوکردنەوەی ڕێبازی قادرییەوە سەرقاڵ دەبێت.
- لەتیف هەڵمەت کوڕی ئەم شاعیرەیە.
- شاعیرمان جگە لە زمانی کوردی وعەرەبی زمانی فارسی حافز و سەعدی بە نووسین وخوێندنەوە و گفتوگۆ دەزانی و هەتا ئێستا دە دوانزە هەزار دێر هۆنراوەی ئایینی و بابەتی تریشی هەیە.
- شێخ مەحموود لە سەرەتای ساڵانی هەفتادا کتێبێکی بەناو (کاس دەقاق) کە بۆ دانان وکۆکردنەوەی سوودی لە گەلێک سەرچاوە و کتێبی ئایین وەرگرت ولە چاپخانەدا لە

باریكی ئالۆز لێی ڕوون بوو.
- ساڵی (١٩٨٣) كتێبی (میعراجی ڕاستی) چاپ كرد كە بریتییە لە ٨٤ لاپەڕەو چوونی پێغەمبەر بۆ حزووری یەزدانی پاك بە شیعرێكی تەڕو پاراو دەست پێدەكات، هەروەها كتێبێكی تری بە چاپ گەیاندووە بە ناوی (نداء الحق).
- ساڵی (٢٠٠٠)دا كۆچی دوایی كردووە.

* (مەحموودی مەزناوە- مەلا مەزناوی):-

- ساڵی (١٨٥٨) لە كەركوك لەدایكبووە، بەڵام هەندێك سەرچاوە ساڵی (١٨٣١-١٨٣٢) دادەنێن بە ساڵی لەدایكبوونی.
- ماوەیەك بۆ خوێندنی زانستی ئایینی چووەتە سلێمانی لەلای (شێخ عەبدولقادری موهاجیر) ئیجازەی وەرگرتووەو ماوەیەكیش بە بۆنەی خزمایەتی لەگەڵ (شێخ عەلی خالسی) دا لە كەركوكو لە مزگەوتێكی ئەم شارەدا وانەی ئایینی وتووەتەوە.
- گەلێك شیعری هەیە بە زمانەكانی عەرەبی و فارسی و كوردی و نازناوی شیعری (هیجری) بووە، بۆیە بە (مەحموود هیجری) بەناوبانگ بووە.
- هەروەها بەپێی دەستنووسێك كە بە جێ ماوە لە ساڵی (١٨٧١) ئەوە دەخاتە ڕوو كە (مەلا مەحموودی مەزناوی) فوتابی بووە لە مزگەوتی (سوورخ) لەلای مامۆستا (موفتی ئەفەندی عەبدولحەكیم)، زانیاری تریش ئەوە دەخاتە ڕوو كە مامۆستا بووە لە مزگەوتی (نائیب) لە گەڕەكی ئیمام قاسم، بەپێی دوو دەستنووس كە بە خەتی (محەمەد سدیق كوڕی مەلا عەبدولقادری پریادی) نووسراوە كە مەزناوی لەنێوان ساڵانی (١٨٩٤-١٨٩٥) مامۆستا بووە لە كەركوك.
- بەرهەمەكانی:
- لە حاشییەیەكی (شێخ عەبدولقادری موهاجیر)دا كە دەربارەی زانستە كە لە ساڵی (١٨٧٨) كە مەزناوی نووسییویەتی لێكۆڵینەوەو هەڵسەنگاندنێكی جوانە.
- حاشییەیەكی بە خەتی (محەمەد ئەمین كوڕی ئەحمەد ئەربیلی) نووسراوە دەربارەی (مەلا مەحموودی مەزناوی) كە فوتابی بووە لەلای.
- نووسراوێكی (محەمەد بەهجەت) دەربارەی (مەلا مەحموودی مەزناوی) كۆمەڵێك شیعری فارسی و عەرەبی تێدایە دەربارەی كۆچی زانایانی ئەو كاتە كە هاوسەردەمی (مەلا مەحموودی مەزناوی) بوونە.
- دەستنووسێكی تر كە كۆمەڵێك شتی فارسییە لە ساڵی (١٨٧٦) مەزناوی نووسییویەتی.
- دەستنووسێكی تر دەربارەی (نقش الصفيحة في الاسطرلاب) كە مەزناوی نووسییویەتی.
- دەستنووسێكی تر ئەوە دەخاتە ڕوو كە مەزناوی ساڵی (١٨٩٦) نووسیویەتی كە مامۆستای ئایینی بووە لە كەركوك.
- لە دەستنووسێكی تردا هەندێك شیعری مەزناوی تێدایە.
- ساڵی (١٧٩٠) دەستنووسێك هەیە بە خەتی (عومەر كوڕی شێخ عەبدال) كە موڵكی (مەلا مەحموودی مەزناوی)یە.
- لە دەستنووسێكی تریشدا هێمار خەتی مەلا مەحموودی مەزناوی لەسەردا.
- لە (١٠)ی نیسانی ساڵی (١٩٣١) كۆچی دوایی كردووە.

* (مەحموود مودەڕیسی كەركوكی):-

- (مەحموود كوڕی محەمەد مودەڕیسی كەركوكی)یە.
- هیچ شتێك دەربارەی ژیانی نازانرێت، بەڵام لەنێوان ساڵانی (١٨٤٠-١٨٦٠)ی ناوی بە سەر چەند كتێبێكەوە هەیە.

* مەحموود ئەحمەدین:-

ساڵی (١٩٨١) لە كەركوك لە گەڕەكی شۆڕیجە لە دایك - بووە.
- ساڵی (١٩٨٨)ەوە دەستی بەكاری هونەری كردووە لە بواری شێوەكاریدا، بەشداری هەشت پێشانگای شێوەكاری كردووەو پێشانگای تایبەتیشی كردوتەوە لە ساڵی (٢٠١١).
- ساڵی (٢٠٠٠)ەوە لە ڕۆژنامەو گۆڤارەكان دەنووسێت.
- لە ڕۆژنامەی هەواڵ و چاودێر چەند ساڵێك كاری كردووە.
- ئێستا لە ڕۆژنامەی كوردستانی نوێ كار دەكات.
- بەدەر لە وتارو چیرۆك و شیعرو بابەتەكانی لە ڕۆژنامەو گۆڤارە كوردییەكان باشوورو ڕۆژهەڵات بڵاوكردۆتەوەو چەند چیرۆكێكیشی لە ڕۆژنامە عەرەبییەكان و سایتە عەرەبییەكان بڵاوكردۆتەوە لەوانە لە ڕۆژنامەی ئیتحاد، قودسی عەرەبی.
- بەرهەمە چاپكراوەكانی.
- كۆمەڵە چیرۆكی هاوچێوەكانی سەلیم جەوەدەت.
- ڕۆمانی خۆكوژی.
- كۆمەڵە چیرۆكی (دجلە تفوح منها رائحە منصور) بە عەرەبی بڵاوبۆتەوە.
- كتێبێك بە ناوی (تەوتێك لە شیعرو وشەو تاری ئەدەبی).
- كتێبێكی لێكۆڵینەوە لە سەر بەرهەمەكانی بەختیار عەلی.
- كتێبی (لە بیقاعەوە بۆ قەندیل).
- (ئەكورد كۆتایی هات و نە توركیش حەسایەوە).
- كتێبێك بۆ مەلا جەمیل ڕۆژبەیانی بەناوی شەمیدی قەڵەم.
- چەند پاشكۆیەكی بۆ ڕۆژنامەكان ئامادەكردووە وەكو:- شێخ ڕەزای تاڵەبانی، مەسعود محەمەد، كەریم كابان، سێ پاشكۆی تایبەت بە ئیبراهیم ئەحمەد.
- بەرهەمە ئامادەكراوەكانی بۆ چاپ:-
- لەبارەی كوردەكانی قەفقازەوە.
- كۆمەڵە چیرۆكێك:-
- لێكۆڵینەوەیەك لە بارەی شێخ ڕەزاوە.

* (مەدیحە ئەحمەد جەمیل):-

- چیرۆك نووس و نووسەرو ڕەخنەساز بووەو زۆری بابەت و لێكۆڵینەوەكانی لە ڕۆژنامەكانی كەركوكدا بڵاوكردووەتەوە لە پەنجاكان.
- ساڵی (٢٠٠٢) كۆچی دوایی كردووە.

* (مەدیحە سۆفی - دکتۆرە مەدیحە سۆفی):-

- لە (٢٦)ی تەمووزی ساڵی (١٩٦٠) لە گەڕەکی ڕەحیماوا لە کەرکوك لەدایکبووە.
- خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی لە کەرکوك تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٨٣) کۆلێژی کشتوکاڵی، زانکۆی سەلاحەدینی تەواو کردووە، وەکو ئەندازیاری کشتوکاڵی لە هەولێر و کەرکوك کاری کردووە.
- ساڵی (١٩٩٥)ەوە لە تاراوگە لە وڵاتی ئەڵمانیا نیشتەجێیە.
- ساڵی (٢٠٠٧) بڕوانامەی ماستەری لە بواری ژینگە لە زانکۆی (بۆن) بەدەستهێناوە.
- لە بواری ئەدەبیاتدا چیرۆکی کورت و شیعر دەنووسێت، لە بواری ژینگەشدا چەندەها نووسین و توێژینەوەی بڵاوکردووەتەوە، هەندێکیشیان لەبەردەستە بۆ چاپکردن.
- لە مانگی نیسانی ساڵی ٢٠١٦ بڕوانامەی دکتۆرای لە بواری ژینگەدا بەدەستهێناوە.
- لەکاتی بڵاوکردنەوەی چیرۆکی (رەنگی رۆژگارێکی زانگرتوو) لە گۆڤاری بەیاندا لە ساڵی (١٩٨٩)، رژێمی فاشی هەموو گۆڤارەکانی ئەو مانگەی لە کتێبخانەکاندا کۆکردەوە و ئەویش ماوەیەك، ناچاری خۆشاردنەوە بوو، کە لەو کاتەدا نەیتوانی هیچ بەرهەمێك بڵاوبکاتەوە
- بەرهەمەکانی:-
- (سوورمێ)، دیوانێکی شیعرییە.
- دوو کتێبی ئامادەی چاپن.
- ئەندامی کۆنگرەی نەتەوەیی کوردستانە لە (برۆکسل).
- هاوسەرۆکی رێکخراوی سەوزی (ئەورووپی - کوردستان).
- ئەندامی کۆمیتەی ژینگە لە کۆنگرەی نەتەوەیی کوردستان.

* (مەریەم خان):-

- (مەریەم خان کچی سەید ئەحمەدی خانەقا)یە.
- ساڵی (١٩٢٠) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- زمانی کوردی و عەرەبی و تورکی بەباشی دەزانێت.
- ساڵی (١٩٥٤) هەڵبژێردراوە بە سەرۆکی کۆمەڵەی (الهلال الأحمر)ی لقی کەرکوك تا کۆتایی ساڵی (١٩٥٨).
- ساڵی (١٩٩٧) کۆچی دوایی کردووە.

* (مەریوان ساڵح عومەر):-

- ساڵی (١٩٧٧) لە شاری کەرکوك لەدایکبووە.
- بەشداری دوو پێشانگای نێودەوڵەتی کردووە لە وڵاتی تورکیا لەژێر چاودێری (مرکز الأبحاث للتاريخ والثقافة والفنون الإسلامية) لە ئەستەمبوڵ.
- ساڵی (٢٠٠٥)ەوە لە سێ پێشبڕکێی ناوخۆیی بەشداری کردووە لە هەولێر و سلێمانی.

* (مەعروف ڕەسافی):-

- ناوی (مەعروف کوڕی عەبدول غەنی کوڕی فەتاح کوڕی خدرە کۆستە کوڕی میکائیل)ە، بە گوێرەی (دفتر النفوس العثمانية) لە ساڵی (١٨٧٥)ی زایینی لە گەڕەکی (قەرەغوڵ) لە بەغدا لەدایکبووە، دایکی ناوی (فاتیمە کچی قاسم)ە.
- عەبدول غەنی ڕەساق لە گوندی قۆرتانە لە ناوچەی جەباری لەدایکبووەو لەناو خێزانێکی جوتیاری هەژاردا چاوی هەڵهێناوە بەڵام بەهۆی تێکەڵ بوونی لەگەڵ چەند کوردێکی بەغدار سەرلێدانی خزمەکانی جەباری تاك و توراکێ وشەی کوردی زانیوەو لە کوردی تێ ئەگەیشت بەس نەیتوانیوە پێی بدوێ بە تەواوی.
- سەید محەمەد سەید سەمەد جەباری و سەید مەجید عەبدول ڕەحمانی جەباری و سەید محەمەد سەید سەعید جەباری و شێخ حوسێن سەید محەمەد جەباری و چەندەها کەس و خزمی تری جەباری چوونەتە سەردانی مەعروف ڕەساق و دیارییان بۆ بردووە و ئەویش بەدیدەی خزمەکانی

دڵشاد بووە گەشاوەتەوە.
- بەڵام لە دواییدا بەهۆی هاتووچۆ زۆرەکانی مەعروف بۆ تورکیا وشام و فەلەستین چەندەها شوێنی تر لە خزمەکانی دابڕاوە ولێییان دوورکەوتۆتەوە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (آراء أبي العلاء المعري).
- (المحاضرات في الأدب العربي)، لە دوو بەشدا.
- (نفح الطيب في الخطابة والخطيب).
- (حل اللغز المقدس).
- (كتاب الآلة والادوات).
- (دفع الهجنة).
- (الرسائل والتعليقات).
- (الاناشيد المدرسية).
- دیوانی شیعر.
- بەرجۆرە بێ خزم و بێ کەس و کار لە ڕۆژی هەینی ڕێککەوتی (١٦)ی ئاياری سالی (١٩٤٥) کۆچی دوایی کردووە.

* (مەکتوبی زادە عومەر-فەوزی):-

- نازناوی شیعری (فەوزی) بووە.
- بەڵام زانیاریمان دەربارەی چالاکییەکانی نییە.

* (مەلا سەمەد پیرەوەیس):-

- (مەلا سەمەد کوڕی مام پیرەوەیس کوڕی محەمەد کوڕی حەمە ئەمین)ە.
- ساڵی (١٨٣٩) لە شاری کەرکوک هاتووەتە دنیارە، لە بنەماڵەیەکی کاکەیی، بەڵام هەندێ سەرچاوەی تر ساڵی (١٨٤٢)ی زاینیی بە ساڵی لەدایکبوونی دادەنێن.
- هەر لە منداڵییەوە خەریکی خوێندن بووەو لە پاشا چووەتە داقوق و لەلای زانایانی ئاینییدا خەریکی فێربوونی ڕێزمانی عەرەبی و شەریعەتی ئیسلام و لێکدانەوەی قورئان بووەو لەوێوە چووەتە کفری و سلێمانی و موسل و لە هەر کوێدا مەلایەکی بینیوە لەلای خوێندوویەتی تا ئەوەدەمەی مۆڵەتی مەلایەتی وەرگرتووەو سەرێکیشی داوە لە کرندو کرماشان و سەحنە و تاران و لەو شارانەشدا وێژەی فارسی خوێندووەو ئەوسا گەڕاوەتەوە زێدو مەڵبەندەکەی خۆی و پاشماوەی ژیانی بەوانەوتنەوەو ڕێوێنی خەڵک بردووەتە سەر.
- یەکێ بوو لە هۆنەرانی کوردو هۆنراوەکانی گەلێ تەڕو ناسک و شیرین و زۆربەی هۆنراوەکانی لە بەیازو کەشکۆڵەکاندا تۆمار کراوەو دیوانەکەشی کە نزیکەی هەزار هۆنراوەیەک ئەبێ هێشتا لە چاپ نەدراوە.
- ساڵی (١٩١٥) لە شاری (کرند) کۆچی دوایی کردو لەوێ بە خاک سپێردراوە.

* (مەلیک شێخ ڕەئوف - شێخ مەلیک شێخ ڕەئوف):-

- ساڵی (١٩٣٦) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٥٤) دەستی بە چالاکی سیاسی کردووەو چەند جارێك تووشی بەند کردن بووە، تا لە دوای شۆڕشی تەموزی ساڵی (١٩٥٨) بە ئاشکرا لە بواری خەبات و سیاسەتدا تێکۆشاوە.
- لەنێوان ساڵانی (١٩٦٣ - ١٩٦٦) دەگەڕێتەوە بۆ شارو دەست بە کاری مەدەنی دەکات.
- لە دوای ساڵی (١٩٩١) لەگەڵ چەند هاوڕێیەکیا (کۆمەڵی ڕووناکبیری کەرکوک)یان دامەزراند.
- لە (٣)ی حوزەیرانی ساڵی (١٩٩٤) لە شاری هەولێر لە تەمەنی (٥٧) ساڵیدا کۆچی دوایی کردووە.

*مەلا ڕامی:-

- کەسایەتییەکی پایەبەرزی خەڵکی خورماتووە.
- لەبەر ووتارە ئاگرینەکانی لە سەردەمی ڕژێمی بەعس ساڵی (١٩٨٢) بێ سەروو شوێن دەکرێت.
- لە دوای ڕووخانی بەعس و بەهەوڵ و تێکۆشانێکی زۆر

تەرمەکی لە گۆرستانی ئەلسەکران لە بەغدا دۆزرایەوەو دواتر لە مەراسیمێکی بێ وێنەدا بە خاك سپێردرا.

* (**مەهاباد قەرەداغی**):-

- سالی (١٩٦٦) لەدایکبوون لە کفری.
- سالی (١٩٧٠) یەکەمین ئامادەبوونی سەر شانۆ لە نۆیەرێنێکی مندالان لە کفری.
- سالی (١٩٧٨) یەکەمین هۆنراوەی نووسیووە.
- زیندانیکرا لەلایەن ڕژێمی بەعسەوە.
- سالی (١٩٨١) دادگاییکراوە لە دادگای ئەلسەورە، برینەوەی سالێك سزای زیندان.
- سالی (١٩٨٣) پەیوەندی کردووە بە (کۆمەلەی ڕەنجدەرانی کوردستان).
- سالی (١٩٨٤) دەستیکرد بە خوێندن لە پەیمانگای کەرکوك.
- سالی (١٩٨٥) یەکەمین بەشداری کۆڕی شیعری لەگەل چەند شاعیرێك لە هەولێر کردووە.
- سالی (١٩٨٧) دیپلۆمی لە ژمێریاری لە پەیمانگای کەرکوك وەرگرتووە.
- سالی (١٩٨٨) یەکەم کورتە چیرۆك نووسیووە.
- سالی (١٩٩١) بەشدارییەکی کارای کردووە لە ڕاپەڕین، لە ئازادکردنی شاری کفری.
- سالی (١٩٩١) دەستیکردووە بە خوێندنی زمانی سوێدی.
- سالی (١٩٩٤) یەکەمین دیوانی شیعری بە هاوکاری ئامۆژگای کولتوور بە چاپ گەیاندووە.
- سالی (١٩٩٨) یەکەمین دیوانی شیعری بە زمانی سوێدی لەگەل هاوڕێیەکی سوێدی بە ناوی ئانالیل پەتیل نیلسۆن بە چاپ گەیاندووە.
- سالی (٢٠٠٦) بووە بە خاوەنی ئیمتیازی هەفتەنامەی (گەنجلاند)و گۆشەیەکی بەردەوامی هەبووە بە ناوی (گەنجینە).
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:

* دیوانی شیعر:
- (نەخشەی دوازۆژی کرێکار)، کوردستان، ١٩٩٢.
- (پانۆراما)، شیعر، سوید، ١٩٩٣.
- (شاخ.. کێلگەی گەنمەشامییە)، ، سوید، ١٩٩٤.
- (میدالیا)، سوید، ١٩٩٥.
- (هاژەی ڕۆح)، کوردستان ١٩٩٩.
- (هێشووی عەشق)، کوردستان ٢٠٠٣.
- (بالندە بەفرەکان)، بە سوێدی.
- (نەڤین ئاوی ژیانە)، ٢٠٠٤.
- (دیوانی مەهاباد قەرەداغی)، ٢٠١٣.

* کورتە چیرۆك‌و ڕۆمان:
- (فەنتازیا)، کوردستان، ٢٠٠٤.
- (مەرگی سرۆڤ‌و نیوێك)، ڕۆمانی کۆچ‌و ١٥ کورتە چیرۆك، هەولێر، ٢٠٠٥.
- (کۆچ)، ڕۆمان‌و کورتە چیرۆك، سوید، ١٩٩٥.
- (زەنگدانەوە)، هەولێر، ٢٠٠٧.
- (نەڤین ئاوی ژیانە)، ٢٠٠٦.
- (لەتێ پیاو)، ٢٠١٣.

* لێکۆلینەوەی کۆمەلناسی:
- (لە پێناو ژیانەوەی ئافرەتدا)، سوید، ١٩٩٥.
- (ئازادکردنی مێژوو)، چاپی یەکەم، سلێمانی، ٢٠٠٢، چاپی دووەم، سوید، ٢٠٠٣.
- (شەرەفنامە-شەرەف کۆدێکە بۆ کۆیلە کردنی ژن)، چاپی یەکەم، سلێمانی، ٢٠٠٤، چاپی دووەم، سوید، ٢٠٠٤.
- (ئافرەتیزم).
- (وشە باران)، ٢٠١٠.
- (لە فێمینیزمەوە تا هیومانیزم)، ٢٠١١.

* لێکۆلینەوەی دەروونناسی:
- (زمان، ڕامان‌و ناسنامە)، کوردستان ٢٠٠٣.
- (کارەساتی ئەنفال‌و کاریگەرییە دەروونییەکانی لێکۆلینەوەی ئەدەبی).
- (ژن وکۆمەلگە لە قۆناغی بالندەیی شێرکۆ بێکەس دا)، سلێمانی، ٢٠٠٤.

* بیرەوەری:
- (سالێك لە دۆزەخ)، هەولێر، ٢٠٠٥.
- (چل چرا).

* وەرگێران:
- (دانپێانانێکی پیاوانە)، چیرۆك. د. نەوال سەعداوی، سوید، ١٩٩٦.
- (شیعر هەناسەی گەروونە، هەلبژاردەیەك لە شیعری هاوچەرخی جیهان)، وەرگێران، سوید، ١٩٩٦.
- (نانی ژەهراوی)، شانۆمە لە نووسینی: ڤیسیلین هانچێف، سوید، ١٩٩٦.

* کتێبی پەروەردەو فێرکردن بە هاوبەشی لەگەل نووسەری تر:
- (گەرمیان)، سوید، ٢٠٠١.
- (باوەگوڕگوڕ)، سوید، ٢٠٠٢.
- (دیلان)، سوید، ٢٠٠٣.

- (بیرەوەرییەکانی ژیانی ژێر دەستی، سلێمانی، ٢٠٠٥.

* (مەهدی زریان):-

- ساڵی (١٩٦٧) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- یەکێکە لە شاعیرەکانی شیعری نوێی کوردی ئەم شارەیە.
- بەرهەمەکانی:
- (مانیفێستەکانی پووچی)، ٢٠٠٥.

* (مەولوود تەها قایەچی):-

- ساڵی (١٩٤١) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- لە بواری ئەدەبدا کاری کردووە گەلێك وەرگێڕاوی هەیە لە عەرەبی و تورکی و گەلێك کتێبی چاپکراوی هەیە.
- بەرهەمەکانی:-
- (شهیدلری اناركن)، شیعر بە زمانی تورکی، کەرکوک، ١٩٦٥.
- (وفد التركمان في بغداد)، چاپخانەی (دار الزمان) بەغدا، ١٩٦٦.
- (وطن شاعری نامق كمال)، چاپخانەی (جمهوريت)، کەرکوک، ١٩٧٠.
- (محمد صادق)، چاپخانەی (جمهوريت)، کەرکوک، ١٩٧١.
- Irakita Turkmenler arasinda folklor) calismalarina toplu bir bakis)، چاپخانەی (انقره یونفرسیتی)، ئەنقەرە، ١٩٧٦.
- (رشيد كاظم بياتلى نك اثرلرندن سەجمەلر)، چاپخانەی (الزمان)، بەغدا، ١٩٨٨.
- پیلتیك بابانین ساگیر نۆگلونا نۆگوتو، ٢٠٠٤
- تیمیل نۆکول سۆزلوك، ٢٠٠٤

- کرکوکن ترکمان کیملیگی، ٢٠٠٧
- ترکمان ادبلری، ٢٠٠٧
- نۆکول ساگلیك، ٢٠٠٧
- تاريخ الطباعة والصحافة في كركوك، ٢٠٠٨
- كركوك ناياليتى، ٢٠٠٨
- قرآن الكريم نوكوم، ٢٠٠٩
- كركوك في القرن التاسع عشر، وەرگێڕان، ٢٠١٠
- لە (٧) ئاداری ساڵی (٢٠١١) کۆچی دوایی کردووە.

* (محەمەد ئەحمەد سابیری):-

- نــاوی (محــەمــەد شــێخ ئــەحمــەد شــێخ ئــەحمــەدیــنی ســابــری بــەرزنجــی)یــە.
- ساڵی (١٩٧٣) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی (٢٠٠٦) بڕوانامەی ماستەری لە بواری ژینگە لە هۆڵەنداو پەیمانگای خوێندنی (I.H.E) لە شاری (Delfet) وەرگرتووە.
- فەرمانبەرە لە وەزارەتی ژینگە لە بەغدا.
- بەرهەمەکانی: (تلوث التربة بالرصاص في بغداد)، ٢٠٠٦.

* (محەمەد ئەحمەد - محەمەد ئاڵتوونچی):-

- ناسراو بە محەمەد ئاڵتوونچی یان محەمەد کەلارە. پێشتر لە کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان بەرپرسی کەرتی شەهید سیروان لە شاری کەرکووك بوو، ئەم کەرتە پەیوەندی بە کەرتی ڕێکخستنی جەباری و تەهای جەبارییەوە هەبوو. بۆیە کاتێك کە کۆمیتەی ئاگر کەرتە بەر پەلاماری گرتن و ڕاونان و تێکوپێك چوو، ئەم کەرتە زیانی بەر نەکەوت. کاتێك کە کۆمیتەی ئاگر پێك ئەهێنرێتەوە، کەرتی شەهید سیروانیش ئەدرێتە کەرکووك و محەمەد وەك لێپرسراوی ئەم کەرتە ئەبێتە ئەندامی کۆمیتەی ڕێکخراوی کەرکووك.

* (محەمەد ئەسعەد ساڵەیی):-

- بەرهەمە چاپکراوەکانی: (تاڤگەی سۆز)، شیعر، ١٩٧١.

* (محەمەد ئەسعەد نائیب):-

- ناوی (حاجی محەمەد ئەسعەد کوڕی عەلی ئەفەندی نائیب)ە.
- ساڵی (١٧٨٥) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- باوکی (عەلی ئەفەندی) دادوەر بووە لە کەرکوک، کوڕەکەیشی بووەتە مامۆستا لە کەرکوک.
- زمانی عەرەبی و فارسی و تورکی بە باشی زانیوە.
- لەسەردەمی سوڵتان مەحمووددا نازناوی (نائیب)ی پێ بەخشراوە.
- هەندێ لە سەرچاوەکان بنەڕەتی (نائیب) ئەگەڕێننەوە سەر هۆزی میکائیلی جاف لە دێی (گەراو) لەلای هەولێر، هەندێك لە خێزانەکانیان لە (حیللە)و (بەغدا) نیشتەجێ بوونە کە پەیوەندییان بە مامۆستا (عەبدولوەهابی نائیب)ەوە نییە.
- ساڵی (١٨١٥) مزگەوتی (نائیبی) لە کەرکوک لە گەڕەکی (ئاخوڕ حوسێن) دروست کردووە.
- پەیوەندی هەبووە لەگەڵ شێخ عوسمان کوڕی سندی.

- ساڵی (١٨٢٧) چووە بۆ (بەسرە) لەسەر رەزامەندی والی بەغدا (داود پاشا) لەگەڵ شاعیر سالح ئەمیم خۆیان ناساندووە بە شاعیر (عەبدولجەلیل ئەلبەسری) خاوەن دیوانی (روض الخل والخليل).
- بەمەبەستی خوێندن دەچێتە بەغدا ولە حوجرەی مزگەوتدا جێگیر دەبێت‌و لە سەردەمی زاناکانی ئەو قۆناغەدا، نموونەی مامۆستا (ئەسعەد سەدرەددین ئەلحەیدەری) زانستە ئایینییەکان دەخوێنێت، گەلێك وانەو بابەتی هزری‌و رۆشنبیری‌و زانستی دیکە فێر دەبێت.
- (داود پاشا) والی بەغدا لەلایەن (محەمەد کتخدا)ی بریکارییەوە رووبەرووی کودە تاییەکی سەرنەکەوتوو دەبێت‌و ئەوجا لەژێر گوشاری باروردۆخدا داوای داننووستان وئاشتی لەگەڵ (والی)دا دەکات، ئەویش ئەسعەدی هاوەڵی دەستنیشان دەکات بۆ ئەوەی لە جیاتی خۆی مەرجەکانی ئەو ئاشتی‌و پێکهاتنە تاوتوێ بکات‌و رێکەوتنەکە لەگەڵ لایەنەکەی دیکەدا ئیمزا بکات.
- لەسەر لێهاتووی خۆی پلەی (کتخدا)ی پێ بەخشراوە.
- ساڵی (١٨٣٢)دا کاتێك لە نوێژی تەراویح دەگەڕایەوە لە (باب المعظم) بەپێی پیلانێکی دارێژراو دەکوژرێت. بەڵام هەندێك سەرچاوە لە شەوی هەینی لە (٢٧)ی رەمەزانی ساڵی (١٢٤٨)ی کۆچی بەرامبەر بە (١٨٣٣)ی زاینیی بە کوشتنی دەبەن.
- یەکێکە لە شاعیرە بەناوبانگەکان‌و گەلێك شیعری هەیە بەزمانی تورکی وعەرەبی.

* (محەمەد ئەمین ئەفەندی):-

- لە بنەڕەتدا لە عەشیرەتی (زەند)ی ناوچەی کفرییە.
- ساڵی (١٨١١) لە بەغدا لەدایکبووە.
- لە سەرەتادا لەلای باوکی خوێندوویەتی‌و پاشان لەلای مامۆستایانی ئایینی ئەو سەردەمە ئیجازەی زانستی ئایینی وەرگرتووە.
- ماوەیەك جێگری قازی بەغدا بووەو هێندەی پێ نەچووە کراوەتە موفتی بەغدا.
- ماوەیەك بووەتە نوێنەری عێراق لە پەرلەمانی ئانیبەکانی دەوڵەتی عوسمانیدا چووەتە ئەستەمبول، بەڵام کە سوڵتان عەبدولحەمید ئەو پەرلەمانەی داخستووە بووەتە ئەندامی کۆڕی نوێنەرانی دەوڵەتی، تا دوا کاتەکانی ژیانی بەو کارەوە مابوو.
- (محەمەد ئەفەندی) شەرع زانێکی ئاگار زانایەکی وریا بووە لە کاروباری رامیاری‌و کۆمەڵایەتی‌و یاساییدا، شارەزاییەکی تەواوی هەبووە لە زمانی کوردی‌و عەرەبی‌و تورکی‌و فارسی‌و هەندێك نووسراوی هەیە بەو زمانانەو کتێبێکی مێژوویی گەورەی هەیە.
- مزگەوتێکی لە بەغدا دروست کردووە بە ناوی (جامیعی کەیها).
- ساڵی (١٨٩٣) کۆچی دوایی کردووە.

* (محەمەد ئەمین شەربەتچی):-

- ساڵی (١٩٠٤) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ناوی (محەمەد ئەمین سالح زەنگەنە)یە.
- لە تەمەنی لاوێتیدا پەیوەندی کردووە بە حیزبی (هیوا)وە.
- پیاوێکی نیشتمان پەروەرەو بە جەرگ بووە، لە شاری کەرکوك نزیك (جووت قاوە) دوکانێکی شەربەتچی هەبووە لەناو خەڵکیدا بە محەمەد ئەمین شەربەتچی ناسراوە بەڵام لەلایەن تۆرانچییەکانەوە لە (٢٢)ی کانوونی یەکەمی ساڵی (١٩٥٩) بە دەستی ناحەزان شەهید کرا.

* (محەمەد ئەمین عەسری):-

- ساڵی (١٩١٠) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٣٦) قوتابخانەی ئایینی لە کەرکوك تەواو کردووەو چووەتە خولی مامۆستایان‌و لە یەکێك لە ناوچە دوور دەستەکان دامەزراوە.
- هاوینان هەڵدەستا بەکردنەوەی کتێبخانە لەلای قەڵا بەڵام لە دواییدا وازی لە مامۆستایی هێناوە بایەخیدا بە کردنەوەی کتێبخانە.
- هەموو ساڵێك گەشتی دەکرد بۆ تورکیاو ئێران‌و میسرو لوبنان‌و سووریاو هەڵدەستا بە هێنانی کتێبی تورکی‌و عەرەبی‌و فرۆشتنی لە کەرکوکدا کە رەواجێکی زۆری هەبوو لە شارەکەدا.
- ساڵی (١٩٤٩) چاپخانەی (حکمە)ی دامەزراند.
- لەنێوان ساڵانی (١٩٥٣-١٩٥٨) بەهۆی چاپخانەکەی (تەرەقی)و کتێبخانەکەییەوە (عەسری) گەورەترین خزمەتی بە بزاڤی چاپەمەنی‌و بڵاوکردنەوەی کوردی کردووە.
- لە پاش شۆرشی (١٤)ی گەلاوێژ ساڵی (١٩٥٨) بوو بە خاوەنی رۆژنامەی (بشیر).
- ساڵی (١٩٧١) چاپخانەی (التجارة)و دامەزراندو گەلێك کتێبی کوردی‌و عەرەبی‌و فارسی لێ بە چاپ کردووە.
- چاپخانەیەکی هێناو لە گەرەکی پیریادی دایمەزراند.
- لە ماوەی ژیانیدا هەستا بە چاپکردنی کۆمەڵێك کتێبی

کوردی لەسەر ئەرکی خۆی کە خزمەتێکی گەلێك گەورەی بە کتێبخانەی کوردی کردووە.
– زمانەکانی ئینگلیزی و کوردی و عەرەبی و تورکی و فارسی بە چاکی زانییوە.
– سالی (١٩٧٤) کۆچی دوایی کردووە.
– بەرهەمەکانی:
– (یوسف وزلیخا)، بە زمانی کوردی، چاپخانەی (ترقی) کەرکوك.
– (معراج نامە)، بە زمانی کوردی، چاپی یەکەم، چاپخانەی (ترقی)، کەرکوك، چاپی دووەم، کرەکوك، ١٩٧٣.
– (لیلی ومجنون)، وەرگێران لە فارسییەوە بۆ کوردی، چاپی یەکەم، چاپخانەی (ترقی) کەرکوك، چاپی دووەم، چاپخانەی (التجارية)، کەرکوك، ١٩٧٨.
– (اسماعیل نامە)، چاپخانەی (النجاح)، بەغدا، ١٩٥٣.
– (حکایتی دز و قازی)، بە زمانی کوردی، چاپخانەی (ترقی)، کەرکوك، ١٩٥٢.
– (اولوم دەستان)، بە زمانی تورکی، چاپخانەی (ترقی)، کەرکوك، ١٩٥٥.
– (وفات نامەی رسول ئازدار)، بە زمانی کوردی، چاپخانەی (ترقی)، کەرکوك، چاپی یەکەم، ١٩٥٥، چاپی دووەم، ١٩٧٢.
– (دەزگیرانی عایشە خان)، بە زمانی کوردی، چاپخانەی (ترقی)، کەرکوك، ١٩٥٦.
– (خورشید خاور)، بە زمانی کوردی، چاپخانەی (ترقی)، چاپی یەکەم، کەرکوك، چاپی دووەم، ١٩٧٣.
– (غزای جبل احد)، بە زمانی کوردی، چاپخانەی (ترقی)، کەرکوك، ١٩٥٦.
– (مولود نامەی کوردی)، بە زمانی کوردی، چاپخانەی (ترقی) کەرکوك، ١٩٥٧.
– (عەقیدەی کوردی)، بە زمانی کوردی، چاپخانەی (ترقی)، کەرکوك، ١٩٥٧.

*** (محەمەد ئەمین فەوزی):-**

– ناوی (محەمەد ئەمین فەوزی کوڕی عەلی ئەفەندی عەرزوحالچی)یە.
– سالی (١٧٨٦) لە بەغدا لەدایکبووەو لە سالی (١٨٤٨) کۆچی دوایی کردووە.
– یەکێکە لە نووسەرەکانی کەرکوك و شیعری بە زمانی عەرەبی و فارسی و تورکی هەیەو ماوەیەك کاتب مەسرەف خانە بووە لەسەردەمی داوود پاشا، بەڵام لە بنەڕەتدا خۆی خەڵکی کەرکوکە و لە دەرەوەی کەرکوك ژیاوە.

*** (محەمەد ئەحمەد قەرەداغی – پشکۆ):-**

– ناوی (محەمەد ئەحمەد قەرەداغی)یە، ناسراوە بە (پشکۆ) لە قەرەداغییەکانی ناوچەی کفرییە.
– سالی (١٩١٧) هەر لە کفری لەدایکبووە.
– سالی (١٩٣٥) لە خانەی مامۆستایانی سەرەتایی (دار المعلمين الابتدائية) لە بەغدا وەرگیراوە.
– سالی (١٩٣٨) بووەتە مامۆستا لە کەرکوك و وەکو مامۆستاو بەڕێوەبەر لەم قوتابخانانە وانەی وتۆتەوە: حەویجە، ئاغجەلەر، کفری، چەمچەماڵ، کەرکوك، بەغدا.
– یەکەم ئەندامی کۆمەڵەی هیوا بووە (١٩٣٩-١٩٤٥) لە

ناوچەی کفری.
– ئەندامێکی چالاکی پارتی دیموکراتی کوردستان بووە.
– سالی (١٩٦٢) لەبەر هەڵوێستی کوردایەتی، تۆرانچییەکانی کەرکوك تیزاب دەڕێژنن بەدەموچاویدا تا لە ژیاندا بوو بەرێگای دکتۆرەوە بووە.
– گەلێك بابەتی ڕۆژنامەوانی لە گۆڤارەکانی (گەلاوێژ و دەنگی گێتی تازە) بڵاوکردووەتەوە، شاعیریش بووە بەڵام تاوەکو ئێستا بەرهەمە شیعرییەکانی بڵاونەکردووەتەوە.
– لە (١٦) لەسەر (١٧)ی حوزەیرانی سالی (١٩٧٣) کۆچی دوایی دەکات تەرمەکەی براوەتە کفری و لە باوەشاسوار نێژراوە.

*** (محەمەد ئەمینی قالەقڕە – حاجی مەلا محەمەد ئەمینی قالەقڕە):-**

– ناوی (مەلا محەمەد ئەمینی کوڕی دەروێش قادری ناسراو بە قالەقڕەی کوڕی ئەحمەدی کوڕی مستەفای کوڕی عەلی کوڕی ئەحمەد)ەو لەنەوەی میر سمایلی عەشیرەتی زەنگەنەیە.
– سالی (١٩٠٧) هاتووەتەوە دنیاوە لە دێی گەڕاوی ناحیەی قادر کەرەم.
– سالی (١٩٤٠) ئیجازەی مەلایەتی وەرگرتووە لەمزگەوتی خانەقای عومەر گونبەدی.
– دامەزراوە بە ئیمام و خەتیب لە خانەقای سەید ئەحمەد لە کەرکوك.
– لە (٢٥)ی حوزەیرانی سالی (١٩٦٨) کۆچی دوایی کردووە لە گەڕەکی شۆڕیجە.

*** (محەمەد ئەمین کەرکوکی):-**

- (مەلا محەمەد ئەمین کوڕی ئیبراهیم کەرکوکی)یە.
- یەکێکە لە زانا ئایینییەکانی کەرکوک.
- لە هەندێك لە دەستنووسەکانی (دار المخطوطات)دا ئاماژە بە ناوی کراوە، بەڵام زانیاریمان دەربارەی کەمە.

*** (محەمەد ئەمینی مەڵحە):-**

- ناوی (شێخ محەمەد ئەمین کوڕی شێخ ئەحمەدی مەڵحە کوڕی شێخ محەمەد کوڕی شێخ ئەحمەد سەرداری بەرزنجی کوڕی شێخ یوسفی کوڕی شێخ عەلی کوڕی شێخ یوسف کوڕی شێخ شەمسەددین کوڕی شێخ عەبدولسەمەدی سەرگەڵو)وە.
- ساڵی (١٨٩٤) لە گوندە (سەرگەڵو) چاوی بە ژیان هەڵهێناوە.
- ساڵی (١٩١٤) لەگەڵ باوکی ڕوو دەکاتە کەرکوک‌و لە دێی (مەڵحە) نیشتەجێ بوونە، سەید ئەحمەد خانەقا لەبەر لێهاتووی دەیکاتە بەمراستی خۆی لە گوندەکە، پاش ماوەیەك دەگەڕێتەوە گوندی (تۆپزاوەی) ناوچەی دزکان‌و ماوەیەکیش (مامە ڕەزای کەلکە سماق) دەیکاتە ڕاوێژکارو دەستەراستی خۆی لە ناو حەقەکان.
- یەکێك بووە لە پیاوە کارامەو ڕۆشنبیری‌و ئایینزاکانی کەرکوك.
- ساڵی (١٩٤٦)دا کاتێك مامە ڕەزا لەسەردەمی کۆماری کوردستان لە مەهاباد دەستەیەك لە حەقەکانی ناردووە کە پێکهاتوونە لە (٤٠) کەس بە سەرۆکایەتی شێخ محەمەد ئەمینی مەڵحە بووە.
- ساڵی (١٩٥٩)دا بە نەخۆشییەکی کتوپڕ کۆچی دوایی دەکات‌و لە گۆڕستانی (شێخ محێدین) بە خاك دەسپێردرێ.

*** (محەمەد ئەمین محەمەد خورشید داودی-حەققی):-**

- ناوی (محەمەد ئەمین ئاغای کوڕی شاعیر محەمەد ڕەشید ئاغای داودە)یە.
- ساڵی (١٨٩٢) لەدایکبووە.
- حەمە خورشید کە باوکی حەمە ئەمین بوو لە کاتی عوسمانییەکان قەڵایەکی سەختی بۆ بەرەنگاری عوسمانییەکان دروست کرد بوو، سوپای عوسمانییەکان تۆپیان هێناو قەڵاکەیان هەرەس پێ هێنا.
- هەروەها شاعیرمان لەژێر ئاڵای شێخ مەحموود لە (شوعەیبە) شەڕی ئینگلیزەکان‌و لە ناوبارێکیش دژی بەریتانیا جەنگاوە لە ڕیزی شێخ مەحموود.
- لە چلەکان ئەندامی حیزبی هیوا بووە.
- حەمە ئەمین ئاغا هەق پەرست‌و هەمیشە لەگەڵ حەقدابووە، بۆیە نازناوی(حەققی) هەڵبژاردووە.
- حەققی داودی ئاشنایەتی وپەیوەندی لەگەڵ ڕۆشنبیرانی کوردی ئەو سەردەمەدا بەتین بووە وەکو: پیرەمێرد، بێخود، گێوی موکریانی.
- حەققی داودی پیاوێکی گفت‌و لفت شیرین‌و چاوتێر بوو دژی ئەو ئەو کەسانە بووە کە لەم دونیا ماڵی خۆیان ناخۆن.
- ساڵی (١٩٥٩) کۆچی دوایی کردووە.

*** (محەمەد ئاغای غەمناکی):-**

- ناوی (محەمەد کوڕی ئەحمەد بەگی زەنگەنە)یە، نازناوی هۆنراوەی (غەمناکییە).
- ساڵی (١٦٩٠)دا لەدێی قەیتول لەدەوروبەری کەرکوك لەدایکبووە.
- سەرەتا لای باوکی فێری زمان‌و وێژەی فارسی بووە ئینجا لای مامۆستای تایبەتی ڕێزمانی فارسی‌و عەرەبیی خوێندووە، چەند ساڵێکیش لەکرماشان لای خزمەکانی ماوەتەوەو فێری خەتخۆشی بووە.
- لە پاشان گەڕاوەتەوە زێدی خۆی‌و بووەتە یارمەتی دەری میر ئەحمەد بەگی زەنگەنە.
- پاشماوەی ژیانی بەکشتوکاڵیەوە بردووەتە سەر.
- ساڵی (١٧٨٢)دا کۆچی دوایی کردووە.

*** محەمەد ئاغای زەند:-**

- ئەم شاعیرە لە سەدەی حەڤدەمەدا ژیاوە، بەڵام هیچ زانیارییەکی ئەوتۆمان نییە دەربارەی تەنها ئەوە نەبێت کە ڕەنجووری لە پارچە شیعرێکدا یادی کردووەتەوە، لەوانەیە یەکێك بووبێت لە کەسایەتییەکانی میرسمایلی زەنگەنە.

*** (محەمەد بەرقی):-**

- ساڵی (١٨٨٢) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- پەرلەمانی‌و ئەفسەری سەرباز بووە لە سوپای عوسمانی. ئەندامی ئەنجوومەنی ئانپیەکان بووە لە خولی حەوتەم – کە لە (٢٧)ی شوباتی ساڵی (١٩٣٧) تا (٢٦)ی ئابی ساڵی (١٩٣٧) بەردەوام بووە.

* (محەمەد بەکر محەمەد):-

- بەرهەمە چاپکراوەکانی:-
- (کێش و ریتم لە شیعری کوردیدا)، هەولێر، ٢٠٠٤.
- (پەخشانە شیعری کوردی)، هەولێر، ٢٠٠٤.

* (محەمەد بەگی جاف):-

- ساڵی (١٩٠٠) لەدایکبووە.
- ناوی (محەمەد بەگ کوڕی فەتاح بەگ کوڕی محەمەد پاشای جاف)ە.
- پەرلەمانی و خەبات کەرێکی نەتەوەی کورد بووە، لە (مجلس نواب العراق) لە خولی یەکەمدا.
- لە یەکێک لە کۆبوونەوە گرنگەکانی کەرکوک کە لەگەڵ سەرۆک عەشیرەتە کوردەکاندا بەسترا لەگەڵ راوێژکاری ئینگلیزەکاندا، دوای مافەکانی نەتەوەی کوردی کردووە.
- بەڵام زۆر بە داخەوە لە ژیانی گەنجیدا بە جەڵتەی مێشک کۆچی دوایی کرد لە ساڵی (١٩٣٢)دا.
- بۆ یەکەم جار قوتابخانەی لە گوندی کەلار کردووەتەوە.
- ئەندامی ئەنجومەنی نیابی بووە لە خولی دووەم کە لە (١٩)ی ئایار تا (٢٨)ی ئەیلولی ساڵی (١٩٢٨) بەردەوام بووە.

* (محەمەد پەژار):-

- ناوی (محەمەد کوڕی حوسێن کوڕی حەمید)ە.
- ساڵی (١٩٥٤) لە کەلار لەدایکبووە.
- خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی لە کەلار و کفری و کەرکوک تەواو کردووە.
- ماوەیەک دوو بەرنامەی هەبووە لە رادیۆی کوردی بەغدا بە ناوی (چەند لاپەڕەیەک لە مێژووی عێراق) و (کاروانی شیعر و مۆسیقا).
- لە (٣)ی ئاداری ساڵی (١٩٩١) دەکەوێتە بەر دەستڕێژی چەتەکانی (موجاهیدینی خەلقی ئێران).
- لە پاش خۆی کۆمەڵێک شیعری بە جێماوە کە لەلایەن (ئەحمەد بارەب) و (سەرکۆی حەمە رۆستەم)، بە چاپ گەیەنراوە بە ناونیشانی (شاعیری شەهید محەمەد پەژار).

* (محەمەد پاشای ئاش):-

- ساڵی (١٦٣٨) والی کەرکوک بووە بۆ ماوەی ساڵێک تا ساڵی (١٦٣٩).

* (محەمەد پاشای چاووش زادە):-

- ساڵی (١٦٤٨) بووەتە والی کەرکوک کە تاکو ماوەی (١٦٥٢) خایاندووە، کە ماوەی (٥) ساڵ فەرمانڕەوای کردووە.

* (محەمەد پاشای حەساری):-

- ساڵی (١٦٥٨) بووەتە والی کە تا ماوەی دە ساڵ بەردەوام بووە تا ساڵی (١٦٦٨) وەلە دوای خۆی محەمەد پاشای کوڕی قەرە مستەفا پاشا جێگەی گرتووەتەوە.

* (محەمەد پاشا کوڕی قەرە مستەفا پاشا):-

- ساڵی (١٦٦٨) بووەتە والی کەرکوک بەڵام ساڵی بەردەوام بوونی نازانرێت

* (محەمەد تاڵەبانی):-

- ساڵی (١٨٨٧) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ئەندامی ئەنجومەنی دامەزرێنەری (مجلس التأسيس) بووە لە کەرکوک.
- ساڵی (١٩٢٥) نائیبی کەرکوک بووە.
- بووەتە قازی لە کەرکوک.
- ساڵی (١٩٣٦) بووەتە سەرۆکی شارەوانی.

* (محەمەد تاهیر تۆفیق):-

- ساڵی (١٩٢٤)دا لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٨١)دا کۆچی دوایی کردووە.
- نووسەر و ئەدیب و شاعیر بووە و کۆمەڵێک کتێبی چاپکراوی هەیە، لەوانە:
- (دراسات في التمثيل المسرحي)، بەغدا، ١٩٤٧.
- (قصة كرم واصلي)، بەغدا،
- (مذكرات الجاسوسة الألمانية سوزي ليبرمان)، وەرگێڕان لە تورکییە بۆ عەرەبی، بەغدا.
- (Araplara Turkce ogreten)، چاپی یەکەم، بەغدا، ١٩٣٥، چاپی دووەم، چاپخانەی (النجاح)، بەغدا، ١٩٥٠.
- (غرام الفارس)، شانۆگەری، چاپخانەی (الرشيد) بەغدا، ١٩٣٩.
- (الخفافيش)، وەرگێڕان لە تورکییە بۆ عەرەبی، شانۆگەری،

بەغدا، ١٩٤٩.
- (القصص المختارة)، بەغدا، ١٩٤٩.
- (فردوس الفكاهات)، چوار بەرگ، چاپخانەی (الرشيد)، بەغدا، ١٩٥٠.
- (عشاق)، چاپخانەی (الزهراء)، چاپی یەکەم، بەغدا، ١٩٥٢، چاپی دووەم، بەغدا، ١٩٥٣.
- (قصة شيرين وفرهاد)، بەغدا، ١٩٥٥.
- (قصة يوسف الصديق وزليخا)، چاپخانەی (المعارف)، بەغدا، ١٩٥٥.
- (التجدد في الحرية والديمقراطية)، بەغدا، ١٩٥٧.
- (الحرية والديمقراطية)، چاپخانەی (المعارف)، بەغدا، ١٩٥٧.
- (ثمرات قلب)، چاپی یەکەم و دووەم، بەغدا، چاپی سێیەم، بەغدا، ١٩٥٧.
- (المرشد إلى الاقطار العربية والإسلامية)، چاپخانەی (الأمة)، بەغدا، ١٩٦٥.
- (العراق المصور)، چاپی یەکەم، بەغدا، ١٩٦٥، چاپی دووەم، بەغدا، ١٩٦٧، چاپی دووەم، بەغدا، ١٩٦٩.
- سەرۆکی کۆمەڵەی چاککردنی باری نابینایان بووە لە عێراق.

* (محەمەد تاهیری کەرکوکی بەرزنجی):-

- ناوی (مەلا محەمەد تاهیری حوسێن بەرزنجی)یە.
- یەکێك بووە لە زانا ئایینییەکانی کەرکوك، ماوەیەك لە قوتابخانەی مزگەوتەکانی کەرکوك وانەی ئایینی وتووەتەوەو گەلێك لە دەستنووسەکان ئاماژە بە ناوی دەکەن وەکو کتێبی (شرح تشريح الافلاك) کە لە نووسینی (مەلا محەمەد تاهیری کەرکوکی)یە.

* (محەمەد تۆپاڵ - مەلا محەمەد تۆپاڵ):-

- ناوی (مەلا محەمەد کوڕی مەردان قەساب)ە، کە بەناوبانگە بە (تۆپاڵ).
- ساڵی (١٨٩٢) لە گەڕەی پیریادی لە کەرکوك لەدایکبووە.
- یەکێکە لە مەقام زانەکانی کەرکوك.
- لە قاوەخانەکان مەقامی خوێندووە لەنێوان نوێژی (مەغریب)و (عیشا)دا.
- بەشداری خوێندنی مەقامی کردووە لە مزگەوتەکانی (کەوسەر)و (شێخ حیسامەددین)و (تەکیەی تاڵەبانی).
- بەشداری خوێندنی مەقاماتی کردووە لەگەڵ (محەمەد گوبەنچی)و (یوسف عومەر)و (سەید سەلمان موسڵی).
- ساڵی (١٩٧٨) کۆچی دوایی کردووە.

* (محەمەد شێخ جەبار جەباری - شێخ محەمەد شێخ جەبار جەباری):-
- (شێخ محەمەد کوڕی شێخ جەبار کوڕی شێخ قادری جەباری)ە.
- ساڵی (١٩٢١) لە گوندی (شێرە دەرە)ی ناوچەی جەباری لەدایکبووە.
- ساڵانی (١٩٤٤-١٩٤٥) دەچێتە ڕیزی حیزبی هیواوە.
- لە پاشان بە لە ناوچوونی حیزبی هیوا لە ساڵی (١٩٤٦) دەچێتە ڕیزی پارتی دیموکراتی کوردستانەوە.

- لە (١١)ی ئەیلولی ساڵی (١٩٦١) هەر لەگەڵ هەڵگیرسانی شۆڕشی ئەیلول بۆ ماوەی یەك ساڵ و چوارمانگ لەلایەن ڕژێمەوە زیندانی دەکرێت.
- لە دیوانە شیعرەکانی (ڕاز و نیاز)ی بە چاپ گەیاندووەو دیوانی (بەرەوهەوران) لە ساڵی (١٩٩١) بە تاڵان بڕێشتووە.
- ساڵی (١٩٨٤) کۆچی دوایی کردووە.

* (محەمەد جەمال):-

- ساڵی (١٩٥٤) لە گەڕەکی ساری کەهیە لەدایکبووە.
- یەکێکە لەوانەی لە بواری شانۆی کۆمیدیا دەورێکی باڵای بینیوە.

* (محەمەد جەمیل تاڵەبانی - شێخ محەمەد جەمیل تاڵەبانی):-

- ناوی (شێخ محەمەد جەمیل کوڕی شێخ محەمەد عەلی کوڕی حاجی شێخ عەلی ئەفەندی خالسییە، قادری)یە.
- ساڵی (١٨٩٢) لەدایکبووە.
- لە دوای کۆچی دوایی باوکی جێگەی گرتووەتەوە لە تەکیەکەی.
- ساڵی (١٩٦١) لە بەغدا کۆچی دوایی کردووە.

* (محەمەد جەمیل عوسمانی):-

- ساڵی (١٩١٠) لە کفری لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٨٣) کۆچی دوایی کردووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی (مێژووی شەڕی ئەهلی سەلیب)، سلێمانی، ١٩٥٩.

* (محەمەد جەمیل قیردار):-

- (محەمەد جەمیل قیردار کوڕی مستەفا قیردار)ە.
- ساڵی (١٨٦٨) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵانی (١٩٣٩)، (١٩٤٣) هەڵبژێردراوە بە نائیبی کەرکوك.
- لە (٢٥)ی ئەیلولی ساڵی (١٩٥٣) کۆچی دوایی کردووە.

*** (محەمەد جەواد نەجیب جەباری):-**

- ناوی (سەید محەمەد کوڕی سەید جەواد کوڕی سەید نەجیب جەباری)یە.
- ساڵی (١٨٩٢) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٥٩) کۆچی دوایی کردووە.
- ساڵی (١٩١٣)دا گۆڤاری (معارف)ی دەرکردووە.
- بەرهەمەکانی: (تواصول جغرافیای ابتدائی)، بە زمانی تورکی، چاپخانەی (اداب)، بەغدا، ١٩١٠
- لە ماوەی شەڕی جیهانی یەکەمدا بووتە ئەفسەر لە سوپای عوسمانییدا لە شاری حەلەب و لە دوای تەواو بوونی شەڕیش دامەزراوە بە ژمێریار لە شاری ئەستەمبوڵ.

*** محەمەد جەواد عەلی بەیاتی - دکتۆرمحەمەد جەواد عەلی بەیاتی:-**

- ساڵی ١٩٦٧ لە خورماتوو لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- الخطب الوعظية للإمام علي بن ابي طالب، نامەی ماستەر، ٢٠٠٥
- توظيف المرجعيات الثقافية في شعر محمد مردان، نامەی دکتۆراە، ٢٠١٣
- توظيف المرجعيات الثقافية في شعر محمد مردان، بيروت، ٢٠١٣

*** (محەمەد ئجامچی):-**

- ساڵی (١٩٣٩) لە گەڕەکی (موسەلا) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٦٠) کۆمەڵێک گۆرانی تورکمانی لە بەغدا تۆمارکردووە.
- تاکو ئێستا کە (٢٥) گۆرانی ومەقام وقۆریاتی بۆ مان بەجێهێشتووە.
- لە (٣٠)ی ئاياری ساڵی (٢٠٠٢) کۆچی دوایی کردووە.

*** (محەمەد حەبیب تاڵەبانی):-**

- (شێخ محەمەد حەبیب کوڕی شێخ عەلی کوڕی عەبدولرەحمان کوڕی ئەحمەد تاڵەبان)یە.
- ساڵی (١٨٨٤) لەدایکبووە.
- بنەڕەتی خێزانەکەی دەگەڕێتەوە دێی تاڵەبان لە نزیك قەزای چەمچەماڵ.
- باوکی شێخ عەلی یەکێکە لە زانا ئایینە کانی تەریقەتی قادری.
- ساڵی (١٨٨٤) لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٢٠)دا بووەتە بەڕێوەبەری ناحیەی قەرەحەسەن.
- هەڵبژێردراوە بە نوێنەری لیوای کەرکوك لە (مجلس التاسيس) لە ساڵی (١٩٢٤ لە ساڵی (١٩٢٥) دووبارە هەڵبژێردراوە.
- ساڵی (١٩٢٨) قازی شەرعی کەرکوك بوو.
- ساڵی (١٩٣٠) نوێنەری لیوای کەرکوك بوو، دووبارە لە ساڵی (١٩٣٣) هەڵبژێردراوە.
- ساڵانی (١٩٢٤-١٩٤٩) سەرۆکی شارەوانی کەرکوك بووە.
- ساڵی (١٩٥٩) کۆچی دوایی کردووە.

*** (محەمەد حەسەن ڕۆژبەیانی):-**

- ساڵی (١٩٥٠) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٧٤) بروانامەی بەکالۆریۆسی لە زمانی کوردی لە زانکۆی بەغدا وەرگرتووە.
- هەر لە ساڵی (١٩٧٣)ەوە خەریکی نووسین و وەرگێڕانە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی (پاداشتی کۆتایی ساڵ)، وەرگێڕان، هەولێر، ١٩٧٩.

*** (محەمەد حەمە ساڵح تۆفیق):-**

- ساڵی (١٩٥٣) لە کفری لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٧٦) کۆلێژی کشتوکاڵی زانکۆی سلێمانیی تەواو کردووە.
- ٢٢ ساڵ مامۆستای پیشەیی و ئامادەیی بووە.
- ١٣ کتێبی لە ئینگلیزییەوە کردووە بە کوردی گەلێك نووسین و وەرگێڕانی لەڕۆژنامەوە گۆڤارەکانی ناوخۆو دەرەوە بڵاو کردووەتەوە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (هۆنراوەو چیرۆکی فۆلکلۆری کوردەواری)، سلێمانی، ٢٠٠٠.
- (جینۆسايد لە عێراقدا، پەلاماری ئەنفال بۆ سەر کورد)، میدل ئیست ووچ، وەرگێڕان، سلێمانی، ٢٠٠٤.
- (سەرهەڵدان و شکستی سەربەخۆیی باشووری کوردی لەکوردستانی عێراقدا جەنگی جیهانی یەکەم)، وەدیع جوەیدە، وەرگێڕان، سلێمانی، ٢٠٠٦.
- (کارێکی ژەهراوی ئەمریکاو عێراق و گاز بارانی هەڵەبجە)، یوسن هێلتەمان، وەرگێڕان، سلێمانی، ٢٠٠٨
- اوجه الشبه بين جينوسايد الكورد والهنود الحمر والهولوكوست النازي، ٢٠٠٨
- (کەرکوك، لەدوو ڕاپۆرتی گرووپی قەیرانی نێودەوڵەتی)، وەرگێڕان، هاریەش، هەولێر، ٢٠٠٩.
- (کیژی کاپیتان)، ڕۆمان، پۆشکین، وەرگێڕان، سلێمانی.

*** (محەمەد حوسامەددین عومەر قادری):-**

- ناوی (شێخ محەمەد حوسامەددین کوڕی مەلا عومەر کوڕی حاجی کەوسەر)ە.
- ساڵی (١٨٩٨) لە کەرکوك لەدایکبووە
- ئیجازەی مەلایەتی لەلای مەلا مەحموودی مەزناوی وەرگرتووە، بووەتە ئیمام و خەتیب لە مزگەوتی (کەوسەر).
- گەلێك بەرهەمی شیعری و نووسینی هەیە بە زمانەکانی عەرەبی و تورکی و فارسی.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (الانفاس الرحمانية في سلسلة القادرية الطالبانية)، بە زمانی تورکمانی و عەرەبی و کوردی، چاپخانەی (الشمال)، کەرکوك، ١٩٧٣.
- (رسالة سيرة الائمة الاربعة)، دەستنووس.
- لە (٤)ی شوباتی ساڵی (١٩٦٦) کۆچی دوایی کردووە.

* (محەمەد حوسێن داغستانی):-

- سالی (١٩٤٨) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ئەدیب و رۆژنامەنووسە.
- گۆڤاری (صدى كركوك الرياضي)، بە هاوبەشی لەگەڵ کۆمەڵێك نووسەر لە سالی (١٩٦٧) بە چاپ گەیاندووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (يقظة الوجع)، پارچە پەخشان، (٢٠٠٨).

* (محەمەد حوسێن شوانی - دکتۆر محەمەد حوسێن شوانی):-

- ناوی (محەمەد مەلا حوسێن محەمەد ئەحمەد خەلیفە فەتاح ئەحمەد میکائیل ئیسماعیل کوڕی بەگی (سمایل بەگی))ە ناسراو بە (محەمەد شوانی).
- لە (١)ی ئادای سالی (١٩٦٥) لە گوندی (سمایل بەگی) ناوچی (شوان)ی پارێزگای کەرکوک لەدایکبووە.
- سالی (١٩٨٠) خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی لە گوندی (ڕێدار)ی (ناوچەی شوان) تەواو کردووە.
- سالی (١٩٨٣) ئامادەیی بەشی زانستی لە کەرکوک تەواو کردووە.
- سالی (١٩٨٥) دبلۆمی لە پەیمانگای (کشتوکالی شەترە) لە (ناسریە) تەواو کردووە.
- سالی (١٩٩٥) ئامادەیی بەشی ئەدەبی لە هەولێر تەواو کردووە.
- سالی (٢٠٠١) بەکالۆریۆسی لە زانکۆی (سەلاحەددین) لە هەولێر تەواو کردووە.
- سالی (٢٠٠٥) ماستەری لە کۆمەڵناسی لە زانکۆی (موسڵ) بە دەستهێناوە، نامەی ماستەرەکەی بە ناونیشانی (الاختلاف والتنوع في ظل التضامن الإجتماعي، دراسة ميدانية في مدينة كركوك) بوو.
- سالی (٢٠٠٩) دکتۆرای لە (ئەنترۆپۆلۆژیای کلتووری) لە زانکۆی (بەغدا) بە دەستهێناوە، نامەی دکتۆراکەی بە ناونیشانی (القيم الثقافية وتلوث البيئة الحضرية، دراسة ميدانية انثروبولوجية في مدينة كركوك) بوو.
- پرۆفیسۆری یاریدەدەرە لە کۆلێژی (ئەدەبیات)ی زانکۆی (سەلاحەددین) و مامۆستای وانەبێژە لە کۆلێژی (پەروەردە)ی زانکۆی (کەرکوک).
- لە تەمەنی هەرزەکارییەوە ڕووی کردووەتە خوێندنەوەو دەستی کردووە بە نووسین، یەکەم نووسینی لە (١٣)ی تشرینی یەکەمی سالی (١٩٨٨) لەسەر سیناریۆی تەلەفزیۆنی (ژاله) بلاوبووەتەوە.
- خاوەنی چەندین کتێب و توێژینەوەی زانستییە بە زمانی کوردی و عەرەبی لە بواری (کۆمەڵناسی) و (ئەنترۆپۆلۆژیا) و (ژینگە)دا، هەندێك لە گرنگترین نووسینەکانی بریتین لە:
- (التنوع الأثني والديني في كركوك)، ٢٠٠٦.
- (دور القيم الثقافية في تلوث البيئة الحضرية).
- (الاثار الإجتماعية للواقع الصحي في اقليم كردستان).
- (سۆسیۆلۆژیای چینە کۆمەلایەتییەکان، دەروازەیەك بۆ شیکردنەوەی چینایەتی کۆمەڵگای کورد)، ٢٠١١.
- (ئەنترۆپۆلۆژیای دانیشتوان)، ٢٠١٣.
- (دەروازەی کۆمەڵناسی)، بە هاوبەشی، ٢٠١٣.
- (سەرەتایەك بۆ نووسینی توێژینەوە لە کۆمەڵناسیدا).
- جگە لە وەرگێڕانی چەندین کتێب لە زمانی عەرەبی و فارسییەوە بۆ زمانی کوردی، لەوانە:
- (میتۆدەکانی توێژینەوە لە کۆمەڵناسیدا)، وەرگێڕان، ٢٠١١.
- (ڕێبازە سیاسی و ئاکارییەکەی تۆماس هۆبز)، وەرگێڕان، ٢٠١١.
- (بابەتەکانی تیۆردانان لە کۆمەڵناسیدا)، وەرگێڕان، ٢٠١١.
- (کۆمەڵناسی بابەت و میتۆد)، وەرگێڕان بە هاوبەشی، ٢٠١١.
- لە بواری لێکۆڵینەوەشدا ئەم بابەتانەی بلاوکردووەتەوە:
- (دور الصحافة في ترسيخ القيم الديمقراطية)، ڕۆژنامەی (الاتحاد)، ١٩٩٤.
- (جمعية زانستي ودورها في تعليم الكبار في كركوك)، ڕۆژنامەی (الاتحاد)، ٢٠٠٥.
- (تجربة رعاية النازحين في اقليم كردستان العراق)، ٢٠٠٨.
- (التلوث البصري في المدن المعاصرة)، ٢٠٠٨.
- (کاریگەری ئەنفال لەسەر سامانی مرۆیی کورد)، توێژینەوە، گۆڤاری (سەنتەری برایەتی)، ٢٠٠٢.
- (بنەما کۆمەلایەتییەکانی چارەنووسی هاوبەش لەنێوان کوردو تورکمان) توێژینەوە، گۆڤاری (توێژینەوە)، ٢٠٠٧.
- (ئەزموونی چاودێری پەنابەران لە کەرکوك)، توێژینەوە، گۆڤاری (زانکۆی کۆیە)، ٢٠١٠.
- (کوردو کلدوئاشووری ئایندەیەکی هاوبەش)، توێژینەوە، گۆڤاری (زانکۆی سەلاحەددین)، ٢٠١٠.
- (ڕۆڵی چینی ناوەند لە پێکەوەنانی سیما نەتەوەییەکاندا) توێژینەوە، گۆڤاری (زانکۆی سلێمانی)، ٢٠١١.
- (ئەنترۆپۆلۆژیای زمان و زمانی کوردی بە نمونە)، گۆڤاری (زانکۆی کەرکوك)، ٢٠١٢.
- (کاریگەری ڕاگواستن لەسەر بوونیادی کۆمەلایەتی گوندە کوردییەکان، شوان بە نمونە)، گۆڤاری (زانکۆی گەرمیان)، ٢٠١٣.

* (محەمەد خەتیب):-

- ساڵی (١٩١٠) لە گەڕەکی (حەمام) لە قەڵا لەدایکبووە.
- لە لێکۆڵینەوە و ژیانی لەسەر بابەتەکانی کەمە

* (محەمەد خالسی تاڵەبانی):-

- ناوی (شێخ محەمەد کوڕی شێخ ڕەزای تاڵەبانی)یە، نازناوی شیعری (خالسی)یە.
- ساڵی (١٨٧٥) لە گەڕەکی (بولاق) لەدایکبووە.
- خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی لەلای باوکی و زانایانی گەڕەکەکە تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩١١) لەبەر ئەوەی پەیوەندی لەگەڵ والی موسڵ (سلێمان نەزیف بەگ) باش بووە بۆیە کردوویەتی بە قایمقامی قەزای (دهۆک).
- لە شەڕی جیهانی یەکەمدا گوێزراوەتەوە بۆ یەکێك لە قەزاکانی تورکیاو بەم جۆرە ناوچەیەکی فراوانی چاو پێکەوتووەو بە کۆمەڵێك شاعیرو شیعر دۆستی تورك گەیشتووە.
- لە شەڕی سەربەخۆیی تورکیادا بە لایەنگرنی جێنشینی خەلیفە دانراوەو دوای ماوەیەك کۆتایی بە مووچەکەی هاتووەو گەڕاوەتەوە بۆ کەرکوك و کراوە بە قایمقامی کفری.
- گەلێك شیعری تورکی و کوردی هەیە، بەڵام توانای شیعری لەو ئاستەدا نەبووەو هەندێك جار هەوڵی داوە لاسایی (شێخ ڕەزا)ی باوکی بداتەوە.
- ماوەیەك لەلای (مەلا مەحموودی مەزناوی) زانستەکانی ئایینی خوێندووە.
- قوتابخانەیەکی نوێی لە کفری کردووەتەوە لەو ماوەی کە لەوێ بووە.
- ساڵی (١٩٢٢) تووشی نەخۆشی (سیل) بووەو پاش ماوەیەك کۆچی دوایی کردووە.

* (محەمەد خدر -خضر- مەحمود):-

- ساڵی (١٩٦٦) لە گەڕەکی بەگلەر لەدایکبووە.
- ساڵی ١٩٨٩ دبلۆمی لە هونەری شانۆ لە بەشی داهێنان و نواندن وەرگرتووە.
- شاعیرو ڕەخنەگرو ڕۆژنامەنووس و شانۆکاریووە.
- مامۆستایە لە هونەرە جوانەکانی کەرکوك.
- بەرهەمەکانی:
- (تراتیم ارابخا)، شیعر، کەرکوك، ١٩٩٩.
- (أيادي الجن)، شيعر، کەرکوك، ٢٠٠١.
- (أسطورة كركوك حورية حب)، شيعر، چاپی یەکەم کەرکوك ٢٠٠٣، چاپی دووەم ٢٠٠٧.
- (لا)، شیعر، کەرکوك، ٢٠٠٤.
- (الكفاف في سيرة حميد الحاف)، کەرکوك، ٢٠٠٦.
- (انشيد وانا كصمت البخور في لظى صقيع كركوك)، شيعر، کەرکوك، ٢٠٠٧.
- (عفوا لاتحضر سيدي المسيح)، شانۆ، کەرکوك، ٢٠٠٩.
- (غياهب الجب)، شانۆ، کەرکوك، ٢٠٠٩.
- النقد المسرحي، ٢٠١١.

- المكياج في المسرح، ٢٠١٢.
- المكياج في السينما والتلفزيون، ٢٠١٢.
المسرح في كركوك، ٢٠١٥.
- بەشداری درامای (کەرکوك ٤)ی کردووە وەکو ئەکتەر.

* (محەمەدی خولەی پارام چاوش):-

- مەقام خوێنێکی چاك بووە تەمیرەو زوورناشی بە ڕێکوپێکی ژەنیوەو شارەزایی لێیان پەیدا کردووە، باوکی هونەرمەند سەلاح داودەیە.
- ساڵی (١٩١٣) لەدایکبووەو لە ساڵی (١٩٨٠) کۆچی دوایی کردووە.

* محەمەد خورشید داقووقلی:-

- ساڵی ١٩٣٢ لە داقووق لەدایکبووە.
- ساڵی ٢٠١١ کۆچی دوایی کردووە.
- بەرهەمەکانی:-
- تیمیل ئوکول سوزلوگو، فەرهەنگ بە زمانی تورکی و عەرەبی، ٢٠٠٤.
- مثقفوا الغرب يتحدثون عن الرسول الأعظم، ٢٠٠٤
- جمهورية تركمانستان، ٢٠٠٦
- التتار وجمهورية تتراستان الإسلامية، ٢٠٠٧.
- داقوق قصبەسی، ٢٠٠٧
- اقوال ونصائح لقمان الحكيم، ٢٠٠٨
- الألفية المنتخبة من احاديث الرسول(ص)، ٢٠٠٨
- جمهورية قيرغستان الإسلامية، ٢٠٠٨
- اقوام وطوائف إسلامية لاتعرف عنها إلا القليل، ٢٠٠٨
- أسئلة وجهت إلى الأنبياء والأولياء، ٢٠٠٨
- من اقوال الإئمة عليهم السلام، ٢٠٠٨
- نصائح الأنبياء والأولياء لأبنائهم، ٢٠٠٨
- علماء الغرب يتحدثون عن وجود عظمة رب العالمين، ٢٠٠٩
- داقووق - طاووق داغار جیقی، ٢٠٠٩
- من اقوال العبادات واخبار الصالحات، ٢٠١٠
- داقوق سوقاقلاریندە، ٢٠١٠

* محەمەد خورشید قەساب ئۆغلوو:-

- ساڵی ١٩٤٧ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- ادباء المهجر والثقافة التركمانية، ٢٠٠٥
- همسات، بابەتی ڕۆژنامەوانی، ٢٠٠٧
- قصائد مهجرية، شیعر، ٢٠٠٨
- تركمان اركولري، ٢٠٠٨
- رحلة العمر، كورته چيرۆك، ٢٠١٠
- قصائد وشعراء، ٢٠١٠.
- صاري كهية داستاني، شیعر، ٢٠١٢
- صاري كهية داستاني، شیعر، ٢٠١٣

* (محەمەدی دەرماناوی گەورە - مەلا محەمەدی دەرماناوی گەورە):-

- ناوی (مەلا محەمەدی کوڕی محەمەد ئەمینی کوڕی ئەحمەد)ە، کە ناسراوە بە (ئەحمەد قلێنج) لە عەشیرەتی (لەك)ەو لە دێی دەرماناوی گەورە.
- ساڵی (١٩٢٨) لە ناوچەی پردێ لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٥٣) ئیجازەی مەلایەتی وەرگرتووە.
- لە (١١)ی تشرینی یەکەمی ساڵی (١٩٧٣) کۆچی دوایی کردووە.

٠ * (محەمەد دەروێش موفتی):-

- ناوی (محەمەد دەروێش کوڕی لوتفەڵڵا ئەفەندی)یە.
- کاتێك باوکی کۆچی دوایی کردووە دامەزراوە بە موفتی کەرکوك‌و دوای ماوەیەك ئاوارە بووەو کراوە بە دادوەری شاری (ئورفە)و (ملاتییە)و لە ساڵی (١٩٠٧)دا لە شاری (حەما) لە دواییدا گەڕاوەتەوە کەرکوك‌و لە تۆماری دادوەری کەرکوك ساڵی (١٩٢٠)دا ئاماژە کراوە بە هاتنەوەی.
- لە حوزەیرانی ساڵی (١٩١٠)دا کۆچی دوایی کردووە.

* (محەمەد دارتاش - سەید محەمەد دارتاش):-

- (محەمەد بارام سەید مستەفای کاکەیی)یە.
- ساڵی (١٩٥٢) لە گەڕەکی (پڵاخ) لە شاری کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٦٣) دەستی بە نووسینی شیعرو بڵاوکردنەوە کردووە.
- قۆناغی سەرەتایی وناوەندی لە کەرکوکدا بڕیووە.
- تا ئێستا (٦) بەرهەمی بە چاپ گەیاندووە، لەوانە:
- (یەکەم هەنگاو)، شیعر، بەغدا، ١٩٩٢.
- (چوارینەکانی سەید محەمەد دارتاش)، هەولێر.
- (یارستان)، شیعر، هەولێر.
- کرکوك فولکلوردان درلەملر، ٢٠٠٦.
- سوز صوفراسی، چیرۆکی فۆلکلۆری، ٢٠٠٨.
- ارەنلری باغچەسیندان، جیمجەکلر، ٢٠٠٨.

* (محەمەد دوزلی):-

- ناوی (محەمەد عەبدولواحید)ە.
- ساڵی (١٩٧٢) لە شارۆچکەی خورماتوو لەدایکبووە.
- هونەرمەندی مەقام‌و گۆرانی تورکمانییە.

* (محەمەد ڕەئوف-فەردی):-

- ساڵی (١٨٨٢) لە گەڕەکی (چقور) لەدایکبووە.
- نازناوی شیعری (فەردی)و (گورکم) بووە.

* (محەمەد ڕەئوف):-

- ساڵی (١٩٤٤) لە گەڕەکی (ئاوچی) چاوی بە ژیان هەڵهێناوە.
- هەر لە سەرەتای ژیانی هونەری لە مزگەوت وتەکیەکانی کەرکوك فێری مەقامی ووتنی تورکمانی بووە.
- ساڵی (١٩٦٢) چووەتە ئێستگەی بەغدا گۆرانی تورکمانی تۆمار کردووە هەر لەوێ چاوی بە هونەمەندی گەورە (عەلی مەردان) کەوتووە.

* (محەمەد ڕەئوف کەرکوکی):-

- ناوی (محەمەد ڕەئوف ساڵح نازناوی هونەری محەمەد ڕەئوف کەرکوکی)یە.
- ساڵی (١٩٥٦) لە گەڕەکی (بەرتەکیە) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- سەرەتای هونەری دەگەڕێتەوە بۆ ئاهەنگی قوتابخانەکان، یەکەم گۆرانی بۆ تەلەفزیۆن تۆمار کردووە بە ناوی (شەوانە) لە ئاوازو مۆسیقای مامۆستا (نوری برایم جاف).

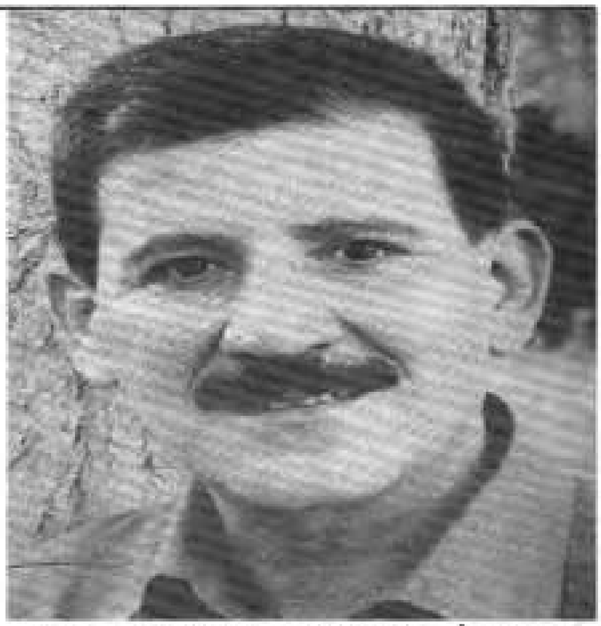

- هەر لە ساڵی (١٩٩١)ەوە زیاتر لە (٥٠) بەرهەمی گۆرانی تۆمار کردووە.

* (محەمەد ڕەزا ئەمین):-

- ساڵی (١٩٤٢) لەدایکبووە.
- قوتابخانەی سەرەتایی‌و ناوەندی‌و ئامادەیی‌و خولی پەروەردەی لە کەرکوک تەواو کردووە.
- فێری کەمان بووە لای مامۆستایان: قادر مەردان، ویدمەن، جۆرج، توانی بگاتە تیپی مۆسیقای سلێمانی‌و ئامێری عودی لێ دەدا.
- دەنگی زۆر خۆش بوو بەڵام گۆرانی نەوت بۆ ئێستگەو تەلەفزیۆن.

* (محەمەد ڕەفیق خادم سوجادە):-

- (محەمەد ڕەفیق کوڕی حاجی ئەمین کوڕی مەلا محەمەد کوڕی مەلا سەعدی خادم سوجادە)یە.

- ساڵی (١٨٦٩) لە کۆیە لەدایکبووە.
- ماوەیەک ئەندام بووە لە دادگای کەرکوک لە سەردەمی دەوڵەتی عوسمانییدا.
- ساڵانی (١٩٢٥-١٩٢٨) هەڵبژێردراوە بە نائیبی کەرکوک.
- شیعری هەیە بە زمانی عەرەبی و تورکی و کوردی‌و فارسی.
- ساڵی (١٩٣٦) کۆچی دوایی کردووە.

* (محەمەد ڕەمەزان عەبدوڵڵا - دکتۆر محەمەد ڕەمەزان عەبدوڵڵا):-

- ساڵی (١٩٣٧) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- قوتابخانەی سەرەتایی‌و ناوەندی‌و ئامادەیی لە کەرکوک تەواو کردووە.
- بڕوانامەی ماستەرو دکتۆرای لە (ئەزهەر) لە میسر تەواو کردووە.
- یەکێک بووە لەو بێژەرانەی بەشی کوردی ڕادیۆی قاهیرە کە لەنێوان ساڵانی (١٩٥٧-١٩٦٨) کاری کردووە، بەڵام ناوبراو لەنێوان ساڵانی (١٩٦١-١٩٦٨) وەکو بێژەر لەو ڕادیۆیە بووە لەگەڵ د. فوئاد مەعسووم، عەبدوڵڵا مارف، عوسمان ئۆغەرانی.
- ساڵی (١٩٧٦) بووە بە مامۆستا لە کۆلێژی (ئیمام ئەلئەعزەم) لە بەغدا.
- بیست ساڵ ڕاگری کۆلێژی شەریعەی بەغدا بووە.
- بەرهەمەکانی:
- (الباقلاني وآراءه الكلامية)، نامەی دکتۆرا، چاپخانەی (الأمة)، بەغدا، ١٩٨٦.
- (البصرة ودورها في نشأة علم الكلام).
- (علم المنطق)، بەغدا، ١٩٩٢.
- (مقولات ارسطو بين الفلاسفة والمتكلمين).
- لە ڕۆژی (٢٦)ی ئایاری ساڵی (٢٠١٤)ی زایینیی کۆچی دوایی کردووە.

* (محەمەد ڕامز یەعقوبی زادە):-

– ساڵی (١٨٩٠) لە کەرکوك لەدایکبووە.
– ناوی (محەمەد کوڕی ڕامز کوڕی عەبدوڵلا کوڕی ساق یەعقوبی)یە.
– یەکێکە لە شاعیرو نووسەرەکانی کەرکوك.
– ساڵی (١٩٣٩) کۆچی دوایی کردووە.

* (محەمەدی ڕۆستەم جاف – حاجی محەمەد ڕۆستەم جاف):-

– ناوی (حاجی محەمەدی ڕۆستەم جاف)ە، کە لە تیرەی (ڕۆغزایی)یە.
– ساڵی (١٩٢٧) لە کەلاری کۆن هاتووەتە دنیاوە.
– ساڵی (١٩٣٣) قوتابخانەی سەرەتایی لە کەلاری کۆن تەواو کردووە.
– لە سەرەتای چلەکان هاتووەتە ڕیزی حیزبی هیواوە تا ساڵی (١٩٤٥) لەو حیزبەدا کاری کردووە.
– پیاوێکی ئازاو خەباتکاری سەردەمی خۆی بووە، لە پاڵ توانای سیاسیدا شاعیرێکی بە توانایش بووە.
– لە (٢٦)ی شوباتی ساڵی (١٩٨٨) کۆچی دوایی کردووە.

* محەمەد زەنگەنە :-

– ئەم شاعیرەمان ژیان و بەسەرهاتی ئاڵۆزە، هەندێك لە ئەدەبدۆستان بە برای ئەحمەد بەگی زەنگەنە و بەشێکیان بە ئامۆزای یان مامی لە قەڵەمی دەدەن.
– لەلایەن (مەلا جەمیل)ەوە ئەم شاعیرە بە غەمناکی گەورە ناسراوە و نازناوی زەبوونیشی داوەتە پاڵی و ئاماژەی بە هیچ سەرچاوەیەکیش نەکردووە، بەڵام تەنها سەرچاوەی باوەڕپێکراو تا ئێستا ڕەنجوورییە، کە نە نازناوی غەمناکی داوەتە پاڵی زەبوونیشی بە شاعیرێکی دیکە ناساندووە.

* (محەمەدی زەنگەنە –ڕەنجوورە–ڕەنجووری شێخانی):-

– ناوی (محەمەد کوڕی یوسفی زەنگەنە)یە، نازناوی هۆنراوەیی (ڕەنجوورە)و بە (ڕەنجووری شێخانی) بە ناوبانگە.
– ساڵی (١٨١٤) لە دەوروبەری کەرکوك لەدایکبووە.
– لە زۆربەی مەڵبەندەکانی کوردستان گەڕاوە بە دوای خوێندن بە تایبەتی لە شاری سلێمانی.
– ڕەنجووری بە یەکێ لە هۆنەرانی کورد دێتە ژمارەو ئەو لە هۆنینەوەی هۆنراودا دەستێکی باڵای هەبووەو هۆنراوەکانی گەلێ تەڕو پاراو شیرینن.
– لە دوا تەمەنیدا بەرەو حیجاز کۆچی کردووەو زیارەتی مزگەوتی پێغەمبەری کردووە.
– ساڵی (١٨٨٢)لە مەدینە کۆچی دوایی کردووە.

* (محەمەد سەعید ئەفەندی بارانی):-

– ناوی (محەمەد سەعید ئەحمەد بارانی)یە.
– یەکێکە لە ئەفسەرە کوردەکانی سوپای عوسمانی.

* محەمەد سەعید – محەمەد باوایی:-

– خەڵکی گوندی باوای قەرەحەسەنە.
– ساڵی ١٩٨٤ بووە بە پێشمەرگە لە کەرتی چواری جەباری.
– لە ڕاپەڕینی ساڵی ١٩٩١ لە کاتی ڕزگارکردنی شاری کەرکوك لە گەرەکی ڕاپەڕین لەگەڵ شەهید عەلی تەپەلوو شەهید کرا.

* (محەمەد سەعید بەرزنجی):-

– ناوی (مەلا سەید محەمەد سەید سەعید بەرزنجی).
– ساڵی (١٨٩٢) لە کەرکوك لەدایکبووە.
– ساڵی (١٩٧٠) کۆچی دوایی کردووە.
– گەلێك بەرهەمی دەستنووسی هەیە لەوانە:
– (مناقبات ولي الله الباري الشيخ حسن القرەچیواری).
– (عیوب النفس).
– (فتح البصائر في معرفة كلمات الكفر والكبائر).
– (تنویر الضمیر في معجزات البشیر النذیر).
– (غزوة بدر الكبرى).
– (غزوات الاحد والخندق وفتح مكة وسائر فتوحات النبي).
– (كشكول الاخیار في مناقب الاخیار).
– (خوارق الشیخ عبد القادر الگیلاني).
– (خوارق شیخنا الحاج كاك احمد البرزنجي).
– (رسالة في تجوید القرآن الكریم).
– (مجالس الموعظة ومناقبات خلفاء الراشدین).
– (جمع وإقتطاف ٢٥٠٠ حدیث نبوي).
– (الادعیة والاوراد المختارة).

* (محەمەد سەعید جاف–حەمە سەعید بەگی جاف):-

– ناوی (محەمەد سەعید کوڕی محەمەد بەگی جاف)و
– ساڵی (١٩٢٦)دا لە کەرکوك لەدایکبووە.

– ئەدیبو نووسەرو سیاسەتمەدارێکی کورد بووەو لە زمانی کوردیو عەرەبیو تورکیو فارسیدا لێزان بووەو گەلێك کتێبی چاپکراوی بە زمانی کوردی هەیە، بابەتو لێکۆلینەوەکانی لە گۆڤاری (گەلاوێژ)و (هیوا)و ڕۆژنامەی (التآخي)و (برایەتی) بلاوکردووەتەوە.
– هەر لە گەنجییەوە ئارەزووی کۆکردنەوەی کتێبو کتێبخانەی دەبێت، تا دەبێتە خاوەنی دەولەمەنترین کتێبخانە لە گەرمیاندا، لە چلەکاندا دەبێتە ئەندامی حیزبی (هیوا).
– ماوەیەك ڕاوێژکاری سەرۆك کۆماری عێراق بووە.
– بەرهەمە چاپکراوەکانی: (ئاوارە) لە دوو بەرگدا.
– لە (٢٤) ئاداری سالی (١٩٩٦) کۆچی دوایی کردووە.

* (محەمەد سەعید زەنگەنە):-

– سالی (١٩٥٧) لە شاری کەرکوك لەدایکبووە.
– سەدان گوتارو ڕاپۆرتو ڕیپۆرتاژو بە دواداچوونەوەی ڕۆژنامەوانی لە گۆڤارو ڕۆژنامەکاندا بە ناوی خۆیو ناوی خوازراوەوە بلاوکردووەتەوە.
– جێگری لقی کەرکوکی یەکێتیی نووسەرانی کورد بووە.
– ئەندامی ئەنجوومەنی دەزگای ڕۆشنبیری (شەفەق) بووە.
– ئەندامی دەستەی نووسەرانو بەڕێوەبەری نووسینو جێگری سەرنووسەری گۆڤاری (نەوشەفەق) کاری کردووە.
– لە ژمارەکانی (٦٥-١٢٤) بەڕێوەبەری نووسینی ڕۆژنامەی (باسەرە) بووە.
– لە ژمارە (٣)ەوە تا دوا ژمارەی ڕۆژنامەی (ئافرێدە) بەڕێوەبەری نووسین بووە بە ناوی خوازراوی (کوژان کەرکوکی)، ئەم ڕۆژنامەیەش ئەنجوومەنی پارێزگای کەرکوك /یەکێتی ئافرەتانی کوردستان دەریکردووە.
– لە ژمارە (٢٤) تا ژمارە (٧٩) سەرنووسەری گۆڤاری (منالانی باوەگوڕگوڕ) بووە.
– لە ژمارە (١)ەوە تا ژمارە (٣٢)و کۆتایی سەرنووسەری گۆڤاری (حاجیلە)ی مندالان بووە.
– سەرنووسەری ڕۆژنامەی (توگرە سەلمان)ە.
– ئەندامی دەستەی نووسەرنی گۆڤاری (تۆپزاوە)یە.
– سەرنووسەری ڕۆژنامەی (سێبەر)ە.
– جێگری سەرۆکی لقی کەرکوکی (یەکێتی نووسەرانی کورد)ە.
– سکرتێری (کۆمەلەی هونەرو ویژەی لقی کەرکوك)ە.
– ئەندامی دەستەی کارگێڕی نووسینگەی ڕێکخراوی چاودێری کوردۆسایت (چاك)ە.
– بەرپرسی ڕێکخراوی (یەسنا)یە بۆ بە دیکۆمێنت کردنی گەلکوژی کوردان.
– ئەم بەرهەمانەی بە چاپ گەیاندووە:
– (پرسیارە ئەزۆکەکان)، کۆچیرۆك، هاوبەش، کەرکوك، ٢٠٠٠.
– (ژوانێکی لە یادکراو)، شیعر، دوو بەشە، بەشی دووەمی تەرخان کراوە بۆ شیعری مندالان، کەرکوك، ٢٠٠١.
– (ئاوێزە/١، لە ئاوایی کۆوارە)، ٥١ نووسەری گەرمیان بەشدارییان کردووە، کەرکوك، ٢٠٠١.
– (ئاوێزە/٢)، ئامادەکردن، کەرکوك ٢٠٠٢.
– (زەردەمار)، نۆڤلێت، چاپی یەکەم، کەرکوك، ٢٠٠٢، چاپی دووەم، کەرکوك، ٢٠٠٥.
– (ئەنفالستان)، ئامادەکردن، ٢٠٠٥.
– (چاوبرکێی سەر زورگەکان)، کۆچیرۆك، هەولێر، ٢٠٠٥.
– (کۆڤان دەنگ بە دەسەلاتی کوردی نادات)، کەرکوك، ٢٠٠٦.
– (الصل)، وەرگێڕانی عەلی بەرزنجی، کەرکوك، ٢٠٠٧.
– (غمزات على مشارف التلال)، وەرگێڕانی کۆمەلێك وەرگێڕ، کەرکوك، ٢٠٠٨.
– (بیبلۆگرافیای ١٠٠ کتێبی لقی کەرکوکی یەکێتی نووسەرانی کورد)، کەرکوك، (٢٠٠٩).
– (حیزبە فرە جەماوەرەکەی گولاباخ)، کۆچیرۆك، کەرکوك، ٢٠١٠.
– (١١١ نامەی عاشقانە)، کۆمەلێك نامەی عاشقانەی هەموو زینەکانی شاری کەرکوك، کۆکردنەوەو هەلبژاردنو پێداچوونەوە، ٢٠١١.
– (حیزب گولەباخ الجماهيري) وەرگێڕانی عەوف عەبدولرەحمان، ٢٠١٣.
– (پۆرپرەیتی کەرکوکیان) بەرگی یەکەم، ٢٠١٣.
– (الصل، الحية الصفراء)، وەرگێڕانی لە کوردییە: عەلی بەرزنجی، ٢٠١٤.
– بەم ناوانە بەرهەم بلاودەکاتەوە:
حەمە سەعید زەنگەنە، م. س زەنگەنە، حەمە تال، شوان محەمەد زەنگەنە، زەردەشتی، عەلی زەردەشتی، قشلاخی، دلگول، شەن، دلوڤان گەرمیانی، کۆژان کەرکوکی.

* محەمەد سەعید سۆفی:-

– بەرهەمە چاپکراوەکانی:-
– (پارێزگای کەرکوك لەناو پاکتاوکردنی ڕەگەزیدا)، سلێمانی، ٢٠٠٣.

* (محەمەد سەعید قطرت):-

– محەمەد سەعید کوڕی مەلا مستەفا ئەفەندی کوڕی محەمەد ئەفەندی بووە، محەمەد سەعید ناوی خۆیەتیو ئازناوی

شیعری (فطرت) بووە.
- ساڵی (١٨٥٤)دا لە کەرکوك لەدایکبووە.
- باوکی وەکی خۆی زانای سەردەمی خۆی بووە.
- دەرسی داوەتەوە لە قوتابخانەی (شاغازی) لە ئەستەمبوڵ و لە دوای گەڕانەوەی کراوە بە دادوەری لێکۆڵینەوە لە کەرکوك‌و داواکاری گشتی لە سلێمانی‌و دادوەری تاوان لە کەربەلا.
- ساڵی (١٩٠٦)دا لە ئەستەمبوڵ کۆچی دوایی کردووە.

* (محەمەد سەعید موفتی - مەلا محەمەد سەعید موفتی):-

- ناوی (مەلا محەمەد کوڕی سەعید موفتی سوەیلی)یە.
- ساڵی (١٨٥٨) لە گوندی (بێوەری) ناوچەی (سوەیلی شارباژێڕ) لەدایکبووە.
- گەلێك لە ناوچەکانی سلێمانی‌و کەرکوك‌و هەولێرو پێنجوێن‌و کفری گەڕاوە بۆ فێربوونی زانستی ئایینی‌و ئیجازەی مەلایەتی وەرگرتووە.
- ساڵی (١٩٠٨)دا لەلایەن ئەستەمبوڵەوە کراوە بە قازی‌و موفتی شاری کفری.
- ئەندامی ڕێکخراوی (ئازادی کوردستان) بووە لە شاری کفری.
- تا ئێستا زیاتر لە (٢٠) کەشکۆڵی دەستنووسی لێ بەجێماوە.
- ساڵی (١٩٤١) کۆچی دوایی کردووەو لە کفری نێژراوە.

* (محەمەد سەعید وەنداوی):-

- (محەمەد سەعید کوڕی حاجی حوسێن وەنداوی)یە.
- ساڵی (١٨٨٩) لە کفری لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٢١) بووەتە سەرۆکی شارەوانی کفری.
- ساڵی (١٩٢٥) بووەتە نائیبی لیوای کەرکوك.
- ساڵانی (١٩٢٨-١٩٣٠) بووەتە نائیبی لیوای کەرکوك.
- ساڵی ١٩٣٠ لەگەڵ نۆ نێردراوی کوردیی بۆ بەغدا، داوایان لە مەندوبی سامی بەریتانیا کردووە بۆ کردنەوەی بەڕێوەبەرایەتی پەروەردەی کوردستان بە زمانی کوردی لە شاری کەرکوك.
- لە (٢)ی نیسانی ساڵی (١٩٥٤) کۆچی دوایی کردووە.

* (محەمەد سەید):-

- ناوی (محەمەد عەلی سەید)ە.
- ساڵی (١٩٦٤) لە کەرکوك لەدایکبووە
- ساڵی (١٩٨٤) تا ساڵی (٢٠٠٢) لە بواری شانۆ وەك ئەکتەرو دەرهێنەرو ئامادەکاری دەقی شانۆیی کاری کردووە لە ڕێگای کۆمەڵەی هونەرە جوانەکانی کورد لقی چەمچەماڵ‌و مەڵبەندی ڕۆشنبیری چەمچەماڵەوە لەو ماوەیەدا.
- زیاتر لە (١٥) کاری شانۆییدا بەشدار بووە، زۆربەی وەك دەرهێنەر.
- ساڵی (١٩٩١) وەك دەرهێنەر کاری کردووە.
- ساڵی (١٩٩٥) دەستی بە کاری فلیمی دیکۆمێنتکاری‌و کورتە فلیم داوە.
- ساڵی (١٩٩٨)ەوەو بۆ ماوەی چوار ساڵی سەرۆکی کۆمەڵەی هونەرە جوانەکانی چەمچەماڵ‌و لێپرسراوی مەڵبەندی ڕۆشنبیری چەمچەماڵ بووە.
- لە دوای ساڵی (٢٠٠٣) وەك دەرهێنەرو ئامادەکار لە کاری بەرنامەو دراماو فیلمی دۆکیۆمێنتاری کاری لە تەلەفزیۆنی کەرکوك کاری کردووە.
- ساڵی (٢٠٠٥) لە بواری فیلمسازیدا کاری کردووە وەك سیناریست‌و دەرهێنەرو (٥) کورتە فیلمی بەرهەمهێناوەو هەموویان جگە لە (بارە گورگور) بەشداری فیستیڤاڵی سلێمانی‌و هەولێریان کردووە، ئەوانەش:
- (شەوبۆ)، ٢٠٠٥.
- (تۆوی گوڵ)، ٢٠٠٧.
- (لە کەناری خاسەوە)، ٢٠٠٨.
- (ماچی ئێسکەکان)، ٢٠١٠.
- (بارە گورگور)، ٢٠١٢.
- زیاتر لە (١٢) فیلمی دۆکیۆمێنتاریی بەرهەمهێناوەو لە کەناڵی ئاسمانی کەرکوك پەخشکراوەو چەند بەرهەمێکیشیان لە فیستیڤاڵەکاندا بەشدار بووە، ئەوانەش:
- (ئەنفال زامێکی بەردەوام).
- (ئەنفال ئەلقەی بوکێنی فراند).
- (ئیڤا).
- (کوا ئەنفالەکان؟).
- (ڕێگا).
- (پەپوولە ئەنفال کراوەکان).
- (دیمەنێك لە گەرمیانەوە).
- (مێژووی شانۆی کەرکوك).
- (سینەماکانی کەرکوك).
- (ئێرە کات خولەکێك بەر لە مەرگ)، تایبەتە بە قوربانیانی دەستی تیرۆر.
- (نوگرە سەلمان).
- (دایکێکی وشیار).
- (چەلەمۆرە تراژیدیاترین تاوانی ئەنفال).
- بەرهەمهێنانی چەندین کاری درامی بۆ تەلەفزیۆنی کەرکوك، وەك:
- (فرمێسکەکانی نەسین)، کە بریتی بوو لە (٨) ئەڵقە لە ساڵی (٢٠٠٧).
- بەشی دووەمی درامای (فرمێسکەکانی نەسین) کە بریتی بوولە (١٠) ئەڵقە لە ساڵی (٢٠٠٨).
- ساڵی ٢٠١٧ شانۆی تابوتێك لە ئومێد نواندن و دەرهێنان

* (محەمەد سابیر مەحموود):-

- لە شارۆچکەی چەمچەماڵ ساڵی (١٩٣٢) چاوی بەژیان هەڵهێناوە.
- ساڵی (١٩٥٢-١٩٥٣) پاش تەواوکردنی قوتابخانەی ئامادەیی بەشی ئەدەبی لە کۆلێژی (دار المعلمين العالية) لە بەغدا وەرگیراوەو ساڵی (١٩٥٦) بەشی زمان‌و ئەدەبی عەرەبی تەواو کردووەو بڕوانامەی بەکالۆریۆسی وەرگرتووە.
- پتر لە ٢٥ ساڵی لە قوتابخانەکانی ناوەندی‌و ئامادەیی‌و (دار المعلمين)ی سەرەتایی، مامۆستایی‌و بەڕێوەبەرایەتی ئەنجام داوەو پاشان لەسەر داواکاری خۆی ساڵی (١٩٨٤) خانەنشین کراوە.
- هەر لە تاق لاوییەوە کە قوتابی بووە خولیای شیعرو ئەدەب بووە بەرهەمی هەمە جۆری لە ڕۆژنامەو گۆڤارەکاندا بڵاوکردووەتەوە.
- بەرهەمەکانی:

- (ئاوازەکانی دڵم)، کۆمەڵە شیعرێکی تورکمانیە وەرگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی‌و ساڵی (٢٠٠٢) لە چاپ دراوە.
- (قەرەجانی گۆرانی)، هانزیگون فویکت، وەرگێڕان.
- (عشرون قصة كردية)، وەرگێڕان، بەغدا، ١٩٨٥.
- (الارجوان–قصص كردية معاصرة)، وەرگێڕان، چاپی یەکەم بەغدا ١٩٨٩، چاپی دووەم کەرکوک ٢٠٠٧.
- (ولي ديوانه وشم –مسرحية محمد عبد الرحمن زنكنه)، وەرگێڕان، بەغدا، ١٩٩٠.
- (زایەڵەی کۆچ)، شیعر، چاپی یەکەم، کەرکوک، ٢٠٠١، چاپی دووەم، ٢٠٠٨.
- (بنەماڵەکانی ڕەخنەی ئەدەبی)، وەرگێڕان، کەرکوک، ٢٠٠٢.
- (ئاوازەکانی دڵم)، دیوانی شاعیری تورکمانی سامی یوسف توتونچی، وەرگێڕان، کەرکوک، ٢٠٠٢.
- (مسرحية الدرويش ولي وشم–محمد عبد الرحمن زنكنه)، وەرگێڕان، کەرکوک، ٢٠٠٣.
- (لم يبقى ثمة من صحراء شرسة سوى المرأة–معلقة لطيف هلمت)، وەرگێڕان لە کوردییەوە، کەرکوک، ٢٠٠٤.
- (بەسەرهاتی کەوە بۆر)، چیرۆک، کەرکوک، ٢٠٠٥.
- (یاریزانی شەترەنج)، ڕۆمان، ستیڤان زفایج، وەرگێڕان، کەرکوک، ٢٠٠٥.
- (رماد او حكايات مع الذات)، کۆمەڵە شیعر، کەرکوک، ٢٠٠٧.
- (قطوف–قصائد مختارة من الشعر الكردي المعاصر)، وەرگێڕان، کەرکوک، (٢٠٠٨).
- (المتاهة–قصص كردية لـ(سالار اسماعيل سمين)، وەرگێڕان، کەرکوک، (٢٠٠٨).
- (پەیامێک لەبارەی)، جۆن لۆک، وەرگێڕان، کەرکوک، ٢٠٠٨.
- (گۆرانی، وەرگێڕان)، کەرکوک، ٢٠٠٩.
- (مسرحية بيفين)، وەرگێڕان، سلێمانی، ٢٠٠٩.
- زۆر بەرهەمی تری هەیە، تا ئێستا چاوەڕێی لە چاپدان دەکەن.
- لە ٢٨ی ئاداری ساڵی ٢٠١٥ کۆچ دوایی کردووە.

* (محەمەد سادق):-

- ناوی محەمەد سادق کوڕی حەسەنە، لە ناوخەڵکدا بە (مەلا سادق) بەناوبانگە بووە.
- لە هەندێک لە دەستنووسەکانی (دار المخطوطات) لە بەغدا ئاماژەی پێکراوە، بەڵام لێکۆڵینەوەمان دەربارەی ژیانی کەمە.

* (محەمەد سادق کەرکوکی):-

- ساڵی (١٨٩١) لە کەرکوک لە گەڕەکی بەگلەر لەدایکبووە باوکی بە بنەچە خەڵکی تورکیایە، ناوی (حوسێن عونی) یە.
- بەڵام هەندێک سەرچاوە وەکو کتێبی (إعلام التركمان والأدب التركي في العراق الحديث)ی (مير بصري) ساڵی (١٨٨٦)ی بە ساڵی لەدایکبوونی داناوە.
- سەرەتای خوێندنی لە قوتابخانەی (الرشيدية) تەواو کردووە کە لە دوایدا ناوی بووەتە (طوب قاب اوتولو) کە لە لای مامۆستا عەلی حکمت ئەفەندی فێری زانستی (النحو والصرف والمنطق) بووە.
- لە ماوەی شەڕدا سێ جار برینداربێکی کوشندەبووە، کە ئەمە وای کردووە ببێتە کەمی تەمەنی.
- لە ژیانیدا ئەفسەر بووەو دەرچووی (المدرسة العسكرية) بووەو لە (شام)و (حلب) و(بيروت) دا بەشداری کردووە کە دواکاری لە گەمارۆی شاری کوتدا بەشدار بووە کە لەوێ بۆ ماوەی دوو ساڵ جەنگاوە.
- لە ماوەی ژیانی شەڕدا دیوانێکی بە چاپ گەیاندووە بە ناوی (یادیگا سفرین).

– دوای ئەوەی لە شەر گەراوەتەوە چووەتە خوێندن لە قوتابخانەی سەرەتایی دەست بە وانە وتنەوە دەکات لە قوتابخانەی (مدرسة الرشدية) بەلام لە دوایدا بە بێ تاوان دەردەکرێت لە خوێندن.
– ماوەی دە ساڵ لە عومەری بەسەر بردووە لە خوێندن لەنێوان کەرکوك و خورماتوو قەرەتەپەو بەعقوبە.
– شاعیر بابەتە شیعرییەکانی لە (الغزل والمراثي) نووسیوەو بلاویکردووەتەوەو بە سێ زمانی تورکی وفارسی وعەرەبی.
– ئەم شاعیرەمان لەو بەرهەمە ئەدەبییانەی کە بۆمان بەجێماوە، کەوتۆتە ژێر کاریگەری هەریەکە لە (فضولي) و (نظمي)و (نابی)و (ابي الطيب المتنبي)، هەروەها بەکارهێنانی وشەی فارسی وعەرەبی لە نووسینەکانی بەرچاوەدەکەوێت.
– شاعیر یەکێکە لەوانەی کە پەیرەوی شیعری کلاسیکی و شاعیرە کلاسیکییەکانی کردووە.
– ئەگەر چاو بە بەرهەمەکانی بخشێنن دەبینن کە دەکرێتە دوو بەشەوە بەشێکی وانەیە کە بلاوبووەتەوە بەشێکی ئەوانەی ترە کە تاکو ئێستاکە دەستنووسە.
* بەرهەمە چاپکراوەکانی بریتییە لە:
– (مذكرات عن الحرب العالمية الاولى)، (یادگار سفرین)، بە قەبارەی ٥٠٠ لاپەرە، لە ساڵی (١٩٢٥) لە چاپ دراوە.
– (گلستان كربلاء)، بە فارسی، لە ساڵی (١٩٢٥) بە قەبارەی ٨٠ لاپەرە، بەقەبارەی مام ناوەندی.
– (تاملاتی)، بە تورکمانی، لە ساڵی (١٩٥٦) چاپکراوە لە ٦٨ لاپەرەی قەبارەی مام ناوەندی.
– (دوشونجەلرم)، بە زمانی تورکی، چاپخانەی (دار المعرفة)، بەغدا، ١٩٥٦.
– (چوشتون دریغولرم)، لە ساڵی (١٩٦٤ بەچاپ گەیاندراوە، لە ١٤٤ لاپەرەی قەبارەی مام ناوەندی لە چاپخانەی شارەوانی کەرکوك چاپکراوە.
– (Muhammet Sadik'tan secmeler)، بە زمانی تورکی، ئەستەمبوڵ، ١٩٩١.
* بەلام بەرهەمە دەستنووسەکانی بریتییە لە:
– مللی دوییوغلرم.
– کرکوك شهداسنی (فریادلرم) لە قەوارەی ١٠٠ لاپەرە دایە.
– (مدحيات اشراف لكركوك) لە ٣٠٠ لاپەرە دایە.
– مرثية (رثاء).
– بهادیله فخر للرم.
– اوتوم بومبالری (القنابل الذرية).
– لەگەڵ نزیکەی ١٠٠٠ شیعری خۆریات.
– ساڵی (١٩٦٧) کۆچی دوایی کردووە.

* (**محەمەد ساڵح**):-

– ناوی (محەمەد ساڵح کوڕی حاجی عومەر گونبەدی کوڕی مەلا ساڵح کوڕی مەلا عەبدوڵلا کوڕی حاجی مەلا ئیبراهیم کوڕی مەلا ئەبو بەکر کوڕی مەلا نورەددین کوڕی مەلا ئیبراهیم کوڕی مەلا ئەبی بەکر کوڕی مەلا نورەددین کوڕی مەلا هاشم کوڕی جومعە)یە.
– ساڵی (١٩٢٥) لە کەرکوك لە گەڕەکی ئیمام قاسم لەدایکبووە.
– قورئانی پیرۆزی لە مزگەوتی (دڵی باش) لای مامۆستای مەلا رەفیق و خانەقا (عومەر گونبەدی) تەواو کردووە.
– پلەی (سوختەیی) لە ساڵی (١٩٥٨)دا لە لای (سەعدوڵلای ئەلسەغیر) خوێندووە.
– ساڵانی (١٩٤٠-١٩٤١) بۆ ماوەی شەش ساڵ خوێندنی تەواو کردووە لە (المدرسة العلمية الدينية المنظمة في كركوك).
– لە (١٠)ی ئەیلولی ساڵی (١٩٥٥) خوێندنی تەواو کردووە لە (المدرسة الدينية الملحقة بالمعابد).
– لە دواییدا رۆیشتووە بۆ قاهیرەو لە زانکۆی ئەزهەر وەرگیراوە لە (معهد البحوث الإسلامية) لە ساڵی (١٩٥٥) تا لە ساڵی (١٩٥٨) ئەو کۆلێژەی تەواو کردووە.
– ساڵی (١٩٦١) کۆلێژی شەریعەی لە بەغدا تەواو کردووە.
– لە (٢٠)ی ئەیلولی ساڵی (١٩٦١) دامەزراوە بە مامۆستا لە ناوەندی داقوق.
– لە دواییدا لە (٢٠)ی شوباتی ساڵی (١٩٦٥) گوازراوەتەوە بۆ دواناوەندی ئیمام قاسمی کوڕان.
– لە (٤)ی تشرینی یەکەمی ساڵی (١٩٦٦) گوازراوەتەوە بۆ ناوەندی شرقیەیی کوڕان.
– لە (١٥)ی ئەیلولی ساڵی (١٩٧٤) گوازراوەتەوە بۆناوەندی شۆرش.
– ساڵی (١٩٧٧) گوازراوەتەوە بۆ ناوەندی عەبدولرەحمانی غافقی کوڕان.
– لە (٨)ی ئاداری ساڵی (١٩٧٨) گوازراوەتەوە بۆ (المعهد الإسلامي في كركوك).
– لە (١)ی تەمموزی ساڵی (١٩٨٢) خانەنشین کراوە.

* (**محەمەد ساڵح ئاغای داوودی**):-

– ساڵی (١٩٠٢) لە گوندی دووراجی لەدایکبووە.
– ساڵی (١٩٤١) لەگەڵ ٣٥ خوێندکاردا خوێندنی ئایینی لەلای مەلا کاکە حەمە خوێندووە.
– لە ناوەڕاستی چلەکاندا بەشداری شۆڕش دەکات.
– لە (٢٥)ی کانوونی دووەمی ساڵی (١٩٨٨) کۆچی دوایی کردووە.

* (**محەمەد ساڵح-ئاسف زادە**):-

– ناوی (مەلا محەمەد ساڵح ئاسف زادە کەرکوکی)یە.
– ساڵی (١٧٥٣) لە کەرکوك لەدایکبووە.
– لە گەڵێك لە مزگەوتەکانی کەرکوك ئیمام و خەتیب بووەو لەسەر مەزهەبی شافیعی بووە.
– ساڵی (١٨٢١) کۆچی دوایی کردووە.
– یەکێکە لە زانا و ئەدیبەکانی شاری کەرکوکەو دیوانێکی شیعری لێ بە جێماوە.

* (**محەمەد ساڵح-حەمە غەزال**):-

– مەقام زانێکی ناوچەی خورماتوو بووە.
– مامی باوکی ئەحمەد قەرەجی مەقام زان بووە.

* (**محەمەد ساڵح-سەید**):-

– ناوی (محەمەد ساڵح کوڕی سەید عەبدولغەنی)یەو لە

خێزانی نەقیب زادەکانە.
- گەلێك شیعری هەیە بە زمانی تورکمانیو نازناوی شیعری (سەید)ە.
- ئیمامو خوتبەخوێنی مزگەوتی نەبی دانیال بووە لەسەر قەلا.
- سالی (١٨٦٢) کۆچی دوایی کردووە لە قەبرسانی مزگەوتەکە نێژراوە.

* (محەمەد سالەیی):-

- سالی (١٩٦٢) لە کەرکوك هاتووەتە دنیاوە، خوێندنی لە شاری کەرکوك تەواو کردووە.
- لە زانکۆی سەلاحەددین، بەشی کشتوکالی تەواو کردووە.
- بەشداری گەلێك پێشانگای کردووە لە کەرکوكو هەولێرو سلێمانیو لە دەرەوەیش بەشداری کردووە.
- گەلێك کاریکاتێری بلاوکردووەتەوە لە رۆژنامەی (هاوکاری) و گۆڤاری (رەنگین).
- محەمەد سالەیی لەهونەردا بەجارێك دوو رێچکەی جیاوازی گرتووە هونەری شێوەکاری نیگار کێشانو هونەری کاریکاتێر.
- ئێستا لە تەراوگە دەژێت.
- سالی (١٩٨٣) بەشداری پێشانگای هاوبەشی هونەرمەندانی کردووە لە هۆلی مۆزەخانەی سلێمانی.

* (محەمەد شاکەلی - شێخ محەمەد شاکەلی):-

- ناوی (محەمەد ئەحمەد محەمەد سەعید شاکەلی)یە.
- سالی (١٩٤٤) لە شارەدێی کەلار لەدایکبووە.
- سالی (١٩٥٤) مالیان گواستییەوە بۆ گوندی شاکەلی بەلام لەبەر نەبوونی خوێندنگە لەو گوندە. ناچار بوو رۆژانە بۆ خوێندن بچێ بۆ کەلار.
- سالی (١٩٥٦) بۆ خوێندنی ناوەندی، چوو بۆ شاری کفری.
- سەرەتایی لە کەلارو ناوەندی لە کفریو ئامادەیی لە کەرکوك خوێندووە.
- سالی (١٩٥٩) رووی لە کەرکوك کرد تا لەوێ دەست بە خوێندنی ئامادەیی بکاو هەر ئەو سالە لەوێ پەیوەندیی بە یەکێتیی قوتابیانی کوردستانەوە کردو دواتریش بوو بە ئەندامی پارتی دیموکراتی کوردستان.
- سالی (١٩٦١) لە پەیمانگای مامۆستایانی کەرکوك وەرگیراوە، لە سالی (١٩٦٣) بە مامۆستا دامەزراوە.
- لەم قۆناغەی ژیانیدا دەستی بەکاری رێکخراوەیی کردو لەم سەروبەندەدا لێپرسراوەتیی چەند شانەیەکی لە کفریو گوندی کارێز گرتە ئەستۆ.
- هەر لە سەردەمی خوێندکارییەوە پەیوەندی بە یەکێتی قوتابیانی کوردستانەوە کردووە، دواتر لە رێکخستنەکانی پارتی دیموکراتی کردستان رێکخراوە.
- سالی (١٩٦٣) خوێندنی تەواو کردو بە مامۆستا دامەزرا. هەر ئەو سالە، پاش هێرشی درندانەی رژێمی بەعس بۆ سەر کوردستانو زیادبوونی گوشار لەسەر رێکخستنە نهێنییەکان، پەیوەندیی بە شۆرشەوە کردو وەك پێشمەرگە بەشدار بوو لە بزاڤی بەرگری لەناوچەی کفری.
- سالی (١٩٦٤) پاش راگەیاندنی ئاگربڕ لەنێوان شۆرشو حکومەتی عەبدولسلام عارف، بڕیار درا کارمەندانو مامۆستایانی شۆرش بگەرێنەوە سەر ئیشوکاری خۆیان لە شارەکان. ئەویش بەپێی ئەم بڕیارە گەڕایەوە سەر پیشەی مامۆستایاتی.
- سالی (١٩٦٧) چووە ریزی یەکێتیی مامۆستایانی کوردستانەوەو دواتریش پەیوەندیی بەبالی مەکتەبی سیاسیی پارتی دیموکراتی کوردستانەوە کرد.
- سالی (١٩٧٤) لەگەل دەستپێکردنەوەی شەڕ لەنێوان کوردو رژێمی بەعس، پەیوەندیی بە شۆرشەوە کردو لەناو پارتی دیموکراتی کوردستاندا لێپرسراوەتیی رێکخستنی ناوچەی کفریی پێ سپێردرا.
- دوایەدوای بلاوبوونەوەی هەوالی رێککەوتنی عێراقو ئێران لە جەزایر لە ئازاری سالی (١٩٧٥)و تەشەنە سەندنی واتەواتی بلاوە پێکردنی پێشمەرگە، لەگەل چەندین کادیردا سەردانی بەرپرسی لقی ٥ی پارتیی کردو ئامادەیی تەواوی خۆیو کادیرەکانو (٧٠٠) پێشمەرگەی بەتالیۆنی کفریو دووزی بۆ بەرگریو درێژەدان بە شۆرش نیشاندا، بەلام بەرپرسی لق پێشنیارەکەی بەهەند وەرنەگرتو بلاوەی بە پێشمەرگەکان کرد. پاش بێئومێدبوون لە بەردەوامبوونی شۆرش، رازی لە هەولە ناکامەکانی هێناو چووە سەر ژیانی ئاسایی خۆی، بەلام زۆری نەبرد بۆ دیوانیە دوور خرایەوەو هەر ئەو سالە، پاش دامەزراندنی بزووتنەوەی سۆشیالیستی کوردستان، لەناو ئەم رێکخراوە دەستی بەخەباتی ژێرزەمینی کرد.
- سالی (١٩٧٩) پاش دەستگیرکردنی عەلی هەژارو کاردۆ گەلالی کە هەردووکیان دوو بەرپرسی چالاکی رێکخستنەکانی ناو شاری بزووتنەوەی سۆشیالیست بوون، ژمارەیەك لەبەرپرسانی کۆمیتەی رێکخستنی شارەکان ناچار بوون شارەکان بەجێ بێلنو پەیوەندی بە شۆرشەوە بکەن. بەهۆی ئەمەوە بەشێکی زۆری ئەرکی رێکخستنەکان کەوتە ئەستۆی شاکەلی.
- لە کۆنگرەی یەکەمی حیزبی سۆسیالیست کە لە ئایاری سالی (١٩٨١) لە دۆلەتوو بەسترا، بەشێوەیەکی نهێنی بەئەندامی کۆمیتەی ناوەندی هەلبژێردرا.
- دوای تیرۆرکردنی سالح یوسفی، سکرتێری حیزبی سۆسیالیست، لەبەغدا لە ٢٥ی حوزەیرانی سالی (١٩٨١)، لێپرسراوەتیی هەموو رێکخستنەکانی کەوتە سەر شان. لەم قۆناغەدا ئەرکێکی زۆر قورسی گرتە ئەستۆ چونکە دەزگا

ئەمنییەکانی رژێمی بەعس پاش تیرۆرکردنی یوسفی، هەموو هەوڵەکانیان بۆ ئەوە تەرخان کردبوو کە رێکخستنە نهێنییەکانی حیزبی سۆسیالیست ئاشکرا بکەن. ساڵی دواتر، سەرکردایەتیی حیزب فشارێکی زۆری خستە سەر تا شار بەجێ بێڵێ و پەیوەندی بەشاخەوە بکا چونکە ترسێکی زۆر لە دووبارەبوونەوەی کارەساتی گیرانی عەلی هەژارو کاردۆ گەلاڵی و کارەساتی تیرۆرکردنی سالح یوسفی هەبوو. لە مانگی ئابدا شاری بەجێهێشت و لە بارەگای سەرکردایەتیی حیزب لە بناری چیای قەندیل گیرسایەوە.

- لە حوزەیرانی ساڵی (١٩٨٣) پاش ئەوەی سەرکردایەتیی حیزب بڕیاریدا کۆمیتەیەکی سەرکردایەتی بۆ سلێمانی و کەرکوک دابمەزرێنێ، لەگەڵ هەر یەک لە قادر جەباری و محەمەد حاجی مەحموود بووە ئەندامی ئەو کۆمیتەیەو بارەگای کۆمیتەکەی لە شارەزوور دانا.

- لە کۆتایی ساڵی (١٩٨٥) پشتیوانیی لە هەوڵ و تەقەلالاکانی ئاشتبوونەوەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و حیزبی سۆسیالیستی کوردستان کرد. لە کانوونی یەکەمدا لە کۆبوونەوەی کاولان، سەرکردایەتیی نیشتمانیی کوردستان بۆ ڕێ خۆش کردن بۆ ئاشتبوونەوە.

- لە کانوونی دووەمی ساڵی (١٩٨٦)دا شاندی حیزبی سۆسیالیست بەسەرۆکایەتیی ئەو و ئەندامەتیی هەر یەک لە عەبدولخالق هەورامی و ئامانج شاکەلی و محەمەد کەوچکتاشی و برایم گەرمیانی ڕووی کردە ناوچەکانی ژێر دەسەڵاتی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و لە گوندی یاخسەمەر کەبارەگای تاڵەبانیی لێ بوو، چاوی بە تاڵەبانی و ئەندامانی تری سەرکردایەتیی یەکێتیی کەوت. ئەم سەردانە بناغەی ئاشتبوونەوەی نێوان هەردوو لای دانا و هەلومەرجێکی لەباری بۆ ڕێکخستنەوەی پەیوەندییەکانی نێوانیان فەراهەم کرد.

- لە ئایاری هەمان ساڵدا بەشدار بوو لەو شاندەی حیزبی سۆسیالیست کە لەبەر گەڵوو کەرتە وتووێژ لەگەڵ شاندی یەکێتی و ڕێککەوتنی ئاشتیی لەگەڵدا ئیمزا کرد. ئەم ڕێککەوتنە ڕۆڵێکی دیاری لەهاندانی لایەنەکانی تری بەرەی جود هەبوو بۆ هەنگاونان بەرەو دەستپێکردنی پرۆسەی ئاشتبوونەوەی گشتی و لەسایەی هەلومەرجی ئەو ئاشتبوونەوەیەدا بەرەی کوردستانی پێکهات کە دواتر ڕابەرایەتیی ڕاپەڕینی ساڵی (١٩٩١)ی کرد.

- لە پرۆسەی هەڵبژاردنەوەی مەکتەبی سیاسی لە کۆبوونەوەی ئابی ساڵی (١٩٩١)ی شەقڵاوەدا، بەندامی مەکتەبی سیاسی هەڵبژێردرا. لە کانوونی دووەمی ساڵی پاشتر وەک نوێنەری حیزبی سۆسیالیست بەشدار بوو لەو شاندەی کەبەرەی کوردستانی بۆ سەردانی سووریا پێکی هێنابوو.

- ساڵی (١٩٩٢) بەشدار بوو لە کۆنگرەی یەکگرتنی پارتی گەل و پارتی سۆسیالیست (پاسۆک)و حیزبی سۆسیالیست کە لە هەولێر بەسترا، بەڵام خۆی و ژمارەیەکی زۆری کادیرەکانی حیزب ڕەوتی کۆنگرەکەیان پەسند نەکردو بەجێیان هێشت. دوا بەدوای ئەمە، بەشدار بوو لە کۆنگرەی دووەمی حیزبی سۆسیالیست لە ڕانیەو بەئەندامی سەرکردایەتی هەڵبژێردرایەوە.

- سەرەتای ساڵی (١٩٩٣)، پاش یەکگرتنەوەی حیزبی سۆسیالیست و یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، بووە ئەندامی سەرکردایەتیی یەکێتیی و پاشان لێپرسراوەتیی مەکتەبی کۆمەڵایەتیی لە هەولێر پێ سپێردرا.

- ساڵی (١٩٩٤) بەشدار بوو لە دامەزراندنی کۆمەڵەی ڕووناکبیری و کۆمەڵایەتیی پارێزگای کەرکوک و لەسێ کۆنگرەی یەک لەدوای یەکدا بە سەرۆکی ئەو کۆمەڵەیە هەڵبژێردرا. ئەم کۆمەڵەیە وەک یانەیەکی کۆمەڵایەتی، لە هەلومەرجی دەربەدەریی کەرکوکییەکاندا، خزمەتێکی زۆری کەرکوکییەکان و کێشەی کەرکوکی کردووە.

- لە ماوەی ساڵانی (١٩٩٧ - ١٩٩٨) بووە وەزیری ئەوقاف و کاروباری ئایینی لە ئیدارەی سلێمانیی حکومەتی هەرێمی کوردستان.

- لە ماوەی ساڵانی (١٩٩٨ - ٢٠٠٠) بووە وەزیری ڕۆشنبیری. پاش یەکگرتنەوەی هەردوو ئیدارەی هەولێر و سلێمانی.

- لە ماوەی ساڵانی نێوان (٢٠٠٦- ٢٠١٠)دا لێپرسراوەتیی وەزارەتی ئەوقاف و کاروباری ئایینیی لە حکومەتی یەکگرتوودا گرتە ئەستۆ. لە ساڵی (٢٠٠٦ - ٢٠١٠) بووە ڕاوێژکاری سەرۆکی هەرێم بۆ کاروباری ئایینی.

- ساڵی (٢٠١١) بیرەوەرییەکانی خۆی وەک ئەندامی حیزبی سۆسیالیستی کوردستان بڵاوکردەوە. خاوەنی چەند کتێبێکە کە کتێبخانەی کوردییان پێ دەوڵەمەند بووە.

- بەرهەمە چاپکراوەکانی:

- (مەزاری حەیوانەکان)، جۆرج ئۆروێل، وەرگێڕان لە فارسییەوە، هاوبەش، چاپی یەکەم، سلێمانی، ساڵی (١٩٩٤) و چاپی دووەم، ساڵی (٢٠٠٥).

- (گەرمیان ڕابردووی نزیک و ئایندە)، لێکۆڵینەوەیەکی مێژووی جوگرافی سیاسی، سلێمانی، (٢٠٠٣).

- (کوردو تورکمان، پرۆژەیەک بۆ ڕاستکردنەوەی واقعێکی خوڵقێنراو)، هەولێر، (٢٠٠٦).

- (لەلادێوە بۆ شار)، سلێمانی، (٢٠٠٦).

- الكورد والتركمان–مشروع لتقويم واقع مفتعل)، (٢٠٠٧).

- (کێشەی ویلایەتی موسل)، فازل حوسێن، وەرگێڕان لە عەرەبییەوە، چاپی یەکەم، سلێمانی، ١٩٩٩، چاپی دووەم، کەرکوک، ٢٠٠٧.

- (الكورد والتركمان- إلى اين؟)، (٢٠١١).

- (لە بزووتنەوەوە بۆ حیزبی سۆشیالست)، (٢٠١١).

- (قەزای کفری.. شارەدێی کەلار لە پەنجاکانداو پاسەکەی حاجی ١٩٦١-١٩٧٥)، ٢٠١٢.

- (شاعیری عیرفانی گەرمیان).
- (گەرمیان مێژووی سەد ساڵی).
- (لە شارەوە بەرەو لادێ).
- صورة المجتمع والمدرسة في الخمسينات من القرن الماضي، ٢٠١٥.
- وێنەی کۆمەڵگە و قوتابخانە لە پەنجاکانی سەدەی رابردوو، ٢٠١٦.

*** (محەمەد شوان):-**

- ساڵی (١٩٥٩) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- کۆلێژی ئەندازیاری شارستانی تەواو کردووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (علمیني یا کرکوك کیف ابکیك)، کۆمەڵە شیعر، ٢٠٠٨.
- (ازهار البارود)، شیعر، ٢٠١٤

*** (محەمەد شوکری):-**

- (محەمەد شوکری کوڕی دەروێش مەحموود)ە.
- یەکێکە لە زانا ئایینییەکانی کەرکوك لە بواری (فقە) دا.

*** (محەمەد شوکری قەرەداغی):-**

- مەلا محەمەد شوکری نازناوی (شوکری) لە شیعردا بۆخۆی هەڵبژاردووەو شیعری بە زمانی تورکمانیو کوردی هەیەو لە زمانەکانی عەرەبیو فارسیو تورکییەوە شیعری گۆڕیوەتەوە سەر کوردی.
- ساڵی (١٨٩٢) لە کفری لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٦٧) کۆچی دوایی کردووە.

***

*** (محەمەد شێخانی):-**

- ناوی (مەلا محەمەد سەید عەبدولکەریم شێخانی بەرزنجی) یە.
- ساڵی (١٩٣١) لە قادر کەرەم لەدایکبووە.
- ئیمامو خەتیبی مزگەوتی (عوریان)و مزگەوتی (نائیب) بووە لە کەرکوك.
- گەلێك بەرهەمی چاپکراوی هەیە بە زمانی عەرەبیو کوردی، لەوانە:
- (یاساکانی ئیسلام لەفەرمایشتەکانی پێغەمبەردا)، سلێمانی، ١٩٦٣.
- (باخچەی سەیدەکان)، کەرکوك، ١٩٧١.
- (پوختەیەك دەربارەی هۆزی شێخانی بەرزنجی)، بەغدا، ١٩٨٥.
- لە (٢٩)ی تشرینی یەکەمی ساڵی (٢٠٠٠) کۆچی دوایی کردووە.

*** (محەمەد عەبدولڕەحمان زەنگەنە):-**

- ساڵی (١٩٤٠) لە شاری کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٥٩) وازی لە خوێندن هێناوە، بەهۆی باری رامیارییەوە.
- ساڵی (١٩٥٩) یەکەم نووسینی لە گۆڤاری (هەتاو) ژمارە (١٦١) لە (٣١)ی ئابی ساڵی (١٩٥٩) بە ناوی (کارمان ئەوێ نەك قسە) بڵاوکردووەتەوە جارووبارێش نووسینی دەنووسی.
- ساڵی (١٩٧١)وە تاکوو ساڵی (٢٠١٣) بەدەوام بووە لە نووسینو چاپ کردنی کتێبەکانی.
- ساڵی (١٩٨٢)دا خانەنیشین کراوە کە فەرمانبەر بوو لە

(بانکی رافیدەینی گشتی) لە بەغدا.
- لە (١)ی ئایاری سالی (١٩٩٥) لە هەولێر بووەتەوە بە فەرمانبەر بەناونیشانی بەڕێوەبەری کارگێڕی و دارایی (مدیر الادارة المالیة) لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی ڕاگەیاندنی وەزارەتی ڕۆشنبیری، لە (١٥)ی تشرینی یەکەمی سالی (٢٠٠٠) خانەنیشین کراوە.
- سالانی (١٩٨٦-١٩٨٨) لە تەلەفزیونی کەرکوك بەرنامەی هەبووە بە ناوی (لەگەل ڕۆشنبیراندا).
- سالی (١٩٧٨)وە تاکو (٦)ی کانوونی دووەمی سالی (١٩٩٥) بەرنامەی هەبووە لە ئێزگەی ڕادیۆی کوردی بەغدا.
- سالانی (١٩٧٩-١٩٨٠) بەڕێوەبەری لاپەڕەی (وەرزش ولاوان) بووە لە ڕۆژنامەی (هاوکاری) بەغدا.
- سالانی (١٩٩٢-١٩٩٥) پەیامنێری ڕۆژنامەی (العراق) بووە بەعارەبی و کوردی.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (مان گرتن)، شانۆگەری، چاپی یەکەم لە سالی (١٩٧٩)، چاپخانەی (السندباد) لە بەغدا، لە هەمان سالدا چاپی دووەم لە چاپخانەی (علاء) لە بەغدا چاپ کردووە، لەسەر شانۆ نمایش کراوە لە هەلەبجە و سلێمانی، هەر چەندە ڕەزامەندی سەندیکای کرێکارانی هەولێری هەبوو لە بەر ئەوەی ڕامیاری بوو تەلەفزیۆنی کەرکوك ڕەزامەندی نەدا بۆ تۆمار کردنی.
- (مێژووی عەشیرەتی زەنگەنە)، چاپخانەی (الاندلس) لە بەغدا، (١٩٨٠).
- (وەلی دیوانەو شەم)، شانۆگەری، چاپی یەکەم لە سالی (١٩٨١)، چاپخانەی (دار القادسیه للطباعة) لە بەغدا، چاپی دووەم لە چاپخانەی (الحسام) لە بەغا، لە ئێزگەی ڕادیۆی کوردی بەغدا بە (١٧) زنجیرە تەمسیلی تۆمارکراوە دەرهێنانی کاك سەعید زەنگەنەو خۆشی لە زنجیرە تەمسیلێکەدا دەوری مەلا یوسفی هەبووە، مامۆستا محەمەد سابیر مەحموود کردوویەتی بە عەرەبی و چاپ کراوە بە ناوی (الدرویشی ولی وشم).
- (وتەکانی ژیان)، بەشی یەکەم، وەرگێڕان، ئامادەکرد لەگەل (عەبدوللا عەبدولرەحمان زەنگەنە) لە چاپخانەی (دار القادسیة للطباعة)، بەغدا (١٩٨٢).
- (وتەکانی ژیان)، بەشی دووەم، وەرگێڕان و ئامادەکردن، چاپخانەی (دار الجاحظ)، بەغدا، (١٩٨٥).
- (ئەورۆژنامە)، بەشی یەکەم، چاپخانەی (دار الحافظ)، بەغدا، (١٩٨٥).
- (باوەر)، شانۆ گەریی، چاپخانەی (دار الحافظ)، بەغدا، (١٩٨٥).
- (سەنووقی پۆستە)، دوو چیرۆکی (جلیل محەمەد قلی زادە) ئازەری، وەرگێڕان، چاپخانەی (دار الجاحظ)، بەغدا، (١٩٨٥).
- (چیرۆك و ئەفسانەی ئەدەبی کوردی)، چاپخانەی (الصقر)، بەغدا، (١٩٨٨).
- (دایە من بووکە شووشە نیم)، شانۆگەری، ئامادەکردن، چاپخانەی (دار الحریة للطباعة)، بەغدا، (١٩٨٩)، لە ڕادیۆی کوردی بەغدا بە (١٩) زنجیرە تەمسیلی تۆمارکراوە، خۆی لە دەوری (ئەحمەد)دا هەیە.
- (ووتەکانی ژیان)، بەشی سێیەم، وەرگێڕان و ئامادەکردن، چاپخانەی (شرکة السندباد للطباعة)، بەغدا، (١٩٩٠).
- (ووتەکانی ژیان)، بەشی چوارەم، وەرگێڕان و ئامادەکردن، چاپخانەی (ماردین)، هەولێر، (١٩٩٧).
- (وتەکانی ژیان)، بەشی پێنجەم، چاپی یەکەم، هەولێر، ١٩٩٦، چاپی دووەم، بەغدا، ٢٠٠٤.
- (چیاکان قسە بکەن)، لەسەر شانۆی (هەولێر-گەل)، ١٩٩٩.
- (لە قسە خۆشەکانی کاك ئەحمەد خەتاب، چاپی یەکەم، کەرکوك، ٢٠٠٢، چاپی دووەم، هەولێر، ٢٠٠٥.
- (ووتەکانی ژیان)، هەر پێنج بەشەکەی، چاپخانە (شەهاب)، هەولێر، (٢٠٠٣).
- (خەونی پاشا یا ماندنار ستافرۆب)، محێدین زەنگەنە، وەرگێڕان، هەولێر، ٢٠٠٤.
- (وتەکانی ژیان)، هەر پێنج بەشەکەی و کۆتایی، هەولێر، ٢٠٠٥.
- (فەرهادو شیرین داستانی دلداری)، شانۆگەری، ناظم حیکمەت، وەرگێڕان، چاپی یەکەم، هەولێر، ٢٠٠٦.
- (کولله)، شانۆگەری، نووسینی محێدین زەنگەنە، وەرگێڕان، چاپخانەی (ئەراپخا)، کەرکوك، (٢٠٠٦).
- (سنوقی پۆستەو بەرخ، شانۆگەری جەلیل قلی زادە، وەرگێڕان، ٢٠٠٦.
- (گوڵ وازە)، کەرکوك، ٢٠٠٧.
- (وتەکانی ژیان)، بەشی شەشەم، بەغدا، ٢٠٠٧.
- (ڕۆژمێرێك بە ناوی باوە گوڕ گوڕ)، (٢٠٠٧).
- (وتەکانی ژیان)، بەشی حەوتەم، کەرکوك، (٢٠٠٨).
- (مێژووی عەشیرەتی زەنگەنە)، چاپی دووەم، ٢٠١٣.
- (مەرگە ساتێکی ڕۆژنووسی ئەمریکی)، نووسینی ق. سیمۆنۆف، وەرگێڕان.
- (ئەی پرد قسەبکە)، شانۆگەری، نووسینی محێدین زەنگەنە، وەرگێڕان، لەلایەن (کۆمەلەی هونەرو ڕێژەی کوردی) مەلبەندی گشتی هەولێر پێشکەش کرا بە ناوی.
- (القریة القریة، إنتحار رائد الفضاء وقصص اخری)، موعەمەر ئەلقەزاق، وەرگێڕانی محەمەد عەبدولرەحمان زەنگەنەو موکەرەم ڕەشید تالەبانی.
- (تری. لی. لم)، چەند چیرۆکێك، عەزیز نەسین، وەرگێڕان.
- (ئەورۆژنامە)، بەشی دووەم.
- چەند چیرۆکێکی لە ڕۆژنامەی (برایەتی) و ڕۆژنامەی (یەکبوون) و ڕۆژنامەی (کەرکوکی ئەمڕۆ) و (بانگی ئاشتی) بلاوبووەتەوە.
- لە (٩)ی کانوونی دووەمی سالی (٢٠١٣) کۆچی دوایی کردووە.

* (محەمەد عەبدولقادر - مەلا محەمەد عەبدولقادر):-

- (مەلا محەمەد کوڕی عەبدولقادر کوڕی شێخ ئەحمەد کوڕی شێخ نەبو بەکر)ە.
- سالی (١٨٠٢) دەستنووسێکی بە ناوی (شرح اسطرلاب) لە زێوێی سەروو لە کەرکوك نووسیوە.
- لە هەندێك لە دەستنووسەکانی (دار المخطوطات) لە بەغدا ئاماژەی بە ناوی هاتووە، بەلام زانیاریمان دەربارەی ژیانی کەمە.

* (محەمەد عەلی بەگی قیردار):-

- یەکێکە لە پیاوە بەناوبانگەکانی کەرکوك و سەرۆکی (قیردارە)کانی کەرکوکە.
- سێ جار لە مەجلیسی مەبعووسانی عوسمانی و لە سالانی

(۱۹۲۸)، (۱۹۳۰)، (۱۹۳۳)، (۱۹۳٤) هەڵبژێردراوە بە نائیبی لیوای کەرکوك، دووجار لە مەجلیسی میللی عێراقدا نوێنەر بووەو هەڵبژێردراوە.
– لە (۲۲)ی کانوونی یەکەمی ساڵی (۱۹۳٤) کۆچی دوایی کردووە.

* (محەمەد عەلی تاڵەبانی - شێخ محەمەد عەلی تاڵەبانی):-

– ناوی (شێخ محەمەد عەلی کەرکوکی کوڕی حاجی شێخ عەلی ئەفەندی کوڕی شێخ عەبدولرەحمانی خالسی)یە.
– ساڵی (۱۸٥٦) لەدایکبووە.
– ساڵی (۱۹۳۳) کۆچی دوایی کردووە.

* (محەمەد عەلی عەجەم):-

– یەکێك بووە لەوانەی دەورێکی باڵای هەبوو لە شکاوی (گرتنەوەی شکستە).
– پزیشکێکی کورتەواری بووەو لە کەرکوك دەورێکی باڵای هەبووە لە پیشەکانی پزیشکی و چارەسەرکردنی.

* (محەمەد عەلی مەرزیخەی ژوورو - مەلا محەمەد عەلی مەرزیخەی ژوورو):-

– ناوی (مەلا محەمەد عەلی کوڕی عومەری کوڕی عەلی)یەو لە عەشیرەتی (شێخ بزێنی)یە لە دێی مەرزیخەی ژووروی ناحیەی شوانەو لە ساڵی (۱۹۲٦) هاتووەتەوە دنیاوە.
– ساڵی (۱۹٥۳) ئیجازەی مەلایەتی بەدەستهێناوە.
– لە (۲۷)ی تشرینی دووەمی ساڵی (۱۹٦۰) بە مامۆستا لە زمانی عەرەبی و ئایینی لە وەزارەتی پەروەردە دامەزراوە.
– ساڵی (۱۹۸۲) خانەنشین کراوە.

* (محەمەد عومەر قازانچی - دکتۆر محەمەد عومەر قازانچی):-

– ساڵی (۱۹٥۲) لە گەڕەکی پریادی لەدایکبووە.
– ماجستێری لە (علم التخمرات الصناعیة) بەدەستهێناوە.
– بەرهەمەکانی:
– (قادم الیك)، بە زمانی تورکمانی، ۱۹۷۹.
– (الحوار بلغة الأناشید)، بە زمانی تورکمانی، ۱۹۸٤.
– (قبلة من خلف الزجاج)، چیرۆك بە زمانی ئینگلیزی، ۱۹۸۷.
– اولومە زمان ارکەن، ۲۰۰٥
– ترکمان ئویکولوگو، ۲۰۰۷
– نەسردین هوجا کیرکوکتە، ۲۰۰۷
– ئاتیش چەمبەری، شیعر ۲۰۰۸
– کیوپلجم، ۲۰۰۸
– ترکمان ادبیاتدا ئیلیك ئویکو موبارەزەشیك، ۲۰۰۹
– اوان الورد في کرکوك، ۲۰۰۹
– مبارزة عشق، ۲۰۰۹
– اوزون مارتلري، ۲۰۱۰
– گوندیم اشقال، ۲۰۱۰
– یتی ایراك گازیتسی، ۲۰۱۱
– کادین کالبی، ۲۰۱۳.

* (محەمەد عیزەت خەتات):-

– ساڵی (۱۹۲۹) لە کەرکوك لەدایکبووە لە گەڕەکی موسەڵلا لە نزیك مەرقەدی ئیمام ئەحمەد.
– قۆناغی سەرەتایی مامۆستا شەفیق عومەر کە مامۆستای خۆشنووسی بووە دەورێکی باڵای هەبووە لە پێگەیاندنی.
– یەکێکە لەوانەی لە بواری خۆشنووسیدا دەستێکی باڵای هەیەو کاریگەرە بەسەر خۆشنووسانی تورکەوە، لە ماوەی ژیانیدا گەلێك پێشانگاو بەشداری گەلێك پێشبڕکێی خەتخۆشی کردووە.
– هەر یەکە لەم هونەرمەندانە (سامی بەگ، محەمەد نەزیف بەگ، یازار بەگ، مستەفا راقم، موسا عەزمی بەگ، حامد ئامێدین محەمەد بەدەری دەیرانی، سەید ئیبراهیم میسری) کاریگەرییان هەبووە بەسەرییەوە لە بواری خۆشنووسی و نەخشەسازیدا.
– ساڵی (۱۹٥٥)دا یەکەم مەکتەبی کردووەتەوە بۆ خۆشنووسین لە شەقامی (بابا گورگور) لە نزیك سینەما (حەمرا) لە دواییدا گواستییەوە بۆ شەقامی ئەتڵەس لە نزیك بازاری (عەسری) لە کەرکوك لە ساڵی (۱۹٥۸) لەگەڵ هاوڕێی خۆشنووسی (عەبدولمەلیك عەباس).
– ساڵی (۱۹٥۹) بەشداری خولێکی مامۆستایانی کردووە بۆ ئەوانەی کە لە پێنجی ئامادەیی دابڕاون و دامەزراوە بە خەبیر لە دادگادا بۆ پشکنینی واژۆ و هێڵی نووسراوەکان.
– ساڵی (۱۹٦۹) مامۆستا بووە بۆ وانە وتنەوە دەربارەی خۆشنووسین بۆ مامۆستایانی هەردوو رەگەز.
– ساڵی (۱۹۸۰) لەلایەن ڕژێمی گۆڕبەگۆڕەوە خراوەتە بەندینخانەوە بە تاوانی سیاسی، لە ساڵی (۱۹۸۱) بۆ ماوەی حەوت ساڵی بەند کراوەو لە ساڵی (۱۹۸٦) لە بەندی ڕزگاری بووە.

- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (نماذج وكليات الخطاط محمد عزت كركوكلي في بدائع الخط العربي)، چاپخانەی (الفنون)، بەغدا، ١٩٨٨.
- لە (٢٩)ی تەمووزی سالی ١٩٩١ کۆچی دوایی کردووە.

*** محەمەد غەفور ئاغجەلەری:-**

- ناوی (محەمەد غەفور ئەحمەد، ناسراو بە حەمە غەفور ئاغجەلەری)یە.
- لەدایکبووی سالی (١٩٣٩)ی شارۆچکەی ئاغجەلەری ناوچەی قەلاسیوکەی پارێزگای کەرکوک و بەرەچەلەک دەچێتەوە سەر هۆزی کەلهور. هەر لەوێ چووەتە بەر خوێندن و تا پۆلی سێی ناوەندی خوێندووە.
- سالی (١٩٦٠) پەیوەندیی بە پارتی دیموکراتی کوردستانەوە کردو بۆ سالی دواتر بەشدار بوو لە یاخیبوونی چەکدارانەی خێلەکان لە مانگی ئەیلولی (١٩٦١)دا. پاش ئەوەی یاخیبوونە خێلەکییەکە بووە شۆرشێکی نەتەوەیی، بوو بە پێشمەرگە لە لقی ٣ و پاش ماوەیەک بووە سەردەستە، پاشان سەرپەل و سەر لق. لە کاتی لەتبوونی سالی (١٩٦٤)ی پارتیدا، لایەنگری بالی مەکتەبی سیاسی بوو.
- پاش یەکگرتنەوەی هەردوو بال لە سالی (١٩٧١)، کرا بە فەرماندەی بەتالیۆن و لە سالی (١٩٧٢)دا گوێزرایەوە بۆ هێزی رزگاری.
- سالی (١٩٧٤)، کاتێک شەر لەنێوان کوردو عێراق دەستی پێکردەوە، وەک فەرماندەیەکی دیاری پێشمەرگە دەرکەوت، بەتایبەتی دوای ئەوەی کە توانی رێگای نێوان کەرکوک و سلێمانی بۆ ماوەی سێ رۆژ ببرێ و لەم سەروبەندەدا شەرێکی قورسی لەدەربەندی بازیاندا کرد کە تێیدا فرۆکەیەکی جەنگیی هێزی ئاسمانیی عێراق لە نزیک گوندی کەلەشێرە کەوتە خوارەوە.
- سالی (١٩٧٥) دوابەدوای هەرەسهێنانی شۆرش، چووە ئێران و ماوەیەک لەوێ مایەوە. پاشان گەرایەوە بۆ عێراق. دواتر پەیوەندیی بەبزووتنەوەی سۆشیالیستی کوردستانەوە کردو پشتگیریی پرۆژەی دەستپێکردنەوەی خەباتی چەکداری کرد. لەم سەروبەندەدا بەشداریی لە پێکهێنانی مەفرەزە سەرەتاییەکاندا کردو لە سنووری کەرکوک و چەمچەمال و بەری کۆیەو چەمی رێزان و قەلاسیوکە جموجولی پێشمەرگانەی دەستپێکرد. لە سۆنگەی کاریگەری و رۆلی دیاری لە پێشمەرگایەتیدا، حکومەتی عێراق ژن و منداڵ و دایک و باوکیان گرت و بۆ شاری ناسریە دووریان خستنەوە.
- لە ٢٣ی تەموزی سالی (١٩٧٧) لەسەر دەستی مەفرەزەیەکی سەر بە سەرکردایەتیی کاتیی پارتی دیموکراتی کوردستان تیرۆرکرا. ئەو مەفرەزەیە لە ئێرانەوە بە چەک و تفاقی تەواوەوە گەرابۆوە بۆ کوردستان و ماوەی چەند مانگێک بەناوچەکانی دەشتی کۆیەو شوان و شێخ بزێنی و چەمی رێزاندا گەرابوو بەبێ ئەوەی هیچ چالاکییەک لە دژی سوپای عێراق ئەنجام بدا. چەکدارەکانی ئەو مەفرەزەیە لە شێوەی زیان لە گوندی کانیبیی ناوچەی بازیان، مەفرەزەکەی ئاغجەلەرییان غافلگیر کردو دایانە بەر دەستڕێژی گوللە، لە ئاکامدا محەمەد غەفور ئاغجەلەری و هەشت پێشمەرگەی هاورێی شەهید کران. پێشمەرگە شەهیدەکان: ئەنوەر کەریم، عەبدوللا تۆفیق، حامید مەلا ئەحمەد، رەزا عومەر، سەعید عومەر، کەریم مەلا ئەحمەد، حەمید عەزیز، رەمەزان سەعیدو ئەحمەد محەمەد کە خەلکی چەمچەمال و گۆپتەپەو عەلییەیان و چیا سەوز بوون. ئەو مەفرەزەیەی تاوانی تیرۆرکردنی ئاغجەلەری و هاورێکانی ئەنجامدا، خۆی رادەستی رژێمی عێراق کرد، تا سالی (١٩٩١) بەردەوام بوو لە سەر جاشایەتی.
پاش ئەنجامدانی کارەکە، هەر ئەو رۆژە هەلیکۆپتەرێک لە نزیک شوێنی تاوانەکە دابەزی و تەرمەکانی بۆ کەرکوک گواستەوە، پاشان هێنرانەوە بۆ ئاغجەلەر. مانگێ نیوێک پاش تیرۆرکردنی ئاغجەلەری، خێزانەکەی و منداڵەکانی و دایک و باوکی ئازاد کران و رێیان پێ درا بگەرێنەوە بۆ کوردستان.

*** (محەمەد فەیزی مەلا عەلی سیامەنسوور):-**

- سالی (١٨٩١) لەدایکبووە.
- یەکێکە لە مەلا بەناوبانگەکانی کەرکوک و لە هەندێک لە دەستنووسەکانی (دار المخطوطات) لە بەغدا ئاماژەی بە ناوی هاتووە، بەلام زانیاریمان دەربارەی ژیانی کەمە.

*** محەمەد قونوو ئۆغلوو:-**

- سالی ١٩٤٦ لە کەرکوک لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- تسعین في ذاكرة الزمن، ٢٠٠٥
- صرخة الزمن، ٢٠٠٦
- تسعين بين الماضي والحاضر، ٢٠٠٨
- الزراعة اثمن النفط لو؟، ٢٠١٠
- علي ضفاف المشهد مع حسن كوثر، ٢٠١١
- ادبيات وصنعتده تركمان خلق كلنه كلرى، ٢٠١٢
- زمان كيچمه شيله هايق مريش، ٢٠١٣
- زمان سوريسيجه هايفرش، ٢٠١٤
- مراة المؤمن، ٢٠١٤
- تداعيات السنين، ٢٠١٤

*** (محەمەد مەلا فاتیح):-**

- یەکێکە لە مەقام زانەکانی کەرکوک.
- بەڵام زانیاریمان کەمە دەربارەی چالاکییە هونەرییەکانی.

*** (محەمەد مەردان - دکتۆر محەمەد مەردان):-**

- ساڵی (١٩٤٠) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (أسفار الشجن)، بەغدا، ١٩٨٢.
- (النواشي)، بەغدا، ١٩٨٣.
- (ملامح من الشعر التركماني المعاصر في العراق)، بەغدا، ١٩٨٥.
- (يتألق الاشراق)، موسڵ ١٩٨٧.
- (المرشد لتعليم اللغة التركية)، موسڵ، ١٩٨٨.
- (توركمن شعر نيده ايزله نيملر)، بەغدا، ١٩٨٩.
- (هاجس البعث والثورة في شعر عدنان سليمان)، موسڵ، ١٩٩١.
- (تونجه سز اتشلر)، بەغدا، ١٩٩٣.
- اغاني وطقوس التركمانية، ٢٠٠٤
- تيار الشعر الشعبي التركماني، ٢٠٠٨
- من مسرحيات التركمانية المعاصرة، وەرگێڕان، ٢٠٠٨
- حكايات ارزى وقنبر، ٢٠٠٨
- الأعمال الشعرية الكاملة بين عامي ١٩٧٨-٢٠٠٨، ٢٠٠٩
- منازل الفرق، ٢٠١٢
- ملحمة صباري كهية، ٢٠١٣.
- تيار الشعر الكلاسيكي التركماني، ٢٠١٢
- المصلحة المعتبرة في التجريم، ٢٠١٤
- التسليم في جرائم الأحوال في التشريع

*** (محەمەد فاتیح جەلال تاڵەبانی - شێخ محەمەد فاتیح جەلال تاڵەبانی):-**

- ساڵی (١٩٥٤) لە گەرەکی (بەرتەکیٚ) لەدایکبووە.
- لەژێر دەستی (شێخ عەلی جەمیل تاڵەبانی) زانستەکانی ئایینی خوێندووە.
- ساڵی (١٩٧٩) بووەتە مامۆستای پیشەسازی لە وەزارەتی پەروەردە.
- ساڵی (٢٠٠١) خزمەتەکانی لە وەزارەتی پەروەردەوە گوێزراوەتەوە بۆ وەزارەتی ئەوقاف.
- بۆ ماوەی دە ساڵ وەك بێژەری ئایینی کاری کردووە لە تەلەفیزۆنی (کەرکوک)ی جاران لە بەرنامەی (نور الإسلام).

*** (محەمەدی قەشقە - مەلا محەمەدی قەشقە):-**

- (مەلا محەمەد سەید ئەمین کوری سەید عەبدولڕەحمان)ە.
- ساڵی (١٩١٢) لە دێی قەشقە لەدایکبووە.
- قۆناغە بەراییەکانی خوێندنی لەلای مامۆستا (مەلا محەمەد ئەمین بزەیی) دەستپێکردووە.
- ساڵی (١٩١٥) باوکی دەیهێنێتە کەرکوك‌و لەوێ لە مزگەوتی سەید نووری لە گەرەکی (بلاغ) لە خزمەت مامۆستا مەلا (محەمەد سەرسپی)و (مەلا ڕەفیق) تا ساڵی (١٩٢٥) دەمێنێتەوە.
- لەسەر پردی کەرکوك دیواری دوکانێك بە سەریدا دەرووخێت‌و قاچی چەپی دەشکێت ماوەی سێ مانگ لە نەخۆشخانە دەکەوێت، پاشان (محەمەد عەلی عەجەم) چارەسەری کردووە، ماوەیەك بەهۆی شکستی قاچی واز لە (خوێندن دەهێنێت تا لە ساڵی (١٩٢٥) دەچێتە سلێمانی ولەوێ لە مزگەوتی کاك ئەحمەدی شێخ، لە خزمەت مامۆستا مەلا عەبدوڵڵا بیژوی رەمەلا محەمەدی برای کتێبی (جامی) تەواو دەکات ئینجا چووەتە خزمەت مامۆستا مەلا ئەحمەد مەلا ڕەسوڵ ولە خزمەت ئەو زانایە خوێندنی تەواو کردووە وئیجازەی پێ دراوە.
- دەوری هەبووە لە کردنەوەی قوتابخانەی ئایینی لە مزگەوتی قەشقەو دەرسی بەم مەلایانە داوە: (مەلا حوسێن حاجی باوە)، (مەلا جەعفەر سەید ئەحمەد)، (مەلا تەیب)، (مەلا عەلی گولەمە).
- ئەندامێك بووە لە دەستەی بڵاوکراوەی (باسەرە)کەی مامۆستا شاکیر فەتاح‌و چەندین نووسینی بەم ناوەوە هەیە.
- ساڵی (١٩٥٤) دەوری هەبووە لە کردنەوەی قوتابخانەی شەوانە لە دێیەکە.
- یەکێك لە کارەکانی لەوناوچەیەدا ژن بەژن‌و شیربایی‌و نان خواردنی پرسەی حەرام کردووە.
- ساڵی (١٩٧٥) بەدواوە بووتە مامۆستای ئایینی لە سەر مەرقەدی پیر شێخ حەسەن قەرەچێواری لە قادرکەرەم.
- لە (٢٢)ی کانوونی دووەمی ساڵی (١٩٨٥) بەنەخۆشییەکی درێژخایەن کۆچی دوایی دەکات.

*** (محەمەد قازانچی):-**

- ناوی (محەمەد عومەر قازانچی)یە.
- ساڵی (١٩٥٢) لە پریادی لەدایکبووە.
- لەنێوان ساڵانی (١٩٧٤-١٩٧٥) کۆلێژی کشتوکاڵی تەواو کردووەو ماجستێری لێ وەرگرتووە.
- چاپکراوەکانی:
- (قادم اليك)، ١٩٧٩.
- (الحوار بلغة الاناشيد)، ١٩٩٤.

*** (محەمەد کەساس- محەمەد چۆپان):-**

- ناوی (محەمەد کوڕی چۆپێن کوڕی مەحموود کوڕی قەمبەری کاکەیی)یە.
- سالی (١٨٩٠) لە ئاوایی زەنقر لە دەڤەری داقوقی کەرکوک هاتووەتە دنیاوە، بەڵام هەندێک سەرچاوە سالی (١٨٩٢) بە سالی لەدایکبوونی دادەنێن.
- لە پاش فامکردنەوەی لەلای مەلا سەمەد نراوەتە بەرخوێندن، زانیاری لە میرزا خەلیل منەوەر، مەلا زەینەل، مەلا فەتۆش بەدەستهێناوە.
- هەر لە منداڵییەوە ئاشنایی لەگەڵ ئەدەب و شیعردا پەیدا کردووە ئارەزووی لە کێشانی نیگار وێنەو خۆشنووس هەبوو جگە لە زمانەکەی خۆی عەرەبی و تورکی بە قسەو نووسین بەچاکی زانیووە.
- شیعری هەمە جۆری بە زمانی ماچۆیی داناوە هەندێک جاریش بە شێوەزاری کرمانجی خواروو، نازناوی شیعری (کەساس) بووە.
- سالی (١٩١١) لە ئاوایی عەلیسەرا ژنی هێناوە.
- شایانی باسە لە سالی (١٩١١)دا لە سەر ئەرکی خۆی لە ئاوایی عەلیسەرای خوێندگایەک دەکاتەوە وەدەست دەکات بە وانە وتنەوە، بە منداڵان.
- سالی (١٩٣٦) کۆچی دوایی کردووە.

*** (محەمەد کەساس جەباری- دکتۆر کەساس جەباری):-**

- سالی (١٩٥٣) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ناوی (محەمەد ئەحمەد سەعید ئەمین)ە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:

- (کەرکوک و بزاڤ شیعری کوردی)، دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم، ٢٠٠٧.
- (بەهاکان کە ئامۆ ئەبن)، کۆمەڵە شیعر، سلێمانی ٢٠٠٧.
- (چەند لێکۆڵینەوەیەکی ئەدەبی)، وەزارەتی ڕۆشنبیری، چاپ و بڵاوکردنەوەی سلێمانی، (٢٠٠٨).

*** (محەمەد کەرکوکی - مەلا محەمەد کەرکوکی):-**

- ناوی (مەلا محەمەد کوڕی ئیسماعیل کوڕی ئیبراهیم کوڕی عاشور کوڕی حاجی ئیبراهیم کوڕی محەمەد کوڕی یوسف کەرکوکی)یە.
- سالی (١٨٤٧) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- هەر لە تەمەنی سێ سالییدا هەردوو چاوی لە دەستداوە بە نەخۆشی (ئاولە).
- خوێندنی ئاینیی لەلای (شێخ عومەر کوڕی ئەبو بەکر–مەلا گچکە) لە هەولێر خوێندووەو لە دواییدا چووە بۆ موسڵ و لەلای (مەلا حەمەد) خوێندنی تەواوە کردووەو لە (عەقرە)ش

لەلای (شێخ عەبدولحەمید بریفکانی) خوێندویەتی.
- یەکێک بووە لەوانەی لە بواری تەسەوفدا ئارەزووی هەبووەو لەسەر ڕێبازی (قادری-تالەبانی) کاری کردووە.
- سالی (١٨٨٤) کاتێك (حاجی مستەفا) مزگەوت و قوتابخانەیەکی دروست کردووە بووەتە مامۆستا لەو قوتابخانەیە.
- لە (٨)ی کانوونی دووەمی ساڵی (١٩٤٦) کۆچی دوایی کردووەو لە نزیك مزگەوتی (قوردان) نێژراوە.

*** محەمەد کوردۆ:-**

- بەرهەمە چاپکراوەکانی:-
- (خورپەی ئاخ)، شیعر، سلێمانی، ١٩٩١.
- (هۆرەی قەڵا)، هاوبەش، ١٩٩٢.
- (چرپەی دل)، شیعر، سلێمانی، ١٩٩٨.
- (ژنێك دەمرێ و پیاوێك بەچراوە ئایە)، شیعر، سلێمانی، ٢٠٠٥.
- (گەران بەدوای شیعرو جیاوازیدا)، لێکۆڵینەوە، سلێمانی، ٢٠٠٦.
- (لالەزارو وشە)، رەخنە، سلێمانی، ٢٠٠٧.
- (لەئێرادەی مەرگەوە بۆ ئیرادەی ژیان و دنیا خەونەگەرمەکان)، لێکۆڵینەوە، ٢٠٠٨.
- (ژەنەرالی خۆشەویستی)، شیعر، سلێمانی، ٢٠٠٨.
- (جوانی و جیاوازی)، لێکۆڵینەوە، سلێمانی، ٢٠٠٩.

*** (محەمەد گۆگجەیی - مەلا محەمەدی رەش):-**

- ناوی (محەمەد عەلی مەولوود)ە.
- سالی (١٩٠٧) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- یەکێکە لە مەلا ئایینییەکانی کەرکوك و ماوەیەکی چاك

مەلای مزگەوتی دێی گۆگجە بووە.
- لە (٢٤)ی کانوونی دووەمی ساڵی (١٩٧٥) کۆچی دوایی کردووە.

*** (محەمەد مەحموود مودەڕیس - مەلا محەمەد مەحموود مودەڕیس):-**

- ناوی (مەلا محەمەد کوڕی مەحموود مودەڕیس)ە.
- لە ماوی ژیانییدا خزمەتێکی گەورەی لە بواری زانستی ئایینیدا کردووەو گەلێکی لەو بوارەدا پێگەیاندووەو هاوسەردەمی گەلێك زانای ئەو سەردەمە بووە.
- لە هەندێك لە دەستنووسەکانی (دار المخطوطات) لە بەغدا ئاماژە بە ناوی هاتووە، بەڵام زانیاریمان دەربارەی ژیانی کەمە.
- ساڵی (١٨٧٨) کۆچی دوایی کردووە.

*** (محەمەد مەزناوی - مەلا محەمەد مەزناوی):-**

- هەر چەندە زانیارییەکانمان دەربارەی ژیانی کەمە بەڵام بەشێك لە دەستنووسەکان ئەوە دەخەنە روو کە یەکێك بووە لە زاناکانی کەرکوك ئەویش بەپێی بەشێك لە نووسینی هەر یەکێك لە (مەلا محەمەد مەزناوی)و (مەلا یوسف موجمەر)و (مەلا موسای کوڕی عیسا) بەشێك لە ژیانی ئەم زانایییەیان خستووەتە روو، ماوەیەك لە کەرکوك ژیاوەو خزمەتی بواری زانستی ئایینی کردووە، هەندێك لە زانیارییەکان ئاماژە بە ساڵی (١٧٨٨) دەکەن کە گوایە (محەمەد مەزناوی) ماوەیەك لە قوتابخانە (شا غازی بووە لە کەرکوك).

* (محەمەد مەهدی خەلیل):-

- سالّی (١٩٠٦) لە خورماتوو لەدایکبووە.
- سالّی (١٩٢٧) دەرچووی (دار المعلمين)ی بەغدایە.
- محەمەد مەهدی، کوردی شاری کەرکوك بووە لەسالّی ١٩٥٤، پەیوەندی بە (جماعة فناني كركوك)ەوە دەکات تا سالّی ١٩٦٠.
- سالّی ١٩٥٠ پارێزگار خەلاّتی دەکات لە کاتێکدا تابلۆی (کندی)ی فەیلەسوف ڕەسم دەکات و خەلاّتی یەکەمی دەولەت (الجائزة الأولى للدولة) وەردەگرێت.
- مامۆستای ڕەسم بووە، لە قوتابخانەکانی خورماتوو و ناوەندی کەرکوك.
- سالّی (١٩٥٤) بەشداری پێشانگای (اصدقاء الفن)ی کردووە لە قوتابخانەی (ملك غازي).
- سالّی (١٩٥٦) بەشداری پێشانگای پیشەسازی کشتوکالّی کردووە لە کەرکوك.
- سالّی (١٩٥٧) بەشداری پێشانگای پەیمانگای ڕۆشنبیری ئەمریکی کردووە لە کەرکوك.
- سالّی (١٩٥٩) بەشداری پێشانگای شۆڕشی کردووە، لە هۆلّی کتێبخانەی گشتی کەرکوك.
- سالّی (١٩٦٠) بەشداری لەچوارەم پێشانگای (جماعة فناني كركوك)دا کردووە.
- سالّی (١٩٦٩) بەشداری پێشانگای (الفن الحديث)ی کردووە لە بەغدا.
- لە (١١)ی ئەیلولی سالّی (١٩٧٤) کۆچی دوایی کردووە.

* (محەمەد مەهدی بەیات ئۆغلو):-

- سالّی (١٩٥٢) لە خورماتوو لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- قەیتەز بابا بر عمر دستانی، بە زمانی تورکی، چاپخانەی (دار الحرية)، بەغدا، ١٩٧٩.
- گوران ایلندەبن کیمە، ٢٠٠٥

- اتیمی کمله دیم، ٢٠٠٧
- قەتیز بابابر عمر دستانی، ٢٠٠٨
- مقالات عن فضولي البغدادي وآخرين، ٢٠١٠
- سالّی (٢٠١٣) کۆچی دوایی کردووە.

* (محەمەد مەهدی کەرکوکی - میهری):-

- سالّی (١٨٤٩)دا لە کەرکوك لە گەڕەکی زێوێ لەدایکبووە.
- لێکۆلینەوەی زانستی و ئایینییەکانی لە کەرکوك تەواو کردووە، چووەتە ئەستەمبول و گەلێك کاروباری کارگێڕی وەرگرتووە لە (باب العالي) وەکو وەرگێڕ لە زمانی عەرەبی و فارسی بۆ سەر زمانی تورکی.
- قونسل بووە لە دەولەتی عوسمانی لە ویلایەتی (خوی).
- چووەتە (میسر)و پەیوەندی کردووە بە ئیسماعیل پاشا خدیوی.
- چووەتە میسرو هاوڕێی (ئەمیر یوسف کەمالّ بەگ) بووە لە گەشتەکانیدا.

– هەروەها شاعیرێکی چاك بووە دەستێکی باڵای هەبووە لە زمانی تورکیی و عەرەبیی و فارسیی و نازناوی شیعری (میهری) بووە.
– هاوسەردەمی شۆڕشی عورابی بووە (١٨٨١–١٨٨٢).
– گەشتێکی کردووە بۆ سودان.
– بەرهەمەکانی:
– (الأثر الجليل في مدح علاء الدين اسماعيل) لە ساڵی (١٨٧٤)دا لە میسر بە چاپی گەیاندووە لە (٨٨) لاپەڕەدا بە زمانی عەرەبی.
– (سودان سیاحتنامەسی)، بە زمانی تورکی.
– (رحلة مصر و سودان)، بە زمانی عەرەبی.
– ساڵی (١٩١٨)دا کۆچی دوایی کردووە.

* (محەمەد موکری):–

– بەرهەمە چاپکراوەکانی:
– (سەگوەر)، ڕۆمان، چاپی یەکەم، شاخ، ١٩٨٢، چاپی دووەم، شاخ، ١٩٨٦، چاپی سێیەم، شاخ، ١٩٨٨، چ ٤، سلێمانی، ١٩٩٨.
– (هەرەس)، ڕۆمان، چاپی یەکەم، شاخ، ١٩٨٦، چاپی دووەم، شاخ، ١٩٨٨، چاپی سێیەم، سلێمانی، ١٩٩٨، چ ٤، کەرکوك، ٢٠٠٥.
– (کوردو کوردستان لە نامەکەی ئیسماعیل بێشکچی بۆ یونسکۆ)، وەرگێڕان، چاپی یەکەم، شاخ، ١٩٨٧، چاپی دووەم، سلێمانی، ١٩٩٧، چاپی سێیەم، کەرکوك، ٢٠٠٦.
– (مسز ژولیا)، شانۆ، ستریندبێرگ، وەرگێڕان، چاپی یەکەم و چ ٢، سلێمانی، ١٩٩٨.
– (هارون ئەلرەشید)، شانۆنامە، سلێمانی، ٢٠٠١.
– (ئەژدیها)، ڕۆمان، سلێمانی، ٢٠٠٥.
– (دە شانۆنامە)، نووسین و وەرگێڕان، هەولێر، ٢٠٠٧.
– (کەرنامە)، محەمەد حەسەن خان ئیعتماد ئەلسەڵتەنە، وەرگێڕان، چاپی یەکەم، سلێمانی، ٢٠٠٦، چاپی دووەم، هەولێر، ٢٠٠٧.
– تۆلە، ڕۆمان، ١٩٨٥.
– ئێچیر، کۆمەڵە چیرۆك، ١٩٨٦.
– سێ دادگا، شانۆنامە، ١٩٨٢.
– تاراس بۆلبا، ڕۆمان، وەرگێڕان.
– ڤیڤا زاپاتا، ڕۆمان، وەرگێڕان.
– هەمنگوای، لێکۆڵینەوە، وەرگێڕان.
– هێنری جێمس، لێکۆڵینەوە، وەرگێڕان.
– یادداشتەکانی قوام السلطة.
– ئیسماعیل بێشکچی و کورد.
– خەسرەوی گولسوخری، لێکۆڵینەوە.
– وەرگێڕانی شیعرەکانی بریخت.
– مردووەکان، شانۆنامە، وەرگێڕان.
– نادر شا، شانۆنامە، وەرگێڕان.
– باخچەی ئاژەل، شانۆنامە.
– مەرحووم، شانۆنامە، وەرگێڕان.
– سێ تاری ئاسنین، شانۆنامە، وەرگێڕان.
– ئەمتومان، شانۆنامە، وەرگێڕان.
– تینوویەتی، شانۆنامە، وەرگێڕان.
– ساعات من قصب، وەرگێڕان.
– وەرگێڕانی شاعیرانی کورد بۆ عەرەبی.
– وەرگێڕانی شاعیرانی فارسی بۆ کوردی.
– وەرگێڕانی چیرۆکنووسانی فارسی بۆ کوردی.
– سەقاقوس، شانۆنامە، وەرگێڕان.
– گەمە بە ئاگر، شانۆنامە، وەرگێڕان.
– سەموم، شانۆنامە، وەرگێڕان.
– خەونی پاشا، شانۆنامە، وەرگێڕان.
– کۆترە باریکە، شانۆنامە، وەرگێڕان.
– با سەرەتا بەم پرسیارە تەقلیدییە دەستپێبکەین.

* (محەمەد ئەسرەو):–

– ناوی (محەمەد کەریم قادر)ە.
– ساڵی (١٩٢٦) لە شاری سلێمانی چاوی بە ژیان هەڵهێناوە.
– سەرەتایی و ناوەندی وئامادەیی تەواو کردووە، لە پاشان دەستی لە خوێندن هەڵگرتووە بۆ چەند ساڵێك لە شاری (بەغدا) و (حیللە) و (کەرکوك) بووە، ناوبەناوش گەڕاوەتەوە (سلێمانی) لەدواییدا لە شاری (کەرکوك) نیشتەجێ بووە.
– هەر لە منداڵییەوە ئارەزووی ئەدەبی کردووەو بە دەیان شیعری هەمە جۆری داناوە لە ناو خەڵکیدا بە (ئەسرەو) ناسراوە.
– لە سەرەتای پەنجاکاندا (١٢٠) چوارینەی خەیامی گۆڕیوەتە سەرزمانی کوردی.
– لە کاتی خۆی لەگەڵ (شێخ ڕەئوف خانەقا)و دکتۆر (قوتبەدین کاکەیی)دا فەرهەنگێکی کوردی–کوردی یان بە ئەنجام گەیاندووە تاکو پیتی (ڕێ) بەڵام ئێستا بزرەو سەرو سۆراغی نازانرێت.
– لە (٢٣)ی ئایاری ساڵی (١٩٩٢) کۆچی دوایی کردووەو لە مەزارگەی (موسەڵلا) بە خاك سپێردراوە.

* (محەمەد ئەوروژی):–

– لە (پیریادی) نیشتەجێ بووە کە باوکی بە (ئەوروژ ئاغا)

بەناوبانگ بووە.
- خاوەنی کتێبی (یوسف و زولەیخا) بووە کە بە تورکی نووسیوێتی.
- ساڵی (١٧٩٥)دا کۆچی دوایی کردوو.

*** (محەمەد نور ئەحمەد):-**

- ناوی (مەلا محەمەد نور کوری مەلا ئەحمەد کزر)ە، لە دێی (عومەر گومبەت) لە ساڵی (١٨٨٣) لەدایکبووە.
- لە خێزانێکی ئاین پەروەر لەدایکبووەو لەلای باوکی خوێندنی ئایینی تەواو کردووەو تا لە کۆتاییدا ئیجازەی لە مەلا محەمەد کۆیی وەرگرتووە.
- دیوانێکی دەستنووسی شیعری هەیە بە زمانی کوردی‌و فارسی‌و تورکی‌و عەرەبی‌و نازناوی شیعری (نوری) بووە.
- ماوەیەك ئیمام‌و خەتیب بووە لە دێی (پیر ئەسپانی گەورە) و (سالەیی)و (کارێز)و ناحییەی شوان.
- لە (١٢)ی تەمموزی ساڵی (١٩٤٨) کۆچی دوایی کردووە.

*** (محەمەد نوری تۆفیق):-**

- لەدایکبووی ساڵی (١٩٣٤)ی شاری چەمچەماڵ، لەتاق لاوێتیدا بە گۆڤاری (گەلاوێژ) سەرسام بوو. ئەم گۆڤارە فاکتەرێکی گرنگی هاندانی بوو بۆ چوونە ناو جیهانی ڕۆشنبیری و نووسین.
- ساڵی (١٩٥٢) لەخانەی مامۆستایان وەرگیراو ساڵی (١٩٥٤) خوێندنی تەواو کردو لێرە بەدواوە ژیانی پیشەیی لە بواری پەروەردەدا وەك مامۆستاو بەڕێوەبەری خوێندنگە دەستپێکرد. لەو ماوەیەدا پەیوەندیی بەڕێکخستنەکانی پارتی دیموکراتی کوردستانەوە کرد.
- ساڵی (١٩٥٧) چەند بابەتێکی وەرگێردراوی لە گۆڤاری (هیوا) بڵاوکردەوەو لەهەمان کاتدا ئەندامی دەستەی نووسەرانی گۆڤاری (ئامانج) بوو کە یەکێتیی مامۆستایانی کوردستان بەشێوەیەکی نهێنی لە سلێمانی دەری دەکرد.
- ساڵانی شەستەکاندا لە گۆڤارەکانی (هیوا)و (ڕۆژی نوێ) و (ئەوڕۆ) دەستی بەبڵاوکردنەوەی چیرۆکەکانی کرد.
- ساڵی (١٩٦١)، لەگەڵ گرژبوونی هەلومەرجی سیاسی لە کوردستاندا، دەستگیر کراو بە سێ ساڵ زیندانی حوکم درا. ساڵی (١٩٦٤) ئازاد کراو وەك مامۆستا بۆ سلێمانی گوێزرایەوە.
- لە ماوەی نێوان ساڵانی (١٩٦٨ - ١٩٧٠) ئەندامی دەستەی نووسەرانی گۆڤاری (ڕزگاری) بوو کە گۆڤارێکی سیاسیی چەپ بوو، لە سلێمانی دەردەچوو.
- ساڵی (١٩٧٠)، پاش دامەزراندنی یەکێتیی نووسەرانی کورد، بووە ئەندام لەو یەکێتییەو لەماوەی نێوان (١٩٧٢ - ١٩٧٤) بووە سکرتێری نووسینی گۆڤاری (دەنگی مامۆستا) کە یەکێتیی مامۆستایانی کوردستان دەری دەکرد.
- ساڵی (١٩٧٤)، پاش دەستپێکردنەوەی شەڕ لەنێوان کوردو حکومەتی عێراق، پەیوەندیی بەشۆڕشەوە کردو لە پێنجوێن بوو بە مامۆستا. پاش زیادبوونی ژمارەی ئاوارەکانی کوردی عێراق لە ئێران لە مەریوان گیرسایەوەو لە خوێندنگەی ئاوارەکان وانەی وتەوە.
- پاش هەرەسهێنانی شۆڕش لە ساڵی (١٩٧٥)، گەڕایەوە بۆ سلێمانی‌و زۆری نەبرد بۆ دیوانیەو پاشان بۆ عێمارە دوور خرایەوە. پاش پێنج ساڵ ئاوارەیی، ساڵی (١٩٨٠) حکومەتی عێراق ڕێی پێدا بگەڕێتەوە بۆ سلێمانی. لەو ماوەیەدا پەیوەندیی لەگەڵ یەکێتیی نیشتمانیی کوردستاندا دامەزراندو کوڕێکیشی بوو بە پێشمەرگە. بەهۆی هەڵوێستی کورد پەروەرانەو بەهۆی ئەوەی کە کوڕێکی پێشمەرگە بوو، دەزگا ئەمنییەکان زۆر جار تەنگیان پێ هەڵدەچنی.
- ساڵی (١٩٨٥) دوابەدوای زیادبوونی فشاری دەزگا ئەمنییەکان لەسەری، وازی لە پیشەی مامۆستایی هێناو خۆی خانەنشین کرد. بەڵام خانەنشین بوونیشی، دەزگا ئەمنییەکان وازیان لێ نەهێنا، کاتێك خۆی‌و مستەفا سالح کەریمی هاوڕێی ویستیان دوکانی پەڕاوگەو فۆتۆکۆپی لە سلێمانی دابنێن، دەزگا ئەمنییەکان مۆڵەتیان پێ نەدان. هەر ئەو ساڵە دوای ئەوەی کە هەستی کرد مەترسیی گرتنی لەسەرە، بۆ چەند هەفتەیەك لە ماڵی ئاسیاوێکی لە شاری هەولێر خۆی لەبەر چاوان ون کرد.
- ساڵی (١٩٨٦) یەکەم کۆمەڵە چیرۆکی بەناونیشانی (ئالەی درەخت) لەبەغدا بەچاپ گەیاندو تێیدا ١٢ چیرۆکی بڵاوکردەوە کە لە ماوەی نێوان (١٩٦٥ - ١٩٨٣) نووسیبوی.
- ساڵی (١٩٩٠) لەگەڵ چەند نووسەرێکی دیکەدا بەشدار بوو لە پرۆژەی کۆکردنەوەی شیعرەکانی پیرەمێرد. هەر لەو ساڵەدا بەرگی یەکەمی دیوانەکەی پیرەمێرد لە بەغدا دەرچوو، بەڵام دەرچوونی دوو بەرگەکەی تر کەوتە ساڵانی (١٩٩٤ - ١٩٩٦).
- ساڵی (١٩٩٣) لە ئۆفیسی ڕۆژنامەی (کوردستانی نوێ) کاری کردو ماوەیەك ئەندامی دەستەی نووسەرانی ڕۆژنامەکە بوو. ماوەیەکیش ڕاوێژکار بوو لە مەکتەبی ڕاگەیاندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان.
- ساڵی (٢٠٠١) ئەرکی سەرنووسەری گۆڤاری مانگانەی (سلێمانی)ی گرتە ئەستۆ کە گۆڤارێکە شارەوانیی سلێمانی دەری کردووەو توانی بیگەیەنێتە ئەو ئاستەی کە وەك ئەرشیفی شاری سلێمانی هەڵبسەنگێنرێ. ساڵی (٢٠٠٧)

بووە سکرتێری لقی سلێمانیی سەندیکای ڕۆژنامەنووسانی کوردستان.
- لە ٨ی حوزەیرانی ساڵی (٢٠١١) پاش ململانێیەکی سەخت لەگەڵ نەخۆشیدا کۆچی دوایی کرد.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:-
- (زیندەوەرزانی بۆ پۆلی چوارەمی ئامادەیی گشتی)، وەرگێڕان، هاوبەش، بەغدا، ١٩٧٢.
- (مێژووی نوێ بۆ پۆلی سێیەمی ناوەندی)، وەرگێڕان، هاوبەش، بەغدا، ١٩٨٣.
- (نالەی دەرەخت)، چیرۆک، بەغدا، ١٩٨٦.
- (سەرجەمی شیعرەکانی پیرەمێرد)، هاوبەش، بەغدا، بەرگی یەکەم، ١٩٩٠، بەرگی دووەم، ١٩٩٤، بەرگی سێیەم، ١٩٩٦.
- (کوردو کوردستان لەبەڵگەنامەکانی بەریتانیادا)، وەلید حەمدی، وەرگێڕان، سلێمانی، ١٩٩٩.
- (کوردستان لە سەردەمی ئاشتیدا)، ئەحمەد عوسمان ئەبو بەکر، وەرگێڕان، سلێمانی، ٢٠٠١.
- (پیاونامە گوڵبژێرێکی ژیاننامەی شەهیدی ئەمر عەلی عەسکەری یە)، ئامادەکردن، سلێمانی، ٢٠٠٤.
- (فایق هۆشیار یاساناس‌و نووسەرو نیشتیمان پەروەر)، هاوبەش، سلێمانی ٢٠٠٤.
- (سەرجەم پەندەکانی پیرەمێرد)، کۆکردنەوەو ساغکردنەوە، هاوبەش، چاپی یەکەم‌و چاپی دووەم، سلێمانی، ٢٠٠٧.

*** (محەمەد نوری عەسکەری - مەلا محەمەد نوری عەسکەری):-**

- یەکێکە لە زانا ئایینییەکانی کەرکوک‌و خەڵکی دێی (عەسکەر) بووە.
- ساڵی (١٨٩٤) بۆ ماوەیەک مامۆستا بووە لە گەڕەکی شاتەری لە یەکێکە لە مزگەوتەکانی ئەو گەڕەکە.

*** (محەمەد نوری قادری):-**

- ناوی (محەمەد نوری کوڕی حاجی یوسفی قەیسەری)یە.
- ماوەیەکی چاک لە کەرکوک‌و سلێمانی ژیاوە لە کۆڕو کۆبوونەوەی خەڵکی سلێمانیدا بەشداری کردووە.
- بۆ ماوەی چوار ساڵ لە کەرکوک ژیاوە وماوەیەک نەخۆش کەوتووە بە دەست ژانە سك و سکچوون.
- ماوەیەک ڕۆیشتووە بۆ ئەستەمبول بۆ هەوا گۆڕین کە بۆ ماوەی دە مانگ لەوێ ماوەتەوە، ئینجا لە نەخۆشی یەکەمی چاك بووەتەوە.
- ساڵی (١٨٩٣) دەستی کردووە بە نووسینی کتێبەکەی بە ناونیشانی (عجالە)وە کە تا بەرگی حەوتەم لە ساڵی (١٨٩٧) بەردەوام بووە لە نووسینەوەی.
- زمانی عەرەبی و فارسی باش زانیووە.
- بەڵام مەسەلەی کوردبوونی تاکو ئێستا نادیارە، بەدەر دەکەوێت لە سلێمانی فێری کوردی بووە

*** (محەمەد وەردە - حاجی محەمەد وەردە):-**

- کوڕی (سەلیم ئاغا) بوو کە فەرمانبەرێکی تورك بوو لە دەوروبەری نیوەی دووەمی سەدەی پێشوو دێتە ناوچەی (کفری) لەوێ ڕێزی لێ دەگیرێ رکچێك دەهێنێ بە ناوی (وەردە).
- ساڵی (١٩٦٠) کوڕێکیان دەبێت ناوی دەنێن (محەمەد) لە ماوەیەکی کەمدا (سەلیم ئاغا) کۆچی دوایی دەکات‌و محەمەد بە (حەمە وەردە) ناوبانگ دەردەکات.
- ساڵی (١٩٤٩)دا کۆچی دوایی دەکات.

*** (محەمەد یاسین سەڕاف کەرکوکی):-**

- ناوی (محەمەد یاسین کوڕی مەلا ئیبراهیمی مودەریس کوڕی عەبدولکەریم سەڕاف کەرکوك)یە.
- بەپێی هەندێك لە دەستنووسەکان کە لە ساڵی (١٨٢٢)، (١٨٢٦) نووسراوەو مەلا محەمەد یاسین ژێدەری لەسەر نووسیوە ئەوە دەخاتە ڕوو کە لەو ساڵانە لە ژیاندا بووە، هەروەها هەندێك لە دەستنووسەکان ئەوە دەخەنە ڕوو کە خەڵکی (کەرکوك) بووەو بنەڕەتی دەگەڕێتە (موکریان)و لە هۆزی (ئاغتاجەلی) بووە.

*** (محێدین محەمەد وەردە - محێدین):-**

- ناوی (محێدین کوڕی حاجی محەمەد وەردە کوڕی سەلیم ئاغا)یە.
- ساڵی (١٩١٠) لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٩٠) کۆچی دوایی کردووە.
- لە هیواو لە پارتی بیست ساڵ خەباتی کردووە.

*** (مام محێدین):-**

- ساڵی (١٩٢٧) لە (قادر کەرەم) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- مەقامەکانی (قەتار)و (ئەڵڵا وەیسی)و (ئای- ئای)و (چوارگا) بە چاکی زانیوە.

*** (محێدین حەمید محەمەد زەنگەنە):-**

- ساڵی (١٩٤٠) لە گەڕەکی شاترلو لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٥٨) ئامادەیی لە کەرکوك تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٦٤) زمانی عەرەبی لە زانکۆی بەغدا تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٥٧)ەوە بەرهەمەکانی بڵاوکردووەتەوە.
- دوای دوو ساڵی لە خانەقین بووەتە مامۆستاو ئینجا لە قوتابخانەکانی بەعقوبە تا ئەرکاتەی خانەنشین کراوەو لەوێ دانیشتووە.
- یەکێکە لەو نووسەرانەی کە دەورێکی باڵای هەبووە لە سەر شانۆو لێکۆڵینەوەی شانۆیی و گەلێك بەرهەمی بە پێزی هەیە لەو بوارەداو گەلێك خزمەتی شانۆی کوردی‌و عەرەبی کردووەو بەرهەمەکانی جێگەی ڕێزی جۆرەها خەڵات بووە، جێ پەنجەی لە نووسینی دەقی شانۆی کوردیدا زۆر بەزەقی دیارەو بەرهەمەکانی خاوەنی جێگەرێگەی خۆیین.
- بەرهەمەکانی:
- (السر)، شانۆگەرییەک لە یەك بەشدا، النجف، ١٩٦٨.
- (الجراد)، شانۆ، بەغدا، ١٩٧٠.
- (الموت سداسیا)، چیرۆکی درێژ، ١٩٧٠.
- (عم ویبقی الحب علامة)، ڕۆمان، دیمەشق، ١٩٧٥.
- (السؤال، او حکایة الطبیب صفوان بن لبیب وما جری له

من العجیب والغریب)، شانۆ، بەغدا، ١٩٧٦.
- (أسوس)، رۆمان، چاپی یەکەم بەغدا ١٩٧٦، چاپی دووەم هەولێر ٢٠٠٥.
- (الاجازة)، شانۆ، بەغدا، ١٩٧٧.
- (بحثاً عن مدینة اخری)، رۆمان، دیمەشق، ١٩٨٠.
- (الیمامة)، رۆمان، دیمەشق، ١٩٨٢.
- (کتابات تطمح ان تکون قصصاً)، کورتە چیرۆك، بەغدا، ١٩٨٤.
- (مساء السلامة ایها الزنوج البیض)، شانۆ، موسڵ ١٩٨٥.
- (کاوە دلدار صیاغة مسرحیة لأسطورة کردیة قدیمة)، بەغدا، ١٩٨٩.
- (مسرحیات من فصل واحد)، بەغدا، ١٩٩٤.
- (رؤیا الملك أو ماندارناو ستراقروب)، شانۆ، بەغدا، ١٩٩٩.
- (مسرحیتان)، بەغدا، ٢٠٠١.
- (الجبل والسهل)، کورتە چیرۆك، هەولێر، ٢٠٠٢.
- (عشرة نصوص مسرحیة)، بەغدا، ٢٠٠٤.
- (الجنزیر-کومیدیا سوداء)، سلێمانی، ٢٠٠٤.
- (صراخ الصمت الاخرس)، شانۆ، سلێمانی، ٢٠٠٤.
- (الأعمال الکاملة)، بەرگی یەکەم، سلێمانی، ٢٠٠٤، بەرگی دووەم، سلێمانی، (٢٠٠٨).
- (الأعمال الروائیة)، بەرگی یەکەم سلێمانی، ٢٠٠٤، بەرگی دووەم، سلێمانی، (٢٠٠٨).
- لە (٢١)ی ئابی ساڵی (٢٠١٠) کۆچی دوایی کردووە.

*** (محێدین داوودی - مامە یارە - بابا محێدین):-**

- ناوی تەواوی (محێدین محەمەد عەلی)یە، نازناوی شیعری (مامە یارە)یە‌و لە ناوخەڵکیدا بە (بابا محێدین) ناسراوە.
- ساڵی (١٨٩٠) لە دێی ئاڵاوی ناوچەی (داوودە)ی سەر بە خورماتوو هاتووەتە دنیاوە.
- ساڵی (١٩٨٢) کۆچی دوایی کردووە.

*** (محێدین زەلزەلە - موحیی):-**

- ناوی (محێدین کوڕی مەلا سەعید زەلزەلە)یە، لە کفری لەدایکبووە‌و نازناوی شیعری (محیی)یە.

*** (محێدین کەرکوکی بەرزنجی - شێخ محێدین کەرکوکی بەرزنجی):-**

- شێخ محێدین (شێخ محەمەد)کوڕی شێخ حەسەنی گڵەزەردە کوڕی شێخ محەمەدی نۆدەیی بەرزنجی)یە.
- ساڵی (١٧٢٠) لە گوندی گڵەزەردە لەدایکبووە.
- هاتووەتە شاری کەرکوك لە دەوروبەری ساڵی (١٧٦٥)ی زایینیی‌و مزگەوتێکی لەگەڵ تەکیەیەك لە گەڕەکی ئیمام قاسم بنیات ناوە.
- زانایەکی گەورەیە کە بە زمانەکانی عەرەبی وفارسی وتورکی وهێندێ لێکۆڵینەوە‌و بابەتی گەورەی هەیە.
- لە ماوەی ژیانیدا سێ کوڕی هەبووە بە ناوەکانی: (شێخ عەبدولعەزیز تەیمزئابادی)، (شێخ حەسەن قولە)، (شێخ محەمەد).
- نزیکەی حەفدە لێکۆڵینەوەی هەیە کە تاکو ئێستاکە چاپ نەکراوە:
- (مجمع الجواهر).
- (السیف القاطع في الدعوات).
- (برء الآلام في الحکمة والطب).
- (معدن آلال في معرفة حق الال).
- (جلب الراحة والافاقة في دفع الفاقة).
- (الاوفاق والطب ودفع الشیطان).
- (اصلاح النفوس واداب السلوك).
- (صنائع الأعمال).
- (ابدال الأعمال).
- (تسهیل الصعاب).
- (جامع الفوائد).
- (کشاف الکروب باعثة لتلین القلوب).
- (القصیدة المعشرة).
- (شرح الهمزیة).
- ساڵی (١٧٨٠) کۆچی دوایی کردووە لە گۆڕستانی گشتی (ئیمام قاسم) نێژراوە بە تەك مزگەوتەکەی.

*** (محێدینی دووەمی گڵەزەردەیی - شێخ محێدینی دووەمی گڵەزەردەیی):-**

- ناوی (محێدین کوڕی محەمەد کوڕی فەزڵودین کوڕی شێخ عەبدولسەمەد کوڕی شێخ حەسەن گڵەزەردەی)یە.
- ساڵی لەدایکبوونی نازانرێت، بەڵام تاوەکو ساڵی (١٨٩٨) لە ژیاندا بووە.
- یەکێك بووە لەو زانایانەی بایەخی زۆری داوە بە پزیشکایەتی‌و لەم بوارەدا گەلێك بەرهەمی بە جێ ماوە، وەکو:
- (رسالة الدستورات، او مختصر التحفة، في الادویة والعلاجات الطبیة)، قەبارەی کتێبەکە (١٠٢٤) لاپەرەیە کە بە رێنووسی فارسی نووسراوە‌و لە ساڵی (١٨٩٥) نووسراوە، دەستنووسە.

- (جامع الحكمة-في الطب والادرية)، بریتییە لە (٨٣٤) لاپەڕە، ساڵی (١٨٩٨) نووسراوە.

*** (میخائیل خاچیك):-**

- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (معرض بشيرفون في كركوك يقدم كلمات الاغاني الاثورية)، کەرکوك، ١٩٦٧.

*** (میدحەت کاکەیی):-**

- ناوی (میدحەت محەمەد عەلی کاکەیی)یە.
- لەدایکبووی ساڵی (١٩٥٤)ی شاری کەرکوکە.
- ساڵی (١٩٧٢) لە بەشی گرافیکی پەیمانگای هونەرە جوانەکانی بەغدا وەرگیراوە.
- ساڵی (١٩٧٤) یەکەم پێشانگای تایبەتی خۆی لە بەغدا کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٧٥) لە سەنتەری ڕۆشنبیری فەرەنسی لە بەغدا بەشداری پێشانگای شێوەکاری کردووە.
- ساڵی (١٩٧٦) بڕوانامەی بە کالۆریۆسی بەدەستهێناوە. هەر ئەو ساڵە بەمەبەستی تەواوکردنی خوێندن، چووە بۆ ئیسپانیاو لە زانکۆی سان فێرناندۆ لە مەدریدی پایتەختی ئیسپانیا وەرگیراوە.
- ساڵی (١٩٨٠) خوێندنی تەواو کردووەو بۆ عێراق گەڕاوەتەوە.
هەر ئەو ساڵە کرا بەسەرباز لە سوپای عێراق و ڕەوانەی بەرەکانی شەڕی عێراق - ئێران کرا. بۆ ساڵی دواتر، بەرەکانی شەڕی بەجێهێشت و پەیوەندیی بە هێزی پێشمەرگەوە کردو لە ناوزەنگ گیرسایەوە.
- ساڵی (١٩٨٤) کوردستانی بەجێهێشت، لە سوید گیرسایەوەو پاش دوو ساڵ ڕەگەزنامەی سویدیی وەرگرت.
- ساڵی (١٩٨٥) لە ژاپۆن چەند پێشانگایەکی لە تۆکیۆو چیبا کردەوەو ماوەیەکیش لە شاری چیبا ژیانی بەسەر برد.
- لە ژیانی هونەرییدا لە زۆر شوێنی جیهان پێشانگای کردووەتەوە لەوانە لە مەدرید لە ئیسپانیا (١٩٧٨) لە بەغدا لە گەلەریی ڕیواق (١٩٨١)، وارشۆ لە پۆلۆنیا (١٩٨٤)، لە ژاپۆن لە ساڵانی (١٩٨٥، ١٩٨٧، ١٩٨٨، لە ستۆکهۆلم لە سوید لە ساڵانی ١٩٨٦، ١٩٩١، ١٩٩٢، ١٩٩٣، ١٩٩٥، ١٩٩٦، ١٩٩٧، ٢٠٠٦، لە کۆریا لە ساڵانی ١٩٨٩، ١٩٩٠، لە دانیمارك (١٩٩٨)، لە پاریس لە فەرەنسا لە ساڵانی ٢٠٠١، ٢٠٠٥، ٢٠٠٧، لە ئیستۆنیا (٢٠٠١)، لە سلێمانی لە کوردستان (٢٠١٢).
- لە سەرەتای ژیانی هونەریدا پشت ئەستور بوو بەڕەنگی ڕەش و سپی لە تابلۆکانیدا، بەڵام دواتر برێکی زۆرتر گەشبینی بەتابلۆکانی داو وەرچەرخایە سەر بەکارهێنانی ڕەنگ. لە هونەرەکەیدا زۆرتر یەك ڕەنگ بە شێوەیەکی چڕ بەسەر هەر تابلۆیەکیدا زاڵە. بەتایبەتی لە بەرهەمە مۆنۆکرۆمەکانی دواییدا.
- ساڵی (١٩٧٦)، دووەم پێشانگای تایبەتی خۆی لە بەڕێوەبەرایەتی ڕاگەیاندنی ناوخۆ لە کەرکوك کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٧٦) خوێندنی لە بواری هونەردا خوێندووە لە زانکۆی هونەرە جوانەکان لە سان فرناندۆ لە مەدرید لە ئیسپانیا تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٧٦) بەشداری پێشانگای مۆزەخانەی شارەوانی کردووە لە مەدرید لە ئیسپانیا.
- ساڵی (١٩٧٧) پێشانگای سێیەمی خۆی لە سەنتەری ڕۆشنبیری عێراقی لە مەدرید کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٧٨) لە پێشانگاو نەخشی جیهانی لە مەدرید لە ئیسپانیا بەشداری کردووە.
- ساڵی (١٩٧٨) پێشانگای سێیەمی لە بنکەی ڕۆشنبیری عێراق لە مەدرید کردووەتەوە لەگەڵ چەند شێوەکارێکی جیهانی و ناودار.
- ساڵی (١٩٧٨) پێشانگایەکی هاوبەشی لە مۆزەخانەی (بیشینی) لە ئیسپانیا کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٧٩) بەشداری کردووە لەگەڵ پێشانگایەکی هاوبەشی کۆمەڵێك قوتابیانی سەرکەوتو لە زانکۆی هونەر.
- ساڵی (١٩٨٠) پێشانگای گرافیکی کردووەتەوە لە هۆڵی ئەنعیم بۆ هونەری نوێ لە (١-١٥)ی ئایاری هەمان ساڵ.
- ساڵی (١٩٨١) پێشانگای لە هۆڵی (ڕەواق) لە بەغدا کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٨١) پێشانگای تایبەتی لە هۆڵی (ئەلتەنعیم) بۆ هونەری نوێ لەنێوان (٦-١٥)ی ئایاری ساڵی (١٩٨١) کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٨٤) پێشانگای لە سەنتەری ڕۆشنبیری ئیتالی لە تاران کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٨٤) پێشانگای لە سەنتەری ڕۆشنبیری وارشۆ لە پۆڵەندا کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٨٥) پێشانگای لە (جیرا) لەشاری (چیبا) لە یابان کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٨٥) پێشانگای لە هۆڵی (ڤیلازکویز دیل ریتارلۆ) بۆ نمایشی هونەر لە مەدرید لە ئیسپانیا کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٨٦) پێشانگای لە (هالاریس هاگمۆن) لە ئیستۆکهۆلم لە سوید کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٨٧) پێشانگای لە (تۆجۆرایا) لە شاری (چیبا) لە یابان کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٨٨) بەشداری لە پێشانگای (ساسیس) لە ستۆکهۆلم لە سوید کردووە، هەروەها لە هەمان ساڵ بەشداری لە گەلەری (فۆرمیس)ی لە تۆکیۆ لە یابان کردووە.
- ساڵی (١٩٨٩) بەشداری لە پێشانگای هونەری (هۆندای)

کردووە لە (سیئۆل) پایتەختی کۆریای باشوور.
- ساڵی (١٩٩٠) بەشداری کردووە لە پێشانگای (ناتا گۆیاما) لە تۆکیۆ لە یابان، لە هەمان ساڵ بەشداری پێشانگای (سۆبایۆنگ) کردووە لە (سیئۆل)ی پایتەختی کۆریای باشوور.
- ساڵی (١٩٩١) بەشداری ئەم پێشانگایانەی کردووە:
- پێشانگای (ما لارس هاگمن)، ستۆکهۆڵم، سوید.
- پێشانگای (فۆرمیس)، تۆکیۆ، یابان.
- پێشانگای (بیلد)، ڤاربیرگ، سوید.
- ساڵی (١٩٩٢) بەشداری ئەم پێشانگایانەی کردووە:
- پێشانگای (نۆڤا دیکور) تۆکیۆ، یابان.
- پێشانگای (لنجین)، فاسترڤیك، سوید.
- ساڵی (١٩٩٣) بەشداری ئەم پێشانگایانەی کردووە:
- پێشانگای جوهان ئیس، یۆرگا، فلەنندا.
- پێشانگای تیلیر جنری - شا، جیبا، یابان.
- ساڵی (١٩٩٥) بەشداری پێشانگای (تیلیر جنری-شا) کردووە لە جیبا لە یابان.
- ساڵی (١٩٩٦) بەشداری ئەم پێشانگایانەی کردووە:
- پێشانگای بی ئی ١٩، هیلینسکی، فلەنندا.
- پێشانگای تینتزریری، پاریس، فەرەنسا.
- پێشانگای میهارایا، تۆکیۆ، یابان.
- ساڵی (١٩٩٧) بەشداری ئەم پێشانگایانەی کردووە:
- پێشانگای سلۆتس ئاکا بایهیۆڤ ئیکۆرد، سوید.
- پێشانگای بیلد، ڤاربیرگ، سوید.
- ساڵی (١٩٩٨) بەشداری ئەم پێشانگایانەی کردووە:
- پێشانگای کانکۆردۆ، مابیا - شی، یابان.
- پێشانگای کاف، تۆکیۆ، یابان.
- پێشانگای مۆتسۆ، جیبا - شی، یابان.
- پێشانگای وایت، کاگۆشیما، یابان.
- پێشانگای هینریك کامپامان، کۆبنهاگن، دانیمارك.
- ساڵی (٢٠٠١) بەشداری ئەم پێشانگایانەی کردووە:
- پێشانگای ئارۆنۆوتچ، ستۆکهۆڵم، سوید.
- پێشانگای بیلد گالریت، ڤاربیرگ، سوید.
- پێشانگای هینریك کامپامان، کۆبنهاگن، دانیمارك.
- پێشانگای کلود دورڤا، پاریس فەرەنسا.
- پێشانگای کاستیلانی، تالین، ئەستۆنیا.
- ساڵی (٢٠٠٢) بەشداری ئەم پێشانگایانەی کردووە:
- پێشانگای ك، تۆکیۆ، یابان.
- پێشانگای مۆتسۆ، جیبا، یابان.
- پێشانگای ئاکۆتسۆ، مابیا، یابان.
- پێشانگای مایگاتا، نیگاتا، یابان.
- ساڵی (٢٠٠٥) بەشداری ئەم پێشانگایانەی کردووە:
- پێشانگای کتێبخانەی کوردی و مۆزەخانەی کوردی، نیویۆرك، ئەمریکا.
- دەزگای ماریا لۆند، پاریس فەرەنسا.
- ساڵی (٢٠٠٦) بەشداری پێشانگای کۆمەڵگەی هونەری کردووە لە ستۆکهۆڵم لە سوید.
- ساڵی (٢٠٠٧) بەشداری ئەم پیشانکایانەی کردووە:
- دەزگای ئایا بۆ شوێنەوارە هونەرییەکان، نیگاتا، یابان.
- گەلەری ئاکۆتسۆ بۆ پیشاندانی شوێنەوار، مابیا تشی، یابان.
- هۆڵی مۆتسۆ بۆ پیشاندانی هونەر، جیبا - شی، یابان.
- ڕوانگەی ك بۆ پیشاندانی هونەر، تۆکیۆ، یابان.

*** (مستەفا ئەحمەد ستەفا):-**

- یەکێکە لە مەقام زانەکانی ناوچەی خورماتوو.
- ناوی تەواوی (مستەفا ئەحمەد) کە ناسراوە بە (مستەفا ئانەوا).
- ساڵی (١٩٥٠) لە دێی (چەوری)سەر بە قەزای خورماتوو لەدایکبووە.

*** مستەفا ئەحمەد گەوسەر:-**

- ساڵی ١٩٣١ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- بعض سوزلر وخوریاتلر، ٢٠٠٧
- سوزلر وخوریاتلر، ٢٠١٠
- عبرت، ٢٠١٢
- داتلی دیل، ٢٠١٣

*** (مستەفا بەگی جاف):-**

- ناوی (مستەفا بەگی کەریم بەگی فەتاح بەگی حەمە پاشای جاف)ە.
- لە سەرەتای پاییزی ساڵی (١٩٢١) لە شارەزوور هاتووەتە دونیاوە.
- کاتێك بنەماڵەکەی بەیاوەری هۆزە ناودارەکەیان بە کۆچەری لە کوێستانەوە بەرەو گەرمیان چوون، جا بۆ ئەوەی دوور لە مەینەتی ژیانی کۆچەری بژێت بە ئاسوودەیی پەروەردە دەبێت، هەر بە منداڵی دەنێرنە نێو خزمانی (گەڵاڵی) وبە دایەنێکی لێهاتوو میهرەبانی دەسپێرن، پاشان کە تەمەنی دەگاتە شەش ساڵ بەرەو کفری ڕەوانە دەکرێت تاکو لەوێندەر خوێندنی سەرەتایی بەدەست بهێنێت، ئینجا بۆ خوێندن دەچێت بۆ (سلێمانی) لە ماڵی خزمی خۆی (حەمە ئاغای عەبدولرەحمان ئاغا) جێگر دەبێت و ئاشنایەتی کەسایەتییەکانی وەکو: (نوری شاوەیس)، (نوری ئەحمەد تەها) (ئەحمەد هەردی) دەبێت.

- لە سەرەتای چلەکانداو لەسەر خواستی مامۆستا (رەفیق حیلمی) سەرۆکی باڵای پارتی هیوا، مستەفا بەگ دەچێتە نێو ریزی ئەو پارتەوەو رۆڵێکی شایستەی تێدا دەبینێت و لە کۆنگرەی هیوا لە گوندی گێژەکان (ناسراو بە کۆنگرەی قەندیلە) ساڵی (١٩٤٥) بەشداری دەکات.

- هەر لە یەکەم رۆژی هەڵگیرسانی شۆڕشی ئەیلولی مەزنەوە ساڵی (١٩٦١) مستەفا بەگ شان بە شانی چەند خزمێکی خۆی و زۆر لە ناوداران و رۆڵەکانی هۆزەکەی روو لە دەربەندیخان دەکەن و لە راپەڕینە ناسراوەکەی ئەو دەڤەرەدا بەشدار دەبن ئینجا لەگەڵ هاوەڵەکانی بەرەو چیای سوورێن دەچن وله وێندەر سەقامگیر دەبن، لەلایەن حکومەتی عەبدولکەریم قاسمەوە فەرمانی گرتنیان دەردەچێت.

- پاش تێپەڕبوونی نۆ مانگ بەسەر ئەو رووداوەدا، مستەفا بەگ و چەند خزم و هاوەڵێکی بە نهێنی بۆ کەلاری کۆن دەگەڕێنەوەو لەوێندەر خۆیان حەشار دەدەن بەڵام زۆری پێناچێت لەسەر زانیاری کەسانێکی ناحەز بە ئەوان و دۆست بە میری ژمارەیەك پۆلیس شەوێك دێنە سەریان و لە شەڕێکی خەودا گەمارۆیان دەدەن و دەیانگرن پاشان لە کەرکوك دادگایی دەکرێن و فەرمانی لە سێدارە دانیان دەدرێت، بەڵام بە هەوڵ و کۆششی بەردەوامی حەمە سەعید بەگی ئامۆزای، چەند پارێزەرێکی ناسراوی ئەو حوکمە سووك دەکرێت و لە مردن رزگاریان دەبێت و بە بەندکراوی شەش مانگ دەمێنێتەوە، تا لە لێبوردنێکی گشتیدا ئازاد دەبن و سەر لە نوێ بۆ کەلار دەگەڕێنەوە، بەڵام یەك مانگ زیاتری پێنەچوو دیسان بە تۆمەتی کوردایەتی و جموجوڵی سیاسی مستەفا بەگ جارێکی دی گیراوەو ماوەی دوو مانگی لە بەندیخانەی کفری بەسەر برد پاشان لە کەلار خرایە ژێر چاودێرییەوە.

- لە کۆتایی ساڵی (١٩٦٢) بەهۆی هاوکاری نەکردنی لەگەڵ میریدا مستەفا بەگ لە کەلارەوە بۆ خانەقین و ئینجا لەوێشەوە بەرەو شاری (سەماوە)ی باشووری عێراق دوور خرایەوە، پاشان رێگای پێدرا بۆ کەلار بگەڕێتەوە.

- لە هاوینی ساڵی (١٩٦٣)دا پاش دەستپێکردنی شەڕ لە نێوان میری وهێزی پێشمەرگەدا، مستەفا بەگ سەر لە نوێ روو لە شاخ دەکاتەوەو ماوەیەك وەکو ئەفسەری پەیوەندی لەنێوان سەرکردایەتی شۆڕش و هۆزەکانی کوردا کار دەکات، هەروەها رۆڵێکی بەرچاو لە نەبەردەکانی سنووری گەرمیاندا وەك شەڕی کفری و شەڕی ژاڵە دەبینێت.

- ساڵی (١٩٦٤) مستەفا بەگ وەك کەسایەتییەکی دیارو سەرۆك هۆزێکی گەورەی بوونە ئەندام لە ئەنجوومەنی سەرکردایەتی شۆڕشدا.

- ساڵی (١٩٧٠)دا مستەفا دەچێتە ئێران و دەگات بە ماڵ و منداڵەکەی لە ساڵی (١٩٦٩) کە بۆ ئەوێندەر چووبوون و تێدا نیشتەجێبوو بوون، پاشان لە بەهاری (١٩٧٩)دا پێکەوە بۆ عێراق دەگەڕێنەوە یەکەمجار لەبەغدا سەقامگیر دەبن، پاشان لە ساڵی (١٩٨٣) بەرەو کەلار دەگەڕێنەوە.

- ساڵی (١٩٩١) مستەفا بەگ بە یاوەریی تێکرا خەڵکی ناوچەکە روو لە ئێران دەکات وله وێندەر تووشی مەینەتی وزەحمەتێکی زۆر دەبێت.

- لە هاوینی ساڵی (١٩٩٦) مستەفا بەگ بەهۆی نەخۆشییەوە بۆ بەغدا دەبرێت وله وێندەر لەلایەن کوڕو برار خزمانیەوە خزمەتێکی شایستە دەکرێت و چاکترین پزیشکی بۆ دابین دەکەن.

- کەشکۆڵێکی ئاوازەی لەسەر شاعیرانی گەرمیان، لوڕستان هەبوو، تاوەکو ئێستاکە چاپ نەکراوە.

- لە شەوی (٣٠)ی تەمموزی ساڵی (١٩٩٧) کۆچی دوایی دەکات ئینجا تەرمەکەی بەرەو کەلار دەبرێتەوەو لە گۆڕستانی (سەید خەلیل) بە خاك دەسپێردرێت.

*** (مستەفا بەگی یەعقوبی):-**

- ساڵی (١٨٩٠) لە کەرکوك لەدایکبووە.

- ناوی (مستەفا مەزهەر کوڕی عومەر کوڕی ئەحمەد یەعقوبی)یە.

- یەکێکە لە ناودارەکانی خێزانی (یەعقوبی).

- لە زەمانی دەوڵەتی عوسمانی لە دادگای مەدەنی بووەو لە حکومەتی عێراقدا لە ناحییەکانی پردێ و قەرەداغ و چەمچەماڵ و موسڵ و کوت و دیالە دەست بە کاربووە.

- دامەزراوە وەکو (کاتب) لە قەزای رانییە لە ساڵی (١٩١٠).

- ساڵی (١٩٢٥) دامەزراوە بە بەڕێوەبەرایەتی (تحرير) لە لیوای کەرکوك.

- ساڵی (١٩١٥) گۆڤاری (كوكب المعارف)ی دەرکردووە.

- ساڵی (١٩٢٧) بووەتە بەڕێوەبەری ناحییەی داقوق.

- ساڵی (١٩٢٤) بووەتە بەڕێوەبەری قەزای چەمچەماڵ.

- لە ئایاری ساڵی (١٩٢٨) هەڵبژێردراوە بە نائیبی کەرکوك لە پەرلەمانی عێراق، دووبارە لە تشرینی دووەمی ساڵی (١٩٣٠) هەڵبژێردراوە.

- ساڵی (١٩٧٤) کۆچی دوایی کردووە.

*** (مستەفا تالیبی بەغدادی کوردی - شێخ مستەفا تالیبی بەغدادی کوردی):-**

- ناوی (مستەفا کوڕی ئەسعەد -ئەسەد- کوڕی عەبدوڵڵا)یە.

- باوکی سەر بە عەشیرەتی (لەك)ەو دایکی لە عەشیرەتی (ریزەوەندە).

- ساڵی (١٨٧٦) لە بەغدا لە گەڕەکی شێخ سەراجەدین لە ناوچەی سەرتەپا لەدایکبووە.

- باوکی خەڵکی کەرکوکەو لە بازاڕی قۆریە کاری کردووەو گەلێك گەرماو ئاسیاوی هەبووەو یەکێك بووە لە پیاوە ناودارەکانی کەرکوك.

*** مستەفا حەمە رەشید خۆشناو:-**

- ساڵی ١٩٦٣ لە گەڕەکی شاترلوی کەرکوك لەدایکبووە.

- ساڵی ١٩٨٣ کۆلێژی سەربازی بەغدای تەواو کردووە لە

خولی ٨٣ بە ناونیشانی (صواریخ سام).
- سالی ١٩٨٢ پەیمانگەی تەکنەلۆژیا بەشی کارەبای تەواو کردووە.
- سالی ٢٠٠٣ شەهید بووە.

* (مستەفا خەتیب):-

- یەکێکە بووە لە خەتیبە بەناوبانگەکانی مزگەوتی گەورەی کەرکوك.
- تا دەورووبەری سالی (١٨١٠) لە ژیاندا مابوو.
- هیچی تر نازانرێت دەربارەی.
- کتێبێکی هەیە بەناوی (رسالة في تاريخ العراق في العصر العثماني).

* (مستەفا راغب پاشا - لیوا):

- سالی (١٨٩٥) لە خێزانێکی کەرکوکی لەدایکبووە.
- سەرکردەی فیرقەی دوو بووە لە کەرکوك.

* (مستەفا زەنگەنە - دکتۆر مستەفا زەنگەنە):-

- سالی (١٩٤٧) لە قادر کەرەم لەدایکبووە.
- بەکالۆریۆسی لە زانکۆی بەغدا بەشی زمانی کوردی تەواو کردووە.
- ماجستێرو دکتۆرای لە زانکۆی سەلاحەددین لە هەولێر تەواو کردووە.
- بەرهەمەکانی:
- (سۆزو تەهێنییەکانی ناوداران)، بەغدا، ١٩٨٥.
- (گول و ژن و چیا)، شیعر، هەولێر، ١٩٨٥.
- (قادر کەرەم)، هاوبەش، هەولێر، ٢٠٠٠.
- (رەنگ لە زمانی کوردیدا)، نامەی دکتۆرا. هەولێر، ٢٠٠٢.
- (گُناری)، چیرۆك، هەولێر، ٢٠٠٤.
- (رووبارە ناوێنە)، شیعر، هەولێر.
- (قومستان).
- (کارو ئەرکی لە سینتاکسدا)، نامەی ماجستێر.
- (مۆدێرنیتەو کاری رێکخستنی حیزبی).
- (مۆمستان، شیعر، هەولێر.
- (گوێزان، چیرۆك، هەولێر.

* (مستەفا زیانی):-

- سالی (١٩٥٨) لە قەلا لەدایکبووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (التون جيجك)، شیعر بە زمانی تورکی، چاپخانەی (الجمهورية)، کەرکوك، ١٩٧٣.
- (کونل بارجالاری)، شیعر بە زمانی تورکی، چاپخانەی (دار الحرية)، بەغدا، ١٩٧٦.
- (کوکل بار جا لاری)، بەغدا، ١٩٧٦.
- (قوشوقلار)، شیعر بە زمانی تورکی،، چاپخانەی (دار الشؤون الثقافية العامة)، بەغدا، ١٩٨٨.
- (باباتیلار و خورباتلار)، شیعر بە زمانی تورکی، چاپخانەی (دار الشؤون الثقافية العامة)، بەغدا، ١٩٨٩.
- (اذربیجان باباتیلارس ایله عراق تورکمن خورتالاری)، بەغدا، ١٩٨٩.

* (مستەفا سائیب):-

- ناوی (مستەفا سائیب کوڕی مەلا ئەحمەد سائیب کوڕی مەلا قادری مەلا حەسەنی قەرەداغی)یە.
- لە (٢٢)ی ئابی سالی (١٩٠٤) لە شاری کفری هاتووەتە ژیانەوە.
- باوکی قازی کفری بووە.
- خوێندنی سەرەتایی لە سلێمانی و ناوەندیشی لە کەرکوك تەواو کردووە.
- سالی (١٩٢٣) چووەتە قوتابخانەی ئەندازیاری لە بەغدا.
- سالی (١٩٣٦) بووە بە ئەندازیار لە بەڕێوەبەرایەتی رێگاوبانی سلێمانی.
- هەندێ کاری گرنگی بە ئەنجام گەیاندووە، وەکو رێگای سلێمانی - قەرەداغ، سلێمانی - پێنجوێن، سلێمانی - دۆکان، هەروەها دروستکردنی نەخۆشخانە کۆنەکەی سلێمانی و کاری ئەندازیاری دیکە.
- لە سەرەتای ژیانی زۆر بە گەرمی خەریکی کوردایەتی بووە، لەگەل هاورێکانیدا کۆمەلەی (زەردەشت)و کۆمەلەی (خۆیبوون)یان پێکهێناوە، بە خۆی تهێنیگری هەردوو کۆمەلە بوو.
- لەسەر کوردایەتی دوورخراوەتەوە بۆ شارەکانی (موسل، حیللە، کەربەلا و بەغدا) چەندین وتارو نووسین و چیرۆکی بلاوکردووەتەوە لە گۆڤارو رۆژنامەکانی ئەو سەردەمە، وەکو: گۆڤاری (گەلاوێژ).
- دوا کاتەکانی تەمەنی لە شاری سلێمانی بە سەربردووە، هەموو ژیانیشی بەرەبەتی بەسەر بردووەو ژنی نەهێناوە.
- لە رۆژی (٩)ی کانوونی یەکەمی سالی (١٩٨٠) کۆچی دوایی کردووەو لە گردی سەیوان بە خاك سپێردراوە.

* (مستەفا سەید ئەحمەد - مستەفا نەریمان):-

- لە (٢٨)ی حوزەیرانی سالی (١٩٢٥) لەدایکبووە.
- ناوی تەواوی (مستەفا کوڕی سەید ئەحمەد کوڕی شێخ محەمەد کوڕی شێخ عەبدول سەمەد)ە.
- سالی (١٩٣٠) چووەتە قوتابخانەی سەرەتایی.
- سالی (١٩٢٩) چووەتە قوتابخانەی (ناوەندی کەرکوك)

چونکە قوتابخانەی ناوەندی لە کفریدا نەبوو.
- سالأنی (١٩٤١-١٩٤٢) چووەتە (دار المعلمین الابتدائي) لە (ئەعزەمییە)و لە سالی (١٩٤٤) تەواوی کردووە لە مانگی تشرینی یەکەمی هەمان سال.
- بووەتە مامۆستای قوتابخانەی (کەلار) دوو سالی (١٩٤٦-١٩٤٨) لە قوتابخانەکانی (سەرقەلأ، کولەجۆ، بان سەندوق) بووە.
- سالأنی (١٩٤٩-١٩٦١) لە کەرکوک مامۆستاو بەڕێوەبەربوو.
- سالأنی (١٩٦١-١٩٦٦) مامۆستا بووە لە (کوت).
- سالأنی (١٩٦٧-١٩٧٠) لە بەغدا بەڕێوەبەری قوتابخانەبووە.
- سالأنی (١٩٧٠-١٩٨٢) بووەتە پشکێنەر تا خانەنیشین کراوە.
- سالی ١٩٤٩ (خەدیجەی کچی مەلا ڕاغیبی مەلا ئیسماعیل) ی هێناوە لەو ئافرەتە چوار کورو دوو کچی بووە، (سەلأحەدین ١٩٥٠)، (سەردار ١٩٥٢) (نەسرین ١٩٥٣)،(سوهەیلە ١٩٥٤)، (سالار ١٩٥٥)، (دلشاد ١٩٦١)، (خێزانەکەی لە ڕۆژی (٢٦) ی تەمووزی سالی ١٩٨٥ کۆچی دوایکردووە.
- سالی (١٩٧٩) چووەتە مالی خواو حەجی کردووە.
- سالی (١٩٤٣) چووەتە ریزی کۆمەلەی (هیوا)وە.
- سالأنی (١٩٣٩-١٩٤٥)وە گەیشتە لیژنەی ناوچەی کفری، لە زۆر کۆبوونەوەکانی (کەلار، کفری، سلێمانی) بەشداری کردووە.
- سالی (١٩٤٥) لەسەر هەلوێستەکانی حیزبی هیوا گیراوە.
- هەر لە دامەزراندنی پارتی دیموکراتی کوردستان لە سالی (١٩٤٦) تا (١٩٦٦) لە ریزی حیزبایەتیدا بووەو خزمەتی کردووە.
- سالأنی (١٩٥٧، ١٩٦١، ١٩٦٣، ١٩٦٦) لەسەر کوردایەتی گیراوەو ڕەوانەی خوارووی عێراق و لەسەر وەزیفەکەی دەرکراوە.
- یەکەم نووسینی بەناوی پەخشانێك بوو بە ناوی (ناوازەیەك لە نەوجەوانێکەوە) لە گۆڤاری (گەلاوێژ ژمارە (١٠)ی لە (٤) ی تشرین یەکەمی سالی (١٩٤٣) بلأوبووەتەوە.
- بەردەوام نووسینەکانی لە: گۆڤاری گەلاوێژ، دەنگی گێتی تازە، ژین، هەتاو، شەفەق، هەولێر، خەبات، بەیان، ڕۆشنبیری نوێ، کاروان، نوێنۆنوێ، پەروەردەو زانست، کشتوکال، تەندروستی وکۆمەل، هاوکاری، برایەتی، عێراق بە کوردی وعەرەبی بلأوکردووەتەوە.
- یەکەم کتێبی دیوانی شیعری بوو لە سالی (١٩٥٣) بە ناوی (هاواری لاوان) لەچاپ داوە لە سالی (١٩٥٥) کتێبی (هەلبەست بۆ قوتابیان) بلأوکردووەتەوە.
- سالی (١٩٥٩) بووەتە ئەندامی یەکێتی نووسەرانی عێراق.
- سالی (١٩٧٣) بووەتە ئەندامی یاریدەدەری کۆڕی زانیاری کورد.
- سالأنی (١٩٧٢-١٩٧٩) بووەتە سکرتێری نووسینی گۆڤاری (بەیان) لە سالی (١٩٨٣) دووبارە گەڕاوەتەوە دەستەی نووسەرانی گۆڤارەکە.
- کە شۆڕشی چواردەی تەمموزی سالی (١٩٥٨) بەرپابوو، لە (٣٦)یدا لەگەل حەوت مامۆستا یاداشتێکیان دا بە شۆڕش بۆ مافی خوێندنی کوردی و لە (٢٧)ی تەممووزیشدا ئەندامی (وەفدی کوردی) بووە بۆ پیرۆزبای شۆڕشگێرانی تەمموز.
- لە هەردوو کۆنگرەی مامۆستایانی کورد لە شەقلأوەو هەولێر بەشداری کردووە لە سالأنی (١٩٥٩)و (١٩٦٠)وە دەورێکی کاریگەری تێدا بینیوە.
- یەکەم ڕۆژمێری کوردی لە سالی (١٩٥٧) داناو ولەسەری گیرا لە پاش شۆڕشی چواردەی تەممور، یەکەم ڕۆژمێری گیرفان (کوردستان)ی چاپ داوە تا بەوەی گەیشتە ڕۆژمێری پیرەمێرد.
- یەکەم بیبلۆگرافیای کوردی لە سالی (١٩٦٠) بەناو (کتێبی کوردی) دانا، دووەمیان سالی (١٩٧٧)، سێیەمیان سالی (١٩٨٨) بەناو (دووسەد سالی بیبلۆگرافیای کتێبی کوردی (١٧٨٧-١٩٨٦) بە چاپ گەیاندووە، جگە لە مانە بیبلۆگرافیای بۆ گۆڤاری (بەیان)و (ڕۆشنبیری نوێ)و (هاوکاری) دروست کردووە و بلأوکراوەتەوە.
- بەشداری دانانی کتێبی کردووە لە سالی (١٩٧٧) لە چاردانی نەهێشتنی نەخوێندەواری تەوزیمی، سەرپەرشتی بەرنامەی تایبەتی تەلەفزیۆنی کردووە وسکرتێری دەرکردنی گۆڤارە کوردییەکەی بووە (ئایندە-پاشەڕۆژ).
- لە حەفتاکانەوە سال نەبووە کۆڕ و کۆبوونەوەی لە بەغداو شارەکانی کوردستان پێشکەش نەکردبێت.
- سالی (١٩٨٧) کرا بە سکرتێری نووسینی گۆڤاری ڕەنگین.
- (بەشداری لە ١٧ کتێبی کوردی قوتابخانەکان کردووە).
- کتێبە چاپکراوەکانی:
- (هاواری لاوان)، شیعر، بەغدا، ١٩٥٣.
- (هەلبەست بۆ قوتابیان شیعر)، کەرکوك، ١٩٥٥.
- (عەلی ئەفەندی)، شانۆگەری، کەرکوك، ١٩٥٧.
- (رووخا)، شانۆگەری، کەرکوك، ١٩٥٩.
- (کتێبخانەی کوردی)، بیبلۆگرافیا، کەرکوك، ١٩٦٠.
- (مێژووی نوێ بۆ پۆلی شەشەم)، وەرگێران، هاوبەش، بەغدا، ١٩٧١
- (مامۆستای نەمر مەلا کاکە حەمەی سیف الله)، بەغدا، ١٩٧١
- (پەروەردەی نیشتیمانی و کۆمەلأیەتی بۆ پۆلی یەکەمی ناوەندی)، وەرگێران، هاوبەش بەغدا، ١٩٧٢
- (پەروەردەی نیشتیمانی و کۆمەلأیەتی بۆ پۆلی سێیەم)، وەرگێران، هاوبەش، بەغدا، ١٩٧٣.
- (ماتماتیکی نوێ)، وەرگێران، هاوبەش، بەغدا، ١٩٧٤.
- (ریاضیاتی نوێ)، وەرگێران، هاوبەش، بەغدا، ١٩٧٤.
- (ریاضیاتی نوێ)، وەرگێران، هاوبەش، بەغدا، ١٩٧٦.
- (بیبلۆگرافیای کتێبی کوردی ١٨٧٨-١٩٧٥)، بیبلۆگرافیا، ١٩٧٧.
- (خوێندنەوەی بەسوود بۆ پۆلی چوارەم)، وەرگێران، هاوبەش، بەغدا، ١٩٧٨.
- (خوێندنەوەی کوردی بۆ هەلمەتی گشتی نەهێشتنی نەخوێندەواری تەوزیمی قۆناغی تەواوبوون)، هاوبەش، بەغدا، ١٩٧٨.
- (حساب بۆ قۆناغی تەواو بوون)، وەرگێران، هاوبەش بەغدا، ١٩٧٨.
- (پێویستییە پەروەردەییە کۆمەلأیەتییەکانی سەرشانی بەڕێوەبەرو مامۆستایانی مەلبەندەکانی نەهێشتنی نەخوێندەواری)، بەغدا، ١٩٧٩.
- (خوێندنەوەی کوردی بۆ پۆلی چوارەمی قوتابخانە گەلییەکان)، هاوبەش، بەغدا، ١٩٧٩.
- (پەروەردەی نیشتیمانی و کۆمەلأیەتی بۆ پۆلی چوارەم)، وەرگێران، هاوبەش، بەغدا، ١٩٧٩.

- (تۆژینەوەیەك لە پێنج بەهرەی نەجمەددین مەلا)، بەغدا، ١٩٧٩.
- (پەروەردەی نیشتیمانی و کۆمەڵایەتی بۆ پۆلی شەشەمی قوتابخانە گەلییەکان)، وەرگێڕان، هاوبەش، بەغدا، ١٩٨٠.
- (خوێندنەوەی کوردی بۆ پۆلی پێنجەمی قوتابخانە گەلی یەکان)، هاوبەش، بەغدا، ١٩٨٠.
- (پەروەردەکردنی موسڵمانانە)، وەرگێڕان، هاوبەش، بەغدا، ١٩٨٠.
- (پەروەردەی نیشتیمانی و کۆمەڵایەتی بۆ پۆلی پێنجەم)، وەرگێڕان، هاوبەش، بەغدا، ١٩٨٠.
- (خوێندنەوەی کوردی بۆ پۆلی شەشەمی قوتابخانە گەلییەکان)، هاوبەش، بەغدا، ١٩٨٠.
- (ڕێنووسی کوردی لە رەگ و ریشەوە)، بەغدا، ١٩٨١.
- (وشەی کوردی لە هەلمەتی نیشتمانی بۆ نەهێشتنی نەخوێندەواری تەوژمیدا)، بەغدا، ١٩٨١.
- (ما اسداه الأكراد إلى المكتبة العربية)، ١٩٨٣.
- (بیبلۆگرافیای گۆڤاری بەیان ژمارەی ساڵەکانی ٦٩-٨٢)، ١٩٨٣.
- (بیبلۆگرافیای گۆڤاری رۆشنبیری نوێ)، ١٩٨٣.
- (شاعیری چەوساوەکان خەلیل منەوەر)، هاوبەش، بەغدا، ١٩٨٤.
- (شاعیری چەوساوەکان دەلۆ)، ١٩٨٦.
- (فەرهەنگی ئەدیب و نووسەرانی کورد)، بەغدا، ١٩٨٦.
- (شۆڕشی ئیبراهیم خانی دەلۆ)، چاپی یەکەم، بەغدا، ١٩٨٦، چاپی دووەم، کەرکوک، ٢٠٠٧.
- (بیبلیۆگرافیای دوو سەد ساڵی کتێبی کوردی، ١٧٨٧-١٩٨٦)، بەغدا، ١٩٨٨.
- (بیبلیۆگرافیای رۆژنامەی هاوکاری، ساڵانی ١٩٧٠-١٩٧٤)، بەرگی یەکەم، بەغدا، ١٩٨٩.
- (بیرەوەرییەکانی ژیانم، بەغدا، ١٩٩٤.
- (یانەی سەرکەوتنی کوردان ١٩٣٠-١٩٦٢)، کەرکوک، ٢٠٠٦.
- (ئەدیب و نووسەرانی کفری و دەوروپشتی)، بەغدا، ٢٠٠٧.
- (بیرەوەیی و یاداشتەکانم).
- ئەم کتێبانەش ئامادەی چاپە:
- وەرگێڕانە تورکییەکانی ناو گۆڤارە کوردییەکان لە رۆژنامەی کوردستانەوە.
- (صورة قلمية لأدباء الأكراد).
- (مسؤلون كرد البارزون اسدوا خدمات للدولة العربية ١٩٢٠-١٩٥٨).
- (ولاية الموصل في السالنامات العثمانية).
- جگە لەوانەی باسکرا بیست ساڵ پترە مێژووی رووداوی رۆژ دەنووسێتەوە دەربارەی کوردەواریی و عێراق و جیهان، دەفتەرێکی پڕبەپڕی بە جێماوە بەتایبەتی دەربارەی ئەدیب و نووسەرانی کورد لە کەیەوە دەنووسن و مێژووی ئەوانەی کۆچی دوایی کردووە.
- ساڵی (١٩٩٤) کۆچی دوایی کردووە.

* (ستەفا-سالم-سۆمەر):-

- ساڵی (١٨٨٣) لە قەڵا لە گەڕەکی مەیدان لەدایکبووە.
- نازناوی شیعری (سالم) بووە.

* (ستەفا عەسکەری):-

- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (ئاوردانەوەیەك لە بزووتنەوەی حەقە)، بەغدا، ١٩٨٣.
- (دیوانی ئەسیری)، کۆی کردووەتەوەو لەسەری نووسیەوە، بەرگی یەکەم، بەغدا، ١٩٨٧.
- (دیوانی ئەسیری)، کۆی کردووەتەوەو لەسەری نووسیەوە، بەرگی دووەم، سلێمانی، ٢٠٠٠.

* (ستەفا عەلە قۆجە):-

- مەقام زانێکی بەناوبانگی خورماتوو بووە.
- بەڵام زانیاریمان نییە دەربارەی چالاکییە هونەرییەکانی.

* (ستەفا کەلاری - مەلا ستەفای کەلاری):-

- ناوی (مەلا مستەفا کوری عەلی کوری محەمەد)ە.
- ساڵی (١٨٩٧) لە بنگردی کەلار لەدایکبووە.

– ماوەیەك زانستی ئایینی لەلای هەر یەكە لە (مەلا محەمەدی كۆیە)و (مەلا محەمەدی جوانرۆیی) خوێندووە.
– سالی (١٩١٣)ەوە لە (كەلار) لە گوندی (كانی پەموو) نیشتەجێ بووە.
– لە بواری خەتخۆشی و فەتوای ئایینییدا دەستێكی بالأی هەبووە.
– لە (٧) شوباتی سالی (١٩٦٩) كۆچی دوایی كردووە لە كەلار.

*** (مستەفا گەرمیانی):-**

– سالی (١٩٦١) لە گەڕەكی شۆڕیجە لەدایكبووە.
– شاعیرو ڕۆژنامەنووس بووەو دیوانێكی شیعری چاپكراوی هەیە.
– لە (١٦)ی تەمموزی سالی (٢٠٠٧) لە كارێكی تیرۆریستیدا لە كۆمەڵەی ڕووناكبیری و كۆمەلأیەتی شەهید بووە.

*** (مستەفا مەزناوی):-**

– ناوی (مستەفا كوڕی شێخ مەلا محەمەد مەزناوی)یە.
– گەلێك كتێبی قوتابخانەیی هەیە بە زمانەكانی عەرەبی و كوردی و زانایەكی ئایینی و مامۆستایەكی بە توانا بووە.
– سالی (١٩٥٩) كۆچی دوایی كردووە.

*** (مستەفا مەولوود حوسێن):-**

– سالی (١٩٢١) لە گوندی كۆكجە سەر بە كەركوك لەدایكبووە.
– سالی (١٩٣٩) خوێندنی فەقێیاتی لە گوندی گەلۆزی لەلای مەلا عەبدوللأی گەلۆزی خوێندووە.
– یەكێك بووە لەو كەسانەی كە لەگەل چەند قوتابیەك لە

(میسس) لە سالی (١٩٥٧) بۆ لای جەمال عەبدولناسر چوونە، دەربارەی كردنەوەی بەشی كوردی لە ئێسگەی قاهیرەدا.
– سالی (١٩٣٦) ئەندامی حیزبی هیوا بووە.

*** (مستەفا موزهر یەعقوبی):-**

– (مستەفا موزهر كوڕی عومەر كوڕی ئەحمەد یەعقوبی)یە.
– سالی (١٨٩٠) لە كەركوك لەدایكبووە.
– سالی (١٩٢٣) بووەتە بەڕێوەبەری ناحیەی داقوق.
– سالأنی (١٩٢٤–١٩٢٥) بووەتە قائیمقامی چەمچەمال.
– لە ئایاری سالی (١٩٢٨) تا تشرینی دووەمی سالی (١٩٣٠) هەلبژێردراوە بە نائیبی كەركوك.
– لە تەمموزی سالی (١٩٣٣) بووەتە قائمەقامی ناحیەی (كل).
– لە كانوونی دووەمی سالی (١٩٣٤) بووەتە قائمەقامی چەمچەمال.
– لە نیسانی سالی (١٩٣٥) بووەتە قائمەقامی كفری.
– سالی (١٩٣٩) بووەتە قائمەقامی چەمچەمال.
– سالی (١٩٧٤) كۆچی دوایی كردووە.

*** (مستەفا وەیس):-**

– مامۆستایەكی بە توانا بووە لە بواری پەروەردەداو گەلێك كتێبی وەرگێڕاوی قوتابخانەیی هەیە لە زمانی عەرەبییەو بۆ كوردی لە حەفتاكان بۆ پرۆگرامی قوتابخانە كوردییەكان.
– سالی (١٩٨٤) بە ڕووداوی ئۆتۆمبیل كۆچی دوایی كردووە.

*** (مستەفا واقی):-**

– ناوی (مستەفا باقی)یە نازناوی شیعری (واق)یە.
– سالی (١٨٨٠) بووەتە جێگری بەڕێوەبەری داواكاری گشتی، لە دواییدا بووەتە بەڕێوەبەری تەحریرات لە سلێمانی.
– سالی (١٨٩١) لە بەغدا كۆچی دوایی كردووە.

* (مونەوەر مەلا حەسون):-

- ناوی (منوەر حوسێن عەبدولوەهاب)و، نازناوی ئەدەبی (منوەر مەلا حەسون)ە.
- ساڵی (١٩٥٣) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- بەکالۆریۆسی لە بەشی زمانی عەرەبی لە زانکۆی هۆڵەندی بەدەستهێناوە.
- پشکێنەری پەروەردەییە لە بەڕێوەبەرایەتی پەروەردەی کەرکوک.
- گەلێک بابەتی شیعریو ئەدەبیو ڕۆژنامەوانیو لێکۆلینەوەو ڕەخنەی شانۆیی هەیە بە زمانەکانی عەرەبیو تورکمانی:
- (قراءات ورؤى).
- (حزن بلا حدود).
- (تسع شعراء من كركوك)، بە هاوبەشی.
- (بیتمەیەن جیلە)، شیعر بە زمانی تورکی، چاپخانەی (دار الشؤون الثقافية العامة) بەغدا، ٢٠٠١،
- (مرافئ ضبابية)، شیعر، چاپخانەی (عبد الوهاب اوچی)، کەرکوک، ٢٠٠٣.
- (مرافئ ضبابية)، شیعر، وەزارەتی ڕۆشنبیری عێراقی، ٢٠١٠.
- سەرنووسەری ڕۆژنامەی (القرار)ە.
- سەرنووسەری گۆڤاری (یلدز)ە.
- سەرنووسەری گۆڤاری (آلتن کرکوك).

* (مونەیەد حەسەن):-

- ساڵی (١٩٥٩) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- پەیمانگای نەوتی تەواو کردووە.
- لە (٢٢)ی ئەیلولی ساڵی (٢٠٠٦) کۆچی دوایی کردووە.
- توانایەکی چاکی هەبوو لە گۆرانیو مەقاماتی تورکمانیو عەرەبیو دەورێکی باڵای هەبوو لەو بوارەدا.

* (مونەیەد ڕاوی):-

- ساڵی (١٩٣٩) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- دواناوەندی لە کەرکوک تەواو کردووەو دەرچووی (دار المعلمين) بووە لە بواری پەروەردەدا کاری کردووە.
- دوای (١٤)ی تەمموزی ساڵی (١٩٥٨) مامۆستا بوو لە گوندی کلاۆقووت لە ناو شوان.
- ساڵی (١٩٦٣) چەند جارێك گیراوەو ئازار دراوە بە تایبەتی لە کودەتا خوێناوییەکی حیزبی بەعسداو لە دواییدا لە بواری پەروەردەدا دەر کراوە.
- لەنێوان ساڵانی (١٩٦٣-١٩٦٩) چووەتە بەغداو خۆی دوورخستۆتەوە لە کەرکوكو تێکەڵی ژیانی ڕۆشنبیری ئەو شارە بووە.
- لە دوای کودەتا سەربازییەکەی دووەمی بەعسدا عێراقی بەجێهێشتووەو چووتە عەممانو بەیروت تا ساڵی (١٩٨٠) لە لوبنان بووە.
- لە دوای ساڵی (١٩٨٠)ەوە لە ئەڵمانیا ژیان بەسەر دەبات.
- یەکێکە لە نووسەرە ناودارەکانی کەرکوكو عێراقو لە بواری ڕەخنەی ئەدەبیدا دەستێکی باڵای هەبووە لەسەر ئاستی عێراق، زۆربەی شیعرییەکانی وەرگێڕدراوەتە سەر زمانەکانی ئینگلیزیو فەرەنسیو ئەڵمانی.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (إحتمالات الوضوح).
- (وهم المدن.. وهم الاماكن).
- (ممالیك).

* موحسین حەسەن عەلی:-

- ساڵی ١٩٤٥ لە خورماتوو لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- مخطوطات التاريخ المكتوبة باللغة التركية.
- مخطوطات الأدب المكتوبة باللغة التركية، ٢٠٠٧

* (موحسین عەبدولحەمید - دکتۆر موحسین عەبدولحەمید):-

- ناوی (موحسین عەبدولحەمید کوڕی ئەحمەد کوڕی مەحموود کوڕی مەلا مستەفا کوڕی مەلا عومەر کوڕی عەبدولقادری بەغدا)یە.
- ساڵی (١٩٣٧) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- قوتابخانەی سەرەتایی وناوەندی لە سلێمانی وکەرکوک تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٦٧) ماجستێری لە (تفسير علوم القران) لە زانکۆی قاهیرە تەواو کردووە، لە ماوەی دکتۆراکەیدا لە میسر گیراوە بۆیە گەڕاوەتەوە کۆلێژی ئاداب لە زانکۆی بەغدا.
- یەکێکە لە سەرکردەکانی پێشەوانی بزووتنەوەی ئیسلامی لە عێراقو بە یەکێك لە سەرکردەکانی (الحيزب الإسلامي العراقي) دادەنرێت هەر لە دامەزراندنیەوە لە ساڵی (١٩٦٠).
- گەلێك جار گیراوە لەلایەن ڕژێمی بەعسەوە لە ساڵەکانی (١٩٧١)، (١٩٨١)، (١٩٧٨)، (١٩٩٦) کە دوا جار بڕیاری لە سێدارەدانی درا، بەڵام گەلێك زانای ئاینیی کەوتنە ناو کێشەکەوە بۆ ڕزگار کردنی، تا بەوەی ڕزگارکراو هەموو دەم

چاودێری دەکرا.

- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (مواقف المستعمرين من الإسلام)، بەغدا، ١٩٥٩.
- (حركة الإسلام ومفكرو الغرب)، چاپی یەکەم بەغدا، ١٩٦٣، چاپی دووەم بەغدا، ١٩٧٦.
- (الألوسي مفسراً)، بەغدا، ١٩٦٩.
- (ختم النبوة في القرآن)، بەغدا، ١٩٦٩.
- (حقيقة البابية والبهائية)، ١٩٦٩، ١٩٧٥، ١٩٧٧، ١٩٨٠، ١٩٨٦.
- (حجية التفسير العقلي وضوابطه)، بەغدا، ١٩٧١.
- (الرازي مفسراً)، نامەی دکتۆرا، چاپی یەکەم قاهیرە ١٩٧٢، چاپی دووەم بەغدا، ١٩٧٤، چاپی سێیەم بەغدا، ١٩٧٦.
- (درر السمط في خير السبط لابن الابار البلنسي)، بەغدا، ١٩٧٤.
- (الوجودية رواجهات الصهيونية)، چاپی یەکەم بەغدا، ١٩٧٥، چاپی دووەم بەغدا، ١٩٧٧.
- (العلم ليس كافراً)، بەغدا، ١٩٧٦.
- (اسرتك ايها المسلم)، بەغدا، ١٩٧٦.
- (نظرات في الاقتصاد الإسلامي)، چاپی یەکەم بەغدا، ١٩٧٦، چاپی دووەم بەغدا، ١٩٧٨.
- (مع الرسول)، بەغدا، ١٩٧٧.
- (المراة في ظل الحضارة الغربية)، بەغدا، ١٩٧٧.
- (اللغة العربية بين شعوبتين)، بەیروت، ١٩٧٧.
- (النظام الروحي في الإسلام ومقومات شريعته)، بەغدا، ١٩٧٧.
- (حركة التغيير الإجتماعي في القرآن)، بەغدا، ١٩٧٩.
- (التفسير الحديث)، بەغدا، ١٩٧٩.
- (محاضرات في ضوابط التفسير)، بەغدا، ١٩٧٩.
- (دراسات في اصول تفسير القرآن)، چاپی یەکەم بەغدا، ١٩٨٠.
- (من المنظومة الغربية إلى المنظومة الإسلامية)، چاپی یەکەم بەغدا، ١٩٨٠، چاپی دووەم بەغدا، ١٩٩٤.
- (الهجرة النبوية الشريفة)، بەغدا، ١٩٨١.
- (جمال الدين الافغاني المصلح المفترى عليه)، بەیروت، ١٩٨٣.
- (طرائق تدريس التربية الإسلامية للصف الثالث دور المعلمين والمعلمات والصف الثاني معاهد المعلمين)، چاپی سێیەم ١٩٨٣، چاپی چوارەم بەغدا، ١٩٨٥.
- (منهج التغيير الإجتماعي في الإسلام)، چاپی یەکەم بەیروت ١٩٨٣، چاپی دووەم بەغدا ١٩٨٦.
- (الفكر الإسلامي تقويمه وتجديدة)، چاپی یەکەم بەیروت ١٩٨٣، چاپی دووەم بەغدا ١٩٨٧.
- (المذهبية الإسلامية والتغيير الحضاري)، چاپی یەکەم دەوحە ١٩٨٤، چاپی دووەم قەتەر ١٩٨٥، چاپی سێیەم قەتەر ١٩٨٦، چاپی چوارەم بەغدا.
- (ازمة المثقفين تجاه الإسلام في العصر الحديث)، چاپی یەکەم بەغدا ١٩٨٤، چاپی دووەم قاهیرە ١٩٨٥، چاپی سێیەک بەغدا ١٩٩٣.
- (تجديد الفكر الإسلامي)، چاپی یەکەم قاهیرە ١٩٨٥، چاپی دووەم واشنتۆن ١٩٩٦.
- (رسائل السلسلة البيضاء)، چاپی یەکەم، مەغرب ١٩٨٥.
- (من ائمة التجديد الإسلامي)، چاپی یەکەم، مەغرب ١٩٨٦.
- (النورسي الرائد الإسلامي الكبير)، چاپی یەکەم، موسل، ١٩٨٧.
- (الإسلام والتنمية الإجتماعية)، چاپی یەکەم بەیروت ١٩٨٨، چاپی دووەم جەددە ١٩٨٩، چاپی سێیەم واشنتۆن ١٩٩٠.
- (تطور تفسير القرآن الكريم)، چاپی یەکەم بەغدا ١٩٨٩، چاپی دووەم بەغدا ١٩٩٣.
- (علوم القرآن والتفسير)، چاپی یەکەم، بەغدا، ١٩٩١.
- (حق المعارضة السياسية في المجتمع الإسلامي)، چاپی یەکەم بەغدا ١٩٩٢، چاپی دووەم سنە، ئێران ١٩٩٤.
- (الامام ابو الثناء الالوسي)، بەغدا، ١٩٩٢.
- (المنهج الشمولي في نهج الإسلام)، چاپی یەکەم بەغدا ١٩٩٢، چاپی دووەم بەغدا ١٩٩٤، چاپی سێیەک کوردستانی ئێران ١٩٩٥.
- (اليهود وتفجير الجنس)، بەغدا، ١٩٩٤.
- (تفسير آيات الصفات بين المثبتة والمؤولة)، چاپی یەکەم سنە، ئێران، ١٩٩٥.
- (النورسي متكلم العصر الحديث)، چاپی یەکەم، قاهیرە، ١٩٩٥.
- (صفات الله بين الثابتة والمؤولة دراسة وتقويم)، بەغدا، ١٩٩٦.
- (موقف اليهود من الإسلام والمسلمين)، بەغدا، ١٩٩٦؟
- (نظرات في تفسير آيات من القرآن الكريم)، چاپی یەکەم بەغدا ١٩٩٧، چاپی دووەم بەغدا ١٩٩٨.
- (صحابة رسول الله في القرآن)، بەغدا، ١٩٩٧.
- (صراع الأفكار في المجتمع الإسلامي)، چاپی یەکەم، بەغدا ١٩٩٨.
- (العدل الإجتماعي في الإسلام)، بەغدا، ٢٠٠٠.
- (شخصانية المراة المسلمة)، بەغدا، ٢٠٠٠.
- (مذهبية الحضارة الإسلامية وخصائصها)، بەغدا، ٢٠٠١.
- (قضايا في الفكر الإسلامي المعاصر)، چاپی یەکەم، بەغدا، ٢٠٠١.

- (ما العولمة)، چاپی یەکەم، بەغدا، ۲۰۰۱.
- (العولمة من المنظور الإسلامي)، چاپی یەکەم، بەغدا، ۲۰۰۲.
- (العقائد الإسلامية في ضوء العلم والعقل والوحي)، چاپی یەکەم، بەغدا، ۲۰۰۲.
- (الحزب الإسلامي العراقي مرحلة التأسيس ۱۹٦۰)، بەغدا.
- (تاريخ جماعة الاخوان المسلمين في العراق من عام ۱۹٤٥ إلى عام ۱۹٦٥)، بەغدا.
- (منهاج الشباب المسلم في اسرته)، بەغدا.
- (المرأة المستعبدة في ظل الحضارة الحديثة)، بەغدا.
- (حول قضية التراث)، بەغدا.
- (الإسلام وزي المرأة)، بەغدا.
- (دستور الشباب المسلم في أسرته)، بەغدا.
- (زي المرأة واثره في المجتمع)، بەغدا.
- (الإسلام نظام الحياة لمكتبة الراشدين في الجهاز العربي لمحو الأمية وتعليم الكبار في الجامعة العربية).
- (خالد بن الوليد لمكتبة الراشدين في الجهاز العربي لمحو الأمية وتعليم الكبار).

* (موسا زەنگی):-

- ساڵی (۱۹۱۷) لە قەزای کفری لەدایکبووە.
- لە سەرەتادا لە مزگەوتەکانی کفری خوێندنی تەواو کردووە بە زمانەکانی تورکی و فارسی.
- ساڵی (۱۹۳۷) دەرچووە لە (دار العلوم) لە بەغداو دامەزراوە بە مامۆستا لە قوتابخانەکانی کەرکوك.
- بابەت و نووسینەکانی لە رۆژنامەی (آفاق)و (الأخاء - قارداشلق) بڵاوکردووەتەوەو دەستێکی باڵای هەبووە لە نووسینی رۆماندا.
- یەکێکە لەوانەی لە بواری شانۆدا دەستێکی باڵای هەبووەو لە سەرەتاکانی شانۆ بووە لە کەرکوك، لە گەڵێك شانۆی وەکو (اقدار) لەگەل (حەقی هورمزی) بەشداری کردووە.
- لە (۸)ی کانوونی دووەمی ساڵی (۱۹۸۸) کۆچی دوایی کردووە.

* (موسلیح مستەفا جەلالی):-

- نووسەر لە ساڵی (۱۹۳٦) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- لە (۲۵)ی تەمموزی ساڵی (۱۹۹۷) کۆچی دوایی کردووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (شێخ نوری شێخ سالح)، ۱۹۸٤.
- (الخوارج)، ۱۹۸٦.

* (موشی پۆڵس موشی):-

- ساڵی (۱۹۵۷) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:-
- (طعون في جلالة السلطة)، ۲۰۱۰.
- (اشجان هائمة)، کۆمەڵێك کورتە چیرۆك، ۲۰۱۲.

* (مور بابە عەلی):-

- ناوی (محەمەد کوڕی ئەحمەد پاشا)یە بەناوبانگ بووە بە (مور پابە عەلی) یان (عالی).
- ساڵی (۱۸۰۵) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (۱۸۸۲) لە سیواس کۆچی دوایی کردووە.
- یەکێك بووە لەوانەی لە بڵاوکردنەوەی تەریقەتی (قادری) دا دەستێکی باڵای هەبووەو کتێبێکی چاپکراوی هەیە بە ناونیشانی (تنبيه الساكنين).

* (موراد پاشا شەیتان):-

- ساڵی (۱۵۵۲) والی کەرکوك بووە تاکو ساڵی (۱۵٦۷) بەردەوام بووە.

* (مورادی زەنگەنە - شێخ مورادی زەنگەنە):-

- ناوی (شێخ مورادی کوڕی بەنی وەیسی زەنگەنە)یە.
- ساڵی (۱۸۷۰) لە گوندی زەرداوی خوار کفری لەدایکبووە.
- ماوەیەك ڕوو دەکاتە شاری نەجەف بۆ وەرگرتنی زانستی ئایینی و ماوەیەکیش دەبێتە مودەریس لە خوێندنگای کازمییە لە بەغدا، پاشان ڕوو دەکاتە شاری کەرکوك و ماوەیەك دەمێنێتەوە، ئینجا تا کۆچی دوایی لە خانەقی نیشتەجێ دەبێ.
- لە کتێبە چاپکراوەکانی:
- (گوڵزاری عەشق)، شیعر.
- (روضة الإيمان وحديقة العرفان).
- (گوڵزاری حیکمە).
- (رسالة الهداية).
- (اثمار الهداية).
- ساڵی (۱۹۷۵) کۆچی دوایی کردووە.

* (موزەفەر پاشا):-

- ساڵی (١٥٦٧) والی کەرکوک بووە تاکو ساڵی (١٥٦٩) لە کەرکوک.

* (موزەفەر حەمید):-

- ساڵی (١٩٦٣) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٨٥) پەیمانگای هونەرە جوانەکانی سلێمانی بەشی شێوەکاری تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٨٥) یەکەم پێشانگای لە کەرکوک کردووتەوە.

* (موعتەسەم ساڵەیی):-

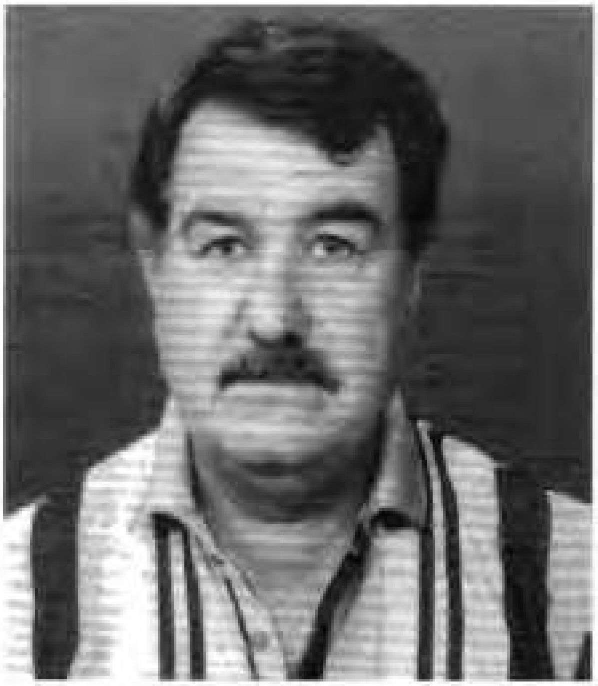

- ساڵی (١٩٥٣) لە گەرەکی زێوییە لەدایکبووە.
- لەسەرەتادا لە مزگەوتی باوکی لەو گەڕەکەدا قورئانی پیرۆزی خوێندوە.
- خوێندنی سەرەتایی وناوەندی و ئامادەیی لە شاری کەرکوک تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٧٤) چووەتە ئەکادیمای هونەرەجوانەکانی شاری بەغدا لە ساڵی (١٩٧٧)دا بەشی پەیکەرتاشی تەواو کردووە.
- لە چەندین پێشانگای هونەریدا لە شاری بەغدار کەرکوک بەشداری کردووە.
- ساڵی (١٩٧٧)ەوە لە رۆژنامەو گۆڤارەکاندا بە زمانی کوردی وعەرەبی بابەتی هەمە جۆری بڵاوکردووەتەوە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- ساڵی (٢٠٠٦)دا کۆمەڵە چیرۆکی (گێژاو)ی بەچاپ گەیاندووە.
- هەر لەو ساڵەیشدا کتێبی (لەنێوان ئێستار رابردوودا) ی بەچاپ گەیاندووە ئێستا رۆمانێکی بەناوی (خاسەی خۆڕاگرەوە) بە چاپ گەیاندووە.

- (الخاصة الصامدة)، ٢٠٠٩.
- ئەدەب و هونەری بەرگی یەکەم.
- (ئەدەب و هونەر)، بەرگی دووەم، ٢٠١٠.
- (سێوی زێرین)، کۆمەلە حیکایەتێکی کەرۆکی ناوچەی گەرمیان، ٢٠١٠.
- (داناي کوێخا شەوکەت)، رۆمان، ٢٠١١.
- (ئەدەب و هونەر)، بەرگی سێیەم، ٢٠١٢.
- (هاوارەکانی رۆژانی جەنگ)، رۆمان، ٢٠١٢.
- بين التراث والمعاصرة، ٢٠١٣
- (داستانی کاکل و بەستێ)، رۆما، ٢٠١٣.
- (لە کەرکوکەوە)، ٢٠١٤.
- ماوەیەك مامۆستای هونەر بوو لە ناوەندیی رزگاری لە گەرەکی ئیمام قاسم.
- ماوەیەك لە دەستەی نووسەرانی گۆڤاری (بانەرۆژ) بووە.
- بەڕێوەبەری نووسین بووە لە گۆڤاری (وەرز).

* (موعتەسەم نەجمەددین):-

- ساڵی (١٩٦٧) لە شاری کەرکوك لەدایکبووە.
- دەرچووی کۆلێژی کارگێری و ئابوورییە لە زانکۆی موستەنسرییە نووسەرو رۆژنامەنووسەو شارەزایی بواری ئابوورییە.
- چەندین نووسین و لێکۆڵینەوەی لە بواری نەوتدا هەیە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (کوردو تورکمان رابردوویەکی پڕ لە قەیران و داهاتوویەکی تەماوی و نادیار)، چاپی یەکەم، (٢٠٠٨).
- (کورد لە گۆڕانکارییەکانی خۆرهەڵاتی ناوەڕاستدا)، ٢٠١٣
- (کوردو تورکمان رابردوویەکی پڕ لە قەیران و داهاتوویەکی تەماوی و نادیار)، چاپی دووەم، (٢٠١٤).
- ئەمریکا سەرکەوتن و پاشەکشێ، ساڵی ٢٠١٥

* (موکەرەم جەماڵ تاڵەبانی - دکتۆر موکەرەم جەماڵ تاڵەبانی):-

- ساڵی (١٩٢٣) لە دێی زەرداوی سەر بە قەزای کفری لەدایکبووە، کۆلێژی حقوقی عێراقی تەواو کردووە، ماوەیەك پارێزەری کردووە ماوەیەکی دوورو درێژی لە بەندیخانەکانی حکومەتی پاشایاتی بەسەربردووە.
- ساڵی (١٩٧٤)دا بڕوانامەی دوکتۆرای لە زانستییەکانی ئابووری بە پلەی زۆر باش وەرگرتووە.
- نزیکەی هەشت ساڵ وەزیر بووە.
- سەرنووسەری سێ گۆڤاری بە کوردی وعەرەبی بووە.
- ماوەیەك جێگری سەرۆکی کۆمەڵەی رۆشنبیری کوردی بووە.
- کۆلێژی ماف لە ساڵی (١٩٤٦) تەواو کردووە وپیشەی پارێزەری کردووە تا ساڵی (١٩٤٨).
- دکتۆرای لەیەکێتی سوڤیێت تەواو کردووە لە (١٩٧٣)و دکتۆرای ناووکی لە ساڵی (١٩٧٥) تەواو کردووە.
- کتێبە چاپکراوەکانی:
- (في سبيل اصلاح زراعي جذري في العراق)، بەغدا، ١٩٦٩.
- (ابراهيم خان ثائر من كردستان)، بەغدا، ١٩٧١.
- (آراء في مفهوم وقضايا الاصلاح الزراعي)، بەغدا، ١٩٧٢.

- (كيف تكون خبيرا في حديقتك البيتية)، بەغدا، ١٩٨٦.
- (حيزب هيوا)، ٢٠٠١.
- (دماء وراء القضبان–مذبحة سجني بغداد والكوت عام ١٩٥٣)، سلێمانی، ٢٠٠٢.
- (حيزب هيوا)، سلێمانی، ٢٠٠٢.
- (الشيخ عبد الرحمن الطالباني العالم المتصوف وشاعر العشق الالهي ومرشد الطريقة القادرية الطالبانية)، بەشی یەکەم‌و دووەم، سلێمانی ٢٠٠٣.
- (كوردستان اتحاد اختياري لا الالحاق القسري)، سلێمانی ٢٠٠٣.
- (يسألونك عن الانفال)، سلێمانی، ٢٠٠٣.
- (كردستان والتركمان)، سلێمانی، ٢٠٠٥.
- (الحرب هل كانت الخيار الاوحد لحل ازمة الكويت)، هەولێر، ٢٠٠٦.
- (كردستان والحقوق القومية للتركمان)، سلێمانی، (٢٠٠٨).
- (چوار ڕۆژ لە کوردستانی ئازادا)، ٢٠٠٨.
- (شێخ ڕەزای تاڵەبانی، ژیانی پەروەردەیی، بیر باوەڕی‌و شیعری).

*** (میدیا زاهیر حاتەم):-**

- ساڵی (١٩٨٣) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- لە چوارچێوەی ئەو هەڵبژاردنانەی ماوەی چوار ساڵ جارێك بۆ ئەنجوومەنی شارەوانی لە سەرتاسەری وڵاتی فینلەندا بەڕێوەدەچێت شەوی (٢٦–٢٧)ی تشرینی یەکەمی ساڵی (٢٠٠٨) لە هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی شارەوانی سێ شاری فینلەندا، بە ناوی ئەنجوومەنی شارەوانی پارێزگای راسیپۆری بە سەرۆکی ئەنجوومەنی ئەم شارەوانییە هەڵبژێردرا، کە لە (١)ی کانوونی دووەمی ساڵی (٢٠٠٩) دەست بەکار بوو بۆ ماوەی چوار ساڵ.
- کۆلێژی کارگێڕی‌و ئابووری لە یەکێك لە زانکۆکانی فینلەندا تەواو کردووە لە ساڵی (٢٠٠٧).
- لەسەر لیستی پارتی سویدی فینلەندا هەڵبژێردراوە (SFP. RKP).
- لەو سێ شارەدا (٥١٣٠) دەنگی بەدەستهێناوە کەخاوەنی (٢٧) کورسییە لەو شارەدانیەدا.

*** (میر سەبری ڕۆژبەیانی):-**

- شاعیرێکی کوردە‌و لە سەردەمی (شائەعباسی سەفەوی) یدا ژیاوە‌و دیوانێکی شیعری هەیە.

*** (میر سمایلی زەنگەنە):-**

- ناوی (میر سمایل کوڕی ئەوشیروان کوڕی کەی خەسرەو بەگ)ە.
- باپیری میر سمایل لە سەردەمی (شا عەباسی سەفەوی) دا لە دەوروبەری ساڵی (١٥٦٣) لە ناوچەی (مایدەشت) فەرمانڕەوایی کردووە، پاش کۆچی دوایی (خەسرەو بەگ ئەوشیروانی) کوڕی دەبێتە جێنیشینی، لە سەردەمی (ئەوشیروان بەگ)دا وڵاتەکەی ئاوەدانکردووەتەوە میرێکی دادپەروەرو بە توانا بووە، بەڵام سەفەوییەکان خۆشیان بەوەدا نەهاتووە، سەرەتا باج‌و خەراجێکی زۆریان خستۆتە سەر ئەویش، گوێ ڕایەڵییان نەکردووە، بۆیە سەفەوییەکان بە هێزێکی زۆرەوە هێرش دەکەنە سەر وڵاتی (ئەوشیروان بەگ)‌و وڵاتی وێران دەبێت‌و چوار لە کوڕانی (ئەوشیروان بەگ) دەکوژرێن‌و ناچار دەبێت وڵاتی خۆی بە جێ دێڵێ‌و دێتە سنووری عوسمانییەکانەوە.
- لە گوندی قەیتول لە نزیك قادر کەرەم نیشتەجێ دەبێت، پاش مردنی (ئەوشیروان بەگ) (سمایلی کوڕی) دەبێتە جێنیشینی، ئەمیش سەر لە نوێ سوپا کۆدەکاتەوە، (میر سمایل) بە ژیری خۆی لە عوسمانییەکان نزیك دەکاتەوە، بۆیە عوسمانییەکان پلەی میرایەتی پێ دەبەخشن‌و لەو سنوورە بەناوی میری زەنگەنەوە فەرمانڕەوای پێکەردەنێت،

پاش خۆی ئەحمەد بەگی کوڕی دەبێتە میرو فەرمانڕەوای زەنگەنە.

– ساڵی (١٥٦٧)ی زاینیی لەلایەن پیاوە گەورەکانی زەنگەنەوە بە سەرۆکایەتی هۆزەکەی هەڵبژێراو بوو بە فەرمانڕەوای کەرکوكو خۆرنەوەزان‌و گل، لەگەڵ خەڵکدا بە میهرەبانی‌و داد ڕەفتاری کرد، کاتێ ئەم هەواڵە گەیشتە سوڵتان (مورادی سێیەم)ی عوسمانی (١٥٧٤ – ١٥٩٤) پێنج سەد سواری بە سەرۆکایەتی (یاوز بەگ) نارد تا دەستگیری بکەن، میر سمایل کاتێ ئەم هەواڵەی پێ گەیشت لەگەڵ سوارەکانیدا چووە پێشوازییەوە، (یاوز بەگ)یش لە دوای چەند ڕۆژ پشووردان‌و حەسانەوە ئەوی لەگەڵ خۆیدا برد بۆ لای سوڵتان‌و ڕووداوەکەی بۆی گێڕایەوە، سوڵتانیش گەلێ ڕێزی گرت‌و مەڵبەندی کەرکوك‌و خۆرنەوەزان‌و قەیتوولی لەگەڵ دە هەزار فلووری زێڕ پێ بەخشی‌و لە پاش گەڕانەوەی بۆ کەرکوك خوشکی شێخ مستەفای خواست، پاشان کاروانسەراو مزگەوتێکی لەگەڵدا دروست کردو ئەو باج‌و گزیتەی کە کۆی ئەکردەوە هەندێکی ئەبەخشییە هەژاران‌و گەلێ ڕیزی هونەرمەندان‌و زانایانیشی ئەگرت، لە پاش ماوەیەك ئەرمەندە هێزی پەیداکرد کە فەرمانڕەوای موسل بە کارەکاندا ڕاڕێزی لەگەڵیدا ئەکرد، پاشان (سلێمان بەگی بابان) (١٥٧١ – ١٥٨٨) بە لەشکرێکی بێ ئەژمارەوە هێرشی هێنایە سەری، بەڵام تێشکاو بە شەرمەزارییەوە گەڕایەوەو کاتێ ئەم هەواڵە گەیشتە سوڵتانی عوسمانی فەرمانی دا کە باشترین نیشان‌و خەڵاتی پێ بدەن، بەڵام ئەوەندەی نەخایاند سوڵتانی عوسمانی لێی ترساو فەرمانی دا کە بیکوژن، پاشا گرتیان‌و زیندانیان کرد، یەکێ لە جەرگەکان بەناوی (حەقی) ئەوی ئازاد کردو پاشان (میر سمایل) خوشکەکەی خۆی لێ مارە کرد.

– ساڵی (١٥٨٩)ی زاینییدا کۆچی دوایی کرد.

* (میرزا شەفیعی جامەڕێزی):-

– ناوی (شەفیع کوڕی عەباسی دەلۆیی)ە.

– ساڵی (١٧٧٦) لەدێی جامەڕێزدا لەدایکبووە کەلەچەند کیلۆمەتری شاری کەرکوك دایە.

– لە ناوخەڵکیدا بە (میرزا شەفیعی جامەڕێزی) ناوبانگی دەرکردووە.

– شیعری (شەفیع) لەدوا ساڵانی سەدەی هەژدەهەم‌و نیوەی یەکەمی سەدەی نۆزدەهەم لە گەرمیانی کەرکوك‌و هەورامان، لەسەرزاری ڕۆشنبیرو خوێندەوارانی کورد بووە.

– هەر لە منداڵیدا خەریکی خوێندن بووەو گەلێك شوێنی کوردستان گەڕاوەو ماوەیەك لە سلێمانی بووە.

– پاشماوەی ژیانی بەکاروباری کشتوکاڵیەوە بەسەر بردووە.

– ساڵی (١٨٣٦) کۆچی دوایی کردووە.

* (میرزا عبدولقادر باوەیی):-

– ساڵی (١٨٨٧) لەدایکبووە.

– ساڵی (١٩٤٩) کۆچی دوایی کردووە.

–– یەکێکە لە شاعیرەکانی ناوچەی کەرکوك.

* (میرزا فەرهادی بیبانی):-

– ناوی (میرزا فەرهاد کوڕی شارەیسی بیبانی)یە.

– ساڵی (١٧٧١)ی زاینیی لە شاری کەرکوك لەدایکبووە.

– هەر لە منداڵییەوە خەریکی خوێندن بووە پاشان چووەتە سلێمانی‌و چەند ساڵێك لەوێدا ڕێزمانی عەرەبی‌و ڕەوانبێژی‌و شەریعەتی ئیسلامی خوێندووە، لەوێوە بە ئەقڵێتی چووەتە بیارەو خەریکی خوێندنی لێکدانەوەی قورئان بووەو ئیجازەی مەلایەتی وەرگرتووەو گەڕاوەتەوە کەرکوك.

– میرزا فەرهاد یەکێ بوو لە شاعیرانی کوردو زۆربەی هۆنراوەکانی دلداری‌و کۆمەڵایەتی‌و نیشتمانین‌و لە ئەوپەڕی جوانی‌و پاراوی‌و شیرینییەوەن‌و بەداخەوە زۆربەی هۆنراوەکانی لە ناوچووەو تەنیا چەند پارچە هەڵبەستێکی بەدەستەوە ماوەو ئەویش لە بەیازەکاندا تۆمار کراوە.

– ساڵی (١٨٣١)ی زاینیی کۆچی دوایی کردووە.

* (میرزا مەحموودی زەنگەنە – قنوونی):-

– ناوی (مەحموود کوڕی ئەحمەدی زەنگەنە)یەو نازناوی (قنوونی)یە، بەپێی بەڵگەکان لەدێی قەیتوول لەدایکبووە.

– هەر لەمنداڵییەوە خەریکی خوێندن بووەو مامۆستای تایبەتیی بۆگیراوە فێری زمان‌و ڕێزەی فارسی‌و عەرەبی بووەو پاشان چووەتە کەرکوك‌و ماوەیەك لای خزمەکانی ماوەتەوەو خەریکی خوێندن بووە، بەڵام لەوێدا زۆر نەماوەتەوەو چووەتە لای کێوی ئۆمەرمل لەلای کرماشان پاشماوەی ژیانی لەوێدا بردووەتە سەر، تا لە ساڵی (١٨٧٨) کۆچی دوایی کردووەو لەوێ نێژراوە.

* (میرزا وەلی عەلی):-

– ساڵی (١٩١٧) لەدایکبووە.

– ساڵی (٢٠٠٢) کۆچی دوایی کردووە.

– هونەرمەندێکی دەنگ خۆشی ناوچەی تۆبزاوە بووە.

*** (مینه جاف):-**

- ناوی (حەمه ئەمینی کوڕی کەریم بەگی فەتاح بەگی حمه پاشای جاف)ە.
- سالی (١٩١١) له قەلای شێروانەی کەلار لەدایکبووە.
- شاعیرێکی به سەلیقەو نیشتمان پەروەر بوو.
- سالی (١٩٦٥) کۆچی دوایی کردووه.
- دیوانێکی شیعری چاپکراوی هەیه له سالی (١٩٧٠) له بەغدا به چاپ گەیاندراوە.

*** مام رۆستەم:-**

- یەکێکه له پێشمەرگه دێرینەکانی بزووتنەوەی ڕزگاری نوێی کورد.
- ماوەیەکه چالاکی سیاسی خۆی لەنێو بزووتنەوەی گۆڕان ئەنجام دەدات.
- بەشداری گەلێك چالاکی پێشمەرگانەی کردووه له دەڤەری گەرمیان.

*** مەریوان حوسێن برایم جەباری**

- لەدایکبووی سالی ١٩٥٩ی کفری، دەرچووی بەشی کارەبای پەیمانگای تەکنیکی هەولێر.
- سالی ١٩٧٩ پەیوەندی به ڕێکخستنەکانی کۆمەلەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کرد و سالی ١٩٨١ بوو به پێشمەرگه له کەرتی ١ی هەرێمی پارێزگاری.
- له ژیانی پێشمەرگایەتیدا بەشداری زۆر شەڕی کرد و له شەڕەکانی ئالوەتان و دابان و تەکیه بریندار بوو، له مانگی ئایاری سالی ١٩٨٧ بووه فەرمانده‌ی کەرت له تیپی ٥٥ی قەرەداغ.
- سالی دواتر بەشدار بوو له خولێکی فەرماندەیی ٧٠ کەسی که به هەماهەنگی لەگەل قەرارگەی ڕەمەزان له ئاران بۆ پێشمەرگەکانی یەکێتی سازکرا.
- له ١٨ای ئابدا وەك پێشمەرگەیەکی پارتیزان له ناوچەکانی گەرمیان ئەرکەکانی پێشمەرگایەتی جێبەجێکرد و ٤ مانگیش له سنووری هەمارەند مایەوە، لەو ماوەیەدا ٣ جار بەشداری له شەڕەکاندا له دژی سوپای عێراق کرد و له سالی ١٩٨٩دا ڕۆلێکی دیاری له گرتنی یەکێ له ڕەبییەکانی سوپای عێراق له دەوروبەری سەنگاو بینی.
- سالی ١٩٩٠ چوو بۆ پاکستان و تا سالی ١٩٩٩ لەوێ مایەوە و پاشان له نیوزلەندا گیرسایەوە.
- له ماوەی سالانی ٢٠٠٣-٢٠٠٦ وەك کارگێڕی کۆمیتەی ڕێکخستنی یەکێتی له نیوزلەندا کاری کرد.
- سالی ٢٠٠٧ گەڕایەوە بۆ کوردستان و بۆ سالی دواتر له فەرماندەیی هێزی پێشمەرگه خزمەتی کرد، له مانگی ئەیلولی سالی ٢٠١١ به پلەی عەقید خانەنشین کرا.

*** مەعروف عەلی مەجید**

- ناسراو به سیروان دێرەشەیی، لەدایکبووی سالی ١٩٥٧ی گوندی دێرەشەی ناوچەی سەنگاو، له سەرەتای شەستەکانی سەدەی ڕابردوودا خانەوادەکەی لادێی بەجێهێشتووەو له کەرکوك نیشتەجێ بووەو هەر لەوێش قۆناغی خوێندنی سەرەتایی تەواو کردووه.
- سالی ١٩٧٨ پەیوەندی به ڕێکخستنه نهێنییەکانی کۆمەلەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کردووەو له کۆمیتەی ئاگر ڕێکخراوە.
- سالی ١٩٨١ پاش زیادبوونی گوشاری دەزگا ئەمنییەکان و ئاشکرابوونی پەیوەندی به ڕێکخستنەکانی کۆمەلەوە، پەیوەندی به هێزی پێشمەرگەوە کرد و له سنووری کەرتی ٤ی جەباری سەر به هەرێمی ٥ی قەرەداغ ژیانی پێشمەرگایەتی دەستپێکرد.
- سالی ١٩٨٢ دوای پێکهێنانی تیپەکان، چووەتە سنووری تیپی ٧٥ی سەگرمە و له کەرتی ٣ی هەمەوەند درێژەی به پێشمەرگایەتی داوە، هەر ئەو ساله لەوێ بووەتە جێگری فەرماندەی مەفرەزەو هەر ئەو سالەش بەشداری له دوو ئۆپەراسیۆنی هێزی پێشمەرگەدا کردووه که هەریەکێکیان واتای تایبەتی خۆی هەیه، یەکەمیان بەشداری بوونێتی له گرتنی یەکەم ڕەبییه له کوردستاندا که ڕەبییەکەی سەر گوندی کەله ڕەشه له ناوچەی سەنگاو، که ئیتر لێرە به دواوە هێرش کردنه سەر ڕەبییەکان سامی شکا و کۆتایی بەم تیۆرییه باوە هات که گوایه (ڕەبییه هەرگیز دەستی بەسەردا ناگیرێ)، دووەمیشیان بەشداری بوونێتی له ئۆپەراسیۆنی هێزی پشتیوان له کوردستانی ئێران که چەرنەیەك مانای ئەتەومیەك ڕوون و ڕۆشنی لەخۆگرتبوو، سالی دواتر بووەتە

فەرماندەی مەفرەزە سالْی ١٩٨٦ بووەتە فەرماندەی كەرتی ٣ی هەمەوەند.
– لە ژیانی پێشمەرگایەتیدا كە تێیدا ٥ جار بە سەختی بریندار بووە، بەشداری لە ژمارەیەكی زۆری چالاكییەكانی هێزی پێشمەرگەدا كردووە لەوانە ئۆپەراسیۆنە گەورەكانی گرتنی بێتواتە ١٩٨٣، دابان، هەلاج ١٩٨٥، گرتنی سەنگاو قەیوان، ماوەت ١٩٨٦، داستانی رزگاری ١٩٨٧ و بەشێكی شەڕەكانی دەشتی هەولێر و شارباژێر.
– سالْی ١٩٨٨ كرایە جێگری فەرماندەی تیپی ٥٩ی حەمرین و هەر لەو سالەشدا رۆلێكی كارای لە بەرپەرچدانەوەی شالاوەكانی ئەنفالدا گێڕا و دواتریش بەشدار بوو لە چالاكی پارتیزانی لە گەرمیاندا.
– لە كۆتایی سالْی ١٩٨٩دا لە شەڕێكدا بریندار بوو و بۆ چارەسەر گەیەنرایە نزیك شاری سلێمانی بەلام لە بازگەی تاسلوجە دەستگیر كرا و رادەستی دەزگا ئەمنییەكان كرا، بۆ ماوەی زیاد لە سالێك لە گرتووخانەی ئەمنە سوورەكە هێلدرایەوەو خرایە ژێر ئازارو ئەشكەنجەوە بەو مەبەستەی كە شوێنی پێشمەرگە پارتیزانەكان ئاشكرا بكات بەلام ئەو هیچ نهێنییەكی نەدركاند.
– لە راپەرینی ١٩٩١دا لەگەلْ رزگار كردنی شاری سلێمانیدا لە ٧ی ئازار لە گرتووخانەی ئەمنە سوورەكە ئازاد كرا، لەگەلْ ئازاد بوونی بەشداری لە شەڕەكانی قەرەهەنجیر و كەركوكدا كرد، پاش راپەرین لێپرسراوێتی پاراستنی بارەگای مەلبەندی ٢ی رێكخستنی كەركوكی لە گوندی گۆپالە و پاشان لە تەكیە پێ سپێردرا، دواتر بەشداری لە خولی یەكەمی ئەفسەرانی قەلاچوالاندا كرد و پلەی مولازمی دووەمی پێ بەخشرا، دوا پلەی لە فەرماندەیی هێزی پێشمەرگەدا رائید بوو.
– لەسەروو بەندی ئەو پشێوی و پاشاگەردانییەی كە پاش رووخانی رژێمی بەعس سەرتاسەری عێراقی گرتەوە، لە ٢٩ی نیسانی سالْی ٢٠٠٣دا لەناو شاری كەركوك تیرۆر كرا.

*** محەمەد خورشید**

كادیری دێرینی رێكخستنی كۆمەلەی رەنجدەران و یەكێتی نیشتیمانی كوردستان و یەكێ لە دامەزرێنەرانی یەكێتی خوێنكارانی كوردستان.
– لەدایكبووی سالْی ١٩٥٦ای گەرەكی ئیمام قاسمی شاری كەركوك.
– ژیانی سیاسی لە نیوەی یەكەمی دەیەی حافتاكانی سەدەی بیستەم دەستپێدەكات، كاتێك لە سالْی ١٩٧٢دا پەی بەوە برد كە لەگەلْ پارتی دیموكراتی كوردستان و لقی كوردستانی پارتی كۆمۆنیستی عێراق، ژیانی سیاسی كوردستان گرووپێكی تری تێدایە كە كۆمەلەی رەنجدەرانی كوردستانە، بەلام پەیوەندی كردنی بە كۆمەلەوە كەوتە سالی پاشتر، كاتێك نەجم فەقێ عەبدوللا، كادری كۆمەلە، لە ریزی ئەلقە رۆشنبیرییەكانی كۆمەلەدا رێكیخست.
– لە سالْی ١٩٧٤دا بووە ئەندامی كۆمەلەی رەنجدەرانی كوردستان، لەو ماوەیەدا خەریكی خوێندن بوو لە كەركوك و لە هەمان كاتدا ئەركەكانی خۆی وەك كادرێكی رێكخستنە نهێنییەكان هەلدەسووراند.
– لە سالْی ١٩٧٦دا بووە ئەندامی كۆمیتەی ئاگر لە كەركوك و هەر ئەو سالە لەگەلْ هەر یەك لە كۆسرەت رەسولْ عەلی و شوان عەلی سەعید و رەئوف ئاكرەیی و لەتیف عومەر مستەفا بەشداری لە دامەزراندنی یەكێتی خوێندكارانی شۆڕشگێری كوردستاندا كرد، ئەو كۆبوونەوەیە كە یەكێتییەكەی تێدا دامەزرا لە مالی ئەو لە كەركوك بەسترا و تێیدا گەلالەی بەرنامە و پەیڕەوی ناوخۆ پەسەند كراو ئەنجوومەنێكی كاتی بەڕێوبەری لێ پێكهات.
– سالْی ١٩٧٨ پاش پێكهێنانی كۆمیتەی ئاگر لە كەركوك، بووە ئەندامی دەستەی بەڕێوەبەری كۆمیتەكە.
– سالْی ١٩٧٩ لە رەوتی رێكخستنەوەی دەزگاكاندا، یەكێتی خوێندكارانی شۆڕشگێر سەرلەنوێ دامەزرایەوەو لە كۆنفرانسێكدا كە بەشێوەیەكی نهێنی و بە سەرپەرشتی قادر حاجی علی لە شاری سلێمانی بەسترا، سەرلەبەری یەكێتیەكە رێك خرایەوە، لەو كۆنفرانسەدا ئەو وەك لێپرسراوی لقی كەركوكی رێكخراوەكە بەشداریكرد، لەو كۆنفرانسەدا وشەی (شۆڕشگێر) لە ناوی رێكخراوەكە لابرا، پرۆگرام و پەیڕەوێكی تازە بۆ رێكخراوەكە دانرا و رێكخراوەكە بەو ئاراستەیە برا كە وەك رێكخراوێكی پیشەیی كاربكا.
– سالْی ١٩٧٩ یەكەم مەفرەزەی پێشمەرگەی ناو شاری كەركوك لە چەند كادرێك پێكهات لەوانە:- سوارە كەمال و خالید پەرستیار و نوعمان كلاو قوت، لەو ماوەیەدا ئەركی رێكخەری پەیوەندی نێوان كۆمیتەی رێكخستنی ناوخۆ و كۆمیتەی ئاگری گرتە ئەستۆ و هەروەها توانی رایەلەیەكی پتەوی پەیوەندی لەنێوان مەفرەزەكانی پێشمەرگەی چەمی رێزان و كۆمیتەی ئاگردا پێك بێنێ، هەمان سالْ خوێندنی لە پەیمانگای مامۆستایانی هەولێر تەواو كرد و لە دوكان بە مامۆستا دامەزرا.
– سالْی ١٩٨٠ بڕیاردرا وەك نوێنەری كۆمیتەی ئاگر بەشداری لە كۆنفرانسی یەكەمی كۆمەلەی رەنجدەرانی كوردستاندا بكات، لەم سەروبەندەدا لە گوندی دێلێژەی ناوچەی قەرەداغ، لە كۆبوونەوەیەكیدا لەگەلْ ئازاد هەورامی كۆمەلەی رەنجدەرانی كوردستان و لێپرسراوی لقی ٢ی كەركوكی یەكێتی نیشتیمانی كوردستان، گەشە بە ئاستی هەماهەنگی نێوان رێكخستنەكانی ناو شار و هێزی پێشمەرگە درا، هەر ئەو سالەو لە كاتێكدا كە خۆی بۆ بەشداریكردن لە كۆنفرانسی كۆمەلەدا ئامادە كردبوو، دەزگا ئەمنییەكانی كەركوك دەستگیریان كرد، دوای ٤ مانگ لە لێكۆلینەوەو ئەشكەنجەدان لە بارەگای بەڕێوەبەرایەتی ئەمنی كەركوك و دەزگای لێكۆلینەوەی تایبەت، دەزگا ئەمنییەكان هیچ زانیارییەكیان لەسەر رێكخستنە نهێنییەكان لێ هەلنەكراند، رەتكردنەوەی هاوكاریكردنی دەزگا ئەمنییەكان كە دەیانزانی زانیاری گرنگی لەسەر رێكخستنەكانی كەركوك و بەشێكی رێكخستنەكانی هەولێر و سلێمانی و بەغدا پێیە، دەزگا ئەمنییەكانی هاندا لە دەستەی لێكۆلینەوەی تایبەت بیدەنە

دادگا و فەرمانی لە سێدارەدانی بۆ دەرکەن، پاش بریارەکە بۆ زیندانی موسڵ گوێزرایەوەو لەوێ پاش ٣ مانگ، بە هەوڵ و تەقەلای عەبدولستار تاهیر شەریفی وەزیری پێشووی شارەوانییەکانی عێراق، سزاکەی سووك کرایەوە لە فەرمانی کوشتنەوە کرایە زیندانی هەتا هەتایی و لەم سەروبەندەدا بۆ بەندیخانەی ئەبو غرێب گوازرایەوە.

- ساڵی ١٩٨٢ لە چوارچێوەی لێبوردنێکی گشتیدا ئازاد کرا، لەو ماوەیەدا لە شاری سلێمانی گیرسایەوەو درێژەی بە پەیوەندییەکانیدا لەگەڵ هاورێیەکانی لە هێزی پێشمەرگە، ساڵی ١٩٩٢ بەشداری لە دامەزراندنی کۆمیتەی بەرگری لە قوربانیانی ئەنفال کرد.

- ساڵی ١٩٩٦ کوردستانی بەجێهێشت و لە فنلاندا گیرسایەوە لە ساڵی ٢٠٠٥دا لەگەڵ چەند هەڤاڵێکیدا کۆمیتەی ریفراندۆمی لە فینلاند دامەزراند و بانگەشەی بۆ سەربەخۆی کوردستان لە رێی راپرسییەوە کرد.

*** محەمەد عەزیز (محەمەد عەزاوی)**

- ساڵی ١٩٤٢ لە گوندی (زینانە) لە ناوچەی داردە لەدایکبووە.
- ساڵی ١٩٤٥ماڵیان هاتووەتە شاری خورماتوو، سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی لەو شارە تەواو کردووە لە کۆلێژی پۆلیس وەرگیراوە، لە دواییدا لە بەرێوەبەرایەتی هاتووچۆی بەغدا بە (مولازم) دامەزراوە، لە ساڵی ١٩٧١ گواستراوەتەوە بۆ بەرێوەبەرایەتی پۆلیسی کەرکوك و لە هەریەکە لەم شارۆچکانە (تازە، حەویجە، چەمچەماڵ، رانیە، دوکان) کاری کردووە.
- لە ساڵی ١٩٧٩ دووردەخرێتەوە بۆ شاری کوفە و لە پیشەی سەربازی دووردەخرێتەوەو لەبەر بەعس نەبوونی.
- لە ساڵی ١٩٦٣دا ٦ مانگ زیندانی کراوە.
- لە ساڵی ٢٠١٠دا لە دوای ململانێیەکی زۆری نەخۆشی کۆچی دوایی کردووە.

*** محەمەد لالە عەزیز**

- ناوی محەمەد عەزیز مورادە ناسراوە بە (محەمەد لالە عەزیز).
لالە بە شێوە زاری جافییە بە مانای (خاڵۆ)، ساڵی ١٩٠٥ لە گوندی (دێیەکان) لە شاری سنەی رۆژهەڵاتی کوردستان لەدایکبووەو دواتر بە بنەماڵەوە کۆچ دەکەن بەرەو گەرمیان و لە دێی (کۆرمۆر) نیشتەجێ دەبن.
هەر لە تەمەنێکی زۆر کەمەوە کاری لە پیشەی بازرگانیدا کردووە، لە پەنجاکانی سەدەی رابردوودا کچەکانی دەخاتە بەر خوێندن و خەڵکی هاندەدات تا فێری خوێندەواری و زانست بن.
- کەسایەتییەکی خۆشەویست بووە لەلایەن تورکمان و کورد و عەرەبی خورماتووەوە.
- هەردەم ماڵەکەی لانکەی شۆرش بووە و یارمەتی شۆرشی داوەو چەند جارێك زیندانی کراوەو دەربەدەر بووە.
لە ١ ئاداری ساڵی ١٩٩٦ کۆچی دوایی کردووە.

*** د. محەمەد خورشید تۆفیق قادر:-**

- ساڵی (١٩٧٢) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی بەزمانی فارسی لە ئێران تەواو کردووە.
- لە ساڵی (٢٠٠٣) لە یاسا بەکالۆریۆسی بەدەستهێناوە لە زانکۆی (سەلاحەدین).
- ساڵی ٢٠٠٨ بروانامەی ماستەری لە یاسای کارگێری لە فەلسەفەی یاسای گشتی بەدەستهێناوە.
-لە ١٤ی شوباتی ساڵی ٢٠١٥ بروانامەی دکتۆرای لە زانکۆی سەلاحەدین بەدەستهێناوە.
- هەر لە ساڵی (٢٠٠٧) وەکو وانەبێژ لە مەکتەبی کەرکوکی زانکۆی هۆڵەندی وانەی وتووەتەوە لە یاسای ئیداری، یاسای سزادانی گشتی، سزادانی تایبەتی لەگەڵ یاسای نێودەوڵەتی.
- سەرنووسەری گۆڤاری (شمس الجامعه)یە.
- ماوەیەك جێگری بەرپرسی لقی سێ و ئەندامی ئەنجوومەنی سەرکردایەتی کەرکوك و گەرمیانی پارتی دیموکراتی کوردستان بووە.
- لە ٢٦ی شوباتی ٢٠١٧ بووەتە بەرپرسی لقی (٣)ی پارتی
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:-
- المقدمة لفهم الانتخابات، بەزمانی کوردی.
- (مسؤولية الإدارة عن تعويض ضحايا جرائم الإرهاب) بە زمانی عەرەبی.
- (ضمانات الحقوق والحريات العامة في مواجهة سلطات الضبط الاداري) بەزمانی عەرەبی
- بەشداری خولی (NDI)و بروانامەی دەربارەی لێزان لە کاروباری رێکەوتنەکان بەدەستهێناوە.

*** مەلا مستەفا**

- ناوی مستەفا ئەمین شەریف ئیسماعیلە.
- ساڵی ١٩٤٠ لە گوندی کانی قادری سەر بە بناری (گل) لەدایکبووە، لە دواییدا ماڵیان هاتووەتە ئاوباریك.
- ساڵی ١٩٥٥ لای مەلا حەسەنی نوحی زانستی ئایینی خوێندوەو لە ساڵی ١٩٥٧ لە کەرکوك درێژەی بە خوێندن داوەو لەلای مەلا ئەنوەر زیانەددین لە مزگەوتی گەورە لە قەڵای کەرکوك پەرتوکی (النحو والصرف)، خوێندوە، لە دواییدا لەلای هەریەکە لە : مەلا ئەنوەر، مەلا سەید ئەحمەد تاوێر بەرز، مەلا حوسێنی تەپەلوو، مەلا عەبدولرەحمان عەلی حیکمەت، مەلا جەمیل رۆژبەیانی، مەلا سەید ئەمین (ژاژی) زانستەکانی قورئانی خوێندوە.
- ساڵی ١٩٦٧ بووەتە مەلا لە گوندی ئاو باریك، ساڵی ١٩٧٧ ماڵی هاتووەتە خورماتوو
- ساڵی ١٩٨٢ دامەزراوە لە بەرێوەبەرایەتی ئەوقاف بە

بانگدەر لە مزگەوتی کۆماری لە خورماتوو، تا ٢٠٠٤ خانەنشین کراوە.

*** محەمەد خەلیل ئاغا:-**

یەکێکی تر لە مەقامخوێنە شارەزاکانی شاری کەرکوک لە سالی ١٩٣١کۆچی دوایی کردووە دەبێت لەدایکبوونی بۆ نیوەی دووەمی سەدەی هەژدەبگەڕێتەوە، ئەم هونەرمەندە لەبەردەستی حەمە پیرە ئامێری دەق ژەندووەو هەموو مەقامە کلاسیکییەکان لە حەمە پیرەوە وەردەگرێت، بەلام لەپاش ئەمانی حەمە پیرە ڕۆل وەردەگرێت و دەبێتە گەورە مەقامبێژی شارەکە. دیارە لە محەمەد خەلیل ئاغایشەوە کۆمەلێ مەقامخوێنی دیکە ئەو هونەرە وەردەگرن و دەستاودەست ئەم هونەرە مەزنە ڕادەستی نەوەی دوای خۆیان دەکەن و حاجی نوعمان و مەلا سابیرو مەلا تەها و سەید جەمیل و حاجی سەعید حەمەگولە کە باوکی مەقامبێژ حەمەدرێژ بوو هەروەها حاجی عومەر پاسەوان و مەلا محەمەد تۆپال چەندینی دیکەیش ئەم هونەرەیان بۆ ئەمێنێتەوە. دیارە لەم کۆمەلە مەقامبێژەشەوە نەوەیەکی دیکە لەمەقامخوێنان دێتەمەیدان و ئەوە لەدوای ئەوە ئەم هونەرە دەگواسترێتەوە پشتاو پشت وەکو هونەرێکی ڕەسەن دەبێتە ناسنامە بۆ کەلتورو هونەری کوردیمان.

*** محەمەد عیززەددین**

– ناسراو بە محەمەدی شێخ عیزەددین، لەدایکبووی سالی ١٩٥٠ی گوندی کانی چناری سەر بە قەزای چەمچەمال لە بنەمالەیەکی ئایینپەروەرو نیشتیمانپەروەرە، لە خوێندنگەی ئایینی گوندەکە سەرەتاکانی خوێندی ئاینی خوێندوەو دواتر لە چەمچەمال دەستی بە خوێندنی سەرەتایی کردووە، لە کەرکوک خوێندنی سەرەتای و ناوەندی تەواو کردووە و لە قۆناغێکی تردا ئامادەیی ئاینی تەواو کردووە.

– سالی ١٩٦٧ پەیوەندی بە ڕێکخستنەکانی پارتی دیموکراتی کوردستانەوە کردووەو دواتر بووەتە پێشمەرگەو کادر لە سنووری گەرمیان، چەمچەمال، شوان، سەنگاو، قەلا سێوکە.

– سالی ١٩٧٤ دوابەدوای دەستپێکردنەوەی شەر لەنێوان کورد و حکومەتی عێراقدا لە هێزی قەرەداغ پێشمەرگایەتی کردووە، دوای هەرەسهێنانی شۆڕش لە سالی ١٩٧٥، ئاوارەی ئێران بوو و ماوەیەک لە ئۆردوگای ئاوارەکانی سەراب لە نزیک شاری کرماشان مایەوە، لەو ماوەیەدا پەیوەندی لەگەل هەندێ لەو سەرکردانە دروستکرد کە دواتر بزووتنەوەی سۆشیالیستی کوردستانیان دامەزراند لەوانە ڕەسول مامەند و عەلی عەسکەری، لە مەهاباد چاوی پێکەوتن و لەگەلیاندا لەسەر گەرانەوە بۆ کوردستان و دەستپێکردنی جموجولی سیاسی ڕێککەوت.

– پاش دامەزراندنی بزووتنەوەی سۆشیالیستی کوردستان، یەکێ لەو کادرانە بوو کە لقی کەرکوکی بزووتنەوەی سۆشیالیستیان دامەزراند سالی ١٩٧٩ لێپرسراوەتی ڕێکخستنەکانی لقی کەرکوکی گرتە ئەستۆ بووە ئەندامی دەزگای ڕێکخستنی ناوخۆی حیزبی سۆسیالیست.

– لە هێرشی سەختی سالی ١٩٨٩ی دەزگا ئەمنییەکاندا بۆ سەر ڕێکخستنەکانی حیزبی سۆشیالیست، توانی خۆی ڕزگار بکات تا سالی ١٩٩١ بە پەنهانی لە شارەکاندا مایەوە، لە سالی ١٩٩١دا بەشدارییەکی دیاری لە ڕاپەڕیندا کرد و هەر ئەو سالە بە سەرپەرشتی و هاوکاری محەمەد شاکەلی ئەندامی کۆمیتەی سەرکردایەتیی حیزبی سۆشیالیت لقی کەرکوکی حیزبی ڕێکخستەوە، ماوەیەک لە چەمچەمال سەرپەرشتی هێزی پێشمەرگەی حیزبی کرد.

– سالی ١٩٩٢ بەشداری لە کۆنگرەی دووەمی حیزبی سۆسیالیستدا کرد لە ڕانیە، سالی دواتر پشتگیری پرۆژەی هەلوەشانەوەی حیزبی سۆشیالیست و چوونە ناو یەکێتیی نیشتیمانی کوردستانی کرد، پاش سەرکەوتنی پرۆژەکە کرایە کارگێڕی مەلبەندی ٢ی ڕێکخستنی کەرکوک لە سنووری گەرمیان و چەمچەمال.

– سالی ١٩٩٥ کرایە قایمقامی چەمچەمال، سالی ١٩٩٧ وەک ئەندامی مەکتەب لە دەزگای شەهیدان کاری کرد.

– سالی ٢٠٠٠ بووە ڕاوێژکار لە وەزارەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفال کراوان، سالی ٢٠٠٣ خانەنشین کرا.

*** محمد قەیتولی:-**

– ناوی (محەمەد مەجید مەلا سەعید)ە.

– سالی ١٩٧٢ لە گوندی قەیتول لەدایکبووە.

– سالی ١٩٩٩ کۆلێژی سەربازی لە قەلاچوالان تەواو کردووە.

– ئێستا بە پلەی عەقید فەرماندەی فەوجە.

– بەرهەمەکانی:-

– قەیتول ژانێکی بێ کۆتایی، سالی ٢٠١٣.

– ئەنفالی ناوچەی قادر کەرەم، ٢٠١٤.

– میحوەری چواری کەرکوک قەنفانی بەرگری و دژ بە هێرشەکانی داعش، سالی ٢٠١٧.

مەلا محەمەد ئەمین عەبدوللا

محەمەد عەبدولڕەحمان زەنگنە
لەگەڵ کۆمەڵێ هونەرمەند و نووسەردا

محەمەد عەبدولڕەحمان زەنگنە لەگەڵ کۆمەڵێ نووسەر

محەمەد عەبدولڕەحمان زەنگنە و عەبدوڵڵای برای

لە چەپەوە: محەمەد عەبدولڕەحمان زەنگنە - عەباس عەسکەر - عەبدولستار بەرزنجی

محەمەد عەبدولڕەحمان زەنگنە و هونەرمەند تاهیر تۆفیق

محەمەد عەبدولڕەحمان زەنگنە لە کتێبخانەی خۆیدا

محەمەد عەبدولڕەحمان زەنگنە لەگەڵ کۆمەڵێ ئەدیب و نووسەر
لە کۆنگرەی ئەدیبان و نووسەرانی هەولێر

محەمەد عەبدولڕەحمان زەنگنە و عەبدولڕەحمان مستەفای پارێزگاری کەرکوک

محەمەد عەبدولڕەحمان زەنگنە و ناژم بابان و لە پشتەوە ئەمین شوان

مەلا مەجیدی قوتب و عەمید سەباحەددین عەبدوڵڵا لەگەڵ ئامر ئیتزیباتی کەرکوك نەبو نەیاد

محەمەد عەبدولڕەحمان زەنگنە لەگەڵ کەسایەتییەکانی هۆزی زەنگنە

شێخ مەحمود و سەی محەمەدی جەباری و کۆمەڵێك لە ناوداری سەردەمی شێخ مەحمود

مەجید ڕەئوف و عوسمان مستەفا خۆشناو

شیخ مەجید نەجمەددین

شێخ مەحمود لەگەڵ کۆمەڵێك سەرۆك هۆزەکانی ناوچەی حەویجە

هەندێك زانای ناوداری کەرکوك لە ڕاستەوە: مەلا ئەحمەدی زەنگنە، مەلا مەجیدی قوتب، مەلا ئەحمەد مەلا حەکیم، مەلا عومەر گومبەتی، ساڵی ١٩٥٠ لە یەکێك لە قوتابخانە ئایینییەکانی سەر قەڵای کەرکوك.

شێخ مەحمود لە وێستگەی شەمەندەفەری کەرکوک ساڵی ١٩٢٧

شێخ محەمەد شێخ جەبار جەباری

مەردان عەلی عەبدوڵڵا

مەحمود عوبێدی و سدیق ئەحمەد و سینان سەعید ١٩٥٦

موحێدین زەنگەنە

مستەفا کەمال ئەحمەد

مەریەم خانی سەید ئەحمەدی خانەقا

مەلا ئەوڕەحمان

محەمەد ئەمین شەربەتچی

مام مەزەری گەرمیانی

محەمەد جاف و مەعروف چیاووک

سەیید محەمەدی جەباری

هونەرمەند محەمەد گوزەجی و پارێزەر هاشم رەجەب و جەمال بەهجەت

محەمەد سالح ئاغا

محەمەد شاکر پاشا مەکتوبچی

١٩٥٣ - ١٩٥٤ محەمەد سابیر و دکتۆر زەنون پیریادی و بەهجەت ڕەئوف تاجی

محەمەد سابیر و بەهجەت رەئوف ناجی و دکتۆر محەمەد زەنون پریادی ساڵی ١٩٥٣-١٩٥٤

قوتابخانەی کاوە سەرتیب عەزیز و محەمەد سابیر و محەمەد حوسێن و عەلی ئەمین ساڵی ١٩٧٦

ئامادەیی کەرکوکی کوڕان ساڵی ١٩٦٥ سوبحی داودی و موحسین عەبدولحەمید و محەمەد سابیر

ئامادەیی کەرکوکی کوڕان ساڵی ١٩٦٥ موحسین عەبولحەیمد و محەمەد سابیر

دوکان سالی ١٩٥٨ محەمەد سابیر محەمەد و بورهان سالەیی و عەلی یەحیا مەنسور و مەعروف خەزنەدار و مستەفا نەریمان

دوکان سالی ١٩٥٨ محەمەد سابیر محەمەد و بورهان سالەیی و عەلی یەحیا مەنسور و مەعروف خەزنەدار و مستەفا نەریمان

سلێمانی ساڵی ١٩٥٨ محەمەد سابیر مەحمود و مارف خەزنەدار

مارف بەرزنجی

مستەفا گۆك قایا

مامۆستا محەمەد وەلی

محەمەد عەبدولڕەحمان و میقداد محەمەد

حەمە سەعید بەگی جاف

شێخ محەمەد حوسامەددین قادری

شێخ محەمەد حوسامەدین عومەر قادری

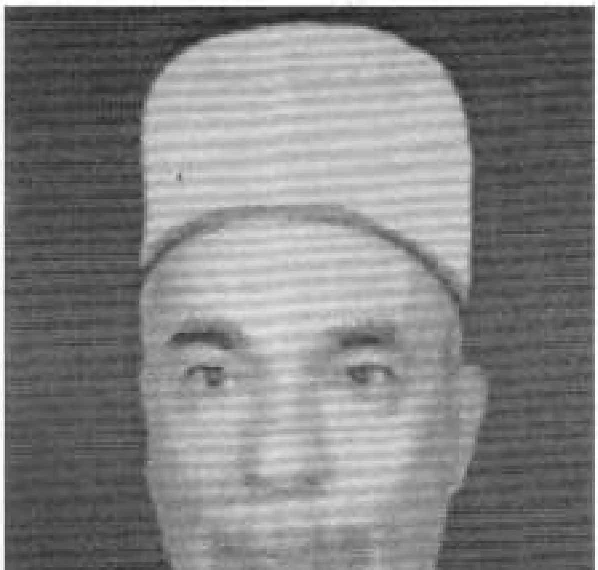

شێخ محەمەد ڕەشید شێخە سورچی

شێخ محەمەد عەبدولڕەحان شۆڕیجە.

مارف بەرزنجی

محەمەد گولبۆی

مستەفا نەریمان

عارف بەرزنجی و هاوڕێیەکی تورکمانی ساڵی ١٩٥٧

مەلا مەحموود

شێخ مەحموود شێخ ئەحمەد

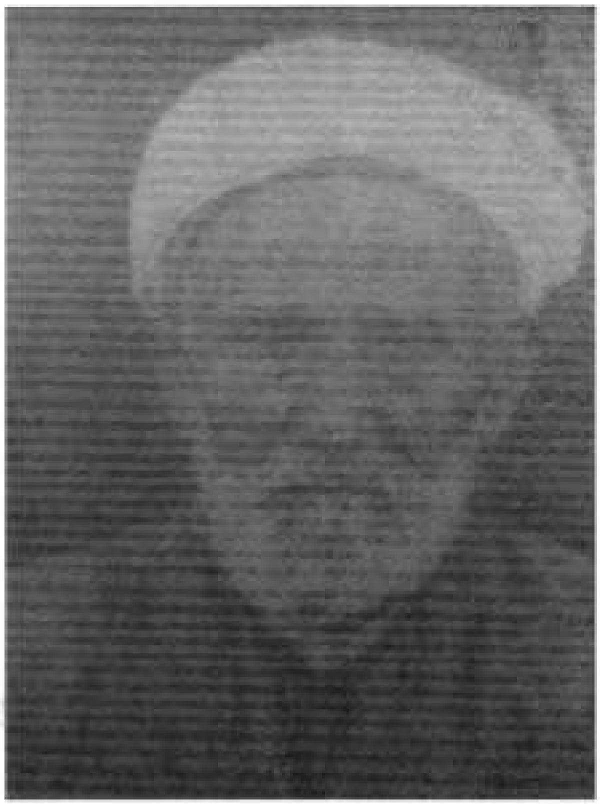

مەلا مەجید عوریان

مەلا محەمەد سەعید موفتی

محەمەد حاجی مەردان زەینەل - محەمەد تۆپاڵ

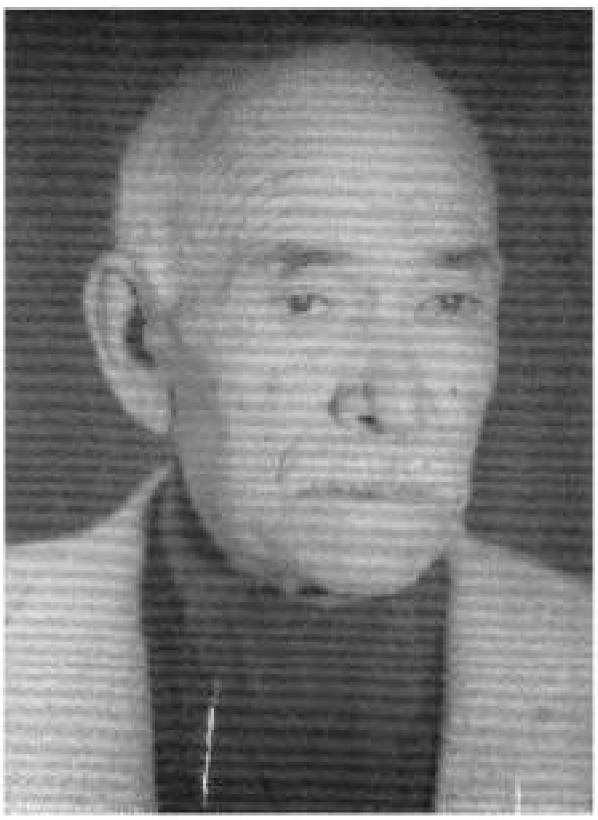

محەمەد سادق

محەمەد سەعید ڕەنداوی

محەمەد کەریم قوباد گەلآلی

لە ڕاستەوە:- هونەرمەندی کەمانچەژەن خالید جوانرۆ و محەمەد بارام، کە یەکێك بووە لە گۆرانبێژە بە تواناکان کە لە حەفتاکان و هەشتاکانی سەدەی ڕابردوودا سەدایەکی باشی لەنێو گۆرانی کوردیدا هەبووە.

*** د. محەمەد ڕافع ڕەئووف جەباری:-**

– ساڵی ١٩٣٨ لە کەرکووک لەدایکبووە، لە گوندی ترکەڵان ئەو کات باوکی مامۆستای قوتابخانە بوو.
– باپیرەی تەکیە و مزگەوتێکی دروست کردووە و بەناوی خۆیەوە.
– باوکی کاری دەرس وتنەوە بووە لەنێو گوندەکانی دەورووبەری کەرکووک و نەبی یونس و تەلەعفەر و داقووق و لە لەیلان و تسعین.
– سەرەتایی و ناوەندی لە قەڵا و غەربییە و دواناوەندی لە کەرکووک تەواو کردووە.
– ساڵی ١٩٥٦ لە کۆلێژی پزیشکی لە بەغدا وەرگیراوە لە ساڵی ١٩٦٢ بەکالۆریۆسی لە پزیشک بەدەستهێناوە.
– لە دواییدا بووەتە ئەفسەری سەربازی بە پلەی مولازمی دووەم و دامەزراوە بە دکتۆر لە نەخۆشخانەی جمهوری و مەجیدیە لە بەغدا و لە ساڵی ١٩٦٦ گواستراوەتەوە بۆ هەولێر.
– ساڵی ١٩٦٧ ڕۆیشتووە و بۆ ئینگلتەرا و بڕوانامەی (FRCS. ED) بەدەستهێناوە.
– ساڵی ١٩٧١ لە نەخۆشخانەی جمهوری لە کەرکوک دامەزراوە.
– ساڵی ١٩٧٦ گواستراوەتەوە بۆ نەخۆشخانەی (الشعب) لە بەغدا و نور و (مدينة الطب).
– ساڵی ١٩٩٢ هاتووەتەوە کەرکوک.
– لە ١٣ی مایسی ٢٠٠٥ کۆچی دوایی کردووە.

*** د. محەمەد کەمالەدین مەحموود خاوەر (کەمال خاوەر):-**

– ساڵی ١٩٣٤ لە کەرکووک لەدایکبووە.
– ساڵی ١٩٥٦ کۆلێژی پزیشکی لە زانکۆی بەغدا تەواو کردووە، هەروەها کۆلێژی پزیشکی لە (ڤییەنا – نەمسا) تەواو کردووە.
– شارەزایی هەیە لە نەخۆشییەکانی پێست و حەساسیە.
– ساڵی (١٩٧٤ – ١٩٧٧) بووەتە ئامری نەخۆشخانەی سەربازی کەرکووک.
– ئامر تەبابەی تیپی یەک بووە.
– ئامر تەبابەی تیپی دوو بووە.
– ئامر تەبابەی تیپی پێنج بووە.
– ئامر تەبابەی فەیلەقی یەکەم بووە.
– ساڵی ١٩٨٤ خانەنشین کراوە.

*** نەقیب محەمەد سابیر سلێمان هەمەوەندی:-**

– ساڵی ١٩٥٧ لە چەمچەماڵ لەدایکبووە.
– کۆلێژی یاسا و سیاسەت بەشی زانستی سیاسی تەواو کردووە.
– ساڵی ١٩٨٢ کۆلێژی سەربازی لە بەغدا تەواو کردووە لە خولی ٣٢ لە بەشی (درع).
– ساڵی ٢٠٠١ بڕوانامەی لە ماف لە زانکۆی سەلاحەدین لە هەولێر بەدەستهێناوە.
– ساڵی ٢٠٠٣ بڕوانامەی لە زمانی ئینگلیزی لە کۆلێژی زمان دەرباری ئەدەبی ئینگلیزی.
– هەر لە ساڵی (١٩٩٠)ەوە لە سوپا وازی هێناوە و پەیوەندی بە بزووتنەوەی کوردییەوە کردووە.
– ماوەیەک بەڕێوەبەری پۆلیسی سلێمانی بوو لەسەر ئیدارەی هەولێر لە ئەوەدەکانی سەدەی ڕابردوودا، لە ئێستادا بە پلەی لیوا لە پۆلیسی هەولێر لە وەزارەتی ناخۆ.

*** عەمید ڕوکن (مالك خدر خۆشناو):-**

– ساڵی ١٩٦٦ لە کەرکووک لەدایکبووە.
– ساڵی ١٩٨٧ کۆلێژی سەربازی عێراقی تەواو کردووە، لە ڕۆستەمییە، هەروەها کۆلێژی (ئەرکان) و (الحرب)ی تەواو کردووە.
– سەرۆک ئەرکانی (قيادە عمليات الرافدين) بووە.

*** مولازمی یەکەم (مەعسوم محەمەد عەلی ئاغا):-**

– ساڵی ١٩٠٢ لە کەرکووک لەدایکبووە.
– دەرچووی ئامادەیی سەربازی و کۆلێژی سەربازی بەغدا بووە خزمەتی لە بەسرە و ئەنبار و کەرکووک و ڕەواندز کردووە.
– ساڵی ١٩٦٣ خانەنشین کراوە، پاش ئەوەی لەلایەن (الحرس القومي)یەوە لە سەربازگەی (ڕەوازندز) خراوەتە بەندینخانە و لەو شوێنە باری تەندروستی تێکچووە و گیان لەدەست دەدات.
– باوکی ئەفسە و بووە لە سوپای عوسمانی لە کەرکووک.

*** مۆردەخای:-**

– یەکێ بووە لە هونەرمەندە جوولەکانی کەرکوک، مۆسیقاژەنێکی بە توانابوو، ئامێری دووزەلەی لێدەدا، لە زۆربەی ئاهەنگەکانی بووک و زاوا و شایی و هەڵپەڕکێ و ئەکلەنجەکان وەک مۆسیقاژەن بەشدار دەبوو و ئامادەبووانی دەهێنایە جۆش و سەما، ئاوازێکی هەبوو بەناوی (نۆین هواسی) واتا (گۆرانی شاد)ی، تورکمانەکانی کەرکوک ئێستا لە زۆربەی ئاهەنگەکانیان ئەو ئاوازە لێدەدەن و بە موڵکی هونەریی خۆیانی دەزانن.

*** محەمەد نوور:-**

– بڕوانە ناوی (نووری) لە بەشی (نون)

بیبلۆگرافیای ناوداران و ڕۆشنبیرانی کەرکوك

(نا - نە - ن)

* (ناجی عەبباس ئەحمەد - دکتۆر ناجی عەباس ئەحمەد):-

- ناوی (ناجی کوڕی عەباسی کوڕی مەلا ئەحمەد)ە،
- ساڵی (١٩١٢) لە گەڕەکی بڵاخی کەرکوک هاتووەتە دنیاوە.
- لە سەرەتادا خوێندنی فەقێیاتی تەواو دەکات و سەرەتایی و ناوەندی لە کەرکوک دەخوێنێت و دەبێتە مامۆستا لە ڕەواندوز و ناشنایەتیی لەگەڵ (حوسێن حوزنی موکریانی) دەبێت.
- ساڵی (١٩٣٨) قوناغی ئامادەیی تەواو دەکات.
- ساڵی (١٩٤٢) بڕوانامەی بەکالۆریۆس لە بەشی جوگرافیا بەدەست دەهێنێت.
- ساڵی (١٩٤٣) وەکو ئەندامی دەستەی نوێی یانەی سەرکەوتن هەڵدەبژێری، بەڵام هەرزوو دەکێشێتەوە لەبەر سەرقاڵی لە گۆڤاری گەلاوێژ.
- ساڵی (١٩٤٧) لە (میسر) بڕوانامەی دبلۆمی باڵا بەپلەی ئیمتیاز لە جوگرافیا وەردەگرێت.
- ساڵی (١٩٥٢) بڕوانامەی ماستەر لە زانکۆی (کلارک) بەدەست دەهێنێت پاشان لە بەغدا لە زانکۆی بەغدا وانەی جوگرافیا دەڵێتەوە.
- ساڵی (١٩٥٩) بەشداری چالاکانە لە کۆنگرەی یەکەمی مامۆستایان لە شەقلاوە دەکات.
- ساڵی (١٩٦٣) ڕوو لە ئەڵمانیای ڕۆژئاوا دەکات و لە زانکۆی (هایدلبیرگ) پلەی دکتۆرا بەدەست دەهێنێت، لەوێوە دەگاتە لیبیا و دووساڵ وانە دەڵێتەوە.
- ساڵی (١٩٦٨) دەگەڕێتەوە عێراق و لە زانکۆکانی بەغداو سلێمانی و بەسرە وانە دەڵێتەوە.
- ساڵی (١٩٧١) بە ئەندامی دەستەی سەرۆکایەتی کۆڕی زانیاری کورد هەڵدەبژێرێت لە لیژنەی زانستە کۆمەڵایەتییەکان.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (کۆچەری ترانس هیومانس لە پارێزگای سلێمانی و هەولێر)، بەغدا، ١٩٧٤.
- (کچانی کورد)، هینی هارۆڵدهەنسن، وەرگێڕان، بەغدا، ١٩٨١.
- ساڵی (١٤)ی تشرینی دووەمی ساڵی (١٩٨٤) کۆچی دوایی کردوو و لە گۆڕستانی ئەحمەد لە هەولێر بە خاک دەسپێدرێت.

* (نادر دەسگێر):-

- یەکێکە لە مەقام زانەکانی کەرکوک.
- زانیاریمان نییە دەربارەی کارە هونەرییەکانی.

* (ناری کەرکوکی):-

- شاعیرێکی کلاسیکی کوردییە و شیعری بە تورکی نووسیوە هاوسەردەمی شاعیری کورد (ڕەنجوری) بووە کە دەکاتە نێوان ساڵانی (١٧٥٠-١٨١٠).

* (ناز فەلەکەدین کاکەیی):-

- بەرهەمە چاپکراوەکانی (چیرۆکی ئەستێرەکان)، هەولێر.

* (نازدار ئەحمەد):-

- ساڵی (١٩٧٢) لە شاری خورماتوو لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٩٥-٢٠٠٣) بەبەردەوامی بەشداری کردووە لە پێشانگاکانی هونەرمەندانی سلێمانی و هەڵەبجەو دهۆک و هەولێر.

– هەروەها بەشداری هەیە لە دەرەوەی وڵات لە هۆڵەندا.
– ساڵی (١٩٩٥) بەشداری فیستیڤاڵی هەڵەبجەی كردووە.
– ساڵی (١٩٩٦) بەشداری فیستیڤاڵی كەركوك كردووە.
– ساڵی (١٩٩٧) بەشداری سێیەم پێشانگای خانمانی كردووە.
– ساڵی (١٩٩٧) بەشداری هەشتەمین پێشانگای هونەرمەندانی كردووە.
– ساڵی (١٩٩٨) بەشداری چوارەمین پێشانگای خانمانی كردووە.
– ساڵی (١٩٩٨) بەشداری پێشانگای زاموای كردووە.

*** (نازم ئەلعاسی - شێخ نازم ئەلعاسی):-**

– ساڵی (١٩٢٠) لە دێی (تەل ئەلجەوال) لە ناحیەی (تازە) لەدایكبووە.
– یەكێك بووە لەو كەسایەتییە ئایینییانەی كە دەورێكی باڵای بینییوە لە پەیوەدی نێوان دەوڵەتی عێراق و مەلا مستەفای بارزانی لە چارەسەركردنی كێشەی كورد، بۆیە كەلێك هاتووچۆو پەیوەندی لەگەڵ كورددا هەبووە.
– لە (٨)ی حوزەیرانی ساڵی (١٩٨٣) كۆچی دوایی كردووە.

*** (نازم محێدین ئەحمەد - دكتۆر نازم محێدین ئەحمەد):-**

– ساڵی (١٩٤٨) لەدایكبووە.
– لە فیزیا یەكەمی هێنا لە عێراقدا.
– لە ترسی رژێمی بەعس بۆ ناو شۆڕش هەڵات و لە رێگاویان شەهید كرا، هەندێك دەڵێن رشایەوەو كۆچی دوایی كرد لە ساڵی (١٩٨٦).

*** (نازم ناسر):-**

– ساڵی (١٩٤٨) لە كەركوك لە قەڵا لەدایكبووە.
– ماجستێری لە مێژوو لە زانكۆی (سانت بوترسبۆرگ) وەرگرتووە.
– ساڵی (١٩٧٣) پێشانگای تایبەتی لە هۆڵی (بهو البلدیة) كردووەتەوە.
– ساڵی (١٩٧٤) پێشانگای هاوبەشی لە كەركوك كردووەتەوە.
– ساڵی (١٩٨٨) لە (سانت بوترسبۆرگ) پێشانگای بەرهەمەكانی كردووەتەوە.
– ساڵی (١٩٩٩) پێشانگای تایبەتی خۆی لە (المركز الثقافي التركماني) لە شاری (فستروس) لە سوید كردووەتەوە.
– ساڵی (٢٠٠٠) پێشانگای خۆی لە شاری (گۆتنبۆرگ) لە هۆڵی كتێبخانەی گشتی لە سوید كردووەتەوە.
– ساڵی (٢٠٠٤) پێشانگای تایبەتی خۆی لە هۆڵی كتێبخانەی گشتی لە شاری (فستروس) لە سوید كردووەتەوە.
– ساڵی (٢٠٠٦) پێشانگای تایبەتی خۆی لە هۆڵی كتێبخانەی گشتی لە شاری (فستروس) لە سوید كردووەتەوە.
– ئێستا جێنشینە لە شاری (فستروس) لە سوید.

*** (ناسر خەلەف):-**

– ساڵی (١٩٧٢) پێشانگای تایبەتی كردووەتەوە لە هۆڵی بەڕێوەبەرایەتی رۆشنبیری جەماوەری بە ناوی (ئەلحبر ٧٢).
– ساڵی (١٩٧٣) لە رێككەوتی (١-٧)ی مانگی حوزەیران بەشداری پێشانگای هاوبەشیكردووە لەگەڵ هونەرمەندان: (عەبدولرەزاق شێخلەر، خالید رەمەزان، فەخری جەلال، نورەددین عیزەت، سەعدوڵلا ئەلتكریتی، عەباس ئەرەناي، سوعاد ئەرسەلان، پۆلس عیسا، ئەوزاد كەدەك، ئەكرەم سابیر كەركوكی، ئایدن ئەلعراقی، تاریق میخائیل، ئەجمەدین محەمەد عەلی).

*** (ناسیح بازرگان):-**

– ساڵی (١٩٢٧) لە گەرەكی (ئاخور حوسێن) لەدایكبووە.
– یەكێكە لە شاعیرەكانی توركمان و كتێبێكی هەیە بە ناونیشانی (بزم اوغلان)، چاپخانەی (الجمهوریة)، كەركوك، ١٩٦٨.
– ساڵی (١٩٩٠) كۆچی دوایی كردووە.

*** (ناسیح غەفور رەمەزان):-**

– ساڵی (١٩٤٨) لە كەركوك لەدایكبووە.
– قوناغەكانی خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و دواناوەندی لە شاری كەركووك تەواو كردووە.

- لە هاوینی ساڵی (١٩٦٤) هاتووەتە ریزی پارتی دیموکراتی کوردستان.
- لە هاوینی ساڵی (١٩٦٩) بووەتە پێشمەرگەی شۆرشی ئەیلول.
- دەرچوی خولی یەکەمی (پەیمانگای پێگەیاندنی مامۆستایانی شۆرش)ە لە پایزی ساڵی (١٩٦٩) لە (ناوپردان).
- دوای تەواوکردنی خولەکە بووەتە مامۆستای شۆرش، پاشان پشکنەری زانیاری (مفتیش معارف) بۆ قوتابخانەکانی سنووری ناوچەی هەورامان.
- ساڵی (١٩٧٠) وەکو هەڵبژاردەی شۆرش چووەتە یەکێتی سۆڤیێتی پێشوو بۆ خوێندن.
- لە هاوینی ساڵی (١٩٧٦) کۆلێژی پەیوەندییەکانی نێودەوڵەتی‌و یاسای نێودەوڵەتی زانکۆی (کییف)ی لە پایتەختی ئۆکرانییای سۆڤیێتی جارانی تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٧٦) بروانامەی ماستەری لە پەیوەندییەکانی نێودەوڵەتی بەناونیشانی (پسپۆر لە پەیوەندییەکانی نێودەوڵەتی)و (وەرگێر لە زمانی روسیەوە بۆ زمانەکانی تر) وەردەگرێت.
- ساڵی (١٩٧٩) نووسینی نامەی دکتۆراکەی بە ناونیشانی (کێشەی کورد لە سیستەمی پەیوەنییەکانی نێودەوڵەتیدا لەنێوان هەردوو جەنگی یەکەم و دووەمی جیهانیدا) تەواو ئەکات‌و بە بریاری (لیژنەی باڵای بروانامەکان لە ئەنجوومەنی وەزیرانی یەکێتی سۆڤیەت) لە ساڵی (١٩٨٠)دا بە پلەی زانستی دکتۆری فەلسەفە لە مێژووی پەیوەنییەکانی نێودەوڵەتی‌و سیاسەتی دەرەوەی پێبەخشرا.
- لە (٤)ی تەمموزی ساڵی (١٩٩٢) لە یەکەم کابینەی حکومەتی هەرێمی کوردستاندا، پۆستی یەکەم وەزیری پەروەردەی هەرێمی کوردستانی پێ سپێردراو، لە کابینەی دووهەمیشدا تا هاوینی ساڵی (١٩٩٦) لە هەمان پۆستدا بوو.
- لە تشرینی دووەمی ساڵی (١٩٩٤)وە تاکو (٢٥)ی تەمموزی ساڵی (٢٠٠٩) ئەندامی پەرلەمانی کوردستان بوو.
- لە (١٧)ی ئاداری ساڵی (٢٠٠١) تاکو (١٧)ی شوباتی ساڵی (٢٠٠٦) سەرۆکی فراکسیۆنی پارتی دیموکراتی کوردستان بووە لە پەرلەمان.
- ساڵانی (١٩٩١-٢٠٠٤) چوارجار بەرێوبەری پەیمانگەی کادیرانی پارتی دیموکراتی کوردستان بووە، لەهەمان کاتدا لەبەهاری ساڵی (٢٠٠٢) تاکو ساڵی (٢٠٠٤) بەرپرسی (مەکتەبی ناوەندی دراسات‌و پێگەیاندنی حیزبی) پارتی دیموکراتی کوردستان بوو.
- ماوەی زیاتر لە چل ساڵە لە بوارەکانی رامیاری و کۆمەڵایەتی ووتار و لێکۆڵینەوە ئەنووسێت، بە نازناوی (ن.بێباك) پەخشان و هۆزان ئەهۆنێتەوە.

*** (ناسیح ئەفەندی - مەلا ناسیح ئەفەندی):-**

- ناوی (مەلا ناسیح کوری محەمەد کوری مەحموود مودەریس)ە.
- ساڵی (١٨٧٢) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ماوەیەك رۆیشتووە بۆ ئێران بۆ خوێندنی زانستی ئایینی‌و

لە دواییدا کە گەراوەتەوە لەلای زانا (عەلی حیکمەت ئەفەندی) ئیجازەی زانستی ئایینی وەرگرتووە.
- بووەتە ئیمام‌و خەتیب لە مزگەوتی (شاقولی)و ماوەیەك دەرسی وتووەتەوە لە مزگەوتی (نائیب)و مزگەوتی (ئۆلو جامیع) لە یان قەڵا.
- لە بیستەکانی سەدەی رابردوودا کراوە بە سەرۆکی زانایانی ئایینی کەرکوك.
- لە ماوەی ژیانیدا هاورێتی گەلێك لەم زانا ئایینیانەی کردووە وەکو: (شێخ محەمەد عەلی تاڵەبانی، شێخ جەمیل تاڵەبانی، عەلی حیکمەت ئەفەندی، مەلا رەزای واعیز، مەلا مەحموودی مەزناوی، مەلا ئەحمەد رۆژبەیانی، مەلا ئەحمەد حەکیم، شێخ مستەفا باقی).
- ساڵی (١٩٤٢) کۆچی دوایی کردووە.

*** ناسیح مەلا تەیب:-**

- ساڵی ١٩٤٥ لە چەمچەماڵ لەدایکبووە.
- لە تەمەنی لاوێتیدا بووە بە پێشمەرگەی ئەیلوول و لەبەر لێهاتووی دەبێتە سەرپەل لە هێزی رزگاری.
- لە چەندین داستانی قارەمانانە رووبەرووی حەرەس قەومی و دەبابەی دوژمن بووەتەوە و لە داستانێکدا لە زەنان پاش بەرەنگاری تۆپ و تانك و دەبابە نەیهێشتبوو لاشەی هاورێی شەهیدی مەلا ئەحمەدی زەنانی بکەوێتە دەست دوژمن.
- لە راپەرینی چەمچەماڵ شەهید دەبێت.

* ناهیدە تاڵەبانی:-

- بەرهەمە چاپکراوەکانی:-
- (ئەنفالی گەرمیان و رەهەندە دیمۆگراف، ئابووری، کۆمەڵایەتییەکانی)، هاوبەش، سلێمانی، ٢٠٠٢.
- (دەرامەتی سەرچاوە ئاوییەکان)، سلێمانی، ٢٠٠٨.

* (ئەبەرد جاف):-

- ساڵی (١٩٤٧) لە کەلار لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٦٧) کۆلێژی سەربازی تەواو دەکات.
- ساڵی (١٩٧٢) کۆلێژی زمانی ئینگلیزی و ئەدەبی فارسی تەواو دەکات.
- ساڵی (١٩٧٤) بەشی زمانی ئینگلیزی لە کۆلێژی ئاداب لە تاران تەواو دەکات.
- ساڵی (١٩٧٩) لەگەڵ خانەوادەکەی دەگەڕێنەوە بۆ عێراق.
- ساڵی (١٩٨٧) چووەتە ڕیزی پێشمەرگەی کوردستانەوە.
- لە ڕۆژنامەکانی (کەیهان) و (مامۆستای کورد) و (کاروان) بەرهەمی بڵاوکردووەتەوە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (هەرگیز ناڵێم پەشیمانم)، شیعر، نەرویج، ١٩٨٨.
- (بارانی مەرگ)، شیعر، نەرویج، ١٩٨٨.
- (چروستانی)، شیعر، نەرویج، ١٩٨٨.
- (بەغدا)، چامەیەکی درێژ، بەغدا.
- لە (٩)ی شوباتی ساڵی (١٩٩٣) بەدەستێکی موخابەراتی عێراقی لە ناو چووە.

* (ئەبیل قاسم دارا):-

- یەکێکە لە شێوەکارەکانی کەرکوك.
- لەنێوان ساڵانی (١٩٧٩-٢٠٠٦) گەلێك پێشانگای کردووەتەوە.

* (ئەجات شوکر کەوسەر ئۆغلوا):-

- ساڵی (١٩٤٩) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- دبلۆمی لە زانستی پیشەسازی بەشی دارسازی تەواو کردووە.
- بەرهەمەکانی:
- (نصر الدین خوجا)، بە زمانی تورکی، چاپخانەی (جمهوریت)، کەرکوك، ١٩٦٩.
- (Okul Siirleri)، شیعر بە زمانی تورکی، ٢٠٠٣.
- ئوکوما کتابی، ٢٠٠٤
- تیمیل ئوکو سوزلك، ٢٠٠٤
- ئوکول شیعرلری، ٢٠٠٤
- ئوکول شیعرلری، ٢٠٠٥
- ئوکول شیعرلری، ٢٠٠٧

- ئوگیرجیلر ایچین حیکایلر، ٢٠٠٧
- بحث حول عشیرة البیات، وەرگێڕان ٢٠٠٤
- من حوادث کرکوك، بەرگی یەکەم، ٢٠٠٦
- صفحات من تاریخ کرکوك، ٢٠٠٩
- عێراقتە ترکچی یرادلاریکیلا ئوزو، ٢٠١٢
- تاریخ الأدب الترکي في العراق، وەرگێڕان، ٢٠١٢
- ادبیاتمیزن سونمیز چیراگی، ٢٠١٢
- ئێستا سەرنووسەری ڕۆژنامەی (تورکمن ئیلی)یە.

* ئەجدەت مستەفا ئەحمەد زەینەڵ:-

- ساڵی ١٩٦٤ لە پریادی لەدایکبووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:-
- البنفسج.
- قساوة الحب والحیاة.

* (ئەجدەت قاسم ئەلساڵحی - دکتۆر ئەجدەت قاسم ئەلساڵحی):-

- ساڵی (١٩٤٠) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (احتیاجات محافظة بغداد من المدارس الابتدائیة ذات السنوات الثلاث في خطة تعمیم التعلیم الابتدائي)، نامەی ماستەر، کۆلێژی ئاداب، زانکۆی بەغدا، بەغدا، ١٩٧٤.
- (اهداف المدرسة الابتدائیة)، بەغدا، ١٩٧٧.
- (بدائل معترضة برامج التعلیم النظامي للمراة العراقیة المتحررة من الامیة)، بەغدا، ١٩٨٢.
- (البعد النفسي والتربوي في تنشأة الطفل)، بەغدا، ١٩٧٩.

- (التخطيط للمتابعة في الحملات المحلية الشاملة لمحو الأمية)، دیمەشق، ١٩٧٩.
- (التربية والعلاقات الإجتماعية في دور الحضانة او الأسرة والمجتمع)، ١٩٨١.
- (التقويم والامتحانات في مدارس اليافعين)، بەغدا، ١٩٧٧.
- (التوجية والإرشاد والخدمات الطلابية في مدارس اليافعين)، بەغدا، ١٩٧.
- (دراسة مسحة في مشكلة وحدات التخطيط التربوي في المحافظات)، بەغدا، ١٩٧٥.
- (مجالس الاباء والمعلمين)، ١٩٨٩.
- (التربية المستمرة في التراث العربي وإنعكاساتها في الوضع الحاضر)، ١٩٨٠.
- (الرضاعة جوانبها النفسية والاسرية)، ١٩٧٨.
- (المعتقدات التقليدية الشائعة لدى الأمهات العراقيات عن الحمل والولادة والرضاعة)، موسڵ، ١٩٨٢.

*** (نەجم سەنگاوی):-**

- ناوی (نەجم فارس ئاغا میر زۆراب)ە.
- ساڵی (١٩٤٥) لە دێی (کانی مامە)ی سەر بە ناحیەی سەنگاوی قەزای چەمچەماڵ لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٤٧) ماڵی باوکی بە خێزانەوە باردەکەن و دەچن بۆ شاری کەرکوك.
- ساڵی (١٩٥٤) بە خێزانەوە دەگەڕێنەوە بۆ دێی (کانی مامە).
- ساڵی (١٩٥٩) لەگەڵ برا گەورەکەی دەچێتە بەغداو لە قوتابخانەی (الفيلية الاهلية) وەردەگیرێت و دوای تاقی کردنەوە لە پۆلی دووی سەرەتایی وەردەگیرێت، ساڵی دووەم دیسان تاقی کردنەوە دەکرێت و دەگوازرێتەوە بۆ پۆلی چوارەم، بەردەوام دەبێت لە خوێندن و ئامادەیی لەو قوتابخانەیە تەواو دەکات و پاشان لە بەشی دروستی ئاژەڵ لە بەغدا وەردەگیرێت و لە ساڵی (١٩٧١) دادەمەزرێت لە نەخۆشخانەی دروستی ئاژەڵ لە کەرکوك.
- چەند جارێك دەگوازرێتەوە بۆ چەمچەماڵ و ئاغجەلەرو قادر کەرەم و ڕومادی و سەنگاو، دیسان بۆ چەمچەماڵ بەهۆی بیرو باوەڕی نەتەوایەتییەوە.
- ساڵی (١٩٩٣) لە حکومەتی هەرێمی کوردستان خانەنشین دەکرێت.
- ساڵی (٢٠٠٠) لە ئەڵمانیا جێگیر دەبێت.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (خەباتی چەکداری و ڕامیاری نەتەوایەتی کورد ١٨٨٠-١٩٩٤)، ٢٠٠٩.

*** نەجمەدین بیرەقدار - دکتۆر نەجمەدین بیرەقدار:-**

- ساڵی ١٩٥٢ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی ٢٠١٠ ماستەری بەدەستهێناوە لە کۆلێژی یاسا لە دانیمارك بە ناونیشانی (حقوق التركمان بين حق الوجود والصراع حول مدينة كركوك).
- بەرهەمەکانی:-
- تاش کۆپروو، ڕۆمان، ٢٠١١
- كركوك بين الحقيقة والواقع، ٢٠١١
- زمنی تانگی، ڕۆمان، ٢٠١٢
- الدساتير والقوانين العثمانية، نامەی دکتۆرا، ٢٠١٢
- العثمانيون حضارة وقانون، ٢٠١٣
- کرکوك، شیعر، ٢٠١٤

*** (نەجمەددین حوسێن):-**

- (نەجمەدین کوڕی شێخ حوسێن نەقشبەندی)یە.
- لە کەرکوك لە ساڵی (١٨٨٦)ی زایین لەدایکبووە.
- لە تاق لاوی دا بۆ خوێندن چووەتە (ئەستەنبوڵ)و لە پاشان هەر لەوێ کراوە بە مامۆستا لەیەکێ لە قوتابخانەکان.
- ساڵی (١٩١٣)دا لە ئەستەمبوڵ لە نووسینگەی پارێزەر (عبدولعەزیز بەگ بابان)دا ئیشی کردووە لە بواری (عثمانلي تسهيل مصالح)ی بۆ بینینی سکاڵای شەرعی و یاسایی و سزایی.
- لە دوا قۆناغەکانی خوێندنیدا پەیوەندی دەکات بە ڕیزەکانی کۆمەڵەی (هیڤی-هیوا) کە لە ساڵی (١٩١٢)دا دامەزراوە لەلایەن قوتابیانی کوردی ئەستەمبوڵەوە.
- هەر لە میانەی چالاکی ناوبراو لەم کۆمەڵەیەدا، کاتێك

گۆڤاری (ڕۆژی كورد) وەكو زمانحاڵی ئەم كۆمەڵەیە ئەكەوێتە دەرچوون بە هەردوو زمانی كوردی وتوركی، ناوبراو یەكێك بووە لە نووسەرە دیارەكانی بەشە كوردییەكەی ولەگەڵ دەرچوونی گۆڤاری (هەتاوی كورد) دوا بەدوای (ڕۆژی كورد) بەردەوام بووە لە بڵاوكردنەوەی بەرهەمەكانی.

– كاتێ توركە (كەمالییەكان) چوونە سەر كارو جڵەوی فەرمانڕەوایەتی توركیایان كەوتە دەست كەوتنە ئازاردان‌و دەربەدەری كردنی، ئەجمەددین ئەفەندی‌و هەندێك لە هاوڕێ شۆڕشگێڕەكانی ناچار بوون لە (٢٨)ی ئەیلولی ساڵی (١٩٢٢) بەرەو وڵاتی (بولگاریا) لە دەستی ستەم‌و زوڵمی كەمالییەكان هەڵبێن ولەوێ نیشتەجێ بین.

– ئەوەی كە ڕوونە لەلای كەس‌و كارەكەی ئەجمەددین ئەفەندی ئەوەیە كە ناوبراو تا ساڵی (١٩٢٨) لە بولگاریا بووە‌و ڕێوشوێنەكەی دیار بوو لە پاش ئەم مێژووە هەواڵ‌و سۆراغی ئەزانراوە.

*** (ئەجمەددین عەبدولڕەحمان بەرزنجی - شێخ ئەجمەددین عەبدولڕەحمان بەرزنجی):-**

– ناوی (شێخ ئەجمەددین (سابیری) كوڕی شێخ عەبدولڕەحمانی دووەم كوڕی شێخ مەحموودی قوتبی شۆڕیجە كوڕی شێخ عەبدولڕحمان كاشفی كوڕی شێخ عەبدولعەزیز ئەیمزئابادی كوڕی شێخ محێددین كەركوكی) یە.

- ساڵی (١٨٨١) لە دێی (شۆرپجە) لە ناحیەی قەرە حەسەن لەدایکبووە.
- لە سەرەتادا خوێندنی ئایینی لەلای باوکی لە دێی شۆرپجەو لە ئەرەدەکانی سەدەی نۆزدەهەم هاتووەتە کەرکوکەو زانستە ئاییینییەکانی لەلای (مەلا مەردان)و (مەلا مەجیدی قوتب) خوێندووە.
- دیوانێکی شیعری هەیە بەناوی (صابری).
- ساڵی (١٩٤٠) تووشی نەخۆشی بووەو لە ساڵی (١٩٤٤) کۆچی دوایی کردووە.

*** (نەجمەددین عەلی مەحموود هەمەوەندی):-**

- ساڵی (١٩٤٧) لە گەڕەکی (ساری کەهیە) لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٦٥) پەیوەندی بە (جۆقەی موزیکی سوپا)ەوە کردووە.
- ساڵێک خوولی فێربوونی ئامێری (کلارنێت) لەسەر دەستی هونەرمەند (شەوکەت ڕەشید) تەواو کردووە.
- لە تیپی مۆسیقای (سولاف) وەک ئامێری تەپڵ بەشداری لەم تیپەدا کردووە.

*** (نەجمەددین عەلی مەردان - دکتۆر نەجمەددین عەلی مەردان):-**

- ساڵی (١٩٣٣) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (رياض الأطفال في الجمهورية العراقية-تطورها ومشكلاتها واسسها التربوية)، بەغدا، ١٩٧٠.
- (دراسة تقويمية تجريبية وحدة مدرسي لتلاميذ الصف الاول الابتدائي)، بەغدا، ١٩٧٣.
- (دراسة عن برامج والعاب رياض الأطفال)، بەغدا، ١٩٧٣.
- (أساليب الاملاء في المرحلة الابتدائية)، بەغدا، ١٩٧٨.
- (بعض القواعد الاملائية)، بەغدا، ١٩٧٨.
- (التربية الإسلامية في المرحلة الابتدائية)، بەغدا، ١٩٧٩.
- (سيكولوجية التعليم والتعامل مع اطفال دور الحضانة)، بەغدا، ١٩٨١.
- (موضوعات القراءة: التي يميل طلبة المدارس الاعدادية في مدينة بغداد إلى قراءتها)، بەغدا، ١٩٨١.
- (دراسة تجريبية وتقويمية للوحدات الدراسية، وحدة وسائل لتلاميذ الصف الرابع الابتدائي)، بەغدا، ١٩٨٢.
- (تاريخ رياض الأطفال وتطورها في الفكر التربوي)، موسڵ، ١٩٩٠.
- (تكوين المفاهيم والتعليم في مرحلة الطفولة المبكرة)، بەغدا، ١٩٩٠.
- (التنمية اللغوية للفعل)، موسڵ، ١٩٩٠.
- (سيكولوجية اللعب من مرحلة الطفولة المبكرة)، بەغدا، ١٩٩١.

*** (نەجمەددین عومەر کەریم - دکتۆر نەجمەددین عومەر کەریم):-**

- ساڵی (١٩٤٩) لە شاری کەرکوک لەدایکبووە.
- لە شاری موسڵ کۆلێژی پزیشکی تەواو کردووە.
- سەرەتا لە ڕیزەکانی یەکێتی قوتابیان و پاشان لە ڕێکخستنەکانی پارتیدا کاری کردووە.
- تا ساڵی (١٩٧٥) لە کوردستان و لە ناو ڕیزەکانی پێشمەرگەدا وەک پزیشک خزمەتی کردووە.
- ساڵی (١٩٧٥)ەوە لە وڵاتی ئەمریکا ژیان بەسەردەبا.
- ساڵی (١٩٨٨ لەگەڵ چەند هاورێیەکی کۆنگرەی نەتەوەیی کوردی (KNX) لە باکووری ئەمریکایان دامەزراند، لە ساڵی

(١٩٩١) تا ساڵی (١٩٩٩) سەرۆکی بووە.
- لە (١٥)ی حوزەیرانی ساڵی (١٩٩٠) یەکەم کورد بووە لەبەردەمی سناتی ئەمریکا قسە بکات بۆ بەرگری لە ماف گەلی کوردو ئاشکرا کردنی تاوانەکانی ئەنفال و کیمیاباران.
- لە مانگی نیسانی ساڵی (١٩٩١) یەکەم کۆبوونەوەی فەرمی وەك کورد لەگەڵ وەزارەتی دەرەوەی ئەمریکا سازداو بوو بە قسەکەری سەرەکی کورد لە میدیاکانی ئەمریکا لەسەر کێشەی کورد.
- ساڵی (١٩٩١) ڕۆڵی سەرەکی هەبوو بۆ دامەزراندنی بەشی کوردی لە ڕادیۆی (دەنگی ئەمریکا).
- ساڵی (١٩٩٦) ئنیستیتیۆتی کوردی لە واشنتۆن دامەزراندوەو تا ماوەیەکی چاك سەرپەرشتی کاروبارەکانی کردووە.
- لە مانگی کانوونی یەکەمی ساڵی (٢٠٠٢) بەشداری کۆنگرەی ئۆپۆزسیۆنی عێراقی کرد لە لەندەن و هەڵبژێردرا بە یەکێك لەو شەست و پێنج کەسەی سەرکردایەتی و بەشداری کۆبوونەوەی سەلاحەددینی کرد لە ساڵی (٢٠٠٣).
- ساڵی (٢٠١١) بووەتە پارێزگاری کەرکوك.

*** نەجمەدین فەقێ عەبدوڵا:-**

- ناوی (نەجمەدین ڕەشید عەبدوڵا)یە.
- ساڵی (١٩٥٦) لە شاری کەرکووك لەدایکبووە.
- خوێندنی سەرەتایی، ناوەندی و دواناوەندی هەر لەو شارە تەواو کردووەو پاشان لە زانکۆی بەغدا، کۆلێژی کشتوکاڵی، بەشی ئابووریی کشتوکاڵی لە ئەبووغرێب وەرگیرێ.
- ساڵی (١٩٧٢) چووەتە ڕیزی یەکێتیی قوتابیان و پارتی دیموکراتی کوردستانەوە.
- ساڵی (١٩٧٣) پەیوەندیی بەڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کردووە.
- ساڵی (١٩٧٤) بووەتە ئەندامی کۆمیتەی شاری کەرکوك و هەر لەو ساڵەشدا دەستی بە نووسینی سیاسی کردووە.
- لە ئازاری (١٩٧٤)دا، بەڕێنمایی شەهاب شێخ نوری، یەکەمین لیژنەی ناوچەی نهێنیی خوێندکارانی لە کەرکوك دامەزراندو خۆی سەرپەرشتیی کرد. لەم ماوەیەدا یەکەم بڵاوکراوەی هەواڵنامەی بۆ ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە لە کەرکوك دەرکرد کە دوو ژمارەی لێ دەرچووە.
- ساڵی (١٩٧٥) بۆ ڕێکخستنەکانی بەغدا گوێزرایەوە. لەگەڵ دەستپێکردنی گەورەترین شاڵاوی گرتن و ڕاوەدونانی ئەندامانی کۆمەڵەدا، بۆ ماوەیەك ناچار بوو بچێتە قۆناغی خۆشاردنەوە. لە کۆتایی ئەو ساڵەدا بەشدار بوو لە دامەزراندنەوەی کۆمیتەی بەغدا - خانەقینی کۆمەڵەدا.
- لە تەمموزی (١٩٧٦)دا لە یەکەمین مەفرەزەی سەرەتاییدا لە گەرمیان بووە پێشمەرگە بەڵام لە کۆتایی هەمان ساڵدا ڕەوتی ڕووداوەکان و پێویستیی قۆناغەکە وا کەوتەوە کە بگەڕێتەوە بۆ ناو شارو لە ڕێکخستنەکاندا درێژە بە خەباتی نهێنی بدات، بە تایبەتی دەزگا ئەمنییەکان تا ئەو کاتە زانیارییان سەربارەت بە پەیوەندی کردنی بە هێزی پێشمەرگەوە پێنە گەیشتبوو.
- ساڵی (١٩٨١) کاتێك شاڵاوی دەزگا ئەمنییەکانی کەرکوك لە دژی ڕێکخستنەکانی کۆمیتەی ئاگر دەستی پێکرد، لە ساڵی سێیەمی خوێندنی کۆلێژی کشتوکاڵی زانکۆی بەغدا بوو. بەهۆی شاڵاوەکەوە وازی لە خوێندن هێنا، پەیوەندیی بە هێزی پێشمەرگەوە کردو لەبارەگای ناوەندی کۆمەڵە لە ناوزەنگ گیرسایەوە. لەم ماوەیەدا لە دەزگای لێکۆڵینەوەی زانستیی سەر بە دەزگای ڕۆشنبیریی کۆمەڵە کاری کرد. ئۆبەرەی بەرهەمەکانی دەزگاکە کە نامیلکەیەکە بەناونیشانی (سیاسەتی بە عەرەب کردن لە کەرکوك) ئەو نووسیویەتی.
- ساڵی (١٩٨١)و لە قۆناغی سێیەمی خوێندیندا، بەهۆی مەترسی ئەو شاڵاوی گرتنەی کە بۆسەر کۆمیتەی ئاگر (کۆرەك) لە شاری کەرکووك دەستی پێکرد. دەست لە خوێندن هەڵدگرێ و دەچێتە شاخ.
- ساڵی (١٩٨١) لە شاخ، یەکەمین لێکۆڵینەوە بەناوی: سیاسەتی بەعەرەبکردن لە کەرکووکدا چاپ و بڵاو دەکاتەوە.
- ساڵی (١٩٨٢) لە دەستەی نووسەرانی خولی دووەمی گۆڤاری کۆمەڵە بووە.
- ساڵی (١٩٨٢) وەك ئەندامی دەستەی نووسەرانی خولی دووەمی گۆڤاری (کۆمەڵە) چوار لێکۆڵینەوەی لەو گۆڤارە دەربارەی دابەزینی نرخی دراو لە عێراق و یاسای ژمارە ٩٠ و کۆلۆنیالیزم بڵاوکردەوە.
- لە بیروباوەڕی ئایدیۆلۆژیدا لەو بڕوایەدا بوو کە کۆمەڵەی ڕەنجدەران دەبێ ڕادیکالترو خاوەنی ئاستامەیەکی چینایەتیی ڕوونتر بێ. ئەمەش هاتیدا وردە وردە لە کۆمەڵە دوور بکەوێتەوە.
- لە ناوەڕاستی ساڵی (١٩٨٢)دا لە کۆبوونەویەکدا کە لە گوندی مەلا سەفیی ناوچەی بنگرد بەسترا، لەگەڵ چەند کادیرێکدا ڕێکخراوێکی چەپی ڕادیکالتری بەناوی (بەرەی ڕزگاریی زەحمەتکێشان) (بەرزە)یان پێکهێنا.
- ساڵی (١٩٨٦) بەشدار بوو لە هەڵوەشاندنەوەی ڕێکخراوەکەو لەگەڵ چەند هاوڕێیەکیدا (یەکێتیی خەباتی کۆمۆنیستی) پێکهێنا.
- ساڵی (١٩٨٨) خۆی و هاوڕێکانی ئەم ڕێکخراوەشیان هەڵوەشاندەوەو لێرە بەدواوە ئەو بۆخۆی لە پابەندبوونی ڕێکخراوەیی چەپە ڕادیکاڵەکان کشایەوە.
- لە ڕاپەڕینی ساڵی (١٩٩١)دا یەکێ بوو لە ڕێکخەرانی جووڵانەوەی شووراییی. لە کۆتایی ئەو ساڵەدا گەڕایەوە بۆ ناو ڕیزەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان.
- ساڵی (١٩٩٢) کرایە کارگێڕی مەڵبەندی ٢ی ڕێکخستنی کەرکوك و هەر ئەو ساڵە یەکەمین ڕێکخراوی مەدەنیی لە بواری ماف مرۆڤ کە تایبەت بوو بەماف ئەنفالکراوەکان بەناوی (کۆمیتەی بەرگری کردن لە مافەکانی قوربانیانی ئەنفال) لە شاری هەولێر دامەزراند.
- ساڵی (١٩٩٤) کرایە ئەندامی مەکتەبی هۆشیاری و ساڵی (١٩٩٥) بووە ئەندامی سەنتەری لێکۆڵینەوەی ستراتیژیی کوردستان.
- ساڵی (١٩٩٦) بووە جێگری لێپرسراوی مەڵبەندی

پێشمەرگە بۆ کاروباری هۆشیاریی سیاسی و ڕاگەیاندن‌و لەم سەروبەندەدا وەك سەرنووسەر سەرپەرشتیی یەکەم ژمارەی گۆڤاری (پێشمەرگە)ی کرد.

- ساڵی (١٩٩٧)ەوە لە هۆڵەندا نیشتەجێ بووە‌و لە ساڵی (٢٠٠٣) بڕوانامەی دیپلۆم لە ژمێریاریی تەتبیقی لە زانکۆی ئیراسمۆس لەو وڵاتە بە دەست دەهێنێ.
- ساڵی (١٩٩٧) چووە هۆڵەنداو تا ساڵی (٢٠١١) لەوێ مایەوە. لەم ماوەیەدا لە هۆڵەندا بڕوانامەی دبلۆمی (PDB)ی لە بواری ژمێریاری‌و کۆمپانیاکان لە زانکۆی ئیراسمۆس بەدەستهێنا. پاش گەڕانەوەی بۆ کوردستان، کرایە ئەندامی ئەکادیمیای هۆشیاری‌و پێگەیاندنی کادیران.
- کۆمەڵێ کتێب، وتارو وەرگێڕانی لە زمانی هۆڵەندییەوە هەیە. ئێستا لە دەستەی نووسەرانی گۆڤاری "کەوانە" یە و سەرۆکی دەزگای خەندان ە بۆ پەخش‌و بڵاوکردنەوە.
- ساڵی (٢٠١٣) لە پاڵ کارکردنی لە ئەکادیمیای هۆشیاری، لێپرسراوەتیی بەڕێوەبردنی (دەزگای خەندان)ی گرتە ئەستۆو لە هەمان کاتدا لە گۆڤاری (کەوانە)دا وەك ئەندامی دەستەی نووسەران کاری کرد.

دیارترین بەرهەمەکانی:-

- (تونی مەرگ: هێرشەکانی ئەنفال لە بەڵگەنامەکانی ڕژێمدا)، (چاپی یەکەم ١٩٩٥)،
- (بازرگانیی چەك لە جیهاندا)، (٢٠١٢).
- (ماڵ بڕیاردانی چارەنووس لەنێوان تیۆری‌و پراکتیکدا)، (٢٠١٢).

*** (نەجمەددینە گەڕە - حاجی نەجمەددینە گەڕە):-**

- (نەجمەددین کوڕی محێددین)ە، ناوبانگی دەرکردبوو بە (حاجی گەڕە).
- ساڵی (١٩٠٩) لە دێی (خاڵۆبازیانی) سەر بە ناوچەی (قەرە حەسەن) لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٧١) لە مانگی نیساندا بە نەخۆشی (شێرپەنجەی گەدە) کۆچی دوایی کردووە، شەش کوڕی لە پاش بەجێماوە:- (غەفور، عەبدولوەهاب، عەبدولقادر، یوسف، سەعید گڵ، نورەددین).
- حاجی پیاوێکی دەوڵەمەندو خاوەن زەوی وچەم‌و باخێکی زۆر بووە، کابرایەکی بەرچاوو دڵ تێربوو، یارمەتی هەژاران‌و لێ قەوماوانی داوە لە کوژاندنەوەی گەلێ ئاگرو ئاژاوەی ناوچەکەدا بەشداری کردووە بۆ چارەسەر کردنی گەلێ گیروگرفت زۆر جار پرسیان پێکردووە.
- پەیوەندی لەگەڵ پیاوە ناودارەکانی ئەو سەردەمەدا هەبوو، حاجی ڕاست گۆو قسە لە ڕوو بوو سڵی لە کەس نەکردووەتەوە بۆ وەرگرتنی ماڵ خۆی.

*** نەجمەددین نورەدین ڕەشید خەفاف:-**

- ساڵی ١٩٥٢ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی ١٩٥٣ کۆلێژی سەربازی بەغدای تەواو کردووە لە خولی ٧٤ بە ناونیشانی (دفاع جوي).
- ساڵی ٢٠٠٥ خانەنشین کراوە.

*** نەجیب ئەبتەر عومەر زەنگەنە:-**

- ساڵی (١٩٢٩) لە کەرکووك لەدایکبووە.
- ساڵی ١٩٥١ کۆلێژی سەربازی بەغدای تەواو کردووە لە خولی ٢٧ بە ناونیشانی تۆپ هاوێژ.
- دەرچووی (سانت هێرس)ی بەریتانییە.
- دەرچووی کۆلێژی ئەرکانی بەغداو ئەرکانی هیندییە.
- دوا پلەی لە سوپا فەریق ڕوکن بووە.
- ساڵی ١٩٨٤ کۆچی دوایی کردووە.

*** (نەجیب گەرمیانی):-**

- ناوی (نەجیب عەبدوڵڵا بەرغەش)ە.
- ساڵی (١٩٥٠) لە خورماتوو لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٧٠) پەیمانگای مامۆستایانی تەواو کردووە.
- نووسەرو چیرۆکنووسێکی بە توانای کەرکوکە.
- لە (١٤) ئابی ساڵی (٢٠٠٦) کۆچی دوایی کردووە.

*** (نەجیب یەعقوبی - دکتۆر نەجیب یەعقوبی):-**

- ساڵی (١٩١٢) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ئامادەیی لە ساڵی (١٩٣٠) لە لوبنان تەواو کردووە.
- لە ١٩٣٧ کۆلێژی پزیشکی لە بەغدا تەواو کردووە.
- ماجستێری لە ساڵی (١٩٤٢) بەدەستهێناوە.
- دکتۆرێکی بە ناوبانگ بوو لە برینکاری مێشکدا بە دامەزرێنەری دادەنرێت لە عێراقدا.
- لە نیسانی ساڵی (١٩٥٨) هەڵبژێردراوە بە نائیبی کەرکوك

تا هەڵوەشانەوەی مەجلیس لە شۆڕشی تەمموزدا لە هەمان ساڵ.
– لە ئاداری ساڵی (١٩٨٠) لە بەغدا کۆچی دوایی کردووە.

* (نەجیبە ئەحمەد):–

– ناوی (نەجیبە ئەحمەد حەکیم)ە، لە بنەڕەتدا خەڵکی حەفتەغارە.
– ساڵی (١٩٥٣) لە کەرکوک لەدایکبووە.
– ساڵی (١٩٧٦) کولێژی ئاداب، بەشی زمانی کوردی لە زانکۆی سلێمانی تەواو کردووە، ماوەیەك مامۆستا بووە لە ئامادەیی چەمچەماڵ.
– بەرهەمە چاپکراوەکانی:
– (ڕاسان)، کۆمەڵە چیرۆکی کورت، هەولێر، ١٩٩٤.
– (پەپولەکانی مردن)، چیرۆك، هەولێر، ٢٠٠٥، چاپی دووەم ١٩٩٨.
– (مامزێك لە ناو)، شیعر، هەولێر، ٢٠٠٥.
– (گوڵدانی خاڵی)، چیرۆکی منداڵان، بە هاوبەشی لەگەڵ موژدە حەمە باقی، سلێمانی.
– (حەشری گوڵە هەرمێ)، کۆمەڵی چیرۆك، هەولێر.
– (سەردەمی بێ تاوانی)، شانۆ، قوتبەددین سدقی، وەرگێڕان، هەولێر.

* (نەجیبة صابر):–

– ساڵی (١٩٢٨) لە کەرکوک لەدایکبووە.
– کۆلێژی (ملكة عالية)ی لە بەغدا تەواو کردووەو ماوەیەك لە بواری فێرکردن کاری کردووەو لە دواییدا وازی هێناوە.
– ماوەی دە ساڵ لە بەیروت لە پەیمانگای بەیروت خوێندویەتیو ماجستێری بەدەستهێناوە لە بواری ڕێکخستنی گوڵ بە شێوازی ڕێکخستنی یابانی.
– ساڵی (١٩٧٢) چوار پێشانگای لە بەیروت کردووەتەوە.
– ساڵی (١٩٧٤) پێشانگایەکی لە (جەدە) کردووەتەوە.
– ساڵی (١٩٩٩) دوو پێشانگای لە تۆرنتۆ لە کەنەدا کردووەتەوە.
– ساڵی (١٩٩٣) پێشانگایەکی لە کەرکوک کردووەتەوە.
– ساڵی (١٩٩٣) کتێبێکی (١١٢) لاپەڕەیی دەربارەی ڕێکخستنی گوڵ بەناونیشانی (فن تنسيق الزهور)، بە چاپ گەیاندووە لە بەیروت.

* نەجیب شێخ وەهاب – دکتۆر نەجیب شێخ وەهاب:–

– ساڵی ١٩٥٥ لە داقووق لەدایکبووە.
– بەرهەمەکانی:–
– قرية الإمام، ٢٠٠٥
– مرايا، ٢٠٠٦
– رباعيات نجيب، ٢٠٠٦
– مرآة القلب، ٢٠٠٦
– خوێرات، شیعر، ٢٠٠٦

* (نەدا عەسکەر):–

– ساڵی (١٩٦٠) لە کەرکوک لەدایکبووە.
– دەرچووی ئەکادیمیای هونەرە جوانەکانە بەشی سیرامیك لە زانکۆی بەغدا لە ساڵی (١٩٨٥–١٩٨٦).
– ساڵی (١٩٨٦) یەکەم پێشانگای تایبەتی لە هۆڵی (ئەکادیمیای هونەرە جوانەکان) لە بەغدا کردووەتەوە.
– ساڵی (١٩٨٧) پێشانگای تایبەتی خۆی کردووەتەوە لە هۆڵی (الرعاية).
– ساڵی (١٩٨٨) پێشانگای تایبەتی خۆی کردووەتەوە لە هۆڵی (سەنتەری لاوانی کەرکوك).
– ساڵی (١٩٨٩) پێشانگای تایبەتی خۆی کردووەتەوە لە هۆڵی (چالاکی قوتابخانەکان).
– ساڵی (١٩٩٢) پێشانگای تایبەتی خۆی کردووەتەوە لە هۆڵی (یانەی مامۆستایان).
– ساڵی (١٩٩٤) پێشانگای تایبەتی خۆی کردووەتەوە لە هۆڵی (یانەی بابای کەرکوك).
– ساڵی (١٩٩٦) پێشانگای تایبەتی خۆی کردووەتەوە لە هۆڵی (الاعداد والتدريب).
– ساڵی (١٩٩٨) پێشانگای تایبەتی خۆی کردووەتەوە لە هۆڵی (سەندیکای هونەرمەندانی کەرکوك).
– ساڵی (١٩٩٩) پێشانگای تایبەتی خۆی کردووەتەوە لە هۆڵی (سەندیکای مامۆستایان).
– ساڵی (٢٠٠٠) پێشانگای تایبەتی خۆی کردووەتەوە لە هۆڵی (سەنتەری بەغدا بۆ هونەر).
– ساڵی (٢٠٠١) پێشانگای تایبەتی خۆی کردووەتەوە لە هۆڵی (فیستیڤاڵی بابل).

- ساڵی (١٩٨٧) پێشانگای تایبەتی خۆی کردووەتەوە لە چین و ژاپۆن.
- ساڵی (١٩٨٩) پێشانگای تایبەتی خۆی کردووەتەوە لە قەتەرو بەحرین.
- ساڵی (١٩٩٠) پێشانگای تایبەتی خۆی کردووەتەوە لە تونس.
- ساڵی (٢٠٠١) پێشانگای تایبەتی خۆی کردووەتەوە لە ئەزمیر لە تورکیا.
- بەشداری هەموو پێشانگای هونەرمەندانی کەرکوکی کردووە.

*** ئەرمین تاهیربابا:-**

- ساڵی ١٩٦٠ لە کەرکوک لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- لالیء مبعثرة، ٢٠١٣
- العین الثالثة، ٢٠١٣
- قصص وقصائد، ٢٠١٤

*** (ئەرمین عەلی محەمەد ئەمین - دکتۆر ئەرمین عەلی محەمەد ئەمین):-**

- ساڵی (١٩٦٧) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٩٧) ماستەری لە بەشی شوێنەوارناسی لە فەرەنسا تەواو کردووە بە ناونیشانی (شوێنەوارە کۆنەکانی سەدەی ناوەڕاست لە کوردستانی عێراق).
- ساڵی (٢٠٠١) دکتۆرای لە شوێنەوارناسی بەدەستهێناوە بە ناونیشانی (دێرو کڵێسەکانی کوردستانی عێراق لە پێش و دوای هاتنی ئیسلام).
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (شواهد المقبرة السلطانیة في العمادیة)، کۆڕی زانیاری کورد، بە هاربەشی لە دکتۆر عیماد عەبدولسلام، ٢٠١٠.
- وەکو ئەندامی شوێنەواری لەگەڵێک لە تیمەکانی شوێنەواری فەرەنسی و چیکی لە کوردستان کاری کردووە، وەکو (کۆشکی شەمامۆک، کلک و مشک، قەڵاکانی کوردستان، قوتابخانەی قوبهان لە ئامێدی).

*** ئەرمین موفتی:-**

- ساڵی ١٩٥٩ لە کەرکوک لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- جروح في شجرة النخیل، چیرۆک، ٢٠٠٧

*** (ئەزەر - مام ئەزەر):-**

- ساڵی (١٩٠٧) لە گوندی (برایم غولام) لە شارۆچکەی (قادر کەرەم) هاتووەتە دنیاوە.
- لە تەمەنی (١٥-١٦) ساڵییەوە شمشاڵ دەژەنێت.
- یەکێکە لە ئەیژەنە بەناوبانگەکانی گەرمیان.

*** (ئەزەری گەرمیانی - مام ئەزەری گەرمیانی):-**

- ئەم زاتە بەناوبانگە (کوڕی مام قەیسەر کوڕی محەمەد کوڕی مام هەیاس کوڕی هوشیار)ە، بە (ئەمرۆیش ئەزەرگەرمیانی یا کەرکوکی) ناسراوە، بەرەچەڵەک لە نەوەی (خەلیفە عەزیز شارەزوور)یە.
- ساڵی (١٧٨٦) لە شاری کەرکوک هاتووەتە دنیاوە.
- شاعیری گەورەی کەرکوک مام هیجری دەدەی کاکەیی کوڕەزای مام ئەزەرە.
- مام ئەزەر لە شاری کەرکوک لە گەڕەکی خان ئەحمەد (گەڕەکی چای) دانیشتووە، لە بیناسازیدا دەستێکی ڕەنگین وباڵای هەبووە.
- خانووەکانی کە دروستی کردوون مێژووی دروستکردنی وناوی خۆی لەسەر پارچە بەردێک لە سەریان هەڵکەندووە.
- مام ئەزەر دەنگی ناسک و گەلێک ئاوازی خۆشی زانیووە، بۆ سروودو ئاوازەکانی بە (ئاوازی ئەزەری) بە ناوبانگە، بڕێکیان لای هاشم کاکەیی پارێزراوە.
- مام ئەزەر بێجگە لە گۆڕەکەی دوو مەزارگەی هەیە یەکێکیان لە کەرکوک (گەڕەکی خان ئەحمەد چای) کە لە ساڵی (١٨٨٧)ی زایینی مەلا عەلی کوڕی تازەی کردووەتەوە.
- ساڵی (١٨٧٥) لە تەمەنی ٨٩ ساڵیدا لە گۆڕستانی (ئەبو عولوک) لە شاری کەرکوک بە خاک سپێدراوە.

* (ئەزار ئەلسەلامی):-

- یەکێکە لە رەخنەگرو نووسەرەکانی کەرکوک.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (إضاءات)، لێکۆڵینەوەی ئەدەبی.
- (صاحبة الجلالة)، لێکۆڵینەوەی رۆژنامەوانی.
- (هواجس)، کۆمەڵە چیرۆک.
- (تحفة الاوصاف في انساب الاشراف).
- (تنوير الظلام الدامس في سيرة ومأثر وكرامات آل الشيخ نامس).
- (نبراس الحقيقة في معرفة اهل التصوف والطريقة)، لێکۆڵینەوە لە تەسەوف.

* (ئەسرەدین محێدین - مام ئەسرەدین محێدین):-

- ناوی (مام ئەسرەدین کوڕی مام محێدین داوودە)یە.
- لە گوندی (ئەلبوسەباح) لە ناوچەی داوودە لەدایکبووە، لەلای (دارا بەگ) سەرۆک خێڵی داوودە.
- مام ئەسرەدین یەکێکە لەوانەی شارەزای هەیە لە مەقامی (ئەڵاوەیسیو قەتارو خورشیدیو نای نای) بە ئامێرەکانی (زورنا و نەیو باڵەبانو دەهۆڵو دومبەڵەک).

* (ئەسرەدین تاڵەبانی - شێخ ئەسرەدین تاڵەبانی):-

- یەکێکە لە مەقام زانەکانی شاری کەرکوک.
- بەڵام زانیاریمان نییە دەربارەی چالاکییە ئەدەبییەکانی.

* (ئەسرەت مەردان - دکتۆر ئەسرەت مەردان):-

- ناوی (ئەسرەت مەردان عەلی)یە.
- سالی (١٩٤٨) لە قزریە لەدایکبووە.
- چیرۆک نووسو شاعیرە، لێکۆڵینەوەو شیعری هەیە بە زمانی تورکمانیو عەرەبی.
- ماجستێری هێناوە دەربارەی کارگێڕیی گشتی لە زانکۆی ئەنقەرە لە تورکیا.
- گەلێک بەرهەمی بە پێزی هەیە لە بواری شانۆو وەرگێڕاندا لەوانە:
- (جدل الهويات).
- (irakta yonetsel egitim)، نامەی ماستەر، ئەنقەرە، ١٩٨٠.
- (قوشلار لا دوستلوق)، شیعر بە زمانی تورکی، چاپخانەی (دار الحرية)، بەغدا، ١٩٨٢.
- (جنوح السمكة في النهر)، ١٩٨٥.
- (كون ايدن كيجه)، چیرۆک بە زمانی تورکی، چاپخانەی (الزمان)، بەغدا، ١٩٨٦.
- (باليق صودا يان كيدر)، چاپخانەی (دار الشؤون الثقافية العامة)، بەغدا، ١٩٨٩.
- (مطعم القردة الحية)، وەرگێڕان لە تورکییەوە بۆ عەرەبی، کوەیت، ١٩٨٩.
- (شفق)، شیعر بە زمانی تورکی، کەرکوک، ١٩٩٠.
- (الصفيحة ولو يقتلون الثعبان)، وەرگێڕان لە تورکییەوە بۆ عەرەبی، بەغدا، ١٩٩٠.
- (محمد الفاتح)، وەرگێڕان لە تورکییەوە بۆ عەرەبی، ئەڵمانیا، ٢٠٠١.
- (حانة الأحلام السعيدة)، چیرۆک، نەمسا، ٢٠٠٢.
- (Bir olmek yetmez)، شیعر بە زمانی تورکی، چاپخانەی (عبد الوهاب ارچي)، کەرکوک، ٢٠٠٣.
- (إغتيال قلعة كركوك)، کەرکوک، ٢٠٠٤.
- (الأحزان تكبر في الغربة)، شیعر، ٢٠٠٤.
- (هذه هي كركوك)، کەرکوک، ٢٠٠٥.
- (إطلالة على المسرح التركماني المعاصر)، کەرکوک، ٢٠٠٥.
- الصحافة التركمانية في العراق بين القرنين ١٩١١-٢٠٠٦، نامەی دکتۆراە لە هۆڵەندا، ٢٠٠٨.
- (شارع في كركوك)، کۆمەڵە چیرۆک، قاهیرە، (٢٠٠٨).
- مەنگی شەهری گێتسیمسین ڤارسین، ٢٠٠٩
- اوان الورد في كركوك، ٢٠٠٩
- محفز الأحلام، چیرۆک، ٢٠١٠
- حوزن مارتيلاری، ٢٠١٠
- حانة الأحلام السعيدة، چیرۆک، ٢٠١٢
- وداعاً سيلوبي، ٢٠١٢
- (احياء كركوك ومعالمها-صبحي ساعاتجي)، وەرگێڕان، ئەستەنبوڵ.

* (ئەسرین شاکەلی):-

- سالی (١٩٦٦) لە شارۆچکەی کفری لەدایکبووە.
- لە تەمەنی (١٣-١٤) سالیدا دەستی بە نووسینی کورتە چیرۆک کردووە.

– هەر لە منالییەوە خولیای نیگار کێشان بووەو یەکەم پێشانگای کە تێیدا بەشداری کردووە لە شاری (سنە) بووە لە کوردستانی رۆژهەلات، لەگەل هونەرمەندان (هادی زیانەددینی، رەمزی قوتبەددین)، دوو جار بەشداری لە پێشانگای شێوەکاری کردووە لە ولاتی سوید.
– خانەی مامۆستایانی سلێمانی تەواو کردووەو ماوەی زیاتر لە دوو سال خوێندکاری بەشی نیگار کێشان بووە لە لای هونەرمەند (هادی زیانەددینی).
– بەکالۆریۆس و ماستەری لە زانستی پەروەردەی کۆمەلایەتی بەدەستهێناوە، ماستەرنامەکەی بە زمانی سویدی لەسەر شوناسنامەو جینۆسایددایە.
– چیرۆك و شیعرەکانی وەرگێراوەتە سەر زمانی عەرەبی و فارسی.
– بەرهەمەکانی لە گۆڤاری (پەیام) و (هەنار) و (ئایندە) بلاوکردووەتەوە بە گەلێك گۆشەی جۆراوجۆر، وەکو (دەنگەکان)، (کلاوڕۆژنە)، (رینیسانس) و گەلێکی تر.
– رۆمانێکی ئامادەیە بۆ چاپ.
– سالی (١٩٩٠) لە ولاتی سوید دەژێت.
– لە سالی (١٩٩٠)ەوە.

* (ئەشئەت ئیبراهیم):-

– سالی (١٨٦٤) لە ماردین لەدایکبووە.
– بووەتە فەرمانبەر لە پۆستەی کەرکوك لە سالی (١٨٨٦).
– سالی (١٨٩٢) بووەتە بەرێوەبەری پۆستەی کەرکوك.
– لە (٩)ی کانوونی یەکەمی سالی (١٩٢٥) تا تشرینی دووەمی سالی (١٩٣٦) هەلبژێردراوە بە نائیبی کەرکوك لە (مجلس النواب العراقي).
– لە تەمموزی سالی (١٩٣٦) تا کانوونی دووەمی سالی (١٩٢٨) بووەتە نائیبی کەرکوك لە (مجلس النواب العراقي).
– سالی ١٩٢٤ کۆچی دوایی کردووە.

* (ئەشئەت حەسەن محەمەد عەبدوللا):-

– سالی (١٩٦٨) لە کەرکوك لەدایکبووە.
– پەیمانگای هونەرە جوانەکانی کەرکوکی تەواو کردووە.
– سالی (١٩٨٧)ەوە چووەتە نێو جیهانی هونەری شێوەکارییەوە.

* (نەعیمە مستەفا-نەعەنێر):-

– ئافرەتێکی شۆڕە سواری ناوچەی گەرمیانە، کە لە شۆڕشەکەی ئیبراهیم خانی دەلۆدا بەشداری کردووە.
– لەگەل ئەو خەلکە راپەریوەدا بەو ناو شۆرەت بەناوبانگی خۆیەوە توانیویەتی جلی پیاوان بپۆشێ و لە یەکەم رۆژی راپەریندا پەلاماری سەرای شاری کفری بدات لەو کاتەدا بنکەی سوپای ئینگلیزی لێ بووە تەنانەت لەزۆر کەسایەتی و پیاوانی بەسالاچووی ئەم شارەم بیستووە لە سالی (١٩١٥) دا کە هێشتا عوسمانییەکان دەسەلاتیان بەسەر ناوچەکەو شارەکەوە هەبووە هەر ئەم (نەعیمە مستەفا)یە لە بەردەرێوی ئاکارو بێ رەوشتی ئەفسەرێکی عوسمانی، ئەفسەرەکەی داوەتە بەر خەنجەرو لە شاری کفریدا کوشتوویەتی.
– لەو کاتەشەوە کەراپەرینی ئیبراهیم خان کۆتایی هات

ودووبارە ئینگلیزەکان کاروباری شارو ناوچەکەیان بەزەبری هێز وچاوساغی چەند کەسێکی ئەلقە لە گوێی خۆیان گرتووەتە دەست، لە بازاری شاری کفری دوکانێکی بازرگانی کردووەتەوەو بە سیفەتێکی پیاوانە توانیویەتی ژیانی خۆی و خانەوادەکەی بێبەرێوەببا، لەبەرئەوەی لە سالانی جەنگی یەکەمدا مێردەکەی کە بەرەگەز یەکێك بووە لە تورکمانەکانی کفری بەر شالاوی (سەفەربەلك) واتە (نفیر عام)ی عوسمانییەکان دەکەوێ ولە بەرەکانی شەرناگەرێتەوە خۆشی بۆ یەکجارەیی لە سالی (١٩٦٣)یدا کۆچی دوایی دەکات.

* (نۆرسی کەرکوك):-

– ناوی (عەبدولرەزاق کوری عەبدوللای شارەزووری)یە بە ناوبانگە بە (نۆرس).
– سالی (١٧٦١) کۆچی دوایی کردووە.
– لە کاتی خۆی چووەتە قوستەنتینیە لەوێوە دوورخراوە بۆ کریت و کوتاهیەو کاری کردوو لە قەزای (توسنە) و لەوێ مردووە.
– شیعری هەیە بە زمانی عەرەبی و تورکی و فارسی و دیوانی هەیە بە تورکی.
– بەرهەمەکانی:
– (مبالغ الحكم).
– (رسالة خواجه عبد الله النصاري)، وەرگێرانی لە فارسییەوە بۆ تورکی.

* (ئەوزاد حوسێن دەروێش - دکتۆر ئەوزاد حوسێن دەروێش):-

- سالی ١٩٧٥لە کەرکوک لەدایکبووە.
- بڕوانامەی بەکالۆریۆسی لە سالی (١٩٩٩ . ٢٠٠٠) بەدەستهێناوە لە بواری پەروەردەی وەرزشی لە زانکۆی سەلاحەددین بە پلەی دووەم لەسەر ئاستی کۆلێژکە.
- بڕوانامەی ماستەری لە سالی ٢٠٠٦ وەرگرت لە بواری (القياس والتقويم- یارییە تیمییەکان) وەرزش لە زانکۆی کۆیە، بە پلەی نایاب.
- سالی ٢٠١٢ بڕوانامەی (دکتۆرا)ی وەرگرتووە لە بواری (القياس والتقويم - تۆپی بالە) وەرزش لە زانکۆی کۆیە، بە پلەی زۆر باش.
- بڕوانامەی توانستی کۆمپیوتەر لە زانکۆی کۆیە.
- بڕوانامەی توانستی ئینگلیزی لە زانکۆی کۆیە.
- بڕوانامەی توانستی وانە وتنەوە لە زانکۆی کۆیە.
- لە سالی ١٩٩٧یەکەم توێژینەوەی لە گۆڤاری زانکۆی کۆیە بلاوبووەتەوە لەژێر ناونیشانی (بعض القياسات الجسمية وعلاقتها بدقة اداء مهارة الارسال المواجه الأمامي (التنسي) لدى لاعبات منتخب الكرة الطائرة في جامعة كويه).
- لە سالی ١٩٩٨ دووەم توێژینەوەی لە گۆڤاری زانکۆی کۆیە بلاوبووەتەوە لەژێر ناونیشانی (بعض مظاهر الانتباه وعلاقتها بدقة اداء مهارة الاستقبال ارسال لدى لاعبات منتخب جامعة كركوك بالكرة الطائرة).
- لە سالی ١٩٩٨ سێیەم توێژینەوەی لە گۆڤاری زانکۆی کەرکوک بلاوبووەتەوە لەژێر ناونیشانی (مظاهر الانتباه وعلاقتها بدقة التهديف ثلاث نقاط لاعبات نادي (اكاد) الرياضي بكرة السلة).
- لە سالی ٢٠١١ چوارەم توێژینەوەی لە گۆڤاری زانکۆی کەرکوک بلاوبووەتەوە لەژێر ناونیشانی (انواع السرعة وعلاقتها بدقة اداء مهارة استقبال ارسال لدى لاعبات منتخب جامعة كوية بالكرة الطائرة).
- لە سالی ٢٠١٢ پێنجەم توێژینەوەی لە گۆڤاری زانکۆی (قادسیە) بلاوبووەتەوە لەژێر ناونیشانی (تأثير التقنيات الحديثة في قياس القوة الانفجارية وسرعة الكرة اللحظية في مهارة الضرب الساحق الخلفي للاعبي نادي شقلاوة الرياضي).
- لە سالی ٢٠١٣ شەشەم توێژینەوەی لە گۆڤاری زانکۆی دهۆک بلاوبووەتەوە لەژێر ناونیشانی (تأثير كرات مختلفة كوسيلة تدريبية مساعدة في تطوير بعض المتغيرات الكينماتيكية ودقة التهديف لدى للاعبي ناشئي كرة القدم).
- لە سالی ٢٠١٣ حەوتەم توێژینەوەی لە گۆڤاری زانکۆی کۆیە بلاوبووەتەوە لەژێر ناونیشانی (دراسة مقارنة لبعض مظاهر الانتباه بين لاعبي كرة القدم والكرة الطائرة لعدد من اندية اقليم كوردستان للدوري الممتاز).
- لە سالی ٢٠١٣ هەشتەم توێژینەوەی لە گۆڤاری زانکۆی (بەسرە) بلاوبووەتەوە لەژێر ناونیشانی (بعض انواع المرونة وعلاقتها بدقة اداء بعض المهارات الأساسية لدي لاعبات منتخب جامعة كويه).
- لە سالی ٢٠١٣ نۆیەم توێژینەوەی لە ((مؤتمر المجلس الدولي لمنطقة الشرق الاوسط الخامس للصحة والتربية البدنية والترويح والرياضة والتعبير الحركي)) لە دەولەتی لە ئیمارات (دوبەی) بلاوبووەتەوە لەژێر ناونیشانی (طول وعرض القدم وعلاقتهما ببعض المتغيرات الكينماتيكية ودقة التهديف لدى لاعبات كرة الصالات).
- دە توێژینەوەی لە گۆڤاری زانکۆی (واست) بلاوبووەتەوە لەژێر ناونیشانی (استخلاص اختبار مطاولة القوة المميزة بالسرعة للاطراف السفلى لدى لاعبي الكرة الطائرة في اقليم كوردستان/ العراق)٢٠١٤.
- کتێبێکی میتۆدیم لە زمانی عەرەبییەوە وەرگێراوەتە سەر زمانی کوردی) لەژێر ناونیشانی (دليل الأبحاث لكتابة الأبحاث في التربية الرياضية) .

* لە بواری وەرزشی:

١- بۆ ماوەی سێ سال ڕاهێنەری تیپی بالە بووە لە یانەی هێرش و چەندین بڕوانامەی ناو بڕیوانی وەرگرتووە.
٢- بەشداری دەیان (کۆنفرانس و وۆرک شۆپ)ی کردووە لە بواری ئەکادیمی، وەرزشیدا.
٣- سالی (٢٠٠٨) بووەتە سەرۆکی یەکێتی ناوەندی تۆپی پەر لە کوردستان.
٤- بەشداری پێنجەمین پالەوانیتی تۆپی پەڕی ولاتانی (عەرەب)ی کردووە لە سالی (٢٠١٠).
٥- ڕاهێنەری تۆپی پەڕی (زانکۆی کۆیە)ی کردووە لە سالانی (٢٠٠٩-٢٠١٢).
٦- ڕاهێنەری تۆپی بالەی (زانکۆی کۆیە)ی کردووە لە سالانی (٢٠١٢ - ٢٠١٤).

* (ئەوزاد ئەحمەد ئەسوەد - دکتۆر ئەوزاد ئەحمەد ئەسوەد):-

- سالی ١٩٦٢ لە کەرکوک لەدایك بووە.
- سال ١٩٨٦-١٩٨٧ کۆلێجی ئەدەبیات- بەشی زمان و ئەدەبی عەرەبیی لە زانکۆی سەلاحەدین لە هەولێر تەواو کردووە.
- سال ١٩٧٩ یەکەم بابەتی ئەدەبیی لە ڕۆژنامەی (پاشکۆی عێراق)دا بلاوکردووەتەوە.
- سالانی ١٩٨٣-١٩٨٤ لەگەل کۆمەلێ خوێندکاری زانکۆی سەلاحەدیندا لە هەولێر گۆڤاری (ئاسۆس)یان دەرکردووە.
- سالانی ١٩٨٤-١٩٨٥ لەگەل زاهیر ڕۆژبەیانی و عارف عومەر گول دوو ژمارەیان لە گۆڤاری (ئێرگن) لە کەرکوک دەرکردووە.
- سالانی ١٩٨٧-١٩٨٨ لەگەل عەبدوللا سلێمان مەشخەل و جەمال کۆشش "حەلقەی ئەدیبانی کۆمۆنیست"یان دامەزراندووەو گۆڤاری نهێنیی "ڕابەر"یان دەرکردووە،

بەدەست لەسەر کاربۆن و وەرەقەی رایز نووسیویانەتەوە و بەنهێنی دابەشیان کردووە.

– سالانی ١٩٩٤-١٩٩٦ لەگەڵ ژمارەیەک نووسەردا پێنج ژمارەیان لە گۆڤاری (سەراب) لە هەولێر دەرکردووە.

– سالی ١٩٩٢ تا سالی ١٩٩٨ مامۆستای زمان و ئەدەبی عەرەبی بوو لە ئامادەیی ئازادی کوران لە هەولێر.

– لەنێوان سالانی ١٩٩٥-٢٠١٠ لە چەندین گۆڤارو رۆژنامەدا کاری کردووە، لەوانە: گۆڤاری کاروان، گۆڤاری زامان، رۆژنامەی رێگای کوردستان، رۆژنامەی هاوڵاتی، رۆژنامەی ئاسۆ، گۆڤاری سردم العربي، رۆژنامەی چاودێر، گۆڤاری (إشراقات كردية).

– سالانی ٢٠٠٢-٢٠١٠ سکرتێرو پاشان بەرێوەبەری نووسینی گۆڤاری (سردم العربي) بووە لە دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم لە سلێمانی، (٢٨) ژمارەی لەو گۆڤارە دەرکردووە.

– سالی ٢٠٠٨ بروانامەی ماستەری لە بواری ئەدەب و رەخنەی نوێدا لە زانکۆی سلێمانی-کۆلێجی زمان-بەشی عەرەبی بەدەست هێناوە. نامەی ماستەرەکەیشی بەناونیشانی: شار لە چیرۆکەکانی جەلیل قەیسیدا- خوێندنەوەیەکی سایکۆسۆسیۆلۆژی. (بەزمانی عەرەبی).

– سالی ٢٠١٢دا بروانامەی دکتۆرای لە زانکۆی سلێمانی، کۆلێجی زمان بەشی عەرەبی بەدەستهێناوە، ناونیشانی تێزی دکتۆراکەی: گێرانەوە لەنێوان رۆمان و مێژوودا لە سێینەی (وادی کوفران)ی رۆماننووس زوهدی داوودی- خوێندنەوەیەکی سۆسیۆمێژوویی. (بەزمانی عەرەبی).

– لە رێککەوتی ١٦ی کانوونی یەکەمی سالی٢٠١١ بە بانگهێشتی گۆڤاری هاڤیبون، لە زانکۆی ئازادی بەرلین لە کۆنفرانسی "شەرەفنامە، ئاستامەر سەرچاوەی مێژووی کورد" بەشداری کردووەو بابەتێکی پێشکەش کرد بەناونیشانی "شەرەفنامە لە خوێندنەوەیەکی سۆسیۆمێژووییدا".

– لە رێککەوتی ٢٤ی تشرینی یەکەمی سالی ٢٠١٥ لە چالاکییە رۆشنبیرییەکانی رەوەندی کوردی لە بەرلین سیمینارێکی پێشکەش کرد بە ناونیشانی "عەلمانییەت لە هزری د. محەمەد ئەرکوندا".

– سالی ١٩٩١ەوە ئەندامی یەکێتی نووسەرانی کوردە.

– سالی ٢٠١١ەوە سەرۆکی بنکەی رووناکبیریی گەلاوێژە.

– خاوەنی بیست کتێبی چاپکراوە لەبوارەکانی ئەدەب و وەرگێران و بابەتی فیکریدا.

– حالی حازر مامۆستایە لە کۆلێجی زانستە مرۆڤایەتییەکان- بەشی کۆمەلناسی لە زانکۆی سلێمانی.

– بەرهەمە چاپکراوەکانی نووسەر

– ئەرکەکانی رێکخراوی لاوان، نووسینی: لینین، وەرگێرانی بەناوی خوازراوی (هەلگورد) لە بلاوکراوەکانی یەکێتی خوێندکارانی کوردستان، بالیسان، ١٩٨٤.

– شیعرییەتی دەق و هەنگوینی خوێندنەوە، (دەق و رەخنە)، چاپخانەی رەنج، سلێمانی، ٢٠٠١.

– کچ-یری رەخنەیی هاوچەرخ، (کۆمەلی وتاری وەرگێردراو)، دەزگای چاپ و بلاوکردنەوەی موکریانی، هەولێر، ٢٠٠١.

– گفتوگۆ لەگەل ئەدۆنیس، مندالی-شیعر-ئاوارگە، دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم، سلێمانی، چاپی یەکەم- ٢٠٠١، چاپی دووەم، دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم، ٢٠٠٨.

– ئایین و عەلمانییەت و کۆمەلگای مەدەنی: گفتوگۆ لەگەل د. محەمەد ئارکۆن، سازدانی: هاشم سالح، دەزگای چاپ و بلاوکردنەوەی موکریانی، هەولێر، ٢٠٠٢.

– لەنێوان بلیمەتی و شێتیدا، نووسینی: هاشم سالح، کتێبی گیرفان (٣٣) دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم، سلێمانی، چاپی یەکەم ٢٠٠٢، چاپی دووەم لە کتێبخانەی سۆزان لە هەولێر ٢٠٠٤.

– مەسلەکەتی تیشکەکان، کۆمەلی چیرۆکی جەلیل قەیسی، دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم، سلێمانی، ٢٠٠٢، چاپی دووەم لە بلاوکراوەکانی رەخنەی چاودێر، ٢٠١٤

– عەلمانییەت و ئایین: ئیسلام-مەسیحییەت-خۆرئاوا، نووسینی: د. محەمەد ئارکۆن، دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم، سلێمانی، چاپی یەکەم ٢٠٠٥، چاپی دووەم پرۆژەی شەست کتێبی رێکخراوە دیموکراتییەکان ٢٠٠٩.

– ئیسلام و گلۆبالیزم، د. محەمەد ئارکۆن، کتێبی گیرفان (٦٦)، دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم، سلێمانی، ٢٠٠٥.

– ئەزموونی خوێندنەوە، چەند لاپەرەیەکی رەخنەیی، دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم، سلێمانی، ٢٠٠٦.

– ئیسلام و عەلمانییەت، د. محەمەد ئارکۆن، سەنتەری لێکۆلینەوەی فیکری و ئەدەبیی نما، هەولێر، ٢٠٠٧.

– شوناسی تەواونەکراو، داهێنان-ئایین-سیاسەت-سێکس، نووسینی: ئەدۆنیس، لە بلاوکراوەکانی رەخنەی چاودێر، سلێمانی، ٢٠٠٨.

– نوێکردنەوەی ئەقلی عەرەبی، نووسینی: ئەدۆنیس، کتێبی گیرفان زنجیرە (١٠٥) دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم، سلێمانی ٢٠٠٩.

– سەرەتایەک لەبارەی سۆسیۆلۆژیای مەعریفە، بەرێوەبەرایەتی چاپ و بلاوکردنەوەی سلێمانی، ٢٠٠٩.

– فەرهەنگی زاراوەی ئەدەبی و رەخنەیی، بەرێوەبەرایەتیی چاپ و بلاوکردنەوەی سلێمانی، ٢٠١١.

– فەرهەنگی زاراوەکانی ئەدەب و زانستە مرۆڤایەتییەکان، ناوەندی غەزەلنوس بۆ چاپ و بلاوکردنەوە، سلێمانی، ٢٠١٥.

– ئاشنابوون بە ئەرکون، پرۆژەی سەد ناملکەی فەلسەفی دەزگای ئایدیا بۆ فیکرو لێکۆلینەوە، سلێمانی ٢٠١٥.

بە زمانی عەرەبی:

– نصوص كردية حديثة، قصائد وقصص مترجمة، الطبعة الاولى، دار سردم للطباعة والنشر، السليمانية، ٢٠٠٩

– الطبعة الثانية، من منشورات مهرجان گەلاوێژ الثالث عشر في السليمانية، ٢٠٠٩.

– المدينة في قصص جليل القيسي، قراءة سايكو-سوسيولوجية، دار تموز
للطباعة والنشر، دمشق- سورية، ٢٠١١.

– ترجمة كتاب (سبعون نافذة متجولة)، قصائد للشاعر شيركو بيكه س، من منشورات مهرجان كلاويز السابع عشر في السليمانية، تشرين الثاني ٢٠١٣.

– ثلاثية وادي كفران للروائي الكردي زهدي الداوودي- دراسة سوسيوتاريخية، دار تموز للطباعة والنشر، دمشق، ٢٠١٤.

* (ئەوزاد شێخانی):-

– سالی (١٩٦٣) لە کەرکوک لەدایکبووە.

– پەیمانگای مامۆستایانی تەواو کردووە.

- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (بیبلۆگرافیای چالاکییەکانی کۆمەڵە لە ساڵی (٢٠٠٨))، ٢٠٠٩.
- (گوڵ و ئاسک و مەنگ)، چیرۆك بۆ منداڵان، ٢٠٠٩.
- (مێروولە)، چیرۆك بۆ منداڵان، ٢٠٠٩.
- مێژووی عەشیرەتی شێخان.

*** (ئەوزاد کەدەك):-**

- ساڵی (١٩٧٣) بەشداری پێشانگای هاوبەشی هونەرمەندانی کردووە لە هۆڵی یانەی مامۆستایان.
- ساڵی (١٩٨٥) بەشداری پێشانگای ساڵانەی هونەرمەندانی کردووە لە هۆڵی (ئەلتەنمیم) بۆ هونەری نوێ.

*** ئەوزاد عوسمان عەبدوڵڵا: -**

- ناسراو بە چیا.
- لەدایکبووی ساڵی (١٩٦١)ی گەڕەکی ئیمام قاسمی کەرکوك.
- قۆناغی سەرەتایی و ناوەندیی و ئامادەیی و پیشەسازیی لە کەرکوك تەواو کردووە. هەر چوار زمانی کوردی و عەرەبی و تورکمانی و فارسی بە باشی زانیوە.
- ساڵی (١٩٧٤) پەیوەندیی بەشۆڕشەوە کرد.
- پاش هەرەسهێنانی شۆڕش لە ساڵی (١٩٧٥)، گەڕایەوە بۆ کەرکوك.
- ساڵی (١٩٧٩)دا پەیوەندیی بەڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی رەنجدەرانی کوردستانەوە کردو لە ماوەی نێوان (١٩٨٠-١٩٨٢)دا بەشدار بوو لە چالاکییە شۆڕشگێرییەکانی ناو شاری کەرکوك.
- لە سەرەتای ساڵی (١٩٨٣)دا پەیوەندیی بەهێزی پێشمەرگەوە کردو لە تیپی ٢١ی کەرکوك بووە پێشمەرگە.

*** (ئەوزاد یوسف رەشید):-**

- ساڵی (١٩٦٣) لە کەرکوك لەدایك لەدایکبووە.
- لە ڕۆمانە چاپکراوەکانی: (جێتەنگی گولەکان)، ٢٠٠٧.

*** (ئەوشای زەنگەنە - بەلا ئەوشای زەنگەنە):-**

- شاعیر ناوی (ئەوشای کوڕی ڕێشتا سپی زەنگەنە)یە.
- ساڵی (١٧٨٥) لە دێی گولباخی نزیك قادر کەرەم لەدایکبووە.
- ساڵی (١٨٢٤) کۆچی دوایی کردووە.

*** (نذیر ئەمین قیردار):-**

- لە ئایاری ساڵی (١٩٥٨) بووەتە ئانیبی کەرکوك.
- بەڵام زانیاریمان نییە دەربارەی چالاکییە هونەرییەکانی.

*** (نزار تاڵەبانی- دکتۆر ئەژاد تاڵەبانی):-**

- ناوی (نزار غالب کوڕی ساڵح کوڕی عەبدولغەنی تاڵەبانی) یە.

- ساڵی (١٩٤٨) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- لەنێوان ساڵانی (١٩٦٥-١٩٧٠) کۆلێژی پزیشکی دەم و ددانی زانکۆی بەغدا بە پلەی دووەم تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٧٥) چووەتە ئینگلتەراو دکتۆرای PH.CI لە ساڵی (١٩٧٩) لە زانکۆی (شفلید) تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٧٩) بووەتە مامۆستا لە زانکۆی بەغدا.
- ساڵی (١٩٩٢) پلەی پرۆفیسۆری بەدەستهێناوە.
- ساڵانی (١٩٩٠-٢٠٠٧) سەرۆکی لقی نەخۆشییەکانی دەم و ددان بووە.
- ساڵی (٢٠٠٧) وەك ڕاگری کۆلێژی پزیشکی ددانی زانکۆی بەغدا هەڵبژێردرا.
- لە زانکۆکانی دەرەوە وناوەوە گەلێك پۆستی جۆراو جۆری بەدەستهێناوەو گەلێك لێکۆڵینەوەی لە بواری پزیشکیدا بەدەستهێناوە.
- بەشداری کردووە لە پێکهێنان و سەرۆکایەتی و بەشداریکردن لە چەندین کۆنفرانسی زانستی پسپۆڕی لە هەرێمی کوردستان و ناوەوە دەرەوەی عێراق، هەروەها بەشداری کردووە لە پێکهێنانی کۆمەڵەو دەزگای پزیشکی ددان لە عێراق و لە وڵاتە عەرەبییەکانیشدا.
- بەشداری کردووە لە ئەنجوومەنی شێرپەنجەی عێراق وەك ئەندامی چالاك، هەروەها بەرپرسی یەکەم بووە لە دەستنیشانکردنی پێشوەختی شێرپەنجەی دەم و ددان.
- ئەندامی دەستەی نووسەرانی گۆڤاری پزیشکی ددانی عێراق و دەستەی نووسەرانی گۆڤاری ئەکادیمیای کوردستان کە لە زانکۆی سلێمانی دەردەچێت.
- ئەندامی دەستەی نووسەرانی گۆڤاری لەیزەری عێراق بووە.
- ساڵی (٢٠٠٨) بە یەکەم ڕاوێژکار لە دەستەی گۆڤاری شێرپەنجەی سەرو مل (Head & Neck oncology)ی جیهانی دانرا، کە زۆربەی ئەو دەستەیە لە پسپۆڕانی شێرپەنجەی سەرو مل پێکهاتبوون لە وڵاتە یەکگرتووەکانی

ئەمریکا و ئینگلتەرا.
- لە (٣٠)ی ئابی ساڵی (٢٠١٣) کۆچی دوایی کردووە.

* نزار کەرکوکی :-

- (ناوی نزار محەمەد سابیر)ە
- ساڵی ١٩٦٦ لە گەرەکی ئیمام قاسم لەدایکبووە.
- سەرەتایی و ناوەندی و دواناوەندی لە کەرکوک تەواو کردووە.
- ساڵی ١٩٨٨ پەیمانگەی تەکنەلۆژی بەشی کارەبای لە شاری رومادی تەواو کردووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:-
- رەنجووری سەر قەتاری شاعیرانی کەرکوک و گەرمیان، ٢٠١٢.
- میرزا خەلیل مەنوەری کاکەیی، شاعیری مەزنی میللی کەرکوک و گەرمیان، ٢٠١٣.
- لەبارەی شیعر و شاعیرانی کلاسیکی کوردی کەرکوک و گەرمیانەوە، ٢٠١٤.
- شاعیرانی کەرکوک، بەرگی یەکەم، هاوبەش، ٢٠١٥.
- شاعیرانی کەرکوک، بەرگی دووەم، هاوبەش، ٢٠١٥.
- شاعیرانی کەرکوک، بەرگی سێیەم، هاوبەش، ٢٠١٥.

* (نوعمان رەزوان کەرکوکی - حاجی نوعمان رەزوان کەرکوکی):-

- زانیاریمان نییە دەربارەی.
- وەکو کەسایەتی لێهاتوو و رۆشنبیر رۆڵی هەبووە، بەڵام زانیاریمان دەربارەی نییە.

* (نوعمان ئالە):-

- ناوی (نوعمان کوری نادر کوری چادر)ە.
- ساڵی (١٨٨٢) لە دێی فەرقانی ناحیەی لەیلان لەدایکبووەو گەلێک بەرهەمی شیعری لێ بەجێماوە.

* (نورەددین ئەمین):-

- ساڵی (١٩٦٦) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- لەنێوان ساڵانی (٢٠٠١-٢٠٠٦)، نزیکەی حەوت پێشانگای تایبەتی خۆی کردووەتەوە لە ئەڵمانیا.
- لەنێوان ساڵانی (١٩٩٧-٢٠٠٦) نزیکەی نۆ پێشانگای هاوبەشی لە شارەکانی ئەڵمانیا کردووەتەوە.
- ساڵی (٢٠٠١) پێشانگای تایبەتی خۆی لە هۆڵەندا کردووەتەوە.
- ساڵی (٢٠٠٣) پێشانگای تایبەتی خۆی لە ئەڵمانیا کردووەتەوە.
- ساڵی (٢٠٠٤) پێشانگای تایبەتی خۆی لە ئەڵمانیا کردووەتەوە.
- ساڵی (٢٠٠٥) پێشانگای تایبەتی خۆی لە هۆڵەندا کردووەتەوە.
- ساڵی (٢٠٠٦) پێشانگای تایبەتی خۆی لە ئەڵمانیا کردووەتەوە.
- پێشانگا هاوبەشەکانی:
- ساڵی (١٩٩٧) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لە بەلجیکا-برۆکسل.
- ساڵی (١٩٩٨) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لە بەلجیکا-خینت.
- ساڵی (٢٠٠٠) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لە یۆنان-ئەسینا.
- ساڵی (٢٠٠٢) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لە هۆڵەندا-کۆڵن.
- ساڵی (٢٠٠٣) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لە هۆڵەندا-نینکهاوزن.
- ساڵی (٢٠٠٤) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لە ئەڵمانیا-فایمەر.
- ساڵی (٢٠٠٤) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لە ئەڵمانیا-زوول.
- ساڵی (٢٠٠٥) بەشداری چوار پێشانگای کردووە لە ئەڵمانیا، کەرکوک.
- ساڵی (٢٠٠٦) بەشداری سێ پێشانگای کردووە لە ئەڵمانیا.

* (نورەددین جاف):-

- ناوی (نورەددین ئیبراهیم جاف)ە.
- سالّی (١٩٥٨) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- خانەی مامۆستایانی لە شاری سلێمانی لە سالّی (١٩٧٨) تەواو کردووە.
- سالّی (١٩٧٥) بەشداری پێشانگای سالآنەی خانەی مامۆستایانی کردووە.
- سالّی (١٩٧٦-١٩٧٨) بەشداری پێشانگای سالآنەی خانەی مامۆستایانی کردووە.
- سالّی (١٩٨٧-١٩٨٨) پێشانگای هاوبەشی لەگەلّ هونەرمەند حیسام حەکیم لە شاری هەولێر کردووەتەوە لە هۆلّ میدیا.

* (نورەددین رەزا واعیز):-

- سالّی (١٩٢٩) لە کەرکوک لەدایکبووە. لە هەندێ سەرچاوەکان (١٩٢٨) بە سالّی لەدایکبوونی دادەنێن.
- بەکالیۆریۆسی لە یاسا بەدەستهێناوە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (جلال الدین الرومی).
- (أسرار الماسونیة-جواد رفعت اتلخان)، وەرگێران لە تورکییەوە بۆ عەرەبی، چاپی یەکەم، بەغدا، ١٩٥٧، چاپی دووەم، لیبیا، ١٩٧٢.
- (الإسلام والصراط المستقیم-لیث مورغان)، وەرگێران، بەغدا، ١٩٦١.
- الجریمە، دوافعها وأسالیب مکافحتها)، چاپخانەی (الإرشاد)، بەغدا، ١٩٦٢.
- (تراثنا العربي الإسلامي وضرورة احیائە)، چاپخانەی (جمهوریت)، بەغدا، ١٩٦٩.
- (مسائل في الارث)، چاپخانەی (الاداب)، بەغدا، ١٩٧٣.
- (مسائل في الإرشاد علی ضوء کتاب المیراث من شرح اللمعة الدمشقیة)، نەجەف، ١٩٧٣.
- (نظریة الظروف الطارئة في القانون المدني والفقە الإسلامي).

* (نورەددین عیزەت):-

- سالّی (١٩٤٥) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- دیپلۆمی لە پەیمانگای هونەرە جوانەکان بەشی شێوەکار لە بەغدا لەنێوان سالآنی (١٩٦٥-١٩٦٦) تەواو کردووە.
- سالّی (١٩٧٣) بەشداری پێشانگای هونەرمەندانی کەرکوک کردووە لە یانەی مامۆستایان لە (١-٧)ی حوزەیرانی هەمان سال.
- بەشداری کۆمەلێك پێشانگای کردووە لە عێراق و دەرەوە عێراق.
- تابلۆکانی کاریگەرە بە هێلّی بەهێزو رەنگی شین و زەردو کەوتۆتە ژێر کاریگەری بابەتی کەلەپوری و هونەری لادێ و شێوازی واقیعی و نوێ.

* (نورەددین محەمەد سەعید):-

- سالّی (١٩٥٥) لە شاری کەرکوک هاتووەتە دنیاوە، هەر سێ قۆناغی خوێندنی لە شاری کەرکوک تەواو کردووە.
- سالّی (١٩٧٩) لە زانکۆی بەغدا لە کۆلێژی ئاداب بەشی کۆمەلناسی وەرگیرا پاشان تێزێکی پێشکەش بە زانکۆ کرد بە ناونیشانی (دەربارەی ژیانی کۆمەلآیەتی لە قوشتەپە) بروانامەی ماستەری بە سەرکەوتووی بەدەستهێنا، تا بلێی دەست و دل فراوان و قسەخۆش و عەرەبی زانێکی باش بوو بۆیە هاوەلەکانی بە (بحر) ناویان دەبرد چونکە کارامەیەکی چاکی هەبوو لە زمانی عەرەبی.
- لە بواری چیرۆکدا شارەزاییەکی باشی هەبوو و کۆمەلە چیرۆکی (وللهم هوامش) گەواهی زیرەکی بەتواناي ئەو دەدەن لە بواری چیرۆکدا ئەم کتێبە هەر ئەوەندەی سالی (١٩٨١) لە بەغدا بلآوبووە بووە مایەی گفتوگۆو گەلێ لێکۆلینەوەی لەسەر ئاستی ولآتە عەرەبییەکان لەسەری کرا.
- جێگەی قسە وباسی نووسەرانی وەکو (کەمال لەتیف سالم)ی چیرۆکنووس و (مونەییەد ئەلبەحش)ی رەخنەگرو (د. عەلی جەواد)و (تاهیری رەخنەگر)و (عەبدولستار بەیزانی)و چیرۆکنووس وەی دیش.
- پاشان دووکتێبی بە چاپ گەیاندووە بە ناوی (وللهم هوامش ایضا) و (معوقات التنمیة في العالم الثالث).
- لە (٢٢)ی تەممووزی سالّی (١٩٨٣) نووسەر لە گەرانەوەیدا لە هەولێرەوە بەرەو بەغدا دوای بەدەستهێنانی ئاواتی لە مێژینەی بەدامەزراندنی بە مامۆستا لە زانکۆی سەلآحەددینی هەولێر لە ئەنجامی کارەساتی پێکدادانی ئۆتۆمبیل گیانی لە دەست دا.
- گەلێ چیرۆك و دەستنووس پربایەخی بەجێماوە.

* (نورەددین ناسر):-

- سالّی (١٩٥٤) لە قەلآی کەرکوک لەدایکبووە.
- سالّی (١٩٥٦) پێشانگای هاوبەشی لەگەلّ هونەرمەند حەمید شەریف کردووەتەوە.
- سالّی (١٩٧٣) پێشانگای هاوبەشی کردووەتەوە لەگەلّ حەمید شەریف.
- بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لە کەرکوک لە سالّی (١٩٧٦).
- سالّی (١٩٩٢) پێشانگای تایبەتی خۆی لە شاری (شوبینگ)ی سویدی کردووەتەوە.
- سالّی (١٩٩٣) پێشانگای تایبەتی لە شاری (ئەسکلستۆنە)ی سویدی کردووەتەوە.
- سالّی (١٩٩٤) پێشانگای تایبەتی خۆی لە شاری (فالۆنی) سویدی کردووەتەوە.
- سالّی (١٩٩٦) بەشداری پێشانگای هاوبەشی کردووە لەگەلّ هونەرمەندانی سوید لە شاری (بیۆرسوس).
- سالّی (٢٠٠١) پێشانگای تایبەتی خۆی لە هۆلّی کتێبخانەی گشتی لە شاری (یۆتۆبۆرگ) لە سوید.
- ئێستا جێنشینە لە ولآتی سوید.

* (نوری تاڵەبانی - دکتۆر نوری تاڵەبانی):-

- ناوی (نوری جەمیل تاڵەبانی)یە.
- ساڵی (١٩٣٧) لە کەرکوک لەدایکبووە تا دوا ناوەندی لەوێ تەواو کردووە.
- بەکالۆریۆسی لە زانکۆی بەغدا تەواو کردووە، دکتۆرای لە زانکۆی پاریس تەواو کردووە، هەر لە ساڵی (١٩٦٨) لە زانکۆکانی عێراق وانەی وتۆتەوە تا خانەنیشین کردنی لە کۆتایی ساڵی (١٩٨٢)، بە هۆکاری سیاسی.
- ساڵی (١٩٩٢) یەکەم پرۆژەی دەستووری بۆ هەرێمی کوردستان ئامادە کردووە.
- کەڵێک لێکۆڵینەوەی قانونی هەیە، لەگەڵ کەڵێک بابەتی مێژوویی کە یەکێک لەو کتێبانە (منطقة كركوك)، ساڵی (١٩٩٩).
- یەکەم فەرهەنگی قانونی بە زمانی کوردی وعەرەبی و فەرەنسی و ئینگلیزی داناوە.
- لە ناوەڕاستی ساڵی (٢٠٠٤) بووە بەسەرۆکی کۆمیسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکان لەکوردستان.
- ماوەیەك ئەندامی پەرلەمانی کوردستان بووە.
- ئێستا سەرۆکی ئەکادیمیای کوردییە لە هەولێر.
- کۆمەڵێك بەرهەمی چاپکراو وەرگێڕاوی هەیە:
- (القانون التجاري العراقي-النظرية العامة)، چاپی یەکەم، بەغدا، ١٩٧٢.
- (حول مفهوم النظام الفدرالي)، چاپی یەکەم بەغدا ١٩٨٧، چاپی سێیەم هەولێر ٢٠٠٥.
- (مشروع دستور اقليم كردستان العراق)، چاپی یەکەم هەولێر ١٩٩٣، چاپی دووەم هەولێر ١٩٩٣، چاپی سێیەم هەولێر ١٩٩٥.
- (منطقة كركوك ومحاولات تغيير واقعها القومي)، چاپی یەکەم لەندەن ١٩٩٥، چاپی دووەم ١٩٩٨، چاپی سێیەم هەولێر ٢٠٠٤.
- (جرائم النظام العراقي ضد الشعب الكردي التي تدخل ضمن المفهوم الإبادة البشرية)، ١٩٩٧.
- (شێخانی ئیرشادی تاڵەبانی و چەند ناودارێکی تری ئەم بنەماڵەیە)، چاپی دووەم، هەولێر، ٢٠٠٢.
- (القاموس القانوني-كردي عربي فرنسي)، چاپی یەکەم هەولێر ٢٠٠٤.
- (فەرهەنگی قانونی، کوردی-عەرەبی-فەرەنسی-ئینگلیزی، چاپی یەکەم، هەولێر، ٢٠٠٤، چاپی دووەم، سلێمانی، ٢٠٠٦، چ ٣ هەولێر ٢٠٠٩.
- (پرۆژەی دەستووری هەرێمی کوردستانی عێراق، سلێمانی، ٢٠٠٥.
- (الفيدرالية للعراق لماذا؟)، کەرکوک، ٢٠٠٥.
- (الكرد دراسة سوسيولوجية وتاريخية-باسيل نيكيتين)، وەرگێڕان لە فەرەنسییەوە، چاپی یەکەم بەیروت، چاپی دووەم بەیرەت ٢٠٠١، چاپی سێیەم ٢٠٠٣.
- (فەرهەنگی قانوونی).
- (کەرکوک بەرەو دوا ڕۆژێکی نادیار).
- (ملف الترحيل-دراسة ميدانية عن طبيعة التعريب).

* (نوری شەڵتاغ - مەلا نوری شەڵتاغ):-

- بەپێی هەندێك لە سەرچاوە هونەرییەکان ئەوە پشتڕاست دەکاتەوە کە دەستێکی باڵای هەبووە لە خوێندنی مەقامدا و یەکێك بووە لە مەقام خوێنەکانی کەرکوك، هەروەها (مەلا محەمەد تۆپاڵ) کە یەکێك بووە لە مەقام خوێنە بەناوبانگەکانی کەرکوك ئاماژە بەوە دەکات کە (مەلا نوری شەڵتاغ) یەکێك بووە لە قوتابییەکانی و خوێندنی مەقامی لەژێر دەستی ئەو فێر بووە بە تایبەتی لە تەکیەی تاڵەبانی لە کەرکوك.

* (نوری فەقێ):-

- ناوی (نوری کوڕی محەمەد کوڕی عەبدوڵڵا کوڕی محەمەد)ە، لە ناو خەڵکیدا بە (نوری فەقێ) ناسراوە بەرەگەز لە هۆزی (مەنگوڕ)ە و بە تیرەش (بلباس)ە.

- ساڵی (١٩٢٧)دا لە گەڕەکی بەرتەکیەی کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٣٨)دا لە تەمەنی منداڵیدا لەسەر دابوونەریتی ئەو ڕۆژگارە لە حوجرە لە مزگەوتی (یوڵاق) لای مامۆستا (شێخ محەمەد کوڕی شێخ ئەحمەدین سابیری) شاعیر نراوەتەوە بەر خوێندن، هەر لەوێ (مەولوودنامە)و (گولستانی سەعدی) و (پەندەکانی عەتار)و کتێبی (ئەحمەدی) خوێندووە.
- هەر لە تەکیەی تاڵەبانی فێری چواردە جۆری مەقام بووە لەگەڵ مەقامی (قۆریات).
- ساڵی (١٩٤٤)دا لە چایخانەی (سەیگوڵ) گوێی گرتووە لە مەقام خوێن مەلا ئەحمەدی بەرزاوی وئاشنایەتی یەکی زۆری بووە.
- بۆ یەکەم جار لە ساڵی (١٩٤٧)دا نوری فەقێ لە ماڵی خۆیان‌و دەشت ودەرا لەناو دانیشتوان وکۆڕی برادەران وئاهەنگ وجەژنی نەورۆزدا مەقام‌و گۆرانی ووتووە.
- ئاشنایەتی ئەم مەقامانەی هەبووە:- مەقامی دیوانی کە ئێستا پێی دەڵێن (ئورفە) دەشت، نای.. نای، ئەمیان دەچێتەوە سەر مەقامی بەیات، پێنج گا کەدەچێتە سەر ڕەست، مەقامی شوور، ئەمە تەنها هی ناوچەی کەرکوکە‌و دەچێتە سەر مەقامی بەیات‌و بەزۆریش لە کۆڕی ئاییندا دەخوێندرێت، مەقامی ئیوەشەری، مەقامی غەزەل، مەقامی خەنەبات، مەقامی مەنسووری، مەقامی ئەڵاوەیسی، هەروەها لەم ئاوازانەشدا شارەزایی هەیە (خاڵۆزێبوار، هەی نابێ نابێ، یارغەزال، گەوهەرێ، ڕەستەی خیابان، خەزێمەکەی لوڕێی یاقووتە.
- لەگەڵ ئەم مەقامزانانە مەقامی خوێندووە: (عەلی مەردان، حوسێن عەلی، شێخ قابیل تاڵەبانی، حەمە درێژ).
- جگە لە هونەری مەقام‌و گۆرانی ئارەزووی هەبووە لە وەرزش بە تایبەتی یاری (زۆرخانە) وەکو خۆی دەگێڕێتەوە:- (چایخانەی چارباخ کە دەکەوێتە خوارووی تەکیەی تاڵەبانیی‌یەوە لە شاری کەرکوک کە ئێستا جێگاکەی بووەتە گەراجی سلێمانی ‌وهەولێر لەوێ لە ناوەندی چلەکانی سەدەی ڕابردوو یاری قورس هەڵگرتن‌و زۆران بازیان دەکرد، کە لەو سەردەمەدا چەند زۆرخانەیەک هەبوو دوانیان لەسەر ڕۆخی شەقامی ئەوقاف ئێستا یەکێکیان لە گەڕەکی ئیمام قاسم، ئەمیان تەنها لە ڕۆژانی هەینی هەبوو وەیەکێکی تر لە چوار باخ بوو کە بە سەرپەرشتی خۆم دامەزرا، یەکێکی تریش لە گەڕەکی ئاخور حوسێن بوو کە تەنها لە جەژنەکان یاری تێدا دەکرا شوکر وەلی پاڵەوان‌و فەخری نووسرەت پاڵەوان سەر پەرشتیان دەکرد، تا پەنجاکان مابوو.
- ساڵی (١٩٥٢) تیپی یاری قورس هەڵگرتنیان لە چارباخ دامەزراند، دەستیان کرد بە یاری کردن کە یاری چییەکانی بریتی بوو لە:
بەکر عەبدوڵڵا، عوسمان مەلا عەبدوڵڵای پاڵەوان کە گەڕەکی مەلا عەبدوڵڵا بەناوی ئەمەوە ناونراوە، مامۆستا محەمەد حاجی سەعید، (عەبوود-عیسا) غازی ڕەئوف، ئیبراهیم ئەسوەد، ئیسماعیل محەمەد وەهبی، مەلا محەمەد تۆپال، محەمەد عەبدولقادر، وەستا قادر محەمەدی وایەرمەن.
- ساڵی (١٩٥٤) تیپی وەرزش تۆپێنیشیان بە ناوی چارباخ دامەزراند.
- ساڵی (١٩٥٥) لەسەر کوردایەتی فرێ دراوەتە کونجی بەندیخانەوە تا (١٣)ی تشرینی یەکەمی ساڵی (١٩٦٧).
- ساڵی (٣)ی تەمموزی ساڵی (١٩٤٦) لە ڕاپەڕینی گاوڕباغی لە کەرکوک دژ بە ڕژێمی پاشایەتی بە شێوەیەکی چالاکانە بەشداری کردووە.
- ساڵی (٢٠٠٦) کۆچی دوایی کردووە.

* (نوری مستەفا بەهجەت):-

- خۆی‌و ژنەکەی کورد بوونە‌و خەڵکی گەڕەکی ئیمام قاسمن لە کەرکوک، تابلۆیەکی هەیە کە تێیدا گەڕەکەکەی خۆیان، ئیمام قاسمی، ڕەسم کردووە. نووری مستەفا بەهجەت دەورێکی گرنگی لەجموجۆڵی شێوەکاری ساڵانی (١٩٢٠-١٩٦٠)دا هەبووە.

* نوری محەمەد عەلی:-

- لەدایکبووی ساڵی (١٩٤٩)ی گەڕەکی شۆڕیجەی شاری کەرکوک. قۆناغەکانی خوێندنی تا ئامادەیی لەوێ تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٦٤) پەیوەندیی بە یەکێتیی قوتابیانی کوردستانەوە کرد.
- ساڵی (١٩٦٨) بەهۆی پەرەسەندنی جموجۆڵ‌و هەڵسووڕانی سیاسیی لەناو شاری کەرکوک، لەلایەن دەزگای ئەمنەوە دەستگیر کرا.
- ساڵی (١٩٩٦) پاش دەستپێکردنەوەی شەڕ لەنێوان شۆڕش و حکومەتی بەعس تا ڕاگەیاندنی بەیاننامەی ١١ی ئازاری ساڵی (١٩٧٠) درێژە بە ژیانی پێشمەرگایەتی دا.
- لە قۆناغی چوار ساڵەی ئاشتیی (١٩٧٠ - ١٩٧٤) بووە مامۆستا لە گوندی حەساری گەورە.
- ساڵی (١٩٧٤) پاش دەستپێکردنەوەی شەڕ لەنێوان کوردو حکومەتی عێراق، پەیوەندیی بە شۆڕشەوە کردو لە ناوچەکانی ژێر دەسەڵاتی شۆڕشدا ئەرکی مامۆستایەتیی خۆی بەجێهێنا. پاش هەرەسهێنانی شۆڕش لە ساڵی (١٩٧٥)، ماوەیەک لە ئێران ژیانی ئاوارەیی بەسەر برد. پاش گەڕانەوەی بۆ عێراق، بۆ باشووری عێراق دوور خرایەوە‌و لە شاری دیوانیە بە فەرمانبەر دامەزرا.
- ساڵی (١٩٧٦) پەیوەندیی بە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانەوە کردو دواتر بووە پێشمەرگە‌و لە کەرتی ٤ی جەباریی سەر بە هەرێمی ٥ی قەرەداغ بووە ڕابەری سیاسی.
- لە ١٧ی تشرینی دووەمی ساڵی (١٩٨٠) لە شەڕێکی دەستەویەخەدا لەگەڵ هێزێکی گەورەی جاش‌و سەربازن، لە چیای شۆزاوەی ناوچەی هەمەوەند شەهید کرا.

* (نوری یاسین هەرزانی):-

- بەرهەمەکانی:
- (الإعلام والحرية)، هەولێر، ٢٠٠٥.
- (مقدمة في الفلكلور الكردي-دراسة انثروبولوجية إجتماعية)، کەرکوک، ٢٠٠٦.
- (بحوث المؤتمر العلمي الاول حول مدينة كركوك للفترة ٢٥-٢٠٠٥/٨/٢٧ في مدينة السليمانية)، بەهاوبەشی، سلێمانی، ٢٠٠٦.
- (الكاكائية دراسة انثروبولوجية للحياة الإجتماعية)، هەولێر، ٢٠٠٧.

*** (نووشا - مەلا نووشا):-**

- خەڵکی دێی گوڵباخە لە عەشیرەتی زەنگەنەیە.
- شیعرێکی هەیە بەناونیشانی (دار جەنگا).
- لەنێوان ساڵانی (١٧٨٥-١٨٣٤) بەپێی هەندێك سەرچاوە ژیاوە.

*** (نیزامەددین عەبدولحەمید):-**

- ساڵی (١٩٢٣)دا لە کەرکوك لەدایکبووە، بەڵام هەندێ سەرچاوە هەن ساڵی لەدایکبوونی بە (١٩٢٩) دەست نیشان کردووە.
- ماجیستێری لە زانستی ئاییندا بەدەستهێناوە.
- بەڕێوەبەری ئەوقافی موسل بووە.
- لە دوایدا بووەتە مامۆستای کۆلێژی زانستی ئیسلامی لە زانکۆی بەغدا.
- ماوەیەك مامۆستا بوو لە (سودان) ئینجا چووەتە بەریتانیا.
- ئەم بەرهەمانەی بەچاپ گەیاندووە:-
- (جناية القتل العمد في الشريعة الإسلامية والقانون الوصفي)؛ نامەی ماستەر، کۆلێژی ئاداب، زانکۆی بەغدا، بەغدا، ١٩٧٤.
- (العبادات)، بەغدا، ١٩٧٩.
- (مفهوم الفقة الإسلامي)، ١٩٨٢.
- (العبادة وآثارها النفسية والإجتماعية)، ١٩٨٥.
- (احكام النكاح)، چاپخانەی (الجامعة)، بەغدا، ١٩٨٦.
- (فقه المواريث)، بەغدا، ١٩٨٦.
- (احكام انحلال عقد الزواج)، ١٩٨٩.
- (قل هذه سبيلي).
- (هذا او طوفان).

*** (نیزامەددین گلی):-**

- ناوی (نیزامەددین کوڕی عەبدولمەجید گلی)یە.
- ساڵی (١٩٤٤) لە خورماتوو لەدایکبووە.
- بەکالۆریۆس لە یاسا لە ساڵی (١٩٦٨) لە زانکۆی بەسرە

تەواو کردووە.
- ماوەیەك بووەتە دادوەرو لە دواییدا نامەی ماستەری لە بواری یاسادا بەدەستهێناوە، لەو بوارەدا گەلێك لێکۆڵینەوەو بابەتی بڵاوکردووەتەوە لە گۆڤارو ڕۆژنامەکان.
- ماوەیەك ئەندامی ئەنجوومەنی پارێزگای کەرکوك بووە لەسەر لیستی هاوپەیمانی کوردستانی.
- ساڵی (٢٠٠٣) کۆچی دوایی کردووە بە ڕووداوی هاتووچۆ.

*** (نیهاد قەساب):-**

- ساڵی (١٩٥٥)دا لە گەڕەکی (موسەڵا) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٧٧) ئامۆژگای هونەرە جوانەکانی بەغدای تەواو کردووە.
- لە چەندین چالاکی هونەری مۆسیقا وەك مۆسیقاژەن بە قانونو نۆکردیۆن ونۆرگ بەشداری کردووە.

*** نیهاد زەکی عەبدوڵڵا:-**

- ساڵی ١٩٥٧ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی ١٩٧٨ کۆلێژی سەربازی بەغدای تەواو کردووە لە خولی ٥٧ بەناونیشانی (حقوقی).
- دەرچووی کۆلێژی یاسا و سیاسییە لە زانکۆی بەغدا لە ساڵی ١٩٧٧.
- ساڵی ٢٠٠٥ خانەنشین کراوە.

*** (نیهاد جامی):-**

- ساڵی (١٩٧٢) لە گەڕەکی حەمام عەلی لەدایکبووە.
- دامەزرێنەری تیپی شانۆی ئەزموونگەری کەرکوکە.
- دامەزرێنەری گرووپی شانۆی کولتورییە.
- سەرنووسەری گۆڤاری (شانۆکار)ە.
- خاوەنی خەڵاتی باشترین دەرهێنەری شانۆیی وەرگرتووە لە فیستیڤاڵی شانۆیی یەکەمی هەولێری وەزارەتی ڕۆشنبیری، ساڵی (١٩٩٥).

- سیانزە ساڵی وەکو دەرهێنەرو ڕەخنەگر کاری کردووە.
- بەرهەمەکانی:
- (خودی کوردی لەنێوان کەسێتی دووفاقی و تراژیدیاری ئەنفالدا)، ٢٠٠٤.
- (لە بارەی شێخ زاناوە)، بەهاوبەشی لەگەڵ زیرەک عەبدوڵڵا، ٢٠٠٧.
- (ڕەخنەگرتن لە مۆدێرنێتی)، ٢٠٠٧.
- (نا ئومێدیەکانی شانۆ)، (٢٠٠٨).
- (ئەنتۆلۆژیای شانۆی ئەزموونگەری)، (٢٠٠٨).
- (پەراوێزەکانی شانۆ)، ٢٠٠٩.
- (شانۆی پۆست مۆدێرنیتی)، ٢٠٠٩.
- (گوتاری ڕەخنەی شانۆی کوردی)، ٢٠١٠.
- (پلەی سفری شانۆ)، ٢٠١٢.
- (نووسەرو نووسینەرەی زمان)، ٢٠١٢.

*** نازم نەجم ئەحمەد**

- ناسراو بە نازم لەدایکبووی ساڵی ١٩٦١ی گەڕەکی شۆریجەی شاری کەرکوک.
- بەڕیشە دەچێتەوە سەر گوندی چەم سوورخاری ناوچەی قادرکەرەم، باوکی سەیید ئەجم، تۆمارێکی کوردپەروەرانەی هەیە، لە سەرەتای بزووتنەوەی کوردایەتی لە ساڵی ١٩٦١دا پشت و پەنای پێشمەرگە بووە لە ساڵی ١٩٦٣دا لەسەر ئەم مەسەلەیە دەستگیر کراوەو لە زینداندا ئەشکەنجەیەکی درندانە دراوە بەرادەیەک کە بەهۆی ئەشکەنجەوە تووشی نەخۆشی درێژخایەن بووە، هەرچەندە دواتر لە زیندان ئازاد کراوە، بەڵام بەهۆی کاریگەری ئەشکەنجەوە لە ساڵی ١٩٦٦دا سەری نایەوە.
- نازم بەهۆی مردنی باوکییەوە وازی لە خوێندن هێنا و لە ساڵانی دواتردا بووە شاگردی ئاسنگەر و پاش چەند ساڵێک شارەزایی تەواو لە کارەکەدا پەیدا کرد و بووە وەستای ئاسنگەری.
- لە ساڵی ١٩٨١دا پەیوەندی بە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کرد و لە ساڵی دواتردا لە سنووری هەرێمی ٥ی قەرەداغ بووە پێشمەرگە، لە ژیانی پێشمەرگایەتیدا پلەکانی بە شێنەیی بڕیوە.
- ساڵی ١٩٨٥ لە بارەگای مەلبەندی یەک کرایە فەرماندەی مەفرەزە، ساڵی ١٩٨٧ بۆ تیپی ٥١ گەرمیان گوێزرایەوەو لەوێ پلەی جێگری فەرماندەی کەرتی پێ بەخشرا و بۆ ساڵی دواتر کرایە فەرماندەی کەرت، بەشداری ژمارەیەکی زۆری چالاکییەکانی هێزی پێشمەرگەی کردووە لەوانە ئۆپەراسیۆنی هێزی پشتیوان لە کوردستانی ئێران، لە ساڵی ١٩٨٢ کە تێیدا ڕۆڵێکی کارای لە قۆڵی قەبری حوسێندا گێڕاوە، گرتنی بێتواتە ساڵی(١٩٨٣) و قەیوان- ماوەت ساڵی (١٩٨٦) و داستانی ڕزگاری ساڵی (١٩٨٧).
- لە ساڵی ١٩٨٨دا بەشدار بوو لە شەڕەکانی دۆڵی جافایەتی کە بەیەکەم شاڵاوی ئەنفال دادەنرێت، پاش کشانەوەی هێزی پێشمەرگە بۆ سەر سنوور، بە بناری قەندیل و سنووری ناوچەی باڵەکایەتی و خۆشناوەتی و دەشتی کۆیەدا گەڕایەوە بۆ گەرمیان، ئەم گەشتە ١٨ ڕۆژی خایاند، لە گەرمیان لە یەکەم شەڕدا لە پاش گەڕانەوەی لە دۆڵی جافایەتی، کە شەڕی تالاو و تەختەمینایە بریندار بوو، ئەم شەڕە بەشێکی بەرنامەی هێزی پێشمەرگە بوو بۆ بەربەرچدانەوەی شاڵاوی سێیەمی ئەنفال، پاش شەڕەکە بۆ تیمارکردن برایە گوندی ئاوبارێک، هەرچەندە هێزەکانی عێراق بەهۆی هێرشی بەربڵاو بەکارهێنانی تۆپخانە و هەلی کۆپتەر و چەکی کیمیاییەوە ئامانجەکانیان بەدەستهێنا، ئەو لەگەڵ ئەو پێشمەرگانەدا مایەوە کە بڕیاریان دابوو ناوچەکە بەجێنەهێڵن و بەشێوەی پارتیزانی درێژە بە چالاکییەکانیان بدەن.
- لە تەموزی ساڵی ١٩٨٩دا پاش ئەوەی کە بۆ ماوەی ١٥ مانگ بەشدارییەکی کارای لە چالاکییە پارتیزانییەکانی ناوچەکەدا کرد، هێزەکەی بۆ پشدەر و بیتوێنی خولی مۆدێرن کێشرایەوە سەر سنوور، لە پرۆسەی سەرلەنوێ ڕێکخستنەوەی هێزی پێشمەرگەدا، بووە فەرماندەی کەرتی یەک لە تیپێکی بەتالیۆنی دوو کە فەرماندەکەی جەمیل هەورامی بوو، لەکاتی جێبەجێکردنی نەخشەی ڕاپەڕینی ساڵی ١٩٩١دا، لەگەڵ هێزەکانی بەتالیۆنی یەکدا، لە قۆڵی پاوەوە بۆ سنووری سەرپێل زەهاو دابەزی و لە نەخشەکەدا بەر ئەو هێزە کەوت کە ئەرکی ڕزگارکردنی باوە نوورو کەلار و کفری و خانەقینی پێ سپێردرا بوو، لەم سەروبەندەدا بەشێکی چالاکییەکانی لە قۆڵی کەلار، خانەقین هەڵسووڕاند و بارەگای لە دێی دەکا دانا، پاش ڕاپەڕین لێپرسراویەتی فەرماندەیی بەتالیۆنی قەرەحەسەنی پێ سپێردرا دواتر کرایە فەرماندەی بەتالیۆنی بەکرەجۆ و ماوەیەکیش بۆ قەلاچۆکردنی قاچاخچێتی نێردرایە سنووری پێنجوێن.
- ساڵی ١٩٩٤ کرایە فەرماندەی فەوج لە لیوای تایبەتی کەرکوک و دواتر لە گەرمیان بووە جێگری فەرماندەی لیوای تایبەت، ساڵی پاشتر کرایە جێگری فەرماندەی لەشکری گەرمیان و پاشان لێپرسراوەتی لەشکرەکەی پێ سپێردرا.
- ساڵی ١٩٩٦ بووە جێگری فەرماندەی فەرماندەیی گەرمیان

و پاشان لێپرسراویەتی فەرماندەیەکی گرتە ئەستۆ.
– ساڵی ٢٠٠٣ لەکاتی هێرشی هاوپەیمانان بۆ سەر عێراق، لە سنووری جەلەولا قەرەتەپە رۆڵێکی کارای لە کۆنترۆڵکردنی ناوچەکاندا گێڕا و هەر ئەو ساڵە دوابەدوای پێکهێنانی لیوای گەرمیان لێپرسراویەتی لیواکەی پێ سپێردرا.
– ساڵی ٢٠١٠ لە کۆنگرەی سێیەمی یەکێتی نیشتیمانی کوردستاندا بە ئەندامی ئەنجومەنی ناوەند هەڵبژێردرا، بەشێکی ژیاننامەی و سەربوردەی پێشمەرگایەتی لە کتێبێکدا بە ناونیشانی (ناژم کەرکوکی پارتیزانە بێدەنگەکە) کە عەلی عەبدوڵلا کاکە ئەحمەد ئامادەی کردووەو ساڵی ٢٠١٤ لە سلێمانی چاپ کراوەو بڵاوکراوەتەوە.

*** د. نەجات عەبدوڵلا ئەحمەد شوانی**
– ساڵی (١٩٧٣) لە کەرکوك لەدایکبووە.
– ساڵی (٢٠١٠) بەشداربووە لە چالاکی وێنەی قوتابخانەکان لە کەرکوك.
– ساڵی (٢٠١٥) خەڵاتی رێزلێنانی وەرگرتووە لە چەمچەماڵ.
– ساڵی (٢٠١٦) لە جەژنی جیهانی منداڵان لە ١ی حوزەیران لە هۆڵی (شاکیر فەتاح)، بەشداری کردووە بە وێنە لە پێشانگای وێنەی منداڵانی چەمچەماڵ.
– بەشداری وێنەیی لە گۆڤاری:– منداڵانی باوەگوڕگوڕ، حاجیلە، گوڵەکان، کردووە.

*** نوری محەمەد عەلی**
– ناسراو بە مەلا نوری، لەدایکبووی ساڵی ١٩٤٩ی گەڕەکی شۆڕیجەی شاری کەرکوك، قۆناغەکانی خوێندنی تا ئامادەیی لەوێ تەواو کردووە.
– ساڵی ١٩٦٤ پەیوەندی بە یەکێتی قوتابیانی کوردستانەوە کرد و ساڵی ١٩٦٨ بەهۆی پەرەسەندنی جموجۆڵ و هەڵسوڕانی سیاسی لەناو شاری کەرکوك، لەلایەن دەزگای ئەمنەوە دەستگیر کرا.
– ساڵی ١٩٦٩ پاش دەستپێکردنەوەی شەڕ لەنێوان شۆڕش و حکومەتی عێراق، پەیوەندی بە شۆڕشەوە کرد و تا راگەیاندنی بەیاننامەی ١١ی ئازاری ساڵی ١٩٧٠ درێژەی بە ژیانی پێشمەرگایەتیدا، لە قۆناغی ٤ ساڵەی ئاشتی ١٩٧٠–١٩٧٤ بووەتە مامۆستا لە گوندی حەساری گەورە.
– ساڵی ١٩٧٤ پاش دەستپێکردنەوەی شەڕ لەنێوان کورد و حکومەتی عێراق، پەیوەندی بە شۆڕشەوە کرد و لە ناوچەکانی ژێر دەسەڵاتی شۆڕشدا ئەرکی مامۆستایەتی خۆی بەجێهێنا. پاش هەرەسهێنانی شۆڕش.
– لە ساڵی ١٩٧٥، ماوەیەك لە ئێران ژیانی ئاوارەیی بەسەر برد، پاش گەڕانەوەی بۆ عێراق، بۆ باشووری عێراق دوورخرایەوە و لە شاری دیوانیە بە فەرمانبەر دامەزرا.
– ساڵی ١٩٧٦ پەیوەندی بە یەکێتی نیشتیمانی کوردستانەوە کرد و دواتر بوە پێشمەرگەو لە کەرتی ٤ی جەباری سەر بە هەرێمی ٥ی قەرەداغ بووە رابەری سیاسی.
– لە ١٧ی تشرینی دووەمی ساڵی ١٩٨٠ لە شەڕێکی دەستەویەخەدا لەگەڵ هێزێکی گەورەی جاش و سەرباز، لە چیای شۆڕاوەی ناوچەی هەمەوەند شەهید کرا.

*** عەمید نیزامەدین جەلال سەید حەکیم:–**
– ساڵی ١٩٣٧ لە کەرکووك لەدایکبووە.
– ساڵی ١٩٥٨ کۆلێژی سەربازی پاشایەتی لە بەغدا لە رۆستەمییە تەواو کردووە، لە خولی ٤٤ لە بەشی (تۆپ هاوێژ).
– ساڵی ١٩٨٨ خانەنشین کراوە.
– ساڵی ٢٠٠٤ کۆچی دوایی کردووە.
– ماوەیەك بەڕێوەبەری (مركز السلام والرقابة النوعية) بووە لە بەغدا.

*** موقەدەم نایق مەعسوم محەمەد عەلی:**
– ساڵی ١٩٢٩ لە کەرکووك لەدایکبووە.
– ساڵی ١٩٥١ لە کۆلێژی سەربازی بەغدا دەرچووە لە بەغدا لە خولی ٢١ لە لە بەشی پیادە.
– لە یەکەکانی تیپی دوو لە کەرکووك کاری کردووە.
– ساڵی ١٩٧٦ خانەنشین کراوە.
– ساڵی ١٩٩٧ کۆچی دوایی کردووە.

*** نوری:–**
– مەلا محەمەد نور کوڕی مەلا ئەحمەدی کۆر کوڕی بابا رەسوڵ.
– نازناوی شیعری (نوری)یە و لە ساداتی (پیرخدری)یە.
– ساڵی ١٨٨٣ لە گوندی ئۆمەر گومبەت لە ناوچەی تەقتەق چاوی بەژیان هەڵهێناوە.
– ماوەیەك بووەتە مەلای گوندی خدران و ماوەیەکی زۆریش لە گوند، خزمەتی ئایینی بە خەڵکی ناوچەکە کردووە، پاشان بەدری کردووەتە گوندی (دوو گردکان) لە ناوچەی (قوشتەپە) هەر لەوێ قوتابخانەیەکی ئایینی گەورەی دروست کردووە، ماوەیەکیش لە ناوایی کاریز لە ناوچەی شوان خزمەتی ئایینی کردووە، هەروەها ماوەیەکیش لە گوندی بیرەسپان مەلا بووە.
– چوار زمانی شیعری هەبووە بە کوردی و عەرەبی و فارسی و تورکی.
– ساڵی ١٩٣٤ لە گوندی ئۆمەر گومبەت بە ماڵ و منداڵەوە هاتووەتە گوندی بیرەسپان لە ناوچەی ساڵەیی و نیشتەجێ بووە.
– دەستێکی باڵای هەبووە لە چارەسەری سروشتی.
– ساڵی ١٩٤٨ لە تەمەنی ٦٥ ساڵیدا کۆچی دوایی کردووە لە گوندی وەکاشە لەنزیك گوندی یارمجە سەر بە ناحیەی پردێ بە خاك سپێردراوە.

*** لیوا رۆکن (نەوزاد محەمەد رەمزی بەرزنجی):–**
– ساڵی ١٩٤٣ لە کەرکووك لەدایکبووە.
– ساڵی ١٩٦٣ لە کۆلێژی سەربازی عێراق دەرچووە و کۆلێژی سەربازی سۆڤێتی (لمس) تەواو کردووە.
– ساڵی ١٩٧٣یش کۆلێژی (ئەرکان)ی تەواو کردووە.
– ئەفسەر بووە لە فەیلەقی یەکەمی و چوارەم.

ناژم نوری سالحی

ئەورەس ڕەشید عەلی داقوقلی

نیهاد ئەجیب و ئەحمەد کەرکوکلی و ئەرمین موفتی

دکتۆر ناجی عەباس

حاجی نوعمان خەلیفە پیزوان کەرکوکلی

نیهاد عەلی غالیب

مەلا نەجمەدین بێبەش

شێخ نازم شاکیر

نوری محەمەد عەلی

نوری نالبەند

نوری فەقێ

نوری تالەبەند

نوری تالەبەند

مەلا مەجیدی قوتب و نوری ئالبەند لەگەڵ کۆمەڵێک کەسایەتی کەرکوک

نوری ئالبەند

نوری فەقێ

نوری نالبەند

نوری فەقێ و وشیار ئەحمەد ئەسوەد

نوری فەقێ و ڕەزا کەبابچی

* نوورەددین بەها:-

- ناوی (نوورەددین بەهائەدین سالح)ە، لە سالی ١٩١٤ لە کەرکوک لەدایکبووە.
- خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی لەم شارە تەواو کردووە، سالی ١٩٤٢ خوێندنی ئامادەییشی لە (ثانوية المركزية) لە بەغدا تەواو کردووە دواتر خوێندنی بە کۆلێژی ماف تەواو کردووە.
- لە ١٨ی ئابی ١٩٤٢ وەکو بەڕێوەبەری ناحیەی برادۆست لە لیوای هەولێر دامەزراوە، ئینجا گوێزراوەتەوە بۆ ناحیەی (دێرە حەریر) دواتریش نێردراوە بۆ ناحیەی (مەلحە - حەویجە) لە کەرکوک.
- سالی ١٩٤٥ پازەکەی گوێزراوەتەوە بۆ وەزارەتی داد، لە دواییدا کراوە بە دادوەری دادگای بەرایی ڕەواندوز، ماوەیەك گوازراوەتەوە بۆ (کۆیە)، ئینجا یاریدەدەری تێهەڵچوونەوەی قەرەتەپەی پێ سپێردراوە، دواتریش بووەتە دادوەر لە دادگای بەرایی (کفری)، دواییش گوازراوەتەوە بۆ بەرایی (حیللە).
- لە سالی ١٩٥٩ بە جێگری سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوەی کەرکوک لە سالی ١٩٦٣ بووەتە سەرۆکی تێهەڵچوونەوەی موسڵ لە ٥ی شوباتی بووەتە سەرۆکی دادگای بەسرە.
- سالی ١٩٧١ ئینتیداب کراوە بۆ سەرۆکایەتی دادگای تێهەڵچوونەوەی ناوچەی کەرکوک، دواتر لە ١ی تەمووزی ١٩٧١ ئینتیدابەکەی هەڵوەشێنراوەتەوە.
- هەروەها لە کاری سیاسیش لە ڕێکخستنەکانی (حیزبی دارکەر) (حیزبی هیوا) بووە.
- لە ١١ی تشرینی دووەمی ١٩٨١ لە بەغدا کۆچی دوایی کردووە و دواتر تەرمەکەی هێنراوەتەوە کەرکوک و لەوێ بە خاك سپێردراوە.

* د. ناژم:-
- سالی ١٩٥٠ لە گوندی تۆپزاوای لای داقووق لەدایکبووە.
- سەرەتایی و ناوەندیی و ئامادەیی لە کەرکوک تەواو کردووە.
- سالی ١٩٦٧ لە کۆلێژی زانست لە بەشی فیزیای زانکۆی بەغدا وەرگیراوە و لە سالی ١٩٧١ بە پلەی باش دەرچووە.
- هەمان سال لە ناوەندی ئاڵتوون کۆپری دواتر گواستراوەتەوە بۆ ئامادەیی کوردستان لە کەرکوک.
- سالی ١٩٧٢ ڕۆیشتووە بۆ خوێندن لە ڕۆمانیا و لە سالی ١٩٧٧ دکتۆرای لە فیزیای مایکرۆوەیڤ تەواو کردووە.
- سالی ١٩٧٨ تا ١٩٨٠ لە زانکۆی بێرمنگهام لە ئینگلتەرا مامۆستا بووە، سالی ١٩٨٠ گەڕاوەتەوە بۆ عێراق لە بەندیخانە توند کراوە بۆ ماوەی یەك مانگ.
- لە تەمموزی سالی ١٩٨٦ لە ناوچەی قەڵاسێوکە لە ئاغجەلەر شەهید بووە.

* نورەددین عەبدولسەمەد جەڕاح:-
- سالی ١٩٠١ لە کەرکوک لەدایکبووە، سەر بە خێزانی جەڕاحە.
- خوێندنی ڕوشدییە و سولتانییەی لە سەردەمی عوسمانییەکان لە کەرکوک تەواو کردووە، بەڵام بەهۆی هەڵگیرسانی شەڕی جیهانی یەکەم و داگیرکردنی عێراق لەلایەن ئینگلیزەکان بەناچاری واز لە خوێندن دەهێنێت.
- دەچێتە بەغدا لە بواری پۆلیسی کار دەکات تا دەگاتە پلەی معاونی پۆلیس و لە زۆربەی لیواکانی وەکو بەغدا و بەسرە و موسڵ بەعقوبە و کفری و سلێمانی و کەرکوک کار دەکات و لە سالی ١٩٤٧ معاونی پۆلیسی دیالە بووە.

بیبلۆگرافیای ناوداران و ڕۆشنبیرانی کەرکوک

(ها - هە - هـ)

* (هابە):-

- ناوی تەواوی (عەبدولوەهاب مەلا بەرغەش حوسێن)ە.
- ساڵی (١٩٤٥) لە گەرەکی پیریادی لەدایکبووە.
- لە ناوەڕاستی ساڵانی شەستەکانی سەدەی ڕابردوو بە تەواوەتی دێتە نێو جیهانی گۆرانییەوە.
- سەرەتای ساڵانی حەفتاکاندا ئەستێرەی هونەری دەدرەوشێتەوە، بەهۆی شەیدا بوونی بەدەنگی مەقام بێژانی ڕەسەنی ئەم شارە وەکو شلتاغ و مەلا تەهای کەرکوکی ومەلا محەمەدی تۆپاڵ.
- هابە زۆر بە باشی فێری مەقامات دەبێت و بەخاوەنی ستایلێکی تایبەت بە خۆی لە مەقام.
- ساڵی (١٩٩١)دا لەلایەن کۆمپانیایەکی بەرهەمهێنەری هونەری بەناوبانگی تورکی گرێبەستێکی هونەری بۆ ئاهەنگێڕان لە شارەکانی تورکیا مۆر دەکات، لەوێ چەندین گۆرانی و مەقام ساز دەکات.
- کۆی بەرهەمەکانی نزیکەی ١٠٠٠ کاسێت و ٥٠٠ کاسێتی ڤیدیۆیی تۆمارکراوە، بەشێکی کوردین.
- دوا ئاهەنگی (هابە) لە مانگی حوزەیرانی ساڵی (٢٠٠١) دا بوو لەگەڵ هونەرمەند (ئاسری ڕەزازی) بوو، لە شاری سلێمانی، هەر لە پاش گەڕانەوەی لەو ئاهەنگە پیاوانی ڕژێمی بەعسی لە گۆڕنراو ڕاپێچی ئەمنی کەرکوک دەکرێ و ئازارو ئەشکەنجەیەکی زۆری ئەدەن. لە پاش تێپەڕبوونی چەند ڕۆژێک بەسەر ئازادکردنی لە بەندیخانەوە لە بەرواری (١٧)ی ئابی ساڵی (٢٠٠١) کۆچی دوایی دەکات و لە گۆڕستانی (شێخ محێدین) بە خاک دەسپێردرێت.

* (هادی کەرکوکی):-

- ناوی (هادی سالح کەرکوکی)یە.
- ساڵی (١٩٧٨) لە گەرەکی موسەڵلا لەدایکبووە.
- ساڵی (٢٠٠١)ەوە فێری خۆشنووسی (الرقعة، الديوان، الحلبي، الديواني) لەژێر دەستی (موزەفەر مەحموود) فێربووە.
- دەستێکی باڵای هەبووە لە نووسینی گەلێک خەتی سەر دەرگای مزگەوتەکانی کەرکوک.
- ئاشنایەتی خۆشنووس (داود بەکتاش) بووە و زانیاری زۆری لە بواری خۆشنووسیدا وەرگرتووە.
- بەشداری گەلێک لە پێشانگا ناوخۆیی و نێودەوڵەتیەکانی کردووە.

* (هاشم جەباری - هاشم عەبدوڵڵا جەباری):-

- ناوی (هاشم عەبدوڵڵا مەعروف مەحموود جەباری)یە.
- ساڵی (١٩٤٤) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- لە (١)ی ئەیلولی ساڵی (١٩٦٩) وەکو بێژەرو وەرگێڕ لە تەلەفزیۆنی کەرکوک کاری کردووە.
- لە (١)ی ئەیلولی ساڵی (٢٠٠٧) خانەنشین کراوە.
- جۆرەها بەرنامەی ئەدەبی و ڕۆشنبیری و سیاسی و کۆمەڵایەتی پێشکەش کردووە و ماوەیەک لە ڕادیۆی (عێراقی نوێ) و ڕادیۆی (نەوا) وەکو بەڕێوەبەری کاری کردووە.
- لە (٧)ی حوزەیرانی ساڵی (١٩٦٦) یەکەم بابەتی شیعری لە ڕۆژنامەی (دەنگ و باس)دا بڵاوکردووەتەوە.

* (هاشم رەشاد ئاق سوو):-

- ساڵی (١٩٤٢) لە خورماتوو لەدایکبووە.
- گەلێك دیوانی شیعری هەیە، لەوانە (إنسانلیق جرجیوەسی)، بە زمانی تورکی، چاپخانەی (الزمان)، بەغدا، ١٩٧٤.
- ساڵی (١٩٩٤) کۆچی دوایی کردووە.

* (هاشم زەینەڵ قەرەغولی):-

- ساڵی (١٩٤٦) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- هونەرمەندو نووسەری کۆکەرەوەی کەلەپوورە.
- هەروەها کاری دەرهێنانی کردووە لە شانۆدا.

* (هاشم عاسی سەعید کاکەیی):-

- ساڵی (١٩٥٩) لە شاری کەرکوك لە گەڕەکی موسەڵلا لەدایکبووە.
- قۆناخەکانی خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی لە شاری کەرکوك تەواو کردووە پاشان چووەتە پەیمانگای پیشەیی کارەباری بەعقوبە ولە ساڵی (١٩٧٩-١٩٨٠) تەواوی کردووە، ئەلمانییەکان سەرپەرشتی خوێندنگاکەیان ئەکرد.
- ساڵی (١٩٧٨)وە چەندین نووسین و بابەتی هەمەجۆرو لێکۆڵینەوەی مێژوویی و کەلەپووری لە گۆڤاری (بەیان) و (رۆشنبیری نوێ)و (هاوکاری)و (کاروان)و رۆژنامەی (العراق) بڵاوکردووەتەوە.
ئەم کتێبانەی بە چاپ گەیاندووە.

- (فەرهەنگی ماچۆ، کەرکوك)، ٢٠٠٥.
- (کورد چەند بابەتێکی مێژوویی)، کەرکوك، ٢٠٠٦.
- (ئێلبەگی جاف و پێشینییەکانمان)، سلێمانی، ٢٠٠٦.
- (هۆنراوەو دیوانی شاعیرانی کوردی گۆران)، (٢٠٠٨).
- (دیوان و یاداشتی شێخ ئەحمەد شاکەلی)، ٢٠٠٩.
- (فەرهەنگی رێزان یاران).
- (داستانی قەندیل قەڵا).
- (مێژووی بزووتنەوەی بابی و بەهاییەکان).
- (شەبەك لەنێوان ئایین و نەتەوەدا).
- (داستانی شیرین و فەرهاد).
- (کەرکوك لە دیدی چەند سەرچاوەیەکدا).
- (عەشقێ دەروێشانە).
- (دیوانی حەزرەتی شێخ ئەمیر).
- (کتاب حەقیقەت سەنایی موعجەم گوڵستان یاری شاکاری بەرزۆی پەری).
- (دیوانی شاعیر بەرزۆی پەری).
- (کوردەواری و لێکۆڵینەوەی گۆرانییە فۆلکلۆرییەکانی)، ٢٠١٣.
- (مێژووی تایفەی کاکەیی لە کوردستاندا).
- (دیوان و یاداشتی شێخ ئەحمەدی شاکەلی، شاعیرو خواناسی دەشتی گەرمیان)، چاپی پێنجەم، ٢٠١٣.
- فەرمووەدەکانی مام ئەزەر، ٢٠١٦.
- شەوقی و گریانی، دوو شاعیری کاکەیی گەرمیان، ٢٠١٦
- دەستنووسەکانی:-
- شەرت نامەی یاری.
- تەکوین جیهان لە ئایینی یاری.
- مێژووی کاکەیی لە کوردستان.
- دیوانی حەزرەتی شێخ ئەمیر.
- عەشقێ دەروێشانە.

* (هاشم قاسم نەلسالحی):-

- ساڵی (١٩٢٧) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (اونلارین حکایەلری)، چیرۆك بە زمانی تورکمانی، بەغدا، ١٩٨٤.
- (ایلك ادیملار حکایەلر)، چیرۆك بە زمانی تورکمانی، بەغدا، ١٩٧٥.
- (خاطرة دفترلندن)، چیرۆك بە زمانی تورکمانی، بەغدا، ١٩٨٣.
- (کان وکان)، بەغدا، ١٩٩٠.

* (هاوار کاکەیی):-

- ناوی (میکائیل کاکەیی هاوار)ە، لە داقوق لەدایکبووە.
- خاوەنی چەندین نووسینەو یەکێکە لە رۆشنبیرەکانی ناوچەی کەرکوك، زۆربەی نووسینەکانی لە گۆڤارو رۆژنامەکان بڵاودەکاتەوە.

* (هاوڕێ کرێکار):-

- ناوی (عەبدولرەحیم دانسان)ە.
- ساڵی (١٩٦٠) لەدایکبووە.
- گەلێك لێکۆڵینەوەی هەیە بەزمانی سویدی و کوردی لەسەر کەیسی هەڵەبجەو ئەنفال.
- ئێستا لە سوید دادەنیشێت.

* (هانی ساحیب حەسەن):-

- ساڵی (١٩٥٥) لە خورماتوو لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:
- (الشعر الترکماني الحدیث في العراق)، چاپخانەی (دار الشؤون الثقافیة العامة)، بەغدا، ١٩٨٨.
- (ازهار القرنفل: دراسة في الشعر الحر الترکماني في العراق ١٩٥٨-١٩٨٨)، چاپخانەی (دار الشؤون الثقافیة العامة)، بەغدا، ١٩٩٣.
- (دنیا یارا-إنسان بیجاغ-إنسان صاب)، شیعر بە زمانی تورکی، چاپخانەی (دار الشؤون الثقافیة العامة)، بەغدا، ١٩٩٨.
- الألم لي، لك الأمل والعواصف للجمیع، وەرگێڕان، ٢٠٠٥
- قنادیل ترکمانیة، ٢٠٠٧

* (هەردوێڵ کاکەیی):-

- ناوی (تاڵب کوڕی نەجمەددین کوڕی فەرەج)ە.
- ساڵی (١٩٤٥) لە دێی تۆبزاوە لە قەزای داقوق لەدایکبووە.
- لە هەشتاکان و نەوەدەکاندا بەرنامەی کەلەپووری هەبوو لە تەلەفزیۆنی کەرکوك وەکو پێشکەشکار و ئامادەکار.
- ئەم بەرهەمانەی بە چاپ گەیاندووە:-
- (گوڵە نێرگزی تۆبزاوە)، ١٩٩٠.
- (کۆمەڵە شیعرێکی مەلا عەباس)، ١٩٨٤.
- (گوڵبژێرێك لە شیعری فۆلکلۆری کوردی ناوچەی گەرمیان)، بەشی یەکەم، ١٩٨٥.
- (گوڵبژێرێك لە شیعرەکانی سەید وەهابی کاکەیی)، ١٩٨٦.
- (دابوونەرێتی باوی کوردەکان لە ناوچەی گەرمیان)، ١٩٨٩.
- (شاعیران و ناودارانی کاکەیی)، ١٩٩٠.
- (هەنگاوی یەکەم، شیعری سەید محەمەد کاکەی)، ١٩٩٢.
- (هەڵبژاردەیەك لەشیعری فۆلکلۆری ناوچەی گەرمیان)، بەشی دووەم، ١٩٩٥.
- (دیوانی مەلا حەسەن نەوحی زەنگەنە).
- (دەرمان سازی لە دەڤەری کەرکوکدا).
- (زیندووکردنەوەی عەبدال داردەو بەرهەمەکانی).
- (تریق.. تریق پێبکەنە)، ٢٠٠٢.
- (پەندی پێشینیان و قسەی نەستەق لە ناوچەی کەرکوکدا).
- (هەڵبژاردەیەك لە شیعری فۆلکلۆری ناوچەی گەرمیان)، بەشی سێیەم، ٢٠٠٤.
- (داستانی حەسەن و حوسێن)، ٢٠٠٤.

- (ڕەنگ لە فۆلکلۆری کوردیدا)، ٢٠٠٥.
- (دیوانی مەلا فەتاحی جەباری)، ٢٠٠٥.
- (پەندی پێشنیان و قسەی نەستەقی ماچۆ).
- (دیوانی میرزا خەلیل منەوەری کاکەیی)، ٢٠٠٦.
- (چەپکێ لە شیعرەکانی ڕەشید ئاغای کاکەیی).
- (مەقام و مۆزیکی کوردی سەلاح داودە وەک نموونە)، ٢٠٠٦.
- (تۆێژاوە لە تەمەنی سەد ساڵیدا)، ٢٠٠٧.
- (داستانی خورشید خەرامان)، (٢٠٠٨).
- (پەندی پێشینیان و قسەی نەستەقی شەبەک)، (٢٠٠٨).
- (مەتەڵ لە ناو شەبەکدا)، (٢٠٠٨).
- (کەشکۆڵی کوردەواریی - کۆمەڵە بابەتێکی فولکلۆریی دەڤەری گەرمیانە)، ٢٠١٣.
- (دیوانی مەلا نەجمەدین بێبەش ١٩١٥-١٩٩٠)، ٢٠١٣.
- (دیوانی مام شەرکەتی کاکەیی، چیانشین)، ٢٠١٣.
- (هەڵبژاردەیەک لە هۆنراوەی فۆلکلۆریی کوردیی گەرمیان)، بەرگی چوارەم، ٢٠١٤.
- فەرهەنگی کەلەپووری (کەرەستەی مادیی دراوستکراو)، بەرگی یەکەم بە هاوبەشی، ٢٠١٥

* (هەژار):--

- ناوی (محەمەد بەگی کوڕی سەلیم بەگی جاف)ە، نازناوی شیعری (هەژار)ە.
- خەڵکی کەلاری کۆنە و گەلێک شیعری لێ بەجێماوە.

* (هەڵەت هوشیار):-

- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (پەیوەندییە گشتییەکان)، مەحموود عەبدولعەزیز ئەلبەدر، وەرگێڕان، ٢٠٠٩.
- (پروپاگەندە، ئەمریکا، ژاپۆنی، نازی، سۆڤیەتی)، ئامادەکردن و وەرگێڕان، ٢٠١٤.

* (هەوری تاڵەبانی):-

- لە شاری کەرکوک لەدایکبووە.
- کۆلێژی ئەندازیاری بەشی تەلارسازی تەواو کردووە.
- لە بواری هونەری تەلارسازیدا جێپەنجەی دیارە لە کوردستان و کەرکوک.

* (هەیاسی کاکەیی - کوێخا هەیاسی کاکەیی):-

- ناوی (هەیاس کوڕی زایەری زەنگەنە)یە.
- ساڵی (١٨٩٥)ی زاینیی لە دێی عەلی سەرای لە کەرکوک لەدایکبووە.
- هەر لە منداڵییەوە خەریکی خوێندن بووە و لە پاشا چووەتە کەرکوک و لەلای پیاوانی ئایینی خەریکی فێربوونی ڕێزمانی عەرەبی و وێژەی فارسی بووە و پاشان چەند دێی ئاوا کردووەتەوە و خزمەکانی خۆی تیا نیشتەجێ کردووە و خۆی بووەتە کوێخایان و ئەوسا خەریکی کشتوکاڵ و ماڵاتداری بووە.
- لە هۆنینەوەی هۆنراودا دەستێکی بەرز و باڵای هەبووە و هۆنراوەکانی گەلێ ناسک و پاراو و شیرینن.
- ساڵی (١٩٦٩)ی زاینیی کۆچی دوایی کردووە لە دێی (زەنقی).

* (هەیاس مەحموود سەعە کاکەیی):-

- شاعیر کتێبێکی بە ناوی (من کاکەت نیم) بڵاوکردووەتەوە.
- یەکێکە لە ڕۆشنبیرانی کاکەیی کەرکوکە و ماوەیەک مامۆستای کیمیا بوو لە قوتابخانەی کاوە.

* (هیجران شێواو):-

- یەکێکە لە شاعیرەکانی شیعری نوێ لە کەرکوک.
- (سەدای ئاوە سپی)، شیعر، بەغدا، ٢٠٠٠.
- (ڕۆژخانەو دیرۆکی هەسارەکان)، شیعر، کەرکوک، ٢٠٠٢.
- ساڵی (٢٠٠٩) بە کارەساتی ئۆتۆمبیل کۆچی دوایی کردووە.

* (هیجری دەدەی کاکەیی):-

- ناوی تەواوی (مەحموود کوڕی مەلا عەلی کوڕی مام ئەژەر کوڕی مام قەیسەر کوڕی مام محەمەد کوڕی مام هەیاس کوڕی مام هوشیاری کاکەیی)یە.

- سالی (١٨٧٧)ی زاینی لە کەرکوك لە خێزانێکی ئایینی پەروەردە لەدایکبووە.
- سالی (١٩١١) بووەتە مامۆستا لە قوتابخانەی (السلطانیة) لە بەغدا.
- بەڕێوەبەری ڕۆژنامەی (کرکوك) بووە کە بۆ ماوەی (٤٦) سال بەردەوام بووە لە سالی (١٩٤٦) تا (١٩٧٢).
- هیجری دەدە شیعری بە فارسیو کوردیو تورکی بلاوکردووەتەوە.
- دەستنووسێکی خۆی لای هاشم کاکەیی پارێزراوە کە لە سالی (١٩٥٠) نووسیویێتی.
- بەرهەمەکانی:
- (یادکار هجری)، دیوانێکی شیعری، بە زمانی تورکیو فارسی، چاپخانەی (ولایت)، بەغدا، ١٩١١.
- (ترجیع بندیا انتباه ملت)، شیعر بە زمانی تورکی، چاپخانەی (حوادث)، کەرکوك، ١٩١٥.
- (گلدسته خزعلیه)، شیعر بە زمانی فارسی، چاپخانەی (فلاح)، بەغدا، ١٩٢٢.
- (رباعیات إرشادات کائنات)، شیعر بە زمانی فارسی، چاپخانەی (فلاح)، بەغدا، ١٩٢٢.
- (مولود نبوی)، شیعر بە زمانی تورکی، کەرکوك، ١٩٣٣.
- (تحفه سلیمانی)، شیعر بە زمانی فارسی، چاپخانەی (سریان)، بەغدا، ١٩٣٥.
- کتێبی نووسیوە لەسەر مێژووی کەرکوك نادیارە.
- لە بەرەبەیانی ڕۆژی (١١)ی کانوونی یەکەمی سالی (١٩٥٢) کۆچی دوایی کردووە، لە گۆڕستانی (ئەبوعولوك) لە شاری کەرکوك لە تەنیشت مامە ئەزمری باپیرەی بەخاك سپێدراوە.

*** هیجران قازی ئۆغلوو:-**

- سالی ١٩٥٢ لە کەرکوك لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:-
- حسینیلر و باشقا شعرلر، بەرگی دووەم، ٢٠٠٤
- حسینیلر وباشقا شعرلر، بەرگی سێیەم، ٢٠٠٨
- قرآن کلمة لری، ٢٠١٢

*** (هیدایەت کەماڵ بەدری - دکتۆر هیدایەت کەماڵ بەدری):-**

- لە کفری لەدایکبووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (خلق شعریندە عراق تورکمن اغزی دیل انجەلەمەسی)، نامەی دکتۆرا، کولێژی ئاداب، زانکۆی ئەستەمبوڵ، تورکیا، ١٩٧٩.
- (دیلیمیز-عراق تورکمن اغیزلاری)، بەغدا، ١٩٩٨.
- (مبادئ اللغة الترکیة)، بەدا، ١٩٨٦.
- (الابجدیات الترکیة عبر القرون)، بەغدا، ١٩٨٢.
- (تاریخ الروایة في الأدب الترکیة)، بەغدا، ١٩٨٥.
- (سلیمان جلبي ومولد النبي (صل الله علیه وسلم) في الأدب الترکي)، بەغدا، ١٩٨٤.
- (النشأة المسرحیة في الأدب الترکي)، بەغدا، ١٩٨٣.

*** (هیدایەت ئەوجولی - حاجی هیدایەت ئەوجولی):-**

- ناوی (هیدایەت حاجی عەزیز کوێخا مەحموود کوڕی کوێخا کەریم)ە.
- سالی (١٩٠٩) لە ئەرجول لەدایکبووە.
- کەسایەتیەکی ئایینیو کۆمەلایەتی ناسراوی خورماتوو بووە.
- سالی (١٩٦٤) دوورخراوەتەوە بۆ ناسرییەو دواتر بۆ هەولێرو نەیانهێشتووە بگەڕێتەوە بۆ خورماتوو، دواتر سێ سالی لە کەرکوك زیندانی کراوە، لە خورماتوو دەستگیراوە بەسەر ماڵو سامانیداو هەرزان فرۆش کراوە.
- سالی (١٩٨١) کۆچی دوایی کردووە.

*** (هیشام تاهیر بەرزنجی):-**

- سالی (١٩٥٢) لە کەرکوك لە سەنگاو لەدایکبووە.
- سەرەتاییو ناوەندییو ئامادەیی لە کەرکوكو داقوقو خورماتوو تەواو کردووە.
- لەنێوان سالانی (١٩٦٨ - ١٩٧١) پەیمانگای تەندروستی لە بەغدا تەواو کردووە.
- سالی (١٩٦٩) یەکەم هۆنراوەی بلاوکردووەتەوە.
- لە ماوەی نێوان سالانی (١٩٦٩ - ٢٠٠٠) گەلێك بەرهەمی چیرۆكو شیعری لە گۆڤارو ڕۆژنامە کوردیو عەرەبییەکان، وەکو (ڕۆشنبیری نوێ، بیری نوێ، بەیان، برایەتی، هاوکاری)

بڵاوکردووەتەوە.
- بەهۆی هەڵوێستی کوردایەتی بۆ ماوەی دە ساڵ سزای بەندکردنی بەسەردا سەپێندراوە، بەڵام دوو ساڵی و نیوی تێدا بردووەتەوە سەر لەنێوان ساڵانی (١٩٧٧ - ١٩٧٩) بەر لێبوردنی گشتی کەوتووە.

* (هێرۆ کوردە):-

- ساڵی (١٩٨٩) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- یەکێکە لە ئافرەتە شاعیرو ڕۆژنامەنووسەکانی کەرکوك.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (سووتانەکانم لە وەرزی فڕیندا)، ٢٠٠٧.

* (هیمەت عەزیز کاکەیی):-

- ساڵی (١٩٤٦) لە داقوق لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٦٩) بڕوانامەی بەکالۆریۆسی لە بواری زمانی عەرەبی لە زانکۆی بەغدا بەدەستهێناوە.
- ئەم بەرهەمانەی وەرگێڕاوە:
- (کەڵەشێر، چیرۆك، هەولێر، ١٩٩٧.
- (بەسەرهاتی دیکێك)، چیرۆکی منداڵان، وەرگێڕان، هەولێر، ٢٠٠٤.
- (مانگ، رابەندرنات تاگور، وەرگێڕان، کەرکوك، ٢٠٠٥.
- (مشەخۆرەکانی عەقڵ)، ڕۆمان، کۆلم ویلسن، وەرگێڕان، سلێمانی، ٢٠٠٦.
- (ئۆراشی تارۆ، وەرگێڕان، هەولێر، ٢٠٠٨.
- (ڕەشکەکانی برسیەتی)، ڕۆمان.
- (ڕۆژینە زێڕینە) ڕۆمان.
- (دیوانێکی تاغور).
- ١٤ چیرۆکی (پێکەوە).

* (هیمەت کاکەیی):-

- ناوی (هیمەت محەمەد عەلی کاکەیی)یە.
- ساڵی (١٩٦٠) لەکەرکوك هاتووەتە دنیاوە.
- ئەندامی کۆمەڵەی هونەرمەندانی جیهانییە.
- ئێستا لەپاریس دادەنیشێت و خەریکی کاری هونەرییە.
- ساڵی (١٩٨٢) یەکەم پێشانگای تایبەتی لەهۆڵی هونەری نوێی (التأمیم) لەکەرکوك کردووەتەوە.
- ساڵی (١٩٨٣) پێشانگایەکی لەهۆڵی ڕەشید لەبەغدا کراوەتەوە.
- ساڵی (١٩٨٦) پێشانگایەکی لە هۆڵی ڕەشید لەبەغدا کراوەتەوە.
- ساڵی (١٩٩٠) لەم شوێنانە پێشانگای کردووەتەوە:-
- هۆڵی (الرواق) لەبەغدا، لە گەلەری (فورم) لە ژاپۆن، گەلەری (گزفق) لەژاپۆن، هۆڵی دەزگای (عەبدولحەمید شومان) لە ئەردەن.
- ساڵی (١٩٩٢) پێشانگای لەگەلەری (ئەتاگۆیاما) لەژاپۆن.
- ساڵی (١٩٩٣) گەلەری لەشاری جیهانی هونەر لەفەرەنسا.
- ساڵی (١٩٩٥) گەلەری (فیافرا) لەسویسرا.
- ساڵی (١٩٩٦) لە ناوەندی هونەر لەئەردەن.
- ساڵی (١٩٩٧) لەکتێبخانەی فندغدی لەفەرەنسا.
- ساڵی (١٩٩٨) لەکۆشکی عەباسی و سەنتەری ڕۆشنبیری فەرەنسا لەبەغدا.
- ساڵی (١٩٩٩) ڕێکخراوی یۆنسکۆ لەفەرەنسا.
- هۆڵی کۆمەڵی (هونەرمەجوانەکان) لە (٣٠)ی حوزەیرانی ساڵی (٢٠٠١) لە سلێمانی.
- لەم پێشانگا هاوبەشانە بەشداری کردووە:

- سالی (١٩٩٠) لە ژاپۆن، سالی (١٩٩٣) لە بەریتانیا، سالی (١٩٩٥) لە نەمسا، سالی (١٩٩٦) ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا.

*** (هێمن مەولود):-**

- ناوی (ئەبوبەکر مەولود رەشید)ە.
- سالی (١٩٦٤) لە کەرکوك لە گەرەکی تەپەی مەلا عەبدوڵلا لەدایکبووە.
- شەشی ئامادەیی بەشی زانستی لە دواناوەندی زێوەر تەواو نەکردووە.
- سالی (١٩٨٧) یەکەم نووسینی لە شاخ لە گۆڤاری (دەنگی پێشمەرگە) بلاوکردووەتەوە.
- گەلێك بابەت و لێکۆڵینەوەی لە رۆژنامەی (کوردستانی نوێ) و گۆڤاری (رێبازی نوێ) و بلاوکراوەی (رۆژنامەنووس) بلاوکردووەتەوە.
- سەرنووسەری (رۆژنامەنووس) بووە تا کاتی داخستنی.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (کەرکوك لەنێوان پیلان و خەمساردیدا)، ٢٠٠٦.
- (ئەنفال و سەگە رەشەکە و بیابان)، ٢٠١٠.
- لە سالی (٢٠٠٤)ەوە بۆ ماوەیەك لە (کەناڵی ئاسمانی کەرکوك) کار کردووە.

*** (هیوا دۆمان- هیوا کەریم دۆمان):-**

- سالی (١٩٦٥) لە کەرکوك لەدایکبووە.
- سالی (١٩٨١-١٩٨٥) بەشداری گشت فیستڤاڵەکانی پەیمانگای کردووە.
- سالی (١٩٨٥) پەیمانگای هونەرە جوانەکانی لە سلێمانی تەواو کردووە.
- سالی (١٩٨٥) بەشداری پێشانگای کردووە لەگەڵ هونەرمەند دارا ئارام.
- سالی (١٩٩١) پێشانگای یەکەمی لە قەڵاچوالان، رانیە، شەقلاوە.
- سالی (١٩٩٥) پێشانگای دووەمی لە کتێبخانەی گشتی چەمچەماڵ.
- لە سالانی (١٩٩٥-١٩٩٧) بەشداری فیستیڤاڵی هونەرمەندانی یەکگرتووی کوردستان لقی کەرکوکی کردووە.
- سالی (١٩٩٧) پێشانگای سێیەمی لە گەلەری زاموا.
- سالی (١٩٩٧) پێشانگای چوارەمی لە مەڵبەندی لاوانی کەناری دەربەندیخان.
- سالی (٢٠٠٤) پێشانگای پێنجەمی لە شاری کەرکوك کردووەتەوە.
- لەنێوان سالانی (١٩٨٥-٢٠٠٥) بەشداری (٢٠) پێشانگای هاوبەشی کردووە لە (سلێمانی، هەولێر، کەرکوك، دهۆك، کەنەدا، ژاپۆن، ئێران).
- مامۆستایە لە پەیمانگای هونەرە جوانەکانی کەرکوك.

*** هیوا چیمەنی:-**

- ناوی تەواوی عەبدولرەحمان ئەحمەد کەریم.
- لەدایکبوی سالی (١٩٦٢)ی گوندی چیمەنی شەهیدان لەناوچەی کەرکوك.
- قۆناغی سەرەتایی تەواو کردووە.
- سالی (١٩٧٨) پەیوەندیی بەرێکخستنەکانی کۆمەڵەی رەنجدەرانی کوردستانەوە کردووە. پاش چوار سال کارکردن لەناو رێکخستنەکاندا، بڕیاریدا پەیوەندی بە هێزی پێشمەرگەوە بکاو لەم سەروبەندەدا لە تیپی ٢١ی کەرکوك بووە پێشمەرگە.
- لە ٢١ی کانوونی یەکەمی (١٩٨٢)دا بەشداریی لەیەکەم چالاکیی پێشمەرگانەدا کرد. کاتێك هێزی پێشمەرگە هێرشی کردە سەر بازگەی کەرکوك، سلێمانی و دەستی بەسەردا گرت. ئەم چالاکییە لە کەرکوك و تەواوی ناوچەی گەرمیان دەنگی دایەوە. لەم چالاکییەدا چیمەنی، سەرەرای بەشداریی، رێنیشاندەری هێزەکە بوو بۆ گەیشتن بەبازگەکە.
- دوای ئەم چالاکییە کرایە فەرماندەی مەفرەزەو پاشتریش بووە فەرماندەی کەرت. لە ژیانی پێشمەرگایەتیدا بەشداریی لە ژمارەیەکی زۆری چالاکییەکاندا کردووە لەوانە چالاکییەکانی ناو شاری کەرکوك، شیوەسوور، قەرەهەنجیرو ئۆپەراسیونە گەورەکانی لێدانی داموەزگا ئەرتییەکانی باباگورگور (١٩٨٦) و قەیوان - ماوەت (١٩٨٦).
- لە ئۆپەراسیونی گرتنی شارۆچکەی قەرەهەنجیردا، شەوی ٢١ لەسەر ٢٢ی ئازاری سالی (١٩٨٧) خۆی و پێشمەرگەیەکی تر بەناوی سوارە عەبدوڵلا شەهید بوون.

مامۆستا هێمنی شاعیر، د. عیزەدین مستەفا، د. شاکر خەسباک. میهرەجانی شیعری کوردی - کەرکوک ۱۹۷۲

هانی ساحیب - عینایەت ڕەفیق - عەبدولحوسێن مەلا ئیبراهیم

هۆشمەند عەبدولعەزیز برای شەهید ئازاد هەورامی

هاشم کاکەیی- عەبدی کاکەیی- حەمە درێژ - هەردەوێل کاکەیی - محەمەد دارتاش

هاشم کاکەیی و فەلەکەدین کاکەیی

ستار ئەحمەد - هاشم کاکەیی- لەتیف هەڵمەت - نیعمەت رەحمەتکێش

ئەیوب ڕۆستەم – هاشم کاکەیی

*** هێرش فاتیح:-**

– ساڵی ١٩٦٨ لە کەرکوک لەدایکبووە.

– لە بنەماڵەیەکی نیشتمانپەروەر و ئایین پەروەر و ڕۆشنبیر لە دایکبووە، باوکی ماوەیەک لە نوگرە سەلمان بەند کراوە، باپیرانیشی لە شێخانی بەرزنجەن لەسەر تەریقەتی شێخ عەبدولقادری گەیلانی بوونە، لەتیف حامیدی نووسەر مامیەتی و لەتیف هەڵمەتی شاعیریش خاڵیەتی.

– هەر لە تەمەنی ١٨ ساڵییەوە دووچاری نەخۆشی شەکرە بووەتەوە و قوتابخانەی سەرەتایی و ناوەندی لە کەرکوک تەواو کردووە.

– وێنەکێشێکی باش بووە و بەردەوام گوێیەکی هەستی ناسکی مۆسیقا و گۆرانی هەبووە، بەتایبەتی لە مەقامە فارسییەکان شارەزا بووە هەر لەو ماوەیەدا ئاشنایەتی لەگەڵ هونەرمەندان نزار ئەحمەد، فەخرەدین ئەحمەد، پەیداکردووە.

– هەر لە ساڵی ١٩٩٠ەوە یەکەم گۆرانی تۆمار کردووە بەناونیشانی (دووبارە تیشکی پەرچەم) کە لە ئاواز و هۆنراوەی فەخرەدین عەودالە.

– ساڵی ١٩٩٢ گۆرانی (ئەی لە هاواری نەروون) تۆمار کردووە لە ئاواز و هۆنراوەی فەخرەدین عەودالە.

– ساڵی ١٩٩٣ گۆرانی (سروشت)ی تۆمار کردووە لە هۆنراوە و ئاوازی عەودال و لە تەلەفزیۆنی کەرکوک تۆمار کراوە.

– هەر لە سەرەتای لاوێتیدا هەستێکی کوردایەتی بەرزی هەبووە و چەندین جار لەلایەن داروودەستەی ڕژێمی سەدامەوە دەستگیر و زیندانی کراوە لەبەر ئەوەی بە زمانی عەرەبی گۆرانی بۆ سەدام و حیزبەکەی نەچڕیوە.

– ساڵی ١٩٩٥ لە فیستیڤاڵی (اغنیه شمالیه) لە شاری کەرکوک بە ئامادەبوونی سەرۆکی ئەو کاتەی سەندیکای هونەرمەندان (داود قەیسی) پلەی یەکەمی بەدەستهێناوە، بە هەمان شێوەیش لە فیستیڤاڵی بابلی جیهانیش بەشداری کردووە، بە سەرکەوتووی گۆرانی و مەقامی چڕیوە.

– ساڵی ١٩٩٧ گۆرانی (هونەر)ی لە تەلەفزیۆن تۆمار کردووە.

– هەروەها هونەرمەند (شەوکەت ڕەشید) ئاوازی بۆ (گوڵە بۆنی ژیانی) داناوە و لە تەلەفزیۆن تۆماری کردووە.

– هەروەها هونەرمەند (قادر مەردان) ئاوازی بۆ گۆرانی

(ئەكەین جەچنە پیرۆزە... ئەمرۆ یادی نەورۆزە) داناوە، بەڵام تۆمار نەكراوە.
- لەدوای سالی (٢٠٠٣)دا یەكەم هونەرمەند بووە كە سروودی بۆ كەركوك تۆمار كردووە لە هۆنراوەی ئەتیف هەڵمەت و ئاوازی چالاك سدیق، لە سالی ٢٠٠٤ لە فیستیڤالی هونەر لە شاری كەركوك پلەی یەكەمی بەدەستهێناوە.
- ئەندامی تیپی (بالأنبق) بووە و گەلێك گۆرانییان بۆ تۆمار كردووە.
- هەر یەك لە ڕزگار حەمە ڕەئوف و چالاك سدیق یارمەتی و ئاوازیان بۆ داناوە لە كەناڵی ئاسمانی كەركوك.
- پێش كۆچكردنی بەرهەمێكی زۆری ئایینی تۆمار كردووە كە لە وتن و ئاوازی خۆیەتی و لە كەناڵی ئاسمانی كەركوك تۆمار كراوە.
- لە (١٩٩٤) لەگەڵ خاتوو (شلێر ڕەمەزان) ژیانی هاوسەری پێكهێناوە و منداڵێكی هەیە بەناوی (محەمەد).
- لە ١١ی تەمووزی ٢٠١٨ كۆچی دوایی كردووە بە نەخۆشی شەكرە لە گۆڕستانی شێخ محێدین بە خاك سپێدراوە.

* هەوار فارس:-

- سالی ١٩٩٢ لە كەركووك لەدایكبووە.
- دەرچووی پەیمانگای هونەرە جوانەكانە لە بەشی شانۆ.
- ئاكە ڕۆژنامەنووسە كە بە شێوەیەكی مەیدانی لە كەناڵی ئاسمانیی كەركوك دەبینرێت.

* هیمان وەوجدی مەحموود ئەمین:

- سالی ١٩٢٦ لە گەڕەكی ئەلماس لە كەركوك لەدایكبووە.
- سەرەتایی و ناوەندی لە كەركوك تەواو كردووە و ئامادەیی لە سلێمانی تەواو كردووە.
- كۆلێژی سەربازی لە بەغدا تەواو كردووە و لە خولی حەردان عەبدولغەففار.
- لە ٨ی شوباتی سالی ١٩٦٣ لەلایەن (الحرس القومي) دەستبەسەر كراوە بە تاوانی بە ئەندام بوونی لە حیزبی شیوعی لە دوای ئەوەی ئازار و ئەشكەنجەیەكی زۆر دراوە لە بەندیخانەی نوگرە سەلمان لە سالی ١٩٦٤ ئازاد كراوە و گواستراوەتەوە بۆ فەرمانی مەدەنی لە (الاصلاح الزراعي) لە بەغدا.
- پێش ئەوەی بچێتە كۆلێژی سەربازی یەكێك بووە لە وەرزشوانەكانی تۆپی پێ لە یانەی سلێمانی.
- دەستێكی باڵای هەبوو لە شیعر و خوێندنەوە و خەتخۆشی كە لە خاڵییەوە (بەدیع بابە جان) فێری خەت خۆشی بووە.

* عەقید هومام عیزەدین عومەر مەندانی:-

- سالی ١٩٦٠ لە كەركووك لەدایكبووە.
- سالی ١٩٨٢ كۆلێژی سەربازی لە بەغدا تەواو كردووە لە بەشی (هندسة آلية كهربائية).
- بڕوانامەی لە پەیمانگای تەكنەلۆژیا بەشی كارەبا بەدەستهێناوە.
- سالی ٢٠٠٥ خانەنشین كراوە.

* مەلا هەیبەت:-

- یەكێكە لە ژنە دەنگخۆشەكانی كەركوك كە لە كۆڕی قورئان و مەولوود خوێندندا ڕۆڵی هەبوو، بەڵام كوێر بوو، لەبەر تەكیە نیشتەجێ بوونە.
- خوشكێكی هەبوو، ئەویش بەهەمان شێوە دەنگی خۆش بوو لە قورئان و مەولوودا.

بیبلۆگرافیای ناوداران و ڕۆشنبیرانی کەرکوک

(وا - وە - و)

* (واحید عومەر محێدین- دکتۆر ئارام محێدین):-

- ساڵی (١٩٦٥) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٨٨) بەکالۆریۆسی لە کۆلێژی زانستە سیاسییەکانی زانکۆی بەغدا بەدەستهێناوە.
- ساڵی (١٩٩٢) بڕوانامەی ماستەری لە بواری پەیوەندییە نێودەوڵەتییەکاندا لە کۆلێژی زانستە سیاسییەکانی زانکۆی بەغدا بەدەستهێناوە.
- ساڵی (٢٠٠٥) دکتۆرای لە بواری مێژووی سیاسی هاوچەرخی کورد لە کۆلێژی زانستە سیاسییەکانی سلێمانی وەرگرتووە.
- لە دەستەی نووسەرانی گۆڤاری (کەرکوک) بووە.
- لە کتێبە چاپکراوەکانی (دانووستانەکانی بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی نەتەوەیی کورد و حکومەتەکانی عێراق ١٩٢١-١٩٦٨)، سلێمانی، ٢٠٠٦.

* (وافی):-

- ناوی (عەبدولمەجید کوڕی سالح قەڵایی)یەو نازناوی شیعری (وافی)یە.
- ساڵی (١٨٧٥) لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٤٦) کۆچی دوایی کردووە.
- ئیمام و خەتیب بووە لە مزگەوتی (حەسەن مەکی) لەسەر قەڵا.

* (وافی):-

- شاعیر ناوی (سلێمان کوڕی وەهبی موفتی)یە لە سەدەی نۆزدەهەمی زاینییدا ژیاوە.

* (وەجدی مستەفا):-

- ساڵی (١٩٦٢) لە گەڕەکی (پریادی) لەدایکبووە.
- بڕوانامەی دبلۆمی بەدەستهێناوە.
- نەوەی مەقام زانی بەناوبانگ (مەلا محەمەد تۆپال)ە کە یەکێک بووە لە مەقام زانەکانی تەکیەی تاڵەبانی لە سەردەمی شێخ (محەمەد جەمیل قادری).
- بەرهەمەکانی:-
- دراسة حول المقامات العراقية في كركوك، ٢٠١٠
- ملا محمد توپال قارئ المقامات العراقية في كركوك، ٢٠١٢

* (وەحیدەدین بەهائەددین):-

- ناوی تەواوی (وەحیدەدین بەهائەددین عەبدولوەهاب مەحموود محەمەد)ە.
- ساڵی (١٩٢٩) لە قەڵای کەرکوک لەدایکبووە.
- نووسەر و پەروەردکارە لە کەرکوک.
- بەرهەمەکانی:
- (خواطر هائمة)، چاپخانەی (الشمال)، کەرکوک، ١٩٦٠.
- (من أدب التركمان)، چاپخانەی (الازهر)، بەغدا، ١٩٦٢.
- (إعلام من الأدب التركي)، چاپخانەی (دار الزمان)، بەغدا، ١٩٦٥.
- (كلمات في الرصافي)، چاپخانەی (دار الزمان)، بەغدا، ١٩٦٥.
- (من الأدب العربي المعاصر)، چاپخانەی (دار الزمان)، بەغدا، ١٩٦٦.
- (نظرات في الكتب)، چاپخانەی (البصري)، بەغدا، ١٩٧٠.
- (شخصيات من الأدب المعاصر)، چاپخانەی (الضاد)، حەلەب، ١٩٧١.
- (مصطفى جواد فيلسوف اللغة العربية)، نەجەف، ١٩٧١.
- (نداء الشرق)، چاپخانەی (التضامن)، بەغدا، ١٩٧٣.
- (شيء عن خمريات حافظ جميل وزهدياته)، چاپخانەی (الجمهورية)، بەغدا، ١٩٧٨.
- (مباحث في الأدب العربي المعاصر)، بەغدا، ١٩٧٥.
- (فيليب لطف الله شاعراً وإنساناً)، چاپخانەی (بلادي)، بەرازیل، سان پاولۆ، ١٩٧٨.

- (كما عرفتهم من ادب الذكريات والانطباعات)، چاپخانەی (الدار العربية)، بەغدا، ١٩٧٩.
- (وجوه تركمانية في رحاب الثقافة والصحافة)، بەغدا، (٢٠٠٨).
- (في الأدب والحياة).
- من ادب المراة التركمانيه المعاصره، ٢٠١١
- عەتا تەرزی باشی، لمحات من مسيرته ومحطات في سيرته، ٢٠١١
- كركوك في مرايا هؤلاء الشعراء والأدباء، ٢٠١٢
- مصطفى جواد فيلسوف في اللغة العربية وخططي بغداد الفرد، ٢٠١٢

* (وەلی - مەلا وەلی):-

- ناوی (عەبدورەحمان وەلی)یە، مامۆستای (شلتاغ) بووە.
- ساڵی (١٧٤٣) لە کفری هاتووەتە دنیاوە.
- ساڵی (١٨٣٠) کۆچی دوایی کردووە.
- (وەلی) کە دواتر واز لە خواردنەوەی (مەی) دێنی ودەست بە نوێژو خوا پەرستی دەکات ناونیشانی (مەلا وەلی) وەردەگرێت ناوبراو لە دوایدا دانیشتووی گەڕەکی (پیریادی) بووە.
- دەربارەی مەلا وەلی شێخ جەلال حەنەفی دەڵێت:

".... ناوبراو هاتووەتە بەغدا گەلێ مەقام خوێنانی ئەوسەمە لێ فێربوونەو لێ یانی وەرگرتووە بۆ نموونە (شلتاغ)و (عەلی کوڕی سەفو) کە ناونیشانی شێخی مەقام خوێنانی مووسڵی هەبووە".

* (وەلی ئاغای کاکەیی - سەید وەلی ئاغای کاکەیی):-

- (سەید وەلی کوڕی سەید عەواس کوڕی سەید سەلیم کوڕی سەید حوسێن)ە، بەناوبانگە بەناوی (وەلی گەورە).
- ساڵی (١٧٨٠)ی زایینیی لە دێی (قەڵخانلوی گەورە) لە خورماتوو هاتووەتە دنیاوە، بەڵام هەندێک سەرچاوە ئاماژە بە ساڵی (١٧٨٥)ی زایینیی دەکەن بۆ لەدایکبوونی.
- هەر لە منداڵییەوە خەریکی خوێندن بووەو لە پاشان چووەتە کەرکوک‌و لەلای زانایانی ئایینیدا ڕێزمانی عەرەبی‌و وێژەی فارسی‌و ڕەوانبێژی خوێندووەو لە پاشان گەڕاوەتەوە زێدی خۆی.
- سەی وەلی یەکێ بووە لە هۆنەرانی کوردو هۆنراوەکانی گەلێ تەڕو پاراوو شیرینن‌و لەگەڵ ئەوەشدا ئەو پیاوێکی ئازاو بە جەرگ بووە بە جۆرێ ناوبانگی ئازایی ئەو بە هەموو لایەکدا بڵاوبووەتەوە تا ئەم ناوبانگەی ئەگاتە سوڵتان (عەبدولحەمیدی عوسمانی) (١٨٧٦ - ١٩٠٩)ی زایینیی ئەویش داوای لێ ئەکا کە سەرێکی لێ بداو ئەوسا (سەی وەلی)یش ڕۆیشتووەتە لای سوڵتان و چاوی پێ کەوتووەو ئەویش شمشێرێ‌و ئەسپێکی کوێتی پێشکەش کردووەو گەڕاوەتەوە.
- ساڵی (١٨٧٤)ی زایینیی کۆچی کردووەو لە دێی

(قەڵخانلوی گەورە) بە خاک سپێردراوە، بەڵام هەندێک سەرچاوە ئاماژە بە ساڵی (١٨٧٧)ی زایینیی دەکەن بۆ کۆچ کردنی.

* (وەلی پاشا):-

- ساڵی (١٦٠٦) بووەتە والی کەرکوک بەڵام ساڵی بەردەوام بوونی نازانرێت تاکو کەی بووە.

* وەلید عەبدولکەریم مەحموود بەیاتی:-

- ساڵی ١٩٥١ لە کەرکوک لەدایکبووە.
- ساڵی ١٩٧٥ کۆلێژی سەربازی بەغدای تەواو کردووە لە خولی ٥٤ بە ناونیشانی (القوات الخاصة).

* (وەهاب کاکەیی - سەید وەهابی کاکەیی):-

- ئەم شاعیرە ناوی (سەید رەهاب کوڕی سەید فەتاح کوڕی سەید ئەلیاسی کاکەیی)یە.
- ساڵی (١٩٢٨) لە ئاوایی (ئەلبو محەمەد) لە شارۆچکەی (داقوق) لەدایکبووە.
- هەر لە منداڵییەوە خەریکی خوێندن بووەو پاشان ڕێزمانی عەرەبی و وێژەی فارسی خوێندووەو ئەوسا خەریکی کارو مزیاری بووە.
- ساڵی (١٩٣٥) لە گەڕەکی (تسعین-تسن) قوتابخانەی سەرەتایی تەواو کردووە.
- ساڵی (١٩٨٥)ی زایینی کۆچی دوایی کردووە.

* (وریا جاف):-

- ناوی (عیرفان حوسێن جاف)ە ناسراو بە (وریا جاف).
- ساڵی (١٩٥٦) لە گەڕەکی ئیمام قاسم لەدایکبووە.
- ساڵی (١٩٧٤) پەیوەندی کردووە بە شۆڕشی ئەیلولەوە.
- ساڵی (١٩٧٧) بەرەو ئەمریکا ڕۆیشتووە، لە پرۆسەی ئازادییەوە گەڕاوەتەوە بۆ کەرکوک.
- ئەم کتێبانەی بە چاپ گەیاندووە:
- (مێژووی ڕۆژنامەگەری پارتی دیموکراتی کوردستان ١٩٤٦-١٩٩٦)، دهۆک، ١٩٩٧.
- (کرکوک-دراسة سیاسیة إجتماعیة)، هەولێر، ١٩٩٧.
- (کاروانی ڕۆژنامەگەری کوردی)، هەولێر، ١٩٩٨.
- (حەزێکی ناکام)، ڕۆمان، هەولێر، ١٩٩٨.
- (هەندێک لە چاوپێکەوتن و وتارەکانی بارزانی نەمر)، کۆکردنەوەو ئامادەکردن، وەرگێڕان، واشنتن، ١٩٩٩.

- (بعض المقابلات واحادیث البارزاني الخالد)، کۆکردنەوەو ئامادەکردن، هەولێر ١٩٩٩.
- (مێژووی دەنگی کوردستانی عێراق)، هەولێر، ٢٠٠٢.
- (جانتا)، چیرۆک، کەرکوک، ٢٠٠٨.
- (هەموو ڕێگاکان دەچنەوە بۆ کەرکوک)، کەرکوک، ٢٠٠٩.
- (تەمەنی پەپوولەیەک)، کەرکوک، ٢٠١٣.

* (وریا سەردار):-

- ساڵی (١٩٧٧) لە کەرکوک لەدایکبووە.
- بەرهەمە چاپکراوەکانی:
- (مردووەکان شیعر دەخوێننەوە)، مۆنۆ دراما، ٢٠٠٩.
- (پرچی هەتاو)، ئامادەیە بۆ چاپ.
- (شاعیرە ونبووەکانی کەرکوک)، ئامادەیە بۆ چاپ.

* (وریا شەهاب):-

- کتێبە چاپکراوەکانی:
- (چارەنووس)، شانۆگەری، کەرکوک، ٢٠٠٢.
- (دەریایی عاشقان)، شانۆگەری، کەرکوک، ٢٠٠٢.

* وریا ڕشید
لەدایکبووی ساڵی ١٩٦٣ی گوندی قەڵا لە ناوچەی سەنگاو، ناسراو بە وریای شێخ ڕەشید.
- لە ساڵی ١٩٧٦ پەیوەندی بە کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کردووەو لە ٣١ی ئابی ساڵی ١٩٨١ بووە پێشمەرگە لە هەرێمی ٥ی قەرەداغ، دواتر کراوە بە فەرمانەدی مەفرەزە لە کەرتی بازیان.
- ساڵی ١٩٨٤ دوای شەهید بوونی مامە ڕیشە کرا بە فەرمانەدی کەرتەکەی، بەشداری زۆر شەڕ و چالاکی

پێشمەرگانەی کردووە لەوانە گرتنی یەکەم ڕەبیە لە کوردستاندا کە ڕەبیەی گوندی کەڵە ڕەشە بە فەرماندەیی حەمە ڕەش کەسنەزانی لە ساڵی ١٩٨١، شارۆچکەی سەنگاو بۆ جاری دووەم، ڕەبییەکانی فەقیە حاجی و قەرەهەنجیر.
هەروەها ڕۆڵیکی کارای لە چەندین شەڕدا هەبوو، لەوانە زینانەی گەرمیان کە تێیدا بریندار بوو، شاربازێڕ، ژاڵەی دەربەند، چەوەڵ بۆر. قەرە حەسەن، کونە کۆتر ساڵی ١٩٨٥، هەکز ساڵی ١٩٨٥، قەرەتامور، گۆشتقوت، قەرەداغ، هەروەها بەشدار بوو لە داستانی قەیوان. ماوەت کە تێیدا لە ٢٢ی تشرینی دووەمی ساڵی ١٩٨٦دا لە لوتکەی چیای حەسەن بەگ شەهید کرا.

*** عەقید ویداد سیدحەت ئیبراهیم داودی:-**
- ساڵی ١٩٤٨ لە کفری لەدایکبووە.
- ساڵی ١٩٨٠ لە کۆلێژی سەربازی بەغدا دەرچووە لە خولی ٦٦ بە پلەی کارگێڕی.
- ساڵی ٢٠٠٥ خانەنشین کراوە.

بیبلۆگرافیای ناوداران و ڕۆشنبیرانی کەرکوك

(یا - یە - ی)

* (یاسینی مەلا ئەحمەدی دەکگە):-

- یەکێکە لە شاعیرەکان کفری.
- زانیاریمان دەربارەی ژیان و بەرهەمەکانی نییە.

* (یاسین عەودل - یاسین بچکۆل):-

- لە گەرەکی شۆریجەی کەرکوك لەدایکبووە.
- ساڵی ١٩٨٢ بووە بە پێشمەرگە لە کەرتی چواری جەباری.
- ساڵی ١٩٨٧ کراوە بە فەرماندەی مەفرەزە، دوای ئەنفال کراوە بە فەرماندەی کەرتی پارتیزانی.
- ساڵی ١٩٩١ لە کاتی گرتنی مەرکەزی پریادی لەناو شاری کەرکوك شەهید کرا.

* (یاسین کوری مەلا مەحموود- مەلا - ماهر):-

- ساڵی (١٩١٩) لە دێی (یەشین) لەدایکبووە.
- بە زمانی عەرەبی وفارسی وتورکی شیعری نووسیووە.
- ساڵی (١٩٧٥) کۆچی دوایی کردووە.

* (یالچین خەیروڵلا بەللو):-

- ساڵی (١٩٦٠) لە خورماتوو لەدایکبووە.
- بەرهەمەکانی:
- (بن بورادایيم)، شیعر بە زمانی تورکی، چاپخانەی (عبدالوهاب اوچی)، کەرکوك، ٢٠٠٠.
- (ایکنجی واگون)، شیعر بە زمانی تورکی، چاپخانەی (عبدالوهاب اوچی)، کەرکوك، ٢٠٠١.
- لە (١٦)ی ئەیلولی ساڵی (٢٠٠٧) شەهید کراوە.

* (یەسو ساوك):-

- ساڵی (١٨٣١) لە دێی (قەڵخانلوی گەورە) لە خورماتوو هاتووەتە دنیاوە، بەڵام هەندێك سەرچاوە ساڵی (١٨٣٥)ی زاینیی بە ساڵی لەدایکبوونی دادەنێن.
- یەسو ناوی (یوسف کوری جەماڵی کاکەیی)یە.
- ساڵی (١٨٨٨) لە دێی (قەڵخانلوی گەورە)وە دەگوێزێتەوە بۆ دێی (هەفت تەغاری) ناوچەی (داودە) لە (خورماتوو).
- لە منداڵییەوە خەریکی خوێندن بووەو لە تافی جوانی رۆیشتووەتە کەرکوك‌و لەلای زانایانی ئایینیدا خەریکی خوێندنی رێزمانی عەرەبی‌و پیتۆڵی‌و شەریعەتی ئیسلام بووەو پاشان چووەتە کرندو خەریکی خوێندن‌و فێربوونی پەرتووکی سەرئەنجام بووە، تا بە تەواوی فێری رێ‌و رچەی کاکەیی بووەو ئەوسا گەراوەتەوە زێدو مەڵبەندەکەی خۆی‌و پاشماوەی تەمەنی بەکاری کشتوکاڵ‌و ماڵداری‌و رێنوێنی

خەڵك بردوویەتە سەر.

– لە هۆنینەوەی هۆنراودا دەستێكی بەرزو باڵای هەبووەو هۆنراوەكانی گەلێ تەڕو پاراو و شیرینن و هەندێ لە هۆنراوەكانی لە بەیازەكان و كەشكۆڵەكاندا تۆمار كراوە.

– ساڵی (١٩٠٩) لە تەمەنی ٧٨ ساڵیدا كۆچی دوایی كردووەو لە گۆڕستانی (حەواشەكان) لە دێی (عەلی سەرای) بەخاك سپێردرا، بەڵام هەندێك سەرچاوە ساڵی (١٩١١)ی زاینیی بە ساڵی كۆچ كردنی دادەنێن.

– لە پاش خۆی تەنیا كوڕێكی لێ بەجێماوە بە ناوی (چۆیان) كە دەستی شیعر نووسینی هەبووە.

* (یەعقوب زیائی):–

– ناوی (یەعقوب ئەفەندی سەبانی –ظاهر الضیاء– كوڕی ڕەسوڵ حاوی)یە.

– ساڵی (١٨٠٤) لەدایكبووە، یەكێكە لە شاعیرەكانی كەركوك.

– دامەزراوە بە فەرمانبەر لە مەسرەفخانە لە بەغدا لە سەردەمی والی داوود پاشا.

– دەستێكی باڵای هەبووە لە خەتخۆشیدا.

– ساڵی (١٨٣٠) كۆچی دوایی كردووە.

* (یەعكوب یوسف كویازرا):–

– ساڵی (١٩٤٠) لە كەركوك لەدایكبووە.

– بەرهەمە چاپكراوەكانی:

– (حكیات عن الصحافة في العراق)، بەغدا، ١٩٦٩.

– (صحافة ثورة العشرین)، بەغدا، ١٩٧٠.

– (من اهازیج وهوسات ثورة العشرین)، ١٩٧١.

– (یهود العراق: تأریخهم وأحوالهم، هجرتهم)، عەمان، ١٩٩٨.

– (انجلترا في حیاة فیصل الاول)، عمان، ١٩٩٨.

– (ملك سووریة فیصل بن الحسین)، بەغدا، ٢٠٠١.

* (یوسف ئیبراهیم):–

– ناوی (یوسف عیزەددین ئیبراهیم)ە.

– لە (١٤)ی ئەیلولی ساڵی (١٨٩١) لەبەغدا لەدایكبووە، لە خێزانێك كە لە كەركوكەوە كۆچیان كردووە بەرەو بەغدا.

– دوای ماوەیەك گەڕاوەتەوە كەركوك و خزمەتی دەوڵەتی عوسمانی كردووە لە كاروبارە كارگێڕییەكاندا.

– ساڵی (١٩١٨) لە (دائرة المعارف) دامەزراوە لەكاتی فەرمانڕەوایی ئینگلیزەكاندا.

– ساڵی (١٩٢٣) بووەتە بەڕێوەبەری (معارف)ی بەغدا.

– ساڵی (١٩٢٥) بڕوانامەی لە یاسا بەدەستهێناوە، لەدواییدا گوێزراوەتەوە بۆ وەزارەتی دارایی.

– ساڵی (١٩٣٦) بەشداریی وەزارەتەكەی حیكمەت سلێمانی كردووە بە وەزیری معارف تا وازلێهێنانی لە ساڵی (١٩٣٧).

– هەڵبژێردراوە بە نائیبی كەركوك لە ساڵی (١٩٢٧).

– چووەتە وڵاتە یەكگرتووەكان لە ساڵی (١٩٦٩).

– لە تشرینی دووەمی ساڵی (١٩٧٥) كۆچی دوایی كردووە.

* (یوسف حەیدەری):–

– (یوسف محەمەد كوڕی ئیبراهیم حەیدەری)یە.

– ساڵی (١٩٣٤) لە گەڕەكی (بەگلەر) لەدایكبووە.

– ساڵی (١٩٧٦) بڕوانامەی بەكالۆریۆسی لە بەشی عەرەبی زانكۆی موستەنسریییە بەدەستهێناوە.

– ساڵی (١٩٥٤) لە یەكەمین ئەو كەسانە بوو كە بەشداری (جماعة كركوك)ی كردووە.

– یەكێكە لە چیرۆك نووسەكانی كەركوك، گەلێك بەرهەمی بە پێزی بە زمانەكانی عەرەبی و كوردی بەرهەمهێناوە و خزمەتی زمان و ئەدەبی كوردی كردووەو عەرەبی پێ ناساندووە؛ ئەویش لەو لێكۆڵینەوە ئەدەبیانەی كە لە ڕۆژنامەی (العراق) بڵاویكردوەتەوە.

– بەرهەمەكانی وەرگێڕدراوەتەوە سەر زمانەكانی (ئینگلیزی، ئیسپانی، ڕووسی، فەرەنسی، ڕۆمانی، ئەڵمانی، یۆغسلافی، كوردی).

– بەرهەمە چاپكراوەكانی:

– (حین یجف البحر)، كۆمەڵە چیرۆك، ١٩٦٧.

– (رجل تكرهه المدینة)، كۆمەڵە چیرۆك، ١٩٦٩.

– (لغة المزامیر)، كۆمەڵە چیرۆك، ١٩٨٦.

– (صفحات ملونة من الأدب الكردي)، ١٩٩١.

– (لمحات من الأدب الكردي)، ١٩٩٢.

– (شوارع اللیل)، كۆمەڵە چیرۆك، لە ساڵی (١٩٩٤ لە دوای كۆچكردنی چاپكراوە.

– ساڵی (١٩٩٣) كۆچی دوایی كردووە.

* یوسف ڕەشید:–

– ناوی: یوسف عەبدوڵڵا ڕەشید دەلۆیە.

– ساڵی ١٩٥٩ لە گەڕەكی شۆریجە لەدایكبووە.

– ساڵی ١٩٧٤ تا ١٩٧٥ سەرەتایی لە كەركوك تەواو كردووە، ناوەندی و ئامادەییشی هەر لە كەركوك تەواو كردووە.

– ساڵی ١٩٨٠ گەیشتووەتە وڵاتی ئیتالیا.

– ساڵی ٢٠٠٧ وەكو فەرمانبەر لە وەزارەتی تەندروستی لە شاری كۆپنهاگن كاری كردووە.

– بەرهەمە چاپكراوەكانی:–

– فەرهەنگی ئەناهیتا، سێ بەرگ

* (یوسف عەلی تاڵەبانی – شێخ یوسف عەلی تاڵەبانی):–

– ناوی (یوسف كوڕی شێخ عەلی كوڕی شێخ محەمەد جەمیل كوڕی محەمەد علی كوڕی عەلی كوڕی عەبدولرەحمان كوڕی شێخ ئەحمەد كوڕی شێخ مەحموودی زەنگەنە)یە.

– ساڵی (١٩٦٢) لە گەڕەكی (بولاخ) لەدایك بووە.

– ساڵی (١٩٨٤ – ١٩٨٥) كۆلێژی شەریعەی ئیسلامی لە

شانشینی عەرەبی سعودی تەواو کردووە.
- سالّی (١٩٨٦) بووەتە ئیمام و خەتیب لە مزگەوتی (تۆقات-شێخ رەزای واعین).
- سالّی (١٩٨٨) بووەتەو ئیمام و خەتیب لە مزگەوتی تەکیەی (تالەبانی).

*** (یوسف عیزەددین ئیبراهیم):-**

- لە (١٤)ی ئەیلولی سالّی (١٨٩١) لە بەغدا لەدایکبووە.
- کوڕی (ئیبراهیم پاشای کەرکوکی)یە.
- لە ماوەی ژیانیدا گەلێك کاروباری بەڕێوەبەری بینیوە.
- لە شوباتی سالّی (١٩٣٧) هەلبژێردراوە بە نائیبی کەرکوك.
- لە تشرینی دووەمی سالّی (١٩٧٥) لە ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا کۆچی دوایی کردووە.

*** (یوسف کەرکوکی):-**

- (مەلا یوسف کوڕی سینان کوڕی ئەحمەد کەرکوکی)یە.
- یەکێکە لە زانا ئاینییەکانی کەرکوك.
- لە دەستنووسەکانی کە بە جێماوە: (رسالة في فريضة الجمعة)یە.

*** (یوسف گەرمیانی):-**

- یەکێکە لە شاعیرەکانی ناوچەی گەرمیانی و لە سەدەی نۆزدەهەمدا ژیاوەو هۆنراوەی بە کوردی، شێوەزاری گۆرانی هەیە.

*** (یوسف گۆران - دکتۆر یوسف گۆران):-**

- ناوی (یوسف سەمەد لوتفوڵلا)یە.
- لەدایکبووی سالّی (١٩٦٨)ی گەڕەکی رەحیماوای شاری کەرکوك. هەر سێ قۆناغی خوێندنی لە کەرکوك تەواو کردووە.
- سالّی (١٩٨٥) لە کەرکوك پەیوەندیی بەڕێکخستنەکانی یەکێتیی خوێندکارانی کوردستانەوە کرد.
- سالّی (١٩٨٩-١٩٩٠) کۆلێژی یاسای بەغدای تەواو کردووە.
- سالّی (١٩٩١) لەسەروبەندی سەرکوت کردنی راپەڕیندا، لەگەڵ سەدان خێزانی کەرکوکیدا کەرکوکی بەجێهێشت و لە دهۆك گیرسایەوە.
- سالّی (١٩٩٢) پاش دامەزراندنی حکومەتی هەرێمی کوردستان بە پلەی نەقیب لە دهۆك لە بەڕێوەبەرایەتیی ئاسایشی دهۆك دامەزرا.
- سالّی (١٩٩٤) دوابەدوای هەڵگیرسانی شەڕی ناوخۆ، گوێزرایەوە بۆ هەولێر و لە لەبەڕێوەبەرایەتیی ئاسایشی گشتیی هەرێم کاری کرد.
- سالّی (١٩٩٦) لە سلێمانی نیشتەجێ بوو. هەر ئەو سالە وەك لێکۆڵیار لە سەنتەری لێکۆڵینەوەی ستراتیجی کوردستان دامەزرا.
- سالّی (١٩٩٨)دا بووە سەرنووسەری گۆڤاری (کاروباری تورکیا) کە سەنتەری لێکۆڵینەوەی ستراتیجیی کوردستان بەزمانی عەرەبی چوار ژمارەی لێ دەرکردووە.
- سالّی (١٩٩٩)دا بووە جێگری سەرنووسەری گۆڤاری (کاروباری ئەورووپا) کە سەنتەر بە زمانی عەرەبی سێ ژمارەی لێ دەرکردووە. هەر هەمان سالّیش لە پاڵ ئەوەی کە سەرنووسەری گۆڤاری (کاروباری ئەورووپا)بوو، بووە جێگری سەرنووسەری گۆڤاری (ئاسۆکانی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست) کە

سەنتەر بە زمانی عەرەبی دەری کردووە.

– ساڵی (٢٠٠١) ئەرکی جێگری سەرنووسەری گۆڤاری (سیاسەتی نێودەوڵەتان)ی گرتە ئەستۆ کە گۆڤارێکە سەنتەری لێکۆڵینەوەی ستراتیجیی کوردستان یەکەم ژمارەی لە تشرینی یەکەمی ئەو ساڵە دەرکردووە. هەر ئەو ساڵە دوا بەدوای دامەزراندنی مەکتەبی بیرو هۆشیاری، بووە ئەندامی ئەو مەکتەبە.

– لەماوەی نێوان (٢٠٠٢ – ٢٠٠٨)دا زنجیرە لێکۆڵینەوەیەکی بە شێوەی نامیلکە بڵاوکردەوە لەوانە:–

– (دەروازەیەک بۆ تێگەیشتن لە چەمکی هاووڵاتیبوون) (٢٠٠٢).

– (کوردو تورکمان و میکانیزمی تێگەیشتنی نێوانیان)، (٢٠٠٣).

– (بیری ناسیونالیزمی تورکمانی)، (٢٠٠٤).

– (دەرکەوتنی ڕێکخراوی قاعیدە لە کوردستانی عێراق)، (٢٠٠٨).

– ساڵی (٢٠٠٣) گوێزرایەوە بۆ سەنتەری لێکۆڵینەوەی ستراتیجی کوردستان و تا ساڵی (٢٠٠٩) پۆستی جێگری بەڕێوەبەری گرتە ئەستۆ. لەو ماوەیەدا لە ژمارە ٣ تا ٧ سەرنووسەری گۆڤاری (سیاسەتی نێودەوڵەتان) بوو.

– ساڵی (٢٠٠٦) ئەندامی لیژنەی تایبەتی مەکتەبی سیاسیی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بوو بۆ چارخشاندنەوە بە پرۆژەی دەستووری هەرێمی کوردستان.

– ساڵی (٢٠٠٧) بڕوانامەی ماستەری لە بواری یاسای گشتی لە زانکۆی کۆیە سەبارەت بە تاوانی تیرۆر وەرگرت.

– ساڵی (٢٠١٠)دا بڕوانامەی دکتۆرای لە فەلسەفەی دەستور لە زانکۆی سلێمانی سەبارەت بەڕێکخستنی دەستورییانەی کۆمەڵگا فرە ئیتنیکەکانی ناو دەوڵەتە دیموکراتەکان بەدەستهێنا. هەمان ساڵ بووە بەرپرسی دەستەی ڕاوێژکارانی مەکتەبی سیاسیی یەکێتی لە سلێمانی.

– ساڵی (٢٠١٢) دوابەدوای دامەزراندنی سەنتەری لێکۆڵینەوەی یاسایی و سیاسیی کۆلێژی یاساو سیاسەت لە زانکۆی سلێمانی، کرایە بەڕێوەبەری ئەو سەنتەرە.

– ساڵی (٢٠١٣) لە ڕەوتی خۆئامادەکردنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بۆ بەستنی کۆنگرەی چوارەم، لێپرسراوەتیی لیژنەی باڵای ئامادەکاریی کۆنگرەی پێ سپێردرا. لە ساڵی دواتردا لە سەرسەروبەندی پێکهێنانی کابینەی هەشتەمی حکومەتی هەرێمی کوردستاندا کرایە وەزیری خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی.

– بەرهەمە چاپکراوەکانی:

– (کوردو تورکمان. تێڕوانینێک بۆ میکانیزمەکانی پێکەوەژیانی ئاشتییانەی نێوانیان)، مەکتەبی بیروهۆشیاری، سلێمانی، ٢٠٠٢.

– (سەرەتایەک بۆ تێگەیشتن بە چەمکی هاووڵاتی بوون)، سلێمانی، ٢٠٠٢.

– (بیری ناسیۆنالیزی تورکمانی)، سلێمانی، سلێمانی، ٢٠٠٤.

– (دەروازەیەک بۆ تێگەیشتن لە چمکی هاووڵاتیبوون).

– (جريمة الإرهاب والمسؤولية المندنبة عنها).

– (دەرکەوتنی ڕێکخراوی قاعیدە لە کوردستانی عێراقدا)، سلێمانی، ٢٠٠٩.

– ساڵی (٢٠١٤) بووەتە وەزیری خوێندنی باڵا لە کابینەی هەشتەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان.

* (یونس گەلۆ ئەلعەزاوی):–

– یەکێکە لە شێوەکارەکان، کە لە ماوەی حەفتاکانی سەدەی ڕابردوودا لە گۆڕەپانی هونەری شێوەکاریدا جێپەنجەی دیارە.

– ساڵی (١٩٧٩) پێشانگای تایبەتی کردووەتەوە.

* د. یوسف زەنگەنە:–

– قۆناغەکانی خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی لە کەرکوک تەواو کردووە، بەکالۆریۆس و چەندین ماستەر و دکتۆرای لە زانکۆی تاران و لەندەن و بەریتانیا بەدەستهێناوە.

– هەر لە سەرەتای ژیانییەوە ئارەزووی خوێندن و نووسینی هەبووە.

– چاپکراوەکانی:–

– چوارینەکانی (یوسف سدیق زەنگەنە)، بەشی یەکەم، ١٩٧٠.

– چوارینەکانی (یوسف سدیق زەنگەنە)، بەشی دووەم، ١٩٧٢.

– بازاڕی شۆڕیجە، چیرۆک و ڕووداو، ١٩٧٢.

– دهۆک و سەربەستی ئافرەت لە پەنجەرەی نوتێل کوردستانەوە، ١٩٧٣.

– پەپوولەی باڵ شکاو، هەڵبەست و پەخشان، ١٩٧٥.

– سکاڵای کوردێکی دڵسۆز، شیعر، ١٩٧٦.

– کۆترەکەم و شۆڕشی کوردستان، ١٩٧٦.

– ڕازم لێبێنن دڵداری ناکەم، چیرۆکی کۆمەڵایەتی، ١٩٧٦.

– ڕەشەبای ڕقی پێشمەرگەیەکی سەرشێت، ١٩٨٥.

– ڕەشەبای ڕقی پێشمەرگەیەکی سەرشێت، چاپی دووەم، ١٩٨٦.

– ئیملا، وەرگێڕان لە فارسییەوە، ١٩٨٧.

– سۆتۆوتەتۆ، وەرگێڕان، ١٩٨٨.

– ئەسرین، ٢٠٠٠.

– ئەسرین تابلۆیەکی خوێناوی لە کوردستانەوە، چاپی دووەم، ٢٠١١.

– بنچینە سەرەتاییەکانی شەڕی پێشمەرگایەتی، ١٩٧٤.

– کیژە کوردە بەرلینییەکە، ٢٠١١.

– بێچووە چۆلەکەو ڕابەرانی کورد، ٢٠١١.

– ژن سەرچاوەی شیعر، ٢٠١١.

– کوردستان سەرزەمینێکی جادولێکراو، ٢٠١٤.

– کیژێک بەنێوی پێنج خاڵ، ٢٠١٤.

* بەرهەمە چاپنەکراوەکانی:–

– لە ڕوانگەی پێشمەرگەیەکی سەرشێتەوە، هەڵبەستی سیاسی

- وولاتی شارە زەردەواڵەکان، کورتە چیرۆک.
- مانیفیستۆی بیری کوردایەتی.
- هیچ، چیرۆکی شانۆیی.
- خەلیلە شێت.
- هێرشی تەڵەقرە یاخییەکان، شیعر.
- تەنەکەی زبڵی خوا، چیرۆک.
- هەزار کیلۆمەتری خوێن، بەسەرهاتی کوردانی ئەنفال.
- فرمێسکەکانی شەوبۆ، شیعر.
- یەکەمین ڕاپەڕینی کورد بەر لە ٤٠٠٠ ساڵ چۆن فرۆشرا.
- مەکری پیاوانی کورد، چیرۆک.
- مامۆستای دێیەکەمان، چیرۆکی شانۆگەری.
- زەردەشت و بنچینە سەرەتاییەکانی ئایینەکەی.
- زەردەشت تاوانبارکراوێکی بێتاوان.
- بەڵێ زەردەشت کوردبوو.
- کاریگەری زەردەشت لەسەر جوولەکەو ئیسلام.
- گەشت بۆ نەرە هەشت.
- ئابووری سیاسی.
- پێشەکییەک بۆ سیاسەت.
- مام ئیحسان و مەلا مستەفا بارزانی.
- لە ڕۆژژمێری شەیتانی ئەمدیوی ئاوێنەکەوە.
- پشکنەری کۆلۆمبۆ لە کوردستان، چیرۆکی شانۆیی
- بیرەوەرییەکانم.
- شارەکەم کەرکوک.
- لەپێناو مێردەکەیدا.
- تهاتف التهافتین.
- خودا لە چاوەکانی منەوە دەتابینێت.
- خۆشم ناوێی ئەی ناشیرین، ٢٠١٦.
- نەسرین تابلۆیەکی خوێناوی لە کوردستانەوە، ٢٠١٦.
- ماچی پاش مردن، ٢٠١٦.
- فرمێسکەکانی شەوبۆ، ٢٠١٦.
- کچانی چیای قەندیل و کۆیانی، ٢٠١٦.

*** یەحیا بابان**

– یەکێکە لە شانۆکارە کوردەکانی کەرکوک کە بە زمانی عەرەبی نووسینی هەبوو، ئەندامێکی گرووپەکەی جەماعەتی کەرکوک بووە دەربارەی شانۆ.

یادگار محەمەد عەبدوڵڵا

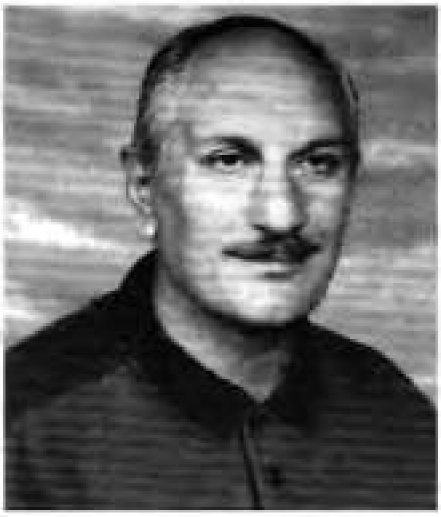

یەڵماز عیزەددین عەبدی بەیاتلی

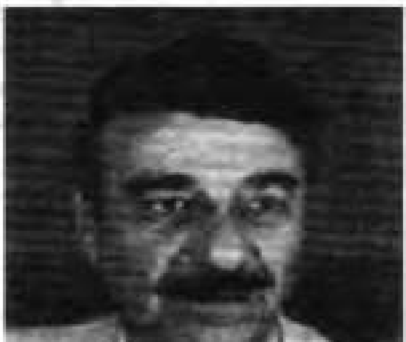

یونس خەتات

*** یونس جاف:-**

- ناوی یونس ئەحمەد جاف.
- ساڵی ١٩٥٦ لە گەڕەكی ڕەحیماوای كەركوك لەدایكبووە.
- سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی لە كەركوك تەواو كردووە.
- ساڵی ١٩٨٠ كۆلێژی ئەندازیاری بەشی شارستانی لە زانكۆی سلێمانی تەواو كردووە.
- ساڵی ١٩٨٣ لە وەزارەتی نیشتەجێكردنی عێراق لە شاری ڕوومادی دامەزراوە لە بەشی بەڕێوەبەرایەتی گشتی ڕێگای خێرا.
- لەنێوان ساڵانی (١٩٨٦-١٩٩٠) گواستراوەتەوە بۆ بەڕێوەبەرایەتی ڕێگاوبانی كوت لە دواییدا گواستراوەتەوە بۆ (عەمارە) و بووەتە بەڕێوەبەری كۆمپانیانی (تحرير).
- هەر لە ساڵی ١٩٩١ەوە ئاوارەی شاری سلێمانی بووە تا ساڵی ٢٠٠٣ گەڕاوەتەوە كەركوك و بەشداری دامەزراندنی بەڕێوەبەرایەتی ڕێگاوبانی كەركوكی بەركەوتووە و بووە بە یەكەم بەڕێوەبەر و هەر لە ساڵی (١٩٩٥-٢٠٠٠) بەردەوام بووە.
- ئەندامی یەكەم كۆنگرەی كۆمەڵەی ڕووناكبیری و كۆمەڵایەتی كەركوك بووە لە ساڵی ١٩٩٥ لە كۆنگرەی دووەمدا بەشدار بووە.
- سەرۆكی لقی یەكێتی ئەندازیارانی كوردستان لقی كەركوك بووە.
- هەر لە سەرەتای ساڵی ٢٠٠٥ لێپرسراوی سەنتەری ڕۆشنبیری ئێل بەگی جاف بووە.
- ساڵی (٢٠٠٩-٢٠١٢) سەرۆكی كۆمەڵەی فریاكەوتنی ئاوارەكان بووە بە وەكالەت.
- لە ١٥ی شوباتی(٢٠١٢)ەوە بووە بە جێگری سەرپەرشتیاری ئیدارەی گەرمیان بۆ كاروباری هونەری و بەردەوامە.

*** د. یەحیا ڕەزا**

- ساڵی ١٩٤٢ لە گەڕەكی شۆڕیجەی كەركوك لەدایكبووە.
- سەرەتایی و ناوەندی لە كەركوك تەواو كردووە.
- ئامادەیی لە سلێمانی تەواو دەكات
- ماوەیەك لە لەندەن دەخوێنێت، بەڵام خوێندنەكەی بەدڵ نابێت دەیەوێت پزیشكی بخوێنێت، ئینجا ڕوو لە چیكۆسلۆفاكیا دەكات لەوێش ساڵێك دەمێنێتەوە دوایی بۆ خوێندنی پزیشكی ڕوو لە ڕۆمانیا دەكات. كە لە دوایی دكتۆرا بەدەست دەهێنێت.
- لەدوای ڕۆمانیا دەچێتە لیبیا، كە لەوێ دەبێتە سەرۆكی نەخۆشخانەیەكی گەورە لە لیبیا.
- لەو ماوەیەدا كە لە لیبیا سەرۆكی نەخۆشخانە دەبێت، ڕۆژێك بەهۆی ڕووداوێكەوە ژمارەیەكی زۆر كەسی ئەڵمانی كە لە لیبیا كار دەكەن، بە سەختی بریندا دەبن و دەیگەیەننە نەخۆشخانەكەی د. یەحیا، بەرپرسی نەخۆشخانەكە ڕەتی دەكاتەوە برینداەكان چارەسەر بكات، بەڵام دكتۆر یەحیا ئەمە ڕەتدەكاتەوە كە ببرێنە تەرابلوس، چونكە لە ڕێگا دەمرن، بۆیە چارەسەری خێرایان بۆ دەكات.
- دوای ئەم ڕووداوە ئەڵمانەكان پەیوەندییەكی بەهێزی لەگەڵدا دەبەستن، تا وای لێدێت دەبێتە كەسایەتییەكی ناسراوی بەرلین و ئەڵمانیا و ناویشی دەچێتە ئینسكلۆپیدیای ئەڵمانی.

وەكو تاكە كوردێك ناوی تۆمار دەكرێت، چونكە خزمەتی ئەڵمانییەكانی كردووە لە كاتە سەختەكاندا.

- ئێستا لە یۆنان و دانیمارك و سوید و بەریتانیا و نەرویج و ئەڵمانیا و توركیا لە گۆڤاتە پزیشكییەكاندا ڕاوبۆچوونەكانی بەهەند وەردەگیرێت.

* سەرچاوەکان:-

* (إعلام الیهود في العراق الحدیث)، میر بەسری، (دار الوراق)، لەندەن.
* (إعلام کرد العراق)، جەمال بابان، ٢٠٠٦.
* (معجم إعلام الکرد في التأریخ الإسلامي والعصر الحدیث في کردستان وخارجها)، دکتۆر محەمەد عەلی ئەلسویرکی.
* کۆمەڵێك گۆڤاری (پارش).
* (بیرەوەرییەکانی ژیانی ژێر دەستی)، فوئاد تاهیر سادق، ٢٠٠٥.
* (شاعیرە ناو وتبوونەکانی کورد)، عەلی کەمال باپیر، ١٩٧٣.
* ژمارەکانی گۆڤاری (ئەوشەفەق).
* ژمارەکانی گۆڤاری (شار).
* ژمارەکانی گۆڤاری (آفاق عربیة).
* ئەرشیفی (ئاری بابان).
* ئەرشیفی (نوری فەقێ).
* ئەرشیفی (عارف قوربانی).
* ئەرشیفی (حەسەن بارام).
* ئەرشیفی (سەلاح شوکر).
* ئەرشیفی (هاشم عاسی کاکەیی).
* ڕۆژنامەی (باسەرە).
* ڕۆژنامەی (کەرکوکی ئەمرۆ).
* (تاریخ الأدب العربي في العراق)، بەرگی دووەم، لەنێوان ساڵانی ١٥٣٤ تا ١٩١٧، عەباس عەزاوی، لە چاپکراوەکانی (کۆڕی زانیاری عێراق).
* (بیبلۆگرافیای دوو سەد ساڵی کتێبی کوردی ١٧٨٧-١٩٨٦)، مستەفا نەریمان، ١٩٨٨.
* (فەرهەنگی نووسەرانی کورد، مستەفا نەریمان، چاپخانەی ئەسعەد، ١٩٨٦.
* (إعلام الترکمان والأدب الترکي في العراق الحدیث، میر بصري، ١٩٩٧.
* (هویة کرکوك الثقافیة والاداریة)، محەمەد عەلی قەرەداغی، دەزگای ئاراس، بەرگی یەکەم، ٢٠٠٤.
* (وەڵامی کورد لە خەرمانی هزرو نووسینی کورد لە ماوەی ١٤٠٠ ساڵدا)، چوار بەرگ، ٢٠٠٧.
* (قنادیل ترکمانیة من الشعر الترکماني الحدیث في العراق)، هانی ساحیب، ٢٠٠٧.
* (موسوعة إعلام کرکوك المعاصرین)، بەشی یەکەم، عیزەددین ئەلمحەمەدی، ٢٠٠٧.
* (موسوعة الأحزاب العراقیة، الأحزاب والجمعیات والحرکات الشخصیات والسیاسیة والقومیة والدینیة في العراق)، دکتۆر حەسەن لەتیف ئەلزوبەیدی، ٢٠٠٧.
* (٧٠ ناوداری کەرکوك و گەرمیان)، عومەر عەلی شەریف، ٢٠٠٧.
* (مێژووی ویژەی کوردی)، بەرگی یەکەم و دووەم و سێیەم، سدیق بۆرەکەیی (سەفی زادە)، چاپی دووەم، (٢٠٠٨)، دەزگای (ئاراس).
* (مێژووی ئەدەبی کوردی)، مارف خەزنەدار، هەشت بەرگ.
* (التبر المسبوك في تراجم ادباء کرکوك)، حەمید جاف، (٢٠٠٨).
* گۆڤاری (اوراق ترکمانیة)، ژمارە ٤.
* (تیار الشعر الشعبي الترکماني -دراسة مع النماذج)، دکتۆر محەمەد مەردان، (٢٠٠٨).
* (مێژووی ناودارانی کاکەیی)، هەردوێڵ کاکەیی.
* (التاریخ والمؤرخون العراقیون في العهد العثماني)، عیماد عەبدولسەلام ڕەئوف، ٢٠٠٩.
* (ئەلبومێك لە شانۆو درامای کوردی)، سەردار خدر، ٢٠٠٩.
* (تاریخ علماء کرکوك)، عیسمەت ڕەفیق ساری کەهیە، کەرکوك ٢٠١٠.
* (ئەلبوومی گەرمیان)، ساڵح هەلاج، ٢٠١١.
* (آفاق الصحافة الترکمانیة في کرکوك حتی سنة ٢٠١٣)، ئەحمەد محەمەد کەرکوکی، ٢٠١٢.
* (معجم المؤلفین الترکمان ١٧٣٠-٢٠٠٣)، حوسێن سوزلو، کەرکوك، ٢٠١٣.
* (علماؤنا في خدمة العلم والدین)، عەبدولکەریم محەمەد مودەرس، ١٩٨٣.
* بلاوکراوەی (جەماعەت کەرکوك)، پاشکۆی ڕۆژنامەی (کوردستانی نوێ)، ژمارە (٥٨٧٩)، هەینی (١٤)ی ئەیلولی ساڵی (٢٠١٢).
* ڕۆژنامەی (هەواڵ)، ژمارەکانی (٥٢٤)و (٥٢٥)و (٥٢٦) ساڵی (٢٠١٣.
* (بهجة الناظرین في اخبار العلماء والصالحین-تراجم نخبة مبارکة من علماء وصلحاء مدینة کرکوك ١٧٠٠-٢٠١٠)، ساڵح حەسەن ئەلرەیاشی.
* (مێژووی شیعرو شاعیرانی گەرمیان)، ساڵەح هەلاج، چاپی دووەم، ٢٠١٣.
* گۆڤاری (پێشکەوتن)، ژمارە (٧٣) ساڵی (١٩٢١).
* (مێژووی ئەدەبی کوردی)، عەلائەدین سوجادی، چاپی دووەم، ١٩٧١.
- گۆڤاری (وەرز)، ژمارە (٧) ساڵی دووەم، کانوونی یەکەم، ٢٠١٣.
* (کەرکوك یەکەمین شاری کوردستان)، دکتۆر سدیق بۆرەکەیی، هەولێر، ٢٠١٢.
* (پەرەسەندنی ژیانی حیزبایەتی لە کوردستانی باشووردا)، محەمەد فاتیح، هەولێر، ٢٠١٤.
* (الضباط الکورد في الجیش العراقي) منذ تأسیسه عام ١٩٢١، اللواء فاروق إبراهیم شریف، ٢٠١٤، سێ بەرگ.
* ئینسکلۆپیدیای یەکێتیی نیشتمانی کوردستان، فەرید ئەسەسەرد، ٢٠١٣
* مێژوویەك لە یادەوەریدا، سالار ڕەشید، ٢٠١٥
* (معجم المؤلفین الترکمان ٢٠٠٤-٢٠١٥)، حوسێن سوزلو، کەرکوك، ٢٠١٥.
* مبدعات من العراق، ملاك جمیل، اغادیر مهدي، شمیران مردکل، ٢٠١٣، دار میزوبوتامیا.
* علماء الکورد وکوردستان من القرن الأول الهجري للإسلام

إلى وفيات سنة ١٤٠٠٠هـ – ١٩٨٠م، صالح شيخو الهسنياني، مطبعة هاوار، ٢٠١٢.
* معجم المؤلفين السريان، د. صباح نوري المرزوك، هەولێر، ٢٠١٣.
* مێژووی رەچەڵەك و ناودارانی هۆزی گەورەی هەمەوەند، بەرگی یەكەم، مەریوان حاجی ئەحمەد واله هەمەوەندی، ٢٠١٢

پێڕست

* پێرستی ناوداران و ڕۆشنبیران

* ئا، ئە، ئ ٥-٦٣

* ئاراس فارس ٧
* ئاری بابان ٧
* ئاری قادر فارس شوانی ٧
* ئاری محەمەد نوری ٧-٨
* ئازاد ئەحمەد ئەسوەد ٨
* ئازاد ئەنوەر سالح ڕەسوڵ ٨-٩
* ئازاد ئەمین باخەوان - دکتۆر ئازاد ئەمین باخەوان ٩
* ئازاد حەمە ئەحمەد شێخانی - دکتۆر ئازاد حەمە ئەحمەد شێخانی ٩-١٠
* ئازاد حەمە عەبدوڵڵا - دکتۆر ئازاد حەمە عەبدوڵڵا ١٠
* ئازاد حوسێن تۆفیق (ئاسۆ سوور) ١٠
* ئازاد سوبحی ١٠
* ئارام ئەحمەد محەمەد ١١
* ئازاد کەرکوکی ١١
* ئاراز ڕەنقەت سابیر ١١
* ئازاد عەبدولواحید کەریم عەبدولڕەحمان - دکتۆر ئازاد عەبدولواحید کەریم عەبدولڕەحمان ١١-١٢
* ئازاد گەرمیانی ١٢
* ئازاد گەرمیانی - دکتۆر ئازاد گەرمیانی ١٢
* ئازاد محەمەد عەبدولڕەحمان شوانی ١٢
* ئازاد مەحموود شەوقی ١٢
* ئازاد مستەفا - ئازادە ڕەش ١٣-١٤
* ئازاد هەورامی ١٤
* ئازاد هیدایەت دەلۆ ١٤
* ئاسۆ گەرمیانی ١٤
* ئاسۆس نەجیب عەبدوڵڵا ١٤
* ئاسۆ مامەند ئیسماعیل (ئاسۆ ئەڵمانی) ١٦
* ئاشتی مەهدی محەمەد - ئاشتی گەرمیانی ١٦-١٧
* ئاکۆ عەبدولکەریم شوانی - دکتۆر ئاکۆ عەبدولکەریم شوانی ١٧

* ئاکۆ محەمەد شوانی ١٧
* ئالان نەجدەت عەبدولڕەحمان ١٧
* ئالا ئاڵەبانی ١٨
* ئامانج شاکەلی ١٨
* ئامینە مەحموود ١٩
* ئاوارە – مەلا ئاوارە ١٩
* ئاوێزان نوری ١٩
* ئایدن شاکیر ئەلعێراقی ١٩
* ئایدن ئاقسو ١٩
* ئایدن کرکوك ١٩
* ئایدن ئەلئەقیب ١٩
* ئەبوبەکر دەروێش ١٩
* ئەبوبەکر شێخ محێدین – سەقمی ١٩–٢١
* ئەبوبەکر محەمەد ٢١
* ئەبوبەکر موفتی کەرکوکی ٢١
* ئەبوبەکر محەمەد حاجی قادر (مەلا شاخی) ٢١
* ئەتێلا – دکتۆر ئەتێلا ٢١
* ئەحمەد برایمی حەمرە ٢٣
* ئەحمەد حەسەن محەمەد عەزیز جاف ٢٣
* ئەحمەد ئەسوەد ئەحمەد ٢٣
* ئەحمەد ئەفەندی قوتب – مەلا ئەحمەد ئەفەندی قوتب ٢٣
* ئەحمەد ئاغا ٢٣
* ئەحمەد سەید ئیسماعیل جەباری – سەید ئەحمەد ٢٢–٢٤
* ئەحمەدی بەرزاوی – مەلا ئەحمەدی بەرزاوی ٢٤
* ئەحمەد بەهجەت ئیبراهیم ٢٤
* ئەحمەد ئاڵەبانی ٢٤
* ئەحمەد بەگ جەمیل بەگی بابان ٢٤
* ئەحمەد بەکر شەریف شوانی ٢٤
* ئەحمەد باوەڕ – مەلا ئەحمەد باوەڕ ٢٤
* ئەحمەد باوەڕ ٢٤
* ئەحمەد بەرزنجی – شێخ ئەحمەد بەرزنجی ٢٥
* ئەحمەد جەواد ئەحمەد ٢٥
* ئەحمەد حەکیم – مەلا ئەحمەد حەکیم ٢٥
* ئەحمەد حەمدی قوتب ٢٥
* ئەحمەد حەمید گەرمکی پیر خدری ٢٥
* ئەحمەد حوسێن ڕۆستەم ٢٦
* ئەحمەد خانەقا – سەید ئەحمەد خانەقا ٢٦
* ئەحمەد دامرچی ٢٦
* ئەحمەد داوود – ئەحمەد داودە ٢٦–٢٨
* ئەحمەد مەلا ڕەسوڵ – فائز ٢٨
* ئەحمەد سپی سەری زەنگنە – مەلا ئەحمەد سپی سەری زەنگنە ٢٨
* ئەحمەد بەگی زەنگەنە ٢٨
* ئەحمەد سەبری ٢٨–٢٩
* ئەحمەد زیائەددین کەرکوکی ٢٩
* ئەحمەد ڕۆستەم ٢٩
* ئەحمەد سەردار ٢٩
* ئەحمەد سەعاتچی – حاجی ئەحمەد سەعاتچی ٢٩
* ئەحمەد سەلمان ئەحمەد – ئەحمەد تاقانە ٢٩–٣٠

* ئەحمەد سلێمان ٣٠
* ئەحمەد شەریەت ٣٠
* ئەحمەد مەلا شەریف – مەلا سەید ئەحمەد مەلا شەریف ٣٠
* ئەحمەد شەریف ئەفەندی – مەلا ئەحمەد شەریف ئەفەندی ٣٠
* ئەحمەد شەریف – مەلا ئەحمەد شەریف ٣٠
* ئەحمەد شەریف ٣٠
* ئەحمەد شەریف جەباری ٣٠
* ئەحمەد عەزیز ٣٠
* ئەحمەد عارف ٣٠-٣١
* ئەحمەد عارف – ئەحمەد زامدار ٣٢
* ئەحمەد عەبدوڵڵا قەساب – ئەحمەد خورشید قەساب ٣٢
* ئەحمەد فەتاح عەبدولڕەحمان ئاغا ٣٣
* ئەحمەد فەخری ٣٣
* ئەحمەد فایەق (ئاموق) ٣٣-٣٤
* ئەحمەد فەرەج ٣٤
* ئەحمەد فائیز بەرزنجی – شێخ ئەحمەد فائیز بەرزنجی ٣٤
* ئەحمەد فایق سەعید ٣٤
* ئەحمەد قوشچی ئۆغلو ٣٤
* ئەحمەد کرێکار ٣٤-٣٥
* ئەحمەد کەرکوکی – ئیمام ئەحمەدی کەرکوکی – خان ئەحمەد ٣٥
* ئەحمەد کەرکوکی ٣٥
* ئەحمەد کەرکوکی ٣٥
* ئەحمەد سەید کەریم بەرزنجی – سەید ئەحمەد سەید کەریم بەرزنجی ٣٥
* ئەحمەد کەمال قادر ٣٥
* ئەحمەد کەنووش ٣٥
* ئەحمەد کاکە سوور ٣٥-٣٦
* ئەحمەد گەڕاوی ٣٦
* ئەحمەد گەورەی قەرقان – مەلا ئەحمەدی گەورەی قەرقان ٣٦
* ئەحمەد مەدەنی ٣٦-٣٧
* ئەحمەدی مەلا ٣٧
* ئەحمەد محەمەد ئەمین ٣٧
* ئەحمەد محەمەد حاجی سەمین ٣٧
* ئەحمەد محەمەد حەمە ئەمین ٣٧
* ئەحمەد محەمەد ئیسماعیل ٣٨
* ئەحمەد محەمەد شاکەل – شێخ ئەحمەد محەمەد شاکەل ٣٨
* ئەحمەد محەمەد کەرکوکی ٣٨-٣٩
* ئەحمەد کوڕی شێخ نەجمەددین – شێخ ئەحمەد کوڕی شێخ نەجمەددین ٣٩
* ئەحمەد ناویرکی ٣٩
* ئەحمەد وەهبی قوتب ٣٩
* ئەحمەدی ون – مەلا ئەحمەدی ون ٣٩
* ئەحمەد یەعقوبی ٣٩
* ئەدوەر یۆحەنا – دکتۆر ئەدوەر یۆحەنا ٣٩
* ئەدیب شێخ حەسیب تاڵەبانی – شێخ ئەدیب شێخ حەسیب تاڵەبانی ٤٠
* ئەدیبە خان ٤٠
* ئەدیب نادر ٤٠
* ئەریا ئەمین زادە ساقی ٤٠
* ئەرشەد ئەلهورمزی ٤٠
* ئەرجومان یونس ٤٠

* ئەرخەوان محەمەد عوبێد ٤٠
* ئەروان میدحەت – ئەریوان میدحەت ٤٠-٤١
* ئەسعەد شێخ تالیبی كەركوكی – شێخ ئەسعەد شێخ تالیبی كەركوكی ٤١
* ئەسعەد جەباری ٤١
* ئەسعەد كەرەلە ٤١
* ئەسعەد نائیب ٤١-٤٢
* ئەسەد نائیب – ئەسعەد نائیب ٤٢-٤٤
* ئەسعەدی چەمچەماڵ – مەلا ئەسعەدی چەمچەماڵ ٤٤-٤٥
* ئەسعەد محەمەد عەلی ٤٥
* ئەسیری ٤٥-٤٦
* ئەشرەف داغلی ٤٦
* ئەكرەم پامبوقچی – دكتۆر ٤٦
* ئەكرەم دووزلوو ٤٦
* ئەكرەم سابیر كەركوكی ٤٧
* ئەمجەد شاكەلی ٤٧
* ئەمیر خانی زەند ٤٧
* ئەمین ئەفەندی ٤٧
* ئەمین باغەوان ٤٧
* ئەمین حەمید رەزا – مەلا ئەمین دەلۆیی ٤٧
* ئەمینە خان سەردار ٤٨
* ئەمین شەوقی ٤٨
* ئەمین شوان ٤٨
* ئەمین قەیزە ٤٨
* ئەمین قیردار ٤٨
* ئەمیرە بیت شموئیل ٤٨-٤٩
* ئەمین كێخوا رەشید – مامە پیرە ٤٩
* ئەندراوس سەنا ٤٩
* ئەنوەر بابا ئۆغلو ٤٩
* ئەنوەر ئەحمەد شاكەلی ٥١
* ئەنوەر حەسەن موسا ٥١
* ئەنوەر حەسەن ٥١
* ئەنوەر زۆراب ٥١-٥٢
* ئەنوەر غەسانی ٥٢
* ئەنوەر مەحموود سامی ٥٢
* ئەنوەر محەمەد رەمەزان ٥٢
* مەلا ئەوڕەحمان ٥٢
* ئەیاد چەلەبی ٥٢
* ئەیوب ئەحمەد ٥٢
* ئەیوب شەریف ٥٣
* ئۆرخان حەسەن حوسێن – دكتۆر ئۆرخان حەسەن حوسێن ٥٣
* ئۆرخان محەمەد عەلی ٥٣
* ئیبتیسام عەبدوڵڵا ٥٣-٥٤
* ئیبراهیم تاها – دكتۆر ئیبراهیم تاها ٥٤
* ئیبراهیم خەلیل سەعید – د. ئیبراهیم خەلیل سەعید ٥٤
* ئیبراهیم داقوقلی ٥٤
* ئیبراهیم داود ئاحوم ٥٤-٥٥
* ئیبراهیم سەید ئەحمەد ٥٥
* ئیبراهیم سەید عەلی ٥٥

* ئیبراهیم عەلی ئەحمەد ٥٥
* ئیبراهیم کەبابچی ٥٥
* ئیبراهیم قۆزیالی ٥٥
* ئیبراهیم مەجید تاڵەبانی ٥٥
* ئیبراهیم محەمەد قادر کەرەم بەرزنجی - شێخ ئیبراهیم محەمەد قادر کەرەم بەرزنجی ٥٥
* ئیبراهیم بەگ نەفتچی ٥٥
* ئیبراهیم حەسەن عەزیز داقووقی ٥٥
* ئیبراهیم ئاشاد ٥٦
* ئیحسان ئەدهەم ٥٦
* ئیحسان چەمچەماڵی ٥٦
* ئیحسان سدیق وەسفی ٥٦
* ئیحسان فازل ڕەنداوی ٥٦
* ئیحسان عەبدولحەمید ٥٦
* ئیدریس ئیسماعیل - مەلا ئیدریس ٥٦
* ئیسحاق ئەفرایم کەرکوکی ٥٦
* ئیسماعیل ئیبراهیم ٥٦-٥٧
* ئیسماعیل ئیبراهیم سەعید ٥٧
* ئیسماعیل ئیبراهیم غەفور - ئیسماعیل تەرزی ٥٧
* ئیسماعیل ڕەیاشی ٥٧
* ئیسماعیل ڕۆژبەیانی ٥٧
* ئیسماعیل عەلی مەحموود ٥٨
* ئیسماعیل نەقاش ٥٨
* ئینجە ئاغا گەڵانی ٥٨
* ئیسماعیل هەتارەیی ٥٨
* ئەوڕەحمان وەلی ٥٨
* ئەحمەد تەرمزان ٥٨
* ئەحمەد مەلا حەکیم ٥٨
* ئاوات محەمەد ئەمین ٥٨
* ئەحمەد عەبدولکەریم عەلی ٦١
* د. ئاوات ئەسعەدی ٦١
*ئەیسەرعەبدولوەهاب ٦١
* مەلا ئەحمەدی مەلا قادر ٦١-٦٢
* ئیسماعیل شێخ عەلی ٦٢
* پا، پە، پ ٦٤

* بابان کەرکوکی ٦٥
* بارام چاوش ٦٥
* باقی عەبدولخالق ٦٥
* باییز تاڵەبانی ٦٥
* بەختیار ئەبوبەکر ٦٥
* بەختیار ئەمین - دکتۆر بەختیار ئەمین ٦٥
* بەختیار سەعید مەحموود سەعید - دکتۆر بەختیار سەعید مەحموود سەعید ٦٦
* بەختیار شەریف ٦٧
* بەدری مستەفا ٦٧
* بەدیع باباجان ٦٧
* بەرزان محەمەد قادر ٦٧-٦٨
* بەرزانە ٦٩
* بەرزۆی پەری کەرکوکی ٦٩

* بەشیر سەرسەم - دکتۆر بەشیر سەرسام ٦٩
* بەکر عەلی خۆجە - مەلا بەکر ٦٩
* بەکر ئەحمەد فەقێ ٦٩
* بەکر ئەرجان ٦٩
* بەکر سدقی ٦٩-٧٠
* بەکر لەتیف (مامۆستا بەکر لەتیف) ٧٠
* بەها - محەمەد بەهائەددین عەبدولکەریم ٧٠
* بەهائەددین سالح - بەها ٧٠
* بەهجەت ساکت ٧٠
* بەهجەت سادق ئیبراهیم ٧٠-٧١
* بەهجەت غەمگین ٧١
* بەیان سەلمان ٧١-٧٢
* برایم جاف ٧٢
* برایم حوسێن شەریف ٧٢-٧٣
* برایم حوسێن عەبدوڵڵا ٧٣-٧٤
* برایم حەمە خانی گێژ ٧٤
* برایم خانی دەلۆ ٧٤
* برایمی شاتەری - حاجی برایمی شاتەری ٧٤-٧٥
* بستان پاشا ٧٥
* بورهان بەرزنجی ٧٥
* بورهان ئەحمەد ٧٥
* بورهان جەلال مەعروف بەگ ٧٥
* بورهان حیسامەددین ٧٥-٧٦
* بورهان کاکەیی - سەید بورهان کاکەیی ٧٦
* بێبەش گۆبانی ٧٦
* بێبەش - نەجمەدین بەرزنجی ٧٦
* بێدار ٧٦
* بێدەنگ گەرمیانی - مەلا عەلی شێخ لەنگەر ٧٦

* (پ) ٧٧-١٠٠

* پاکیزە ئەمین خاکی ٧٩
* پاکیزە سلێمان سدیق عەلی ئەلعەقار ٧٩
* پشکۆ حەمە تاهیر ئاغجەلەری - دکتۆر پشکۆ حەمە تاهیر ئاغجەلەری ٧٩
* پۆلا خانەقا - دکتۆر پۆلا خانەقا ٧٩
* پۆلس شلێتا مەلکۆ ٧٩
* پیرەویس کاکەیی - مام پیرەویس - سیابیم ٧٩
* پیر ئەحمەد کەرکوکی ٧٩-٨٠
* پیرۆز حەسەن کەنووش ٨٠
* پیرۆت تاڵەبانی ٨٠

* (ت) ١٠١-١١٣

* تاریق کارێزی ١٠٢
* تاقی بەگ - مەستی ١٠٣
* تالیب ئەلماس حوسێن کاکەیی ١٠٣
* تالیب ڕەشید یادگار- دکتۆر تالیب ڕەشید یادگار ١٠٣
* تالیب عەبدولکەریم مستەفا ١٠٤

* تالیب ڕەئووف وەنداوی ١٠٤
* تانی – سانی ١٠٤
* تاهای حەساری گەورە – مەلا شێخ تاهای حەساری گەورە ١٠٤-١٠٥
* تاها حەمزەلی ١٠٥
* تاهای کەرکوکی – مەلا تاهای کەرکوکی ١٠٥
* تاهیر فوئاد ١٠٥
* تەحسین جومەرد ١٠٥-١٠٦
* تەحسین نامیق عەبدوڵڵا ١٠٦
* تەحسین شێخ حەبیب تاڵەبانی ١٠٦-١٠٧
* تەحسین شەعبان – شێخ تۆغلو ١٠٧
* تەحسین عەسکەری ١٠٧-١٠٨
* تەحسین نورەددین قائیلی ١٠٨
* تەلعەت نیعمەت بەیاتی ١٠٨
* تەقیەدین ساقی سالەیی ١٠٨
* تەیب تۆغلی – مەلا عەبدوڵڵا ١٠٨
* تەیب جەبار ١٠٨
* تەیب غەفور جەژنی ١٠٨
* تەیفوور فەتاح – مەلا تەیفور ١٠٨-١٠٩
* تغلی ئەحمەد ئەفەندی ١٠٩
* ترانا حەمە نوری ١٠٩
* تۆفیق ئەرکان ١٠٩
* تۆفیق ئاغای گەڵاڵی ١٠٩
* تۆفیق ئاڵتونچی – دکتۆر تۆفیق ئاڵتونچی ١٠٩-١١٠
* تۆفیق جەلال ئۆرخان ١١٠
* تۆرهان موفتی ١١٠
* تابان گەرمیانی ١١٠
* تەهای عەبدولقادر ١١٠
* تامیر کوری شێخ شەریف ١١٠
* تەیفوور عەباس ئەحمەد بەزاز ١١٢

* (ڤ) ١١٣-١٢٠

* ڤاقب ١١٥

* (جە، جا، ج) ١٢٢-١٤٨

* جەباری – مەلای جەباری ١٢٣
* جەبار – تاخورما ١٢٣
* جەبار جەباری – عەبدولجەبار جەباری ١٢٣-١٢٤
* جەبار قادر غەفوور زەند – دکتۆر جەبار قادر ١٢٤-١٢٧
* جەعفەر پاشای عەسکەری ١٢٧
* جەعفەر پاشای کورجی – گورجی ١٢٧
* جەلال پۆلات – جەلال فەتاح ڕەفعەت ١٢٧
* جەلال جەوهەر عەزیز ١٢٧-١٢٨
* جەلال ڕەزا ئەفەندی ١٢٨
* جەلال محەمەد ڕەشید ١٢٨
* جەلال محەمەد سالح جەباری ١٢٨
* جەلال زەنگابادی – جەلال وەردە ١٢٨

* جەلیل زەنگنە ١٢٨-١٢٩
* جەلیل سادق خورشید (حاجی هەلمەت) ١٢٩
* جەلیل قازانچی ئۆغلو ١٢٩
* جەلیل قەیسی ١٣٠
* جەلیل کاکە وەیس ١٣٠
* جەلیل محەمەد حوسێن ١٣٠
* جەلیل محەمەد شەریف ١٣٠-١٣١
* جەمال ئیبراهیم مەدەد ١٣١
* جەمالەددین ڕەشید بابان ١٣١
* جەمال مەلا تاها - مەلا جەمال مەلا تاها ١٣١
* جەمال ڕەشید ئەحمەد - دکتۆر جەمال ڕەشید ئەحمەد ١٣١-١٣٢
* جەمالەدینی زەتووری ١٣٢
* جەمال عومەر نەزمی ١٣٢
* جەمال مەلا قادر ئیمام ١٣٢
* جەمال کەمال ئیبراهیم - زەعیم جەمال کەمال ئیبراهیم ١٣٢
* جەمال محەمەد سالح ١٣٢
* جەمیل ئەمین عەبدولقادر ١٣٢
* جەمیل بەگی بابان ١٣٢
* جەمیل حوسێن عەلی جەبووری ١٣٢
* جەمیل ڕۆژبەیانی - مەلا جەمیل ڕۆژبەیانی ١٣٣-١٣٤
* جەمیل موفتی ١٣٤
* جەواد خانەقا - شێخ جەواد خانەقا ١٣٤-١٣٥
* جەودەت حەسەن خانەقا - شێخ جەودەت حەسەن خانەقا ١٣٤
* جەودەت دوویزی ١٣٤-١٣٥
* جەوهەر تامیق ١٣٥
* جەوهەر لەتیف محەمەد ١٣٥-١٣٦
* جاسم ڕەحیم شەمزین کاکەیی ١٣٦
* جاسم محەمەد جەعفەر ١٣٦
* جان دەمۆ ١٣٦
* جاوید موفتی ١٣٦-١٣٧
* جوامێر ئاغای هەمەوەند ١٣٧
* جوامێر - مامۆستا جوامێر ١٣٧
* جوان سەلاحەددین ١٣٧-١٣٨
* جومعە سالح عومەر مەولوود شوانی ١٣٨
* جومعە محەمەد ئەحمەد ١٣٨
* جومعە نورەددین محەمەد- جومعە جەباری ١٣٨
* جیمۆ بێ ناو ١٢٨-١٣٩
* جیهاد دلپاك ١٣٩
* جیهاد زەینەل ١٣٩
* جەهور مستەفا عەلی ١٣٩
* جەمال بەهادین محێدین ١٣٩
* جەلیل حەمە موراد شەریف ١٤٧
* جەلیل کەرکووکی ١٤٧
* جەمال کەمال ئیبراهیم ١٤٨
* جەبار عەبدوڵڵا عەزیز ١٤٨
* جەودەت تەیفوور عەباس ١٤٨

* (چ) ١٤٩-١٥٤

* چالاک سدیق حەسەن ١٥١-١٥٢
* چالاک محەمەد بازرگان ١٥٢
* چنار نامیق ١٥٢
* چنوور نامیق ١٥٢
* چۆپان ئۆلوخان - چۆپان خدر حەیدەر .... ١٥٢ -١٥٣
* چۆپان یەسو ساوک ١٥٣
* چۆپی فەتاح ١٥٣
* چیا قادر کەریم ١٥٤
* چالاک حەسیب قادر ١٥٤

* (حا، حە، ح) ١٥٥-١٨٦

* حاجم ئەلحەسەنی ١٥٧
* حاکم ١٥٧
* حازم شوکر داقوقلو ١٥٧
* حازم نازم فازڵ ١٥٧
* حەبیب تاڵەبانی - شێخ حەبیب تاڵەبانی ١٥٧
* حەبیب هورمزی ١٥٧-١٥٨
* حەبێ خان ١٥٨
* حەبیب دوویزی - مەلا حەبیبی دوویزی ١٥٨
* حەسەن ئەمین ١٥٨
* حەسەن ئەمین محەمەد ئەمین شێخانی ١٥٨
* حەسەن بارام ١٥٨-١٥٩
* حەسەن پەڵکانەی زەنگەنە - مەلا حەسەنی پەڵکانە زەنگەنە ١٥٩
* حەسەن پاشا ١٥٩
* حەسەن پاشای بوشناق ١٥٩
* حەسەن پاشا تۆپاڵ ئۆغلو ١٥٩
* حەسەن عەبدوڵلا تاڵەبانی ١٥٩
* حەسەن تکەچی - مەلا حەسەن تکەچی ١٥٩
* حەسەن جاف - دکتۆر حەسەن جاف ١٥٩
* حەسەن جاف ١٦٠
* حەسەن حوسێن نەفتچی ١٦٠
* حەسەنی خانەقا - شێخ حەسەنی خانەقا ١٦٠
* حەسەن ڕاوچی - حاجی حەسەنی ڕاوچی ١٦٠-١٦١
* حەسەن زەنگەنە ١٦١
* حەسەن عەلی - مام حەسەن مام عەلی ١٦١
* حەسەن عیززەت ١٦١
* حەسەن غەریب ١٦١
* حەسەن فەتاح حوسێن ١٦٢
* حەسەن قەرەچێواری بەرزنجی - شێخ حەسەن قەرەچێواری بەرزنجی ١٦٢
* حەسەن قوله - شێخ حەسەن قوله ١٦٢
* حەسەن کەنووش ئەلۆیی - جنوونی ١٦٢
* حەسەن کەرسەر ١٦٢-١٦٣
* حەسەن گەرمیانی ١٦٣
* حەسەن گورەم ١٦٣
* حەسەن مستەفا ئەحمەد ١٦٣
* حەسەن نوحی - مەلا حەسەنی نوحی ١٦٣

* حەسرەت ١٦٣-١٦٤
* حەسەن نووحی - مەلا حەسەنی نووحی ١٦٤
* حەسون کولەمەن - مەلا حەسون کولەمەن ١٦٤
* حەسیب تاڵەبانی ١٦٤
* د. حەسیب شوانی ١٦٤
* حەسیب کوڕی شێخ عەلی تاڵەبانی-شێخ حەسیب کوڕی شێخ عەلی تاڵەبانی ١٦٤-١٦٥
* حەسیب مەلا مەحموود حەکیم مودەڕیس - مەلا حەسیب مەلا مەحموود حەکیم مودەڕیس ١٦٥
* حەقی ١٦٥
* حەقی - مەلا حەقی ١٦٥-١٦٦
* حەکیم مەلا ئیسماعیل - مەلا حەکیم مەلا ئیسماعیل ١٦٦
* حەکیم عوسمان حەمید- دکتۆر حەکیم عوسمان حەمید ١٦٦-١٦٧
* حەکیم کاکە وەیس ١٦٧-١٦٨
* حەمزە ساڵح حەمامچی ئۆغلو ١٦٨
* حەمزە عەلی - شێخ حەمزە - مەولانا حەمزە ١٦٨
* حەمە ئەمین قادر عاشوور گلی ١٦٨
* حەمە پاشای جاف ١٦٨-١٦٩
* حەمە بەگی جاف ١٦٩
* حەمە پیرە ١٦٩
* حەمە زیاد غەریب- مەلا ئاراس ١٦٩-١٧٠
* کاکە حەمەی خانەقا - شێخ کاکە حەمەی خانەقا ١٧٠
* محەمەد سەعید - حەمە درێژ ١٧٠
* حەمە سەعید ئەحمەد ١٧٠
* حەمە سووری کەڵوقووت ١٧٠-١٧١
* حەمە کەریم عارف ١٧١-١٧٢
* حەمە لووتەی جەباری ١٧٢
* حەمە داماو ١٧٢
* حەمەد محەمەد ئەحمەد - حەمە دیان ١٧٢
* حەمەی کۆترەمل ١٧٢
* حەمە نەجیبی بەرلوت - مەلا حەمە نەجیبی بەرلوت ١٧٢
* حەمید چکچکان - عەبدولحەمید سلێمان ١٧٢-١٧٣
* حەمید محەمەد کاکەمەند ١٧٣
* حەمید جاف ١٧٣-١٧٤
* حەمید خالید کەریم ١٧٤
* حەمید دەروێش ١٧٤-١٧٥
* حەمید ڕێبوار ١٧٥
* حەمید شەریف ١٧٥
* حەمید عەبدوڵڵا ساڵح ١٧٥
* حەیدەر ئاغای عەزیز ئاغا- مەحزوون ١٧٥
* حەیدەر کەماڵ گۆزەچی ١٧٦
* حوسامەدین حەکیم محەمەد قادر ١٧٦
* حوسام کاکەیی ١٧٦
* حوسێن بەرزنجی ١٧٦
* حوسێن باباجانی ١٧٦-١٧٧
* حوسێنی پەڵکانە - شێخ حوسێنی پەڵکانە ١٧٧
* حوسێن پاشا عوموجەزادە ١٧٧

* حوسێن جاف ١٧٨-١٧٧
* حوسێن حەسەن عەبدەلی – حوسك چاوەش ١٧٨
* حوسێن حەسەن بەگ ئۆغلو ١٧٨
* حوسێن خانەقا – شێخ حوسێن خانەقا ١٧٨
* حوسێن خانەقا – دکتۆر حوسێن خانەقا ١٧٨
* حوسێن سوزلو ١٧٨
* حوسێن شەهباز حەسەن ١٧٨
* حوسێن عەبدولقادر کەستەزانی – مەلا حوسێن عەبدولقادر کەستەزانی........ ١٧٨
* حوسێن عەبدوللا قادر جاسم ١٧٩
* حوسێن عەلی ١٧٩
* حوسێن عەزیز سێودین ١٧٩
* حوسێن عەلی رۆبیتان ١٧٩
* حوسێن عەلی داقوقی ١٨٠-١٧٩
* حوسێن عەلی رەشید – حوسێن ئەلرەسام ١٨٠
* حوسێن غولام – مەلا حوسێن مەلا غولام ١٨٠
* حوسێن کەرکوکی – مەلا حوسێن کەرکوکی ١٨٠
* حوسێن میسری ١٨٠
* حیکمەت جەواد ئەحمەد-جوانە کاکەیی ١٨٠
* حیلمی ١٨٠
* حەمە سوور دووشیوانی ١٨٠
* حەسیب سالح- شێخ حەبیب تاڵەبانی ١٨٣
* حەبیب مستەفا – حەسەن نایش ١٨٤
* (خا، خە، خ) ٢٠٠-١٨٧

* خاچیك گرابیت ئایدنجیان ١٨٩
* خاکی – محەمەد حوسێن ئەحمەد ١٨٩
* خالید باشبلاخی ١٨٩
* خالید رەیاتی – مەلا خالید رەیاتی ١٨٩
* خالید رەزا ١٨٩
* خالید ستار ١٩٠-١٨٩
* خالید شوانی ١٩٠
* خالید عەبدل ١٩٠
* خالید کاکی ١٩١-١٩٠
* خالید مەجید فەتحوللا شوانی ١٩١
* خالید گەرمیانی ١٩٢-١٩١
* خالید محەمەد رەمەزان ١٩٢
* خەبات بزێنی ١٩٢
*خەتاپۆش ١٩٣
*خەتاب عومەر بەکر-دکتۆر خەتاب عومەر بەکر ١٩٣
*خەدیجە میرزا مەحموود ١٩٣
*خەزعەل ئەلماجدی-دکتۆر خەزعەل ئەلماجدی.............. ١٩٣
*خەسرەو جاف ١٩٣
*خەسرەو سالح ١٩٤
*خەلەف شەوقی ئەمین ئەفەندی داودی ١٩٤
*خەلوسی بەتلیسی نەسیمی زادە ١٩٤
*خەلیل ئەحمەد حەسەنی ١٩٤
*خەلیل ئاغا-سەید خەلیل ئاغا ١٩٥-١٩٤
*خەلیل خوێناوی ١٩٥

*خەلیل داودە-مەلا خەلیل داودە ١٩٥
*خەلیل زەکی ئیبراهیم-ئەمیر لیوا ١٩٥
*خەلیل فەقێ رەمەزان-عەبدال داودە ١٩٥
*خەلیل صاجی ئوزن ١٩٥
*خەلیل کاکەیی-حوسێن کاکەیی ١٩٥
*خەلیل منەوەر ١٩٥-١٩٦
*خەلیل موخلص ١٩٥
*خەماس رەشید ئەحمەد (پاڵە) ١٩٦
*خەمناکی ١٩٦
*خەیروڵلا کازم داقوقلو ١٩٦-١٩٧
*خەیری عەبدوڵلا بەیاتی ١٩٧
*خدر بارام چاوش-خلەی بارام چاوش ١٩٧
*خدر عەبدوڵلا-مەلا خدر عەبدوڵلا-خضر ١٩٧
*خدر لوتفی ئەفەندی ١٩٧-١٩٨
*خورشید محێدین-مەلا خورشید ١٩٨
*خورشید رەشید ١٩٨
*خورشید سیامەنسووری-مەلا خورشید سیامەنسووری ١٩٨
*خولەی ئۆمەر ١٩٨
*خولەی حیسابگر ١٩٨
*خالید جوانرۆ ١٩٨
* خەمبنە سالح ئەحمەد ١٩٩
* خەلیل ئیبراهیم جومعە ١٩٩
*خاڵەحەمرین ٢٠٠
* خالید کاوێس ٢٠٠

* (دا-دە-د) ٢٠١-٢٠٨
*دارا بەگ داردی-دارا داودە ٢٠٣
*دارا نورەدین ٢٠٣
*دانا عەسکەر ٢٠٣
*دانش ٢٠٣
* داود بەگی جاف ٢٠٣-٢٠٤
* داود پاشا ٢٠٤
* دەدە هوشیار ٢٠٤
*دەردەوونی ٢٠٤
*دەروێش ئیسماعیل ئەحمەد ٢٠٤
*دەروێش جەباری ٢٠٤-٢٠٥
*دەروێش غەیبوڵلا سەلیم ٢٠٥
*دەروێش ئەزەری گەرمیانی ٢٠٥
*دەروێش وەلی قۆچە کاکەیی ٢٠٥
*دڵپاک تاهیر دەروێش ٢٠٥-٢٠٦
*دڵسۆز ٢٠٦
*دڵشاد عومەر عەبدولعەزیز-دکتۆر دڵشاد عومەر عەبدولعەزیز ٢٠٦
*دڵشاد مەحموود عەبدولرەحمان-دکتۆر دڵشاد مەحموود عەبدولرەحمان ٢٠٦
*دلێر عوبێد ٢٠٦-٢٠٧
*دلێر محەمەد شەریف ٢٠٧
*دڵشاد باویانی ٢٠٧-٢٠٨
*دلێر جاف ٢٠٨
- دریڤان عەبدولقادر ٢٠٨

* (ڕا ـ ڕە ـ ڕ) ٢١١-٢٤٣

*ڕابەر ڕەشید ٢١٣
*ڕازی ئیبراهیم ٢١٣
*ڕازی مەلا حەکیم ٢١٣
*ڕاسخ ٢١٣
*ڕاشد کاکەیی ٢١٣-٢١٤
*ڕەئوف محەمەد-حاجی ڕەئوف ٢١٤
*ڕەئوف جەباری ٢١٤
*ڕەئوف خانەقا-شێخ ڕەئوف خانەقا ٢١٤
*ڕەئوف عەلی بریندار ٢١٤-٢١٥
*ڕەئوف کەرکوکی-سەید ڕەئوف کەرکوکی ٢١٥
*ڕەحمەتوڵڵای گلی-مەلا ڕەحمەتوڵڵای گلی ٢١٥
*ڕەحمەتوڵڵا شەلتاغ ٢١٥-٢١٦
*ڕەحیم حەسەن محەمەد حەسەن ٢١٦-٢١٧
*ڕەزای تاڵەبانی-شێخ ڕەزای تاڵەبانی ٢١٧-٢١٨
*ڕەزا شوانی ٢١٨
*ڕەزای واعیز-مەلا ڕەزای واعیز ٢١٨-٢١٩
*ڕەسوڵ حاوی ٢١٩
*ڕەسوڵ عومەر لەتیف-وەستا ڕەسوڵ ٢١٩
*ڕەشید ئەحمەد محەمەد (ڕەشید ـ ڕوشدی) ٢١٩
*ڕەشید ئاغای زەنگەنە ٢١٩-٢٢٠
*ڕەشید چاوش ٢٢٠
*ڕەشید حەسەن حەمید دەلۆیی-دکتۆر ڕەشید حەسەن حەمید دەلۆیی ٢٢٠
*ڕەشید سالح ٢٢٠
*ڕەشید عەلی داقوقلی ٢٢٠
*ڕەشید عاکف هورمزی ٢٢٠-٢٢١
*ڕەشید کازم بەیاتلی ٢٢١
*ڕەشید کویلە ڕەزا-ڕەشەی کولە ڕەزا ٢٢١
*ڕەشید محەمەد مەردان-مەلا ڕەشید ٢٢١
*ڕەعد موتەشەر ٢٢١-٢٢٢
*ڕەفعەت بەگی داودە ٢٢٢
*ڕەفعەت محەمەد یاسین ٢٢٢
*ڕەفعەت عەبدوڵڵا کاکە ڕەش ٢٢٣
*ڕەفیق ئەفەندی ٢٢٣
*ڕەفیق ئەمین-مام ڕەفیق ٢٢٣
*ڕەفیق عەلی-مەلا ڕەفیق ٢٢٣
*ڕەفیق تەوفیق-زەعیم ڕەفیق تەوفیق ٢٢٣
*ڕەفیق حیلمی ٢٢٤-٢٢٥
*ڕەفیق شوانی-دکتۆر ڕەفیق شوانی ٢٢٥
*ڕەفیق ڕەشید ئاخجەلەری ٢٢٥-٢٢٦
*ڕەفیق مەحموود محەمەد هەمەوەندی ٢٢٦
*ڕەمەزان زامدار ٢٢٦
*ڕەمزی چاووش ٢٢٦
*ڕەمزیە حەبیب مەیاس ٢٢٦
*ڕەنج خالۆ بازیانی ٢٢٦
*ڕەنج عەبدولحەمید محەمەد ٢٢٦-٢٢٧

*ڕەنجووری ٢٢٧
*ڕەهبەر ٢٢٨-٢٢٧
*ڕزگار حەمە ڕەئوف ٢٢٨
*ڕزگار شوانی ٢٢٨
*ڕزگار عەلی حەمەجان ٢٢٩-٢٢٨
*ڕۆستەم یادگار کاکەیی ٢٣٠-٢٢٩
*ڕوشدی ئاکا ٢٣٠
*ڕووفائیل میناس ٢٣٠
*ڕووزار ئەحمەد ٢٣٠
*ڕووناک شوانی ٢٣٠
*ڕووناک محەمەد مستەفا ٢٣١-٢٣٠
*ڕێبوار ئەحمەد ٢٣١
*ڕەزا سالح – ڕەزا کەبابچی، ڕەزا حەسەن مەلا وەلی، ڕەشید تاهیر، ڕەفیق فەوزی، ڕەزا عەبدوڵڵا ٢٣٨
*ڕەزا سەعید حوسێن ٢٤٢-٢٤١

*(زا-زە-ز) ٢٤٩-٢٤٣

*زاهیر شکور سابیر ٢٤٥
*زاهیر ڕۆژبەیانی ٢٤٥
*زایەر عەلی خدر ٢٤٥
*زەبوونی–سلێمان بەگ ٢٤٥
*زەمان محەمەد حوسێن ٢٤٥
*زەنوری–ذالنوری ٢٤٦
*زەنوون محەمەد پیریادی–دکتۆر زەنوون محەمەد پیریادی ٢٤٦
*زەینەل ئاغا ئاوچی ٢٤٦
*زەینەل حەوێش–مەلا زەینەل حەوێش ٢٤٧-٢٤٦
*زەینەل سابوونچی ٢٤٧
*زەینەل ئەعلیەندی کوردی ٢٤٧
*زرار سدیق ئاڕوجەیی–دکتۆر زرار سدیق ئاڕوجەیی ٢٤٧
*زرار عەلی ٢٤٨-٢٤٧
*زریان عوسمان–دکتۆر زریان عوسمان ٢٤٨
*زمناکۆ هیدایەت ٢٤٩-٢٤٨
*زولفیقار پاشا ٢٤٩
*زوهدی داودی ٢٤٩
*زەکی بنیامین هارون ٢٤٩

*(سا-سە-س) ٣١٢-٢٥٣

*سابیر یان سەبوور حاجی قوربانی ڕەزا سەر چەور–مەلا سەبوور ٢٥٥
* بوار نوورەدین سابیر ٢٥٦-٢٥٥
*سابیر ڕەئوف دەمیرچی ٢٥٧-٢٥٦
*سابیر شاکیر مەلول ٢٥٧
*سابیر سەڵتە زەرد ٢٥٧
*سابیر عەبدولقادر کەرکوکی–مەلا سابیر عەبدولقادر کەرکوکی ٢٥٨-٢٥٧
*سابیر کەرکوکی–مەلا سابیر کەرکوکی ٢٥٨
*سابری کاکەیی–سەید سابوور ٢٥٨
*سابیر کوردستانی ٢٥٨
*سادق سایە خان مەحموود زەنگەنە ٢٥٨

*ساڵەح هەلاج ٢٥٩
*سالار ئیسماعیل سەمین ٢٥٩
*سالار رەشید ٢٥٩-٢٦١
*ساڵح بارام چاوش ٢٦١
*ساڵح ئەحمەد عەزیز ٢٦٢
*ساڵح پاشا نەفتچی ٢٦٢
*ساڵح جەریسی-مەلا ساڵح جەریسی ٢٦٢
*ساڵح دەرماناوی گەورە-مەلا ساڵح دەرماناوی گەورە ٢٦٢
*ساڵح مەلا رەحمەتوڵلا-مەلا ساڵح مەلا ڕەحمەتوڵلا ٢٦٢-٢٦٣
*ساڵح رەزا فەتاحی دەلۆ ٢٦٣
*ساڵح رەفعەت کەرکوکی ٢٦٣
*ساڵح رۆستەم ئەفەندی ٢٦٣
*ساڵح عەسکەری ٢٦٣
*ساڵح کانی چناری-مەلا ساڵح کانی چناری ٢٦٣-٢٦٤
*ساڵح مەلا محەمەد-مەلا ساڵح مەلا محەمەد ٢٦٤
*ساڵح محەمەد دیمیرچی ٢٦٤
*سالم حەبیب محەمەد داغستانی ٢٦٤
*سامان ئەبو بەکر سەعید ٢٦٤-٢٦٥
*سامان بەرزنجی ٢٦٥
*سامان کەریم ٢٦٥
*سامی توتنچی ٢٦٥-٢٦٦
*سامی جەلالی ٢٦٦
*سامی سەعدوڵلا عەلی ٢٦٦
*سامی عەلی دەلۆ ٢٦٦
*سەباح ئیسماعیل محەمەد ٢٦٦-٢٦٧
*سەباح بازرگان ٢٦٧
*سەباح بوترس یۆنان ٢٦٧
*سەباح خورشید عەلی سادق ٢٦٧
*سەباح توزلوو ٢٦٨
*سەباح قەرەئالتون ٢٦٨
*سەباح عەبدوڵلا کەرکوکی- دکتۆر سەباح عەبدوڵلا کەرکوکی ٢٦٨
*سەباح محەمەد ئەمین ٢٦٨-٢٦٩
*سەباح مەحموود ٢٦٩
*سەباح موسا - دکتۆر سەباح موسا ٢٦٩
*سەباح هورمز شانی ٢٦٩
*سەبری ٢٦٩
*سەیفەتوڵلا مەلا عەلی سیامەنسووری ٢٦٩
*سەدرەدین دروزنە - شێخ سەدرەدین درۆزنە ٢٦٩-٢٧٠
*سەدرەدین عارف- سەدرەدین مەلا عارف شێخ برزنی ٢٧٠
*سەدرەدین کاکەیی ٢٧٠
*سەرکەوت مەجید تارۆ ٢٧١
*سەرکیس عیواز ٢٧٢
*سەراب - ڕێبوار زەنگەنە ٢٧٢
*سەربەست ئەفەندی ٢٧٢
*سەربەست کەرکوکی-عوسمان خەتاب ٢٧٢-٢٧٣
*سەرتیپ فەتاح - دکتۆر سەرتیپ فەتاح ٢٧٣
*سەردار جاف ٢٧٣
سەردار ڕەشید زەنگەنە ٢٧٣-٢٧٤

*سەردار فەتاح ٢٧٤
*سەرگۆن پۆلس ٢٧٤
*سەروەر ئەحمەد کەریم ٢٧٤
*سەعدوڵلا موفتی – موفتی ٢٧٤
*سەعدون عومەر سەعدون ساڵەیی ٢٧٤
*سەعدون کۆپرلو ٢٧٤
*سەعدی بەرزنجی – دکتۆر سەعدی بەرزنجی ٢٧٥
*سەعید بەسیم دەمیرچی ٢٧٥
*سەعید شێخ جەواد – شێخ سەعید شێخ جەواد ٢٧٥
*سەعید چەلەبی ٢٧٥
*سەمەد چاوشین ٢٧٥
*سەعید شێخ خدر نەقشبەندی ٢٧٥
*سەعید شاکەلی– شێخ سەعید شاکەلی ٢٧٥-٢٧٦
*سەعید عەبدوڵلا ٢٧٦
*سەعید عەبدولرەحمان ٢٧٦
*سەعیدی قوتان –شێخ سەعیدی قوتان ٢٧٦
*سەعید کولەجۆ– مەلا سەعید کولەجۆ ٢٧٦
*سەعید مەلا ٢٧٦
*سەعیدی ملباز – مەلا سەعیدی ملباز ٢٧٦
*سەعیدی موفتی – مەلا سەعیدی موفتی ٢٧٦
*سەعید ئەحمەد– مام سەعا ٢٧٦
*سەفائەددین حیسامەددین قادری–مەلا سەفائەددین حیسامەددین قادری ٢٧٧
*سەفائەددین نەجات عەلی غالیب ٢٧٧
*سەفییە بەیرەقدار ٢٧٧
*سەلاح بەهلول عەلی ٢٧٧
*سەلاح حەسەن پاڵەوان ٢٧٧-٢٧٨
*سەلاح حەمە ئەمین ٢٧٨-٢٧٩
*سەلاح داوده ٢٧٩
*سەلاح شاکیر بیرەقدار ٢٧٩
*سەلاح شوان ٢٨٠
*سەلاح شوکر عەلی ٢٨٠
*سەلاح شێخلەر ٢٨٠
*سەلاح عەباس زەمق ٢٨٠
*سەلاح فایەق ٢٨٠
*سەلاح محەمەد میرزا ٢٨١
*سەلاح محەمەد شاکەلی ٢٨١
*سەلاح نەورەس ٢٨١
*سەلاحەددین سدیق هورمزی ٢٨١
* سەلاحەدین شێرزاد ٢٨١-٢٨٢
*سەلاحەدین ساقی وەلی ٢٨٢
*سەلاحەدین شوکر جەبوور ٢٨٢
*سەلاحەدین عەبدولحەمید عەبدوڵلا ٢٨٢
*سەلاحەدین ناجی ئۆغلو ٢٨٢
*سەلامی ترێ خۆر–مەلا سەلامی ترێ خۆر ٢٨٢
*سەلام جاسم ٢٨٢
*سەلام محەمەد ٢٨٢-٢٨٣
*سەلام محەمەد ئەمین گۆزگچەیی–مەلا سەلام محەمەد ئەمین گۆزگچەیی ٢٨٣
*سەلمان فایەق کاکەیی ٢٨٣

*سەلیمە ئەحمەد کەرکوکی – کەرکوک قیزی ٢٨٣-٢٨٤
*سەلیم سێون کەرکوکی ٢٨٤
*سەمیر حوسێن کەهیە ئۆغلوو ٢٨٤
*سەمیر خورانی – دکتۆر سەمیر خورانی ٢٨٤
*سەمیرە سالح عەلی ٢٨٤
*سەمین ئەمین – حاجی سەمین ئەمین کچانی ٢٨٤-٢٨٥
*سەنا جاسم ٢٨٥
*سەری سایەقە شێت–سادق خدر مەحموود ٢٨٥
*سەی وەلەد ئەفەندی ٢٨٥
*سەید محەمەد ئاغا ٢٨٥
*سەید محەمەدی پیریادی–مەلا سەید محەمەدی پیریادی ٢٨٥-٢٨٦
*سەیران محەمەد ئەمین شوانی ٢٨٦
*سەیفەددین خەتیب ٢٨٦
*سەید ئەحمەدی فەیلەسوف – مەلا سەید ئەحمەدی فەیلەسوف ٢٨٦
*سەید فاتح – مەلا سەید فاتح ٢٨٦
*سەید قودرەت مەلا عەباس ٢٨٦
*سەید مەحموود–ئەحە عاسم ٢٨٧
*سەیدی شێخ محەمەد ٢٨٧
*سەید محەمەد جەباری – محەمەد جەباری ٢٨٧
*سەید محەمەد سەید فەتاح سەید عەلی ٢٨٧
*ستار ئەحمەد شەریف ٢٨٨
*ستار ئەحمەد عەبدولڕەحمان ٢٨٨
*ستار شێخانی ٢٨٨
*ستار عەبدوڵڵا بەرزنجی ٢٨٨
*ستاری شێخ محەمەدی کەرەدان – شێخ ستاری شێخ محەمەدی کەرەدان ٢٨٨
*ستران عەبدوڵڵا محەمەد ٢٨٨-٢٨٩
*سدیق ئەحمەد عاشور ٢٨٩-٢٩٠
*سدیق بەندە غەفور ٢٩٠
*سدیق تۆفیق خدرزەنگەنە–مەلا سدیق خدرزەنگەنە ٢٩١
*سدیق ڕەسوڵ قادری ٢٩١
*سدیق ڕەشید مستەفا ساڵەیی ٢٩١
*سدیق قولە بەرزی ٢٩١-٢٩٢
*سدیق موزەفەر مستەفا ٢٩٢
*مەلا سلێمان – سالم ٢٩٢
*مەلا سلێمان خدری – خضری ٢٩٢
*سلێمان سالم کەرکوکی – شێخ سلێمان سالم کەرکوکی ٢٩٢
*سلێمان شافیعی ٢٩٢
*سلێمان کاکەیی ٢٩٢
*سلێمان موفتی ٢٩٢
*سمایلی ئاوجاف . مەلا سمایلی ئاو جاف – جەفایی . فەقێ ٢٩٢-٢٩٣
*سمکۆ بەهرۆز محەمەد . ئەژی ٢٩٣
*سمکۆ جەباری ٢٩٣
*سوبحی سەعاتچی ٢٩٣
*سوبحی ئازم تۆفیق ٢٩٣-٢٩٤
*سوداد عەبدولکەریم مەحموود بەیاتی ٢٩٤-٢٩٥
*سوعاد ستار عومەر ٢٩٥
*سولەیمان بەگی کوڕی فەتاح بەگ ٢٩٥
*سۆزان مامە حەمە ٢٩٥

*سۆران ئەدار ٢٩٦
*سۆلاڤ سانەیی ٢٩٦
*سوارە نەجمەدین جەبار ٢٩٦
*سوهەیلە تەها محەمەد بەیاتی ٢٩٦-٢٩٧
*سیاوش پاشا ٢٩٧
*سینان سەعید - دکتۆر سینان سەعید عەبدولقادر ٢٩٧
*سیروان ئەحمەد قادر - دکتۆر سیروان ئەحمەد قادر ٢٩٧-٢٩٨
*سیروان بێلانە ٢٩٨
*سیروان رەحیم ٢٩٨
*سیروان فازل فەیزوڵڵا تاڵەبانی ٢٩٨
*سیروان سەرگەڵوزیی ٢٩٨-٢٩٩
*سیروان کویخا نەجم ٢٩٩-٣٠٠
*سامان گەرمیانی ٣٠٠-٣٠١
*سەلاح رەنجدەر ٣٠١
*سەنگەر قوباد ٣٠١-٣٠٢
* سدیق بلووکێنی ٣٠٢
* سەمەد باروتچی ٣٠٢
* ساتع رەنفەت رەفیق ٣٠٣
*سەعید محەمەدسەید عەزیز ٣٠٣
* سەرحان ڕۆبیتان ٣٠٣
* ساڵەح بندیلك، سوفیان جەلال، د. سەید ئەحمەد تەقیب ٣٠٤
* سیروان عومەر ٣٠٤
*د. سەمەد ئەحمەد ٣١٢
*سامی هەورامی ٣١٢

* (شا ـ شە ـ ش) ٣١٣-٣٢٨

*شاخەوان مەنسور ٣١٥
*شاخەوان کەرکوکی - عەوف عەبدولرەحمان عەبدوڵڵا ٣١٦
*شاغازی پاشا شاهوار زادە ٣١٦
*شاکیر سابیر زابت ٣١٦-٣١٧
*شاکیر ئەفەنی سەید محەمەد ٣١٧
*شاکی ٣١٧
*شاهین ئەحمەد محەمەد ٣١٧
*شەرەفەددین جەباری ٣١٧
*شەریف نالبەند ٣١٧
*شەفیق عومەر ٣١٧
*شەکیبە رەنداوی ٣١٧
*شەمسەددین تاهیر خانچی ٣١٧
*شەمسەددین تورکمان ئۆغلو ٣١٨
*شەمسەددین گوزەچی ٣١٨
*شەمعون جامچی ٣١٨
*شەنگول حەسیب قادر ٣١٨
*شەهناز خانم ٣١٨
*شەوقی سەید ئەمین ٣١٨
*شەوکەت رەشید ٣١٨-٣١٩
*شەونم عەزیز بەرزنجی ٣١٩
*شکور مستەفا ٣١٩-٣٢١

*شلێر سیامەنسوری ٣٢١
*شوان خورشید ٣٢١
*شوکر جەیران ٣٢١
*شوکر خەیات ٣٢١
*شوکر محەمەد حەیدەر ٣٢١
*شوکر وەلی پاڵەوان ٣٢١-٣٢٢
*شوکری عەبدولئەحمەد ٣٢٢
*شنە نەجات عەبدوڵڵا ٣٢٢
*شێخە زەرد ٣٢٢
*شێخ سدیق ئەحمەد کەریم ٣٢٢
*شێرزاد باخەوان–شێرزاد ئەمین فەرەج ٣٢٢
*شێرزاد جەباری ٣٢٢-٣٢٣
*شێرزاد جەوهەر ٣٢٣
*شێرزاد حەبیب ٣٢٣
*شێرزاد ڕۆژبەیانی ٣٢٣-٣٢٤
*شێرزاد ڕەحیم نەجار ٣٢٤
*شێرزاد فاتیح محەمەد ٣٢٤
*شێرکۆ جەبار ٣٢٤
*شێرکۆ شاکیر سەید محەمەد–لیوا شێرکۆ شاکیر سەید محەمەد ٣٢٤
*شوان داودی ٣٢٤
*شێرکۆ فاتیح شوانی–لیوا شێرکۆ فاتیح شوانی ٣٢٥-٣٢٦
*شوان مەجید کەریم–شوان مەندیی ٣٢٦-٣٢٧
*شوان عاسی ٣٢٧
*شەهیدانی شەڕی داعش ٣٢٧-٣٢٨
* شێرزاد عەزیز کافرۆشی ٣٣٦
* شەرەفەدین محێدین ٣٣٦
* شاکیر کاهیەچی ٣٣٦
* مەلا شەفیق گۆڵدەرەیی ٣٣٦

* (عا ـ عە ـ ع) ٣٣٧-٤١٨

*عابد ـ مەلا عابد ٣٣٩
*عادل تۆفیق ٣٣٩
*عادل چاوشێن ٣٣٩
*عادل زەینەل حوسێن بەیاتی ٣٣٩
*عادل عەبدوڵڵا ٣٣٩
*عادل عەلی ٣٤٠
*عادل کازم موسا ٣٤٠
*عادل گەرمیانی– دکتۆر عادل گەرمیانی ٣٤٠
*عادل نادر ٣٤٠
*عارف دەلۆی کاکەیی ٣٤١
*عارف کەریم قوربانی – عارف قوربانی ٣٤١-٣٤٢
*عارف مەعروف داودی ٣٤٢
*عاسی سەعید کاکەیی ٣٤٢
*عاشقی ٣٤٢
*عالی ٣٤٢
*عالیە محەمەد ئەمین ٣٤٢-٣٤٣
*عەباس ئەحمەد ٣٤٣

*عەباس جەمیل جێماو ٣٤٣
* عەباس حوسێن ئەرەنای ٣٤٣
*عەباس حیلمی - مەلا عەباس حیلمی ٣٤٣-٣٤٤
*عەباس عەسکەر ٣٤٤
*عەباس عەرەب خەماس ٣٤٤
*عەباس عەلی ئەسعەد ئەلعەتار ٣٤٤
* عەباس عەلی ئەلشەکرچی ٣٤٤
*عەباس کەمال ئەفەندی ٣٤٤
*عەبدولئیلا محێدین ٣٤٤-٣٤٥
*عەبدولجەبار شۆڕیجە ٣٤٥
*عەبدولجەبار مستەفا باخەوان ٣٤٥
*عەبدولحەکیم ڕەزی ٣٤٥
*عەبدولحەکیم مەلا محەمەد عەبدولقادر -مەلا عەبدولکەریم مەلا محەمەد عەبدولقادر ٣٤٥
*عەبدولحەمید قەرەحەسەنی ٣٤٥
*عەبدولحەمید مەجید عەبدوڵڵا ٣٤٦
*عەبدولخالق قوتب ٣٤٦
*عەبدولڕەحمان بەکر ٣٤٦
*عەبدولڕەحمان خاڵسی تاڵەبانی - شێخ عەبدولڕەحمان خاڵسی تاڵەبانی ٣٤٦
*عەبدولڕەحمان دەرویش جەعفەر ٣٤٦
*عەبدولڕەحمان ڕەزا گزگجەیی ٣٤٦-٣٤٧
*عەبدولڕەحمان ڕۆژبەیانی - مەلا عەبدولڕەحمان ڕۆژبەیانی ٣٤٧
*عەبدولڕەحمان زەنگەنە-مەلا بەشدراو ٣٤٧
*عەبدولڕەحمان سەفەر ئاغا ٣٤٧
* عەبدولڕەحمان سدیق کەریم ٣٤٧-٣٤٨
* عەبدولڕەحمان شێخانی ٣٤٨
* عەبدولڕەحمان شۆڕیجە -شێخ عەبدولڕەحمان شۆڕیجە ٣٤٨-٣٤٩
* عەبدولڕەحمان عەبدوڵڵا خەلیفە ٣٤٩
* عەبدولڕەحمان عەسکەری کەرکوکی ٣٤٩
* عەبدولڕەحمان عەلی حیکمەت ٣٤٩
* عەبدولڕەحمان قەرەحەسەنی ٣٤٩
* عەبدولڕەحمان مەلا مەحموود-مەلا عەبدولڕەحمان مەلا مەحموود ٣٤٩
* عەبدولڕەحمان مەحموود هەیبەتوڵڵا ٣٤٩
* عەبدولڕەحمانی نفووس ٣٤٩-٣٥٠
* عەبدولڕەحیم سەرەڕۆ ٣٥٠
* عەبدولڕەزاق عەزیز شێخلەر ٣٥٠
* عەبدولڕەزاق نوری ٣٥٠
* عەبدولستار تاهیر شەریف -دکتۆر عەبدولستار تاهیر شەریف ٣٥٠-٣٥١
* عەبدولستار جەباری ٣٥١
* عەبدولستار عەبدەلانی-سەید عەبدولستار عەبدەلانی ٣٥١
* عەبدولستار عەبدی-مەلا عەبدولستار عەبدی ٣٥١-٣٥٢
* عەبدولستار هەمەوەندی ٣٥٢
* عەبدولسەمەد سەبری ٣٥٢
* عەبدولسەمەدی خانەقا-شێخ عەبدولسەمەدی خانەقا ٣٥٢
*عەبدولعەزیز ئەفەندی ٣٥٢
* عەبدولعەزیز ئیبراهیم ئاوچی ٣٥٢
* عەبدولعەزیز شێخ ئیسماعیل بەرزنجی-شێخ عەبدولعەزیز شێخ ئیسماعیل بەرزنجی ٣٥٢
* عەبدولعەزیزی خانەقا-شێخ عەبدولعەزیزی خانەقا ٣٥٣
* عەبدولعەزیز سەمین بەیاتی ٣٥٣

* عەبدولغەفور مستەفا ٣٥٣
* عەبدولغەفور واعیز ٣٥٣
* عەبدولفەتاح ڕۆستەم محێدین-شێخ البصیر.......... ٣٥٣
* عەبدولفەتاح وەهبی-کاتب زادە ٣٥٤-٣٥٣
*عەبدولفەتاح - وەهبی ٣٥٤
* عەبدولقادر خەلوسی ٣٥٤
* عەبدولقادر زیانی ٣٥٤
* عەبدولقادر سوورە خانەقا-شێخ عەبدولقادر سوورە خانەقا.......... ٣٥٤
* عەبدولقادری سیامەنسووری-شێخ عەبدولقادری سیامەنسوری.......... ٣٥٤
* عەبدولقادر عەبدولڕەحمان نەجمەددین-سابری.......... ٣٥٤
* عەبدولقادر عابید عەبدولقادر هەورامی ٣٥٤
* عەبدولقادر غولامی ٣٥٥-٣٥٤
* عەبدولقادر-فائیز.......... ٣٥٥
* عەبدولقادر قەدری ئەرسەلان ٣٥٥
* عەبدولقادر قەرەحەسەنی حەساری ٣٥٥
* عەبدولقادر قرگەیی ٣٥٥
* عەبدولقادر کەرکوکی ٣٥٥
* عەبدولقادر کەسنەزان ٣٥٥
* عەبدولقادری کەوەلە ٣٥٦-٣٥٥
* عەبدولقادر محەمەد بەرزنجی-شێخ عەبدولقادر محەمەد بەرزنجی.......... ٣٥٦
* عەبدولقادر نەقشی ٣٥٦
* عەبدولکەریمی قەرەچیواری-شێخ عەبدولکەریمی دووەمی بەرزنجی قەرەچیواری.......... ٣٥٦
* عەبدولکەریم بەرزنجی ٣٥٦
* عەبدولکەریمی باوایی-مەلا عەبدولکەریمی باوایی.......... ٣٥٦
* عەبدولکەریم تاهیر ئەحمەد ٣٥٦
* عەبدولکەریمی دارەخورما-مەلا عەبدرکەریمی دارە خورما ٣٥٦
* عەبدولکەریم ئەمیرچی.......... ٣٥٧
* عەبدولکەریم ڕەباتی ٣٥٧
* عەبدولکەریم ڕەحیم تۆفیق ٣٥٧
* عەبدولکەریم زەینولعابیدین کەریمی ٣٥٧
* عەبدولکەریم غێدان مەحموود داودی ٣٥٧
* عەبدولکەریم قادر کەرەم-خادم ٣٥٧
* عەبدولکەریم گولەمن-کەریم قۆریات ٣٥٧
* عەبدولکەریم شێخ محەمەد حیسامەدین-مەلا عەبدولکەریم شێخ محەمەد حیسامەدین.......... ٣٥٧
* عەبدولکەریم حاجی محەمەد - دکتۆر عەبدولکەریم حاجی محەمەد عەلی.......... ٣٥٨-٣٥٧
* عەبدولکەریم وەناری ٣٥٨
* عەبدولکەریمی وەلیانی-شێخ عەبدولکەریمی وەلیانی ٣٥٩-٣٥٨
* عەبدوللەتیف تەرزی باشی ،مەلا عەبدوللەتیف تەرزی باشی ٣٥٩-٣٥٨
* عەبدوللەتیف عومران بەندەر ئۆغلو.......... ٣٥٩
* عەبدوڵڵا ئەمین-دکتۆر عەبدوڵڵا ئەمین ٣٦٠-٣٥٩
* عەبدوڵڵا ئیبراهیم-دکتۆر عەبدوڵڵا ئیبراهیم ٣٦٠
* عەبدوڵڵا تەبیب ئۆغلو ٣٦٠
* عەبدوڵڵا تاهیر بەرزنجی ٣٦١-٣٦٠
*عەبدوڵڵای تۆم تەن ٣٦١
* عەبدوڵڵای جەلەمۆردی-مەلا عەبدوڵڵای جەلەمۆردی.......... ٣٦١
* عەبدوڵڵا جوندی ٣٦١
* عەبدوڵڵا حەیدەر ٣٦١
* عەبدوڵڵا خەتیب ٣٦١

* عەبدوڵڵا خدری–مەلا خضری ٣٦١
* عەبدوڵڵا دارتاش ٣٦١-٣٦٢
* عەبدوڵڵا زیائی ٣٦٢
* عەبدوڵڵا سەڕاج ٣٦٢
* عەبدوڵڵا سەعید عەرەبەتی ٣٦٢
* عەبدوڵڵا ساق کەرکوکی–ساق ٣٦٣
* عەبدوڵڵا ساق یعقوبی ٣٦٣
* عەبدوڵڵا سلاتی–مەلا عەبدوڵڵا سلاتی ٣٦٣
* عەبدوڵڵا سلێمان مەشخەڵ ٣٦٣
* عەبدوڵڵا شاکیر بەشیری ٣٦٣
* عەبدوڵڵا عەبدولڕەحمان زەنگەنە ٣٦٤
* عەبدوڵڵا عەبدولکەریم مارف بەرزنجی ٣٦٤
* عەبدوڵڵا عەبدولکەریم محەمەد ٣٦٤-٣٦٥
* عەبدوڵڵا عیزەدین شاسوار ٣٦٥
* عەبدوڵڵا فاتەکە ٣٦٥
* عەبدوڵڵا قودسی زادە ٣٦٥-٣٦٦
* عەبدوڵڵا کەرکوکی ٣٦٦
* عەبدوڵڵا لەبیب کوری مەلا عەلی سیامەنسوور ٣٦٦
* عەبدوڵڵا لەیلانی–مەلا عەبدوڵڵا لەیلانی ٣٦٦
* عەبدوڵڵا لۆبیاچی–مەلا عەبدوڵڵا لۆبیاچی ٣٦٦
* عەبدوڵڵا مەحموود زەنگەنە ٣٦٦-٣٦٧
* عەبدوڵڵا مەحموود عومەر ٣٦٧
* عەبدوڵڵا مەزهەر ساڵەیی ٣٦٧
* عەبدولهادی سالح سەعید ٣٦٧
* عەبدوڵڵا محەمەد–مەلا سەید عەبدوڵڵا محەمەد ٣٦٧
* عەبدوڵڵای کوری نەجمەدین صابری–شێخ عەبدوڵڵای نەجمەدین صابری ٣٦٧
* عەبدولمەجید لوتفی ٣٦٨
* عەبدولمەجید یعقوبی ٣٦٨
* عەبدولمەلیک عەباس ٣٦٨
* عەبدولموتەلیب حەمود محەمەد جبوری ٣٦٨
* عەبدلوەهاب ئیسماعیل ٣٦٨
* عەبدولوەهاب تاڵەبانی ٣٦٨-٣٦٩
* عەبدولوەهاب داقوقی ٣٦٩
* عەبدولوەهاب قەڵایی ٣٦٩
* عەبدولوەهاب محەمەد ئەمین مەحموود ساڵەیی ٣٦٩
* عەبدولواحید فەهمی مەحاکی ٣٦٩
* عەبدولواحید گۆزەچی ٣٦٩
* عەبدولواحیدی نوری . ع ، و ، نوری ٣٦٩
* عەبدین کاکەیی ٣٦٩-٣٧٠
* عەتا تەرزی باشی ٣٧٠
* عەتا تاڵەبانی ٣٧٠-٣٧١
* عەتا سەبری ٣٧١
* عەتیە شاواز ئەحمەد محەمەد ٣٧١
* عەدالەت عەبدوڵڵا ٣٧١
* عەدنان باباجان ٣٧١
* عەدنان فەرهاد ٣٧١-٣٧٢
* عەدنان قوتب ٣٧٢
* عەدنان محەمەد حوسێن کاکەیی ٣٧٢

* عەدنان محەمەد قادر ٣٧٢
* عەزەدین فارس ٣٧٢
* عەزیز ئاغای زەنگەنە ٣٧٢
* عەزیز پشتیوان ٣٧٢-٣٧٣
* عەزیز زەینەل-مەلا عەزیز زەینەڵ ٣٧٣
* عەزیز سامی وەنداوی ٣٧٣
* عەزیز قادر سەمانچی ٣٧٣
* عەلاوەدین-مەلای لەیلان ٣٧٤
* عەلی ئەفەندی ٣٧٤
* عەلی ئەفەندی-مەلا عەلی ئەفەندی ٣٧٤
* عەلی ئەفەندی کەرکوکی-ظلمي ٣٧٤
* عەلی بەرزنجی ٣٧٤
* عەلی بەگ ٣٧٤
* عەلی بەستێ ٣٧٤
* عەلی پاشا ئات ٣٧٤
* شێخ عەلی تاڵەبانی-شێخ عەلی گەورە ٣٧٥
* عەلی تاهیر بەرزنجی ٣٧٥
* عەلی تەپەلوو ٣٧٥
* عەلی جەباری-مەلا عەلی جەباری ٣٧٥
* عەلی جەلەمۆردی-مەلا عەلی جەلەمۆردی ٣٧٥
* عەلی حوسێن حەسەن ٣٧٦
* عەلی حەسەن شەوی ٣٧٦
* عەلی حیکمەت ئەفەندی سیامەنسووری-مەلا عەلی سیامەنسووری ٣٧٦
* عەلی خاڵس-شێخ عەلی خاڵس ٣٧٦
* عەلی خانەقا-شێخ عەلی خانەقا ٣٧٦-٣٧٧
* عەلی دێوانە ٣٧٧
* عەلی دەروێش ٣٧٧
* عەلی زەنگەنە ٣٧٧
* عەلی ڕۆبیتان قادر داودی ٣٧٧-٣٧٨
* عەل زاڵیاوەیی-مەلا عەلی زاڵیاوەیی ٣٧٨
* عەلی سالح پەری عەبدوڵڵا-مەلا عەلی حافز ٣٧٨
* عەلی سنجەر-مەلا عەلی سنجەر ٣٧٨
* عەلی شاکەل-غالب ٣٧٨
* عەلی شاکیر عەل-دکتۆر عەلی شاکیر عەلی ٣٧٨
* عەلی سدیق ٣٧٨
* عەلی شوکر بەیاتی ٣٧٨-٣٧٩
* عەلی عەزیز ٣٧٩
* عەلی عەسکەری ٣٧٩-٣٨٠
* عەلی مەلا فەتاح ٣٨٢
* عەلی فەتحوڵڵا-مەلا عەل فەتحوڵڵا ٣٨٢
* عەلی قەڵایی ٣٨٢
* عەلی کەرکوکی ٣٨٢
* عەلی کەریم ٣٨٢-٣٨٣
* عەلی کەریم مەحموود ٣٨٣
* عەلی لەیلانی-مەلا عەلی لەیلانی ٣٨٣
* عەلی مەحموود محەمەد ٣٨٣
* عەلی مەردان ٣٨٣-٣٨٤
* عەلی محەمەد ئەحمەد-عەلی قەزاز ٣٨٤

* عەلی شێخ محەمەد جەمیل تاڵەبانی-شێخ عەلی شێخ محەمەد جەمیل تاڵەبانی ٣٨٤
* عەلی محەمەد ڕەحیم ٣٨٤
* عەلی محەمەد وەردە ٣٨٤-٣٨٥
*عەلی ناسر ٣٨٥
* عەلی حاجی وەهاب-مەلا عەلی حاجی وەهاب ٣٨٥
*عەلی وەسمان ئەمین ٣٨٥
*عەلی یەحیا مەنسوور-دکتۆر عەلی یەحیا مەنسوور ٣٨٥
* عەواد عەلی ٣٨٥
* عەونی داودی ٣٨٥
* عەونی نەقاش ٣٨٥-٣٨٦
* عوبێد خالید تۆماری ٣٨٦
* عوبێد لەتیف بەرزنجی-هەوری ٣٨٦-٣٨٧
* عورفی .سەید مەحموود ٣٨٧
* عوسمانی خانەقا-شێخ عوسمانی خانەقا ٣٨٧
* عوسمان خورمەلەیی-مەلا عوسمان خورمەلەیی ٣٨٧
* عوسمان خۆشناو ٣٨٧
* عوسمان شکور فەرەج ٣٨٧
* عوسمان ڕەحمان محەمەد کوردۆ ٣٨٧
* عوسمان عەلەمدار-مەلا عوسمان عەلەمدار ٣٨٧
* عوسمان مەزڵوم ٣٨٧
*عومەر ئاغای تەرجیلی ٣٨٨
* عەمەری پەڵکانە-عەسری ٣٨٨
* عومەر خانەقا-شێخ عومەر خانەقا ٣٨٨
* عومەر ڕەفعەت ڕەشید ئەحمەد بەیاتی ٣٨٨
* عومەرە درێژ ٣٨٨
* عومەر سەیدە ٣٨٨
* عومەر ساڵح ، مەلا عومەر ساڵح ٣٨٨
* عومەر عەبدوڵڵا عەلی جەباری ٣٨٨-٣٨٩
*عومەر عەبدوڵڵا-حاجی عومەر عەبدوڵڵا ٣٨٩
* عومەر عەسری-شێخ عومەر عەسری ٣٨٩
* عومەر عەسکەری-مەلا عومەر عەسکەری ٣٨٩
* عومەر عەلی شەریف ٣٨٩
* عومەر عەل فەرەج ٣٨٩-٣٩٠
* عومەری عومەر گونبەدی-حاجی مەلا عومەری عومەر گونبەدی ٣٩٠
* عومەر عارف ٣٩٠-٣٩١
* عومەر فەوزی مەکتوبی زادە ٣٩١
* عومەر قاسم کەرکوکی ٣٩١
* عومەر کەرکوکی ٣٩١
* عومەر کەریم-مەلا عومەر کەریم ٣٩١
* عومەر نەزمی وەنداوی ٣٩١-٣٩٢
* عیرفان سەعید ٣٩٢
* عیرفان عەبدولحەمید-دکتۆر عیرفان عەبدولحەمید ٣٩٢
*عیرفان محەمەد عەلی ٣٩٢
* عیزەت ئاغا کوڕی مەجید ئاغای زێویی ٣٩٢-٣٩٣
* عیزەت پاشا کەرکوکی-لیوا عیزەت پاشا کەرکوکی ٣٩٣
* عیزەت ڕەل نەقشبەندی کەرکوکی-حاجی عیزەت وەلی نەقشبەندی کەرکوکی ٣٩٣
* عیزەدین جاسم ڕۆستەم ساڵەیی ٣٩٣
* عیزەدین عەبدی بەیاتی ٣٩٣-٣٩٤

* عیزەدین فەیزی ٣٩٤
* عیزەدین فارس ٣٩٤
* عیزەدین کاتب زادە ٣٩٤
* عیسام عەلی رەشید-ئازاد ئازری ٣٩٤
* عیسمەت ئۆزجان ٣٩٤
* عیسمەت رەفیق ساری کەهیە ٣٩٤
* عیسمەت عەبدولمەجید بەکر-دکتۆر عیسمەت عەبدولمەجید بەکر ٣٩٤-٣٩٥
* عیماد حوسێن چوبان ٣٩٥
* عیماد قادر سالح زەنگەنە-سیاپۆش ٣٩٥
* عیماد عەبدولرەزاق زەنگەنە ٣٩٥
* عادل شوکر ئەحمەد ٣٩٦
* عومەر قادر عەلی ٣٩٦-٣٩٧
* عەبدولرەحمان غەریب ئەحمەد-رەحمان غەریب ٣٩٧
* عوسمان شوکر دەرویش ٣٩٧-٣٩٨
* عەبدوڵلای خەتیب-مەلا عەبدوڵلای خەتیب ٣٩٨
* عەلی شێخ عومەر ئەحمەد ٣٩٨
* عەبدوڵلا کەریم مەحموود ٣٩٨-٣٩٩
* عەبدولکەریم نادر ٣٣٩
* عەلی حوسێنی ئەلسەعیدی ٣٩٩
* مەلا عەبدوڵلای دار بەسەرە ٣٩٩
* عەمار بن حاتەم ٤٠٠
* عومەر عەلی سەید- عومەر سەید ٤٠٠
*عاسی تیلەکۆ، عەلی مەولان، نەقیب عەبدوڵلا عەبدولرەحمان ٤٠٠
* عەبدولرەحمان محەمەد سالح ٤١٧
* عەلی ئەحمەد ئیبراهیم ٤١٧
* عەبدوللەتیف بێدەری ٤١٧
* عومەر ئەحمەد کەریم ٤١٧
* عەبدولرەحمان جەباری ٤١٨
* عەلی داودە ٤١٨
* عەلی حوسێن ٤١٨
* عەبدولقادر بەکر قادر ٤١٨
* عەلی زەنگنە ٤١٨
* عەبدولقادر بەکر ٤١٨
*عەبدولمەجید پاشا یەعقوبی ٤١٨
* (غا ـ غە ـ غ) ٤١٩-٤٢٣

*غازی فاتیح وەیس ٤٢١
* غازی محەمەد ٤٢١
* غالب داودی-دکتۆر غالب داودی ٤٢١-٤٢٢
* غەریب چوار شاخی-مەلا غەریب چوارشاخی ٤٢٢
* غەریب عەسکەری ٤٢٢-٤٢٣
* غەفور سالح عەبوڵلا ٤٢٣
* غەمناکی بچووک ٤٢٣

* (فا ـ فە ـ ف) ٤٢٥-٤٦٢

*فائیز عەبدولقادر ـ فائق ٤٢٧
* فاتح سەعاتچی ٤٢٧

* فاتیح بابا کەریم ٤٢٧
* فاتیمە بەیرەقدار ٤٢٧
* فاتیمە خانی کەنووش-جنونی ٤٢٧
* فاتیمە خانی قەرەچێواری ٤٢٧-٤٢٨
* فارس فەرەج قاسیرە ٤٢٨
* فاروق جەمیل کەریم ٤٢٨
* فاروق عەلی عومەر-دکتۆر فاروق عەلی عومەر ٤٢٨
* فاروق فایەق ٤٢٨-٤٢٩
* فاروق فایەق کۆپرلو ٤٢٩
* فاروق مستەفا ٤٢٩
* فازڵ بەیات ٤٣٠
* فازڵ جاف ٤٣٠
* فازڵ حەلاق ٤٣١
* فازڵ عەزاوی ٤٣١
* فازڵ محەمەد ٤٣٢
* فازڵ محەمەد قەلعەلی ٤٣٢
* فازڵ مەهدی بەیاتی-دکتۆر فازڵ مەهدی بەیاتی ٤٣٢
* فازیل مەحموود-شێخ فازیل ٤٣٢
* فانی ٤٣٢
* فایەق تاڵەبانی ٤٣٢
* فایەق سەعید ٤٣٢-٤٣٣
* فایەق سابیری حەمامچی ٤٣٣
* فایەق عومەر ڕەسوڵ ٤٣٣
* فایەق مستەفا ئەحمەد چەقماچی-دکتۆر فایەق مستەفا ئەحمەد چەقماچی ٤٣٣
* فایەق نەجار ٤٣٣-٤٣٤
* فەتاح ئاغای کاکەیی ٤٣٤
* فەتاحی بانی مۆردی-مەلا شێخ فەتاحی بانی مۆردی ٤٣٤
* فەتحوڵڵا عیزەت ٤٣٤
* فەتاح پاشا-ئەمیر ئەللیوا ٤٣٤-٤٣٥
* فەتاح جەباری-مەلا فەتاح جەباری ٤٣٥
* فەتاح قەڵەو-حاجی خڕە ٤٣٥
* فەتاحی کۆسەر-حاجی فەتاحی کۆسەر ٤٣٥
* فەتاح مەحموود مەللاك چۆڵمەکی-مامە فەتاح مەحموود مەللاك چۆڵمەکی ٤٣٥
* فەتحی سەفوەت قیردار ٤٣٥
* فەتۆش-مەلا فەتۆش ٤٣٥
* فەخری جەلال ٤٣٦
* فەخرەددین عەلی ڕەزا-هەردی ٤٣٦
* فەخری نووسرەت پاڵەوان ٤٣٦
* فەرمان ئەبەرد ٤٣٦
* فەرهاد حەمزە محەمەد ٤٣٦-٤٣٧
* فەرهاد شاکەلی ٤٣٧-٤٣٨
* فەرهاد عەبدولعەزیز ٤٣٨
* فەرەیدون عەبدولقادر تاڵب تاڵەبانی ٤٣٨
* فەرەیدون عەبدولقادر ٤٣٨-٤٤٠
* فەرەیدون عوسمان کەریم ٤٤٠
* فەرید ئەڵڵا وێردی ٤٤٠
* فەرید زەنگەنە ٤٤٠
* فەرید عەبدولکەریم مەحموود بەیاتی ٤٤٠

*فەریق ئەمین ٤٤٠
* فەریق حەبیب تۆفیق ٤٤١
* فەزلوڵلای کوڕی وەلی ئەفەندی ٤٤١
* فەقێ سمایلی زەنگەنە ٤٤١
* فەقێ حەمەی کاکەیی ٤٤١
* فەقێ ڕەشید کوڕی جاسم ئاغا ٤٤١
* فەقێ قادر هەمەوەند ٤٤١
* فەلەکەدین ئەمین کاکەیی ٤٤١-٤٤٢
* فەلەکەدین سابیر کاکەیی ٤٤٢-٤٤٣
* فەلاح عومەر ٤٤٣
* فەهمی عەرەب ئاغا ٤٤٣
* فەهمی کاکەیی ٤٤٣-٤٤٤
* فەوزی ئەکرەم تەرزی ٤٤٤
* فەیسەڵ ڕەشید تاڵەبانی ٤٤٤-٤٤٥
* فەوزی زەنگەنە ٤٤٥
* فەوزی عەل ٤٤٥
* فەیسەڵ هەمەوەندی ٤٤٥
* فریاد شوانی ٤٤٥
* فریاد حەمید محەمەد ٤٤٥-٤٤٦
* فریاڵ ئەلمودەڕیس ٤٤٦
* فلامەرز مام وەلی-مام فلامەرز مام وەلی ٤٤٦
* فنوونی ٤٤٦
* فوئاد ئەلکنجی ٤٤٦
* فوئاد تاهیر سادق ٤٤٦-٤٤٧
* فوئاد فاروق ڕەفیق هەمەوەندی ٤٤٧
* فوئاد مەحموود قادر ٤٤٧
* فوئاد ڕەشید-دکتۆر فوئاد ڕەشید ٤٤٧
* فەرمان هیدایەت ٤٤٧
* فەخری عومەر حەمە عەلی-سەیدەل فەخری ٤٤٧-٤٤٨
* فەرهاد سەنگاوی ٤٤٨
* فەخری ٤٤٩
* فەتحیە خان ٤٤٩
* فەرحە ئیبراهیم - دایکی جەمال ٤٤٩-٤٥٠
* د. فراز مارف بەرزنجی - فەرهاد هەورامی ٤٥٠-٤٦٢

* (قا-قە-ق) ٤٦٣-٤٦٩

*قابیل تاڵەبانی-شێخ قابیل تاڵەبانی ٤٦٥
* قابیل محێدین-قابیل ٤٦٥
* قادری ئیمام . مەلا قادری ئیمام ٤٦٥-٤٦٦
* قادر بەرزنجی ٤٦٦
* قادر جاف-مەلا قادر جاف ٤٦٦
* قادر عوسمانلەکە - شێخ قادر عوسمانلکە ٤٦٦
* قادری مامەیی - حاجی مەلا قادری مامەیی ٤٦٦
* قادر کەسنەزانی بەرزنجە ٤٦٧
* قادر میر ئاخوڕ-موخلیس ٤٦٧
* قادری میکائیلی-حاجی قادری میکائیلی ٤٦٧
* قارەمان نادر محەمەد-قارەمان شێخ بزێنی ٤٦٧

* قارەمان قەرەوەیسی ٤٦٧
* قاسم حەسەن ٤٦٧
* قاسمی خلوصی ، مەلا قاسمی خلوصی ٤٦٧
* قاسمی-سەید قاسم ٤٦٨
* قاسم عەزیز ئاق بایراق ٤٦٨
* قاسم محەمەد ٤٦٨
* قاسم محەمەد تۆفیق ساری کەهیە ٤٦٨
* قاسم مستەفا پیرەقدار ٤٦٨
* قەحتان نەجات هورمزی ٤٦٨
* قەدریە زیائی ٤٦٨
* قەرە وەهاب ٤٦٨
* قەمەر بەگلەر ئەڵماس ٤٦٨
* قوربانی حیسابگەر-کوێخا قوربانی حیسابگەر ٤٦٩
* قەرە محەمەد ٤٦٩

* (کاـگەـك) ٤٧١-٤٨١

*کاروان عوسمان عەلی-کاروان خەیات-ڕێبین ٤٧٢
* کاروان محەمەد تەیب ٤٧٢
* کارێزی ٤٧٢
* کاکەی تیلەکۆ ٤٧٢
* کامەران ئەحمەد میرزا ٤٧٢
* کامەران کوێخا جەلال-دکتۆر کامەران کوێخا جەلال ٤٧٢
* کامیل ڕەزا ئیسماعیل ٤٧٣-٤٧٤
* کامیل ڕەشید فەتاح جەباری ٤٧٤
* کامیل ساڵەیی ٤٧٤
* کامیل شوکر نادر ٤٧٤
* کامیل وەهبی ئەرسەلان ٤٧٤
* کامیل یەعقوبی ٤٧٤
* کاوە مەحموود شاکیر ٤٧٤
* کەرەم قادر عەزیز زەنگەنە-شمشاڵ ژەن ٤٧٤-٤٧٥
* کەرکوکی ٤٧٥
* کەریم بەگی فەتاح بەگی جاف ٤٧٥
* کەریم بەرزنجی-شێخ کەریم بەرزنجی ٤٧٥
* کەمال محەمەد سلێمان بەیاتی ٤٧٥
* کەنعان گوێزەڵ سەمی ٤٧٦
* کەوسەر زەینەڵ حوسێن ٤٧٦
* کریانی ٤٧٦
* کزچەر ئەبو بەکر ٤٧٦
* کوپر-پروت ٤٧٦
* کوردی ٤٧٦-٤٧٧
* کوێخا ئەلیاس ٤٧٧
* کوێخا نێرگس ٤٧٧-٤٧٨
* کوێستانی ٤٧٨
* کەریم پەرەنگ ٤٧٨-٤٧٩
* کەریم ئاغای هەمەوەند ٤٧٩
* کاکەڕەش سدیق ٤٧٩-٤٨٠
* کەریم ئەحمەد خدر ئەمین ٤٨٠

* کەمال رەحیم کەریم ٤٨٠-٤٨١
*کوێخا کاکل عوسمان-د. کامەران ئەحمەدین........................ ٤٨٤

* (گە.گ) ٤٨٥-٤٩٢

*گەرمیانی-مەحموود شێخ ئیسماعیل شێخ عەبدولکەریم........................ ٤٨٧
* گەلاوێژ جەباری ٤٨٨
* گارا رەسوول-تەیب حەسەن ٤٨٨
* گرفتار کاکەیی ٤٨٨-٤٨٩
* گریانی ٤٨٩
* گوڵاڵە نووری ئەحمەد ٤٨٩-٤٩٠
* گۆران فەتحی ٤٩٠
* گولسەر کەرکوکی ٤٩٠

* (لە.ل) ٤٩٣-٥٠٢

*لەتیف حامید بەرزنجی ٤٩٥
* لەتیف سەعید نوری بەرزنجی-دکتۆر لەتیف سەعید نوری بەرزنجی........................ ٤٩٥
* لەتیف فاتیح فەرەج ٤٩٥-٤٩٦
* لەتیف هەلمەت ٤٩٦-٤٩٧
* لەیلا حوسێن مەعرووف ٤٩٧
* لەیلا جەلیل عەباس-دکتۆر لەیلا جەلیل عەباس........................ ٤٩٧
* لەیلا مەردان........................ ٤٩٧
* لوتفوڵڵا ئەفەندی ٤٩٧
* لوتفی ئەبوبەکر ئەفەندی - کەرکوکی مەکتوبی........................ ٤٩٧
*لوتفی بەرزنجی ٤٩٨
* لەتیفی شێخ سادقی بەرزنجی-شێخ لەتیفی شێخ سادقی بەرزنجی ٤٩٨
* لاوین رێداری ٥٠١
* لالۆ رەنجدەر ٥٠٢
* (ما - مە - م) ٥٠٢-٥٨٨

*ماجد حاتەم سەعید ٥٠٥
* مارف بەرزنجی ٥٠٥
* مارف عومەر گوڵ - دکتۆر مارف عومەر گوڵ ٥٠٥-٥٠٦
* مامە ریشە ٥٠٦-٥٠٧
* مامەند کەرکوکی ٥٠٧
* مان ئەحمەد حەمید.مان ٥٠٨
* مەتین جەودە ٥٠٨
* مەجید پەرێشان-مەلا مەجید پەرێشان ٥٠٨
* مەجید مەلا رەحمەتوڵڵا-مەلا مەجید مەلا رەحمەتوڵڵا........................ ٥٠٨
* مەجیدی قوتب-مەلا مەجیدی قوتب ٥٠٨-٥٠٩
* مەجید نەجمەددین نەجیب تاڵەبانی-شێخ مەجید نەجمەددین نەجیب تاڵەبانی........................ ٥٠٩
* مەحاك.مەحاکی داودە ٥٠٩
* مەحموود-خولە رەنگکەر ٥٠٩
* مەحموود بەگی زەنگەنە ٥٠٩
* مەحموود بابان ٥٠٩-٥١٠
* مەحموود پاشای کوڕی ئەحمەد پاشا ٥١٠

* مەحموود پاشای کوڕی ئەیاس پاشا ٥١٠
* مەحموودی جامی–مەلا مەحموودی جامی ٥١٠
* مەحموود خالید ئەدهەم شوانی ٥١٠
* مەحموود خانەقا–شێخ مەحموود خانەقا ٥١٠
* مەحموودی زەنگەنە–شێخ مەحموودی زەنگەنە ٥١٠
* مەحموود سەنگاوی ٥١٠-٥١١
* مەحموود سدیق قلینج ٥١١-٥١٢
* مەحموود سیامەنسوری ٥١٢
* مەحموود شاکیر ٥١٢
* مەحموودی شۆڕیجە–شێخ مەحموودی شۆڕیجە ٥١٢
* مەحموود فەهمی هەمەوەندی–فەهمی ٥١٢
* مەحموود محەمە ئەلعوبێدی ٥١٢-٥١٣
* مەحموود فەتاح وەلی ٥١٣
* مەحموود قوتب–شێخ مەحموود قوتب ٥١٣
* مەحموودی کەسنەزان–شێخ مەحموودی کەسنەزان ٥١٣-٥١٤
* مەحموودی مەزناره–مەلا مەزناوی ٥١٤
* مەحموود مودەڕسی کەرکوکی ٥١٤
* مەحموود نەجمەدین ٥١٤
* مەدیحە ئەحمەد جەمیل ٥١٤
* مەدیحە سۆفی–دکتۆرە مەدیحە سۆفی ٥١٥
* مەریەم خان ٥١٥
* مەریوان سالح عومەر ٥١٥
* مەعروف ڕەساق ٥١٥-٥١٦
* مەکتوبی زادە عومەر–فەوزی ٥١٦
* مەلا سەمەد پیر وەیس ٥١٦
* مەلیك شێخ ڕەئوف–شێخ مەلیە شێخ ڕەئوف ٥١٦
* مەلا ڕامی ٥١٦-٥١٧
* مەهاباد قەرەداغی ٥١٧-٥١٨
* مەهدی زریان ٥١٨
* مەولوود تەها قایەچی ٥١٨
* محەمەد ئەحمەد سابیری ٥١٨
* محەمەد ئەحمەد–محەمەد ئاڵتوونچی ٥١٨
* محەمەد ئەحمەد ساڵەیی ٥١٨
* محەمەد ئەسعەد نائیب ٥١٨-٥١٩
* محەمەد ئەمین ئەفەندی ٥١٩
* محەمەد ئەمین شەریەتچی ٥١٩
* محەمەد ئەمین عەسری ٥١٩-٥٢٠
* محەمەد ئەمین فەوزی ٥٢٠
* محەمەد ئەحمەد قەرەداغی–پشکۆ ٥٢٠
* محەمەد ئەمینی قالەقزە–حاجی مەلا محەمەد ئەمینی قالە قزە ٥٢٠
* محەمەد ئەمین کەرکوکی ٥٢١
* محەمەد ئەمینی ملحە ٥٢١
* محەمەد ئەمین محەمەد خورشید داودی–حەققی ٥٢١
* محەمەد ئاغای غەمناکی ٥٢١
* محەمەد ئاغای زەند ٥٢١
* محەمەد بەرقی ٥٢١
* محەمەد بەکر محەمەد ٥٢٢
* محەمەد بەگی جاف ٥٢٢

* محەمەد پەژار ٥٢٢
*محەمەد پاشای ئاش ٥٢٢
* محەمەد پاشای چاووش زادە ٥٢٢
* محەمەد پاشای حەساری ٥٢٢
* محەمەد پاشا کوڕی قەرە مستەفا پاشا ٥٢٢
* محەمەد تاڵەبانی ٥٢٢
* محەمەد تاهیر تۆفیق ٥٢٢-٥٢٣
* محەمەد تاهیری کەرکوکی بەرزنجی ٥٢٣
* محەمەد تۆپاڵ-مەلا محەمەد تۆپاڵ ٥٢٣
* محەمەد شێخ جەبار جەباری-شێخ محەمەد شێخ جەبار جەباری ٥٢٣
* محەمەد جەمال ٥٢٣
* محەمەد جەمیل تاڵەبانی-شێخ محەمەد جەمیل تاڵەبانی ٥٢٣
* محەمەد جەمیل عوسمانی ٥٢٣
* محەمەد جەمیل قیردار ٥٢٣
*محەمەد جەواد نەجیب جەباری ٥٢٤
* محەمەد جەواد عەلی بەیاتی-دکتۆر محەمەد جەواد عەلی بەیاتی ٥٢٤
* محەمەد جامچی ٥٢٤
* محەمەد حەمید تاڵەبانی ٥٢٤
* محەمەد حەسەن ڕۆژبەیانی ٥٢٤
* محەمەد حەمە ساڵح تۆفیق ٥٢٤
* محەمەد حوسامەددین عومەر قادری ٥٢٤
* محەمەد حوسێن داغستانی ٥٢٥
* محەمەد حوسێن شوانی - دکتۆر محەمەد حوسێن شوانی ٥٢٥
* محەمەد خەتیب ٥٢٦
* محەمەد خاڵسی تاڵەبانی ٥٢٦
* محەمەد خدر - خضر - مەحموود ٥٢٦
* محەمەد خولەی بارام چاوەش ٥٢٦
* محەمەد خورشید داقووقلی ٥٢٦
* محەمەد خورشید قەساب ئۆغڵوو ٥٢٧
* محەمەدی دەرمانناوی گەورە - مەلا محەمەدی دەرمانناوی گەورە ٥٢٧
* محەمەد دەروێش موفتی ٥٢٧
* محەمەد دارتاش - سەید محەمەد دارتاش ٥٢٧
* محەمەد دوزلی ٥٢٧
* محەمەد ڕەئوف - فەردی ٥٢٧
* محەمەد ڕەئوف ٥٢٧
* محەمەد ڕەئوف کەرکوکی ٥٢٧-٥٢٨
*محەمەد ڕەزا ئەمین ٥٢٨
* محەمەد ڕەفیق خادم سوجادە ٥٢٨
* محەمەد ڕەمەزان عەبدوڵڵا - دکتۆر محەمەد ڕەمەزان عەبدوڵڵا ٥٢٨
* محەمەد ڕامز یەعقوبی زادە ٥٢٩
* محەمەدی ڕۆستەم جاف - حاجی محەمەدی ڕۆستەم جاف ٥٢٩
* محەمەد زەنگەنە ٥٢٩
* محەمەدی زەنگەنە-ڕەنجوورە- ڕەنجووری شێخانی ٥٢٩
* محەمەد سەعید ئەفەندی بارانی ٥٢٩
* محەمەد سەعید - محەمەد باوایی ٥٢٩
* محەمەد سەعید بەرزنجی ٥٢٩
* محەمەد سەعید جاف - حەمە سەعید بەگی جاف ٥٢٩-٥٣٠
* محەمەد سەعید زەنگەنە ٥٣٠

* محەمەد سەعید سۆفی ٥٣٠
* محەمەد سەعید ڤیترەت ٥٣٠-٥٣١
* محەمەد سەعید موفتی - مەلا محەمەد سەعید موفتی ٥٣١
* محەمەد سەعید وەنداوی ٥٣١
* محەمەد سەید ٥٣١
* محەمەد سابیر مەحموود ٥٣١-٥٣٢
* محەمەد سادق ٥٣٢
* محەمەد سادق كەركوكی ٥٣٢-٥٣٣
* محەمەد ساڵح ٥٣٣
* محەمەد ساڵح ئاغای داوودی ٥٣٣
* محەمەد ساڵح - ئاسف زادە ٥٣٣
* محەمەد ساڵح - حەمە غەزال ٥٣٣
* محەمەد ساڵح - سەید ٥٣٣-٥٣٤
* محەمەد ساڵەیی ٥٣٤
* محەمەد شاكەلی ٥٣٤-٥٣٦
* محەمەد شوان ٥٣٦
* محەمەد شوكری ٥٣٦
* محەمەد شوكری قەرەداغی ٥٣٦
* محەمەد شێخانی ٥٣٦
* محەمەد عەبدولرەحمان زەنگەنە ٥٣٦-٥٣٧
* محەمەد عەبدولقادر-مەلا محەمەد عەبدولقادر ٥٣٧
* محەمەد عەلی بەگی قیردار ٥٣٧-٥٣٨
* محەمەد عەل تاڵەبانی-شێخ محەمەد عەلی تاڵەبانی ٥٣٨
* محەمەد عەل عەجەم ٥٣٨
* محەمەد عەلی مەرزیخەی ژوورو-مەلا محەمەد عەلی مەرزیخەی ژوورو ٥٣٨
* محەمەد عومەر قازانچی-دكتۆر محەمەد عومەر قازانچی ٥٣٨
* محەمەد عیزەت خەتات ٥٣٨-٥٣٩
* محەمەد غەفور ئاغجەلەری ٥٣٩
* محەمەد فەیزی مەلا عەل سیامەنسوری ٥٣٩
* محەمەد قولوو ئۆغلوو ٥٣٩
* محەمەد مەلا فاتیح ٥٤٠
* محەمەد مەردان ، دكتۆر محەمەد مەردان ٥٤٠
* محەمەد فاتیح جەلال تاڵەبانی-شێخ محەمەد فاتیح جەلال تاڵەبانی ٥٤٠
* محەمەد قەشقە-محەمەدی قەشقە ٥٤٠
* محەمەد قازانچی ٥٤٠
* محەمەد كەساس-محەمەد چۆپان ٥٤١
* محەمەد كەساس جەباری-دكتۆر كەساس جەباری ٥٤١
* محەمەد كەركوكی-مەلا محەمەد كەركوكی ٥٤١-٥٤٢
* محەمەد كوردۆ ٥٤٢
* محەمەد گۆگجەیی-مەلا محەمەدی ڕەش ٥٤٢
* محەمەد مەحموود مودەڕیس-مەلا محەمەد مەحموود مودەڕیس ٥٤٢
* محەمەد مەزناوی-مەلا محەمەد مەزناوی ٥٤٢
* محەمەد مەهدی خەلیل ٥٤٣
* محەمەد مەهدی بەیات ئۆغلوو ٥٤٣
* محەمەد مەهدی كەركوكی-میهری ٥٤٣-٥٤٤
* محەمەد موكری ٥٤٤
* محەمەد نەسرەو ٥٤٤
* محەمەد نەورۆزی ٥٤٤-٥٤٥

* محەمەد نور ئەحمەد ٥٤٥
* محەمەد نوری تۆفیق ٥٤٥-٥٤٦
* محەمەد نوری عەسکەری-مەلا محەمەد نوری عەسکەری ٥٤٦
* محەمەد نوری قادری ٥٤٦
* محەمەد وەردە-حاجی محەمەد وەردە ٥٤٦
* محەمەد یاسین سەڕافی کەرکوکی ٥٤٦
* محێدین محەمەد وەردە-محێدین ٥٤٦
* مام محێدین ٥٤٦
* محێدین حەمید محەمەد زەنگەنە ٥٤٦-٥٤٧
* محێدین داوودی-مامە یارە-بابا محێدین ٥٤٧
* محێدین زەلزەلە-موحیی ٥٤٧
* محێدین کەرکوکی بەرزنجی-شێخ محێدین کەرکوکی بەرزنجی ٥٤٧
* محێدینی دووەمی گڵەزەردەیی-شێخ محێدینی دووەمی گڵەزەردەیی ٥٤٧-٥٤٨
* میخائیل خاچیك ٥٤٨
* میدحەت کاکەیی ٥٤٨-٥٤٩
* مستەفا ئەحمەد مستەفا ٥٤٩
* مستەفا ئەحمەد کەوسەر ٥٤٩
* مستەفا بەگی جاف ٥٤٩-٥٥٠
* مستەفا بەگی یەعقوبی ٥٥٠
* مستەفا تالیبی بەغدادی کوردی-شێخ مستەفا تالیبی بەغدادی کوردی ٥٥٠
* مستەفا حەمە ڕەشید خۆشناو ٥٥٠-٥٥١
* مستەفا خەتیب ٥٥١
* مستەفا ڕاغب پاشا-لیوا ٥٥١
* مستەفا زەنگەنە-دکتۆر مستەفا زەنگەنە ٥٥١
* مستەفا زیائی ٥٥١
* مستەفا سائیب ٥٥١
* مستەفا سەید ئەحمەد-مستەفا نەریمان ٥٥١-٥٥٢
* مستەفا-سالم-سۆمەر ٥٥٣
* مستەفا عەسکەری ٥٥٣
* مستەفا عەلە قۆجە ٥٥٣
* مستەفا کەلاری-مەلا مستەفای کەلاری ٥٥٣-٥٥٤
* مستەفا گەرمیانی ٥٥٤
* مستەفا مەزناوی ٥٥٤
* مستەفا مەولوود حوسێن ٥٥٤
* مستەفا موزەر یەعقوبی ٥٥٤
* مستەفا وەیس ٥٥٤
* مستەفا وافی ٥٥٤
* منەوەر مەلا حەسون ٥٥٥
* موئەیەد حەسەن ٥٥٥
* موئەیەد ڕاوی ٥٥٥
* موحسین حەسەن عەلی ٥٥٥-٥٥٧
* موحسین عەبدولحەمید-دکتۆر موحسین عەبدولحەمید ٥٥٥-٥٥٧
* موسا زەکی ٥٥٧
* موسا پۆڵس موشی ٥٥٧
* موسڵح مستەفا جەلال ٥٥٧
* موشی پۆڵس موشی ٥٥٧
* مور بابە عەلی ٥٥٧
* موراد باشا شەیتان ٥٥٧

* موورادی زەنگەنە-شێخ موورادی زەنگەنە ٥٥٧
* موزەفەر پاشا ٥٥٨
* موزەفەر حەمید ٥٥٨
* موزەفەر حەمید ٥٥٨
* موعتەسەم سالەیی ٥٥٨
* موعتەسەم نەجمەددین ٥٥٨
* موکەڕەم جەمال تالەبانی-دکتۆر موکەڕەم جەمال تالەبانی ٥٥٨-٥٥٩
* میدیا زاهیر حاتەم ٥٥٩
* میر سەبری ڕۆژبەیانی ٥٥٩
* میر سمایلی زەنگەنە ٥٥٩-٥٦٠
* میرزا شەفیعی جامەڕێزی ٥٦٠
* میرزا عەبدولقادر باوەیی ٥٦٠
* میرزا فەرهادی بیباتی ٥٦٠
* میرزا مەحموودی زەنگەنە-فنوونی ٥٦٠
* میرزا وەلی عەلی ٥٦٠
* مینە جاف ٥٦١
* مام ڕۆستەم ٥٦١
* مەریوان حوسێن برایم جەباری ٥٦١
* مەعروف عەلی مەجید ٥٦١-٥٦٢
* محەمەد خورشید ٥٦٢-٥٦٣
* محەمەد عەزیز-محەمەد عەزاوی ٥٦٣
* محەمەد لالە عەزیز ٥٦٣
* د . محەمەد خورشید تۆفیق قادر ٥٦٣
* مەلا مستەفا ٥٦٣-٥٦٤
* محەمەد خەلیل ئاغا ٥٦٤
* محەمەد عیززەددین ٥٦٤
* محەمەد قەیتولی ٥٦٤
*مەلامحەمەدئەمین عەبدوڵڵا ٥٦٤
* محەمەد سابیر ٥٨٨
* محەمەد نور کوڕی مەلا ئەحمەد - بڕوانە نووری ٥٨٨
* محەمەد ڕافع ٥٨٨
* مالك خدر خۆشناو ٥٨٨
* مەعسوم محەمەد عەلی ئاغا ٥٨٨
* محەمەد کەمالەدین (کەمال خاوەر) ٥٨٨
* مۆدەخای ٥٨٨

* (ن ا.ئە.ن) ٥٨٩-٦٢٠

*ناجی عەباس ئەحمەد ٥٩١
* نادر دەمگێڕ ٥٩١
* ناری کەرکوکی ٥٩١
* ناز فەلەکەدین کاکەیی ٥٩١
*نازدار ئەحمەد ٥٩١-٥٩٢
* نازم ئەلعاسی-شێخ نازم ئەلعاسی ٥٩٢
* نازم محێدین ئەحمەد-دکتۆر نازم محێدین ئەحمەد ٥٩٢
* نازم ناسر ٥٩٢
* ناسر خەلەف ٥٩٢
* ناسیح بازرگان ٥٩٢

* ناسیح غەفور ڕەمەزان ٥٩٢-٥٩٣
* ناسیح نەقەندی-مەلا ناسیح نەقەندی ٥٩٣
* ناسیح مەلا تەیب ٥٩٣
* ناهیدە تاڵەبانی ٥٩٤
* نەبەرد جاف ٥٩٤
* نەبیل قاسم دارا ٥٩٤
* نەجات شوکر کەوسەر ئۆغلوا ٥٩٤
* نەجدەت قاسم ئەلسالحی-دکتۆر نەجدەت قاسم ئەلسالحی ٥٩٤-٥٩٥
* نەجدەت مستەفا ئەحمەد زەینەل ٥٩٥
* نەجم سەنگاوی ٥٩٥
* نەجمەدین پیرەقدار-دکتۆر نەجمەدین پیرەقدار ٥٩٥
* نەجمەدین حوسێن ٥٩٥-٥٩٦
* نەجمەدین عەبدولڕەحمان بەرزنجی-شێخ نەجمەدین عەبدولڕەحمان بەرزنجی ٥٩٦-٥٩٧
* نەجمەدین عەلی مەحموود هەمەوەندی ٥٩٧
* نەجمەدین عەلی مەردان-دکتۆر نەجمەدین عەلی مەردان ٥٩٧
* نەجمەدین عومەر کەریم-دکتۆر نەجمەدین عومەر کەریم ٥٩٧-٥٩٨
* نەجمەدین فەقێ عەبدوڵڵا ٥٩٨-٥٩٩
* نەجمەدین کەڕە-حاجی نەجمەدین کەڕە ٥٩٩
* نەجمەدین نورەدین ڕەشید خەفاف ٥٩٩
*نەجیب ئەبتەر عومەر زەنگەنە ٥٩٩
* نەجیب گەرمیانی ٥٩٩
* نەجیب یەعقوبی-دکتۆر نەجیب یەعقوبی ٥٩٩-٦٠٠
* نەجیبە ئەحمەد ٦٠٠
* نەجیبە سابیر ٦٠٠
* نەجیب شێخ وەهاب-دکتۆر نەجیب شێخ وەهاب ٦٠٠
* نەدا عەسکەر ٦٠٠-٦٠١
* نەرمین تاهیر بابا ٦٠١
* نەرمین عەلی محەمەد ئەمین-دکتۆر نەرمین عەلی محەمەد ئەمین ٦٠١
* نەرمین موفتی ٦٠١
* نەزەر-مام نەزەر ٦٠١
* نەزەری گەرمیانی-مام نەزەری گەرمیانی ٦٠١
* نەزار ئەلسەلامی ٦٠٢
* نەسرەدین محێدین-مام نەسرەدین محێدین ٦٠٢
* نەسرەدین تاڵەبانی-شێخ نەسرەدین تاڵەبانی ٦٠٢
* نەسرەت مەردان-دکتۆر نەسرەت مەردان ٦٠٢
* نەسرین شاکەل ٦٠٢-٦٠٣
* نەشئەت ئیبراهیم ٦٠٣
* نەشئەت حەسەت محەمەد عەبدوڵڵا ٦٠٢
* نەعیمە مستەفا-نەعمێر ٦٠٣
* نۆرسی کەرکوک ٦٠٣
* نەوزاد حوسێن دەرویش-دکتۆر نەوزاد حوسێن دەرویش ٦٠٤
* نەوزاد ئەحمەد ئەسوەد-دکتۆر نەوزاد ئەحمەد ئەسوەد ٦٠٤-٦٠٥
* نەوزاد شێخانی ٦٠٥-٦٠٦
* نەوزاد کەدەك ٦٠٦
* نەوزاد عوسمان عەبدوڵڵا ٦٠٦
* نەوزاد یوسف ڕەشید ٦٠٦
* نەوشای زەنگەنە-مەلا نەوشای زەنگەنە ٦٠٦
* نزیر ئەمین قیردار ٦٠٦

* نزار تاڵەبانی-دکتۆر نەژاد تاڵەبانی ٦٠٦-٦٠٧
* نزار کەرکوکی ٦٠٧
* نوعمان ڕەزوان کەرکوکی-حاجی نوعمان ڕەزوان کەرکوکی ٦٠٧
* نوعمان ئاله ٦٠٧
* نورەدین ئەمین ٦٠٧
* نورەدین جاف ٦٠٨
* نورەدین ڕەزا واعیز ٦٠٨
* نورەدین عیزەت ٦٠٨
* نورەدین محەمەد سەعید ٦٠٨
* نورەدین ناسر ٦٠٨
* نوری تاڵەبانی-دکتۆر نوری تاڵەبانی ٦٠٩
* نوری شەڵتاغ-مەلا نوری شەڵتاغ ٦٠٩
* نوری فەقێ ٦٠٩-٦١٠
* نوری مستەفا بەهجەت ٦١٠
* نوری محەمەد عەلی ٦١٠
* نوری یاسین هەرزانی ٦١٠
* نووشا-مەلا نووشا ٦١١
* نیزامەدین عەبدولحەمید ٦١١
* نیزامەدین گلی ٦١١
* نیهاد قەساب ٦١١
* نیهاد زەکی عەبدوڵڵا ٦١١
* نیهاد جامی ٦١١-٦١٢
* نازم ئەجم ئەحمەد ٦١٢-٦١٣
* د . نەجات عەبدوڵڵا ئەحمەد شوانی ٦١٢
* نوری محەمەد عەلی ٦١٣
* نامیق مەعسوم محەمەد ٦١٣
*نەوزادمحەمەدڕەمزی ٦١٣
* نیزامەدین جەلال ٦١٣
* نوری ٦١٣
* نوردەین بەها، د. نازم، نورەدین عەبدولسەمەد جەڕاح ٦٢٠
* (ها.هه.ه) ٦٢١-٦٣٤

*هابە ٦٢٣
* هادی کەرکوکی ٦٢٣
* هاشم جەباری-هاشم عەبدوڵڵا جەباری ٦٢٣
* هاشم ڕەشاد ئاق سوو ٦٢٤
* هاشم زەینەل ئەرەغوڵ ٦٢٤
* هاشم عاسی سەعید کاکەیی ٦٢٤
* هاشم قاسم ئەلسالحی ٦٢٥
* هاوار کاکەیی ٦٢٥
* هاوڕێ کرێکار ٦٢٥
* هانی ساحیب حەسەن ٦٢٥
* هەردەوێڵ کاکەیی ٦٢٥-٦٢٦
* هەژار ٦٢٦
* هەلمەت هوشیار ٦٢٦
* هەوری تاڵەبانی ٦٢٦
* هەیاسی کاکەیی-کوێخا هەیاسی کاکەیی ٦٢٦
* هەیاس مەحموود سەعە کاکەیی ٦٢٦

* هیجران شێواو ٦٢٦
* هیجری دەدەی کاکەیی ٦٢٦-٦٢٧
* هیجران قازی ئۆغلوو ٦٢٧
* هیدایەت کەمال بەدری-دکتۆر هیدایەت کەمال بەدری ٦٢٧
* هیدایەت ئەوجولی-حاجی هیدایەت ئەوجولی ٦٢٧
* هیشام تاهیر بەرزنجی ٦٢٧-٦٢٨
* هێرۆ کوردە ٦٢٨
* هیمەت عەزیز کاکەیی ٦٢٨
* هیمەت کاکەیی ٦٢٨-٦٢٩
* هێمن مەولود ٦٢٩
* هیوا دۆمان-هیوا کەریم دۆمان ٦٢٩
* هیوا چیمەنی ٦٢٩-٦٣٤
* هێرش فاتیح ٦٣٤
* هەوار فارس ٦٣٤
* هیمان وەجدی مەحموود ٦٣٤
* مەلا هەیبەت ٦٣٤
*هومامعیزەدینعومەرمەندانی ٦٣٤

*(وا،وە،و) ٦٣٥-٦٤٠

*واحید عومەر محێدین-دکتۆر ئارام محێدین ٦٣٧
* واق ٦٣٧
* وافی ٦٣٧
* وەجدی مستەفا ٦٣٧
* وەحیددەین بەهائەدین ٦٣٧-٦٣٨
* وەلی-مەلا وەلی ٦٣٨
* وەلی ئاغای کەرکوک-سەید وەلی ئاغای کاکەیی ٦٣٨
* وەلی پاشا ٦٣٨
* وەلید عەبدولکەریم مەحموود بەیاتی ٦٣٨
* وەهاب کاکەیی-سەید وەهابی کاکەیی ٦٣٩
* وریا جاف ٦٣٩
* وریا سەردار ٦٣٩
* وریا شەهاب ٦٣٩
* وریا ڕەشید ٦٣٩-٦٤٠
* ویداد میدحەت ئیبراهیم ٦٤٠

*(یا،یە،ی) ٦٤١-٦٤٧

*یاسینی مەلا ئەحمەدی دەککە ٦٤٣
* یاسین عەودل-یاسین بچکۆل ٦٤٣
* یاسین کوری مەلا مەحموود-مەلا-ماهر ٦٤٣
* یالچین خەیروڵلا بەللو ٦٤٣
* یەسو ساوك ٦٤٣-٦٤٤
* یەعقوب زیانی ٦٤٤
* یەعکوب یوسف کوریازیا ٦٤٤
* یوسف ئیبراهیم ٦٤٤
* یوسف حەیدەری ٦٤٤
* یوسف ڕەشید ٦٤٤

* یوسف عەلی تاڵەبانی-شێخ یوسف عەلی تاڵەبانی ٦٤٤-٦٤٥
* یوسف عیزەدین ئیبراهیم ٦٤٥
* یوسف كەركوكی ٦٤٥
* یوسف گەرمیانی ٦٤٥
* یوسف گۆران-دكتۆر یوسف گۆران ٦٤٥-٦٤٦
* یونس گەلۆ ئەلعەزاوی ٦٤٦
* د . یوسف زەنگەنە ٦٤٦-٦٤٧
* یەحیا بابان ٦٤٧
* یونس جاف ٦٤٨
* یەحیا ڕەزا ٦٤٨

* سەرچاوەكان ٦٤٩-٦٥٠
* پێرست ٦٥١-٦٨٧

کەرکوک شارێکی دێرینو کۆنەو لە نووسراوە بزمارییەکاندا باسکراوە، بەلام بە شێوەی (ئەراپخا) ناوی هاتووە نەک بەم ناوەی ئێستای هەروەکو زۆربەی نووسەرو مێژوونووسان دووپاتی دەکەنەوە. لە سەردەمی گوتییەکاندا شاری کەرکوک بنکەیەکی سەرەکی دەولەتی گوتی بووە. لە سەردەمی میدییەکانیشدا لە سالی(٦١٥) پێش زاینی پاشای میدی (کیاخسار) شاری کەرکوکی داگیر کردووە. بەلام لە سەردەمی دەولەتی ساسانیدا (٢٢٦-٦٣٧)ی زایینی شاری کەرکوک بووەتە بەشێک لە ناوچەکانی دەولەتی ساسانی، ناوەکەشی لەم سەردەمەدا گۆڕاوە بۆ (گەرمەکان)، ئەمەش هەر بە مانای ولاتی گەرمیان دێ. پاش هاتنی لەشکری ئیسلام بۆ ناوچەکە شاری کەرکوک لە سالی (١٦) کۆچی - (٦٣٨)ی زایینیدا بووەتە بەشێک لە دەولەتی ئیسلام.

دەزگای رۆشنبیریی جەمال عیرفان
لەسەر ئەرکی (د. تەها رەسووڵ) چاپکراوە
2023